7871

శ్రీ

ఆంధ్ర విజ్ఞానము

(Telugu Encyclopaedia)

మొదటి సంపుటము.

Telugu Bhasha ...
... Osmania University ...
HYDERABAD - 500 007

ప్రసాదభూపాలుడు

(రాజా వార్ ఆఫ్ జేవిడి)

జ్ఞానోదయము

మొదటికూర్పు 2000 ప్రతులు

S R P WORKS COCANADA

1938

All Rights Reserved
సర్వస్వామ్యసంకలితము

వెల సాధారణప్రతి రు. ౯-౦-౦
మంచికాకితము ౧౧-౦-౦

ANDHRA UNIVERSITY

PREFACE

TO

THE ANDHRA VIJNANAM OR THE TELUGU ENCYCLOPAEDIA

BY

Sri Ijjitasar Kandukuri Balasuryaprasada Rao Bahadur

OF DEVIDI

Sri Ijjitasar Kandukuri Balasuryaprasada Rao Bahadur, the author of this Telugu Encyclopaedia which I have the proud privilege to introduce to the public, is one of the most remarkable personalities in the Telugu country He is a member of one of our old and aristocratic families His fore fathers in days gone by occupied no less a position than the Ministership of the then Nizams of Hyderabad The documentary history of the family goes back to 1803 and beyond But ancientry is not always the most convincing title for consideration Personal worth is and ought to be the determining factor And indeed one may remember in this connection the proud boast of Disraeli that he would rather be an ancestor than a descendant!

Sri Balasuryaprasada Rao Bahadur is not merely a Zamindar which quite a number are but a scholar of encyclopaediac range and extraordinary thoroughness and a writer of high standing in Telugu It would be noted that I have already described him as the *author* of this Encyclopaedia Usually Encyclopaedias are compiled In this particular instance it is almost wholly written by our talented Zamindar an almost superhuman achievement

To the scholarship obtained by study of books he has added the grander equipment of wide travel and varied intercourse with people And even in his travels the scholar predominated over the tourist and he concentrated his attention on the great countries of ancient civilisations Egypt Italy Greece Arabia and Palestine the historic watersheds from which cultures have taken their origin and flowed quenching the spiritual and material thirst of humanity in such gracious measure

Before I say a word or two about this Encyclopaedia in Telugu or *the Andhra Vijnanam* as he has styled it I shall refer to his earlier Works, of which the following are noteworthy —

(1) **Seemanthani Parinayamu**, a Prabhanda in which the Somavara Vrata Mahatyam is expounded

(2) **Veedhi Natakamu**, a poetical work after the manner of the great poet, ...eenatha.

(3) **Nathala Sathodvalam**, a love poem

(4) **Prabodha**, a satire on superstition and the conflict between superstition and true knowledge

This Telugu Encyclopaedia is remarkable for five qualities —

(1) As already mentioned, it is far more the work of a single author than a compilation of articles by a number of authors It has thus the unity and charm of personality

(2) Secondly the wide range of subjects covered. It is astonishing how one man even a capacious genius like Sri Balasuryaprasada Rao Bahadur with his enormous library, could have mastered so many topics

(3) Thirdly the handling of ancient themes according to modern methods of historical and higher criticism of which in illustration I will just refer to the article on Angiras Our Vedic and Puranic legends and all Shastras and theories are treated scientifically and critically And as one would expect from the satirist of superstition he will not allow his reverence for religion and for the past which he possesses in ample abundance to cloud his judgment as historian and philosopher A devoted worshipper of Siva he is no less devoted a worshipper of historical and scientific Truth – a fearless thinker and bold rationalist

(4) Another element of superb excellence is the direct touch with which ancient Hindu historical geography is described By way of sample the article on Anga Desa may be studied The author has visited the place, studied the topography comparing it with the accounts in our books and with the legitimate exercise of imagination not wild but trained has reconstructed the picture of the region immortalised as the scene of Karna s endowed kingship

(5) Fifthly the remarkable beauty and power of the author s Prose This Encyclopaedia is literature And it will live if for nothing else for the imperishable beauty of its Prose

The first Encyclopaedia attempted in Telugu is the one organised by the late Mr Komarraju Venkata Lakshmana Rao and his associates amongst whom I too figured in a humble advisory capacity and entitled *The Andhra Vijnana Sarvasvamu* This great enterprise received the patronage at my request of the Maharajah of Mysore whose Government sanctioned a payment of Rs. 300 for each volume published But unfortunately only three volumes had been compiled and published when poor Mr Lakshmana Rao passed away from us to the incalculable loss of Telugu History and Telugu Literature After a lapse of many years, the illustrious philanthropist and patron of letters, Mr. Kasinadhuni Nageswara Rao, took up the broken task, but before he was able to achieve anything distinctive, he too breathed his last, and it is not known what the fate of the *Andhra Vijnana Sarvasvamu* is going to be or whether it will be

This Encyclopaedia was to have been a cooperative compilation a compilation of articles written by specialists in the various subjects cooperating closely under the Editorship of Mr Lakshmana Rao It is sad to reflect that such cooperative enterprises have not proved the success that was anticipated At any rate they cost a great deal in time and in money as witness the great Telugu Dictionary, *The Surya Raya Andhra Nighantu* on which the Maharajah Saheb of Pithapur has spent a very large sum of money Of this Dictionary too only one volume has been published so far and here again it is not possible to foretell how soon it will be completed and published though the patronage of the Maharajah of Pithapur is ample insurance against mishaps and failure Such Telugu Dictionaries as have been completed with commendable regard to economies of time and expense have been those compiled by individuals of which the classic example in modern times is *The Andhra Sabda Ratnakaramu* of Bahujanapalli Seetharama Acharyulu a scholar of unsurpassed erudition and perseverence whose example is in our own day being successfully followed by Sri Kotra Syamala Kama Sastry whose Dictionary *The Andhra Vachaspatyamu* is nearing completion

It is to be fervently hoped that this Encyclopaedia of Mr Balasuryaprasada Rao Bahadur will not share the tragic fate of its precursor but will soon be published in full I know there are trunk loads of Mss ready for the Press The work is almost completed what remains is rapid publication and the avoidance of delays with their attendant risks

In many respects the greatest Encylopaedia is the one that heralded the dawn of the French Revolution and in the production of which the immortal names of Voltaire Diderot and D Alembert are connected an Encyclopaedia of ideas even more than information This French Encyclopaedia was charged with the dynamite of the personality of the three greatest rationalists of the Eighteenth Century and no wonder it shook France and through France Europe I do not mean to say that the present Encyclopaedia is at all of the standing and stature of the historic French classic But it too is charged with the power of personality It too is characterised by a spirit of rationalistic enquiry and humanitarian outlook And it too possesses the grace of style in a peculiarly high measure

For these reasons I am confident that Balasuryaprasada Encyclopaedia in Telugu or, as I would prefer to call it the Balasuryaprasadiya Andhra Vijnana Samhita will live as long as Telugu lives as an effective factor in the composite structure of Hindu civilisation

ANDHRA UNIVERSITY
WALTIAR
2?th April 1939

C R REDDY

శ్రీ ఇజ్జత్ అసార్ కందుకూరి బాలసూర్యప్రసాదరావు బహద్దర్,
దేవిడీ జమీన్‌దార్ వారిచే రచింపబడిన

ఆంధ్ర విజ్ఞానము

లేక తెనుగు ఎన్‌సైక్లోపీడియా అను గ్రంథమునకు

పీఠిక

(ప్రస్తుతము ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తునకు వైస్ ఛాన్సలర్‌గానున్న శ్రీయుతులు డాక్టరు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారిచే ఆంగ్లమున వ్రాయబడిన పీఠికకు శ్రీయుతులు డాక్టరు పొదిరాజు రాజేశ్వరరావు యం. ఏ., బి. యస్. గారిచే వ్రాయబడిన తెనుగు అనువాదము.)

శ్రీ ఇజ్జత్ అసార్ కందుకూరి బాలసూర్యప్రసాదరావు బహద్దర్, జమీన్‌దారువారు ఆంధ్రదేశములో మిక్కిలి పేరు ప్రఖ్యాతులుగాంచి గణింపదగిన పురుషవరేణ్యులలో ముఖ్యులు. వారే యీ ఆంధ్రవిజ్ఞాన గ్రంథరచనా ధురంధరులైన కవిబ్రహ్మలు. అట్టి గ్రంథమును ప్రజా సముదాయమునకు పరిచయము చేయగలుగు అవకాశముపొందిన నా భాగ్యమే భాగ్యము

ఏమనగ దేశములో చిరకాలమునుండి పరిపాలించుచు పేరుపడ్డ పెద్ద జమీన్‌దారుల కుటుంబములలో నొకరు వీరి తాతలును, వారి తండ్రులును, జరిగిపోయిన ఒక కాలమందు హైదరాబాదు నైజాముల దగ్గర అమాత్యశేఖరులుగానుండి, బిరుదములు పొందిరి వారి కుటుంబచరిత్రయొక్క లిఖిత నిదర్శనములు, ౧౫౦౩ వత్సరము వరకును, అంతకుముందుగనుకూడ, కానవచ్చుచున్నవి కాని పురాతనమే సదా విచారణీయమైన బిరుదుగా తలంపరాదు వ్యక్తిగత గుణశీలములే ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయములు. ఈ విషయమున మహామతియగు డిస్‌రేలీగారు "నేను విఖ్యాతిగన్న వంశముయొక్క సంతతి పరంపరలో నొకనిగా నుండుటకన్న, అట్టి వంశమునకు నే నాది పురుషుని గానుండుటకే ఇచ్ఛగింతును", అను గర్వింపదగిన వాక్యములు స్మరింపదగినవి.

శ్రీ బాలసూర్యప్రసాదరావు బహద్దర్, అనేకులగు ఇతర జమీన్‌దారులవలె ఒక్క జమీన్‌దార్ మాత్రమే కారు: సర్వతోముఖమగు వారి విజ్ఞానము, ఆ విజ్ఞానమంత వారికి గల అసాధారణమగు సంపూర్ణత్వము, వారి తెనుగు రచనా కౌశలమునకు, తెనుగు కవిత్వమునందు మంచి ఉన్నతస్థానము నొసంగినవి.

ఈ ఆంధ్ర విజ్ఞానమునకు కర్తలు ఈ జమీన్‌దారువారని యిదివరకే నేను వ్రాసి యున్న సంగతిని గమనింపవలెను. ఇట్టి విజ్ఞానసర్వస్వములు ఇంతవరకును పలువురు మేధావులచే రచింపబడి, ఒక వ్యక్తిచే క్రోడీకరింపబడుచున్నవి ఇపు డీగ్రంథ మట్లుగాక, మేధానిధియా శ్రీజమీన్‌దారువారిచే స్వయముగా ఆదినుండి అంతమువరకును వ్రాయబడి, సంపుటీకరింపబడినది. ఈ శక్తి మానవాతీతము.

సంతతగ్రంథావలోకనమువలన గలిగిన తమ పాండిత్యమునకు శ్రీవారు తమ వివిధ దేశపర్యటనములవలనను, ఆయా దేశవాసులతో కలసి మెలసి తిరుగుట వలనను, కలిగిన విజ్ఞానకౌశలమును సమన్వయము చేసికొనియున్నారు. వీరి పర్యటనములలోగూడ, శ్రీవారి పాండిత్యదృష్టియే వీరి దేశదర్శన కుతూహలముకంటె అధికముగా కానవచ్చుచున్నది. పురాతన నాగరికతలకు పుట్టినిళ్ళగు ఈజిప్టు, ఇటలీ, గ్రీసు, అసీరియా, పాలస్టైయిన్, మొదలుగాగల గొప్ప దేశములపై శ్రీవారిదృష్టి ప్రసరించెను. చారిత్రక నిదర్శనములతో, ఈ దేశములనుండి, వివిధ నాగరికతా నదీ లలామములు పుట్టి మానవజాతియొక్క ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతికపిపాసను తనివిదీరతీర్చి, జగదేక సుందరముగ నీ ప్రపంచములో ప్రవహించినవి.

తెలుగులో వ్రాయబడిన ఈ విజ్ఞానసర్వస్వము, లేక శ్రీ వారిచే నామకరణము చేయబడిన "ఆంధ్రవిజ్ఞానము" అను ఈ గ్రంథరాజమును గూర్చి, ఒకటి రెండుమాటలు నేను వ్రాయక పూర్వమే, శ్రీవారు రచించిన పూర్వగ్రంథములందు క్రింద నుదాహరింపబడిన ముఖ్యమైనవాటిని గూర్చి కొంచెము ప్రసంగింతును.

(౧) సీమంతినీపరిణయము

ఇదియొక మహాప్రబంధము ఇందు సోమవార వ్రతమాహాత్మ్యము వర్ణింపబడినది

(౨) వీధినాటకము

మహాకవి శ్రీనాథుని వీథినాటకము ననుసరించియుండును

(౩) మాతులసుతోద్వాహము

ఇదియొక ప్రేమగాథ

(౪) ప్రబోధ

జ్ఞానమునకును, మూర్ఖత్వమునకును జరిగిన సమరము సాంఘికాచారములపై వ్రాయబడిన ప్రహసనము—

ఆంధ్రవిజ్ఞానము—ఇది ఈ క్రింద వివరించిన గుణరత్నపంచకములచే విరాజిల్లుచున్నది

(౧) ఇదివరకే వివరింపబడిన విధముగా, ఈ గ్రంథము పలువురు మేధావులచే వ్రాయబడి సంపుటీకరింపబడినదికాదు ఒక్క కవిశేఖరునిచే ఆదినుండి అంతమువరకును వ్రాయబడినది అందువలననే, గ్రంథకర్తయొక్క వ్యక్తిసౌందర్యమును, ఏకత్వమును, అందెలెడల వ్యాపించి యున్నది

(౨) రెండవ విషయము—ఇందు వివరింపబడిన అనంతములైన విషయములు ఇంతకును ఒక్కవ్యక్తి, ఎంతమేధానిధియైన శ్రీసూర్యప్రసాదరావు బహద్దరువారైనను, తమకడనున్నదన్న ఎంతగొప్ప గ్రంథభాండాగార సహాయముతోనైనను, ఇంతటి విశ్వతోముఖమైన విజ్ఞానమయమగు గ్రంథరాజమును రచియింపగలుగుట, ఎంతేని ఆశ్చర్య జనకము

(౩) మూడవ విషయము—

పురాతన విషయములను, చారిత్రికమైనవిశేష్టమై అభినవమైన విమర్శక మార్గములలో చర్చించుట—ఇందుకు నిదర్శనము, అంగిరసునిగూర్చి వ్రాసిన సరస రచనయే మన వేదములు, పురాణములు, అందలి గాథలు, మన శాస్త్రములు, నవనాగరికతా విధానములతో, సైంటిఫిక్ అని పిలువబడే క్రొత్త విమర్శనతో వ్రాయుట ఎంతేని మోదావహము

పూర్వాచారములనుగూర్చి ప్రహసనము రచియించిన మన కవిగారు మన మనుకున్నట్లే మతముపైని పూర్వాచారముపైని పూర్తిగా గమకింత తక్కువకాని గౌరవమున్నను, నిజమైన వేదాంత శాస్త్ర పరిజ్ఞాతయగు చరిత్రశీలనాదక్షునివలె విమర్శన కాలమందు తన మనోదృక్తేజమును అజ్ఞాన మేఘములచే నావరింపబడనీల్లదు మనకవిగా రెంతటి శివభక్తులో, అంతకన్న యెక్కువగా చరిత్రాత్మకమైనదియు, నవీనపదార్థవిజ్ఞాన, రాసాయనికాది శాస్త్రజన్యమగు సత్యమునే ఉపాసించుచుందురు—ఆలోచనలలో వీరు భయవిదూరులు, సన్మార్గావలంబకులు

(౪) మఱియొక గొప్ప విషయము—

హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీన చరిత్రాత్మకములైన స్థలములను ఈ కృతికర్త స్వయముగ పర్యటనముగావించి, వర్ణించుటకు ఇందుకు దృష్టాంతము అంగదేశమునుగూర్చి వ్రాయబడిన వ్యాసమే. ఏ కీకస్థలములకు వెళ్ళి చూచిరి. గ్రంథములలో వర్ణింపబడిన దాని కనుగుణముగా నెంత వరకున్నదో కనుగొనిరి. సంకుచితమైన తమబుద్ధినివికసింపజేసికొని, తమమనోవీథిని తామెంతదూరము సృష్టింపగలిగిరో, అంతవరకును సృష్టించిరి, దానిని మన ఊహాప్రపంచమునం దెన్నటికిని మరపురాని, వినశ్వరమైన కీర్తిని దాశరాజ్యముగా తన వర్ణనములో కవిగారు పునర్నిర్మాణ మొనర్చిరి

(౫) అయిదవది:—అగణితసౌందర్యముగల తెనుగు గద్యరచనా నైపుణి ఈ ఆంధ్ర విజ్ఞానముకూడ ఒక సారస్వతమే. మఱేయితర గుణాతిశయములకు కాకున్నను, ఎన్నంటికిని నాశనములేని ఆగద్యరచనా సౌందర్యమే చాలు — ఆ గ్రంథరాజముయొక్క అజరామరత్వమునకు!

తెనుగు వాఙ్మయములో మొట్టమొదటి ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వము మ. శ్రీ. కొమ్మరాజు వేంకట లక్ష్మణరావుగారును, వీరిమిత్రులును, కలిసి రచింపప్రయత్నించిరి. ఆప్రయత్నములో నేనుకూడ నాకు తెలిసినంత కించిద్‌జ్ఞానముతో ఒక సలహాదారుడనుగా నుంటిని. మైసూరు మహారాజావారు నా ప్రార్థనపై ఆగ్రంథమునకు రాజపోషకులుగానుండి, ప్రకటితమైన ప్రతిసంపుటమునకును రూ 300-లు చొప్పున విరాళమిచ్చుటకు వాగ్దానమొనర్చిరి, కాని మన దురదృష్టమువలన ఆ గ్రంథముయొక్క మూడు సంపుటములు ప్రచురింపబడిన పిదప శ్రీ కొ॥ వేం॥ లక్ష్మణరావుగారు కీర్తిశేషులైరి. ఇయ్యది తెలుగుచరిత్రకును, తెలుగు వాఙ్మయమునకును అపారమైన నష్టము కలుగజేసినది. అనేక వత్సరములు గడచినతరువాత, దానకర్ణుడను ప్రఖ్యాతిగాంచి, వాఙ్మయములకు రాజపోషకుడుగా నుండిన శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు మిగిలియుండిన కార్యము పూర్తి చేయుటకు ప్రయత్నించిరేకాని, వా రేమాత్రమును ఇందులో జయము గాంచకపూర్వమే, వీరును మృతులైరి. ఇట్లగుట, ఆ యాంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వము యొక్క భవిష్యత్తు ఏమికానున్నదో తెలియకున్నది ఇంతకును ఆ గ్రంథమునకు 'భవిష్యత్తు' అని ఒకటి, కలదో లేదో అనుమానమే. ఆ విజ్ఞానసర్వస్వము వివిధవిషయములలో పండితులైన మేధావులచే వ్రాయబడి శ్రీ. లక్ష్మణరావుగారి సంపాదకీయత క్రింద తయారుకాబడుటకు నిశ్చయింపబడి యుండెను. అట్టిపరస్పర సహాయావలంబనములచే ప్రయత్నింపబడిన యుద్యోగములు అనుకొన్నంతటి విజయములు పొందజాలకుండుట కద్దు. విచారకరమగు అట్టి ప్రయత్నములలో, అమిత ధనవ్యయమును కాలహరణమును ప్రాప్తించుచున్నది. శ్రీ పిఠాపురము రాజాగారు చాల ధనమువ్యయ మొనర్చి ప్రయత్నించిన తెనుగు నిఘంటువు-'సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు'-కూడ ఈ స్థితిలోనేయున్నది. ఇప్పటికిని ఆ నిఘంటువుయొక్క ఒక్కభాగమే ప్రచురింపబడినది కాని మిగిలినభాగము పూర్తియయి ఎంతత్వరలో ప్రచురింపబడునో తెలియనవకాశముకానరాకున్నది. శ్రీపిఠాపురమురాజావారి ప్రాపునుండుటను,ఇయ్యది జయప్రదముగా రావచ్చును. అటుగాక, ఒక్కొక్క వ్యక్తిచే సాధారణముగ అప్పువెచ్చములకు లోబడి పరిమితమైన కాలములో కూర్పబడి, ప్రచురింపబడిన తెనుగు నిఘంటువులకు దృష్టాంతము ఆంధ్రశబ్దరత్నాకరమే. అయ్యది సమకూర్చిన కీ॥ శే॥ బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులుగారు గొప్ప పండితులు. పాండిత్యములో వారికిగల నేర్పరితనమునకును, ఓపికకును మించినవారు మఱియొకరు లేరు. అతని పన్నివిధముల సమసరించువారు "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" రచించుచున్న శ్రీ కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారు. వీరిగ్రంథము అత్యల్పకాలములోనే పూర్తికాగలదని వినుచున్నాము.

శ్రీ బాలసూర్యప్రసాదరావు బహద్దరువారి ఆంధ్రవిజ్ఞానము ఇంతవరకును ప్రయత్నింపబడిన యితర విజ్ఞానములవలెగాక, జయప్రదముగా ప్రచురింపబడునని అందఱ ఆశయమును. ముద్రణకు పెట్టెలతో సిద్ధపఱుపబడిన వ్రాతప్రతులు తయారుగానున్నవని నాకు తెలియును. గ్రంథము దాదాపుగా పూర్తియైనది. ఇక 'అలభ్య మమృతం విషం' అనునట్లు కాలహరణము కాకుండ త్వరగా ముద్రణ మొదల్పుటే మిగిలియున్నది.

ఫ్రెంచి రాజకీయవిప్లవముయొక్క శుభోదయకాలమున జననమొందిన ఫ్రెంచి విజ్ఞానసర్వస్వమే విజ్ఞానసర్వస్వములకెల్ల తలమానికము. వాల్టెయిర్, డిడిరో, డిఅలంబర్ అను మహాకవులు, ఆ గ్రంథరచనాకారణముననే ఆచంద్రార్కమైన కీర్తి వడసిరి. అందు విషయప్రసంగముల కన్న ఉన్నతభావములే అధికముగా కానవచ్చుచున్నవి. ఈ గ్రంథము పైని పేర్కొనబడిన ముగ్గురు మహాకవులయొక్క వ్యక్తిత్వము అను "డైనామైట్" (ఒక మందుగుండ విశేషము) తో నింపబడియుండెను. అందువలన దానితో ఫ్రెంచిదేశము, ఫ్రెంచిదేశముద్వారా యూరోపు మహాఖండమంతయును గజగజవణికిపోయినదన్న వింతగాకనుపించదు. ఫ్రెంచివిజ్ఞానసర్వస్వమువలె అంత గొప్పదిగా మన "ఆంధ్రవిజ్ఞాన" మున్నదని నే నన జాలను గాని, ఇదికూడ వ్యక్తిత్వము ఒకశక్తిచే పూరితమయియే యున్నది. మానవజాతి కళ్యాణమునకు తగిన సన్మార్గాదేశములనే ఈగ్రంథము ఉపలక్షించుచున్నది. ఇందలి గద్యరచనాశైలి వర్ణనాతీతమై యున్నది.

ఈ పైకారణములచే శ్రీ బాలసూర్యప్రసాద విరచితమైన ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వము (లేక బాలసూర్యప్రసాద ఆంధ్రవిజ్ఞాన సంహిత — అనిన బాగుండునేమో!) అను ఈ గ్రంథము తెనుగు వాఙ్మయము ఉన్నంతకాలమును హైందవనాగరికతాగృహనిర్మాణములో ముఖ్యమైన భాగముగా చిరంజీవియై యుండును.

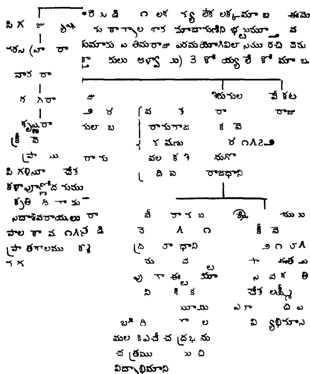
వాల్తేరు.
తేదీ 25-4-1939.

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి
వైస్ ఛాన్సలర్,
ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు.

Vegu-Jukka Printing Works, Berhampur (Ganjam) Aug 1939

వి ష య సూ చి క

ఆర్వీటి సం॥

ఎమ్మిర్థ_యు గిరవ్వెవ్వవ త భిమా ఘు మిగిమిారి
హ తరాము గాన జీలి రిమ్య రె డవ ఘహా తా
చి మహాప్మదీయులవా_ మాయ

అంకల్గి - పీఠము — ఇది లింగాయతుల యాచార్య పీఠము అంకల్గి గ్రామము మార్కండేయ పర్వత పరిసరముల నున్నది గోకాక్ జలపాతమునకు నైఋతి దిశగా నున్నది బెలగాం మండలము, బొంబై రాజధాని లోనిది

అంకుడు చెట్టు — (వనౌషధి) దీనికి చిట్టి యంకుడు, కొండచెముడు అనియు ననుట కలదు దీనిపాలు వెగటుగ, కారముగ నుండి వేడిచేయును ఆకులు దద్దురు, తామర, మొలగజ్జ మొదలగు చర్మరోగము లను నివారించును కుష్ఠరోగముపై గూడ బనిచేయునని కొందరందురు వాతమును, శ్వాసకాసలను తగ్గించును దీనికి Nerium Antidysentericum అని పాశ్చాత్య నామమును, అంకోలమని సంస్కృతనామ మును గలవు దీని విత్తనములు ఈ చెట్టున కంటె కొని గొప్పవని చెప్పంబడినది

అంకురార్పణము — నవధాన్యములు నీటం దడిపి పాలిక (కుండమూకుడు) లందుంచిన నవి యంకురించును (అనగా మొలకలు లేచును) వానిని సమర్పించుటయని యర్థము ఇది వివాహములోని యొక కార్యము మరియు ఉపనయన కార్యమున గూడ నిది యాచరించుటయుం గలదు

అంకుశరేఖ — పురుష సాముద్రికము చూడుడు. స్త్రీ సాముద్రికము చూడుడు

అంకెలు — ఆంధ్రమున అంకెలు భాషాక్షర సంప్రదాయమునకు లోబడి రూపముల నందినట్లు దలంపబడుచున్నవి ఇంక నీదేశమున బ్రచారమునందు వాడుకలోనున్న ఆంగ్లభాష యందలి యంకెలంగూర్చి విచారింతముగాక! అవి 'రోమన్ ఫిగర్సు' అనియు, 'ఇంగ్లీషు ఫిగర్సు' అనియు ద్వివిధములుగ నున్నవి రోమన్ న్యూమరికల్ అంకెలు, తరుచుగ గడియారములందు గంటలందెల్పు తావులను, అధ్యాయములం దెల్పు తావుల నరుదుగ వాడుచుందురు కాని సర్వసాధారణముగ వాడబడుటలేదు (అవి I, II, III IV, V మొదలగు వి రోమను న్యూమరికల్సు చూడుడు) ఇంక మిగిలిన ఇంగ్లీషు ఫిగర్సు 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0 అనంబడునవి. వీనికి 'అరబిక్ఫిగర్సు' అనియుం బేరుకలదు. అరబ్బుజాతివారు మూరు లనిపించుకొనుచు స్పానియాదేశాధికారులై యుండుతరి వారి నుండి గ్రహింపబడినవని వాడుక కలదు ఇంక నీయింగ్లీషు ఫిగర్సుంగూర్చి యాంగ్ల పండితుల యభిప్రాయములు ద్వివిధములుగ నున్నవి కొందరు ఆ యంకె ఎన్ని సంఖ్య లందెల్పునో అన్ని గీతలు అందుండునటుల కల్పింపబడినవనియును, మరికొందరాయంకె ఎన్ని సాంఖ్యలం దెల్పునో అన్ని మూల (Angles) లందుండునటుల గల్పింపబడిన వనియును అభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని వారి యూహల కాధారములు లేవు వారే ఇంకను నవి ఇంచుక మార్పులకు లోనై యుండుననియు, ఆంగ్లభాషాక్షర సాంప్రదాయము మేరకొకవైపునకు వంచి వ్రాయబడు చున్న వనియు నభిప్రాయపడి యున్నారు

అంకోలముచెట్టు — అంకుడు చెట్టు చూడుడు.

అంగలౌకికదేశము — వితస్తా (జీలమ్) నది చంద్రభాగ (అశిక్నీ) నదితో సంగమించు తావునకు దిగువ నుండునని తలంపఁబడుచున్న దేశము. బ్రహ్మాండ పురాణము ౪౯ అధ్యాయమున ప్రశంసింపఁబడిన దేశము. మహాలగ్జాండరుయొక్క గ్రీకు చరిత్రకారులు ఈ దేశపు ప్రజలను 'అంగలేసియను' లని వ్రాసిరి. దీనింగూర్చి సరిగా తెలియదు.

అంగటిలోని బెల్లము గుడిలోని దేవునకు నైవేద్యము — ఆంధ్ర లోకోక్తి.

అంగట్లో అన్నివున్నవి కాని అల్లుని నోటిలో శనియున్నది — అల్లునిపై కోపమువలన అత్తగారు సరిగా వడ్డింపెట్టదని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి.

అంగదదేశికుడు — ఈతఁడు శిక్కుమత గురువులలో రెండవవాఁడు. నానకు దేశికుని తర్వాత గురుపీఠ మధిష్ఠించినవాఁడు. తండ్రి పీర్మల్లశేఠ్, తల్లి సుభరాయిూజీదేవి. ౧౫౧౯ లో వివాహమాడినవాఁడు. ౧౫౩౧ లో నానకు జగద్దేశికుని శిష్యుండాయెనట. జననము ౧౫౦౪ అనియు, మృతి ౧౫౫౨ యనియు చెప్పంబడినది. సమాధి ఖండోర యను గ్రామమునందున్నది. దాతయనియు, సత్యసంధుఁడనియు పేరందినవాఁడు. నానకు దేశికునకు పుత్రులున్నను యీతని యర్హత నెంచి యీతని కంగదనామము నిచ్చి, గురుపీఠ మధిష్ఠింపఁజేసెనట. ఈ మహాత్ముని తొల్లింటి నామము లహానుడట.

అంగదుడు — వాలి కుమారుని కంగదుడని పేరు. వాలి కిష్కింధపురాధీశుడు. మరియు శ్రీరామసోదరుండగు లక్ష్మణుని జ్యేష్ఠపుత్రుం డంగదు డనెడు కలఁడు.

అంగదేశము — ఇప్పటి భాగల్పూరు, మాంఘీరులప్రాంతదేశము తొల్లింటి యంగదేశమని పోల్పఁబడినది. దీనిపొల్లలు సరిగా తెలియరావు. ఒకప్పుడు సరయూనది గంగానదితో సంగమించు తావువరకు వ్యాపించియుండెనని బలమగు ప్రతీతి కలదు. వీరభూమి (Birbhum) మూర్షిదాబాదు జిల్లాలుగ నిక్కాలమునఁ జెప్పఁబడు ప్రాంతములు కూడ నంగదేశమునందు జేరియుండెనని Sir George Birdwood అను చరిత్రకారుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. బంగాళములోని సంతాల్పరగణా లిందులోనివని కొందరు చరిత్రకారులనిరి, కాని బలమగు నిదర్శనములు గానవచ్చుటలేదు.

అంగదేశ మను పేరుంగూర్చి రెండు కథనములు కలవు. వేనుని కుమారుఁడగు అంగుని వలన నీపేరు కలిగెనని బలమగు నొక ప్రతీతియు, మన్మథునియంగము శివనేత్రాగ్నిచే దహింపఁబడినదాదిగ నీపేరు కలిగెనని యొక ప్రతీతియుఁ గలదు. రామాయణము బాలకాండ మీ రెండవకథనమునామాదించెడిని. ఎట్లులైనను అథర్వసంహిత పంచమ కాండము, చతుర్దశానువాకమున అంగదేశము ప్రశంసింపఁబడియుంట, నిది పురాతనమని చెప్పక తప్పదు. ఈ దేశమును రోమపాదుడు పాలించెనని రామాయణమునను, కర్ణుడు పాలించెనని భారతమునను చెప్పఁబడినది. రోమపాదునికాలమున రాజధానికి మాలినీపురమని పేరుండెననియు, అతని మున్మనుమడు చంపానృపతిపాలనమున చంపాపురము

లేక చంపానగరమని మార్చబడెననియు నొక ప్రతీతిగ కొందరు వాడుకసాగించిరి కాని మహాభారతము వనపర్వమున రోమపాదుని రాజధాని చంపాపురమని యుంట, ఇది నిరాధారమని తేలుచున్నది. కర్ణభూపతికాలమున చంపకవృక్షము లీపురిపరిసరముల నిండియుంట మహాభారతమున ప్రశంసింపబడినది. మరియు కర్ణునకు గంధలతాభవనమని యొక ప్రాసాదమును, క్రీడాస్థలి యనంబడు వేరొక ప్రాసాదము నుండెనట గంధలతాభవనపు పాడుగ భాగల్పూరునకు ప్రాగ్దిశగ నేడుమైళ్లలో కార్నాతను గ్రామము కడ నొక దిబ్బను, క్రీడాస్థలి పాడుగ భాగల్పూరు సమీపమునను గంగాకోశీనగల సంగమముకడ పాతర త్రవ్వగాయదాబాగ తావుకడ నొక తావును జూపెదరు. అంగదేశమునకు రాజధాని చంపాపురము లేక చంపానగరమని చెప్పబడినది. ఇది బంగాళములోని భాగల్పూరునకు నాల్గు మైళ్ల దూరము నుండెను. ఇచట కర్ణుడు నివసించిన కోట, పాడు దిబ్బయై కర్ణఘడ్ యను పేరంబరగుచున్నది. ఈపాడుపడిన నగరమున మానకమానద్ద శివలింగము కలదిది కర్ణ ప్రతిష్ఠితమని చెప్పబడినది. ఈదేవస్థానము పరిసరములు బౌద్ధవిగ్రహములచే నిండియుంట, బౌద్ధమతాధికారకాలమున నిది బౌద్ధాశ్రమమై యుండియుండనోపు ననియు తలంపబడు చున్నది. ఇటుంగల బౌద్ధక్షేత్రమునకు చంపానగర్, లేక చంపానాగోర్ అని పేరు. ఇది జైనమతస్వామియు తీర్థకరులలో షుడ్రెండవవాడునగు వసుపూజ్యనాధుడిట జన్మిన్చుట, మృతినందుటం జేసి ఇది జైనుల యాత్రాస్థలముచు గూడనైనది.

వసుపూజ్యనాధుని సమాధిపై నాత్న (నాత్ నగరము) గిరవంబున తావున దిగంబర జైనుల దేవళముకలదు. అది యుధిష్ఠిరశకము ౧౫౧౫ సంవత్సరమున జయపురసంస్థానాధిపతియగు నొక భూపాలుడు నిర్మింపజేసెనని యొక పాటలీపుత్ర శాసనమున కలదు. ఇంకను మల్లినాధ, పరశునాధ, వర్ధమానస్వామి విగ్రహములు క్రీ. శ. ౧౨౩౯ ౧౨౪౨ సంవత్సరములందుమ ప్రతిష్ఠింపబడినవిగ ఒక అజమీరు శాసనమునకలదు. జైనతీర్థకరులలో కడపటివాడగు మహావీరస్వామి ఇట మూడు పర్యూషణములు (పర్యూషణమన వర్షాకాలనివాసము) గడపెనని చెప్పబడినది ఆ మహావీరానస్వామి శిష్యుడై యాయనకు పిదప మతాధిపతియైన సుధర్మస్వామి యాలయమిట నుండెనియు ఆ మహావీయుండిటకు యజాతశత్రునృపతి పాలనకాలమున నే వెంచి కొంతకాల మిటవసించెననియు, వారి కింబిదప మతాధిపతులగు జంబూనాథస్వామియు, ప్రభవనాథస్వామియు, స్వయంభువనాథస్వామియు ఈక్షేత్రముం దర్శించిరనియు, స్వయంభువనాథస్వామి ఇచట వసించుతరినే దశవైకాలికసూత్రమును గ్రంథము రచించెననియు, అది జైనమతసిద్ధాంతసార మనంబడు దశ ప్రధానోపన్యాసములగుచు దనరెడి ననియు స్థవీరావళి పరిశిష్టపర్వమునందు చెప్పబడినది చంపానగరపు పాడుదిబ్బలమధ్యముననే శ్వేతాంబరజైనులదేవస్థానమును ఒకటికలదు.

చంపానగరముకడ, గంగానదిలో సంగమించునదికి చంద్రావతియని పేరు. దీనినిప్పుడు చందన్ నదియనియు, అంధేలాయనియు అనుచున్నారు అంగదేశాధీశుడగు పృథులాక్ష్వనిసుతుడగు చంపమహారాజు, చంపా

నగరనిర్మాతయని ప్రతీతికలదు. ఇది నిజమే యగుచో పూర్వపురాజధాని ఎద్దియో, లేక అతని పేరంబరగుటయె యగునేని, పూర్వ నామ మెద్దియో, ఇది యిద్ధమని తెలియ రాకున్నది. బ్రహ్మదత్తుడను అంగనృపతి, మగధరాజుపై దండెత్తి యోడించెననియు ఇది బుద్ధభగవానుడు జన్మించుటకు పూర్వ మే జరిగెననియు, అప్పుడతిబాల్యుడుగనుం డిన బింబసారుడు పగ మనసునం దిడికొని పెద్దవాడైనతరి అంగదేశముపై దాడివెడలి, బ్రహ్మదత్తుని చంపి తాను తన తండ్రియగు శత్రుంజయనృపాలుని రాజప్రతినిధిగ చంపా పురమునను వసించుచు అంగరాజ్యపాలనము నడపుచుండెననియు, మరికొంత కాలమునకుం దండ్రి యనంతరము తాను ప్రభువగుట, మగధసింహాసన మధిష్ఠించుచో నప్పటి మగ ధరాజధాని యగు రాజగృహమున కేగెనని యు, ఇటుల అంగదేశము మగధరాజ్యమున కుం జేపోయెననియు Spence Hardy's Manual of Buddhism P ౧౬ యందు చెప్పంబడినది ఈసందర్భమున బింబసారుడు బుద్ధభగవానుని సమకాలికుడై శిష్యుండాయెననియు, అక్కాలమున మగధ కుం జేరిపోయియుండెననియు ఎరుంగవల యును. బింబసారునకుం బిదప అజాత శత్రుండు ప్రభుత్వకార్యాలయములను చంపా పురికి మార్చి రాజధానిగ జేసికొనెనట, గాని యాతనికిం బిదప పుత్రుండగు ఉదయునుడు రాజై రాజధానిని పాటలీపుత్రముకు మార్చు కొనెను. ఇంకను క్రీ వె ఎన్మిదవ శతా బ్దమున (బహుశః పాలవంశపు నృపతులలో మొదటివాడగు) గోపాలనృపతి యంగదేశ మును స్వాధీనపర్చుకొనెనని, బలమగు ప్రతీతి కలదు. రామపాలుండను నృపతి ఈరాజ్యా పాలన మొనర్చుతరి, కనూజపట్టణమున ౧౧౧౪-౧౧౫౪ మధ్య రాజైయుండిన గోవిందచంద్రుని రాణియగు కుమారీదేవి యొక్క మాతామహుండగు మహీనునిట రాజప్రతినిధిగ నిలపెనని Journal of Asiatic Society of Bengal ౧౯౦౮ లో చెప్పంబడినది. చంపాశ్రేష్ఠికథ యను జైనుగ్రన్థమున సామన్తపాలుని పలికగను, వృద్ధదత్తునిమంత్రిగను పేర్కొని యున్నారు. దశకుమారచరిత్రమున చంపాపురము చోర నిలయముగ వర్ణింపంబడుట విచిత్రము.

ఇంక భూమికొలతలు, సరిహద్దురాళ్లు, కొలతలపటములు, లేని తొల్లింటికాలములం గ ప్రభువుల బలాబలముల మేరకు సరిహద్దులు మారుట సర్వసామాన్యముగ నడచుచుండెడి. ఆ దినములంసు సరియైన చరిత్రలు వ్రాయ బడక నేను ప్రయత్నించుటయన ఆయాదేశ ములం దుండినటుల చెప్పంబడిన పర్వతములు, నదులు, పట్టణములు, క్షేత్రములు, తీర్థ ములు, ఋష్యాశ్రమములుపై నాధారపడుట సమంజసము 'హ్యూయనత్స్యాంగ'ను చీనా యాత్రస్థుడు చంపాపురమునకు యాత్రార్థియై అంగదేశ సంచారమొనర్చి సంగతులను తన ప్రయాణచరిత్రయందు వ్రాసెను. అందు తా దర్శించినటుల వ్రాసుకొనిన వాటిలో ముఖ్యమగునది శిలాసంగమము లేక విక్రమ శిలాసంఘారామము, ఇవి కొండరాతియందు తొలువబడిన గుహాలు. ఈ పర్వతమునకు పాతర్‌ఘట్టాయనియు, కాస్తిపర్వతమనియు ననుచున్నారు. ఇందలి గుహలనే విక్రమ శిలాసంఘారామమని చెప్పుదురు. ఇట పాత్థర్ఘట్టాయను గ్రామమును కలదు ఈ

గుహాలందే బుద్ధభగవానుడు కొంతకాలము వసించెనట సంభాషణ వాద మిటనె జరిగెనట బౌద్ధగ్రంథములందు దీనింగూర్చి వివరింపఁబడినది ఇత్తావు ఈస్టు ఇండియ న్రైయిల్వే కల్గ్రా స్టేషనుకు దక్షిణముగ మూడుమైళ్ల దూరమున గలదు కహల్గగాన్ సబుడివిజనులో చేరియున్నది

విక్రమశైల సంఘారామమున చిత్రింపఁబడినచిత్రములు వింతగొల్పెడిని అందు బుద్ధభగవానునియొక్కయు, మైత్రేయునియొక్కయు, అవలోకితేశ్వరుని యొక్కయు విగ్రహములు గొప్ప పనితనముం బ్రదర్శించెడిని అందులవి కొన్నివిగ్రహములు కోలోంగులోని హిల్హాస్ నలంకరింప గొంపోవ బడి అటనుంచబడినవి విక్రమశైల సంఘారామము దలి పనితనము నాలంద పనితనమువంటిదని పెక్కండ్రుపోల్చి యున్నారు ఇవి ధర్మపాలుని కాలమున శ్రీ బుద్ధజ్ఞానపాదుడు ఈ సంఘారామాధిపత్యము వహించియుండెననియు, దీని యారు ద్వారములం దార్వురు మహావిద్వాంసులు అధిపతులుగ నుండిరనియు, వారి నోడించి కాని, వారి సెలవు గైకొని గాని దీనిం దర్శింపవలసి యుండెననియు చెప్పఁబడినది ఇవి క్రీ పె ఎన్మిదవ శతాబ్దమని తెలుచున్నది గాన ఏడవ శతాబ్దమున సంచరించిన హుయాన త్సాంగు తన యాత్రాచరిత్రయం దీపనితనముంగూర్చి వివరించలేదు గుహాలు బుద్ధభగవానునినాడే యుండినవి ఈ గుహాలందలి పనిచిత్రములు క్రీ పె ౧౨౦3 సంవత్సరమున భక్తియార్కిల్జీ యను తురక భగ్నము బొనర్చి పాడుచేసెనని Mauual of Indian Buddhism P ౧33 యందు కెరన్ పండితుడు వ్రాసియున్నాడు అ తోడన మిథిల విశ్వవిద్యాలయమును నవద్వీప విశ్వవిద్యాలయమును ఏర్పర్చబడినవని యందురు. విక్రమశైల సంఘారామమున గల గుహాలేదు అందొక గుహాకు పక్కగనే వటేశ్వరనాథ దేవస్థాన మున్నది ఇదియు నాకొండపై నున్నదియే.

భాగల్పూరుజిల్లా భాగల్పూరునుండి ఇరువదియైన మైళ్ల దూరమునను పాతర్ఘట్టా గ్రామముకు దక్షిణముగ రెండుమైళ్ల దూరమునను ఖాలీపహాడ్ అను కొండపై నైఋతు తావున దూర్వాసమహర్షి ఆశ్రమముండిన తావు గలదు ఆ కహల్గగాన్ అనుపేరు కొల్లింట కలహ గ్రామమనియు ఇది ఆ ఋషియొక్క ముక్కోపపు లక్షణమునుండియె కల్గెనందరు ఇట నా మహర్షి నివసించుచుండువాడట ఈయుగ కి కను గయమండలముగ రావాలీ యను గ్రామముగ కీశాన్యదిశగా నేడుమైళ్ల దూరముగ కొండలలో ది తెంక్ అను గ్రామముకడ సేనోక యాశ్రమ ముండెనట

ఈస్టిండియన్రైయిల్వే బరియార్పూరు స్టేషనుకు నైఋతిదిశగా నాల్గుమైళ్ల దూరమున ఋషికుండమను గ్రామముకడ ఋషికుండమనునరస్సుకలదు, అత్తావు తొల్లింటి ఋష్యశృంగుని యాశ్రమస్థలమందురు మరియు నిప్పటి సుల్తానంజి పట్టణముకడ జహ్ను మహర్షి ఆశ్రమముండిన తావుంజాపుదురు ఇంకను మాంఘీరను పురముకడ నొక పర్వతమును మోదగిరియనియు, మోదగిరి నానాటికి మాంఘీరుగ మారెననియు నందురు భాగల్పూరుకు దక్షిణముగ ముప్పదిరెండు మైళ్లదూరమున బన్సీ లేక బౌసీయను గ్రామముకడ మంథరపర్వతమును దానిం జుట్టి కలాపహారనగర ముండిన యానవాళ్లును

కలవు ఔా స్టేషను ఈస్టు బె గాల్ స్టేట
రెయిల్వే మైమన్సి గు జగన్నాథఘ్
బ్రాంచిలైనుపై నున్నది భాగల్పూరునకు
దక్షిణముగా నేడుమైళ్ల దూరము భదా
రియా యను గ్రామముకల దది కొల్లి చి
భ దికాపురము భాదీయనగరమనియు వాడు
చు ఉరి ఇది బుద్ధభగవానుని శిష్యురాలై
పెక్క డ్ర నీ మతము కు గల్పిన విశాఖా
దేవి జ న్మస్థలమ ఇ జై తీర్థకరుల కో
కడ వా గు మహావీరస్వామి రె డుమహా
మణములు (వర్షాకాలనివాసము) గడపె ట
ఇ క నీయంగదేశము గూర్చి ముగి చు కు
బూర్వము ఈల కావతారసూ కము అను
ప్ర ద్ధగ్రంథము రచి చిన విరాజజైనస్వామియు
హస్త్యాయుర్వేదము (ను గుల వైద్యము ను
రచి చి పాలకా వ్యమునియు ఇచ్చు జ న్మ
మ ది ఇటనే గ్రంథములను ప్రస ఎ సితులని
చెప్ప ముగి తుముగాక వారు పానా
గోకని గానుల

అంగములు — ల గములనిన అవయవము
లని యర్థము ఒ విద్య లే వస్తువుయొక్క
నే వ్వరు భ గములకును న గములని పేరు
అ మనిన శరీరము కును అర్థము కలని
గానాభినయ నాట్యకలా గములు —
౧ రస్సు ౨ వా ములు ౩ వక్షము ౪
పార్శ్వములు ౫ కటిస్థలు ౬ ౭ పాదము
స్కంధములు మూపురములు) ఈశరీరావ
యవములు గానకల అభినయకల నృత్య ల
ల దు తోగా మ లుగ చెప్ప బడినవి
గదా గములు — ౧ శి డ (తు కము)
౨ ముఖము ౩ నే త్రములు ౪ రము
౫ కర్ణములు ౬ క రము ౭ గా త్రము
(శరీరము) ౮ అధరము

రాజ్యమ త్రాంగములు — ౧ సహాయ
కులు (సహాయము నొసర్చు మిత్రులగు భూప
తులు) ౨ సాధనోపాయములు (ధీర గులు
తుపాకులు మో గారుబ ద్దు మొదలగు
యుద్ధపరికరములు) ౩ దేశకాలవిభాగము ౪
(యుద్ధానుకూలకాలములు స్థలము మొ)
౪ వి త్రతి క్రియలు (ఆపద దప్పి చుకొను
ప్రతిక్రియలు) ౫ రక్షణ (బలమగు దర్గ
ములు శత్రు లు రాజాలని తావులు మొదల
గునవి) ఇవి రాజ్యమ త్రా ములన ను వి
యుద్ధత త్రమున కి ములని చెప్ప బడి ది

రాజ్యపరిపాలనా గములు — ౧ ప్రభు
౨ మ త్రులు ౩ ధనాగారములు ౪ గర్గ
ములు ౫ ప్ర ణ్యములు ౬ రాష్ట్రము ౭
(లు) మిత్రులగు భూపతులు

రాజసభా గములు లేక సభాసప్త గ
ము ౧ — ౧ భువ ౨ క లు ౩ విద్వా
ను ౪ పౌరాణికులు ౫ స్తుతిపాఠకు ౬ ౭
హాస్యకరుడు గాయకు

చికిత్స ంగములు (వైద్య చికిత్సా గ
ములు) — వీనిని అష్టా గములనియు వైద్యా
ష్టా గములనియు గూడ నుట కలవు
౧ కాయచికిత్స ౨ ౨ లచికిత్స ౩ గ్రహ
చికిత్స ౪ ఊర్ధ్వా గచికిత్స ౫ శల్యచికిత్స
విషచికిత్స ౭ రసాయన చికిత్స ౮ వాజీ
కరణచికిత్స

స గీతతాళా గములు — వీనిని నవతా
ళా గములనియు లయా గములనియు నుట
కలవు ౧ అనుద్రుతము ౨ ద్రుతము
౩ లఘువు ౪ గురువు ౫ కాకపాదము
౬ ప్లుతము ౭ విరామము ౮ శేఖరము
౯ లఘుశేఖరము అన బడు వి వీని గుర్తులు
వేర్వేరు తావులందు జూడుడు.

అధికరణాంగములు — వీనిని అధికరణ పంచక మనియు వాడుచున్నారు మీమాంసాపంచాంగములనియు గొందరందురు ౧ విషయము (దేనిం గూర్చి విచారణ సేయు దగునో అది), ౨ విశయము (దానింగూర్చి గల్గెడి సంశయము), ౩ పూర్వపక్షము (కాదనిఖండించుట), ౪ సిద్ధాన్తము (అదియె యగునని స్థిరపర్చుట), ౫ సంగతము లేక సంగతి (పరస్పరానుకూల్యముం జూపించుట)

సేనాంగములు — ౧ రథములు, ౨ గజములు, ౩ గుఱ్ఱములు, ౪ కాల్బలములు

యంత్రప్రతిష్ఠాంగములు — ౧ దృష్టి, ౨ శ్రోత్రము, ౩ ప్రాణప్రతిష్ఠ ౪ యన్త్రలేఖనము, ౫ మన్త్రజపము, ౬ తంత్రవిధానమాచరించుట, ౭ మాలగాయత్రీజపము, ౮ దిక్పాలకబీజములు పంచభూతబీజములు, ౧౦ సాధకునినామము ఇవియంత్రప్రతిష్ఠయందుండవలసిన యంత్రదశాంగములని చెప్పంబడినది

యోగాంగములు ౧ యమము, ౨ నియమము, ౩ యోగాసనము, ౪ ప్రాణాయామము, ౫ ప్రత్యాహారము, ౬ ధ్యానము, ౭ ధారణము, ౮ సమాధి, వీనిని అష్టాంగయోగములనియు, ౯ త్యాగము, ౧౦ మౌనవ్రతము ౧౧ దేశాచారపాలనము, ౧౨ కాలానుగుణ్యావర్తనము, ౧౩ మూలబంధము, ౧౪ దేహసామ్యయోగము, ౧౫ యోగసిద్ధి, వీనిని మనోయోగములనియు, అన్నిటింగల్పి పదునేనింటిని పంచదశయోగాంగములనియు నందురు

పూర్వమీమాంసయందు సిద్ధరూపాంగమనియు, సాధ్య (లేక క్రియా) రూపాంగమనియు అంగములు రెండు చెప్పంబడినవి

అంగర నృసింహకవి — ఆంధ్ర కవులలో నాధునికులందు పేర్కొనంబడినవాడు కాని మధ్యకవులలో పరిగణింపబడ దగినవాడు ఈతని గూర్చిన విషయములు సరిగా తెలియరాకున్నవి తండ్రిపేరు రామకృష్ణభట్టారకుడట రచించినది 'రాజరాజాభిషేకము' ను ప్రబంధము దీనిని కోరాపురాధీశుడగు కొప్పులవల్లభ భూవరున కంకితముసర్చెను

అంగలేష పర్వతము — అల్మోడానుండి కైలాసశిఖరమునకడకేగు మార్గమున అల్మోడాను డి ౧౦౮ మైళ్లదూరమునగల అస్కోట సంస్థానపు రాజధానియగు అస్కోటకడనున్న పర్వతము దీనిని రాజబార్ సంస్థానమనియు, ప్రజలను బన్మనూస్ అనియు నందురు. ఈ పర్వతముపై మల్లికార్జున శివలింగముకలదు. ఇది రాజబారు మహారాజగారి కుటుంబ దేవస్థానము వీరాదిని కమ్నాలు మండలము వారని ప్రతీతి కలదు. కార్తీక పౌర్ణమి కిట గొప్ప తీర్థము జరుగును కాళనదీతీరము కుమాన్డివిజను హద్దులలో ఆగ్రా అయోధ్య సంయుక్తరాష్ట్రములందున్నది

అంగారకుడు — ఈతనికి కుజుడనియుం పేరు నవగ్రహములలో నొకడు, ఏకాదశ రుద్రులలో నొకడు

అంగారన్యాయము — అంగారమన బొగ్గని యర్థము. బొగ్గు చల్లారినది ముట్టుకొనిన చేతికి మసియగును కాలినపిదప ముట్టుకొన వీలులేదు. ఐనను దాని ఉపయోగము లేకపోలేదు

అంగారవర్ణుడు — గంధర్వుడు. సోమశ్రవ తీర్థమున అర్జునునితో కలహించి అతనిచే నాగ్నేయాస్త్రముచే దహింపబడి, పిదప

గంధర్వ రూపము దాల్చి చిత్రరథుడను నామాంతరమునఁ బరగినవాడు భార్యపేరు కుంభీనస ఈ చిత్రరథుని యుపదేశము మేరకు పాండవులు ధౌమ్యుని బురోహితుని గావించుకొనిరి

అంగారవల్లి — (వనౌషధి) సం అంగారవల్లరీ లా Galadupa Arborea అగ్ని వంటి ఎర్రని రంగు పూవులం బూయును కానుగచెట్ల జాతిలోనిది పెద్ద గానుగ, భారంగి, గురువింద యనియు నందురు దీని చెక్క రసము వెగటుగను, చేదుగను ఉండి శేలిక నిచ్చును జరరవ్యాధిని పోగొట్టను వెర్రి నక్క, వెర్రి కుక్క విషములను హరించును

అంగారోన్‌జాతి — స్పానియా దేశమందు గిప్సీ (హంగేరి దేశపు గిప్సీ) లకు పేరు

అంగిట బెల్లము, ఆత్మలో విషము— ఆంధ్రలోకోక్తి పైకింపుగ వచించుట, మనస్సునందు కల్మషులైయుంట కిన్యాయము వచించుచుందురు

అంగిమాగోత్రము — ఆత్రేయగణము చూడుడు

అంగిరస్సు — (ఘోర అంగిరస్సు) శ్రీకృష్ణుడీ ఘోర అంగిరస్సు అను మునీశ్వరుకడ శిష్యుడై జ్ఞానోపదేశము బొందినటుల ఛాందోగ్యమున వివరింపబడినది అట్లాతడు యంగిరస్సుకడ పొందిన జ్ఞానమునకును, గీతలలో దానుపదేశించిన జ్ఞానమునకును సంబంధము కానంబడనందున గీతోపదేశ కృష్ణుం డాకృష్ణుడు కాడేమోయని తిలకు మహాశయుడు తన గీతారహస్యమున వ్రాసి యున్నాడు ఇట్లే రామకృష్ణభాండార్కారు కూడ భారతకృష్ణుడు వేఱు, భాగవతకృష్ణుడు వేఱు అని స్పష్టకరించియున్నాడు మరియు బ్రస్థానత్రయమున కాంగ్లమున వ్యాఖ్యలను వ్రాసిన శ్రీపండిత సీతానాధతత్వభూషణ రాయిగారు కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ పక్షమున ౧౮౯౯ సం డిశంబరు మాసమున బ్రచురింపఁ జేసిన పత్రికలో నిట్లు వ్రాసిరి

మహాభారతకృష్ణు డితిహాస పురుషుడు కాడు ఋగ్వేదములోని యాంగీరస కృష్ణుడును, అసురకృష్ణుడును, ఛాందోగ్యములోని దేవకీనందను కృష్ణుడును, ఇట్లీ ముగ్గురును మిశ్రణమై భారతకృష్ణుడయ్యెను ఇట్లు మిశ్రణమూర్తి యగుటవలననే యీ కృష్ణునియందు కాలక్రమమున నెన్నెన్ని యో గాథలు కల్పింపబడి, చేర్పబడియున్నవి

అంగిరసుడను మునీశ్వరుకడనే శ్రీకృష్ణుడు జ్ఞానోపదేశము వడసెనని ఛాందోగ్యము నుడువుచుండ, శ్రీకృష్ణుడు కంసవధానంతరము నరువదినాలుగుదినములలో నవంతిలో సాందీపునొద్ద, కుచేలునితోపాటు సహపాఠియై, అరువదినాల్గు విద్యలును అభ్యసించెనని పురాణములు నుడువుచున్నవి

ఘోర అంగిరస్సుకడ శ్రీకృష్ణు డుపదేశ మొందిన జ్ఞానమునకును, శ్రీకృష్ణు డర్జునున కుపదేశించిన జ్ఞానము కును, లేశమును సంబంధము లేదని, ఛాందోగ్యోపనిషత్తువలనను, గీతలవలనను విస్పష్టమగుచున్నది అట్లగుటనెకదా ఏది నిశ్చయించుటకును వీలు చిక్కకున్నది!

అంగీకరించుట — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము ఏక్సెప్టెన్సు చూడుడు

 HYDERABAD - 500 007.

అంగీకార యనంగీకారసంజ్ఞలు — ముఖము నిలువున నూపుట యంగీకారసూచకముగను, అడ్డముగ నూపుట అనంగీకార సూచకముగను, అందరెరిగి యాచరించుచున్నదే ఇది యీయాదేశములందనికాదు ఎల్లదేశములందునను, ఎల్లఖండములందునను, ఎల్లభాషలు మాటలాడువారి యందును, ఎల్లజాతులవారియందునను, ప్రకాశమునందంతట నొకేరీతిని అర్థమిచ్చు గురుతులుగాఁ దోచెడిని కాన దీని మానవస్వభావసంబంధ లోకైకభాషయని దలంపనగును బాలురకు మనమేదేని వారక్కరలేని పదార్థమును దినిపింపఁబోవుమేని మొగము ద్రిప్పుకొని మూతిని వీలగునంత దూరముగజేయుదురు దీనినుండియె యీ మొగ మడ్డముగ ద్రిప్పి అక్కరలేదను అనంగీకారసంజ్ఞ జనించియుండనోపు ఇంక నంగీకారసంజ్ఞ దీనికి వ్యతిరేకము ఇంకను నేత్రములు, ముక్కు, పెదవులు, నోటిలోని పండ్లు మొదలగునవియు అంగీకార అన గీరకారసంజ్ఞలయందు దరచుగ బాల్గొనుచుండును అనిష్టమున మొగము ముడుచుకొనుటయు, కనుబొమ్మలు దగ్గర జేయుటయు, శ్రద్ధగ వినుటయందొకప్పుడు కండ్లు కొంత మూసికొనుటయు, పూర్వపు మనుష్యులు వాడుకొనిన సంజ్ఞాభాషకు సంతతియె. కావున లోకమందెల్లదేశములవారును వీనిం గ్రహింపగలరు

అంగుడు — అత్రిసంతతి, చంద్రవంశక్షత్రియుడు, అంగదేశాధిపతి ఎలికి పౌత్రుడు తితిక్షువునకుఁ గుమారుడు. సుతుడు దధివాహనుడు ఈతనినుండి ఈతడేలినదేశమునకు అంగదేశమని పేరుగల్గెనని యొకతావునఁ జెప్పబడినది మరియు ఉలూకుని జ్యేష్ఠపుత్రున కంగుడని పేరు ఈతని భార్యపేరు సునీథి కుమారుడు వేనుడు చంద్రవంశము తుర్వసుసంతతిలోని యంగుడు ముప్పదినాలుగవతరము వాడని చెప్పంబడినది యయాతి నాల్గవసుతుండగు అణువుయొక్క సంతతి య దలి బలియొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడు అంగుడొకడు కలడు

అంగుష్ఠాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన ఆసనములలో నొకటి ఇది త్రివిధము ౧ ద్విపాదాంగుష్ఠాసనము కాలివ్రేళ్లను నేలమోపి రెండు మడమలం పైకెత్తి గుదస్థానమున కిరుప్రక్కలనానించి మోకాళ్లను నేల కానింపక కొంచెము పైకెత్తి కూరుచుండి హస్తములను హృదయము జోడించుట ద్విపాదాంగుష్ఠాసనము ౨ ఏకపాదాంగుష్ఠాసనము ఇది తిరుగ ద్వివిధము ౧ వామపాదాంగుష్ఠాసనము - ఒక్క యెడమకాలి వ్రేళ్లను నేల నానించి పైవిధానమునను కూరుచుండి కుడికాలిని యెడమకాలి తొడపై నుంచి చేతులు హృదయమున జోడించుట, వామపాదాంగుష్ఠాసనము. ౨ దక్షిణపాదాంగుష్ఠాసనము — ఒక్క కుడికాలివ్రేళ్లను నేలనానించి దానిపై శరీరభారమూనించి పైవలెనే కూరుచుండి యెడమకాలిని కుడికాలి తొడపై నుంచి చేతులను హృదయమున జోడించుట, దక్షిణపాదాంగుష్ఠాసనము దీని యభ్యాసమున అపానవాయువు నశించుననియుఁ జెప్పఁబడినది

అంగుళీదీపిక యాథాన్ధ్యధ్వంస న్యాయము — దీనిని అంగుళీదీపియాథాన్ధ్యధ్వంసవిధి న్యాయమనియు వాడుచున్నారు. చేతిదీపముచే చీకటినడంప బ్రయత్నించుట

యని యర్థము. అనగా చిన్నసాధనముచే పెద్దపనిం జేయుటకై ప్రయత్నించుట యని భావము.

అంగుళ్యగ్రనఖైర్నైవాంగుల్యగ్రేనస్పృశ్యతేతిన్యాయము — వ్రేలికొన దనకు దాను తాకజాలదని భావము (అసాధ్యము). "నహిసుశిక్షితోపినటవటుః స్వస్కంధమధిరోఢుంపటురితి" న్యాయమునకును దీనికిని భేదము కలదు.

అంగుళ్యగ్రేహస్తియూథశతమాస్తే- నూరు ఏనుగుల గుంపులు నా వ్రేలికడ నున్నవని యర్థము. అసత్యమగు డాబులు చెప్పుటయం దీన్యాయమును హేళనగా వాడుదురు.

అంగోరాపట్టణము — కాలీఫాత్ తొలగింపబడినపిదప తుర్కీ ప్రజాప్రభుత్వ కార్యస్థానము లిట స్థాపింపబడి ప్రధాన స్థానముగ నేర్పఱచబడినది. నవీనపద్ధతులతో నున్న నగరము. ఈప్రాంతముల పెంపబడెడు అంగోరా మేకల వెండ్రుకలు పొడవుగా నుండును. వాని బొచ్చుతో మొహాయిర్ అనంబడు బట్టలు నేసెదరు

అంగోలాదేశము — ఇది యాఫ్రికా ఖండమున పశ్చిమభాగమున లోవర్గినియా దేశమున గలదు. పోర్చుగీసు కాలనీ ఆఫ్ అంగోలా చూడుడు

అంజన — తొలుత నొక యప్సరస శాప వశమున, కామరూపిణియగు వానరయై, కుంజరుడను వానరునకుం బుట్టి కేసరుడను వానరునకు భార్యయయ్యెను. ఒకనాడు మనుష్యరూపము ధరించి విహరించుచుండ వాయువు చూచి మోహించి యామెయందు యాంజనేయునిం గనెనట. అత్తావు పంపా సరోవరముకడ కిష్కింధ కవ్వల ఋష్యమూక పర్వత పరిసరముల నైజాము రాజ్యమున నిప్పటి యానెగుందిపురముకడ నంజనాద్రి యనుపేరం బరగుచున్నది. విజయనగర రాజ్యము చూడుడు. ఇది హిమవన్నగముపైనున్న తావు కాని, ఇది కాదనియు, మధ్యకాలమున గల్పింపంబడినదనియు నొక వాదుక కలదు. అంజనగిరి (సులైమాన్ పర్వతము) చూడుడు.

అంజనగిరి — సులైమాన్పర్వతము (పాంచాలదేశము చూడుడు. అంజనచూడుడు.)

అంజనత్రయము — మూడు అంజనములు అని భావము. త్ర్యంజనము చూడుడు.

అంజనపర్వతము — దీనిపైన శతర్షి యాశ్రమముండెడిదని చెప్పంబడినది.

అంజనపర్వుడు — తండ్రి ఘటోత్కచుడు. పితామహుడు భీమసేనుడు. తండ్రి తల్లి హిడింబయను రాక్షస స్త్రీ. ఇతడు భారత యుద్ధమున అశ్వత్థామచే నిహతుడయ్యెను.

అంజన సిద్ధి — అంజనాద్యష్ట సిద్ధులు చూడుడు.

అంజనాద్యష్టసిద్ధులు — సిద్ధియన సిద్ధించుట, ప్రాప్తించుట, లభించుట, చేసిన ప్రయత్నము సఫలమగుటయని యర్థము. అంజనాదిసిద్ధులు ఎన్మిది సుప్రసిద్ధములు

౧ అంజనసిద్ధి పైపూత (లేపనము) వలన గుణము లేక ఫలముగల్గుట.

౨ ఘుటికాసిద్ధి (ఔషధము మొదలగు వాని) కుప్పెలమూలమున గుణము లేక ఫలముగల్గుట

3 పాదుకాసిద్ధి దీనిని గమనసిద్ధియనియు నందురు. లాగోరిన తావునకు గోరినంతనే వెడలగలసిద్ధి పాదలేపాగులవలన గల్గునది

ర ధరకాయ ప్రవేశ సిద్ధి ఇతరశరీరము లందు తనప్రాణం బ్రవేశింపంజేసి చరింప గల్గుట

౫ దూరశ్రవణసిద్ధి దూరపుశబ్దములను వినగలుగు శక్తి

౬ దూరదృష్టసిద్ధి దీనిని దివ్యదృష్టియని యు నంగరు దూరపుసంగతుల నెరు గు శక్తి

౭ కాలజ్ఞానసిద్ధి దీనిని త్రికాలజ్ఞానమని యు న గరు భూత భవిష్య ద్వర్తమాన కాలములందు నడచి, నడువనున్న నడచు చున్న వాని దెలిసికొనుశక్తి

౮ ఆకాశగమనసిద్ధి నారదాదులకుం గలదు దీనికి పాదలేపాద లక్కరలేక (సిద్ధి సిద్ధులు చూడుడు)

అంజయగోత్రము — లాగాక్షి గణము చూడుడు

అంజలి ప్రమాణము — ఆయుర్వేద మానము చూడుడు

అంజలి హస్తము — హస్తాభి నయము చూడుడు. భరతశాస్త్రము చూడుడు

అంజీరు (పండు) చెట్టు — (వనౌషధి) లాటిను పదము Ficus Caricat ఆంగ్ల Figs సం మంజల, అంజీర ఇంకను దీనిని అత్తిపండనియు, సీమమేడిపండనియు నందురు బాద్ల లేక మేడిజాతులలో నొక తెగ వృక్షము దీనిపండ్లు బాగాపండినతరిని లేక వాట్ల నెం డలో నెండించి నిల్వయుంచియు భుజింతురు మంచి యాహారపదార్థము

పచ్చిస్థితియందు వేడిచేయును బలము చ్చును ముఖ్యముగ గుండెలు, ధాతువులు, కార్జము (Liver), గురదాలు (Kidneys) వీట్లకు బలమిచ్చును అజీర్తి కఫము, దగ్గు, వికారములను హరించును రక్తము గల్గించి బలమిచ్చును పంచదారతో పుచ్చుకొనిన వగరుపు దగ్గు శమించును పండ్లరసము కురుపులం జేము పట్టించి పగులంజేయును. ఆకుల పసరు శ్వేతకుష్టు (గొల్లి) ను నివా రించును

ఎండబెట్టిన పండ్లు సమధాతువుం గల్గిం చును బలము ధాతుపుష్టి జీర్ణశక్తి రక్త పరిశుద్ధత అభివృద్ధిపరచును గుండెనొప్పిడి రోగమును మూర్ఛ పక్షవాతము, విదా హము శ్లేష్మము మలబద్ధరోగము వగ రుపు దగ్గు, గుండెలో నొప్పి, మూల వ్యాధి, గుల్లదొబ్బ (Spleen) యొక్క ఉబ్బు, నిస్సత్తువ, మూత్రబద్ధము వీట్లను శమింప జేయును బాదంపిస్తాలతో కల్పితినిన బల కరము అక్రోటుతో తినిన విషములను హరించి ధాతువృద్ధికరమై యుండును అధి కముగ దినిన పండ్లకు జబ్బుచేయును దీనికి విరుగుడు పెద్దజీలకర్ర, అక్రో

అంటాముట్టారాని యుగ్రహారము— నిరుపయోగమైన యా స్త్రీయని భావము (తెలుగు సామెత)

అంటార్టిక్ సర్కిల్ (Antartic Circle)- దక్షిణధృవమునకు ఉత్తరపువెల్లగా భావించ బడిన రేఖ ఇది భూమధ్యరేఖనుండి దక్షి ణముగా నరువదియారున్నర డిగ్రీల దూర మున నుండునది దక్షిణధృవమునుండి ఇది ఉత్తరముగా నిరువదిమూడున్నర డిగ్రీల దూరము

అంటార్కిటిక్ (Antarctic) — ఉత్తర ధృవ ప్రదేశమునకు ఆర్కిటిక్ప్రేలని పేరున్నటులనే దక్షిణ ధృవమునకు అంటార్కిటిక్ప్రేలని పేరు. ఇదియు కడు శీతల ప్రదేశమై, జనుల దుస్సాధ్యమై యుండును. శీతకాలమున దీర్ఘ నిశులంగల్గి అంధకార బంధురమై యుండెడిని. ఇట్టి దక్షిణధృవ ప్రదేశములాగు క్రీ. శ. ౧౮౪౧ సంవత్సరమున Sir James Ross గారు ఎక్కువ కష్టముల కోర్చి యీ ప్రవల్లి కొన్ని ప్రదేశములంగనుగొనిరి. అందు ముఖ్యమైనది సౌత్ విక్టోరియా యను ప్రదేశము.

అంటార్కిటిక్ భూప్రదేశముల మనుష్యులు లేరని చెప్పబడినది. Albatross, Penguins, Seals, Walrus, Whales అనంబడిన జన్తుసముదాయములు తీరములందు సముద్రమునందుండును.

ఇంక (Graham s Land) గ్రాహంసు లాండు అనియు, (South Shetland) సౌతు షెట్లాండు అనియు, (South Georgian Islands) సౌతు జార్జియను ద్వీపములనియు మూడు ద్వీపసమూహములు కలవని పోల్చియున్నారు.

అంటార్కిటిక్కు ప్రదేశము — దక్షిణ ధృవ ప్రదేశము చూడుడు.

అంటుమామిడి — మామిడి చూడుడు

అంటురోగములు — కొన్ని వ్యాధులు అంటువ్యాధులని పేర్కొనంబడినవి. రోగి సాంగత్యమున నన్యులకు వ్యాపించును. అతడు పీల్చివదలిన గాలియు, ముట్టిన యుదకములు, అతని సంబంధముగల్గిన బట్టలు మొదలగునవన్నియు వ్యాధిని వ్యాపింపజేయునవి యగుననియు అందు గాలి ముఖ్యమనియు చెప్పబడినది. కొంద రాంగ్లవైద్యులు నోరు మూసికొని ముక్కుతో నూపిరిం బీల్చుచుండిన అంటువ్యాధుల వ్యాపకమంత గనుండదని యనుచున్నారు. కాని అట్టి రోగులతో సంబంధము గలుగక తప్పనిచో ఎక్కువ జాగ్రత్తగానుండవలయును.

ఎండయు అగ్నియందలి వేడిమియు అంటురోగపు జరమ్ము, బైసిలైలను మాడ్చివేసి నివారించునని చెప్పబడినది. కొంతవరకు పరిశుభ్రమగు యుదకమును, గాలియు నివారణకరములే నందురు. అందు సముద్రోదకము బలముగ పనిచేసి నివారించునట. ఇంకను సున్నపుఘాటు గంధకము కాల్చిన ఘాటు చక్కగ నివారించునట. Carbolic Acid, Chlorate of Lime, Sulphate of Lime, Potassium Permanganate Ozone, Sulphuric Acid ఇంకను ఇటీవలి పరిశోధనలు, అప్పుడు వేయించిన కాఫీగింజల కాఫీ ఎక్కువ బలముగ పనిచేయఁగల Deodorant అనియు తేల్చినవి. వేడినీళ్లు చక్కగ శుభ్రపర్చునందురు. కిటికీల ద్వారములు తెరచియుంచుట మంచిది.

అంటువ్యాధుల జెరమ్ములు, మైక్రోబ్సు, బేక్టీరియా, బేసిలై — ఒకడొక వ్యాధిచే బాధపడుచుండు తరి, యాతనినుండి యావ్యాధి ఇతరులకు వ్యాపించి యంటి వారింగూడ వ్యాధిగ్రస్తులుగ నొనర్చునేని దానిని అంటువ్యాధియందురు. ఇక్కాలమున, ఆంగ్లవైద్యశాస్త్రజ్ఞానము మేరకు సమస్తవ్యాధులు, జరమ్ము (Germs) వలన గల్గుచున్నవని తలంపబడుచున్నవి.

ఈ అంటువ్యాధులు రెండువిధము లందురు. అవి కంటేజియస్ అనియు ఇన్ఫెక్షస్ అనియు, రోగిని తాకుట లేక రోగియొక్క వాడుకపదార్థములను, ఆరోగపు జరిమ్ము అంటియుండుటచే వాట్లం దాకుటవలన, ఆ రోగియొక్క రోగపు జరమ్ము తాకినవారికి యంటి లోనికింజేరి ఆరోగము తాకినవారికిం గూడవ్యాపించి వ్యాధిగ్రస్తులుగ నొనర్చునేని, దానిని కంటేజియస్ Contagious Disease అనెదరు ఇందు జ్వరములు మొదలగునవి చేరియుండును

తాకుట మొదలగు సంపర్కములమూలమునమాత్రమేగాక, రోగియొక్క రోగపు జరమ్ము గాలియందు నీరు మొదలగు వాట్ల యందు చేరి, ఊపిరి పీల్చుటవలనను, దాహము త్రాగుటవలనను అన్యులలోనికిం బ్రవేశించి, వారికింగూడ రోగముంగల్గించుటవలన వ్యాపకముగాంచువ్యాధులకుInfectious Diseases అనెదరు. ఇంచు ఉబ్బసపుదగ్గు (Consumption) మొదలగునవియు విషూచి మొదలగువ్యాధులు చేరియుండును సర్వరోగములకుం గారణముగ జెప్పంబడిన యీజరమ్ము పరమాణురూపములై, అన్నియు నొకటిగ పెక్కండ్రచే తలంపఁబడుచున్నను, పరిశీలనలో వీట్లయందు భేదము గన్పడెడినట జెరమ్ (Germ) యనునది ప్రారంభదశ యందుండునది. ఇది వెజిటేబుల్ (Vegetable) గనో Animal గనో ప్రారంభమై ముందు పెరుగనై యుండుటచే యీపేరం బరగెడిని.

మైక్రోబు (Microbe). ఇది జరము యొక్క తర్వాతిదశ ఇదియును శరీర ధర్మమున వెజిటేబుల్ గనో ఏనిమల్ గనో యుండుంగాని సూక్ష్మాతిసూక్ష్మరూపముగ నుండియు జీవితము ప్రారంభమై దనరెడిని దీని కవయవము లుండుటయు ఉండకపోవుటయు కూడ కలదు

బేక్టేరియా (Bacteria) ఇది ప్రత్యేకముగ కల్గినను కలుగును, లేక మైక్రోబు యొక్క వెజిటేబుల్ శరీరావస్థ ముదిరినదైనను కావచ్చును. దీనికి వెజిటేబుల్ శరీరము ప్రథానము. క్రోటన్ చెట్లు మొదలగు మొక్కలకుబట్టు ఫంగస్ Fungus వంటిది. దానికన్న చాలా తక్కువపరిమాణముం గలది ఆజాతియో, లేక వేరొక జాతియో పరిశీలనవలన స్పష్టముగాగు గుండ్రని బంతులుగనో చుట్టుకొనియుండు Spiral గనో యుండెడిని

బేసిలై(Bacille)యనునది బేక్టేరియాకు తర్వాతియవస్థగ నెన్నబడుచున్నది ఇది చిన్న చిన్న కరలవలె పెరుగుటంజేసి యీ పేరంబడినదట బేసిలైయస్త్రయు, బేక్టేరియా లోనిదని చెప్పనగుంగాని, బేక్టేరియాయస్త్రయు (ముదిరినపైని) బేసిలైమాత్రము గాదు ఇంకను వేరురూపముల నంది వేరుపనుల నొనర్పగలది యగునని తలంపఁబడుచున్నది. రోగకారణమగు జరమ్ము, ఇటుల చతుర్విధములుగ నాంగ్లవైద్యులు తలన్తురు. అయు ర్వేదవైద్యుల పద్ధతివేరు. ఇటీవలి పరిశీలనలు ఒకేవిధమగు లక్షణములు గల వ్యాధి ఒకేవిధమగు Germ వల్ల కల్గుచున్నవని బయల్పరచినవి. రోగము క్రొత్త తావున అంటుటకు వ్యాధింగలుగజేయఁదగిన తీవ్రత, సంఖ్య గల్గియుండవలయుననియు తగినన్ని సూక్ష్మజీవు లుంటకుండోడు అనుకూల పరిస్థితులుగల శరీరక్షేత్ర మమరియుండవలెననియు పరిశీలనలవలన తెలినది.

ఈసూక్ష్మజీవులు రెండు తెగలుగ నుండును. కొన్ని వాయుప్రసారము గలతావులందే జీవించును. మరికొన్ని గాలిలేని తావులందే జీవించును. కొన్ని ప్రాణములుగల శరీరభాగములనే తిని బ్రతుకును. కొన్ని కుళ్లిన నిర్జీవ పదార్థములనే తిని బ్రతుకును. కాని వీటి యాహారము కేవలము జంతుసంబంధమే నని చెప్పబడినది. ఇవియె సూక్ష్మజీవులని చెప్పంబడవలయును. ఇవి శరీరమంతయు నొకేకణముగ నుండు జంతువులు. ఈ ఏకకణ శరీరమునందే ప్రోటోప్లాసమ్ అనంబడు స్వచ్ఛమగు మూల పదార్థముండెడిని (ప్రోటోప్లాసము — బోటనీ చూడుము). మరియు ని కణమధ్యమునందే ప్రాణము (Nucleus) ఉండవలయును. దానియందొక భాగమును చాచి పొడుగించి శరీరము నొకటి రెండుగ నొనర్చుటయు, రెండు నాలుగుగ నొనర్చుటయు, నాల్గు ఎన్మిదిగ నొనర్చుటా జేయుచు, వీటి జాతి సంఖ్య వృద్ధియగుచుండును. దీనివలన ప్రాణమునూ విభజింపబడుచుండునని తెలుచున్నది కొన్ని జాతుల సూక్ష్మజీవులకు తోకలుండును. తోకలద్వారా యివి ఆహారమును దినునందురు.

చలిజ్వరముంగల్గించు కొన్ని సూక్ష్మజీవులు స్త్రీ పురుష భేదములంగల్గి సంతానముంగనునని ఇటీవల పరిశోధనలవల్ల బయల్పడినది. తామర శోభి మొదలగు చర్మవ్యాధులం గల్గించు జరమున్ను, చెట్లపై అగు పను ఫంగీరోగమునూ ఈజాతివేనని చెప్పంబడినది.

బేక్టేరియా — ఇది శరీరము ముక్కలు ముక్కలుగా విరుగుటవలన వృద్ధిఁజెందును. ఒక్కొక దాని శరీరపరిమాణము ౧/౫౦౦౦ - ౫౦౦ అంగుళముగ లెక్కించియున్నారు. ఇందు ఈజాతులుంగలవు. కొన్ని కుళ్లును హరించి శుభ్రతం గల్గించునవి. కొన్ని విషమును కల్గించి వ్యాపింపజేసి బాధించునవి. కొన్ని పులియంజేయునవి. ఇంపి చీమును గల్గించు బేక్టేరియా గోళాకారముగ నుండును. క్షయ దగ్గును గల్గించు సూక్ష్మజీవులు కణికల వలెను, ఆంత్రాక్సు సూక్ష్మజీవులు గొలుసుల వలె నుండును. కలరాగల్గించు సూక్ష్మజీవులు ఇంగ్లీషు కామా (,) గను, ధనుర్వాతము గల్గించు సూక్ష్మజీవులు బాజాకర్రలగను, సవాయిని గల్గించు సూక్ష్మజీవులు మరమేకులుగను ఉండునని చెప్పంబడినది.

అంటూనంటూ ఆసాదివానిదీ, రట్టూ రవ్వా గంగానమ్మది — ఒకరి పేరు పెట్టి తెచ్చి ఇంకొకరు తినివేయుట కీసామెత వాడుచున్నారు.

అండకుక్కుటీ న్యాయము — గ్రుడ్డు ముందా కోడిముందా యను వితర్కమని భావము. గ్రుడ్డులేనిదే కోడి పుట్టదు (కోడి గ్రుడ్డు) ఆ కోడి లేకున్న గ్రుడ్లుపెట్టుటయు సంభవించదు. కాన గ్రుడ్డు ముందా కోడి ముందా యను వితర్కము తేలునదికాదు. విత్తు ముందా చెట్టుముందా యను ఆంధ్రలోకోక్తికల దదియు నీయర్థమే ఇచ్చునది

అండమానుదీవులు — ఈ ద్వీపములును నికోబార్ ద్వీపములవలెనే భరతదేశమునకుం జెందియున్నవి బర్మాకు నైఋతి దిశగా ౧౨౦ మైళ్లదూరమున బంగాళా ఖాతములోనివి ఇం దారు పెద్దవియు ౨౦౦ చిన్న ద్వీపములును కలవు. అడవులుండుటచే మంచి కలప వీటియందు కలదు. ౫౦౦

చతురపుమైళ్ల వైశాల్యమనియు, ౧౭౮౭౧౮ జనాభా యనియుం దెలియుచున్నది. పోర్టు బ్లైరు రేవుస్థలమును ప్రధాన స్థలమునై యున్నది.

అండర్ ప్రూఫ్ — Under proof ఎబవ్ ప్రూఫ్ అనుట కర్థము.

నిషాగలిగించు పానీయములు అనేకములు కలవు. అందు కొన్నకొన్న పాలుగ నాల్కాహాలు (Alcohol) చేరకపోదు. సారా, విస్కీ, బ్రాండి, షాంపియన్, గోగనక్, రమ్, బీరు మొదలగు నిషాపానములకు (Spirits) అని వాడుక గలదు. ఇవి యన్నియు మండును. మరియు నివి నీటితో గల్పిన గలియునవి. విక్రయించువారు వీటి యందు నీటింగల్పి విక్రయింతురు వారు స్వలాభముకొరకు నీటినధికముగ చేర్చి బలము గోల్పోవజేయకుండ ప్రభుత్వశాఖలలో నొకశాఖోద్యోగులు (Excise Officials) ఈసారాయములం బరీక్షించుచుందురు దాని విధాన మిది

కొంచము తుపాకిమందు తీసి, దానిపై నీ సారయముంబోసి దీపముచే ముట్టింతురు. నీటిపా లధికముగాకుండిన నాసారాయముతోపాటు మందును అంటుకొని కాలిపోవును దీనిని ప్రూఫ్ అనెదరు. నీటిపాలు తక్కువ మైయుండిన, మంట అతిత్వరితముగ నడచుటను Above proof అని యందురు. నీ రెక్కువ యగుచో ఊదారంగు మంట మండి, నీటిచెమ్మచే మందు తడిసి కాలక దిమ్మకట్టి యుండును దీనికి Under proof అని యందురు. ఇది సారాయముల ఋజువు (Proof) చేయుట. ఇదిరెుగాక ఇంకను సారాయము, ఏబదియేడు డిగ్రీల Fahrenheit వేడి ప్రదేశమున, ఒక ఔన్సు సారాయమును, ఒక ఔన్సు పరిశుభ్రోదకము (Distilled water) ను ఒక త్రాసునంబుంచి తూచినచో నీటిబరువు పదమూడు వంతులలో సారా బరువు పండ్రెండువంతు లుండవలసి యుండును. అది ప్రూఫగనెంతురు బరువెక్కువ యగునేని బరువగు నీరెక్కువగ గల్పిరని ఎరింగి అండర్ ప్రూఫ్ (Under proof) అని యును, బరువింకను తగ్గియున్న నీటి పాలు తక్కువయనియెరింగి ఎబవ్ ప్రూఫ్ (Above proof) అనియును గ్రహింతురు ఆల్కహాలు (Alcohol) కన్న తేలికయగుట Fahrenheit ౫౧ డిగ్రీల వేడియు సాయమున కొద్ది భాగముగ గల్పునీరును Distilled water జేసరములని మనసునందు చుకొనవలయును

ఇక్కాలమున హైడ్రోమీటరు (Hydrometer) అను ఒక యంత్ర సహాయ్యమున సారాయములం బరీక్షించి అండర్ ప్రూఫ్ సంకగాని ఎబవ్ ప్రూఫ్సంగాని డిగ్రీలం గూడ నెరుంగుటయెుగాక వేర్వేరు టెంపరేచరు (Temperature) శీతోష్ణ ప్రదేశములకు వేర్వేరు విధముల పధకములం గల్గి యున్నారు

అండర్ ప్రొటెస్టు — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Under Protest. సమ్మతిలేక బలాత్కరింపబడి, నిరోధపూర్వకముగ చేసినపని.

అండర్ వ్రైటర్ — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Under writer ఓడలను (నష్టమునకు) భీమా (Insure) చేయువాడు.

అండవాతము — ఆంగ్ల Hernia. అండము (వృషణము) లలో నొకటిగాని వాపు నలుపు పోటులం గల్గియుండు జబ్బు.

అండొ్రా దేశపు ప్రభుత్వము — ఐరోపాఖండమునందలి తూర్పు పైరనీస్‌లోని ప్రజా ప్రభుత్వదేశము. నూటతొంబదినొక చతురపుమైళ్లు వైశాల్యమనియు, ఆరువేలు ప్రజలనియు చెప్పఁబడినది. ఫ్రెంచి ప్రభుత్వమువారి రక్షణయం దున్నదనియు, అండొ్రా ప్రధాన నగరమనియుఁ జెప్పంబడినది.

అంతఃకరణములు — మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము. మరి కొందరీమూటికి చిత్తముఁజేర్చి యన్తఃకరణచతుష్టయ మందురు. వీట్లకే అన్తరిన్ద్రియము లనియుం బేరు.

అంతఃసన్నిపాతము — సన్నిపాతదోషము చూడుము.

అంతరగిరి — బంగాళములోని సన్తాల్పరగణాలోనున్న రాజమహాల్ కొండలు మత్స్యపురాణము ౧౧౩వ అధ్యాయమున దీనిఁ గూర్చిన ప్రశంస కలదు. వంగదేశముఁ జూడుము.

అంతరతామర — లా Pistia Stratiotes & Cassytha Filiformis, సం. ఆకాశవల్లి (కొందరు దుష్పర్శయనియు ననిరి). చెరువులలో నీటిపై తేలుచుండు లత. దీనివేరు అడుగున భూమియందు బురదలో నాటినను నాటును. లేకున్నను లేకపోవును. దీని యాకురసమును కషాయమును తీసి, కారము గల్గి దగ్గు, శాశ, ఉబ్బసము, వాతపైత్యము, కేవలపైత్యము, అతిసారము, గ్రహణి, మూత్రకృచ్ఛ్రము, మేహదోషముల నడఁచును. కొంచెము చలవజేసి, బలము గల్గించును. వీర్యవృద్ధి నిచ్చును. ఆకులను నేతితో వెచ్చజేసి, పైన కట్టుచుండిన మూలశంకవ్యాధి తగ్గును.

అంతరంగ బహిరంగయో రన్తరంగం బలీయః ఇతిన్యాయము — బహిరంగ స్థితికన్న నన్తరంగస్థితి బలమైనదని యర్థము. దూరమందున్న వాటికన్న సమీపస్థమగునవి బలీయములని భావము.

అంతరింద్రియములు — ఇంద్రియములు చూడుడు.

అంతరిక్షుడు — ఋగ్వేద దశమండలమున నభప్రభేదన, వైరూప శబ్దములు, అంతరిక్ష శబ్దార్థములుగా ధ్వనించుచున్నవి. కూర్మపురాణములో నంతరిక్షుని స్థానమునఁ 'ధర్ముఁడు' అనియుఁ గలదు. ఈతఁడు ఋగ్వేదమునఁ గొన్ని సూక్తములకుఁ బ్రోక్తయై యున్నాఁడు. మురాసురుని కుమారుడు, శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుడైనవాడు.

అంతర్ధానుడు — ఈతనికి విజయాశ్వదనియుం బేరుకలదు. పృథుచక్రవర్తి కుమారుడు. ఈతనికి ౧ శిఖండి యనియు ౨ నభస్వతియనియు నిరువురు భార్యలు శిఖండి వశిష్ఠు శాపమువలన భూమియందు పుట్టినది. ఈమెవలన ౧ పావకుడు, ౨ పవమానుడు 3 శుచియును పుత్రులు గల్గిరి. వీరు త్రేతాగ్నులయిరి. రెండవ భార్యయగు నభస్వతివలన హవిర్ధానుడను కొమరుండు గల్గెను. అగ్నులు చూడుడు.

అంతర్దాహము — ఆంగ్ల Burning sensation inside and restless feeling in the body పురుషులకుగాని స్త్రీలకుగాని గల్గెడి తాపము లేక వేదన.

అంతర్వృద్ధి — ఆంగ్ల Hydrocele దీనిని బృహత్తనియు నందురు శరీరమున భోజన దోష కారణముగ దుష్టద్రవము దుష్ట పదార్థములు కూడి వాతప్రకోపము ఏర్పడి పొత్తికడుపులో చెడునీరు వృషణములలోనికి దిగిన (బుడ్డదిగుట) జబ్బు దీనికి ఆంగ్ల వైద్యము మేరకు శస్త్రము చేయుదురు

అంతర్వాహినీనది — ఒక పర్వతముగాంగ గాని ఒక జలని ధయమునగాని జనించి ప్రవహించు మంచినీళ్ల వాహామునకు నది యని పేరు నదులు భూమిపైనుండి ప్రవహించు మార్గము పల్లముగనై అందిసుక గిరి యుండును అట్టి ఇసుక లేని తావులందు బంకమట్టి నేలగాని బురద నేలగాని యుండా దీని ఎట్లపై బ్రవహించు నదులు బహిర్వాహినులనబడును వీటిని సర్వసాధారణముగ నదులని వాడుచుందురు

ఇంక భూమిలోనుండియే ప్రవహించు నదులు కొన్ని కలవు వాటి కంతర్వాహినులని పేరు భరతదేశమునందు ఉత్తరభాగమున సుప్రసిద్ధమగు సరస్వతీనది మైనాక పర్వతములు లేక శివాలిక్ పర్వతమునందు జన్మించియు కొంతవరకు ప్రవహించి భూమిలోనికిం దిగిపోయి ప్రవహించుచు మరికొంత దవ్వేగి తిరుగ బయల్పడి భూమిపై ప్రవహించును అనగా కొంతవర కంతర్వాహినియై నడచియు తిరుగ బహిర్వాహిని యగునని భావము (సరస్వతీనది చూడుడు)

గయకు ప్రక్కనబడి ప్రవహించు ఫల్గునీ నది వేసవికాలమున నిసుకగుండా ప్రవహించుంగాని నిసుకపై బహిర్వాహినియై ప్రవహింపదు దీనింగూడ నిట నంతర్వాహిని యనియే నందురు ఇట నిత్తరి నిసుకయందు నిలచియుండు నిరని తలంపరాదు ప్రవహించుచునే యుండెడిని దక్షిణ మధురాపురముకడ వైఘనదియు నిట్లే వేసవియం దిసుకక్రింద నంతర్వాహినిగనె యుండును. గాను వర్షకాలమున బహిర్వాహినులుగనే ప్రవహించుచు నుండు

అంతర్దీపికాన్యాయము — ఎక్కువతావులకుం గప్పునట్లు మధ్యగా దీపముంచుట యని భావము ఒకపని చేయుటతో పెక్కు కార్యముల కుపచరించుటయందీ న్యాయమును వాడుచుందురు

అంతర్వేది — గంగా, యమునానదుల మధ్య భూభాగమునకు ఈ పేరుండెనని భవిష్య పురాణము 3 వ భాగము ౩ డవ అధ్యాయము వివరింపబడినది దీని నాప్రాంతముల దోఆబ్ అనెదరు (దో యన రెండనియు ఆబ్ అన ఉదకమనియు నర్థము) రెండు జలవంతమగు నదుల నడుమనది యనిభావము

ఇక నాంధ్రదేశమున నిప్పటి పశ్చిమ గోదావరీ మండలమున నరసాపుర ప్రాంతమున అంతర్వేది యని ఒక గ్రామముకలదు. అది నృసింహ దేవస్థానమువలె పేరందినది, సముద్రతీరము గంగానదియందు రెండు శాఖల నడుమ అంతర్వేది కానూపురుకడ బ్రహ్మావర్తముకడ (తూర్) కలదు వేది యనిన యజ్ఞార్థ వేదిక లేక తావు

అంతశ్శిలానది — విన్ధ్యపర్వతమున జనించునది

అంతస్సారో బహిశ్శీతమ్ — ఇది సంస్కృత లోకోక్తి లోపల వేడి, పైటికి శీతలమూనని యర్థము లోపల పగయుం

డియు బయటికి తీయుని మాటలాడువారిం గూర్చి యీ న్యాయము వాడుకరు. కపటి యని భావము.

అంత్యనిష్ఠురముకన్న నాదినిష్ఠురము మేలు — ఒక కార్యముపయోగించునని చేసి ఆగి వారికుపయోగింపక నొప్పిం గల్గించుటకన్న ఆదియందే కాంబూనక నిరాకరించుట శ్రేయమని భావము.

అంతిసారుఁడు లేక మతిసారుఁడు— ఆ ఱి నా పూరువంశ క్షత్రియుఁడు. తండ్రి ప్రాచిన్వానుఁడు లేక బు చేయుప్రు కుమారులు సుమతి, ధృవుఁడు, అప్రతిరథుఁడు

అందని పూలన్నియు దేవున కర్పిత మన్నట్లు — తేరకబుర్లు చెప్పేవారిం గూర్చిన సామెత

అందరానిపండ్లు కాశించినట్లు — దురా యని భావము

అందరికీ నేనులోకువ్వరైతే నాకు నంబికొండయ్య లోకువ—లోకోక్తి

అందరికీ శకునములు వల్కిన బల్లి తాను కుడితిగోలెంలో పడినట్లు-

అందరూ అందలమెక్కేవారైతే మోసేవారెవ్వరు? — ఇది పురాణను నిరసించుచు పసంభవమని దెల్పు సామెత అందలమనఁ బ్రక్కలుమూసియుండని పవాకీ. దీనిని కొందరు టంజాన్ అనెదరు.

అందితే శిగ, అందకపోతే కాళ్లు — వీలుకల్గిన నపకారము చేయుట, వీలు కాకున్న కాళ్లుకట్టుకుని ప్రాథేయపడుట యని భావము. ఇది దష్టుని లక్షణముగ నిరసపగా బల్కు సామెత

అందిరకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. ఆన్దేరకుల చూడుడు.

అందుగచెట్టు — లా Boswellia Serrata ఇంగ్ల Indian Olibanum. సం కందరుకీ, గజభక్షా, సల్లకీ, గజప్రియా. ఇది జిగురుగల చెట్టు దీని జిగురు లేక బంకకు అందుగపిసును, కుందురుమ్కము, ఫిరంగిసాంబ్రాణి అని యందరు. దీనిచెక్క వగరుగనుండి చలవచేసి కఫము, ఉన్మాదము, జ్వరము, పైత్యప్రకోపము, తాపములను హరించును. వీర్యవృద్ధికరము. దీని కాయ లేతప్పుడు వెగటుగ, చేదుగ నుండి చలవ, శ్లేష్మశాంతి చేయును.

అందుగ బంక (లేక ఫిరంగి సాంబ్రాణి) గూర్చి ఇటుల చెప్పఁబడినది దీనికి సంస్కృతమున కుందు, తీక్ష్ణగంధ, బలీ యని పేర్లుకలవు. ఇంకను కుందురుమ్కమనియు నందురు దీనిని సువాసనకై ధూపద్రవ్యముగ వాడుదురు. ఫిరంగిసాంబ్రాణిని నీళ్లలోవేసి కాచి వడకట్టిన శుద్ధియగును. పిదప పలాస్త్రిచేసిన వ్రణములు మానును. గాయములు మానును. ఇది చలవచేయును. త్రిదోషములు, వ్రణములు, గాయములు మానును. జ్వరతీవ్రము తగ్గును. పైత్యప్రకోపము, రక్తపైత్యము, హృద్రోగములు, గ్రహణి, మలబద్ధము, ఉన్మాదము, తాపము, రక్తగ్రహణి, నివారించును. వీర్యవృద్ధిం గల్గించును. నేతితో సేవించిన సెగరోగము తగ్గును. బలము గల్గించును.

అందుగుల వేంకయ్యకవి — ఆంధ్రకవులలో మధ్యకవులందు పరిగణింపఁబడినవాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు, తండ్రిపేరు సూరన్న

రచించినది రామరాజీయ మను నామాంతరముగల నరపతివిజయము. విజయనగర ప్రభువులకు నరపతులని వాడుకయుండెను అనగా కాల్బలములు మిగుల నధికముగ నుండెనని భావము. రామరాజీయముచరిత్రాత్మక కావ్యము. ఇందు రామరాజు పూర్వుల యొక్కయు రామరాజుయొక్కయు చరిత్రంబు చెప్పఁబడినవి. ఈయన శ్రీకృష్ణరాయని యల్లుఁడు. ఈకావ్యమును రామరాజు తమ్ముఁడగు తిరుమలదేవరాయని మనుమని మనుమఁడగు కోదండరామరాజునకుం గృతినిచ్చెను. కవి యానాటివాఁడగుట క్రీ. శ. ౧౬౦౦ ప్రాంతమునందుండి యుండునని తెలియఁబడుచున్నది

అందేరకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. వైశ్యగోత్రములు చూడుడు

అన్దేరకులగోత్రము ఏకార్షేయగోత్రము (౬౮) దీనిని అన్దిరకుల, చిన్నకుల, చిన్న్యకుల, చిన్నాలకుల, చిన్నమశిష్ఠ అనియు నందురు. సత్యగణము, సత్యస లేక సత్యవ్రాతస అని సంస్కృతగోత్రము, ఆపస్థంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథము మత్స్యసూత్రము, వృషభేశుఁడు దేవత, భార్య కుసుమాంబ, కావేరీతీరము తపస్థానము, పుష్పసరస్సుతటాకము, జమ్ముదళలక్ష, దీపసంఖ్య ౭౦, క్షేత్రసంఖ్య ౭౦, ధాన్యము దానము, నేరడిపండు వర్జనీయము

అంధ అంధిలానది, చందనానది లేక చంద్రావతీనది — దీనిఁగూర్చి దేవీభాగవతము అష్టమస్కంధము ౧౧ వ అధ్యాయమున ప్రశంస కలదు.

అంధకవర్తకీయ న్యాయము — గ్రుడ్డివాఁడు, కొడవలి యని యర్థము. దానంతట నది సంభవించుటవలన జరిగిన పని యని భావము. అజాకృపాణ న్యాయమును ఇట్టిదియె (మాఁ ౫౯)

అంధకుఁడు — యదువంశస్థుఁడగు సాత్వతుని కుమారులు. పుత్రులు భజమానుఁడు, కుక్కురుఁడు, శుచి కంబళబర్హిషుఁడు అను వారలు. మరియు నంధకుఁడను దనుజుఁడు శివునిచే నిహతుఁడైనవాఁడొకఁడుండెను

అంధగజన్యాయము — గుడ్డివాళ్లు ఏనుగయని యర్థము. కొందరు గ్రుడ్డివాండ్లొక యేనుగ యెట్లుండునో యెఱుఁగఁదలఁచి యెటులెటులో నొక యేనుగును సమీపించి దాని మావటీఁడు సహాయమునం గాబోలు ఒకఁడు తొండమును, ఒకఁడు చెవిని, ఒకఁడు తోకను, ఒకఁడు కాలిందడివిచూచి, తొండమున దడివినవాఁడు పామువలె నుండుననియు, చెవిని తడవినవాఁడు ఏనుగు చేటవలె నుండుననియు, తోకందడవినవాఁడు చీపురుకట్టవలె నుండుననియు, కాలిందడవినవాఁడు దూలమువలె నుండుననియుం గ్రహించిరట. అజ్ఞానులకుం దెలిసినది ఇటులనేయుండునని భావము.

అంధగోలాంగూల న్యాయము — గ్రుడ్డివాఁడు, గోవుతోక యని యర్థము. ఒక గ్రుడ్డివాఁడు దారి తెలియక ఒక యూరిబయట నల్లాడుచుండ నొక దురాత్ముఁడు చూచి ఒక ఆవుదగ్గిరకు దెచ్చి దానితోక నాయంధుని చేతనుంచి దానిఁబట్టుకుని వెంటఁజనిన, గ్రామములోని కేఁగఁగలవని సలహా యిచ్చెనట. దుర్మార్గులు సాధువుల నపాయస్థితిలోనికిం దించి తాము వినోదించుట లేక లాభించుట కీన్యాయమును వాడుదురు.

అంధదర్పణ న్యాయము — గ్రుడ్డివానికద్దముఁ జూపుటయని యర్థము. నిరర్థక కార్యమని భావము.

అంధ నదము — బ్రహ్మపుత్రానది.

అంధపరంపరాన్యాయము — గ్రుడ్డివారి సమూహము తమలోతాము నొండొరులను దారి చూపుకొనుచు నడచుట కర్థము. అందరూ అజ్ఞానులేగాని ఒక్కఁడైనను తెలివిగలవాఁడా వ్యవహారమందు లేడని చెప్పుటకీ న్యాయము నుపయోగించుచున్నారు.

అంధస్యైవాన్ధలగ్నస్య వినిపాతః పదే పదే ఇతి న్యాయము — గ్రుడ్డివానిం బట్టుకొనిన మరియొక గ్రుడ్డివానికి, మొదటి గ్రుడ్డివానికింబోలి అడుగడుగున కంతరాయములే యని భావము. తనకన్న మంచిస్థితియందున్న వాని సహాయము తన్నుద్ధరించునుగాని తన వలె దుస్థితియందున్న వానింబట్టుకొనిన తనకు ప్రయోజనముండదనుట కీన్యాయము నుపయోగింతురు.

అంథ్రాసైటు రాక్షస బొగ్గు — (Anthracite Coal) ఇది యొక జాతి రాక్షసబొగ్గు. దీనిని Highly Fosilised Coal అని యందురు. ఇందు Vegetable origin traces చాల తక్కువగా నుండును. చాలా గట్టిగానుండి పగులుటయందు పెళుసుగా నుండును. Bitumen ఉండదు. 90 Percent కార్బనుంగల్గి సన్నముగ నిలచి కాలుచు, ఊదారంగు మంటలతో గొప్ప వేడినిచ్చును. దీని కాలిన వాయువులు ప్రాణాపాయకరములని పోల్చఁబడినవి. అవి గాలింగూడ పొడిగా చేయునని కనిపెట్టఁబడినది. దీనిధర ఐరోపా దేశములందు మామూలు రాక్షస బొగ్గుకన్న రెట్టింపుధర గల్గియున్నను అమ్ముడుపోవుచున్నదనియు, దీనిని రస్తాలు బాగుచేయుటయం దుపయోగించుచున్నారనియుం దెలియుచున్నది.

అంధుఁడు — అత్రిసంతతి, చంద్రవంశపు క్షత్రియుఁడు, తండ్రిపేరు సేతువు, కుమారుఁడు గాన్ధారుఁడు. దృహ్యునిపౌత్రుఁడును, ధానవుఁడగు విప్రచిత్తిసుతుఁడును, అంధుఁడను నామధేయములు కలవారు. బృహస్పతికి జ్యేష్ఠ సోదరుండగు ఉతథ్యునకు మమతయందు కల్గిన సుతుఁడు. ఈతనికి దీర్ఘతముఁడను నామాంతరమును గలదు. అంధుఁడు అనగా కన్నుండియు, కనుపాప పనిచేయుచున్నట్టు మనకుఁ దోచియు, అంధునకుమాత్రము కానరాకుండును.

అంధున కద్దముచూపినట్లు — నిరర్థకమని భావము.

అంధేరినగరము — ఇప్పటి యలహాబాదున కెదురుగ గంగ కవ్వలి తూర్పు తీరమున తొల్లింటి ప్రతిష్ఠానపురముండెను. అట ఆదిని చంద్రవంశపు నృపాలురు రాజధానిగ రాజ్యపాలన మొనర్చిరి ఆదికాలము ముగిసి కాలి బూడిద యాయెను. పిదప దానికి ఝూస్సీయని పేరుగల్గెను. హిందీ భాషయందలి ఝూస్నా (తగులబడుట) ధాతువునుండి యాపేరు వాడుకయయ్యెనట. అంతటితోనాగక తిరుగ నట పట్టణముకట్టఁబడినను ఝూస్సీనామమే నిలచెనట.

ఇప్పటి రీవాసంస్థానపువారగు బేనాబస్సీ (వేనవంశపు) క్షత్రియు లాఝూస్సీనుండి వచ్చినవారేననియు నందురు. ఇంకను అల్మోడా పురియందలి జోషీ బ్రాహ్మణ

కుటుంబములవారు తామాదిని ఝూన్సీనుండి వచ్చినవారేయని చెప్పబడినది. రీవాలోని బేనాబన్సి క్షత్రియులు పిదప బాఘేల్ క్షత్రియులచే జయింపబడి వారి పాలుగాకు లోనై యున్నారు

ఝూన్సీ తిరుగ కట్టబడిన పిదప పట పాలించు రాజులలో కడకొక పరిపాలనా శక్తి లేనిహీనుఁడొక డు భూపాలుఁడాయెనట ఆతని పరిపాలనయందు ఆపురి కంధేరీనగర మనియు, ఆతనికి చౌపట్టాంగురాజాయనియు పేరయ్యెనట మహాప్రతిష్ఠనందిన ప్రతిష్ఠాన పురమిట్లుండుటకు వగచుచుండిన ప్రజలు హేళనగ 'అంధేరినగరీ చౌపట్రాజా టకా శేర్ఖాజా' అని వాడిరట నేటికిని ఆసామెత వాడచునే యున్నారు అవ్యక్తతను అస మర్థతను దెల్పుట కిట్లనెదరు

అంధేలానది— చంద్రావతీనది అంగదేశము చూడుడు.

అంబటి మాటి కూర — (వనౌషధి) దీనిని అటికమామిడికూర యనియు ననుట కలదు లా Boerhavia Diffusa ఆంగ్ల Spreading Hog weed సం శ్వేనాడిక:, కుండలచ్ఛద, రక్తపుష్ప యని యందురు ఇది ఎరుపు తెలుపు రెండుభేదములు కలదిగ నుండును ఇది గలిజేరుజాతులలోనిది తెలుపురంగుకూర, వైద్యశ్రేష్ఠా, శ్రేష్ఠ మందురు ఇది వైద్యోపయోగకరమగునది ఇది కషాయము, రసము, చూర్ణములుగఁ జేసి చెట్టుసమూలముగగాని, వేరునుగాని ఆకునుగాని వైద్యులుపయోగింతురు మల మూత్రముల కదలించును చలవజేసి క్రిమి హరణ మొనర్చును శ్లేష్మము, దగ్గులు, వగరుపులు, ఉబ్బసము, ఉబ్బుజాడ్యము, సెగలు హరించును మోతాదెక్కువ యిచ్చిన వాంతులగును ఉబ్బుగలచోట, దీని రసమో లేక కషాయమో పూయు చుండిన తీయును కురుపులు గడ్డలు హరిం చును వేరునంను బలమిచ్చు గుణముకలను

అంబరీషగోత్రము — హారిత ఉపగణము చూడుడు

అంబరీషపురము (అంబర్) — అంబరీష పురరాజ్యము చూడుడు

అంబరీషపురరాజ్యము, దుందుమార దేశము, మరుధన్వదేశము, అంబరు దేశము — అదిని మరుధన్వదేశ మొకటి యుండెను. దానిప్రశంస మహాభారతము, వనపర్వము ౨౦౧ ౨౦౩ య ద. గాన్పించె డిని మరుధన్వమనుపేర రాను రాను ఇప్పటి మార్వార్ గా మారినదనియు, రాజ పుత్రస్థానమున కిది తొల్లిటిపేరనియు బల ముగు పలికెగ నచటి వారనెదరు తొల్లింటి కాలమున హస్తినాపురమును ద్వారకకేగు పెద్దరాజమార్గ మీదేశముగు డా నుండెనట. మరుధన్వదేశము గూర్చిన ప్రశంస ఇకనూ భవిష్యపురాణము, ప్రతి 3 యందుకూడ కలదు ఈదేశమేలిన భూపతులంగూర్చి స్పష్టముగ దెలియకున్నను, కువలయాశ్వ మహారాజు, సుధన్వదేశమున వసించుచుండిన దుందుడను రాక్షసుని వధి చెననియు, ఆకువ లయాశ్వుడు శ్రీరాముని పూర్వులలో నొకఁడగు నికుంభనృపతికి ముత్తాతయనియు దెలియుచున్నది దుందుని వధించినకావు నకు దుందుమారుమని (ఇప్పటిదుంద్రా) పేరు వాడుకయయ్యెనట నానాటి కదియు రాజ

ధానియై పురమునకు నందుమూలపురమని యు, దేశమునకు నంసిమూర దేశమనియు ప్రసిద్ధియయ్యెనట.

సుప్రసిద్ధుఁడగు మాంధాత మహారాజు కుమారుఁడగు నంబరీషమహారాజు పరిసర ముల నొక పెద్ద రాజధానిని నిర్మించుకుని యీరాజ్యమేలుకతన నియ్యది అంబరీషపుర మనియు, రాజ్య మంబరీషపురరాజ్యమనియు పేర దనట అంబరీషపుర మిప్పటి జయ పూర్ (రాజపుత్రస్థానమున) సంస్థానపు ప్రాతరాజధానిగ అంబర్ అనుపేర బరగు చున్నది. కొందరు దీనిని అమర్ అనియు ననుచున్నారు. ఇందువలన అంబరీషపుర రాజ్యము ఇప్పటి రాజపుత్రస్థానపు జయపుర రాజ్యముగ గాని, ఇది కాక కొన్ని పరిసర ములం గల్పికొనిగాని యుండెనని తేలు చున్నది. దీని కంబరీషనగరమనియు వాడుక నామముండెనట.

ఈ రాజ్యమేలిన ప్రభువులలో మాన్సింగ్ అను మహారాజు వంగదేశములోని జస్సూర్ పురాధినాథుఁడగు ప్రతాపాదిత్యునితో కల హించి, వోడించి, అచట శక్తిపీఠమగు జసరేశ్వరి కాళీదేవతా విగ్రహముం గైకొని పోయి తన పురముకడ కొండపై, తొల్లింట దుందుని వధించిన తావున ప్రతిష్ఠించెనట ఆ విగ్రహ మల్లె నేటికిని జసరేశ్వరియను పేరం బరఁగుచు నటనెయుండి సంస్థానముచేఁ బూజింపఁబడుచున్నది.

ఈ దేశమునందుఁ జర్మన్వతి యనంబడు నది కలదు. దీనికి చంబల్ అనివాడుకనామము కలదు. ఈనది రాజపుత్రస్థానమున వింధ్య పర్వతోపరిభాగమున శిఖరములమధ్య చం బేల, గంభీరయను నదులతో సహాజన్మమంది దిగువవరకుఁ బ్రవహించెడిని. మహాభారతము, ద్రోణపర్వము ౬౭ నందు రంతిదేవుని యజ్ఞ పశుచర్మమునుండి జనించుట చర్మన్వతియను పేరంబరగునదిగ చెప్పఁబడినది. మేఘసందే శము పూర్వభాగము ౪౬ శ్లోకమున మహా కవి కాళిదాసు ఈనదింగూర్చి ప్రశంసించి యున్నాఁడు. ఈదేశభాగము లోకప్పుడు సాళ్వదేశాంతర్గతముగ నుండియుండెను సాళ్వదేశముఁ జూడుఁడు.

అంబరీషమహారాజు— షోడశమహారాజు లలో నొకఁడు మహారాజులు చూడుఁడు. ఈయన ఇక్ష్వాకునుండి నలుబదియవతరము వాఁడనియు, శ్రీరామునకు పూర్వము రెండు వందల సంవత్సరములనాఁ డుండెననియు Lf Col James Todd పరిశీలకుఁడు అభి ప్రాయపడియున్నాఁడు. మరియు, అంబరీషుని నాఁడొక విశ్వామిత్రుఁడుండెనని ఆయనయే తలంచెను

అంబరీషుఁడు— ఈపేరుఁగలవారు సూర్య వంశస్థు లిర్వురు ప్రసిద్ధికులు గలరు. మరీచి ఇక్ష్వాకు సంతతివారు. తండ్రి భగుఁడు. పితామహుఁడు నభగుఁడు. కుమారులు విరూ పుఁడు,శంభుఁడు కేతుమంతుఁడుయనుముగ్గురు ఈతఁడు విష్ణుభక్తుఁడు. ఏకాదశి, ద్వాదశి దినముల వ్రతనియమము కలవాఁడు. ఈ వ్రత సందర్భమునన్,ఒకతరి దూర్వాసున కీతనిపైఁ గోపముకల్గి ఈతఁడు భస్మమగునటుల శపింప నుద్యుక్తుఁడై తన జట నొకటిం దెంపి నేల వైచెను. అంబరీషుండును శ్రీహరిం బ్రార్థింప విష్ణుదేవుండు తనచక్రముంబంపె. అది జటను చూర్ణముగ నరకి దూర్వాసునివెంట దరుము

మొదలిడెను దూర్వాసుండును విసికి వేసరి పొట్టకేల కంబరీషునికడకుం జని మొర పెట్టనాతండు కరుణించి చక్రమును స్తుతించి దూర్వాసునకు రక్షణ కల్గించెను మరియొక అంబరీషుఁడు ఇక్ష్వాకు సుతుండగు కుక్షి సంతతిలోనివాడు త్రి మాన్ధాత పితామహుఁడు యువనాశ్వుఁడు సోదరులు సుసంధి, ధృవసంధి ప్రసేనజిత్తు కుమారుఁడు యావనాశ్వ అంబరీషపుర రాజ్యము చూడుడు

అంబరు — (కారుబా) ఆంగ్ల Amber దీనిని కారుబా యనియు గరు అంబరు పెక్కు సముద్రతీరములందు దొరకెడిని ముఖ్యముగ బాల్టిక్కు సముద్రతీరముగను, ఇంగ్లాండు దేశపు తూర్పుతీరమునను, సిసిలీ ద్వీపసీమల యందును దొరకుచున్నది ఇది సర్వసాధారణముగ స్వచ్ఛమై పసుపుపచ్చ రంగునను గును సిసిలీ అంబరు ఆకుపచ్చ ఊదాధాతువుల వెలుగుచు ఎర్రరంగు గల్గి యుండెడిని

ఐరోపా దేశముల యందు ఫర్ చెట్టు మొదలగు కొన్నిచెట్లనుండి వెలువడిన బంక లేక సారమనియు, ఆచెట్లు కొన్నిలక్షలసంఖ్య సంవత్సరములకు తము జీవించియుండెనోపునని పరిశీలకులు తలంచుచున్నారు అంబరు గట్టి బడియు స్వచ్ఛత గల్గియుండి స్పష్టముగ గాకున్న దానిగుండా అవ్వలి పదార్థము చూడదగియుండును దొరకిన అంబరు నందు ఏదో జంతువుయొక్క ఒక చిన్న శరీరపు ముక్కయో, ఒకచెట్టుకుంజెందిన ఒక చిన్నముక్కయో లోననిరుకొని యుండుట అప్పుటప్పుట గాననగుచుండుంగాన తొల్లి యొకప్పు డంబరు మెత్తనిపదార్థముగనుండి యుండవలెనని గ్రహింపగల్గుచున్నాము

దీని గూర్చి గ్రీకుపండితులు తొల్లిట చక్కని పరిశీలనల నొనర్చిరి అందు Aristotle పండితుని శిష్యుఁడగు Theophrastus అను విద్వాంసుఁ డతఁడు అంబరును రుద్దుటచే యదొక విద్యుచ్ఛక్తి కలదని గ్రహించి తెల్పియున్నాఁడు దానినే Pliny పండితుఁడును గోల్చి తెలిపెను ఆశక్తియే పిదప Electricity అని తేలినది విద్యుచ్ఛక్తిని తనయందు కలిగిన పదార్థముగ మొదట నెరుగబడినది అంబరనియె చెప్పఁబడెను గ్రీకుభాషయందు అంబరునకు Clektron అనిపేరు దానిను డియె ఎలెక్ట్రిసిటీ అని పేర్పడియెను

ఆ బరుపూసలు కంఠహారములుగ నొనర్తురు ఇతర ఆభరణములుగను రచింతురు గాని అంబరునకు విలువకల ఆయుర్వేద వైద్య ఉపయోగిత తురని తెలిసికొని దీని వల అపస్మారరోగము నివృత్తియగునందురు లాటిన్భాషయందు Ambar అనియు, ఫ్రెంచిభాషయందు Ambre అనియు, అరబ్బీ భాషయందు అంబార్ అనియు దీనికిపేర్లు

అంబరుగ్రిస్ — ఇది ప్రసిద్ధ పరిమళద్రవ్యము తిమి గలము గర్భమునందొక తిత్తియందు గడ్డము పదార్థము ఇది దాని వైద్య పదార్థమని కొందరు తలంచుచున్నారు ఫ్రెంచిభాషయందు Amber gris అనగా ఆంగ్లమున Grey amber అని యర్థము సంస్కృతమున జలమార్జారకవీర్యమ్ అనిపేరు నలుపు తెలుపురంగులు కలిసి సీసమువోలిన రంగుగ నుండును దీనిగుండా ఎర్ర మార్బిల్ రాతిరంగుగల మార్గములుండును ఇది సముద్రముపై దేలుచుగాని, దరికిజేరిగాని కొన్ని తీరముల దొరకును వేడిదేశముల సముద్ర

తీరముల లభించుచుండును ఇది ఒకకొన్నన కొన్నిపౌనుల ధరకమ్ముచుండినదట బహామా ద్వీపమునందెక్కువ లభించుచుండును ఒకప్పుడొక తిమింగిలమునుండి ఏనుబందల పౌనుల అంబరెగ్రిస్ దొరకినదట అంబరుగ్రిస్ ముఖ్యముగ పరిమళద్రవ్యముగ గొప్ప విలువ గల్గియున్నది ఆయుర్వేదవైద్యులు దీనియందు గొప్ప వీర్యవృద్ధిం గల్గించి, బలము తేజములకొసంగి ఆరోగ్యమును మొలకలెత్తునట్లు శరీరమున వ్యాపి పజేయు గుణము గలదందురు

అంబరుదేశము — అంబరీషపురరాజ్యము చూడుడు.

అంబలత్తికావనప్రదేశము — మగధ రాజ్యము చూడుడు ఇచట ఇప్పటి గ్రామమునకు ఖాన్మత యనిపేరు ఇందే వసించియుండు నాడగు గోశాల మఖాలీపుత్రస్వామి అజీవక బౌద్ధమత శాఖానిర్మాత

అంబలత్తికావనము — మగధదేశము లోని ఒక వనము (చూడుము).

అంబలిగ్రామము — ఇప్పుడు అరెయిల్ అను పేరంబరగుచు యమునానది కవ్వలితీరమున ఇప్పటి అలహాబాదున కెదురుగ (ఆగ్రా అయోధ్య సంయుక్తరాష్ట్రములందు) ఉన్న పల్లెటూరు దీనింగూర్చిన ప్రశంసలు చైత్యచరితామృతము రెండవభాగమునను Journal of Buddhist Text Society ౫ వ సంపుటము ౬౧ పుటయందునను కలవు

అంబలిద్రావువాని మీసము లెత్తి పట్టుకొనువారెవరరా? — దరిద్రున కతిశయముండిన హేళనగా తెల్పు సామెత

అంబల్లాజిల్లా — అంబల్లా నగరము ప్రధానస్థానము. (పంజాబుదేశము చూడుడు)

అంబష్టదేశము — మెక్ క్రిండిల్ అను గ్రంథకర్త ఈదేశము సింధునది కుత్తరముగ నుండెననియు, అలెగ్జాండరుకాలమున నీరాజ్యముండెననియు McCrindle's Invasion of India by Alexander the Great (P 155)అనుగ్రంథమున వివరించియున్నాడు

అంబనంద — ఇది ఇప్పటి గిరియాక్ గ్రామమునకు తూర్పున నుండినదిగ తలంపబడుచున్నది ఇటనే ఇంద్రబిలము గుహకలదని చెప్పబడినది. గిరివ్రజపురము (ఇప్పటి గిరియాక్) చూడుడు

అంబాత్రయము — ౧ జ్ఞానప్రసూనాంబ- చిత్తూరు మండలములోని శ్రీకాళహస్తియందు, ౨ భ్రమరాంబ - కర్నూలు మండలములోని శ్రీశైలమున, 3 మూకాంబ - బొంబై రాజధాని మురుడేశ్వర శివక్షేత్రమున గల మూకాంబాభగవతీదేవి ఈమెనే మళయాళభగవతి యనెదరు

అంబాలిక - అంబిక, అంబాలికలు చూడుము.

అంబాళవుచెట్టు — (వనౌషధి) లా Spondias Mangifera ఆంగ్ల Hog Plum లేక Wild Mango సం ఆమ్రాతక, కపిప్రియ, తనుక్షీర కొందరు నల్లమామిడికాయయనియు నందురు తీపి, పులుపు, వగరు రుచులంగల్గి చలవ, జఠరదీప్తి, వీర్యవృద్ధి, కఫము, గురుత్వములం గల్గించును రుచికరము, వాతపైత్యముం జేయును. కండ్లఎరుపుల నివారించును.

నమోదు సంఖ్య 18121 ....
తేది.... 25.10.86

• దీనికి విరుగుడు శొంఠిపొడుముగల్పిన పాది నీళ్లు అంబాళపుచిగురు పులుపుగ రుచికరము. ధాతుపుష్టికరము.

అంబ్రానీడ — అప్టిక్సు సూపుడు నీడ చూడుడు

అంబిక-అంబాలికలు — కాశీరాజుగారి కుమార్తెలు. అంబ చెల్లెండ్రు, విచిత్రవీర్యుని భార్యలు విచిత్రవీర్యుని మరణానంతరము తల్లియగు సత్యవతియాజ్ఞమేరకు వ్యాస మహర్షి వలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజులను జ్యేష్ఠగాలగు సంబిక కనియెను

అంబుధారాదేవి — తొమ్మిదవ దక్షసావర్ణి మన్వంతరమున ఏ మెగర్భమున విష్ణుదేవుండు బుషభనామకుండై జన్మించి యవతరించునని చెప్పబడినది.

అంబుని మజ్జన్త్యలాబూని గ్రావాణః ప్లవన్తీ ఇతిన్యాయము — నీటియందాసపకాయలు బ మున్గునియు, శిలలు తేలుననియు ననుటయందు, నమ్మదగని యన్యృతము వల్కుటయని భావము

అంశుపంచకము — శ్లో। అస్తి భాతి ప్రియా యాన్తి। నామచేత్యంశుపన్చకమ్। ఆద్యాత్రయా బ్రహ్మరూపం। మాయారూపం తతోద్వయమ్॥

అంశుమంతుఁడు — ఇక్ష్వాకువంశస్థుఁడగు భూపతి అసమంజసునిపుత్రుఁడు. దిలీప మహారాజుతండ్రి రఘుమహారాజు పితామహుఁడు. అంశుమంతునకు పితామహుఁడు సగరుఁడనియు, కుమారుఁడు భగీరథుండనియు వేరొకతావున చెప్పబడినది

అకంపనుఁడు — సుమాలియను రాక్షసుని పుత్రుఁడు. జనస్థానమున ఖరుఁడు, దూషణుఁడు, త్రిశిరసుఁడు (రక్కసులు) శ్రీరామునిచే నిహతులగుటతన నావృత్తాంతమును రావణభూపతికి దెల్పినవాఁడు. సింహళద్వీప మాదలి లంకాపట్టణమున పశ్చిమద్వారమున నా జనేయునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు.

అకంపన్న గోత్రము — పరాశరగణము మాపుఁడు.

అకటవికటపురాజున కవి వేకిప్రధాని, చాదన్తపుఁ బరివారము — ఇది అంధలోకోక్తి ఎట్టివారి కట్టినట్టు కుసురుటను హేళనగా తెలుపు సామెత

అకడమచక్రము — రుద్రయామిళమునందుఁ జెప్పబడినరీతిని గోపాలమంత్రముయొక్క శుభాశుభవిచారోపయోగమునకుఁగాఁ బ్రస్తరింపఁబడిన చక్రము ఇందు రెండు రేఖలు పూర్వపరమధ్యలకుగా లిఖించి, చతుష్కోణములుగా నాల్గురేఖలు గీచిన, నది 'అకడమమండల' మనియు, చక్రమనియుఁ బరగునని చెప్పఁబడినది దీనిఁజుట్టి వృత్తము గీచి యందు అకారాది క్షకారాంతము, వర్ణములను లిఖించి, వామావర్తముచే మేషాది వృషాంతముగను, దక్షిణమార్గముగను బరిశీలింతురు

అకథహచక్రము — (వా) 'అకథహచక్రము' లేక 'అకథహామండలము' ఇంకను దీనిని సిద్ధాదిచక్రమని రుద్రయామిళమున వివరింపఁబడినది ఇది సర్వమంత్రముల శుభాశుభ ఫలవిచారోపయోగమునకుఁ బరిశీలింపఁబడునది (అకడమచక్రముచూడుఁడు.)

అకరదేశము — అవంతిదేశము జూడుఁడు.

అకరవేణావంతిదేశము — అవంతిదేశము జూడుఁడు

అకర్దమము — తమసా తీరమున దరి యొక తీర్థము ఇచట వాల్మీకాశ్రమము ఉండెడిది

అకాలీలు — (అకాలీ అనగా సిక్కు ఖాల్సా శాఖ) సిక్కుమతగురువులలో కడపటివాడగు గోవింద సింగు గురుని అనుసరించినవారు. వీరు ఖాల్సా తెగలో చేరినవారు. దేవుని కాలముతో అకాలియగుట వారి భక్తులగు సిక్కు కోరుకన్నది. అకాలి మాసులగుటను నిహా గిల తదితర మద్యమాంసముల విడనిచిన వారు. స్వతంత్ర సిక్కుల గోరు రాజము కలవారు. బ్రిటిషువారు సైన్యములపై ఎగ లవములు లవట నక్ కాల్ అనుమాన వద మాచరిచుకొనువారు

అకాలే కృతమకృతం స్యాదితి న్యాయము — పని అకాలములో చేయుటవలన యది చేయని దానితో సమానము. కాలము యోచించక చేయబడిన పని చేయనిదానివలెనే నిరర్థకమైనది కావచ్చునని భావము. అకాలములో చేసిన పని అసలు చేయనిది వలెనే కనిఆ ధలో కీకలగు

అక్కన్న బయ్యన్నలు — వీరిని గూర్చిన చరిత్ర గీతులు సరిగా తెలియుట లేదు. వీరు ప్రస్తుతము దమూదావత కాల దరివారని దళితకులమువారని వీరు సునుము నద్దిభూపాలుకు దాయాదులనియు గొప్ప బలము గూర్చుకొని మనుమనద్దినోడించి పదభ్రష్టుని జేయగల్గిరనియు నాతని మంత్రియగు తిక్కన (తర్వాత సోమయాజి) ఓరుగంటి ప్రభు దగు గణపతిదేవుని సైన్యసహాయ్యము తిరుగ అక్కన్న బయ్యన్నలనోడించి రాజ్యము స్వాధీనము చేసెనయు చెప్పు దరు.

అక్కన్న మాదన్నలు — వీరిద్దరకు గల బంధుత్వమేమో సరిగా తెలియరాకున్నది అక్కన్న యన్నగను మాదన్న తమ్మునిగను గా కొనుచుండిరట. ఇటీపేరు పింగళి వారు భారద్వాజసగోత్రులు కాన గౌతమస గోత్రజు పింగళిసూరనార్యుని పింగళి, ఇది నరసింహ ఋగ్వేదులును గోల్కొండ వ్యాపారులు గు పింగళివారి గోత్రజులే నై ఏ రాజ్యము గలరు. వారికవీరికీ గల సంబంధమేమో ఎరిల దగ దగిది. వీరి మేనల్లుడు గోపన్న (రామదాసు) యను నాతడు భద్రాచల శ్రీరామదేవాలయము కట్టడము లనిర్మించి గాథల జెప్పినగాని నిదర్శనములు లేవు. అది నిజమే యని చెప్పవలెనో నా స్వేలనియో లగ నుడి యు వలెను ఇది నిర్ధారణ చేయబడవలెను గోల్కొండ రాజ్యమును చేసిన అబూహసన్ కుతుబ్షా (తానీషాయని తేని) నామమున సుల్తానుకు (రాజు గిరి) మాదన్న మంత్రిగను అక్కన్న సేనాధిపతియు సైన్యాధిపతిగను ఉండిరని చెప్పబడినది Letters to Fort St George Vol II Pages 105 109 లక తానీషాత సేనానియగు మహమ్మదిబేగమును గద్దిని సైన్యముల నీతనికి వశపర్చిని కలద పిదప నీత టు ప్రధానమంత్రియయ్యెనో సైన్యాధిపతిగ నె ట్లక్కన్న యయ్యెనో సరిగా తెలియదు

మహారాష్ట్ర చక్రవర్తియగు శివాజీ కుటుంబమునకు తానీషాకుటుంబమునకు స్నేహముండెను. మొగలు చక్రవర్తియగు ఔరంగజేబుతో నిద్దరకు వైరమును గల్గి

యుంటయు, అప్పటి ఈస్టిండియా కంపెనీవారి కౌరంగజేబుతో వైరమును గల్గియుంట, బ్రిటిషువారితోను శివాజీ మహారాజుతోను తానీషాగారికి మైత్రిని అక్కన్న మాదన్నలు నడుపుచుండిరి కాన విరిద్దరు వీరందరి గౌరవమునకుఁ బాత్రులైయుండిరి మాదన్నగారి కుమారుండగు మల్లప్పగారి వివాహ సందర్భమున ఈస్టిండియా కంపెనీవారు విశేషంబంగారు గొలుసులను బహుమానముగ నంపిరట మాదన్నగారు కడుధర్మాత్ములనియు, నిరతాన్నదానవ్రతులనియు పేరుగినవారు అనేక యన్నసత్రములను గట్టినవారు

అక్కమహాదేవి — ఈమె గొప్ప శివభక్తురాలు వీరశైవ లింగాయత మతస్థాపకుడగు బసవేశ్వరునితో ననేకవిధముల తోడ్పడి మతోద్ధరణజేసిన కర్ణాటదేశస్థురాలు లింగబలిజపు త్రి, బాల్యమునుండి శివభక్తి గల్గిన పుణ్యశీల వివాహమాడ, భక్తురాలుగ ద కాలము గడిపె యోగిని, అల్లమ ప్రభువు గురుండు ఈమె పార్వతీదేవి యంశంబున జన్మించిన సీమహాదేవి శివభక్తురాలని జనులనుచుండిరట అనేకు లీమె పేరిప్పటికిని తమ బాలికల కిడుచున్నరు

అక్కలకర్ర (చెట్టు) — (వనౌషధి) లా Anthemis Pyrethrum సం అకల్లః సర్వసాధారణముగ నీచెట్టువేరు నుపయోగించుచు వైద్యులావేరునే అక్కలకర్ర యని వాడుచున్నారు ఇది కలువిధములగు నౌషధముల కుపయోగించునది వేడిచేయును నోటనిడిన చిమచిమ (లేక జిలజిల) లాడును

ఇది హరించురోగములు—అరుచి, త్రిదోషములు, శీతపైత్యము, జబ్బు, దగ్గు, పాండురోగము, వాతరుపుతోగూడిన దగ్గు, విదాహము, పక్షవాతము, తలనొప్పి, ఎకిపార్శ్వపునొప్పి, మూర్ఛజబ్బు, కలరా, మేహవాతపునొప్పులు అజీర్తి, గర్భవాతము, పంటినొప్పి శిరోవాతము, నేత్రవాతరోగములు.

ఇది చేయుగుణములు—నరములకు బలము గల్గించును దీపనము గల్గించును (Stimulent) మలమూత్రముల వెడలఁజేయును. ఋతురక్తమును స్త్రీలకుఁ జక్కఁగ వెడలించును దీనిగంధము తుమ్ములను మాన్పును ... పార్శ్వపు నొప్పి మాన్పును పండ్లనొప్పిని హరించును దీనికషాయము జ్వరములపై బాగుగఁ బనిచేయును

అక్కల్పేషను (Occultation) — దీనికి గుప్తగ్రహణమనియు, నక్షత్రగ్రహణమనియు పేర్లు గలవు నక్షత్రములకును భూమికిని నడుమ చంద్రుడు వచ్చినకతన, ఆనక్షత్రము భూమిపైవారి కగపడక చంద్రబింబములో మరుగుపడవలసివచ్చును దీని నెరుంగుటకు గ్రహణములం గూర్చి గుణింపవలెను ఎస్ట్రోనొమీ చూడుఁడు. గుప్తగ్రహణములు, గ్రహణములు చూడుఁడు

అక్కెనపల్లి నృసింహకవి — ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందుఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు కౌండిన్యసగోత్రుఁడు తండ్రిపేరు భోగయ్య గుంటూరుమండల నివాసియట కాపురము మొల్లమందగ్రామమని చెప్పఁబడినది

ఇతఁడు ౧ శుభవతీపరిణయ మను ప్రబంధమును శ్రీ గాడే సూర్యప్రకాశరాయణింగారికిఁ గృతియిచ్చెను ఇది మహారాజ గాడే నారాయణగజపతిరాయణింగారి వల్ల ప్రకటింపఁబడినది ౨ ఆదిలక్ష్మీవిలాస

మను ప్రబంధమును అంతర్వేది నృసింహస్వామికిం గృతిసమర్పించెను. 3 వల్లభాంశా పరిణయము. ఇది ప్రబంధము. విఘ్నేశ్వరుని పెండ్లికథ దీనిం బులిపాక రామమంత్రికిం గృతియిచ్చెను.

అక్రూరుఁడు — అత్రి, చంద్ర, యాదవ క్షత్రియుఁడు. తండ్రి శ్వఫల్కుఁడు. తల్లి కాందిని పదనొకండుగురు సోదరులు కలరని చెప్పఁబడినది, కాని వారిపేర్లు తెలియవు. కుమార్తె సుచారువు. అక్రూరుఁడు శ్వఫల్కుని పెద్ద కొడుకనియు, సాత్యకియు నితఁడును తాతా సహోదరులనియుం దెలియుచున్నది. ఈతఁడు ద్వారకకు రాజు. సత్రాజిత్తు తన కుమార్తెయగు సత్యభామను శతధన్వాక్రూరకృతవర్మలలో నొకనికిచ్చి వివాహముచేయుదునని చెప్పినందున, సత్యభామయందలి భ్రాంతిచే నీ ముగ్గురును సత్రాజిత్తునకు లొంగి మెలఁగుచుండిరి. కాని వీరిలో నేకాంతికలహములు లేకపోలేదు. మరికొంతకాలమునకు శమంతకమణిగాథ జరుగుటవలన నా సత్యభామ శతధన్వాక్రూరకృతవర్మలలో నెవరికిం గాక, యప్పటివరకు నూహింపఁబడని, శ్రీకృష్ణున కొసంగబడినది. (శమంతకమణి చూడుఁడు) తానాసించిన సత్యభామ శ్రీకృష్ణునకుం దక్కెగదాయని, ఈ శతధన్వాక్రూరకృతవర్మలు శ్రీకృష్ణునిపైఁ బగఁబూనియె యుండిరి.

అక్రూరకృతవర్మల దర్పోద్బోధనమున శతధన్వుఁడు సత్యభామతండ్రియగు సత్రాజిత్తుం బరిమార్చి, అతనికడనున్న శమంతకమణి సంగ్రహించి, దేశాంతరము పోఁబోవుచుం గొంతజంకి, అక్రూరుకడ నామణిదాపనుంచి, మిథిలం గూర్చి పోవుచుండెను. సత్యభామ వలన నీయుదంతంబంతయు నెఱింగిన శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామకు దుఃఖోపశమనము సేయనెంచెను. మిథిలాపురాభిముఖుండై పోవుచుండిన శతధన్వునిజంపి, వానియొద్ద వెదకియు శమంతకమణిం గానక నిర్విణ్ణతయుం గ్రోధోద్రేకమును జెంది, మరలి ద్వారకకరుదెంచుచుండ, అప్పటి శ్రీకృష్ణుని భీకరాకారమును జూచి, భయచకితుఁడై యక్రూరుఁడు తనకడనున్న శమంతకమణిని సవిధేయుఁడై శ్రీకృష్ణునకు సమర్పించి, యాతని పాదమూలములం బడియెను. తుదకు శ్రీకృష్ణభక్తుఁడై, సాత్త్విక శిఖామణియై, యలరారెను.

ఇట్లీ శత్రుత్రయమున నొకఁడు (శతధన్వుఁడు) శ్రీకృష్ణునిచే హతుఁడగుటయు, నింకొకఁడు (అక్రూరుఁడు) శ్రీకృష్ణుని భక్తుఁడగుటయు జరిగెను, కాని, ఇంకను మిగిలిన కృతవర్మమాత్రము కడవరకును శ్రీకృష్ణుని పగఁబూనియుండి, కురుపాండవ సంగరమున శ్రీకృష్ణుఁడు పాండవపక్షమునెగదా యని, తాను దుర్యోధనుదెసం జేరి, పాండవులతోఁబోరి తుదకు హతుఁడయ్యెను. భక్తునిగామారిన అక్రూరుఁడు తరచుగ శ్రీకృష్ణుని జేరి భగవద్విషయాదిక ప్రసంగములు నెరపుచుండిన కాలమున, నొకనాడక్రూరుని శ్రీకృష్ణుఁడు, రాయబారిగ నుపయోగించుకొనెను. కౌరవులచే పాండవులిడుములంబడుచుండిన కాలాన, తనకన్నకొడుకులను జూచుచున్నట్లే, తన తమ్మునందగు పాండునందనులంగూడ గూర్మి మెయింజూడుమని ధృతరాష్ట్రునికడ నివేదింపుమని యా యక్రూరుని రాయబారిగ శ్రీకృష్ణుఁడంపెను అట్లగుట నీ యక్రూరుఁడే భారతయుద్ధకారణము తేర్పునాటి మొదటి రాయబారి.

అక్రోటు (చెట్టు) — (వనౌషధి). లా Aleurites Moluccana & Juglana Regia ఆంగ్ల Walnut సం. అక్షోట. మరియు అక్షోడః, అక్షోడకః అనియు నందురు. ఈ చెట్టుకాయలోని పప్పునకు అక్రోటుపప్పని వాడుదురు. వేడిచేయును, శరీరమందలి నీరార్చును, బలముకల్గించును, కొంచము పైత్యముచేయును, నులిపురుగులంజంపి, విరేచనమొనర్చును, వీర్యవృద్ధిఁగల్గించును, గర్భవాతముల హరించును, జీర్ణశక్తిని బలపరచును, వాతములను హరించును, ఆయుర్వృద్ధిఁగల్గించును, రుచియైనయాహారపదార్థము. ఇదిచేయు దుర్గుణము పైత్యము. దానికి విరుగుడు పంచదార, జీలకర, పుల్లదానిమ్మ పండు, నిమ్మకాయాకుల రసము.

అక్రోధనుఁడు — కురువంశస్థుఁడు. అయుతాయువునకుఁ గుమారుఁడు.

అక్రోలిథోలజీ (Acrolithology) — పైకిఁగనఁబడు ముఖము, చేతులు మొదలగు భాగములు చలువరాతితోఁగాని, దంతము మొదలగు విలువగల పదార్థములతోఁజేసి తక్కిన పైకింగనిపింపని శరీరభాగములన్నియు కర్రతోరచించుచు విగ్రహాకారములనొనర్చు శాస్త్రము. తొల్లింటికాలమున గ్రీసుదేశమున నీ విద్య వ్యాపించియుండెను.

అక్విడక్టు (Acquiduct) — Irrigation (పంటకాల్వల) Engineering సంధుఁ చెప్పఁబడిన యొక నిర్మాణమునకు పేరు (ఇర్రిగేషన్ చూడుఁడు).

నైసర్గికప్రవాహములగు నదుల(Drainage) కు మీద నడ్డముగా నొక (కృత్రిమ ప్రవాహముగు) కాలువ దాటింపవలసినప్పుడు ఏటినీటిమట్టము పల్లమునను, కాలువనీటిమట్టు మెత్తుగనుండనేని నదీప్రవాహమునకడ్డముగా నొకవంతెనను కాలువనీటిమట్టమున కనుకూలించునటులనిర్మించి, యావంతెనపై బాటను నడపునటుల కాలువనునిర్మించి యవ్వలికి దాటింతురు. అట్టికట్టడమునకు అక్విడక్టు అనిపేరు. ఇట్టిది గోదావరీమండలమున గన్నవరముకడ నున్నది సుప్రసిద్ధోదాహరణము. (స్యూపర్ పాసేజి సైఫన్ చూడుఁడు.)

ఈసందర్భమున Drainage యన నైసర్గికముగ (తమంతటతా మెరై) మెరకయందలి నీటిని పల్లమునకుఁగాని సముద్రమునకుఁగాని పెరొకనదికిఁగాని ఒకసరస్సునకుఁగాని చేర్చునట్టి నదులు, కొండజక్కెరలు, వాగులు మొదలగు జలప్రవాహములని యెఱుఁగునది. ఇంకఁ గాల్వలు, కృత్రిమములు. వానియందలి జలములు ఒక ఉపయోగమునకుఁగాను గొంపోవఁబడునవి యనియు నెఱుంగునది.

ఇట్టి కొండజక్కెరలు వాగులు మొదలగు చిన్నచిన్న Drainage ప్రవాహములపై కాల్వను దాటింపవలసిన తావులందు చిన్న అక్విడక్టును నిర్మించి దాటింతురు. ఇట్టితరి అడుగుననున్న Drainage ప్రవాహము చిన్న కల్వర్టుమూలమునఁ గ్రిందినుండి ప్రవహించును. ఇట్టితావులందు పై అక్విడక్టు ఇనుపదోని (Trough) గా నుండిన నుండ నగును.

అక్సానోమీటర్ (Auxanometer) — చెట్లు చేమలు పెరుగుట మొదలగువానిం దెల్పు (సయన్టిఫిక్) యంత్రము.

అఖండద్వాదశి — మార్గశిర శుద్ధద్వాదశి దీనిని మత్స్యద్వాదశి యనియు నందురు. (పండుగలు చూడుఁడు).

అఖండపురము — దీనినిప్పుడు దిల్దార్ నగర్ అనుచున్నారు. బీహారురాష్ట్రమున నున్నది

అఖ్విన్నపిటక న్యాయము — ఎలుక త్రోయఁగలదుగాని తిరుగ నెత్తగల్గునా? (ఎత్తలేదని భావము) పాడుపనులు చేయువారు బాగుచేయఁజాలరనియు భావము

అఖాతము — బే (Bay) వియుక్తాగ గుడము లేక అఖాతము సీ పోర్షన్సు (Sea Portions) మాడుడు

అగడ్తలోఁబుట్టినపిల్లికదియొ వైకుంరము — అజ్ఞానమును సూచించుసామెత జన్మభూమి రుచికరమని సూచించునది

అగతికగతిన్యాయము — తనకు గతిలేక, అగ్రహాల నాశ్రయించుట యని భావము 'గతిలేనివాఁడు గాడిదకాళ్లు పట్టుకొన్నట్లు' అని తెలుగున సామెతగలదు

అగముడియన్ — అరవదేశస్థులు తంజావూరు, తిరుచనాపల్లి, మధుర, తిరునల్వేలి జిల్లాలందెక్కువగా గాన్పించురు రామనాథపురంజిల్లా యందునను గలరు వీరు అగముడియనులు, మరవరులు, కల్లరులు అని మూడు భేదములుగ నున్నను, అందరు ఒకటిగనే యున్నారు

వీరి పూర్వోత్తరములందెలుపు గ్రంథములు దొరకలేదు. ఐనను వీరియందు వాడుకగా ననుశ్రుతపరంపరలచే చెప్పఁబడుచున్న కథనము నిటపొందుపరచితిమి అహల్యను మోహించి గౌతముఁడునింద్రుఁడునుతగవులాడి వేయివత్సరములు నీటమున్గియుండ పందెములువైచుకొని గౌతముఁడు గెలువ, ఇంద్రుఁడామెనుకొసగించి యామెయందు ముగ్గురు సుతులంగాంచెనట అందు జ్యేష్ఠుం డగముడియ ననువాఁడు రెండవవాఁడు మరవర్ పరాక్రమశాలియగు శూరుఁడు మూఁడవవాఁడగు కళ్లన్ బలాఢ్యుఁడు శాంతుఁడు అగం (అహమ్) పెద్దవాని పేరులోనిది వీరు ముగ్గురు మూఁడుకులములకు మూలపురుషులగుటయేగాక రానురాను వీరియందు కొన్ని అంతశ్శాఖలేర్పడినవని వినుము వీరు తరుచుగ శివభక్తులు, శాక్తేయులైయుందురు

అగరు చెట్టు — లాటిన్ Aquilaria Agallocha ఆంగ్ల Eaglewood Tree సం రాజార్హా క్రిమిజ, అగరు అగరు సుగంధముగ నుండును చెమ్మట దుర్గంధములఁ బాపును ఆరోగ్యకరము గుణములు — వేడిచేయును రసములకు బలమిచ్చును దోషములుహరించును వాతశ్లేష్మములు, కర్ణరోగములు, నేత్రరోగములు, వ్రణములు, సర్పి కుష్ఠు స బాధవ్యాధులు, ఆమవాతము (Gout) మేహవాతములు, అతివిరేచనములు, వాంతులు, తలదిమ్ము, పక్షవాతము, తినినది జీర్ణము కా విరేచ మతో జెడిపోవు జబ్బులను హరించును అగరుతైలము రక్తపైత్యము, శ్లేష్మము శిరోవాతము, క్రిమిరోగములు, పొడలు వీటి దంచును శరీరమున దుర్గంధముగల్గెడి వ్యాధినిమాన్పును అగరు శొంఠి, ఈఅగరునకు కేసంబంధముగలదికాదు. (పాటచెట్టు చూడుఁడు).

అగర్తరాదేవి క్షేత్రము — దేవీపురాణ ప్రసిద్ధమగు నీమహాదేవిక్షేత్రము తిరుహూత్ జిల్లా బాంగాన్ గ్రామమునందున్నది ఇది మూంఫీరునుండి స్టీమరుపై నేగినచో, గోగ్రీ స్టీమరు స్టేషనునుండి నాటున ౧౫ మైళ్ల దూరమునున్నది

అగవగోత్రము — అగస్త్య ఉపగణము చూడుడు.

అగస్త్యగోత్రము — అగస్త్య ఉపగణము చూడుడు

అగస్త్య ఉత్తరగణము — ఇది అగస్త్య సంతతిలోని యొకగణము ఇందు సకృతి, శాగశైశిరి, లాగాక్షి అను మూడు ఉపగణములు కలవు ఇందలి గోత్రములు ద్విగోత్రములు బడను

అగస్త్యఉపగణము — (అగస్త్యసంతతి) దీనిని కేవలాగస్త్యోపగణమనియు నందురు ఇది అగస్త్యప్రాగ్గణము నందలి ఉపగణము ఇందు ౯౮ గోత్రములు చెప్పబడినవి

బోధాయన సూత్రోక్త గోత్రములు(౧౮)
౧ అగస్త్య, ౨ ఔపదహని, 3 కుల్మాష, ౪ ఖలాయని, ౫ దండ, ౬ పాథోద్గత ౭ బుధోదరి, ౮ గూర్జికి, మాసలి, ౧౦ రౌహి, ౧౧ లావణి, ౧౨ లావ్య, ౧3 వరడి, ౧౪ వైరడి ౧౫ విశాలాద్య, ౧౬ శాల్యాతప, ౧౭ శైవపథి, ౧౮ హారిగీవి

కాత్యాయనసూత్రోక్తగోత్రములు(౧౫)-
౧ అగవ, ౨ అర్బుద, 3 అవతాన, ౪ ఉపకుల, ౫ దేవత, ౬ గోవ్యాధి, ౭ నిర్వేణి, ౮ మేదినీపచక, ౯ వాణి, ౧౦ వితప, ౧౧ శైరిష, ౧౨ సుకలాపకారి, ౧౩ సౌరభాగ, ౧౪ హైమవాహ, ౧౫ క్షామితి

ఇతర గ్రంథోక్త గోత్రములు (3౫)
౧ ఇధ్మవాహ, ౨ కుడ్యాక్షి, 3 గార్గ్యాయణ, ౪ తండి, ౫ తన్నర, ౬ దామోదర, ౭ దామోష్టిమ, ౮ దార్ఢ్యచ్యుత, ౯ పటల, ౧౦ పండోద్వత, ౧౧ పాండ, ౧౨ పాదరాక్షి, ౧3 పుత్రి, ౧౪ ప్రాచార్య, ౧౫ బ్రహ్మణ్య, ౧౬ మాంజి, ౧౭ రమ్యాక్షి, ౧౮ రోహాయుధ, ౧౯ లాఘ్యామతి, ౨౦ వచ, ౨౧ వాసిష్ఠాయ ౨౨ వాహ్యాకి, ౨3 వాహ్యాయ, ౨౪ వ్యాహాయన, ౨౫ వైకర్ణాయ, ౨౬ శారభ్గర, ౨౭ శాలంకాయని, ౨౮ సాకాతి, ౨౯ సైవక, 3౦ సౌభరాయణ, 3౧ సౌమ్యాయని 3౨ హ్యాద్రోగ, 33 హేమరత్న, 3౪ వైరడి, 3౫ వైహార్యరధి

ఈ కేవలాగస్త్య ఉపగణము నందలి (౯౮) గోత్రములకు ప్రవరరూపములు రెండు — ౧ అగస్త్య ౨ అగస్త్య, దార్ఢచ్యుత, ఇధ్మవాహ

అగస్త్య నక్షత్రగోళము — పురాణము భారతీయులు గుర్తించి వి మూ...

అగస్త్యప్రాగ్గణము — ఇది అగస్త్య సంతతిలోని యొకగణము ఇందు కేవలాగస్త్య అగస్తి సోమవాహ సాంభవాహ, యజ్ఞవాహ, పౌర్ణమాస హిమోదక పాణిక యను నెనిమిది ఉపగణములు చెప్పబడి వి ఆయాగోత్రములు చూడుడు

అగస్త్యభ్రాత — ఈతడు తల్లిగర్భమునందుండగనె జ్ఞానము గలుగుటం జేసి వ్యవహార ధర్మము నెరుంగక వ్యవహారనామము లేనివాడయ్యెను మరియు నగస్త్య మహర్షి సోదరుడుగాన గస్త్యభ్రాతయని వాడుకగల్గెను తనకుం బేరుప తిమ్మలు లేక మరియొకరి నుండి యొగబడుచు వాని గస్త్యభ్రాతయని యందురు ఇది పేళనగం బల్కుట యని యెరుగునది.

అగస్త్య మహర్షి — మిత్రావరుణులు ఊర్వశియందు మోహితులైయుండుతరి వారి తేజంబునుండి రొంత కుండయందిడుదును

వసిష్ఠుని జన్మించుటంజేసి కుంభసంభవు లను పేళ్ళంబరగిరి

మరియు పులస్త్యునకు హవిర్భుక్కను భార్యయందు జనించిన పుత్రుండని వేరుతావులందుఁ జెప్పఁబడినది అగస్త్యునకు గొప్ప కమండలము కలదు అగస్త్యుఁడొకయొత్తు, కమండలమొకయొత్తు, నని లోకోక్తి కలదు ఈతఁడు కాలకేయులకొరకు సముద్రోదకముల నాపోశనముంబట్టి ద్రావివైచెనియు, ఇల్వలవాతాపుల నంతమొందించిన వాఁడనియు, నహుషుఁ డింద్రత్వము వహించుతరి యాతనిం దేవతలహితముకొరకు సర్పమగునట్లు శాప మొసంగననియు, తొల్లి యొకప్పుడు మేరువువింధ్యనగంబుల గలహములందు. లోకహితార్థము వింధ్యనగము వంగునట్లొనర్చి, తా దక్షిణసీమలకరగి, ఇప్పటి తంజావూరు మండలములోని వేదారణ్యమనుచోటను తాపస నాశ్రమము నిర్మించుకొని యటవసించుచు నరవ (ద్రావిడ) భాషకు వ్యాకరణము రచించి, సంస్కరించి, భద్రపరచినవాఁడనియు పెక్కుచరిత్రలఁ జెప్పఁబడినది

అగస్త్యాశ్రమములు కాశియందొకటి యున్నటుల స్కాందపురాణము, కాశీఖండమునఁ జెప్పఁబడినది వింధ్యపర్వతప్రాంతముల యందొకటియు, దక్షిణదేశమున తామ్రపర్ణీ నదీతీరమున రెండాశ్రమములును, తంజావూరు మండలమున కావేరీనదీతీరమున వేదారణ్యమున నొక యాశ్రమమును ఉండినటుల తెలిసెడిని (అగస్త్యభ్రాత చూడుఁడు).

అగస్త్యసాముద్రికము — శివకుమారుఁడగస్త్యమహర్షికి దీనినుపదేశింప దానినాయన లోకమునకు వెల్లడించుటచే నిది అగస్త్యసాముద్రికమనఁబరగెను. దీనిమేరకు ముప్పది రెండు సాముద్రికలక్షణములు వివరింపబడినవి

నిడుదగ నుండదగినవి ౬ — ౧ కండ్లు, ౨ చేతులు, ౩ మోకాళ్లు, ౪ ముక్కు, ౫ పురుషులకు దవడలు, ౬ స్త్రీలకు కర్ణములు

సూక్ష్మముగ నుండఁదగినవి ౫ — ౧ శిరోజములు, ౨ వ్రేళ్లు, ౩ గోళ్లు, ౪ చర్మము, ౫ దంతములు

పురుషులకు ఉన్నతములై యుండఁదగినవి — ౧ ముఖము, ౨ భుజములు, ౩ ఉదరము, ౪ కటిప్రదేశము, ౫ వక్షము, ౬ మోచేతులు

ఎర్రనై యుండఁదగినవి ౮ — ౧ కంటికొనలు, ౨ అరచేతులు, ౩ చేతిగోళ్లు, ౪ కాలిగోళ్లు, ౫ నోరు, ౬ మర్మావయవములు, ౭ అరికాళ్లు, ౮ ఓష్ఠములు

కురుచగ నుండఁదగినవి ౩ — ౧ మెడ, ౨ మోకాలి క్రిందిభాగము, ౩ మర్మావయవము

తక్కువగ నుండఁదగినవి ౪ — ౧ నడుము, ౨ ప్రక్కలు, ౩ ముఖముయొక్క క్రింది భాగము, ౪ నాభి

ఇట్టి లక్షణములు సంపూర్ణముగ నుండిన ప్రభువగునని చెప్పంబడినది

అగస్త్యసాంప్రదాయవైద్యము— దీని నగస్త్యవైద్యమనియు నందురు. అగస్త్యమహర్షి ఉత్తరదేశమందలి వారణాశీ క్షేత్రమును వీడి దక్షిణసీమల కరిగి యట నివాస మేర్పర్చుకొనుట స్కాందపురాణ కాశీఖండమునను శ్రీరాముడు లంకపై దాడివెడలుతరి దక్షిణ దేశమున నగస్త్యుని యాశ్రమమున కేగుట శ్రీమద్రామాయణమునను వివరింపఁ

బడినది. ఇందువలన నగస్త్యమహర్షి శ్రీ రాముని కాలమునాటివాఁడని తెలుచున్నది. ఇంకను శ్రీమద్రామాయణమున యుద్ధమునందు మూర్ఛనొందిన లక్ష్మణునకు సుషేణుఁడను వైద్యశిఖామణి సస్యరూపకముగ సంజీవకరణిని, విశల్యకరణిని, సావర్ణ్యకరణిని, సంధానకరణిని నుపయోగించినట్లు యుద్ధకాండము ౧౨ సర్గయందుఁ జెప్పఁబడియుంట నీసుషేణుఁడును, ఆనాటివాఁడేయనియుఁ దెలుచున్నది. కాని, ఇంతమాత్రముచే నాదేశమున నాయుర్వేదవైద్యము వ్యాపకమునందుండినదనిగాని లేదనిగాని చెప్పుటకు వలనుపడదు. కాని, యీవైద్యవిధానమున కగస్త్య సాంప్రదాయవైద్యమని పేరుండుటవలన నగస్త్యర్షి దక్షిణసీమల కేగినపిదప నీవైద్యవిధాన మంకురించియుండునేమో యనితోఁచెడిని. ఉత్తరదేశములం దీవైద్యప్రశంస గానరాకున్నను, ఈవైద్యమువంటిదియె టిబెట్టు దేశపు వైద్యము గాన్పించుటచే ననుమానపడుటకుఁదగ్గ స్పష్టముగాకున్నది. పండితులనలింక నివిషయమున జరుగఁదగును.

మరియు, నీవైద్యవిధానము ఆయుర్వేదమువంటిది వాత, పిత్త, శ్లేష్మ దోషంపుఁ బద్ధతియే మైయుండియు మనసున కుచుకొనఁదగినది. ఇది రెండువిధానములందుఁ బ్రధానప్రమేయములే.

అగస్త్యవైద్యమున శివాముని విరచిత వైద్యగ్రంథములందు నాదిని పరమేశ్వరుఁడు పార్వతీదేవికిని, పార్వతి నందికేశ్వరునకును, అతఁడశ్వినీదేవతలకును, వారు ధన్వంతరికిని వైద్యవిద్య నుపదేశించిరనియు, నాయగస్త్యమహర్షి పులస్త్యులకును, అతఁడు తేరయ్యర్నకును, తరనిచే నూరామునికిని పిదప సిద్ధవిద్య యుపదేశింపఁబడి వ్యాప్తినొందినదని చెప్పఁబడినది. తాహాముగా కొన్ని వైద్యగ్రంథములు రచించినవాఁడు.

ఈవిధాన వైద్యవిద్యాప్రవర్తకులు పదునెనమండ్రు కలరు. వారందరు సిద్ధులైనవారే. గాన నీవైద్యవిధానమునకు సిద్ధవైద్యమనియు వారిని ఓపఁచే పేరు గల్గెనట నేటికిని, అపేరు వాడఁబడుచునేయున్నది. వారు ౧. నందీశ్వర్, ౨. అగస్త్యర్, ౩. మత్స్యముని, ౪. పిణినాక్కీశర్, ౫. పులస్త్యర్, ౬. పుసుండర్, ౭. తిరుపూరార్, ౮. తిరుమూలర్, ౯. చట్టముని, ౧౦. రోమర్షి, ౧౧. భోగర్, ౧౨. బ్రహ్మాముని, ౧౩. సుందరర్, ౧౪. వామదేవర్, ౧౫. తేరయ్యర్, ౧౬. కపిలర్, ౧౭. కమలముని, ౧౮. కొంగణర్ అనఁబడు సిద్ధులు. ఇంకను కొన్ని గ్రంథములందు ప్రవర్తకులు ఇరువదిమంది యనియు, మరి కొన్ని గ్రంథములందు నలుబదెనమండ్రనియు చెప్పఁబడియుంటయెగాని వారి పేర్లు గానవచ్చుటలేదు.

ఇదియిట్లుండ నీపరంపరర్షులు ప్రవర్తకసిద్ధులందు (అనగా వారురచించిన గ్రంథములం జెప్పఁబడినవైద్యవిధానములందు) వడసాంప్రదాయ (ఉత్తరసాంప్రదాయ) మనియు, తెక్ (దక్షిణ) సాంప్రదాయమనియు, ద్వివిధ సాంప్రదాయము లేర్పడియున్నవి. ఈ రెండు సాంప్రదాయముల విధానములు పరిభాషాపదములు, ఆయుర్వేదీయవిధాన పరిభాషాదులనుండి భేదములుగల్గినవై యున్నవి. ఈ సాంప్రదాయమున రచింపఁబడిన గుణపాఠమనుగ్రంథము ఉత్తరదేశపు ఆయుర్వేదీయ సాంప్రదాయమందలి గుణపాఠమువంటిదైనను కేవల దక్షిణదేశపు వనౌషధులను విస్తార

ముగ వివరించుచు వానిగుణములం దెల్పెడిని. అగస్త్యసాంప్రదాయము కేవల చికిత్సా గ్రంథములు ఎక్కువగ రచించబడినటుల తెలిసెడిని.

ఈసాంప్రదాయ గ్రంథములందు ఖనిజ వస్తుసామాన్యముంగూర్చి ఎక్కువగ పరిశీలించబడినది. క్షారములు, లవణములు, క్షారజద్రవ (ద్రావక) ములు, పాషాణములు, విష సంయోగములు, రసకర్పూరములు, రసముల యొక్క వికారములగు సౌవీరజాతిభేదములు, రసవాద ప్రక్రియాభాగములు, పాషాణసంయోగములు, వానియందలి విభాగములు, భేదములు, చక్కగ బరిశీలించబడి వివరింపబడినవి ఇట్టి గ్రంథములు కొన్ని, ఈ వైద్యవిధానగ్రంథములందు కానవచ్చెడిని

ఈయగస్త్యవైద్యవిధానము చెప్పబడిన కొన్ని యౌషధములను వివరించెడిని. క్షారలవణములను, శాస్త్రముగ జెప్పబడిన యోగముల మేరకు భాగములుగల్పి, పాతాళ యంత్రమునందుంచి, నియమితకాలము భూమిలోనుంచి పిదప దీసిన, నవి ద్రవములై పోవును ఈ ద్రవములకు "జయనీరు" అని పేరు. జయనీరులు చేయువిధానములు రెండు గలవట

లవణములు మొదలగువానిం జేర్చి, యోగములయందు జెప్పబడిన రీతిని ఓషధీ రసములతో భావనలొనర్చి, అగ్నిచే పచనము చేయుదురు. ఇట్లు చేయబడిన యౌషధమునకు "ముప్పు" అని పేరు వీటిని రోగములందు వాడుదురు. ఇంకను గంధకము మొదలగువానిని భస్మమొనర్చుట యందు గూడ వాడెదరట ఇంకను జయనీరుచేత, పాషాణవర్గములో చేరిన పాషాణములను, రసవర్గములో చేరిన రసములను, ఇంకను సౌవీరము, ఇంగిలీకము మొదలగు వాటిని "చురుకు" అనబడు సంస్కారమొనర్చి, నిప్పునందుంచినను ధూమమైపోక నిలచియుండునట్లు శుద్ధి నొనర్చెదరు. ఇవి రోగములపై జక్కగ బనిజేయుననియు స్వల్పభాగమె ఎక్కువగను, త్వరితముగను గుణమిచ్చుననియు నందురు.

ఇంక నీవిధానమున భస్మసింధూరము లొనర్చుటయు వింతగొలుపకపోదు అన్య విధానముచే నూరుపుటములు వేసినంగాని, నిశ్చంద్రికగా (తళుకులు లేకపోవుట) నవని వజ్రాభ్రకభస్మము, ఈవిధానమున నాయిపోహిలై (కుక్కపొగాకు) అనంబడు మూలికా రసముచే నూరి పది లేక పండెండు పుటములతోనే నిశ్చంద్రికగా నొనర్తురు ఇది నాగార్జున తంత్రోక్తప్రక్రియలచే జేయబడిన యభ్రకసింధూరముకన్న నెక్కువ గుణము నిచ్చునని ఘనవైద్యులు చెప్పుచున్నారు

మైలతుత్థమునుగాని, · ఏరమునుగాని, కొన్ని వనమూలికల సంయోగంబున, డమరుకయంత్రమందునుంచి, నియమితకాలము పాకమొనర్చి భస్మమొనర్తురు వీనికి గురు భస్మములని పేరు వీని చిన్నమోతాదులచే సర్వాంగవాత [illegible] సర్వాంగశీతము, పక్షవాతము, మహోదరవ్యాధు లతిస్వల్పకాలముననే నివారణయగునట ఇటులనే ఇనుము, ఉక్కులు, కాంతలోహము, తగరము, తాళకము, బంగారము, వెండి, శంఖపాషాణము, సీసము, క్షారములు, వీనిని పై విధానముననే భస్మములుగను, సింధూరములుగను, బద్ధములు (కట్లు) గను, ద్రావకములుగను,

కూడ నౌసర్పువిధానము అగస్త్యసాంప్రదాయమున చెప్పఁబడియున్నవి

ఈ యగస్త్యవిధానము చెన్నపట్టణమునకు దక్షిణమునంగల అరవదేశమంతయును, మళయాళసీమలు, సింహళ (యాళ్ప్పాణము) దేశమునందు, జాఫ్నాద్వీపమునను ప్రచారము నందియుండుటయేకాక, దక్షిణదేశస్థులతోఁగూడ నేగి వారు వ్యాపించిన బర్మా, సింగపూర్, మొదలగు సీమలంగు వ్యాపించియున్నది ఇంక నీసాంప్రదాయపు వైద్యగ్రంథములం గూర్చి వివరించి ముగింతుము. ఈ వైద్య గ్రంథములు రచించిన అగస్త్యర్, ధన్వంతరి, నిత్యానందసనాదర్ మొదలగు కొందరు ఆత్రేయ వైద్యవిధానమును దక్షిణద్రవిడ సాంప్రదాయమును (అనగా వడసాంప్రదాయమును, తేన్‌సాంప్రదాయము నని భావము) కూడ నెరింగినవారు తక్కిన చట్టముని, తేరయ్యార్, కరువూరార్ మొదలగు మరి కొందరు కేవల తేన్‌సాంప్రదాయ విద్యా ప్రపూర్ణులేనని చెప్పఁబడినవారు. అగస్త్యుఁడు, తేరయ్యాం, చట్టముని, భోగర్, పులిపాణి, కరువూరార్, తిరుమూలరన్, వీరు సంస్కృతమునను, ద్రావిడభాషను కూడ గ్రంథములు రచించియున్నారు.

అగస్త్యర్ ఆయుర్వేద మనంబడు గ్రంథమును, ఆయుర తేరనూరను గ్రంథమును, వస్తుగుణములు కేవల ప్రభావరూపమునను వివరింపఁబడినవి. అగస్త్యర్ అరునూరు, అగస్త్యర్ పరిపూర్ణం నానూరు, అగస్త్యర్ వైద్యకావ్యం, అగస్త్యర్ చెందూరమ్, పులిప్పాణి ఐనూరు, భోగర్ ఏళునూర్, ఊపాంముని అరయమ్, ఉరోమర్షి అయినూర్, తిరుమూలర్ నాడిశాస్త్రమ్ మొదలగు గ్రంథము లీవైద్యవిధానమున గలవు. పరిశీలకులు అగస్త్యమహర్షి దక్షిణదేశమున అగస్త్య విధానవైద్య మభివృద్ధినందించినపిదప, చాలా కాలమునకు ఉత్తరదేశమున నాగార్జునాదులు రసతంత్రము నభివృద్ధిపరచి వ్రాసిరని తలంచుచున్నారు.

అగస్త్యాశ్రమములు — ౧ అగస్త్యపురి బొంబాయిరాజధానిలోని నాశికపట్టణమునకు ఆగ్నేయదిక్కుగ ౨౧ మైళ్ల దూరమునగల యగస్త్యాశ్రమము. ౨ అకోలా- బొంబాయిరాజధానిలోని నాశికపట్టణమునకుఁ దూర్పుదిక్కుగ నిప్పటి బీరాప్పు పరగణాలో తపతీనదిలో సంగమించు పూర్ణానది దక్షిణతీరమున (నదినుండి కొంచమున గల) అకోలాపురముకడనున్న యగస్త్యాశ్రమము. 3. కొల్లాపురము-బొంబాయిరాజధానిలోని కొల్లాపురము సంస్థానపు పురమగు కొల్లాపురముకడగల యగస్త్యాశ్రమము ౪ సరైఅఘాట్- సంయుక్తరాష్ట్రములలోని ఏటా జిల్లాయందలి ఫతేఘర్‌పురముకు పడమరగా ౨3 మైళ్ల దూరముననున్న సంకిసా (కొల్లింటి సంకాస్య) పురికి వాయవ్యదిశ నొకమైలు దూరమునంగల సరైఅఘాట్ అను తావున గల యగస్త్యాశ్రమము. ౫. అగస్త్యముని హిమాలయములపై ఇప్పటి గద్వాల సంస్థానమురాజ్యమున రుద్రప్రయాగ నుండి పండ్రెండుమైళ్ల దూరమునగల అగస్త్యముని యనంబడు తావునగల యగస్త్యాశ్రమము. మందాకినీ నదీతీరము. ౬. వింధ్యపర్వతశాఖయగు సాత్పురపర్వతములపై గల యరణ్యమునయుండిన యగస్త్యాశ్రమము వైడూర్యపర్వతముపై నున్నది. ౭ దక్షిణదేశమున తంజావూరుజిల్లాలోని వేదారణ్య మనంబడు

కావున దొల్లింటి నాక యగస్త్యాశ్రమముండెననియు, ఇదియే యామహర్షి (స్కాంద పురాణ కాశీఖండమునఁ జెప్పఁబడినటుల కాశీపట్టణమును వదలి దక్షిణ దేశములకేతెంచి యట) స్థిరనివాస మేర్పరచుకొని ఆర్యశిష్యబోధ యొనర్చుచుండినతావనియు, మహాభారతము వనపర్వము నవమాధ్యాయమునఁగలదు మరియు నిచటనే యాతఁడు ద్రావిడభాషకు వ్యాకరణసూత్రరచన గావించెనట 'అగస్త్యసంహిత, అగస్త్యోక్త సకలాధికారము' అను గ్రంథము లీప్రదేశముననే రచించెను ౮ అగస్త్యకూటము తిరునల్వేలి జిల్లా (దక్షిణదేశము) లోని కల్లడకురిచి యనంబడు పురమునకుఁ గతిపయదూరమున మలయగిరి పర్వతశాఖపై తామ్రపర్ణీనదీ జన్మస్థానమునకడనున్న అగస్త్యకాలమనంబడు తావునఁగల యగస్త్యాశ్రమము ఇట యగస్త్య మహర్షి యింకను జీవించియున్నాఁడని యచటివారందురు

అగస్తి ఉపగణము — ఇది అగస్త్యసంతతి యందలి అగస్త్యవర్గగణములోని ఉపగణము ఇందు ౧౩ గోత్రములు కలవు అవి మాతృస్యోక్తములు, కాత్యాయనసూత్రోక్తములును ౧ అగస్తి, ౨ క్రతు, ౩ కరంభి, ౪ కురుణాథ్య, ౫ కౌసల్య, ౬ భగేవస, ౭ గాంధారాయణ, ౮ దైర్ఘచ్యుత, ౯ పులస్తి, ౧౦ పులహ, ౧౧ మయోభువ, ౧౨ మహేంద్ర, ౧౩ వాస్తవ ఈ అగస్త్యుపగణమునందలి ౧౩ గోత్రములకుఁ బ్రవరయూపము ౧ ప్రవర - అగస్త్య, మహేంద్ర, మయోభువ

అగస్తిగోత్రము — అగస్తి ఉపగణము చూడుఁడు.

అగస్త్యోత్తరగణము — ఇది అగస్త్య సంతతిలోని యొకగణము ఇందు పంక్తి, శాంగశైశిరి, లాగాక్షి యను మూఁడు ఉపగణములు చెప్పఁబడినవి మరియు నీమూఁడు ఉపగణములందలి గోత్రములును ద్విగోత్రములని చెప్పఁబడినవి

అగ్గిపుల్ల వెలుఁగుట — అగ్గిపుల్ల తలయందు పొటాశియమ్ క్లోరేట్(Potassium Chlorate) పొటాశియమ్ నైట్రేట్ (Potassium Nitrate) అనునవి యుండును వానికి గాలి తగులకుండునట్లును, కదలకుండునట్లును, ఒకవిధమగు వార్నిషు బంకపూతచేయఁబడి బంధింపఁబడును. ఈ కెమికల్సు ఒకటిపైనొకటి ఢీకొనుతరి కొంత ప్రాణవాయువు (Oxygen) ను, భాస్వరము (Phosphorus) ను కల్గించి వేఱి మాఱువిగా మనమగ్గిపుల్ల గీయుతరి ఆవార్నిషపూతచెడి అతిచిన్నధ్వనితో వేడి వేడికల్గి రసాయనవికారము (Chemical Reaction) సంభవించి, చిన్నమంట జనించి అట పులుమబడి గంధకము నంటించి పుల్లను (కర్రను) మండఁజేయును ఇది జరుగుటపని అగ్గిపుల్ల వెలిఁగినదనుకొనుచుందుము ఏ కారణమువల్లనైనను ఈ అగ్గిపుల్ల నానినచో ఈ వేడికలుగక నిలచిపోవును.

ఇక రెండవవిధానమగు సేఫ్టీ మాచ్ (Safety Match) అగ్గిపుల్లల పెట్టెకు రెండు కెమికల్సును ఒకేపుల్లయందుంచబడక ఒకటి పుల్లతలయందునను, వేరొకటి అగ్గిపెట్టెకు ప్రక్కలందునను ఉంచబడియుండును గాన సేఫ్టీమాచిపుల్లను ఆఅగ్గిపెట్టె ప్రక్కను గీచినప్పుడే అగ్నిప్రజ్వరిల్లెడిని కాని, అగ్గిపుల్ల వెలుఁగుటయందు రెండు కెమికల్సు

• ఒకటితోనొకటి తాకినుటవలన సంభవించెడి రీయాక్షను (Reaction) వలన సంభవించు అగ్నిప్రమాదము (Explosion) గా నెరుంగ వలయును

అగ్గిపుల్లల పరిశ్రమ (Fire Match Industry) — అగ్గిపుల్లల నెరుంగని యాదికాలమున భరతదేశపు ఋషులు పవిత్రాగ్నులను రెండుకర్రలను రాపాడించి కలిగించుకొనుచు నుండువారు పిదప చెకుముకి రాతింగొట్టి నిప్పురేకణములొక నూలుదారముల గుత్తులముపైఁ బడఁజేసి యంటించి, దానినుండి పెంపుఁజేసి యుపయోగించుకొనుచుండువారు పిదప దీపము వెలిగించుటకుఁ గరగించిన గంధకముగఁ బుల్లలనుముంచి, యెండించి, వానినగ్నిపైమట్టించి మండఁజేయుచుండువారు మైనపుఁబుల్లలును కొంతకాలము వాడుకయందుండెనని ప్రతీతికలదు. ఇప్పటి అగ్గిపెట్టెలు, పుల్లలు, ఐరోపా మొదలగు విదేశములనుండి దిగుమతియైనవియె తొలుత స్వీడను, నార్వే, ఆస్ట్రియా, ఇంగ్లాండు, పిదప జపానునుండి యివి దిగుమతియగుచుండెను అందు జపాను వారివి చౌకయై విస్తారము వాడఁబడుచుండుట గానఁగను. ఈ యగ్గిపెట్టెల దిగుమతి క్రీ. శ. ౧౯౦౦ మొదలు ౧౯౧౦ దనుక నేటేట నలుబదిలక్షల రూప్యములు మొదలెనుబదిరెండులక్షల రూప్యముల వరకుం బెరిగెను. ౧౯౧౩ ౧౪ లలో తొంబది లక్షలరూప్యముల విలువగల యగ్గిపుల్లలు దిగుమతియయ్యెను. పిదప నిండియాయందీపరిశ్రమ నెలకొల్పఁ బ్రయత్నము లారంభమయ్యెను.

క్రీ. శ. ౧౯౨౧-౨౨ నాటికి మొత్తము రు ౪-౦-౦ పిదపై దిగుమతి సుంకము విధింపఁబడియుండెను క్రీ. శ. ౧౯౨౧ మార్చి నెలలో సుంకము నూటికి రు ౭ ౮ ౦ చేయఁబడి ౧౯౨౨ మార్చి నెలలో గ్రోసు ౧ కి దిగుమతిపన్ను రూపాయన్నర విధింపఁబడెను. ఈకాలమున విస్తారముగ నగ్గిపుల్లల కర్మాగారములు పెరిగినవి, కాని, అందనేకములు వేర్వేరు కారణములచే భగ్నమై పోయెను

అగ్గిపుల్లలు Safety Matches అనియు Sulphur Matches అనియు ద్వివిధములుగ నున్నవి Safety Matches తయారుకాఁ తయారుచేయఁబడిన అగ్గిపెట్టె పక్కలపై గీచిననే వెలుఁగును Sulphur Matches ఎక్కడగీచినను వెలుఁగును స్వీడనుదేశమున నీయగ్గిపెట్టెలు పుల్లలు నన్నిటని యంత్రముల చేతనే చేయించుచున్నారు జర్మనీ నార్వే మొదలగు నితరదేశముల ను మనుష్యులచేఁ గూడ కర్మాగారములందుఁ బనిఁజేయింతురు రానురాను భరతదేశమునందుఁ గూడ నగ్గిపుల్లలందు పెద్ద యంత్రశాలలు బయలుదేరి పనిఁజేయుచున్నవి విదేశపు దిగుమతి కొంతవరకుఁ దగ్గినది

అగ్నిపైనీటింజల్లుతరి ధ్వని — ప్రజ్వలించుచున్న యగ్నిపై నీరుజల్లినచో నానీటి యొక్క పైభాగము తొలుత నగ్నిందాకును. ఆయగ్ని తత్క్షణమే యాతగిలిననీటి నావిరిగ మార్చును ఈలోపున మండుచున్న యగ్నియందుఁ బ్రధానపదార్థమగు గ్యాసు (Gas) అందుఁ గలిసికొని పైకెగడలఁ బ్రయత్నించును

వరుసవరుసగ నట్టివెంటనే నీరగ్నిం దాకుచుండుటయు, అగ్నియందలి గ్యాసు, తయారైన యావిరియు నానీటిగుండఁ దప్పించుకొనవలసియుండును. తప్పించుకొను

తరి నతిసూక్ష్మములగు బుడగలు నీటినుండి పైకివచ్చి, లోనున్నగాలి వేడియెక్కి పైకిం బోవుచో, నీటియొక్క సన్నపుబొర యగు బుడగనుపగిల్చి, యందుండి తప్పించుకొని బయటంబడును. ఈనీటిపొరయగు బుడగను పగుల్చుతరిఁ జిన్నధ్వనికలుగును. వేలు లక్షలుగ బయలువెడలు నీటిబుడగలు పగులుధ్వనులు కలసి, ఒకేవిధమున నెడతెరపి లేని "హిస్" అని ధ్వనివినఁబడును. ఇదియె మనకగ్నిపై నీరుంజల్లిన వినబడుధ్వని.

ఇంక నదివరకే వేడిగాలి యచటనుండి వెడలుచుండుగాఁ బైకేగు నీగ్యాసునకు కార్బానిక్ ఆసిడ్ గ్యాసుతో సంబంధము కలుగునేగాని స్వేచ్ఛాప్రసారము గలిగి మహావాయుమండలమునుండి లభింపఁగల ప్రాణవాయువు (ఆక్సిజను) తో సంబంధము గలుగనేరదు. కాన తిరుగ మండనేరదు

ఇంక నగ్నిపయింబడిన నీరధికమై, అగ్ని యందలి వేడిం జల్లార్చి, యగ్నినిజయించునైన జయించును, లేక నీరల్పమైన, యగ్ని బలవత్తరమై నిలువగల్గి పలుకాలమున నీటిం జయించి తాంబ్రజ్వరిల్ల మొదలిడును. ఎట్లు జరిగినను, కల్గినపనియాగి, ధ్వనిమానును.

అగ్గిలో మిడత పడినట్లు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అగ్గివేండ్రపుఁజెట్టు — (వనౌషధి) లా **Ammania Vesicatoria** సం. దావాగ్ని, బ్రహ్మసోమా, అల్పదహా దీవియాకును, అజ్ఞానపుటాకు, అగ్నిజ్వాల, యనియు నందురు. ఆకు పొక్కును గలిగించును. వాతమును, శ్లేష్మమును హరించును. ఆకునూరి వెన్నునఁబట్టు వేసినచోఁ బురాణజ్వరములు గూడ హరించును నొప్పులుగలచోటఁ బట్టువేసినచో నానొప్పులు మానును ఆకును మిరియములతోఁ గలిపి నూరి సేవించినచోఁ జలిజ్వరములు మానును. వేరుయొక్క చూర్ణము మేహ శాంతికరము

అగ్గువయితే అందరు కొనుట — ఆంధ్రలోకోక్తి.

అగ్ని — నిప్పు ఆరిపోవుటకుఁ గారణము ప్రధానమైన ప్రాణవాయువు (ఆక్సిజెను) లేకపోవుటయె. ఆక్సిజెనుగాలి అగ్నికడనుంట తగ్గినపుడే అగ్నియు క్షీణించుచుఁ దన తేజమును గోల్పోవుచుండును. అత్తరి, అగ్నియందలి వేడియుఁ దగ్గడిని ఇట్టి సందర్భములందు నొకవైపునుండి నివ్వారి పోవుచుండును. పైనుండి గాలి చొరరాని మూత నగ్నిపైమూసిన నిట్టిపరిస్థితి సంభవించును. ఆక్సిజెను లేక నివ్వారినప్పుడింకను కాలఁదగిన పదార్థములు కర్రలుగుఁగాని, రాక్షసబొగ్గునుముగాని, దీపపువత్తి యందుగాని, యుండిన నుండుంగాని, ఒక ఆక్సిజెను లేక ఆరిపోవుటంజూడ అగ్నికిఁ గర్రలు మొదలగునవి ఎంత ప్రధానమగు నాస్థరణమో ఆక్సిజెనుగాలియు నంతప్రధానమగు నాధారమనియె తేలుచున్నది

కాలఁదగిన పదార్థములన్నియుం గాలి పోయినతరి, కొయ్యబూడిదతప్ప బొగ్గుండదని మనకెరుంగుదుము. గాలియే లేనిచోట ప్రాణులెట్లుచచ్చునో అట్లె ఆక్సిజను లేనిచోట, అగ్ని యంతమొందును. అగ్నిమండుచుండుతరి వేడియు, వెలుతురునుగూడ గల్గించును వేడిప్రధానమును వెలుతురు వేడినుండిగల్గు ననియు కనిపెట్టబడినది సూర్యునియందలి మంటలవేడికి, వెలుతురు జనించునదిగ

పరిశీలకులు కనిపెట్టిరి. విద్యుద్దీపము నందలి తీగకు వేడిగల్గి, వెలుతురు నిచ్చునని చెప్పఁబడినది కాని సూర్యునినుండి మనకు వచ్చు వేడి పదికోట్ల మైళ్లదూరమునుండి వచ్చుచున్నదనియు, నింకులకు కారణము ఆక్సిజెనుకాదనియు, వేరుభూతముల పను లిందులకుఁ గారణమనియు కొందరు పరిశీలకు లనుచున్నారు.

అగ్ని సేవకుఁడై యున్నతరి చాల నుపయోగకారి గాని యజమానుఁడైనచో బాధించువాఁడని, పాశ్చాత్యులనెదరు అనగా, అగ్నిభూతమును మనస్వాధీనమున నిర్బంధించి యనేకయంత్రములనునడపి, పెక్కుపయోగ కార్యములు నెరపవచ్చుననియు, అయగ్ని యొ మితిమీరి మన స్వాధీనమునందుండనితరి, విజృంభించి అనేకవిధముల నాశనమొనర్చు ననియు వారియభిప్రాయము.

ప్రాచీనకాలమున గ్రీకుఫైర్ (గ్రీకుల యగ్ని) యనఁబడిన ఒక గాణసంచారి యుండెను. ఒకప్పుడు కొన్స్టాంటినోపుల్ నగరము గ్రీకులస్వాధీనమందుండుతరి, క్రీ శ ౬౭౩ మొదలు ౬౭౭ వరకు సరాసెన్సు అనువారు దానిముట్టడించుచు దండయాత్రలు సలుపు చుండిరి. అత్తరి గ్రీకులు ఆ గ్రీకుఫైరు బాణసంచారితో వారినెదిరించి దరిఁజేర నీయరైరి అది ఎట్లుచేయుటయో, దాని పాల్లింతవార కన్యులకు తెలియదు, కాని, కొందరు అందు పెట్లుప్పు, గంధకము, మొదలగునవి చేరియుండునని తలఁచు చున్నారు. ఇక్కాలమున ప్రమాదకరమగు నగ్నివార్పుటకు యంత్రములుకలవు. కార్బను, హైడ్రోజెను, గాలులు కలసిన కూటమిని ఫైరుడాంపు (Fire Damp) అందురు. అది ప్రమాదకరమగు నగ్నిమంటలం గల్గించును

పారసీకులు, అగ్నిం బూజించుమతము వారు. వారిదేవాలయములం దగ్ని యారి పోకుండను చి పోషించుచు నర్చించెదరు. హిందువులు అగ్నియందు హోమములు వేల్చియు, ఆజ్యాహుతులిచ్చుచు దేవతలం దృప్తిపరచెదరు. బైరాగులు (సాధువులు) అగ్నినర్చింతురు. వారి యగ్నికి గణియని పేరు అట్టిదేవస్థానము తిరుపతికొండపై నొకటికలదు.

అగ్ని బ్రహ్మమానసపుత్రులలో జ్యేష్ఠుఁ డనియు, అభిమానాగ్ని యనియుం జెప్పఁ బడినది భార్యపేరు స్వాహాదేవి (నీలధ్వజుని కుమార్తె). అగ్నికి దుర్యోధనమను వంశనృపతిపుత్రిక సుదర్శన పేరొకభార్య ఈమెవలని పుత్రుఁడు సుదర్శనుఁడు.

అభిమానాగ్నికిఁ బావకుఁడు, పవమా నుఁడు, శుచి యనువారలు ముగ్గురు కుమాళ్లు వీరును అగ్నులే వీరిలో నొక్కొ క్కనికిఁ బదునేనుగురు పుత్రులచొప్పున నలు వది యేవురు పుత్రులు గల్గిరి. వారందరు నగ్నులే కాన, అందరును గలసి అగ్నులు నలువది తొమ్మండ్రగురని చెప్పఁబడినది.

అభిమానాగ్ని యొకతరి, దేవతలపైనలిగి తనపదవిని వదలిపోయెనట అట్టితరి దేవత లంగీరసమహర్షిని అగ్నిత్వమునకు నియో గించిరట. అతఁడును వల్లెయని యగ్నిత్వము నిర్వహించుచుండెనట. ఆ యాంగీరసాగ్ని భార్యపేరు శివయట. ఆమెయందాతనికి ౧. బృహజ్జ్యోతి, ౨. బృహత్కీర్తి, ౩ బృహన్మ ఘుఁడు, ౪ బృహన్మతి, ౫ బృహద్భానుఁడు, ౬. బృహస్పతి, ౭ బృహద్బ్రహ్మ, అను నేడుగురు పుత్రులును, ౧ అనుమతి, ౨. రాక,

౩ సినీవాలీ, ౪ కుహువు, ౫ అర్చిష్మతి, ౬ హవిష్మతి, ౭ మహామతి యనువారను గురు పుత్రికలును గల్గిరట. వీరందరు నగ్ని స్వరూపులేయట.

౧ గృహపతి-ఇంద్రాదులకు హవిర్భాగము లగొనిపోయి యందిచ్చునగ్ని ౨ గోపతి- ఆంగిరససంతతివాఁడగు నగ్ని ౩ జాత వేదాగ్ని-ఆహవనీయాది రూపుఁడు. పురూర వునివలనఁ గల్గినవాఁడు. ౪ తపుఁడు-పాంచ జన్యాగ్ని ఈతఁ డాంగీరస సంతతిలోని కాశ్యపుఁడు. వశిష్ఠసంతతిలోని ప్రాణుఁడు. ఆంగీరస చ్యవనులవలన నుద్భవించినవాఁడు. ఈతనికిఁ బదునేనుగురుపుత్రులని చెప్పఁబడినది. ఈ తపుఁడను వహ్నియొక్క పుత్రులు పదునేనుగురు. యాగమొనర్చువారి ఫలముల నపహరించు నిపుణులనియు, వారినివారించుటకు 'అగ్నిచయనము నను నొక క్రతువుచు ప్రత్యేకముగఁ జేయవలయుననియుం జెప్పఁబడినది. ౫. ధనంజయాగ్ని ౬. పురందరుఁడు- ఆంగీరససంతతివాఁడగు నగ్ని ౭ ప్రాజాపత్యాగ్ని- ఆంగీరససంతతివాఁడగు నగ్ని తండ్రి పేరు పురందరుఁడు. ౮ శయుఁడు- ఈతఁడు పుష్టిమతియనంబడిన భరతునితండ్రి ౯ విశ్వపతి- ఆంగీరససంతతి యగ్ని ౧౦ విశ్వభుక్కు- ఆంగీరససంతతి యగ్ని ౧౧ వైశ్వానరుఁడు- తండ్రి పేరు విశ్వానరుఁడు. ఈతం డాంగీరససంతతివాఁడనియు, శాండిల్యసంతతివాఁడనియుంగూడ గాన్పించుచున్న యగ్ని ౧౨. శంయుఁడు-బృహస్పతి భార్య సత్యల సుతుఁడగు నగ్ని, మొదటి హవిస్సులం గొనువాఁడు. ౧౩. హుతాశనుఁడు. ౧౪ పావకుఁడు- త్రేతాగ్నులలో నొకఁడు. ౧౫. పవమానుఁడు- త్రేతాగ్నులలో నొకఁడు. ౧౬. శుచి- త్రేతాగ్నులలో నొకఁడు తక్కిన యగ్నుల పేర్లు పురాణములందుఁ గానరాకున్నవి

అగ్ని పంచభూతములలో నొకటి. తేజము నకధిదైవతమనంబడును. వేరొకతావున అగ్నిని బ్రహ్మమానస పుత్రుఁడని చెప్పియున్నారు. ఇంకను వేరొకతావున వారణాశీపురంబున విశ్వానరునకు బుత్రుఁడై యగ్ని జనించుటం జేసి వైశ్వానరుఁడని పేరయ్యెనని చెప్పఁబడినది

అగ్నికివాహనము మేషము (అష్టదిక్పాలురు చూడుఁడు). నీలధ్వజుని కుమార్తె యగు స్వాహాదేవియు మనువంశపు భూపతియగు దుర్యోధనుని సుతయగు సుదర్శనాదేవియు నగ్నికిభార్యలని చెప్పఁబడిరి. స్వాహాదేవి యందు పావకుఁడు, పవమానుఁడు, శుచి యనంబడిన ముగ్గురును సుదర్శనాదేవియందు సుదర్శనుఁడును అనుపుత్రులుకల్గిరి.

పావకుఁడు, పవమానుఁడు, శుచియు నగ్నిత్వమందినవారు. వారొక్కొక్కరికిఁ బదునేనుగురుచొప్పున నలువదియైదుగురు పుత్రులు గల్గిరి వారును, అగ్నిత్వమందినవారేగాని, పావక, పవమాన, శుచులును, అగ్నియుంగలసి నలువదితొమ్మండుగురు అగ్నులుగఁ జెప్పఁబడిరి (అగ్నుల భేదములు చూడుఁడు).

అగ్ని ఆగ్నేయదిక్పాలకుఁడై తేజోవతి పురము రాజధానిగ నేలుచుండునని చెప్పఁబడినది. వసువై, వసువులకధినాథుఁడై, యుండుననియుం గొన్నితావులందుఁగలదు.

అగ్నిజిహ్వలు లేక నాల్కలు ఏడు, ౧ కాళీ, ౨ కరాళీ, ౩. ధూమ్రా, ౪ లోహితా, ౫. మనోజవా, ౬. స్ఫులింగినీ, ౭. విశ్వరుచి.

అగ్ని అష్టమూర్తులు. ౧ జాతవేదుఁడు, ౨ సప్తజిహ్వుఁడు, ౩ హవ్యవాహనుఁడు, ౪ అశ్వోదరజుఁడు, ౫ వైశ్వానరుఁడు, ౬ కౌమారతేజుఁడు, ౭ విశ్వముఖుఁడు, ౮ దేవముఖుఁడు.

అగ్నిపీఠశక్తులు తొమ్మిది. ౧ పీతాశక్తి ౨ శ్వేతాశక్తి, ౩ అరుణాశక్తి, ౪ కృష్ణాశక్తి, ౫ ధూమ్రాశక్తి, ౬ తీవ్రాశక్తి, ౭ స్ఫులింగినీశక్తి, ౮ రుచిరాశక్తి, ౯ జ్వాలినీశక్తి

అగ్నికిహోమమున షట్సంస్కారములు ౧. తాపనము, ౨. పవిత్రీకరణము, ౩ అభిద్యాపనము, ౪ ఉత్పవనము, ౫. సప్లవము, ౬. ఇధ్మ లేక సమిధలు.

అగ్నికళలు — కళలు చూడుఁడు

అగ్నికి వాయువు సాహాయ్యమైనట్లు ఇష్టకాలుతో గాలికూడవీచి మరింతరగుల్కొని మండఁజేయునని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అగ్నికుండములు — హోమకుండములు చూడుఁడు.

అగ్నికులక్షత్రియులు (పల్లీలు) — వీరికిఁ బల్లీలనియు, వహ్నియాదులనియు, మరకాలనియుఁ బేరులు వాడుకయందున్నవి. అగ్నికులక్షత్రియు లనుపేరు కొంతకాలము నుండియు వీరు వహించి, ప్రకటించుకొని, ప్రభుత్వమువారి 'జనాభా' లెక్కలందుఁ జేర్పించియున్నారు. వీరింగూర్చిన పూర్వపు గ్రంథములు కానరాకున్నవి. ఆధునిక గ్రంథములైనను, పినపోతు పెదవీరాస్వామిగారు రచించిన 'అగ్నికులప్రదీపిక' యను పుస్తకమును, కాటాడ శ్రీరామకృత 'పల్లవశబ్దోత్పత్తి' యను గ్రంథమును, మచిలీపట్టణ నివాసియగు శ్రీరామ్ వీరబ్రహ్మముగారు రచించిన 'పల్లవరాజచరిత్ర' యను పుస్తకము తప్ప వేరు గ్రంథములు మాకు లభింపలేదు.

అగ్నికులప్రదీపికయందు, వీరి యుత్పత్తింగూర్చి యిటులఁ జెప్పఁబడినది ప్రజలందుఁ గలహము లుద్భవింప వానినడంచి, వారిం బాలింప జంబూమహర్షి హరిముఖమున నొక క్రతువొనర్ప నందు మనువీరుం డుద్భవించెననియు, అతనికే పల్లవుఁడు, మకారుఁడు అను నామములుండెననియు, మకారుఁడన (మకారమగ్నిబీజముగాన) అగ్ని తోఁగలవాఁడని యర్థమనియు, మరియు నీమకారుని సంతతివారగు మకారులు సప్తగోదావరీతీర నివాసులైయున్నతరి 'మరకాఁడు' అని పూర్వర్షులు నిర్ణయించినారనియు, మరకాఁడనిన నంతరాగ్నిసంబంధమున కేవల మీశ్వరార్థమిచ్చుననియు, చెప్పఁబడినది.

ఈకథన మిట్లసంపూర్తిగ నీగ్రంథమున వ్రాసినను క్షత్రియకులము క్షత్రియకులోత్పత్తియను తావుల కొంతదనుక వివరింపఁ బడెను, కాని, దానిఁజూచుట సమంజసము. 'పల్లవరాజు' లను పదముగూర్చి ఆంధ్రుల చరిత్రయందు, చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారు చర్చించుచుఁ దొలుత పహ్లావులని వారికిఁ బేరుండెననియు, వారాదిని పారశీకదేశమునుండి వచ్చిన (పార్థియను లనం బడువారు) వారనియు, పిదప భరతదేశాచారము నవలంబించినారనియు వ్రాసియుండిరి. దీనింగూర్చి విమర్శించుట యాంత్ర విజ్ఞానమునకుఁ బనికాదు.

ఇందేదినిజమైననుఁ గావచ్చును. పల్లవుల సంతతివారమని చెప్పుకొనుచున్న వీరికిఁ

బల్లీలను పేరట్లుకలిగెనో వివరింపవలయును కల్లవులన తతియగుట, పల్లీలైరని చెట్టివాని కిని స్ఫురి పకపోక ఐనను, అగ్నికుల ప్రదీపికాది గ్రంథములంక, పల్లవరాజులను బుద్ధభగవానుడు వశపరచుకొని శిష్యులుగా నొనర్చుకొని పల్లవశబ్దము పల్లీలుగ మార్చె ననియు, దానికిని బరిపాలించుటయె యర్థ మనియు, వివరింపంబడియుంట నిట వివరి చుచు దీనిని వదలుటయె సమంజసము దీనింగూర్చి 'కన్నడిచ్ఛందము'ను గ్రంథము నాగివర్మయు, 'నాలాయిరము'ను ద్రవిడవేద ము మ్మాళ్వారుచు ఈ యర్థముచే వీరికి ప్రతిపాదించినట్లు గనబడుచున్నది

వన్నియారను పదము వహ్ని (లేక అ గ్ని) పదమును డియే కల్గినదనియు వ రు తిరు వన్నామలై రాజ్యము బా చి వ న్నరా యర్ భూపాలుడు కిరుమునా నియు వీరు చోళవంశజులనియు, వీరికి బులిబావ్రు గా బిరుదము కలదనియు, జ బూమహర్షి శిష్య ప తతియనియు చెప్పుచున్నారు వీరికి ముప్పదిరెం డు బిరుదములు ప డ ను పాఠ తులు గిలవ గరు

వీరియ క — ౧ జ బూమహర్షి గోత్రము ౨ భాస్కరగోత్రము, 3 పశుపతిగోత్రము ౪ కళి గగోత్రము, ౫ చోళంగిగోత్రము, ౬ సాఖ్యాయనసగోత్రము, ౭ కశ్యపస గోత్రము, ౮ ప్రఫుల్లాయనగోత్రము నను సెన్మిది గోత్రములు చోళపాండ్యవంశజులకుం గలవనియు తెలుగువారియం మరికొన్ని వంశములు గోత్రములు కూడ కలవనియు న దరు, కాని, యవి వివరింపబడలేక

వీరిలో — ౧ పట్టరు, ౨ వన్నియరు, 3 పల్లివరు, ౪ విళ్వదరు, ౫ సామందరు, ౬ పడయాత్షరు, ౭ నాయకరు, ౮ పల్లి గండ్రు, అను కులబిరుదములు కలవనియు, వీరందరు సూర్యచంద్రాగ్నివంశసంభూతు లనియు, అ క చేరదేశస్థులు సూర్యవంశజు లనియు, చోళదేశస్థులు చంద్రవంశజులనియు, పాండ్యదేశస్థు లగ్నివంశజులనియు, మఱియు నీయగ్నికులక్షత్రియులు ఎకపతిదేశస్థులకు కులగురువులనియు, వీరిగ్రంథములం గానవచ్చు చున్నది, కాని, ఎగుపతిదేశమెచ్చటనున్నదో, యెద్దియో వివరింపంబడియుండలేక

పల్లీకులజులలో కొంత తెగవారు మేకలను, ఆవులను ఎద్దులనుం బెంచుచుట వారికిం గొల్లపల్లీలని పేరయ్యెననియు, పల్లవులం ది కను గా గపల్లవులు నలంబవాడీపల్లవులు, ద్రావిడపల్లవులు, ఆంధ్రపల్లవులు నను నాల్గు తెగలవారు కలరనియుం దెలియుచున్నదని పల్లవరాజ చరిత యందుం జెప్పంబడినది

అగ్నిగోత్రము— నిధృవగణము చూడుడు.

అగ్నిచయనము — ఇది యజ్ఞమునందలి యొకకర్మ కృపణావృత్తినిపుణు లగు తపుని పుతులు యాగమొనర్చువారి మహాఫలముల నపహరించు చుండువారనియు, వారిని శాంతపరచి, తృప్తులంజేసి యాగఫల మపహ రింపకుండ నొనర్చు యజ్ఞకర్మయనియుం జెప్పంబడినది తపుండగ్నులలో నొకండని యెరుంగుడి

అగ్నిజిహ్వా గోత్రము — కాత్యాయన ఉపగణము చూడుడు

అగ్నిత్రయము—దీనిని అగ్నిత్రితయమనియు నందురు తండ్రి వలనగల్గిన గార్హపత్యా గ్నియు, తల్లినుండికల్గిన దక్షిణాగ్నియు,

ఆచార్యునివలనగల్గిన ఆహవనీయాగ్నియు, అగ్నిత్రయమనంబడును

అగ్నిత్రితయము — అగ్నిత్రయము చూడుడు

అగ్నిదేవుఁడు — ఆగ్నేయదిశాధిపతి అష్టవసువులలో నొకఁడనియు, వసువులకు నాయకుఁడనియుం జెప్పఁబడినది ఈతఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడని కొన్నిశాస్త్రములను కాశియందు విశ్వానరునకుఁ గుమారుఁడై పుట్టి వైశ్వానరుఁడనంబరఁగువాఁడని కొన్ని తావులను జెప్ప బడినది భార్య స్వాహాదేవి (అష్టదిక్పాలురు చూ ుఁ)

౧ ఆహవనీయాగ్ని (వేదికిఁబూర్వదిక్కున నుండునది), ౨ దక్షిణాగ్ని (వేదికి దక్షిణ దిక్కుననుండునది), 3 గార్హపత్యాగ్ని (వేదికిఁ బశ్చిమదిక్కున నుండునది) ఈ మూడును సభ్యములగు త్రేతాగ్నులు ఈమూడును వరుసగ 'పావకాగ్ని, పవమానాగ్ని శుచి యనువారల సంబంధాగ్నులు వీరు అంతర్ధానుకు శిఖండివలనఁ గల్గిన పుత్రులు మరియు దక్షిణ గార్హపత్యాగ్నులు రెండును వేదికి ఈశాన్యదిశగా నుండుతరి అపసవ్య త్రేతాగ్నులను పేర బరఁగును

అగ్నిదేహగోత్రము — శాండిలగణము చూడుడు

అగ్నిద్యోతనుఁడు — వివాహమునకుఁ బూర్వము రుక్మిణీదేవికడనుండి శ్రీకృష్ణునికడ కంపఁబడిన వార్తాహరుఁడగు విప్రుఁడు.

అగ్నినక్షత్రగోళము — నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి చూడుడు.

అగ్నిపర్వతములు (Volcanoes) — సాధారణముగ వీనినగ్నిపర్వతములని వాడుట కలవాటుపడియున్నను, అది సరియగుపదము కాదని పరిశీలకులనుచున్నారు అంతకన్న వేరుపదము వాడుకయందు లేదుకావున, వానింగూర్చి వివరించుతరి నుత్పత్తియు, కారణమును సరిత్రగా వివరించుట సమంజసము

అగ్నిపర్వత శిఖరములు ధూమమును, అగ్నిజ్వాలలను ఉదకమును ఆవిరిని పైకెగరఁ గొట్టుచు కాలిన రాతిబూడిదను, కరగిన శిలాద్రావకమును, రాళ్లు, మన్ను మొదలగువానిని ప్రక్కలకుంజెచ్చి పోయుచు నుండు అట్లే క్రీ వె ౭౦ సంవత్సరమున నిటలీదేశము నందలి పోంపెనగరము వెసూవియస్ అను పేరుగల యగ్నిపర్వతముచేఁ గప్పఁబడి రూపుమాసెను

కొన్ని యగ్నిశిఖరములు సదా ప్రజ్వరిల్లుచుండు వి కలవు మఱికొన్ని ఆరిపోయి యుండి కొంతకాలమునకు ఉద్రేకించుచుండునవియుం గలవు ఈ యుద్రేకమునకు (Eruption) అనిపేరు

భూమి యాదిని అగ్నిపిండమై యుండుటయు, రానురాను పైపొర చల్లారుటయు, లోపలిపొరలందగ్ని చల్లారక నిలచియుంటయు మొదలగు (Geological) భూచరిత్ర విషయములంగూర్చి (సముద విజ్ఞానము చూడుఁడు) యెఱింగినవారు పైపొరయందు బలహీనములగు తావులను, రాళ్లుగల తావులను, అడుగునుండి వేడి యుద్భృతమగుతరి ఆయాప్రదేశము లుడికినట్లగుచుఁ బైకుబుకుటయు సంభవింపగా నవి పర్వతములాయెననియు నందురు ఇంకను ఖయాకోశ విజ్ఞానులు భూమి తనకుతానై గిరగిరఁ దిరుగుచు సూర్యునింజుట్టి చరించుచుంట

యును, ఆకాశమునందలి యితరగోళముల యాకర్షణ భూమిపైపొరపైబడి లాగుచుం టయు, భూమి పైపొరయందలి పగుళ్లు, బలహీనస్థలములు (Faults & Weak Places) ఎక్కువపనిచేయుచుండి పెద్ద పర్వత పఙ్క్తులు మొదలు చిన్న కొండలవరకును జనించుటకు దోడ్పడెనని తలఁతురు ఇది వారి యాలోచనయే గాని నిదర్శనములు గానరావు

ఇట్టి చర్యలవలననే భూమిపైపొర పైకుబుకుటకు మారుగ, క్రిందికి కుంగుట సంభవించును అట్టితరి నట్టితావులందు పల్లములేర్పడి నీరుచేరి సరస్సులాయెనందురు

ఒక్కొకతావున నచ్చటి పరిస్థితులవలన భూమిలోపలనుండి యుద్ధృతములగు నగ్ని జ్వాలలు పైపొరగూడ పర్వతశిఖరములకడ దనుక నచ్చటచ్చట రంధ్రములు లేక మార్గములఁ జేసికొని వానిమూలముగ బైకి వచ్చుచుండును అట్టివాని నగ్నిపర్వతములనియు, వానిశిఖరముల నగ్నిశిఖరములనియు వాడుచుందురు ఆరంధ్రముల కాంగ్లమున క్రేటరు (Crater) అనిపేరు లోనియగ్నియొక్క ఉద్ధృత ప్రశాంతావస్థల ననుసరించి క్రేటరు గుండా పైకి Eruption వచ్చుట మానుట తోచుచుండును ఇట్లు అగ్నిశిఖరము చల్లారుట ఇరప్షన్ సంభవించుచుండుట తెలిసికొనుచున్నారు ఒక్కొకతరి యుద్ధృతమునకుఁ బైపొర కదలుటం జేసి భూకంపములుకూడఁ గల్గుచుండును. మహారెన్ను చూడుఁడు.

అగ్నిపాలిశాఖక్షత్రియులు — క్షత్రియుల కులము చూడుఁడు

అగ్నిపురము — మాహిష్మతి (హైహయ లేక అనూపదేశము) చూడుఁడు. అనూప (చేది) దేశము చూడుఁడు

అగ్నిపురాణము (ఆగ్నేయము) — ఇది లింగపురాణమునఁ బదునెనిమిదవదిగను శివపురాణమున నేడవదిగను, దేవీభాగవతమునఁ బదునెండవదిగను, కూర్మపురాణమునం దప్పుఁ దక్కిన వానియం దెనిమిదవదిగను చెప్పఁబడినది కూర్మపురాణమున దీనిపేరే చెప్పఁబడలేదు భృగుమహర్షి చెప్పిన పురాణము యజ్ఞాది అగ్నివిషయము లిందు చెప్పఁబడినవి గ్రంథసంఖ్య శివపురాణ దేవీభాగవత మత్స్య పురాణములందు ౧౬౦౦౦ గను భాగవతమునను, బ్రహ్మవైవర్తమునను ౧౮౦౦౦ గను, నారదీయమున ౧౫౦౦౦ గను చెప్పఁబడియున్నది

అగ్నిబాణవిద్య — బాణసంచావిద్య చూడుఁడు

అగ్నిభువుఁడు — కుమారస్వామి. షణ్ముఖుఁడు

అగ్నిమాంద్యము — ఆంగ్ల Dyspepsia జఠరాగ్ని మందగించిపోయి, ఆకలిలేకుండుటకు రోగము ఇది ఇంచుకజీర్ణదోషముపై నాధారపడియుండు జబ్బు

అగ్నిమిత్రుఁడు — శృంగులలో నొకఁడు. మగధదేశాధీశుఁడగు పుష్యమిత్రుని కుమారుఁడు

అగ్నివంశక్షత్రియులు — అగ్నివంశ్యులను పేరువలననే అగ్నిసంభవులని యర్థమిచ్చుచున్నది క్షత్రియులనఁగా క్షతమునుండి రక్షించువారు అగ్నివంశక్షత్రియులనఁగా, అగ్నినుండి సంభవించి, క్షాత్రము నవలంబించినవారు. అగ్నిదేవుఁడు తమయాదిపురుషుఁడుగాఁ జెప్పికొనువారి తెగలు హిందూదేశమునందు నాలుగు గలవు ౧ ప్రమర

వంశము, ౨. పురహారవంశము, ౩ చాళుక్య లేక శోలంకవంశము, ౪ చోహానవంశము.

పరశురామునిచే క్షత్రియవంశము నిర్మూలింపబడిన యనంతర మర్బుద పర్వత శిఖరమునందు మహర్షులు యాగముచేయగా హోమగుండమునుండి పై నాలుగువంశములు నావిర్భవించినట్లా ప్రాంతముల స్థలపురాణములు జెప్పుచున్నవి. వీరిలో ప్రమర వంశమువారు ముప్పదియైదు శాఖలుగా వ్యాపించి ప్రతిశాఖవారు నొక్కొక్క విశాలమగు రాజ్యమును స్థాపించియుండిరి "ప్రపంచమంతయు ప్రమరులదే" అని యా ప్రాంతమునందొక లోకోక్తి కలదు. శతద్రూనది మొదలు సముద్రమువరకు వ్యాపించి యున్న దేశము తొమ్మిదిభాగములుగా ప్రమరవంశీయుల పాలనలోనుండెను

మహేశ్వర్, ధార్, మండూ, ఉజ్జయిని, చంద్రభాగ, చిత్తూరు, ఆబూ, చంద్రావతి, మహామైదాన, పర్మావతి, అమరకోట, బిఖార్, లోహుర్వ, పట్టణ మొదలగునవి రాజధానులుగాఁ జేసికొని స్వతంత్రరాజ్యముల నేర్పాటుచేసికొని, వారు పాలించుచుండెడివారు ప్రమరవంశీయుల పురాతన శాసనములు పాళీభాషలో వ్రాయఁబడినవి క్రీస్తుకుఁ బూర్వమునుండియుఁ గనఁబడుచున్నవి స్థలపురాణములయందు వీరి జన్మమునుగూర్చి యొకచిత్రమైనగాథఁ జెప్పుదురు.

ఆబూపర్వతశిఖరమునందు హోమగుండమునుండి యావిర్భవించినవారిలో మొదటి పురుషుఁడు "మార్, మార్" అని యాక్రోశించుచు వేత్రహస్తుఁడై యుద్ధవించుటచే వానికి ప్రమారుఁడను పేరిడఁబడెనట. ఆబూ, ధార్, ఉజ్జయినీ రాజ్యములు వానికీయఁబడెనట బ్రహ్మదేవుని యంశమున మరియొక పురుషుఁడొకహస్తమునందు వేదములును, రెండవహస్తమునం దొక ఖడ్గమును ధరించి పుట్టెను అతఁడు యజ్ఞోపవీతము ధరించియుండెను. ఆపురుషునకు చాలూక్ లేక సోలంకియను పేరిడి, అన్హిలపురము నొసంగిరి (అన్హిల్లానగరము మాపుఁడు). మూడవపురుషుఁడు రుద్రాంశమున నావిర్భవించెను అతఁడు ధనుర్బాణహస్తుఁడై కిరాతరూపమునుండెను వానికి 'పురహారుఁ' డను పేరిడి 'నానగల్ మరుస్థలి' అనఁగా తొమ్మిది యెడారిరాజ్యములు వానికి వశపరచిరి నాల్గవపురుషుఁడు విష్ణ్వంశమున శంఖచక్రగదాఖడ్గాలంకృతములగు చతుర్భుజములతో హోమకుండమునుండి యావిర్భవించెను చతుర్భుజములతోఁ బుట్టిన పురుషుఁడు వంశకర్తయగుటచే నీ వంశము చౌహాను (చతుర్భుజ) వంశమాయెను అంత దేవతలు తమ ధన్యవాదములతో మాళావతీనగరమతనికి పట్టము గట్టిరి దీనికి ద్వాపరయుగమున ఘుర్హామండలి యను పేరుండెడిదఁట నీరు హోమకుండమునుండి వెలువడిన వెంటనే శత్రుసంహారమునకుఁ దొడంగిరి

అగ్నివర్చస్సు — వ్యాసమహర్షి శిష్యుఁడును ప్రసిద్ధపౌరాణికుఁడునగు సూతునకుశిష్యుఁడు. ఇతఁడును పౌరాణికుఁడే

అగ్నివర్ణుఁడు (అవీక్షిత్తు) — ఇక్ష్వాకుసంతతి సూర్యవంశక్షత్రియుఁడు. తండ్రి శంఖణుఁడు. సోదరులు సుదర్శనుఁడు, శీఘ్రగుఁడు. పుత్రుఁడు మరుత్తు

అగ్నివేశుఁడు — మరీచి ఇక్ష్వాకుసంతతి, సూర్యవంశక్షత్రియుఁడు. తండ్రి చిత్రసేనుఁడు.

పితామహుఁడు నరిష్యంతుఁడు ఈతఁడు బ్రాహ్మణుఁడై తపంబొనర్చి జాతకర్ణర్షి యనఁబడెను. ఈతని సంతతివారందరును అగ్నివేశ్యాయనశాఖీయులగు బ్రాహ్మణులైరి.

ఇక్ష్వాకుసోదరుఁడగు అరిష్యని సంతతివాఁడగు దేవదత్తుని సుతుండనియు, ఈతఁడు కానీనుఁడాయెననియు, జాతుకర్ణ్యుఁడను పేరితనిదేయనియు, కొన్ని తావులగలవు. ద్రోణాచార్యునిగురుండు వేరొక అగ్నివేశుఁడును గలఁడు.

అగ్నివేశ్యగోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుఁడు

అగ్నిశర్మాయణగోత్రము — నిధృవ గణము చూడుఁడు.

అగ్నిశిఖాన్యాయము — అగ్నిశిఖ యన నిప్పుమంట యనియర్థము ఇది యెల్లప్పుడును మీఁదకే పోవును గాని తక్కిన దిక్కులకుఁ బోవదు. ఎట్టి అవస్థలయందును ఒకేరీతి నుండువాఁడని భావము.

అగ్నిష్టోమము — వసంతఋతువునందైదు దినములాచరించి ముగించెడి యొక యాగము.

అగ్నిష్టోముఁడు — చక్షుర్మనువు కుమారుఁడు.

అగ్నిష్వాత్తులు — పితృదేవతలలోని యొక తెగ పితృదేవతలు చూడుఁడు.

అగ్నిస్తంభగోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుఁడు

అగ్నిహోత్రుని సప్తజిహ్వలు — ౧ కాళి, ౨ కరాళి, 3 మనోజవ, ౪ లోహిత, ౫. ధూమ్రవర్ణ, ౬. విస్ఫులింగినీ ౭ విశ్వరూపీ (విశ్వరీచి). ఇంకను శ్వేతా, సువర్ణా, పద్మరాగా, యని పాఠాంతరము గలదు. జ్వాలయొక్క సప్తావస్థలుగ వీనిని కొందరు తలంచియున్నారు

అగ్నిహోత్రన్యాయము — అగ్నిహోత్రము యావజ్జన్మవిధిగాఁ జెప్పఁబడినది కాన, జన్మమున్నంతకాలమును జరుపవలసిన విధిం దెల్పుటయం దగ్నిహోత్రన్యాయము వాడుదురు.

అగ్నిహోత్రములో నాజ్యము పడినట్లు — హోమము కాదు కాన నిరర్థకనష్టము. ఇది యొకభావము అపాయకరమగు పరిస్థితికి బలముకల్గినట్లని రెండవభావము.

అగ్నీధ్రమహారాజు — తండ్రి, స్వాయంభువమనువు. అగ్నీధ్రుఁడు తండ్రి పరిపాలించి తనకొసంగిన రాజ్యమును దనపుత్రులందరకు బంచియిచ్చెననియు, ఆ జంబూద్వీపమంతయుననియు, అందిప్పుడు భరతవర్షమని పేరందిన భాగము నాభిమహారాజునకును (తనపుత్రులలోనొకనికి) ఇచ్చినభాగమనియుఁ జెప్పఁబడినది.

అగ్నుల భేదములు (నామములు)- భరతదేశపు ఆర్యశాస్త్రగ్రంథములం దగ్నులంగూర్చి యిట్టులవివరింపఁబడినది. హోమోపయోగాగ్నులు మూఁడు -

౧ వైవాహికాగ్ని - దీనికి ఔపాసనాగ్ని యనియు, గృహ్యాగ్నియనియుం బేరులు వాడఁబడినవి ౨. త్రేతాగ్ని - దీనికి వైతానికాగ్ని (వితానికయజ్ఞము) యనియు పేరు వాడఁబడినది వేదికకుఁ దూర్పుననుండునది ఆహవనీయాగ్ని, వేదికకుదక్షిణముననుండునది దక్షిణాగ్ని, వేదికకుఁ బశ్చిమమున గార్హపత్యాగ్నియునుండును. ఈమూఁడగ్నులును త్రేతాగ్నులని చెప్పఁబడినవి. 3 లౌకికాగ్ని- ఇది యనేకభేదములుగ నున్నది.

౧ ప్రదావ్యాగ్ని వనము దహించునగ్ని, ౨ అభ్యాదావ్యాగ్ని ఇల్లు దహించునగ్ని, ౩ శవాగ్ని- పీనుగులగాల్చు నగ్ని, ౪ సూతకాగ్ని జాతకర్మయం దలి యగ్ని, ౫ విద్యుదగ్ని (లేక వైద్యుతాగ్ని) మెరుపులయందును ఉరుములయందును పిడుగులయందును నగ్ని, ౬ ఉత్థానాగ్ని ప్రేతకార్యమం దలి యగ్ని, ౭ కపాలాగ్ని ప్రేతకార్యమం దలి యగ్ని ఉత్థానాగ్ని, కపాలాగ్నియు గూడ ప్రేతకార్యమున కుపయోగించు నగ్నులే

శ్రౌతాగ్నులు ఐదు చెప్పఁబడినవి (పంచ శ్రౌతాగ్నులు) ౧ గార్హపత్యాగ్ని ఇది గృహస్థు నిత్యమును హోమము వ్రేల్చు చుండు నగ్ని, ౨ ఆహవనీయాగ్ని- ఇది వైదికుల దగు గృహస్థు హోమము వ్రేల్చుచుండు నగ్ని, ౩ దక్షిణాగ్ని-యాగాదులయం దలి యగ్ని, ౪ సభ్యాగ్ని ప్రత్యేకము శాంతింగూర్చి దేశరక్షణకై హోమము వ్రేల్చుటకైన యగ్ని, ౫ ఆవసథ్యానాగ్ని (ఆవసథమనఁగ గృహమని యర్థము) గృహస్థు గృహశాంతికై హోమము చేయు ప్రత్యేకాగ్ని ఈ యైదు శ్రౌతాగ్నులును గృహస్థునకు సంబంధించినవియే

వైశేషికతర్కశాస్త్రమున అగ్ని నాల్గు విధములుగఁ జెప్పఁబడినది ౧ భౌమాగ్ని భూమియందుండు వేడి యగ్ని, ౨ అబింధనాగ్ని— నీటిబుగ్గలందుండు వేడియగ్ని అప్ = ఉదకము, ఇంధనము = అగ్నిం భరించు నాధారమని యర్థము వేడినీటి బుగ్గలు లేక ఉష్ణగుండములందుండు వేడి యని భావము మరియుఁ బాడబాగ్ని సముద్రమందుండు నగ్ని యని చెప్పఁబడినది.

౩ ఔదర్యాగ్ని ఉదరము (శరీరము) నందుండు జఠరాగ్ని వేడి, ౪ ఆకరజాగ్ని ఆకరమనిన గనియని యర్థము (ఖని) రత్నములు, లోహములు మొదలగునవి ఆకరజాగ్ని సంబంధములుగ చెప్పఁబడినవి

ఆయుర్వేదీయ ఔషధముల వంటయందుపయోగించు అగ్నులు మూడు (అగ్నిత్రయము) ౧ దీపాగ్ని దీపమువలె ఎక్కువ కాక మందముగను నిమ్మళముగను ౨ కమలాగ్ని తామరపూవువలె అన్ని వైపులకు మధ్యస్థముగా వేడినిచ్చునట్టి ౩ గాఢాగ్ని అధికముగమండు గాఢాగ్ని దీపాగ్నికంటె కమలాగ్నియు కమలాగ్నికంటె గాఢాగ్నియు హెచ్చుగను బలముగుచు టలవి యొరుగునది ఇంకను ఈసందర్భమున ౪ దావాగ్ని వనముల గాల్చుచు కాలిన చెట్లనుండు నగ్ని ౫ కుకూలాగ్ని లేక తుషాగ్ని కాలుచున్న యుబుకి (ఊక) నంటయు నిప్పు ౬ భగనాగ్ని రుద్రకల నంటియుండు నిప్పు ౭ వానిజాగ్ని, ౮ వత్సలాగ్ని, యనుబడు అగ్నులుకూడ చెప్పఁబడినవి ఇంకను గొన్ని గ్రంథములం దగ్నులిట్లుల జెప్పఁబడినవి

వైద్యుతాగ్ని మేఘముల దలి మెరుపునందలియగ్ని దీనికధిష్ఠాతపావకుఁడు లేక పావకాగ్ని నిర్మథాగ్ని ఒకదానినొకటిరాసుకొనుటవలనగల్గినయగ్ని దీనికధిష్ఠాతపవమానుఁడు శుచ్యగ్ని సూర్యమండలమునందుండు వేడి అగ్ని యధిష్ఠాత శుచి పావకుఁడు, పవమానుఁడు, శుచి యనువారలగ్నికి స్వాహాదేవియందు కల్గిన సుతులుగ జెప్పఁబడెను పావకాగ్ని లౌకికకర్మల దలి యగ్నికిఁబేరు మారుతాగ్ని గర్భాదానమునందలి యగ్నికిఁ బేరు ఇందేగ్ని (చంద్ర) పుంసవనకర్మయం

దగ్నికిఁబేరు. శోభనాగ్ని-శుంగాకర్మయం దగ్నికిఁబేరు. మంగళాగ్ని-సీమంతకర్మయం దగ్నికిఁబేరు ప్రగల్భాగ్ని-జాతకర్మయం దగ్నికిఁబేరు. పార్థివాగ్ని-నామకరణకర్మ యందగ్నికిఁబేరు. శుచ్యగ్ని-అన్నప్రాశనకర్మ యందగ్నికిఁబేరు సభ్యాగ్ని-చౌళకర్మయం దగ్నికిఁబేరు. సముద్భవాగ్ని-ఉపనయనకర్మ యందగ్నికిఁబేరు. సూర్యాగ్ని గోదానకర్మ యందగ్నికిఁబేరు అగ్ని-కేశఖండనకర్మయం దగ్నికిఁబేరు. వైశ్వానరాగ్ని-విసర్గకర్మ యం దగ్నికిఁబేరు. యోజకాగ్ని వివాహమున దగ్నికిఁబేరు శిఖాగ్ని లేక ధృత్యగ్ని-చతుర్థీహోమమునందగ్నికిఁబేరు. విధుఅగ్ని-ప్రాయశ్చిత్తకర్మయం దగ్నికిఁబేరు పావకాగ్ని పాకాంగకమగు హోమములందగ్నికిఁబేరు. వహ్నిఅగ్ని- లక్షహోమమున యగ్నికిబేరు. హుతాశనాగ్ని- కోటిహోమమునఁదగ్నికిఁబేరు.మృడాగ్ని పూర్ణాహుతియం దగ్నికిఁబేరు. వరదాగ్ని శాంతిహోమమున నగ్నికిఁబేరు. బలదాగ్ని-పౌష్టిక (కర్మ) హోమమున నగ్నికిఁబేరు. క్రోధాగ్ని-అభిచార (మారణ) హోమమున నగ్నికిఁబేరు. శమనాగ్ని-వశ్యకర్మయందగ్నికిఁబేరు. అభిరూపకాగ్ని-వరదానకర్మయం దగ్నికిం బేరు జఠరాగ్ని-కోష్ఠమునం దగ్నికిఁబేరు. క్రవ్యాదగ్ని- అమృతభక్షణమునం దగ్నికిం బేరు.

అగ్నులు — బ్రహ్మమానస పుత్రుఁడగు నభిమానాగ్నికి సుదర్శనాదేవి, స్వాహాదేవి యను నిర్వురు భార్యలుండిరి. అందు సుదర్శనాదేవి వలన సుదర్శనుఁడను పుత్రుఁడుగల్గెను. ఇతఁడు నగ్నియె.

స్వాహాదేవివలన పావకుఁడు, పవమానుఁడు శుచి, యని ముగ్గురుపుత్రులు కలిగిరి. వారి కొక్కొక్కరికిపదునేనుగురుచొప్పున నలువదియైనుగురుపుత్రులుకలిగిరి.వీరలందరునగ్నులైరి.

ఇంకను నభిమానాగ్నికి దత్తపుత్రుఁడగు నాంగీరసమహర్షియు కొంతకాలమగ్నిత్వము (పదవి) నందినవాఁడె. ఈయనభార్య స్వాహాదేవి. వీరికి బృహజ్జ్యోతి, బృహత్కీర్తి, బృహన్మఖుఁడు, బృహన్మతి, బృహద్భానుఁడు, బృహస్పతి, బృహద్బ్రహ్మ, యను నేడ్వురు పుత్రులును అనుమతీదేవి, రాకాదేవి, శినీవాలీదేవి, కుహూదేవి, అర్చిష్మతీదేవి, హవిష్మతీదేవి, మహామతీదేవి అను నేడ్వురు పుత్రికలునుగల్గిరి. ఇంకను యోగసిద్ధి యనంబడు వేరొక పుత్రికకూడ కలదని చెప్పఁబడినది. ఇటుల నాంగీరసాగ్నికి పదునేనుగురు సంతానము. వీరికుటుంబ మిటుల చెప్పఁబడినను ఇందగ్నిత్వమున కర్హతనందినవారు నలువది తొమ్మండుగురు అని చెప్పఁబడినది వారి పేరులిట వివరించుచున్నాము.

అభిమానాగ్ని ౧, (త్రేతాగ్నులు) పావక పవమానశుచులు ౩, త్రేతాగ్నుల పుత్రులు నలువదియైదుగురు ౪౫ (వీరిపేర్లు పదమూఁడుమాత్రము గనబడుచున్నవి.)

ఇటుల నలువదితొమ్మండుగురే అగ్నిత్వమునకర్హులని చెప్పఁబడినది. త్రేతాగ్నుల పుత్రులపేరులలో లభించినవి ౧౩ మాత్రమే. ౧. గృహపతి, ౨. గోపతి, ౩. జాతవేదాగ్ని, ౪. తపుఁడు (ఈతని పాదకుఁడని వేరొకచో చెప్పఁబడినది), ౫. ధనంజయాగ్ని, ౬. పురందరాగ్ని, ౭. ప్రాజాపత్యాగ్ని, ౮ శయుండు, ౯. విశ్వపతి, ౧౦. విశ్వభుక్కు, ౧౧ వైశ్వానరాగ్ని, ౧౨. శంయుఁడు, ౧౩. హుతాశనుఁడు, తక్కినపేరులు తెలియకున్నవి.

అష్టాగ్నులు — ౧. అగ్ని, ౨. జాతవేదుఁడు, ౩ సహోజుఁడు, ౪ అజిరాప్రభుఁడు,

• ౫. వైశ్వానరుఁడు, ౬. నర్యాపసుఁడు ౭ పఙ్క్తిరథుఁడు, ౮ విసర్పుఁడు వీరు అష్టాగ్నులనం బడుదురు.

పంచాగ్నులు — ౧ దక్షిణాగ్ని, ౨ గార్హపత్యాగ్ని, 3 ఆవహనీయాగ్ని, ౪ సభ్యాగ్ని, ౫ అసభ్యాగ్ని, ఇవి పంచాగ్నులనంబడుదురు.

త్రేతాగ్నులు — ౧ ఆహవనీయాగ్ని, ౨ గార్హపత్యాగ్ని, 3 దక్షిణాగ్ని, ఇవి త్రేతాగ్నులనంబడును.

అగ్రజన్ముఁడు (విధాత) — ప్రథమమున సృష్టింపఁబడువాఁడగుటచే నిట్టినామముకల్గెను.

అగ్రదానీ బ్రాహ్మణశాఖ — అగ్రమున (ముందు) దానార్హులగువారని యర్థము. అపరకర్మ-ప్రేతకార్యములందు దానములం బట్టువారు. వీరి నన్యశాఖలవారు తక్కువ వారుగ నెంతురట కాని నిదర్శనములు లేవు. బ్రహ్మవైవర్తపురాణమున వీరి ప్రశంస కలదు.

అగ్రద్వీపము—అగ్రవనము వ్రజమండలము లోనిది ఇప్పటి ఆగ్రాపరిసరములు. అగ్రద్వీపము, ఇప్పటి నవద్వీపప్రాంతమున కీపేరు కలదందురు. గోపీనాథస్వామి దేవళము కట్టఁబడినది. అగ్రవనము చూడుఁడు.

అగ్రఫా (Agrapha) — క్రైస్తవులు వాడుపదము. ప్రభువగు క్రీస్తుచెప్పినదియు, గ్రంథములందు వివరింపఁబడనిదియు నగు యుక్తి కీపేరు వాడుచుందురు మరియు కొన్ని సుప్రసిద్ధోక్తులకుగూడ నీపేరు వాడుట కలదట.

అగ్రము — Head —Rass Promontory High Land ఎత్తగు ప్రదేశము. అగ్రము సముద్రములోనికిఁ జొచ్చుకొనిపోవు చున్నని భూభాగము. Cape అనియు నందురు. ఇది భూమికొన యనంబడుచున్నది లేదు సోర్గస్సు చూడుఁడు.

అగ్రమూలకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి 'అమలకుల' చూడుఁడు

అగ్రవనము — దీనినిప్పుడు ఆగ్రా యను చున్నారు ఇది వ్రజమండల వనములలో నొకటి ఇందు పెక్కు మహమ్మదీయ కట్టడములు కలవు. అందు రాజమహాలును కోటలోని సమన్బురుజు (Jasmin Tower) అనునదియు కడుబేరుఁదినవి. ఆగ్రానగరము చూడుఁడు.

అగ్రాయణ గోత్రము — సంకృతి ఉపగణము చూడుఁడు.

అగ్రావగోత్రము—విశ్వవగణముచూడుఁడు

అగ్రహారము — బ్రాహ్మణులకు (వృత్తి) జీవనముగా నేర్పాటు చేయఁబడిన భూములు గలగ్రామములు ఆంధ్రదేశమునందు అగ్రహారములనియు, దక్షిణదేశమునందు మంగళములనియు, ఓఢ్రదేశమున శాసనములనియుఁ బిలువఁబడుచున్నవి అగ్రహారమనఁగా నేవిధమయిన పన్నులు లేనిదని కొందఱును, బ్రాహ్మణగ్రామమని కొందఱును నిర్వచనము చెప్పుచున్నారు. అగరము లేక అకరము అనునది అగ్రహారశబ్దమునుండి వచ్చిన తద్భవరూపముగా నాంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము మొదటిసంపుటమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. అకరశబ్దమునకు కరము అనగా పన్ను లేనిదని వారిభావము. కరశబ్దము పన్ను అనునర్థమున వాడుక చేయఁబడినపుడు సంస్కృతపదము యగును కాని అచ్చికము

కానేరదు. కాగా కరశబ్దముమీద నఞ్ తత్పురుష సమాసరూపముగావచ్చిన అకర శబ్దము అగ్రహారశబ్దమునకు తద్భవరూప మెట్లగునో మే మూహింపఁజాలకున్నాము.

పూర్వపుసంస్థానాధీశ్వరులు వివిధములగు విద్యలయందును వేదశాస్త్రములందును విశేషపాండిత్యముగల బ్రాహ్మణపండితులకు నదీతీరములందును, తృణకాష్ఠ జలసమృద్ధము లగు నితర ప్రదేశములందును భూములనిచ్చి వృత్తులుగా విభజించి విద్యార్థులకుచితముగా విద్యాదానము చేయునట్లేర్పాటు చేయఁబడి యుండిన భూవసతులు అగ్రహారములగుటచేఁ బ్రతి యగ్రహారమును నొకవిధమగు గురుకులాశ్రయము, లేక సూక్ష్మమయిన విశ్వవిద్యాలయము (Miniature University) గానుండెడిది. ఉత్తర హిందూదేశమునందుఁ గూడ నీపద్ధతినే యొసంగఁబడిన యనేకగ్రామములు నేటికిని గానఁబడుచున్నవి.

అగ్రహారములకు అప్పటనుండు పేరు నల్లిండ్లు. నల్లిండ్లనఁగా సోపానసధూమాదికములచే నల్లబడిన యిండ్లుగ (గలవని) శబ్దరత్నాకరమందు నిర్వచింపఁబడి యున్నది. రానురాను అగ్రహారపుభూములు కుటుంబశాస్త్రులయిపోయి, కు[illegible] దగ్గి[illegible]న కొలఁదిని దాయవిభాగపు[illegible] ఎకరమునకుఁ జాలుపడినవి. వీనిలోఁ గొన్ని యగ్రహారముల భూము లింకను చరపంపకములుగానే యున్నవి. ధ్రువపంపకములగుచుండిగు యగ్రహారములును గొన్ని గలవు. అగ్రహారపు భూములు తరుచుగా వృత్తిసంజ్ఞ గలిగి యుండును. ఆ వృత్తిసంజ్ఞ యన్ని యగ్రహారములయందును సమానమగు పరిమితి గలిగియుండదు. అగ్రహారపు యజమానులకు భుక్తలనిపేరు. ప్రతి యగ్రహారమునందును చాకలి, మంగలి, కుమ్మరి, వడ్రంగి, ఉప్పరి మొదలగు జాతులవారికి "నౌకరీ మాన్యము" లొసంగఁబడియుండును. ఆ మాన్యములు సమిష్టిభూములలోనే ఈయఁబడుట, ఆయా నౌకరులు అగ్రహారీకు లందరికిని పనివడినపుడు వెట్టిచేయుచుండవలయును. అగ్రహారపు భూములనుండి ప్రభుత్వమువారికి చెల్లింపఁబడు పన్నునకు శ్రోత్రియము అనిపేరు. కొన్ని యగ్రహారముల యాదలి భూములకు, ఏవిధమయిన పన్ను నుండదు. అట్టివానికి 'సర్వదుంబాలాభూము' లని పేరు.

బ్రాహ్మణులకు విద్యాదానము చేయుటకు భూము లిచ్చినట్లే, శిల్పులు, కులాలురు, స్వర్ణకారులు, కంచరులు మొదలగువారికి వారిపరిశ్రముల నితరులకు నేర్పుటకుఁ గొన్ని చోట్ల పూర్వకాలమునుండియు భూము లొసంగఁబడియున్నవి. ఆంధ్రదేశమునందు గంజాము విశాఖపట్టణమండలములయందగ్రహారములు మెండు. ఇవి యన్నియును ప్రస్తుత సంస్థానాధీశ్వరుల పూర్వికులచే నొసంగఁబడి నేటికిని వంశపారంపర్యముగా దానవిక్రయ సత్త్వాధికారములతో ననుభవింపఁబడుచున్నవి

అగ్రిప్పా — ఎగ్రిప్పా చూడుఁడు.

అగేట్ రాయి (Agate) — సిలికారాయొక్క రూపాంతరమనియు, లేక పరిణామమనియు, నీటినుండి కలిగినదనియు చెప్పఁబడినది. చాల గట్టిదియు, జిగిగలదియు, బేరింగ్సుగను (Scientific Instruments) కొన్ని ఉపకరణముల భాగములుగను, కల్వములు మొదలగునవిగను చేయఁబడుచున్నది. వేగ

మరుగక నిలచియుండునది రత్నమువలె నుండు గట్టిరాయి

అగేటి (Agate) — ఇది Precious Stones న ప ్ ీవ రత్నము Chalcedony జాతికి చెందినది Silica యొక్క రూపాంతరము సౌ దర్యవంతము అనేకరంగులిందు పొరలుపొరలు సమరి యుటవితసౌ దర్యము జా ్రు పివి గ్గి దిగ నుండును మధ్యనుండి ఈర గు ప కడవరకును వ్యాపించి ట్లు డును ఇ ప కొన్ని Crystals ఉ మను

ఈలాటిన ఎ ధన్నై దేయగు Onyx అ బను రత్నశిలయందొక టి తప్పి చి పొకటిగ Alternate Parallel Bands కన్పి చు చు డు వి నలుపు లుపు ర గులవిగ గన్పట్టును రత్నములు రత్నము మూ ం డు

అఘమర్షణగణము — ఇది విశ్వామి త స తతియ దలి మొగణము ఇ ఁ అఘమర్షణ ఇ కుశిక యను రె డు గోత్రము ఏ కలవు ఎ వర విశ్వామి త అఘమర్షణ కొక

అఘమర్షణగోత్రము — అఘమర్షణ గణము చూడుడు

అఘాసురుఁడు — శ్రీకృష్ణునిచే అజగరా కారమునసుండగా వధింపబడినవాఁడు వీని యన్న బకాసురు డు బకుని శ్రీకృష్ణుఁడే బృందావనమున వధించెనని చెప్పఁబడినది భీమునిచే ఏకచక్ర పురము (చక్రనగరు) న వధింపఁబడిన వేరొక బకాసురుఁడు గలఁడు

అచలుఁడు — ఇతఁడొక జైనమతస్థవీరుఁ డనియు అచింత (ఇప్పటి అజంతా) గుహలు నిర్మించినవాఁడనియు చెప్పఁబడినది. అచింత కందరము చూడుఁడు.

అచింతకందరము (గుహ) లు — దీనినిప్పుడు అజంతగుహలు (Ajanta Caves) అనెదరు ఈ గుహలు క్రీస్తు వెనుక అయిదారు శతాబ్దముల పనిగా తోల్పు చున్నారు అ గన్ని యొక శిలాశాసన మున ఆగుహలు అచలుఁడను కొక స్థవిరునిచే నిర్మింప బడినట్లు కలదు బౌద్ధమత యోగా చార్య సిద్ధా తధర్మమునకు నాదిపురుషుఁ డు బశీగయార్యుఁ గ డు లేక అస గుఁడనం బశీగ పండితాగ్రేసరు కిది నివాసమనియుఁ చెప్పఁ దినది ఎల్లోరా గుహ ను డి యేబదిమైళ్లు దూరము

అచిరము — ఇరువదియొక టు బులు రువురకు అచిత ప మాణమని పేరు

అచిరవల గోత్రము — కుండినగణము చూడుడు

అచిరావతి నది — దీనినిప్పుడు రప్తీ ది యని వా డుచున్నారు ఈనదిపై శ్రవస్తీ పురము డెనని వరాహపురాణము ంద ఆధ్యాయమున నుండెను ఈనదికి అజరావతి యనియు ఐరావతియనియు గూడ పేరు లు గలవు ఇది సరయూనదియందు చేరు ది

అచ్ఛావత సరస్సు — అచ్ఛోదము చూడుడు

అచ్చివచ్చిన భూమి అడుగిడే చాలును — అచ్చివచ్చుట యన బుణ మున్న అనియర్థము తనకు క్షేమకరమైనదని భావము ఆ గ్రలోక్తి

అచ్యుతకృష్ణానిధి — ఒక పండితుఁడు. సిద్ధాంతకల్పతరువను మహాగ్రంథమునకుఁ గృష్ణాలంకారమనువ్యాఖ్య నీతఁడురచించెను.

అచ్యుతవ్యూహము — రామానుజీయ

వైష్ణవ, చైతన్యవైష్ణవ మత ధర్మములందు త దే కా త్మ రూప మావిర్భావము అందు ద్వితీయచతుర్వ్యూహములలో నొకటి యనియు, సంకర్షణ వ్యూహము లైదిటిలోనొక ఉపవ్యూహమనియు విలాస మూర్తి యనియు, వరుసగ గద పద్మ చక్ర, శంఖము లాయుధములనియుఁ జెప్పఁబడినది (విష్ణుదేవాలయ విగ్రహములు చూడుఁడు)

అచ్చుపుస్తకముల పుటలు కోత — తొల్లింట కోతయంత్రము (Guillotine)లు లేనితరి పుస్తకముచ్చొత్తిన పిదప చేతితో కోసియో కత్తిరించియో పుటలను సరి యుచుంచెడివారు పిదప కోతయంత్రముతో సరిగా కోయుచున్నారు ఈపుటలు నాలుగు, ఆరు, ఎనిమిది, పదునాఱు వగ నారుగ నొకతరి ముద్రించి మడచికుట్టి పిదప కోత యంత్రముగఁ గోయుటచే మధ్యనొకానొక కాగితముగాని మడతగాని కోతయంత్రము కంటఁ తప్పించుకొనినచో నదియట్లేయుంట అప్పటప్పట కాన గుచు కాని యీమధ్య చులకన కాగితముల (Feather Weight) పై ముద్రింపఁబడిన కొన్ని పుస్తకములు పుటలంగోయకయే వదలుట ఒకవిధానమైనది ఇంకను ఎక్కువ విలువకుగాను ధనికులకు విక్రయించు కొన్నిపొత్తపుస్తకము లింగ్లాండు దేశమున పుటలంగోయకయె సమముగనుండు నట్లుమాత్రము కొనర్చెదరు తొల్లింట చేత గాకను విధిలేకనుపద్ధతి నేఁటికి షోకుపద్ధతి యయ్యెనని తెలుచున్నది

అచ్చువేసి విడిచిన యాబోతు— ఒకరి చెప్పుచేతలను పాటింపక స్వేచ్ఛగఁ దిరుగువారింగూర్చిన సామెత

అచ్ఛోద సరస్సు, అచ్ఛోద — మరీచి పుత్రతి యగు పితృదేవతాగణముయొక్క మానసపుత్రిక ఈమెయే తన పితరులచే నిర్మింపఁబడిన సరస్తీరమున గొప్ప తపం బొర్చుట నాసరస్సుగ అచ్ఛోదసరస్సు' అను పేరుకలిగెను మరియు దీని సచ్ఛావతమనియు, ననుచు డిరి బాణభట్టుని శాద బరియందనను బిల్హణుని విక్రమాంకదేవచరితము ను వివరింపఁబడి యచ్ఛోద మిదియె బృహన్నారదీయ పురాణమున ౧౪ అధ్యాయమునఁ అచ్ఛోదసరోవరతీరమున సుక సిద్ధుడు మహాశ్వేతాశ్రమమనంబడిన సిద్ధాశ్రమము డిన౨౮ చెప్ప బడినది. కాశ్మీరదేశము లో నిదుదు అ ల 'అచ్ఛోద' యొ రి చిన తక బుగ కచ్చెరువంది యామె పితరుఁ దివ్యాలంకారభూషితులుగ నామెం జూడవచ్చిరి అంత నామె వారిలో నొకఁ డగు మావసునియ ను మోహావేశతత్పరయై యను రక్తయై మనోవ్యభిచారనిమగ్నయయ్యెను దానం జేసి యచ్ఛోద తపః ఫలముసెడి యోగభ్రష్టయై కి దికి బడి దుఃఖించుచు పితరులంగూర్చి, తనదోషమును సైచిరక్షింపుఁడని పలువిధముల విలపించెను. వారెట్టకేలకుఁ గరుణించి ద్వాపరయుగమున జేవ కడుపునఁబుట్టుమని నియమించిరి. ఆమెయె అటుల సత్యవతియను పేరంబరగుచు పరాశర మహాముని వలన వ్యాసమహర్షిం గని పిదప శంతనుని భార్యయైనదనుచు విచిత్ర

పిర్యాణుంచి త్రాంగదుంఘలను నిర్వరసుతులం బడసెను పిదప అచ్ఛోదమను పుణ్యనదిగ మారి అచ్ఛోదసరస్సునం జేరుకొనెనని చెప్పబడినది.

ఇ కనచ్ఛోదకన్యక తపంబొనర్చుతరి మోహించిన పితరుండగు మావసూదు నిశ్చల చిత్తుండై యత్తరి నిలువంబడియు డ పితరులు మెచ్చుకొని నాటిదిమొదలుగ కాతనిపేర అమవసయనిరి లోకికిని ఆ ద్రమాన మాసముందలి కడపటిదిన మమవసయను పేరం బరగుచున్నది అచ్ఛోద సరోవరతీరమునందే కుబేరుని చైత్రవనములో చైత్రరథవ మనం బను పూందోటయును గలదు అచ్ఛోదానది నేటికి నంగు జరుపు దిరిగన గుండి వెలువడు చుండు చిన్నదిగ నున్నది కాశ్మీరదేశము నందు మార్తాండక్షేత్రమున కారు మైళ్ల దూరమున నున్నది దీనినిప్పటివారు అభిమ వత్తినియు వాడుచుందురు

అజంఘుర్జిల్లా — అంజఘురు నగరములు ప్రధానస్థానము ఆగా ప్రానిన్సు చూడుడు

అజంతగుహలు — అచింతకందరములు చూడుడు

అజకుఁడు — పురూరవుని సంతతియం దొకఁడగు జహ్నుని పౌత్రుఁడు చంద్రవంశ క్షత్రియుఁడు సుమంతుని పుత్రుఁడు వాని కుమారుని పేరు బలాకాశ్వుఁడు

అజగంధి గోత్రము — కౌలధ్యఉపగణము చూడుడు

అజగంధి–గోత్రము — కారేణుపాలి ఉపగణము చూడుడు.

అజగరము (కొండచిలువ) — దీని నాంగ్లమున Python అనియు Boa-constrictor అనియుఁ గందురు. గొప్పజాతి పాము అన్ని పాములవలె కఱచి విషమునిడి చంపుటకుమారుగ, జంతువులు మొదలగు వాటి నేకముగా మ్రింగివై చెడిని భరతదేశము నుండి మరలిపోవు గజనీమహమ్మదున కొలు వదియుముగుల పొడవుగల కొండచిలువ గొరకె నట దానిచి పి చర్మముం దీయించి బాగుచేయించి గజనీపురపు సింహద్వార మునం గట్టించి నటుల అబుల్ బైహాకి యను పేరుగల ఆయనచరిత్రకారుఁడు వ్రాసి యున్నాఁడు

కొన్నిమోటజ తువులు కొండచిలువకు దొరకగనే దాని జుట్టికొని బిగించి ఎముకలను విరగ సి మ్రింగుటయు గలదు ఎరవి గి మొగ వలె కదలక పడియుంటుటయు గలదు మహాభారతమున నహుషుఁ డగస్త్యుని శాప హతి నజగరమై రామవన్నగర ప్రాంతముల నం చు భీముఁడు వేటకై యేగ పట్టుకొనె నియు, యుధిష్ఠిరమహారాజు దాని ప్రశ్నల కుత్తరము లొసంగి విడిపించెనియు, నా చేఁవయు శాపవిముక్తిం గాంచెనియు చెప్పబడి దిం

అజగరవృత్తిన్యాయము — కొండ చిలువ (పాము) కదలలేనిది కాని దగ్గరకు వచ్చినదానిని వదలక మ్రింగివేయును

కానితరులకడకు బోలేక తనదగ్గరకు వచ్చినవారిని మాత్రము బాధించు దురా త్ముల కీన్యాయము వర్తించును.

అజగరుఁడు — ప్రహ్లాదునకు పరమహంస రహస్య ధర్మముల నెరింగించిన యొక ఋషి. పిదపఁ గొంతకాలము కావేరీతీరమున నక్కడనో లేక సహ్యపర్వత (పడమటి కనుమలు) (Western Ghats) ప్రాంత

మునకో యాశ్రమమేర్పరచుకొని వసించుచుండువాడని తెలియుచున్నది.

అజగరోపవానము — శ్రీకరణశుద్ధి చూడుడు

అజగవము — శివునివిల్లు. ధనుర్విద్య చూడుడు

అజప (లేక అజపగాయత్రి) — ఊపిరి తీయుటపు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములుగ యోగాభ్యాసప్రయత్నమక్కరలేకయే పూరక, కుంభక, రేచకములు నడచుచుండ నటుల పరమేశ్వరుండేర్పరచియేయున్నాండు (ప్రాణాయామము, పూరకము, కుంభకము, రేచకము చూడుడు) అట్టియెడ గాలిలోనికి ప్రవేశించుచో 'సో' అను శబ్దమును, పైకివెడలుచో 'హమ్' అను శబ్దమును గల్గునని అద్వైతులగు యోగవేత్తలు ధ్వనిని పోల్చిరి ఇట్లు గాలిని లోనికి దీయుటయు (పూరకము), పైకివదలుటయు (రేచకము) వలన "సోహమ్" అను శబ్దమేర్పడుచుండెనిరి ఇదియే అజప మంత్రము అనగా చేయబడని జపమని భావము దీని నింకను అజపగాయత్రి యనియు గొందరందురు కాని గాయత్రితో దీనికేసంబంధమును గానరాదు ఇట్టి యజప "సోహమ్"లు దినమునందు సూర్యోదయాది సూర్యోదయ పర్యంతము ౨౧౬౦౦ లు నడచుచుండునని యోగశాస్త్రవేత్తలు లెక్కించియున్నారు ఇంకను గొందఱు పరిశీలనవలన మూలాధారచక్రమున ఆరువందలును, స్వాధిష్ఠానచక్రమున నారువేలును, మణిపూరకమున ఆరువేలును, అనాహతచక్రమున ఆరువేలును, విశుద్ధచక్రమున రెండువేలును, ఆజ్ఞేయచక్రమున వేయియు, ఇటుల మొత్తము ఇరువదియొక వెయ్యి ఆరువందలని గూడ వివరించిరి

యోగాభ్యాస మెఱుంగనివారు దీనిని పాటింపజాలరనియు యోగులు తమయభ్యాసమున వీలగునంతవేగము తగ్గించి, ఊపిరి నడుపుచు తుదకు కేవల కుంభకమునకు దెత్తురనియుం జెప్పంబడినది సర్వసాధారణముగ దేహము శ్రమచెందునట్లు పనిచేసినవారూపిరివిడలిన గాలి ఇరువదియేడంగుళములుగను, నిద్రించుతరి ఇరువదిరెండంగుళములుగను, నడచునపుడు పదునెన్మిదంగుళములును, భుజించుతరి పదునేనంగుళములుగను, గానమొనర్చుతరి పండ్రెండంగుళములుగను, ఏపనియు లేక విశ్రాంతిగం గూర్చుండుతరి తొమ్మిదంగుళములుగను పైకి వెడలుచుండునని లెక్కించి యున్నారు విశ్రాంతికాలమునందలి తొమ్మిదంగుళముల ఊపిరిగాలిని, యోగాభ్యాసమున నింకను తగ్గించిన నాయుర్వృద్ధికరమని [illegible]పెట్టబడినది కేవలము శ్వాస నిలిచిపోయినచోఁ గుంభకంకాలమున అజప నిముషమునకు పదునేను సారుల చొప్పున నడచుచుండుననియు నింకను యోగాభ్యాసవిశారదులైనవారు నిముసమునకు ముప్పదిసారులు జరుపనగుననియు అట్టితరి మనోన్మనిస్థితిగల్గి అమనస్కయోగి యనంబడుననియుం జెప్పంబడినది అజపయందలి సకారము శక్తిచిహ్నమును హకారము ఈశ్వరచిహ్నమునని చెప్పంబడినది

అజమతి లేక అజయనది — గాలవతంత్రమను గ్రంథమున దీని నజయయని వ్రాసిరి. మహాకవి జయదేవుండు ఈ నదీతీరముననే కెందూలియను నిప్పటి పట్టణమునకుం బరిసరములనే జన్మించిన కావ్యకర్త. ఇది ఇప్పుడు Birbhum (వీరభూమి) జిల్లాయందున్నది. మరియు నీనది బంగాళ

రాజ్యములోని కట్వాపరిసరముల గంగానది యందు చేరిపోవును. జయదేవకవి "గీత గోవిందము" రచించినకవి, చైతన్యవైష్ణవుడు

అజమహారాజు — దిలీపమహారాజునకు పౌత్రుడు, రఘుమహారాజునకు కుమారుడు అనియు కొన్నితావులను, రఘుమహారాజ కుమారుడు నాభాగుడు లేక పృథుశ్రవుడను వాడొకడు కొంచెముకాలముజీవించి తండ్రి, జీవితకాలముననే మరణించెననియు అతని కుమారుడీ యజమహారాజని కొన్నిచోట్లను జెప్పబడినది. అజమహారాజు భార్య విదర్భరాజ పుత్రికయగు నిందుమతి యామెగర్భముననే శ్రీరాముని తండ్రియగు దశరథమహారాజు జనించెను. అజమహారాజు గొప్ప జయశీలుడని చెప్పబడినది. ఇంకను మిథిలాధీశుండగు ధృతునిసుతుడొక యజుండు కలడు. మఱియు విధాతకును మన్మథునకును అజుడని పేరువర్తించెడిని.

అజమీఢుడు — ఈతని తండ్రి పేరు హస్తిమహారాజు,కుమాళ్లు ౧. బృహదిషుడు, ౨. నీలుడు, 3 ఋక్షుడు, అనువారలు బార్హాదిమపాంచాలకౌరవసంతతులకు మూల పురుషుడుగ జెప్పబడినవాడు.

అజ్మమేద గోత్రము — కణ్వఉపగణము చూడుడు.

అజయానది — వంగదేశము చూడుడు అజమతినది చూడుడు.

అజహల్లక్షణ — కావ్యమునందలి త్రివిధ లక్షణములలోనొకటి. అజహత్తనిన్నఅంటియు పీడక యర్థమిచ్చునది యని భావము. లక్షణ త్రివిధము చూడుడు.

అజపాతిథిగోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుడు.

అజదీమతము — యొజిడి మతస్థులు చూడుడు

అజాక్సు (Ajax) — గ్రీకుపేరు. గ్రీసుదేశ మున బెక్కండ్రు శూరులు సైనికుల కీపేరుండును. ధైర్యవంతుడని యర్థము గృద్ధ (Eagle) కను యర్థము కలదు. పురుషనామము. క్రైస్తవ నామములు చూడుడు.

అజాకృపాణీన్యాయము — మేకమెడపై కత్తి తనయంతదానేపడినను మేకప్రాణము పోవుటకు గాలునని భావము తనయంతనది సంభవించుటవలన జరుగు పనులకీన్యాయము వర్తించును అంధకవర్తకీయన్యాయము, కాకతాళీయన్యాయము, ఖల్వాటబిల్వీయ న్యాయము ఈయర్థభావములనే ఇచ్చు న్యాయములు

అజాగళస్తనన్యాయము — మేకమెడ వద్ద సిరములుండునుగాని అందుపాలుండవు. నిష్ప్రయోజకులగూర్చి యీన్యాయము వాడుదురు.

అజాతపుత్ర నామోత్కీర్తన న్యాయము — పుట్టనిబిడ్డకు పేరు ప్రకటించుట యని భావము. కలుగకముందే దానిం గూర్చి ఉద్రూతలూగుటయం దీన్యాయము వర్తించును.

అజాతశత్రుమహారాజు — మగధ భూపతి. బింబిసారుడు మగధరాజ్యము చూడుడు.

అజాతశత్రువు — పాండవాగ్రేసరుండగు యుధిష్ఠిరమహా (ధర్మ) రాజున కజాతశత్రువనిపేరు ప్రసిద్ధము. మరియు శిశునాగవంశపురాజులలో నారవభూపతికిగూడ నజాతశత్రువనిపేరు. ఈతండు విధిసారునికుమారుడు.

ఈతనినే (ఇక్ష్వాకు వంశస్థుఁడగు) బృహద్బలుని సంతతివారిలో శాక్యముని యందురు

అజామిళుఁడు — ఇప్పుడు 'కనూజ్' యనంబడుచున్న కన్యాకుబ్జపురవాసియగు వాఁడు. మహాపాతకము లొనర్చినవాఁడును, దుశ్చరిత్రుఁడు నయి మొట్టకేలకు రక్షింపఁబడి ముక్తుఁడైనవాఁడు. ఈతనిచరిత్రము అజామిళోపాఖ్యానమున గాంచనయ్యెడిని

అజామోద వృక్షము — లా. Carum Rox Burghianum సం. అజగంధా, విగంధికా దీనిఆకురసము లేక చెక్కరసము అరుచి, ఉబ్బు, ఊపిరిగొట్టునొప్పి, కడుపు ఉబ్బరము, క్రిమిరోగము, గుల్మము, మూత్రకృచ్ఛ్రము, వాతరోగములు, శూలలు మొదలగునవి హరించును ఆకలి, ధాతువృద్ధులనిచ్చును. దీనివిత్తులకు సంస్కృతమున మోద, అజమోద, మాయూరి యని పేర్లుకలవు. వీనిరసము లేక చూర్ణము ఆమ జ్వరములు, ఎన్మిదిగుల్మములు, కఫము, మలమూత్రనిరోధములు, శూలలు, శోష, వీనిని హరించును. ఆకలిని, ధాతువృద్ధినిచ్చి హృదయమునకు బలమిచ్చును.

అజ్ఞగోత్రము — ఇది విశ్వామిత్ర సంతతిలోని అజ్ఞగణముగ చెప్పఁబడిన గోత్రము. ౧. విశ్వామిత్ర మాధుచ్ఛందస అజ్ఞ, ౨ విశ్వామిత్ర దేవరాత అజ్ఞ, 3. విశ్వామిత్ర లోహిత అజ్ఞ యనియుఁ బ్రవరలు

అజ్ఞాతపాండవులు — మాయజూదమున పాండవు లోడి పన్నెండువత్సరము లరణ్యవాస మొనర్చి, పదమూడవవత్సరమున విరటుపురంబున దమ యజ్ఞాతవాస దీక్ష జరుపుకొఱకు పాండవులు మారుపేర్లిడికొని విరటుగొల్వుం జేరిరి. అందు ధర్మరాజు "కంకుండ" ను నామధేయంబున ద్యూతక్రీడకు నేర్తునని విరాటాధిపుకడ నిలచెను. భీముండును "వలలుం" డను నామధేయంబున వంటలవాఁడై మెలంగ వచ్చెను. అర్జునుఁడు పేడిరూపంబున, "బృహన్నల" యను నామంబున విరటుని కూతుగగు నుత్తరకు నాట్యాభినయంబులం గురుం డను నిమిత్తంబున జేరె నకులుండును "దామగ్రంథి" యనుపేరున నశ్వశిక్షకుండనని మత్స్యవిభుకడ నిలచె. సహదేవుండును గోపవేషంబున "తంత్రీపాలుం" డను పేర విరటుగొల్వుం జేరెను. ద్రౌపదియు సైరంధ్రీ వేషంబున మత్స్యమహీకాంతునాతియగు సుధేష్ణం గొలువఁ జేరెను. ఇతరు లెఱుంగరాకుండ కాలము పుచ్చినవారగుటచే వీరిని అజ్ఞాతపాండవులనఁ జెల్లును.

అజ్ఞానచతుష్టయము — వైభాషిక బౌద్ధమతము చూడుఁడు

అజ్ఞానభూమికలు (ఏడు) — ౧. బీజాగ్రము- బ్రహ్మానందమునా నుండక మనస్సుయొక్క వృత్తి బహిర్గతమైయుండుట. ౨. జాగ్రము- కండ్లకు జగత్తునామరూప దృశ్యమై కానవచ్చుచుండుట. 3 మహాజాగ్రము- సృష్టియొక్క పంచభూతములు వాని పనులు సర్వదా స్ఫురించుచుండునట్టి మెలకువ. ౪ జాగ్రత్స్వప్నము- ప్రపంచ వస్తువల నామరూపభ్రాంతి స్థిరముగ దోచుచు పరమేశ్వరస్వరూపలక్షణములె స్వప్నము వలె దోచుట. ౫. స్వప్నము- పరమేశ్వర చింత స్మారకముగ మాత్రముండి, లోక సంసారవాసనల నెల్లకాలము మనస్సున దగిలియుండుట ౬. స్వప్నజాగరము- పరమేశ్వరునిపట్ల స్మారకము గూడ మరుగు

కడి సంసారవ్యామోహనిమగ్నత లోక కార్యముల దగిలియుండుట ౭ సుషుప్తి పరమేశ్వరచింతనముగాని లోకనియత ధర్మముల గాని దలంపక వానిం గాటి పవలయు నను బాధ్యతయు మరచి స్మారకముం గోల్పోయి కాలము గడపుచు అజ్ఞానమయత నుండుట

అజితనాథుడు — జైనతీర్థకరులలో నొకడు (తీర్థకరులు చూడుడు) వీరు రెండవ తీర్థకరులు వీరిచిహ్నము ఏనుగు. వీరు ఇక్ష్వాకువంశ క్షత్రియులు తండ్రి జితశత్రువు తల్లి విజయాదేవి జన్మస్థానమయోధ్యానగరము పొడవు ౪౫౦ ధనస్సులు (ధనస్సనగా మూరలు) సువర్ణచ్ఛాయశరీరులు డెబ్బదిరెండు లక్షలు ఆయువు గణధర సంఖ్య ౯౦ నిర్వాణముజెందిన తావు సుమేరుశిఖరము (శిఖరీజీ లేక అబు పర్వతశిఖరము) ముప్పదిలక్షల కోట్ల సాగరములని వీరి గూర్చి చెప్పబడినది

అజితవతి — నది దీనిని చిన్నగండకి యనెదరు హిరణ్యవతియనియుం బేరుకలదు బుద్ధనిర్వాణస్థలమగు కుశనగర (కుశనార) ఇప్పటి కాశియా యనుక్షేత్రమునకు నుత్తరమున సమీపముననే ప్రవహించెడిని అయోధ్యసంయుక్తరాష్ట్రములోని (U P) గోరక్పూర్ (గోరక్షకపురము)నకు తూర్పుగా ముప్పదేడుమైళ్ల దూరమునను బెట్టియాకు వాయవ్యదిక్కునను ఉండును

అజిజ్జగరు సెటిల్మెంటు (ఆదిద్రావిడ క్షేత్రము) — దక్షిణార్కాటు మండలము లోని వెప్పూరుగ్రామనివాసులగు నాదిద్రావిడ కులమువారు బందిపోట్లు దొంగతనములకు నొక శతాబ్దమునకు పైగా పేరందిన కిమినల్ ట్రైబ్సుగా వాడబడుచుండిరి వీరిబాధ దక్షిణమున కారెక్కాలు మొదలు ఉత్తరమున గుంటూరుదనుక గల్గుచుండెనని ప్రతీతికలదు వెప్పూరువారు వీరైనను దల కుటుంబముల వారుండిరనియు వీరుపోలీసు ఉద్యోగుల నిఘాయందుండిరనియు చెప్పంబడె క్రీ శ ౧౯౧౩ సంవత్సరమున ప్రభుత్వమువారు ౧౫౦౦ యకరములు ప్రదేశమును ప్రత్యేకించి మనుష్యునకొక యకరము చొప్పున వీరికి పంపకాలు చేయగ వ్యవసాయవృత్తికి గడగి మర్యాదస్తులుగ జీవనము చేయుచున్నారని వ్రాయుచున్నారు ఆ యాదిద్రావిడక్షేత్రము ఈయూరికి మూ కారకు డటు జిల్లాకలెక్టరు గారిపేరిం రచించుచున్నదట

అజీమాబాదు — పాటలీపుత్రము చూడుడు

అజీవక బౌద్ధమతశాఖ — గోబాల మఖాలీపుత్ర స్వామి మూలము మగధ దేశము చూడుడు

అజీవాయనగోత్రము — నిర్పవగరము చూడుము

అజ్మీరుపట్టణము — ఇది అజ్మీరు మేవాడలకు ముఖ్యపట్టణము రాజపుత్రస్థానమునకుం జేరినది ఈరెండు పరగణాలును బ్రిటీషుఇండియా ప్రభుత్వమువారి కమీషనరు క్రింద నుంచబడినవి ఇచటి పర్వతమున కజయపర్వతమని పేరనియు నది యొకప్పుడు మేరుత్వము వహించియుంట అజయమేరువని పేరయ్యెననియు అది నానాంటికి మారి అజ్మీరుగ నయ్యెననియు నందురు. ఇప్పటి పట్టణము క్రీ శ ౧౧౫౦లో నజయపాలుండను నృపతి నిర్మించెనట. ఆరావళీ

పర్వతశాఖయగుచు, నిపుడు తారాపర్వత
ముపై అక్బరునిర్మించిన దుర్గము తారాఘుడ
మను పేర బరగెడిని ఉత్తరదిశయందు అనా
సాగరమను నొకగొప్ప చెరువును, లోయలోం
గలిపయదూరమున ఫోయసాగరమను వేరొక
గొప్పచెరువును కలవు వానిను డిరొ
పురము నీటిగొట్టములగుండా జలములా
ద్రాగుచున్నది శ బరసరస్సును డి తేబడిన
ఉప్పువ్యాపారమును, ప్రత్తివ్యాపారమును
నూనెవ్యాపారము నిచట విశేషముగగలవు
నూలుఎట్టు నేతయు రంగుల అద్దకమును
ఇచటివి పేర గియుగవి ఇచటి రాజ
పుత్రుల విద్యాభ్యాసముకొరకై నిర్మిత బడిన
మేయోకళాశాలయు పురమందలిప్రభుత్వపు
కళాశాలయు తారాఘుడపు కొండపై మళీ
గిగ మార్చ డి లకప్రైసుదేవళపు గలబది
స్థభవ ల పరితమును (ఇవి యన్నియు
వ్వరువిధములగు పనితనము ప్రదర్శిం
చు) ముయినుద్దనుఛిస్తీయను మహమ్మ
దీయఫకరుదర్గాయును (మహమ్మదీయుల
యాత్రాక్షేత్రము) చౌహానువంశజు డగు
విశాలదేవ్రుంలచే గట్టబడిన గొప్ప కళా
శాల ఒరపి మళీదిగ కొర్ప బడిన అర్హాయ్
దీన్ కాఝా పాయ ట దర్శనీయభవన
ములు ఆర్యసమాజ మతస్థాపనాచార్యుడగు
దగి దయానందసరస్వతీస్వామి సమాధియు
వారేర్పరచిన యత్రాలయము అనాథాలయ
మును ఆర్యసమాజకులకు యాత్రాస్థలము
లుగ నున్నవి ఇచటికి పదనెనుమైళ్ళ దూర
మున నున్న పుష్కరతీర్థమును బ్రహ్మదేవుని
ఆలయమును, హిందూతీర్థయాత్రలుగనున్నవి
(పుష్కరక్షేత్రము చూడుడు)

అజీకజిహ్వా గోత్రము — జమదగ్నివత్స
ఉపగణము చూడుడు

అజ్జరపు పేరయలింగకవి — ఆంధ్ర
కవులలో నాథునికునిగం బరిగణింపబడిన
వాడు ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణుడు
శైవుడు క్రీ శ పదునెన్మిదవ శతాబ్ద
మధ్యకాలమున నుండినవాడట రచించినది
ఒడయనంబివిలాసమనుపేరుగల ప్రబంధము
ఇది వైష్ణవ పురాణగాథ

అటుతాళము — ఇందైదు జాతులు కలవు
జాతి (లయ) ప్రాణము చూడుడు

అటార్నీ (Attorney) — అటర్నీ ప్రతినిధి
యని భావము పల్లిట పాశనముల కాల
మున నిగ్లాండులో పదిమైరుచుండి ప్రము
ఖులు సంవత్సరమునకు రెండుసార్లొకచోట
కూడి షరీఫ్ అను అధికారి యుత్తరువుమేరకు
కార్యాలోచనలు సల్పుచు నుండిరట ఆ
సభలకు షరీఫ్ టోర్న్ అనిరట రాను
రాను రాలేనివారు తమ ప్రతినిధుల నంపుట
వాడుకయయ్యెనట ఆ ప్రతినిధి కొసంగిన
యధికారపత్రమునకు అటర్నీ లేక టోర్న్
అని వాడుకయుండెడిది రాను రాను
తనకుగాను కార్యనిర్వహణమొనర్చు ఉద్యోగి
కిచ్చు అధికార పత్రముకు Power of
Attorney అనియు అతనికి అటర్నీ లేక
ఏజంటు అనియు వాడుక నిలచెను అటర్నీ
పదము (టోర్న్) పదమునుండియె కల్గినది
షెరీఫ్ చూడుడు.

అటుకుల వెంకమ్మ — యోగ్యత విలువ
లేక కష్టజీవిగనుండి తిరుగుచుండు స్త్రీని
ఆడువాండ్రీపేరున చులకనగా నడుచుండు
ఉక్తి ఇది స్త్రీలయందుమాత్రము ప్రచారము
నందినపదము బహుశః అటుకుల నమ
లుచుండునది యనియో, అటుకులం దంపు

కొనుటకో యీ అటుకులకట్ట మర్థమిచ్చును గాబోలు.

అటోల్ద్వీపములు — హిందూమహా సముద్రమున సింహళద్వీపము కడ సింహళ ప్రభుత్వమునకుం జెందిన ద్వీపములు గవ్వలు సముద్రమున దొరకును కొబ్బరితోటలు కలవు

అటోల్వేలీ (Atoll Valley) — భూమధ్య రేఖకు త్తరముగ నైదడిగ్రీల ప్రదేశమునుండి దానిదక్షిణమున నిరువదియైదు డిగ్రీల దూరముదనుకను, తూర్పున ౧౩౦ డిగ్రీలు మొదలు పశ్చిమ ౧౮౧ డిగ్రీల వరకును అటోల్ద్వీపములు పశ్చిమముగా శాంత మహాసముద్రము (Pacific Ocean) నందు అధికసంఖ్యాకములుగనుంట నాప్రదేశమును సముద్రపుటోడలనావికులు 'అటోల్వేలీ' యని వాడుచుందురు అటోలనిన పవడపు చుట్టుచే జుట్టబడిన ద్వీపములు అనిభావము (అటోలుద్వీపములు చూడుడు)

ఒక్కొక్కతరి అటోలునందు చుట్టు అంచు గనున్న పగడపుచుట్టు గట్టువలెనుండి లోన భూమిలేకయుండు నీరునిలచి సరస్సువలె నగును దానికి 'లెగూన్' అనిపేరు అంచులపై తరుచు కొబ్బరి, ఈత, తాడిచెట్లు చక్కగ పుట్టిపెరిగియుంట కన్పించుచునే యుండును.

అట్టుడికినట్లు — ఏదేని విద్దూరముగాని, ఒకరివల్ల కల్గిన లేక కల్గనున్న తాపము, వేదనలకుగాని, ప్రజాసంక్షోభమునకు అట్టు ఉడికినట్లు ఉడుకుచున్నది అనిపేరు. ఉడుకుట యన నిట మనశ్శాంతిలేని వేదనం జెందియుంట యనిభావము.

అట్లతద్ది (తృతీయతిథి) — ఆశ్వీజ బహుళ తృతీయ బాలికలు తెల్లవారు జామున మేల్కాంచి, భుజించి,యాటలాడుకొని పిదప గౌరీదేవింబూజించి, అట్లను నివేదన మొసగుదురు వ్రతదినము (వంగలు, పర్వదినములు వ్రతతిథులు చూడుడు)

అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రము — ఈ మహాసముద్రము ఉత్తరమున నుత్తర ధృవసాగరము మొదలు దక్షిణమున దక్షిణ ధృవసాగరముదనుక వ్యాపించియున్నదనియు, దీని పొడవు తొమ్మిదివేల మైళ్ళకన్న నధికమే యుండునని యనెదరు దీని సర్వసామా న్యపు వెడలుపు (మొరాకోదేశము ఫ్లోరిడాల నడుమ) మూడువేల ఆరువందల మైళ్ళుండు ననియు, గ్రీనులాండు నార్వేదేశముల నడుమ దీని వెడలుపు ఎన్మిదివందల మైళ్లుండుననియు అంచనావేయంబడినది ఇక బ్రెజిల్ దేశపు తీరమునుండి ఆఫ్రికాతీరమునకు దీనివెడలుపు పదునేనువందల మైళ్ళుండును ఇది యిక్కా లమున వాయువిమానములు దాటు మార్గ ముగ నున్నది ఈ మహాసాగరము లోతు సర్వసాధారణముగ పదునేనువేల అడుగుల లోతని అంచనావేయ బడియున్నది

ఈమహాజలరాశియందు ఐర్లాండుద్వీపము నుండి న్యూఫౌండ్లాండున కరుగు మార్గమున నీటమునిగిన యొక పర్వతపఙ్క్తి కలదనియు దానిమెత్తు సముద్రపుటడుగు భూమట్టము నుండి ఆరువేలు మొదలు పదివేల అడుగుల ఎత్తుండి నీట మునిగియున్నదనియు నందురు

అట్లువండే అమ్మకు ఆర్గురు అమర్ష వలెనా? — చేతగానితనమును సూచించు సామెత కొలదిపాటికార్యమునకు అధిక

సాహాయ్యు మాశించుటయని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అడకొత్తులోనిపోక — అడకొత్త లేక అడకత్తెర యను పోకలను గత్తిరించు కత్తెర ఉపాయకరమగు నిరుకునందుంచుట యని భావము

అడగనిదీ చెప్పరాదు, అడిగిన్నె జెప్ప వలసినది దాచరాదు — ఆంధ్ర లోకోక్తులు

అడవి అనటి (లేక అరటి) — చెట్టు వనౌషధి లా Musa Sapientum ఆంగ్ల Wild Plantain సం కాష్టకదళీ, ఫలాఢ్యా, సుకాష్ఠా దీని కాయగూర గురుత్వమ, నీరసము, శైత్యము, శ్వాసల గల్గించును వీర్యవృద్ధిగల్గించును పైత్యము, తాపము, శోష, విదాహముల నడచును దీనిపండు గురుత్వము చలవ, అగ్నిమాంద్య ములం గల్గించును రక్తపైత్యము జేయును దీనియాకునందు భోజనము చలవ, అగ్నిమాంద్యముల గల్గించును దీనిపండ్ల రసము రక్తపైత్యము నడంచును దీనికి విరుగుళ్లు పండుపై కొబ్బరి పంచదార, యాలకులు, ఖర్జూరాలు, తేనె పొగడపండ్లు, ఉప్పు, అల్లము, నెయ్యి

అడవి ఆముదపుచెట్టు — (వనౌషధి) లా Jatrpoha Curcas ఆంగ్ల Angular Leaved Physic Nut లేక Country Croton Shrub దీని పెద్దనేపాళమనియు నందరు సం ఎరండ, కానన లేక కానన ఎరండ పెద్దినేపాళపు పాలు మర్దనచేసిన వాతములు, మహావాత ములు హరించును. పుండ్లను మాన్పును, చర్మరోగముల నడంచును మాను చక్కగ దంచి ఆముదముతో వెచ్చజేసికట్టిన వాపులు, పోట్లు, మహావాతపు నొప్పులు మానును. ఆకులు నూరి ఆముదములో వెచ్చజేసి కట్టిన కురుపులు మానును లేక చితుకును చర్మ రోగములు, తామర, గజ్జి మానును మహా వాతపునొప్పులు శాంతించును

వేరు చూర్ణము ఉదరరోగముల గుదు ర్చును గింజలు విరేచనము గల్గించును. దీనికి విరుగుళ్లు నెయ్యి, పసుపు, తంగేటి చిగుళ్లు, తుమ్మ చండ, మునగ చెక్కల రసములు నీరుల్లిపాయల రసము వసకాల్చిన మసి ధనియాలు, కలక డనూరి కల్పినపెరుగు

అడవికందచెట్టు (దురదకందచెట్టు) లా Dracontium Polyphyllum ఇది కరదగల్గి యుండును దంపనూరి పైనవేసికట్టిన వాతనొప్పులు, మహావాత నొప్పులు శాంతించును వాపుతగ్గును. వేడిచేయుపదార్థము దీపనముగల్గించును గుపపడికిచితినిన రక్తముపడుమూలవ్యాధి శమించును శరీరము స్థూలమగుట తగ్గును. దగ్గులును తగ్గునని చెప్పుదురు దుంప నుడికించి కట్టిన విషపురుగులుగల కురుపులు, నేత్ర వ్యాధులు మానును దీనికి విరుగు డులు — ౧ నెయ్యి, ౨ పులుసువస్తువులు, 3 బెల్లము, ౪ తమలపాకులు కంద మాడుదు

అడవికాకరకాయ — లా Momordica Charantia సం వనకటిల్ల. కాకచేయుపదార్థము త్రిదోషములు, సమస్త విషములు, శ్వాసకాసలు, మూలవ్యాధి, సమస్తక్రిములు, వ్రణములు, హరించును. కుష్ఠురోగమును నిలుపునని కొందరనెదరు

అడవిగగ్గిరచెట్టు — గగ్గరచెట్టు అడవి గగ్గర నల్లగగ్గర సాదా లేక తెల్లగగ్గర అని త్రివిధములు అన్నిటికి గుణమొక్కటియే. లా Ocimum Ballatum స కపిద్ధార్జున సుముఖ గరఘ్నక ఈచెట్టుయొక్క వేరు ఆకు రసము వేడిచేసి తాపము గల్గించును దుర్గంధమునడచి నిదగల్గించును కఫము వాతము రక్తపైత్యము శ్వాసకాసలు ...ము ఉ పార్శ్వశూలలు ఉబ్బులు వాపులు హరించును బుద్ధికి వికాసము బలము లొసంగును ది

అడవింగాసినవెన్నెల — రర్థకమని భావము ఎవ్వరికిను యోగి నిదగ భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

అడవిగోధుమలు—లా Coix Barbata ఆ గ్ల Wild Wheat సం గవేధురా గండ వెగటుగను డి కఫ వాత మూత్రకృచ్ఛ హృద్రోగముల శమం యును

అడ్డదిడ్డము — సరియగు మార్గము నడచుచు డిమిం దెల్పుందము

అడ్డసరపుచెట్టు — లా Adhatoda Vasika & Justicia Adhatoda ఆ గ్ల Malabar Nut స వాసికా వైద్యమాతా అటరూష దీనివేరు ఆకు చేదు వెగటురు గల్గియుండును చూర్ణముగను కషాయము గను దీని వైద్యులు వాడుదురు దీనికషాయము ఆకు వేరు పువ్వులు దగ్గు ఎగుపులు ఉబ్బసపుదగ్గు వగరుపుదగ్గు క్షయ అన్నినొప్పులు, వరసజ్వరములు, క్షయలు, పశువులరోగములునివర్తింపజేయుచు మూత్రనిరోధమునడలించును నీళ్లవిరేచనములు, రక్తవిరేచనములు, జిగటవిరేచనములు, నివర్తించును పువ్వులుక డప్పిపైదికట్టినసేత్ర రోగములు శాంతించును చెక్కయొక్కపొగ ఉబ్బసపుదగ్గుల నివర్తించును

అడ్వాన్సులు (Advance) — (వాణిజ్య పరిభాషాపదము) ము పిగాసే ఒనర్ప బడిన ప్రతికనికి అడ్వాన్సు అనిపేరు స్టీమరులో గొంపోవలసిన సామానులమోతసొమ్మును ము ద గా చెల్లించిన సొమ్మునకు Advance Freight అనిపేరు కొనవలసిన సరకులకు దగ విలువయు దలి కొ తభాగ మును ము గనే చెల్లించుటకు Advance Payment అనిపేరు చేయువంసి వ్యయ ములకుగాను జ కు తీరములకి ద కర్లకు ము గా నీయబడిన సొమ్మునకు Advance లేక Advance Payment అనిపేరు

అడిగేవారికి చెప్పువాఁడులోకువ— అడుగుటయన పరీక్షచేయుచు అడుగుట యని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

అడిదము బాలభాస్కరుఁడు — ఆంధ్రకవులలో నాధునికుఁడుగఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు ఈత కు అడిదము సూరకవి తండ్రి ఈతడు రచించినది శుద్ధాంధ్ర రామాయణము ఈగ్రంథము గానరాకున్నది అడిదము సూరకవిగారి కుమారుఁడు, భాస్కరుఁ బ

అడిదము సూరకవి — (పేరు సూరప రాజు) ఆంధ్రకవులలో నాధునికుఁడుగఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. విజయనగర సంస్థానాధీశుండగు పూసపాటి విజయరామగజపతి మహారాజాస్థాన విద్వాంసుఁడు నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. తండ్రిపేరు బాలభాస్కరుఁడు

ఈతఁడనేక చాటుధారలు రచించినవాఁడు. తిట్టుకవియని పేరందినవాఁడు "సూరకవి. తిట్టు కంసాలిసుత్తిపెట్టు" అని చెప్పుకొనిన వాఁడు. ఈతఁడు రచించిన గ్రంథములు ౧. చంద్రమతీపరిణయము (దీనిని కవిజనరంజనమని వాడుచున్నారు కొందరు దీనిని పిల్లవసుచరిత్రమని పేరందిన గ్రంథమందురు) ౨. కవిసంశయ విచ్ఛేదము (లక్షణగ్రంథము) 3 ఆంధ్రచంద్రాలోకము(అలంకార గ్రంథము) ౪ ఆంధ్ర నామశేషము (పద్యరూపక నిఘంటు), ౫. రామలింగేశ్వరశతకము.

ఇంకు ఆంధ్రనామశేషము పైడిపాటి లక్ష్మణమంత్రి విరచిత ఆంధ్రనామసంగ్రహములోలేని ఆంధ్రపదములంగల్గి యున్నది అడిదము సూరకవిగారి సంతతివారమని చెప్పుకొనువారివి కొన్ని కుటుంబములు కలవు. వారి కొల్లింట యింటిపేరు మద్దూరి లేక మామకూరివారని యుండెననియు, ఒక ఖడ్గము (అడిదము) తమ పూర్వులకు బహుమానమీయఁబడినకతన యంతటినుండి వారి కడిదమువారని యింటి పేరుగ వాడుకయయ్యెననియు చెప్పుదురు. అడిదమువారి కాపురము విజయనగరముకడనున్న పూసపాటిరేగ గ్రామము వీరిది వశిష్ఠ గోత్రము.

అడిదానవుఁడు — అంధకుని కుమారుఁడు. కామరూపి. తనయిచ్ఛవచ్చినరూపమున దా మరణించుశక్తి తనకుంగలుగునటులను, యుద్ధమున మరణింపకుండునటులను, వరములందిన వాఁడు. ఒకతరి పార్వతిరూపమునశివునిమోసము చేయరా నాతఁడరిగి వధించెనని చెప్పఁబడినది.

అడియాశ పొడిదుఃఖము — అడియాశయనిన కల్లునడి యాశయనియు, ప్రత్యాశయనియు వ్యర్థములు. దురాశ లేక పేరాశయని భావము తగని యాశయని తెరుంగునది. ఇంకఁ బొడిదుఃఖమనిన తపదికాక, అన్యులనుభవించఁదగినది ఆ మోహావేశమున ననుభవించు దుఃఖమునకుఁ బొడిదుఃఖమనియెదరు.

అడుగులోనే హంసపాదు — ప్రారంభమునందే తప్పుపడుట యని భావము. ఆంధ్ర లోకోక్తి.

అడుసులో స్తంభము — ఎటుత్రిప్పిన నటు తిరుగునది ఎటు జరపిన నటు చరుగునది యని భావము లోకోక్తి యగు.

అడ్వొకేటు (Advocate) — ల్యాటిన్)-కు, న్యాయవాదియనియు భావము స్కాట్లాండు దేశపు ఎడ్వొకేటు ఇంగ్లాండుదేశపు బారిస్టరుతో సమానుఁడని చెప్పఁబడినది భరతదేశమందలి అడ్వొకేటులు న్యాయవాదవృత్తిగైకొనిన B A, B L లేక B A, LL B పరీక్షయం దుత్తీర్ణులైనవారుగనున్నారు.

అణిమాద్యష్టసిద్ధులు — అష్టసిద్ధులు. సిద్ధులు చూడుఁడు

అణిమాసిద్ధి — సిద్ధిసిద్ధులు చూడుఁడు.

అణురపివిశేషోఽధ్యవసాయకరః ఇతిన్యాయః — వాదమున రెండు లేక మూడు సంగతులలోఁగల అణుమాత్రపు భేదమైనను వానికి భేదముగల్గింపజాలెడినని భావము.

అణువు — అత్రిసంతతి చంద్రవంశ క్షత్రియుఁడు. యయాతిమహారాజు పుత్రుఁడు. కుమారునిపేరు సభానలుఁడు.

అణుహుండు (నహుండు) — చంద్రవంశ క్షత్రియుడు. నహుషుని సంతతివాడు. యయాతి సుతుండగు పూరుని సంతతి తండ్రి విభ్రాజుడు. భార్యపేరు కృతి. ఈమెకు కీర్తిమతి యనియు నందురు. ఈమె శుకుని కూతురని చెప్పంబడినది. బృహచ్ఛేషుని సంతతి వాడనియు చెప్పంబడినది.

అతలము — నేల్లనికా క్రిందగల్గిన యొక అధోలోకము. ఇంక పన్నగములు నివసించునని చెప్పంబడినది

అత్తచచ్చినదని కోడలేడ్చినట్లు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అత్తచచ్చిన ఆరునెలలకు కోడలికి దుఃఖమువచ్చినట్లు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అత్తచేజారినది అడు గోటికుండ, కోడలుచేజారినది క్రొత్తకుండ — అధికారముండినవారు చేసినది తప్పుగా పరిగణింపరనియు, అధికారము లేనివారు చేసినది తప్పుగా లెక్కింపం బడునియు భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అత్తచేసినపనుల కారడులులేవు — ఆరడి యన రవ్వ లేక రట్టు ఆంధ్రలోకోక్తి

అత్తనెత్తినిచేతు లంగటివికిళ్లు — అనగా కోడలు, అత్తకుం దలంటుట యని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అత్తపత్తిచెట్టు — నిద్రభంగి చూడుడు.

అత్తమంచీ, వేము తీపూ ఉండదు— వేము = వేపచెట్టు. ఆంధ్రలోకోక్తి

అత్తలేని కోడలుత్తమురాలు; కోడలు లేని అత్త గుణవంతురాలు — ఆంధ్రలోకోక్తి

అత్తలూరి పాపరాజుకవి — ఆంధ్ర కవులలో నాధునికులందు బరిగణింపంబడిన వాడు. నియోగిబ్రాహ్మణుడు శైవుడు. కౌశికసగోత్రము తండ్రి పేరు శ్రీగిరిరాజు తాతపేరు అక్కిరాజు రచించినది చెన్న బసవపురాణము దీనిని కమికూరి అమృత లింగామాత్యునకుం గృతియిచ్చెను.

అత్యంతపరాజయాద్వరం సంశయో పీతిన్యాయము — పూర్తిగ నోడుట బయల్పడుకన్న సంశయగ స్తముగ వదలి వేసినట్లు ఉంచుట శ్రేయమని భావము ఇట్టి అర్థమిచ్చునదియె "సర్వనాశేసముత్పన్నే అర్ధంత్యజతి పండిత రితి" న్యాయము ఒకటి కలదు. (అంతానాశనమగుటకు బదులు బుద్ధిమతుండు సగమైనను వదలి తప్పించుకొనును అని యర్థము) దీనినే "సముత్పన్నే అర్ధమ్" ఈనిన్యాయము అనియు వాడుచుందురు

అత్యంతబలవంతోపి (పౌరజానపదా జనాః) దుర్బలైరపి బాధ్యన్తే పురుషైః పార్థివాశ్రితై రితి న్యాయము — బలహీనులైనను ప్రభుపునాశ్రయించిన బలముచే బలవంతులం బాధింపగల్గుదురు అది ప్రభుబలముగాని వారి స్వబలముకాదని భావము

అత్యంతాభావము — అభావములు చూడుడు

అత్వరి, అత్వరి గోత్రము — కపి ఉపగణము చూడుడు.

అత్తా ఒకరింటికోడలే— ఆంధ్రలోకోక్తి

అతికాయుఁడు — రావణుని సుతుఁడగు రక్కసుఁడు. బ్రహ్మవలన అవధ్యమును కవచము నందినవాఁడు. సంగరమున శ్రీరామ సోదరుండగు లక్ష్మణునిచే నిహతుఁడైన వాఁడు. తల్లి ధాన్యమాలిని. బ్రహ్మనుండి దివ్యాస్త్రము, కవచము, రథము, (వరుణుని జయించి) వారుణపాశములు బడసినవాఁడు.

అతిరేక అర్కగోత్రము — జాతుకర్ణ్యి గణము చూడుము.

అతితృష్ణా నకర్తవ్యా తృష్ణాం నైవ పరిత్యజేత్ — ఇది సంస్కృతశ్లోకోక్తి. అత్యాశకూడదనియుఁ బూర్తిగా నాశవదలుట (అనఁగా నిరాశ) తగనిదనియుభావము.

అతిదేశన్యాయము — [?]దేశమునందుండునో, ఆదేశాచారపు మర్యాదను బాహ్యమునకు జాగ్రత్తగా నవలంబించి నడవఁదగునుగాని, దానికి తాను దాసునివలె అతి తగదని భావము. "అతి సర్వత వర్జయేత్"ను సంస్కృత శ్లోకోక్తికి నిదియే యర్థము.

అతిదేశము — తర్కశాస్త్రమునం దతిదేశ మైదువిధములు ౧. శాస్త్రాతిదేశము- "నిత్యములో సమముగ శేష" మనుతరి సమశబ్దముచేత నతిదేశమనియు, ౨. కార్యాతిదేశము- "అప్రయాజాస్తా" అనుతరి కార్యనిషేధమువలన గర్శపూర్ణిమాసధర్మమునం దతిదేశమనియు, 3 నిమిత్తాతిదేశము- విశ్వాతిమేద్ధచరుయాగమున, వ్రీహా (కార్యము) చేయు ముద్గములందు (వ్రీహి) కార్యనిమిత్తత్వమువలన ప్రోక్షణాదిధర్మములు కల్పనముచేయఁబడుట నిమిత్తాతిదేశమనియు, ౪ వ్యపదేశాతిదేశము-"మాసమగ్నిహోత్రం జుహోతి" యనుతరి నెలదనుక జేయుందగిన అయనయాగము. "అగ్నిహోత్రపదవ్యపదేశతః" అగ్నిహోత్రపదమునకు ధర్మాతిదేశమనియు, ౫. రూపాతిదేశము-"యజమానాఖ్యిత్వోయూపః" అనుతరి యూపమున యజమానత్వభిన్నజ్ఞానము కలుగుం గాన యజమానధర్మమునకు దానికొక్క పరిమాణమునం దతిదేశమనియు చెప్పఁబడినది

అత్రిధన్వుఁడు — శునకర్షి వంశస్థుఁడు. శిష్యుండగు ఉదరశాండిల్యునకు, ఉద్గీదవిద్య నెంతవఱకు మఱువకుందురో అంతదనుక నైశ్వర్యవంతులుగ నుందురని బోధించిన వాఁడు.

అతిథి — అనాయాసముగా వచ్చిన అగంతుకే (గృహాగతే) అతిథి (Advoద్వచి ఁబడినది. అన్యగ్రామమువాడియనియూత్తువచ్చినవాఁ డతిథి. ఈతండు ప్రియుఁడైనను, వైరియైనను, మూర్ఖుఁడైనను, పండితుఁడైనను పూజ్యుఁడనిభావము. వైశ్వదేవానంతరము ఎవ్వరేని అతిథులే తెంతురేమోయని ద్వారమున ముహూర్తకాలము నందెన్మిదవభాగకాలము (అనగా పండ్రెండు నిమిషముల కాలమని భావము) నిరీక్షించి మఱియు భుజింపవలయునని చెప్పఁబడినది (ముహూర్తము — అభ్యాగతి చూడుఁడు).

అతిథిమహారాజు — తండ్రిపేరు కుశుఁడు పితామహుఁడు శ్రీరాముఁడు.

అత్రినాముఁడు — చాక్షుషమన్వంతరమున సప్తమహర్షులలో నొకఁడు.

అతిబల మహాబల విద్యలు — విశ్వామిత్రుఁడు రామలక్ష్మణులను యాగసంరక్షణార్థమై తనవెంటం గొంపోవుచో శ్రీరామునకు అతిబల మహాబలయను రహస్య విద్యలను నేర్పినట్లుఁ జెప్పబడినది. అతిబల మహా

బల అనువాదు విధాత పుత్రికలని తేలు చున్నది.

అతిబాహువు — కశ్యపస్త్రీయైన ప్రాధకుఁ బుట్టిన గంధర్వులలో నొకఁడు

అతిభానుఁడు — శ్రీకృష్ణునకు సత్యభామ యందుఁ గల్గిన సుతులలో నొకఁడు

అతిమధురము — యష్టిమధుకము చూడుఁడు

అతిమూత్రము — ఇంగ్ల Diabetes దీనిని బహుమూత్ర మనియు నందురు. శరీరము మేహాగతమై మూత్రము విస్తారము వెడలు జబ్బు ఇందు మధుమేహమని వేరుజాతి జబ్బుకలదు బహుమూత్రరోగు లకు రాచపుండ్లగును.

అతిరథుఁడు — అంగదేశమేలిన భూపతి తండ్రి సత్యకర్ముఁడు. చంద్రవంశక్షత్రియ కులము. రోమపాదుని సంతతివాఁడు అతిరథుని భార్యపేరు రాధాదేవి గాన కర్ణునకు రాధేయుఁడని పేరు కల్గెను గంగా తీరమున కుంతీసుతుండగు బాలునిగాంచి, కొంపోయి పెంచుకొని అతిరథుఁడు కర్ణుఁడని పేరిడియెను.

అతిరహస్యము బట్టబయలు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అతివసచెట్టు — లా Aconitum Heterophyllum ఇంగ్ల Indian Atees (Root) సం. అరుణా, అతివిషా, ఉపవిషా దీని వేరును వైద్యులు చూర్ణము కషాయము మొదలగు పలువిధముల నుప యోగింతురు. కారము, చేదు రుచులం గల్గి అరుచి, దాహము, దగ్గు, శ్లేష్మపైత్య ములు, ఆమాతిసారము, అగ్నిజ్వరములు, వ్రణములు, దద్దురులు, కామిలరోగము, గ్రహణి హరించును. జీర్ణముచేయును. పైని గంధముతీసి లేపనముచేయుటవలన వాపులు తీయును

అతివ్యాప్తిదోషము — లక్షణత్రివిధము చూడుఁడు

అతిసారము — విరేచనములు నితిలేక నానారకములుగాను, వికృతిగా నగు జబ్బు.

అత్రి గోత్రము — ఆత్రేయ గోత్రము చూడుఁడు

అత్రి నక్షత్రము లేక గోళము — నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి చూడుఁడు

అత్రిపుత్రికా పుత్రుల (దౌహిత్రుల గణము — (౬) అత్రిమహర్షి పుత్రికా పుత్రులు ౧౧ గోత్రస్థ లీసంతతిలో చేర్పఁ బడిరి. కాత్యాయన మాత్స్యసూత్రోక్త గోత్రములు ౧౧—౧. గాలేయ, ౨. కైరేయ, 3 కౌథేయ, ౪ పుత్రిక, ౫. బాల్య, ౬. వామ రథ్య, ౭ వాలేయ, ౮ శైభ్రేయ, ౯ సాంఖే య, ౧౦ సౌబేయ, ౧౧. హాలేయ. ఈ (అత్రి పుత్రికాపుత్రుల) గోత్రములు ౧౧ కుఁ బ్ర వరరూపములు ౪-౧ ఆత్రేయ, వామరథ్య పౌత్రిక ౨. ఆత్రేయ, వామరథ్య, వాలేయ. 3 ఆత్రేయ, వామరథ్య, కౌబేయ. ౪ ఆత్రేయ, వామరథ్య, సాంఖేయ.

అత్రిమహర్షి — బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడు. భార్య అనసూయాదేవి తపోమహిమచే బ్రహ్మాంశమున చంద్రుని, విష్ణ్వంశమున దత్తాత్రేయుని, రుద్రాంశమున దూర్వాస మహర్షిని సుతులుగఁ గనినవాఁడు. అరణ్య వాసమున సీతాదేవితో శ్రీరాముఁడు

దండకారణ్యమున అత్రియాశ్రమమున కరుగుతరి అనసూయాదేవి సీతాదేవికి స్త్రీధర్మములుపదేశించి,దీవించి, సౌమంగల్యరక్షణకుంగాను అంగరాగమాల్యవస్త్రాభరణములొసంగినట్లుల చెప్పఁబడినది

అతీత జాతిప్రజలు — వీరు గుజరాతు ప్రాంతములందు కచ్ఛిదేశమునఁ గన్పించుచున్నారు. అజోపాల్, కళ్యాణేశ్వరము, కోటేశ్వరము, అనుతావులు వీరికి ప్రధానస్థానములు. వీరిశాఖలంగూర్చి సరిగా తెలియరాకున్నది వీరిలో బ్రహ్మచారులనంబడువారు మఠదారులను పేరున వాడంబడుచుండు రు గృహస్థులు ఘర్బారీలనంబడుదురు. వీరుశివభక్తులు, పునర్వివాహములున్నవారు.

అతీత మహిషీస్నేహ న్యాయము — ఒకఁడు గృహస్థుగా నున్నప్పు డొకగేదెను పెంచుచుండెనట దానిపై నతనికి చాల యాపేక్ష పిదప నాతఁడు సన్యాసాశ్రమము స్వీకరించియుఁ గెదెపై ప్రేమ వదలకుండెనట విరాగము చాలక ఆశ్రమము చెడినదని భావము.

అతీతము (గ్రహాలయ) — గీతము నడచిన పిదప తాళము నడచుటకు పేరు. ఇది సంగీతశాస్త్రమున దశప్రాణములలో నొకటి యగు గ్రహము (లయ) నందుగల నాల్గు భేదములలో నొకటి గ్రహాలయ దశప్రాణములు చూడుఁడు.

అతీశ (బిక్షువు) దీపంకరుఁడు — వంగీయుఁడగు బౌద్ధభిక్షువు, తంత్రశాస్త్రముం జక్కఁగఁ జదివినవాఁడు. ౧౦ వ శతాబ్ద సంవత్సరము ప్రాంతముల టిబెట్టుదేశమున కరిగి లామాధర్మముల నభ్యసించి, యచటి పిశాచధర్మముల నిరసించి, మతబోధ గావించుచుండినవాఁడు ఈయన యనుచరవర్గశాఖకు గెలుగ్ అని పేరుకల్గెనట పలుగ్రంథములితని విధానబౌద్ధమున కీతఁడు రచించినవాఁడు. పెక్కుగ్రంథములను భాషాంతరీకరించెను. ఈమహాత్ముని గ్రంథములందు బోధిపంథప్రదీపమనునది ముఖ్యగ్రంథము. క్రీ. శ. ౧౦౫౩ లో నేటాంగునందు నిర్వాణపదమందెను ఈమహానీయుని సమాధిపై స్తూపము నిర్మింపఁబడినది.

అతీశుఁడు — టిబెట్టుదేశమున సన్యాస (భిక్షు) ధర్మములను సంస్కరించిన బౌద్ధసన్యాసి వంగదేశము చూడుఁడు

అతుకులకాపురము, చితుకులమంట ఆంధ్రలోకోక్తి

అథనాసియన్ (Athanasius) — గ్రీకు నామము, అమృతుడు అని యర్థము. పురుషనామము, క్రైస్తవనామములు చూడుఁడు.

అథెన్సుపట్టణము — గ్రీసుదేశపు రాజధాని (గ్రీసుదేశము చూడుఁడు) ఇది అథీనాదేవిక్షేత్రమగుట నామెచుండియే యీపేరు ఏర్పడినది.

అథెలిటిసిజమ్ (Athleticism) — శరీరవ్యాయామకళ ఇది పలుదెరంగులు.

అథెల్స్టన్ (Athelstan)—ట్యూటోనిక్కు పేరు Noblestone అని యర్థము. శాక్సనురాజులలో నొకని పేరు. ఇతఁడు Alfred the Great మనుమఁడు (ప్రసిద్ధుఁడు). పురుషనామము, క్రైస్తవనామములు చూడుము.

అథెల్వోల్డు (Athelwold)—ట్యూటోనిక్కు పేరు, Noblepower అని యర్థము.

పురుషనామము, క్రైస్తవ నామములు చూడుడు

అదగ్ధదహన న్యాయము — అగ్ని కాలనిదానినే గాల్చుగాని, కాలిపోయిన దానిం గాల్పదని యర్థము అనగా బాగున్న వానికే బాధలుగాని, చెడిపోయిన పీనుగు కేబాధలు నుండవని భావము

అదర్వావళి పర్వతపంక్తి — దీనినిప్పుడు ఆరావళి (Aravali Mountains) యను చున్నారు ఇవి ఆర్యావర్త దేశమునకు పశ్చిమపు టెల్లగా పరిగణింపబడెను (వశిష్ఠ సంహిత ౧౮) మరియు నిందే యీ పర్వత పంక్తికి వినాశనపర్వతమని పేరుగలదని చెప్పబడెను

అద్దంకిసీమ — ఆంధ్రదేశమున గుంటూరు మండలము, నెల్లూరు మండలముల భాగముల నేలిన రెడ్డిరాజులకు రాజధానియై యుండెను అద్దంకి సుప్రసిద్ధగ్రామము ఈప్రాంతదేశముగ కద్దంకసీమయనిపేరు దీని కొకప్పుడు విదర్భ దేశమని పేరుండెనట కాని ఇది దమయంతి జన్మదేశమగు విదర్భదేశము గానేరదు (విదర్భదేశము చూడుడు) (బిదర్ చూడుడు). అద్దంకిగ్రామము గుండ్లకమ్మనదీతీరము ఇట (ఓరుగంటి) ప్రతాపరుద్రసుతుడగు హరి పాలుడు బాగుచేయించిన (పాడుపడిన) దుర్గమున్నదందురు మందపాటివారు వసి చుచు నీసీమ నేలిరట అద్దంకి ధాన్యపు వర్తకస్థలముగ నున్నది

అద్దంకి గంగాధరకవి — ఆంధ్రకవులలో మధ్యకవులందు చేర్పబడినవాడు. నియోగిబ్రాహ్మణుడు. తండ్రి పేరు వీరరాజు. గంగాధరకవి గోల్కొండ నవాబగు మల్కిభరామ్ (మాలిక్ఇబ్రహీమ్ ఉల్ముల్కు) యాస్థానమున కవియైయుండినవాడు ఇతడు తపతీ సంవరణమను శృంగారప్రబంధము రచించి తన ప్రభువగు మల్కిభరాము నవాబునకు కృతినిచ్చెను క్రీ శ ౧౫౫౦ మొదలు ౧౫౮౦ కాలము, కృతిభర్త పరిపాలన కాలముగాన ఆనాటివాడని చెప్పవలయును. మల్కిభరాము బాల్యమునందు విజయనగరమున రామరాజు రక్షణయందుండెనట. అత్తరి సంస్కృతాంధ్ర భాషాపరిజ్ఞానము సంపాదించెనట

అద్దము — భరతదేశము యేయేకాలము నుండి అద్దము నెరుగనిదికాదు. గాజులు స్త్రీలు చేతులకుం ధరించుట యాదికాలము నుండియు సౌమంగల్యలక్షణముగ నెన్నంబడుచున్నవి అద్దములు దైవారాధనమునందు హిందువులకు ముఖ్యము ఈజిప్టుదేశమున కొలుత నద్దము చేయంబడెనని పాశ్చాత్యులనుచున్నారు ఇది క్రీ పూ ౧౫౦౦ సంవత్సరప్రాంతమనియెదరు అద్దముం గరగించుటకు సెంటిగ్రేడు థర్మామీటరు ౧౨౦౦ మొదలు ౧౫౦౦ వరకు డిగీల వేడి కావలసియుండును. ఇక్కాలమున పాశ్చాత్యుల కీవిద్య హస్తగతమైనది అద్దములం దనేకజాతులు, ననేకరంగులు కలవు

అద్దములోని మూట — అద్దములో ప్రతిఫలించు మూటయొక్క నీడయనిభావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అదావన్నైచయన్నాస్తివర్తమానేఽపి తత్తథా ఇతిన్యాయము — పుట్టనివాడు గిట్టనివాడు జీవించనివాడే యని భావము అనగా నాద్యంతముల నుర్కిలేకుండెనేని, ఆద్యంతములకు మధ్యకాలమునందును

ఉన్కి లేకుండునని భావము. ఆదియందు ఉన్కి జన్మమనంబడును. అంత్యమందు ఉన్కి నాశనమనంబడును వీనియం దున్కి లేకుండిన మధ్యకాలమున నున్కట్లు పొసఁగును? ఉన్కియె యుండదనుట కీన్యాయము వర్తించును.

అద్రావిగోత్రము — సాంకృతి ఉపగణము చూడుఁడు.

అదితి — దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలలో నొకతె కశ్యపునిభార్య ఈమె సంతతివా రాదిత్యులనంబడిరి. (కశ్యపుమహర్షి భార్యలు చూడుఁడు).

అదితివనము — కురుక్షేత్రవనములలో నొకటి.

అదిరాదు ఇదిపోదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

అదుగోపులంటె ఇదుగోతోకన్నట్టు నిజస్థితిని బరిశీలనఁజేయని వాగ్వ్యయమని యర్థము ఆంధ్రలోకోక్తి

అదురుటంగూర్చిన శాస్త్రము — చలనశాస్త్రము చూడుఁడు.

అదృశ్యన్తి (అరుంధతి) — వశిష్ఠ భార్య యగు నరుంధతి కీపేరుగలదు మరియు శక్తి భార్యకును అదృశ్యన్తియనిపేరు. ఈమె కుమారుఁడు పరాశరుఁడు, పారాశర స్మృతి యను ప్రసిద్ధధర్మశాస్త్ర గ్రంథము రచించిన వాఁడు. విజయనగర సామ్రాజ్య నిర్మాతయగు మాధవాచార్యుండు పరాశరస్మృతికి వ్యాఖ్య రచించెను. అదియిప్పుడు పరాశరమాధవీయ మను పేరఁబరగుచున్నది. ఈసందర్భమున వేదవ్యాసుని మనుమఁడు పరాశరుఁడని తెలియఁదగినది.

అద్రుమపాదపేదేశేఏరండోఽపిద్రుమాయతేతిన్యాయము — చెట్లులేని దేశములో నాముదపుచెట్టే మహావృక్షము. గోవులులేని యూరిలో గొడ్డుగేదెయె గోమాతయనిపించుకొనును. ఆంధ్రలోకోక్తి.

అద్దెకువచ్చినగుఱ్ఱములు అగడ్తలు దాటునా? — ఆంధ్రలోకోక్తి

అద్వైతసిద్ధాంతము — ఇది భరతదేశము నందెక్కువగా వ్యాపకమునంది యున్న మతము. సృష్ట్యాదిగ భక్తికింబిదప నేర్పడిన మతమిదియని పెక్కుండ్రు పరిశీలకులు తలంచుచున్నారు. ఇది షడ్వైదికమతములలో నొకటి. దీనినిఁగను వేదాంతవాదిమతమనియు ననుట కలఁదు. ఈమతసిద్ధాంతము ననేకమంది మహర్షులు తామాచరించియు, నన్యులకుంబోధించియు, తామురచించిన ఇతరగ్రంథములందు ప్రసంగవశమున సూచించియు నుండిరి. వారియద్వైతవిధానమును సిద్ధాంతమొనర్చుచు నేమతగ్రంథములనైన రచించియుండిరేమోగాని, యిక్కాలమునం గన్పించు గ్రంథములలో నీమతమును సిద్ధాంతమొనర్చు గ్రంథము వ్యాసరచిత బ్రహ్మసూత్రములకు నీలకంఠాచార్య విరచిత బ్రహ్మమీమాంసా భాష్యమైయున్నది. వ్యాసమహర్షి రచించిన సూత్రములు బ్రహ్మమీమాంసయని ప్రతిపాదించియుండుటచేత నదివరకే జైమిని రచించియుండిన కర్మమీమాంస నంగీకరింపక పరమేశ్వరుని ప్రతినామంబగు బ్రహ్మ పారమ్యమున బ్రహ్మప్రతిపాదక సూత్రములను వ్యాసుండు రచించియుండుటచేతను నీ యద్వైతమున నిర్గుణపరబ్రహ్మపారమ్యము అందేమైక్యమగుట ముక్తిగను చెప్పఁబడి యుండుటను, వ్యాసమహర్షి మత మద్వైత

మేమోయని స్ఫురింపకపోదు. ఐనను విశిష్టాద్వైతమత సిద్ధాంతమును, ద్వైతమత సిద్ధాంతమును, వ్యాసకృత బ్రహ్మసూత్రములకే భాష్యములుగ వ్రాయఁబడియుండుట ఇంకనూ పరిశీలన జరుగుటయే సమంజసమని తోఁచెడిని

ఈవ్యాససూత్రములకే దూర్వాసభాష్యమని వేరొకభాష్యము గాన్పించుచున్నది. కాని, ఇది విపులముగ వ్రాయఁబడక చర్చలతిక్లుప్తముగనుండుట ఇదినిజముగ ముక్కోపి యగు దూర్వాసర్షి యీభాష్యమునకుఁగర్త యనుటకుఁ బరిశీలన లోనైర్పందగునని పించెడిని. ఈభాష్యము అద్వైత ప్రతిపాదకమును పరబ్రహ్మపారమ్యమును దెల్పునదిగాన నిది నిజముగ దూర్వాసమహర్షి విరచితమే యగుచో నీలకంఠభాష్యమునకన్న పూర్వపు గ్రంథమై యుండును

శంకరభగవత్పాదులు లోకాయద్వైతసిద్ధాంత ప్రతిపాదక భాష్యము నొకటి రచించిరని యెల్లరెరింగినదే ఇది శక్తివిశిష్టమగు పరబ్రహ్మపారమ్యముగ వ్రాయఁబడినది మరియు నిందు పరమేశ్వరునిశక్తి కెక్కువప్రాముఖ్యత సూచింపఁబడినది ఇటశక్తియన పరమేశ్వరుని సామర్థ్యమే వారినిజాభిప్రాయమైయుండ నోపు. ఐనను ప్రత్యేక విగ్రహము లిది వరకే పరమేశ్వరుని శక్తికి రచింపఁబడి పూజలందుచుంట శంకరభగవత్పాదులు ప్రజాభిప్రాయముగఁ దలంచి దానినట్లు వదలి యుండిరని తోఁచెడిని. అదివరకు నధిక వ్యాపకముగాంచియుండిన బౌద్ధమతమును శంకరభగవత్పాదు లెదుర్కొని నిరసించిరనుటకన్న. దానియందలి నిజధర్మమును కా మంగీకరించిరనుటయే కొంతవరకు సమంజసముగ నుండెడిని

ఈపరిశీలన నింతటితోఁ జాపి యద్వైతమతముంగూర్చి విచారింతము. అద్వైతమన రెండు కానిదని యర్థము. అనగా జగత్తునందు పరమేశ్వరపదార్థముతప్ప యన్యపదార్థమే లేదనిభావము. 'సర్వవ్యాపకో నారాయణః' త్యుక్తులచే జగమంతయు, పరమేశ్వరపదార్థమే గాన అందన్యపదార్థమే లేకుండుట నిమతమున కద్వైతసిద్ధాంతమని పేరిడియుండిరి. సృష్ట్యాదియందు పృథివ్యప్తేజోవాయురాకాశము లైదును సృజింపఁబడియెను. అంగా గల్గెననిభావము. దీనింగూర్చి ఆర్యుల వేదమున, శ్రు॥ ఆకాశాద్వాయుః వాయోరగ్నిః అగ్నేరాపః అద్భ్యః పృథ్వీ పృథివ్యా ఓషధయః ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ అన్నాత్పురుషః। అని చెప్పఁబడినది. ఆదినాకాశము గల్గెననియు, ఆకసమునుండి (విదపనని భావము) వాయువు కల్గెననియు, వాయువుమూలముగ నగ్ని యేర్పడియెననియు, అగ్నినుండి యుదకము జనించెననియు, ఉదకసంజాతమై భూమిగల్గెననియు, భూసంజాతమై యోషధులును, ఓషధులనుండి యాహారమును, దానికిం బురుషుఁడును, నేర్పడిరనిభావము. ఇట పురుషశబ్దము, కర్మానుభవమున కాయత్త పరుపఁబడిన ప్రాణియని యెఱుఁగునది. ఇది సృష్టివిధానమనియు క్రమక్రమముగ నేర్పడి వాటివాటిరూపముల నందినవనియుభావము. ఇట్టిసృష్టి పరమేశ్వరునిచే ఉపాదానకారణముగ నెరవేఁబడెనని బ్రహ్మమీమాంసా భాష్యమున వివరింపఁబడినది. ఇంక నందే ఈ మతమున పతిపశుపాశములను త్రిపదార్థములు చెప్పఁబడినవి. పతియనిన పరమేశ్వరుం

దనియు, పశువనిన ప్రాణియనియు, పాశమనిన బంధమనియు (అనగా, విశిష్టాద్వైతమతమునం జెప్పబడిన సంసారకళంకమని భావము) ఈసందర్భమునం గ్రహించునది పతిశబ్దమునకు పరమేశ్వరశబ్దమే యర్థము. పశుశబ్దము జీవించియుండియు, కర్మానుభవమున కాయత్తమైయున్న దేహియని యెరుంగవలయును (ఇట్టిపశువుల కధినాధుండగుటం పరమేశ్వరునకుం బశుపతియని పేరయ్యెను). ఇంకం బాశమనిన, ప్రాణి పరమేశ్వరపదార్థమే యయ్యును అణవ మాయీయ కార్మిక మలములచే పరివృతమై కర్మబద్ధమై పూర్వకర్మలబ్ధఫలానుభవమున కాయత్తమైయుంట పరమేశ్వరుం జేర వీలుగాక నుండు నవస్థాప్రతిబంధమని భావము.

అద్వైతసిద్ధాంతమున తత్వములు ముప్పదియారు. మానవశరీరస్థములుగను, మానవశరీరాశ్రయములుగను వివరింప బడినవి. ఈ తత్వములు "తత్వమసి" యను మహావాక్యమునందలి మూడుపదములకు సంభవించినవిగ నుండెడివి. తత్-త్వమ్-అసి అను మహావాక్యమునకు "అది (అనిర్గుణపరబ్రహ్మము) నీవు (శరీరస్థప్రాణి) వైయున్నావ"ని యర్థము. కాన నిందలి తత్పదము శివతత్వాత్మకపదమనియు, త్వమ్పదము జ్ఞానేంద్రియ తత్వము లైదు, కర్మేంద్రియ తత్వము లైదు, పంచభూతతత్వము లైదు, పంచగుణతత్వములైదు, పురుషతత్వము, ప్రకృతి తత్వము, మనస్తత్వము, బుద్ధితత్వము, అహంకారతత్వము నను నిరువదియైదు తత్వముల కాత్మకపదమనియు, అసిపదము, రాగతత్వము, కాలతత్వము, కలాతత్వము, శక్తితత్వము, విద్యాతత్వము, నియతితత్వము, మహేశ్వర తత్వము, మాయాతత్వము, శుద్ధవిద్యాతత్వము, సదాశివతత్వమునను దశతత్వాత్మకపదమనియు నీలకంఠభాష్యములో, జెప్పంబడినది. ఈ మతమున వేదము పరమేశ్వరాదాగత మౌట పరతఃప్రమాణమని చెప్పంబడినది. మరియు జగద్వస్తువితతి పరమేశ్వరపదార్థమయ్యు అనగా వస్తుతః సత్యమయ్యు లౌకికవ్యవహారసంబంధమగు నామరూపతః మిథ్యయని చెప్పంబడినది

పరమేశ్వరుండగు పతిః సత్ చిత్ ఆనందములు లక్షణములని చెప్పంబడినది సత్తనిన త్రికాలములు స్వాధీనమైయుండుటయు, చిత్తనిన స్వప్రకాశతయనియు, ఆనందమనిన దుఃఖరహితమగు స్థితియనియుం జెప్పంబడినది. ఇట్టి సచ్చిదానంద లక్షణుండగు పరమేశ్వరుండు పంచకృత్య పరాయణుండని చెప్పంబడినది. పంచకృత్యములన సృష్టి (బ్రహ్మత్వము), స్థితి (విష్ణుత్వము), లయము (రుద్రత్వము), అనుగ్రహము, తిరోభావము లనియు, ఇవి పరమేశ్వరశాసనమున ప్రపంచమున నడచుచుండ పరమేశ్వరుండు ప్రశాంతావస్థయందు నిర్గుణుండై యుండు స్థితికి నిర్గుణపరబ్రహ్మావస్థయని సాంకేతిక నామ మొసంగంబడినది. ఇది పతియొక్క పరిణామ స్థితిగం జెప్పంబడినది.

ఇంక పశువనంబడిన ప్రాణము-ఆణవమల (శుద్ధఅజ్ఞానము), మాయామలము (అహంకార మమకారపురస్సరాజ్ఞానము), కార్మిక మలము నను త్రివిధాజ్ఞానములు చుట్టుకొనియుంట కర్మసంచితమేర్పడుచు, పూర్వకర్మ ఫలముల ననుభవింప జన్మములెత్తుచుండునని చెప్పంబడినది. కాన నిట్టి జన్మపరంపరలు ప్రాణికి విధాయకములనియే చెప్పవలసి

యుండును. దీనినుండి విముక్తిఁగాంచుట కడ్డముగనుండిన యాటంకమునకే పాశమని సాంకేతికనామము. ఈపాశమునకే కర్మబంధమనియు, ప్రతిజన్మమునం దీకర్మబాధమే సంసారబంధముగ నేర్పడి, ధన దార పుత్రేషణల గల్పించుచు, పునఃపునర్జన్మములకుం గారణమై, కలుగంజేయు చుండుననియుఁ జెప్పఁబడినది. దీనికంతకు నజ్ఞానము మూలకారణమని చెప్పఁబడినది

అజ్ఞానమునుండి తప్పించుకొనిసంసారబంధ విముక్తుఁడై జ్ఞానియగువాని ప్రాణము కర్మరహితమగు పరిశుద్ధావస్థం జెంది నిర్గుణ పరబ్రహ్మైక్యమున కర్హతకల్గుననియు ఎలనన, ప్రాణము పరమేశ్వరపదార్థమే యగుట యందేకి సర్వాత్మకుం బౌతతగల్గుననియు, నదియే ముక్తియనియు వివరింపఁబడినది. ఈముక్తిగల్గుటకు ప్రతిబంధకమగు పాశము ఆవణమల, మాయామల, కార్మికమలము లనంబడిన మలత్రయసంబంధమనియు, దీని పరిణామావస్థ జగద్గర్భితరహస్యాత్మకమగు మాయయందు చేరియుండునదియనియుఁ జెప్పఁబడినది ఈమాయంగూర్చి తెలియఁదగిన దీమతమున విస్తరించిచెప్పఁబడినది ఈమాయ జగత్తునకంతకు మూలమనియు, జగత్తునం దెల్లెడలను వ్యాపించియుండునది యనియుకూడ వివరింపఁబడినది.

నేను నాది యనంబడు యహంకారమమకారభ్రమ మాయాసంధమేననియు, తాను పరమేశ్వరపదార్థమే యను భావనకు చిహ్నమగు "సోహమ్' అను భావనయందు నమ్మకమునువాఁడు తనయందొక ప్రత్యేకతం గల్పించి, బుద్ధిచే నమ్మింపంజేయుటయు, మాయాకార్యముగనే వివరింపఁబడినది. ఇట్టి మాయామహావ్యామోహమును భేదించి, నిజస్థితియగు సోహంబ్రహ్మ యను భావన గల్గుటకుఁ జ్ఞానమని పేరిడియున్నారు ఈ జ్ఞానోదయమగుటకు మార్గములును అద్వైతమతమున చెప్పఁబడినవి శంకరభగవత్పాదులు వారిబోధలకు 'జ్ఞానాదేవమోక్షః' అని వివరించిన దేశికుఁడు అనగా జ్ఞానము గలుగనిదే మోక్షము సిద్ధింపదని భావము.

మరియు పరమేశ్వరునకు సృష్టి స్థితి లయావస్థల కతీతావస్థ యొకటికలదు దానికిం బ్రశాంతావస్థ యనిపేరు ఆయవస్థయందున్న పరమేశ్వరునకు నిర్గుణపరబ్రహ్మంబని సాంకేతికనామము కల్పింపబడినది. సృష్టి స్థితి లయకార్యములు పరమేశ్వరశాసనము మేరకు వానివాని పనులనవి క్రమముతప్పక నెరవేర్చుచుండ ప్రశాంతస్థితియందున్న పరబ్రహ్మము సత్వరజస్తమోగుణములను దూరముగ నునిచి యుండు యవస్థ ఈ అవస్థయందుండు పరబ్రహ్మము సచ్చిదానందలక్షణయుతము ఇట్టి పరమేశ్వరునకు నామరూపలక్షణములారోపించుట నిరర్థకము ఇట్టి పరమేశ్వరునియందు కర్మబంధము (అనగా సంసారబంధము) నుండి విముక్తిగాంచి పురుషత్వమును వీడియున్న ప్రాణి చేరిపోవును. శంకరభగవత్పాదులు బోధించిరి. వారి బోధ ప్రజల నెక్కువగా నాకర్షించుచుండుటయు అదివరకుఁ బౌద్ధులైయుండినవా రనేకులు వీరికి శిష్యులగుచుండుటయుఁ గాంచి దౌర్వాజాలని యసూయాగ్రస్తచిత్తులగువారు మహాత్ముని ప్రచ్ఛన్నబౌద్ధుఁడని చెప్పుచుండిరి ఇందలి నిజతత్వమేమో ఇట వివరించి ముగింతుము.

చక్కఁగా పరిశీలించినచో శంకరభగవత్పాదులు బోధించిన యద్వైతవిధానమునందలి మతతత్త్వమును ధర్మవిధులును బౌద్ధమతమునందలి మతతత్త్వమును, ధర్మవిధులునొకటిగనే యుండుటయు, బుద్ధభగవానుఁడు నిరసించిన జంతుహింసాకరకార్యములగు కొన్ని క్రతువులను శంకరభగవత్పాదులును నిరసించి జ్ఞానమార్గమునే ఉపదేశించుచుండుటయు బుద్ధభగవానుఁడు మోక్షైకమార్గముగ తన స్వవర్తనపూర్వకముగ దెల్పియుండిన సన్యాసము శంకరభగవత్పాదులును తా స్వీకరించి బోధించుచు నాచరించుచుండిన తురీయాశ్రమములోఁ గలదాగుచుండుటయు, రెండుమతములందలి సమానధర్మములు పరిలమనాంబుల నాకర్షించుచుండెను. ఇది యొక రహస్యమును కలుగ బౌద్ధమతమున పరమేశ్వరుఁగూర్చి యేమియుఁ జెప్పఁబడలేదు. ఇందుకుఁగో వరు బౌద్ధమతమును నాస్తికమనుచుండిరి గాని, దెవ్వఁడు లేఁడని బుద్ధభగవానుఁ డనినట్లుల నేతావునను గానరాదు. అదివరకే యుండిన టులఁ జెప్పఁబడిన యిప్పటి టిబెట్టుదేశపు బౌద్ధమునను, నేపాళదేశపు బౌద్ధమునను, స్వయంభూనాథుఁడు మొదలగు బౌద్ధపరమేశ్వరస్థానములు నేటికి నగ్లియుంటయు, బౌద్ధమతము నిరీశ్వరమతమని చెప్పుట సాహసమని తోపకపోగు.

మరియు, బౌద్ధమతమున వివరింపఁబడిన ప్రకృతియగు అద్వైతవిధానమున వివరింపఁబడిన నిర్గుణపరబ్రహ్మమునందలిస్థితి గాననగుచుండుటయు, దానినే (ప్రకృతి) ఆరాధించుటయన స్వతంత్రనవలన బుద్ధినారాధించుట (అనగా స్వతంత్రవర్తన) యగుటయు, శంకరభగవత్పాదులనాటి బౌద్ధము నశించినదనుటకన్న అద్వైతమతమున లీనమైనదని చెప్పుట సమంజసముగనుండును. రెండుమతములందలి ముక్తియు సరిపోవుచునేయున్నది. శంకరులను ప్రచ్ఛన్నబౌద్ధులని నిరసించినవారి తాత్పర్యమేమియంటి యసూయత నేటికిని లోకమున నచ్చటచ్చట గాననగుచునే యున్నది. అట్టివారి మనోబలహీనతఁ గాంచుము. ప్రాజ్ఞులు కనికరపడఁ దగును. శంకరభగవత్పాదులు కర్మమార్గమును నిరసించిరో, వదలిరో, జ్ఞానమార్గము బోధించుట మతసంస్కారమైనను గావచ్చుంగాని, శంకరభగవత్పాదులు అదివరకే యుండిన యద్వైతసిద్ధాంతము నిర్మించినవారు గారనియు, మతోద్ధారకులనియు, చెప్పకతప్పదు.

అద్వైతానందుఁడు — వేదాంతసారమను గ్రంథమునకు వ్యాఖ్యానము రచించినవాఁడు. ఈతని శిష్యుఁడు సదానందుఁడు.

అద్వైతానందము — ఆనందములు చూడుఁడు.

అదోషశ్శివ సగుణో విగుణో — దుష్టుఁడు ఒకరికి కీడుచేయకుండుటయే సుగుణము.

అధ్యోహగోత్రము — బౌద్ధశకగణము చూడుఁడు.

అధమునియాలగుటకన్న బలవంతుని బానిసయైనమేలు – ఆంధ్రలోకోక్తి.

అధర్మము — వరుణునకు జ్యేష్ఠాదేవియందు అధర్మము సంతానమై జనించెను. ఈతనికి నిఋతి కూతురగు హింసయు, మృష యను పేరుగలదియు సహచారిణులు. భాగవతమున నధర్మునకు మృషయందు దంభమును,

ఆదంభమునకు సహచారిణియగు మాయయందు లోభమును, ఆలోభమునకు సహచారిణియగు నికృతియందు క్రోధమును, క్రోధమునకు హింసయందు కలియు, కలికి సహచారిణియగు దురుక్తియందు మృత్యువును, ఆమృత్యువునకు భీతియందు నిరయుడును గల్గిరనియు, నిరయునకు యాతన సహచారిణియనియు జెప్పబడినది.

ఇంక విష్ణుపురాణమున — అధర్మునకు హింసయందు అనృతమును, ఆయనృతమునకు సహచారిణియగు నికృతియందు భయనరకము లిద్దరుజనించిరనియు, అందు భయునకు సహచారిణియగు మాయయందు మృత్యువు జనించెననియు, ఆమృత్యువునకు తృష్ణ క్రోధము, శోకము, వ్యాధి, జరయు గల్గిరనియు, నరకునకు సహచారిణియగు వేదనయందు దుఃఖము జనించెననియు జెప్పబడినది. మరికొన్ని యితరగ్రంథములందు, అధర్మునకు హింసయందు భయ, మహాభయ, మృత్యువులను సుతులును, సురనింద యను పుత్రికయు గల్గినటుల మాత్రము చెప్పబడినది. ఇదియెంత నిరూపితమైనది యని మేము వేరుగ వ్రాయనక్కరలేదు.

అథర్వణకారికలు — అథర్వణుండను పండితుడు, నన్నయభట్టు కాలమునాటివాడని కొందరును, అంతకంచెను తరువాతివాడని కొందరును పరిశీలకులు తలంచుచున్నారు. ఈతడు రచించినవిగ చెప్పబడినవి నాలుగుగ్రంథములు కలవని తెలిసెడిని. అవి, ౧. భారతవిరాటోద్యోగపర్వములు, ౨. ఛందస్సు, 3 త్రిలింగశబ్దానుశాసనము, ౪ కారికలు అనిచెప్పుదురు. ఇందు మొదటి రెండును మాకనవసరములు. తక్కినరెండును వ్యాకరణగ్రంథములు మరియు గదపటిది కారికలె యథర్వణకారికలనంబడు మన ప్రస్తుతాంశము. ఆ అథర్వణకారికలన్నియు నొక పుస్తకముగ లభింపకున్నవి. ఆంధ్రశబ్దచింతామణికి వ్యాఖ్యయగు (గాలి నరసయ్యగారు రచించినది) ఇంచుమించు మున్నూరు కారికలు ఉదహరింపబడినవి. ఇంకను పెక్కిండ్లు ఇతరగ్రంథముల నుదహరింపబడినవి కలవు. మరియు రావుబహదూర్ కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు వివేకవర్ధని యను మాసపత్రికలో 32౮ కారికలు ప్రకటించియుండిరి. ఇంకను వింజమూరి లచ్చారాంగారను పరిశీలకులును 32౮ కారికలు సంపాదించి యొకగ్రంథముగా జేర్చిరని ప్రతీతికలదు. ఇవి పరిచ్ఛేదములుగ వ్రాయబడియుండలేదనియు, పూర్వోత్తర సందర్భములు లేక సరిగా గానిపింపకున్నవనియు, పిదప నన్నయభట్టీయమునుండి పరిచ్ఛేదములుగ విడదీసిరనియు వింటిమి.

అథర్వణ కారికలందు హరికారికల కర్తయగు హరికవిని, శ్రీకవిని, విష్ణుశర్మను, ధూర్వహుని, శృంగారభూషణునను వైయాకరణుని పేర్కొనియుంట, వీరింగూర్చి పరిశీలింపవలసియున్నది గాని వీరి వ్యాకరణగ్రంథములలో నొక్క హరికారికలనంబడునవిదక్క తక్కినవి గానవచ్చుటలేదు. హరికారికలు శిథిలములై నామమాత్రావశిష్టముగ నుండ, కాకినాడ వాస్తవ్యులు శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారను విద్వాంసుడు, క్రీ. శ. ౧౮౮౦ సంవత్సరప్రాంతకాలమున వానిం బయలుదీసి వృత్తులను ఉదాహరణములను జేర్చి కూర్చిరని తెలియుచున్నది. వీరి గ్రంథమునకు హరికారికలనియే పేరట. హరికారికలం

బట్టియే మహానీయుండగు పరవస్తు చిన్నయ సూరిగారు బాలవ్యాకరణము రచించిరని యొక వాదుకగలదు. కొందరు పరిశీలకులు అందలి వృత్తులకు ఉదాహరణములను, ఇందు పొందుపరచిరని యనుచున్నారు. ఇందెంత వరకు నిజమున్నను, లేకున్నను బాల వ్యాకరణము ౧౮౫౮ సంవత్సరమున తొలుత ప్రకటింపఁబడియుండుట ఎరుంగదగినది. ఇంక నీసంగర్భమున అథర్వణకారికలంగూర్చి ఒక అపూర్వ లక్షణశక్తి వివరించినవారింకొకరు లేరని తేలుచున్నది. అథర్వణకారికలం గూర్చి ఇకను పరిశీలకులు చక్కని పరిశీలన లొనరపుట శ్రేయము.

అథర్వణ వేదము — వేదవ్యాసుండథర్వణ వేదమును తన శిష్యుఁడగు సుమంతున కొసంగె. ఆ మహనీయుఁడును తాను వ్యాఖ్యలొనర్చుటయేగాక తన శిష్యుండగు కబంధునకు విధించెను. అతండు తానును తన శిష్యులగు పథ్యర్షి, దేవదర్శర్షులును దీని నుద్ధరించి వ్యాఖ్యాతలయిరి.

పథ్యర్షి తనకుంబిదపఁ దన శిష్యులగు శౌనక, కుముదాది, జాబాలర్షులను నియమించెను. శౌనకునకు శిష్యులగు సైంధవ, ముంజకేశులును, దేవదర్శర్షి శిష్యులగు పిప్పలాద, శౌష్కాయని, బ్రహ్మబలి, మేధర్షులును, వ్యాఖ్యలువ్రాసి పూర్తియొనర్చిరి. ఇటుల వ్యాససంకల్ప మాయన శిష్యప్రశిష్య సంతతి కొనసాగించి పూర్తియొనరించినది వినోదముఁ గల్పింపకమానదు.

అథర్వణవేదమన్ని వేదములవలెనే మంత్రములు, బ్రాహ్మణములు, ఉపనిషత్తులనని మూడుగనే యున్నది. మంత్రభాగమున ౧౧౬౬ కారికలు కలవు. వీనిని పదునొకను తొమ్మిది యథర్వణశాఖలును కలవు. అవి ౧ పిప్పలులు, ౨ శౌనకులు, 3. దామోదులు, ౪ తోత్తాయనులు, ౫ జాబాలులు, ౬ బ్రహ్మపలాశులు, ౭ కునఖులు, ౮ దేవర్షులు, ౯. చారణవిద్యులనునవి. వీనికిం బిదపఁ పంచకల్పములు కలవు.

ప్రథమకల్పమున నక్షత్రకల్పము, విధానకల్పము, సంహితావిధి, అభిచారకల్పము, శాంతికల్పము ననునైదు పరిశిష్టలును గలవు. ద్వితీయ కల్పమునను, తృతీయ కల్పమునను, చతుర్థ కల్పమునను, పంచమ కల్పమునను ఇటులనే నక్షత్ర విధాన, సంహితావిధి, అభిచార, శాంతికల్పములు కలవు. కాననీ పైనకల్పములును ఇరువదియైదు పరిశిష్టలని తెలియగలదు. ఈ కారికలు, శాఖలు, కల్పములు, అథర్వణవేద మంత్రభాగము లోనివే. బ్రాహ్మణము విధి అర్థవాదములుగ ద్వివిధము. మరియు దీనికి గోపథబ్రాహ్మణమని పేరుగలదు. అథర్వణవేదమునందు బది ఉపనిషత్తులు కల్గినవి.

అథర్వణవేదమున ౨౦ కాండలు, ౪౦ ప్రపాఠకములు, ౧౦౦ అనువాకములు, ౭౬౦ సూక్తములు, ౧౦౧౫ వాక్యములు, ౧౨౦౦౦ కారికలును కలవు. ఈ వేదము వైతాయన గోత్రమనియు, బ్రహ్మదైవతమనియు, అనుష్టుప్ఛందమనియు, తీక్ష్ణప్రకాశము కలదనియు, విశ్వాత్మక విశ్వకర్మతగల్గి నీలవర్ణ పద్మచ్ఛాయల శరీరము కలదనియుఁ జెప్పఁబడినది. కౌశికకల్పసూత్ర మథర్వణవేదసంబంధము.

అథర్వణ వేదమునందలి ఉపనిషత్తులు — ఇవి ముప్పదియొకటి కానం

సమో. ఉ ంంఖ్య ...౧౦౹... తేది ...25 10 86

బడుచున్నవి. (ఉపనిషత్తులు, వేదములు, అథర్వణవేదము చూడుఁడు.) ౧. ప్రశ్నోప నిషత్తు, ౨. ముండకోపనిషత్తు, ౩ మాండూక్యోపనిషత్తు, ౪ అథర్వశిరోపనిషత్తు, ౫. అథర్వశిఖోపనిషత్తు, ౬. బృహజ్జాబాలోప్యనిషత్తు, ౭ నృసింహతాపిన్యోపనిషత్తు, ౮ నారదపరివ్రాజకోపనిషత్తు, ౯ సీతోపనిషత్తు, ౧౦ శరభోపనిషత్తు, ౧౧ నారాయణోపనిషత్తు, ౧౨ రామరహస్యోపనిషత్తు, ౧౩ రామతాపిన్యోపనిషత్తు, ౧౪ శాండిల్యోపనిషత్తు, ౧౫ పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్తు, ౧౬ అన్నపూర్ణోపనిషత్తు, ౧౭ సూర్యాత్మోపనిషత్తు, ౧౮ పాశుపతోపనిషత్తు, ౧౯ పరబ్రహ్మోపనిషత్తు ౨౦ త్రిపురతాపిన్యోపనిషత్తు, ౨౧. దేవీ ఉపనిషత్తు, ౨౨ భావనోపనిషత్తు, ౨౩. భస్మోపనిషత్తు, ౨౪ జాబాల్యోపనిషత్తు, ౨౫.గణపత్యోపనిషత్తు, ౨౬ మహావాక్యోపనిషత్తు, ౨౭ గోపతాపిన్యుపనిషత్తు, ౨౮ కృష్ణతాపిన్యుపనిషత్తు, ౨౯ హయగ్రీవోపనిషత్తు, ౩౦ దత్తాత్రేయోపనిషత్తు, ౩౧ గరుడోపనిషత్తు

అథర్వణశాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు — వీరు విశ్వకర్మ సంతతిలోని ప్రత్నసర్షి సంతతి వారని చెప్పఁబడినది. అథర్వణశాఖవారి మతగ్రంథమునకు ప్రత్నససూత్రమని పేరు. వీరియందు శూద్రవర్ణమనియు, శిల్పి లేక పాషాణవర్ణమనియు, రెండువర్ణములు చెప్పఁబడినవి. (విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుఁడు.)

శూద్రవర్ణపు విశ్వబ్రాహ్మణులు-పర్యాయ వృత్తివారనియు, వీరిది ఇంద్రసంతతి, శచీదేవి (శక్తి) పీఠమనియు చెప్పఁబడినది. వీరియందొక్క వాస్తుకగణమును, అందైదు గోత్రములును కలవు శిల్పి లేక పాషాణ వర్ణపు విశ్వబ్రాహ్మణు లాదివృత్తివారనియు, శిల్పిసంతతి క్రియాశక్తిపీఠమనియు, ఈ శిల్పియె శిల్పమును రచించెననియు, ఈతఁడే యోగమున కధిపతియనియు, వీరనెదరు. వీరియందు ప్రవర్షణగణము, ప్రత్నసగణము, విశ్వభద్రగణము, శకవ్రగణము నను నాల్గు గణములును, అందిరువది గోత్రములును కలవని చెప్పఁబడినది.

అథర్వణాచార్యుఁడు — ఆంధ్రకవుల యందుఁ బూర్వకవులలో పరిగణింపఁబడిన వాఁడు. అథర్వణకారిక లీతనిచే రచియింపఁబడలేదనియు, ఆధునిక (కవి) కృతములయ్యు, నాతని పేరఁబెట్టఁబడినవనియు, నొక వాదము కలదు. (అథర్వణకారికలు చూడుఁడు)

ఈ యథర్వణనామమే వింతగొల్పుచున్నదనియు, నిది బిరుదముబోలిన నామమనియు, గాలి నరసయ్య యను నామమునకు బదులుగ వచ్చిన "వాతూలాన్వయ అహోబలపతి" యను నామమువంటిదే యనియు, కవిరాక్షస నామమును గూడ నిట్టిదే యనియు, నొక వాదముకలదు.

కాలము —ఈతని కాలనిర్ణయముచేయుట కెన్నియో పరస్పరవిరోధములగు గాథలు కలవు. అట్లగుట నొక్క యాధారముచేత మాత్రము క్రీ శ ౧౧౭౨ కు తరువాతి వాఁడని మాత్రమే చెప్పనొప్పును. (ఉ.) అథర్వణుఁడు, త్రిలింగశబ్దానుశాసనమునందు ప్రథమకాండము, అయిదవ శ్లోకమునందును, తృతీయకాండము పదుమూడవ శ్లోకము నందును, విఖ్యాతప్రాకృతభాషాలాక్షణికుఁడగు హేమచంద్రుని నామ ముదాహరించినాఁడు. హేమచంద్రుఁడు క్రీ. శ ౧౧౭౨ వ

వత్సరమున మృతినొందెను కావున నీయథి ర్వణుడు క్రీ శ ౧౧౭౩ కు తరువాతివా డనుటకు మాత్ర ము వీలున్నది

తత్కృతగ్రంథములు — అథర్వణుని పేర పరంపరగ వచ్చుచున్నవి రెండు వ్యాకరణ ములు ఒక ఛందస్సు ఒక కావ్యము ఈ గ్రంథములన్నియు నొకేకవి వ్రాసెనా వేర్వేరు కాలమున రచియింపబడెనా అను నీవాదోప వాదములు కలవు. అథర్వణుడు రచియించె నన్న భారతకావ్యముగూర్చియు నెన్నో గాథలు కలవు. తత్కృతమగు భారతము రాజరాజనరేంద్రునకు కృతికొసంగ రాజమహేం ద్రము వచ్చి నన్నయభట్టునకు దన గ్రంథము జూపి తనకు రాజదర్శనము చేయింపుమని కోరుటయు నన్నయభట్టు స్వగ్రంథ ప్రాశ స్త్యము చెడునను వెఱపున నిఅథర్వణుడి ట లేని సమయా నాతని గ్రంథమును తగుల బెట్టి వానియు అట్లు భస్మమగ గా కాలిపోగా మిగిలిన విరాటపర్వము మాత్ర మనియు నీ శ్లోకపు ముక్క కలదని చెప్పుదురు. ఇదియెట్లున్నను అథర్వణ భారత ములో దని చెప్పబడు ఇదుకలోనున్న ఒకపద్య మిచ్చుటమచ్చుకుజూపియింతతో విరమింతుము

తృష్ణాతంతు బద్ధ బద్ధలగు గాధేయా కలంగూడి శ్రీ కృష్ణు గవలమర్త్యగాదలచి మర్దింపగనుత్సాహావ ర్ధిష్ణు డయ్యెనుమో ధనుండకట ధాత్రీనాథ యోజి పుమా యుష్మీయంబున గట్టవచ్చునె మదవ్యాధోగ్ర శుండాలమున్

అథసన్నిహితాదపి వ్యవహితం సాకాం క్షంబలీయసి ఇతిన్యాయము — సన్నిహితశబ్దమైనను అర్థోపయోగములేని శబ్దముకన్న, దూరస్థితశబ్దమైనను అర్థోప యోగము కలశబ్దము బలీయముగనది ఇట్లె సన్నిహితుండైనను అనుకూలింపనివాని కన్న దూరస్థుండైనను అనుకూలించినవాడాప్తుం డగునని భావము

అధ్వలు — ౬ విధములు అధ్వయనగా మార్గము చిన్మయదీక్షయొనర్చుతరి శిష్యునిం గూర్చి గురుఁడు షడధ్వశోధన మొనర్చెడిని. దీని గూర్చి సిద్ధాంతశేఖరమున విపులముగ దెల్పఁబడినది ౧ వర్ణాధ్వ అక్షరములం గూర్చినయధ్వ ౫౦ విధములు ౨ పదాధ్వ పదముల గూర్చినయధ్వ (౮౧ పదములు) 3 మ న్త్రాధ్వ మంత్రముల గూర్చినయధ్వ ౭౦౦౦౦౦౦౦ (ఏడుకోట్లు) ౪ తత్వాధ్వ తత్వముల గూర్చినయధ్వ 3 విధములు. ౫ భువనాధ్వ ౨౨౪ భువనముల గూర్చిన యధ్వ ౬ కలాధ్వ ౬ కలల గూర్చిన యధ్వ

అధ్యాత్మలు — (వాయువులు) ఇవి తమో దశవాయువులు పిండాండ బ్రహ్మాండములం దుండు విగఁ జెప్పఁబడినవి

అధ్యాత్మికశాస్త్రములు మూఁడు — ౧ నిరీశ్వరసాంఖ్యము కాపిలము ౨ సేశ్వర సాంఖ్యము, పాతంజల (యోగశాస్త్ర) ము, 3 వేదాంతము (షడ్విధవేదాంతవాద శాస్త్రములు)

అధ్యారోపాపవాద న్యాయము — అధ్యారోపమన భ్రాంతిం గల్గించుయున్నతము. దాని యపవాదము నిజమెఱింగి యాభ్రాంతిని వదలుట త్రాడును చూచి (రాత్రియందు) పామనుకొని భయపడుట అధ్యారోపము అది త్రాడేయని నిజమెఱింగి యాసర్పభ్రాంతిని వీడుట అధ్యారోపాపవాదము. ఇట్టి నిజ మెఱింగి భ్రాంతినివీడు సందర్భముల నీన్యా యము వర్తించెడిని.

అధ్వానుగోత్రము — కపిఉబగణము చూడుడు.

అధికమానము — మూడుచాంద్రమాన సంవత్సరముల కొక్కసారి అధికమాస మొకటి తటస్థించునని యెల్లరెరింగినదే. దీని నిజతత్త్వ మెట్టిదన, చాంద్రమానసంవత్సరము సౌరమానసంవత్సరముకన్న దిన ౧౦ గంట ౨౧ నిమి ౨౩ సెకండ్లు ౪౩ దనుకతక్కువ పరిమాణముకలది. కాన సంవత్సరము గడచినకొలంది చాంద్రమానవత్సరము వెనుకంబడుటయు సౌరమానవత్సరము ముందుగ కుంజరగి పోవుటయు సంభవించెడిని. అటుల గాకుండ నీయధికమాసము లక్ష్యపడుచుండును.

ఈలెక్కమేరకు ౧౯ సౌరమాన సంవత్సరములలో నేడధిక (చాంద్రమాన) మాసములు గల్గుచుండునని తేలుచున్నది. అధికమాసమువచ్చిన చాంద్రమాన వత్సరమున పదమూడు నెలలుండుటవలన పదమూడు పౌర్ణములును పదమూడమావాస్యలును కల్గు ననియర్థము. దైవికముగగూడ సంభవించిన యీపద్ధతితో నన్నియు జక్కంబడుచుండుట నైసర్గిక విచిత్రమనిపించెడిని. ఇటుల ౧౯ సంవత్సరముల కాలమున సౌరచాంద్రమాన మాసముల తేడా కలసి పోవుచుండుట జరుగుచుండును. ఇంక నీయధికమాసముల పేరులం గూర్చి విచారింతముగాక.

మేషసంక్రాంతి చైత్రమాసమునను, వృషభసంక్రాంతి వైశాఖమాసమునను, మిథునసంక్రాంతి జ్యేష్ఠమాసమునను, కర్కాటకసంక్రాంతి ఆషాఢమాసమునను, సింహసంక్రాంతి శ్రావణమాసమునను, కన్యాసంక్రాంతి భాద్రపదమాసమునను, తులాసంక్రాంతి ఆశ్వయుజమాసమునను, వృశ్చికసంక్రాంతి కార్తీకమాసమునను, ధనుస్సంక్రాంతి మార్గశిరమాసమునను మకరసంక్రాంతి పుష్యమాసమునను, కుంభసంక్రాంతి మాఘమాసమునను, మీనసంక్రాంతి ఫాల్గుణమాసమునను, సర్వసాధారణముగ సంభవించుచుండెడిని. కాని ఒక్కొకతరి ఒక చాంద్రమానమాసమున (సౌరమాన) నే సంక్రాంతియు లేకపోవుట సంభవించుచుండును అట్టిచాంద్రమానమాస మధికమాస మనంబడును అనగా నీనెల రెండుసూర్యసంక్రమణముల నడుమంబడినదని భావము. చాంద్రమానమాసముగాన నిందొక పౌర్ణమియు నొకయమావాస్యయు సంభవింపకతప్పదు ఆనెలయందు పౌర్ణమినా డేనక్షత్రమో ఆయధికమాసమాపేరం బరగెడిని ఏచాంద్రమానవత్సరము నందైన నధికమాసమిట్లు సంభవించుతరి దానిని ముందుగనడపి పిదప నిజమాసమును పాటింతురు ఈరెంటికీ మాసనామ మొక్కటిగనేయుండి నిజమాసమున సూర్యసంక్రమణము డిలీరును.

ఈసందర్భమున నింకొకతరి యీసంగతినే నుడివెదమనిన ఏనెలయం దేసంక్రమణము సంభవింపదగునో ఆనెలకడదినమగు అమావాస్యనాడు ఆసంక్రమణ మమావాస్యగడియలుండగనే సంభవించిన నది మామూలుగనే యుండుననియు, అమావాస్యగడియలై పోయినపిదప (నాదినమందే) సంక్రమణము సంభవించిన నది తర్వాతిమాసముననే సంభవించినట్లై యధికమాసమగుటయు జాగ్రతగ నెరుంగదగినది ఈసందర్భమున భాస్కరాచార్యుండు, సిద్ధాంతశిరోమణియందు వివరించిన శ్లోకమిట వివరించుట సమంజసము

శ్లో॥ స్పష్టోఽధిమాసః పతితోఽప్యలబ్ధో
యదాయదావాఽ పతితోఽ పిలబ్ధః।

సైకైర్ద్విరకైః క్రమశో౽ధిమాసైః
స్త్రదాదినా ఘుస్సుధియా ప్రసాద్యః ।

స్పష్టమాసపులెక్క మేర కధికమాసము వచ్చుచున్నను నిజమున నొకప్పుడు కాదనియు వేరొకప్పుడు లెక్కమేరకు అధికము రాక పోయినను, నిజమున నొకప్పుడు వచ్చుటయె జరుగుననియు, కావున దైవజ్ఞుండగు సిద్ధాంతి అధికమాససంఖ్యనుండి వీలుకొలది ఒకటి తగ్గించిగాని, ఒకటి హెచ్చించిగాని, అహర్గణము గనుగొనదగును అని యర్థము. అధికమాసము లెప్పుడైనను, చైత్రవైశాఖజ్యేష్ఠ ఆషాఢశ్రావణభాద్రపదములుగనే గల్గుచుండునుగాని, అన్యమాసములుగను గలుగనేరవు. (మాసములు చూడుడు, చాంద్రమాన మాసము చూడుడు, సౌరమానమాసము చూడుడు, నష్టమాసము చూడుడు).

అధికరణాంగములు — అంగములు చూడుడు.

అధికారన్యాయము — అధికారమన అర్హత యని యర్థము. ఏయే కార్యము లొనర్ప నెవ్వరర్హులో వారే యాకార్యము లొనర్పవలెనని భావము. ఉపనయనసంస్కార మందినవాడు వివాహామున కర్హుడు. స్వర్గ కాముడు కానివాడు దర్శపూర్ణమాస క్రతువునొనర్ప నసర్హుడు. కొన్ని క్రతువు లొనర్పనిదే పైక్రతువులొనర్ప నర్హత యుండదు. వైరాగ్యము కుదరనిదే సన్యాస మున కర్హతలేదు. ఇటులనే అధికారానధి కారములు (అనగా అర్హత అనర్హతలు) ఎరుగందగినవి. ఈసందర్భముల నీన్యాయము వాడుదురు

అధికారి అనుబంధము — అనుబంధ ం చూడుడు. అందులో నొకటి.

అధికోటి — ఉత్తరపాంచాల దేశములోని తొల్లింట రాజధానిగనుండిన అహిచ్ఛత్ర పురపు కావు. (ఉత్తర పాంచాలదేశము చూడుడు). వేణుచక్రవర్తి ఇట పాలించెనని చెప్పంబడినది.

అధికస్యాధికం ఫలం—అధికమునకు అధిక ఫలము అనిభావము.

అధిరాజ దేశము — కరూశదేశము చూడుడు.

అధిశూరుడు లేక అధిశూరజయంతుడు — వంగదేశపురాజు

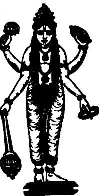
అధుగోత్రము — ఆధు మాంబడు. కధక గణము చూడుడు.

అధూర్త్తరజుడు — అత్రిసంతతి చంద్ర వంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి కుశికుడు (కుసుడు). సోదరులు కుశాంబుడు, కుశనాభుడు, వసువు అనువారలు. కుమారుడు రాజర్షియగు గయుడు. అధూర్త్తరజుడు ధర్మారణ్యనిర్మాతగ చెప్పంబడినవాడు.

అధోముఖనక్షత్రములు — ౧ భరణి, ౨ కృత్తిక, 3 ఆశ్రేష, ౪ మఖ, ౫ పుబ్బ, ౬ విశాఖ, ౭ మూల, ౮ పూర్వాషాఢ, ౯ పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములు అధోముఖము లనియు, వీటియందు నూయిద్రవ్వుట, చెరువుత్రవ్వుట, కంచెవేయుట, గణితము ప్రారంభమునం దర్హనక్షత్రములని జ్యోతిష శాస్త్రమునం జెప్పంబడినది (ఊర్ధ్వముఖ నక్షత్రములు, తిర్యఙ్ముఖ నక్షత్రములు చూడుడు).

HYDERABAD - 500 00?

అధోక్షజవ్యూహము — రామానుజీయ వైష్ణవ, చైతన్య వైష్ణవ, మతధర్మములందు తదేకాత్మ రూప మహావిష్ణువు. అసి ద్వితీయ చతుర్వ్యూహములలో నొకటిగ చెప్పఁబడినది దీనిని వాసుదేవ వ్యూహాము లైదింటిలో నొకటి కవ్యూహామనియు, విలాసమూర్తి యనియు, వరుసగ పద్మ,

గద, శంఖ, చక్రము లాయుధములనియుఁ జెప్పఁబడినది (విష్ణుదేవాలయములందలి విగ్రహాములు చూడుఁడు)

అనంగత్రయోదశి — చైత్రశుద్ధ త్రయోదశి, మార్గశిర శుద్ధ త్రయోదశుల కనంగ త్రయోదశి యను పేరుకలదు. వీటియందు శివపూజావ్రత మాచరింతురు. (పండుగలు చూడుఁడు)

అనంగదేవతలు — అనంగదేవీఅష్టకము లేక అనంగదేవతలు శ్రీవిద్యోపాసకులు (మంత్ర శాస్త్రమునందు) శ్రీచక్రమున నూతవయావరణమునఁ గల యష్టదళ పద్మ మందలి ఎనిమిది దళములందునను, దళమున కొక యధిదేవతను నిల్పి పూజింతురు ౧ అనంగకుసుమదేవి, ౨ అనంగమేఖలాదేవి, ౩ అనంగమదనాదేవి, ౪ అనంగమదనాతురాదేవి, ౫ అనంగరేఖాదేవి, ౬ అనగాంకుశాదేవి, ౭ అనంగవేగినీదేవి, ౮ అనంగమాలినీదేవి

అనంగపాలుఁడు — తువరవంశపు కడపటిరాజు రాజధాని ఢిల్లీనగరమని బయల్పడినది కొందరు పరిశీలకులీతనినాఁడే, ఇంద్రప్రస్థపురమునకు ఢిల్లీయని పేరుకల్గినదని పోల్చుచున్నారు ఈయనకు కమలాదేవి, విమలాదేవి యను నిద్దరు కుమార్తెలుండిరి కమలాదేవిని అజమీరుభూపతియగు సోమేశ్వరున కిచ్చెను ఆమెసుతుడే పృథ్వీరాజు అనంగపాలుఁడు తన కడదినముల బదరికాశ్రమమున కరుగుతరి తనఇంద్రప్రస్థరాజ్యమును దౌహిత్రున కొసంగెను. రెండవసుత విమలాదేవిని కన్యాకుబ్జరాజుకుఁ బెండ్లిచేసెను. వారిపుత్రుఁడు విజయపాలుఁడట కొందరీమెయే జయచంద్రుని తల్లియందురు కాని సందర్భము సరిగాలేదు, నిదర్శనములును లేవు.

అనంగమహారాజు — షోడశమహారాజులలో నొకఁడు (మహారాజులు చూడుఁడు)

అనంతకులగోత్రము — వైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుఁడు) అనంతకులగోత్రము ఎకాక్షేయగోత్రము (౨౧) సస్కృతగోత్రము ఋష్యశృంగస ఋష్యశృంగగణము, ఆపస్తంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రఆద్యప్రవరఖండ, దేవత అనంతేశుఁడు, భార్య మారాంబ, తపస్థానము మేరుశిఖరము, తటాకము అనంతశ్యామకము, జపము కోటి, దీపసంఖ్య ౬౧, క్షేత్రసంఖ్య ౯౭, అనంత దానములు, అలచందలు వర్జనీయము

అనంతనాగపురము — కాశ్మీరదేశము చూడుఁడు

అనంతనాథుఁడు — జైనతీర్థకరులలో నొకఁడు (తీర్థకరులు చూడుఁడు). వీరి చిహ్నము, ఎదుకంది ఇక్ష్వాకువంశము క్షత్రియుఁడు, తండ్రిపేరు సింహాసేనరాజు తల్లిపేరు

సురజాదేవి జన్మస్థానము అయోధ్య, పొడవు ౧౦ ధనస్సులు, వర్ణము సువర్ణచ్ఛాయ, ఆయువు ముప్పదిలక్షలు, గణధరసంఖ్య ౧౦, నిర్వాణస్థలము సుమేరుశిఖరము, అంతరాళము రసాగర్

అనంతనార్యకవి — ఆంధ్రకవులలో నాధునికులలో బరిగణింపఁబడినవాఁడు. తండ్రి పేరు తాళవలిగము. ఈతఁడు గాధేయోపాఖ్యానము రచించి కృష్ణభూపాలునకుఁ గృతియిచ్చెను. ఈ కృష్ణభూపాలుఁడు చిన్నపభూపకును, శామాంబకును సుతుఁడట

అనంతపండితుఁడు — తండ్రి పేరు త్ర్యంబకపండితుఁడు. తాతపేరు బాలోపండితుఁడు. మునితాతపేరు నీలకంఠదీక్షితులు. నివాసము ఇప్పటి (అప్పటి అహమ్మదునగరు జిల్లాలోని) గోదావరీనదీతీరమందున్న పుణ్యస్తంభము. మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణుఁడు.

భానుదత్తుని రసమంజరి కీతఁడు వ్యాఖ్య వ్రాసి పేరందినవాఁడు. శకవర్షములు ౧_ ౨ కాశీభూపతిగ నుండిన చంద్రభాను మహారాజు యాజ్ఞంగొని రచించెననియు అది కాశీయందేయనియుఁ జెప్పుకొనెను

అనంతపంథీవైష్ణవమతసంఘము — ముండ్వాపట్టణవాసియగు సాధుమున్నాదాస్ గురుండీమతకర్త. వీరు సువర్ణకారులట. వైష్ణవులలోపు నస్సంస్కారమందిన వైష్ణవులు, దేవుం డొక్కఁడనియు, అనంతుఁడనియు జెప్పెదరు. కరవుకాలమున సాధుమున్నాదాసుగారి దరినో పోషించిరట. సంయుక్తరాష్ట్రములందలి రాయబరేలిజిల్లా, సీతాపూర్ జిల్లా, బహారెయిబ్ జిల్లా, ఖేరీలందు వీరు గానవచ్చెదరు. విస్తారబాహుళ్యము గల మతముకాదు

అనంతపద్మనాభచతుర్దశి — భాద్రపద శుద్ధచతుర్దశి వ్రతదినము మలయాళదేశమునను అందు తిరువనంతశయనపురంబు (తిరువాన్కూరు) నను ఈవ్రత మాచరించి, అనంతశయనుండగు పద్మనాభస్వామిని పూజింతురు ఈదినముననే ఘూర్జరదేశమున కదలీవ్రతమొనర్తురు (కంకుగలు మోడుదురు)

అనంతపాలుఁడు (రాజప్రతినిధి) — కల్యాణము రాజధానిగ రాజ్యమేలినపశ్చిమచాళుక్యుఁడగు త్రిభువనమల్ల ఆరవవిక్రమార్కునిరాజప్రతినిధి గొలుత దండనాయకుఁడుగనుండినవాఁడు. తండ్రి మహేశదండనాయకుండు. ఈతఁడు బెజవాడయందు కొండపల్లి మార్గముగ నివసించెను. శైవుఁడగు శ్రీపతి పండితుని శిష్యుఁడాయెను

అనంతరాజు జన్నయకవి — ఆంధ్రకవులలో నాధునికులుగ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. తండ్రిపేరు అమ్మయామాత్యుఁడు. తాతపేరు జన్నపరాజు. రచించినది రామకథాభరణమను ప్రబంధము

అనంతవిజయము — పాండవాగ్రేసరుఁడగు యుధిష్ఠిరమహారాజు శంఖమునకనంతవిజయమని పేరు. ధనుర్విద్యమూడుఁడు

అనంతామాత్యకవి — పురాతనకవులలో పరిగణింపఁబడినవాఁడు. తండ్రి తిక్కన. తల్లి మల్లమ్మ. ముత్తాత బయ్యన్న. తిక్కనసోమయాజితో సమకాలికుఁడు మరియు నాతని కవిత్వమున్మెచ్చి తిక్కన 'భవ్యభారతి' యను బిరుదమిచ్చెనట. గురువు గోవిందచక్రవర్తి. కౌండిన్యసగోత్రము. కవి తండ్రినాడు, కృష్ణానదియందు భీమరథి, మలాపహా నదులు కలియుతావున నేర్పడిన యంతర్వేది (సంధ్య

ప్రదేశమని భావము) (శ్రీకాకుళా ధ (విష్ణు) దేవు డు ఆరికి గులదైవము కి వె ౧౮౩౧ జనవరి నాటివ ను రచి చి వి అ తునిచ దస్ను భోజరాజీయము (ఎ బ ధము) రసార్ణవము ఇకి నేవో గలవ ఏరు

అనగందిపురము (కొంకణపురము) ఇది కొం కణదేశపు రా ధానియైయు ౦ను ఇది తు గభదా దీ తీరమ ఎ ౖ అనగొ (ను గుల) శాఎ (శీర్ణవి ను గరము మూ బ)

అన(టిచెట్టు — అరటిచెట్టు ...

అనటోలియా — ఎ ౖయై రులో భాగము ౖయై రు ాు

అనధీతే మహాభాష్యే వ్యర్థాస్యాత్పద మంజరీ అధీతేఽపి మహాభాష్యే వ్యర్థాసాపదమంజరేతిన్యాయము దము జరి కును వ్యా క ర ము వ్యాక రణ మహాభాష్యము చగవనిది చ౧వి రా మ క అ గా ౖయి చ దని భావము ఇ మ ాభాష్యము జవివిన ద నీఎదమ జరి చ౧వ కర్యమే యు డ౧ు కాన నా గ శము నిరు౦రాోగ మనిభావము గొప్పవేఎము డియు నిరు రోాగిమగు వాని గూర్చి యీాన్యాయము వాడుదురు

అనన్యలభ్యశ్శబ్దార్థరితిన్యాయము — శబ్దముయొక్క అర్థము దానివలననే లభించ తగినది కాని అన్యత్ర లభింపనిదని భావము ఎశబ్దముయొక్క అర్థ మాశబ్దము వలననే గ్రహింప దగినది దేనిస్థితి దానికే యనుట కీన్యాయము వాడుచుందురు

అన్నస్యక్షుధితంపాత్రమ్ — ఇది స స్కృతశ్లోకోక్తి అన్నముందినుటకు (భుజి చుటకు) ఆకలిగొ యర్హ ను కుక చము అనగా ఆ లి ముఖ్యమని భావము

అనపచిక్కుడుచెట్టు — కాయలు రుచిగా ను డి విమవార ము ర్చను శ్లేష్మమును పైత్యముచు వృది సయుచు చిక్కుడుకాయకు వలెనే అన్ని గుణమ గల్గియు ను చు దాని క పైత్య మెగు వ యుచు దీనికి విరు గు ు ౧ వామ ు ౩ ల్లయుత్త రేణికాల్చినబూడిద 3 ో కి గి జల పై పార ఎవేస దోషముచేయుక ళ్లతో నుడి కిచి వార్చు ుదీనా లవ గము ు కర శా రు దెలు ఉప ల్పి యుకి మ ఎ ఇది చిక్కుడుజాతి కోనిదివలనే యు ది

అనభ్యాసేవిషంశాస్త్రమజీర్ణేభోజనంవిషం — అ్యా ము చేయకు ఎ వ వ శాస్త్ర ఎ్లు విష ు ృమగునో గా ాకరమగునో ఉ్లెలె అజీర్ణ ిచు క జనముచు విమ ు ృమగు ని భావము

అనముకుర్తి రంగయ్యకవి — ఆ ధ్ర కవులలో నాధునిగు క రిగణి బడిన వా ు దవరీక నియోగిబ్రాహ్మణు ను త డి పేరు తిమ్మరాజు రచి చినది యాదవ గిరిమాహాత్మ్యము

అనమిత్రుడు — అ తి చ ద్ర యాదవ క్షత్రియుడు త డి యధాజిత్తు కుమాళ్లు నిమ్ను ను శిని వృ

అనరణ్యుడు (అనేనస్సు లేక సుయో ధనుడు) — ఇక్ష్వాకుసంతతి సూర్యవంశ క్షత్రియుడు తండ్రి పురంజయుడను నామాంతరముగల కకుత్థ్సుడు సుతు ను

పృథుచక్రవర్తి. ఈతనికి అనేనస్సు అనియు, సుయోధనుడనియు. నామాంతరములు కలవు. వేరొక అనరణ్యుడు ఇక్ష్వాకుసంతతి యందు వసుమనుడను నామాంతరము గల త్రసదస్యుడనువాని సుతుడొకడు కలడు. ఇతని కుమారునిపేరు హర్యశ్వుడు.

అనర్క చతుర్దశి — (ఆంజనేయజన్మతిథి) కార్తీకశుద్ధ చతుర్దశి ఆంజనేయుని జన్మదినము. ఆంజనేయుని భక్తులు పూజలొనర్తురు

అనర్త దేశము లేక సౌరాష్ట్ర దేశము ఘూర్జర (గుజరాతు) దేశమును మాళవ దేశమందలి యొక భాగమును కలసి యొకప్పుడనర్తదేశమనంబరగెనని తెలిసెడిని. దీని ప్రశంస భాగవత దశమస్కంధమునగలదు. మరియు దీనికొకప్పుడు సౌరాష్ట్రదేశమనియు పేరు కలదట. వైవస్వతమనువు కుమారుండగు శర్యాతికి తనయుండగు ననర్తమహారాజు నిర్మించుటంజేసి యనర్తపురమనియు, అతని పాలనమునుండి అనర్తదేశమనియు పేరులందినట్లు చెప్పబడినది మరియు నీయనర్తమహారాజిక్ష్వాకునకు సోదరపుత్రుండట. అనర్తుని కుమారునిపేరు రైవతుడు ఈ దేశమున రాజధానిగ నుండిన యనర్తపుర పరిసరముల కుశ (దర్భ) విస్తారముగ నుంట, దీనికి కుశస్థలియని నామకగ్గెననియు, ఆ పుర మొకప్పుడు పాడగుచుండుగతి సంభవింప నా తావున శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకాపురమును నిర్మించినట్లు హేమకోశము ౧౧౩ యందు చెప్పబడినది. ద్వారకకింకను ఆనందపురము, చమత్కారపురము, హాటకక్షేత్రము, పవిత్రభూమియన్ని నామక నామములు కూడ నుండెను. ఇచట నచలేశ్వర శివలింగము కలదు. అనర్తపురమునందుండిన అచలేశ్వర శివలింగప్రశంస స్కాందపురాణ నాగరఖండమున గలదు. అందే దీనికి హాటకక్షేత్రము, చమత్కారపురము, పవిత్రస్థలి యనుపేరులు చెప్పబడినవి ఇక్కాలమున అహమ్మదాబాద్ మండలమున సిద్ధపూర్ అనబడు తావున కాగ్నేయదిశగా ౨౦ మైళ్లదూరమునగలదు. తొల్లింటికాలపు ద్వారక శ్రీకృష్ణ నిర్యాణమునాటిరాత్రి సముద్రాక్రాంతమై మునింగిపోవ, యీ సమీపతీరమున నిప్పటి ద్వారకాపురమును నిర్మించుకొనిరని ప్రతీతి కలదు.

ఘూర్జర దేశ మొకప్పుడు ఉత్తరఘూర్జరము దక్షిణ ఘూర్జరములుగా వేరయ్యెననియు, దక్షిణఘూర్జరమునకే అనర్త లేక సౌరాష్ట్ర దేశమని పేరై, అనర్తపురము, కుశస్థలి, ద్వారక మొదలుగు పేర్లం బరగిన పురము రాజధానియయ్యెననియు, ఉత్తరఘూర్జరకు ఘూర్జగపురమే రాజధానిగ నుండెననియు బలమగు ప్రతీతి కలదు. ద్వారక ఇప్పటి వాడ్నగర్ పుర పరిసరముల నున్నది

అనర్తుడు — మరీచిసంతతి సూర్యవంశ క్షతియుడు, తండ్రి శర్యాతి, పితామహుడు వైవస్వతమనువు, సోదరులు ఉత్తానబర్హి, భూరిసేనుడు, సుకన్యక యనువారు ఈతని నుండియె ఈతడేలిన దేశమున కనర్తదేశమని పేరయ్యెననియు, నీతడు నిమిచక్రవర్తికి సామంతుడుగనుండెననియు తెలియుచున్నది.

అనర్థక్ష్మప్రతిహతానాం విపరీతం బలాబలం — ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి. అనర్థకకార్యము లొనర్చు దుష్టులకు విపరీతబలము గల్గుచుండునని భావము.

అనలుఁడు — అగ్నికి అనలుఁడని పేరుకలదు. అనలులు ౪౯ గురు కలరట అందు అభిమానుఁడు మొదటిఅనలుఁడు అతని కుమాళ్లు ౧ పావకుఁడు, ౨ పవమానుఁడు, 3 శుచియనువార్లు ముగ్గురును, వారి కుమాళ్లు ౪౫ గురును అనలురనంబడుదురు ఇంకను రావణభూపతి సోదరుఁడగు విభీషణుని కనుచరుండును మాలి కొమరుండునగు అనలుండొకఁడు కలఁడు మరియు గుణనిధివంశజుండగు నిమధుని కుమారున కనలుఁడని పేరు కలదు. (అగ్ని చూడుఁడు)

అనవతప్త సరస్సు — దీనికి అనోతత్త యనియు వాడుకగలదు రావణహ్రదము దీనినిప్పుడు రఖస్థల్ యనుచున్నారు టిబెట్టు దేశమున కైలాసశిఖరమునకేగు మార్గమున, మానసరోవరముకడనున్న సరస్సు దీనియం దొక ద్వీపము కలదు అందు పూర్వ మొకప్పుడు లంకారాజ్యమేలిన రావణభూపతి యాశ్రమ మేర్పరచుకొని తపమొనర్చి, మహాలింగమున బడు గోకర్ణేశ్వరలింగముం బడసెనని చెప్పఁబడినది

అనవసరోక్తిపదములు — ఆంధ్ర భాష యందుఁ గొన్ని పదములు అనవసరములుగ అనవసరోక్తులై వాడుకనందియున్నవి అవి దీపపుసెమ్మె, తలపాగ, కాలిచెప్పులు, ముక్కుసత్తి, జత్తుపిలక, మగనాలి, కోటకంతకము, కోటబురుజు.

అనష్టిగోత్రము — లాంగాక్షిగణము చూడుఁడు

అనసూయాదేవి — అత్రిమహర్షి భార్య (అత్రిమహర్షి చూడుఁడు)

అనహిలా పట్టణము (అనహిల్లా పురము) — దీనికి వీరావళి యనియు పేరుండెను (గూర్జరదేశము చూడుఁడు).

అన్నవుచొరవయొగాని అక్షరవుచొరవ లేదు — విద్య నభ్యసింపఁడని భావము. ఆ ధ లోకోక్తి

అన్నంభట్టు — ఈతఁడు తర్కసంగ్రహమను గ్రంథము రచించినవాఁడు. దానికి నీలకంఠ దీక్షిత కృతవ్యాఖ్యానము కలదు.

అన్నభేది — అన్నభేదికి ఆంగ్లమున Sulphate of Iron అనియు సంస్కృతమున కాసీసమనియుం బేర్లు కాసీసము మూడు భేదములు కలవి. శుద్ధకాసీసమనియు ధాతుకాసీసమనియు పుష్పకాసీసమనియు అందు శుద్ధకాసీసమునకు శుభమనియు బేరుగలదు. ఇది స్వచ్ఛముగ నల్లఊదారంగున నుండు నది ధాతుకాసీసమునకు ధాతుశేఖరమనియుం బేరు ఇది నల్లఊదా రంగున ఇంచుక ఎఱ్ఱధాతువుల గల్గియుండును. తక్కిన పుష్పకాసీసమునకు మలీమస అనియుం బేరుకలదు. ఇది ఇంచుక తెలుపుధాతువు పచ్చధాతువులు గల్గియుండును అన్నభేది ఇనుమునకుం జెందినది అన్నభేదిని నిమ్మపండ్ల రసములో కొంతకాలము నానబెట్టి వేడి నీళ్లతో కడిగిన శుద్ధియగునని ఆయుర్వేద వైద్యులందురు దీనిని చూర్ణముగను, సింధూరముగను గూడ చేసి వైద్యులు వాడుదురు. అన్నభేదియందు తనకుందాకిన వస్తువుల గొరకి లోనికిజొచ్చుకొనిపోవు గుణముకలదు, కాన కొంచెము సిరాయందు కల్పుదురు ఇందు వలన కాగితముపై వ్రాసిన వ్రాత చక్కగ కాగితముపైననేగాక ఇంచుక లోనికింగూడ

వానకాని చక్కగ స్థిరపడను అతికముగ అన్నభేదికల్పిన కాగితముం దినిపైచి వ్రాత ముక్కలుగ రాలిపోవను చక్కగ శుద్ధిచేసిన అన్నభేది దోషములు లేక చక్కగపనిచేయును

మూత్రవ్రణములు సెలలువేసే పుట్టవ్రణములు, మాసము కుళ్లిపోయే వ్రణములు, మాసము దిబ్బవేసే వ్రణములు గండమాలలు గోరుచుట్లు, పంగలిక్ష్యోమలు, మూదలు పీని శుద్ధిచేసిన అన్నభేది నీళ్లతోంగడిగిన సుఖపడి మాన్పట్టును అన్నభేదిక న్న భేదభస్మమురు అతక న్న అన్నభేది మూర్ణమును బలముగ పనిం యూని చెప్పంబడినది అగ్నిదీప్త పెట్టికలకు బలమునొసంగి శరీరము న మ చిరక్తము పుట్టంజేసి స్త్రీల బుతురక్తమును చక్కగ వెడలజేసి క్షయ పాం బహుమూత్ర రోగములు పడంచు గుణ మన్నభేగియ గలదని చెప్పబడి ది చక్కగశుద్ధిగాని అన్నభేది గల్గించు వికారదోషములకు గాడిదలద్దెరసము విరుగుడందురు.

అన్నముపెట్టినవారింటికిం గన్నము వేయువాండు — అనగా విశ్వాసము లేనివాండని భావము అ ధ్రలోకోక్తి

అన్నముకన్న ఆదరణహెచ్చు—లోకోక్తి

అన్నీఉన్నవికాని ఐదవతనముసున్న — ఐదవతనము = సౌమ గల్యము

అన్యథాసిద్ధము — నైయాయిక శాస్త్రమునందు కారణముకానిదానికిని దానికి నిజమైన కారణముతోగల సంబంధమునుబట్టి కారణమై దిగనే ఏంచినచో, దానికన్యథాసిద్ధమని పేరిడంబడినది కార్యమునకు నియతపూర్వ మయ్యును, కారణముగాని దానిని ఇట్లనెదరని భావము. ఒక కుమ్మరి బాడితో మన్నుందెచ్చి తన ఆమకట కుండలం జేయుచుండుననుచో, కుండలకుం గుమ్మరి కారణమును, బాడి అన్యథాసిద్ధమును అగును ఇట్టివి నియతిపూర్వక లఘుత్వమనంబరగును ఇట్టి లఘుత్వములు శరీరకృతము, ఉపస్థితికృతము సంబాధకృతము ననిత్రివిధము నియతిపూర్వవర్తిత్వము అనగా లఘునియతి పూర్వవర్తిత్వము (తక్కువలో తక్కువ తొంతయుండిన కార్యసిద్ధి కల్గునో అంతయే కారణమగును) అన్యథాసిదములైగు చెప్పంబడినవి

౧ కారణవృత్తి దీనికిం గారణతావచ్ఛేదకరూప ధర్మమునియుం బేరుకలగ కుమ్మరివాని చక్రముం ద్రిప్పు కర్ర (దండము) కుండయగుటకుం గారణమైనను తద్ధర్మమైన దండత్వము కారణము కాదనియు, అన్యథాసిద్ధమనియు భావము ౨ కారణగుణము దండము కుండకుం గారణమైనను దండముయొక్క ఆకారము రంగు మొదలగునవి కారణముకాదనియు అన్యథాసిద్ధమనియు భావము 3 వేరుకార్యమునకు కారణము (పూర్వవర్తి) యనుతరి అట్లు కాకనదానిని ప్రస్తుతకార్యమునకు కారణము కాదనియు అన్యథాసిద్ధమనియుం భావము ౪ కారణ కారణత్వము కుమ్మరి కుండకు కారణము వానితండ్రి కుమ్మరికిగారణము, కాని వానితండ్రి కుండకు కారణముగాక అన్యథాసిద్ధము అనగా కారణముకుం గారణమగును ౫ ఘటమునకుం గుమ్మరి కారణము గాని వానిపరికరము (ఈఘటనిర్మాణమునకైనవియైనను) లు కారణములుగావు. అన్యథాసిద్ధములగును

అన్యవేశ్మస్థితాద్ధూమాన్న వేశ్మాంతర మగ్నిమతీతిన్యాయము — ఒక ఇంటి నుండివచ్చు పొగంబట్టి మరియొక యింటియం దగ్నికలదని తలంపరాదని భావము 'అనుమానవ్యవస్థానాత్తత్ప్రయుక్త ప్రమాణశ్యాక్ కల్గియు దక కేవలానుమానమాత్రమున ప్రమాణము కానేరదని చెప్పబడినది

అన్ఫండెడ్ డెట్స్ (Unfunded Debts)— వాణిజ్యన బంధ పరిభాషాపదము ప్రభుత్వపు Short Loans మొదలగు త్వరితముగ తీర్చివేయబడు అప్పు ఇ కను ఫ్లోటింగ్ డెట్ (Floating Debt) న పేరు వర్తించెడిని

అన్వయవ్యతిరేకన్యాయము — ఎక్కడ ఒక వస్తువయు టే మరియొకటికూడా నచ్చుటనేయు కునో ఎచ్చట దిలేకపోతే కూరెండవదికూడా లేకపోవనో, ఆమొదటి వస్తువు రెండవదానికి కారణమైయుండును అగ్నిఉన్నచోట పొగయు చ నును అగ్ని లేకున్న పొగయునుండక. ఇట్టితరి, అగ్ని పొగకు కారణమని భావము

అన్వష్టక తిథులు — ఎన్మిదవ తిథియగు నష్టమి తరువాతనియగుతిథి (నవమి) అన్వష్టక తిథి కౌణచాంద్రమానవిధాపు ఆశ్వీజ పుష్య మాఘ ఫాల్గుణ మాసముల దలి (బహుళ) నవమి తిథుల కీపేరు వాడుదురు ఇవి పితృతిథులు

అనాగతము (గ్రహాలయ) — తాళము నడచినపిదప గీతము నడచుటకుపేరు ఇది సంగీతశాస్త్రమున దశప్రాణములలో నొకటియగు గ్రహము (లయ) నందుగల నాల్గుభేదములలో నొకటి. గ్రహాలయ దశప్రాణములు చూడుడు.

అనాత్మవాదసిద్ధాంతము (Materialism)— దీనిని పదార్థవాద సిద్ధాంతమనియు ంకరు పదార్థమే సర్వకారణమనియు ఆత్మవేరేయుండదను సిద్ధాంతము జ్ఞాన విజ్ఞానములు చైతన్య జన్యములనియు తలంపు వలననే గల్గుచు డుననియు ఆత్మయన బడుది వేరే ఒకటి ఉండదనియు, పదార్థములగు ని ది యము కొటమి అతులభ విం పణశేయు నియు, మేధస్సుయొక్క వి తదృశ్యమునే పానీయమును చుంపరనియు ఇ క్రియనాశనమే మృతియనియు విధానము మేరకు సర్వము డుచుచు మననియు వీరి సిద్ధాంతము వీరికి దేవుడు లే (పదార్థము Matter చూ ఎ ఎ)

అనాదిశైవము — ఇదిచతుర్దశ శైవ భేద మతములలో నొకటి (మాను ను) ఈమతము ను తి పదార్థములు మల త్రయము శివనము వాది శైవమునందు వలెనేయుండును పతి యగు శివుడు గుణవికల్పము లేనివాడు. దీనిని దీక్షాపూర్వక గురుబోధచే నెరింగి ఆత్మలు భూతి రుద్రాక్ష, జటా యజ్ఞోపవీతముల ధరించి, గురునిశివలింగమును పూజించుచు ఉటవలన పాశముల నుండి విముక్తు డగును దానితో శివైక్యము సిద్ధించు ననియు, ఇదియే ముక్తియనియు న కరు.

అనాధ్యయములు — వేదాధ్యయనాదులు చేయరాని కాలము అనాధ్యాయములనం బడెను అనగా అధ్యయ నానర్హములని భావము ధృతి వైధృతి అనంబడు యోగములు వ్యతీపాత మహాపాతలు కలసిన దినముల నర్ధానాధ్యాయంబులు లేక నైమిత్తికానాధ్యాయంబులనిరి ఇందు సగముదిన మనాధ్యాయమని చెప్పబడినది. శుక్లకృష్ణపక్షము

లందలి అష్టమీతిథులు, చతుర్దశలు, అమావాస్యాపౌర్ణములు, అనాధ్యాయ తిథులని చెప్పఁబడినది ఇవి నిత్యానాధ్యాయ తిథులనంబరుగుచున్నవి

ఇంకను ప్రాతస్సంధ్యాకాలము సాయంసంధ్యాకాలములం దురిమిన దిన మనధ్యాయ తుల్యమైనదే నని మతాంతరము లందని యున్నారు. సహాశరుముచూడు దినమును అనాధ్యాయముగ వదలివేయవలసిన దని కొందరు ఋషులనిరి పాడ్యమితిథులుగూడ ననాధ్యాయములేనని పెక్కండ్ర మతమై యున్నది. ఇకను రాజమార్తాండమను గ్రంథము పిడుగుపడినదినము, భూకంపము కల్గినదినము, చాతుర్మాస్యలకడ దినము, అనాధ్యాయములుగఁ జెప్పఁబడినవి. నిర్ణయామృతమునందు మన్వాదులు, యుగాదులు అనాధ్యాయములుగఁ జెప్పఁబడినవి రాత్రులందు మొదటి రెండు యామములకుం బిదపను, సప్తమి త్రయోదశి ప్రదోషములు అనర్హములని నిర్ణయసింధు మతము

అపానస్మృతి — ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములంగూర్చిన స్మృతి దశశార్ధాను స్మృతులు చూడుఁడు.

అనాఫిలీస్ జాతిదోమలు — ఇవి సమశీతోష్ణ ప్రదేశములందును, ఉష్ణప్రదేశములందును మలేరియాజ్వరమును వ్యాపింపఁజేయును. ఈజాతిలో నూటయిరువదివరకు నుపజాతులు కలవని కనిపెట్టిరి. ఒక్కొకతెగ ఒక్కొకవిధమగు మలేరియా పురుగునకే యాశ్రయమిచ్చును. ఈజాతి దోమలు నదులు, చెరువులు, మొదలగు సకల జలసముదాయములందును గ్రుడ్లు విడుచును. ముఖ్యముగ మలేరియా పురుగులను వ్యాపింపఁజేయు దోమలు గృహావరణములయందె చ్చట కొంచము నీరునిలచినను గ్రుడ్లు పెట్టును. అనాఫిలీస్ దోమ ఎండను, వెలుతురును ఇష్టపడదు, కాన, పగటివేళలందు గదులలోని చీకటిమూలలందును, పశువుల సాలలందును, చెట్లనీడయందును దాగియుండి రాత్రి బయటికివచ్చును గూడుపగుల్చుకొని వెడలిన రెండుమూడు దినములకే ఆడుదోమ మనుష్యులను, జంతువులను, కుట్టి రక్తమును పీల్చుట ప్రారంభించును తరచుగా సూర్యాస్తమయ సమయమునను, తెల్లవారుఝామునను నివి కుట్టుచుండును మబ్బువేసి చల్లగానున్న యెడల పగటియందుఁ గూడ నివి కుట్టుచుండును రక్తమును పీల్చినపిదప నివి చీకటిమూలలకేగి, ఆహారము జీర్ణమగువరకు నచ్చట విశ్రమించును. అనాఫిలీసు ఆడుదోమ పెక్కుమంది నొకసారి కుట్టి పెక్కుమంది కొకసారి మలేరియాను వ్యాపింపఁజేయఁగలదు క్యూలెక్సు దోమలంత ధ్వనిచేయవు ఇవి కుట్టినపుడు నొప్పియుంతకలుగదు అనాఫిలీస్ దోమకు లావుగా పొడవైన కొండికలను దీని అవయవములు మోటుగానుండును. రెక్కలు శ్వేతవర్ణముగలిగి మచ్చలతో నుండును. దోమ ఏజాతిదో తెలిసికొనుటకు సూక్ష్మదర్శిని సహాయముచే వానిరెక్కలు, తల, కొండియు, ముండెమును చూచి కనిపెట్టుచుందురు. ఇంకను సీటియందు వ్రేలాడుట, గోడలయందు వ్రాలుట, రెక్కలపై మచ్చలనుచూచి సాధారణముగ పోల్చుచుందురు. (మలేరియా చూడుఁడు, అంటువ్యాధులు చూడుఁడు, సూక్ష్మజంతువులు చూడుఁడు).

అనామలానది — ఇప్పుడు అనోమా యనంబరగుచు గోరక్షకపురపు (ఇప్పటి గోరఖ్పూర్) మండలమున నున్నది. దీనిని ఔాని యనుచున్నారు (Cunningham's Ancient Geography of India Page 423) బుద్ధభగవానుఁడు తపంబున కేగుతరి, తొలుత నీ నదిని దాటి అశ్వమును గృహస్థాశ్రమమును విడనని చెప్పంబడినది

అనాయు లేక అనుగ — తండ్రి దక్ష ప్రజాపతి, భర్త కశ్యపుఁడు. ఈమె సంతతి వారు సిద్ధులనంబడిరి. (కశ్యపమహర్షి భార్యలు చూడుఁడు.)

అనార్యసంగమాద్వరం విరోధోఽపి సతంమహాత్మభిః — చెడ్డవారితో స్నేహముకంటె, యోగ్యులతో విరోధమైనను శ్రేయస్సే అనిభావము. ఇట్లే "అరసికజన సంభాషణాత్ రసికజనేన వాక్కలహః శ్రేయః" (అనగా అరసికులతో స్నేహప్రసంగముకన్న రసికులతో వాక్కలహము శ్రేయమని భావము) అను సంస్కృత లోకోక్తి కలదు.

అనావతప్తసరస్సు — దీనిని అనోతట్ట యని వాడుచున్నారు. తొలుత నిది సింహళ ద్వీపమున, గావణహ్రదమను పేరంబరగు చుండెడిదని కొందరు పోల్చిరి. Spence Hardy పరిశీలకుఁడు ఇది ఎప్పుడు నుండనే లేదనియు, కేవలభావితమని యనుమానించెను. బౌద్ధమత వాఙ్మయమున నిది కాన్పించెడిని.

అనాశ్వాసితదుఃఖితే మనసి సర్వ మసహ్యమ్ — ఓదార్పులేక దుఃఖించుచున్నమనసునకు సర్వము దుర్భరమే, సహింపఁజాలనిదే నని భావము

అనాస (పండు) చెట్టు— లా Ananas Sativus ఆంగ్ల Pineapple. దీనిని అనాసపనస యనియు నందురు. పుల్లగా తియ్యగానుండి దీనిపండు చలవచేయును. నిరుపెంచును. మేహశాంతిని జేయును. దాహము, పైత్యము, వికారముల నడఁచును. దురదలను, మదమును వృద్ధిపరచును. పొట్టకు బలమిచ్చును. అజీర్ణము, వాతముల నభివృద్ధిపరచును స్త్రీలకు గర్భముం జెరుపును. దీనిపువ్వు సువాసనగల్గి పొట్టకు బలముగల్గించుచు గర్భవాతముల వారించుచు జీర్ణశక్తిం బలపరచును. దీనికి విరుగుడులు- ౧. ఉప్పు, ౨. ఓలకర్ర, 3 శొంఠి, ౪ సజ్జాక్షారము.

అనాసరోగము — ఇది పసిపిల్లలకు వచ్చుచుండు రోగవిశేషము. జననీజనకుల రక్తదోషమే యీరోగమునకుఁ గారణమని వైద్యశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము. కాని యిట్టి ప్రత్యేకరోగమునుగూర్చి ఆయుర్వేద, యూనానీ, అలోపతీ విధానములయందెచ్చటను చెప్పఁబడియున్నట్టు కన్పింపదు. ఈ రోగము తరుచుగా నెలల పిల్లలకే వచ్చుచుండును. ఇందనేకవిధములు కలవు. ఎండు అనాస, ఉబ్బు అనాస, నొక్కు అనాస, పుండ్లయనాస యనునవి ప్రస్తుతము వ్యవహరింపఁబడుచున్న రోగవిశేషములు ఇవి వైద్యశాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడిన రోగములు కాకపోవుటచేఁ గాఁబోలు, వీనికి ప్రత్యేకముగా చికిత్సచేయుటకు ప్రత్యేక వైద్యులుందురు. అట్టి వైద్యులకు తక్కిన రోగములకు చికిత్సచేయు శాస్త్రజ్ఞాన ముండదు. ఈ రోగములకు బైరాగిచిట్కాల వంటి కొన్ని ఔషధులును, మాత్రలును

గలవు. వేరువేరు రకముల యనాసజబ్బులకు వేరువేరువిధములగు మాత్రలుపయోగింపఁబడుచుండును. విద్యాగంధము లేని పాటకజాతులలోని పసిపిల్లలు సరియైన చికిత్స జరుగకపోవుటచే, తరుచుగా నీ రోగమునకు గురియగుచుందురు. కొందరు వైద్యులీరోగమునకు అనాసను పక్వముగ తయారుచేసి యిచ్చుటయుఁ గలదు.

అనాహతచక్రము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన శరీరమందలి షట్చక్రములలో నొకటి. అనాహతచక్రము హృదయస్థానమునందుండునది యనియు, ధూమవర్ణము, ఊర్ధ్వముఖము ననియు, ఇట 'య' అనునది బీజమును, రుద్రుఁ డధిదేవతయనియు, ఇందు పండ్రెండు దళములు కలవనియు వానిపై ఒక్కొక్కటిగ, క ఖ గ ఘ ఙ చ ఛ జ ఝ ఞ ట ఠ అను పండ్రెండక్షరములుండుననియు, ఈచక్రమునందు అజప దినమునకు ఆరువేలు నడచుచుండుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

అనాహము — ఆంగ్ల. Anaha మలమూత్రములు బంధించి వెడలక నిలచి కడుపు పొంగి ఉబ్బరముగనుండి బాధించెడిజబ్బు.

అన్యాపదేశ ప్రయోగము — ఒక సంగతింగూర్చి కాఁజెప్పుధోరణిచే వేరొక ప్రధానాంశము దెల్పుట. దీని నాంగ్లమున ఎల్లిగరీ (Allegory) అని యందురు. ఇవి ప్రసంగములందు గల చాల అరిందాతనము దెల్పును. తెల్లింటికాలపు టాంగ్లమున నిట్టి ప్రయోగములు మెండుగగలవు.

అన్యార్థమపి ప్రకృతమన్యార్థంభవతీతి న్యాయము — ఒకవిషయమై కల్గింపఁబడిన పరిస్థితిని వేరొకవిషయమై ఉపయోగింపఁబడినను దోషములేదని భావము.

అన్వారీసుహైలీ — హితోపదేశము చూడుఁడు.

అనియాదిగణపతిదేవుఁడు — ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందు పరిగణింపఁబడిన వాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. తండ్రి పేరు మాలన్న. రచించినది శివయోగసారము. ఇది పూర్వభాగము, ఉత్తరభాగమునని రెండు భాగములుగను, భాగమున నాలుగధ్యాయములు కొప్పఁ నెన్మిది అధ్యాయములుగ నున్నది.

అనిరుద్ధవ్యూహము — రామానుజ వైష్ణవ చైతన్య వైష్ణవ మతధర్మములందు తదేకాత్మరూప మహావిష్ణువునకు ఆది చతుర్వ్యూహములలో నొకటిగను చెప్పఁబడినది. దీనిని అనిరుద్ధవ్యూహములలోని ఉపవ్యూహమనియు, విలాసమూర్తి యనియు, వరుసగ చక్ర, గద, శంఖ, పద్మము లాయుధములనియు చెప్పఁబడినది (విష్ణుదేవాలయములందలి విగ్రహములు చూడుఁడు).

అనిరుద్ధుఁడు — కల్పాదియందు బ్రహ్మను పుట్టించుటకు విష్ణుదేవుండెత్తిన యవతారము. ఇతను శ్రీకృష్ణుని దౌహిత్రుఁడు (రుక్మిణీదేవి కుమార్తెయందు ప్రద్యుమ్నునకు పుట్టిన కొడుకునకును) అనిరుద్ధుఁడని పేరు. ఇతని భార్య బాణాసురుని కొమార్తెయగు ఉష.

విష్ణుదేవుని యవతారమున కనిరుద్ధవ్యూహ మనిపేరు (అనిరుద్ధవ్యూహము చూడుడు)

అనిర్వేద ప్రాప్యాని శ్రేయాంసి — సాహసముచేయనిదే శ్రేయస్సు కలుగదు.

అనిలగణము — వీరు నలువదితొమ్మండు గురు కలరని యగ్నిపురాణమునందు చెప్పఁబడినది. అభిమానాగ్నికి పావకుడు, పవమానుఁడు, శుచి యనువారు ముగ్గురు సుతులును అగ్నిత్వమునకు వచ్చినవారు. వారిలో నొక్కొకరికి పదునేనుగురు చొప్పున పుత్రులు కల్గిరి. వీరందరు అనిలురే. కాన నలుబది తొమ్మండుగు రనిలురైరి. (అగ్ని చూడుడు) అనిలురు నవదేవతాగణముల లోనివారు.

అనిలుఁడు — అష్టవసువులలో నొక యనిలుఁడు కలఁడు. ఒకి వాయుపుత్రునకును అనిల నామము కలదు. ఈతని భార్యపేరు శైవ కుమార్లు పురోజవుఁడు, విజ్ఞానగతి (అనలుఁడు చూడుడు)

అనిషిద్ధ మనుమత మితిన్యాయము ఆక్షేపింపబడనిది, అంగీకరింపబడినదియె నని భావము. ఇందువలన మౌన మంగీకార మని భావము. కాని మౌన మర్ధాంగీకార మని లోకోక్తియుం గలదు

అనీకుఁడు — యదువంశక్షత్రియుఁ డగు వసుదేవుని తమ్ముఁడు.

అనుకరణము — ఒకరింజూచి తానట్లు చేయనేర్చుకొనుట, యనుకరణమనంబడును ఇది ద్వివిధము. ఒకరు పల్కినట్లుల ఆకంఠ స్వరముచనే అట్లె ధ్వనిగపల్కుట శబ్దానుకరణము. ఒకరొనర్చినట్లు తానును చేయుట వ్యాపారానుకరణము. ఇంకను అనుకరణము స్వాభావిక బుద్ధిపూర్వకములని ద్వివిధముగ చెప్పుదురు. చిలుక గోరింక పలుకులు బాలుఁడు తలిదండ్రులుచెప్పిన పల్కులం బలుకుట స్వాభావికమనియు, గానవిద్య గురువు నుండి యభ్యసించుట బుద్ధిపూర్వకానుకరణ మనియు నందురు. 'డార్విన్' పండితుఁడు పిల్లలకు నాల్గవనెలనుండియు, అనుకరణ వృత్తిగల్గునని చెప్పియున్నాఁడు. కోతులు మనుష్యులొనర్చిన కార్యముఁజేయుట ఈ యనుకరణ వృత్తియె

అనుగ — అనాయువు చూడుఁడు.

అనుగీత — వేదాంతగ్రంథము, భారతము అశ్వమేధపర్వమున గానవగుచు భగవద్గీతకు అనుగీత యని భావము శ్రీకృష్ణుం డర్జునున కుపదేశించిన కర్మయోగము దీనినే సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్ర మహారాజునకుం దెల్పినట్లుల చెప్పఁబడినది.

అనుతాపకుఁడు — తండ్రిపేరు దనువు.

అనుపకుల గోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు). అనుపకుల గోత్రము, ద్వ్యాముష్యాయణ గోత్రము (3), సంస్కృత గోత్రము, అగస్త్యస, అగస్త్యగణము, ఆపస్తంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణ గ్రంథములు నిర్ణయసింధు, ధర్మసింధు, ఆశ్వలాయనసూత్రము, నకలేశుఁడు దేవత, భార్య సర్వాంబ, కనకాద్రి తపస్థానము, సర్వతీర్థము తటాకము, జపము లక్ష, దీపములు ౭౦, క్షేత్రసంఖ్య ౧౬, ఎరుములు దానము. అనుములు వర్జనీయము.

అనువగోత్రము — భృగుసంతతి. ఆర్ష్టిషేణగణము చూడుఁడు.

అనుపదేవుఁడు — యదువంశక్షత్రియుఁడు. తండ్రి దేవకుఁడు.

అనుబంధ చతుష్టయము — తర్కశాస్త్రమునందు (సంజ్ఞలు) ౧. సంబంధము- దేనినైనను ప్రతిపాదించునట్టిదానికి ప్రతిపాదకమనియు, దేనిని ప్రతిపాదించునో అట్టిదానికి ప్రతిపాద్యమనియు, అట్టి ప్రతిపాదక ప్రతిపాద్య రూపకసంబంధమునకు సంబంధమనియు సంజ్ఞలు. ౨ విషయము- అట్టి ప్రతిపాదకయందు ప్రతిపాద్యము నెఱుంగుటకుగాను వివరింపఁబడిన సాధనసంపత్తి (విధానము) కి విషయమను సంజ్ఞ ౩ ప్రయోజనము- దాని నెఱుఁగుటవలన గల్గెడి ఫలమునకు ప్రయోజనమని సంజ్ఞ ౪ అధికారి అట్టిదాని నెఱింగినవాని కధికారియని సంజ్ఞ

అనుభూతస్వప్నము — స్వప్నశాస్త్రము చూడుఁడు.

అనుముకుందపురము — (పట్టణము) దీనికి అనుముకుందపట్టణ మనియుఁ పేరు కలదు ఇప్పుడు నైజామురాజ్యములోని వరంగల్లు (ఓరుగల్లు లేక ఏకశిలానగరము) పురమునం జేరియున్నది తొల్లింటి తెలింగాన దేశములోనిది. (చూడుఁడు)

అనుమతి — ధాత భార్యలలో నొకతె

అనుమర్షణకుల గోత్రము — ఆర్య వైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలోనొకటి. (వైశ్య గోత్రములు చూడుఁడు). అనుమర్షణకుల గోత్రము, ఏకార్షేయ గోత్రము (౪౨), సంస్కృతగోత్రము, వటుకస- వటుకగణము, స్థూలశిరస్కర్షి, ఆపస్తంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథము అద్యప్రవరఖండ, సమానగోత్రము స్థూలశిరస్కస, హాలాస్య నాయకుఁడు దేవత, భార్య ముక్తికాంత, మధుర తపస్థానము, జీవన్ముక్తిప్రదము (సరస్సు) తటాకము, జపము కోటి, దీప సంఖ్య ౫౦, క్షేత్రసంఖ్య ౨౮, పవడము దానము, స్ఫటికములు వర్జనీయము.

అనుమానపంచకము — ౧ నామము, ౨ జాతి, ౩ గుణము, ౪ ద్రవ్యము, ౫ క్రియ లని అనుమానములైదు.

అనుమానుష గణము — ఇందైదు గోత్రములు చెప్పఁబడినవి. (యజుశ్శాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుఁడు). ఇది విశ్వబ్రాహ్మణులయందొక గణము. ౧. అనుమానుషర్షి గోత్రము అనుమానుష, మార్గణిక, సనత్కుమార, ధార్మిణి, దేశిక (పంచార్షేయప్రవర). ౨ సనత్కుమారర్షి గోత్రము- సనత్కుమార, ధార్మిణి, దేశిక, (త్రయార్షేయ ప్రవర) ౩ ధార్మిణిఋషిగోత్రము- ధార్మిణి, దేశిక, వైధాత్ర్య, (త్రయార్షేయప్రవర) ౪ విధాత్యమనుర్షిగోత్రము- విధాత్య, ద్విజధర్మ, దేవసేన, నిజధర్మ, బోధన (పంచార్షేయప్రవర). ౫. ద్విజధర్మర్షిగోత్రము- ద్విజధర్మ, నిజధర్మ, దేవసేన (త్రయార్షేయ ప్రవర)

అనుముల చెట్టు — లా Dolichos Lablab ఆంగ్ల Senensis Seeds సం. నిష్పావీ, శింబి అనుములు దేహపుష్టి, పైత్యము, కడుపుబ్బరము, గురుత్వము, హృదయమునశూల, శుక్లనష్టము, జ్వరము, రక్తపైత్యము, విదాహము, కఫము, వాతము గల్గించును మలమూత్రముల వెడలించును. స్త్రీలకు పాలనుగల్గించును. ప్రేగులందుజనించు

పుండ్లను మాన్పును వాంతులు, నేత్రరోగములు, శోషల నడచును విషమును హరించును దీనికి విరుగుడు ౧ పంచదార ౨ మాదీగంధకము ౩ కలిసీరు, దీనిని ఉపశమించుటకు నాగబెట్టట మూలమున పైపొర దీసివైచిన దీని దోషము మరుగును కావున చేయు పదార్థములు దీనిదోషము మడచును ఎర్ర అనుములను అగిసెలని యందురు చమురుగల్గి యిదే గుణములు గల్గియుండును వేడిచేయును దీనికి విరుగుల్లి పెప్పల్లి ఓమము కలిగిల్లి

అనురాగోఽనురాగేణప్రత్యేష్టవ్యః — అనురాగము జూపియే అనురాగము గొనవలసియుండును సంస్కృత లోకోక్తి

అనురాయణగోత్రము — విధ్వవగణము చూడుము

అనులోమవిలోమములు — గణితశాస్త్రమునందు కొలవరుస నెడమ ప్రక్కనుండి కుడిపక్కకు గుణించుట అనులోమ విధానమనియు కుడిపక్కనుండి ఎడమవైపుకు గుణించుట విలోమవిధానమనియు పేరులు (గణితము చూడుము)

అనులోమిగోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుము

అనువు — యదువంశక్షత్రియుడు కురువశుని కుమారుడొకడును, కపోతలోముని కుమారుడొకడును అనువు అను పేరు గలవారలే కపోతలోముడు విలోమ తనయుని కుమారుడు (యయాతిమహారాజు చూడుడు)

అనువృత్తిన్యాయము — అనువృత్తి యన ననుసరించుట అభ్యాసమని భావము అభ్యాసమువలన సర్వము స్వాధీనమగునని భావము

అనుసాతకిగోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుడు

అనుస్వారము — (పూర్ణార్ధములు) అనుస్వారమునకుం బిందువనియుం పేరుకలదు తెలుగున దీనిని సున్నయనెదరు ఆదికాలమున సంస్కృతలిపి వ్యవహారమునందున్న నాగరి సంస్కృతాక్షరముపై నొకచుక్క నిడిన, అనుస్వారముగ నగుచు వచ్చెను దేవనాగరలిపి వాడకమునందు నేటికిని నిట్లే జరుగుచున్నది ఇది వాతయందలి పద్ధతిగా నెరుగునది ఇక శిలాశాసనాక్షరములందీచుక్క పలుచిక్కులకు గారణమయ్యెనట దేని ప్రమాదవశమున నక్షరముపై చిన్నదెబ్బ తగిలి చిన్నరాతిముక్క యూడిపోయినది సున్నయేమోయని భ్రమకల్గుటయు కొన్ని తావుల పదార్థములు సంశయములు కల్గుటయు సంభవించెనట కావుననే శిలాశాసనములందు నీ సున్న వృత్తాకారముం దాల్చినదని సుప్రసిద్ధపరిశీలకులగు శ్రీ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారనియున్నారు ఈ మార్పు ప్రారంభదశయందీయనుస్వారముం బేరశాసనముల సంస్కృతాక్షరములపై గీయంబడు చుక్కగీతకుంబైని ఇచ్చకదూరమున చుక్కబడుచు డెగాని, క్రీ. వె. ౧౩ శతాబ్దమునకుం బిదప ఆగీత నటియే పైన చుక్కంబడుట కాననగుచున్నది ఇది సంస్కృత లిపియందలి యాచారము కాన పరిశీలకులీయనుస్వార విన్యాస విధానమునుండియే కొన్ని శాసనకాలములను నిర్ణయించి యున్నారు

ఇంక ద్రావిడభాషయగు తెలుగునందు క్రీ. వె. ౧౧వ శతాబ్దమునకుం బూర్వ

మనుస్వారము నుచ్చరించుటయే లేదని చెప్పుటకు ధైర్యము చాలకున్నను, కానరాకున్నగని చెప్పనగును. ఏలనన, అనాడు దండము అని వ్రాయుటకు 'దణ్డ' మనియు, అండము అనివ్రాయుటకు 'అణ్డ' మనియు, అంబరమనుటకు 'అమ్బర' మనియు వ్రాయుచుండుట గాననయ్యెడిని. అనగా వర్గాక్షరములకుఁ బూర్వము బిందువు వాడఁబడుట లేదని భావము. క్రీ. శ. ౧౧వ శతాబ్దము నుండియు, బిందువు వాడఁబడుచుండుట గాననయ్యెడిని. ఇప్పటికి నట్లు జరుగుచుండుట నీ సున్న నకారమునకును, మకారమునకును, ణకారమునకును ప్రతినిధిగ నున్నది ఈ పద్ధతియే మహారాష్ట్ర, కర్ణాట, ద్రావిడ దేశములందుఁగూడ కలదని వినుచున్నాము.

తెలుఁగులిపియందు ఆదికాలమున అరసున్న (అర్ధానుస్వారము) వాడఁబడుచుండినటుల గానరాదు. వాఁడు, కోఁతి, తోఁట, మొదలగు తావులందును, ద్రుతాంతమున వచ్చు క, చ, ట, త, ప, లకు మారుగ విధింపఁబడిన గ, జ, డ, ద, బ, లకుఁ బూర్వమునను నిండుసున్నలనే వ్రాయుచుండిరి. శిలాశాసనములును, ఇట్లే యుండినవి. దీనింబట్టి ఏదేని యొక ప్రత్యేకమగు నుచ్చారణయొకటి ఉండియుండవలయుననియు తోఁచకపోదు. సుప్రసిద్ధాంధ్రపరిశీలకులగు శ్రీ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు 'అది' అనునాశిక (ముక్కుతో పల్కెడి) స్వరమనియు, విదేశములకు వలసపోయి, అట నాంధ్రమును వీడకున్నవారు అట్టిపదములందున్న అనుస్వారమును అనునాశిక యుక్తముగనే పల్కుచున్నారనియు తెల్పి, ఇప్పటి యర్ధానుస్వారములు (అరసున్న), అట్టి అనునాశికస్వరమునకే, చిహ్నమని యున్నారు. అట్టి యుచ్చారణ ఇటీవల లోపించి, వాడు, కోతి, తోట యని పల్కుచున్నను, అందుండవలసియున్న అరసున్నలుగూడ కొందరు వ్రాయుటమానినను, వానింగూర్చి విమర్శించుట యాంధ్రపరిశీలకులకు విధిగాకపోదు.

అనుహ్లాదుఁడు — హిరణ్యకశిపుని కుమారుఁడు, ప్రహ్లాదుని సోదరుఁడు.

అనుక్షరిగోత్రము — ఉపమన్యుగణము చూడుఁడు.

అనూతకిగోత్రము — కుశికగణము చూడుఁడు.

అనూపదేశము (చేదిదేశము, హైహయదేశము, దాహాలమండలము లేక దాహాలదేశము, మహిష లేక మహిషకదేశము, దక్షిణమాళవ, ఛత్తీస్‌ఘడ్ రాజ్యము) — ఈ దేశమునకనేకపేర్లు వేర్వేరుకాలములందుఁ గుదిరియుండెనని తెలిసెడిని. కార్తవీర్యార్జున మహారాజు తాతయగు హైహయ పాలితమై హైహయలేక హైహయ దేశమని పేరందెను. మరియొకప్పుడు చేదిభూపతి పాలించుటంజేసి చేదిదేశ మనఁబరగెను. ఒకతరి మాళవ దేశమునకుం జేర్పఁబడి దక్షిణమాళవ యనఁబడెను. మహిష లేక మహిషకుం డను భూపతిచే నిర్మింపఁబడిన రాజధానిపురము మహిష్మతి నుండి మహిష దేశమనియు, మహిషక దేశమనియు, మాహిష్మతిదేశమనియు పిలువఁబడియెను. దాహాలమండలంబని పేరుగల (ఇప్పటి బుందేల్ఖండ్) బుందేలఖండము ఇందొకప్పుడు రాజనివాససీమయై ప్రాముఖ్యతనందియుండుట దానినుండి దాహాలదేశమనఁబరగెను. ఈ దేశాధిపతికి సామంతరాజులుగ నుండిన ముప్పదియార్గురు భూపా

లురు ముప్పదియారుకోటల (దుర్గము) నుండి ఛత్తీస్‌ఘడ్ (ముప్పదియారు కోటల) రాజ్యమని ప్రసిద్ధమయ్యెను. ఇప్పటికిని, ఆపేరు వాడుకయందున్నది. పశ్చిమమున కాళీసింధునదులును, తూర్పున తోన్సే యనియు, ఛత్తీసాఘడియ యను ఛత్తీస్‌ఘడ్ భాష లోని యొకపుస్తకమున ఎల్లలుగ చెప్పఁబడిన ఈదేశము ఇప్పటి మధ్యరాష్ట్ర (Central Provinces) ములోని చాలాభాగమును, బందేలఖండము (Bundle Khand) దేశములోని భాగమును, మాళవ దక్షిణభాగమును, ఔరంగాబాదులోని కొంచము భాగమును కలసి, అనూప లేక చేదిదేశమై యుండునని పోల్చఁదగియుండును ఈదేశ ప్రశంసలు ఉత్తరరామాయణము ౩౦ యందునను, మహాభారత వనపర్వము ౧౧౮ యందునను, స్కాందపురాణ నాగరఖండము ౬౬ యందునను గానవచ్చెడిని. బౌద్ధగ్రంథములందు దీని నవంతి దక్షిణాపథ మని వాడిరి. రాజధాని మహిష్మతి యనిరి.

ఈ దేశముయొక్క తక్కిన సంగతులు వివరించుటకుఁబూర్వము మిక్కిలి పూర్వ కాలమునాటి సంగతి వివరింపఁదగును. ఈ దేశములో జాబాలిపురము (ఇప్పటి జబ్బల్పూర్) తొల్లియొకప్పుడు జాబాలిఋషి నివాసమై, ఆశ్రమస్థలిమై యుండెను. ఇటకుఁ బశ్చిమముగా నేడుమైళ్ల దూరమున, తిరోహరను గ్రామముకలదు అది తొల్లింటి తారకాసురునితావు. ఇది నర్మదానదీతీరమున నే యున్నది. ఆకాలపు దీని పేరేదియో తెలియకున్నది. తారకాసురుని పుత్రులు - కమలాక్షుఁడు, విద్యున్మాలి, తారకాక్షుఁడు, వనువారలు ముగ్గురును త్రిపురాసుర లనం బరగువారు. వారినుండి త్రిపురాసుర పురమనియు, త్రిపురమనియు నాతావునకు వాడుక కలిగెను. నానాటికాపేరు తిరోహా రవంబడుచున్నది. అట నాముగ్గురురక్కసులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన శివలింగము నేటికిం గలదు. ఈ త్రిపురాసురులుముగ్గురు లోకులను బాధించుచుండినకతన, పరమేశ్వరుఁడే వధించెనని పద్మపురాణము సర్గ ౭ వ అధ్యాయమున చెప్పఁబడియున్నది. త్రిపురాసురపురము నుండి కొంతకాల మాప్రాంతదేశమునకుఁ త్రిపురదేశమని పేరు వాడుకయయ్యెనట. కాని, యచిరకాలముననే మాసిపోయెను. ఈపురమునకు చేదిపురమని పిదపఁ బేర య్యెను. మత్స్యపురాణము ౧౧౬ యందు చేదిపురమును బాణాసురుఁ డేలెనని చెప్పఁబడియున్నది.

పిదప మహిష్మఁతు లేక మహిష్మకుఁడను భూపతిమాహిష్మతిపురమును నిర్మించి రాజధానిగ నొనర్చుకొనియెను ఈసంగతి హరివంశము ౧ అధ్యాయమున మహిష్మంతుఁడనురాజు మాహిష్మతీపురము నిర్మించె నని చెప్పఁబడినది. పద్మపురాణోత్తర భాగమున మహిశుఁడనురాజు నిర్మించెనని చెప్పఁబడినది దీనికి మహేశపురమనియు మహేశ్వరపురమనియుకూడ వాడుకనామము లుండెనట నర్మదానదికిఁ గుడివైపున నుండెనట ఇది హైహయ (అనూప) దేశ భూపతులకు రాజధానిగ నుండెనట. కార్తవీర్యార్జున చక్రవర్తికి నిదియే రాజధాని. ఇది అగ్నిదేవునిచే రక్షింపఁబడినదనియు, కావుననే అగ్నిపురమని ప్రసిద్ధమైనదనియు మహాభారతము అనుశాసనపర్వము ౨౧ వ అధ్యాయమునను, జైమిని భారతము ౧౧ వ

అధ్యాయమునను చెప్పఁబడినది కార్త వీర్యార్జునచక్రవర్తిని, జమదగ్ని రేణుకల పుత్రుఁడై సుబ్రహ్మణ్య శిష్యుఁడగు పరశురాముఁడు వధించెనని భాగవతము నవమస్కంధము ౧౫వ అధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినది మాహిష్మతీపురము నర్మదాతీర ప్రాంతమనియు, అమరేశ్వరమునకును ఓంకారమాంధాతక్షేత్రమునకును సమీపమని చెప్పఁబడినది ఇక్కాలమున మాహిష్మతీ పురము డిన నాల్పుగాని ఆ జాడలుగాని లేశమును గానరాకున్నవి

శిశుపాలుఁడు చేదిదేశమేలుటలో, చంద్రావతీపురము రాజధానియై యుండెను ఇది ఇప్పుడు మధ్యపరగణాలు లలితపూర్ జిల్లాలో, చాందేరి యనుపేరం బరగుచున్నది గుప్తవంశపు ప్రభుతు లీదేశము నేలుతరి కాలాంజపురమును, మహాభారతకాలమున శుక్తిమతీపురమును రాజధానులుగ నుండినట్లగుపడుచున్నది. తిరిగి ఇప్పటి తివోరి (తొల్లిటి త్రిపుర) రాజధానియయ్యెననియు తెలిసెడిని అప్పుడు దాహాలదేశమని వాడుక యుండినటుల Alberuni s India Vol. I, P 202 న చెప్పఁబడినది కలాచూరిక్ పాలనము కాలమున చేదిదేశమని పేరుండి నటుల అనర్ఘరాఘవమున వివరింపఁబడినది మాల్వ అవంతిదేశ రాజధాని మాహిష్మతి యని, దీర్ఘనికాయమనంబడు మహాగోవింద సూత్తము (బౌద్ధగ్రంథము) న చెప్పఁబడినది

పయస్వినీనది (ఇప్పటిపైశుని) తీరమున గల చిత్రకూటపర్వతముపై శ్రీరాముఁడు సీతాసహితుఁడై కొంతకాల మరణ్యవాసవిధి నెరపుటంజేసి రామగిర్యాశ్రమమని పేరొందెను కావుననే, మహాకవి కాళిదాసు తన మేఘసందేశమున మొదటిశ్లోకమునందు 'రామగిర్యాశ్రమేషు' అని వ్రాసియున్నాడు పయస్వినీనదింగూర్చి వామనపురాణము ౧౩-వ యందు ప్రశంసలకు ఇక నొక్కసంగతితో ముగింతుము. రాజగిరియందు జన్మించి మండనమిశ్రుఁడను పేర బరగి, మాహిష్మతి యందు శంకరభగవత్పాదులచే వాదమున నోడింపబడి వారికి శిష్యుఁడై విశ్వరూపస్వామి లేక విశ్వరూపాచార్యుండను పేరందిన విద్వచ్ఛిఖామణి ఇచట నివసించువాఁడనియు, ఇటనె వారివలన నోడింపఁబడెననియు, అది యీమాహిష్మతియె ననియు, మాధవాచార్యకృత శంకరదిగ్విజయమునఁ జెప్పఁబడినది

అనూరథుఁడు — అత్రి, చంద్ర, యాదవ ఘతి యుఁడు ఇతని కుమారులు అగ్నేఁడు, పురుహూతుఁడు, మధువు, అనువారలు

అనూరాధనక్షత్రము — ఇది ఛత్త్రమువలె నగుపడు మూఁడునక్షత్రముల సముదాయము అనూరాధకింకను ఆరాధ, మిత్రం, మైత్ర మని పర్యాయపదములు కలవు. దీనికి మిత్రుఁడధిదేవత దేవగణము, శిర్యఙ్ముఖము, పుంస్వభావనక్షత్రము, ఆడజింక, చిలుక, పనసచెట్టు ఈ నక్షత్ర సంబంధములనియు, ప వేళ చిన పదిఘటికలపై త్యాజ్యము (విష ఘటికల) నియు, ముప్పదినాల్గు ఘడియలపై యమృతఘటికలనియు, మృదుస్వభావ నక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది.

అనూరాధపురము — సింహళద్వీపము నందలి, పాడుపడి తిరుగఁ ద్రవ్వఁబడిన పట్టణము. కండి కుత్తరముగా ౭౮ మైళ్ల దూరమున నున్నది ఇది క్రీ పూ ౪౩౭

మొదలు ౭౧౦ వరకు రాజధానియై యుండినది పురాతనపుఁగట్టడము లనేకములు బయలుఁజేర దీయఁబడినవి అందు గయనుండి అశోకచక్రవర్తి సుతయగు సంఘమిత్ర తెచ్చి నాటిన బోధివృక్షము (రావి) కలదు (లంకారాజ్యము చూడుఁడు)

అనూరుఁడు (అరుణుఁడు) కశ్యపప్రజాపతికి వినతయందు అరుణుఁడును, గరుడుఁడును జనించిరి. వీరు అండజులు. ఊతనియండమును వినత తొందరగ పొదిగినందున నితఁడు వికలాంగుఁడై జనించెను. ఈ అరుణుఁడు సూర్యుని రథసారథియయ్యెను గరుడుండు విష్ణుదేవుని వాహనమయ్యెను ఊరువులు లేకుంట ననూరుఁడనంబరఁ అరుణుని భార్య శ్యేని సంపాతి, జటాయువు, అనువారలు పుత్రులు. (అరుణుఁడు చూడుఁడు).

అనేనస్సు — తండ్రి ఆయువు, కుమారుఁడు పృథుఁడు. కనిష్ఠసోదరుఁడు నహుషుఁడు ఇంకను కకుత్స్థుని కుమారుఁడగు అనరణ్యుఁడనియు, సుయోధనుఁడనియు నామాంతరములు గలవానికి అనేనస్సు అను పేరుగలదు

అన్యేనచ అన్యస్యవిధిర్భవతీన్యాయము ఒకరిమూలమున వారికి విధియగునది అన్యులకుఁగూడ విధియగునని యర్థము. ఇద్దరికి చక్కని యనుబంధము ఉండినచో, అందొకరి కార్యమునందు రెండవవారికిఁగూడ బాధ్యత కల్గునని భావము.

అనోమానది (ఔమి) — ఇది గోరఖ్పూర్ (గోరక్షకపురము) జిల్లాలో నున్నది. అశ్వఘోషుని బుద్ధచరిత్రయందు గౌతమశాక్యుఁడు (బుద్ధుఁడు) ఇలువెడలి వనమున కేగుతరి నదిని (ఇపుడు చందాపులియనంబడు గ్రామముకడ) దాటెననియు, అటనుండియె ఆయన ఎక్కిన కాంతకమను నశ్వముంగొని ఛందకుఁడను బంటు కపిలవస్తునగరముకు (రాజధానికి) మరలెననియుఁ జెప్పఁబడినది కాని దీనిం గూర్చి కొందరనుమానింతురు

అనోతప్తసరస్సు — రావణహ్రదము, రఖుస్తల్ (అనవతప్తసరస్సు చూడుఁడు).

అన్యోన్యాభావము — అభావములు చూడుఁడు

అన్యోన్యానుబంధ సంబంధము — దీనిని ఆంగ్లమున Relativity అనియెదరు. న్యాయత ఇది గణితశాస్త్ర సంబంధము. ఇందు పరిగణింపబడు పదార్థములు, ప్రదేశము, పదార్థము అనునవి రెండు. పిదప కాలముగూడ ఇందుచేర్చి త్రిపదార్థములని ఇవి పరస్పరము యన్యోన్యసంబంధము కలవిగ నున్నవి. ప్రదేశమున పదార్థము నడుచుటకు కొంతకాలము పట్టును అనడచిన ప్రదేశ భాగమునకు దూరమని పేరు ఆన యాలస్యమునకు కాలమనిపేరు ఇంతదూరము గడచుట కింతకాలమగునని లెక్కించుటయే అన్యోన్యానుబంధ బంధవిధికి బయోజనము అదే ఈ శాస్త్రఫలితము. భూమియే పదార్థమనియు, ఆకాశమే ప్రదేశమనియు, భూమిగడచినపరిధియే దూరమనియు, అయిన యాలస్యమే కాలమనియు లెక్కించి యున్నారు కాలముయొక్క హద్దులే సంవత్సరములు, నెలలు, ఋతువులు, దినములు, గంటలు, ఘడియలు, విఘడియలు, నిమిషములు, సెకండ్లు మొదలగునవి ఇంత దూరమును ఈపద్ధతిమేరకే యోజనమనియు, మైళ్లు, ఫర్లాంగులు, గజములు, అడుగులు, అంగుళ

ములు మొదలగు పేర్లతో హద్దుల నేర్పరచి కొలచుచున్నారు.

క్రీ. శ. ౧౯ వ శతాబ్దపు మధ్యకాలమునందు Michaelson and Morley అను ధీశాలురు పరిశీలనలుసల్పి, బయల్పడ చేసిన దీచిత్రమే. ౧౯౦౫ సంవత్సరమున ఎనిస్టన్ పండితుఁడు బయల్పరచినదీ 'రిలేటివిటీ సిద్ధాంతమే. (ఎనిస్టన్ సిద్ధాంతము చూడుఁడు) ఎనిస్టన్ పండితుని యభిప్రాయములకు న్యూటన్ పండితుని 'గ్రావిటేషన్' సిద్ధాంతమునకు గల భేదములను ఇట వివరింపనవసరములేదు. ఇట వలయునది రిలేటివిటీ సిద్ధాంతము మేరకు బయల్పడు లెక్కలై యున్నది. క్రీ. శ. ౧౯౦౮ లో మాన్కోవిస్కీ (Monkowski) అనిపేరుగల పోలాండు దేశపు గణితశాస్త్రజ్ఞుఁడు కొలతలు పొడవు, వెడలుపు, ఎత్తు లేక లోతు అను మూడే కాక, కాలమునను నాల్గవదికూడ పరిగణింపఁబడదగినదిగా నిర్ధారణ యొనర్చెను (న్యూటన్ సిద్ధాంతము, కాలము, కాలవిధానము చూడుఁడు).

అనౌపమ్మ — బాణాసురుని భార్య చంపావతీదేవి, ఉషాదేవి, ఈమె కుమార్తెలు. వీరిలో నుషాదేవి అనిరుద్ధునిభార్య. చంపావతీదేవి, ఇప్పటి సంయుక్తరాష్ట్రములోని కుమాం డివిజనులోని చంపావతిపురమున నాశ్రమము నిర్మించుకొనియుంట నాపురమున కాపేరయ్యెను

అపక్వభానువాసరవ్రతము — నిరశనార్కవ్రతము చూడుఁడు

అపగదేశము (అఫఘనుస్థానము రోహదేశము, రోహాదేశము) — వేర్వేరుకాలములందు వేర్వేరు దేశనాములచే బరగినటుల తొల్లింటి అపగదేశ మిప్పు డాఫఘనుస్థానమనఁ బరగుచున్నది. ప్రజలు మహామ్మదీయులు; ముఖ్యముగ పఠాను జాతివారు ఇక్కడు వీరిదేశమును వీరు విలాయత్ అనెదరు భాష ముఖ్యముగునది పుష్తు ఈదేశ దక్షిణభాగమున పాషాణపర్వతము (ఇప్పటి పిషాన్ లేక అమ్రాన్)కలదు. దానిలోయ పిషాన్ (Pishan Valley) అని చెప్పఁబడుచున్నది అవధానకల్పలత ౫౯-౨౨ యందు పాషాణపర్వత ప్రశంస కలదు (అఫఘనుస్థానము చూడుఁడు)

అపగోత్రము – నిధ్రువగణము చూడుఁడు

అపఘున్మ గోత్రము — కుశికగణము చూడుఁడు.

అపభ్రంశభాష — ఇది ప్రాకృతములోని ఒక భాషాభేదము ప్రాకృతజన్యము అష్టభాషలలో నొకటి. (భాష యొక్కవివిధములు చూడుఁడు) షట్ప్రాకృతభాషలలో నొకటి (ప్రాకృతభేదములు చూడుఁడు)

అపరవిదేహదేశము — విదేహమన మిథిలదేశమునకు బ్రతినామమని అందరెరింగినదే ఇదిఅపరవిదేహదేశము. దీనిసంబంధమే మో తెలియకున్నది. లలితవిస్తారమను గ్రంథమనువదించుచు డాక్టర్, ఆర్ యల్ మిత్రా యను పండితుఁడు (వంగదేశీయుఁడు) అభిప్రాయముం దెల్పియున్నాఁడు. ఇంతకన్న దీనిఁగూర్చి యేమియు తెలియదు.

అపరశకదేశము — శకదేశమునకు దక్షిణదిశగా నుండెను. తొల్లి శకదేశములోఁ జేరియుండెను అట్టిశరిని (రెండు దేశభాగములను) సహదేవుఁడు జయించినటులఁ జెప్పఁబడినది. రెండును వేరై నపిదపనే యపరశకదేశమని పేరందెను.

అపరాంత లేక అపరాంతకదేశము— అపరాంత లేక అపరాంతకదేశము పరశురాము క్షేత్రములలోనిది. సప్తకొంకణములలోని కొంకణోత్తరభాగ ప్రదేశము. రాజధాని శూర్పారకపురము. దీనిని శూర్పారకక్షేత్ర మనియు ననుటకలదు. పాండవులు ప్రభాస తీర్థమునకేగుచో నిటకొంతకాల ముండినట్లు మహాభారత వనపర్వ కథాసందర్భమునఁ జెప్పఁబడినది. శూర్పారకపురమిప్పుడు 'సుపరా' యను పేరఁ బరగుచున్నది. మార్కండేయపురాణమున నపరాంతకదేశ ప్రశంస కలదు దీనింగూర్చి పెక్కుమార్పులు జరిగి యుండనోపు పొరుగుననేయుండిన యరణ్యక దేశము పెక్కుండ్రు గౌరపాటుల పాల్జేసి యుండనోపును. టోలెమీ (Ptolemy) పండితుఁడు (చరిత్రకారుఁడు) ఈ దేశము నర్మదానది మొదలు ప్రారంభమై, దక్షిణమునకు వ్యాపించియుండె నని చెప్పెను భగవన్లాలు ఇంద్రజీ పండితుఁడు హిందూదేశపు పశ్చిమ సముద్రతీరభాగ మపరాంతక దేశమని వ్రాసెను మాహీ మొదలు గోవా వర కీదేశ ముండినదని బొంబాయి గెజిటీర్ ౧ వ భాగము ౩౬ యందున్నది. భట్టస్వామి కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రమునకు వ్యాఖ్య వ్రాయుచు నపరాంతకము కొంకణమేనని సూచించెను రఘువంశమున మహాకవి కాళిదాసు దీనిఁ సహ్యాద్రి (Western Ghats) కిని, సముద్రమునకును నడుమ నుండు భూభాగపుపీఠిక యగునట్లు సూచించెను. వీనినన్నిటిం జక్కఁగఁ బరిశీలించిన Dr Sir, R G Bhandarkar భాండార్కరు పండితుఁడు అపరాంత ముత్తరకొంకణ మనియు, శూర్పారకపురము రాజధానియై యుండెననియు నభిప్రాయపడి యున్నాఁడు. శూర్పారక, సుపర యనంబరగుచు ఇప్పటి బేసిన్పట్టణ సమీపమునయున్నది. మళయాళ కొంకణదేశముల సంధినుండి, యొకప్పుడుండి యున్నదని కొందరు తలంచుచున్నారుగాని, కొంకణోత్తర భాగమనుట కేసందియుము లేదు. అశోకచక్రవర్తి ఈ దేశమునకు క్రీ పూ ౨౪౯ సంవత్సరమున యోనధర్మ రక్షితుఁడనువానిని బౌద్ధమత వ్యాపకమున కంపెనని బౌద్ధగ్రంథ చరిత్రయందు కలదు. బ్రహ్మపురాణము ౨౭, గీ యందు శూర్పారకపురము రాజధానియని చెప్పఁబడినది. రఘువంశము ౪ సర్గలో మురళానది ఈదేశమున చెప్పఁబడినది.

అపరాజితాదేవిక్షేత్రము —దేవీపురాణ ప్రసిద్ధంబగు నీ మహాదేవి క్షేత్రము ఈస్టిండియన్ రెయిల్వే గ్రాస్‌లైనుపైనున్న మురా రెయిల్వేస్టేషనుచుండి పశ్చిమముగా మూడు మైళ్ల దూరమున గ్రా దున్నది.

అపరాద్ధేషోరివ ధానుష్కస్య కంఠాడంబర ఇతిన్యాయము — కార్యచతురతలేని వాగాడంబరము, నేర్పు లేనివాని చేతి ధనుష్టంకారమువలె హేళన కాస్పద మగునని భావము. సంస్కృతలోకోక్తి.

అపరానందానది — అలకానందానది చూడుఁడు.

అపరాయణగోత్రము — విష్ణువృద్ధ ఉప గణము చూడుఁడు.

అపవాదై రుత్సర్గా బాధ్యన్తేతి న్యాయము — సామాన్య పద్ధతులు ప్రత్యేక పద్ధతులచే నతిక్రమింపఁబడునని యర్థము. అన్నిటికీ సామాన్యముగా వర్తించు

పద్ధతులు, కొన్నిటికే వర్తించు ప్రత్యేక పద్ధతులచే బాధింపబడునని భావము

అపశకునములు — ప్రయాణమేగుటకరి పోవలదని వారించి యాపుటయు, భుజించి పొండని వారించుటయు, ఎచటికేగెదరని ప్రశ్నించి యడుగుటయు, తాముగూడవత్తు మని పల్కుటయు, పయనమైయేగువారి చెరంగుబట్టుకొనియాపుటయు నపశకునములు అవ్యక్తులవలన నిట్టివి సంభవములు శాకుండ ముందగా జాగరతం గొనవలయునని శకున శాస్త్రవేత్తలగు మహర్షులు నుడివిరి

అపసారితాగ్ని భూతలన్యాయము— భూమిపైనుండిన యగ్ని నటనుండి తీసివేసి నను పిదప గొంతకాలమువరకు వేడినిలచి యుండును. అట్లే ఒక్కొక్కదోషమును తొలంగినను ఇంకనూకొంతవరకు బాధింప నోపునని భావము. ఇట్టిదే చంపకపటన్యాయము (సంపంగిపూలంగట్టినగుడ్డ అపూవులు తీసివేసిన పిదపకూడ కొంతతడ వాసరిమళము నిచ్చును)

అపస్మారము (మూర్ఛ) — ఆంగ్ల Hysteria, Unconsciousness శరీర స్మారకము తప్పించెడి మూర్ఛరోగము ఇది స్త్రీలకువచ్చినతరి 'శాకినీసోమాల'యనుటయుం గలదు. నోట నొంగలుగారుట, నురుగు వచ్చుట, మూల్గుట మొదలగు లక్షణములం గల్గియుండును

అప్పకవి — కాకునూరి అప్పకవి. అప్ప కవీయమను లక్షణగ్రంథము రచించినవాఁడు. ఈ కవి కృష్ణాతీరమునందలి కామేపల్లియను గ్రామమున శాలివాహనశకాబ్దము పదునారవ శతాబ్దమునాఁటివాఁడగుచు. కామేపల్లికి తంగెటినగరమనియుఁ బేరుండెనట.

అప్పదీక్షితులు (అప్పయదీక్షితులు) కవి — సంస్కృతకవి. తండ్రిపేరు నారాయణదీక్షితులు చిదంబరపుర నివాసియై యటనే మృతినందినవాఁడు. గొప్ప విద్వత్కవి. ఈతనిని శతాధిక గ్రంథకర్త యనెదరుగాని, వీరు రచించిన విశ్వాలమున చిన్నాపెద్దాకలసి ఎనుబది లెక్కింపఁబడినవి. గొప్ప శివభక్తుఁడు. శివభక్తిని వ్యాపింపఁ జేసినవాఁడు శివార్చనచంద్రిక, శివతత్త్వవివేకము, ఆత్మార్పణము మొదలగుగ్రంథము లీయన కృతములు

అప్పప్ప భట్టురాజకవి — ఈతఁడు రచించినది, శశిరేఖాపరిణయమను ప్రబంధము

అప్పర్బర్మా దేశము — ఆసియాఖండమున ఇండోచైనాద్వీపకల్పమునందుఁగల బర్మాదేశ భాగము బ్రిటీషువారి ప్రభుత్వమునందున్నది (బర్మాదేశముమాడుఁడు) ౧౬౦౦౦౦ చతు రపుమైళ్ల వైశాల్యముకలది. అప్పర్బర్మా యందు ఎరావతినది పెద్దఓడలు, సముద్రమునుండి ౮౦౦ మైళ్ల దూరమునంగల భామోపురమువరకు పోదగినలోతు గల్గి యున్నది ఐరావతీనదీతీరముననున్న మండలీపురము (Mandalay) ముఖ్యపట్టణము. ఇప్పటి మండలీపురము నవీననిర్మితము. పురాతనపు భూపతులనాడు రాజధానులుగ నుండిన ఆవాపురము, అమరపురము ఈ పరిసరములందున్నవి అం దమరపురము బౌద్ధుల యాత్రాస్థలమై యున్నది. ఇందు బౌద్ధదేవాలయము లధికముగాఁగలవు. ఉత్తరముననున్న భామోపురమున రంగూనునుండి ఓడలును, చీనాదేశమునుండినాటువ రకమును మార్చుకొనుతావు మరియు నిది రంగూను నుండియు, లోవనుండియు, ఇనుపతొటలు

కలియు సంధిగ నున్నది. గనులందినుము విస్తారము దొరకుచున్నది. నూతులందు పెట్రోలియమ్ లభించుచున్నది. విగ్రహములు చేయుటకు పనికివచ్చు ప్రశస్తమైన తెల్ల మార్బ్లిలురాయి దొరకుచున్నది. ఉత్తర భాగమున కెంపులు, బేడ్ రత్నములు దొరకు గనులు సుప్రసిద్ధములు. పల్లపుప్రదేశములందు వరిపంట యధికముగా పైరుచేయబడుచున్నది. అడవులందు కలపయు వెదురు పొదలును మిక్కిలియున్నవి. చీనాతో నాటునను లోయరుబర్మాతో నదిపై రేవులలో వర్తకము నడచుచున్నది. (లోయరు బర్మా చూడుడు)

అప్పర్గినియాదేశము — ఇది ఆఫ్రికా ఖండమున, ఆఫ్రికా పశ్చిమభాగమున నున్న దేశము. ఇది సముద్రతీరమున ఐరోపాదేశములవారిలో కొందరు ట్రేడింగు సెంటరులుగను, ఫ్యాక్టరీలుగను, వీర్పర్చుకొనిన కాలనీ, స్టేషనుల విభాగములుగా గల్గియున్నది. అందు ముఖ్యములు — ౧ సియ్యర్రీలియోన్, ౨ లైబేరియా, 3 ఫ్రెంచి ఐవరీకోస్టుకాలనీ, ౪ ఇంగ్లీషు గోల్డుకోస్టుకాలనీ, ౫ జర్మను టోగోలాండు, ౬ డాహోమీ, ౭ లాగోస్, ౮ నైగేరియా (ఇది ఉత్తర నైగెరియా, దక్షిణనైగేరియా యని రెండువిధములు), ౯ జర్మను కామరూన్

అప్పర్సిండ్ ఫ్రాంటియరుజిల్లా — బొంబాయిరాజధాని సింధు డివిజనులోని జిల్లా. జాకోబాబాదుపురముప్రధానస్థానము.

అప్రతిరథుడు — పూరువంశస్థుడగు క్షత్రియుడు. మతినారుని మూడవ కుమారుడు. కుమారునిపేరు కణ్వుడు. సోదరులు ధృవుడు, సుమతి.

అప్రతిష్ఠము — ఇది యొక నరకము. ఇచట ఘటీయంత్రశిక్ష. ధర్మము.

అప్సరలు, స్త్రీలు — అప్సరలు దేవతలలో నొకశాఖ. ఎక్కువ సౌందర్యవతులని ప్రతీతి. వీరెందరో సరిగా దెలియరాకున్నది. పురాణములందీక్రిందిపేర్లు కానవచ్చెడిని. కశ్యపునకు మునియను భార్యయందు బుట్టిన సంతతి. వీరిని మానేయు లనియు ననుట గలదు. అంజన ఈమె ఒక శాపవశమున కామరూపిణియగు వానరమై జన్మింపవలసివచ్చెను. కేసరి యను వానరుని భార్య. ఈమె తండ్రి కుంజరుడను పేరుగల వానరము. ఈమె ఒకితరి మానుష్యరూపమున నుండునపుడు వాయుదేవుడీమెజూచి మోహించి ఈమయందాంజనేయుని గనియెనని చెప్పబడినది. అద్రిక కర్ణిక ఆనకునిభార్యయు నీపేరుగలదియె గాని యప్సరకాను. ఘృతాచి చంద్రరేఖ జలపద తార బృహస్పతిభార్యపేరు తార వాలిని కుమార్తెపేరును తారయె. వేరొక తారాదేవియుం గలదు. తిలోత్తమ రమణిక తల్లి మేనక సుపర్ణగోత్రుడగు కందరునిభార్య (పక్షి) కుమారుడు తార్క్షి. ధాన్యమాలిని ఈమె రావణునివలన అతికాయుడనుసుతునిం బడసెను. నంద పంచాప్సర తీర్థములలో నొకటి నందాసంబంధము. నంద, సౌరభేయి, సమీచి, వస, లత, యనుపేరుగల యప్సరలైదుగురు ఒక మునిశాపమున మహాగ్రహములైయుండి తీర్థయాత్రలు సల్పు కాలమున నర్జునునిచే శాపవిముక్తి గాంచిరి. వారీ యైదు తీర్థములు నిర్మించిరి. నంద సౌభద్ర తీరము, సౌరభేయి పౌలోమతీర్థము, సమీచి కారండవతీర్థము, వస ప్రసన్నతీర్థము, లత

భారద్వాజము అను తీర్థముల నిర్మించిరి. (నారీతీర్థము లేక పంచాప్సర తీర్థములు చూడుడు) పంచచూడ నారదునిచే ప్రశ్నింపబడి స్త్రీలస్వభావలక్షణము లీమె యాతని కెఱింగించినట్లుల చెప్పబడినది. ప్లమ్లోచ ఈమె కండుడను ఋషివలన మారీషయను కుమార్తెను కనినట్లు చెప్పబడినది. పుంజికస్థల ఈమె పారుడను ఋషివలన కళావతియను కుమార్తెం గనెను కళావతి సౌదరవతియనియు, శివభక్తురాలనియు, పార్వతీదేవి ఈమెకు పద్మినీవిద్య (కోరినసౌఖ్యము లొసగునట్టి విద్య) నొసంగెననియు, ఆమె స్వరోచి కావిద్య నుపదేశించి యాతనిం బతిగయయ్యె ననియుం జెప్పబడినది. ఇకను వరుణుని కూతురగు పుంజికస్థలయనిపేరు ఈమెయు నప్సరయే. పూర్వచిత్తి ఈమె యగ్నీధ్రుని భార్యగాం జెప్పబడినది. మంజుఘోష. మదాలస మదాలసయను అప్సర యొకతె ఋతుధ్వజుని భార్య. వేరొక మదాలస విశ్వావసుండను గంధర్వుని కుమార్తె కువలయాశ్వుని భార్య వీరి సుతుడు అలర్కుడు. మేనక మేనకయను పేరుగల యప్సర యొకతె విశ్వామిత్రుని తపోభంగము నొనర్ప నియమింపబడి యాయనవలన శకుంతలయను సుతం గనెను మరియు నొకానొక మేనక స్థూలకేశుడను ఋషిచే బడయబడి విశ్వావసుని భార్యయయ్యెను. రంభ చక్కదనమునకుం బేరొందిన యప్సర. ఈమెకును నలకూబరునకును అన్యోన్యానురాగము కలదని చెప్పబడినది. వజ్ర వసయని నామాంతరము (పంచాప్సర తీర్థములు చూడుడు). వపుష్మ ఈమె నారదునిచే ప్రోత్సహింపబడి దూర్వాసమహర్షి తపోభంగమొనర్ప నేగి యత్నించి, యాతనిచే శపింపబడి పక్షియైనట్లుల చెప్పబడిన యప్సర స్త్రీ. వరూధిని ఈమె గంధర్వ వనితయనియుం గూడ చెప్పబడినది. స్వరోచి తల్లియనియు, స్వారోచిషమనువునకు పితామహి యనియు చెప్పుదురు. సమీచి పంచాప్సరతీర్థము చూడుడు. స్వయంప్రభ హేమయొక్క కుమార్తె నివాసము ఋక్షబిలము. సోమద ఈ అప్సర చూళియను ఋషివలన బ్రహ్మదత్తుడను సుతునింబడసెను. ఆతనిభార్యలు కుశనాభుని నూర్వురు పుత్రికలు వీరు వాయుశాపమున కుబ్జలైరి వీరి సంతతి కన్యాకుబ్జులు (సౌరభేయి, పంచాప్సరతీర్థములు చూడుడు.) హారిణి. హేమ స్వయంప్రభకు తల్లి అప్సరలు క్షీరసముద్రసంజాతులనియుం జెప్పబడినది.

అప్ ఎ-క్లోజ్ (Up a Close) — స్కాట్లాండుదేశపు ఉక్తి పగతురు తన్ను దరముకొనివచ్చుతరి వారినుండి మరుగుపడుట కొరకు తెలియరాని ఇరుకుసందుమార్గముగాని, బలమైన యావరణగల్గిన యొక స్థలముగాని, దొరకువరకు పరుగిడుచుండు యవస్థకు వాడుచుండు ఉక్తి ఇక్కాలమున ఎమియుం దోచని దుస్థితికి వాడుచున్నారు

అప్‌సెట్-ప్రైస్ (Upset Price) — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము వేలమున కానెంతధరకు విక్రయింపనెంచెనో ఆధర దానికి తక్కువవచ్చినచో నమ్మనిష్టములేదని భావము

అపాగ్రేయగోత్రము — ముద్గల ఉప గణము చూడుడు.

అపానాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. స్వస్తికాసనమున గూర్చుని (స్వస్తికాసనము చూడుఁడు) కుడిచేతి అరచేయితో (ఉప్పల వాయి ముఖ్యము) కుడివైపు నడుమును, ఎడమచేతి అరచేయితో ఎడమవైపు నడుమునుగట్టిగ నానుకొనియుండుట దీనివలన అపానవాయువు క్షీణించునని చెప్పఁబడినది.

అపావపురి — బీహారుదేశములోని బీహారు పట్టణమునకు ఆగ్నేయదిక్కున ఏడుమైళ్ల దూరమునను, గిరియాకునకు త్తరమున రెండు మైళ్ల దూరమునను, ఇప్పటి పావాపురి యని సంస్కారులచేతను, పావా యని సర్వసాధారణముగ నెల్లరచేతను పిలువఁబడుచున్న జైనయాత్రాస్థలము ఇది జైనతీర్థకరులలో కడపటి (౨౪వ) తీర్థకరుఁడగు మహావీరస్వామి నిర్వాణపథమందిన తావనెదరు. ఆ పవిత్ర స్థలమున నిప్పుడు నాల్గు జైనదేవాలయములు కలవు (మహావీరస్వామి చూడుఁడు).

అపాయకరములగు వృక్షములు — టెలిగ్రాఫ్ట్రీ (Telegraph Tree) అనంబడు వృక్షమున విద్యుచ్ఛక్తి ఘనీభవించియుండు నని కనిపెట్టఁబడినది. ఈవృక్షముకడకు తెలియక ప్రమాదవశమున నేగినవారికి విద్యుద్ఘాతలు (Electric Shocks) తగులునట. బలహీనుల కపాయకరమని చెప్పఁబడినది. ఈచెట్లు భరతదేశమునఁగూడఁ గలవట. ఆస్ట్రేలియా ఖండమునందలి కేనిబాల్ ట్రీ (Cannibal Tree) మనుష్యశరీరమును బంధించి, ప్రాణమునుబాపి తన యాకులచే నాక్రమించి మూసిపట్టి యాశరీరమును పీల్చివేసెడి శక్తికలదని గనిపెట్టబడియున్నది. ఇంకను దక్షిణఅమెరికాయందు (A Kind of Vegetable Octopus) ఒకజాతివృక్షము జంతువులంబట్టి బాధించి ప్రాణముందీయు శక్తికలది కలదు. ఒకవృక్షశాస్త్రజ్ఞుఁ డొకయడవియందు తిరుగుచు తన కుక్క గోండ్రింపు విని యాదిశకుంబర్విడి యొక వృక్షము బలమగు త్రాళ్ళవంటి పాలిపట్టుం బోలిన యావరణముకల్గించి దరికేగిన యాశునకమును నిర్బంధించియుంటయు, కుక్క లోన గోండ్రించుటయుంగని కష్టముతో దన మొలకత్తిచే నాపట్టుఛేదించి కుక్కనులాగఁ గల్గెనట. కుక్క శరీరమున విస్తారముగను, అతనిచేతులు ముఖములకు కొంచముగను గాయములై రక్తస్రావముకల్గి చర్మము పాడయ్యెను. దీని కాతఁడు ల్యాండు అక్టొపస్ (Land Octopus) అని పేరిడెనట

అపాస్ట్రొఫీ (Apostrophe) — ఇది యాంగ్లభాషా సాంగత్యమున ఆంధ్రభాషలోనికి తెచ్చుకొనిన గురుతు ('), ఒకని యొక్క, అను షష్ఠీవిభక్త్యర్థమును సూచించును. ఇది ఆంగ్లభాషయందు ఉపయోగించునుగాని ఆంధ్రభాషకు నిరుపయోగమని తేలుచున్నది.

అప్తాల్మొస్కోపు (Aphthalmoscope) నేత్రమునందున్న పరిస్థితులను దీనియందుఁ బ్రతిఫలించి, నేత్రమునఁ బడి, చక్కఁగఁ దెలియునట్లు చూపుపరికరము. ఇది రాత్రులందే చూడనగుచున్నది.

అప్పాశాస్త్రికవి — ఈతనిం గూర్చి యేమియుం దెలియదు. రచించినది లవలీపరిణయమను నాటకము. సారస్వతాదర్శమువాదార్థమను నైయాయికగ్రంధము.

అప్రాప్తే శాస్త్రమర్థవత్ ఇతి న్యాయము — అన్యత్ర సిద్ధింపని యర్థ

ప్రయోజనములు శాస్త్రమువలన సిద్ధింపఁజేయనగునని యర్థము అనగా, సరియగు యర్థముగాని, సరియగు ప్రయోజనముగాని, సరియగు విధిగాని తెలియనివానికి శాస్త్రమెటుల విధించుచున్నదో అట్లే గ్రహించవలెనని భావము

అపికాయనిగోత్రము — వాధ్ర్యస్య లేక మిత్రయువగణము చూడుఁడు.

అపికాయనగోత్రము — వాధ్ర్యస్య లేక మిత్రయువగణము చూడుఁడు

అపికాలి గోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుఁడు.

అపిశిల గోత్రము — వాధ్ర్యస్య లేక మిత్రయువగణము చూడుఁడు

అప్పిచ్చినది, అవసరమున కక్కరకు వచ్చునా? — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అప్పిచ్చినవాఁడభివృద్ధి కోరును, అప్పుపుచ్చుకున్నవాఁడుకీడు కోరును— ఆంధ్రలోకోక్తి

అప్పియన్వే (Appian Way) — ఇది ఇటలీ దేశమునందున్న ఒకగొప్పబాట. ఆపేరుగల చక్రవర్తి కాలమున వేయఁబడుట వారి పేరిడఁబడినది క్రీ పూ ౩౧౨ సంవత్సరమునాటిది. ఆచక్రవర్తిపేరు Appius Claudius రోమకపురినుండి Caplia మీదుగా బ్రిండిసిపురమునకు పోవునది. ౩౮౦ మైళ్ల పొడవు ఆదికాలమున చాల సుప్రసిద్ధమైన బాటగానుండి, పిదప పాడై వదలివేయఁబడి ఇటీవల త్రవ్వఁబడి బయల్పడుచున్నది.

అపీలవపురము (పల్వాల్) — మహాభారత ప్రసిద్ధమగు, అపీలమని పొల్చియున్నారు ఇప్పటి నామకపేరు పల్వాల్ తొల్లింటి ఇంద్రప్రస్థ రాజ్యములోనిది. క్రీ పూ ౫౭ సంవత్సరప్రాంతమున విక్రమాదిత్యుఁడు దీనిని రక్షించెనట పంజాబుదేశములోని గుర్గాంజిల్లాలోనున్నది గుర్గాం పట్టణమిటకు ౪౪ మైళ్లదూరము పల్వాలునుండి గుర్గామునకేగు బాటయందు సగము దూరమున రెండు ఉష్ణకుండములు ప్రసిద్ధములు. ఇవి స్నాన యాత్రాస్థానములై యున్నవి.

అపురూపము — దుష్ప్రాపలభ్యమై దొరకక దొరకిన లభించినదాని నపురూప మని యందురు. దొరకరానిదయ్యు నెట్లో లభించినదాని నపురూపమని యందురు. అతిప్రియులైనవారి నపురూప మందురు

అప్పుదొరికినచో పప్పూకూడూ — ఆంధ్రలోకోక్తి

అప్పులున్నవానితోడను చెప్పులున్నవారితోడను నడవరాదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

అప్పులేనిగంజి దొప్పెడే చాలును— ఆంధ్రలోకోక్తి

అప్పులేనివానికి ఉప్పుగంజియైనను శ్రేయము — ఆంధ్రలోకోక్తి

అపూర్వ (నవీన) పంచకము — ౧. సూర్యోదయము, ౨. బంగారముయొక్క సువర్ణత, 3 భారతకథ, ౪. ప్రియురాలగు భార్య, ౫ మనస్సుకలసిన స్నేహితుఁడు. ఈ యైదును ప్రాతవియయ్యును, ఎల్లప్పుడు క్రొత్తవివలె మనోహరములై యుండును.

అపొస్తలులు (Apostles) — ప్రభువైన ఏసుక్రీస్తు ప్రధానశిష్యులు, పండ్రెండుగురు.

౧ సైమను ఈయనకు పీటరని పేరుకలదు. ౨ అంద్రూ ౩ జేమ్సు జెబిడీ కుమారుడు ౪ యోహాను (జాన్) జెబిడీ కుమారుడు ౫ ఫిలిప్పు ౬ బర్తొలోమ్యూ ౭ థామాసు ౮ మాత్యూ ౯ జేమ్సు అల్ఫాకసు కుమారుడు ౧౦ తద్దియసు ౧౧ సైమన్ ఇతనికి జలాత్తుయుం డేరుండెను కనానీయుడు ౧౨ యూదా (జూడాస్) ఇస్కారియోట్

అఫిషియల్ (Official) — ఉద్యోగి లేక ఉద్యోగ సంబధమని యర్థము స్టాకు ఎక్స్చేంజ సభ్యులలో నొకని ఒక Defaulting Broker యొక్క ఆస్తులను Wind Up చేయునియమి చుతరి నా యకుడు Official Assignee of the Stock Exchange అనెదరు. ఒక Non delivery సందర్భ మున చెప్పబడిన సెక్యూరిటీలను కొనుటకు గాని అమ్ముటకుగాని ఒక బ్రోకరు (కమీషన్ వర్తకు) నకు స్వతంత్ర మిచ్చిన నతనికి Official Broker అనెదరు. ఇటులనే Board of Trade మొదలగు సంస్థలు ఒకని దివాలావ్యవహార సందర్భమున అతని యాస్తులను Wind Up చేయుట మొదలగు కార్యములొనర్ప Trustee in Bank ruptcy గా అధికారమిచ్చి బాంకిరప్సీ శాసనమునందు విధించబడిన కార్యముల నిర్వహించ నేర్పరచిన వానికి Official Receiver అనివాడెదరు తగాదా లెక్కల సందర్భమున చిక్కులు సడలించి వివరింప న్యాయస్థానము వారిచే నియమింపబడిన యుద్యోగికి (Official Referee) అనిపేరు

అబద్ధాల పంచాంగమున అరువది గడియలు వర్జమే (త్యాజ్యమే) — ఆంధ్రలోకోక్తి.

అబ్బర్వేటరీ — నక్షత్రశాల చూడుడు

అబ్రహాం, ఎబ్రహాము లేక ఎబ్రేము, అబ్రహాం, ఇబ్రహీం (Abraham or Abram) — హిబ్రూపేరు జనసంఘము నకు జనకుడని యర్థము మహమ్మదీయుల యందీపేరు ఇబహీం అని రూపించును. యూదులలో నీపేరు విస్తారము వాడబడు చున్నది పురుషనామము. అబహాము యూదుల దేశ కు ఎతుడు ఈపదమును వేర్వేరు భాషలంను వేర్వేరు ఉచ్చారణతో పల్కుచున్నారు (క్రైస్తవ నామములు చూడుడు)

అబిజా (Abijah) — హిబ్రూపేరు యూదులకు రాజుగా నుండెను నాతండ్రి యే దేవుడు (ప్రభువు) అని యర్థము పురుష నామము (క్రైస్తవనామములు చూడుడు).

అబియుతార్ (Abiathar) — హిబ్రూ పేరు యూదుల గురువులలో నొకని పేరు. సమృద్ధికి జనకుడని యర్థము. పురుష నామము.(క్రైస్తవనామములు చూడుడు)

అబ్బాసైదువంశపు ఖాలీఫాలు — బాగ్దాదుపట్టణమున రాజ్యమేలిన ఖాలీఫ లు

అబ్రాకడబ్రా మంత్రము — ఇది Gnostic మతస బంధము ఈమతస్థులు రంపవశబ్దమున అలెగ్జాండియా పురదేశము

A B R A C A D A B R A
A B R A C A D A B R
A B R A C A D A B
A B R A C A D A
A B R A C A D
A B R A C A
A B R A C
A B R A
A B R
A B
A

లందుండిరి. **Serenus Sammonicus** గారి వ్రాతలలో నిది ఇటీవల బయల్పడియెను. ఈమంత్రము నిటులప్రస్తరించి వ్రాయుట యందు, మహామహిమావంతమగు భగవన్నామ మొకటి యిగురుట, నది రోగములం గుదుర్చుననియు, కీడులం దొలంగించుననియు, ఆపదలనుండి రక్షించుననియుం జెప్పంబడినది. దీనిని తొమ్మిదిదినములు మెడయందు పార్చిమెంటు లేక పాపైరస్ లేక లోహపు రేకు పైవ్రాసి ధరించి, పదియవదినమున తన కుడి వైపునకుం బ్రవహించు నీటిపారుదలలో వదలివేయవలెనని చెప్పంబడినది.

అబ్ధి వేనాన్యాయము — సముద్రము స్థిరమైనను, సముద్రముచేసిన పనియగు నురుగు (సౌమహాపములు) స్థిరముకాదు ఇట్టి సందర్భముల నీన్యాయము వాడుదురు.

అబ్బిగాడుచస్తే ఆపంచనాదిఅన్నట్లు- ఏగురు లేకపోతే నాదేపెత్తన మనువారల కీన్యాయము వాడుచుందరు ఆంధ్రలోకోక్తి

అబ్సీనియాదేశము — ఆఫ్రికాఖండమున ఈశాన్యపు కాగ్నేయదిశగను, న్యూబియా సెన్నారులకు తూర్పునను, బ్రిటీషు ఈస్టు ఆఫ్రికా కుత్తరమునను ఉన్నదేశము. దీనికి తొల్లింటిపేరు ఎథియోపియాదేశము. పరిమాణము ఇంచుమించు 3,20000 చతురపు మైళ్లుండునని అంచనావేయబడినది దేశమంతయు నించుమించు సముద్రపు నీటిమట్టముపై నెన్మిదివేల యడుగుల ఎత్తుగల పీఠభూములును కొండలుగల్గియుండును. అధిక వర్షములుగల దేశము. ఆరోగ్యప్రదమై చల్లగనుండి ఫలవంతభూములుగల దేశమై యున్నది. ఈదేశపర్వతములందు బ్లూనైలు జన్మించును. ఇది బురదనదిరయై ఇట్లు పేరం దినది. సముద్రతీరపు పల్లపుభూములు వేడిగనుండును. గోధుమలు, జొన్నలు, కాఫీ విస్తారము పైరుచేయంబడుచున్నవి బంగారము, రత్నములు, గనులందు దొరకు చున్నవి. ఏనుంగుదంతము లడవులందు గల ఏనుంగులనుండి విస్తారము లభించుచున్నవి. ప్రజలు ఎక్కువ నాగరికులు కారనియు, ఎథియోపి భాషాసంబంధ పదములు విస్తారముగాగల వేరుభాషను మాట్లాడుదురనియు, ఏదోఒకమోస్తరు క్రైస్తవమతస్థులేననియుం జెప్పంబడినది.

అబీసీనియాదేశము తొల్లి చాలాబలవంత ప్రదేశముగనుండి తరాత్రత పటిమజెడి మూడు భాగములుగనై మువ్వురిపాలన పాలయ్యెను. ఆ మువ్వురిభూపతు లన్యోన్యకలహ ప్రియులై దేశారిష్టకరులై యుండ మాటిమాటికి ముట్టడి వలసివచ్చెను అవి మధ్యనున్న అంహారాసీమ- దీని రాజధాని గొండార్పురము, (డింబియా సరస్సున కుత్తరమున) టిగ్రసీమ- దీని రాజధాని ఏక్జమ్పురము, షోవాసీమ- దీని రాజధాని అంకోబార్పురము ఇందు ఏక్జమ్పురములోని ప్రధాన స్థానమును అడోవాపురముకు మార్చియున్నారు.

పిదప సీమూడురాజ్యము లేకముచేయబడి ఒకే భూపతిపరిపాలనయందుండినవి. దానితో మూడురాజ్యము లొకేరాజ్యము నందు మూడు ఖండములుగను రాజధానులు వానియందు ప్రధానపురములుగను చేయంబడినవి. భూపతికి నీగస్ (రాజాధిరాజు) అని బిరుదముకలదు. ఈయనను ఎథియోపియా చక్రవర్తి యనుచున్నారు. ఇక్కాల మునందు అడిస్సిబాపురము రాజధానిగను,

ప్రధాన రాజ్యకార్యనిర్వాహ స్థానమునై యున్నది ఈదేశపు చక్రవర్తియగు మేనేలిక్కు పరిపాలనమున ఇటలీవా రీదేశమునకై కలహించి క్రీ. శ. ౧౮౯౬ లో అడోవా యుద్ధమున పరాజితులైరి ఈ దేశము లోనిదగు మస్సోవాపురము రేవుస్థలమై ఇటలీవారి వశమైయున్నది క్రీ. శ. ౧౯౩౬ సంవత్సరమున ఇటలీవారు అబిసీనియాపై యుద్ధము ప్రకటించి, జయించి తమ సామ్రాజ్యములోఁ గలుపుకొనిరి

అబ్బే (Abbey) దీనిని కాన్వెంటు (Convent) అనియు నందురు పురుషులుగాని స్త్రీలుగాని సన్యాసులుగాని, అందులో 'నన్సు' గాని ఉండుటకు లోపము రారాదని నియమము కలదట అట్టిమఠము ఒక అబ్బాటు (Abbot) చే నిర్వహింపఁబడుచు స్వయంపాలన జరుపుచుండుదానికి అబ్బే యని పేరు ఇవి క్రీ. శ. ఆరవశతాబ్దకాలమునుండి ఏర్పడుట ప్రారంభమాయెను ఇవి సాధారణముగ చతుష్కోణముల చౌకముచుట్టు కట్టఁబడిన తలుపులు లేని ప్రార్థనమందిరములు, ఒక చర్చి (దేవాలయము) ఉపన్యాసపుటిల్లు వంటశాల, కర్మాగారము (Workshop), చదువు ఇల్లు ఫలహారములశాల, వైద్యశాల, నూతనాగతుల నివాసగృహము, మఠాధికారుల కార్యగృహము, సామానుల నిలువ కొట్లు, ఉండెడిని కొన్ని అబ్బేలయందొక పాఠశాల కూడ నుండుటకలదు

అభంగకాళము — కాళములు చూడుడు

అభంగలీల — కాళములు చూడుడు

అభయజాత గోత్రము— జమదగ్నిబీభాఉపగణము చూడుడు

అభయదాతాగోత్రము — జమదగ్నిబీభాఉపగణము చూడుడు

అభయుఁడు— ధర్ముని కుమారులలో నొకఁడు.

అభ్యంతరాశ్చ సముదాయో వయవాః చెట్టు కదలుచున్నదని దానికొమ్మలుకూడా కదలుచున్నవని వేరే చెప్పనక్కరయుండదు అను సంస్కృతలోకోక్తి

అభ్యర్థితం పూర్వమ్ ఇతిన్యాయము— ఎక్కువ యవస్థగలవి ముందాదరింపఁబడవలెనని భావము

అభ్రకము — ఆంగ్ల Mica మరియు Talc ను అభ్రమ్ గిరిజామలమ్ నిర్మలమ్, బహుపత్ర పాశ్చాత్య విద్వాంసులు మైకా, టాల్కును ఆంగ్లపదములలో నొకేవస్తువు కీపర్యాయపదములుగ తెలిపినను పెక్కండ్ర మతమున రెండును అభ్రకముగాని భేదపదార్థములు కర్వాయి చెప్పిన అభ్రకము రెండుజాతులు, తెల్లరంగుగల జాతియు నల్లరంగుగల జాతియు నని రెండు భేదజాతులుగ నున్నది అందు తెల్లజాతికి శ్వేతాభ్రకమనియు నల్లజాతికి కృష్ణాభ్రకమనియు నందురు అందొకటి టాల్కు (Talc) అనియు మైకాయనియు రెండు భేదములుగ నుండును మైకా పొరలు పొరలుగ నుండును అది భూమియందు నుండి రసాయన శాస్త్రసంబంధములగు మార్పులనంది, వేడులకుంగరగి గట్టిపడి, ఘనీభవించి స్లేటు పలకలవలె శిలత్వము నందియుండును దానికి Mica Schist (Mica Slate) అనిపేరు. దీని నదకశిల యందురు లాటిన్భాషయందు మైకా (Mica) అని యనుగురు మైకేర్ (Micare) అన మెరయుట లేక ప్రకాశించుట యనియర్థము దానినుండియే

దీని కీపేరువచ్చినది. ఇది భూమినుండి త్రవ్వి యెత్తబడుఖనిజము. అనేకములగుపల్చనిపొరల కూడికయై యున్నది అవి యద్దమువలె స్వచ్ఛతం గల్గి తళతళ మని మెరయును మరియు వేడికిఁ జక్కగ నాగగలవుకాన Gas Lamps ల చిమ్నీలుగను, Boiler లలో Peep Holes గను వాడఁబడుచు, అద్దమునకుఁ బ్రత్యామ్నాయ పదార్థమై యున్నది అభ్రకమునందింకొకవిశేషముకలదు ఇది Non conductor of Heat గాన విద్యుచ్ఛక్తియంత్రము(Electrical Apparatus) లలో నుపయోగింపఁబడుచున్నది సైబేరియాదేశమున గవాక్షముల తలుపుల కద్దములకు మారుగా నభ్రకపురేకులు వాడఁబడుచున్నవని తెలిసెడిని తొల్లింట రష్యాదేశపు యుద్ధనావల (Port Holes) రంధ్రములకు అభ్రకపురేకులు వాడుచుండిరట. ఇక నభ్రకపురేకు ల టకొని కరగి రాయియైనది పలురూపములుగ దొరకెడిని అవు, వాల్లు, ఎన్నిది. పలకలుగల కడ్డీలుగను, ఇక వనేకాకారములుగను దొరకెడిని వానిని, స్ఫటికము (Crystals) లనియెదరు

ఇక టాల్కు గూర్చి వివరింతుము ఇది Magnesium Silicate లనిపొల్చఁబడినది ఇది స్వచ్ఛత గల్గు రేకులుగను, నునుపైన పలకల కడ్డీలుగను దొరకును ఒకప్పుడు టాల్క్ స్లేటు పలకరాళ్ల యందునను, శానాపు రాతి (కరినశిల) యందునను కలిసియుండుట యుంగలదు. బ్రిటీషు దీవులందు, కార్న్వాల్ కడనున్న లిజర్డునంటి బయలుదేరు స్లేటు పలకలలో నెక్కువభాగము Talc కలదు గాన వాటికి Talcky Slates అని పేరయ్యెను. అట్లే శానాపు రాళ్ల (Granite) యందు Talc కలిసియుండుట నారాళ్ల ను Talcoid Granite అనియు, Talcous Granite అనియు, Talcose Granite అనియు పేర్లుగలవండురు. అట్టివి విక్లో అనుబకు తావుకడఁగలవు. ఇట్టి రాళ్ల యందుఁగల Talc ను Talcite అని వాడుచున్నారు ఇది ఆదేశమున Acid Baths, Sinks, Hearth stones గా నుపయోగింపఁబడుచున్నది. Talc అనునది ఫ్రెంచి భాషాపదము తొలుత అరబ్బీపదమగు Talque నుండి ఏర్పడియెనట Talc ను గుండచేసి తోళ్లకుఁ బకను వేయుదురు. రబ్బరుకుఁ బకునిచ్చుటయందు వాడుదురు. కొన్నియెడల Dry Lubricate గా నుపయోగించుటయుఁ గలదు ఈ గుండను రంగులు, వార్నీషులు చేయుటయందునను, సబ్బుచేయు పదార్థములందునను, కల్పి వాడుటయుంగలదు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములను డి యెక్కువ Talc త్రవ్వి యెత్తఁబడుచుండును అది సబ్బురంగు గల్గి, లేకిన సబ్బుం దాకినట్లుండును. ఇంకను మెండివలె తెల్లని Talc ను, ఆకుపచ్చ రంగు Talc ను, తెలుపు ఆకుపచ్చలు కలిసిన రంగు Talc ను ఇంగు భేదజాతులు

Talc, Acids కు చెడక నిలచియుండునగు. అల్కలీస్ (Alkalis) నకును చెడదు. ఇది మంచి Insulator అనగా Non-conductor of Heat గాన Electrical Apparatus లందు వాడుదురు ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున కృష్ణాభ్రకము శ్రేష్ఠమనియు, శ్వేతాభ్రక మధమమనిచెప్పబడినది. నూరు పుటములు వేయఁబడిన కృష్ణాభ్రక సింధూరము (ఎర్రబడిన

భస్మము) అనుపానవిశేషములచే ననేక రోగములు నివారించుననియు, త్రిదోష హరమై, స్వర్ణభస్మముచేయు గుణము నిచ్చుటయందు తక్కువగాదనియు చెప్పఁబడి నది. అభ్రకము సరిగా భస్మముగాకపోయి నను, పుటములు చాలకపోయినను పెక్కు దుర్గుణముల కాస్పదమగును దానికి, ఉసిరి కాయరసము లేక ఉసిరికపప్పు నీళ్లతోనూరి తీసిన రసము విరుగుడులని చెప్పఁబడినది.

అభావములు (లేక అభావచతుష్టయము)— అనగా నాలుగువిధములగు లేకుండుటలు. తర్కశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడినవి. ౧ ప్రాగ భావము ఇప్పుడావస్తువుండినను లేకుండినను, ఒకప్పుడుండినను, దాని యుత్పత్తికిఁ బూర్వమా వస్తువు లేకుండుట ప్రాగభావ మనంబడును. ఉత్పత్తికి పూర్వమందు లేకుండుట ప్రాగభావ మని యెరుఁగునది. ౨ ప్రధ్వంసాభావము- ఒకప్పుడొక వస్తువుయుండి, పిదప నాశనమై, ఇప్పుడు లేకుండుట ప్రధ్వంసాభావ మనఁ బడును 3 అన్యోన్యాభావము - అనేక పదార్థములలో నొకవస్తువు వేరొక వస్తువు యందు లేకుండుట అన్యోన్యాభావ మనఁ బడును. ౪ అత్యంతాభావము- ఆపదార్థ మనంబడు వస్తు వసలే లేకుండుట (దాని యునికి యసలే లేకుండుట) అత్యంతాభావ మనఁబడును.

అభాస్వరులు— భాస్వరగణము చూడుఁడు.

అభ్యాగతి—తనకు హితవగు రాకఁగలవాఁడు అభ్యాగతి. అనగా తనకు బాధించుట మొదలగు నహితకార్యము లొనర్చుటకుఁ గాక, తనకు ప్రమోదముం గూర్చుట కేతెంచినవాఁ డభ్యాగతియని భావము. (అతిథి చూడుఁడు).

అభ్యాసము కూసువిద్య — అనగా అభ్యాసాతిశయమున విద్యయందు విశార దత్వము కలిగి దానిని చులకనగాఁ (కూసు విద్యగ) జేయునని భావము. (ఆంధ్రలోకోక్తి).

అభ్యాసములేనివాఁడందల మెక్కితే అటూఇటూ ఊఁగినదట — అభ్యా సములేని కార్యము చేయఁదలంచిన వక్ర మార్గముఁ బొందగలదని భావము (ఆంధ్ర లోకోక్తి)

అభ్యాసయోగములు మూడు — యోగములు చూడుఁడు.

అభ్యాసయోగములు నాలుగు — యోగాభ్యాస మొనర్చువారికి చతుర్విధా భ్యాసములు యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁ బడినవి. ౧. ప్రాకృతము లేక మంత్ర యోగము, ౨ వైకృతము లేక లయ యోగము, 3 కుంభకము లేక అరయో గము, ౪ రాజయోగము (యోగములు చూడుఁడు).

అభిఘాతజ్వరము — విశేష దేహ ప్రయాసవలనఁ గల్గిన జ్వరము దేహమునకు దెబ్బలు తగులుటవలన సంభవించినను సంభ వించును.

అభిచారతంత్రము (మంత్రయోగములు)- ఇది షడ్విధములు ౧. మారణము, ౨. మోహనము (ముగ్ధులం జేయుట), 3. స్తంభనము (స్తంభింపఁజేసి వశవర్తు లొనుట, వాక్స్తంభనము, ఆవాహన స్తంభనము మొదలగునవి), ౪ విద్వేషణము (అన్యు లందు కలహముఁ గల్గించుట), ౫. ఉచ్చాట నము, ౬. వశీకరణము.

అభిజిత్ నక్షత్రము (బ్రహ్మనక్షత్ర గోళము)- నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి చూడుడు.

అభిజిత్తు — అభిజిన్నక్షత్రమునకు బ్రహ్మ అధిదేవత. దీనికింకను అప్రకాశమనియు పర్యాయనామము కలదు. దీనింగూర్చి యేమియుం దెలియదు. అభిజల్లగ్నము కూడ కలదని చెప్పఁబడినది. దీనినింకను అభిజిన్ముహూర్తమనియు నందురు. అభిజిన్ముహూర్తములు ఉదయసంధ్యాకాలము, మధ్యాహ్నిక, పూర్వాహ్ణ, పరాహ్ణసంధికాలము, సాయంసంధ్యాకాలము లేక గోధూళికకాలము నని చెప్పఁబడినది. ఈమూడుకాలములందు ప్రయాణాదులు జయప్రదములని చెప్పఁబడినది

అభిజిత్తు క్షత్రియుఁడు — ఇది యొక నక్షత్రమునకుఁ బేరు. మరియు నభిజిత్తని పేరుగల యాదవక్షత్రియుఁ డొకఁడుగలఁడు. అతనికి విద్యోతుఁడనియుం బేరుకలదు అతఁడు దుందుభియను నామాంతరముగల వృష్ణి కుమారుఁడు కుమారునిపేరు ఆహుకుఁడు ఇతడు అభిజిత్తను పేరుగల ముహూర్త మొకటిగలదు అది మధ్యాహ్నము వేళను అనగా ౧౨ గంటలసమయము తెలిపెడిని.

అభిజిత్ గోత్రము — ఔతథ్య ఉప గణము చూడుఁడు.

అభిధ — లక్షణ చూడుడు

అభిధానచింతామణి — జైనసిద్ధాంత మునకు నిఘంటువు. హేమచంద్రుఁడు కర్త

అభిధానరత్నమాల — ఒక నిఘంటువు. హలాయుధుఁడు కర్త.

అభినందన కాళము — కాళములు చూడుఁడు

అభినందననాథుఁడు — జైనతీర్థకరులలో నొకఁడు (తీర్థములుచూడుఁడు.) వీరి చిహ్నము మర్కటము. ఇక్ష్వాకువంశక్షత్రియుడు. తండ్రి శంబరరాజు, తల్లి సిద్ధార్థదేవి, జన్మస్థాన మయోధ్య, పొడవు 350 ధనస్సులు (ధనస్సు మూడున్నర మూర), వర్ణము సువర్ణచ్ఛాయ, ఆయువు ఏబదిలక్షలు, గణధరసంఖ్య ౧౦౩, నిర్వాణస్థలము సుమేరుశిఖరము (శిఖరీజీ లేక ఆబు -అర్బుద పర్వతశిఖరము), తొమ్మిదిలక్షలకోట్ల సాగర్, అని వీరిం గూర్చి చెప్పఁబడినది

అభినయ (భరత) శాస్త్రము — అభినయశాస్త్రము లేక భరతశాస్త్రమను పేరు సర్వసాధారణముగ ప్రచారమం దున్నను, నిజమున నీశాస్త్రమునకు గంధర్వ వేదమునందలి భావాధ్యాయమని పేరు శాస్త్రులు ఒప్పెదిని.

'గాం' అనిన గానమును 'ధర్వ' అన ధరిం చినవారు గాన, గాంధర్వు లనఁబడుదురు. వారి సంబంధవిద్య గాంధర్వమని యర్థము ఇది నృత్తము, గీతము, వాద్యము లనంబడు తౌర్యత్రిక నైపుణీవిశేషముం దెలుపు విద్య యని భావము. ఈవిద్యను గాంధర్వవేద మనియు, నిది సామవేదమున కుపవేద మనియు, శాస్త్రగ్రంథములందు వాడి యున్నారు. గాంధర్వవేద మీశ్వరప్రోక్త మని చెప్పఁబడినది

గాంధర్వవేదమునందు భావాధ్యాయము, రాగాధ్యాయము, తాళాధ్యాయము నని మూడధ్యాయములు కలవు. అందు భావా ధ్యాయమున కభినయశాస్త్రమనియు, నాట్య శాస్త్రమనియు, భరతశాస్త్రమనియు వ్యవ హారనామములు ప్రచారమునందియున్నవి.

అదియే ప్రస్తుత మీవ్యాసమున వ్రాయఁబడునది.

ఇంక రాగాధ్యాయమునకు సంగీతశాస్త్రమని వ్యవహారికనామము మరియుఁ బైకీంద్రు రాగాధ్యాయ తాళాధ్యాయములు కలిసి సంగీతశాస్త్ర మనియెదరు. ఎవరెట్లన్నను, భావ, రాగ, తాళాధ్యాయయుతమగు నీశాస్త్రము గొలుదొలుత సర్వవిద్యాధిపతి యగు పరమేశ్వరప్రోక్తమై వెలువడి, తాను తాను భావము ప్రకటించుటయే (పనిగా) వినియోగముగా గల నాటకములగు (నాటకములు -౧ నాటకము, ౨. ప్రకరణము, ౩ భాణము, ౪ ప్రహసనము, ౫. డిమము, ౬. వ్యాయోగము, ౭ సమవాకారము, ౮ వీథి, ౯ అంకము, ౧౦ ఈహామృగము) ఉపయోగమున ప్రధానాంగములుగ నెన్నుకొనఁబడినవి. ఇది బహుశః నాటకరచనాప్రారంభకాలమున నీఎన్నిక జరిగియుండనోపు. నేటికిని నాటక ప్రదర్శనమునకు భావప్రకటనయు, రాగ ప్రకటన (రాగయుక్తమని భావము) యు, తాళ నియతియు, ప్రధానాంగములుగనే యున్నవి.

భావాధ్యాయమునందు భావమును వెల్లడించుట ప్రధానముగ గైకొనఁబడినది తా వచించుదానియొక్క భావమని ఇందలియర్థము. దీనికభినయమనియుఁ బేరుకలదు అభినయన = ఎదుటను నయము, యనపొందించు (చూచు వారలకు, వినువారలకు సూచించి దెల్పు)ట యని భావము. ఎదుటివారలకుఁ దెలుపుట యని ఎఱుంగునది ఇంకనుకొందరు భావప్రకటనము అభినయమనియు, వ్యంజకమనియు ద్వివిధముగ విభజించిరి. వ్యంజించుట యన తోపింపఁజేయుట యని యర్థము.

నందికేశ్వర విరచితమగు భరతార్ణవమను నభినయశాస్త్రమందు దీనింగూర్చి సమగ్రముగ వివరింపఁబడినది. ఇంకను శృంగార తిలకము, రసకలిక, రసమాలిక, రసపదఘుటిక మొదలగు కొన్ని గ్రంథములుకలవు. వీని మేరకు భావప్రకటనకు కావ్యములు రూపక (నాటక) ములు అనుద్వివిధగ్రంథములే సాధకములు.

అభినయము- ౧. ఆంగికము, ౨. వాచికము, ౩ ఆహార్యము, ౪ సాత్వికము అని చతుర్విధములు.—

౧. ఆంగికము- అంగములచే నొనర్చినది, కనుబొమలు, చేతులు మొదలగు అంగములతోఁజూపి ప్రకటించునది. ౨. వాచికము- గేయములగు (పాడుచున్న) వాక్యముసందు, అర్థవంతమైన కాకువు మొదలగు స్వరభేదముల నుపయోగించి భావమునెరిగించు ప్రకటనము ౩ ఆహార్యము - శరీరాభరణాది పదార్థ వితతితో, వానినుపయోగించుచు, భావము నెరిగించుప్రకటనము. ౪ సాత్వికము- స్వేదము, స్తంభము, రోమాంచ, స్వరభంగ, వేపథు, వైవర్ణ్యా, శ్రు, మూర్ఛలను నెన్మిదివగ వద్ధికలచే భావమునెరిగించుచు ప్రకటించుట.

మరియు నీయభినయమున పదముయొక్క అర్థము నభినయించుతరి నాట్యమనియు, వాక్యముయొక్క అర్థము నభినయించుతరి నృత్యమనియు, అర్థము ననుసరింపక మనోహరమైన తాళముతోఁగూడి, స్వరజతుల ననుసరించి యడుగులువేయు గాత్రవిక్షేపము నృత్తమనియు వాడఁబడుచుండును. ఇట్టి నృత్తమును పురుషులు కఠినప్రయోగముగ నాడుతరి తాండవమనియు, స్త్రీ సుకుమారముగ నాడుతరి లాస్యమనియుఁ బేరులు

కలవు నాట్యమున నుపయోగించు శరీరాంగములు ౧౭ వాని గూర్చి వివరింపబడును.

౧ శిరస్సు — ఈ అవయవముచే నభినయించు క్రియలు ౧౭ కలవు ౧ ధుతము ౨ విధుతము ౩ ఆధూతము ౪ అంచితము ౫ కంపితము ౬ ఆకంపితము ౭ పరావృత్తము ౮ అవధూతము ౯ అధోముఖము ౧౦ నికుంచితము ౧౧ ఉత్క్షిప్తము ౧౨ లోలితము ౧౩ పరివాహితము ౧౪ సమము ౧౫ ఆందోళితము ౧ ఉద్వాహితము ౧౭ సాదర్యము

౨ దృష్టి క్రియలు దృష్టిచే నభినయించు క్రియలు నాలుగు తెరగులు. అవి ౧ దృష్టి ౨ రసదృష్టులు ౩ రసస్థాయిభావజనిత దృష్టులు ౪ సంచారిభావజనితదృష్టులు.

౧ దృష్టిక్రియలు ౧౮ ౧ సమదృష్టి ౨ ఆలోకితదృష్టి ౩ సాచిదృష్టి ౪ ప్రలోకితదృష్టి ౫ ఉల్లోకితదృష్టి ౬ అవలోకితదృష్టి అనువృత్తదృష్టి ౮ విలోకితదృష్టి ౯ పార్శ్వగతదృష్టి ౧౦ యాతదృష్టి ౧౧ నిమీలితదృష్టి ౧౨ అర్ధనిమీలితదృష్టి ౧౩ ఉన్మీలితదృష్టి ౧౪ అధఃస్థలదృష్టి ౧౫ కంపితదృష్టి ౧ అంతర్మీలితదృష్టి ౧౭ ఊర్ధ్వతలదృష్టి ౧౮ వ్యావర్తదృష్టి

౨ రసదృష్టులు ఎన్మిది విధములు ౧ కాంతదృష్టి ౨ కరుణదృష్టి ౩ హాస్యదృష్టి ౪ రౌద్రదృష్టి ౫ వీరదృష్టి ౬ భయానకదృష్టి ౭ బీభత్సదృష్టి ౮ అద్భుతదృష్టి

౩ రసస్థాయిభావజనితదృష్టులెన్మిది ౧ స్నిగ్ధదృష్టి ౨ హృష్టదృష్టి ౩ దీనదృష్టి ౪ క్రుద్ధదృష్టి ౫ దృప్తదృష్టి ౬ సభయదృష్టి ౭ జుగుప్సదృష్టి ౮ విస్మితదృష్టి

౪ సంచారిభావజనితదృష్టులు ఇరువది ౧ శూన్యదృష్టి ౨ మలినదృష్టి ౩ శ్రాంతదృష్టి ౪ లజ్జాదృష్టి ౫ శంకితదృష్టి ౬ విషణ్ణదృష్టి ౭ లలితదృష్టి ౮ ముకుళదృష్టి అర్ధముకుళదృష్టి ౧౦ గ్లానదృష్టి ౧౧ జిహ్మదృష్టి ౧౨ కుంచితదృష్టి ౧౩ వితర్కితదృష్టి ౧౪ అభితప్తదృష్టి ౧౫ ఆకేకరదృష్టి ౧ వికాసదృష్టి ౧౭ విభ్రాంతదృష్టి ౧౮ విప్లుతదృష్టి ౧ త్రస్తదృష్టి ౨౦ మదిరదృష్టి

౩ తారలు (తారాక్రియలు) కంటిలో నల్లగుడ్డుచే నభినయించు క్రియలు ౯ ౧ వేపనము (కంపనము) ౨ చలనము (కదలుట) ౩ పాతము (పడుట) ౪ భ్రమణము ౫ ప్రవేశనము, నివర్తనము ౭ నిష్క్రామము ౮ సముద్వృత్తము ౯ ప్రాకృతము

౪ పుట (కనురెప్ప) కంటిరెప్పలతో నభినయించు క్రియలు తొమ్మిది ౧ వివర్తితము ౨ ఉన్మేషము ౩ పిహితము, ౪ కుంచితము ౫ సమము ౬ తాడితము ౭ స్ఫురితము ౮ నిమేషము ౯ ప్రసృతము

౫ భ్రూ (కనుబొమలు) క్రియలు కనుబొమలతో నభినయించు క్రియలు ౭ — ౧ భృకుటి ౨ నికుంచితము ౩ రేచితము ౪ పాతనము ౫ ఉత్క్షేపము ౬ సహజము ౭ చతురము.

౬ నాసికము (ముక్కు) ముక్కుతో నభినయించు క్రియలు ఆరు ౧ స్వాభా

విశి, ౨. నత ౩ మందము ౪ సోచ్ఛ్వాసము ౫ నికూణితము ౬ విశ్లిష్టము

౭ గండములు (చెక్కిళ్లు) గండస్థలములతో నభినయించు క్రియలు ఆరు— ౧ కంపితము ౨ కుంచితము ౩ పూర్ణము ౪ క్షోణము ౫ ఫుల్లము ౬ సమము

౮ అధరము — అధరముతో నభినయించు క్రియలు ఆరు ౧ వివర్తితము ౨ కంపితము ౩ విసృష్టము ౪ వినిగూహితము ౫ సందష్టకము ౬ సముద్గకము

౯ చుబుకము (గడము) చుబుకముతో నభినయించు క్రియలు ఎనిమిది ౧ వ్యాదీర్ణము ౨ శ్వశితము ౩ వక్రము ౪ సంహతము ౫ చలసంహతము ౬ స్ఫురితము ౭ లలితము ౮ లోలము

౧౦ కంధరము కంధరముతో నభినయించి చూపు క్రియలు నాలుగు ౧ సుందరీకరము ౨ తిర్యగీనకరము ౩ పరివర్తితకరము ౪ ప్రకంపితకంధరము

౧౧ ముఖక్రియలు ముఖముతో నభినయించి చూపు క్రియలు ఆరు ౧ భుగ్నముఖము ౨ వ్యాభుగ్నముఖము, ౩ ఉద్వాహముఖము, ౪ విధుతముఖము ౫ వివృత్తముఖము ౬ వినివృత్తముఖము.

౧౨ హస్తము (చేయి) హస్తముతో నభినయించి చూపు క్రియలు పెక్కులుకలవు. అందు ప్రధానములు ఐదుకలవు మరియు నీతైయొకింటి మతాంతరభేదము లైదుకలవు వానిని వివరింతుము

౧ బాహుప్రచారములు ౧౦ ౧. ఊర్ధ్వప్రచారము ౨. అధోముఖము ౩ తిర్యక్ప్రచారము, ౪ అంవిద్ధప్రచారము ౫ ప్రసారితప్రచారము ౬ అంచితప్రచారము ౭ మండలగతిప్రచారము ౮ స్వస్తిక ౯ ఉద్వేష్టితప్రచారము ౧౦ పృష్ఠానుసారి

౨ హస్తప్రచారములు ౧౫ ౧ ఉత్తానప్రచారము, ౨ అధస్తలప్రచారము ౩ పార్శ్వతల చారము ౪ అగ్రస్థలప్రచారము ౫ స్వసమ్ముఖతలము ౬ ఊర్ధ్వముఖము ౭ అధోముఖము ౮ పరాఙ్ముఖము ౯ సమ్ముఖము ౧౦ పార్శ్వతోముఖము ౧౧ ఊర్ధ్వగప్రచారము ౧౨ అధోగత చారము ౧౩ పార్శ్వగతప్రచారము ౧౪ అగ్రగప్రచారము ౧౫ సమభాగతము

౩. హస్తకరణములు ౪ ౧ ఆవేష్టితకరణము ౨ ఉద్వేష్టితకరణము ౩ వ్యావర్తితకరణము ౪ పరివర్తితకరణము

౪ హస్తక్షేత్రములు ఉత్తమము మధ్యమము అధమము అని త్రివిధములు ౧ ఉత్తమక్షేత్రములు మూడు ౧ లలాటము ౨ భుజమధ్యము ౩ మధ్యము (నడుము) ౨ మధ్యమక్షేత్రములు ఐదు ౧ కపోలము ౨ అధరము ౩ వృషము ౪ కటి ౫ ఊరువులు ౩ అధమక్షేత్రములు ఆరు ౧ నాభి ౨ శ్రవణము ౩ స్తనాగ్రము ౪ మణిబంధము, ౫ హనువు (చెక్కిలి మీదిభాగము) ౬ కరము

౫ హస్తక్రియలు ౨౦ ౧ విసర్గము, ౨ ధూనము ౩ రక్షణము ౪ సంశ్లేషణము ౫ మోక్షణము, ౬ విక్షేపము, ౭ ఆందోళనము, ౮ నిగ్రహము ౯ పరి

గ్రహము, ౧౦ ఆకర్షణము, ౧౧. వికర్షణము, ౧౨ విరోగోత్కర్షణము, ౧౩ తాడనము, ౧౪ మోదనము, ౧౫. భేదనము, ౧౬. ఛేదనము, ౧౭ స్ఫోటనము, ౧౮ ఆహ్వానము, ౧౯ తర్జనము, ౨౦. తోదనము.

ఈ హస్తములతో నభినయించు క్రియలగు బాహుప్రచార క్రియలు, హస్తప్రచార క్రియలు, హస్తకరణములు, హస్తక్షేత్రములు అను నైదింటి మతాంతరముగ వేరు గ్రంథములందు వేరుగ నైగువివరింపఁబడినవి. వానిని వివరింతుము.

౧. మతాంతరహస్తక్షేత్రములు ౧౩ (పదమూడు) - ౧ ఉభయపార్శ్వములు, ౨ అగ్రము, ౩ పృష్ఠభాగము, ౪ ఊర్ధ్వము, ౫. అధోభాగము, ౬. లలాటము, ౭. శ్రవణము, ౮ స్కంధము, ౯ వక్షము, ౧౦ నాభి, ౧౧. కటి, ౧౨ శిరము, ౧౩ ఊరుద్వయము.

౨. మతాంతర సంయుత (కలుపఁబడిన లేక కూర్పఁబడిన లేక చేర్పఁబడిన) హస్తములు ౩౨- ౧. పుష్పపుట హస్తములు, ౨ చతురశ్రము, ౩ స్వస్తికచ్ఛదము, ౪ కర్తరీస్వస్తికము, ౫. అవహిత్థము, ౬. వర్ధమానము, ౭ పతాకస్వస్తికము, ౮. ఉత్తానవంచితము, ౯ కలశము, ౧౦ పక్షవంచితము, ౧౧. మిత్రోత్సంగము, ౧౨. ఉత్సంగము, ౧౩. తిలకము, ౧౪. నాగబంధము, ౧౫. వైష్ణవము, ౧౬. అంజలి, ౧౭ శకటము, ౧౮ శంఖము, ౧౯ చక్రము, ౨౦ సంపుటము, ౨౧. కర్కటము, ౨౨. కటకవర్ధమానము, ౨౩. గజదంతము, ౨౪. నిషిద్ధము, ౨౫. భేరుండము, ౨౬ ఖట్వము, ౨౭. కీలకము, ౨౮ ముజలము, ౨౯. వల్లభాయితము, ౩౦. రతామోదము, ౩౧. శివలింగ హస్తము ౩౨ డోలహస్తము.

౩. మతాంతరఅసంయుతహస్తములు౪౫. ౧ పతాకహస్తము, ౨ త్రిపతాకము, ౩. అర్ధపతాకము, ౪. కర్తరీముఖము, ౫ మయూరాస్యము, ౬. అర్ధచంద్రహస్తము, ౭. చంద్రకళాహస్తము, ౮ అరాలహస్తము, ౯. శుకతుండము, ౧౦ ముష్టి, ౧౧ శిఖరము, ౧౨ కపిద్థము, ౧౩.కటకాముఖము, ౧౪ సూచీముఖము, ౧౫ అర్ధసూచీముఖము, ౧౬. పద్మకోశము, ౧౭. బాణహస్తము, ౧౮ సర్పశిరము, ౧౯ చలసర్పశిరము, ౨౦ సర్పచతురము, ౨౧ మృగశీర్షము, ౨౨. సింహముఖము, ౨౩. లాంగూలము, ౨౪. అలపల్లవము, ౨౫. చతురము, ౨౬. ఖండచతురము, ౨౭ భ్రమరము, ౨౮ హంసాస్యహస్తము, ౨౯. హంసపక్ష హస్తము, ౩౦ పందశ హస్తము, ౩౧. ముకుళహస్తము, ౩౨ ఊర్ణనాభము, ౩౩ తామ్రచూడము, ౩౪ మణిహస్తము, ౩౫ గజతుండహస్తము, ౩౬. త్రిశూల హస్తము, ౩౭ ఖంజహస్తము, ౩౮ కపిల హస్తము, ౩౯ వంశాలహస్తము, ౪౦. సాంగకహస్తము, ౪౧ స్వర్ణరంకహస్తము, ౪౨. యష్టికహస్తము, ౪౩. స్వస్తిక హస్తము, ౪౪ విరళహస్తము, ౪౫. రాజమండలము

౪. మతాంతరహస్తప్రాణములు ౧౨ - ౧. ప్రసారణము, ౨. కుంచితము, ౩, రేచితము, ౪. పుంఖితము, ౫. అపవేష్టితము,

౬ రేచితము, ౭ ఉద్వేష్టితము, ౮ వ్యావర్తకము, ౯ పరివర్తము, ౧౦ సంకేతము, ౧౧ చిహ్నము, ౧౨ పదార్థటీక

౫. మతాంతర స్వగ్రహస్తములు ౨౨ - ౧ ఉద్ధృతము, ౨ తలముఖము, 3 విప్రకీర్ణము, ౪ గజదంతము, ౫ అరాలకరకాముఖము, ౬ అవిద్ధవక్రము, ౭ సూచీవిద్ధము, ౮ రేచితము, ౯ అర్ధరేచితము, ౧౦. పల్లవము, ౧౧ నితంబము, ౧౨. కేశబంధము, ౧3 లతాహస్తము, ౧౪ కరిహస్తము, ౧౫. దండపక్షము, ౧౬ ఊర్ధ్వమండలము, ౧౭ పార్శ్వమండలము, ౧౮ ఉరోమండలము, ౧౯. నలినీపద్మకోశము, ౨౦ ఉరపార్శ్వమండలము, ౨౧ కపోతము, ౨౨ మకరహస్తము, ౨3 జ్ఞానహస్తము, ౨౪ వరదాభయము, ౨౫ ముద్రాహస్తము, ౨౬ గరుడపక్షము, ౨౭. ముష్టిస్వస్తికము, ౨౮ ముకుళస్వస్తికము, ౨౯ - కయుక్తాల పల్లవహస్తము

౧3. వక్షము- వక్షముతో నభినయించు క్రియలు ఐదు- (వక్ష : క్రియలు) - ౧ సమము, ౨ ఉద్వాహితము, 3 నిభుగ్నము, ౪. అభుగ్నము, ౫. ప్రకంపితము.

౧౪. జఠరము (కడుపు)తో నభినయించు క్రియలు మూడు-౧ ఖల్వము, ౨ క్షామము, 3. పూర్ణము

౧౫. పార్శ్వము (ప్రక్క)-పార్శ్వముతో నభినయించు క్రియలు ౫ ౧ సమున్నతము, ౨. నతము, 3 ప్రసారితము, ౪ వివర్తితము, ౫. అపసృతము.

౧౬. కటి (మొల) కటిస్థానముతో నభినయించగల క్రియలు ౫- ౧. ఛిన్నవృత్తము, ౨ రేచితము, 3 భిన్నము, ౪. కంపితము, ౫ ఉద్వాహితము.

౧౭. ఊరు స్థానముచే నభినయించగల క్రియలు ౫- ౧ వలితము, ౨ కంపితము, 3 స్తంభితము, ౪ ఉద్వర్తితము, ౫. నివర్తితము

౧౮. జాను (పిక్క) స్థానముచే నభినయించగల క్రియలు ౫ ౧ ఉద్వాహితము, ౨ నతము 3 క్షిప్తము ౪ పరివృత్తము, ౫ అవర్తితము

౧౯. చరణ (పాదము) స్థానముచే నభినయించు క్రియలు ౬ ౧ అంచితము, ౨ కుంచితము, 3. సూచి, ౪ అగ్రతలసంచరము, ౫ ఉద్ఘట్టితము, ౬ సమము.

ఇట్టి పైన్నిది యవయవ భేదములచే నభినయించు క్రియలే అభినయశాస్త్రమున ప్రధాన క్రియలు ఇంకను ఈశాస్త్రజ్ఞానమునకు 3౦ స్థానకములు, ౧౬ భూచారులు, ౧౬ ఆకాశచారులు, ౧౦ భౌమమండలములు, ౧౦ ఆకాశమండలములు, ౧౦౮ కరణాభినయములు గాడ నెరుంగదగినవికలవు. ఇవియన్నియు నభినయసాధనములేయగును. వానిని వివరింతుము

స్థానకములు 3౦ ఇవి పుంస్థానకములు౬ అనియు, స్త్రీస్థానకములు 3 అనియు, తక్కినవి ౨౧ ఏకవింశతిస్థానకములనియు పిలువబడుచుండును ౧ పుంస్థానకములు ౬- ౧ వైష్ణవము, ౨ సమపాదము, 3 వైశాఖము, ౪ మండలము, ౫ ఆలీఢము, ౬. ప్రత్యాలీఢము.

౨. స్త్రీస్థానకములు 3- ౧ ఆయతము, ౨ అశ్వక్రాంతము, 3. అవహిత్థము.

తక్కిన ఏకవింశతిస్థానకములు ౨౧ ౧. సంహతము, ౨ సమపాదము, ౩ స్వస్తికము, ౪ వర్ధమానము, ౫ నంద్యావర్తము, ౬ చతురశ్రము, ౭ పార్ష్ణివిద్ధము, ౮. పార్ష్ణిపార్శ్వగతము, ౯ ఏకపార్శ్వగతము, ౧౦ ఏకజానుకృతము, ౧౧ పరావృత్తము, ౧౨ పృష్ఠోత్థానతలము, ౧౩ ఏకపాదము, ౧౪ బ్రాహ్మము, ౧౫. వైష్ణవము, ౧౬ శైవము, ౧౭ గారుడము, ౧౮. వృషభాసనము ౧౯. సమసూచికము, ౨౦ విషమసూచికము, ౨౧ చండసూచికము

భూచారులు ౧౬ ౧ సమపాదము, ౨. అర్ధగతి, ౩ స్థిరావర్తము, ౪ తయూపితము, ౫ ఊరూవృత్తము, ౬ తాడితము, ౭ బద్ధము, ౮ జనితము, . ఉచ్ఛ్రాడితము, ౧౦ స్యందితము, ౧౧ శకటాస్యము, ౧౨ అపస్యందితము, ౧౩ సమోత్సాదితమత్తల్లి ౧౪ మత్తల్లీ, ౧౫. ఏకాకి, ౧౬ క్రీడితము

ఆకాశచారులు ౧౬ ౧ అతిక్రాంతము, ౨ ఊర్ధ్వజానువు, ౩ సూచి, ౪ నూపురపాదికము, ౫ విద్యుద్భ్రాంతము, ౬ దండము ౭ భుజంగత్రాసితము, ౮ డోలాపాదము, ౯ ఉద్వృత్తము, ౧౦ అక్షిప్తము, ౧౧. మృగప్లుతము, ౧౨ పార్శ్వక్రాంతము, ౧౩ అపక్రాంతము, ౧౪ భ్రమరి, ౧౫. అవిద్ధము, ౧౬ అలాతము.

భూమమండలములు ౧౦ ౧ భ్రమరము, ౨. శకటాస్యము, ౩. సమము, ౪ స్ఫురితము, ౫. అధ్యర్ధము, ౬. పుట్టకుట్టము, ౭ ఎకక్రీడితకము, ౮. అస్కందితము, ౯. ఆవర్తము, ౧౦. అధోగతము.

ఆకాశమండలములు ౧౦ ౧ అతిక్రాంతము, ౨ దండపాదము, ౩ సూచీవిద్ధము, ౪. అలాతకము, ౫ విచిత్రము, ౬ పిహితము, ౭. క్రాంతము, ౮ వలితసంచరము, ౯ వామావిద్ధము, ౧౦ వలితము

కరణములు ౧౦౮ ౧ తలపుష్పపుటము, ౨ లీనము, ౩ వర్తితము, ౪ వలితము, ౫ మండలస్వస్తికము, ౬ వక్షస్స్వస్తికము, ౭ అక్షిప్తరేచితము, ౮. అర్ధస్వస్తికము, ౯ పృష్ఠస్వస్తికము, ౧౦ దిక్స్వస్తికము, ౧౧ స్వస్తికము, ౧౨ అంచితము, ౧౩ అపవిద్ధము, ౧౪. సమనఖము, ౧౫ ఉన్మత్తము, ౧ . స్వస్తికరేచితము, ౧౭ నికుట్టనము, ౧౮. అర్ధనికుట్టనము, ౧౯ కటిచ్ఛిన్నము, ౨౦ కటీసమము, ౨౧ కటీసమము, ౨౨ భుజంగత్రాసితము, ౨౩ ఆలాతము, ౨౪ ఆక్షిప్తము, ౨౫ నికుంచితము, ౨ ఘూర్ణితము, ౨౭ ఊర్ధ్వజానువు, ౨౮ అర్ధరేచితము, ౨ మత్తల్లీ, ౩౦ అర్ధమత్తల్లీ, ౩౧ రేచకనికృష్టకము, ౩౨. లలితము, ౩౩ వలితము, ౩౪. దండపక్షము, ౩౫ పాదాపవిద్ధకము, ౩౬ నూపురము, ౩౭. భ్రమరము, ౩౮ భిన్నము, ౩౯. భుజంగత్రస్తరేచితము, ౪౦ లతావృశ్చికము, ౪౧ ఆక్షిప్తము, ౪౨ అర్గళము, ౪౩ తలవిలాసితము, ౪౪. లలాటతిలకము, ౪౫ పార్శ్వనికుట్టనము, ౪౬ చక్రమండలము, ౪౭. ఉరోమండలము, ౪౮. ఆవర్తనము, ౪౯. కుంచితము, ౫౦. డోలాపాదము, ౫౧ వివృత్తము, ౫౨ వినివృత్తము, ౫౩ పార్శ్వక్రాంతము, ౫౪. నిసుంభితము, ౫౫. విద్యుద్భ్రాంతము, ౫౬. భుజంగాంచితము, ౫౭. అర్ధరేచితము,

౫౮. చతురము, ౫౯. కటిభ్రాంతము, ౬౦ వ్యంసితము, ౬౧. చక్రాంతము, ౬౨ వైశాఖరేచితము, ౬౩. వృశ్చికకుట్టితము, ౬౪ వృశ్చికరేచితము ౬౫ అతిక్రాంతము ౬౬ విక్షిప్తము ౬౭ వివర్తితము ౬౮. గజక్రీడితము, ౬౯ గండసూచితము, ౭౦. గరుడప్లుతము, ౭౧ తలసంస్ఫోటితము, ౭౨ పార్శ్వజానువు, ౭౩ గృధ్రావలీకము, ౭౪. సూచి, ౭౫ అర్ధసూచి, ౭౬ సూచీవిద్ధము, ౭౭ హరిణప్లుతము, ౭౮ పరివృత్తము, ౭౯ దండపాదము, ౮౦ మయూరలలితము, ౮౧. ప్రేంఖోలితము, ౮౨ సన్నతము, ౮౩. సర్పితము, ౮౪ కరిహస్తకము, ౮౫ ప్రసర్పితము, ౮౬ అపక్రాంతము, ౮౭. నితంబము, ౮౮ స్ఖలితము, ౮౯ సింహవిక్రీడితము, ౯౦ సింహాకర్షితము, ౯౧. అపవిద్ధకము, ౯౨ నివేశము, ౯౩ అలకాక్రీడితము, ౯౪ జనితము, ౯౫. ఉపసృతము, ౯౬ తలసంఘట్టితము, ౯౭. ఉద్వృత్తము, ౯౮ విష్ణుక్రాంతము, ౯౯. లోలితము, ౧౦౦. మదస్ఖలితము, ౧౦౧. సంభ్రాంతము, ౧౦౨ విష్కంభము, ౧౦౩ ఉద్ఘట్టితము, ౧౦౪. శకటాస్యము, ౧౦౫. ఊరువృత్తము, ౧౦౬. వృషభక్రీడితము, ౧౦౭. నాగాపసర్పితము, ౧౦౮. గంగావతరణము.

పాదక్రియలు (పాదములచే వేయఁబడు అడుగులకు) ఈశాస్త్రమున అడుగులనియు, అడవులనియు, గంతులనియు, సాధారణముగ నెమ్మదిగ వేయఁబడుచున్నప్పుడు వాడుకపేరులు కలవు. ఆ యడుగులే త్వరితముగ వేయఁబడుతరి కుప్పిలనియు, పేరములనియు, అల్లిబనియు, మొగ్గలు, మెరములనియు వాడుక పేరులచేఁ బరగుచున్నవి. పాదముల నెత్తి వేయుట, ఎగురుటలకు చారియనియు, మండలమనియు, స్థానకములనియును పేర్లుకలవు

శిరము మొదలు పాదపర్యంతావయవముల అంగోపాంగ ప్రత్యంగాభినయ క్రియలన్నియు తాండవమనియు, లాస్యములనియు ద్వివిధ భేదము లవి మున్నువివరింపఁబడియేయున్నది. అందొక్కొకటి - ౧ మార్గము, ౨ కుండలి, ౩ ఉద్ధతము, ౪ విలాసము, ౫ దేశీయము, ౬. బహురూపము అను షడ్విధభేదములం బరగి పండ్రెండు తెరంగులైనది. మరియు నీ పండ్రెండును ఒక్కొకటి ౧. భాదము, ౨ శుద్ధపద్ధతి, ౩. బహురూపము, ౪ దండలాసకము, ౫. ప్రేంఖణపద్ధతి, ౬ ప్రేరణపద్ధతి, ౭ కుండలీనృత్యము, ౮. భాండికము, ౯ రాసక్రీడ, ౧౦ హల్లీసకము, ౧౧. చిత్రపద్ధతి, ౧౨ దేశ్యపద్ధతి, ౧౩ చర్చరి, ౧౪ కాముకనృత్యము, ౧౫ చాకీనృత్యము, ౧౬ కోలాటము అని పదునారు తెరంగులుగ నేర్పడి మొత్తము (౧౨ × ౧౬ =) ౧౯౨ విధములుగ భేదములై తనరారెడిని.

అభినవకాళిదాసు — ఇతనికిది బిరు నామము. ఇతనిపేరు జగన్నాథమిశ్రుఁడు. కాళిదాసు (సంస్కృతకవి) మూఁడుఁడు.

అభినవగుప్తాచార్యుఁడు (మహామహేశ్వరాచార్యుఁడు) — ఈ మహనీయుఁడు కాశ్మీరపండితుఁడు. శివభక్తుఁడు. ప్రత్యభిజ్ఞ శైవమతమునకుఁ గర్త. ప్రత్యభిజ్ఞ యన తానే (పరమేశ్వరుండగు) శివుఁడని తెలిసికొనుట యర్థము. జగత్తు శివస్వరూపమైనను శివునుండి వేరుపదార్థమని యాయనమతము

మాయ యనునది ఈతని మతముగ పదార్థమే దాని సంబంధమున ప్రత్యభిజ్ఞా యుండక మరుగుపడుననియు, జ్ఞానోదయ మగుటతో, ఒ ధవిముక్తి కల్గుననియు, నశించు ముక్తుడనియు నీతనిమతము ఈ మహాత్ముని ఆదరు మహామహేశ్వరా చార్యు డనుచుండినారట

అభిన్యాన సన్నిపాతము — సన్నిపాత దోషము చూడుడు

అభిభూతిభయాదసూనతః సుఖమ జ్ఞన్తి సదామమానినః— ఇది సంస్కృత లోకోక్తి మానవతులు అవమానముమండి తప్పించుకొనుటకు ప్రాణమును సౌఖ్యమును కూడ వదలిపెట్టెదరని భావము

అభిమంచకులగోత్రము – ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు) ఈ మంచకులగోత్రము, శాఖాస్నేయగోత్రము(౨)సప్తర్షిగోత్రము యాజ్ఞవల్క్యస, యాజ్ఞవల్క్యగణము, ఆపస్తంభసూత్రము, యజుశ్శాఖ ప్రమాణ గ్రంథ మాధ్యాప వరఖాడ ఆయుతేశుడు దేవత, (భార్య) అమృతాంగి, మేరువు తప స్థానము, అమృతాంభోనిధి తటాకము, జపము లక్ష, దీపములు౧౯, క్షేత సంఖ్య ౩౦, షోడశమహాదానములు దానము నెల్లికాయ వర్జనీయము

అభిమన్యు ఖేరా (అమీన్)— కురుక్షేత్రమునందు అమీన్ దిబ్బకలదు అభిమన్యుని దిబ్బయని యర్థము ఇచట నభిమన్యుడు మృతినొందెనట. మరియు నీతావును చక్రాభ్యువనియు ననుటకలదు అనగా కేంద్ర సైన్యస్థానమని యర్థము. మరియు నిచట నదితి తపంబొనర్చి సంతానముగనెనట ఈ ఉన్నతస్థలి ఉత్తరదక్షిణములకు రెండువేల అంగుళులును తూర్పుపడమరలకు ఎన్మిది వందల అంగుళులును ఉండును ఇరువది మైగు మొదలు ముప్పది యడుగులవరకు నెత్తుకలది ఈ దిబ్బపై అదితి దేవాలయ మును, దానిజుట్టి గౌడబ్రాహ్మణులు వసించిన అమీన్ అను గ్రామమునుకలదు దీనికిం దూర్పుగా సూర్యకుండమను సరస్సుకలదు మరియు దానికిం బశ్చిమముగ సూర్యదేవ స్థానమున్నది. అది సూర్యజన్మస్థానమట

అభిమన్యుడు — పాండవమధ్యముండగు నర్జునునకు శ్రీకృష్ణసోదరియగు సుభద్రయందు జనించిన కుమారుడు ఇతనికి బలరాముని సుతయగు శశిరేఖయు, మత్స్య దేశాధీశుడగు విరటుని కుమార్తె ఉత్తరయు నిరువురు భార్యలు భారతయుద్ధమున పద్మవ్యూహాంతరమున మడసినవాడు అప్పటికి ఉత్తర గర్భవతియైయుండి పిదప పరీక్షిత్తుం గనెను కాన పరీక్షిన్నరేంద్రుడితని సుతుండై వీరి వంశము సాగెను

అభిన్నలి — సామంతపంచకము చూడుడు

అభిసార, అభిసారి లేక హజర దేశము — ఈదేశము వితస్థ (Jhelam) నదికిని చంద్రభాగ (Chenab) నదికిని మధ్యప్రదేశమని ప్రతీతికలదు Dr Stain పండితుడు కొంతవరకు దీని నంగీకరించుచు, ఈనదులనడుమ భూమియంతయు, మధ్యభాగమును, క్రిందిభాగమునందలి కొండల ప్రదేశమును, ఇప్పటి కాశ్మీరరాజ్యమందలి రాజపురి (ఇప్పటిపేరు రాజౌరి) యను నగరము యును కలసి యభిసారదేశమై యుండెనని యభిప్రాయపడి యున్నాడు. గ్రీకు చరిత్ర

కారులు దీనిని అభిసారిస్ అనిపేర్కొనిరి ఇప్పటి పెషావరు డివిజనుకు వాయవ్యదిశ యందుండునదిగ పెక్కాండ్రు ఎల్చుచున్నారు మహాభారతము సభాపర్వము ౨౭ అధ్యాయమున అర్జునుడు జయించినట్లు చెప్పబడినది పద్మపురాణము ఆది ౬ అధ్యాయమున దీనింగూర్చిన ప్రశంసకలదు.

అభిహూ (Abihu) — హిబ్రూపేరు ఆరోన్ (Aaron) కుమారునిపేరు. ఈతడు దేవుని యాజ్ఞను తిరస్కరించి యగ్నిచే గాల్చబడినవాడు. 'నాతడే' యని శబ్దార్థము. పురుషనామము (క్రైస్తవ నామములు చూడుడు)

అభీరదేశము — ఈదేశముయొక్క ఎల్లలంగూర్చి నిర్ణయించుటకు పరికరములు చాల కున్నవి. విష్ణుపురాణము పంచమాధ్యాయమునను, బ్రహ్మాండపురాణము షష్ఠాధ్యాయమునను, సింధునది అభీరదేశముగుండా ప్రవహించునదిగ ప్రశంసింపబడినది మహాభారతము సభాపర్వము ౩౧ అధ్యాయమున అభీరదేశము సముద్రమునకు సరస్వతీ నదీ తీరముగ జెప్పబడినది మరియు నిగు సోమనాథక్షేత్రముండునని యుందే వివరింపబడినది తారాతంత్రమను గ్రంథమున అభీర దేశము తపతీనది పశ్చిమతీరముదనుక కొంకణ దేశపు హద్దునుండి వ్యాపించిన దేశమని చెప్పబడినది. గ్రీకుచరిత్రకారు లభీరదేశమున బేరియా యని వ్రాసియున్నారు MacCrindle అనునాతడు సింధునది పాయలై డెల్టాయేర్పరచుకడ తూర్పుతీరమందుండెనని వ్రాసెను Sir Henry Elliot అను పరిశీలకుడు సముద్రతీరమునుండి దేవఘడము వర కభీరదేశమని తన Supplemental Glossary Vol I, II, III యందు వివరించెను W Scoff అను గ్రంథకర్త గుజరాతునకు దక్షిణదేశమనియు సూరత్ నగర మాదేశములోనిదే యనియు నభిప్రాయపడియెను. నర్మదానదీ ముఖద్వారము అట నాగ్నేయదిగ్భాగప దేశసీమల నభీరదేశముండిన తావని చెప్పబడగి యున్నది వీరు ఉత్తరమహారాష్ట్రములను, గుజరాతుభాగ (పశ్చిమ ఇండియా) సీమల నేలిన ప్రభులు (అభీరదేశము చూడుడు) రాజపుత శాఖలు 3 లోను కీచీ యను పేరుగల (హిందీపాటల) కవి ౨ వ శాఖగను చంద్ అను పేరుగల (హిందీపాటల) కవి ఎది రువశాఖగును, భయమునెరుగని శూరులగు ఆభీరులని బిరుదనామము గలవారౌ శూరులని వ్రాసియున్నారు వీరి పాలనుండియే అభీర దేశమని పేరుగలిగెనని చెప్పబడినది

అభీహహాత్ సరస్సు — ౨ లింటి అచ్ఛోదము (కాశ్మీరదేశము చూడుడు).

అభువనగణము — ఇది విశ్వబ్రాహ్మణుల యందొక గణము ఇది దైవగోత్రములు చెప్పబడినవి (సమశాఖవిశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుడు) ౧ అభువనర్షిగోత్రము అభువన త్వష్ట్ర విశ్వరూప (త్ర్యార్షేయప్రవర) ౨ భద్రదత్తర్షిగోత్రము అభువన త్వష్ట్ర విశ్వరూప విశ్వరూప భద్రదత్త (పంచార్షేయ ప్రవర) 3 కాండవర్షిగోత్రము చంద్రదత్త, విశ్వగోచర, కాండవ, (త్ర్యార్షేయ ప్రవర) ౪. విశ్వరూపర్షిగోత్రము విశ్వరూప, అరిరూప, విశ్వగోచర (త్ర్యార్షేయ ప్రవర). ౫. శ్రీముఖర్షిగోత్రము కాండవ కవి శ్రీముఖ (త్ర్యార్షేయప్రవర).

అభూత్యగోత్రము — నిధృవగణము చూడుఁడు

అమరకంటకము — ఇది తొల్లింట మేఖల పర్వతముపైనున్న క్షేత్రము. ఇప్పుడు మధ్య రాష్ట్రములందు (C P) గొండ్వానా పరగణాలో నున్నది బెంగాల్, నాగపూర్ ఇనుపదారి బిలాసపూర్ కట్నీల మధ్యలైనుపై పెండ్రారోడ్డుస్టేషనుకు ౨౧ మైళ్ల దూరమున నున్నది. తొల్లింట అమరకంటకుఁడను పేరుఁగల రక్కసునితావు. ఇచట కపిల ధారయనంబడు జలపాతమునుండి నర్మద, జోహిల, శోణభద్రానదులుత్పన్నమై వేర్వేరు దిశలకుం జనియెడిని ఇచటికి కతిపయదూరమున, మార్కండేయక్షేత్రమును, గులేబకావలీస్థానమును కలవు. మహాకవి కాళిదాసు జన్మించినతావు కపిలాశ్రమము (దీనింగూర్చి మత్స్యదేశము చూడుఁడు). కాళిదాసు మేఘసందేశమున అమరకూటమని వ్రాసిన తావిదియె. (ఉపప్లవ్యదేశము చూడుఁడు)

అమరకూటము (పర్వతము) — అమరకంటకము (మత్స్యదేశము) చూడుఁడు.

అమర గంగానది — కాశ్మీరదేశము చూడుఁడు.

అమరనాథము — కాశ్మీరదేశమందలి (హిమవన్నగర) భైరవఘాటీ పర్వతముపైనున్న శివక్షేత్రము. అమరగంగానదీతీరము (దీనింగూర్చి కాశ్మీరదేశము చూడుఁడు).

అమరనాశన గోత్రము — కణ్వ ఉపగణము చూడుఁడు

అమరసింహుఁడు కవి — ఇతఁడు సంస్కృతకవి. బౌద్ధుఁడు. విక్రమార్క మహారాజాస్థానమున నవరత్నములనఁబడిన విద్వత్కవులలో నొకఁడు (విక్రమార్కరాజాస్థాన నవరత్నములు చూడుఁడు). ఇతఁడు రచించినది నామలింగానుశాసనమను పేరుగల అమరకోశము. దీనికింకను అమరమని వాడుక నామము కలదు ఇది సుప్రసిద్ధనిఘంటువగుట వేరుగ వ్రాయనక్కరలేదు అక్షర వర్ణ క్రమమునగాక, వర్గముల అనుక్రమణిక శ్లోకరూపమున రచించిన నిఘంటువు

అమరాంతద్వీపములు — ఇందులో ముఖ్యమైనది శేషెల్ ద్వీపము. అమరాంత ద్వీపములు మారిషస్ ద్వీపములకుం జెందినవి. బ్రిటీషువారివి. మారిషస్ ద్వీపములకుత్తరముగనున్న పగడపుచట్టుదీవులు.

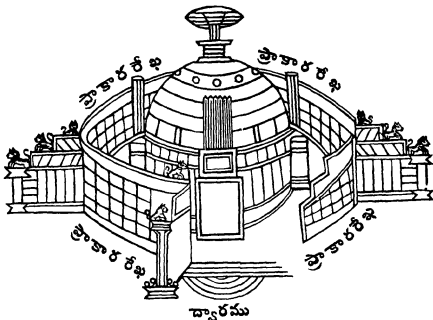
అమరావతి — ఈపేరుగల పురములనేకములు కలవు. తొల్లింట నగరహారమను ఉపనామముగల అమరావతీపురము అపగదేశమునందుండెను అది యిప్పుడు అఫగనుస్థానములోని జలాలాబాద్‌నకు పశ్చిమముగా నగరాకినంబడు చిన్న పల్లెటూరు జుట్టియున్న పాడుదిబ్బలుగ నున్నది ఇంకొకటి మధ్యరాష్ట్రములందు (తొల్లింటి విదర్భ) నేటికినీ అమరావతియనంబడుచునేయున్నది. వేరొకటి యాంధ్రదేశమున కృష్ణానదీ తీరమున బెజవాడకు (తొల్లింటి విజయవాడ) పశ్చిమముగ ౧౮ మైళ్ల దూరమున ధరణికోట గ్రామమునకు దక్షిణముగా నది దక్షిణతీరమున నున్నది. ఇట నొక బౌద్ధస్థూపము కలదు. దీనికొకప్పుడు నాగరాజదేశమని పేరుండెనట ఇచటి స్థూపముండిన వనము నాంధ్రబౌద్ధులు క్రీ. పూ. ౩౭౦-౩౮౦ మధ్యను నాటిరని శాసనము కలదు.

బెజవాడనుండి ముప్పదిమైళ్ల దూరమున ప్పటి గుంటూరుమండలమునందున్న పాడు

పడిన తొల్లింటి రాజధాని (ఆంధ్రదేశము చూడుడు) మరియు (వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుడు చూడుడు) వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుని పరిపాలనకాలమున నిటనొక బౌద్ధ స్తూపమునందు చలువ మార్బిలురాళ్లు మొదలగునవి దొరకిన దీయమరావతియె. క్రీ. పూ. మొదటి శతాబ్దకాలమునాటి నాణెములు కొన్ని యిటదొరకుట నీస్థలము నాపూర్వకాలమున పట్టణమైయుండెనని తేలుచున్నది పట్టణముండిన యానవాళ్లు గానవయ్యెడిని. నదీతీరమందు జైనదేవళముండినటులతోచెడిని. (అమరావతిస్తూపము చూడుము)

అమరావతి స్తూపము — ఇది గుంటూరు మండలము సత్తెనపల్లి తాలూకాలో కృష్ణా నది దక్షిణతీరమున మున్నేరు కృష్ణయందు సంగమించుతావున కెదురుగనున్న గ్రామము పూర్వమిదియు, ఈప్రాంతముననే యున్న ధరణికోటయు గలసి యొక పట్టణమై గొప్ప వైభవముల ననుభవించినదిగ నుండెను ఈప్రాంతమున గల విశ వినోదులు తాము బ్రాహ్మణ, బౌద్ధ కలహముల కు బ్రాహ్మణులకు సహాయులపడితిమని గర్వముగ పల్కుచుందురు అమరావతియందు గల బౌద్ధస్తూపము దేశప్రసిద్ధము. దీనియందు బుద్ధభగవానుని ఎముకముక్క యొకటి యున్నదట దీనిం జుట్టియున్న ప్రాకారములలో నొకటి నాగార్జునసిద్ధుడు కట్టించెనందురు. నాగార్జునునియాశ్రయ మీప్రాంత సీమయందే పల్నాడుతాలూకాలో నాగార్జునుని కొండయను పేరంబరగుచున్నది. దాని తొల్లింటిపేరు విజయపురియనియుండెననియు, అటనిక్ష్వాకువంశజులను నృపులు అప్రాంత సీమ నేలుచుండిరనియు, అచటకిం గతియయ దూరమునన్నే నాగార్జునసిద్ధుని యాశ్రమముండిన తావుగలదనియు, నచటివా రనుచున్నారు అటం ద్రవ్వంబడిన శాసనముల మేర శాతరాజుల పాలనకాలమున నది మహాసాంఘికవాదబౌద్ధమున కునికిపట్టుగ నుండవలెనని తేలుచున్నది ఇటం ధాన్యస్తూపమున దొరకిన ఎముకముక్క బుద్ధభగవానునిదిగ నెంచి బౌద్ధులు సారనాథమునందలి మూలగంధకుటీవిహారమునందుంచి పూజించుచున్నారు. ఇంక నమరావతీస్తూపము నశోకచక్రవర్తినాండే భగవానుని ఎముకముక్క నుంచి నిర్మించినదిగ పరిశీలకులను చూచెదరుగాని, శాసననిదర్శనములు లేకున్నవి స్తూపములందలి ప్రతిభాగమును దేనికో చిహ్నముగ నుండునట దానిపైనుండు మూడు ఛత్రములు దేవ, మానవ, నిర్వాణ పదచిహ్నములట అసలు స్తూపమే మేరువకు చిహ్నమట.

అమరావతియం దమరేశ్వర శివక్షేత్రము కలదు. దీని క్షేత్రవాసులు కడుంగడు భక్తితో వినతులొనర్చి పూజింతురు దీని పూర్వోత్తరములు సరిగా తెలియవు. అమరులచే నర్చింపంబడెననుట యొక నిజస్థితిగ గైకొనదగినదికాదు. కాని ఆంధ్రదేశమునందలి పంచారామ క్షేత్రములలో నొకటి యనెదరు అమరావతి దుస్థితినందియుండ నీప్రాంతసీమల నేలిన (చింతపల్లి భూపతి) రాజా వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుండుగారిట నివాసమేర్పరుచుకొని బాగు చేయించి విశాలమగు బాటల నిర్మించి, వైశ్యులను రప్పించి యుద్ధరించెనని చెప్పంబడినది. ఆభూపతి కమ్మకులజులగు క్షత్రియులు అమరేశ్వరునకు నైజాం ప్రభుత్వ

అమరావతి స్థూపము.

మువారినుండి ఏటేటముట్టునగకు మామూలు కలదు. ఇది చందూలాలు మంత్రి నాడు కల్గెనట మరియు నా రాజ్యమునందే కొన్ని యీనాంభూములు కలవట

క్రీ. వె ౧౧౮౩ నాటి యొక శాసనము నందు - శ్లో॥ అస్తి శ్రీ ధాన్యకటకం పురం సురపురాత్పరమ్। యత్రామరేశ్వరశ్శంభు। రమరేశ్వరపూజితః। అనియుంట నీపేరులు రెండును ఆనాటికి పూర్వమే యుండుట తెలియనగుచున్నది. పిదప ధాన్యకటక మెట్లో ధరణికోటగ మారియుండనోపు. బహుశః పురమునందు అమరేశ్వర దేవ స్థానపరిసరవీధుల కమరావతియని పేరుండి తర్వాత యంతకును వ్యాపించెనేమో. పరిశీలననుండి కొంద రీయమరావతీస్థూపము క్రీ పూ ౨౦౦ నాటిదని తలంచుటయుం గలదు నాగార్జునుని సుహృల్లేఖయందు వివరింపబడిన దానపతి ఆయన మిత్రుడగు శాతవాహనుడను నాంధ్రరాజు అనేక శాసనము లీస్థూపమున వేయించిన వాశిష్ఠీ పుత్ర శాతవాహనునకు పుత్రుండే నని పెక్కండ్ర యభిప్రాయము అమరావతీ స్థూపనిర్మాణ మొకతరిగాక నాల్గు వేర్వేరు కాలములందు చేయించి పూర్తిగావించిరని తెలియుచున్నది.

అమర్చినదానిలో నత్తగారు (వేలు వెట్టినదఁట) — తాఁజేసినట్లని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

అమరుక కావ్యము — అలంకారశాస్త్రమున వివరింపఁబడిన మేరకు శృంగారనాయికానాయకుల లక్షణలక్ష్యములను చేష్టలరూపమున వర్ణనలుఁగల సంస్కృతకావ్యము దీనిని అమరుకుఁడు రచించెనని కొందఱనెదరు శంకరభగవత్పాదులు రచించిరని కొందఱనెదరు దేనికిని సరియగు నిదర్శనములు కానరావు అధిక మేమన నీయమరుకుఁడెవ్వరో తెలియదు కాని కావ్యము విశేషము, రసవంతము. క్రీ వె తొమ్మిదవ శతాబ్దమున నాటివాఁడగు ఆనందవర్ధనాచార్యుఁడు తారచించిన ధ్వన్యాలోకమునందిందలి శ్లోకముల నుదాహరించుటంజేసి యంతకింకను పూర్వకాలమునందుండినవాఁడని తేలుచున్నది కాని ఆమహానుభావుఁడగు కవి యెవ్వఁడో బయలుపడదు అమరుకమున కర్జునదేవ, పెదకోమటి వేమభూపాలుఁడు, రుద్రమదేవుఁడు, శేషరామకృష్ణుఁడు, సూర్యదాసుఁడు మొదలగు వ్యాఖ్యాతలు సంస్కృత వ్యాఖ్యలు రచించిరి అందు వేమభూపాలుఁడు కొండవీటిరాజ్యమును క్రీ వె ౧౪౦౦ ౧౪౨౦ రాజ్యమేలినవాఁడు.

సీసపద్యములతో దీని నెవ్వరో తెనిగించిరట. మరియొక తిరువేంగళప్పకవి (తాళ్లపాటి వేంకటేశ్వరదీక్షిత పుత్రుఁడట) కూడ తెనిగించెనట మంగిపూడి శ్రీరామచంద్రశాస్త్రి విరచితాంధ్రానువాదపద్యకావ్యము వేరొకటి కలదట.

అమరేశ్వరము — నర్మదానదీతీరమున ఓంకారమాంధాతక్షేత్రమున కెదురుగ నది కవ్వలిగట్టున (దక్షిణతీరమున) పర్వతముపై నున్న శివక్షేత్రము స్కాందపురాణ రేవాఖండమునను, శివపురాణమున ప్రథమభాగపు ౩౮ అధ్యాయమునను దీని ప్రశంసకలదు. మరియు బృహత్ శివపురాణమున ద్వితీయభాగపు ౩౪ అధ్యాయముల నీశివక్షేత్రము వివరింపఁబడినది. ఇది తొల్లిటి అనూపలేక హైహయరాజ్యములో నుండినది. (అనూపదేశము చూడుఁడు, ఓంకారమాంధాతక్షేత్రము చూడుఁడు)

అమలకుల గోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుఁడు) అమలకులగోత్రము. పకాశ్లేయగోత్రము (౭౩) దీనిని అగ్రమూలకుల, అభ్యమూలకుల, అనియు నందురు. సంస్కృతగోత్రము, ఆచ్యాయనస, ఆచ్యాయ గణము, ఆశ్వలాయనర్షి, ఆపస్తంబసూత్రము యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథము ఆద్యప వరఖాడి, సమానగోత్రము ఆశ్వలాయనస, నర్మదేశుఁడు దేవత, (భార్య) జంబావబ, మేరువు తపస్థానము, జాంబూసరస్సు తటాకము, జపము లక్ష, దీపములు ౬౦, క్షేత్రసంఖ్య ౭౦, ఏనుఁగు దానము, మెడిపండు వర్జనీయము

అమ్మకమునందలి విధానము — విక్రయ వ్యాపారము చూడుఁడు.

అమ్మగారు గృహప్రవేశము, అయ్యగారు శ్మశానప్రవేశము — దురదృష్టవంతురాలని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అమ్మ తా వెళ్లదు, అడుక్కుతిననీయదు — అపకారమని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

"అమ్మదగ్గిర క్రీందపరున్నా అయ్య దగ్గిర నేలపరున్నా ఒక్కలాగే ఉన్నది" అన్నదట — ఆ ధలోకో క్తి. నిత్యభోజనమని భావము

"అమ్మ పెట్టేవి నాలుగు అప్పుడే పెడితే చెయ్యలేకపోయినానా?" అన్నదట — ఆ ధ్రలోకో క్తి

అమ్మబోతే అడవి కొనబోతే కొరవి — గరదృష్టకాలమని భావము ఆ ధ్రలోకో క్తి

అమ్మలాచార్యకవి — తండ్రి ఘటికశత సుదర్శనాచార్యులు వైష్ణవులు క్రీ వె ౧౮ వ శతాబ్దాంతమునందు ౧౮ పార థము ననో ఉండినవాడు. రచించినవి ౧ యతి రాజవిజయము (దీనినే వేదాంతవిలాసము గు రట రామానుజ దిగ్విజయకథ మట), ౨ వసంతతిలకభాణము, 3 దోలభాణము

అమాంత చాంద్రమాన మాసము — మాసములు చూడుము

అమాల్బర్టు (Amalbert) — ట్యూటో నిక్కు పేరు Wrok Bright అనియర్థము పురుషనామము (క్రైస్తవ నామములు చూడుము)

అమావాస్యాయన గోత్రము — కపి ఉపగణము చూడుము

అమావాస్య సోమవారవ్రతము — అమావాస్యదినమున సోమవారము సంభవిం చునేని యీవ్రత మాచరింతురు ఇది సూర్య గ్రహణతుల్య పవిత్ర వ్రత దినము.

అమితాభుడు (బుద్ధుడు) — పంచ ధ్యానిబుద్ధులలో నాల్గవబుద్ధుడు సుఖావతి (పశ్చిమ) స్వర్గాధినాథుడనియు, శాంతముగ ధ్యానమొనర్చునియుందురు భద్రకల్పమనం బరగు వర్తమానకల్పమున కితడధిదైవమట. (పద్మపాణి సృష్టినొనర్చును). రక్తవర్ణుడు. మయూరద్వయలాంఛనుడు జలములకు రక్తవర్ణములకు రసనేంద్రియములకు గార కుడై ధ్యానముద్రాంకితుడై చేతులం దొడల యందిడుకొనియు ను శాంతికరుడు

అమితాయువు (బుద్ధుడు) — బౌద్ధ మతపరిణామకర్త దీర్ఘాయువు నొసంగుట కధి పతి అమృతకుండికలాంఛనముగగల్గినవాడు కిరీటధారి త్రయోదశ భూషణాలంకృతుడు. అమూల్యాంబరధారి ధ్యానముద్రాంకితుడు తొడలపై చేతులానుకొని యుండువాడు టిబెట్టుదేశస్థులితని నెక్కువగా బూజింతురు

అమిలాయన గోత్రము — జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూడుడు.

అమీన్ (అభిమన్యుఖేరా) — కురుక్షే త్రము చూడుము అభిమన్యుఖేరామాదుడు

అమీరు — మహమ్మదీయ మతగ్రంథము లగ ఆజ్ఞనిచ్చువాడని యర్థము చెప్పబడి నది. ఇది సైన్యసంబంధముగా దోచెడిని. ఇక్కాలమున నది బిరుదమైయున్నది హైద రాబాదు రాజ్యమున నెక్కువగ బ్రచారము నందియున్నది ఆఫ్ఘనుస్థాన ప్రభున కమీ రని బిరుదముకలదు ఇవి మహమ్మదీయ బిరుదములు వారియాగు పేరులుగగూడ వాడుట కలదు

అమీబా — (Worm) ఇది సూక్ష్మజీవుల (Worms) నుండి సంభవించు నంటువ్యాధి. దీనిని నులిగడు పనియు, జిగటవిరేచనము లనియు, రక్తవిరేచనములనియు, తెలుగు

నను, డీసెంట్రీ యని ఆంగ్లమునను అనుచున్నరు. విరేచనములు చీముగగాని, రక్తము కలిసిగాని అగుచుండును లోన మలకోశమున ఒరసినట్లు కురుపుగ నగు నొకురు గ్రుడ్ల వలన జనించు సూక్ష్మజీవి దీనిగుడ్లు విరేచనములతో బయటికి వెడలుచు జలసంపర్క దోషమున తిరుగ లోనికరుగుచుండు నందు వ్యాధిగ నగుచుండు నని చెప్పంబడినది (అంటువ్యాధులు, సూక్ష్మజీవులు చూడుడు) (రక్తగ్రహణి Dysentery చూడుడు)

అముస్టర్డమ్ కెనాల్ — నెదర్లాండ్సు దేశములోనిది. సముద్రపుటోడలు అముస్టర్డమ్ పురముకుం బోవుటకుం ద్రవ్వంబడిన కాలువ నార్తుసీ నుండి త్రవ్వంబడినది పదునారున్నర మైళ్లి పొడవును, ఎనుబదియెన్మిది అడుగుల వెడలుపును, ఇరువదిమూడడుగుల లోతును గలది దీనిగుండా ఓడలు జూయిడ్జ గుండాపోవు కష్టమక్కరలేక తిన్నగా పోగలుగుచున్నవి

అమృతమథనము — తొల్లి దేవాసురులేకమై సముద్రమునకలికి మధించిరి అందు హాలాహలము, లక్ష్మి, చంద్రుడు, ఉచ్చైశ్శవము, కౌస్తుభమణి, పారిజాతవృక్షము, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, అమృతమును జనించెనట పిదప కమండలస్త వైద్యశాస్త్రవేత్తయగు ధన్వంతరి జన్మించెనట

అమృతఫలము చెట్టు — జామిచెట్టు చూడుడు.

అమృతము — అమృతమన చావులేనిది యని యర్థము. దేవాసురులు తొల్లి సముద్రమును మథించ నందమృతము పుట్టెనట. వైద్యశాస్త్రమున,ఆరోగ్యకరములగు వస్తువులన్నిటిని అమృతములని వాడియున్నారు. పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, తేనె, ఫలరసములను పంచామృతములని వాడుచున్నారు

అమృతసర్ స్వర్ణదేవాలయము — దీనికి హరిమందిర్ అనియు, దర్బారు సాహెబ్ అనియుం గూడ పేరులు కలవు. కొందరికను సువర్ణదేవాలయమనియు, స్వర్ణదేవాలయమనియుంగూడ వాడుట కలదు. పంచాలదేశమున లాహోరుపట్టణమునుండి ముప్పదిరెండుమైళ్లదూరమున రావి (తొల్లింటి రవి) నది, బియాస్ (తొల్లింటి విపాశా) నగుల నడుమగా అమృతసర్ అనంబడు పురము కలదు అది చాల ధనవంతమగు నగరమని ప్రతీతినందియున్నపురము పురమునకు మధ్యభాగమున నమృతసరస్సను చెరువును, దాని మధ్యభాగమున నొకద్వీపమున సువర్ణ దేవాలయమగు హరిమందిరమును కలదు ఇది సిక్కుమతస్థుల దేవస్థానము. కాన దీని చరిత్ర వివరించుటకుం బూర్వము సిక్కుమతమునుగూర్చి ఇంచుక వివరించుట సమంజసము.

తొల్లింటి యాదికాలమున రావినదీతీరమునందలి తాలాతురనగరమున నానక్ అను పుణ్యమూర్తి క్రీ. శ. ౧౪౬౯ వ సంవత్సరమున జనించెను. ఆ మహనీయుండు హరిభక్తుండై, అదివరకు దేశమునందు వ్యాపించియుండిన క్రీడా బ్రహ్మవాద సిద్ధాంత మతమునే హరిభక్తిగా జనులకు బోధించుచు, కొన్ని కట్టుబాట్ల నేర్పరిచి, మతమునకు గురుండనిపించుకొనియెను. ఆనానకుదేశికుండు ఇప్పుడు స్వర్ణ దేవాలయముండిన తావున నొక చిన్న యింటియందు వసించువాం డట. ఆయన కెక్కువమంది శిష్యులుండిరట.

మన్న నైశ్వర్యములను స్వాధీనమందుంచుకొనిన వాఁడనియు, పరిపూర్ణ యాత్రార్థియనియు, గగనసంచారియనియు పేరందినవాఁడు ఆ జగద్దేశికుఁడు మనస్సునందు కోరిన సర్వమును తనకడకు రానొనర్పఁగ జేసినవాఁడనియు జగమునకుఁ దెల్విగల్గి పుట్టిన కారణ జన్ముఁడనియుఁ జెప్పబడెను. ఈ గురుస్వామి యవసాన దశయందు తన గురుపీఠమును తన కుమారునకీయక శిష్యులలో నగగణ్యుఁడని పేరందిన యమానునకొసఁగి, యాతని యంగద గురుండని పేరిడి శిష్యుల గాచుచుండుమని యాజ్ఞనొసంగెను. రానురాను ఆ గురుపీఠమునకు అకాల్‌తఖ్తు అనియు ఆ మతస్థుల కకాలీమతస్థులని పేరయ్యెను. నేటికిని యాపేరీమతస్థులకు సర్వసామాన్యముగ వర్తించుచున్నను, దేవాలయార్చకులను అకాలీలు అని వాడుచున్నారు.

అంగదగురునకుం బిదప అమరదాసుఁడను మహాత్ముఁడు గురుపీఠమధిష్ఠించెను. అతనికిఁబిదప అతనిసుతుఁడగు రామదాసు నాల్గవ గురుఁడయ్యెను. ఆమహనీయుఁడే క్రీ. శ. ౧౫౮౧ సంవత్సరమున తనయింటి ప్రదేశము కొలఁదివరకు వదలివైచి చుట్టును అమృతసరస్సు అనంబడు పవిత్ర సరోవరముం ద్రవ్వించెను. నేటికిని దేవాలయమునకుం దూర్పున నొకస్నానముల రేవు బహుపవిత్రవంతమైనది కలదు. రామదాసు గురుండాదిగ తర్వాతి జగద్దేశికులందరు స్నానము లొనర్చుచుండిరట. నేటికిని వేల కొలఁదిజనులం దనుదినము జలకములాడుచుందురు. రామదాసుగురుఁడే స్వర్ణదేవాలయ నిర్మాణమునకు సంకల్ప మొనర్చినవాఁడట. తనశిష్యుల నాయమృతసరస్సు చుట్టు పట్టణము నిర్మింప బురికొల్పుచుండెనట. అతనికిఁ బిదప అర్జునగురుండు పీఠమధిష్ఠించి తండ్రి సంకల్పించిన దేవాలయనిర్మాణాదులగు పనులం బరిపూర్తిగావించెను. అమృతసర్ పట్టణము మహానగరమై చేతిపనులకును వర్తకమునకును పేరందిన వన్నెగాంచెను. ఈ మతస్థులందరాతనికి శిష్యులగుట నీ మతమున గురుశిష్యధర్మము ప్రధానమగుటయు శిక్కులని పేరందిరి. మరియు నీయర్జునదేశికుండే నిజమతరక్షణకు యుద్ధతంత్రము ద్బోధించెను. పూర్వగురువుల యాజ్ఞలం గూర్చియు, కొన్ని తానుగ జేర్చియు నొక గ్రంథముగ రచించినవాఁడు. ఆకాలమునను నిర్మింపబడి గురువుల నివాసమైయుండిన భవనమటని కలదు. అది అకాలభుంగ్ అని నేటికి పిలువఁబడుచున్నది.

అర్జునగురునకు బిదప హర్గోవింద గురుఁడును, ఆతనికి బిదప హరిరాయి గురుడును, హర్కిషనుఁడు, నాతనికిఁబిదప తేగ్బహదూర్ గురుఁడును అకాల్‌తఖ్తు నధిష్ఠించిన దేశికులు. వీరియభివృద్ధింజూచి ఔరంగజేబు చక్రవర్తితో సంభవించిన సంగరమున తేగ్బహదూరు గురుడు నిజమత రక్షణకై పోరుచు మడిసి శ్రీహరిపథముం జేరెనట. పిదప తేగ్బహదూరు సుతుండగు గోవిందసింగు గురుపీఠ మధిష్ఠించి పదియవ దేశికుఁడాయెను. ఈ మహాప్రతాపసంపన్నుని కాలమున వీరికి మహమ్మదీయులతో గొప్పయుద్ధము నడచెను. అకాలీ సైన్యముల నన్నిటి నొకచోఁజేర్చి పండ్రెండుభాగములుగ నొనర్చి ౧ బంగీమిసల్, ౨ రామగడ్ మిసల్, 3 ధనియామిసల్, ౪ నకియామిసల్, ౫ అలువాలామిసల్, ౬. ధలివాలామిసల్,

౭. నిశాన్వాలామిసల్, ౮. ఫైజుల్పురియా మిసల్, ౯. ఖోరాసింఘియామిసల్, ౧౦ షాహీద్మరినిహాంగ్మిసల్, ౧౧. ఫల్కియామరి ఖేకియామిసల్, ౧౨ సుకర్చకియామిసల్ అని పండ్రెండు భాగములు చేయబడియెనట వీరు వైశాఖ పౌర్ణమికి, ఆశ్వీయుజ బహుళ అమావాశ్యలకు అమృతసర్ వంకు కూడుచు జరుపవలసిన విధివిధానముల నేర్పర్చుకొను చుండువారట అట్లు అప్రమత్తులై ముసల్మానులతో సంగర మొనర్చుచున్నను వీరికి గడగండ్లు తప్పవయ్యెను ఇక్కాలమున చరత్సింగను శూరుడు వీరికి సైన్యాధిపతి యని చెప్పబడినది ఈ సైన్యములు ముసల్మాను సైన్యముల నెగర్కొనుచుండెనట.

అహమ్మదుషాగ రాణి యను ముసల్మాను సైన్యాధిపతి యొకతరి, అమృతసర్ దేవాలయముందోచుకుని, దానినిభగ్నపర్చి సరస్సుంగప్పించివైచి యందు గోహత్య లొనరించె ననియు, అంతల కొకాలీశూరులు రోషావేశపరులై ఘోరసంగర మొనర్చి వారిం గను మాడి దరిమివైచి తిరుగ దేవాలయముం గట్టించి, చెరువుంద్రవ్వించి, బాగుచేసి యిప్పటి స్థితికిం దెచ్చిరనియు, నానాటికది బంగారు రేకులమయమై ప్రస్తుతపుస్థితిని విరాజిల్లుచున్నదనియు చెప్పుదురు పిదప రణజిత్ సింగను ప్రభువుక్రింద వీరు స్వతంత్రులై ఖాల్సా (విముక్తులు) యని పిలువబడు చున్నారు. ఇంక నొక్కసంగతితో దేవాలయమునకుం జేరుదము. దేవాలయ మహాద్వారమునకుం గుడిప్రక్కను స్వర్ణ ఖచితములగు ధ్వజములు రెండు కలవు. అందొకటి రామదానుగురు పవిత్రనామము ధరించియున్నది. రెండవధ్వజముపై "వహావ్వా గురూజీకి ఫత్తే" అను యక్షరములు చెక్కబడియున్నవి. ఈ రెండు ధ్వజములు స్వర్ణమయములు, బహుపురాతనములు యుద్ధకాలములందు సైన్యాగ్రమునం దుంచుచు జాగరూకతతో కాపాడుకొనుచుండువారట "వహావ్వా గురూజీకి ఫత్తే" యన, 'భళీ దేశికేంద్రునకు జయము' అని యర్థము. సిక్కులందు 'వహావ్వ గురూజీకిఫత్తే' యను యరపు నేటికిని రణధ్వనియైయున్నది

గోవిందసింగు గురునకుం బిదప నాయన యొక్క గురువును నియమింపక, మత గ్రంథమే తనకుం బిదప గురుస్థానమున నుండగలదనియు, అట్లే నడచుకొనుండనియు శిష్యులకాజ్ఞనిచ్చి శ్రీహరిపదముం జేరెను నాండాదిగ శిక్కులకు గురువులు లేరు మతగ్రంథమును (గ్రంథ సాహెబ్) హర్మందిర మగు స్వర్ణదేవాలయమునందిడి, దానిని దర్బార్ సాహెబ్ అని పిలచెదరు దానినే గురునిగ నెంచెదరు, పూజించెదరు స్వర్ణదేవాలయమున గొప్పగొప్ప సంగీతపారకులు నియమింపబడియున్నారు తాళ, మృదంగయుక్తముగ నీగ్రంథసాహెబును అకాలతఖ్తుకడ నిత్యము పాడుచుందురు పాట కడుశ్రావ్యముగ నుండెడిని.

అమృత సరస్సునకు నాల్గువైపులను చక్కని బాటలును, వాటినంటి యవ్వల గొప్పగొప్ప ప్రాసాదములు నిర్మింపబడినవి. సరస్సులోనికిం దిగుటకు తెల్లని మార్బల్ రాతి పలకలతో నిర్మింపబడిన సోపాన పంక్తులు కలవు. సౌధములు సుందరవంతములు, వైభవోపేతములుగం దోచును. వానిపై కెక్కి క్రిందికిం జూచిన నీటదేలుచున్న బంగారు కలశమా యనున ట్లీస్వర్ణదేవాల

యము గన్పట్టెడిని దక్షిణ తీరమునుండి దేవాలయములోనికేగుటకు వంతెన కట్టఁబడి చంద్రకాంత శిలాఫలకములచే సర్వత్రా కప్పఁబడి నేత్రానందకరమై గన్పట్టెడిని. బయట వంతెనపైకిగల మార్గమున ఒక మహాద్వారము నిర్మింపఁబడి విభ్రమముం గొల్పుచుండును వంతెన కిరుప్రక్కలను బంగారు రేకులు మలామాచేసిన దీపస్తంభములు, కమరమ్యముగ సమర్పఁబడియుండెడిని రాత్రులందు దీపములు, క్రిందిజలములలో ప్రతిఫలించుచుండ దేదీప్యమానమగు దీపకాంతులు స్వర్ణచ్ఛాయలపైఁబడి మరియుతరి నుదయ సాయంకాలములందు సూర్యునికాంతులు స్వర్ణకాంతుల గలిసికొని యన్యోన్య తేజంబులచే పైకిగల్గించు మహాతేజమునుగాంచిన నిది ఎవింతస్వర్గమో యనిపింపక పోదు. దేవాలయమహాద్వారము చాలాపెద్దది, గంభీరమైన పనితనముకలది వంతెనపొడవు నూటయేబది యడుగులుండును

దేవాలయము వెలుపలను, లోపలను ఒకే విధముగ బంగారు రేకులచే గప్పఁబడియుండుట సువర్ణమయమై కాన్పించును ఆ వైభవము చూచితీరవలయుఁగాని వ్రాయనలవికాదు. అచటి యైశ్వర్యవైభవములు గాంచిన నిది కుబేరనగరమో యనిపించును కొందరికిది స్వర్గపురియేమో ననిపించుటకుం గారణములు లేకపోలేదు. దేవాలయము రెండంతస్తులు గల్గియున్నది మధ్యభాగము కప్పఁబడక యుండుటం జేసి క్రిందియంతస్తున గల దర్బారుసాహేబునందు గ్రంథసాహేబునకు నడచుపూజలు, గానసంకీర్తనలు, పైయంతస్తు నుండి క్రిందికిఁ జూడనగును. క్రింది యంతస్తునందే శ్రీమంటపము వేదికయందు గ్రంథములను జరీవస్త్రములతోఁజుట్టి సువర్ణమయమగు నొక ఎత్తగు పీఠముపైఁబెట్టి పూజింతురు. దానిపై యాచ్ఛాదన చాల విలువగలది దానినుండి చుట్టును రత్నఖచితమైన కుచ్చులును, ఆణిముత్తెముల కుచ్చులును వ్రేలాడుచుండును. ఇదియే ప్రధానస్థానమగు దర్బారుసాహేబు ఇందీ పీఠమున శ్రీమంటపముపైనుంచి పూజించునదియే గ్రంథసాహేబు.

మూడవచ్చినవారి నియుకాలీలు చాల గౌరవమొనర్చి యాదరించి యన్నిటిం జూపుదురు ఇచట పుష్పములర్పించుటయే పూజ ఆపుష్పములనే ప్రసాదముగ నిత్తురు ఈ మతధర్మములు, కిట్టుబాట్లంగూర్చి (క్రియా బ్రహ్మవాదసిద్ధాంతము మాఁడు) శిక్కులకందరికి సింగను బిరుదము పేరుకడ నుండితీరవలయును వీరందరు శ్రుతి యతుల్యులేగాని జాతిభేదము పాటింపరు ఇతరులను వీరి మతమున దు జేర్చుకొని వీరి దీక్షనిచ్చుట కలదు. విగ్రహారాధన వీరియందు లేదు. శిఖ, గడ్డము, పాగ, కృపాణధారణము వీరియందు ముఖ్యము స్వమతసంరక్షణ కొనర్చిన సంగరమును, కోల్పోయిన ద్రవ్యమును పరమేశ్వరుఁడగు హరికి సమర్పితములగును అది ధర్మసంగ్రహము. పరమేశ్వరున కనేక నామములు కలవు. అందు హరి యనఁబడునది కడుపవిత్రమగునది గోవిందుఁడు మొదలగు మరికొన్ని నామములు పవిత్రవంతములే. ఐనను హరియను నామము ఎక్కువయైనది, లోకసంబంధమైనది యని చెప్పఁబడినది

అమెరికా — తొలుత నమెరికాఖండమును గనిపెట్టినవాని పేరు 'అమెరిగో వెస్పూచీ'

ఈతఁడు Naval Astronomer గ నుండెను. ఫ్లారెన్సుకాపురస్థుఁడట తాను కనుంగొనినచరిత్ర నాతఁడువ్రాసెను. అది జర్మను దేశమున జర్మనుభాషయందు సుప్రసిద్ధ గ్రంథమై వ్యాపకమునందియున్నది అతనిను డి అమెరికాయని పేరుకల్గెనని చెప్పఁబడినది ఉత్తరఅమెరికా, మధ్యఅమెరికా, దక్షిణ అమెరికాలుకలసి అమెరికాయనంబడుచున్నది పశ్చిమ గోళార్ధమందలి భూభాగమునకమెరికా యనుట వాడుకగానగియున్నది ఈ మూటియొక్క ఉత్తరదక్షిణముల కొలత ఇంచుమించు పదివేల మైళ్లనియుఁ దలంపఁబడుచున్నది.

అమెరికా ఖండము — అమెరికా మూడు ఖండములు కలసినదైనపేరు ఉత్తర అమెరికా ఒక ఖండముగను, మధ్య అమెరికా ఒక ఖండముగను, దక్షిణ అమెరికా ఒక ఖండముగను భూగోళశాస్త్రజ్ఞులచే చెన్నఁబడినది (అమెరికా చూడుడు) ఉత్తర అమెరికాయందు వెండి బంగారు లేగాక రాగి, ఇనుము, సీసము, రాక్షసబొగ్గుల గనులు కలవు బంగాళాదుంప, పొగాకు అనాస, పనసపండ్లు, చింకోనా తోటలు విస్తారముగ నుండుటయేగాక వీటి నన్యదేశముల కందజేసి విత్తనమిచ్చిన దీయమెరికాదేశమేనని చెప్పఁబడినది ఉత్తర అమెరికాఖండమున బ్రిటిషు అమెరికాయనియు, అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్ర దేశమనియు, దక్షిణభాగమున మెక్సికో, గువాతేమాలా, సాల్వెడోర్, హొండూరాస్, నికారాగువా, కోస్టారికా, వెస్టిండియా ద్వీపములు చేరియున్నవి బ్రిటిషు అమెరికా యందు న్యూఫౌండ్లాండు, కెనడాదేశమును గలవు. ఉత్తర అమెరికా కీశాన్యదిశగా గ్రీన్లాండు అని పేరుగల గొప్ప ద్వీపమును గలదు ఇదిగాక ఉత్తరదిశగా సౌతాంప్టన్, కాక్బరన్, మెల్విల్లీ ద్వీపములును, సెంటు లారెన్సు, సంయుక్తరాష్ట్రగుడమున కేప్ బ్రిటన్, ప్రిన్సు ఎడ్వరు ద్వీపములు, ఉత్తర దక్షిణ అమెరికాలనడుమ వెస్టు ఇండసు దీవులు, బ్రిటిషు అమెరికాకుఁ బశ్చిమముగా వెన్కోవర్ ద్వీపము, క్వీన్ ఛార్లోటిదీవులు పేర్కొనఁదగిన ద్వీపములై యున్నవి

ఉత్తరదిశను ఆర్కిటిక్కుమహాసముద్రమున ప్రిన్సాఫ్ వేల్సు ద్వీపము పిన్సుఆల్బర్టలాండు అనుపేరుగల ద్వీపము, బాఫ్ఫిన్సులాండు ద్వీపమును కలవని చెప్పఁబడినది గాని వాటి గూర్చి ఏమియుఁ దెలియకు వారియందు మనుష్యులు లేరనియు, ఉండిరను ఎస్కిమోజాతివా యుండియుండు రనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నది సెంటులారెన్సు సంయుక్తరాగుడమునకు కొకౌట్ ద్వీపమును, న్యూయార్కు నగరముకడ లాంగు ఐలండు ద్వీపమును, యునైటెడ్ స్టేట్సునకుఁ దూర్పుగా బ్రిటిషునారివగు బెర్ముడా ద్వీపములును వచి ఎఁగిగిన ద్వీపములైయున్నవి.

అమెరికా గొప్పజలమార్గము (సెంటు లారెన్సునది) — ఇది ఓడలు సముద్రమునడచు, స్వతస్సిద్ధజలమార్గములోని కొన్ని సరస్సులు, కొన్నినదులు, కొన్నికాలువలఁ గూర్చి ఒకటికొకట చేర్చి ఒకకడనుండి సముద్రములోనిగుండా నిర్బాధకరముగ నుండునటుల ౨౧౦౦ మైళ్లదనుక చక్కఁజేయఁబడిన మార్గము. ప్రపంచమందిట్టి కృతకజల మార్గములలో నిదియే గొప్పదనుచున్నారు. తొలుత నిపిగాన్ సరస్సునుండి ఈమార్గ మారంభమగును అది లోతు గలదియేగాని

ఒకపాటి చిన్నసరస్సు ఈఖిపిగాన్సరస్సునుండి ప్రారంభమైన జలమార్గముకడకు సెంటు లారెన్సునదిగుండా Gulf of St Laurance ఎస్చుఅరీలోనికిం జేరి మాంట్రియల్ క్యూబిక్కు నగరముల రేవులకుం జేర్చుంగాన దీనికి సెంటు లారెన్సు జలమార్గమని పేరిడియున్నారు. ఓడలు తిన్నగా నిపిగాన్ సరస్సునుండి యటకుం జేర్చును. నిపిగాన్ సరస్సునుండి లేక్ సుపీరియరుదనుక నుండిన వెడలుపులేని ఒక తంపరుద్రవ్వి లోతుచేసి, ఓడలు నడచునట్లు కుదిర్చిరి. దీనిగుండా ఓడలు సుపీరియరు సరస్సు లోని కరుగును ఇగి చాలాగొప్పది యగు తీయనీటిసరస్సు, ౩౯౦ మైళ్లు పొడవును ఎక్కువ వెడలుపగుతావున ౧౬౦ అడుగుల వెడలుపుంనును సర్వోసర్వత్రా ఇ చుమించు ౯౦౦ అడుగుల లోతుంగల్గి శీతాకాలమం దప్పుడప్పుట కొన్ని తావులు తీరములంను ఘనీభవించుట, ఓడలకుం గష్టముం గల్గించుచుండునట. దీనియొక్క ఆగ్నేయ దిశనుండి వెడలుచుండు జలప్రవాహమునకు అగినే సెంటుమేరీనదియని పేరిడియుండి దానినిత్రవ్వి లోతుగజేసి యోడలను నడపుదురు ఈనదియాతయు ౪౪ మైళ్ళు పొడవుగలది. ఇందు నడుమను అరమైలుకు కొంచెముపైగా నగి పల్లములోనికింబడు మార్గము (Rapids) కలనుగాన అతావున కిరుపార్శ్వములందు రెండు కాల్వలంద్రవ్వి రాశకొకటియు, పోక కొకటియు నేర్పర్చి ఓడలను వానిగుండా నడపి, తిరుగ నదికింజేర్చి ప్రయాణముసాగించి హురాన్ సరస్సుకుం జేర్చుదురు

హురాన్ సరస్సు ౨౬౦ మైళ్లపొడవును, వెడలుపగు తావున ౧౦౧ మైళ్లు వెడల్పును, ఇంచుమించు వెయ్యి అడుగుల లోతుంగల్గి యుండును. కాని దీనియం దోడల్గట్టుకాలము నడుమకే, దీనికొన కంటియున్న మిచిగాన్ సరస్సునంజేరును ఇది ౩౨౪ మైళ్లు పొడవును, ఎనుబదినాల్గు మైళ్లు వెడల్పును, నగటున వేయిఅడుగుల లోతును గల సరస్సు దీనితీరమునునే నైఋతిదిశను చికాగో నగరమున్నది మరియు మిచిగాన్ సరస్సునుండి మిసిసిప్పీ నది కొక ఓడలకాలువయుం గూడ కలదు. మిచిగాన్ సరస్సునుండి బయలుదేరిన ఓడలు సెంటుక్లేయరునది (ఇం దత్యన్నమై లోతుచేయ బడిన నది) గూడా సెంటుక్లేయరు సరస్సున కరగెడిని. దూరము ముప్పదిమూడు మైళ్లుండును సెంటుక్లేయరు సరస్సు ఇరువదియైదుమైళ్లు పొడవుగల చిన్న సరస్సు. దీని యవ్వలికొననుండి మొదలిడి పదునెన్మిదిమైళ్ల దూరమునకు త్రవ్వి లోతు చేయంబడిన డిట్రాయిట్నదీప్రవాహము గుండా నడచి ఎర్రిసరస్సునకుం జేరనగును. ఇది ౨౪౦ మైళ్ల పొడవును, ౬౦ మైళ్ల వెడలుపుం గల్గియున్నది గాని లోతుచాలని మొరకసరస్సుగాను. దీనిగుండా ఎర్రికాలువను లోతుగనుంచి ఓడలనడపుచుందురు మరియు నీలోతులేని సరస్సునకు శీతకాలమున ఘనీభవించు దుర్దశకూడ కల్గుచుండునట.

ఎర్రి సరస్సునుండి ఓడలు నయగారానదిం జేరును. దీనిపొడవు ౨౬ మైళ్లు. ఈనడుమనే జగత్ప్రసిద్ధమగు నయగారా జలపాతమున్నది. (నయగారా జలపాతము చూడుడు). జలపాతమును దానికిం బూర్వపు రేవిద్దును తప్పించుకొనుటకు ఓడలకాలువ యొకటి ప్రక్కగ త్రవ్వంబడి, దానిగుండా ఓడలు నడచి, నయగారాకొర్లింగడచి, శాంతమైన

తావున తిరుగ నది లోనికిం జేరుకొనును నయగారాగోర్జి పీనుమైళ్ల పొడవును, నదును నొక సుడిగుండమునుగల్గి అపాయకరముగ నుండును పిదప మరి యేడుమైళ్లలో నయగారానది అంటారియా సరస్సునకుం జేర్చును ఎర్రి సరస్సునందే బఫెలోపురము కలదు

అంటారియోసరస్సు ౧౯౩ మైళ్లపొడవు, ౫౩ మైళ్ల వెడలుపుగల్గి, ౪౦౦ అడుగుల లోతుగనుండును దీని గడచుటతో సెంటు లారెన్సునది యనంబడు ప్రవాహముగూడా గమనము మొదలిడినను అది (Rapids) దొరలుట విస్తారముగాం ప్రక్కం ద్రవ్వంబడిన కాల్వలగుండా నడువవలసి యుండును. మార్గమున సెంటు లూయీసరస్సు కలదు అందు ఒట్టావానది సంగమించును అచటికిం గలిపయదూరమునకే క్యూబెకు నగరపు రేవుస్థలము కలదు నది లోతుచేయ బడి ఓడలు సౌఖ్యగమనమున క్యూబెక్కు రేవు గడచి, విశాలరీగా నగుచున్న నది సెంటు లారెన్సు సయుక్తాగ్రగుడ సముద్రముం జేరుకొనును దీనిని స్వదేశస్థులు ఉత్సాహపూరితులై St Laurance River అనదరు.

అమెరికన్ ఇండియనులు — తొల్లింటి యమెరికా దేశవాసులు. క్రిస్టఫర్ కొలంబసను నాతండు ఇండియానుగూర్చి వెదకుచు, అమెరికాకువచ్చి అదే ఇండియాయనుకొని అచటి ప్రజలను ఇండియనులని వాడందొడంగెనట. ఇది క్రీ వె ౧౪౯౨. ఉత్తర అమెరికా వారిని రెడ్డిండియన్సు అనెదరు క్రీ వె. ౧౯౩౦ నాటి లెక్క ప్రకారము అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందు ౩౫౫౦౦౦, కనడాదేశమున ౧౧౦౦౦౦ ఇండియనులు కలరని తెలియుచున్నది. వీరందరు అమెరికా యాదిమ నివాసులే.

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు (United States of America) — ఉత్తర అమెరికాఖండమునకు కెనడాదేశమునకు దక్షిణముగా నున్నది. తూర్పున అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రము, పశ్చిమమున పసిఫిక్కు మహాసముద్రము, దక్షిణమున మెక్సికో దేశము, మెక్సికో సంయుక్తాగ్రగుణమును, ఎల్లలు ఐరోపాఖండమంతటితోనించుమించుగ పరిమాణమున తులదూగు నీదేశమును ఒక ఖండముగ నెన్నందగును ఇదిగాక ఇరు అలాస్కాయును, పెక్కు ద్వీపములును చేరియున్నవి ప్రజాపరిపాలనదేశము అనేక సీమలింగు సంయుక్తమైయుండుట సంయుక్త రాష్ట్రములని పేరవ్యెను

అలాస్కా ౫౩౦౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యముగలది తొల్లింట దీనికి రష్యను అమెరికా యని పేరు వాడంబడుచుండెను. దానిని సంయుక్తరాష్ట్రముల ప్రభుత్వము మూల్యమిచ్చి కొని కలుపుకొనెనని చెప్పంబడినది ఉత్తరభాగములు శీతలముగను, దక్షిణ భాగములు సమశీతోష్ణముగను ఉండును ఉత్తరసీమలందు శీతకాలమున ఘనీభవించు మంచునత్తి నిల్వయుంచుకొని యుపయోగించుకొనియెదరు

సంయుక్త రాష్ట్రములందు గొప్ప పర్వత పజ్తులు కలవు వాటినడుమనుండు ఎత్తైన పీఠభూములకు Parks అనిపేరు. అట్టివాటి యందు Yellow Stone National Park చాల గొప్పది. పర్వతములందు ఎన్నందగిన శిఖరములు - లాంగ్సు శిఖరము ౧౪౨౭౧ అడుగులును, పైక్సు శిఖరము ౧౪౧౩౪ అడుగులును, హార్వార్డు శిఖరము ౧౪౩౭౫ అడుగులును, బ్లాంకా శిఖరము ౧౪౪౬౩

అడుగులును, ఒకోమా శిఖరము ౧౮౪౪౪ అడుగులును, విట్నీ శిఖరము ౧౪౫౮౮ అడుగులును సముద్రపు నీటిమట్టముపై ఎత్తుగలవి కలవు. ఇవన్నియు మంచుతో దట్టముగ గప్పఁబడియుంటయేగాక ప్రక్కలందు దట్టమైన అరణ్యములు కలవు.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర దేశమువలె ప్రపంచమందలి మఱియేయితర పరిమాణ వైశాల్యములుగలదేశమును ఇంతజలసమృద్ధిం గల్గియుండదని గొప్ప భూగోళశాస్త్రజ్ఞులు వచించియున్నారు. మంచినీటిసరస్సులేగాక నదులును ఈదేశమున విస్తారముగాగలవు. దేశము కంటెవిశాలవంతమగుట నైసర్గికముగ నదులు చాలాపొడవుగల్గి వి కలవు. అవి చాలాదూరముదనుక విస్తారము లోతుగలవి గను ఈ భూమియందుగల అనేకులుమిరియున్న సరస్సులగుండా ప్రవహించుచుండుటయు, పొగ యోడలు నడచునవియై రాకపోకలకు, వర్తక వ్యాపారముల కనుకూలించుచుండుటవలనను ౧వి మిసిసిపీ నదిలో ఓసోరీనది కలియుట కొంత వరకు వి తయనిపించకపోదు. స్వచ్ఛమైన నిర్మలోదక ప్రవాహముగల మిసిసిపీయందు బురదనీరుగల మిసోరీ కలిసినపిదప చాలా దూరము రెండుజలములు కలియక ప్రవాహము సంయుక్తమయ్యు, రెంటిజలములు వేర్వేరై తెలియునట్లుల నడుచుచుండును ఇది ౪౩౦౦ మైళ్ళు పొడవుగలది ఇంకు ఓహియోనది, ప్లాటేనది, అర్కాన్సాస్‌నది, రెడ్ రివర్ అను నది దీనికుపనదులై దీనియందు చేరుచున్నను ఇవి వరుసగ ౧౦౦౦, ౪౦౦, ౨౦౦౦, ౧౫౦౦ మైళ్ళు పొడవుగలవి. మిసిసిపీయన మహానదియనియు, మిసోరీయన పంకజలమనియు అర్థములట. మిసోరీనదియె ౩౦౪౭ మైళ్ళు పొడవుకలది ఇందు ౨౬౦౦ మైళ్ల దూరము పొగయోడలు నడుచునని చెప్పఁబడినది.

కన్నెక్టికట్టనది, హాడ్సన్‌నది, డెలవారీనది, సస్క్వేహాన్నానది, పోటోమేక్‌నది, సాక్రమెంటోనది, కొలంబియానది, కొలొరేడో నది (దీని గూడ రెడ్ రివర్ అనెదరు) యను నవి గొప్ప నదులుగ జెప్పఁబడుచున్నవి ఇంక చిన్నచిన్న నదులు పెక్కులు గలవు. (నయగారానదిం గూర్చి నయగారా జలపాతము చూడుఁడు) సెయింటులారెన్సునది అంటారియో సరస్సునందు పుట్టి, మూడు లేక నాల్గు సరస్సులగుండా నడచి, అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రముం గలియును ఈ నది విచిత్రములలో రెండవదిగ నున్నది జన్మించిన తోడనే కనడాదేశముతోగల హద్దుగ నడచి, వేయిద్వీపములు సరసు జొచ్చును. ఇందలి ద్వీపములు వేయి అనికాదు రెండువేలు చిన్నాపెద్దా ౧౬౯౨ కలవని లెక్కింపఁబడినవి పిదప నీరొక్కసారిగ నిడుపుగ పల్లమునకు దిగుచు ౧౫౦ మైళ్లు నడచి, సెంటుఫ్రాన్సిస్ సరస్సుం జొచ్చును ఇది ౨౫ మైళ్లు పొడవు, ౫ మైళ్లు వెడల్పు యుండును ఇందు ద్వీపములును కలవు పిదప సెంటులూయీస్ సరస్సుం జొచ్చును. ఇది ౧౨ మైళ్ల పొడవు, ౫ మైళ్లు వెడల్పుగలది పిదప తిరుగ నొడుదుడుకై Lachine Rapids అనంబరగి, తిన్ననైనదిరూపమునను, తర్వాత నదీముఖ ద్వారమువలెను, పిదప సంయుక్తాగ్రగుడాకార మునం దనరి సముద్రమునం జేరుకొనును.

ఈ దేశమునంగల సరస్సులకు మితిలేదు. (కెనడాదేశమునకు, దీనికి నడుమనుండు లేకు సుపీరియర్ చూడుఁడు). మిచిగాన్‌సరస్సు

(౩౧౮౨౦ చతురపుమైళ్లు), హ్యురోన్సరస్సు (౨౩౦౦౦ చ।మై), ఎరిసరస్సు(మిచిగాన్‌లో సగము), అంటారియోసరస్సు ముఖ్యములు ఇవి యన్నియు కొకటొకటి సంబంధము కలవియై పొగయోడలు నడువఁ దగినవిగ నున్నవి నదులయందింకను కొద్దిగనో గొప్పగనో ప్రాముఖ్యతన దినవిగఁ జెప్పఁదగిన నదులు Wiscon Sin నది, ఇల్లినోయిస్ నది, సాక్రమెంటో నది యని చెప్పవలయును.

ఈ పెద్దదేశమున నుత్తరభాగములు శీతలముగను, మధ్యభాగములు సమశీతోష్ణములుగను, దక్షిణభాగము లుష్ణప్రదేశములుగ నుండుననియు, మెక్సికో సంయుక్తాగి గుఫతీరమున కల్లపుఁబ్రదేశము లనారోగ్యములుగను, జ్వరములఁ గల్గించునవిగ నుండుననియు, ఆకాశము సర్వసాధారణముగ మేఘములులేక స్వచ్ఛమై యుండుననియుఁ జెప్పఁబడినది ఇనుము, సీసము, రాతిబొగ్గు, విస్తారము దొరకుచున్నవి. బంగారు, వెండి, కొలఁదిగ రాగి గనులచ్చటచ్చటఁ గలవు. పెట్రోలియమ్ విస్తారముగ భూమినుండి తీయఁబడుచున్నది కొన్ని Mineral Gases భూమినుండి లభించును.

అలాస్కా మొదలగు కొన్ని సీమలు వ్యవసాయమున కనర్హములైనను, సగటున సంయుక్తరాష్ట్రముల భూమి మంచిదనియే చెప్పవచ్చును. నీటియిబ్బందిలేకుండ సస్యసమృద్ధిగ నున్న దేశ మని చెప్పఁబడినది గోధుమలు, జొన్నలు, మొక్కజొన్నపొత్తులు, ప్రత్తి, పొగాకు, చెరకు, ధాన్యములు, ఉన్ని, నారలు, వేత్త్వరుజాతుల కర్రలు, విస్తారము పైరుచేయఁబడి పెంచఁబడి ఎగుమతి చేయఁబడుచున్నవి దక్షిణ దేశములందు చెరకునుండియు, మధ్యదేశములందు బీటు దుంపనుండియు, ఉత్తరదేశములందు Sugar Maple Tree రసమునుండియు, పంచదార విస్తారము చేయఁబడుచున్నది సంయుక్తరాష్ట్రముల ౧౧ గూలినాలుల ప్రజలు లేరు కాన, ప్రతికార్యమునకు యంత్రసాహాయ్యమధికముగ నుపయోగింపఁబడుచుండును

నిగ్రోజాతులప్రజలు దినదినాభివృద్ధినంది యధికసంఖ్యాకులగుచున్నారు నీగ్రోలు యథాస్థితినే యుండక యభివృద్ధిగాంచుచున్నారుగాని క్షీణించుటలేదు ఆదిమనివాసులగు నమెరికా ఇండియన్ జాతులు క్షీణించుచున్నవనియే చెప్పఁదగును ప్రజల యందు సదలనమధికము. కార్యదీక్ష ద్రవ్యార్జనయందు గాననగుచుండును పనిపాటలు త్వరితముగఁ జేసి ముగించుటయందు శాధ్యత మెండు వర్తకవ్యాపారములందుఁ బ్రజలు నిపుణతగలవారుగను సర్వసాధారణముగ విద్యావంతులుగ నుందురు స్త్రీవిషయమున ముందడుగు వైచెదరు. మాగముచు తీరత వహించుట సమా పనివారు తమ ధైర్యోదారసాహసములను, స్త్రీజాతులగు నన్యులకరింగించు ప్రసంగములం బసాహసముగలవారు. మొత్తమునఁ గ్రియాశూరులు, కార్యదక్షులుగఁ జెప్పఁబడినవారు విద్యచక్కగ వ్యాపించి యున్నది దేశమున తూర్పునుండి పడమరగ గొప్ప ఇనుపబాటకలవు. గొప్ప పట్టణము లన్నింటికి చక్కని రైల్వేమార్గములు వేయఁబడినవి టెలిఫోన్ సమవాయములు దేశమంతటను వ్యాపించియున్నవి ఆకాశమువైపు చాలా ఎత్తునకు Sky Scrapers అను పేరుగల మేడలు నిర్మించుటయందు అమెరికా వారెక్కువ పేరందినవారు. కొన్నికొన్ని

స్కై-స్క్రేపరు భవనములు ముప్పదియంతస్తులవికూడ కలవు. ఇట్టి భవనములు సర్వసాధారణముగ నన్ని పట్టణములందుఁ గానవచ్చును. ధనవంతమగు దేశమగుటచే నన్నియలనాదరించుటయుంగను, ఎక్కువదానధర్మములు నర్పుటయుఁ దీదేశము పేరందినది.

ఇది ప్రజా ప్రభుత్వదేశము (Federal Republic) ఒక అధ్యక్షుఁడును ఒక ఉపాధ్యక్షుఁడును నాల్గు సంవత్సరముల కొకసారి ఎన్నుకొనంబడుచుందురు. House of Senators సభయు, House of Representatives సభయు, నిర్వాహాధ్యక్షులును కలిసి కాంగ్రెస్ సభ యనఁబడునది శాసననిర్మాణసభగా నుండును. ఈ సంయుక్తదేశమున అనేక రాష్ట్రములు (States) కలిసి యీ సభ నెన్నుకొనుచుండును. ఇదిగాక ప్రతిస్టేటు ఒక్కొక ప్రతినిధిని సభ కనుపుచుండును. వారు మాట్లాడుటకుఁ బ్రశ్న వేయుటకు సావకాశము కలదుగాని, ఓటుచేయు స్వాతంత్ర్యములేదు.

౧౯౪౦౦౦ జనుల కొక ప్రతినిధి (Representative) ఎన్నుకొనఁబడును. ప్రతిస్టేటునకు శాసనముల నమలుజరుపు నధికారికి గవర్నరు అనిపేరు. ఈగవర్నరులను నియమించు నధికార మధ్యక్షుని యందుండును. టెరిటరీలు ప్రభుత్వమువారి పరిపాలనయం దుండును. ప్రతిస్టేటునకు తన స్వంతపరిపాలనము నెరపుకొను స్వాతంత్ర్యము కలదు. సెనెటరు మెంబరులు ఆరు సంవత్సరముల కొకసారియు, రిప్రజెంటెటివ్ ప్రతినిధులు రెండుసంవత్సరముల కొకసారియు నెన్నుకొనఁబడుచుందురు. క్రీ. శ. ౧౭౮౯ మొదలు ౧౭౭౬ వరకు ఈదేశము కాలనీలనఁబడి బ్రిటీషు ప్రభుత్వము క్రింద నుండెను. పిదప స్టేటులక్రింద మార్పునందుచున్నను ౧౭౭౬ వఱకు బ్రిటీషువారి పాలనక్రిందనేయుండి, ఒకపన్నుంగూర్చి తిరుగుబాటుజరిగి ప్రజలేకస్థులై తమస్వతంత్రమును ప్రకటించుకొనిరి (డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండిపెండెన్సు చూడుఁడు.) పిదప నేడుసంవత్సరములు యుద్ధము జరగినది. కడకు నింగ్లాండుపార్లమెంటువారు వీరి స్వాతంత్ర్యము నొప్పుకొనిరి. ఇప్పుడిందు ౪౮ స్టేటులును, ఆరు టెరిటరీలును సంయుక్తమై యున్నవి. వీటి చిహ్నములుగ నమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రపు జెండా (N ational Flag) యందు నలుబది యెనిమిది నక్షత్రములు (Stars), ఆరు గీతలు (Stripes) లిఖింపఁబడియున్నవి. దీనినుండి ఈదేశమునకు Land of Stripes and Stars అని వాడుకపేరు (Nick Name) కల్గినది (నిక్నేమ్సు చూడుడు.)

ఉత్తరపు స్టేట్సు ఆరు — వీటిని న్యూఇంగ్లాండు స్టేట్సు అనియు నందురు. ౧. మెయిను ౨. న్యూహాంప్‌షైరు, ౩. వెర్మాంటు, ౪. మసాచుసెట్సు, ౫. రోడ్ఐలెండు, ౬. కనెక్టికట్ అనఁబడునవి. ఇందు మెయిన్ అనఁబడిన స్టేటు తక్కిన యన్నిటికన్న పెద్దది. పిదపనిది యనేక చిన్నభాగములుగ విభజింపఁబడినది. వెర్మాంటు అందలి పర్వతములనుండి అట్లుపేరొందినది. ఆపర్వతములకు Green Mountains అనిపేరు. మసాచుసెట్సును Bay State అనియు నందురు. ఇందు సుప్రసిద్ధ పాఠశాలలుకలవు. రోడైలండుస్టేటు చాలాచిన్నది. కన్నెక్టికట్టు స్టేటు నామమునకు దీర్ఘనదయని యర్థము

మధ్యఅట్లాంటిక్కు స్టేటుస్ ఏడు- ఇవి ౧ న్యూయార్కుస్టేటు, ౨. న్యూజర్సీస్టేటు, ౩ పెన్సిల్ వేనియాస్టేటు, ౪ డెలావరిస్టేటు, ౫. మేరీలాండుస్టేటు, ౬. వర్జీనియాస్టేటు, ౭. పశ్చిమపు వర్జీనియాస్టేటు అనంబడినవి ఇందు న్యూయార్కు స్టేటును ఎంపైరుస్టేటు యనియు నందురు. యార్కుప్రభువు పేరిడంబడినది. జనసంఖ్య ఇం దధికము. వర్తకము విస్తారము నడచుచుండు సీమ పెన్సిల్ వేనియా యను నామము, ఇటకాలని ప్రారంభించిన పెన్ అనువారి పేరునంబరగు చున్నది ఇం దినుము, రాతిసబొగ్గు, పెట్రోలియమ్ విస్తారములభించుట ధనవంతమై జన బాహుళ్యము కలదిగానున్నది. మేరీలాండు ఇంగ్లాండుదేశ మేలిన ఒకటవ చార్లెసుభూపతి రాజ్ఞియగు మేరీరాజ్ఞి పేరునంబరగుచున్న సీమ. వర్జీనియా సర్ వాల్టరురాలెవల్లనీకాలనీ ప్రారంభింపబడి Virgin Queen అనం బడిన ఎలిజబెత్ రాజ్ఞి పేరిడంబడినది ఇందు పొగాకుపంట విస్తారము. దీనిని తర్వాత భాగములుగ విభజించిరి. దక్షిణ అట్లాంటిక్కుస్టేటుస్ నాలుగు, ౧ నార్త్ కరోలినా, ౨ సౌత్ కరోలినా, ౩ జార్జియా, ౪. ఫ్లోరిడా అనంబడునవి. ఇందు కరోలినా నామము ఒకటవఛార్లెసుభూపాలుని పేరం బరగు సంబాధనామము. ఉత్తరకరోలినా యందు తారు, బొగ్గు విస్తారముచేయంబడు చున్నవి. దక్షిణకరోలినాయందు ధాన్యపు పంట యధికము జార్జియా ఆంగ్లదేశ మేలిన రెండవజార్జి భూపతిపేరునంబరగ సీమ. ఫ్లోరిడాపేరు యాసీమయందుగల సౌందర్య వంతములగు పూలజాతులచే, స్పానియా దేశస్థు లిడినపేరు. ఇంచుక నుత్తరముగా మధ్యనున్న స్టేటుస్ పండ్రెండు. అవి, ౧ ఓహియా, ౨. ఇండియానా, ౩ ఇల్లినాయ్, ౪ మిచిగాన్, ౫. విస్కాన్సిన్, ౬. మిన్నెసోటా, ౭ ఇయోవా, ౮ మిస్సోరీ, ౯. నార్త్ డకోటా, ౧౦ సౌత్ డకోటా, ౧౧. నెబ్రాస్కా, ౧౨. కాన్సాస్ అనంబడునవి ఇందు ఓహియో ధనవంతము ప్రజావంతము నగు సీమ ఓహియోయనిన, సౌందర్యవంత మగు నదీసీమ యని యర్థము. ఇండియానా యందు ఇండియను లధికసంఖ్యాకులుగలరు. ఇల్లినోయిస్ అనిన మహాజనుల సీమయనియర్థము. దీనిని ప్రైరీస్టేటు (Prairie State) అనియు నందురు మిచిగాన్ అనిన గొప్పసరస్సుసీమ యనియర్థము. ఇందు రాగి గనులుకలవు. విస్కాన్సిన్ అనిన Wild Rushing River సీమ యని యర్థము. మిన్నెసోటా యన, ఆకాశపురంగు నీరుభూమి యని యర్థము. ఇయోవా యనిన సుందరభూమి యని యర్థము. మిస్సోరీ యనిన పంకయుత నదీజలదేశమని యర్థము. ఇందు ఇనుము, రాతిసబొగ్గు అధికముగ దొరకుచున్నది నెబ్రాస్కా యనిన లోతులేని నీటిదేశమనియర్థము కాన్సాస్ అనిన ధూమ్ర నదీదేశ మని యర్థము.

దక్షిణముగా మధ్యనున్న స్టేటుస్ ఏడు- ౧ కెంటకీ, ౨. టెన్నెస్సీ, ౩ అల్బామా, ౪. మిసిసిపీ, ౫. లూశియానా, ౬. టెక్సాస్, ౭. అర్కాన్సాస్ అనంబడునవి. కెంటకీ యనిన రక్తకాళభూమి యని యర్థము. ఇందు గొప్ప గుహాలు కలవు. అలబామా యనిన విశ్రామస్థలమని యర్థము. ఇట ప్రత్తి విస్తారము పైరగుతావు. మిసిసిపీ యనిన మహాజలమని యర్థము. ఇదియు

ప్రత్తివిస్తారముగ పైరగుతావు లూసియానా యందు పంచదార విస్తారముగ చేయబడుచున్నది. టెక్సాస్ అనిన మృగయా వినోద సీమ యని యర్థము ఇది చాల విశాలవంతమగు సీమ (క్రీ. వె. ౧౮౪౫ లో) సంయుక్తమైనది దీనిని, Cattle Breeding State అనియెదరు. ఇందు పశువులుతిరుగు బీళ్లకు Ranches రేంచెస్ (Ranges) అనియెదరు

పశ్చిమమున నున్న స్టేట్సు తొమ్మిది- ౧. మాంటానా, ౨ వోమింగ్, ౩. కొలరేడో, ౪ ఊటా, ౫. నెవాడా, ౬. ఇడాహో, ౭ వాషింగ్టన్, ౮ ఓరిగన్, ౯ కేలిఫోర్నియా అనబడునవి కొలరేడో దానియందుగల రాళ్లరంగునుండి యాపేరొందినది ఇందు బంగారు, వెండి గనులు కలవు ఊటా స్టేటు మార్మనులకు స్వస్థానము ఇందు Salt Lake కలదు. ఇది తరువాత సంయుక్తతలోనికి చేరినది. నెవాడాయందు బంగారు వెండిగనులు కలవు వాషింగ్టన్ స్టేటు మొదటి యధ్యక్షుడగు జనరల్ వాషింగ్టన్ సేనానిగారి పేరుసం బరగుచున్న సీమ కేలిఫోర్నియాస్టేటు పండ్లకు, ధాన్యముల పంటలకు పేరొందినది. కేలిఫోర్నియాయన అగ్నికుంపటియని యర్థము వేసవికాలమున నీసీమయందు వేడియధికముగాన నీపేరయ్యెను ఈసీమయందుగల యొసెమైటు (Yosemite Falls) అరమైలు ఎత్తునుండి పడు గొప్ప జలపాతము కలదు ఈరాష్ట్రమందు వెండి, బంగారు గనులు కలవు

ఈ సంయుక్తమునందు ఆరు టెరిటరీలు చేరియున్నవి. అవి ౧ ఓక్లహామా, ౨ న్యూ మెక్సికో, 3 అరిజోనా, ౪ ఇండియన్ టెరిటరీ, ౫. అలాస్కా, ౬. హవాయ్ అనబడునవి. అందు అలాస్కా రష్యావారి నుండి కొనబడినది ఇందు బంగారుగనులు గలవు అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రమునందలి పురములలో నగ్రగణ్యము వాషింగ్టను నగరము పొటోమేక్ నదీతీరమున కొలంబియాయందున్నది ఇది సంయుక్త ప్రభుత్వాధికారస్థానము. ఇచట అధ్యక్షుడు వసించుచుండుట కేర్పర్చబడిన భవనమునకు 'వైటుహౌస్' అనిపేరు ప్రభుత్వకార్యాలయములు, రెండు సభలుకూడు భవనమునకు కేపిటోల్ అనిపేరు. ఈ రెండును మహాగొప్ప భవనములు పురమున వెడల్పైన బాటలు విస్తారముగ నుండి, ఇరువెంపల జక్కని దివ్యభవనములు గల్గియున్నది ఇటనే వాషింగ్టన్ మెమోరియల్ కలదు (చూడుడు).

న్యూయార్కునగరము గొప్ప జనసంఖ్య గల నగరము. గొప్ప వర్తకస్థలము, ఓడరేవు హడ్సన్ నదీముఖద్వారమున మాన్హాటన్ ద్వీపమున నదీజలములమధ్య నున్నది. నదీశాఖల కవ్వల బ్రూక్లిన్ నగరము, జర్సి నగరము ఇరుపసలను కలవు హోబోకెల్పుటకు ప్రశ్చిమ తటము పేర్వడసిన గొప్ప వారధులిరు దెసల రెండు నిర్మింపబడినవి. వాణిజ్యవిస్తారమున నిది ప్రపంచమున రెండవ స్థలమని చెప్పబడియున్నది నగరమంతయు స్కై స్క్రేపరు మేడలమయమై యుండును వీధులయందు స్తంభములపై నిర్మింపబడిన ఇనుపవారులు కలవు ఇంకను చికాగో, వాషింగ్టన్ మున్నగు ప్రపంచప్రసిద్ధములగు గొప్పగొప్ప పట్టణములు, వర్తకకేంద్రములు కలవు. వాషింగ్టన్ పురమునందు అమెరికను రిపబ్లికు అధ్యక్షుడు నివసించుచుండును అది అమెరికా ముఖ్యపట్టణము. చికాగోలో ననేకములగు రైల్వేలు కలియును.

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రమండలి ఏడు గొప్పవింతలు – ౧ సుపీరియర్ సరస్సు (Lake Superior) ఇది ప్రపంచమున సరస్సులలోనెల్ల పెద్ద సరస్సని చెప్పఁబడినది. ౨ మామత్ కేవ్ (Mammath Cave) ఇది సంయుక్త రాష్ట్రములలోని కెంటకీస్టేటున నున్నది. ఇది ప్రపంచమందలి గుహాలలోనెల్ల చాల పెద్దదిగ చెప్పఁ బడినది. 3 నయగారా జలపాతము (Nayagara Water Falls) దీనింగూర్చి ప్రత్యేకముగ వివరింపఁబడినది. ఇచటి జలములు మున్నూటికి మైలు వెడలుపుగలవి. జలపాతము ౧౭౮ అడుగులు గలది. ఇత్తావు అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర దేశమొకదెసను కనడాదేశమొకదెసను గల్గియున్నది. ౪. వర్జీనియా రాతివంతెన (Natural Bridge Over Bedar Creak) ఇది సంయుక్తరాష్ట్రములలోని వర్జీనియా స్టేటునందున్నది. జలప్రవాహముపై వంతెనవలె రాతిశిల సర్వలక్షణములతోఁ దనరారుచున్నది. ౫ వాషింగ్టను మాన్యుమెంటు (Washington Monument) ఇది అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోని వాషింగ్టను నగరమున జనరల్ వాషింగ్టన (ప్రెసిడెంటు) గారి జ్ఞాపకచిహ్నముగ నిర్మింపఁబడి ౫౫౫ అడుగుల ఎత్తుగల స్తంభము. ౬. యొసెమైటు వేలీ (Yosemite Valley) లోయ. ఇది కాలిఫోర్నియా స్టేటునందున్న లోయ. ఎన్మిది లేక పదిమైళ్ల పొడవును, ఒక మైలు వెడలుపును గల్గి ఎటువాలేమియులేని చాల ఎత్తుగనుండు కొండలచే చుట్టుకొనంబడి భయంకరాకారము గలదిగ నుండును. చుట్టుకొనియుండు పర్వతములు మూడువేల అయిదువందల అడుగుల ఎత్తునియు. ఆ దొరతావున గోడ వలెఁ గ్రాగా ఎత్తు నుండిన శిలాప్రదేశమే మూఁడువేల యెనుబది యడుగుల ఎత్తుగ నున్నదనియుఁ జెప్పఁబడి ౧ ఆలోపయందే వేరొకచో ఇంచుమించు టవాలులేని శిలాతలుపుగోడ మూఁడువే ౨౦౦ ఎవ దల డబ్బది యడుగుల ఎత్తని చెప్పబడినది. ఈలోయ యందు జలపాతము లేకుండ దలు మొదలు వేయిల్పండ్ల ఎత్తునుండి ౢ౧౫౩౭ బడునవి కలవు ౭ నబ్జువియల్ వంతెన (The Subjhuvial Bridge or Tunnel Under the Hudson River) ఇది న్యూయార్కు నగరవ కడ నున్న పెన్సిల్వేనియా రైల్రోడ్ కంపెనీవారి నిర్మాణము ప్రపంచమున ౨౫ కట్టడములలో మొదటిది.

అమేరాపని (Amarih Work)—ఇరాక్ దేశమున బస్సోరా దీతీరమున అమరాయను పట్టణమున ముత పారంభింపఁబడిన పని. ఇటీవల నాదేశమందు కొంత పట్టణముల యందు కూడ చేయంబడుచున్న పని వెండిసామానుల పై చిత్రవిచిత్రముగు రూపములను నానా రంగులువేయుకరు. ఎనెమిల్ వంటి పని, చాలామనోహరమై యుండు గొప్ప విశారదత్వముగలని అరబ్బుపనివాండ్రే అమరాపనియందు నేర్పరులు. ఈసీమయందీపని చేయుచు బహుజనులు జీవనోపాధిగా చేయుచున్నారు.

అమోనియా (Ammonia)—గ్రీకుభాషా పదమగు Ammoniakon పెట్టుప్పు అనుపదము నుండి కల్గినది. ఇది యొకగాలి ద్రవరూపముగఁ జేసి దీని నుపయోగించుచున్నారు. దానికి Carbonate of

Ammonia అని రసాయనశాస్త్రజ్ఞులు పేరిడి యున్నారు. అమోనియా సోడా చేయుటయం దుపయోగించును రంగులకు పనికివచ్చును. ఇది Bi-product రాక్షస బొగ్గు దీనికి మాతృక అమోనియానుండి అమోనియమ్ సాల్టుపుట్టియుండును

అయగోత్రము — శండిలగణముచూడుడు

అయనకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు) అయనకులగోత్రము ఏకార్షేయ గోత్రము (౧౭) సంస్కృత గోత్రము పింగళస, హారితగణము, ఆపస్తంభ సూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథ మాద్య పవరఖండ, నాగేశుఁడు దేవత,(భార్య) నాగాంబ, వేదారణ్యము తపస్థానము, పున్నాగసరస్సు తటాకము, జపము కోటి, దీపములు ౫౦, క్షేత్రసంఖ్య ౧౦, షోడశ మహాదానములు దానము, అవిసెకూర ద్వాదశిభోజనము వర్జనీయములు

అయనపుణ్యకాలము — పుణ్యకాలములు చూడుఁడు.

అయనములు — సంక్రాంతులు, విషువత్తులు భరతదేశపు విధానమున సంవత్సరమున నయనములు రెండు సూర్యుఁడు తిరుగుట భూమిపైవారి కగుపడుచుండు రీతిని, భూమధ్యరేఖ (Equator) దానికుత్తరమునను దానికిఁదక్షిణమున నుండెడిని. ఉత్తరదిశయందుంట నుత్తరాయణమనియు దక్షిణదిశయందుండుకాలమున దక్షిణాయణ మనియు, జ్యోతిశశాస్త్రమున పేరులువాడఁబడియున్నవి. ఈసందర్భమున, సూర్యుఁడయనించుట యనియె భావము. ఇంక సంక్రాంతియన ప్రవేశించుకాలము సూర్యుఁడు మేషాది ద్వాదశ రాసులందుఁ బ్రవేశించు కాలమని భావము. సౌరమున సూర్యుఁడు మేషాది ద్వాదశ రాసులందు సంచరించు కాలములకు ద్వాదశసౌరమాసము లనిపేరు. ఈకాలమానము భరతదేశపు దక్షిణసీమలందు (Southern India) వాడుకయందున్నది వానినే అరవదేశస్థులు తమిళభాషయందు చిత్తిరైనెల వైయ్యాశినెల మొదలగు ద్వాదశనామములతో వాడుచున్నారు. (నక్షత్రము లిరువదియేడు వివరణము చూడుఁడు.)

భూమిపైవారలకు భూమిచుట్టు సూర్యుఁడు దినమునకొకసారి తిరిగి వచ్చుచుండుచుండుటగుపడు విధానమున,భూమధ్యరేఖ (ఈక్వేటరు) మధ్యస్థానముసందున్నదని మనము మనసునందుంచుకొనఁదగినది. ఏలనన, ఈవిధానమున సంవత్సరకాలమును లెక్కించుట యన, మేషాది ద్వాదశరాసులందుఁ దిరుగుకాలమే యగును అనగా, మేషరాశియందుఁ బ్రారంభించి తిరుగ మేషరాశికిఁ జేరుట కొక సంవత్సరకాల మగునని భావము.

ఈరాసులం దొకొక్కదానియందుఁ దొమ్మిదిచొప్పున మొత్తము నూటయొన్మిది పాదము (అంశలు) లున్నవి ఇరువదియేడు నక్షత్రము లొకొక్కటి నాల్గేసి పాదముల చొప్పున నూటయొన్మిది పాదములేయగుట నా యిరువదియేడు నక్షత్రములును ద్వాదశ రాసులం దిమిడి, సరిపోయియే యుండుటచే వానింగూర్చి యీ సందర్భమున వేఱుగ వివరింప నక్కరయే లేదు.

ఈ విధానమున సంవత్సర కాలమును లెక్కించుచు, ద్వాదశరాసులందు సూర్య

గమనమును గమనించుటయన, భూమధ్యరేఖ కుత్తరముగా మేష, వృషభ, మిథునరాసులం గుర్తించుకొనవలయును. ఇందు మేషరాశి ప్రారంభము (అశ్విని ప్రథమపాదము) భూమధ్యరేఖయందే యుత్తరభాగమునుండెడిని అచట మొదలిడి, సూర్యుఁడు కొంచము కొంచముగ నుత్తరమున కరుగుచుండును, చుట్టు తిరుగుచుండుట్లు మేష, వృషభ, మిథునములు గడచి, మిథున రాశి అంతమునకుఁ జేరును అటనుండి ఉత్తరాయణగతిని మాని, దక్షిణాయనగతితో నడచుట ప్రారంభించి భూమధ్యరేఖకుం జేరును. అనగా తిరుగుటయందు, కర్కాటక, సింహా కన్యారాసులం గడచునని భావము ఈ సందర్భమున మిథునరాశినిగడచి, కర్కాటక రాశిం జేరు సంధికాలమునకు జ్యోతిషశాస్త్రమునందు అయనపుణ్యకాలమని పేరు.

అటుల భూమధ్యరేఖకడకు సూర్యుఁడు చేరువరకు కన్యారాశియంతముం జేరెనిని. దానిం గడచి యివ్వల దక్షిణముగనున్న తులారాశికిం జేరు (మధ్యసంధి) కాలమునకు విషువత్పుణ్య కాలమని జ్యోతిషశాస్త్రము నందు పేరు.

అటులనే దక్షిణాయన ధర్మముననే యరుగుచు భూమధ్యరేఖం దాటి, తులారాశిం జేరి, దానింగడచి, వృశ్చికరాశి, దానినుండి ధనూరాశికిం జేరి, దానింగూడ గడచి, మకరరాశికిం బ్రవేశించు సంధికాలమునకు జ్యోతిషశాస్త్రమున అయనపుణ్యకాలమని పేరు మరియు మకరరాశి ప్రారంభమునుండి దక్షిణాయనగతి సూర్యుఁడు మాని ఉత్తరాయణగతి ప్రారంభించెడిని. అటుల మకర, కుంభ, మీనరాసులం గడచుటతో (అనగా నుత్తరాయణగమనముననే) భూమధ్యరేఖకడకుం జేరుకొనును. ఇటుల మీనముం గడచి తిరుగ మేషరాశిం బ్రవేశించు సంధికాలము జ్యోతిషశాస్త్రమున తిరుగ విషువత్పుణ్యకాలమని పేర్కొనబడినది ఇక్కడ మేషాది, మేషపర్యంతమొక సంవత్సరకాలమగును

ఈ సంచార విధానమును చక్కగ గ్రహించినవారలకు మధ్యనున్న భూమధ్యరేఖకడ రెండు విషువత్పుణ్య కాలములును ఒక అయనమునుండి వేరొక అయనగతికి మరలు స్థానములందు రెండు అయన పుణ్యకాలములును స్పష్టపడకపోవు ఇంకను ఋత్వాది సమస్త కాలభేదములకు నీ విధానమున కాలమునందు హెచ్చుతగ్గుల నేర్పరుచుటయుం గూడ తేలినది అంతమొకఁగని సూర్యుఁ భూభాగము లేవి మొటులందిరుగుచున్నను, భూమధ్యరేఖయే రెండు అయన గతులకును మధ్యస్థానమనియు, దానికుత్తరముగా దక్షిణాయనగతియందు మూడు సంక్రాంతులును, ఉత్తరాయణ గతియందు మూడు సంక్రాంతులును గడచుననియు, నట్లే దక్షిణముగాఁ గూడ నారుసంక్రాంతులు గడచుననియుం దేలినది ఇందునుండి సాధారణముగ నెల్లరు కర్కాటకసంక్రాంతి దక్షిణాయనగతికిని, మకరసంక్రాంతి ఉత్తరాయణగతికిని ప్రారంభములుగ నెంచనగుచున్నది. తక్కిన భూమధ్యరేఖపైనంటిన విషువత్పుణ్య కాలములు సమకాలమధ్యస్థములుగఁ దలంపనగుచున్నది. పాశ్చాత్యజ్యోతిషమున మకర సంక్రమణ సమీపముననున్న అయనపుణ్య కాలమునకు Mid Winter Day యని యందురు. అది డిశంబరు ౨౧ లేక ౨౨ తేదీల నుండును కర్కాటక సంక్రమణ

సమీపము నందున్న అయనపుణ్యకాలమునకు Mid Summer Day అని యంకరు ఇది జూన్ ౨౧ లేక ౨౨ తేదీలయందుండురు ఇంక భూమధ్యరేఖపైనే సంభవించు విూన మేష సంధికాలమగు విషువత్పుణ్యకాలము కు పాశ్చాత్య జ్యోతిషశాస్త్రమున Vernal Equinox అని పేరు ఇది మార్చినెల ౨౧ లేక ౨౨ తేదీల కు సంభవించెడిని తక్కిన కన్యా, తులా, సంధికాలమగు విషువత్పుణ్యకా మునకు Autumnal Equinox అని పేరు అది సెప్టెంబరు ౨౧, ౨౨ తేదీలను సంభవి చును (ఊక్వినాక్సు చూడుఁడు)

ఈసందర్భమున అయనగతులకు వేరొక చిత్రగమనము కలదని భరతదేశపు పూర్వ జ్యోతిషవేత్తలు కనిపెట్టిరి భూమధ్య రేఖకుం గొంతదనుక నుత్తరమునకు, మరికొంతదనుక దక్షిణమునకు అయనగతులు మారుచు మధ్య మధ్య భూమధ్యరేఖకుం కొరగొను చుండునటు లనే, ఈవిధాన గమనమంతయును, పైనవివ రింపఁబడిన నాల్గు సంక్రాంతి స ధికాలముల నుండి, ఒకతరి ముందు నకు ఒకతరి వెను కకు మారుచు నడచుచు న ఎమునకును తిరుగ పరిగనుండి కాలములకుం జేరుకొనుచు ఇడిని అటులనే క్రీ పూ. ఆరవశతాబ్ద పా తముల సంధికాలములు దేశతస్థించుచుండెడిది రాను రాను సంవత్సరకాలమున దైను లేక అరు లి ప్తలకాలము చొప్పున మార్పునందుచు, క్రీ శ. ౧౫౩౭ నాటి కిరువదిమూడు దినములు ముందుకు నడచినది. అనగా డిశంబరు ౨౨ లేక ౨౧ తేదీలనే అయనము మార్పున్ను జనవరి ౧౪ తేదీ ప్రాంతములకు దానిసంక్రాంతి సంధికాలమును సంభవించుచున్నవి

అయమువరోగండస్కోటపరిస్ఫోటరీతి న్యాయము — కురుపుపై మరియొక కురుపు అని యర్థము ఒక కష్టముపై నింకొకకష్టమని భావము సంస్కృతలోకోక్తి.

అయస్కాంతము (Magnet) — ఇది రాయి ఇనుమును ఆకర్షించుకొను శక్తికలది చిన్న సూదులు మొదలగు పరికరములను వెతుకుకొనుటకు దీనితో తడవి యాకర్షింపఁ జేతురు గాన, దీనికి సూదంటురాయి యని పేరు వాడుకయయ్యెను. Electric Magnet డైనామో మొదలగు య త్రములయం దుపయోగించుచుందురు. అయస్కాంతమునం దుత్తరదిక్కుం జూపు గుణముకలదు గాన దీనిని పైనలందిన ఇనుపముల్లును కంపసను యంత్రపరికరమున గుత్తరదక్షిణ దిశలం జూపుయంత్రము(Mariner s Compass) సముద్రమునం దోడలునడచుతరి, నావికులకు దిక్కుల సూచ నుపయోగపడుచున్నది. ఈదిశలం జూపు అయస్కాంతగుణమున కాంగ్లమున Ampere s Rule అను సుప్రసిద్ధ నామము కలదు దీనికర్థముగా "If you try and imagine yourself swimming with the current along the wire, the North Pole will always be on your left" అని చెప్పుచున్నారు

ఎలక్ట్రిక్ మేగ్నెటు లను నాల్గు టన్నుల బరువు, ఐదడుగుల వ్యాసము (Diameter) గలవానినిచేసి వానిచే నిరువదిటన్నులవరకు బరువుల నెత్తుటకుపయోగించుదురు ఇనుప దుక్కలు, ఉక్కుదుక్కలు, ఇనుపదూలములు మొదలగునవి, వీనిచే నెత్తంబడుచు ఎగుమతి దిగుమతులు చేయుచుందురు ఇట్టి ఎలక్ట్రిక్కు

మేగ్నెట్లు ఎలక్ట్రిక్కు కర్రెంటుతో మేగ్నెటిక్కు పవరుంగల్గి అది తీసివేయగనే ఇదియు నిలచిపోవుచుండునవి.

అయస్కాంతము (కాంతలోహము) దీనికాంగ్లమున Magnetic Iron అనియు Load Stone అనియుఁ బేరులు సంస్కృతమున అయస్కాంతిః, కాంతలోహం, కాంతాయసమ్, మహాలోహం, కాంతమనియు ననులుగలవు. ఇది Magnetic Oxide of Iron దీనికి ధృవానుబాధము కలదు రసాయనశాస్త్రమున Magnetite అనియు పేరుకలదు. ఇది ముఖ్యముగ స్వీడనుదేశమున లభించుచున్నది కంపసు (దిక్కులఁ జూపు యంత్రము) లోని Magnetic Needle చుట్టుపట్ల నుండు ఇతర Magnets వల్ల కలవరపర్చబడకుండ నీ కాంతలోహముతో కంపసుపెట్టెం జేసి యుండా Magnetic Needle నుంచుకరు కాంతలోహపు రేకులు మెత్తగనుండి పని నిచ్చునట ఆయుర్వేద వైద్యులు ఈ లోహమును భస్మముఁ జేసియు, సింధూరముఁ జేసియు వాడుకురు అది గంధకదోషమును విరుచును. దీర్ఘరోగములను వాతరోగములను నివారించును లోహభస్మము గుణములు దీనికింగలవు. కాని యంతకన్న సౌమ్యముగ పనిచేయునని చెప్పబడినది స్వర్ణభస్మమునకుంబగులు దీనిని వాడుచుందురు

అయస్కాంతన్యాయము — కదలని ఇనుపసూదికి అయస్కాంతము చలనము కల్గించునని భావము

అయ్యకు విద్యాలేదు అమ్మకు గర్వమూలేదు — అనగా భర్త విద్యతో భార్య గర్వపడుచుండునని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

అయ్యగారి వీరభద్రకవి — ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందుఁ బరిగణింపబడినవాఁడు. ఆర్వేలనియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. శివభక్తుఁడు, శైవుఁడు, కౌండిన్యసగోత్రుఁడు, తండ్రిపేరు సోమనారాధ్యులు రచించినది రాఘవయాదవ పాండవీయము అనుత్ర్యర్థికావ్యము. ప్రౌఢమగు కవిత్వము

అయ్య దాసరులకూ అమ్మ జంగాలకూ దానంచేసినట్లు — ఇద్దరిదీ ఒకమతముకాదని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

అయ్యనార్ — హరిహరపుత్ర దేవస్థానములు చూడుఁడు

అయ్యరక కులమువారు — వీరు విశాఖపట్టణ మండలమున అందు ముఖ్యముగ శృంగవరపుకోట తాలూకాయందుఁ గానగుచున్నారు ఈ కులస్థు లీమండలమున పదునేడువేలు కలరందురు వీరినామముకుం బినప పాత్రుఁడను బిరుదనామముండును. అయ్యరకమన గౌరవతను సూచించు నర్థము స్ఫురించెడిని కాని వీరింగూర్చిన యితర సంగతులం దెలుపుగ్రంథములు బయల్పడుట లేదు. వీరు కాపులలో నొక తెగయని ౧౯౦౭ విశాఖపట్టణమండల గెజటీరునందు చెప్పబడినది అన్యప్రాంతములకరిగి కాపురముకుదిరిన వీరి వారు, తాము ఎల్లకాపులమని యనుట యుంగలదు వీరియందు పెదిరెడ్లవారి తెగయనియు, లంకవారి తెగయనియు, రెండు తెగలు కలవు ఇరుతెగలవారికిని భోజన ప్రతిభోజనములు సంబంధ బాంధవ్యములును కలవందురు వీరాదిని యుద్ధవీరులుగనుండిన

పౌరుష శాలురుగఁ గన్పించుదురు. విజయనగర భూపతుల కొల్వునందాదిని సైనికులుగ నుండిరట. శృంగవరపుకోట తాలూకాయందు కొన్ని ఏకైకగ్రామములు వీరివి కలవందురు. గోలకొండ సైన్యములు వీరిగ్రామములపైఁ దొల్లి దాడివెడలినతరి పురుషులేగాక వీరి స్త్రీలుసైతము ఆయుధములంబూని యుద్ధరంగమునఁ బ్రవేశించి పోరుసల్పి తురకలందరిని వైచిరట. ఆనాటి వీరిశౌర్య పరాక్రమముల గూర్చిన గాథలు నేటికిని వారుచెప్పుకొను చుందురు. వీరికిఁ గాలమున సేద్యము వృత్తిగా నున్నది. వీరియందు పెదిరెడ్ల తెగవారు నాగుపాము లేక నాగగోత్రమువారు, వారుపామును ముట్టకొనరు. చంపినపామును దహనమొనర్తురు. వారునాగపూజ యొనర్తురు. లంకతెగవారు తాబేలు నంటరు, వారిది తాబేలు గోత్రమట, వారు తాబేలుం బూజింతురట. వీరి యిండ్ల వివాహాకార్యములు నగరాలయి పైకార్యములం బోలియె యుండునట. వారికిని పాత్రుఁడను బిరుదనామముండును. ఆడుపిల్లల కత్తవారింట పద్ధతియే అవలంబింతురుట.

అయ్యరాకపోతే అమావాస్య ఉండిపోతుందా ? — ఆంధ్రలోకోక్తి

అయ్యలరాజు నారాయణకవి ఆంధ్రకవులలో నాధునికులనఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. క్రీ. శ. ౧౫౦౦ సంవత్సరము కాలమువాఁడు. కౌండిన్యసగోత్రము. తండ్రిపేరు సూరపరాజు. తల్లిపేరు కొండమాంబ. రచించినది హంసవింశతి పద్యకావ్యము.

అయ్యలరాజు భాస్కరకవి — అయ్యలరాజు అయ్యలకవి (భాస్కరకవి చూడుఁడు).

అయ్యలరాజురామభద్రరాజు కవి — ఆంధ్రకవులలో మధ్యకవులనఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. ఆరువేలనియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. తండ్రిపేరు అక్కరాజు, తాతపేరు పర్వతన్న. ప్రపితామహునిపేరు తిప్పయామాత్యుఁడు. కడప మండలములోని యొంటిమిట్ట నివాసియై యుండి, అచటి వీరరాఘవస్వామిపై నొక శతకముం జెప్పెను. రామభద్రయ్య పరవస్తు వరదాచార్య శిష్యుఁడై విష్ణుభక్తికలవాఁడు. పరవస్తు ముమ్మడి వరదాచార్యుఁడనియు నీతనికి వాడుకగలదు. రామభద్రయ్యకు చాలా సంతానము గల్గియుండ, పిల్లలరామభద్రయ్యయని వాడుచుండిరట. కొంతకాలము గడచినపిదప విజయనగరముఁ జేరుకొని శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌముని యాస్థానకవియై సకలకథాసారసంగ్రహమను గ్రంథమును రచించెగాని, అది ముగియకమునుపే శ్రీకృష్ణరాయలు చనిపోవుటచేసి, కృతి ఇపుడక నిలచిపోయి, రామభద్రకవి తిరుగి యాశ్రయముం గోల్పోయి దేశములఁ దిరిగి, గుత్తి యప్పలరాజుగారి నాశ్రయించెననియు, పిదప శ్రీకృష్ణరాయని యల్లుఁడగు రామరాజు మేనల్లుని (గొబ్బూరి నర్సరాజు) యాశ్రయమున జీవనము గడపుచు, రామాభ్యుదయము రచించి యాయనకుం గృతి నిచ్చెననియు చెప్పుచున్నారు. ఈ కవి క్రీ. శ. ౧౫౫౦ వరకును జీవించియుండినవాఁడట. రామరాజభూషణుఁ డీతనిపై విరోధభావమని చెప్పఁబడినది.

అయ్య వాతవెట్టినా, బర్రె బ్రతకనూనా ? — చేతకాదని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి.

అయ్యవారిని చెయ్యబోతే కోతి అయినట్లు — విగ్రహముగా చేయుట యని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి.

అయఃపిండము — ఇనుపముద్ద యని యర్థము. స్కాందపురాణములోని కాశీఖండమున కీపేరుండెను. అది చాల కష్టమైన కావ్యము. దీనిని శ్రీనాథమహాకవి యాంధ్రీకరించెను. మరియు నాతఁడే విద్వదౌషధమని చెప్పఁబడిన హర్ష నైషధకావ్యమును గూడ శృంగారనైషధమనుపేర, నాంధ్రకావ్యముగ రచించియుండుట, సుప్రసిద్ధిగ నేఁటికిని ఆయన గ్రంథములంగూర్చి "కాశీఖండమయఃపిండమ్ నైషధమ్ విద్వదౌషధమ్" అని చెప్పుచుందురు.

అయాచితమండన న్యాయము — అప్రయత్నముగా శృంగారము (గుణము) లభించుతరి, అయాచితమండన మనఁబడును. కుమ్మరి నల్లని గోలెములు చేయుచున్నాఁడనుతరి, గోలెములును, నలుపును కూడ చేయుచున్నాఁడనియు, నాసీలత్వము నందే సంక్రమించుననియు భావము.

అయిరిదేవి (అహిరిదేవి) — తొల్లింట దీనికి అహిరిదేవి యని పేరుండెనందురు. హిమవన్నగముపై దేవీధురమున గల యీక్షేత్రము సంతానప్రదక్షేత్రమని పేరందినది. అదిని అసిరి యని పేరుండెననియు, అది అహిరి యాయెననియు నందురు. (దేవీధురము చూడుఁడు).

అయూక్షది — అపగానది చూడుఁడు.

అయూధ (యౌధేయ) దేశము — హైడాస్పిస్ మొదలు సింధునది వరకుం గల దేశమని చెప్పఁబడినది. దీనికొకప్పుడు యౌధేయదేశమనియుఁ బేరుండెనట. దీనిం గూర్చి యేమియుం దెలియరాకున్నది దీని ప్రశంస గరుడపురాణము ౧౧ అధ్యాయమునను, బృహత్సంహిత ౧౮ అధ్యాయమునను గలదు. ఇంకను అలహాబాద్ (ప్రయాగ) కోటలోని సముద్రగుప్తచక్రవర్తి శాసనమునను దీని ప్రశంసకలదు. పాంచాలభూమియందు సింధునదికిని వితస్తా (జీలమ్) నదిచేరు తావును-డి ఆనదుల నడుమనుండు దేశమని పరిశీలనలవలన తెలిసినది

అయెషా — ఈమె మహమ్మదు జగద్గురుని భార్యలలో ... ప్రియభార్యగాఁ జెప్పఁబడిన వనిత తండ్రిపేరు అబూబకర్ గారు. మదీనాపురమున క్రీ వె. ౬౧౧ సంవత్సరమున జన్మము ఈ దేవిని తొమ్మిదవ యేటనే ఆయనకుఁ బరిణయమొనర్చిరట. ఆయన అనంతర మీమె యల్లుడగు అలీని తరువాతవానిగ నిరాకరించి, తన తండ్రిని మొదటి ఖలీఫాగాఁ జేయఁగల్గెనట భర్త మృతి ౬౩౨ అనియు, ఈమె మృతి మదీనా పట్టణమున ౬౭౮ అనియు, నీమెకు సంతానము లేకున్నను మహమ్మదీయ భక్తులకు మాతయని పేరందెందురు

అయోధనపురి (ప్రాక్పట్టణము) — పాంచాలదేశమునందలి మాంట్గోమరీజిల్లాలోని మామాకొఘాటునుండి ఎన్మిదిమైళ్ళ దూరమున రావీనదికి పశ్చిమదిశగా నైదుమైళ్ళ దూరమున నిప్పుడున్న తావు మహాలగ్జాండరుకాలమున నిది గొప్పనగరమైయుండెనటుల నాతనిచరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు.

అయోధ్య (ప్రోవిన్సు) (Oudh) — దీని నాంగ్లమున ఔడనుచున్నారు. నేపాళదేశము గంగానదుల నడుమనున్నది.

౨౪౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యము కలది. ఉత్తరమున నేపాళరాజ్యము, ఆగ్రాప్రోవిన్సునకును వలె దీనికిం గలదు. (ఆగ్రాప్రోవిన్సు చూడుడు) ఇంచుమించు సమతలప్రదేశము. గుమితీ (తొల్లింటిగోమతి) గోగ్రా (తొల్లింటిఘర్ఘరా) నదులు ముఖ్యములు. ఇతర చిన్ననదులనేకములు కలవు. వేసవియందు ఉష్ణమధికము, శీతకాలమున చలి యధికము. భూమి సారవంతమై గోధుమలు, ధాన్యములు, ఆముదములు, నూవులు, చెరకు, నీలిమందు, గసగసాలు, ప్రత్తి విస్తారము పైరుచేయంబడుచున్నవి. హిందీభాష హిందువులును, ఉరుదుభాష మహమ్మదీయులును మాట్లాడుచున్నారు. ఇది తొల్లింటి కోసలదేశము (ఉత్తరకోసలదేశము చూడుడు) ఇది నవాబునుండి బ్రిటీషువారు లాగికొనిరి. ౧౮౫౬ లో బ్రిటీషు ప్రభుత్వము హస్తగతమై ౧౮౭౭ లో ఆగ్రాప్రోవిన్సుతో సంయుక్తము చేయంబడినది. (ఆగ్రా, అయోధ్య సంయుక్త రాష్ట్రములు చూడుడు) ఇందు లక్నో డివిజను, ఫైజాబాదు డివిజనునను రెండు డివిజనులు కలవు. లక్నో డివిజనునందు ౧. లక్నోజిల్లా, ౨. ఉనావోజిల్లా, 3. సీతాపూరుజిల్లా, ౪ రాయిబరేలీజిల్లా, ౫ హర్డోయిజిల్లా, ౬. ఖేరీజిల్లాలను ఆరును, ఫైజాబాదు డివిజనునందు, ౧ ఫైజాబాదు జిల్లా, ౨ బహరైచిజిల్లా, 3 గోండాజిల్లా, ౪ సుల్తాన్పూరుజిల్లా, ౫. ప్రతాప్గఢుజిల్లా, ౬. బారాబంకీజిల్లాలును ఆరుజిల్లాలును మొత్తము పండ్రెండుజిల్లాలుగ విభజింపంబడియున్నది.

లక్నో నగరము దేశమంతకు ప్రధాన నగరము. బ్రిటీషు ఇండియాయందు జనసంఖ్యచే మూడవపట్టణముగ నున్నది. గోమతీ నదీ తీరము. ఇది గొప్ప సుందరభవనములచే పేరొందిన నగరము. తొల్లింట శ్రీరామసోదరుండగు లక్ష్మణస్వామిపేరం బరగుచుండిన లక్ష్మణపురియను పట్టణమిట నుండెనందురు. అది నవాబులనాటి పెద్దపట్టణముగనై రాజధానిగ నుండెనట. ఇప్పుడు ఆగ్రా, అయోధ్య సంయుక్తరాష్ట్రములప్రధానస్థానమైయున్నది. ఫైజాబాదుపురము జిల్లాయొక్కముఖ్యపట్టణం. ఈపరిసరముల తొల్లింటి యయోధ్యానగరపు పాడుకలదు. అది పుణ్యక్షేత్రమైయున్నది (అయోధ్య చూడుడు). ఇది రామగంగానదీ తీరము. ఇంకను గుమితీనదిపైనున్న సుల్తానుపూరు, రాయబరేలీపురము ఆయా జిల్లాలయందు ముఖ్యపట్టణములు. అయోధ్యయందు కోతులు మెండు.

అయోధ్య (సాకేతనగరము)— ఇప్పటి ఔడ్ ప్రోవిన్సునకుం జెందిన అయోధ్య ఆగ్రా సంయుక్త రాష్ట్రములలోని ఫైజాబాదు పురము మ్యునిసిపల్ హద్దులలోని పాడైన యాత్రాస్థలముగ నున్నది. అదిని సూర్యవంశపు రాజులకు రాజధానియై యుండిన నగరము. దీనిని మనువు నిర్మించెనందురు కాని ఏమనుచో చెప్పలేము. అయోధ్య యన, (శత్రువులగు) యోధులకుం జొరనశక్యంబైనదనిగాని, అన్యుల కజేయమైనదియనిగాని యర్థము. సరయూనదీ తీరము దీనికి గోగ్రాయనియు నందురు. అయోధ్యకు సాకేతనగరమనియుం బేరుండెను. ఇటీవలివారు కొందరు రెండును వేర్వేరు పురములనియు, నొకటికొకటి సమీపమునందుంట కొంత కాలమునకుం గలసిపోయియుండుననియు నొక వాదము బయలుదేరదీసి, బౌద్ధ గ్రంథములందల్లెయుంట నిదర్శనములు

మోక్షసాగిరి, గాని యది నిరాధార నిరర్థక వాదమని స్పష్టమగుచున్నది. అయోధ్య మోక్షదాయకములని చెప్పబడిన సప్తపురములలో నొకట (చూడుఁడు) రఘుమహారాజనాటికే 'పితురనంతర ముత్తరకోసలాం' అని మహాకవి కాళిదాసు తన రఘువంశమునందు వచించియున్నాఁడు. గాన యానాటికే కోసలము అయోధ్య రాజధానిగ గల యుత్తరకోసలమనియుఁ దేలుచున్నది దక్షిణ కోసలకే మహాకోసలయనియు వాడుక యుండెను బౌద్ధగ్రంథములం దిద్దానినే తోసలయని వాడుట కానఁబడును శ్రీరామునకుంబిదపఁ యయోధ్య క్షీణించుచు రాజధానిపదవిం గోల్పోయి యాత్రాస్థలముగ మాత్రముండగ, ఋషభరాజు పునరుద్ధరించెననియు, నలమహారాజునాఁడు ఋతుపర్ణుండిటనే రాజ్యమేలుచుండెననియు, పాండవుల నాఁడు దీర్ఘయజ్ఞుఁడు రాజ్యము చేయుచుండెననియు, నీతండు మహాబల సంపన్నుఁడనియుఁ జెప్పఁబడినది.

జైనులనాఁడు తీర్థకరులలో మొదటి వారగు ఆదినాథులును, రెండవవారగు అజితనాథుఁడును, నాల్గవవాఁడగు అభినంద నాథుఁడును, ఆరవవాఁడగు సుమంతనాథుఁడును, అయోధ్యయందే జన్మించినవారని చెప్పఁబడినది (జైనతీర్థకరులు చూడుఁడు) బౌద్ధమతకాలమునను, బుద్ధభగవానుఁడిట వసించుచు తన సిద్ధాంతములను బోధించుచుండెననియు, అప్పటిపేరు సాకేతపురమనియు, బౌద్ధగ్రంథములందున్నది ఎవరో విక్రమాదిత్యుండనుభూపతి యొకడయోధ్యం దిరుగగట్టించి, నాగేశ్వరనాథ శివాలయము బాగుచేయించెనట. క్రీ. శ. నాల్గవ శతాబ్దమున గుప్తరాజులు అనఁగా సముద్రగుప్తుఁడు (౩౦౦ ౩౨౮ కాలమువాఁడు), ఆయన సుతుఁడు. అయోధ్యయందే రాజ్యమేలిరట సరయూ నదీతీరమున తూర్పు కడను రామ్‌ఘట్టము మొదలు పడమటికడ నున్న గుప్తార్‌ఘాట్ వరకారుమైళ్లు దూరముండెను. అయోధ్య సరిహద్దులలో నిప్పుడు ౯౬ హిందూదేవస్థానములు కలవు అందేడు వైష్ణవమఠములు కలవు ౬ జైనమందిరములు, ౩౬ మసీదులు కట్టఁబడినవి రామ్‌కోటను తొల్లింటి అయోధ్య (సూర్యవంశపు రాజులదుర్గము) కడుపవిత్రస్థలిగ నున్నది. అందు శ్రీరామజన్మస్థానము మొదలగునవి కలవు. శ్రీరామునినాఁడే యట తిరిగి పెద్ద కోట గట్టించి, ఒక్కొకబురుజొక్కొక సేన యధీనమునుంచెననియు, నిల్లే హనుమాన్, జాంబవంత, సుగ్రీవాది బురుజ లిరువది యుండెననుచు. ఇప్పటికట్టడములు ౧౮ లేక ౧౯ శతాబ్దమునాఁటివని పరిశీలకులు పోల్చుచుందురు పురాతనపువి పాడుపడినవి. కనక భవనము, రత్నభవనము మొదలగు శ్రీరామ మందిరములును, మూఁడులక్షల రూప్యముల విలువగల బీబీబేగం గోరియును నేఁడు దర్శనీయములైయున్నవి. (అయోధ్యరాష్ట్రము చూడుఁడు).

అయోముఖి — దండకారణ్యమందుండిన యొక రక్కసి దీనిని శ్రీరాముని కనిష్ఠ సోదరుఁడగు లక్ష్మణుఁడు ముక్కు, చెవులు తెగగోసి పరాభవించెను ఈమె గోళ్లు పెద్దవియగుటచే శూర్పణఖయని వాడుకఁబేరందినది. ముక్కు, చెవులు గోసిన తావు నాశిక యనఁబడుచున్నది.

అరకాన్స్రోస్పివిన్స్ — లోవరు బర్మాదేశము చూడుడు

అరచే కుక్క కరవదు, కరిచే కుక్క అరవదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

అరచేతి వైకుంఠము — గొప్ప నిర్వాహము లవలీలగఁ గుదర్చుదుమని మాయ మాటలఁ జెప్పి నమ్మించుట కీ యుక్తిని వాడుచున్నారు. ఇది ఆంధ్రభాషాసాంప్రదాయార్థపదము

అరజ — శుకుని పెద్దకుమార్తె. ఇక్ష్వాకు పుత్రుఁడగు దండకునిఁగూడి ఈమెయు శుక్రాచార్య శాపమున నిహతురాలయ్యెను. (వైవస్వతమనువు చూడుడు) దండకుఁడు ఇప్పుడు దండకాటవి యగు బహు యరణ్యము నకు (దీని యసురకృత్యములవలన తండ్రిచే గనుపఁబడినవాఁడు) వెడలగొట్టఁబడి, యట మధుమంతమను పురమును నిర్మించుకొని యుండియు, శుక్రుని సుతయగు నరజగూడ, శుక్రుఁడలిగి వారలనిర్వురను శాపహతులుగ నొనర్చి పురముం బాడుచేసెను. తొల్లి యాతనివలననే వింధ్యారణ్యమునకు దండకారణ్యమని పేరయ్యెను (దండుఁడు, ఘంటా మాఘ్యుఁడు చూడుడు).

అరటిచెట్టు — అరటిచెట్టు నెరుఁగనివా రాంధ్రభూమియందు లేరు. ఇందనేకభేదము లున్నను ముఖ్యమగు భేదములు, కూరకు బనికివచ్చు కాయలుగలవి, పండ్లకుఁ బనికి వచ్చు కాయలుగలవి, ఆకులకుఁ బనికివచ్చు అరటులు నని త్రివిధముగ నుండెడివి. ఆకుల కుం బనికివచ్చు అరటి కాయలు పనికిరావు. వీనికి కీసలఅరటి యనియు నందురు. వీని యాకులు భోజనముచేయుటకు వాడుదురు. ఇంకఁ గూరకుఁ బనికివచ్చు కాయలుగల అరఁటులందు బూడిదబొంతయనియు, సాదాబొంతయనియు, బత్తీసుఫేసాయనియు ముఖ్యభేదములు మూడుగలవు. బూడిదబొంత కాయలుపెద్దవియై పైనితెల్లనిబూడిద పులిమినట్లుండును. ఇవి కూరకు మిక్కిలి రుచికరములని యందురు. సాదాబొంతయు, పెద్దకాయలుగ నుండుఁగాని బూడిదయుండదు. ఇంక బత్తీసుఫేసాకాయలు గెలయందు విస్తారముండును. అరఁటిపండ్లకుపయోగించు జాతులు మాటికన్న నెక్కుడుఁ గలవందురు. అవి రుచిభేదములచే గల్గును గాని భేదము కడుస్వల్పముగనుంట అంత ప్రాముఖ్యము కాదు. పండ్లఅరఁటులందు ముఖ్యమగు భేదములు ౧. వామనకేళి (పొట్టిమొక్కయు, గెలపెద్దదియు), ౨. బంగారు అరఁటి (పసుపుపచ్చరంగు అరఁటి), 3. ఎర్ర అరఁటి (పండు ఎర్రగనుండెడిది), తెల్లచక్రకేళి, గిన్ని, అమృతపాణి మొదలగు కొన్ని మాత్రమే గలవు. అందు అమృతపాణి జాతియు, గిన్ని (దీనిని వాసన అరఁటిపండనియు నందురు) జాతియు సర్వసాధారణముగ నాంధ్రదేశమున నెల్లెడలను వ్యాపించి యున్నవి. ఎర అరఁటి, తెల్లచక్రకేళియు, పచ్చఅరఁటి (ఇది అరవదేశమునఁ జక్కఁగ వ్యాపించియున్నది. పండు పండినపిదపను గూడ ఆకుపచ్చరంగు గల్గియుండును) యు, వామనకేళియు, బంగారు అరఁటియు నరుదుగ నుండును. ఇంక అరఁటిపువ్వులోని కాడలును అరఁటిదూట లేక దవ్వయు, భోజనపదార్థములుగ కూర కుపయోగించునవియే.

అరటికాయ - అగ్నిమాంద్యము, అతిమూత్రము, కుష్ఠరోగము, గ్రహణి, గుద

రోగములు, జ్వరాతిసారము, దగ్గునందు రక్తముపడురోగము, నేత్రరోగములు, నోటివెంట రక్తముపడు రోగములు, ప్రమేహము, ప్రదరము లేక కుసుమరోగము (స్త్రీలకు), మేహరోగములు, రక్తపైత్యము, పైత్యరోగములు విదాహము, సంగ్రహణి, మూత్రకృచ్ఛ్రరోగముల నడంచును. వీర్యమునకు చలవజేయును. కాని చలువ గురుత్వము, విరేచనబద్ధము జేసి వాతమును బలపర్చును

అరటిపండు- పొడిదగ్గు, విదాహము, ఆకలి నడంచును వేడిచేసి నీరుపెంచును ఆలస్యముగ జీర్ణమగును భోజనానంతరము పుచ్చుకొనిన, మనోహరముగనుండి ఉత్సాహము గల్గించి, చిక్కని రక్తముంగల్గి మను మేహశాంతి, వీర్యపుష్టి, బలము నీయును కొంతుకను శుభ్రపర్చి Kidneys కు బలముకల్గించి, గుండెలు పొట్టను బలపర్చును అజీర్తి, మూలవ్యాధి, దగ్గు, వాతశ్లేష్మము లను హెచ్చించును మూత్రమున సుద్దను గల్గించును మరియు సాధారణముగ నరటికాయ గుణములను గల్గియుండును.

అరటిపుంపరసము అతిసారము, కుసుమ రోగము, కఫవాతము, తాపము, నోటివెంట రక్తముపడుట, పైత్యములు, మేహరోగములు, మూత్రకృచ్ఛ్రములు, రక్తపైత్యము, రక్తవిరేచనములు, రక్తస్రావము, విదాహము, సెగరోగము, స్ఫోటకసంబంధ రోగముల నడంచును. చలువ, వాతము, వీర్యపుష్టి చేయును. విరేచనబద్ధము గల్గించును

ఎండిన అరటిఆకులుగాని, ఎండిన అరటి పట్టగాని, కాల్చినచూర్ణమునందు పోటాషు సాల్టు కలదు అది తేనెతో లోనికిచ్చిన దగ్గులు, కడుపునొప్పి, అజీర్తి, గుండెలలో మంట నివర్తించును. ఇంకను అరటియొక్క ఉపయోగములు పెక్కుగలవు. బంగారు అరటియందు రుచి, గుణము, శీతలము కూడ నధికములని చెప్పబడినది అరటిచెట్టునకు లాటిన్భాషయందు Musa Sapientum అనియు, Musa Paradisiaca అనియును, ఆంగ్లమున Plantain Tree అనియు సంస్కృతమున కదళీ, రంభా, భానుఫలా యనియు నందురు మరియు నాంగ్లమున అరటిపండ్లను Bananas అనెదరు అరటి కాయకు విరుగుడు నేయి అని చెప్పబడినది. నువ్వులచెట్టు కాల్చినబూడిదయు విరుగుడే అరటిపండునకు వానిపై గొర్క విరుగుడని చెప్పబడినది మరియు పంచదార, తేనె, ఎలకులు, మిరియాలపొడి, బొగడపండు, అల్లము, ఉప్పు విరుగుడులని చెప్పబడినవి అరటిబొదెకి నీరెక్కువ కావలసియుండును.

అరటిపండొలిచి అరచేత బెట్టినట్టుల — తినుమని భావము ఆర్థ్రోక్తి

అరణ్యములు — (పవిత్రారణ్యములు) చతుర్దశారణ్యములు — ౧. నైమిశారణ్యము తొల్లింట ఋషుల తపస్థలము సూతుడు శౌనకాదులకుఁ బురాణగాథ లెరిగించినతావు శిలామీదు శివునకై తపంబొనర్చిన నాదికేశ్వరక్షేత్రము, ఉప్పెండియు న్రైల్వే శితాపూర్ లైనుపైనున్న నిమ్సార్ స్టేషనుకడ నున్నది. సంయుక్తరాష్ట్రముల లోనిది ౨ బదరికారణ్యము బదరీనాథము లేక బదరీనారాయణక్షేత్ర పరిసరారణ్యము. నరనారాయణు లనబడిన ఋషుల తపస్థానము. 3 దండకారణ్యము- తొలుత వింధ్యారణ్యములోనిది. శుక్రాచార్యునిచే దండకమహారాజునకు రాజ్యముగ నొసంగబడి, పిదప వానిచే నరజకారకై

కల్పింపఁబడి పాడై యాయనవేర దండకా రణ్య మనఁబడుచున్న యటవీప్రదేశము నాశికా త్ర్యంబకము లింగములోని వనియు, శ్రీరాముఁడింకు వనవాసకాలముఁ గొంత గడపెననియుఁ జెప్పఁబడినది ౪ చంపా రణ్యము లేక చంపకారణ్యము - మధ్య రాష్ట్రములలోని రాంపురమున కైగుమైళ్ల లోనున్నది. ఇప్పుడు జైనులకు, బౌద్ధులకు యాత్రాస్థలమై యున్నది ౫ కామికా రణ్యము మహాభారతమున కామ్యకవన మని చెప్పఁబడిన వనము. సరస్వతీ నదీతీరము. కురుక్షేత్రముకడ నున్నది ద్రౌపది పాండవులకు వండి భోజనమిడిన తావింకి గలదు. ౬ బృందావనము - వ్రజ మండలములోనిది సుప్రసిద్ధము శ్రీకృష్ణుని బాల్యక్రీడల స్థలము. ౭ కదళికారణ్యము- హిమాలయప్రాంతమునందున్నదని చెప్పఁబడి నది ఈ స్థలమునం దాంజనేయుఁడు జన్మించెను ౮ గుహారణ్యము, ౯ దేవతారణ్యము - ఇప్పటి సంయుక్తరాష్ట్ర ములలోని కుమాన్ డివిజనుకుఁ జెందిన చంపావతికడనున్న క్రాంతేశ్వరక్షేత్ర పరిసర ప్రదేశారణ్య మని పిల్వఁబడుచున్నది. ౧౦. కేదారారణ్యము ఇప్పుడు కేదారనా థము లేక బదరీకేదారమనఁబడుచున్న క్షేత్ర పరిసరారణ్యము అర్జునునకుఁబరమేశ్వరుఁడు పాశుపతాస్త్ర మొసంగిన తావిందుకలదు. పంచకేదారక్షేత్రము లిందున్నవి. సుప్ర సిద్ధస్థలము. ౧౧ ఆనందవనము- ఇప్పుడు బనారస్ నగరమున్న తావునకు, ఆపరిసరము లకు తొల్లింట ఆనందవనముండెను సుప్ర సిద్ధమగుతావు. ౧౨ దారుకావనము- దేవదారువనమనియుఁ బేరుండెను. ఇందు ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో నొకటియగు నాగేశ్వరనాథ శివలింగము కలదు. నైజాము రాజ్యములోని ఔంధాయనంబడు తావుకడ నున్నది దారుకావన (శివ) లీలలు సుప్రసి ద్ధములు. భైరవజన్మస్థాన మీ దేశారణ్య మునందే యుండెడిది ౧౩ పిత్రారణ్యము. ౧౪ మహావనము వ్రజమండలములోనిది. సుప్రసిద్ధస్థలము. మధుర (ఇప్పటి ముత్రా నగరమున) కెదుట యమున కవ్వలనున్నది శ్రీకృష్ణుని బాల్యవినోదలీలల తావు (నవా రణ్యములు చూడుఁడు)

అరణ్యరోదనన్యాయము — అటవియం దేడ్చిన ఓదార్చువారుండరు ప్రతిఫలము కలుగుగతి తావుండబడిన శ్రమనుగూర్చి యీ న్యాయము వాడుదురు. అరణ్యచంద్రికా న్యాయము (అటవిగాచు వెన్నెల) నకు నిదియేభావము

అరనోట్లు (Half Notes) — వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము. Half Notes విస్తారము సొమ్మును టపాద్వారా పంపవల సినతరి, నోట్లను సగము సగముగ రెండు ముక్కలుగఁజేసి, మొదటి సగముక్కలను పంపి, అవి యందినట్లు తెలిసినపిదప తక్కిన రెండవసగము ముక్కలను(Other Halves) పంపుదురు ఇట్టితరి రెండవసగము ముక్కలు చేరువరకు మొదటి సగముముక్కలు పంపిన వారివేయై యుండునని న్యాయవాదు లభి ప్రాయపడియున్నారు

అరపాత్ పర్వతము — అరేబియా దేశమునందు మక్కానగరమునుండి తూర్పుగా ౧౩ మైళ్ళ దూరమునందున్న యొక పవిత్ర పర్వతశిఖరము దీనినరబ్బులు, జబెల్-ఎర్-రహీమ్ (అనగా Mountain of Mercy అని యర్థమట) అనియెదరు. రెండు వందల

అడుగుల ఎత్తుగలది. అరేబియా యందలి తోటనుండి వెడలఁగొట్టఁబడిన పిదప, తిరుగ ఆదమ్ ప్రవక్తయు, ఈవ్ జగన్మాతయు నిటనే కలసికొనిరట ఇది ఇస్లాంమతస్థుల యాత్రాస్థలమైయున్నది హాజ్ యాత్రస్థులు మక్కాలో కాబాప్రదక్షిణాకులొనర్చి నల్లరాతిని (పాపపరిహారశిలను) ముద్దిడి జెం జెం పవిత్రోదకపానము సల్పి రాత్రి యిటకే వచ్చి యొక ప్రార్థనను వినెదరు పిదప నిటఁజేయఁదగిన కర్మయుం గొంత యాత్రావిధియుంగు కలదని చెప్పఁబడినది

అరబిక్ అంకెలు (Arabic Figures)- అరబిక్కు అంకెలు ఆంగ్లమున సర్వసాధారణముగ వాడఁబడుచున్నవి. ఇవి నిజమున అరబ్బీదేశపు అంకెలుకావు. ఆప్రాంతవాసులగు భరతదేశస్థులు కూర్చుకొని వాడుకొనుచుండ అరబ్బు లవలంబించిరట వారినుండి పాశ్చాత్యులు గైకొని ఈపేరిడిరట

అరబ్బీదేశము (Arabia) — ఈదేశము ఇసుకయెడారులమయము. దీనిని స్వదేశస్థులు జజీరా ఆలరబా యనెదరు
మతస్థులకు సుప్రసిద్ధ యాత్రాస్థలములగు మక్కానగరము, మదీనానగరము, కాఫీగింజల వ్యవసాయ మితరదేశసీమలకు గల్గించిన మోఛాపురము లీదేశములోనివే. మదీనా పట్టణమును అల్మదీనాతున్నబీ యనెదరు. అనఁగా మహాబోధకుని నగరము అని యర్థము. మక్కాయందు కాబా యనఁబడిన బైతుల్లా దేవస్థానమును, జెంజెం బావియుఁ గలవు. ఈదేశపుప్రజ లరబ్బులనఁబడుదురు. ఇంచుమించు ౧౨౦౦౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యమని అంచనావేయఁబడినది.

అరబ్బీ (అరేబియా) దేశపు సామెతలు — అప్పుడప్పుడు సంభవించే సావకాశములు, ఆకాశమునందలి మేఘములవలె నంతరించునవియేగాని నిలచియుండునవికావు కుక్కఱుపువైపు ఊరిలోనికిదారి, నక్కఱుపువైపు శ్మశానముకు దారి. కోపమును స్వాధీనముంచుకొని నడిపినపని పరిపాలనవంటిదే కోపము మనస్సునందలి యగ్నిజ్వాల కోపము మూర్ఖునకు లొంగిపోవును. కోర్కెలను దూరముగా నుంచుట మైశ్వర్యముల మూలము. ధనమునకు దాపరికము, విద్యలకు వెల్లడింపు. ధనమువాడితే తరిగిపోవును, విద్యాజ్ఞానములు వాడితే వృద్ధిపొందునవి. నీ జన్మకాలములో ఒక దినము, నీ జీవచరిత్రలోని ఒక పుట. నీవు చేయవలసిన గొప్ప యుద్ధము నీతోనేయని ఎఱుఁగుము. పశ్చాత్తాపము కల్గుట కావలెను, పాపకార్యములు మానుటయే. పశ్చాత్తాపమువల్ల వచ్చే చల్లని కన్నీరు, నేత్రముల కారోగ్యముం గల్గించును. ప్రపంచము పీనుగవంటిది, దానిని అనుభవించ గోర్కెగలిగినవారలు మనుజులు కుక్కలవంటివారే. ప్రార్థన మతమునకు స్తంభమువంటిది. బాణము వంకరగానుండుట శరము సరిగా తగులుటకు, బలముగా పోవుటకు నని యర్థము మనస్సున జ్ఞానమే లేకుండనేని, శరీరమున నేత్రము లుండిన ప్రయోజనమే యుండదు. ముండ్లచెట్ల బంక చాలా శ్లేష్మము, పటుత్వముగలది. రాత్రికలిగిన భయము పగలుండదు. లోభి వర్షముకురియని వేసవిమేఘమువంటివాఁడు. సామెతలు మాటలలో దీపాలవంటివి.

అరవదేశపు లిపులు — ౧. అరవ లిపి, ౨. గ్రంథాక్షరలిపి, 3 తుళులిపి, ఇవి

చేరలిపి సంబంధములు. చేరదేశ వైభవ కాలము క్రీ. పె. 3 శతాబ్దము మొదలు ౭ శతాబ్దము దనుకనని యెరుంగునది. ఇప్పటి మైసూరు, కోయంబత్తూరు, దక్షిణమలయాళము, కొచ్చిన్ రాజ్యము, తొండైమండలము లేక తొండైనాడులం గల్పుకొనిన యావత్తు దేశము, చేరదేశమై తమిళ వైభవముతో దనరుచుండినది. చేరలిపి, రెండుశాఖలు గలది. అందొకటి చెన్నపురిప్రాంతసీమయగు తొండైమండలమునం దెక్కువ ప్రచారము గల్గియుండెను. ఇప్పటి యరవలిపి కిదియె మాతృక. ఈసీమ చేరభూపతులకు సామంత రాజ్యముగ నుండెనట. చేరలిపి రెండవ శాఖ మైసూరు, కొడగు ప్రాంతసీమలందు ప్రచారమునందియుండి క్రీ. పె. ౮౭౭ ప్రాంతములందు చోళులాసీమల నాక్రమింప, వాడుకం దొరంగి నశించినదిగఁ జెప్పంబడినది. అరవలిపి యందక్షరములు తక్కువ. క, ఙ, చ, ఞ, ట, ణ, త, న, ప, మ, అనునవి అనగా వర్గాది, వర్గాంతాక్షరములుమాత్రము కలవు గాన సంస్కృతపద మరవవ్రాతయందు వ్రాయుట కటస్థించుటరి గ్రంథాక్షరములతో వ్రాయుచుందరు.

అరవదేశమున వర్షపాతము — అనినెల పదియవదినమున, ఆడినెల ఎన్మిదవ దినమున, ఆవనినెల ఆరవదినమున, పెరటాశి నెల నాల్గవదినమున, అల్పిశినెల రెండవ దినమున, కార్తికినెల మొదటిదినమున, సూర్యోదయకాలముల తుషారము లేక చినుకులు గల్గినతావులందు ఆసంవత్సరము మంచివర్షములు కురియునని, అరవదేశమునం దొకవాడుకగలదు.

అరవభాష వ్యాకరణము — తమిళ భాష వ్యాకరణము చూడుఁడు.

అరవసంగములు — తమిళసంగములు చూడుఁడు.

అరవదేశపు సామెతలు — అంద వికారపు మొగమున కద్దమేమిచేయును? అధమున కైశ్వర్యము గల్గిన అర్ధరాత్రివేళ గొడుగు తెమ్మన్నాడట. అధికముగాతింటే అమృతమైనను విషమగును. అరగఁదీసిన గంధపుచెక్క తరుగుంగాని వాసన గోల్పోవునది కాదు. అరిచేకుక్క వేటకు పనికిరాదు. అల్లరిచేసే పిల్ల కనఁటిపండు చూపినట్లు. ఆడి నెలలో ఆకులు రాలిపోయినట్లు. ఇద్దఱు సవతులున్నయింట్లో అగ్నిహోత్రం వేతే ముట్టించనక్కరలేదు, అది తనంతటతానే అంటుకుని ప్రజ్వలించును. ఎండిపోయిన చెల్లెన్నఁటికీ చిగిర్చేవికాదు. ఏనుఁగ నెక్కిన వాఁడు దిడ్డిగంతలో దూరగలఁడా? ఓర్వలేని తనమునకు హృదయవేదన ప్రథమశిక్ష. కనుపాపలలోనిదోషము కంటికాట్లగుపడును? కుక్కలున్నచోట దెబ్బలాటలు సిద్ధమే. కోతలకాలంలో ఎలుక కేనుగురుభార్యలున్నా పరవాలేదు. గద్దకెమురుగానున్న పాము గాలిపాటు చూచి ధాన్యముగరబోయవలెను. గుడిలోపుట్టి పెరిగినపిల్లి దేముడికి జడియునది కాదు. గొడ్డలికాము స్వసాధు శత్రువు. గొఱ్ఱెలమంద తడిసిపోయినదని తోడేలేడ్చినట్లు. తక్కిన అవయవములకన్న తల ఎక్కువ ప్రధానమైనది. తప్పుకు రాజదండనమువునో కాకపోవునోకాని దేవుని దండన తప్పునిది, కాని అదిఆలస్యము. తలనొప్పి వచ్చినదని తలగడమారిస్తే తగ్గునా? త్రాగుబోతుల యిళ్లన్నీ దారికడ్డపుయిళ్ళే. తింటేనేగాని ఆకలితీరునా? తెల్లకాకులుండవు. నమ్మక మున్న ఔషధము నాటికే గుణమిచ్చును. నక్కపిల్లకు అరవడం నేర్పనక్కరలేదు. నిందు

కుంతలు తోఁకవు, వత్తితే తోఁకకుట. నిల్వచేసినరూక గడించే రెండురూపాయి లంతటిది. పిల్లికి ఎలుక సలాముచేసినట్లు. పులిపిల్లయితే గోళ్లుండవాపమి ? పెట్టెలో నున్నంతకాలం త్రాచు నెమ్మదిగానేయుండును. దుష్టబుద్ధికి ద్రోహచింతకు మాసములుండవు. బయట వ్యర్థుఁడైనవా డింటా వ్యర్థుఁడే భయంకరుఁడైన మహాత్ముఁడు ప్రబలమైన దొంగయే మంగలిబాలునకు మనిషి వెంట్రుక లబ్బురమా? తుమ్మానిమాడనిచేను ఎంతపెరిగినా నిష్ఫలమే. మింగడప్రింగే వారికి వెన్నవచ్చునట్లు? రాజాధిరాజైనా తల్లిదండులకు కుమారుఁడేయగును వెయ్యి అబద్ధాలాడి వెంకటేశ్వరపెరుమాళ్ల నారా ధించినసరి. స్వర్గమునకుపోతూ చంకను ఏకులరాట్టమెందుకు ? శ్మశానవైరాగ్యం సావిట్లోకి తిరిగివచ్చేవరకే సాహసం లేని వాడికి కత్తి సరిగా తెగదు హాస్తిమశకముల తారతమ్యము.

అరసున్న — అరసున్నయనఁగా ఖండబిందువు లేక అర్ధానుస్వారము. ఇది కేవలము ఆచ్ఛికశబ్దములయందు మాత్రమేగల యపూర్వసంజ్ఞ. దీనికి ధ్వనిలేదని కొందరందురుగాని అది పొరపాటు ఒకవిధమయిన అనునాసిక ధ్వని యీసంజ్ఞయందు ద్యోతకమగుచున్నది. పోఁగు = దారము అను నర్థమిచ్చు శబ్దము పోన్‌గు అనుదానికి దగ్గరగానుండు అనునాసికధ్వనితో నుచ్చరింపఁ బడుచున్నది. పోగు అని పకార ఓకారగకార ఉకారములు మాత్రమేయుచ్చరింపఁబడుచుండుట లేదు. ఒకే యక్షరములుగల పదము లర్థబిందుసహితములై యొకయర్థమును, రహితములై వేఱొక యర్థము నుఇచ్చునవి యచ్చతెనుఁగు నందనేకములుగలవు. ఉదాహరణము వీఁడు = సర్వనామము, వీడు = గ్రామము, నాఁడు = ఆదినము, నాడు = సీమ, రాఁక = వచ్చుట, రాక = రాకుండ, కలుగు = ఉండు, కలుఁగు = రంధ్రము మొదలయినవి. ఈ యర్ధబిందువు సాధారణముగా నచ్చతెనుఁగు శబ్దములయందుఁ బరువ సరళములకుముందే కానవచ్చుచున్నది ఇది సిద్ధము సాధ్యము అని రెండువిధములుగా నుండును. పూర్ణబిందువువలెనే శబ్దములయందు స్వతస్సిద్ధముగానుండు ఖండబిందువు సిద్ధము. ఉ॥ కలఁత, కడఁక, పూఁత, ఈఁదు. మొదలయినవి. శబ్దమునందు స్వతస్సిద్ధముగా లేక వ్యాకరణకార్యములగు సంధి మొదలగు వానివలన వచ్చినది సాధ్యబిందువు. ఉ॥ వానికిఁజెప్పి, మిమ్ముఁబిలిచి, గోవులఁదోల్కొని మొదలయినవి

హ్రస్వముమీఁది యరసున్న వైకల్పికముగా నిండుసున్న యగునుగాని, దీర్ఘముమీఁది యరసున్న యెన్నఁడును నిండుసున్నగాదు నాలుగైదు సంవత్సరములక్రిందటి శాసనలిపులలో వ్రాతయం దరసున్న వ్రాయఁబడియున్నను ఉచ్చారణయందు నిండుసున్నగానే యుచ్చరింపఁబడుట చూచుచున్నాము. గుంటూరు మండలము, రాయలసీమ మొదలగుప్రదేశములయందు కొన్ని గ్రామములలో నిప్పటికిని కొన్ని తెగలవారిచే నరసున్న నిండుసున్నగానే యుచ్చరింపఁబడుచున్నది. ఉదా॥ వచ్చిచూడఁగా అనునది చూడంగాయనియు వేంచేసియుండఁగా యనునది ఉండంగా యనియు నుచ్చరింపఁబడుచుండుట మనము వినుచున్నాము. అరసున్న చేర్చుటవలన నొక్కొక్క శబ్దమున ననేకములగు రూపములు కలుగుచున్నవి. ఉదాహరణము కలఁగు ధాతువునుండి కృదంతరూపము కలఁగుఁడు అని వచ్చుచున్నది. దాని కొన్ని విధములగు రూపాం

రరములు వచ్చుట కవకాశమున్న దో చూ డుడు కలఁగుఁడు, కలంగుఁడు, కలఁగుఁకు, కలంగుడు అన్నిరూపములకును కలఁతయని యే అర్థము. దక్షిణహిందూదేశపు భాషల యందుఁగాని, ఉత్తరాదిభాషలయందుఁగాని నాసధ్వనికి (Nasal Sound) ప్రత్యేకముగా నొకయక్షరము, ఒక తెనుఁగుభాషయందేగాని మఱియేభాషయందును గానరాదు అను నాసికధ్వని యన్నిభాషలయందును గలదు గాని ఆంధ్రమునందువలె దానికి ప్రత్యేకా క్షరములేక అక్షరసంయోగమువలన కలుగు చున్నది. ఆధునికాంధ్ర గ్రంథములయందు ప్రస్తుతపు నవినకవులలోఁ గొంతమంది నిరర్థకమని యర్థానుస్వారమును విసర్జించి శబ్దము లల్లుచున్నారు అది వారిక సాహిత్యము నంకుఁగల సంకుచిత దృష్టిచే తెలుపునుగాని, అర్థానుస్వార మెన్నటికైనను వ్యర్థము గాదు కానేరదు

అచ్చ తెనుఁగు మాటలలో అంట, ఇంకి, చుంపు మొదలగువానియం దర్థానుస్వారము కలదు. ఇది పూర్వోక్తసూత్రము ననుసరించి వైకల్పికముగా నిండుచున్నదగును. కొన్ని కొన్ని శబ్దములయందు సిద్ధముగానున్న పూర్ణబిందు వట్లే యుండుంగాని అది ఖండబిందువు కానేరదు అట్లే దీర్ఘాక్షర ములమీఁది ఖండబిందువును పూర్ణబిందువు కానేరదు. వాఁడు, నాఁడు, నేఁడు అను వానిమీఁది యర్థానుస్వారమట్లేయుండును ఈసూత్రమునుబట్టి ప్రాతాదుల తొలియచ్చు మీఁది వర్ణంబులకెల్ల లోపంబు బహుళము, లుప్తశేషంబునకు పరుషసరళంబులు పరమగు నపుడు నుగాగమం బగును ద్రుతముమీఁది పరుషములు సరళములగును. ఆదేశ సరళంబులకు ముందున్న ద్రుతంబునకు బిందు

సంశ్లేషంబులు వైకల్పికముగానగును. అను సూత్రచతుష్టయ ప్రయోగమువలన సిద్ధించిన పాఁడమువు, లేఁజిగురు మొదలగువానియందలి యరసున్న యట్లేయుండునుగాని ప్రాఁజమువు, లేంజిగురు అనురూపనివృత్తి చేయుటకు వీలులేదని చిన్నయసూరి పల్కియుండెను

అర్ఘలక్షణ పరీక్ష — (కాలవిజ్ఞానము చూడుడు) ౧౨౮. అర్ఘలక్షణపరీక్ష - అర్ఘమన వెలయని యర్థము పండిపి, ప్రజల కవసరమగునవి, వర్తకమున కాధారమగునవి యగుపదార్థముల ధరలంగూర్చి పరీక్షించుటయని భావము సవత్సరమునందలి పౌర్ణములు, అమావాస్యలం దీపరీక్ష యొనర్తురు పౌర్ణమి - గత పౌర్ణమినుండి సరిగా ముప్పది దినములకు గల్గిన ధరలు నియమముగానుండును ఒకరోజు తక్కువయైన ధరలుతక్కువగును. ఒకరోజెక్కు వయైన ధర హెచ్చియుండును పౌర్ణమిని మీనరాశియం దైక గ్రహము లుండిన ప్రజాపీడనమనియు, ఆదినమున శుభగ్రహములు చూచిన సుభిక్షమనియు ఆచంద్రుని పౌర్ణమియందు క్రూరగ్రహములు వీక్షించుచేని ధరలు పెరిగిపోవునని చెప్పఁబడి నది ఇక దర్శ (అమావాస్య) యందు ఇంద్రధనస్సు కల్గుటయు, పరివేషము కల్గి అంను (సూర్యపరివేషము) నల్లని రేఖలుండు టయు, దశవర్ష ధాతువులు అమావాస్య యందు గల్గియుండుటయు సుభిక్షకరము ఇతరదినములం దివి సంభవించుట దుర్భిక్ష కరము. ౧ చైత్రమాసము — పౌర్ణమి-రాత్రి తుంపురవాన, ఉరుము, ధూమ్రమగు పరిధి, పొగవలెనున్న మబ్బు, పశ్చిమమున నింద్రధనస్సు, వీనిలో నేదైనకల్గిన ధాన్యము ప్రతి ధరగల్గి యమ్ముదు అమావాస్య - రవి ఉదిరమున వృషభప్రవేశమైనను, అమా

వాస్యనాటి చిహ్నములు తీర్చినను పంట లధికమై, కందమూలాదులు దండిగనుండును. ౨. వైశాఖమాసము - పౌర్ణమి- పౌర్ణమి నాటి చిహ్నములు తీర్చియుండిన ప్రత్తి, కుసుమధాన్యములు, పెసలు, వాసనద్రవ్యములు ధరలంగల్గియుండును. అమావాస్య-నాడు సూర్యుడు మిధునప్రవేశ మగుట, అమావాస్య చిహ్నములు తీర్చియుండుట గల్గిన ఉప్పు మొదలగు రసవర్గపదార్థములు చౌకయైయుండునని రత్నాకరుడు చెప్పెను. 3 జ్యేష్ఠమాసము - పౌర్ణమి- పౌర్ణమి లక్షణములు తీర్చిన ధాన్యము ధరగల్గియుండును. అమావాస్య చిహ్నములుతీర్చిన ధాన్యములు సమృద్ధిగాఁబాడును. ౪. ఆషాఢమాసము - పౌర్ణమి చిహ్నములు తీర్చిన గోధుమలు, రాగులు యవధాన్యము ధరలుకల్గియుండును. అమావాస్య చిహ్నములు తీర్చిన నేయి, నూనె, తేనె, చందనము ధరగల్గియుండును. ౫ శ్రావణమాసము - పౌర్ణమి రాత్రియందు పౌర్ణమిచిహ్నములుతీర్చిన నూనె, కందమూలములు ధరగల్గియుండును. అమావాస్య- అమావాస్యచిహ్నములు తీర్చుటయు, చంద్ర సూర్యులు కూడియుంటయు, బంగారము, వెండి, మణులు, ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు వెలలు గల్గియుండును ౬ భాద్రపద మాసము - పౌర్ణమి పౌర్ణమి చిహ్నములు తీర్చిన సీసము, గంధకము, ఆయుధములు, పెల్లుప్పు, ధరలుకల్గియుండును. ఇది యుద్ధ సూచకము అమావాస్య-చిహ్నములుతీర్చిన జొన్నలు, లోహములు ధరగల్గియుండును. ౭ ఆశ్వీజమాసము - పౌర్ణమి - పౌర్ణమి చిహ్నములు తీర్చిన గోధుమలు, బెల్లము, వరిగెలు, నువ్వులు ధరలుగల్గి యుండును. అమావాస్య - గుర్తులు తీర్చిన నూలు, కంబళ్లు, కుంకుమపువ్వు మున్నగు రసవర్గములు ధరలుగల్గియుండును. ౮ కార్తీకమాసము పౌర్ణమి- పవడములు, కంబళ్ళు, నల్లధాన్యములు, బంగారు ధరలుగల్గి యుండును. ఇది యుద్ధసూచకము. అమావాస్య- చిహ్నములు తీర్చినను వృశ్చికరాశియందు రవి ప్రవేశించినను కందమూలాదులు రత్నములు ధరల గల్గియుండును. మార్గశీర్షమాసము పౌర్ణమి - చిహ్నములు తీర్చినచో పంచదార, తేనె, నెయ్యి, శొంఠి ధరలం గల్గియుండును. అమావాస్య రవి ధనస్సు ప్రవేశమున ఆకాలమున అమావాస్యచిహ్నములు తీర్చుటయు గల్గిన శంఖులు, పవడములు, ముత్యములు, కుంకుమపువ్వు ధరలు గల్గియుండును. ౧౦ పుష్యమాసము - పౌర్ణమి రాత్రి పౌర్ణమి చిహ్నములుతీర్చిన పోకలు, తగరము, రంగులు, వాసన ద్రవ్యములు ధరలుగల్గియుండును అమావాస్య- మకరమందైనను, కుంభమందైనను రవిప్రవేశించుటయు నత్తరి నమావాస్య చిహ్నములు తీర్చుటయు గలిగిన ధాన్యము, లోహములు ధరలు గలిగి యుండును ౧౧. మాఘమాసము - పౌర్ణమి- చిహ్నములు తీర్చినధాన్యము, రసవర్గములు ధరలు గలిగియుండును. అమావాస్య - మీన రాశియందు సూర్యుడుండుటయు నత్తరి నమావాస్య చిహ్నములు తీర్చుటయుఁ గల్గిన కందమూలములు, ఇనుము, అనుములు, రసవర్గములు, ధరలు గలిగి యుండును ౧౨. ఫాల్గుణమాసము - పౌర్ణమి - పౌర్ణమి నాడుండవలసిన చిహ్నములుతీర్చిన గంధకము, కంచు, కందమూలములు ధరలంగల్గియుండును. అమావాశ్య - అమావాస్య నాడుండవలసిన చిహ్నములేయుండి తీర్చి

నేని దర్శనమును ధాన్యము వెల హెచ్చుగ నుండును ఈయమావాస్యయందు పాపగ్రహ కూటమి ధరల తగ్గుటకు గుర్తనియు శుభ గ్రహకూటమి ధర హెచ్చుటకనియు నిటుల కొట్టిదైవజ్ఞుడు దెల్పియున్నాడు

అర్ఘ్యమూలకుల గోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (అమలకుల చూడుడు)

అర్చికపర్వతము — వైడూర్యపర్వతము

అర్చిరాదిమార్గము — ద్వైతమతము సగుణబ్రహ్మోపాసకు బ్రహ్మలోకమునకుం బోవుమార్గమనియు, సూర్య చంద్ర, విద్యు ల్లోకములగుండా జనునదియనియు జెప్పం బడినది (మార్గములు చూడుము)

అర్జునుడు (పాండవ మధ్యముడు) — పాండవ మధ్యముని తండ్రి పాండురాజు తల్లి కుంతీదేవి ఈమె భర్తయనుజ్ఞవడసి ఇంద్రునివలన గనెనని చెప్పంబడినది సోదరులుపాండవులు గొప్ప నేర్పరి విలువిద్యా విశారదుడు చీకటియందు విలువిద్యనేరం గలవాడు శివునిం దపంబున మెప్పించి పాశుపతాస్త్రమందినవాడు భారతయుద్ధ మున శ్రీకృష్ణుడితనికి భగవద్గీత యను కర్మయోగ ముపదేశించెను ఈతనికి ద్రౌపది వలన శ్రుతకీర్తి యను సుతుడును (ఈతడు పాండవులలోనివాడు అశ్వత్థామ ఈతని నిద్రించుతరి చంపివేసెను) పాండ్యరాజ పుత్రికయగు చిత్రాంగదవలన బభ్రువాహను డను సుతుడును, శ్రీకృష్ణ సోదరియగు సుభద్ర వలన నభిమన్యుం డనువాడును మువ్వురుసుతులు కలరు. పాండవు లైదుగురు సోదరులే అర్జునుని ధనస్సునకు గాండీవ మనియు, శంఖమునకు దేవదత్తమనియు

పేరులు అర్జునునకు ౧. అర్జునుడు, ౨ ఫల్గుణుడు, 3 పార్థుడు, ౪. కిరీటి, ౫ శ్వేతవాహనుడు, ౬. భీభత్సుడు, ౭. విజయుడు, ౮ కృష్ణుడు, ౯. సవ్య సాచి, ౧౦ ధనంజయుడు అని పది బిరుద నామములు కలవు అతనికి బృహన్నలుడని అజ్ఞాతవాసనామము (జావా ద్వీపమున నరుడనిగూర్చిన దురభిప్రాయము చూడుడు)

అర్జికియానది — ఇది విపాశా (బీయాస్) నది పాంచాలదేశము చూడుడు ఆరాష్ట్రదేశము చూడుడు. దశపవిత్ర ప్రవాహములు చూడుడు

అర్జునీదేవి — బాణాసురుని కుమార్తె (బాణాసురుడు చూడుడు)

అర్జునీనది (ధబలా) — బాహుదా లేక ధబలానది కిది పూర్వనామము దీనినే అర్జునీనది యనుచున్నారు

అర్ణవగోత్రము — ముద్గలగణము చూడుడు

అర్థకుడు కవి — కవి కవులుచూడుడు

అర్ధకూర్మాసనము — యోగశాస్త్ర మున జెప్పంబడిన ఆసనములలో నొకటి మోగాళ్లు నేలకుం దగులునట్లును మడమలు పిరుదులకు తగులులాగునను కాళ్లుమడిచి మరమువై చికొని కూర్చుండి అట్లేముందుకు వంగి బోర్లపరుండు రీతిని మోచేతులు మోకాళ్లకుం దగిల్చి యానించి అరచేతు లతో నొసటిని మూసినట్లుల ముందుకు వంగి యుండుట ఇందువలన శ్వాసగతి తగిలి ఇంద్రి యములు స్వాధీనమగునని చెప్పబడినది

అర్ధకృచ్ఛ్రవ్రతము — ఇదియొక వ్రతము. ఒక దినము సాయంకాలమునం దొకదినము

తెల్లవారుఝామునందు భుజించుట, రెండుదినములు తానడుగకుండ నితరులు పెట్టినది భుజించియుండుట, రెండుదినము లుపవాస ముండుటయు నియమచేతురు.

అర్ధగంగానది — దక్షిణదేశమందలి కావేరీనది కీపేరుగలదని హరివంశము ౧ వ అధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినది.

అర్ధచంద్రాగ్రము — బాణాగ్రములు చూడుఁడు.

అర్ధచంద్రహస్తము — హస్తాభినయము చూడుఁడు. భరతశాస్త్రము చూడుఁడు.

అర్ధజరతీయన్యాయము — ఇది చాల సాశయగ్రస్తమగు వాక్యకలుగలది తరుచుగ నేపనియైనను స్థిరచిత్తములేక చేయు ప్రయత్నములకీన్యాయమును వాడుచున్నారు.

అర్ధపంచక నాటకము—ఇది మన్మధుం గూర్చిన యొకనాటకము ఇందలి యైదంక ములలోను వరుసగ చింతాయోగ, సమా రంభ, వ్యాపార, హేతుదర్శన, అభీష్టలాభ ములు వర్ణింపఁబడియున్నవి. కవి యెవ్వరో తెలియదు గాని దక్షిణదేశస్థుఁడై యుండ వలయును. తంజావూరు మండలములోని తిరు కణ్ణపురమను విష్ణుక్షేత్రము కలదు. అందు శౌరిరాజప్పెరుమాళ్లకు దేవస్థానమున్నది. శివ నేత్రాగ్నిచే భస్మమై తనశరీరముం గోల్పోయిన మన్మధుఁడు, శౌరిరాజప్పెరు మాళ్ గర్భంబున పుత్రుఁడై జన్మించెనట. పుట్టిన పదియవనాఁడే శంబరాసురుఁ డా బాలుని సముద్రమునఁ బారవైచెనట. వాని నొకచేపమ్రింగి శంబరుని సేవకులచేఁ బట్టు వడ, దానిఁగోసి యందలిబాలునిఁజూచి శంబ రుని కూతురు వానింజాగ్రతగఁ బెంచుచుండె నట. (ఇట శంబరపుత్రిక రతిదేవి యవతార మని చెప్పఁబడినది). ఆబాలుఁడును పెరిగి పెద్దవాఁడై శంబరాసురుఁజంపి యాతని పుత్రికం బరిణయమయ్యెనట ఆశౌరిరాజ ప్పెరుమాళ్ దేవస్థానపు మహిమందెలుప నీసంగతి ఇందు వ్రాయఁబడినది.

అర్థపంచకము — జీవము, ఈశ్వరుఁడు, ఉపాయము, ఫలము (లేక పురుషార్థము), విరోధము అనునవి యైదు అర్థములు. మరల నివి యైదును, ఒక్కొక్కటి యైదేసి తెరం గులుగనుండుట నన్నియు ఇరువదియైదగును. ౧ జీవము- ఇది నిత్యము, ముక్తము, కేవ లము, ముముక్షువు, బద్ధము నని యైదు తెరంగులు. ౨ ఈశ్వరుఁడు - పరము, వ్యూహము, విభవము, అంతర్యామి, అర్చ యని ఈశ్వరునియందలి పంచప్రాకారములు. 3 ఉపాయము- కర్మయోగము, జ్ఞానయో గము, భక్తియోగము, ప్రపత్తియోగము, ఆచార్యాభిమానయోగమునని పంచోపాయ యోగములు. ౪ ఫలము - ధర్మము, అర్థము, కామము, కైవల్యము, మోక్షము లనునవి పంచపురుషార్థ ఫలితములు. ౫ విరోధము- స్వస్వరూపవిరోధము, పర స్వరూప విరోధము, ఉపాయ విరోధము, పురుషార్థ లేక ఫలవిరోధము, ప్రాప్తివిరో ధము నని యైదు విరోధములు. ఇవి విశిష్టా ద్వైత వైష్ణవధర్మమున చెప్పఁబడినవి.

అర్థపతాకహస్తము — హస్తాభి నయము చూడుఁడు. భరతశాస్త్రము చూడుఁడు.

అర్ధపాదాసనము — యోగశాస్త్ర మునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలోనొకటి. ఒంటికాలున నిలిచి, రెండవకాలిపాదమును మొదటికాలి మోకాలువద్ద నానించి, చేతు

లను హృదయముకడ జోడించుట అర్థపాదాసన మనంబడును. దీనియభ్యాసమున శరీరము బలపడుట, యుచ్ఛ్వాసగతి తగ్గుటయు సంభవించునని చెప్పఁబడినది. ఇది వామార్థపాదాసనమనియు, దక్షిణార్థపాదాసనమనియుం ద్వివిధములుగ నాచరింపఁ బడుచున్నది ౧ వామార్థపాదాసనము - కుడికాలి వ్రేళ్లపైనాని మడమం బైకెత్తి పిరుదు క్రిందనానించి కుడిమోకాలిపై ఎడమమోకాలి నదిమి బంధించి చేతులను వెనుక నేలనాని కూర్చుండుట వామార్థపాదాసనమనియందురు. ౨ దక్షిణార్థపాదాసనము ఎడమకాలి వ్రేళ్లపైనాని మడమం బైకెత్తి పిరుదు క్రిందనానించి ఎడమమోకాలిపై కుడిమోకాలి నదిమి బంధించి చేతులను వెనుక నేలనాని కూర్చుండుట దక్షిణార్థపాదాసనమనియు నందురు. దీని యభ్యాసమున శ్వాసగతి మందగించునని చెప్పఁబడినది.

అర్థము సరిగాలేని వాక్కన్నీ అపార్థములే — ఆంధ్రలోకోక్తి

అర్థలేఖి గోత్రము — పీతవాయ్య లేక యాస్కగణము చూడుఁడు.

అర్థలౌకికన్యాయము — శబ్దార్థము కర్ణేంద్రియమునుండియే తెలియును. ఇది గిల్లి, ఇది కుక్క, ఇది కాగితము అను జ్ఞానము లోకమున అందరు ఎట్లు వాడుచుందురో తాను నట్లే వాడవలయునని భావము.

అర్థవశాద్విభక్తిపరిణామః విభక్తులు ఎనిమిది వాడుకయందున్నవి అవి ప్రథమ, ద్వితీయా, తృతీయా, చతుర్థి, పంచమి, షష్ఠి, సప్తమి, సంబోధన యని. ఇవి శబ్దముయొక్క అర్థమునుండియే ఏర్పడును అని భావము. సంస్కృతలోకోక్తి.

అర్థవైశసన్యాయము — సగమంజంపి సగముచంపక వదలుట యని యర్థము. ఇచట భావము ద్వివిధము. ౧ సగము చంపిన, తక్కినసగమును వేఱుగఁ జంపనక్కఱలేదనియు, అదే చచ్చుననియు నొకభావము. ౨ సగముచంపిన తక్కిన సగము (చావక యుండినచో) మిగుల బాధకరమనియు నొక భావము

అర్థశక్తిమూల — లక్షణ చూడుఁడు.

అర్థశవాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన ఆసనములలో నొకటి. భూమిపై వెల్లకిలపరుండి కాళ్లనుమడచి పాదములను పిరుదులక్రిందకు వచ్చునట్లుంచి రెండు చేతులను హృదయకడ జోడించుట. దీని యభ్యాసమున మలబద్ధము నివారణమగునని చెప్పఁబడినది

అర్థశాస్త్రము — అర్థమన పొందఁబడునది లేక ప్రయోజనముగలది యని భావము. ఒక వ్యాపారమునఁ గొంత ధనము వచ్చియు లేక ఒక కార్యమునఁ గొంత శ్రమచేసి ప్రయత్నించియుఁ బొందు ఫలితమున కర్థమని పేరు. ఇట్టి అర్థములు పలుతెరంగులుగ నుండును. వేర్వేరు కార్యములందు వేర్వేరు రూపముల ఫలములు గల్గెడిని. మఱియు నటులఁ బ్రయత్నించిన గలుగు ఫలితములు లాభరూపమునఁ గాని, నష్టరూపమున గాని యుండవచ్చును అట్టి ఫలితము లన్నియు అర్థములే వానింగూర్చి తెలుపువిద్య కర్థశాస్త్రమని పేరు. ఈ అర్థవిద్యను కొందరర్థవేదమనియు వాడియున్నారు వేదములు ౪, వేదాంగములు ౬, ఉపవేదములు ౪, ఉపాంగములు ౪ మొత్తము పదునెన్మిది విద్యలుగఁ బరిగణింపఁ బడుచున్నవి. అందీ

అర్థవిద్య ప్రధానవిద్యయనియు, దీని పరిణామములు తక్కినవనియు, పెక్కండ్రర్థశాస్త్రవేత్తలు నుడివిరి దీని నాంగ్లమున Science of Wealth అనియు, Political Economy అనియు, Science of Practical Life అనియు నందురు దీని నెఱుంగుట అన్నివృత్తులవారికిని రాజ్యకార్యనిర్వాహకులకు నవసరమేయగుచు సర్వవిద్యాధిపతియగు పరమేశ్వరుఁడు విష్ణుదేవునకును, ఆతండు బ్రహ్మకును, బృహస్పతికి నుపదేశించెనని చెప్పఁబడినది బృహస్పతి ఇంద్రునకును, మరీచునకును నుపదేశించెనట మరీచి భృగువున కుపదేశించెనట, నాతండు పెక్కండ్ర ఋషులకిచ్చెనట నానాంటి కిది వ్యాపించి, నీతిగఁ దనరి, నీతిశాస్త్రమనియు పేరందెనట ఇప్పటికి నీతిశాస్త్రమని పేరంది యుండిన అర్థశాస్త్రము, ఆదియందుఁ బెక్కండ్రచే గ్రంథములుగ రచింపఁబడ నారంభమయ్యెను ఇంగు ధర్మార్థ కామమోక్షములు నాల్గును చెప్పఁబడియుంట ధర్మభాగమును స్వాయంభువమనువు గైకొని మనుస్మృతిగ రచించెనట అర్థశాస్త్రభాగమును బృహస్పతి గైకొని యొక గ్రంథమును, ఆయననుండి యుపదేశమందిన ఇంద్రుఁడొక అర్థశాస్త్రగ్రంథమును రచించిరి. కామశాస్త్రభాగమును నందికేశ్వరుఁడు గైకొని యొక గ్రంథము రచించెను. మోక్షశాస్త్రభాగమును సనకసనందనాది పెక్కండ్రు ఋషులు గైకొనిరి. మనకుం బ్రస్తుతమగు నర్థశాస్త్రభాగము బృహస్పతి రచించిన గ్రంథము మూఁడువేల అధ్యాయములుగను, ఇంద్రుఁడు రచించినది ఐదువేల అధ్యాయములుగను చెప్పఁబడినది.

శుక్రాచార్యుఁడు ఔశనస మనుపేరున వేయి అధ్యాయముల గ్రంథము రచించినటులం దెలియుచున్నది ఇతరులగు కొందఱర్థశాస్త్రవేత్తలు చాలతగ్గించి మున్నూఱధ్యాయముల పరిమితికిం దగ్గించిరట. అంగదేశాధీశుండగు వశిష్ఠమహారాజు కాలమున నర్థశాస్త్రవేత్తగనుండిన కామందకుఁడను నాతఁడు వేయిశ్లోకముల పరిమితి నొక గ్రంథమును, దండనీతిశాస్త్రమనుపేర సూత్రములుగ రచించెను. దీని నిప్పుడు కామందకమనుపేరునఁ బిలుచుచున్నారు. ఈ దిరువది సర్గలుకలవు ౧ ఇంద్రియజయాధ్యాయము ౨ విద్యాసముద్దేశములు, ౩ ఆచార్యవ్యవస్థ, దండనీతి, ౪ సప్తప్రకృతిభాగము, ౫. సేనాధర్మములు, ౬. కంటకశోధనవిధులు, ౭ ఆత్మరక్షణవిధులు, ౮ మండలవికల్పము, ౯ సంధివికల్పము, ౧౦ విగ్రహవికల్పము, ౧౧ యానవిధులు, ౧౨ మంత్రవికల్పములు, ౧౩. దూతవికల్పములు, ౧౪ ప్రకృతివ్యసన విభాగములు, ౧౫ రాజవ్యసనభేదములు, ౧౬ యాత్రావిధులు, ౧౭ స్కంధావార నివేశవిధులు, ౧౮ ఉద్యోగవిధులు, ౧౯ యుద్ధసన్నాహవిధులు, ౨౦ వ్యూహవిభాగాదులు. పిదప కౌటిల్యుఁడను విప్రుఁడొక యర్థశాస్త్రగ్రంథము రచించెను. దీని నిక్కాలమున కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రమనుచున్నారు. ఈతనికి విష్ణుగుప్తుఁడనియు, మల్లనాగుఁడనియు, చాణక్యుఁడనియువారుక నామములు కలవు. ఈయర్థశాస్త్రవేత్త గొప్ప రాజతంత్రజ్ఞుఁడు కలియుగమునయుధిష్ఠిరశకము ౧౦౧౫ ప్రాంతముననుండినవాఁడు. ఈకౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రమే వాడుకయందున్న గ్రంథము. కామందకము, కౌటిల్యుని యర్థశాస్త్రముఁ దప్ప దక్కినఅర్థశాస్త్ర గ్రంథములు దుర్లభ్య

ములుగనున్నవి. ఔశనస మెచ్చుటనో గల దిందరుగాని సంపూర్తిగఁ గానఁబడుట లేదు. ముద్రారాక్షసనాటకమున కౌటిల్యునిఁ గూర్చి వివరింపఁబడినది. భారతమునందలి విదుర నీతులు భీష్మనీతులు పంచతంత్ర హితోపదేశ గ్రంథములు శుక్రనీతిసారమును, అర్థశాస్త్ర గ్రంథములుగనో లేక నీతిశాస్త్రగ్రంథభాగ ములుగనో పేర్కొనఁబడుచున్నవి మొత్త మున సర్వవిద్యయందు ఇరువదియేడు పదార్థ ములు పేర్కొనఁబడినవి వానింగూర్చియె ఈశాస్త్రమున వివరింపఁబడినది.

౧ ద్వైధీభావద్వయము- ఇందు స్వతంత్రము, పరతంత్రము అను రెండును చర్చింపఁబడును.

౨ శక్తిత్రయము- ఇందు ౧. ప్రభుశక్తి, ౨ మంత్రశక్తి, ౩ ఉత్సాహశక్తి (ప్రభుశక్తి సైన్యబలమనియు, మంత్రశక్తి ఆలోచనాబల మనియు, ఉత్సాహశక్తి సాహసబలమనియు నెరుఁగునది)

౩. సిద్ధిత్రయము- ఇది ౧ ప్రభావసిద్ధి, ౨. మంత్రసిద్ధి, ౩. ఉత్సాహసిద్ధి యని త్రివిధము శక్తిత్రయముం బోలినదియె.

౪ ఉదయత్రయము- దీనికిఁ త్రివర్గ మనియుం బేరు వాడఁబడినది ౧. క్షయము (క్షీణింపఁజేయుట), ౨. స్థానము (స్తంభింపఁజేయుట లేక అట్లే నిలబడునటులఁజేయుట), ౩. వృద్ధి (వృద్ధిఁజెంది బలవత్తరమగునట్లొనర్చుట).

౫. చతురంగములు- ఇవి సైన్యాంగములు. ౧. ఏనుఁగులు, ౨ గుఱ్ఱములు, ౩. రథములు, ౪ కాల్బలము లేక సైనికులు.

౬. రాజవిద్యలు- ఇవి నాల్గువిధములు. ౧. ఆన్వీక్షకి- సాంఖ్యయోగ తర్కశాస్త్రాది విద్యల నేర్చియుంట, ౨. త్రయి- వేదములఁ బఠింపనేర్చియుండుట, ౩ వార్త- ఇది త్రివిధము. ౧. వ్యవసాయము, ౨ పశుపాలనము, ౩. వర్తకము లేక వాణిజ్యము. ౪. దండనీతి- చతురంగబలసైన్యముల నడునయించువిద్య దీనికై యుద్ధతంత్రము లేక సైన్యశాస్త్రము నని పేరు.

౭. ఉపాయచతుష్టయము-౧ సామము (మైత్రిచే లేక స్నేహభావముచేఁ గార్యముఁ జరపికొనుట), ౨. దానము (ఈవివలన కార్యము నెరపికొనుట), ౩ భేదము (అన్యులం దొకరొకరికి విభేదములు కల్పించి తనకార్యము నెరవేర్చుకొనుట), ౪ దండము (తన బలప్రదర్శనమొనర్చి వెరపించియో లేక శిక్షించియో కార్యము నెరపికొనుట)

సప్తోపాయములు - ౧. సామము, ౨ దానము, ౩ భేదము, ౪ దండము, ౫. మాయ, ౬. ఉపేక్ష, ౭ ఇంద్రజాలము.

౧ సామము- ఇది యైదు విధములు. ౧ పరస్పరోపకారదర్శనము, ౨ గుణకీర్తనము (పొగడుట), ౩ అన్యోన్యబంధుప్రవచనము, ౪. ఆయతిసంప్రదర్శనము (స్నేహప్రదర్శనము), ౫ సాధువాదము (మంచి మాటలు, సత్వగుణప్రదర్శనము).

౨ దానపంచకము- ౧ సంప్రాప్తము, ౨. ఉత్సర్గము, ౩. సంప్రాప్తధనోత్సర్గము, ౪ స్వయంగ్రాహము, ౫. ప్రతిమోక్షము.

౩ భేదము- ఇది మూడు విధములు ౧. స్నేహరాగాపనయనము (స్నేహభావము వదలుట), ౨. సాందర్యోత్సాహము (సోదర భావము వదలుట), ౩ సంతర్జనము (బెదరించుట లేక అదలించిచూచుట).

౪ దండ (ఉపాయ) ము- ఇది త్రివిధము. ౧ దండము- సామదానభేదములకు లొంగని శత్రువునింగాని, తనపైఁ బగఁబూనినవానిం గాని, నరహత్యలు మొదలగు ఘోరకార్యము లొనర్చు చుండినవానిని గాని వధించుట ౨ అర్థహరణదండము- తనపై యకారణ ముగ నెదిర్కొనుచుండు శత్రునింగాని, తా బలాఢ్యుఁడను మదమత్సరములచే నన్యుల నకారణముగ వెరగందఁజేసి బాధించు దుష్టునిఁగాని, వానిద్రవ్య మర్హ్యమగునంత దనుక దండుగగొనుట లేక ఇచ్చునటుల బలాత్కరించుట ౩. పరిక్లేశదండము- దుష్టులను చెరయందు నిర్బంధించి వానికిఁ బుద్ధివచ్చునటుల పరిక్లేశము గల్గించుట.

౫. మాయ

౬ ఉపేక్ష

౭. ఇంద్రజాలము

౮. తంత్రము- ఇది యైదువిధములు. ౧. భేదతంత్రము, ౨ పరీక్షాతంత్రము, ౩ విశ్వాసతంత్రము, ౪ వాచనాతంత్రము, ౫. మిత్రకార్యతంత్రము.

౯ అంగపంచకము- ఐదువిధములు ౧ సహాయాంగము, ౨. సాధనోపాయాంగము, ౩ దేశ, కాల విభాగాంగము, ౪ విని పాత ప్రతీకారాంగము, ౫. సిద్ధి.

౧౦ యానపంచకము- ౧ విగృహ్యాము, ౨ సంధానము, ౩. సంభూయము, ౪ ప్రసంగము, ౫ ఉపేక్ష.

౧౧. సంధులు- (పదునారు విధములు) ౧. కపాలసంధి, ౨. ఉపహారము, ౩. సంతానము, ౪ సంగతము, ౫. ఉపన్యాసము, ౬. ప్రతీకారము, ౭. సంయోగము, ౮ పురుషాంతరము, ౯. అదృష్టతరము, ౧౦. ఆదిష్టము, ౧౧. ఆత్మామిషము, ౧౨. ఉపగ్రహము, ౧౩ పరిక్రియ, ౧౪ ఉచ్ఛిన్నము, ౧౫. పరదూషణము, ౧౬. స్కంధోపనేయము.

౧౨ విగ్రహము- ఇది ఇరువదిభేదములు గలది ౧ రాజ్యము, ౨ స్త్రీ, ౩ స్థానము, ౪. దేశము, ౫. జ్ఞానము, ౬. ధనాపహారము, ౭. మదనము, ౮ మానము, ౯. విషయపీడ, ౧౦ జ్ఞానార్థము, ౧౧. ప్రభుశక్తి, ౧౨ మంత్రశక్తి, ౧౩. ఉత్సాహశక్తి, ౧౪ దైవము, ౧౫. మిత్రుఁడు, ౧౬. అవమానము, ౧౭. బంధువినాశము, ౧౮. భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము, ౧౯ మండల దూషణము, ౨౦ ఏకార్థాభినివేశము

వీనికి సాధారణ లక్షణములు, విశేష లక్షణములు, అవాంతరభేదములు, కార్య కారణభావములు, వినియోగక్రమములు వివరింపఁబడినవి (ఇంకను అరిషడ్వర్గములు, షడ్గుణములు, రాజ్యసప్తాంగములు, రాజ సభాసప్తాంగములు, సప్తసంతానములు, సప్త వ్యసనములు, సప్తవర్గములు, అష్టైశ్వర్య ములు, అష్టభోగములు, రాజమండలములు చూడుఁడు).

అర్థసమర్థో విద్యానధిక్రియతే — ఎవ్వని కవసరముండునో యాతఁడే ప్రయత్నింపఁ దగినవాఁడు. అవసరములేకుండినఁ బ్రయత్నించుట నిరర్థకమని భావము. (సంస్కృతలోకోక్తి)

అర్థసాక్షిగోత్రము — వసిష్ఠగణము చూడుఁడు.

అర్థస్య పురుషోదాసో దాసస్త్వర్థోనకస్యచిత్ — ధనమునకు మనుష్యులు దాసులుగాని, ధనమెవ్వరికిని దాసిగా నుండదని భావము. ఇది సంస్కృతభాషా లోకోక్తి.

అర్మణము — ముప్పదిరెండు శేర్ల (శేరు ౨౪ తులములు) ప్రమాణమునకు అర్మణమని పేరు.

అర్హతమత (జైనమత) ము — ఇది వేదబాహ్య (లేక అవైదిక) మతములలో నొకటి. అవైదికమతములందు ఋగ్యజుస్సామాధర్వణాత్మక వేదమును ప్రమాణముగఁ గైకొనరు గాని వేదమతముల లక్షణధర్మములను గైకొనుచుందురు. ఈమతమునకుఁ బ్రత్యేక వేదములు పండ్రెండు కలవు.

జైనమతమనుపేర తొల్లింటికాలమునుండియు నొకమతముండెనని గన్పించుచున్నది. పిదప సర్వాస్మహర్షి యను గొప్ప మహనీయుఁ డీసిద్ధాంతమును స్థిరపర్చి సంస్కరించియు, చక్కఁబరిచియు, స్పష్టపర్చియు గ్రంథరూపమునకుఁదెచ్చి యుద్ధరించెనని తెలుచున్నది. ఈ విద్వాంసుఁడు యుధిష్ఠిర శకము ౧౮౮౯ సంవత్సరప్రాంతము వాఁడనియు, పాటలీపుత్ర ప్రాంతవాసియనియు, తలఁపఁబడుచున్నవాఁడు. అర్హతుఁడన పూజ్యుఁడని యర్థముగాన నిది బిరుదనామమేమో యని సంశయముతోఁపకపోదు కాకున్న జినదేవునివలన జైనమతమని పేర్వడసి నటులనే పూజ్యుఁడగు నాజినదేవునికి నర్హతుఁడను పేరన్వయించి అర్హతమతమని వాడదొడంగియుందురనికూడఁ దలంపవచ్చును. అమితగతి జైనాచార్యకృతమగు సామాయిక పారమనఁబడు జైనగ్రంథమున జినదేవుఁ డర్హతుఁడని పేర్కొనఁబడి యున్నది. కాని సంబుద్ధులందు దేవ, నాథ, మునీశ, ప్రభో, పరమాత్మ, భద్ర, మొదలగు మాటలు వాడఁబడినవి కాని అర్హతశబ్దము వాడఁబడలేదు. మరియు నీమతకర్తయో లేక ప్రవర్తకుఁడో స్పష్టముగఁ దెలియరాకున్నను ఋషభజగద్గురుని మతప్రధాన మహనీయునిగ నీమతస్థులందఱు పాటించుచుందురు. ఋషభుఁడన లజ్జారహితుఁడని యర్థము.

ఈ మతసిద్ధాంతమున దేవుఁడు, ఆత్మ, లోకము, కాలము, వేదము, కర్మము నను షట్పదార్థములు చెప్పఁబడినవి.

౧. దేవుడు ఈమతమున దేవుఁడు జినుఁడు, అర్హతుఁ (పూజ్యుఁ) డనియు ననుట కలదు. ధర్మచక్రత్రయ విరాజితుఁడు, చతుర్ముఖుఁడు, ఆద్యంతరహితుఁడు, జగద్గురుఁడు, స్వయంనిర్మాత (అనగా తానే చేయునుగాని అన్యులవలన చేయించువాఁడుకాఁడు), జ్ఞానప్రేరేపకుఁడు, భవదుఃఖవిముక్తి గల్గించువాఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వాంతర్యామి, రాగాదిదోషరహితుఁడు, కర్మకళంకాతీతుఁడు, సమాధిగమ్యుఁడు (అనగా చిత్తస్థైర్య సమాధినందినవారి కగుపడువాఁడు) పరమాత్మ, నిరీంద్రియుఁడు, జ్ఞానమయుఁడు, సర్వవ్యాపి, సిద్ధుఁడు, మాగళప్రముఁడు, దేవుని మాచుటతో విశ్వమంతయు భేదబుద్ధితో ఏవస్తువునకావస్తువును వేర్వేరుగఁ జూచుటయగుననియు, లోకములం బ్రకాశింపఁజేయుగల సూర్యుఁడుసైతము దేవునకునురై ప్రకాశింపఁజాలఁడనియు అనగా స్వాత్మస్థితి, స్వప్రకాశములం గలవాఁడనియును జెప్పఁబడినది దేవుని పాదభక్తి మనస్సున స్థిరపడునేని యజ్ఞానము నశించునని చెప్పఁబడినది

౨. ఆత్మ- ఆత్మకు జీవుఁడనియుఁ బేరుకలదు. ఇది అనాదిసిద్ధముగ నున్నది కాని యొకప్పుడొకరివలన సృష్టింపఁబడినదికాదు. ఆదినుండియు మోహము మొదలగు దోషయుక్తమై యున్నది జీవుఁడు భోక్తయగు నాత్మ, స్వరూపనిత్యము, సంకోచ వికాసములు స్వధర్మములుగాఁ గలది ఆద్యంతరహితము. సర్వజ్ఞత్వసర్వదర్శనజ్ఞానముల సహజముగ గలది సుఖదుఃఖములను స్వాభావికముగఁ గల్గియుండినదికాదు

భోక్తయగు నాత్మయన- జీవుఁడజీవపదార్థముల ననుభవించుచుండునదియనియు, స్వరూప

నిత్యమన- బౌద్ధులు చెప్పునటుల సర్వము క్షణిక మను బాధకు లోనగునది కాదనియు, అనగా ఆత్మక్షణికమై క్షణక్షణమునకు మారుచుండు టయే ఆత్మలక్షణము కాదనియు, స్వరూపనిత్య మనియు భావము. క్షణికమై మారుచుండు టయే సంభవించుచుండునేని, కార్యమొకడు చేయుటయు దానిఫలితమింకొకఁ డనుభవించు టయు నను దోషము సిద్ధించును.

సంకోచ వికాసములు, ఆత్మధర్మము లన జీవుఁడు, చీమ, దోమ మొదలగు చిన్న చిన్న శరీ రముల నుండుతఱి, ముడుచుకొని ఆ శరీరము నందే యిముడఁగల్గియుండుచు దీనికి సంకోచ మని పేరు. ఏనుఁగు మొదలగు పెద్ద శరీరముల నుండుతఱి నెక్కువగ వికసించి, ఆపెద్దశరీరమంత టను వ్యాపించియుండును. దీనిపేరు వికాసము. ఇట్లనుటవలన నాత్మ యెంత చిన్నశరీరమునం దైనను సంకోచావస్థయం దిమిడియుండగల దనియు, ఎంతపెద్దశరీరమునందైనను వికాసావస్థ యందు వ్యాపించి యుండఁగలదనియు నందురు గాన సంకోచ వికాసము లాత్మధర్మములుగఁ జెప్పఁబడినవి.

ఆద్యంతరహిత మన, జీవు లొకరివలన సృజింపఁబడక ననాదిగ నస్లేయుంట, ఆదిలేని వనియు, నశింపుజెందక ఎవ్వరియందు నైక్యమగు బాధలేక నిలచియుండునవి గాన, అనంతము లనియుఁ జెప్పఁబడినవి.

సర్వజ్ఞత్వ సర్వదర్శకజ్ఞానమును సహజముగ గలదియన- ప్రాణికిం గర్మలు, కళంకములు, అజ్ఞానములులేని పరిశుద్ధమగు నవస్థయందు దర్శనజ్ఞానమయవిశుద్ధి గల్గియుండును గావుననే జైనమతవిధానమున సాధనత్రయమునెరపి యంత రాయములం జయింపఁగల్గి పరిశుద్ధుండగునేని దర్శనజ్ఞానమయవిశుద్ధిఁ గల్గి యూర్ధ్వగతిం జెంది జీవుఁడు ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు. కర్మకళంకాజ్ఞాన మున నీశక్తులు సదా జీవునియందు మరుఁగుపడి యుండును.

సుఖ దుఃఖములు స్వభావసిద్ధములుకావు. ఏమన ప్రాణికి సుఖముగాని,దుఃఖముగాని, అవాంత రముగసందర్భించుచుండుంగాని స్వభావసిద్ధములు కావు అగ్నిసంపర్కమున శీతలస్వభావముగల యుదకము వేడిగనైనను కొంతసేపటికి తన సహజ లక్షణమగు చల్లఁదనమునకే మరలునటుల, యాత్మ కన్యకారణముల సుఖదుఃఖములు ప్రాప్తించి లోఁబరుచుకొనినను కాలక్రమమున వానినివీడి స్వతఃసిద్ధమగు ప్రశాంతావస్థకుం జేరును. కాన స్వభావసిద్ధలక్షణముగాదని చెప్పఁ బడినది

జైనమత ధర్మమున, ఆత్మ శరీరమునుండి వేరగునది అజ్ఞానవశమున శరీరమే నేనని తలంచు నంతటి యహంభావపూరితమై యుండినను, అజ్ఞానము నశించినంత ఆత్మ శరీరమునుండి వేరగునదని స్పష్టముగఁ దెలియనగునని చెప్పఁ బడినది. శరీరేంద్రియములందు జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు నంగీకరింపఁబడినవి. ఇంద్రియ ములును ఆత్మకన్న వేరగునవిగఁ జెప్పఁబడినవి. ఇంద్రియములును భౌతికములే పుద్గలమయ ములే ఆపుద్గలములు ధర్మాధర్మపేరితములుగఁ జెప్పఁబడినవి.

ఆత్మలకు దేహమునంతటనువ్యాపించి అజ్ఞాన తన్మయత దేహమే "నేను" అను భావము బల పడి దేహాభిమానవంతములై సిగ్గును, మోహము మును సిద్ధమగును అందు మోహమోటము కలు దోషములకు మూలమగును. సిగ్గు, వస్త్రధార ణాదులం గల్గించుననియు, ప్రాణికి సర్వవ్యాప కత్వ, సర్వదర్శకత్వ, సర్వజ్ఞత్వములను నిరో ధింప శరీరమే యొక అంతరాయమగుచుండ

మతిమొక్క యంతరాయముగ వస్త్రధారణాదులు సిద్ధమగుట యనర్హమని దిగంబర జైనస్వాములు వస్త్రధారణమును నిరసించి దిగంబరులుగ నుందురు. ఇంక శ్వేతాంబర జైనులంగూర్చి వేఱుతావున వివరింపఁబడినది (చూడుఁడు)

జైనసిద్ధాంతమున ఆత్మ ఏకము అనగా ఏప్రాణి కాప్రాణి ప్రత్యేకప్రత్యేకమేగాని, ఒకదానితో నొకదాని కేసంబంధము నుండదని చెప్పఁబడినది. ఆత్మ శరీరమునం దుండుతరి, శరీరమంతయు వ్యాపింపఁగల్గును. అనగా అడ్గుకలుగువరకు వ్యాపించును. శరీరమందస్తు లేనిచో జగత్తంతయు వ్యాపింప శక్తిని గల్గియుండును కాన ప్రాణి పరిశుద్ధావస్థయందు సర్వవ్యాపకముగఁ జెప్పఁబడినది. కర్మకళంకవశమున నజ్ఞానపరివృతమై శరీరమే తానను కొనుట ప్రాణి కవాంతరముగ సంభవించిన సంసార వేదనానిపాత హేతువగు వికల్ప (సంశయ) జాలపరివృతావస్థగఁ జెప్పఁబడినది. ఆత్మకుఁ దానున్న శరీరముతో నేసంబంధము లేకుండగా నన్యశరీరధారులగు పుత్రమిత్ర కళత్రాదుల (ప్రాణముల) తో నేసంబంధ ముండ జాలదనియు, ఉండునని తోచు మోహము, ప్రేమ, యభిమానము మొదలగునవి యజ్ఞానజన్య భ్రాంతులనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఈ మతసిద్ధాంతము మేరకు నాత్మలు ప్రపంచ సుముఖములనియు, ప్రపంచ విముఖములనియు ద్వివిధములుగను, అందు సుముఖాత్మలు బద్ధాత్మలనియు, నారకీయములనియు ద్వివిధములనియు ప్రపంచవిముఖములగు నాత్మలు, మణిమంత్రౌషధుల ప్రభావమునను బ్రహ్మచర్యాదియోగాభ్యాసమునను పరిశుద్ధములై తనరును. బద్ధాత్మలు కర్మబద్ధములై జననమరణముల పాలగుచుండును. నారకీయములు పాపకార్యము లొనర్చుచు నరకవాసక్లేశము ననుభవించుచుండెడిని.

3 లోకము- జైనమతసిద్ధాంతము మేరకు లోకములు నైసర్గికములుగ ననాదిగ నల్లై యున్నవి. ఒకరివలన సృష్టింపఁబడినవి కావు, నశించునవిగావు గాన నాద్యంతరహితములని చెప్పఁబడినవి అవి పుద్గలములనఁబడు భూపరమాణుసముదాయ పిండములుగ నిర్వచింపఁబడినవి ఆ పుద్గలసముదాయము లోకాకారరూపము జెందుచో నొక్కొకనామముచేఁ (సంజ్ఞచే) దనరుచుండి, యారూపము గోల్పోవుతరి దాని నామములఁగూడఁ గోల్పోవుచుండును. అవి యన్నియు, లోకముల సముదాయమై జగత్తనఁబడును. ఆపుద్గలము లెప్పుడు శాశ్వతముగఁ జెడునవి నశించునవియుగావు గాన సత్యములు గను, నామరూపములం జెందిన భాగములు మాత్రము నశించుచుండి తిరుగ పుద్గలరూపమునకుం జేరుచుండుగాన లోక (పదార్థ) ము వస్తుతః సత్యమనియుఁ జెప్పఁబడినది లోకముల వస్తువగు పుద్గలమునందు వర్ణము (రంగు), గంధము (వాసన), రసము (రుచి), స్పర్శము (తాకినఁ దెలియునటులఁ జేయుగుణము) లు కలవని చెప్పఁబడినది.

ఇక భూపుద్గలములు, జలపుద్గలములు, అగ్ని పుద్గలములు మొదలగునవిగ నుండుతరి సూక్ష్మభూతరూపమనియు, వీని సంఘాతము (కూడిక) వేర్వేరాకారములుగనై స్థూలభూతరూపములుగ పరిణమించుననియు, అవియే పృథ్వి, జల, అగ్ని, వాయు రాకాశములనంబరగుచు జగమున కుపాదానమగుచున్నవనియుం జెప్పఁబడినది.

లోకములు నూటపదునెన్మిదిగఁ జెప్పఁబడినవి. అందూర్ధ్వలోకము నూరును, మధ్యలోక మొకటియు, అధోలోకము పదునేడును గలవని చెప్పఁబడినది.

ఊర్ధ్వలోకములు ౧౦౦—ఒక జ్యోతిర్లోకము, ఒక వియంతరలోకము, పదునారు దేవలోకములు,

ఎనుబదిరెండు దేవాధిప లోకములు, ఒక నిర్వాణలోకము (ఇది అన్నిటికన్న ఎత్తైనదిగ చెప్పఁబడినది ఇందే జినదేవుఁడుండునని చెప్పఁబడినది. మఱియు నూర్ధ్వలోకములు నూటియందు జ్యోతిర్లోకము క్రిందిదియని చెప్ప బడినది)

మధ్యలోకము ౧ ఇదియే మనుష్యులుండు మర్త్యలోకము

అధోలోకములు ౧౪— మర్త్యలోకమునకుఁ దిగువ నరకలోకము లేడును, భవనలోకములు పదియుం గలవని చెప్పబడినది

ఇటులనుండు లోకములందలి పుద్గలములు భౌతికములుగను, వస్తుతః సత్యములుగను, నామ రూపతః మిథ్యగను, దేహములందలిపుద్గలములు ధర్మాధర్మప్రేరితము లనియుఁ జెప్పఁబడినవి. పంచభూతములందలి యాకాశము ఏకమనియు, అనంతప్రదేశముగలది యనియుఁ జెప్పఁబడినది

౪ పదార్థము కాలము యుగములుగ విభజింపఁబడినది ప్రతియుగమునందు ఉత్సర్పిణి యనియు, అవసర్పిణి యనియు రెండుభాగములు గలవు ఉత్సర్పిణి వృద్ధికాలము అనగా నందు జీవించువా రుత్తరోత్తరము ఆయుర్వృద్ధిఁగల్గి జీవించుచుందురు అవసర్పిణి క్షీణకాలము అనగా నందుజీవించువారు ఉత్తరోత్తరము ఆయుక్షీణతం గల్గి (తక్కువకాలము) జీవించుచుందురు. గత యుత్సర్పిణికాలమున, పదునల్వురు మనువులుద్భవించిరి. అందు గడపటిమనువు నాభిమహారాజు. ఆయనకాలమున విజ్ఞానమధికరించెను. ఆయనయే విధాత. ఆయన గర్భమున ఋషభతీర్థకరు లుద్భవించిరి. వారికాలముతో నుత్సర్పిణీకాలము ముగిసెనని చెప్పఁబడినది. కాలమునుస్వరూపమనియు, అనిత్యమనియు, దాని గమనమును లెక్కింప నుత్సర్పిణీయవసర్పిణిగతు లేర్పర్చఁబడిన వనియుం జెప్పఁబడినది.

౫. వేదము— వేదము లనాదిసిద్ధములు వేదములకు కర్తలేదు ఇవి ధర్మముల వివరించెడిని. ఇవి ముక్తిదము లనియు, అధ్యయ నార్హము లనియు, స్వతః ప్రమాణములనియు, ఆత్మనిర్యాణ సంచారములనియుఁ జెప్పఁబడినది ఈ వేదముల కనుబాధము లనఁదగిన మతగ్రంథములు కొన్ని కలవు అవి ధర్మపరీక్ష, చింతామణి, మహాపురాణము, మేరుమందిరపురాణము, త్రిలోకసారము పదార్థసారము, రత్నకరండము, నీలకేశివాదము, నయచక్రము, ధవళము, విజయ ధవళము, మహాధవళము, సుబోధిని యనఁ బరుఁగి

౬. కర్మము— కర్మములు జైనధర్మమున ౧౪౮ చెప్పఁబడినవి ఇవి జినదేవుని కంటఁజాలవు ఇవి శరీరసంబంధముతోఁ గూడిన యాత్మలం బాధించుచుండును ఆత్మలకు స్వయంకృత కర్మజన్యములగు ఫలములు అనుభవనీయములే యగుచున్నవనియు, స్వకర్మఫలానుభవము ప్రాణికిందప్పని దనియు, దానిఁగడకుద్రోసి మఱియే యితర ఫలానుభవములును ఎవ్వరు నీయఁజాలరనియు, ఎప్పుడు కర్మనిరర్థకము గానేరదనియు, అటులగల్గెడిబుద్ధి నిరర్థకమనియుం జెప్పఁబడినది. కర్మఫలానుభవ మాత్మకు శుభాశుభరూపమున సంభవించుచుండును. మఱియు నాసంభవము దృష్టరూపమునను, అదృష్టరూపమునను గూడ సంభవించుటయుఁ గలదు. మఱియు నీయర్హత సిద్ధాంతమున కర్మజన్యదోషములు వివరింపఁబడినవి. ఇవి ఆత్మలకు శరీరసంయోగమునఁ గల్గు కళంకములుగ నిర్వచింపఁబడినవి విముక్తిమార్గ ప్రతికూలవర్తనము బుద్ధిని ఇంద్రియములకు వశపర్చెడిని. తోడనే ఇంద్రియములు విజృంభించి బుద్ధియు దుర్బుద్ధియయ్యెడిని. అందువలన చరిత్రశుద్ధి చెడి, ఆత్మకుపాపములు (కళంకములు) కలుగ

నారంభించును. రాగాదిదోషములు ప్రకోపితములై అశేషశరీరవర్గమును లోబఱచుకొనును. కషాయ (కల్మష) ములను మనోవచఃకాయ కషాయపరిణామములుగను, భవదుఃఖ (సంసార వేదనానుభవ) కారణములుగఁ జెప్పఁబడినవి. ఇవి పదమూఁడు.

మనోదోషములు మూఁడు- ౧. మనశ్శుద్ధి లోపము, ౨. రాగద్వేషాది దోషములు, ౩ విషయభోగలంపటమున నతిసక్తదోషము (అనఁగా ఎక్కువగా మనస్సుదవిలియుంట). ఈ సందర్భమున మమకారమను సమబుద్ధిలేకుండుట యని నిర్వచింపఁబడినది.

వాగ్దోషములు నాలుగు- ౧ అర్థహీన, ౨. మాత్రహీన, ౩ పదహీన, ౪ వాక్యహీన ప్రసంగములొనర్చుట.

కాయదోషము లారు- ౧ అతిక్రమదోషము (సుచరిత్రకర్మల నతిక్రమించుట), ౨. వ్యతిక్రమ దోషము (సుచరిత్రకర్మలకు వ్యతిరేకించుట), ౩ అతిచారదోషము (జినధర్మాతిచార మనఁగా విధికన్న నెక్కువగ నొనర్చుట), ౪ అనాచారము (జినధర్మానాచారము అనఁగా విధినాచరింపకపోవుట), ౫. విషయభోగలంపటము, ౬. శీలవృత్తివిలంఘనము (శీలములను పాటింపక చేయు వర్తనము)

ఇందు మనోదోషములు వినిందము (నిందించుకొనుట) వలనను, వాగ్దోషములు ఆలోచనము (తనవాక్కులను తావిమర్శించుకొనుట) వలనను, కాయికదోషములు నిర్వేదన (గర్హించుకొనుట) వలనను శమించునని చెప్పఁబడినది. ఇంకను, ఆత్మకుంగల్గిన వాక్కళంకము సరస్వతిం ధ్యానించి ప్రార్థించుటవలన నశించుననియు, సరస్వతి చింతితార్థప్రదాన చింతామణియనియు, ఆదేవినర్చించి వేడినచో బోధిసమాధి (శబ్దజ్ఞాననిశ్చలసిద్ధి) ని, వాక్పరిణామశుద్ధి (వాక్పరిశుభ్రత)ని, ప్రసంగార్హశక్తి ని, స్వాత్మోపలబ్ధి (ఆత్మజ్ఞానము) ని, శివసౌఖ్యసిద్ధి (మంగళప్రదసౌఖ్యసిద్ధి) ని, ఒసంగుననియును, కాయికకళంకము జినదేవుని ధ్యానించి ప్రార్థించుటమూలమున నశించుననియుం జెప్పఁబడినది.

జైనమతమునఁ బ్రధానతత్త్వములు జీవము, అజీవము అనునవి రెండైనను, వేఱ్వేఱుకాలముల వేఱ్వేఱు విద్వాంసులు పలువిధములుగ చెప్పియున్నారు కొందరు జీవము, ధర్మము, అధర్మము, పుద్గలము, ఆకాశము నని యైదుగఁగూడ నుడివిరి మఱికొందఱు కాలమునుగూడఁ జేర్చి యాఱుగ నుడివిరి మఱియుం గొందఱు జీవము, అజీవము, ఆస్రవము, బంధము, సంవరము, నిర్జరము, మోక్షమునను సప్తతత్త్వములు నుడివిరి. ఇంకను గొందఱు వీనికి పుణ్యము, పాపము గూడఁ జేర్చి తొమ్మిది తత్త్వములనిరి. ఇవి యన్యమతములందు పదార్థములనఁబడువాటిం బోలినవిగఁ దోఁచెడిని.

౧. జీవము- భోక్తయగుఆత్మ దీనిం గూర్చి యిదివఱకే వివరింపఁబడినది. ౨ అజీవము- భోక్తయగు ఆత్మ అనుభవించు పదార్థవితతి. ౩ ధర్మము- జంగమములగతికి (గమనమునకు) హేతువగు వ్యాపిద్రవ్యము. ౪ అధర్మము- స్థావరములస్థితికి (ఉనికికి) హేతువగు వ్యాపిద్రవ్యము. ౫ పుద్గలము (పరమాణువు). ౬. ఆకాశము. ౭ కాలము- వీనిం గూర్చి యిదివఱకే వివరింపఁబడినది ౮ ఆస్రవము- శబ్దాదివిషయములం గూర్చి శ్రోత్రాది ఇంద్రియములు పోవుట అనఁగా శ్రోత్రేంద్రియము వినుటయు, త్వగింద్రియము స్పర్శము నెఱుఁగుటయు, చక్షురింద్రియము రూపముఁజూచుటయు, జిహ్వేంద్రియము రసమును రుచిఁజూచుటయు, ఘ్రాణేంద్రియము గంధము నాఘ్రాణించుటయు.

నై యున్నవి. ౯. బంధము దీనినే కర్మ యనిరి తానొనర్చిన కర్మవలనఁ గల్గిన శరీరముల (జన్మలందు) పరంపరనుండి విముక్తినందుటకు వీలు కాకుండ నిర్బంధమగు నద్దానిని బంధ మనిరి ౧౦ ఇంద్రియవ్యాపారము నాపుఁజేయఁదగిన యమనియమాది యోగసాధనములను సంవర మందురు ఇవి చిత్తవృత్తి నిరోధములని సాంఖ్యమతములందు వచింపఁబడినవి, కాని ఈ జైనమతమున నింద్రియవ్యాపార నిరోధమొనర్చు నవిగఁ జెప్పఁబడినవి. ౧౧ నిర్జరము పాప పరిహారమగుటకు తప్తశిలారోహణాది కాయశుద్ధి కార్యములొనర్చుట ఎండవలన కాలుచున్న గండ శిలలపైఁ బరుండియు, కూర్చుండియు, శరీరమును దపింపఁజేయుటవలన కాయిక దోషము లడంగునని చెప్పఁబడినది. ౧౨ మోక్షము నిర్వాణ మనియు ననియెదరు ప్రాణికి కర్మనాశనమై జన్మనిర్బంధము తొలఁగి దర్శనజ్ఞానమయవిశుద్ధి నంది జ్ఞానవంతమై ఊర్ధ్వగతిం గల్గియుండుట మోక్షమగుచును ౧౩ పుణ్యము సత్కార్యాచరణ ఫలితము ౧౪ పాపము దుష్కార్యాచరణ ఫలితము

ఇందు జీవ, ధర్మ, అధర్మ, పుద్గల, ఆకాశముల నైదింటిని పంచాస్తికాయము లందురు అస్తికాయములన అనేకదేశవర్తియై యున్న ద్రవ్యమనియు, నాస్తికాయములన ఏకదేశమునందును వ్యాపించియుండని ద్రవ్యమనియుఁ దెలియుగునది ఈ జైనమతతత్త్వముల పేరులం బల్కుతరి గర్హమగునటుల అస్తికాయ యనిగాని, నాస్తికాయ అనిగాని కడంజేర్చి పల్కుచుందురు అటులఁ బలుకుట అహింసాధర్మమని జైనమతాభిప్రాయము ఖండించుచు నైనను వాదించుతరి నట్లు ప్రయోగించిన మాటలందుగూడ హింసించు భావము లేకుండునని చెప్పఁబడినది ఇంకను దీనికిందోడు స్యాద్వాదమనుటంబును సప్తభంగీ న్యాయమార్గమును గూడ నుపయోగించుచుందురు. (సప్తభంగీన్యాయ స్యాద్వాదము చూడుఁడు).

ఈ మతమునందుఁ బ్రత్యక్ష అనుమాన ప్రమాణము లంగీకరింపఁబడినవి. ఇంకను శబ్ద ప్రమాణము నొకవిధమున నంగీకరింపఁబడిన దనియే చెప్పవలయును శబ్దప్రమాణమన ఆగమ ప్రమాణమని యీ మతపరిభాష యాదలి యర్థము. (ప్రమాణములు చూడుఁడు). ఈ మతమున ధర్మము, అధర్మము అనునవి ప్రమాణములుగఁ జెప్పఁబడినవి మఱియు జైనులను తమ మతగ్రంథములంగూర్చియున్న వా, లేవా, యని ప్రశ్నించిన ప్రత్యుత్తర మీయకుందురు అది దోషముగఁ దలంతురు.

జైనసిద్ధాంతమున జీవము శరీరముచే నావరింపఁబడియుండుటే బంధమని చెప్పఁబడినది ఈ అంతరాయము సహజముగ ప్రాణికిం గల శక్తులను మరుగుపర్చునని ఇదివరకే చెప్పఁబడినది. ప్రాణము స్వకీయకర్మను పరిహరింప వీలు లేకున్నను నిర్వాణకాముఁడగువాఁ డీతముం దైనను కర్మకళంకములు విజృంభింపకుండ సమాధిని బ్రహ్మచర్యవిధానముగ నభ్యసించినచో ప్రాబల్యముతగ్గి క్రమముగ నంతరించెడిని అందువలన నాత్మకు సర్వసమత్వము కుదిరి ఓర్పు కలుగును, మమకారమును అంతరించును దీనిని విధి నిషేధముల నెఱింగి యభ్యసింపవలయును.

విధులు ౧ సత్త్వేషుమైత్రిమ్, ౨ గుణిషు ప్రమోదమ్, ౩ క్లిష్టేషుజీవేషుకృపాపరత్వమ్, ౪ మాధ్యస్థభావం విపరీతవృత్తౌ అని చెప్పఁబడినవి నిషేధములు జంతుహింసాదులు విధులకు వ్యతిరేక కార్యములని తెలియుగునది.

ఈయభ్యాసము బుద్ధి జ్ఞాన ధర్మములకు మూఁటి నర్హమార్గముల నడపుట మూలమునం

జయింపవలయును. సమ్యగ్బుద్ధి లేక క్రమబుద్ధియైన మనస్సునందెప్పుడు జైనధర్మముల నాచరింప ననురక్తిం గల్గియుండుట. క్రమజ్ఞాన మన తనకుం గల్గు సుఖదుఃఖముల నోర్పుతో సహించి, లొంగిపోక కనిపెట్టుచు నిర్లిప్తుఁడుగ నుండుట. క్రమధర్మ మన నింద్యవిషయములం దగులక భోగలాలసత్వము తనయందు మితిమీరకుండ జాగ్రతంగొని యుండుట యని చెప్పఁబడినది.

నిర్వాణమోక్షసాధనములు మూఁడు. అవి ౧. సమ్యగ్దర్శనము, ౨. సమ్యగ్జ్ఞానము, ౩ సమ్యక్చారిత్రము. వీటికి రత్నత్రయమని పేరు. ఈమూఁటిని కలిపి యొకటిగనే మోక్ష సాధనమని చెప్పఁబడినది.

౧. సమ్యగ్దర్శనము- అర్హతుని సూక్తులందు నిసర్గము (స్వభావము) నగాని, గురూపదేశమున గాని కల్గు నాస్తిక్యబుద్ధి, అనఁగా జినదేవుని యందు నమ్మకము. ౨ సమ్యగ్జ్ఞానము- జీవాది పదార్థస్వరూపాదులను ఉన్నవున్నటుల నెఱుంగు సత్యజ్ఞానము. ౩ సమ్యక్చారిత్రము- అహింస, సూనృతము, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము, అను పంచమహావ్రతములం గల్గియుంటయు, పాతకములం గల్గించు కర్మల నాచరింపకుంటయు నీనియమములతో జీవనముం గడపుటయు సమ్యక్చారిత్ర మనంబడును.

మట్టిపూతచే బరువెక్కిన యానపకాయతుంబ నీటమునింగియు క్రమముగ నాపూతమన్ను కరగినకొలఁది తేలికయై నీటిపైఁదేలునట్లు రత్నత్రయాంతర్గతవిశేషము లనఁదగిన మలహరణ, దిగంబరత్వ, విషయవైరాగ్య, పాణిపాత్రభోజన, కేశోల్లుంచన, వాక్సంయమాది ధర్మనియతులచే నాత్మజ్ఞానాభివృద్ధి కలుగ ప్రకృతిబంధమునడల ప్రాణికూర్ధ్వగతి కలిగి దర్శనజ్ఞానశక్తియు, సర్వవ్యాపకత్వముం గల్గుట మోక్షమని చెప్పఁబడినది

స్వాత్మజ్ఞానధ్యానమున తనలో నిశ్చలము గల్గియుంటకు (అనన్యవృత్తి లేకుంటకు) సమాధి యనిపేరు. ఇంక నీమతబోధకులైన స్వాములు తీర్థకరులనఁబడుదురు వా రిరువదినల్వురు. (జైన తీర్థకరులు, దిగంబర, శ్వేతాంబర జైన విభేదములు చూడుఁడు)

అర్హనాథుఁడు — జైనతీర్థకరులలో నొకఁడు. (తీర్థకరులు చూడుఁడు.) వీరిచిహ్నము చేప కురువంశ క్షత్రియుఁడు. తండ్రి సుదర్శన రాజు తల్లిపేరు మిత్రాదేవి జన్మస్థానము హస్తినాపురము. పొడవు ౩౦ ధనస్సులు (ధనస్సు మూఁడుమూర మూర). సువర్ణచ్ఛాయ. ఆయువు ౮౪ వేలు. గణధరసంఖ్య ౩౦ నిర్వాణస్థలము సమ్మేదశిఖరము. అంతరాళము వేయి కోట్ల వర్షములు

అర్హసాక్షిగోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుఁడు

అరాటదేశము — పాంచాలదేశము చూడుఁడు. (అరాష్ట్ర దేశము చూడుఁడు)

అరాటదేశము — హైరాట పురము (గుజరాత్) దేశము (గుజరాత్ జిల్లా చూడుఁడు).

అరారాత్ శిఖరము (Mt. Ararath)

ఇది ఆర్మీనియాదేశములోని ఒక పర్వతశిఖరము. టర్కీదేశమున సుల్తాను అబ్దుల్హమీదను భూపతి యొకఁడు ఆర్మీనియా యను దేశనామ ముండరాదని శాసించెను. నాఁటినుండి అన్యనామము లలో నున్నది బైబిలునందు చెప్పఁబడిన Noa's Ark జలప్రళయకాలమున నీ అరారాట్శిఖరము నకుందగిలి నిలచెనని చెప్పఁబడినది. అరారాట్శిఖరమున పారసీకరాజ్యము, టర్కీ సామ్రాజ్యము, రష్యాసామ్రాజ్యపు సరిహద్దులకూడ కలియుచుండినది. ప్రజలు ఆర్మీనియనులు. ఏర్జెరమ్ పట్టణప్రాంతము.

అరాళహస్తము — హస్తాభినయము చూడుఁడు, భరతశాస్త్రము చూడుఁడు.

అర్కాయణగోత్రము — జమదగ్ని వత్సఉపగణము చూడుఁడు.

అర్కాయణగోత్రము — జమదగ్ని ఉపగణము జమదగ్ని బీధా ఉపగణము చూడుఁడు.

అర్కావతీనది — మైసూరురాజ్యమున నందిదుర్గమున జన్మించి బెంగుళూరుమండలమున ఉత్తరమునుండి దక్షిణవాహినిగఁ బ్రవహించుచు గొప్పగొప్ప వ్యవసాయపుఁ జెరువులను జలములతోనింపి కుముద్వతి, వృషభావతి యను పేళ్లు గల చిన్న నదులను తనయందుఁ గల్పుకొని ౧౨౦ మైళ్లు ప్రవహించి కావేరీ నదియందు సంగమించును

అర్ఘ్యాయణగోత్రము — ఆత్రేయ గణము చూడుఁడు

అర్ఘ్యాంగములు ౮ — (అష్టార్ఘ్యాంగములు) అర్ఘ్యమిచ్చు వస్తువులు ఎన్మిది. ౧. ఉదకము, ౨. క్షీరములు, 3 దర్భలు లేక దర్భోదకము, ౪ పెరుగు, ౫ అక్షతలు, ౬. తిలలు, ౭ యవ (ధాన్యము) లు, ౮ తెల్ల ఆవాలు.

అర్థాగ్రఫీ (Orthography) — సక్రమముగు వర్ణక్రమమును, సరియగు నుచ్చారణను దెలుపు శాస్త్రము ఇది వ్యాకరణశాస్త్రమున దొక భాగము

అర్థాక్షమర్థో విద్వానధిక్రియతే — ఆవిద్యయందెవ్వఁడు పూర్ణుఁడో అతఁడే అర్థము చెప్పఁదగినవాఁడనియు, విద్యలేనివాఁ డర్థము చెప్పఁదగఁడనియు భావము. సంస్కృతలోకోక్తి

అర్ధానుస్వారము—అరసున్న చూడుఁడు.

అర్ష్టిదిగోత్రము – కణ్వ ఉపగణము చూడుఁడు

అరిచ్ఛత్రము — భారత యుద్ధమున గురుసైన్యములు విడిసినతావు

అరిటాకువచ్చి ముల్లుపైఁబడినా అరిటాకుకే నష్టము – ముల్లువచ్చి అరిటాకుపైఁ బడినా అరిటాకుకే నష్టము — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అరిదళము (హరిదళము) — దీనికి ఫ్రెంచిభాషయందు (Orpiment) అనిపేరు. ఇది నైసర్గికముగు పసుపుపచ్చరంగు. మఱియు నిది ట్రైసల్ఫైడ్ ఆఫ్ ఆర్సెనిక్ (Trisulphide of arsenic) అని పోల్చఁబడినది. ఈరంగును Kings Yellow అనికూడ నందురు. ఇది హంగెరీదేశమున గనులందు దొరకెడిని. మునుపు క్యాలికో (Calico) గుడ్డలద్దుటయందును మందులలోను వాడుచుండిరి గాని ఇక్కాలమున దీని వాడుక కొంతతగ్గినది అరిదళమునందు వెంట్రుకల నూడదీయు గుణముకలదు గా, తోళ్లు బాగు చేయువారు చర్మములనుండి వెంట్రుకల నూడదీయ దీని నుపయోగింతురు అజ్ఞతగా దీనిని హరిదళమనియు వాడుచుందురు అరిదళమునకు సంస్కృతపుఁబేళ్లు నటమండనము, నటసూజ్ఞకం, ఆరితాలః అరిదళమును సరిగా శుద్ధిఁజేసియు, భస్మముజేసియు, ఆయుర్వేదవైద్యు లుపయోగింతురు విషదోషమును హరించి, విషజ్వరము నివారించి, ఎముబడి వాతముల హరించి, ప్రమేహము, మూలవ్యాధి మొదలగు పెక్కురోగముల నిర్మూలించుననియు, నిది సరిగాశుద్ధిగాక సరిగా భస్మముకాకపోయినచో దాని లోనికిచ్చుటవలన వాతపైత్యములు ప్రకోపించుట, పంగుత్వము గల్గుట పీత ధూమవర్ణములు శరీరమునఁ బ్రబలి

కుష్ఠురోగముసైతము కలుగవచ్చుననియు నన్నెదరు దానికివిరుగుడు బియ్యపుకడుగు, సర్పాక్షీరసము శర్కరకల్పి సేవించుట, జీలకఱ్ఱ శర్కరలుకల్పి పుచ్చుకొనుట, దానిమ్మపండ్ల రసము, వాకుడువేళ్లు, నేలవేముల కషాయము నని యందురు ముచ్చు భాగవతము వీధి నాడు దినములందు స్త్రీవేషముల ముఖములకు అరిదళముతో కోటావేయుచుండిరి. ఇప్పటికిని అచ్చటచ్చట కలదు.

అరియనిజమ్ సిద్ధాంతము (Arianism) — క్రైస్తవమతమునందు క్రీస్తుప్రభువు దైవసంబంధికాఁడనియు, దైవసమానుఁడు కానేరఁడనియు సిద్ధాంతము. ఈసిద్ధాంతమును క్రీ. శ. నాల్గవ శతాబ్దమున అలెగ్జాండ్రియా యందు క్రైస్తవమతగురువుగానుండిన అరియస్ అనుపేరు గల ఆచార్యునిచే బోధింపఁబడినదట ఈ సిద్ధాంతమును అథానసిసస్ (Athanasisus) అనునాతఁ డెదిరించె నట. కడకు అరియస్ శిక్షింపఁబడెనట.

అరియపాద లేక వేలాయుధ క్షేత్రము — తిరువాన్కూరు రాజ్యమున కొల్లం (Quilion) పట్టణమునుండి ముప్పది యారుమైళ్ల దూరమునంగున్న సుప్రసిద్ధక్షేత్రము.

అరిశట్ల గోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి హారిశిష్టకుల గోత్రము (త్ర్యార్షేయము) చూడుఁడు.

అరిశిన కుల గోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. హారిశిష్ట కుల (త్ర్యార్షేయము) చూడుఁడు.

అరిషడ్వర్గములు — ౧ కామము, ౨ క్రోధము, 3 లోభము, ౪. మోహము, ౫. మదము, ౬. మత్సరము. వీనిని శత్రువర్గమనియు నందురు.

అరిష్టనేమి — కశ్యపుని కొడుకలలో పుష్యమాసమున సూర్యునికడనుండు నొక గంధర్వుఁడును విదేహ వంశజుఁడగు పురుజిజ్జనకుని సుతుండును, కృతాయువు తండ్రియు నీపేరఁ బరగువారు ప్రాచేతసదక్షుని కుమార్తెల నల్వురం బరిణయమైన యాతఁడొక యరిష్టనేమి కలఁడు.

అరిష్ట పర్వతము — సింహళద్వీపము లోనిదనియు, సీతను వెదకుచుపోయిన యాంజనేయుఁ డిందు నిలచెననియు, వాల్మీకిరామాయణము సుందరకాండ కథాసందర్భమున కలదు. పోల్కి తెలియరాదు.

అరిష్టపురము — తొల్లింటి శిబిదేశపు రాజధాని అనవాళ్లు తెలియవు.

అరిష్టనేనర్షి — భృగుకులోత్పన్నుఁడని చెప్పఁబడినది ఇతని వంశజులకు ఆరిష్టసేను లని పేరుండెనట. యుధిష్ఠిర మహారాజున కితనితో సంవాదము జరిగినటుల చెప్పఁబడినదని భారతము వనపర్వము నందుకలదు.

అరిష్టుఁడు – దనుపుత్రుఁడు అరిష్టుఁడు. ఇాకను మిత్రునకు రేవతియందు కల్గిన పుత్రునకును, వృషభరూపియై శ్రీకృష్ణునితోఁ గలహించి నిహతుఁడైన రక్కసునకు నరిష్టనామము కలదు.

అరుంధతీదేవి — ఈమె కరంజ్యోతి యనియుఁ పేరుకలదు. భర్త వశిష్ఠమహర్షి కర్దమునికూతురు. ఆయ నేమసిష్ఠో తెలియకున్నది. (అదృశ్యంతి చూడుఁడు).

అరుంధతీనక్షత్రము లేక గోళము నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి. చూడుఁడు.

అరుంధతీప్రదర్శన న్యాయము — పెండ్లియం దరుంధతీ నక్షత్రమును నూతన వధూవరులకుఁ జూపుచుందురు. కాని నిజమున

నరుంధతీ నక్షత్రమట నేదికూ ఎవ్వరికిని తెలియ రాకుండుట సర్వసాధారణమే. బహుశః చూపు వారికే తెలియ కుండెడిని ఆచారము మేరకు నర్థముందెలియని జనులొనర్చుట కీన్యాయము ను వాడుచుందురు

అరుణ గోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుడు.

అరుణాచలము (అరుణగిరి) — దీని నిప్పుడు తిరువణ్ణామల (తిరు-అరుణ-మలై) యనుచున్నారు. చెన్నరాజధాని దక్షిణదేశము. ఇట తేజోలింగము కొండపైగలదు కొండ దిగువను గ్రామమున అరుణాచలేశుని దేవస్థానము కలదు. దీనింగూర్చి బ్రహ్మాండపురాణము ౧౧ అధ్యాయముననను, స్కాందపురాణము అరుణాచల మహాత్మ్యముననుప్రశంసలుకలవు.

అరుణాత్రేయగోత్రము — ఆత్రేయ గణము చూడుడు.

అరుణానది — సప్తకౌశికలు చూడుడు

అరుణాయని గోత్రము — కౌశిక్య ఉపగణము చూడుడు

అరుణాశ్వుడు — ఇక్ష్వాకువంశపు క్షత్రియుడు. బర్హిణాశ్వుని రెండవ కుమారుడు.

అరుణి — దనువుయొక్క పుత్రుడు.

అరుణోదదేశము-చతురశీతిలింగ దేశము—గద్వాలు సంస్థానరాజ్యము హిమ వన్నగముపై నున్న గద్వాల సంస్థానపుఁ బ్రాంత దేశము. బదరీకేదారాది మహాస్థలములు,పెక్కు శివలింగములు నీదేశముననుంట దీనికి చతురశీతి (౮౪) లింగదేశమనియుఁ బేరుండెను. స్కాంద పురాణ అవంతీఖండమున నీదేశముం గూర్చిన ప్రశంసకలదు బదరీనారాయణక్షేత్ర మీదేశము లోనిదే. ఇట నరనారాయణ దేవస్థానమును బ్రహ్మకపాల మనఁబడు పితృగామిము క్తి క్షేత్ర మును వసుధార యను అలకానంద జన్మస్థాన, తీర్థమును, తప్తకుండతీర్థమును కలవు. అలకానందను విష్ణుగంగ యందురు. ఇటఁ గల పర్వత మును గంధమాదనమనియు, దీని శిఖరము రామేశ్వరమున నున్నదనియు నందరు. మహా భారతము వనపర్వమున దీనింగూర్చి బదరి, విశాలబదరి యని పేర్కొనఁబడినది. మఱియు బదరీకేదారముండిన తావునంటి దారుకావనము కలదు దారుకావనలీల పురాణప్రసిద్ధము. అందు నాకేశ్వరినాథ శివలింగము కలదు. మొట్ట మొదటి శివలింగము దారుకావనప్రాంతముననే గంగాతీరమునఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడి నదిగ కూర్మ పురాణము ౨ ౩౭-౩౮ యందునను, శివపురాణము ౪-౧౩-౧౮ యందునను, రామాయణము కిష్కింధాకాండము ౪౩ యందునను చెప్పఁబడి-ది

అరుణ్య గోత్రము — విష్ణువృద్ధ ఉపగణము చూడుడు.

అర్బుద గోత్రము — అగస్త్య ఉపగణము చూడుడు.

అర్బుద దేశము — ఈపేరుగల దేశ మొకప్పుడుండినదని తెలియుటకన్న దీనింగూర్చి యేమియు దెలియరాకున్నది

అర్బుద శిఖరము (ఆబుశిఖరము) — రాజపుత్రస్థానములోని శిరోహిసంస్థానపు హద్దులలో అరావళీపర్వతపఙ్క్తిశిఖరములలో కొకటి. దీనినిప్పుడు మౌంటు ఆబూ (Mount Abu) అనెదరు. తొల్లింటి వసిష్ఠాశ్రమము. విశ్వామిత్రుడు తనకామధేనువును బలాత్కారముగ గొంపోవుతరి వసిష్ఠుఁడు పరమారుఁడనుక్షత్రియుని తనహోమగుండమున నుద్భవింపఁజేసి యాతని వలన తిరిగి తనధేనువును తాఁదెప్పించుకొనియెను. అతనిసంతతి క్షత్రియులే ఇప్పటి పరమార రాజకుల

క్షత్రియులుగనున్నారు. ఇట అంబాభవానిదేవాలయమును, ఋషభనాథజైన దేవాలయమును ప్రసిద్ధములు. ఇది చల్లనితావు సమశీతోష్ణప్రదేశము (Sanatorium) గిరిపంచకము చూడుడు.

అర్కేచేన్మధువిందేత కిమర్థం పర్వతం వ్రజేదితిన్యాయము — సమీపమునఁగల జిల్లేడుచెట్టయందే తేనె లభించునేని దూరముగల కొండయడవుల కేల తుమ్మెదలు పోవలసియుండునని భావము. అనఁగా సమీప పరిసరము లనుకూలములగుటకతన దూరపు స్థితిగతులకై ప్రయత్నించుట కీన్యాయమును వాడుదురు (సాంస్కృతలోకోక్తి).

అరేబియా దేశము — ఆసియాఖండములోని ద్వీపకల్పదేశము. ఇది ప్రపంచమునకెల్ల పెద్దద్వీపకల్పమని పేరు వినది. విదేశస్థులగు పాశ్చాత్యులు లరేబియా యని పేరిడిరిగాని, స్వదేశస్థులు దీనిని జజీరాఅలరబా యనెదరు. వైశాల్యము ౧౨౦౦౦౦౦ చతురపుమైళ్లుండునని అంచనావేయఁబడినది. దేశముచుట్టిన సముద్రతీరములు, పల్లపు ఇసుకమయములుగను, నడుమ ఉత్తరమువైపు ఎటవాలుగల పీఠభూమిగను, మధ్యను కొండలుగను ఉన్న దేశము. దక్షిణమునను, ఉత్తరమునను సముద్రతీరములందు పర్వతపఙ్క్తి వ్యాపించి యున్నది. సూయజు సంయుక్తాగ్రగుడము, అకబా సంయుక్తాగ్రగుడి ములనడుమ సీనాయిపర్వతములు కలవు. అందు మోసెసు ప్రవక్తకు జిహోవాదేవుడు ఆజ్ఞాదశకము (Ten Commandments) ను దెల్పి ఇశ్రాయేలీయుల కాచరణవిధిగఁ దెల్పెనని బైబిలునందు జెప్పఁబడినది. దేశమున నదులు లేవు. ఉన్నను ఓడలునడువఁ బనికిరావు. సరస్సులు అసలే లేవు. ఇసుక ఎడారు లందచ్చటచ్చట ఖర్జూరపుచెట్లు, సేటివసతులు, ఇంచుక చెట్లుచేమలు, పచ్చికయుంగల ఓయాసిసులనంబడు సుభిక్షస్థానములుండును. దేశమధ్యభాగము సారవంతమైనది. ఉత్తర పశ్చిమదిశలు ఇసుకఎడారులు. అతివేడిగలిగి చెమ్మలేని దేశము. సైమూనులని పేరుగల వేడిగాడుపులు దేశమున నప్పటప్పటవీచుచుండును. ఇవి విషపుగాలులని చెప్పఁబడుచున్నవి.

అరేబియాదేశము దాకాశము నిర్మేఘమంతమై తరుచు కానంబడుచుండును. ఎండ తీక్ష్ణమై వేడిగాడుపులు (సైమూన్ లేక సమీయేలు) విసరుతరి, ఇసుక మేఘములంబోలి పైకిగాలిలోనికి ఎత్తఁబడి కాలి నేలరాలుచుండుట చాల బాధకరమైయుండును. శీతకాలమున రాత్రులందు చలిగాలులు వీచుచుండును. పీఠభూమియందు నడుమను వర్షించుఁగాని ఎడారులందు వర్షములు తరుచు కురియకనే గడచుచుండునని చెప్పవలయును. కొండసెలయేరులు కొన్ని కలవుగాని యవియు శీఘ్రముగ భూమియందికి యాంకి పోవునుగాని చెమ్మయుండదు. ఎడారులందు ఒయాసిస్ గల తావుల నంతర్వాహినులగు జలప్రవాహములను వాడిలనిమెదరు.

అరేబియాదేశపు జొన్నలకు తొలుత స్క్నా నుండి తేబడిన విత్తము గాన భరతదేశమున మొక్కజొన్న యనంబడి క్రమముగ మొక్కజొన్నగా మారినది. ఇగి ఈదేశమే చూత్పస్థానముగా గలది. పెద్దజొన్నలు పైరుచేయఁబడుచున్న పంటలు ద్రాక్షలు కొంచముగను, ఖర్జూరపుపండ్లు విస్తారముగను, ఒంటెల పాలు భోజనపదార్థములుగ నుపయోగించుచున్నవి. కాఫీ చాలా ప్రశస్తమైనది. ఈదేశమునుండియే తొలుత భరతదేశమునకు తేఁబడినది. దేశపు నైఋతిదిశగా కాఫీ విస్తారము పైరుచేయంబడి మోఖారేవునుండి వెనుక ఎగుమతిచేయఁబడుచుండినది. గోపరసమను సాంబ్రాణివంటి బంకయు (సువాసనద్రవ్యము) ను, ముసాంబ్రము, సాంబ్రా

కియు ఈదేశపువని పేరంవియుండెనుగాని నిజమున వవి ఈదేశపు పదార్థములుకావు దేశమున గుఱ్ఱములు చాల శ్రేష్ఠజాతివిశలవు అవి ప్రయాణములకు తఱచు పనికివచ్చుచున్నవి ఒంటెలు వర్తకపుసరకుల మోయుటకు ఉలు నిప్పు కోళ్లును, అడవిగాడిదలు, లేళ్ళు, చిట్లపులులు దేశమందు కలవు కరియన్ గల్ఫుగందు ముత్యాలసలాపము బ్రిటీషువారి హస్తగతమై యున్నది

జ్యోతిషశాస్త్రము అరబ్బీదేశమున వ్యాపించి యుండెను అరబ్బులందరేకె తెగ లున్నను ముఖ్యముగ వీరు రెండు తెగలవారని చెప్పవలయును ఒకతావున నివాసగృహమును కాపురమునుగల్గిన అరబ్బులు ఎక్కువ నాగరికతంగల్గినవారు ఇంకొ వాకిండ్లులేక మందలతో దేశ దిమ్మరులై తిరుగుచు, గుడారముల గ్రామములలో నివసించుచు తిరుగు చుండువారు బెడూయీను లనఁబడుచున్నారు వీరు అపాయకరులు అదికాలమునుండియు దోచుకొనుచుండుటయు, మందలను మేపుకొను టయు వీరివృత్తి ఒక్కొకగుంపున కొక పేకు అధిపతి అందరు గలసి గుడారములగ్రామములతో సంచరించుచుండుదు The hand of Arab has been against every man and every man s hand against his, అని ప్రాశ్చాత్యులు సామెతగా బల్కుచుందురు

అరబ్బులు మహమ్మదుగురుని స్వదేశస్థులు, మహమ్మదీయ మతస్థులు భాష అరబ్బీభాష అదికురాన్ గ్రంథిభాషయందే జనించినది మహమ్మదుగురుఁడు జిబ్రెలువలన ఉపదేశింపబడుటయు అరబ్బీభాషలోనే ఈభాషను కుడివైపునుండి ఎడమవైపునకు వ్రాయుచుందురు మహమ్మదు గురుఁడు క్రీ శ 620 లో మక్కాయందు జన్మించి తనమతమును బోధించి, మక్కాప్రజల వలన బాధింపఁబడి క్రీ శ ౬౨౨లో మదీనాకుఁ బలాయనుఁడై అటనే క్రీ శ 632 లో మృతినందెను

మక్కానగరము మహమ్మదీయుల యాత్రా స్థలము జిడ్డాపురము దీని రేవుపట్టణము. (మహమ్మదీయమతము చూడుఁడు) మదీనాపురము మహమ్మదుగారి గోరీకలది ఇదియు యాత్రాస్థలమే దీనిని భక్తిపూర్వకముగ అల్లాదీవా తున్నబీ యనుచుందురు మదీనా యనగ పురమని యర్థము దీనికి యాంబోపురము రేవుపట్ట ణము మక్కామదీనాలు కలసియున్న దేశభాగమునకు హెడ్జాజనియెదరు తొల్లింటి అరేబియాదేశము హెడ్జాజనియు యామేననియు, ఓమానియు మూడుభాగములుగ నుండెను హెడ్జా జనగ యాత్రాస్థలమని యర్థమట సానాపురము యామేనుభాగమున ప్రధానపట్టణము దీనికి హొడెడ్డాపురము రేవుపట్టణము రియాదుపురము వహాబీసుల్తానుల రాజధానిపురము మస్కాటుపురము వర్తకస్థానము ఇది ఓమాను సుల్తానులకు రాజధాని ముత్యాలసలాపముగల బహారెయిన్ ద్వీపము బ్రిటీషువారిది ఎడెన్ నగరము బ్రిటీషువారి వశముందు డి ఇండియా కు జెందినది ఇట రాతిపటొగ్గునకై ఓడల నిలువురేవు గలదు

అరోరాఆస్ట్రియాలిస్ — అరోరా బొరియాలిస్ చూడుఁడు

అరోరాబొరియాలిస్ (Aurora Borealis) — భూమిగుండా అయస్కాంత శిలాసంబంధమగు నాకర్షణమార్గపు జాడలు కలవనియు, ఆ అయస్కాంతశిలలు భూమియొక్క ఉత్తరపుకొనను, దక్షిణపుకొనను ధృవములందు మనుష్యుల కగమ్యమగు శీతలప్రదేశములందు, బహుశః సముద్రములందు జలములపైకిగూడ నగుపడుచు పర్వతములుగ నుండనోపు ననియు తలంపఁబడుచున్నవి. కావనే దిక్కులంజూపు

కంపనములు ఉత్తరదక్షిణదిశల కాకర్షింపబడు చుండునియు తలంచుచున్నారు. ఈధ్రువము లందాకాశమున నెత్తుగనుండు గాలిపొరలు కడు పలుచనివిగనుండు (Thin air) కొట్టకొనలందు విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవాహము అయస్కాంతశిలలచే నాకర్షింపఁబడుచు, ఎల్లప్పుడా దిశలకు బోవుచు మధ్యమార్గమున నొక ప్రవాహముతో వేఱొక్క ప్రవాహ మెదుర్కొని ఢీకొనుటచే మండుచు, కలువరూపములతో వివిధవర్ణములతోఁ బ్రకాశించుచుండును. దీనికే అరోరాబొరియాలిస్ అనిపేరు. ఇది ఉత్తరధ్రువముకడ దక్షిణదిశకు డుత్తరమునకును, దక్షిణధ్రువముకడ ఉత్తరదిశనుండి దక్షిణమునకును అయస్కాంతశిలల వైపు ఒగ్గుచుఁ గానవచ్చుచుండును

సూర్యరస్మియొక్కపని ఈ ప్రాంతముల గాఁ రాక ఎలఁనఁ ఈక్వేటరు (భూమధ్యప్రదేశము) కిరుగెలంక ఉత్తరాయణము ఉత్తరదిశయందును, దక్షిణాయనము దక్షిణదిశయందను ఆభాగములు సరిగా తలపైనే యుండునట్లు లేరుగు సూర్యుని కిరణములు పక్కవాటుగ కడు దూరము ప్రసరించుటమాత్రమేగాక, పోను పోను వంగుటతో సంబంధదూరముగఁ జేయబడి ఉత్తర దక్షిణ ధ్రువములయందు సూర్యరస్మి పగలుగను, రాత్రిగను తెల్పు విభజనకు పనికి రాదు. కాన నుత్తరధ్రువము ఉత్తరాయణ మారు నెలలు ఒకే పగలుగను దక్షిణాయన మారు నెలలు ఒకే రాత్రిగను పరిగణింపఁగుచు, రోజున కిరువది నాల్గు గంటలుగల భాగము పనిపాటలకు, భోజన విశ్రాంతులకు, నిదురజెందుటకు మాత్రము పరిగణింపఁబడుచుండును. ఇట్లే దక్షిణధ్రువముకడ ఉత్తరాయణమంతయు సూర్యదర్శనమేలేని ఒకే రాత్రిగను, దక్షిణాయన మారుమాసములు నొకే పగలుగను కన్పించెడిని.

ఇంకనీ రెండుధ్రువములందు ఒకే రాత్రిగ దనరు ఆరుమాసముల దీర్ఘకాలము నంధకార బంధురముగ నుండునని తోఁచక మానదు. అట్టియెడ నీ యరోరాబొరియాలిస్ (ప్రకాశము) మాటిమాటికి నెల తెరిపియును లేక భూవలయ రేఖ (Horizon) నాని పెద్దపెద్ద ప్రకాశప్రదేశములుగను (Sheets and Curtains of Light), వంకరలుగల వివిధాకారములుగను, కిరణములుగను, లాంతులుగను, వృత్తములుగను, ప్రకాశించుచు, పర్విడుచు చక్కని వెలుఁగున నంతయుఁ గప్పుదున్నట్లు చేయుచు మరలిపోవు చుండును. ఈ ప్రకాశము తెలుపు, ఎఱుపు, ఆకుపచ్చ, పసుపుపచ్చ, బంగారురంగుల నన్నిటి కాకేవలగాని, కొన్నిటి గాని, యొక్కొక్కటిం గాని కల్గి ప్రకాశించుచుండెడిని. ఈ అరోరా బొరియాలిస్ ప్రకాశము ధ్రువప్రదేశములందే కాక ఉష్ణప్రదేశము (Temperate zone) లందు కూడ చాలాదూరము కన్పించుచుండును, కాని, ఉత్తర దక్షిణ ధ్రువప్రదేశములనే సంపూర్ణ ప్రదర్శనమని చెప్పఁబడిది. దీని సాహాయ్యమునే అట నా చీఁకటిరూఁ దెగ్గకార్యములు నెరవేరనగునట

దక్షిణధ్రువ ప్రాంతముల గనఁబట్టునట్టి విట్టివే యగు వెలుఁగు (కాంతు)లకు అరోరా ఆస్ట్రేయాలిస్ (Aurora Australis) అని పేరిడియున్నారు

అర్ధో ఘటో ఘోషముపైతి నూనం వెలితికుండ లెక్కువ ధ్వనిచేయునని భావము. నిండుకుండ తొణకదను తెలుగుసామెతయునిట్టిదే. సంస్కృతలోకోక్తి

అర్ధోదయ పర్వకాలము — అమావాస్యతిథి - ఆదివారము శ్రవణ నక్షత్రము వ్యతీపాతలు పుష్యమాఘములగాని మాఘమాఘ

మునగాని కూడిన నాపుణ్యకాలమున కర్ధోదయ పర్వకాలమనియు, దీని కించుకన్యూనమైన మహోదయపుణ్యకాలమనియుఁ జెప్పఁబడినది శ్లో॥ అమార్కపాతశ్రవణై ర్యుక్తాచేత్పుష్యమాఘయోః। అర్ధోదయస్సవిజ్ఞేయః కించిన్న్యూనో మహోదయః। అని చెప్పఁబడినది ఇది పుష్యమాఘమాసముల నమావాస్యతిథియందు పైకూటమికల్గినచో సిద్ధించెడిని, అర్ధోదయ మహోదయ పుణ్యకాలములందు సముద్రస్నానము మహాఫలప్రదమని చెప్పఁబడినది అందు నదీసాగరసంగమ ప్రదేశములం దెక్కువ శ్రేష్ఠముగ నెన్నబడుచున్నది.

అర్ధోదయ వ్రతము — మాఘ బహుళ అమావాస్య బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రపూజ

అలంకారశాస్త్రము— అలంకారములను గూర్చి ప్రత్యేకశాస్త్రమని యభిప్రాయము గల్గి వానిని వివరించి గ్రంథములు రచించిన విద్వాంసులు భోజరాజు, భామహుఁడు, వామనుఁడు, భట్టనాయకుఁడు, ఆనందవర్ధనుఁడు, ఉద్భటుఁడు, ఆచార్యదండి మొదలగువా రీపట్ల చిరస్మరణీయులు భోజుఁడు తన సరస్వతీకంఠాభరణమున శబ్దచిత్రము శబ్దాలంకారమనియు, అర్థచిత్ర మర్థాలంకారమనియు, నుభయచిత్ర ముభయాలంకారమనియు,అలంకరించుటను త్రివిధములుగవిభజించెనుగాని,తరువాతి యలంకారికులు ఉభయచిత్రాలంకారభాగమును నిరసించి, అన్ని యలంకారములును ఉభయ చిత్రములనుచు, వానికి ప్రత్యేకత నొసంగుట యసంగతమనిరి

అలంకారికులు తాఁజెప్పఁదలచిన యుక్తిని వినువారి మనస్సులకుఁ జక్కగ నాటుటకై ఉపమానాదులతో నాకర్షణీయ వాక్యములచే వివరింపఁగల్గుట యలంకరించుటయని నిర్వచించిరి అనగా కావ్యమును రుచులచే నలంకరించునవి గాన అలంకారములనియు, విశిష్ట శబ్దవిన్యాసము కావ్యమనియు ఇచట విశిష్టమనిన విశేషతగలది యనియు, శబ్దములనగా శబ్దార్థములు రెండునని యు భావము ఈ సందర్భమున నింక కొంతసంగతి దెలుపఁదగును ఆదికాలపు టలంకారికులు కావ్యమునం దితరలక్షణములకన్న నలంకారములే ప్రధానములను నభిప్రాయములు గల్గియుండిరి అట్టివారిని పరిశీలకులు అలంకార సాంప్రదాయమువారనివాడుచున్నారు వీరు ధ్వని రసము, గుణము వ్యంగ్యార్థము, అలంకారాంతర్గతము లనియు, అందే చేరదగినవనియు గాని అలంకారేతరములు కావనియు నభిప్రాయపడిరి వీరియందు కాల మతిక్రమించిన కొలఁదియు నభిప్రాయభేదము లేర్పడియెనట. వైశిష్ట్యము,ధర్మరూపమని కొందఱన, వ్యాపారరూపమని కొందఱనిరట దానినే వ్యంగ్యరూపమని మఱికొంద ఱనిరట ఇంకను కొంతకాలముగడువ, కావ్యవైశిష్ట్యము ధర్మరూపమని తలంచువారియందును, అలంకారములే ముఖ్యమనువారు కొందఱును, గుణములే ముఖ్యమనువారు కొందఱును, అభిప్రాయభేదము లందిరి కావ్యవైశిష్ట్యము, వ్యాపారరూపమని తలంచువారియందు ఉక్తివైచిత్ర్యము(అనగా మాటలసొంపు) ముఖ్యమనువారు కొందఱును, రసవిషయక వ్యంజనావ్యాపారము ముఖ్యమనువారు కొందఱును, అభిప్రాయ భేదములుగల్గుట చీలిక లేర్పడి, ప్రాచీనాలంకారికు లైదు తెగలైరని వారి గ్రంథములనుండి కన్పట్టుచు కాని తరువాతకాలపు టలంకారికులు, సత్కావ్యమునందు, శబ్దార్థములు, శరీరాంగములం బోలినవియనియు, ధ్వని ప్రాణమువంటిదనియు, రసము ఆత్మలేక జీవమువంటిదనియు, ఓజమాధుర్యాదులు శౌర్యాదులవంటివనియు, అలంకారము లాభరణములం బోలిన యలంకారములే యనియు నభిప్రాయములను స్థిరపఱచుకొనిరి. కి) వె. గ.

శతాబ్దమునాఁటి వాఁడగు మమ్మటుఁడు అలంకారములు ఉక్తివైచిత్ర్యములని తనకావ్యప్రకాశమునందు వివరించియున్నాఁడు.

అర్థాలంకారములు క్రీ. పూ. మొదటిశతాబ్దము నాఁడు భరతుఁడు ఉపమ రూపక-దీపకాలంకారములు మూఁడేననియు, తక్కినవన్నియు నా మూఁడింటియందు చేరినవే యనియు నభిప్రాయపడియుండెను. ఆచార్యదండినాఁగు ముప్పది నాలుగలంకారములుగ నవి విభజింపబడి, ప్రత్యేకత నీయఁబడినవి మమ్మటుని కాలమున కావ్యప్రకాశకర్త ౬౧ంగా, సంకరసంసృష్టులుగాక ఏబదితొమ్మిదలంకారములుగ నా యలంకారవితతియే విభజింపఁబడినదనియు, విద్యానాథుని కాలమున నతని ప్రతాపరుద్రీయమునఁ దరువది మొదలంకారములుగనవ్వియే విభజింపబడెననియు, జయదేవుని కాలమున అతని చంద్రాలోకమునందా యలంకార పుంజమే నూరలంకారములుగఁ జెప్పంబడినదనియు, ఇంక నప్పయదీక్షితులనాఁడు ఆయన కువలయానందమున నాయలంకారములే నూటపదునేనుగ వచింపఁబడినవనియు వివరించిరి. ఇటుల పెరుగుట క్రొత్తవి తీసికొనిరాఁబడ లేదని తెలుపుటకై ఈవ్యాసమునందలి యభిప్రాయము కాన క్రీ. వె. పండ్రెండవ శతాబ్దమునాఁటి వాఁడగు హేమచంద్రుఁడు ౨౯ అర్థాలంకారములను వివరించియుంట ఈతఁడు పేటిసంఖ్యాం దగ్గింకఁ దలంచెనా యని యనిపించక పోదు ఇప్పటి యలంకారికుల మతమునఁ అర్థచిత్రమె అర్థాలంకారమనియు, సరియగు అర్థములేని శబ్దచిత్రము నిరర్థకాలంకృతి యనియు, శబ్దచిత్రము అర్థచిత్రయుతమగునేని, అప్పుడది కవిప్రౌఢిమను సూచించుననియు నున్నది. ఇంక నిక్కాలపు మతమున వాని పేర్లను వివరింతుము

అలంకారములు- కావ్యమునందలి పద్యము లను రుచులనే నలంకరించునవి గాన నలంకారములని పేరందినవి మనుష్యులకు భూషణము లెట్లు అలంకారములో పద్యములకు రుమ లట్టి యలంకారములు అలంకారశాస్త్రముమేరకు శబ్దాలంకారములు, అర్థాలంకారములు నని అలంకారములు ద్వివిధము శబ్దముల విన్యాసమునందే రుచులంగల్గించుటచే శబ్దాలంకారములు గను, అర్థముచే రుచులంగల్గించిన నర్థాలంకారములుగను పేర్కొనఁబడినవి శబ్దాలంకారములు నాల్గుగను, అర్థాలంకారములు నూఱుగను అలంకారికులు విభజించియున్నారు

శబ్దాలంకారములు ౧ ఛేకము, ౨ వృత్త్యనుప్రాసము, ౩ లాటానుప్రాసము ౪ యమకము ననునవి శబ్దాలంకారములు ఇందు నాల్గవది యగు యమకము, ౧ పాదయమకమనియు, ౨ పాదాంతపాదాగి ముక్తపదగ్రస్త యమకమనియు, ౩ సింహావలోకన ముక్తపదగ్రస్త యమకమనియు, ౪ పునరుక్తిదాభాస యమకమనియు, ౫ చిత్రాలంకార యమకమనియు, ౬ బాధకవిత్వ యమకమనియు నాఱుతెఱంగులుగఁ జెప్పఁబడినది మఱియుఁ గడపటిదగు బాధకవిత్వము తిరిగి పదునాలుగు భేదములు కలది

అర్థాలంకారములు—ఇవిశుద్ధాలంకారములు అరువదినాల్గును, సంకరాలంకారములు ముప్పది యాఱును కలసి నూరలంకారములుగ నలంకారశాస్త్రమున గాననగు చున్నవి

శుద్ధార్థాలంకారములు —(౧) ఉపమాలంకారము. ఇది పూర్ణోపమయనియు, లుప్తోపమనియు, ద్వివిధములు. ౧. పూర్ణోపమ ఆర్థియనియు, శ్రౌతియనియు ద్వివిధము. ౧. ఆర్థి ఇది వాక్యగతమనియు, సమాసగతమనియు, తద్ధితగతమనియుఁ ద్రివిధము. ౨. శ్రౌతి, వాక్యగతమనియు, సమాసగతమనియుఁ ద్వివిధము. ౨ లుప్తోపమ ఇది నైదు భేదములు కలది. ౧. అనుపాత్తోపమాన

లుప్త. ౨ అనుపాత్త వాచకలుప్త. ౩. వాచక ధర్మోపాదానలుప్త, ౪ వాచక ధర్మోపమాన లుప్త ౫ సధర్మకము ఇది వస్తుప్రతివస్తూపమయనియు, బింబప్రతిబింబోపమయనియు ద్వివిధము.

(౨) అనన్వయాలంకారము.

(౩) ఉపమేయోపమాలంకారము.

(౪) స్మరణాలంకారము.

(౫) రూపకాలంకారము- ఇది సావయవమనియు, నిరవయవమనియు, పరంపరితమనియుఁ త్రివిధము ౧ సావయవరూపకము ఇది సమస్తవస్తువిషయమనియు, ఏకదేశ (తల) వర్తియనియుఁ ద్వివిధము. ౨ నిరవయవరూపకము- ఇది కేవలమనియు, మాలయనియు, ద్వివిధము ౩ పరంపరితరూపకము ఇది కేవలము,మాలయని ద్వివిధము ౧ కేవలపరంపరితరూపకము- ఇది శ్లిష్టమనియు, అశ్లేషమనియు ద్వివిధము ౨ మాలాపరంపరితరూపకము- ఇదిశ్లిష్టమనియు అశ్లేషమనియు ద్వివిధము

(౬) పరిణామాలంకారము- ఇది ఒకేవిధము

(౭) సందేహాలంకారము- ఇది ౧ శుద్ధసందేహమనియు, ౨. నిశ్చయగర్భితసందేహమనియు, ౩ నిశ్చయాంతసందేహమనియుఁ త్రివిధభేదములు కలది

(౮) భ్రాంతిమతి అలంకారము ఒకేవిధము

(౯) అపహ్నవాలంకారము- ఇది ఆరుభేదములు కలది ౧ శుద్ధాపహ్నవము అలంకారము, ౨. హేత్వాపహ్నుతి అలంకారము, ౩ పర్యస్తాపహ్నుతిఅలంకారము, ౪ భ్రాంత్యాపహ్నుతి అలంకారము, ౫. ఛేకాపహ్నుతి అలంకారము, ౬. కైతవాపహ్నుతి అలంకారము,

(౧౦) ఉల్లేఖాలంకారము ఒకేవిధము.

(౧౧) ఉత్ప్రేక్షాలంకారము- ఇదివాచ్యము, గమ్యము అని ద్వివిధము. [౧] వాచ్యోత్ప్రేక్ష- ఇది జాతి, గుణము, క్రియ, ద్రవ్యములని నాల్గు భేదములుకలది ౧ జాతివాచ్యోత్ప్రేక్ష - ఇది భావము, అభావము అని ద్వివిధము. ౧ భావము- ఇది స్వరూపము, హేతువు, ఫలమునని త్రివిధము ౧ స్వరూపము- ఇది ఉపాత్తగుణనిమిత్తమనియు, ఉపాత్తక్రియానిమిత్తమనియు, అనుపాత్తనిమిత్తమనియుఁ త్రివిధము. ౨. హేతువు ఇది ఉపాత్తగుణనిమిత్తమనియు, ఉపాత్తక్రియానిమిత్తమనియు ద్వివిధము ౩ ఫలము- ఇది ఉపాత్తగుణనిమిత్తమనియు, ఉపాత్తక్రియానిమిత్తమనియు ద్వివిధము. ౨ అభావము ఇదియు స్వరూపము, హేతువు, ఫలమునని త్రివిధము. ౧ స్వరూపము- ఇది ఉపాత్తగుణనిమిత్తమనియు ఉపాత్తక్రియానిమిత్తమనియు, అనుపాత్తనిమిత్తమనియుఁ త్రివిధము. ౨. హేతువు- ఇది ఉపాత్తగుణనిమిత్తమనియు, ఉపాత్తక్రియానిమిత్తమనియు ద్వివిధము. ౩ ఫలము ఇది ఉపాత్తగుణనిమిత్తమనియు, ఉపాత్తక్రియానిమిత్తమనియు ద్వివిధము. ౨ గుణవాచ్యోత్ప్రేక్ష- ఇదియు జాతివాచ్యోత్ప్రేక్షవలెనే భావాభావభేదములచే రెండై, అందొక్కొక్కటి స్వరూప, హేతు, ఫలములుగ త్రివిధములుగ దనరుచు, తిరుగ అవి వానివలెనే అంతర్భేదములు గూడ గల్గి పదునాల్గుగ నాపేర్లచేతనే తనరెడిని ౩ క్రియావాచ్యోత్ప్రేక్ష- ఇదియుజాతివాచ్యోత్ప్రేక్షవలెనే పదునాల్గు భేదములుగల్గి ఆపేర్లచేతనే దనరెడిని ౪ ద్రవ్యవాచ్యోత్ప్రేక్ష- ఇదియు జాతివాచ్యోత్ప్రేక్షవలెనే పదునాల్గుభేదములుగల్గి ఆపేర్లచేతనే తనరెడిని [౨] గమ్యోత్ప్రేక్ష- ఇదియు జాతి, గుణ, క్రియా, ద్రవ్యము లను నాల్గు తెఱంగులుగను, అందొక్కొక్కటి భావాభావభేదములచే దిరుగ రెండుగను, అందొక్కొక్కటి స్వరూప హేతు ఫలములచే తిరుగ మూడేసిగను, అవియు నొక్కొకటి

౧ అనుపాత్త గుణనిమిత్త మనియు, ౨ అనుపాత్త క్రియానిమిత్తమనియు రెండేసిగ నగుచు, మొత్తమున గమ్యోత్ప్రేక్ష యంతయు నలుబది ఎన్మిది భేదములుగ నయ్యెడిని

(౧౨) సహోక్త్యలంకారము- ఇది ఒకే విధము

(౧౩) వినోక్త్యలంకారము ఇది చారుతా వినోక్తి యనియు అచారుతా వినోక్తియనియు, ఇరుదెఱంగులు

(౧౪) అతిశయోక్త్యలంకారము- ఇది యైదు విధములు ౧ సంబాధాసంబాధము, ౨ అసంబాధసంబధము, ౩ భేదాభేదము, ౪ అభేద భేదము, ౫. కార్యకారణవిపర్యాసము అని యైదుభేదములు కలవు

(౧౫) సమాసోక్త్యలంకారము ఒకేవిధము

(౧౬) వక్రోక్త్యలంకారము ఒకేవిధము

(౧౭) స్వభావోక్త్యలంకారము ఒకేవిధము

(౧౮) వ్యాజోక్త్యలంకారము ఒకేవిధము

(౧౯) మీలనాలంకారము- ఒకేవిధము.

(౨౦) సామాన్యాలంకారము ఒకేవిధము

(౨౧) తద్గుణాలంకారము- ఒకేవిధము

(౨౨) అతద్గుణాలంకారము- ఒకేవిధము

(౨౩) విరోధాభాసాలంకారము- ఇది పది విధములు ౧ జాత్యాజాతివిరోధాభాసము, ౨ క్రియయాక్రియవిరోధాభాసము, ౩ గుణేన గుణవిరోధాభాసము, ౪ ద్రవ్యేనద్రవ్యవిరోధాభాసము, ౫. జాత్యాక్రియావిరోధాభాసము, ౬. జాత్యాగుణవిరోధాభాసము, ౭ జాత్యా ద్రవ్యవిరోధా భాసము, ౮ క్రియయాగుణ విరోధాభాసము, ౯ క్రియయాద్రవ్యవిరోధాభాసము, ౧౦ గుణేన ద్రవ్యవిరోధాభాసము

(౨౪) విశేషాలంకారము- ఇది మూడు విధములు ౧ అధారరహిత ఆధేయవిశేషము, ౨. ఏకానేకగోచరవిశేషము, ౩ అశక్యకరణ విశేషము అని.

(౨౫) అధికాలంకారము- ఇది ౧. అధికాధేయము, ౨ అధికాధారమునని ఇరుదెరంగులు.

(౨౬) విభావనాలంకారము- ఒకేవిధము

(౨౭) విశేషోక్త్యలంకారము- ఒకేవిధము.

(౨౮) అసంగతాలంకారము ఒకేవిధము

(౨౯) విచిత్రాలంకారము- ఒకేవిధము

(౩౦) అన్యోన్యాలంకారము- ఒకేవిధము

(౩౧) విషమాలంకారము- ఇది మూడు విధములు ౧ విరుద్ధకార్యవిషమము, ౨ అనర్థ విషమము, ౩ విరూపమానవిషమము

(౩౨) సమాలంకారము ఒకేవిధము

(౩౩) తుల్యయోగి తాలంకారము ఇది ప్రకృతతుల్యయోగిత, అప్రకృతతుల్యయోగిత యని ద్వివిధము

(౩౪) దీపకాలంకారము ఒకేవిధము

(౩౫) ప్రతివస్తూపమాలంకారము- ఒకే విధము

(౩౬) దృష్టాంతాలంకారము ఒకేవిధము

(౩౭) నిదర్శనాలంకారము ఒకేవిధము

(౩౮) వ్యతిరేకాలంకారము- ఒకేవిధము

(౩౯) శ్లేషాలంకారము- ఇది ౧ ప్రకృత శ్లేషము, ౨ అప్రకృతశ్లేషము, ౩ ప్రకృతాప్రకృతశ్లేషము నని త్రివిధము

(౪౦) పరికరాలంకారము- ఒకేవిధము

(౪౧) ఆక్షేపాలంకారము ౧ ఇష్టనిషేధాభాసమనియు, ౨ అనిష్టనిషేధాభాసమనియు నిది ద్వివిధము

(౪౨) వ్యాజస్తుతి- ౧ నిందాకృతస్తుతి యనియు, ౨ స్తుతినిందయనియు నిది ద్వివిధము.

(౪౩) అప్రస్తుత ప్రశంసాలంకారము ఒకే విధము

(౪౪) పర్యాయోక్త్యలంకారము ఒకేవిధము.

(౪౫) ప్రతీపాలంకారము ఒకేవిధము.

(౪౬) కావ్యలింగాలంకారము ఇది వాక్యార్థ హేతుకమనియు, పదార్థ హేతుకమనియు ద్వివిధము

(౪౭) అర్థాంతరన్యాసాలంకారము ఇది విశేషసమర్థిత సామాన్యార్థాంతరన్యాసమనియు సామాన్యసమర్థిత విశేషార్థాంతరన్యాస మనియు ద్వివిధము

(౪౮) యథాసంఖ్యాలంకారము ఒకేవిధము

(౪౯) పరిసంఖ్యాలంకారము ఒకేవిధము

(౫౦) ఉత్తరాలంకారము ఇది ఉక్తకోన్నేరు ప్రశ్నోత్తరమనియు, ప్రశ్నోత్తరమాలికోత్తరమనియు ద్వివిధము

(౫౧) వికల్పాలంకారము ఒకేవిధము

(౫౨) సముచ్చయాలంకారము ఇది గుణసముచ్చయము, క్రియాసముచ్చయము నని ద్వివిధము

(౫౩) సమాధి అలంకారము ఒకేవిధము

(౫౪) భావికాలంకారము ఒకేవిధము

(౫౫) ప్రత్యనీకాలంకారము ఒకేవిధము

(౫౬) వ్యాఘాతాలంకారము ఒకేవిధము

(౫౭) పర్యాయాలంకారము ఒకేవిధము

(౫౮) సూక్ష్మాలంకారము

(౫౯) ఉదాత్తాలంకారము ఒకేవిధము

(౬౦) పరివృత్త్యలంకారము ఇదిసమపరివృత్తి అధికదానాల్పదానము, అల్పదానాధికదానమునని త్రివిధము

(౬౧) కారణమాలాలంకారము ఒకేవిధము

(౬౨) ఏకావళిఅలంకారము ఒకేవిధము

(౬౩) మాలాదీపకాలంకారము ఒకేవిధము

(౬౪) సారము ఒకేవిధము

సంకీర్ణాలంకారములు(ఇవిముప్పదియారు.)

(౧) అవ్యక్త దీకము ఇది పదావృతము, అర్థావృతము, ఉభయావృతము నని త్రివిధము ఈక్రిందివన్నియు నొకేరూపముగల యలంకారములు ౨ పరికీరాంకురము, ౩ ప్రస్తుతాంకురము, ౪ వ్యాజనింద, ౫ అసంభవము, ౬ అల్పము, ౭ కారకదీపము, ౮ కావ్యార్థాపత్తి ౯ వికస్వరము, ౧౦ ప్రౌఢోక్తి ౧౧ సంభావనము, ౧౨ మిథ్యాధ్యవసతి, ౧౩ లలితము, ౧౪ ప్రహర్షణము, ౧౫ విషాదము ౧౬ ఉల్లాసము, ౧౭ అవజ్ఞ, ౧౮ అనుజ్ఞ, ౧౯ లేశము, ౨౦ ముద్ర, ౨౧ రత్నావళి, ౨౨ పూర్వరూపము, ౨౩ అనుగుణము, ౨౪ ఉన్మీలితము, ౨౫ ఉత్తరాలంకారము ఇది శుద్ధమనియు చిత్రమనియు ద్వివిధము ౨౬ పిహితము, ౨౭ గూఢోక్తి ౨౮ వివృతోక్తి, ౨౯ యుక్తి, ౩౦ లోకోక్తి ౩౧ ఛేకోక్తి ౩౨ అత్యుక్తి, ౩౩ నిరుక్తి, ౩౪ ప్రతిషేధము, ౩౫ విధి, ౩౬ హేతువులలంకారము

అలక — అళ్మక చూడుడు

అలకానందనది—(విష్ణుగంగ ధవళీగంగ) గంగానదిలోఁగలియు నుపనది బదరీనారాయణమను పేరుగలబదరీనాథమునకుఁగతిపయదూరమునందుగల వసుధారయనంబడు జలపాతమున జనించిన విష్ణుగంగ (దీని కలకానందయనియు ననుటకూడకలదు) నదితో సరస్వతీనదియొక్క శాఖగ చెప్పఁబడు వేఱొకనది సంగమించినపిదప అలకానందగ పేరందియుండుననని పెక్కుర్రదయభిప్రాయము దీనికిధవళీగంగయనియు ధవళియనియు పేర్లుకలవు గడవాలు (అరుణోద) దేశపు రాజధానియగు శ్రీనగర మీనదీతీరమందేయున్నది దీని ప్రశంస స్కాందపురాణము, విష్ణుఖండము మూడవ అధ్యాయము ౬ యందు గాననగుచున్నది

బదరీనారాయణమునకు కతిపయ దూరమున నసే వసుధారయనంబడు జలపాతమున జనించి, బదరీనారాయణము (బదరీనాథము) ప్రక్కగ

ప్రవహించుచున్నది, విష్ణుగంగ, సరస్వతి నదులను విష్ణుప్రయాగకడం గలుపుకొని (విష్ణుగంగకు ధవళీనది లేక ధవళీగంగయనియుం బేరుకలదు) బ్రిటీషు గఢ్వాలులోని శ్రీనగరముగుండా ప్రవహించి దేవప్రయాగకడ మందాకినిం జేరి పిదపగంగయందు చేరుకొనును అలకానందను ధవళీ సరస్వతీ నదులు కలిసిననది యనెదరు

అలగ్జాండ్రియా పురము — అలసందపురమును చూడుడు.

అలగ్జాండ్రైటురత్నము (Alexandrite Stone) — చలువ ధాతువుగల ఆకుపచ్చరంగుగల (Chrysoberyl) జాతిరత్నము యూరల్ పర్వతములందు త్రవ్వి ఎత్తబడును ఎర్రని కిరణములుండి యానుటయుంగలదు కొంతవరకు విలువగల రత్నముగ నేయున్నది

అలగిచ్చకూర — భావ ౹౹ కూర చూడుడు.

అలచందచెట్టు — లా Dolichos Catiang లేక Dolichos Sinensis అనియు సంస్కృతమున రాజమాష నీలమాష అనియు నాగురు అలచందలు (గింజలు) తొక్కలు సహా వగరుగనుండి మలమూత్రములను వెడలించును కఫమునడంచును తృప్తిగనుండి పైత్యము, కొంచెము గురుత్వముచేయును దీనికి విరుగుడు శొంఠి, కరక్కాయ, ఉప్పు కల్పి చేసినచూర్ణము అలచందపప్పు పొట్టుతీసినది వాడినపప్పు గురుత్వము, పైత్యముచేయును విరేచనబద్ధము గావించును దీనికివిరుగుడు పైచూర్ణము, పిప్పళ్లు విస్తారము ఉదకము అలచందకాయలలోని పచ్చిగింజలు గురుత్వము, పైత్యోద్రేకము, విరేచనబద్ధము గావించును. దీనికి విరుగుడులు పై చూర్ణము, నువ్వులచెట్టు కాల్చినబూడిద, మరియు ఓమము, పిప్పళ్లు కూడ దీనికి విరుగుడులే

అలచందలు వ్యవసాయము — వీనిని బొబ్బర్లనియు నందురు కొన్నిసీమలందు లంకలనియు వాడుటకలదు. ఇది ఇతరజాతులతో కల్పి జల్లిన సంతగా ఫలించునదిగాదు ఎక్కువబలిసి ఇంచుమించు పాదులవలె నావరించు కొని ప్రాకును దీనికి నితరజాతులవలె పురుగులు తినివేయుటవలని నష్టముకన్న దీనియందుగల ఒక విధమగు వాసననుండి దూరములనుండియైనను పశువులు వచ్చి దీనిం దినివేయుటవలని నష్టమధికమై యుండును కాన జాగ్రతగా కాయుచుండవలయును తేలికయగు గరపభూము లీపంటకు శ్రేష్ఠములు నల్లరేగటి యంతయధిక ఫలితము నీయజాలదు కొలకరి దీని నాటుటకైన కాలము దీని నజ్జులు చిక్కు మజాతికిం జెందినదిగ పోల్చెదరు ఈ చెట్టు సాంగముగ పశుజాతికి చాలా బలకరమైన యాహారమైయున్నది తక్కిన స్థితి యందు పెసర, మినుములంబోలిన పంటయై యున్నది (పెసరవ్యవసాయము, మినుముల వ్యవసాయము చూడుడు)

అలంపూషానాడి — అష్టాంగయోగము చూడుడు

అలంబస — ఇక్ష్వాకువంశస్థుడగు తృణబిందుపుభార్య విశాలునితల్లి

అలంబసుఁడు — బకాసురునితమ్ముఁడు. ఘటోత్కచునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు

అలంబిక — ఇప్పుడు అలవియనుచున్నారు. బౌద్ధస్థలము దీనిని హ్యూనత్సాంగ్ నవదేవకులమనియు ఫాహియాన్ ఆల్ అనియు వివరించిరి.

కనూజ పట్టణమున ఆగ్నేయముగా ౧౭ మైళ్లుదు ఇటవానుండి ఈశాన్యముగ ౨౨ మైళ్లు దూరమునను గంగానదిపైనున్నది తొల్లి ఇది కోసల, మగధ దేశముల మధ్య సరిహద్దుగ

నుండెనని డాక్టరు కెరన్ (Kern) పండితుడు అభిప్రాయపడి యున్నాడు అగ్గలవచైత్యమను ప్రసిద్ధమైయుండెను జైనులు దీనిని అలభి యని వాడుచుండిరి మహావీరజైనస్వామి ఇట నుండినవాడగుటచే కల్పసూత్రములు వివరింపబడిన అలంభికాపురమిదియే బుద్ధ భగవానుడిట పదునారవ వర్షకాల (వర్షావాసము) ము గడపెనట ఈపదునారవ వర్షము బుద్ధత్వ మొందినపిదపనని యెఱుంగునది

అలబాస్టర్ రాయి (Alabaster) — దీనిని చంద్రకాంతశిల యని కొందరనెదరు ఆంగ్ల రసాయనవేత్తలు Translucent Form of Gypsum అని చెప్పెదరు ప్లాస్టరుతో కలసి గనులందు దొరకును ఈ రాయి విలువగల రాయి గాదు పలకలుగ కోసి నేలనుపఱచుటకు గోడలకతికించుటకు అధికారముగ నుపయోగించుచున్నారు ఆది యందు గ్రీకుదేశమున అలబాస్ట్రన్ (Alabastron అను తావున దొరకుట చేతనే పేరువచ్చెనని ప్లినీ (Pliny) మహాశయుని వ్రాతలవలన తెలియుచున్నది చాల చల్లగా నుండురాయి హిందూస్థానదేశము దీనిని సంగమ్వర్పత్తర్ అనెదరు

అల్లపుగడ్డి — ఇది నిమ్మగడ్డివంటి గడ్డిమొక్క దీనిని నలిపి వాసన చూచిన అల్లమువాసన గొట్టెడిని దీనినాంగ్లమున జింజర్ గ్రాస్ (Ginger Grass) అనియెదరు దీని కషాయము జ్వరములను హరించును కాళజే నరములకు బలము, పొట్టకు సత్తువ నిచ్చును దీనినుండి తీసిన తైలము వాతనొప్పులను హరించును

అల్పవిద్యామహాగర్వితిన్యాయము— అల్పవిద్యగలవాడు గర్వముగలవాడై యుండు నని భావము

అలభిదేశము — అలంభిక చూడుడు

అలవి — నవదేవాసులను చూడుడు

అలసందపురము (అలగ్జాండ్రియా) - ఇది యోనదేశపు ముఖ్యపట్టణమై యుండెను ఇది పాంచాలదేశము నైరుతిభాగమునకలియుచున్నది మహాలెగ్జాండరుచే నిర్మింపబడినదట, గాని, దీనిం గూర్చి పిక్స్ట్రాన్సెయింతుకు వారు దీనిని కాబూలునకుత్తరముగ నిరువదిమైళ్ల దూరము పాంషడి యొక్క పట్టణస్థలమని చెప్పెదరు (కాంభోజదేశము చూడుడు)

అలసట — ఎక్కువపనిచేసి గాని, విసిగి వేసారినప్పుడుగాని మేదస్సున విషపదార్థ మేర్పడును అట్టితఱి శరీరము గల్గుస్థితికి అలసట యనిపేరు ఇట్టిస్థితి ఎండవేడిమిగాని అగ్ని వేడిమిగాని బడలుదనుకగూడ గల్గుటకలదు బడలిక కుదిరి నిద్రను దెచ్చును అలసిన జంతు రక్తమించుక తీసి, అలసటనొందని జంతువుశరీరములోనికి పిచికారిగు డా గూపి నదియు నలసి పోయిన లక్షణములుకలది యగునని ఇటీవల పరిశీలకులు కనిపెట్టియున్నారు అలసియున్నతఱి జీర్ణశక్తి బలహీనమైయుండునుగాన బలకరమైన భోజనము మంచిదికాదు కాని, సేదదీర్చు పానీయములు మంచివనియందురు నైసర్గికముగ గల్గుచుండు నిద్రకన్న యలసినపిదప గల్గునిద్ర గాఢముగను ఆరోగ్యకరముగ నుండునని కని పెట్టబడినది

అలహాబాద్ నగరము — ఉత్తరదేశమున సంయుక్తరాష్ట్రములలోని నగరము. తొల్లింటిపేరు మాధవప్రయాగయనియు (క్లుప్తముగ ప్రయాగయనియు) నుండెను అనేక యాగములు (క్రతువులు) త్రివేణికడ నిట జరుగుచుండుట యాగములకు ప్రధానస్థానమగుట ప్రయాగయని పేరయ్యెను మత్స్యపురాణాంతర్గత ప్రయాగక్షేత్రమాహాత్మ్యమున నీక్షేత్రము

-కుఁ దూర్పున ప్రతిష్ఠానపురము, దక్షిణమున అలార్కపురము, పశ్చిమమున అక్షయవటము, హద్దులుగా గల్గిన త్రికోణాకార మధ్యప్రదేశము ప్రయాగక్షేత్రమని చెప్పఁబడినది. ఇంతటి పవిత్రక్షేత్రము ముఖ్యస్థానమగు త్రివేణీసంగమ స్థానమని తెలుచున్నది. ఆసమీప నివాసప్రదేశముకూడ నాపేరునే పరఁగసాగెనని తెలుచున్నది.

ఈ అక్షయవటమున్నదిన ప్రదేశము అలహాబాదులోని కోటలోనున్న పాతాళపురి దేవాలయమునఁ జూపుచున్నారు. ప్రతిష్ఠానపురము (పొల్లిటి చంద్రవంశపురాజుల రాజధాని) కోట కెదురుగ గంగానదికవ్వలి (తూర్పు) తీరము పాడవ్రాను ఉండెనని పరిశీలనవలన తెలిసినది. అలార్కపురమును, ఇప్పుడు అరెయల్ అనెదరు. ఆగ్రామము కోటకెదురుగ యమునానది కవ్వలి (దక్షిణ) తీరమున గంగాయమునల నడుమనున్నది. ఇటుల త్రివేణియొక్క తావుగ ప్రయాగ క్రీ. శ. 16 గిడివరకు నుండెనోపును. అప్పుడు అక్బరుచక్రవర్తి యమునపైరస్తాను తనయధికార స్వాధీనములందుంచుకొనుట కాగ్రాయందు కోటఁ గట్టిన తెఱఁగున నిట త్రివేణికడకూడ నొకకోటను గట్టియుండెను. మఱియు నారునభాషయం దీపవిత్ర స్థలికి దైవనివాసమని యర్థమగు యల్లాబాస్ (అల్లావాసము) అనివాడుచూడ నాపేరును వాడుకనదెను. పిదపనింక నచ్చట పట్టణము పెరుగ నౌరంగజేబు దానికే అల్లా అబాదని కాసించెను. ఇప్పు డల్లాహాబాదనఁ బడుచున్నది. త్రివేణికి సమీపముగనుండిన యాత్రాగ్రామమునకు షాజహాన్ జ్యేష్ఠపుత్రుండగు దారాపేరునబరగు నటుల దారాగంజయని మార్పుగల్గెను. ఇట్లయ్యు ప్రయాగయనఁబడుపేరు మాసిపోక యట్లేనిలచి యున్నది. మత్స్యపురాణమునను, పద్మపురాణమునను, మహాభారతమునను రామాయణమునను, ఋగ్వేదమునను, ప్రయాగం గూర్చిన ప్రశంసలుండుట నిది కడుపురాతన స్థలమగుట కేసంశయమును లేదు. దీనిని తీర్థరాజ మందురు. ఇచటనె గంగాతీరమున కులపతియనఁబడిన భరద్వాజమహర్షి యాశ్రమముండెడిదనియు, అటనె భరద్వాజుఁడు శ్రీరామభరతులకు విందులొసర్చెననియు రామాయణమునఁ జెప్పఁబడినది.

శ్లో॥ త్రివేణీం మాధవంసోమం భరద్వాజంచ వాసుకిం వందే౽క్షయవటం శేషం ప్రయాగే తీర్థనాయకే అనిచెప్పఁబడియుంట ప్రయాగయందు దర్శనీయ యాత్రాస్థానము లేవుగలవు. త్రివేణి గంగాయమునలు బహిర్వాహినులుగను, సరస్వతి అంతర్వాహినిగను సంగమించు తావు. ఇది ఇప్పటి అల్లాహాబాదునగరమున కాగ్నేయదిశగ కోట కవ్వలనున్నది. మాధవ దేవస్థానములు రెండుకలవు. కోటలో నాదిమాధవుఁడనియు, దారాగంజియందు వేణీమాధవుఁడనియు రెండు దేవస్థానములను యాత్రస్థులు దర్శించుచుందురు. సోమేశ్వరశివలింగము త్రివేణి కవ్వల గంగానది దక్షిణతీరముగ నున్నది. భరద్వాజాశ్రమ ప్రదేశమున కిప్పుడు 'కల్నెల్ గంజి' యనిపేరు. ఇదనాఁటి శివలింగముకలదు. వాసుకిదేవస్థానము దారాగంజి కుత్తరముగ గంగాతీరమునఁ గున్నది. ఇట గంగలోనికి సోపానములు కలవు. ఇట నాగపంచమినాఁడు స్నానయాత్ర జరుగుచుండును. అక్షయముండిన తావు నిప్పుడు కోటలోని పాతాళపురి దేవాలయముగ జూపుచున్నారు. దీనిక్రిందనే కామ్యకూపముండెడిదట. అందే ముకుందబ్రహ్మచారి యనఁబడిన యతి నివసించుచుఁ బ్రమాదవశమున నజ్ఞానకృతముగఁ బాలలో గలసిపోయియున్న గోరక్తమును పానముసర్చినకతన విరక్తుఁడై సందుబడి మృతినందెనట. తపోబలమున చక్రవర్తిత్వమును, దోషమున జన్మమును గల్గి అక్బరుచక్రవర్తియై జన్మించె

ననియు, నాతని యాదధికభక్తిగల్గి గురునితో తానును ప్రాణత్యాగమొనర్చిన శిష్యుండు వీరబల మహారాజుగ జన్మించెననియు వాడుకగలదు ఈయక్షయవటమును హ్యూయనత్స్యాంగు క్రీ. శ. ఏడవశతాబ్ద మధ్యకాలమున దర్శించి యున్నటుల వ్రాసియున్నాడు. దీనికి శ్యామవటమనియు పేరుండెనట ఇంక శేషించిన శేషనాగదేవస్థానమిప్పుడు త్రివేణినుండి మూడుమైళ్లు దూరము గంగకుత్తరతీరమునను బర్దేవ బనుగ్రామమున గలదు. దేవునిసైత మచ్చటివారు బలదేవుఁడు (బలభద్రస్వామి) యనివాడుచుందురు తొల్లింటి శేషనాగమును పేరిప్పుడు వాస్నాగ్ అయి హిందూస్థానివారిచేత వాడఁబడుచున్నది ఇవిగాక పాతాళపురి దేవాలయమును యమునివిగ్రహమును, గోరక్షకనాథగురుఁడని (గురు గోరఖ్ నాద్)యును చున్నారు

అలహాబాదు శాసనములలో నొకశాసనమున హర్షవర్ధనుని సంతకము "శ్రీమన్మహారాజాధిరాజ శ్రీహర్షస్య స్వహస్తోమమ' అనియుంటఁ గాననగును ఇది సంతకము గానోపు దీనిని బన్స్ఖెరా శాసనమనియు నందురు బుద్ధభగవానుఁడిటకువచ్చి తన మతబోధఁ గావించెనట అశోక చక్రవర్తి క్రీ పూ మూఁడవశతాబ్దమున నిటకేతెంచెనట మఱియు నాచక్రవర్తియే ఇప్పుడలహాబాదు కోటయందుఁ బాతఁబడియున్న శాసనముల స్తంభమును ఇచటికి ముప్పదిమైళ్ల దూరమున యమునానదిపైనుండిన కౌశాంబి నగరమున వేయించెనట. కౌశాంబి నగరము, హస్తినాపురము గంగానదియందుఁ గలసినపిదప పాండవుల సంతతిప్రభువులు రాజధానిగ రాజ్యమేలినతావు. వత్సమహారాజునకిదియే రాజధాని ఇంకను కౌశాంబి యధికారకాలమున పాడైన ప్రతిష్ఠానపురపు తావున నొక సైన్యదుర్గముండెడిదట. ఈ స్తంభ మెవ్వారివలననో అలహాబాదు కోటకడకుం జేర్పఁబడెనదట. ఇప్పుడు కోటలో నిలువఁబెట్టి పాతఁబడియున్నది దీనిపై నారు అశోకశాసనములు, సముద్రగుప్తుని జయశాసనము, రెండితర శాసనములు, జహంగీరు సింహాసనమెక్కిన పారశీశాసనమొకటియు, నింక మఱి కొన్ని శాసనములును కలవు.

అక్బరువలన అలహాబాదు, సుబా నేర్పరుపఁబడెను. అందు బీహారమువరకుఁ గల తూర్పు జిల్లాలును, దక్షిణముగ కాలాంజరము వరకుఁ గల ప్రదేశమందలి జిల్లాలును, పశ్చిమముగ కారామానిక్పురము వరకుఁగల ప్రదేశమందలి జిల్లాలును చేరియుండెను ఈ నగరముననే ఈస్టిండియా కంపెనీవారికి బంగాళాదేశపు దివానీ యొసంగుచు రెండవ షాఆలంపాదుషా సనదొసంగెను అది క్రీ. శ. ౧౭౬౫వ సంవత్సరము జహంగీరు చక్రవర్తి జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రితోఁ గలహించి, పట్టుబడి, కారాగారవాసము నిటనే గడపెనట ఆతని గోరీ అలహాబాదునందలి ఖుసురూబాగునందున్నది ఆప్రక్కనే ఆయన తల్లి షాబేగం గోరికలదు. ఆమ భర్తకును పుత్రునికిఁగల స్థితిం గాంచి ఖేదమంది, పుత్రుని మరణమునకు ముందే ఆత్మహత్య గావించుకొనెనందురు ఆమె క్రీ. శ. ౧౫౮౫ లో జహాంగీరునకుఁ బరిణయమై ౧౫౮౭ ఖుసురును గని ౧౬౦౫ లో మృతిఁజెందెనని చెప్పఁబడినది

అలహాబాదుకోట ఆంగ్లసైన్య స్థానముగ నొనర్పఁబడి ఈస్టిండియాకంపెనీవారి యాక్రమణ క్రిందికి క్రీ. శ. ౧౮౦౫ లో వచ్చెను. సిపాయిల తిరుగుబాటుకాలమున నాయకుఁడగు లైఖత్ అలీ మౌల్వీ ౧౮౫౭ మొదలు ౧౮౫౮ వరకు కొలది కాలముండెనుగాని నీలుసేనాని క్రింద మద్రాసు పటాలము లరుదెంచగనే యతఁడు పారిపోవ ఆంగ్లులవశమాయెను తిరుగుబాటు చల్లారినతరువాత విక్టోరియా మహారాజ్ఞి పరిపాలనకుం జేరినటుల

ప్రాకామేమను అలహాబాదనందే కోటవెలుపలి బురుజుపై క్రీ వె ౧౮౭౯ నవంబరులో మొదటి రాజప్రతినిధిగా కానింగుప్రభువు చదివియుండెను అలహాబాదునకు దారాగంజికి సమీపమున నలోపీదేవి దేవస్థానము చూడదగినదని యందురు ఇది ౧౦౮ పీఠములలో నొకటి (శక్తిపీఠములు చూడుడు) ప్రతిష్ఠానపురము డిగతావున నిప్పుడు ఝూన్సీ యను గ్రామము కలదు (ప్రతిష్ఠా పురము చూడుడు) చైతన్యస్వామి యిటకు యాత్రవచ్చి టుల చైతన్య చరితామృతమునం జెప్ప బడియున్నది

అల్లమరాజు రామకృష్ణకవి —

ఆంధ్ర కవులలో నాధునికులుగ బరిగణింపబడినవాడు ఆరామద్రావిడశాఖ బ్రాహ్మణుడు వారి తన గోత ము తండ్రిపేరు రంగనాధము నివాసము పిఠాపుర ప్రాంతమునందు చేబ్రోలు రచించిన గ్రంధములు కవిచకోరచంద్రోదయము, (ఇది దాక్షారామ భీమేశునకుగ్కృతి), వైనతేయ విజయము, సత్యభామావిలాసము, గౌతమీ మహాత్మ్యము, గ్రాహదీపరిణయము, సుశోభా వివాహము, హనుమదాఖ్యానము, సుకవిజన మనోర జనము, మదాలసా పరిణయము, శంతను విలాసము, అధ్యాత్మ రామాయణము, అచ్చ తెలుగు భాగవతము, రామకృష్ణీయము (ఇది ఆంధ్ర శబ్దచింతామణికి వ్యాఖ్యానము)

అల్లము చెట్టు — లా Zingiber Officinali

ఆ గ్ల Ginger స౦ ఆర్ద్రక, కటుభద్ర, గుల్మమూల ఇది చాల వైద్యగుణములు గలది దుంపజాతి కారము వగరు, రుచులుగల్గి యుండునది అల్లమునందు హీనపుజాతిని అడివి అల్లము కాని అల్లము నని యందురు త్రిదోషములు హరించును అరోచి కేచనములు కట్టును అగ్నిమాంద్యము, అగ్నిపైత్యములు, ఉబ్బు జాడ్యము, కంఠరోగములు, కడుపునొప్పులు కాలు సేతుల పొరలాడుట, గుల్మము, నాసరోగములు, పాండువు, పీనస, మూత్రకృచ్ఛ్రము, మలమూత్ర నిరోధము, మేహరోగములు, శ్వాస కాసలు, శ్లీపదము (బోదకాలు), శూలలు, శోష, సన్నిపాతము, క్షయ నివారించును వేడి చేసిఅర్శను జఠరదీప్తి, బలము, వీర్యవృద్ధి, దేహపుష్టి కాంతి, జ్ఞానశక్తి, వీనిని వృద్ధిజేయును. ఒణ్ణశక్తి శార్ఙము వీనికి బలముగల్గి చును లోని చెను పదార్థములను వెడలించి కిములాజంపి లోగసుభ పఱ్చి ఓదాహము డేయును అజీర్తి విరేచనములనుమార్చును మలము వెడలించును గొంతుక బొంగురు పోకేయును దీనికి విరుగుడులు చందనము వాతశరీరులకు పాలు, వేడిశరీరులకు బాద మాను ఇంక నీ యల్లము నకుం జెందిన మామిడియల్లము ప సిద్ధ భోజనపదార్థము లాటిన్భాషయందు Curcuma amada అనియు, ఆ గ్లమున Mango ginger అనియుపేర్లు దుంపలందు నిల్ల విరేచనములు కట్ట గుణము కలదందురు. కని నూరబైచి ఊరగాయ జయుంరు

అల్లమురాజు సుబ్రహ్మణ్యకవి —

ఆంగ్ల కవులలో నాధునికులందు పరిగణింపబడిన వాడు ఈతడల్లమరాజు రామకృష్ణ కవికి దమ్ము డట రచించినవి శ్రీకృష్ణ కళ్యాణమను ప్రబంధము (ఇది కాకినాడ బచ్చు రామేశం గారికి కృతియీయబడినది), మణిధ్వజచరిత్ర, భద్రాపరిణయము అత్మబోధము (ఇది ప్రశ్నోత్తర రత్నమాల యనబడుచున్నది), శివ ధర్మము (ఇది లింగంపర్తిలోని శ్రీరాముల కంకితము) ఈ కవి నివాసము పిఠాపురమునకుం గతిపయ దూరమునందున్న చేబ్రోలు గ్రామముట ఆరామద్రావిడ బ్రాహ్మణుడు, వారిటసగోత్రము, తండ్రిపేరు రంగనాధము

అల్లము వ్యవసాయము — ఇది పసుపుం బోలిన వ్యవసాయము. దీనికి భూములు, నేయు ఎరువులు, నీడ, నీరుదోడుటలు మొదలగు పరిస్థితులన్నియు పసుపు వ్యవసాయముం బోలి యుండును. (పసుపు వ్యవసాయము చూడుడు) ఎకరమునకు ౧౨ వందలు మొదలు ౧౫ వందలు పౌన్లవరకు ముదరుటల్లము ముక్కలుగఁ గోసి రెండు, మూడు అంగుళముల లోతునకు తొమ్మిదంగుళముల దూరమున కొక్కొక్కటిగా నాటి, నీటి వ్రేళ్లకు చెమ్మమాత్రము తగిలి, నీరు నిలువకుండ నారిపోవునటుల నీరుగట్టుదురు. అల్లమునకుఁ గలుపుఁడరాదు గాన, అవసరముబట్టి అయిదారు సార్లు కలుపుఁదీయుదురు. ఇది ఆరునెలల పంట. ఎకరమునకు ౧౨ వేల పౌనులు సిద్ధపరుపఁబడిన యల్లము ఫలితముగల్గును. అల్లమునకు ఎరువు తక్కువైనను, నీరు తక్కువైనను, ఎండకాచినను చక్కఁగ పెరుగదు. అల్పజాతి అల్లమునందు పీచెక్కువై యుండును. పరిస్థితులనుకూలించిన యెడల నల్లము కండఁగలిగి, పెద్ద పెద్ద దుంపలుగ నూరును. అల్లమును శొంఠిగఁ జేసి నిల్వయుంచుకొనెదరు.

అల్లరచిల్లరమూక — ఆంధ్రభాషా సాంప్రదాయార్థపదము. చిల్లరయన తక్కువవారని యర్థము అల్లరచే లాతివారని భావము.

అల్లరిబాజా — ఆంధ్రభాషా సాంప్రదాయార్థపదము అల్లరిచేయుచు, కేకలు, ఏడ్పు మొదలగు ధ్వని నధికముగనొనర్చుపిల్లలను అల్లరిబాజాయని వాడుటకలదు గాని, యిదిసుప్రసిద్ధము కాదు ముగ్గుకొలది పెద్దవారు చిన్నపిల్లల నిట్లనుటఁ గాననగును.

అలర్కుఁడు — కాశ్యపుని సంతతి వాఁడు. ప్రసిద్ధికెక్కిన మహారాజు తండ్రి కువలయాశ్వుఁడు. కొడుకు సన్నతి. దత్తాత్రేయునివలన యోగమార్గవిద్యోపదేశ మందినవాఁడు ఇాకను వేఱొక యలర్కుఁడు చంద్రవంశ క్షత్రియుఁడు. తండ్రి కువలయాశ్వుఁడను నామాంతరముగల ప్రతర్దనుఁడు కుమారుఁడు భార్గవుఁడు మనుమఁడు భర్గభూమి

అల్లసాని పెద్దనామాత్యకవి — ఆంధ్రకవులలో మధ్యకవులందుఁ బరిగణింపఁబడిన వాఁడు. నందవరీక నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు తండ్రి పేరు చొక్కనామాత్యుఁడు బళ్లారిప్రాంతమున దూపాటిసీమలోని దోరాలగ్రామమితని పూర్వ నివాసము తర్వాత విజయనగర రాజధానియం దున్నవాఁడు శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌముని యాస్థానము విద్వత్కవులగు నష్టదిగ్గజకవులలో నగ్రగణ్యుఁడు మొట్టమొదట ప్రబంధరచనకు మార్గముజూచి తాను మనుచరిత్రను రచించి, తర్వాతికవులకు మార్గముజూపినవాఁడగుట, ఆది ప్రబంధకర్త యనఁబడినవాఁడు చక్రవర్తియగు కృష్ణదేవరాయునివలన ఆంధ్రకవితా పితామహుఁడను బిరుదమును, గండపెండేరములును బహుమానమంది, యనేకాగ్రహారములఁ బొందిన వాఁడు మనుచరిత్ర మనఁబడు స్వారోచిషమను సంభవంబను మహాప్రబంధము రచించి, శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌమునకుం గృతియిచ్చెను అద్వైతము మొదలగు కొన్నిగ్రంథముల రచించిన వాఁడు. మఱియు నీతఁడు హరికథాసారమను గ్రంథము మొదలగు ననేకగ్రంథములను పెక్కు చాటుధార పద్యములు రచించెనట చాల సుప్రసిద్ధుఁడగు కవివరేణ్యుఁడు.

అల్లజీరా (మెసపొటేమియా లేక మసోల్ దేశము) — ఆశియాఖండమున టర్కీవారి రాజ్యములోనిది. తొల్లింటిపేరు మెసపొటేమియా మసోలుపురము రాజధానియై ప్రధాననగరమై యుండె, మసోలుదేశ మనఁబరగుచుండెను. కురుదుస్థానమునకు దక్షిణమున టైగ్రిస్ యూఫ్ర

టీసు నగరులనడుమ నున్న దేశము అల్జజీరా యన అరబ్బీభాషయందు ద్వీపమని యర్థము మెస పొటేమియా యనినను మధ్యభూమి యనియే యర్థము తొల్లింట గొప్ప ఫలవంతమగు దేశముగా నుండినది నీటికాల్వలు మరమ్మతు లేక పాడై దొంకలమయమైపోయిన చక్కని సమతల ప్రదేశము. వేసవికాలమున గాడ్పు లధికముగా వీచును ఇప్పుడు పట్టణములందున్న వారే ప్రజలు. దేశమందు దేశద్రిమ్మరులగు అరబ్బు బెడోయీనులు తిరుగుచుందురు ముఖ్యస్థానమగు మసోలుపురము తొల్లింట మూలినుసానుల నేలకుం జేరందియుండినది ఈనాట్టలనేలకీపేరు ఈ పురము నుండియే కలిగెను మసోలుపురము టైగ్రిసు నదీతీరము ఎదురుగనే తొల్లింటి రాజ్యకాలము నాంటి రాజధానిగనుండిన నినివేపురపు పాడు కన్పించుచుండును. (కురుకుస్థాను మోసుండు) నదియందు దయార్బెకరువరకు ఓడలు పోవును తొల్లింట ఓర్ఫాపురమిప్పుడు ఉర్ అనియు పిలువంబడుచున్నది ఛాల్డీసువారినాడు ఎడెస్సా యనంబడుచు డెను

అల్హాంబ్రా ప్రాసాదము—అరేబియన్

నైట్సు కథలందు ప్రసిద్ధమైన భవనము స్పానియా దేశమున డారోనదీతీరమున గ్రనడా పట్టణము కడనుకొండపై నున్నది ఇది గ్రనడారాజ్యమును క్రీ. వె. ౧౨౩౨ మొదలు ౧౨౭౩ వరకు పాలించిన ౧ వ మహమ్మదు సుల్తాను కాలమున ప్రారంభింపఁబడినది యనియు, క్రీ వె ౧౩౩౩ మొదలు ౧౩౫౩ వరకూ పాలించిన యూసూఫు సుల్తాను కాలమున బూర్తి చేయఁబడినదనియు దేలుచున్నది. చూడదగిన సుందరతర భవనములలో నొకటి. దీనిని ఆంగ్లభాషా కోవిదులు కొందఱు (Red Castle) అని వాడియున్నారు. క్రీ. వె. ౧౮౧౨ లో ఫ్రెంచి సేనానియైన మహానుభావుఁ డొకఁ డొనర్చిన దుండగపు విధ్వంసనములవలనను, కాలముగడుచుటవలనను ఈ మహా భవన సౌందర్యము కొంత తగ్గినను నేటికిని దర్శనీయమై యున్నది క్రీ వె. ౧౮౧౨ లో కొంతగను, ౧౮౨౮ మొదలు ౧౮౭౦ వఱకు కొంతకొంతగను పునరుద్ధరణము జరిగినది, గాని, చాలదని తోపకపోదు. స్పానియా దేశమందలి గ్రనడా పట్టణమునుండియే దీనిం గాంచ నేగవలయును అత్తరికొండ నెక్కుచు, నొక సుందరోద్యానవనముగుండా నేగవలసియుండును ఇరుగు నీటివసతులు మెండుగ నమర్పఁబడియున్నవి దరికేగువఱకు మహాప్రాసాదపు విశదమేమియుఁ గానరాక మరుగుపడి యుండును. ఇది మూరు జాతివాఁడగు సుల్తానును, అతని సుతుండును నిర్మించిరట. అల్హాంబ్రా మధ్యభాగమున రెండు గొప్ప వాకిళ్లు కలవు. అందొకటి చేపలసెం చుకుండుకలది. ఈ వాకారము పొడ పుత్తరదక్షిణములుగ ౧౩౮ అడుగులు, తూర్పు పడమరలుగ వెడల్పు ౭౪ అడుగు లుండును రెండవది సింహముల ఔత్కానాయుండు వాకిలి ఇరుగుం బండ్రెండు సింహములు చలువరాతివి కుక్కలఁబోలినవి ప్రమోయు ఔత్కానా కలవు. ఈ రెండు వాకిళ్లంజుట్టియె తక్కిన భవనభాగము లున్నవి భవన పార్శ్వములందు ముఖమంటపములనుబోలు కట్టడము లనేకము లున్నవి అవి చలువరాతి స్తంభములచే భరితములై యున్నవి. ఈమంటపములు వాకిళ్లలోనికిఁ బ్రోసికొనివచ్చినట్లుండును. భవనమునందున్న కొల్వుకూటములు (చావిడులు) వాకిళ్లలోనికి దెరువఁబడి యుండును. ఇందు అబెన్సరేజస్ అనఁబడుసావిడి ప్రేలాడు తేనెపట్టులంబోలిన పనితనముం బ్రదర్శించు ప్లాస్టరు (పాలగచ్చులతోనిండి యమృతపుఁ జేతి) పనిం బ్రదర్శించుచు వచ్చెరువుఁ గొల్పెడిని. రాతి చెక్కడపు పనియు విచిత్ర మనిపించకపోదు.

అల్ట్సర్ (నరగణా) — గ్లాంకు చూడుడు

అలాండుద్వీపములు (**Aaland or Aland**)- ఈద్వీపసముదాయము బాల్టినియా సముద్రాగ్ర గుడముకడ నున్నది. ఇవి ముప్పదికలవు. ఇవుకు ఫిన్లాండు ప్రజా ప్రభుత్వమునకుం జేరియున్నవి. ఇం దన్నియు జననివాసములుగలేవు. ఇందు బెద్దదియు ప్రధానమునగు ద్వీపము పదునెన్మిది మైళ్ల పొడవుగలది. దానినుండియె ద్వీపసముదాయమునకుఁ బేరుగల్గెను ద్వీపములన్నియు గలిసి ౫౪౧ చతురపు మైళ్ల వైశాల్యమనియు, సం ౧౯౨౦లో జనులు వసించుచున్నారనియు, క్రీ. శ. ౧౯౦౩న తమ్మరమున లెక్కింపఁబడిది. క్రీ శ ౧౯౨౧ జాతిసమితి (**League of Nations**) తీర్మానమునననుసరించి ఫిన్లాండుకుఁ జేరియున్నవి.

అలాబూతలాక న్యాయము — ఆనపకాయ యొక రాతినెగడలో పుట్టి పెరుగుటవలన, నారాతినెరద యాకృతినే ధరించునట్లు పరిసరమగు నాశ్రయస్వభావమునే పొందిన దానింగూర్చి చెప్పఁబడు న్యాయము.

అల్లా (నామము) — మహమ్మదీయ మత సిద్ధాంతమున అల్లాయనునది దేవునిపవిత్ర నామము వారిమతమున దేవునకు మూడువేల నామములు కలవు అందు మిగులపవిత్రవంతమై పరమేశ్వర ప్రతీతిగాంచినది "అల్లా" యను నామము. దీనింగూర్చి తప్సీరీబహా రనంబడు ఇజ్మాగ్రంథములందు వివరింపఁబడియున్నది. దేవదూతలెరింగిన నామములు ౧౦౦౦, దేవునిప్రవక్తలకుఁ దెలిసినవి ౧౦౦౦, యూదమతగ్రంథమునగలవి ౩౦౦, యూదమత గీతములందుగలవి ౩౦౦, మంత్రములందుగల నామములు ౩౦౦, ఖురాన్ షరీఫునందున్న నామములు ౯౯, ఎవరికీ తెలియక లోకమెరుంగని నామమొకటికలదు ౧, మొత్తమన్నియుకలసి ౩౦౦౦.

అల్ట్రావయొలెట్ రేస్—సూర్యాగ్ర కిరణచికిత్స చూడుడు

అల్పారంభః క్షేమకరః — ఇది సంస్కృత భావమందలి లోకోక్తి కొంచెముగా నారంభించి పనిచేయుట క్షేమకరమని భావము

అలిజ్యరెన్ రంగులు (**Alizarin Paints**) — అరబ్బీపదము నుండి కల్గినది ఆపేరుగల చెట్లరసము నానేకరంగులుగ నొనర్చుదురు అన్నియు అలిజరెన్ రంగులుగనే పేరందినవి. ఈరంగులకుఁ గృతకముగ వేఱు చాల పదార్థములతో నీరంగులేతయారుచేయ పెర్కిన్ అనునాతఁడ చాలా ప్రయత్నించి క్రీ. శ. ౧౮౬౮ లో జయప్రదముగ సఫలుఁడయ్యెను. ఆరాగు చౌకగ క్రిటే దట

అల్లి (పండ్లు) చెట్టు — లా **Memecylon tinctorium** ఇది పండ్లనిమిత్తమై ఉపయోగించు ఒక పాటి చిన్న పొద లేక డొంకచెట్టు. పుష్పములు, పండ్లు నీలవర్ణమై పండ్లు రుచిగానుండెడిని వర్షాకాలమున పూచి శీతకాలమున పండును క్రిమింగల్గింమను చెట్టు వేళ్లు ఆకులు కషాయము మేహశాంతిని జేసి విరేచనములను గట్టును అతిఋతుర క్తస్రావము, సెగరోగము, కుసుమ వీనినిఁదగ్గించును దీనిఆకురసము వేడినీళ్లతో కల్పి వడగట్టినది నేత్రరోగములం గుదుర్చును. ఆనీళ్లతో నేత్రములం గడుగుదురు.

అలీఫ్ అక్షరము — అరబ్బి అక్షరములలో మొదటియక్షరము పరమేశ్వరుఁడగు అల్లామొక్క అర్థస్వరూపము. పరమకల్యాణప్రదము, మంగళప్రదము, గాన మహమ్మదీయులలో పత్రములశిరమున వ్రాయుచుండు యాచారముకలదు.

అలీయూటియన్ ద్వీపములు — సైబీరియాకుచెందిన కామ్చట్కా ద్వీపకల్పము నుండి అమెరికావరకు వ్యాపించియున్నవి. ఇవి సైబీరియా ప్రభుత్వమువారివి (సైబీరియా దేశము చూడుడు).

అల్జీరియా దేశము (Algeria) — ఆఫ్రికాఖండమున బెర్బరీస్టేట్సు అనంబడుస్టేటులలో నొకదేశము. (ఆఫ్రికాఖండము బెర్బరీస్టేట్సు చూడుడు) వైశాల్యము ౧౮౪౦౦౦ చతురపుమైళ్లు. ఇది ఫ్రెంచివారాక్రమించియుంట వారివశమైనదేశమై యున్నది. క్రీ పూ ౧౮౩౦ సంవత్సరమున దీని నేలుచుండిన ప్రిన్సు డే (Prince Dey) ను జయించి వారాక్రమించి యుండిరి. ఇందించుమించుగ నేబదిలక్షల జనులున్నారనియు, నందు రెండులక్షలు లైరోపాదేశస్థులనియుఁ జెప్పంబడినది.

అల్జీరాశబ్దమునకు ద్వీపములపురమనియర్థము. దీని తొల్లింటి రాజధానిపేరు అల్జీరాయనియె యుండెను. బహుశః దానినుండియె దేశమునకీపేరై యుండనోపు. అల్జీరాపురవాసులు తొల్లింట గొప్ప యోడదొంగలుగనుండిరట. వారికడ పెక్కండ్రు క్రైస్తవులు బానిసత్వమునందుండిరట. క్రీ. శ. ౧౮౧౬ లో ఎక్సుమూరు ప్రభు ఏపట్టణమును విధ్వంసనమొనర్చి క్రైస్తవ బానిసలను విడిపించెనట. ఈపురముయొక్క రేవున హార్బరునందుగల ద్వీపములనుండి అల్జీరాయనుపురము గల్గియుండుచు అల్జీరియాదేశ మెడారిప్రదేశముగ నుండును. ఫ్రెంచివారీయెడారులయందు ఇసుపబావులను వేసి నూతులంద్రవ్వించి దాహాదకవసతి నభివృద్ధిచేసిరి. మంచి తావులందు గోధుమలును బార్లీధాన్యమును ఎస్పార్టోగడ్డి పైరు చేయంబడుచున్నవి. ద్రాక్షతోటలు, ఓలివ్ తోటలు, పట్టుపురుగుల పెంపకమునకు మల్బెరీవృక్షముల తోటలు పెంచఁబడుచున్నవి. ఇప్పుడు అల్జీర్సుపురము పొగయోడలు బొగ్గువేసుకొను స్థానము (Coaling Station) గ నున్నది. కాన్స్టాంటైనుపురము కాన్స్టాంటైను చక్రవర్తిచే తిరుగ కట్టంబడినది. తూర్పున బోనాపురమును, పశ్చిమమున ఓరాన్ పురమున వర్తకము నడచు రేవుపట్టణములు. ఈ దేశమును ఫ్రెంచివారు చాలా అభివృద్ధిపర్చి బాగుచేసియున్నారు.

అల్బేనియా స్టేటు — ఐరోపాఖండమున టర్కీ ఇచ్ఛారపుగోనిది (టర్కీదేశము చూడుడు)

అల్లులలో మల్లు పెద్ద — ఆంధ్రలోకోక్తి.

అల్యూమినియమ్ — షటి బాక్సుమట్టి చూడుడు

అలెగ్జాండరు ది గ్రేటు యుద్ధయాత్ర — ప్రపంచమునందనేకుల కనేకవాంఛలు. ఈతనికి నగరవాంఛ. ఐరోపాఖండమునందలి గ్రీసుదేశమున మేసిడోనియా యనంబడు చిన్నరాష్ట్రముండెను. దాని నీతని తండ్రి రెండవ ఫిలిప్పు ప్రభువు పాలించుచుండువాడు. తండ్రి జీవితకాలమున నలెగ్జాండరు కాలపు ప్రసిద్ధపండితుఁడగు అరిస్టాటిల్ గారికి శిష్యుఁడై విద్యాభ్యాసమొనర్చెంగాని ఆయన తత్వశాస్త్రమీయన పాటించినట్టు కనపడదు. అలెగ్జాండరు క్రీ పూ ౩౫౬ లో జన్మించి ౩౨౩ లో మృతినందుటంజేసి ముప్పదిమూడేండ్లు మాత్రమే జీవించినట్లగుపడుచున్నది. విద్యాభ్యాసము ౩౪౩ మొదలు ౩౩౭ వరకు అనగా మూడేండ్లని లెక్కతేలినది. రాచకార్యనిర్వహణమొనర్ప నీతని ౧౬ వ ఏట నారంభించి తన ఇరువదియవయేట తండ్రి చనిపోగా నీతఁడు ప్రభువయ్యెను.

తొలుత మేసిడోనియాప్రాంత సీమలన్నిటిపై దాడివెడలి వశపరచుకొని క్రీ పూ 334 లో యుద్ధయాత్రకు వెడలి యావత్సరమే పెక్కండ్రు పారశీకప్రభువుల నోడించెను ఫొనిషియా టైర్ రాజ్యములను వశపరచుకొని 332 లో ఈజిప్టును వశపరచుకొనెను 331 లో పారశీక సామ్రాజ్యమును గల్గిన చక్రవర్తియగు దారా (డెరయసు) నుండి కప్పముగొని బాబిలోనియా, సుసాదేశముల వశపరచుకొని కప్పముల గొని పారశీకపుం బురాతనరాజధానియగు పర్సిపోలిస్ నగరముం దోచుకొని, ఆచక్రవర్తి మోసగానిచే జంపంబడిన కతన తానేప్రభువై క్రీ పూ 330 మే లో చక్రవర్తి పదమంది ఆఫ్ఘనుస్థానము, బెలూచిస్థానముల నాక్రమించి హిందూకుష్ కనుమం దాటి బాక్ట్రియారాజుని యట తన ప్రతాపముం జూపి మరలి కైబరుకనుమమార్గముగుండా భరతదేశముపై పుడచెను సింధునదిని క్రీ పూ 327 లో దాటి తన మామూలుపనులనే నెరపుచు హైడాస్పెస్ అని తాపేరిడిన సెట్లజ్ నదిమొద్దన పురుషోత్తమభూపతిం గెల్చి యాతనికి జోరసని పేరిడెనట అటనుండి విపాశ నదియొద్దకురు వచ్చి (దానికి హిఫాసిస్ అనిపేరిడి) దాటంబోవ నాతనిసైన్యములు తిరుగంబడి ముందుకేగ జాగ నిరాకరించెనట చేయునదిలేక అలెగ్జాండరు మరలి సింధునదికిం జేరి పడవలో బయనమొనర్చి ఆనదీముఖమున సముద్రముం జేరి బెలూచిస్థానమున దరిజేరి నాటున సుసాకుం జేరెనట కాని నావికుండు భరతదేశమున మూడేండ్లుండినటుల పరిశీలకు లనుచుందురు. సుసాలో నుండుతరి పారశీకులతోం దన గ్రీకుల కనుబంధము బలపరుప నిర్వురు పారశీకాంగనలం బరిణయమాడెనట కాని, ఆయన తనస్వదేశముం దిరుగం జూడనేలేదు ఆయనకింకను అరబ్బీదేశముపై కన్నుండెనటగాని, కొన్ని పరిస్థితులవలన కార్యము నెరవేరనేలేదు

అలెగ్జాండరు క్రీ పూ 323 లో స్వర్గముగతిగెనని ఆయన చారిత్రకారులు వ్రాసిరిగాని అది యుద్ధయాత్రకాదు ఇటులజీవయాత్ర 32 సంవత్సరములును, ప్రభుత్వమొనర్చినది 13 సంవత్సరములునని తేలినది అలెగ్జాండరు పేరు పారశీక భాషలో సికందర్ అనియును, అరబ్బీ భాషలో ఇస్కందరనియును, అశోక శాసనములందు అలకసుందరనియును వాడంబడినట్లు కానవచ్చెడిని మహారాష్ట్రులు పారశీకపుబద్ధతినే వాడిరి. ఈతని యాత్రనుండి కొన్ని గ్రీసుదేశపుపద్ధతులు వ్యాపించినటులగాననగును. చరిత్రకారులీయనను అలెగ్జాండరు ది గ్రేటు అని వాడియున్నారు

అలెగ్జాండ్రియా పుస్తక భాండాగారము (Alexandrian Library) మాసిడోనియాభూపతి మహాలెగ్జాండరు మృతిం జెందిన పిదప, ఆయన పాలించిన రాజ్యము చీలికలై ఆయన రాజధానిగనుండిన ఆథెన్సు నగరము వైభవము గోల్పోయినతరి, అలెగ్జాండ్రియా పట్టణము విజృంభించి విద్యలకాస్పదమై గ్రీకు విజ్ఞానమున కునికిపట్టనంబడియెను అలెగ్జాండరు నకుంబిదప గ్రీకురాజ్యపాలనమొనర్చిన మొదటి టోలెమస్ (Ptolemies I) భూపతి విద్యావినోదియై తనరినవాడు ఇతను సోటర్, ఫిలడెల్ఫసు, ఎనర్గిటసు (Soter, Philadelphus, Energetes) అనువారు ముగ్గురును విద్యావ్యాపకమునకుం బ్రమూర్తులనంబడిన వారు విద్యల నాదేశమునం దుద్ధరించియుండిరి

ఫిలడెల్ఫస్ కాలమున వారి ప్రయత్నములు-ధనసాహాయ్యమున నిరుకెగలవారిని గ్రంథసంపాదనకై నియమించి, వేర్వేరుకావుల కనిపిరి వారిగుండా ఎఱిగిన ప్రపంచభాగములనుండి పెక్కు-

సాహిత్య గ్రంథములు మొదలగునవి పాపిరస్ రేకులపై వ్రాయబడి, ఆ చుట్టలు తీసికొని రాబడి, రెండు తావుల గ్రంథ భాండాగారము లేర్పరుపబడినవి. అందొకటి రాజప్రాసాదమున బ్రూషియన్ భవనమునను, రెండవది సెరపిస్ దేవస్థానమున నుంచబడినవి. రాజప్రాసాదమున ౪౯౦౦౦౦ పాపిరస్ చుట్టలును, దేవాలయమున ౪౨౮౦౦ చుట్టలు నుంచబడెననియు, నిందొకే గ్రంథమునకు వేర్వేరు భేదముల ప్రతులుండెననియు, అరిస్టాటలుగారి గ్రంథములే ఐదు వందల చుట్టలు డెననియు చెప్పబడినది.

క్రీస్తునకు పూర్వము ౪౮ సంవత్సరమున జూలియస్ సీజరు అలెగ్జాండ్రియాపై దాడివెడలునప్పుడు దేవస్థానమునందలి గ్రంథసముదాయము సంఖ్య ఇంచుమించు ఏడులక్షలవరకు పెరిగెననియు, కాని అకస్మాత్తుగ సంభవించిన యొక అగ్ని ప్రమాదమున కొన్ని కాలిపోయెననియు, కాని బలమగు ప్రతీతికలుగు ఇంతియేగాక థియోడోసియస్ పరిపాలనకాలమున కొందఱు క్రైస్తవ యువకులు బలాత్కారముగ కొన్ని గ్రంథములు గొంపోయిరందురు మరియు, కేలిఫ్ ఓమారు యొక్క సైన్యాధిపతి అమరు అనునాయన అలెగ్జాండ్రియా కొల్లగొనెననియు అత్తరి గ్రంథ భాండాగారము పాడుచేయబడెనని యొక ప్రవాదము కలదుగాని తగిన నిదర్శనములు కానవచ్చుటలేదు.

తక్కిన రాజప్రాసాదస్థ గ్రంథ భాండాగార సంబంధియై ప్రభుత్వ వ్యయమున నొక మ్యూజియమును, ఏదోయొకవిధమగు విద్యాపరీక్షాస్థానమునుకూడ స్థాపింపబడినవనియు, అందు కొందఱు పండితులు గ్రంథములను తరగతులుగను, గ్రంథకర్తల విభజనవారీగను విభజింప నిర్ణయింపబడిరనియు, మొదటి గ్రంథ భాండాగారాధ్యక్షుడుగ జెనోడోటస్ (Zenodotus) అను పేరుగలవాడనియు పరిశీలనలనుండి తేలుచున్నది. ఇది ఐరోపాదేశములవారి సుప్రసిద్ధ ప్రథమ గ్రంథాలయముగాన దీనిచరిత్ర ఇంచుక ఆంధ్రవిజ్ఞానము నందుంచుట సమంజసమని తలంపనైనది.

అలెగ్జాండర్, అలెక్సియస్, అలెక్సిస్, అలెక్సియా — (Alexander, Alexius, Alexis, Alexia) గ్రీకు పేర్లు. Alexander the Great (King of Masidonia) అలెగ్జాండరు యొక్క పేరునకు helper of men అని యర్థము. ఈపేరు రష్యా దేశమునందెక్కువ ప్రచారమునందున్నది. Aleck, Alick, Eck, Sandv, Sawnie అనునవి దీని ముద్దు పేర్లు. ఇందు Sandy, Sawnie అను రెండును స్కాట్లాండు దేశమున విస్తార ప్రచార మందియున్నవి. పురుషనామములు. క్రైస్తవ నామములు చూడుడు.

అల్బెరూనీచరిత్రకారుడు — గజనీ మహమ్మదుగారి చరిత్రకారుడు. క్రీ. శ. ౯౭౩-౧౦౪౮ కాలమునాటివాడు. ఈతనిపూర్తియగు పేరు అబూరైహాన్ మహమద్ బిన్ అహమద్ అల్ బెరూనీ యట. అరబ్బీ రేఖాగణితము తర్కము, జ్యోతిషవిషయముల నెఱింగినవాడట. చాల దేశములందాది భరత దేశమున కొన్ని శాస్త్రములం జదివినవాడట. తారీఖుల్ హింద్ అనుపేరున భరతదేశపు ఆనాటి చరిత్రను వ్రాసినవాడు. గ్రీకుగ్రంథములను కొన్నింటి ననువదించె నందురు. క్రీ. శ. ౧౦౪౮ లో అఫ్ఘనిస్థాన్ దేశమున మృతినందెను.

అలేఖ్యతము—వాడుకయందిది ఇటులం పేరంది యున్నను నిజమున దీని కలేఖ్యహిమాద్రమ్మని పేరుండుటయె సమంజస మనిపింపక పోదు. దేవుండగు బ్రహ్మము అలేఖ్యము (వ్రాయశక్యముగాని) లగు మహిమలుగలది యని

భావము. ఇది యీనాటి నుత్కలదేశము నందుద్భవించిన మతము సనాతనమగు నార్షేయ మతము నుండి కొంతమార్పుజెంది ఎక్కువగా నోఢ్రుల యందును, ఇటీవల సిక్కోలి ప్రాంతముల, గుంటూరు హైదరాబాదు ఆంధ్రులందు కొంతగను వ్యాపించియున్నది. ఈ మత స్థాపనాచార్యునకు మహిమాగుసాయి యని పేరందురు. ఆతడు సిద్ధపురుషుడనియు, అయోనిజుడనియు, ధర్మప్రచారావతారు డనియు నీమతగ్రంథముల యందు చెప్పబడియుండుట యీ మహాత్మునకీపేరు బోధించిన మతమునుండి కల్గియుండునేమో యని స్ఫురింపక పోదు. ఈ జగద్దేశికుండు తామ్ర (రాగి) ఛాయగల శరీరుడు, మస్తకమునుండి వేలాడు మాచర గుంపు గల జటలు గలవాడట. విష్ణుదేవుని చిహ్నము లగు శంఖచక్రాదులను, అంకుశమును ధరించి యుండినవాడట.

ఈ మహాదేశికునిగూర్చి వీరి గ్రంథములందుం బూర్తిగం దెలియరాకున్నది. ఉత్కల (ఒఢ్ర) దేశమునం దీసిద్ధపురుషుడు క్రీ. శ. ౧౮౨౬ సంవత్సరమునం దగుపడెనట. ఘోడా డెంకనాల్ సంస్థాన రాజ్యమునందు కుంభవృక్ష, పనస (చెట్టుయొక్క పైపొర లేక పట్ట) పరిధానముతోం గానవచ్చె ననియుం జెప్పంబడినది. ఆ పవిత్రస్థలి యందే వీరి ప్రధాన మఠము నిర్మింపబడినది. ఈ ప్రధాన మఠమునే మహిమాగుసాయి సమాధి కలదు. ఇదిజోరుండా యను గ్రామము కడ నున్నది. అందీమతాధికారియగు గోసాయిస్వామి వసించుచున్నాడు. పరిశీలనవలన నచ్చట లోకులకు దర్శన మిచ్చుట క్రీ శ ౧౮౭౬ అని యీ మతస్థులనెదరు. ఈ మఠమిప్పుడు బెంగాల్ నాగపూర్ రెయిల్వే స్టేషనునకుం బదునాలుగు మైళ్ల దూరమునం దుత్కల దేశమున డెంకనాల్ సంస్థాన రాజ్యము నందున్నది.

పూరీ (జగన్నాథము) పట్టణమున జగన్నాథుని దేవాలయావరణమునం గల ముక్తిమంటపమునం దీమతాచార్యుడు వసించుచు, మతబోధ లొనర్చుచు ఏకేశ్వరవాదమును సంస్థాపించువాడు. ఇది క్రీ శ ౧౮౭౦ ప్రాంతమని చెప్పబడుటయు, ఇంచుమించు పన్నెండు వత్సరములు కాలమిట్లు మతబోధ కార్యము నెరపుటయు తెలియుచున్నది. ఈ బోధకుడు ఫలాహారమును, దుగ్ధాహారమును గైకొనుచుండు వాడని చెప్పంబడినది. ఇక్కాలముననే ఈయనకుం బ్రధాన శిష్యుడనంబడిన సిద్ధపురుషుడు గోవింద బాబాగారీయనవద్దకు వచ్చి, బోధనలంది శిష్యుండాయెనట. ఇయనవద్దనుండి దినము శ్రీమహిమా గోసాయిగారు అనంతశయనమున పద్మాసనాసీనుండై బోధించెనని వీరి మతగ్రంథములందు కలదు. ఈ మత గురువు గోవింద బాబాగారికి, కపిలారణ్యమున ఉర సిద్ధులకును బోధించెను.

అలేఖ్మహిమా బ్రహ్మ మతమున ప్రపంచము ఉపాదానకారణముగ పరమేశ్వరునిచే సృష్టింపం బడెను. జగత్పదార్థములు వేర్వేరుగ నామరూపాత్మకములై పరమేశ్వరునికన్న అన్యములై తోచుట భ్రాంతి, అంతా జగమంతయుం బరమేశ్వర పదార్థమేనని భావము. పరమేశ్వరుడు అలేఖ్యమహిమాన్వితుండు, "అలేఖ్మహిమా స్వామి" యని స్మరించుచుందురు. చెప్పునపుడు "అలేఖ్మహిమా బ్రహ్మ"మని యెదరు, నిర్గుణుం డనియెదరు. నిర్గుణత్వమే పరమేశ్వరుని యొక్క సత్య లక్షణము. సాకారము, సగుణారోపణము మిథ్య యనెదరు గాన బ్రహ్మ, విష్ణు, శివారాధన లీమతమున నిరసింపం బడినవి. జగమంతయు పరమేశ్వర పదార్థమే గాన బ్రహ్మము సర్వవ్యాపి. ఇతర ప్రాణులు కర్మ బంధమునందు తగుల్కొని యుంట జన్మ పరంపరలు కల్గుట సహజము. దేవుం డద్వితీయుండు గాన అన్య

దేవతారాధకు లీమతమున పామండులనఁబడుదురు అజ్ఞానకల్పితములే యగు. విగ్రహారాధనలు, తులసిపూజలు, సాలగ్రామ, శివలింగార్చనలు, తీర్థాటనములు, క్షేత్రయాత్రాకులు, అన్యదేవతోపాసనలవలెనే ఈమతమునందు నిషేధములు, తీర్థప్రసాదస్వీకరణము గూడ ని మతధర్మమున నిషేధింపఁబడినవి ప్రాణి కర్మబంధమునుండి విముక్తిగాంచుటకు భక్తియోగమే సర్వశ్రేష్ఠము, ఇదియే ఈమతమున ప్రాణికి శరణ్యమని చెప్పఁబడినది

బ్రహ్మమహూర్తమున (సూర్యాస్తమయము నకుఁబూర్వము) సూర్యునివేసందిరిగి ప్రార్థించుట పరమేశ్వరార్చనము చనిపోయినవారి శరీరముల నీమతస్థులు సమాధి యోగ్యులుగాని, దహన యోగ్యులు వీరియందు రాత్రిభోజనము నిషేధము భక్తిముదిరినవారు కేగురుగంగు శాటీలనే ధరింతురు వీరియందు స్త్రీలకు ఋతుదినములు పేను పరిగణింపఁబడునట ఈ మతస్థులందు దారాపుత్రులుగల్గిన గృహస్థులు, స్త్రీసంగమము మితముగ నుండవలయునను విధికలదు రాక్షస ప్రకృతిగలవారికి పరమేశ్వరకటాక్షము చేకూర దని వీరు నమ్ముదురు రామనామస్మరణము, సాలోక్య ముక్తిప్రద మనియు, మైత్రేయోపనిషదుక్తకరస్థ ముక్తియు, బ్రహ్మైక్య ముక్తియు, ప్రాణికిం ద్వివిధముక్తు లీమతమునఁ చెప్పఁబడినవి

మహిమాధర్మప్రతిపాదనము, సత్యమహిమాధర్మభాగవతము, బ్రహ్మనిరూపణము, స్తుతి చింతామణి మొదలగు మతగ్రంథములు వీరికిం గలవు శ్రీయుత విశ్వనాథబాబాగారి సత్యధర్మమహిమాకమిటీ ప్రాచీనముద్రాక్షరశాల కటకమున వీరి మతగ్రంథకార్యాలయము కలవు.

అలేఖనగోత్రము — జమదగ్ని వత్సఉపగణము చూడుడు

అల్మోడాపట్టణము — దీని నాంగ్లేయులు ఆల్మోరా యనుచుందురు. ఆల్మోడా (అయోధ్య, ఆగ్రా) సంయుక్తరాష్ట్రములకుం జేరిన కుమాఁ డివిషన్ నందు ప్రధానపురము. కమీషనరు వుండుచున్నారు. సముద్రపు నీటిమట్టముపై గిరఁ అడుగుల ఎత్తున పర్వతముపై నున్నది. సంయుక్తరాష్ట్రములు మొదలు హిమాలయ సీమలకరుగు బాట లనేకము లిచటనుండిప్రారంభమగును ఇటనుండి కాత్గోడమ్ రైలుస్టేషనుకు మాత్రము బండ్లుపోవురస్తా కలదు తక్కినవి కాలిసడక, డోలీలు మాత్రము పోఁదగినబాటలు.

అల్లోపతీ (Allopathy) — ఈ కళావిధానమునే ఆంగ్లదేశపువైద్యులు అభ్యసించి నడపుచున్నారు ఈవిధానమున రోగియొక్క రోగమునకుం గారణములగు పరిస్థితులను మారునట్లు ఔషధములనపి ఆరోగ్యము గల్గింతురు. ఫ్రెంచిభాషమాటయగు Allopathie నుండి యీశబ్దము కల్గినది

అవక్రరాగములు – సంగీతశాస్త్రము మేరకు వక్రగతి (వక్రరాగములు చూడుఁడు) నందని సమస్తరాగములు అవక్రరాగములే యగును ఇవి రాగరత్నాకరముమేరకు ప్రస్తరింపఁబడిన సంపూర్ణషాడవ ఔడవభేదజములగు కర్తారాగములు, జన్యరాగములు నని రెండుగు నది వీటియందు వక్రగతి యుండదు.

అవక్రీతుఁడు — ఋషి. భరద్వాజ మహర్షి కుమారుఁడు విద్యలను జనుపక, తపంబొనర్చి సకలవిద్యలనెఱింగి గర్వియై రైభ్యునితోఁ గలహించి, యాతనికోపాగ్నిచే హతుఁడై రైభ్యపుత్రుండగు అర్వావసునిచే ప్రార్థింపఁబడిన దేవతల వలన పునర్జీవితుఁడైన వాఁడు

అవంతి-దక్షిణాపథము — అనూప దేశము చూడుఁడు.

అవగూదపండుచెట్టు - (మహాకాల) ఇది చెట్లపైఁ బ్రాకుతీగ చేఁదుపుచ్చజాతి రకములోనిది ఎఱ్ఱనిపండ్లు గల్గియుండును లా Trichosanthes palmata ఆంగ్ల Palmated Gourd సం మహాకాలా హిందీ లాల్ఇంద్రా (అనఁగా ఎఱ్ఱచేఁదుపుచ్చ యని భావము) ఇంకను దీనికి ఉరుకాలః, ఉరుకాలకః, కాలః, దేవదాలికా, కాకమర్దః, కింపాకః, దాలా, దాలికా, జలంగః, ఘోషకాకృతిః యని పర్యాయనామములు గలవనియు పర్యాయము క్తావళియందు చెప్పఁబడినది దీనికాయలనుకాఁచి కొబ్బరినూనెలో కల్పి నూరి చెవులలో బోసిన మానని కుఱుపులును, ముక్కులోఁ బోసిన సమస్త విషయుక్తమగు నాసికావ్రణములును, దుర్గంధపు పీనస మొదలగునవి శమించుననియు, కాయ లెండించి చేసిన ధూమపానము శ్వాసహరమనియు చెప్పఁబడినది. ఈజాతిలోనిదే చిన అవగూదచెట్టు ఒకజాతికలదు లా Illecebrum lanatum దీనివేరు చేఁదుగనుండును, దాని రసముగాని, చూర్ణముగాని చెవిలోఁ బోసిన చెవిలోని పుండ్లు, వాపు, నొప్పి మాన్చును

అవగ్రామగోత్రము – కుండినగణము చూడుఁడు

అవచ్ఛేదకము — అవచ్ఛేద్యాఽవచ్ఛేదకములు చూడుఁడు.

అవచ్ఛేద్యాఽవచ్ఛేదకములు — తర్కశాస్త్రమునందలి పరిభాషాపదములు ఏధర్మమునుండియొకటి ఇతరమునుండి వేఱుచేయఁబడునో ఆధర్మమున కవచ్ఛేదక మనియు, దాని వలన వేఱుచేయఁబడినదాని నవచ్ఛేద్యమనియు నందురు "తెల్లనిమనుష్యుఁ" డనునపుడు తెలుపు ధర్మము. ఈ తెలుపునుండియే ఆతఁడితరమనుష్యుల నుండి వేఱుచేయఁబడినవాఁడుగాన, వేఱుచేసిన తెలుపు అవచ్ఛేదకమనియు, వేఱుచేయఁబడిన (తెల్లని) మనుష్యుఁడు అవచ్ఛేద్య మనియు భావము ఒక్కొక్క (కావున) పదార్థమునందు కొన్నిధర్మములసమూహము అవచ్ఛేదకముగ నుండును వాటి నన్నిటిని గలిపి యొక్కటిగ నవచ్ఛేదముగం జెప్పవలెనన్న "త్వ" ప్రత్యయము నంతమునందుఁ జేర్చిన, మనుష్యత్వము మనుష్యునకును, ఘటత్వము ఘటమునకు, చక్కఁదనము చక్కని వస్తువునకును అవచ్ఛేదకములగును ఈ అవచ్ఛేద్యావచ్ఛేదకభావములను సర్వసాధారణముగ ద్వివిధముగ నుడువుచున్నారు ౧ స్వరూప సంబంధ రూపము ఇప్పుడు గిఱ్ఱపు సాలలో గుఱ్ఱము లేదనుతరి ఇక్కాలమునకును గుఱ్ఱము లేకపోవుటకును అవచ్ఛేద్యావచ్ఛేదకభావము చెప్పఁబడినది ౨ వ్యాప్యవ్యాపక భావరూపము పృథ్వి గంధవతి యనుతరి గంధమునకును, పృథ్వీత్వమునకును అవచ్ఛేద్యాఽవచ్ఛేదక భావము కలదు పృథ్వి వ్యాప్యము, గంధము వ్యాపకము మరికొందఱీ లక్షణములను అవచ్ఛేదకత్వమనగా అనతిరిక్తవృత్తిత్వమనియు, అవచ్ఛిన్నత్వమనగా అన్యూన వృత్తిత్వమనియుఁ జెప్పియున్నారు అనతిరిక్తవృత్తిత్వము ఈవస్తువందంతటనుగల ధర్మము అన్యత్రా ఉండదని భావము. అట్టిధర్మమని యర్థము అన్యూన వృత్తిత్వము కొంచమైనను కొదువలేకుండ ఈవస్తువునందుండు ధర్మమని భావము. కొఱవ లేక నీవస్తువయందున్నదని యర్థము ఇంకనుకొందఱు శాస్త్రవిదులు స్వరూప సంబంధరూపమునందు విషయతావచ్ఛేదకమనియు, లక్ష్యతావచ్ఛేదకము, ప్రతియోగితా వచ్ఛేదకము, కారణతావచ్ఛేదకము, మొదలగు కొన్ని యంతర్భేదముల వివరించిరి, కాని, అవియంతగా పాటింపఁబడుటగానరాదు.

అవంతి, లేక అవంతిక – **(మాళవ దేశము)**—అవంతిపురమురాజధానియైయుంట

ఈదేశమునకవంతిదేశమని నామకరణమైనను అవంతి పురమున కుజ్జయని యని నామాంతరము కలదు ఇంకను ధారానగరము, మాండవపురమును వేర్వేరు కాలములందు రాజధానులుగ నుండిన నగరములు ఈదేశ మొకప్పుడు పూర్వమాళవ, పశ్చిమమాళవ యని రెండు దేశములుగ నయ్యెను పూర్వమాళవకు ఆకరదేశమనియు, పశ్చిమమాళవకు అవంతిదేశమనియుపేర్లుండెను రెండుకలసిన దేశమునకు అకరవేనావంతి, లేక అకరావంతిదేశమనియు వాడుకనామములు గానవచ్చును వరాహమిహిరుని బృహత్సంహితయందు అకరవేనావంతిక యనియు బ్రహ్మపురాణము ౪౩ అధ్యాయమున, అవంతిదేశమునకు అవంతి (ఉజ్జయని) రాజధాని యనియు చెప్పబడినది భోజమహారాజు [illegible]డియగు ముంజుని సమకాల క్రీ. శ. ౯౭౪–౧౦౧౦ యనియు ఆకాలమున హలాయుధుడను విద్వాంసుడు ముంజభూపతి యాస్థానమునకుండెననియు తెలియుచున్నది ఎట్లైనను, క్రీస్తుశక[illegible]ము, ఎన్మిది శతాబ్దములకు పూర్వము అవంతిదేశ మనియె పేరుండెనో పిదప మాళవదేశమని పేరు వాడుకలోనికి వచ్చియుండు నని తోచెడిని

పండితులు హలాయుధుడు ముంజుని యాస్థానవిద్వాంసుడని మున్ను వచింపబడినది ప్రసిద్ధవైద్యగ్రంథమగు వాగ్భటమును రచించిన వాగ్భటుడు భోజమహారాజాస్థానపండితుడని టానీ (Towney s) ప్రబంధచింతామణి ౧౮ లో చెప్పబడినది మయూరుడు (బాణభట్టుని మామగారు) పెద్దభోజుని యాస్థానవిద్వాంసుడని Indian Antiqueries 118, 114 యందు చెప్పబడినది విక్రమార్కమహారాజాస్థానమున, మహాపండితులనేకులుండుట ప్రసిద్ధమే వారికి నవరత్నములని పేరుండెను. వారు కాళిదాసు, ధన్వంతరి శంకువు మొదలగు వారు వరాహమిహిరుడును అచటివాడే నని చెప్పబడినది ఎట్లైనను అవంతిదేశము పండితులచే పేరొందిన దేశము

భూపతులు ముంజభూపతికాలము సంగతి ఏదిరాజధానియో సరిగా తెలియకున్నను భోజమహారాజుకాలమున ధారానగరము రాజధానియై యుండెను అంతకు పూర్వకాలమున అవంతిపురము (ఉజ్జయని) రాజధానిగ నుండెను ఉజ్జయనీపురము గంధవతి లేక కాళీనదీతీరము ఇచటమహాకాళలింగముగలదు. అదిద్వాదశ తేజోలింగములలో నొకటిగ చెప్పబడినది. ఇచట గల మహాకాళికశక్తిపీఠము మహాపీఠము. ౧౦౮ శక్తిపీఠములలో నొకటిగ చెప్పబడినది మరియును అవంతికాపురి సప్తమోక్షదాయకపురములలో నొకటి ఈపురప్రశంసలు బ్రహ్మపురాణము ౪౩ అధ్యాయమునను, స్కాందపురాణ మహేశ్వరఖండము నందునను, కేదారఖండము ౧౮ అధ్యాయమునను కలవు

కాళికాచార్యుడనువాని సోదరిని అవంతీపురాధినాథుండగు గార్ధభిల్లుడను నృపతి యవమానించెనియు, కాళికాచార్యుడు పగబూని తన్నే ముండపె శకవంశనృపతిని రప్పించి అవంతీపురసింహాసనమెక్కించి గార్ధబిల్లుని పదభ్రష్టుని చేసె నియు, కొంతకాలమునకు గార్ధబిల్లుని సుతుడు విక్రమాదిత్యుడు శకవంశనృపతింజంపి తాను రాజయ్యెననియు చెప్పబడినది కాని ఈ విక్రమాదిత్యుడెవ్వరో సరిగా తెలియరాకున్నది సముద్రగుప్త చక్రవర్తి సుతుండగు రెండవ చంద్రగుప్తుడు (ఇతనితల్లి దత్తాదేవి) క్రీ శ ౩౭౫ ప్రాంతమున నీరాజ్యాధిపత్యము వహించి, విక్రమాదిత్యుండను నామమువహించిన వాడుకలడు. అప్పుడేలనో ప్రభుత్వకార్యా

లయములు పాటలీపుత్రమునం దుండినటుల తెలియుచున్నది. అతనితండ్రి నాఁడే ప్రభుత్వస్థానము అయోధ్యకు మార్చబడియుంట నాతఁడయోధ్య యందే వసించువాఁడు. ఈతఁడు శకనృపతిరాజాపి అవంతీరాజ్య మాక్రమించినవాఁడని కొందఱు పరిశోధకులు తెల్పుచున్నారు. మఱియు నా శకవంశనృపతి సత్యసింహుని సుతుఁడగు రుద్రసింహుఁడని తెలిసెడిని. పరిశీలకులింకను దీని బరిశీలించదగును. పిదపఁ బ్రభుత్వకార్యాలయములు క్రీ వె ౩౯౫ సంవత్సరమున ఉజ్జయినికి మార్చఁబడినవట.

శంకరభగవత్పాదుల కాలమున నవంతీ రాజ్యమును సుధన్వుఁడను నృపతి పరిపాలించు చుండినటులను, బౌద్ధులను మిగుల నొత్తిడిచేసినటులను చెప్పఁబడినది. ఇది క్రీ వె ఏడవ శతాబ్దకాలము. క్రీ వె ౧౫ వ శతాబ్దమున నొకతరి మహమ్మదీయులు దండయాత్రసల్పగా ధారానగరమందుండిన రాజధానిని మాండపపురమునకు మార్చిరని లలితపూరు శాసనమునఁ గలదు. మండపపురమిప్పుడు మాండూ అనుపేరం బరగుచున్నది. ముల్తాన్ ప్రాంత మల్లదేశమునకును మాళవదేశమని ఒకప్పుడు పేరువాడుకయం దుండెనట. కాని ఈదేశమే వేఱని ఎఱుంగవలయును. ఈసంగతి హర్షచరిత్ర ౪ అధ్యాయమునను, మహాభారతము సభాపర్వము ౩౨ యందునను ప్రశంసగలదు. అవంతి (ఉజ్జయిని) పురమును గూర్చిన ప్రశంస స్కాందపురాణ అవంతీఖండమునఁ గాననగును. (ఉజ్జయిని చూడుఁడు)

అవంతిపురము (ఉజ్జయిని) — హేమచంద్రుని నిఘంటువునం దీపట్టణమునకు విశాలా, పుష్పకండిని యను పేర్లుపర్యాయ పదములుగ వాడఁబడినవి. మాళవదేశ ముండినకాలమున నిది రాజధానిగనుండెను. ఇప్పుడు సింధియా రాజ్యము నందున్న పురము. సప్త మోక్షదాయక పురములలో నొకటి. శాఘ్రీనదీతీరము. దీనిని సిప్రా యనియు, అవంతీనది యనియు కూడ నందురు. సుందోప సుందులు రాజ్యముచేసిన తావిదియె. వారు దుర్యోధన పక్షావలంబులై యర్జునునితోఁ బోరి నిహతులైరట. భాస్కరాచార్యుఁడు శ్లో॥ నిరక్షదేశాత్ । క్షితిషోడశాంశే- భవేదవంతీ గణితేన యస్మాత్- తదంతరం । షోడశసంగుణం స్యాత్ భూమానమస్మాత్ । బహుకింతదుక్తా॥ అని చెప్పియుంట అవంతిభూమధ్య రేఖనుండి ౨౨½ అంశలున్నది (అనగా అంశ ౧ కి ౭౦ మైళ్లు). ఆంగ్లజ్యోతిషవేత్తలు ౨౩ అంశలనుచున్నారు. అవంతిదేశము (మాళవ చూడుఁడు)

అవతావగోత్రము — అగస్త్య ఉపగణము చూడుఁడు.

అవతారము — అవతరించుటయన దిగి వచ్చుటయని యర్థము. క్రీస్తుప భువు జహోవా యనంబడు సత్యదేవుని కుమారుఁడుగ నవతరించెనని బైబిలునందు చెప్పఁబడినది. దక్షిణామూర్త్యవతారము, శివాంశమున కల్గిన యవతారమని యనదగు. విష్ణుదేవునికి ఇరువదియొక్క అవతారములు చెప్పఁబడియున్నవి. ఇవి మతభేదములచే ఒకరికొకరు పాటించుకొనరు.

ఏకవింశద్యవతారములు - ౧. విధాత, ౨ యజ్ఞవరాహావతారము, ౩ నారదమహర్షి, ౪ నర (నరనారాయణులలో నొకరు), ౫ కపిలుండను సిద్ధుఁడు, ౬ దత్తాత్రేయుఁడు, ౭ యజ్ఞావతారము, ౮ ఉరుక్రమ (ఋషభ) అవతారము, ౯ పృథుచక్రవర్తి, ౧౦ మత్స్యావతారము, ౧౧ కూర్మావతారము, ౧౨ ధన్వంతరి, ౧౩ మోహినీదేవి(దారుకావనవిహారసందర్భము) ౧౪ నృసింహావతారము, ౧౫ వామనావ

తారము, ౧౬. భార్గవ (పరశురామ) అవతారము, ౧౭ వ్యాసర్షి, ౧౮ శ్రీరామావతారము, ౧౯ బలరామ, ౨౦ శ్రీకృష్ణ, ౨౧ బౌద్ధావతారము.

చైతన్యమతధర్మమున పంచవింశత్యవతారములు (౨౫) చెప్పఁబడినవి. వారు కల్క్యవతారమునుకూడ కలిపియున్నారు పంచదశావతారములు ౧ సనకుఁడు, ౨. సనందనుఁడు, ౩ సనత్కుమారుఁడు, ౪ సనత్సుజాతుఁడు, ౫. సనాతనుఁడు, ౬. నరుఁడు, ౭ నారాయణుఁడు, ౮ కపిలుఁడు, ౯ ఋషభుఁడు, ౧౦ విష్ణుదేవుఁడు, ౧౧ హయగ్రీవావతారము, ౧౨ వ్యాసమహర్షి, ౧౩ ధన్వంతరి, ౧౪ అనంతుఁడు, ౧౫. శ్రీకృష్ణావతారము దత్తాత్రేయుఁడే బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రాంశలు మూఁడిటిచేతను అత్రిగర్భమున జనించెనని పెక్కండ్ర మతము

అవత్సరగోత్రము — శాండిలగణము చూడుఁడు.

అవధ్యకవచము — ఇతరులు చంపుటకు అసాధ్యమగు కవచము. ఇది సింహళద్వీప ప్రభువగు రావణుని సుతుఁడగు అతికాయునకు బ్రహ్మ యొసంగెననియు చెప్పఁబడినది అతికాయుఁడు చూడుఁడు

అవధానము — అవపూర్వకధాఞ్ ధాతువునుండి జనించిన ఈ అవధాన శబ్దమునకు జ్ఞాపకశక్తిచే మనస్సునందు ధరించి నిలుపుటయని యర్థము అవధానమన జ్ఞప్తియందు నిలపియుంచుట (మరువకయుండుట) యనిభావము తొలుత శిక్షాపకశక్తి వేదపాఠకుల నేర్పుగనుండెడిది. దానినుండియే వేదపాఠకులకు "అవధానులు" అని బిరుదనామము వాడుకగల్గెను. అనగా వేదఋక్కులు, పన్నములు, పనసలు, మొదలగునవి జ్ఞాపక శక్తిచే మనస్సునందు ధరించుటయని యర్థముగాని, వేఱుకాదు. కంఠత్యవల్లెవేయుట యని భావము. దీనిని తరువాత కాలమున కవిత్వరచనయం దారితేరిన విద్వత్కవులు అవధానశక్తిని అలవడఁజేసికొనసాగిరి తొలుదొలుత అష్టావధానములు ప్రారంభమై (అష్టావధానములు చూడుఁడు) రాను రాను శతఘంటావధానమువరకు వృద్ధియాయెను. అక్షాలమున తాటియాకులపై ఘంటములతో వ్రాయుచుంట ఘంట కవిత్వమునియు అనగా నూరు ఘంటములతో వ్రాయుచుండిన నూర్గురు లేఖకులకు ఒక్కొక్క చరణము చెప్పిన కోరిన సంగతులు పద్యములు రచించుటయును, ఇంకను తాఁజెప్పిన చరణములను మరచిపోక జ్ఞాపకమున ధరించియుంటయు అవధానమగుచు. దీనికి శతఘంటావధానమని పేరు. చిత్రభారతమున "శతలేఖన్యవధానపద్యరచనా" అని మొదట సంబోధించియున్నారు నేత్రావధానమును ఇట్టిదియె యని యెఱుంగునది అవధానములు పెక్కులుకలవు. కవిత్వమున- అష్టావధానములు ౧ కవిత్వరచన, ౨ చతురంగమాడుట, ౩ వ్రాయుట, ౪ దనువుట, ౫. గణితమొనర్చుట, ౬, సంగీతము, ౭ యుక్తిచెప్పుట, ౮ వ్యస్తాక్షరి శైవమత ధర్మమున దశావధానములు- ౧. దృష్టి, ౨. దృక్పూజ, ౩. త్వగ్వ్యాప్తి, ౪ స్తుతి, ౫. మనోవ్యాప్తి, ౬. సానురాగమనోఽర్చనం ౭ గణప్రణామము, ౮ గణస్తుతి, ౯ గణలీలానందనిమగ్నత, ౧౦. లింగనిమగ్నత

అవని — మైసూరురాజ్యములోని కోలారు జిల్లా ముల్బగాల్ తాలూకా అవనిగ్రామమును అచటివారు అవంతీక్షేత్ర మనియెదరు. ఈగ్రామమునఁగల శివాలయమునందలి రామలింగేశ్వర శివలింగము శ్రీరామప్రతిష్ఠితమనియు, ఈపరిసరములనేయున్న ఒకపర్వతముపై వాల్మీకాశ్రమ

ముండిన కావలయుం జెప్పెదరు. గ్రామమున పెక్కుదేవళములు కలవు. రామ, లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నుల దేవాలయము లున్నవి. శ్రీరాముడు లంకనుండి మరలుతరి ఇటనాగి రామలింగేశ్వర శివలింగము ప్రతిష్ఠించెననియు, పిదప సీతాదేవిని శ్రీరాముడు వదలివేసినతరి నామె గర్భవతియయ్యు నిట వాల్మీకాశ్రమమున నివసించెననియు, అటనే కుశలవులు జనించి రనియు ఘనగాథముగ పల్కుచుందురు

అవమచంద్రషష్ఠి — భాద్రపద బహుళ షష్ఠి చంద్రుని బూజించు పర్వదినము. (పండుగలు, పర్వతిథులు, వ్రతదినములు చూడుడు కపిలాషష్ఠి చూడుడు)

అవమచతుర్దశి — ఆశ్వీజ శుద్ధ చతుర్దశి (పండుగలు చూడుడు)

అవయవ ప్రసిద్ధే సముదాయ ప్రసిద్ధిర్బలీయసీతిన్యాయము అవయవమునుండి సముదాయమునకు ప్రసిద్ధమగునామము (వాచకనామము) కల్గును అనగా బలము వానినుండి వాటిసముదాయము పేర్కొనుని భావము

అవయవార్థవత్వాత్సముదాయార్థవత్త్వమితిన్యాయము — వాక్యము కోని భాగములకు అర్థమున్ననే వాక్యమంతటికి నర్థము కుదురునని భావము.

అవయవే కృతంలింగం సముదాయస్య విశేషకంభవతి — ప్రత్యేకముగా నవయవమునకుం జెప్పంబడిన లక్షణవిశేషము సముదాయమునకంతకు విశేషనామము తెచ్చును. ఆవునకు కొమ్ములులేకుండనేని ఒక్కకొమ్ములందు గల లక్షణవిశేషము ఆవుకంతకు బోడియావని పేరుగల్గించును.

అవరోధకృత్ గోత్రము — గవిష్ఠర గణము చూడుడు

అవరోహణవక్రరాగములు— వక్ర రాగములు చూడుడు

అవస్థలు — జీవితమున నవస్థలు మూడు - జాగ్రదావస్థ (దీనినే మెలకువ యందురు) ఈ అవస్థయం దహంకారము తీవ్రమై బహిర్వ్యాపకము గల్గియుండెడిని అనగా అహంకార మింద్రియములపై బాగుగ వ్యాపించి (కూడి) వ్యాపారము లొనర్చుచుండెడిని ౨ సుషుప్త్యవస్థ (దీనిని నిద్రయందురు) ఈ యవస్థయందు శరీరము అలసి శీతలసమమై అణిగియుండెడిని అనగా అహంకారము తగ్గిపోయి యుండెడిని 3 స్వప్నావస్థ (స్వప్నమన నిద్రయందు కలలువచ్చుట యని భావము) ఇందు జాగ్రత కలవాటుపడి బలకరమై యుండు మనోవ్యాపకము తీవ్రమై యుండును కలలు భోజనాధిక్యత, పైత్యాధిక్యము, జీర్ణలోపములవలన గల్గెడిని. (స్వప్నములు చూడుడు)

దశమన్మథావస్థలు — ౧ కనులుజూచుట ౨. మనస్సంగమము (మనసుతగులుట) 3 సంకల్పము (కోర్కెగల్గుట) ౪ జాగరము (నిదుర పట్టకుండుట). ౫. కార్శ్యము (కృశించుట). ౬. అరతి (ఇతరవాంఛలు లేకుండుట) ౭ అలజ్జ ౮ ఉన్మాదము ౯ మూర్ఛ ౧౦ మరణోద్యమము కొందరింకను వీటికి జ్వరము, సంతాపము గూడ జేర్చి ద్వాదశావస్థ లనియున్నారు.

అవస్థాపూజ్యతే రామ నశరీరం కదాచన — శ్రీరామునకు భరద్వాజర్షి యొనర్చిన, లంకకేగునప్పటి మొదటవిందునందు గుంపులు మొదలగునవియు, లంకనుండి తిరుగ నేతెంచి యయోధ్య కేగుతరి గొప్ప భక్ష్యభోజ్య చోష్యపానీయములతో మహావైభవోపేతమగు

వింపుము, ఒకప్పు శ్రీరాముడు "స్వామీ! ఇట్లేల రయోసర్పవలసె"నని యడిగెనట అందుకా మహర్షి "అవస్థాపూజ్యతే రామ సశరీరం కదాచన (ఓ శ్రీరామమహారాజా అవస్థ పూజింపబడును గాని శరీరము కాదు) అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెనట.

శరీరముంగూర్చి, ఎవ్వరు గౌరవింపరనియు, ఆ శరీరము నాశ్రయించిన యవస్థంబట్టి శరీరము గౌరవమునుగాని, లాఘవం గాని పొందుచుండునని యు వాడుకొనుచుందురు

అవ్వ వేరే మునలమ్మ — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అవాంతరవాక్యములు—వాక్యములు చూడుడు.

అవ్యాప్తిదోషములు — లక్షణ త్రివిధము చూడుడు.

అవ్వాకావలయును బువ్వాకావలయును — ఆంధ్ర లోకోక్తి

అవ్వాకులు చెవ్వాకులు — ఆంధ్ర భాషా సాంప్రదాయార్థ పదము అంరాని వాక్కులు, వినరాని వాక్కులు అగుమాటలను ఇట్లనుచున్నారు అవాక్కునిభావము తక్కినది ఊతపదమై యుండినోపు

అవికారవాదిశైవము—ఇది చతుర్దశ శైవ భేదమతములలో నొకటి (చూడుడు) ఈ మతమునందు త్రిపదార్థములు, మలత్రయము, శివసమవాది శైవమునందువలెనే చెప్పబడినవి దీనిని కపాలశైవమనియు నందురు పతి వికారములేనివాడనియు, నిత్యుడనియు, ఈశ్వరుడనియు, అనన్యుడనియు, పశువు అజ్ఞానమగు చీకటిలోబడి అనేక ఆత్మలుగ ప్రాణులనబడుచుండుననియు, పతి, పశు, పాశములు (త్రిపదార్థములు) మూడును అనాదిగనున్న వియోగమనియు, ఇది స్వరూపలక్షణమనియు నందురు ఇంక పతి శీతోష్ణజలములవలె ఐక్యమగుననియు, ఎపుడు అధికారజ్ఞానము, తెల్వి గల్గింప సర్వము నెరుగుననియు, పాశము మరుగుపడి శివస్వరూపము గల్గుననియు, ఇది తటస్థలక్షణమనియు నందురు మరియు గర్తృత్వవిధి సంహారము పీనిం దొలగించి శివధ్యానపరాయణులై, నరకపాలము (మనుష్యుని పుర్రె) న భిక్షయొనర్చి భుజింపవలెననియు, ఇది వేషలక్షణమనియు నందురు, గాన వీరికి కపాలమతస్థులని పేరయ్యెను

అవిగోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుడు

అవిచారపురీమధ్యే యః పలాయతి జీవతి — ఇది సంస్కృత భాషయందలి లోకోక్తి యుక్తము, అయుక్తము నను వివేకము నెరుగ నేరాదనియు, దానిని విడిపోయిన వాడు సుఖప నినియు భావము

అవిద్యలు ౨ — ౧ మూలావిద్య, ౨ తూలావిద్య మూలావిద్య ఈశ్వరుని యందు గల్గి యజ్ఞానము తూలావిద్య జీవుని యందు గల్గిన యజ్ఞానము

అవిముక్తక్షేత్రము – కాశీక్షేత్రమును అవిముక్తవారణాశీక్షేత్ర మనియొదరు సనత్కుమారసంహిత ౪౧ అధ్యాయమునను, మత్స్యపురాణ ౧౮౨-౧౮౪ అధ్యాయములను దీని ప్రశంసకలదు కాశిలోని విశ్వనాథుని దేవాలయములోనే గర్భాలయమునకెదుట అవిముక్త లింగము కలదు

అవిరవికన్యాయము — అవి, అవిక అను పదములు రెంటికి గొఱ్ఱె యని యర్థమే యైనను, అవిక (గొఱ్ఱెమాంసము) శబ్దమునుండి

అవిశబ్దము ఎర్పాటయ్యెను ఇట్టిసందర్భముల నీన్యాయము వాడుదురు.

అవివేకితో స్నేహముకన్న వివేకితో వైరము మేలు — ఆంధ్ర లోకో క్తి

అవిశచెట్టు—లా Agati grandifera లేక Linum usitatissimum ఆంగ్ల Linseed Tree స అతసీ, ఉమ, అగస్త్య, రుద పత్నీ దీనిని అవిశెచెట్టనియు, అగిసిచెట్టనియు, అగిస్తిచెట్టనియు నందురు. మ్రానుపట్ట ఉష్ణము బలకరము ఆకురసము వేడిచేసి కఫము క్రిమిరోగము, పైత్యము, జ్వరము, రక్తపైత్యము నడచును విరేచనము జేయును సర్పవిషము, పురికాసవిషము నడచును అగ్నిమాంద్యము, అరుచి బోగొట్టును గవదబిళ్లలు హరించును గాయములమాన్పును దురదలను శమింపజేయును జ్వరముల ఉద్రేకమును తగ్గించును కాయలు లేక ఆకులు కూరగచేసి పుచ్చుకొనిన విరేచనముజేసి నర్పి శూలలు కఫవాతములు గుల్మము, ప్లీహ పాండువు, హృద్రోగములు, విషములు హరించును గింజలు వేడిచేసి అర్చును వాతము హరించును వ్రణములమాన్పును కఫము, పైత్యము, అగ్నిమాంద్యము, కాళ్ల, కడ్లియదరి పాండిమరోగము నడచును గురుత్వముగ నుండును వాపులనడచును గింజలనూనెయుం దీగుణములే కలవు గింజల కషాయము నీళ్లవిరేచనములు గట్టును రక్తగ్రహణి, సెగ రోగములు, మూత్రనిరోధము, ఋతుబద్ధముల నడచును అవిశెపువ్వులు వాతము, పైత్యము, దగ్గు, రేచీకటి, నీరసముల నడచును పువ్వుల నాడించి చూర్ణముచేసి లోనికింబిల్చిన జ్వరము లంగట్టును పువ్వులరసము కండ్ల మసకలు, మందదృష్టి వీనిని హరించును

అవిశెనార పరిశ్రమ — "త్వక్ఫల క్రిమిరోమాణి చత్వారో వస్త్రయోనయః" అని చిరకాలముక్రిందట మనపూర్వులు చెప్పినట్లు నేడును, బొక్క పండు, పురుగు, వెండ్రుక అను నీ నాలుగింటివలననే వస్త్రములు నేయబడు చున్నవి అందు ఫలమునుండి ప్రత్తి మొదలగు వస్తువులవలన గలుగు నూలుపోగులతో నేయబడు వస్త్రములకన్న బురుగులవలన బుట్టు పట్టు పొత్తిపోగులతో నేయబడు బట్టలు తరచుగా ప్రతిదినపు వాడుకకుపయోగింపబడవు మేకలు, గొఱ్ఱెలు మొదలగు జంతువుల రోమముతో జేయబడు దారములతో నేయబడు ఉన్ని వస్త్రములు మనదేశపు శీతోష్ణస్థితికి వేసవికాలములో సరిపోలింపవు ఇంక త్వక్కులతో నేయబడునవి అనగా చెట్లబొక్కలను చితుకగొట్టి ఆపోగులను దారముగాపేని నేయబడు వస్త్రములు మనము తరుచుగా నుపయోగించుటయే లేదని చెప్పవచ్చును అప్పుడప్పుడు కలో నరుదుగా నుపయోగింపబడుచుండినవియైనను నారపచెలు, రవికల గుడ్డలు, లైమన్‌సిల్కుబట్టలుమాత్రమే కనిపించుచున్నవి ఇదివరలో నీనారబట్టలు ముఖ్యముగా నేయబడుచుండెడివిగాని నిటీవల విదేశీయుల చేతను, కొన్ని స్వదేశీమిల్లులలోను అతి సున్నితముగా నేయబడి పట్టుబట్టలను మరపించుచున్నవి ఇట్టిరకములలో జపానుదేశపు సరకు కడుసున్నితమయినది అట్టి బట్టలను మనదేశమునందు తయారుచేయించవలెనన్న అందు కుపయోగించు నార మనదేశమునందు లభించునా, ఒకవేళ లభించినను ఆనార నంత నాజూకుగా తయారుచేయు సాధనసంపత్తియు పనివాండ్రును మనదేశమునందు కలరా యని యనుమానింపవలసి యున్నది.

మనదేశమునకుకు తక్కిన మరికొన్ని దేశములకును గావలసియున్న వస్త్రములను నేసియిచ్చు

టకుఁ దగినంత నూలును, పట్టును, ఉన్నియును మనదేశమున లభించుచున్నవి. కాని పై నివివరించిన సన్నవిడినార బట్టలను నేయఁదగిన నార మాత్ర మింకను లభింపలేదని ప్రత్యేకపరిశోధకులు చెప్పుచున్నారు

పూర్వకాలమున మనఋషులు కేవలము వల్కలములను, నారచీరలనే యుపయోగించుట వానియం దెన్నియో సుగుణము లుండఁబట్టియే యని మన మూహింపవచ్చును మఱియు నీజిప్టు దేశస్థులు నారబట్టల యుపయోగమును మన పూర్వులవలననే గ్రహించి వారిదేశమున సమృద్ధిగా వాడుకొనుచున్నారు.

తెల్లని నారబట్ట పవిత్రమైనదనియు, శరీరమునకు సుఖావహమగునదియు గనుకనే సకల దేశములంగును జనులకు దానిపై వ్యామోహము గలుగ సాగినది బట్టలనేత కుపయోగించు నారలలో ప్రధానమైనది అవిసెనార ఈనార యూరపు ఖండము నందును అమెరికా యందును విశేషముగా లభించుచున్నది దీని నాంగ్లేయ భాషలో ఫ్లాక్స (Flax) నియు, దీని గింజలకు లిన్‌సీడ్సని (Lin-Seeds)యు నందురు

వడికి, నేతకుపయోగించునట్లు సిద్ధపరచిన వెనుక ఈ నారకు లినెన్ (Linen) అని పేరు తెనుఁగున ఈ చెట్టునకు అవిసె లేక అగిసె అందురు ఈచెట్టు విత్తులవలన దీయఁబడు నూనె మన దేశమునందుగూడ సుప్రసిద్ధమయి యున్నది గంగాతీరమున నీగింజలనుండి నూనె తీయుటకే యీ చెట్లను పెంచుదురు. నూనె కొఱకు గింజల నాశించిన యెడలఁ జెట్లకు నారరాదు నారకాశించిన యెడల నూనెకు గింజలు పనికిరావు. నారయు, నూనెకు గింజలును గూడ లభించునట్లమెరికా ఖండమువారు క్రొత్తగా నేదో మార్గము కనిపెట్టిరట ఈ యవిసె గింజలు పిండిచేసి, యుడికించి వ్రణములకుఁ గట్టిన, అది శులభముగా పగులును శీతజ్వరములకు, దీని కషాయము మంచిది అవిసె నూనె రంగులు వేయుట యందుపయోగింపఁ బడును నూనె యాడిన వెనుక మిగిలిన పిండి పశువుల మేతకుఁ బనికివచ్చును గింజలవలన నిట్టి యుపయోగము లన్నియు నటుండ, చెట్టు నారవలన నుపయోగము మఱియు నధికముగా నున్నది

నారకొఱకవిసె విత్తులను చైత్ర వైశాఖ మాసములలో జల్లవలయును ఆ మొక్కలు భాద్రపద మాసాంతమునకు నారకుపయోగించు రీతిని పెరుగుచు ఈ యవిసె చేలు వర్షాకాలారంభమున చిన్నచిన్న నీలిరంగు పువ్వులతో కన్నులవింపు చేయుచుండును భాద్రపద మాసాంతమునకుఁ గాయలుకాచి, మొక్కలు ముదిరి 20, 30 అంగుళముల పొడుగున పెరిగి యుండును. మొక్కలు పైరగు చున్నపుడు వాని కాడలు పసుపురంగు దాల్చుట కారంభించగనే పెరికివేయ వలయును అప్పటికి గింజలుకూడ ఆకుపచ్చరంగునువిడచి, గౌరవర్ణమును దాల్చుట కారంభించును పెరికిన మొక్కలను దువ్వెనలవంటి పండ్లుగల యినుప పన్నులతోఁ జిక్కుదీసినట్లునువ్వి కాయలన్నిటిని రాల్చివేసి, కాడల మొదళ్లన్నియు నొకవైపునఁ జేర్చి కట్టలుగట్టవలయును కట్టలనన్నిటిని జేర్చి నాలుగడుగులు లోఁతుగల నీటిలో నడుగున గడ్డి గాదరలను బరచి దానిమీద నిలువుగానిలిపి పయినిగొంచెము బరువొత్తి పది పదునాల్గు దినము లూరవేయవలయును. వానకారున నీటి యందుండఁగల వెచ్చఁదనముచేత కాడలు చక్కగా నూరి నారకును, కాడకొనిక్రరకును గల పట్టు వదలిపోవును పిమ్మట కాడల కట్టలనువిప్పి,

తడియారిపోవున ట్లారంవెట్టి, నారదీయవచ్చును. ఈనారను జనుపనారవలె నీళ్లలోగడిగి ఆరం బెట్టిన నది మంచి తెల్లందనముగలిగి, తళతళ లాడుచుండును ఒకయెకరము విస్తీర్ణముగల పొలమునంచు పైరుపెట్టిన, మొక్కలవలన ౧౨ం వీసెల నారవచ్చును వీసెకునార మూఁడు రూపాయిలు వెలగలిగియుండును మనదేశము నం దీవ్యవసాయము బాగా జేయుటలేదు కాఁబట్టి విశేషలాభకరమగు దీనిని జను లవలం బించి నార తయారుచేయించి యమ్ముకొనిన యమ్ముకొనవచ్చును లేదా బట్టలు నేయించిన నేయింపవచ్చును

అవిసెపైరుచేయువిధానము — కా రుధాన్య ములు బాగుగా ఫలించు భూములే పైరుకు కుదు యుక్తములు చెఱకు నీలిమొదలగునవి పెరుగు భూములును ఇందుకనుకూలములు యొ౧కి రెండుమణుగుల విత్తులు జల్లవలయును విత్తనము లధికముగా వేయుటవలన మొక్కలు దట్టముగ పుట్టి, పెరుగువ గి కంబ నధికముగా నుండక పోయినచో శ్రేష్ఠమైన నార వీనినుండి లభించును పూర్తిగాఁ బెరిగిన చెట్ల నార బిరుసుగానుండుటచే ధర తగ్గిపోవును నారకొఱకు పెంచుపద్ధతి యిట్లేయైయున్నది పూర్తిగాఁ బెరిగిన చెట్ల కాయల గింజలనుండి మానె తీయఁబడును ఇది తక్కువమనుపుతో పైరగు పంట ఒకప్పుడు వానలు ఎద్దడియైనను మంచువలన ఫలించును చలికాలపుపంట ఆరు మాసములు చాలును. పైరుపెట్టిన నూరు దినములకే నారదీయుటకు సిద్ధమగును నూనె విత్తునుండివచ్చు పొట్టు యొ౧కి ఆరు మణుగుల చొప్పున లభించును ఇది పశువుల కాహారపదా ర్థము. నూనెదీసిన పిండి (అవిసెపిండి) భూమి సత్తువచేయుట కెరువుగను, పశువుల కాహారము గను గూడ నుపయోగించును భరతదేశము నంను నదీజలము ఉష్ణము సాధారణముగ 60° F ఉయుయుంగు గాన అన్ని ఋతువుల యందును అవిసెపైరుచేయుట కవకాశముకలదు

అవిశ్రేణ్యగోత్రము — నిధ్రువ గణము చూడుఁడు.

అవిష్యాయన గోత్రము — ఉరా శరగోత్రము చూడుఁడు

అవిష్ఠి గోత్రము — లౌగాక్షిగణము చూడుఁడు

అవిక్షిత గోత్రము — వశిష్ఠగణము చూడుఁడు

అవీక్షిత్తు — కరంధముని కుమారుఁడు. ఈతని జన్మకాల లగ్నమునకు గ్రహగ తాగ్య ణము లేనందున నితని కవీక్షిత్తని పేరుకల్గెనట ఈతని కుమారుఁడు మరుత్తు అతఁడు చక్రవర్తి యాయెను (అగ్నివర్ణుఁడు చూడుఁడు)

అవుదూరి కిచ్చయ్యకవి — ఆంధ్ర కవులలో నాధునికుల కఁ బరిగణింపఁబడిన వాఁడు నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు హారితస గోత్రము తండిపేరు గురవయ్య విద్యాగురువు పేరు చెన్నకృష్ణశాస్త్రి రచించినది, కాళిదాస కృతమైన రఘువంశ కావ్యమును పద్యకావ్యముగా రచించెను

అవెస్తా లేక జెండవెస్తా గ్రంథము — ఇది జరథుస్త్ర జగద్గురుబోధిత, అహురథ క్తి (అగ్నిపూజ) మతస్థుల పవిత్రమత గ్రంథము జెండుభాష, అవెస్తాపదము, వేద పదమునుండి కల్గినదట మతవిజ్ఞానగ్రంథమని భావము. ఇందుమూలము వ్యాఖ్య కూడ కలసి యున్నవి ఇరువదియొకలక్షల శ్లోకమూపకము లగు ఉక్తులు కలవు. తొల్లింట పన్నెండు వేల చర్మములపై వ్రాయఁబడి యుండెనట

ఇరువదియొక్క భాగములుగనుండి కొంత నాశనమైపోయెనట. ఇరువదియవ అధ్యాయము (భాగము) చెడలేదు. నానిని జరథుస్త్రజగద్గురుఁడు ఉద్ధరించెనట అందు వెండిదాద్ అనునది ౨౨ అధ్యాయములుగను, యాజ్ఞ యనబడు భాగము ౭౨ అధ్యాయములుగను, విస్పరాద్ అనబడునది ౨3 అధ్యాయములుగను, యాష్ట్స అనబడునవి ౨౪ ను, మరికొన్ని ఇతరములును కలసి అవెస్తా యనబడుచున్నవి ఇవు కొన్ని జరథుస్త్రగురుని రచితములు

ఇది పారసీకుల వేదగ్రంథము జాదు వారి పూర్వపుభాష ఇది వారికి పవిత్రమైనది పారశీకుల పూర్వులు భరతదేశపు ఆర్యులవలెనే మేరుపర్వత (హార్పరేజా) ప్రాంతసీమల వసించుచుండినవారు దేవాసుర యుద్ధములనాఁడు రాక్షసపక్షావలంబులై, దేవతలు జయించినకతన భరతదేశమును వీడి, గాంధారాపగాదిదేశములం గడచి యవ్వలి పర్సిపోలిస్‌నకుం జేరి యటనుండి పారశీకు లనఁబడిరి నేటికిని ఆర్యులమనియే చెప్పుకొనుచుందురు. పిదప కొంతకాలమునకు మహమ్మదీయాక్రాంతమైనను, నేటికిని పదివేల మంది యాదేశమునందు పూర్వపుమతస్థులున్నారు పెక్కండ్రు తిరుగ భరతదేశమునకుం జేరి, బొంబాయిప్రాంతముల వసించుచు పారసీకు లనంబడుచున్నారు వారి అవెస్తావేదమునే పఠించుచున్నారు

ఆదికాలమునం దవెస్తాయం దిరువదియొక మండలములు, ౧౨౦౦ సూక్తములు, ౨౦౦౦౦౦౦ (ఇరువదిలక్షల) ఋక్కులు ఉండెడివందురు. వారి పార్సిపోలీసునం దీగ్రంథము ౧౨౦౦౦ తోళ్ళపై వ్రాయంబడినదందురు దీనికి జరదుస్త్ర జగద్గురుఁడు కర్తయని కొందరనెదరు గాని, కొందరామహాత్ముఁడు అవెస్తా యందలి భగ్నభాగములం గొన్నిటిని పూరించిన వాఁడందురు. జరథుస్త్ర శిష్యుండగు విష్టాస్పుండను నృపతి (హాఇస్టా) అర్ష్ణరీతిం భద్రపరచెం గాని క్రీ పూ 33౦ లో సంభవించిన యూపద (అనగా అలెగ్జాండరు లేక సికందరు) దాడి (అలెగ్జాండరు ది గ్రేటు యుద్ధయాత్ర చూడుఁడు). నగరముం గాల్చుతరి, అవెస్తాగ్రంథమును చాలా భాగము కాలిపోయెనట నేటికిని పారశీకు లాతని నామమును శపించుచునే యుందురు తర్వాత పారశీకులగు రాజులు తను రాజ్యమునందలి మతగురువులను, పండితులను అవెస్తా (వేద) వేత్తను రావించుచు జ్ఞాపకమున్నంత వరకు అవెస్తాభాగములను వ్రాయించి చేర్చిరని చెప్పంబడినది

పిదప నరబ్బీల మహమ్మదీయ మతోద్ధృతము పారశీదేశమును ఇస్లామతము పాల్జేసెంట ఇది క్రీ వె ౬౪౧ ప్రాంతమని లెక్కించుచున్నారు అప్పుడే మాజ్దాయాస్నా లేక అహురమతము వీడనొల్లనివారు, దేశమును వీడి భరతదేశమునందు చేరి, ఇప్పటి పారశీకులై యున్నారు

ఇప్పటి జెండవెస్తా రెండు భాగములుగనున్నది అందు మొదటిభాగము తిరుగా, ౧ వెండీదాద్ అనియు, ౨ వీస్పరెద్ అనియు, 3 యాస్న అనియు మూడు భాగములై యున్నది

వెండీదాదునందు పురాణగాథలుగ, మతనియమధర్మములు వివరింపఁబడినవి విస్పరెదునందు మంత్రములును, యాస్నయందు కథలును కలవు. ఈకథలు ప్రార్థనలను వివరించునవి ఇప్పటి జెండవెస్తాయొక్క రెండవభాగమునకు ఖోర్దఅవెస్తా యనెదరు. దీనికిఁ జిన్న వేదమని యర్థమట. ఇందు పరసీయమంత్రము లుండునట. ఇవి నిత్యకర్మనీయములుగను, నైమిత్తిక పరసీయ

ములుగను (అనగా నెల నెలకు, సంవత్సరమున కొక సారిగను) పఠనీయములట ఇవి యైదు ప్రార్థనలం గల్గిన గాహామాత్ర మొకటిగను, ముప్పది మాత్రములుగల సిరోజా భాగముగను, మూడు సూక్తములుగల అఫ్రీన్గాన్ గను, ఆరు పనసలుగల న్యాయిషీగను, నాల్గు భాగములై యున్నది

పారసీ లగ్నిపూజ లొనర్చువారు వారి దేవ స్థానములం దగ్నినారసీయము జెండుభాష తొల్లింటి హిందువుల వేదమునందలి సంస్కృత మునకు దగ్గిరగా నుండును

అశక్తాస్తత్పదంగన్తుం తతోనిన్దాం ప్రకుర్వతే — ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి అచటికేగ లేకపోయినవాఁడు దానిని నిందించునని భావము.

అశక్తోహం గృహారంభే శక్తోహం గృహభంజనేతి న్యాయము — ఇల్లు కట్టుట కష్టముగాని, కట్టిన ఇంటిఁగూల్చుట సుకరమనుటయం దీన్యాయమునువాడుచున్నారు.

అశక్నినది — దీనికి చంద్రభాగయనియుం బేరుకలదు. ఇప్పుడు చీనాబ్ అనుచున్నారు పాంచాలములోని ఐదు నదులలో నొకటి (అరాష్ట్రదేశము చూడుఁడు)

అశనాదేవి — బలిచక్రవర్తి భార్య కుమారుఁడు బాణాసురభూపతి

అశ్మకుఁడు — ఇతని తండ్రి కల్మాష పాదుఁడు. కుమారునిపేరు మూలకుఁడు. మూల కునకు నారీకవచుఁడను పేరుండెను. అశ్మకుని తల్లి ప్రసవవేదనకాలమున వసిష్ఠుఁడు రాతితో గర్భముంగీచి, శిశువును బయటకు దీయుటం జేసి యశ్మకుఁడని పేరయ్యెనని చెప్పఁబడినది. ఒక తరి విదేహదేశమేలుచుండిన జనకమహారాజునకు బంధువియోగదుఃఖము సంభవించి విరక్తుఁడై, సర్వమును త్యజింప సంసిద్ధుఁడైయుండుతరి యశ్మ కుఁడు శాంధవ్యనిజతత్వమును, సంసారతత్వము నెరిఁగించి, విరక్తిమాన్పి, రాజ్య బాధ్యత, కుటుంబశాధ్యతలం బోధించి ప్రశాంతవృత్తికి మరల్చెనని చెప్పఁబడినది

అశ్మప్రవ గోత్రము — జమదగ్నివత్సు ఉపగణము చూడుఁడు

అశ్మన్వతీ నది — ఆక్ససు (చక్షు బక్షు) నది కీపేరు తొల్లింటి నామము. ఈపేరు ఋగ్వేదము ౧౦ ౫౩ ఛయందువివరింపఁబడినది.

అశ్మరథ్య గణము — ఇది విశ్వామిత్ర మహర్షి సంతతి అశ్మరథ్య గణము ఇందు గోత్రములు తొమ్మిదికలవు ౧ అశ్మరథ్య, ౨ శామలాయన, ౩ శామశాయని, ౪ కౌశిక, ౫. ఘోటముఖ, ౬. పాపాయని, ౭ సేత, ౮ మాధూల, ౯ లాఙ్గలి ఈ అశ్మరథ్యగణము నందలి తొమ్మిదిగోత్రములకు ప్రవర, విశ్వామిత్ర, అశ్మరథ్య, వాధూల

అశ్మరథ్య గోత్రము — అశ్మరథ్య గణము చూడుఁడు

అశ్మరథ్య గోత్రము— కుండినగణము చూడుఁడు

అశ్మరి (రోగము)— మూత్రకృచ్ఛము చూడుఁడు

అశ్మలోష న్యాయము — దూదికన్న మట్టిబెడ్డ (ఇటుక) గట్టిదైన నగుంగాని, రాతితో పోల్చిన గట్టిదికాదని భావము తనకన్న తక్కువ వారిపై తా నధికారియైనను, తనపైవారికన్న తాను తక్కువయే యనుట కీన్యాయమును వాడుదురు. పాషాణేష్టకా న్యాయమును ఇట్టిదే.

అశ్రద్ధ పితరుల కేతాము తర్పణము — పితము = నీళ్లు నూతినుండి తోడు యాత్రపరికరము ఆంధ్రలోకోక్తి

అశ్వకచ్ఛ దేశము — కచ్ఛదేశము చూడుడు

అశ్వక్రాంత పర్వతము— కామరూప దేశమున (ఇప్పటి ఆసాములోని గౌహతి నగరముకడ) అశ్వక్రాంత పర్వతముండుటయోగినీ తంత్రమున, ఉత్తరఖండము మూడవ అధ్యాయమున జెప్పంబడినది (కామరూప దేశము చూడుడు)

అశ్వగంధి — పెన్నేరు (గడ్డ) చెట్టు చూడుడు

అశ్వతరీగర్భన్యాయము — కంచర గాడిద ఈనగానే చచ్చునని భావము ఇట్టిదియే అలీవలీకర్కటవేణుభా (చూడుము)

అశ్వతాపనగోత్రము—కుశికగణము చూడుడు

అశ్వతీర్థము — తొల్లిటి కన్యాకుబ్జదేశమున గంగానదిలో కాళీనదీ సంగమము కడనున్న స్నానతీర్థము. ఋచికునకు సత్యవతినిచ్చు తరుణమున గాధిమహారాజు కోర్కెమేరకు వేయి అశ్వముల నుత్పత్తి యొనర్చినచోటు గాన అశ్వోత్పత్తి తీర్థమని, తొలుత పేరు గల్గి, పిదప నశ్వతీర్థమని పేరయ్యెనట మహాభారతము అనుశాసన పర్వము నాల్గవ అధ్యాయమున గంగానది కాళీనది సంగమించు తావని చెప్పబడినది మరియు వామన పురాణము 83 అధ్యాయమునందునను కలదు కనూజమండలములోనిది

అశ్వత్థ గోత్రము — కుండిన గణము చూడుడు

అశ్వత్థనారాయణక్షేత్రము(పెన్నేరు) మద్రాసు సదరన్ మహారాటా రెయిల్వే పెద్దలైను (బొంబాయిలైను) పైనున్న తాడిపత్రినుండి ఎన్మిది మైళ్ల దూరమునను, గుత్తికి ఇరువదిరెండుమైళ్ల దూరమునను ఉన్న జూటూరుస్టేషనుకు దక్షిణముగా రెండుమైళ్ల దూరముగల పెన్నేరను గ్రామమున గల దేవస్థానము పెన్నేరను పేరు గల నదీతీరమున నేర్పడిన యీగ్రామమునకును అదేపేరు గల్గియుండెనేమో. ఈదేవస్థానము నవీనమని తెలియుచున్నది లింగంభట్టను ఒక మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణుడట గొప్ప తపంబొనర్చెనట. గోదావరీమండలములోని ద్రాక్షారామమున సరస్తీరమున నొక రావిచెట్టుక్రింద నొక అశ్వత్థనారాయణక్షేత్రము కలదు బహుశః ఇదియు నవీనమే నని యనుచున్నారు

అశ్వత్థామ —బ్రాహ్మణుడు ద్రోణాచార్యునిసుతుడు విలువిద్యా పారంగతుడు చిరంజీవి భారతయుద్ధమున కడపటిరాత్రి పాండవుల శిబిరముజొచ్చి నిద్రించుచున్నవారిని హత్యయొనర్చెను. అత్తరి ద్రౌపదీపుత్రులగు ఉపపాండవు లేవురుగూడ మడసిరి అందుకై యర్జునునిచే నవమానింపబడినవాడు భ్రూణవధ యొనర్చినకతన వ్యాసమహర్షిచే దుర్గంధరక్తదిగ్ధదేహుడగునట్లు యశ్వత్థామ శపింపబడినవాడు. ఈతడు పాండవులకును అందు ముఖ్యముగ యర్జునునకును ప్రబలవిరోధి. ప్రపంచము నపాండవమొనర్తునని శపథమొనర్చి, యభిమన్యుని భార్యయగు ఉత్తర గర్భమునందున్న పరీక్షిత్తునిసహా వధింప శరప్రయోగ మొనర్చినవాడు అట్టితరి గర్భస్థుడగు పరీక్షిత్తును శ్రీకృష్ణుండు రక్షించెనట. అశ్వత్థామ కామక్రోధాది యరిషడ్వర్గాంశమున జనించినవాడని చెప్పబడినది ఈతడు భారతయుద్ధమున సర్వసైన్యాధిపత్యకాంక్షచే పలుసారులు ప్రయత్నించియు విఫలుడైనవాడు

అశ్వత్థామగిరి — ఇది రానురాను అశీర, అశేర, అశీర్ఘర్ ఆయెను పృథ్వీరాజు

పాలనతో సంబంధముగలతావు మధ్యరాష్ట్రములలోని బురాన్పూరున కుత్తరముగా పదునొకండుమైళ్ల దూరము

అశ్వనీకుమారులు — వీరు దేవవైద్యులు. కడుంగడు రూపవంతులు కవలవారుగ జన్మించిన సోదరులు. పెద్దవానిపేరు నాసత్యుడు, రెండవవానిపేరు దస్రుడు అనియు, వీరికి పాండురాజపత్నియగు మాద్రికి వీరిద్వర యంశంబున నకుల సహదేవులు జనించిరనియు చెప్పంబడెను. అశ్వరూపము ధరించిన సరణ్యకు సూర్యునివలన అశ్వనీకుమారులు జనించిరనియు, సరణ్య దేవశిల్పియైన త్వష్టకుమార్తె యనియుం జెప్పంబడినది

అశ్వనీనక్షత్రము — ఆకసమున అశ్వముఖముగా బోలునటుల మూడు నక్షత్రములు కలసియుండు నక్షత్రసముదాయము జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు దీనికి అశ్వ, అశ్వి, అద్యః, తురగః, తురంగ, తురంగమః, దస్రః, వాజీ, హయ, హరి అను మాటలను పర్యాయపదములుగ వాడియున్నారు అశ్విదేవత లధిదేవతలనియు, దేవగణ నక్షత్రమనియు తిర్యఙ్ముఖ నక్షత్రమనియు, పుంస్వభావమనియు, గుర్రము, గండభేరుండపక్షి, ముష్టిచెట్టు దీని సంబంధములనియు, అశ్విని ప్రవేశించినపిదప పదునొకండు ఘడియలపై త్యాజ్యము (దోషఘటికల) నియు, సలువదిరెండు ఘడియలపై అమృతఘటికలనియు, ఇది క్షిప్ర స్వభావనక్షత్రమనియు చెప్పంబడినది చాంద్రమాన సంవత్సరాదిని అశ్వినినక్షత్రముండును

అశ్వనీముద్ర — యోగాభ్యాస విధానమునం జెప్పంబడిన వింశతి ముద్రలలో నొకటి. గుదద్వారమును ఆకుంచన ప్రసారములు (మూయుట, తెరచుట) చేయుచుండుట, యభ్యసించుట అశ్వనీ ముద్రయనియు, దీని యభ్యాసము వలన గుదరోగ నివారణము శరీరబలము, చురుకుదనము, కుండలినీ ప్రబోధము సిద్ధించు ననియుం జెప్పంబడినది

అశ్వపతి — మద్రదేశ మేలిన యొక భూపాలుడు 18 సంవత్సరములు సావిత్రీదేవిం గూర్చి తపంబాచరించి, యొక కుమార్తెంబడసి సావిత్రి యని నామంబిడినవాడు భార్య పేరు, మాళవిదేవి (సావిత్రి మామయగు) ఇంకను కేకయదేశ నరపతియును, దశరథ మహారాజు భార్యలలో నొకతె యగు కైకేయికి యుధాజిత్తు మహారాజునకును తండ్రియగు అశ్వపతి మహారాజు కు నిదే పేరు కలదు

అశ్వపరీక్ష (ఆంగ్లవిధానము)— గుఱ్ఱము ను ఆంగ్లపరీక్షావిధానము గాడిద, జీబ్రా, క్వాగ్గా, జంతువుల జాతికి జేరినవి అనాటోమీ శాస్త్రముమేరకు నివి యన్నియు నొక్క కుటుంబములోనివే ఇవి యున్నియు నొక్క డెక్కయే గల పాదముపై నిలుచును చనిపోయిన గుఱ్ఱముల యెముకల పరీక్షనుండి యూవికాలమున గుఱ్ఱములకు నాలుగు చీలికలుగల డెక్కలై యుండినట్లు తెలియుచున్నది ఇప్పటికిని ఒంటి డెక్కకిరు ప్రక్కలను, రెండు చీలికలు గల గురుతులు గన్పట్టుటచే, రెండు డెక్కలు క్రమముగ నేకమై, రెండు డెక్క లంతరించుటులు తెలియుచున్నది

అడవిగుఱ్ఱములు మంగోలియా సీమలందు మాత్రమిపుడు గానవచ్చుచున్నవి అందుననూ Przenalsky జాతిగుఱ్ఱములు మెండుగం గనబడుచుండును. ఇది చిన్న తట్టువలె నుండును. తోకయందలి వెంట్రుకలు కురుచలుగను, నెత్తిపై జూలుకుచ్చుగను నుండును. దీనిపోలిక సంబంధము జీబ్రాతోడను, గాడిదతోడను గూడ కలిగియుండును. దక్షిణఅమెరికాయందు ఒక జాతి

యడవి గుఱ్ఱములు కలవందురు గాని, నిజము పరిశీలించగా వి యడవియందే పుట్టి గిట్టినట్టివి కాక, సామాన్యపు దేశీయములగు గుఱ్ఱములకంటె భేద మేమియు గానబడక పూర్వ మైరోపా దేశముల గ, జనులు గుఱ్ఱపుమాంసమును దినెడి వారు. అయినను దానిని స్వీకరించేయుట కుప యోగింపక లేద ఆదిన డియు గరబ్బీ దేశస్థులు, గుఱ్ఱములవర్తకము చేయువారు ఐరోపా దేశములకు వ్యవసాయపు జంతువులగ వాడు చుందురు ఇంగ్లాండుదేశమున షైరుజాతి గుఱ్ఱము ప్రపంచమునగల గుఱ్ఱము జాతులలో బద్దగి యున్నది డీనియొత్తు పదునేడు మూరలట బరువు రెండువేల పౌనులట పెట్ల్యాండు పోనీలును, బర్మాదేశపు పెగూలును పరుగెత్తుటకు ప్రసిద్ధి కెక్కినవి

అశ్వభృత్యన్యాయము — గుఱ్ఱమువలెనిది యన డవ్వారిభృత్యుడో వాడిదని టంకోవ్వారి భృత్యుడని గుఱ్ఱముగలవారి భృత్యుడని యిట్టి పసగపుమాటలు చెప్పినను కీన్యాయము వాడుచుందురు

అశ్వమేధజుఁడు — భారతమున (ఆది పర్వము) శతానీకున కశ్వమేధజుఁ డుద్భవి ంచెనని కలదు భాగవతమున (నవమస్కంధము) శతానీకునకు సహస్రానీకుఁడు నాతని కశ్వమేధ జుడు పుట్టెనని కలదు మత్స్యపురాణమున శతానీకునకు అధిసీమకృష్ణుఁడు పుట్టెనని కలదు

మహాభారతమున శతానీకునకు (చంద్రాపీడునకు) సత్యకర్ణుఁడు పుట్టి హస్తిపురమేలెనని కలదు మరియు సత్యకర్ణునకు శ్వేతకర్ణుఁడుపుట్టి విరక్తుఁడై రాజ్యమును విడిచిపోవఁగా నాతనిభార్య గర్భవతి యైనను, భర్తతో వనమునకేగి, పర్వతపు లోయలో శిశువునుగని యచటనే విడిచిపోయె ననియు, ఆశిశువు రాలనడుమ దొరలుచుండఁగ శిశగోత్రజులగు బ్రాహ్మణు లాశిశువును బెంచి ప్రక్కలు పుండ్లుపడి నల్లని మచ్చలుగా మారుటచే నాతనికి 'అజపార్శ్వుఁడు' అనుపేరు నిడిరనియు, నాతఁడు రాజ్యము జేసెననియుఁ గలదు

భాగవతమున సహస్రానీకునకు నశ్వమేధజుఁడు, వానికి అసీమకృష్ణుఁడు, వానికి నిచక్షుఁడు పుట్టెననియు, నాఁడు గంగలో హస్తిపురి కొట్టుకొనిపోవుటచే కౌశాంబిఁ జేరెననియుఁ గలదు మత్స్యపురాణ విష్ణుపురాణాదు లించుమించుగ నీరీతిన చెప్పుచున్నవి పిమ్మట హస్తిపురి కురురాజ్యమున కెపుడును రాజధాని కాలేదు

పాండవవంశజులలో ఉదయనుఁడు అనుమహారాజు (క్రీస్తుపూర్వశకమునకుఁ బూర్వ మేడవ శతాబ్దమున) ప్రసిద్ధికెక్కియున్నాఁడు. ఆతని రాజధాని కౌశాంబి ఆతని చరితము కథాసరిత్సాగరమున విస్తారము వర్ణింపఁబడియున్నది. భాస, సుబంధు కవులాతని చరితమును నాటకముగాను, గద్యకావ్యముగాను గ్రంథములఁజేసిరి. కాళిదాసాది కవులును ఉదయనునిఁ బ్రశంసించిరి ఉదయన, శతానీకు లకు నడుమనుండినవా రనామకులగు రాజులై యున్నారు

అశ్వమేధయాగము — అశ్వమును ప్రధాన యాగపశువుగ గల యాగము ఇది భూకాంతులు చక్రవర్తులు ఆచరింపఁదగిన క్రతువు పుణ్యస్థలములయందీ యాగమంటపమునునిర్మించి యాగము జేసి కాశీమొదలగు స్థలములందివి యాచరింపఁదగినవి కాశీయందలి దశాశ్వమేధ ఘట్టమిటులనే పేరందినది

క్రతువారంభములకుం బూర్వము చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమియందు సాంగ్రహాణి, ఇష్టినీ, అమావాస్య యందు సజ్ఞాని, ఇష్టినీ, వైశాఖశుద్ధ పౌర్ణమి యందు ప్రాజాపత్య పశ్వాలంభమును, నెరపవలె నని చెప్పఁబడినది. అశ్వమేధమునకు శ్యామ

కర్ణాశ్వముండవలయునని నిరుక్తికలదు. దానిని స్నానార్థము తీసికొనిపోవునపుడు, ౧ ప్రాగ్దిశయందు పశ్చిమాభిముఖుఁడై నిలచియున్న యధ్వర్యుఁడు, ౨ ఉత్తరాభిముఖుఁడై దక్షిణ దిశయందు నిలచి యున్న బ్రహ్మయు, ౩ పశ్చిమదిశయందు ప్రాగభిముఖుఁడై నిలచియున్న హోత, ౪ ఉత్తరదిశయందు దక్షిణాభిముఖుఁడై నిలచియున్న ఉద్గాతయు, ప్రోక్షించి పవిత్రపఱచెదరు. పిదప దానిని రక్షకులవెంటరా స్వేచ్ఛగా తిరుగ విడచెదరు. ఒక సంవత్సరమైన పిదప దానిని దెచ్చి క్రతువొనర్చెదరు. ఈవత్సరము, దేవయజన మొనర్తురు.

అశ్వమేధమునకు ౨౧ మూరల (అరత్నుల) పొడవు కలిగి ౨౧ యూపస్తంభములుండును. ఇది దిగ్విజయ మొనర్చిన భూపతులు గాని పాపములం బరిహరించుకొనఁ నీమహాయాగము లేక మహాభిషేకము నొనర్చుకొందురని చెప్పం బడినది. ఈ (క్రతువు) నొనర్చిన మహారాజులు పండ్రెండుగురని ఐతరేయ బ్రాహ్మణమున కలదు. వారు, ౧ జనమేజయుఁడు, ౨ శార్యాతుఁడు, ౩ శతానీకుఁడు, ౪ అంబష్ఠ్యుఁడు, ౫ యుధాశ్రేష్ఠి, ౬ విశ్వకర్మ (భువన పుత్రుఁడు) ౭ సుదాసుఁడు, ౮ మరుత్తు ౯ అంగుఁడు, ౧౦ భరతుఁడు (దుష్యంత పుత్రుఁడు), ౧౧ దుర్ముఖుఁడు ౧౨ అరాతి. ఇంకను, దిలీపుఁడు, దశరథుఁడు, శ్రీరాముఁడు, యుధిష్ఠిరుఁడు, పుష్యమిత్రుఁడు ఈ క్రతువు నొనర్చిరని తెలిసెడిని. కలియుగమునందీ క్రతువొనర్చినది చాళుక్యవంశ క్షత్రియుడైన వాతాపి (ఇప్పటి బాదామీ) పురము రాజధానిగ రాజ్యమేలిన రెండవపులకేశి మహారాజనియందురు (మహారాష్ట్రదేశము చూడుఁడు)

అశ్వలాయనగోత్రము — వాధ్ర్యశ్వ లేక మిత్రయువగణము చూడుఁడు

అశ్వవతగోత్రము — ధనంజయగణము చూడుఁడు

అశ్వవాతాయనగోత్రము— విధృవ గణము చూడుఁడు

అశ్వశాస్త్రము — అశ్వశాస్త్ర గ్రంథములు కొల్లలుగ ఎన్నియుండెనోగాని, ఇకా లమునకు చాలాభాగము అలభ్యమైపోవి హయలీలావతి, లేవాత్తోత్తరమను గ్రంథములు సరిగాలభించుటలేదు. అశ్వశాస్త్రమనునది చిన్నదైనసమగ్ర గ్రంథము. ఇంక భోజరాజీయము, హాలాస్య మహాత్మ్యములలోని భాగములు దీశాస్త్రమును గూర్చి వ్రాయఁబడినది పాటింపఁదగినదియైనదే కాక ఐనను లోకమున దెక్కువ ప్రచారమందియున్న కతన కొంత వ్రాయ వకాశములభించినను పూర్తి యనుటకు వీలులేదు.

అశ్వశాస్త్రమున ఆవర్తములు (సుడులు) వాని స్థానములు, అశ్వము వర్ణములు గతులు, స్థానములు, శిక్షాకాలములు, సంచార మార్గములు ఫలము లను గూర్చియునుండును. ఆవర్తములు శుభావర్తములనియు అశుభావర్తములనియు రెండువిధములుగఁ జెప్పఁబడినవి. ఇవి ఎనిమిదిభేదములుగల రూపములుగా నుండునని చెప్పఁబడి౯ ౧ శుక్తి (ముత్తెపుచిప్పాకారము), ౨ ఆవర్తము (సున్నాకారము), ౩. సంఘాతము (గట్టి చెప్పతగిలినటుల యానవాలు వలె నుండుట), ౪ పాదుక (పాదము), ౫ అర్ధపాదుక, ౬. అవలీఢము (పశువులచే నాకఁబడినట్టి రూపము, నాకుడు అనవాలువలె వెండ్రుకలు వాలియుండుట), ౭ శతపది (జెఱ్ఱివలెను లేక రోకటిబండవలెను కానవచ్చు ఆనవాలు, ఇదియును వెండ్రుకలనుండియే ఏర్పడునది), ౮ ముకుళము (అరవిరిమొగ్గ లేక చేతివైనువ్రేళ్లను కల్పిపట్టిన

చేతిరూపము), గజ్జపుసుడు లీడొన్నిది ఆకారములలో నుండును

అందు శుభావర్తము (సుడులు) లు ధృవులనియు, ఆగంతుకములనియు, ద్వివిధము ధృవులు పది విధములుగాన దశధృవులని వాడుకనామము కలదు శ్లో॥ ద్వావురస్యౌ శిరస్యాద్వౌ ద్వౌద్వౌ రంధ్రోపరంధ్రయోః। ఏకఃఫాలే ప్రపాణేచ। దశావర్తా ధ్రువాస్స్మృతాః। అని రేవంతోత్తరమున చెప్పబడియుంట వక్షస్థలమున రెండు సుడు లుండుననియు, శిరమున రెండుసుడులును, మలద్వారముకడ రెండు సుడులును, మూత్రద్వారముకడ రెండుసుడులును, లలాటమున నొక సుడియు, క్రిందిపెదవి యందొక సుడియునుండు ననియును, వీనికే దశధృవులని పేరు కాని, వేర్వేరు ప్రత్యేకపు పేర్లు వీనికి లేవనియు, తెలియుచున్నది ఇవి హెచ్చు తగ్గులు లేక సరిగా నుండిన అశ్వము శుభప్రదమనియు, లేకున్న దోషమనియు చెప్పఁబడినది

ఆగంతుకములు (సుడులు) పదునారు కలవు ఇవి యోగ్యములగు యశ్వముల కుండదగిన శుభప్రదావర్తములు ౧. రోచమానము ఒక సుడి, ౨ శ్రీవృక్షము రెండు సుడులు, ౩ దేవమణి ఒకసుడి, ౪ మేఖుల రెండుసుడులు, ౫ వృషభావర్తములు రెండు సుడులు, ౬. అంగదావర్తములు రెండుసుడులు, ౭ యమళములు రెండుసుడులు, ౮ త్రేతాగ్ని సుడులు మూడుసుడులు, ౯ చాతుర్గంతికము నాల్గుసుడులు, ౧౦ నిశ్రేణికము (నిచ్చెన) మూడుసుడులు, ౧౧. కేశాంతములు రెండుసుడులు, ౧౨ స్తువజము ఒకసుడి, ౧౩. సృక్వజములు రెండు సుడులు, ౧౪ కంఠాభరణములు నాల్గు సుడులు, ౧౫. శతపది ఒకసుడి, ౧౬. లింగములు రెండు సుడులు.

శ్లో॥ వక్షోభవావర్త చతుష్టయాచ కంఠే భవేద్యస్యతురోచమానః। శ్రీవృక్షకీనామ హయస్సభర్తుస్సుతపౌత్రార్థవివృద్ధయేస్యాత్॥

అని హయలీలావతియందు జెప్పఁబడియుంట, శుభావర్తములగు రోచమానాది పదునారు సుడులలోను రోచమానము, దేవమణి, మేఖుల, కడుయోగ్యములనియు, అన్నిటికన్నను శ్రీవృక్షకమను సుడి మహాయోగ్యతమమై పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి గల్గించు శుభప్రదమైనదనియు తెలుపఁబడు చున్నది.

అశుభావర్తము (దోషపు సుడు)లు —౫౦.
౧ ఉత్తరోష్ఠావర్తము- పై పెదవి యందు సుడి ఒకే సుడి, ౨. ద్విణాసాపుటావర్తము- రెండు సుడులు, రెండు ముక్కురంధ్రములకడను ఉండు సుడులు, ౩ ప్రపాణోత్తర ప్రదేశావర్తము - మూడు సుడులు, ౪ ప్రోథావర్తము- ఒక సుడి, ౫. గండావర్తము- బుగ్గలయందు రెండుసుడులు, ౬ అశ్రుపాతావర్తము కండ్లనొంటి కారు నీరు ధారలు కలియు చోటనున్న సుడి, ౭ నేత్రకూటావర్తము రెండు సుడులు, ౮ భ్రూమధ్యావర్తము- ఒక సుడి, ౯ కర్ణాగ్రావర్తము- రెండుసుడులు చెవులకొనను, ౧౦ విద్యావర్తము- ౨ సుడులు, ౧౧ కటావర్తము- ౩, ౧౨ శంఖావర్తము- ౨, ౧౩ ఘోటావర్తము- ౨, ౧౪ హన్వావర్తము- ౨, ౧౫ క్రోడావర్తము- ౧, ౧౬. ఘోణావర్తము- ౧, ౧౭. సేవన్యావర్తము ౧, ౧౮ కుక్ష్యావర్తము- ౨ (కడుపునందు), ౧౯ పార్శ్వావర్తము- ౨ (ప్రక్కలందు), ౨౦ జాన్వావర్తము- ౨ (పిర్రలపై రెండు), ౨౧ జానుపృష్ఠావర్తము- రెండు సుడులు (పిరుదుల వెనుక ప్రక్క), ౨౨ జానుపార్శ్వావర్తము ౨ సుడులు (పిరుదులకు రెండుప్రక్కలను), ౨౩ మందరావర్తము ౨ సుడులు, ౨౪ జంఘా

వర్తము - ౪ సుడులు జంఘములందు, ౨౫. కళావర్తము ౪ సుడులు, ౨౬. కూర్చావర్తము ౪ సుడులు, ౨౭ కుక్షికావర్తము ౪ సుడులు, ౨౮ కక్షావర్తము ౨ సుడులు, ౨౯ హృదయావర్తము ౧ సుడి గుండెలపై, ౩౦ ఉదరావర్తము ౧ సుడి కడుపుపై, ౩౧. నాభికావర్తము ౧ సుడి నాభిక్రింద, ౩౨ కుక్షిస్ఫురణావర్తము ౪ సుడులు, ౩౩ మన్యావర్తము ౨ సుడులు ౩౪ గ్రీవావర్తము ౧ సుడి కంఠమున, ౩౫. గళావర్తము ౧ సుడి గళనాళమున (మెడయందు), ౩౬. స్కంధావర్తము ౨ సుడులు, ౩౭ మహావర్తము ౨ సుడులు, ౩౮ శాకసావర్తము ౧ సుడి, ౩౯ కకుదావర్తము ౧ సుడి మూపురిముకడనున్న సుడి, ౪౦ ఆసనావర్తము ౧ సుడి గుదస్థానముకడనున్న ఒక సుడి, ౪౧ త్రికావర్తము ౧ సుడి, ౪౨. జఘనావర్తము ౧ సుడి జఘనములందు ఒక సుడి, ౪౩ పుచ్ఛావర్తము తోకయందు ఒకసుడి, ౪౪ గుదావర్తము గుదస్థానముక్రింద ఒకసుడి, ౪౫ స్థూలావర్తము ౨ సుడులు, ౪౬ బీజావర్తము ౨ సుడులు, ౪౭ కోశావర్తము ౨ సుడులు, ౪౮ భాసలావర్తము ౨ సుడులు, ౪౯ స్ఫిగావర్తము ౨ సుడులు, ౫౦ పాదావర్తము పాదములందు చేరియొకసుడి (౨సుడులు)

వర్ణము -అశ్వముల వర్ణములు త్రివిధము. ౧ వర్ణము (ఇది నాల్గుభేదములు), ౨. అనువర్ణము (ఇదిపండ్రెండుభేదములు), ౩ చిత్రవర్ణము (ఇది ముప్పదిభేదములు) ఇటుల అశ్వముల వర్ణములు నలుబదియారుగ జెప్పఁబడినది.

వర్ణములు ౪ -౧ కర్కవర్ణము, ౨ హేమవర్ణము, ౩ హారితవర్ణము, ౪ శోణవర్ణము (తెలుపు, పొగరంగు, పసుపుపచ్చ, ఎరుపు).

అనువర్ణములు ౧౨ - ౧. గంగాజలవర్ణము, ౨. మేఘవర్ణము, ౩ కపిలవర్ణము (నలుపు), ౪ శుకవర్ణము (చిలుకవంటి ఆకుపచ్చ), ౫. నీలోత్పల (నల్లకలువ) వర్ణము, ౬. కుముద (తామరపూవువంటి) వర్ణము, ౭ నీలవర్ణము (నీలిమందువంటి రంగు), ౮ మధుపుష్పవర్ణము (ఇప్పపూవురంగు), ౯ సితాసిత (నలుపు తెలుపు కలసినరంగు), ౧౦ అంజనవర్ణము (కాటుకవంటి నల్లరంగు), ౧౧ రక్తపాటల (ఎఱ్ఱ పాటల పువ్వుపు) వర్ణము, ౧౨. సింధువారవర్ణము (వావిలిరంగు).

చిత్రవర్ణములు ౩౦ ౧ పంచకల్యాణము, ౨. అష్టమంగళము, ౩ శ్యామకర్ణము, ౪. చతుర్భద్రము, ౫. దివావైజయికము, ౬ నిశావైజయికము, ౭ రక్తాగ్రకర్ణ, ౮ శ్వేతబాహువు, ౯ త్రిభద్రము, ౧౦ శ్వేతఖురి, ౧౧. హారితదక్షిణపాది, ౧౨. ఊర్ధ్వానేక రేఖప్రోథి, ౧౩ త్రిరేఖప్రోథి, ౧౪ దీర్ఘైకరేఖావిశిష్ట, ౧౫ శ్రీకారరేఖాప్రోథి, ౧౬ వామహనురేఖ, ౧౭ వాలహీమభాగరేఖ, ౧౮. దక్షిణాగ్రశ్విత్రి, ౧౯ వామకర్ణాగ్రశ్విత్రి, ౨౦ జానుశ్విత్రి, ౨౧ అండశ్విత్రి, ౨౨ కంఠశ్విత్రి, ౨౩ కక్షశ్విత్రి, ౨౪ నాభిశ్విత్రి, ౨౫. వక్షశ్విత్రి, ౨౬ మార్జాలవర్ణి, ౨౭ సారంగవర్ణి, ౨౮ హరితాగ్రకర్ణ, ౨౯ నీలాగ్రకర్ణి, ౩౦ వల్గ (ముఖరజ్జువు=వాగె)

అశ్వగతులు ౧౩ - ఉత్క్షిప్తగతి, ౨ శిథిలగతి, ౩ ఉత్తరపతి, ౪ మందవైహాయసగతి, ౫. విక్షిప్తైకకరగతి, ౬. అర్ధకంధరము, ౭ సమము, ౮ ఉత్కీర్ణము, ౯ విభక్తము, ౧౦ అత్యుత్క్షిప్తతలము, ౧౧. ఉద్ధృతగతి, ౧౨ వ్యాగూఢగతి, ౧౩ గోకర్ణికగతి

అశ్వగుణములు ౬ - ౧ సాధ్వసస్ఫురితసత్వము, ౨ సాధ్వసస్ఫురితరజము, ౩ సాధ్వసస్ఫురితతమము, ౪ సతతోత్థితసత్వము, ౫ సతతోత్థితరజము, ౬. సతతోత్థితతమము.

అశ్వసంచార వీథులు (సంచార ప్రదేశములు) — ౧ సమతలము, ౨ ఉన్నతస్థలి, ౩ విషమాంబుకీర్ణస్థలి, ౪ శుద్ధస్థలి, ౫ నతాగ్రస్థలి, ౬ తృణవీరుదాఢ్యస్థలి, ౭ స్థానపకీర్ణస్థలి, ౮ ఉపలసాంద్రకీర్ణస్థలి, ౯ పార్శ్వోన్నతస్థలి యని చెప్పఁబడినవి మఱియు నీశాపులకు అశ్వసంచారపుగతి విశేషములు ఆరు చెప్పఁబడినవి అవి ౧ ఉరశ్చాలి, ౨ శిరశ్చాలి, ౩ పృథులము, ౪ బధ్యమానకము, ౫ ఆలీఢము — ప్రత్యాలీఢము ౭ ఉపథ, ౮ పదచారి లేక పాదచారి, ౯ సర్వగము

అశ్వధార (నడక) లు ౫ — ౧ ఆస్కందితము (తెలుగుపేరు రవగాలు నడక), ౨ ధౌరితకము (తెలుగు సోడనడక) ౩ రేచితము (పేరెము నడక), ౪ వల్గితము (చౌపు లేక ఎగిరిపాటు), ౫ ప్లుతము (దవాళము లేక దౌడు gallop) వీనికి మతాంతరములు, ౧ గతి, ౨ ప్లుత, ౩ చతుష్క, ౪ మధ్యజవ, ౫ పూర్ణవేగములనియు గూడ గాన వచ్చెడిని మఱియు నీథాకలు (నడకలు) ౧ లఘ్వీ ౨ మధ్య ౩ దీర్ఘయను, త్రివిధమని గూడ చెప్పఁబడినది దీనినిగూర్చి హయలీలావతి నుండి రెండును రేవతోత్రరమును డి యొకటియు, వైజయంతి నుండి యొకటియు శ్లోకము లిట వ్రాయుట కడు సమాజసమని తోచెడిని

శ్లో॥ ప్లుతాంప్లవంగా మహా ర్యాధారాతులనాభిధా। పుసరేనాంచ డోలాయాం పులామిత్యాహదేశికః।

శ్లో॥ క్షిపతి సమవిశేషా నుత్క్షిపన్నగ్రపాదాన్ ప్రసరతిపురతోఽశ్వస్సాచధారాపులాఖ్యా।విలసితసమపాదో క్షేపణాకుంచనానామ్ కరణమిహ గతిజ్ఞాః ప్రాహురన్యైపులాఖ్యామ్। హయలీలావతి

శ్లో॥ నతోన్నత కుంచిత ముఖం నవరోహసాధ్య। మశ్వం చతుష్కసమయే ముఖసిద్ధ మాహుః।
— రేవంతోత్తరము

శ్లో॥ కంక్రీకృతానామశ్వానాం సమునోన్నమనాకృతి। అతివేగ సమాయుక్తా గతిహ్మ్మ రుదాహృతా। వైజయంతి

ఇంకను అశ్వములకు ౧ ఉపవేశకాలము, ౨ నిద్రాకాలము, ౩ స్ఖలితకాలము, ౪ గుప్తచేష్టాకాలము, ౫ బసబా [అనుగుక్రము] లోక నాత్సుక్య కాలము, ౬ వితతహేషిత కాలము, ౭ సంత్రాస కాలము, ౮ ఉత్థానకాలము, ౯ విమార్గగమన కాలము (తప్పుదారికిచ్చి పరుగెత్తుట), ౧౦ భయమునొందు కాలము, ౧౧ శిక్షాత్యాగ కాలము (పద్ధతులు చెప్పినవదలి తిరుగుబాటు చేసినది), ౧౨ చిత్తచాంచల్య (మదించిన) కాలము ఇవి శిక్షాకాలములనియు, అర్హములనుటలు కమ్చీతో పవారింప (కొట్ట) వలయునని యు గూడ చెప్పఁబడినది

అశ్వసేనుఁడు — నాగము తక్షకునకు ఖాండవవనము నివాసము పాండవ మధ్యముండగు యర్జునుఁడు ఖాండవవనమును, యగ్నిదేవుని క్షుధకై దహన మొనర్చుతరి, అందు నివసించువాఁడగు నాతండొక్కఁడు, దేవేంద్రునిచే రక్షింపఁబడి అర్జునునిపైఁ బగఁబూని, భారతయుద్ధమున కర్ణునిచే యర్జునునిపై వదలఁబడిన నాగాస్త్రముగ దనరి, యర్జునుని కిరీట మపహరించియు నాతనిచే నిహతుఁడయ్యెను

నలచక్రవర్తి యరణ్యవాసమున నాతనిఁగరచి వికారునిగ నొనర్చి ఆపదరోజులు గడచు తరిన విముక్తిగల్గించి విషహారణ మొనరగిననాగము

అశ్వాయుర్వేద విద్య — గుఱ్ఱముల వైద్యము ఈవిద్యను శాలిహోత్రుఁడు తన సుతుండగు, సుశ్రుతున కుపదేశించెనట. రాను

రాను ఉపదేశపరంపరలుగా జయదత్తుడు, గర్గుడు విద్య నేర్చెనట. గర్గుడీవిద్యను "అశ్వాయుర్వేద" మనుపేర శాస్త్రగ్రంథముగ రచించెనట.

అశితీ గోత్రము — శాండిలగణము చూడుడు.

అశిలా దుర్గము — దీని నిప్పుడు జూనగడ్ అనుచున్నారు.

అశ్మకదేశము — ఈ దేశముంగూర్చి పెక్కు యభిప్రాయ భేదములు చెప్పబడినవి. అశ్మకుడనురాజు పాలించుట నీపేరు కల్గెననియు, అతని కుమారునిపేరు మూలకుడనియు, ప్రతీతి కలదు. దీని ప్రశంస మహాభారతము భీష్మపర్వము ౯ అధ్యాయమున కలదు.

బ్రహ్మాండపురాణము పూర్వ ర వ అధ్యాయమున దక్షిణదేశమందలి రాజ్యమని యున్నది. కూర్మపురాణమున పాంచాలములోని యొక దేశముగ నుడువబడియెను. బృహత్సంహిత ౧ర అధ్యాయమున భరతదేశపు పశ్చిమోత్తర దిశయందున్నదని చెప్పబడియె.

Spencer Hardy's Manual నందు అస్సక (అశ్మక) దేశము గోదావరీ, నర్మదానదులపైగా మాహిష్మతిదేశమునకు దిగువ నుండుననియున్నది. Prof Rhys Davids దేవిడ్సు చరిత్రకారుడు అశ్మకదేశము అవంతికి వాయవ్యదిశయని తలంచి బౌద్ధగ్రంథములం దస్సకయని వాడినదేశమేనని వ్రాసెను. MacCrindle పరిశోధకుడు సరస్వతీనదికి తూర్పుభాగమందని అభిప్రాయపడెను. ఇటీవల పరిశోధనలు ఈదేశము చేదిదేశమునకు దక్షిణముననుం, గోదావరినది కుత్తరముగను ఉండినదని వెల్లడించెను. మరియు దీనిరాజధాని ప్రతిష్ఠానపురమని యుండెనట. అది నైజాము రాజ్యమందలి పైఠణ్ అని కొందరు తలంచుచున్నారు. మహాభారతమున పౌడన్య పురమనియు, ప్రతిష్ఠానపురమనియు పేర్కొనబడినది. బౌద్ధులు పోతనపురమనియు, పోతలీపురమనియు పేరిడిరి. అశోకచక్రవర్తి కాలమున నశ్మకదేశము మహారాష్ట్రముం జేరియుండెనని తెలిసెడిని.

కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రమునకు వ్యాఖ్య వ్రాసిన భట్టస్వామి అశ్మకదేశము మహారాష్ట్రముతోం జేరినదనియు, క్రీ పె ౬ంవ శతాబ్దమున వ్రాయంబడిన దశకుమారచరిత్రమునం దండికవి అశ్మకదేశము విదర్భకు స్వాధీనరాజ్యమనియు నుడివిరి. అనగా నీకాలములం దీదేశపాలనము నెరుగునది.

అశ్మి (లేక అస్మి) గోత్రము — గర్గఉపగణము చూడుడు.

అశ్వినీదేవతలు—బడబారూప మందిన సంజ్ఞాదేవి (సూర్యుని సంబంధము) యొక్క నాసికమునుండి జనించిన (అనుడు) వారు అతి రూపవంతులు దేవవైద్యులు.

అశీ నది — అశి యన ఖడ్గముయొక్క (వాడి) మొనయని యర్థము. ఇది కాశీ పట్టణమున వారణాశీ క్షేత్రభాగమునకు దక్షిణముగనున్న చిన్ననది (ఉత్తరమున వరుణానది కలదు) వరుణకును, అశికిని, మధ్యనుండునది గాన కాశి వారణాశి యని పిలువబడెడిని. ఈపదము వ్యాకరణ శాస్త్రముమేరకు ఒప్పునిదైనను, తొల్లింటి కాలమునుండియు నట్లె వాడుకయందున్నది.

అశీలంకన్న నామస్యాన్న ఖలీకార కారణమ్ — శీలము లేని దుష్టునికి అవమానము తప్పదని భావము. సంస్కృత లోకోక్తి.

అశుద్ధముంగదువుట దుర్వాసనకే నీచునితో నసంబంధము లేకయుండుట శ్రేయమని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి.

అశుభ శకునములు — కదకుం బోయిన యాకుదియు, విధవరాలు, నీచజాతి మనుజులు, కట్టెలమోపు, ఒట్టికుండలు, బొగ్గులు, ప్రయాణకాలమున నెదురగుటయు. శాకులఅరచుచు గల్లత్తుచేయుటయు, అపశ్శకునమనియు, కుందేలు, సంచితంబగెలు, తెలుకులి, పందులగుంపు ఎదురగుటయు. మనస్సునకు ప్రోత్సాహము లేకుండుటయు, ప్రయాణమునకు ముప్పుగ జెప్పఁబడినవి మరియు చేతియందున్న గొడుగుగాని, కర్రగాని, తలపైనుండిన పాగ, పైనుండు ఉత్తరీయముగాని, నేలంబడుట దుశ్శకునమనియు, ప్రయాణమున నష్టముఁ గల్గించునోపు నియు జేసి సఖ్య ద్విజులు (బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య జాతుల వారు), సరిసఖ్య శూద్రులు, బోడితలలవారు ఎదురగుట ప్రయాణమునకు హానికరమనియు, ప్రయాణమగుతఱి పెద్ద పాగ గానబడుటయు, మొండివాఁడు, ముక్కు పోయినవాఁడు ఎదురగుటయు, అత్తరుణము పెద్ద కలహముగాని, పెనుగాలి గాని, దుమారముగాని, చినుకులు గాని, తటస్థించుటయు దోషములనియు అత్తరి ప్రయాణ మాపుట శ్రేయోదాయకమనియు, తలకుబట్ట వేసుకొన్నవాఁడు, తలాటుకొని చమురు రాసుకొనినవాఁడు, విరబోసికొనిన వెండ్రుకలు కలవాఁడు, ఎఱ్ఱనిజడలు కలవాఁడు ఎదురగుట ప్రయాణమున మైత్రి చెడి కలహములు గల్గి రసాభాసము సిద్ధమగుననియు ఋషులు దెల్పిరి.

అశుభ స్వప్నములు — స్వప్న శాస్త్రము చూడుఁడు

అశోకవనికాన్యాయము — రావణాసురుఁడు సీతాదేవి నశోకవనమునం దుంచెనని శ్రీమద్రామాయణమునఁ జెప్పఁబడినది కాని ఆమె నశోకవనమునం దుంచుటయం దాయన లోపలి యభిప్రాయమేమో, పఱపతోగమును గాంక్షించిరో ఎవ్వరికిని గోచరింపలేదు తమకు చక్కగా సుబోధకము గానట్టి తమ పరవారిపనిం గూర్చి యీన్యాయమును వాడుచుందురు

అశోకవృక్షము (ఎడాకుల పొన్నచెట్టు)- లా Alstonia scholaris ఆంగ్ల Dita Bark Tree సం గ్రహనాశ, గ్రహపతి, గుచ్ఛపుష్ప, సప్తపర్ణ అనియును, పెక్కు గ్రంథములందు విశాలత్వక్, విశారద, విషముచ్ఛద, విద్ధ, విగద, విన్యాక, సారద, దేవవృక్ష, శిరోరుజ, శుక్తిపత్ర, సుక్తిపర్ణ, బహుపర్ణ, అయుగ్మచ్ఛద, శాల్మలీపత్రక, గంధిపర్ణ, మదగంధ శరిద లేక శారిదపుష్ప అను పేర్లుకూడ వాడఁబడియున్నవి కొన్ని దేశములందు దీనిని డాకుమనంటి యని కూడ వాడుచున్నారు ఆకులు బూరుగ (శాల్మలీ వృక్షము) ఆకులవలె నుండి కొమ్మకొకేడేసియాకులుంగల్గియుంట దీనికీపేరు గల్గియుండ నోపు ఇది పెద్దవృక్షముగఁ బెరుగును దీనివేరు రసముఁదీసియు చూర్ణముగచేసియు వైద్యులు వాడుదురు అది త్రిదోషములను హరించి బల మొసంగునని చెప్పఁబడినది మఱియును అండ వృద్ధిదోషము అతిశీతదోషము క్రిమిదోషము, కుష్ఠురోగము, గుల్మరోగము, చెముడు(బధిరము), జ్వరములు, తాపములు, భ్రమలు, వ్రణములు, వాతనొప్పులు, శూలలు, నివారణ మగునని చెప్పఁబడినది ఇవియన్నియు వేరున దున్న గుణములు మఱియు అశోకముచెట్టు లా Saraca indica లేక Jonicia asoka సం. అశోక, శోకనాశ, హేమపుష్ప. విస్తారము పుష్పించువృక్షము చల్లనినీడగలది దీనికట్ట మేహవాతనొప్పులు, కుసుమరోగము, ఋతుదోషములు హరించును వ్రణములు, క్రిమిరోగములు మాన్పును జంతువిషముల నివారించును.

అశోకచక్రవర్తి (అశోకవర్ధన మహారాజు) — మగధరాజ్యమేలిన మౌర్యవంశపు

ప్రభువులలోఁ జాల గొప్పవాడు. ఇచ్చకము నకు, మౌర్యవంశమును మయూరవంశముగా కొందఱు పలుకుచుందురు. ఇది ఉత్పత్తియందు గల కళంకమును మఱుఁగుపఱచుటకు గాఁబోలును. కాని, వీరి పూర్వులలో శిశునాగునకు ముర యను నాల్గవజాతి స్త్రీయందు కల్గిన సంతానపు వారగుట మౌర్యులని పేరది. వారికి మయూర శబ్దము వర్తించుట యసంభవము (మగధదేశము చూడుఁడు).

మౌర్యాశోకుఁడు క్రీ. పూ. ౨౭౩–౨౩౧ నాఁటివాఁడు. బౌద్ధమతస్థుఁడు. రాజధాని పాటలీపుత్రము ఇప్పటి పాట్నాకడ పాడఁబడియున్నది (చూడుఁడు). తండ్రి జీవించియుండుతఱి నశోకుఁడు తక్షశిల, ఉజ్జయినీ రాజ్యములకు రాజప్రతినిధిగా నుండెను. తండ్రి యనంతర మితఁడు ౨౭౩ లో ప్రభుత్వమునకు వచ్చి క్రీ. పూ. ౨– లో పట్టాభిషేకము చేసికొనెను. బౌద్ధకుటుంబమున జన్మించినను, భూతదయ యంతగా నీతనికి మనంబున నెలకొన లేదట. క్రీ. పూ. ౨౬౧ లో కళింగదేశముపై దాడి వెడలి, అచటి బలవంతుఁడగు భూపతినిఁ గలఁచి జయించి లోఁగి సామంతుఁడగుట, గోదావరీ మహానదుల నడుమనుండు రాజ్య మీతని సామ్రాజ్యము లోనివిగ నేర్పడియెను. కాని ఈ కళింగసంగర మాతనియందొక గొప్ప మార్పును గలుగఁజేసెను. యుద్ధమునందు చక్రవర్తి స్వయముగ పాల్గొనుచుండ పెక్కండ్రు సైనికుల చావులను కండ్లార చూచి, పశ్చాత్తాప నిమగ్నుఁడై ఈ రాజ్యతృష్ణ ఎన్ని చావులకు కారణమైనదో ఎఱింగి పరమసాధువుగా మారి రాజ్యతంత్రమును ప్రజానుకూలముగ నెరపుచు, బౌద్ధధర్మవ్యాప్తికి సర్వప్రయత్నము లొనర్చుచు, తక్కిన జీవితముం గడుప మొదలిడెను.

ఉపగుప్తుఁడను బౌద్ధభిక్షువు బోధ లితని యాయన మదికి చక్కఁగ నాటి, బౌద్ధధర్మముల ననుష్ఠింప నారంభించి తా భిక్షువు కాకున్నను పరమసాధువుగ ప్రభువై న్యాయమూర్తిగను, ధర్మస్వరూపుఁడుగను పిలువంబడుచు రాజ్యమేలుచుండెను. క్రీ. పూ. ౨౬౭–౨౬– లలో రాజ్యమందంతటను ధర్మశాసనములను వేయించ మొదలిడి ౨౪౯ లో బౌద్ధపవిత్రక్షేత్రముల దర్శనయాత్ర నడపెను. నేపాలదేశమును వశపఱచుకొని యచట లలితపట్టణమను పేరను (ఇప్పటి పాటన్) కాశ్మీరమున, శ్రీనగర మను పేరను రాజధానులను నిర్మింపఁజేసెను (కాశ్మీర దేశము చూడుఁడు). లలితపట్టణమునకు నాల్గు వైపుల నాలుగు నడుమ నొకటియు బౌద్ధస్థూపముల నిర్మించెను.

ఆయనతో నీయాత్రయందు కూడనుండిన కుమార్తెయగు చారుమతియు అల్లుఁడగు దేవపాలుఁడును పశుపతినాథునికడ దేవపట్టణమను పేర నొకనగరనిర్మాణము నొనర్చుకొని యందు నివాసముండిపోయిరట. క్రీ. పూ. ౨౪౩ లో చక్రవర్తి సప్తస్తంభశాసనములను వేయించి పశువధ అహింసానియమను శాసించెను. క్రీ. పూ. ౨౪౦ లో తాను బౌద్ధభిక్షువుగనై సన్యసించినను రాజ్యపరిపాలనము నెరపుచునే యుండెను. తరువాతి శాసనములు ఆయనపేరిటనే యుండుట అధికారము వీడలేదని తెలుపుచున్నది.

క్రీ. పూ. ౨౪౧ లో అశోకచక్రవర్తి బౌద్ధభిక్షువుల మూడవ పరిషత్తు (మహాసభ) పాటలీపుత్రమునందు జరిపించియుండెను. బౌద్ధగ్రంథములందు చేరిన ప్రక్షిప్తము లీమహాసభయందు వేరుచేయఁబడినవి. మహెంజోదారో హరప్పగ్రామముద్రికా శాసనములకుం బిదప మౌర్యాశోకుని ధర్మశాసనములే మనకు

పురాతనములని ఎల్లరందురు (భరతదేశపు లిపులుచూడుడు) అశోకుడు బౌద్ధభిక్షువుగ నైనపిదప, ప్రియదర్శి యనునామమును తాను ధరించెనని తరువాతి శాసనములనుండి తెలియు చున్నది

అశోకుని శాసనములగూర్చి వివరించుట యందు లఘుశిలాశాసనములను మరువరాదు. ఇవి క్రీ పూ ౨౫౭ ౨౫౬ లో నైజామురాజ్యమునందలి రాయచూరుజిల్లా మాస్కి శాసన మొకటియు, మైసూరు రాజ్యమునందలి కర్నూలు మండలములోని గుత్తికి సమీపమున గల ఎఱ్ఱ గుడియందిటీవల నొకటియు బయల్పడి వి పరి శిష్టస్తంభశాసనములు, ఎం స్తంభశాసనములు, రెండు తెరయిష్ట భశాసనములు, మూడు గుహాశాసనములు (గయకడ బరా రను గ్రామమున అజీవక బౌద్ధభిక్షువులకు వేయబడినవి) ధర్మసిద్ధాంత బోధకములై పదునాలుగు పదునాల్గుశాసనములును ఇతనివి కలవు తాను భిక్షువుగ నైనపిదప బుద్ధబోధయందే మహావాక్యములు ప్రధానములని వేయించిన బభ్రా శాసనము అగ్రగణ్యమని బౌద్ధులనుచుందురు

ఈ చక్రవర్తికాలమున పెక్కుబాటలు నిర్మింపబడినవి వైద్యశాలలు, ఔషధశాలలు ఏర్పరుపబడినవి ప్రజలు ధర్మమార్గానువర్తులుగ నుండుటకు ధర్మాధికారులుండిరి రాజ్యపరిపాలన నడుపుటకు నల్వురు రాజప్రతినిధులుండిరి భోపాలురాజ్యమునందలి సాంచిస్తూప మీచక్రవర్తి నిర్మాణమనుచున్నారు

అశోకవర్ధనమహారాజు — అశోక చక్రవర్తి చూడుడు.

అశోకత్రయోదశి — ఆశ్వీజ శుద్ధ త్రయోదశి దక్షిణదేశమున అశోక త్రిరాత్ర వ్రతమొకర్చు వ్రతదినము (పండుగలు చూడుడు).

అశోకాష్టమి — చైత్రశుద్ధ అష్టమి. అశోకగౌరీవ్రతమాచరించి అశోకవృక్షముక్రింద గౌరీదేవిని అశోకమొగ్గలచే బూజించి వానిం దినెదరు ఈదినమున బుధవారము పునర్వసు నక్షత్రము కూడ కలసివచ్చినచో నతిపవిత్రముగ నెంతురు (పండుగలు చూడుడు) ఇంకను భవానీయుత్పత్తిగ నానదీతీరముల పూజలొనర్తురు ఇంకను కొందరు ఆశ్వీజబహుళ అష్టమిని అశోకగౌరీవ్రతమాచరించుచు దాని నశోకాష్టమి యని వాడుచున్నారు

అష్టకంప్ర (అష్టకప) — స్తంభపురము లేక స్తంభతీర్థమను పేరుగలదు. దీనినిప్పుడు కాంబే (కేవస్థలము) అనుచున్నారు (బొంబై రాజధాని) జైన బౌద్ధగ్రంథములందిది తంబతీర్థమని చెప్పబడినది కుమారపాలభూపతి పాలనమున ఇట శాలిగవశాహిక దేవళమున సుప్రసిద్ధుండగు హేమచంద్రుడు సన్యసించి స్వామియాయెనని చెప్పబడినది ఇది క్రీ శ ౧౨ శతాబ్దమునాండని చెప్పబడినది. దీనింగూర్చి ప్రబంధచింతామణి యను గ్రంథమున ౧౪౩ యందు వివరింపబడినది (స్తంభతీర్థము, తంబపురము చూడుడు).

అష్టకష్టములు — ౧ దేశాంతరగమనము, ౨ భార్యావియోగము, 3 ఆపత్కాల బంధుదర్శనము, ౪ ఒకరుతినగా మిగిలినది తాం దినవలసివచ్చుట, ౫ శత్రుస్నేహానిర్బంధము, ౬ పరాన్నప్రతీక్షణము, ౭ భంగపడినయవస్థ, ౮ దారిద్ర్యమనుభవించుట అష్టకష్టము లనంబడును (కష్టములు చూడుడు)

అష్టకాదిచతుష్టయము — పీరు యయాతిమహారాజు దౌహిత్రులు నలుగురు. ౧ అష్టకుడు, ౨ ప్రతర్దనుడు, 3 వసుమనుడు,

౪ కౌశీనరుఁడు అనువారు కౌశీనరుని శిబి చక్రవర్తి యనియునంకురు యయాతిచక్రవర్తి వీరికి నీతుల నుపదేశించెనని చెప్పఁబడినది ఇంకను విశ్వామిత్రుని కుమారులలో నొకనికి అష్టకుఁడని పేరుకలదు

అష్టకి గోత్రము — లోహిత గణము చూడుఁడు

అష్టకోణ రేఖ — పురుష సాముద్రికము చూడుఁడు శ్రీ సాముద్రికము చూడుఁడు

అష్టగంగలు — గంగలు చూడుఁడు

అష్టగంధములు(గంధాష్టకము)- గణపతి ప్రీత్యర్థము ౧ చందనము, ౨ అగరు, ౩ కర్పూరము, ౪ ఆకుపత్రి, ౫. కురువేరు, ౬. రక్తచందనము, ౭ కుంకుమపూవు, ౮ చంగల్వకోష్టు.

దేవతా ప్రీత్యర్థము ౧ చందనము, ౨ కర్పూరము, ౩ నాగకేసరాలు, ౪ కురువేరు, ౫ తుంగముస్త (గుంట) లు, ౬. దేవదారు, ౭ గోరోచనము, ౮ కుంకుమపూవు

అష్టగణపతులు — గణపతులు చూడుఁడు

అష్టగుణమండము — ౧. పాలు బియ్యము, ౨. అరపాలు పెసలు కొద్దిగ వేయించి ఉడకబెట్టుచు, అందులో ౩ సైంధ లవణము, ౪. ధనియాలు, ౫. ఆకుపత్రికం, ౬. శొంఠి, ౭ పిప్పళ్లు, ౮. మిరియాలు, సమభాగములుగ చేసిన చూర్ణముకల్పి (అవసరమగునేని కొంచెము ఇంగువయు కల్పుటకలదు.) తలుచవగ రచనముచేసినది. ఇది జ్వరములు, త్రిదోషములు, హరించి రక్తవృద్ధి, జఠర దీప్తి నిచ్చి సమధాతువు గల్గించును.

అష్టగ్రామము — మైసూరుసీమయందు శ్రీరంగ పట్టణమున పాలకుండైన యొక రామానుజీయ శ్రీవైష్ణవున కొసంగఁబడిన ఎనిమిది గ్రామములు పరగణా

అష్టఖండీశక్తులు — ఖండీశక్తులు చూడుఁడు

అష్టదిక్కుల గాలులు—ఆయుర్వేద వైద్య విధానమున నెన్మిది దిక్కులనుండి వీచు గాలుల క్రిందిగుణములు చెప్పఁబడినవి

౧ తూర్పునుండి వీచుగాలి, విదాహము కల్గించును, కఫము, పైత్యము, ఉబ్బురోగము, వాతరోగము నుద్రేకింపఁ జేయును ౨ ఆగ్నేయము నుండి వీచు గాలి జిగటగను, వేడిగను ఉండును నేత్రములకు బలకరము. ౩ దక్షిణ దిక్కునుండి వీచుగాలి, సౌఖ్యము, ఆరోగ్యము, కల్గించును, త్రిదోషముల శమింప జేయును. ౪ నైఋతి దిశనుండి వీచుగాలి అనారోగ్యమైనను, మేహము, తాపములు గల్గించును ౫. పశ్చిమమునుండి వీచుగాలి, చిక్కిలి వేడి చేయును ౬. వాయువ్య దిశనుండి వీచు గాలి ఒంటి నీరార్పును, కఫము, పైత్యము శమింపజేసి, దాహము, తాపము పుట్టించును. ౭ ఉత్తరమునుండి వీచుగాలి జిగటగా వాతకరమై యుండి, శీతపైత్యముల నుద్రేకించును, చల్లగా నుండి, ధాతువులకు బలమొసఁగును ౮ ఈశాన్య దిశనుండి వీచు గాలి, మధురముగ మనోహరమై సమధాతువు గల్గించును, రక్తపైత్యము నుద్రేకింపను, నేత్రరోగములంగల్గించును, కంపవాతము, స్తంభవాతము, కఫవాతము, శీతపైత్యముల నణంచి, ఆకలిగల్గించును.

అష్టదిగ్గజ కవులు — శ్రీకృష్ణ రాయ సార్వభౌముని యాస్థానమున నుండిన మహాకవులు ౧. అల్లసాని పెద్దన -

ఆంధ్రకవితా పితామహుండను బిరుదమును, కాలికి గండపెండేరములును కలవు. కాపురము దూపాటిసీమలోని ద్రోణాదుల యను గ్రామము రచించినవి మనుచరిత్రము, రామస్తవరాజము అద్వైతము ననుగ్రంథములు. ౨ భట్టుమూర్తి భట్టపల్లెకాపురస్థుడు. రచించినవి నరసభూపాలీయము, వసుచరిత్రము. ౩ నంది తిమ్మరాజు- ముక్కుతిమ్మనయని బిరుదనామము. కాపురము గన్నవరమను గ్రామము. రచించినది పారిజాతాపహరణము ౪. పింగళి సూరన్న- రచించినవి రాఘవపాండవీయము, కళాపూర్ణోదయము మొదలగునవి ౫. అయ్యలరాజు రామభద్రకవి- కాపురము ఒంటిమిట్టప్రాంతము కడపమండలము రచించినది రామాభ్యుదయము ౬. తెనాలిరామలింగకవి- ఇంటిపేరు ఈశ్వరప్రగడ వారు. బాల్యమున మేనమామకడ తెనాలి గ్రామమున పెరుగుటంజేసి ఇంటిపేరు తెనాలియని వాడుకగల్గెను. రచించినది పాండురంగవిజయము లేక పాండురంగ మాహాత్మ్యము ౭ ధూర్జటి కవి-రచించినది శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకము మొదలైనవి ౮ శంకరకవి- ఈతని గూర్చి చాలా సంశయములు కలవు. అన్యాకవి కాడని తోచెడిని

అష్టదిగ్గజములు — దిక్పాలురు చూడుడు.

అష్టదంష్ట్ర గోత్రము — రథితగణము చూడుడు

అష్టనాగములు — నాగము లెన్మిది చూడుడు.

అష్ట పంచాక్షరీ మంత్రములు — పంచాక్షరీమంత్రము లెన్మిది చూడుడు

అష్టపది— జయదేవకవి (చైతన్యుడు) రచించిన గీతగోవిందకావ్యము

అష్ట పాద పర్వతము — టిబెట్టు దేశమున మానసరోవరముకడ నున్న కైలాస పర్వతమున కీపేరు కలదు. (కైలాసపర్వతము చూడుడు.

అష్టపాదశిఖరము— గిరిపంచకము చూడుడు.

అష్ట ప్రమాణములు — ప్రమాణములు ఎన్మిది చూడుడు.

అష్టప్రయాగలు — పంచప్రయాగలు చూడుడు

అష్టబంధము — ఇది దేవాలయము లందు విగ్రహములను, శివలింగములను, స్థాపించు తరి నాటించి బిగించు జిగురు పదార్థము (శిల్పశాస్త్రము విగ్రహములు చూడుడు) దీని చే దేవతా విగ్రహములు, శివలింగములు, మొదలగువాని బంధింతురు ౧. వెన్న, ౨ ముసాంబ్రము, ౩ దూది, ౪ కురువిందము, ౫. రాతి పిండి, ౬. జేగురురాయి, ౭ లక్క ౮ మైనము, సమభాగములను ఆవుపాలతో నూరి, సన్నని నూటపై వండిన శ్లేష్మము అష్టబంధమయ్యెడిని ప్రకారాంతమున తేనె, సున్నము, అరటిపండ్లు, మర్దించిగాని, రాతిపొడి, రాతిసున్నము, తేనె, మర్దించిగాని, బంధింతురు అష్టబంధము— దేవాలయమున శివలింగమును ప్రతిష్ఠించు తరి చేయు బంధము. (బంక లేక జిగురుపదార్థము) ౧. లాక్ష (లక్క), ౨ సజ్జరసము, ౩ శిక్థం (మైనము), ౪ కురువిందము (గురివిందగింజలు నూరినముద్ద), ౫. గుగ్గిలము, ౬. గైరికమ్, ౭ గుడం (బెల్లము), ౮ తైలమ్ (నూనె),

శ్లో॥ లాక్షా సజ్జరస స్సిక్థం । కురువిన్దన్చ గుగ్గులమ్ । గైరికంగుడ తైలఞ్చ । అష్టబన్ధమితి స్మృతమ్।

అష్టబౌద్ధ చైత్యములు — ఈ ఎనిమిది చైత్యములు బుద్ధభగవానుని సంబంధము లగుట బౌద్ధులకు పవిత్రస్థలములై బౌద్ధయాత్రా స్థలములై యున్నవి ౧ లుంబినీవనము- (కపిల వస్తుప్రాంతము) బుద్ధభగవానుని జన్మస్థలము ౨ బోధివృక్షము- బుద్ధగయ, గయజిల్లా, బీహారుపరగణా ఈ వృక్షచ్ఛాయను బుద్ధుడు జ్ఞానము గాంచిన తావు (దీనిని మహాబోధి యందురు) ౩ మృగదావ బనారసు నగరము కడనున్న పవిత్రస్థలి, దీనిని సారనాథమనియు సంయుక్త రాష్ట్రములలోనిది ఇట బౌద్ధమత ప్రథమ బోధోపన్యాస మాబుద్ధభగవానుడొసంగెనట ౪ జేతవనము-ఇది శ్రావస్తికడనున్నది.ఇటబుద్ధభగవానుడు కొన్ని మాహాత్మ్యములం జేసి చూపెనట. ౫ శంకాశ్య ఇది కనూజ మండలములో నున్నది ఇట త్రయస్త్రింశ స్వర్గములనుండి దిగెనందురు ౬ రాజగృహ - మగధదేశపు తొల్లింటి రాజధాని ఇట వసించి శిష్యులకు బోధలొనర్చినతావు. ౭ విశాలి — ఇట ఆనందుడను శిష్యునితో దనజీవితముం గూర్చి ప్రసంగించెనట ౮ కుశినగరము- ఇట సాలవనమునమృతిజెందినిర్వాణపదమందినతావు

అష్టభయములు — భయాష్టకము చూడుడు.

అష్టభువనములు —భువనాష్టకము చూడుడు.

అష్టభోగములు — భోగములు చూడుడు

అష్టభైరవులు— భైరవులుచూడుడు

అష్టమంగళములు— మంగళములు చూడుడు

అష్టమంత్రులు— తొల్లి శ్రీరాముని తండ్రియగు దశరథమహారాజుకడ నుండిన ఎనమండుగురు మంత్రులు గొప్ప పేరందియుండిరి వారి కష్టమంత్రులని పేరునిడి వాడుక గలదు ౧ విజయుడు, ౨ దృష్టి, ౩ మాత్రపాలుడు, ౪ సిద్ధార్థుడు, ౫ అర్థసాధకుడు, ౬ అశోకుడు, ౭ జయంతుడు, ౮ సుమంతుడు

అష్టమదములు — మదములు చూడుడు

అష్టమిక ప్రమాణము — ఆయుర్వేదమానము చూడుడు

అష్టమూత్రములు — ఆవు, గేదె, మేక, గొర్రె, ఆడఏనుగు, ఆడుగొట్టిపిట్ట, ఆడ గుఱ్ఱము, ఆడగాడిద మూత్రములకు ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున అష్టమూత్రములంగురు

అష్టమూర్తి — ఇది రుద్రుని పేరు పరమేశ్వరునకు ఎనిమిది శరీరము లనబడు ఎనిమిది యాకారములు ౧ భవుడు స్థానము జలము భార్య ఉష కల్గిన పుత్రుడు శుక్రుడు ౨ శర్వుడు-స్థా భూమి, భా సుకేశి, పుత్రుడు అంగారకుడు. ౩ ఈశానుడు-స్థా వాయువు, భా శివాదేవి, పుత్రు ఆంజనేయుడు ౪ పశుపతి-స్థా అగ్ని, భా స్వాహాదేవి, పుత్రు స్కంధుడు. ౫ భీముడు స్థా ఆకాశము భా దిశ, పుత్రు స్వర్గము ౬ ఉగ్రుడు స్థా స్వధర్మనిష్ఠగల్గిన బ్రాహ్మణరూపము, భా దీక్ష, పుత్రు సంతానుడు. ౭ మహాదేవుడు స్థా సోముడు, భా రోహిణీదేవి, పుత్రు బుధుడు ౮ రుద్రుడు-స్థా సూర్యుడు, భా సువర్చలాదేవి, పుత్రుడు శనైశ్చరుడు.

ఇంకను పరమేశ్వరుని అష్టమూర్తు లిట్లుకూడ చెప్పబడినవి. ఉష్ణమూర్తులు ౨—౧ సూర్యుడు, ౨ అగ్ని శీతలమూర్తులు ౨—౩ జలము, ౪. చంద్రుడు. సమమూర్తులు ౨—౫ పృథ్వి, ౬

వాయువు అస్పర్శమూర్తులు ౬ ౭ ఆకాశము, ౮ అంతరము.

అష్టలోహములు — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున బంగారము, వెండి, రాగి, తీక్ష్ణలోహము, ముండలోహము, కాంతలోహము, తగరము, సీసమునకు అష్టలోహములని పేరు.

అష్టవర్గము — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున మేద, మహామేద, జీవకము, ఋషభకము, ఋద్ధి, వృద్ధి, కాకోలి, క్షీరకాకోలి, వీటికి అష్టవర్గమని పేరు ఇంకను దీనికి మతాంతరముగ కొందరు మేదమహామేదలకు ప్రత్యామ్నాయముగ శతావరినీ, జీవకఋషభకములకు ప్రతిగా నేలగుమ్మడినీ, ఋద్ధివృద్ధులకు ప్రతిగా వారాహీకందయునూ, కాకోలిక్షీరకాకోలికి ప్రత్యామ్నాయముగ పెన్నేరును వాడుచున్నారు దీనికి కాకోల్యాది గణమనియు పేరు వాడుక గలదు ఋద్ధి, వృద్ధి (శంఖపుష్పి), కాకోలి, క్షీరకాకోలి, మేద, మహామేద, జీవకము ఋషభకము, వీటి కష్టవర్గమని పేరు ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమున విని మార్ణము లేక కషాయము చలువ,వీర్యవృద్ధి, పైత్యవాత శమనము గల్గించునని చెప్పఁబడినది వనౌషధిశాస్త్రనిఘంటువునందు, ౧ తిప్పతీగ, ౨ అడవిపెసర, ౩ అడవిమినుములు, ౪ పద్మకాష్టము, ౫ తవాక్షీరి, ౬ కర్కాటశృంగి, ౭ ప్రపౌండరీకము, ౮ జీవంతి (మఱియుం గొందఱి మతమున యష్టిమధుకము, ద్రాక్ష) ఇవి కాకోల్యాది గణమని చెప్పఁబడినది

అష్టవసువులు—భారతమునఁ జెప్పఁబడినటుల ప్రజాపతి పుత్రులు ౧ ధరుఁడు ౨ ధ్రువుఁడు, ౩ సోముఁడు, ౪ అహుఁడు, ౫. అనిలుఁడు, ౬ అగ్ని, ౭ ప్రత్యూషుఁడు, ౮ ప్రభాసుఁడు.

ఇతర పురాణములందుఁ జెప్పఁబడినటుల దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలలో పదిమందికి భర్తయగు ధర్ముని భార్యలలో, వసువనునామెకు జనించిన ఎనమండుగురు పుత్రులుగాన అష్టవసువులనబడిరి వీరొకప్పుడు వశిష్ఠమహర్షి యొక్క హోమధేనువు నపహరించి, ఆయనచే శపింపఁబడి, శంతనచక్రవర్తి యనుగుసతియగు, గంగాదేవికిం బుత్రులై జన్మించిరి వారిలో నెల్లమిక్కిలి యపరాధియగు ప్రభాసుఁడు, తక్కిన ఏడ్గురుసోదరుల దోషములందలి చతుర్థాంశములను తాను వహించి, భీష్ముఁడను పేరంబరగుచు, చిరకాలము మహాశూరుఁడై, ధర్మవేత్తయునై, జీవించెను

ఇందు ధరునకు ఆపుఁడనియు, అహునకు ధర్ముఁడు లేక అధ్వరుఁడనియు, అనలున కగ్ని యనియు, నామాంతరములు వాడఁబడినవి మఱియును సోమాగ్ను లిరువురకును, నహుషుని జయుని వసువులుగఁ జేర్కొనియున్నారు ఇంకను ధ్రువునకుఁ బదులుగ విష్ణుని వసువుగ వివరించిరి ధరుఁడు లేక ఆపునకుఁబదులు వరుణుఁడని కొన్నిచోట్ల ప్రయోగములు కలవు వసువులలో నగ్ని నాయకుఁడని చెప్పఁబడినది ఈ భీష్ముఁడను పేరంబరగి బహుకాలము జీవించి మహాశూరుఁడును, ధర్మవేత్తయునై భారతయుద్ధమున నంపశయ్యపైఁ బడి ఉత్తరాయణపుణ్యకాలము ప్రవేశించగు మాఘశుద్ధఏకాదశినాఁడు ప్రాణములు వదలెను. అదియాదిగ భీష్మఏకాదశి యనఁబడుచున్నది. (వసుగణము చూడుఁడు.)

అష్టవిధ వివాహములు — వివాహములు చూడుఁడు.

అష్టవిధాయములు— వాస్తుశాస్త్రమున నివాసగృహములు, దేవాలయములు కట్టుటకు గృహముయొక్క పొడవు, వెడలుపు అడుగులను (వెడలుపు అడుగుల సంఖ్యచే పొడవు అడుగుల సంఖ్యను గుణించి) ఎన్మిదిచేత భాగించగా మిగిలిన శేషమును క్రిందివిధముల ఫలితముల గ్రహించవలయును

౧. ధ్వజాయము బ్రాహ్మణులకు శ్రేయస్కరము. స్వతస్సిద్ధముగా శుభకరమైనది ౨ ధూమాయము ఇది నివాసగృహమునకు శ్రేయస్కరము గాదు. వంట యింటికి, కర్మాగారములు (Mills & Factories), అగ్నిహోత్రములందు ప్రత్యేకపు గదికిని కుదిరిన శ్రేయస్కరము. 3. సింహాయము శుభకరమైనది క్షత్రియులకు శ్రేయస్కరము. ౪ శ్వానాయము అశుభకరము. కుక్కలు మొదలగు పశువులుండు ఇండ్లకు ప్రత్యేకముగ కుదిరిన శ్రేయస్కరము ౫. వృషభాయము శుభకరమైనది వైశ్యులకు శ్రేయస్కరము. ౬. ఖరాయము అశుభకరమైనది గాడిదలు, గుఱ్ఱములు మొదలగువాని సాలలకు ప్రత్యేకముగ కుదిరిన శ్రేయస్కరము. ౭. గజాయము శుభకరమైనది శూద్రకులములవారికి శ్రేయస్కరము ౮ (లేక సున్న మిగిలినచో) కాకాయము అశుభకరమైనది ప్రత్యేకముగ పక్షులుండు ఇండ్లకు కుదిరిన శ్రేయస్కరము.

అష్ట వినాయక క్షేత్రములు — మహారాష్ట్ర దేశమునందు ప్రసిద్ధికెక్కినవి ౧ రంజన్గావ్- ఇది జి ఐ పి రెయిల్వేపైనున్న గ్రామము ఇట ముత్తామూలానదితో భీమానది కలియుచోట్ల విఘ్నేశ్వర దేవస్థానము, పూనాజిల్లా ౨ మోర్గాన్- (మోరేశ్వరము) జజూరీనుండి ఆరుమైళ్లు దూరము. పూనామండలము, ఎమ్ ఎస్ ఎమ్ రెయిల్వేపై నున్నది 3 థేయూర్- (పూనామండలము). (స్థావర క్షేత్రము) జి. ఐ. పి. రైల్వే ౪ లేనాద్రి- జి. ఐ. పి. రైల్వే తెలిగాన్‌నుండి ౫౦ మైళ్లు. పూనాజిల్లా ౫. ఒజహార్- పూనామండలము. ౬. పాలి- (బల్లాల) మరుదగణపతి బొంబైనుండి ౪౬. మైళ్ల దూరము. పంట్‌సచివ్ రాజ్యములోని క్షేత్రము. ౭ మాఢ్- (మహాడా) జి. ఐ. పి. పైనున్న క్షేత్రము, రానాజిల్లా ౮ సిద్ధటేక్- భీమానదీతీరము అహమద్నగర్ జిల్లా, జి ఐ పి. రికార్ల్‌నుండి ౧౦ మైళ్లు ఇవి మహారాష్ట్ర దేశమునబ్రసిద్ధికెక్కిన అష్టవినాయక క్షేత్రములు.

అష్టవిరాగములు — మదములు చూడుడు

అష్టస్వయంవ్యక్త క్షేత్రములు— స్వయంవ్యక్తక్షేత్రములు చూడుడు.

అష్టసాధనములు — ౧ నిత్యానిత్య వివేకజ్ఞానము (దీనినే ఆత్మానాత్మవివేకమందురు) ౨ ఇహాముత్రార్థఫలభోగవిరాగము, 3 శమదమాదిషట్కసంపద, ౪ ముముక్షుత్వము, ౫ జీవ లేక సర్వప్రాణికారుణ్యము (భూతదయ), ౬ నిర్వంచక (ఇతరులను ద్రోహముచేయని) జీవనము, ౭ అవ్యభిచార (అన్యవ్యాపకము కొందని) భక్తి, ౮ పారతంత్ర్యము.

అష్టస్థాన (పరీక్ష) లు — వైద్య పరీక్షాస్థానములు చూడుడు.

అష్టక్షారములు — క్షారాష్టకము చూడుడు

అష్టక్షీరములు — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున ఏనుగుపాలు, లొట్టిపిటపాలు, గుఱ్ఱపుపాలు, ఆవుపాలు, గేదెపాలు, మేకపాలు, గొఱ్ఱపాలు, చనుబాలు (స్త్రీ) వీటికి అష్టక్షీరములని పేరు

అష్టాంగమార్గములు — (ఆర్యాష్టాంగ మార్గములు) ౮ బౌద్ధమతధర్మమునందు భిక్షువులకు (అర్హమైన) సమ్యగ్మార్గములు. ౧. సమ్యగ్దృష్టి (చూచుట), ౨ సమ్యక్సంకల్పము (చేయుదలచుట), 3 సమ్యగ్వాక్కు (మాటలాడుట), ౪ సమ్యక్కర్మ (అర్హమగు పనులుచేయుట), ౫. సమ్యగ్జీవనము, ౬. సమ్యగ్వ్యాయామము, ౭ సమ్యగ్విచారము ౮ సమ్యక్

గ్నమాధి (నిష్ఠ) ఇని అర్థముగ నుండవలయునని భావము.

అష్టాంగయోగములు — (యోగాభ్యాసము) — ౧ యమము, ౨ నియమము, ౩ ఆసనము, ౪ ప్రాణాయామము, ౫. ప్రత్యాహారము, ౬ ధారణ, ౭ ధ్యానము, ౮. సమాధి యనునవి అష్టాంగయోగములు- వీని నభ్యసించుటయే యోగాభ్యాసము. వీనిని గూర్చి, పతంజలిమహర్షి సూత్రములు వ్రాసెను వానిని పతంజలియోగసూత్రము లందురు ఇందు మొదటిసూత్రమునందే యోగశ్చిత్తవృత్తినిరోధ, "యోగము చిత్తముయొక్క (చంచలమగు) వృత్తిని నిరోధించు (నిలుపు) టయే" అని యైయున్నది కాన యోగాభ్యాసమునకు ఫలము మనస్థిమితము గల్గుటయని తెలియుచున్నది

తొల్లి కృతయుగమునందే ఉండిన శ్వేతయోగి మొదలు లకులీశునివఱకు యోగాచార్యులనియు, వీరి శిష్యులు ౧౧౨ గురనియు చెప్పబడినది కాని వీరు రచించిన గ్రంథము లెక్కడను గానరాకున్నవి అష్టాంగయోగములం గూర్చి వివరించుటకు ముందు దశవాయువులు, దశనాడులు, షట్క్రియలు గూడ వివరించుట సమంజసము వాయువులు ౫, ఉపవాయువులు ౫ కలిసి దశవాయువు లగును. వాయుపంచకము- ౧ ప్రాణవాయువు, ౨. అపానవాయువు, ౩ వ్యానవాయువు, ౪ ఉదానవాయువు, ౫ సమానవాయువు. ఉపవాయుపంచకము — ౧ నాగవాయువు, ౨. కూర్మవాయువు, ౩. కృకరవాయువు, ౪. దేవదత్తవాయువు, ౫ ధనంజయవాయువు. దశనాడులు- ౧ ఇడానాడి దీనిని చంద్రనాడి యందురు. ముక్కు ఎడమరంధ్రమున వ్యాపించియుండునది- ప్రాణవాయువునకు ముఖ్యమార్గము, ౨ పింగళానాడి- (సూర్యనాడి) ముక్కు కుడిరంధ్రమున వ్యాపించియుండును. ప్రాణవాయువునకు మార్గము, ౩. సుషుమ్నానాడి (సూర్యనాడి) ఇడా పింగళానాడుల నడుమ, బ్రహ్మరంధ్రము వరకు వ్యాపించియుండును ప్రాణవాయు మార్గము, ౪ గాంధారీనాడి- ఎడమ కంటియందు వ్యాపించి యుండును, ౫. హస్తిజిహ్వ కుడి కంటియందు వ్యాపించియుండును, ౬. పూషనాడి కుడిచెవియందు వ్యాపించియుండునది, ౭. యశస్వినీ- ఎడమచెవియందు వ్యాపించియుండునది, ౮ అలం పూషనాడి ౯ కుహూనాడి లింగస్థానమున వ్యాపించియుండునది, ౧౦ శంఖినీనాడి గుద (మూల) స్థానమున వ్యాపించియుండునది

షట్క్రియలు- ౧ ధౌతిక్రియ ఇది నాల్గు విధములు ఇవి ౧. అంతర్ధౌతి, ౨ దంతధౌతి, ౩ హృద్ధౌతి, ౪ మూలశోధనధౌతి యని

౧ అంతర్ధౌతి-ఇది వాతసారధౌతి ౨ వారిసారధౌతి, ౩ వహ్నిసారధౌతి, ౪. బహిష్కృతధౌతి యని నాల్గు తెరంగులు ౨ దంతధౌతి- ౧ దంతమూలధౌతి, ౨. జిహ్వ (మూల) ధౌతి, ౩ కర్ణధౌతి, ౪ కపాలరంధ్రధౌతి యని నాల్గు తెరంగులు ౩ హృద్ధౌతి- ౧ దండధౌతి, ౨ వమనధౌతి, ౩ వస్త్రధౌతి, యని త్రివిధము ౪ మూలశోధనధౌతి ఇందు భేదములు లేవు ఒకే విధము. ౨ బస్తి లేక, బస్తిక్రియ- జలబస్తి, స్థలబస్తి యని ద్వివిధము ౩ నేతిక్రియ- ఒకే విధము ౪ నౌలిక్రియ-ఒకేవిధము ౫. త్రాటక క్రియ ఒకేవిధము ౬. కపాలభాతిక్రియ- ౧. వ్యుత్క్రమకపాలభాతి యనియు, ౨ వామక్రమ కపాలభాతి యనియు, ౩ శీతక్రమకపాలభాతి యనియు త్రివిధయోగములం గూర్చి వేత్తలు తావులందుం గననగును

అష్టాదశకులములు — భరతదేశమునందలి కులముల యుత్పత్తిని గూర్చిన

కథనములు ఆయాజాతులకుఁ బ్రత్యేక ప్రత్యేక ముగఁ గలవు అందు సుప్రసిద్ధ వర్ణములగు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రజాతులకుఁగల కథనములు దేశప్రసిద్ధములే (జాతులు వేఱ్వేఱు తావులందుఁ గాననగును) (విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుఁడు) తక్కిన పదునాలుగు కులములు కూడ పైవానితో సంబంధములు కలవిగ నగు పడవు. ఏలనన వానికిం బ్రత్యేకములగు నుత్పత్తి కథనములు గాననయ్యెడిని. వీనింగూర్చి స్పష్టముగఁ దెల్పు గ్రంథములు కానరాకున్నను ఆయాకులములందు జ్ఞాపకపరంపరగ చెప్పుకొను చుండు కులకథనములు వారివారిలో పవిత్రములుగ నెన్నఁబడుచున్నవి వీనింగూర్చి "శబ్దరత్నాకరమను" గ్రంథమందిట్లు వివరింపఁబడియున్నది. అవి ౧ వ్యావహారికకులము, ౨ గోరక్షక (గొల్ల) కులము, 3. శిల్పకకులము, ౪ పంచాణకులము, ౫. కుంభకార (కుమ్మరి) కులము, ౬. తంతువాయ (పద్మశాలీ) కులము, ౭ క్షౌరక (మంగలి) కులము, ౮. రజక (చాకలి) కులము, ౯. వస్త్రచ్ఛేదక (దర్జీ) కులము, ౧౦. చర్మకార (గొడారి) కులము, ౧౧. తిలఘాతక (తెలుకుల) కులము, ౧౨ లుబ్ధక(బోయ)కులము ౧3 చాండాలకులము, ౧౪. మాతంగ (మాల) కులము. ఈ పదునెన్మిదికులములను అష్టాదశ వర్ణములని గ్రంథములందు వాడియున్నారు.

అష్టాదశ దేవతా గణములు — దేవతాగణములు చూడుఁడు.

అష్టాదశ ప్రాకృతములు – ప్రాకృత భేదములు చూడుఁడు.

అష్టాదశవిద్యలు—విద్యలుచూడుఁడు.

అష్టాదశసిద్ధవైద్య ప్రవర్తకులు— అగస్త్యసాంప్రదాయ వైద్యము చూడుఁడు.

అష్టానందములు — ఆనందములు చూడుఁడు.

అష్టామ్లవర్గము — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున, నిమ్మపండు, గజనిమ్మపండు, మాదీఫలము, చింతపండు, రేగుపండు, వాకపండు, చుక్కకూర, పుల్లచంచలికూర, వీనికి అష్టామ్ల వర్గమని పేరు.

అష్టావక్రఋష్యాశ్రమము—హరిద్వారమునుండి నాల్గుమైళ్లదూరమున, రఘునాథ గ్రామము మొంబదు తావున, (ఇప్పుడు రైలాలేక రైవాలాయనెదరు) అష్టావక్రా (చిన్న) నదీతీరమున, అష్టావక్రాశ్రమముఁ జూపెదరు ఇంకను, గదవాలు రాజ్యములోని, శ్రీనగరప్రాంతమున పార్శ్వగ్రామమునందు అష్టావక్రాశ్రమమని జూపెదరు ఇటనున్న పర్వతమును అష్టావక్రపర్వతమని పిలుచుచున్నారు. ఇది హిమాలయభూమి పైనున్నది

అష్టావక్రుఁడు — ఈతఁడొక ఋషి. తండ్రి ఏకపాదుఁడు. తల్లి సుజాత అతి తేజోవంతుఁడు తండ్రి చేసే అష్టవక్రములతో జన్మించుటుల శపింపఁబడి జన్మించినవాఁడు లోకవంద్యుఁడైయుండిన మహనీయుఁడు ఈతని కురూపముజూచి రంభాద్యప్సరలు నవ్వుకొనినందున నీతఁడు వారలను దొంగలచే పట్టుబడుదురుగాక యని శపించెనట వారు గోపికారూపముల భూమియందు జన్మించి శ్రీకృష్ణ నిర్యాణానంతరమున యర్జునుని వెంటఁబడి వచ్చునో దొంగలచే పట్టువడిరట.

అష్టావధానము—అవధానముచూడుఁడు.

అష్టావరణములు — ఆవరణము ప్రాకారగోడల మధ్యప్రదేశమని యాదరించిగినదే. ఇది రక్షణ మనిభావము. శైవాగమములందు ఆవరణములెన్మిదియని చెప్పఁబడినది. ౧ తీర్థము,

౨. ప్రసాదము, ౩. గురుభక్తి, ౪. తా పూజించు ఇష్టదైవభక్తి, ౫. జంగమభక్తి (జంగమ మన తనకు జ్ఞానాభివృద్ధిం గల్గించు అతిథియనిభావము), ౬. తా జపించుమంత్రము, ౭. తాధరించు రుద్రాక్షావలు, ౮. తాధరించు భస్మ త్రిపుండ్రాదులు అష్టావరణములని చెప్పఁబడినది

అష్టి(గ్రామ (ము) — ఇప్పుడు దీనిని రావల్ అనుచున్నారు ఇట రాధ తన మాతామహుండగు శూరభానునింటఁబుట్టి ఒక సంవత్సరము వఱకుఁ బెరిగెను పిదప నాగాలనామె తండ్రి వృషభానుఁడు (గొల్లి యటనె కాపుర ముండువాఁడు) బార్షానపురమునకు కాపురము పోవుచు గొంపోయెను. దానికిం బిదపకాలమున వృషభానపురమని పేరయ్యెనట ఇది బర్షాను పర్వతపార్శ్వమున నున్న పట్టణము సంయుక్త రాష్ట్రములలోని మధురజల్లా ఛాతా పరగణా లోని భరతపూరు సమీపము. (వ్రజమండలము చూడుఁడు)

అష్టోత్తర శతోపనిషత్తులు — ఇవి జ్ఞానప్రతిపాదకములు (ఉపనిషత్తులు చూడుఁడు)

అనంగుఁడు— ఆర్యసంగుఁడు (అచింత కందరము చూడుఁడు వేఱొకఅసంగుఁడు యదు వంశ క్షత్రియుఁడు, అక్రూరుని కనిష్ఠసోదరుఁడు

అసంభవదోషము— లక్షణత్రివిధము చూడుఁడు

అసమంజసుఁడు — ఇక్ష్వాకు సంతతి సూర్యవంశ క్షత్రియుఁడు. తండ్రి సగరచక్రవర్తి తల్లి సుకేశి (విదర్భ రాజపుత్రిక) కుమారుఁడు అంశుమంతుఁడు. ఇతఁడు బాల్యమున దుర్మార్గుఁడై యుండి తండ్రిచే రాజ్యభ్రష్టునిగఁ జేయఁ బడెనట. పిదప భిన్నోదర సోదరు లరువదివేలుగురు కపిలమహర్షిచే పాతాళమున భస్మముగ నొనర్పఁబడ వారి సద్గతికై తానును తపం బొనర్చుచు గాలము గడిపినవాఁడు తపఃఫలితము గాంచకయె తానును మృతినందినవాఁడు

అసలు వెండి హాలుమార్కు — బ్రిటిషు దేశము లండన్ బహునాళ్లవ శతాబ్దమున ఒక్కొక పట్టణనగరమున వెండిబంగారుపనివా రం దఱు కొక సంఘముగ జేరి, తమలోనుండి ఎక్కువ నాడెమెఱిగిన ఆరిందాపనివారిని కొందరి నెన్ను కొని వారిమూలమునఁ జేయఁబడిన వస్తువులపై 'అసలు వెండి' లేక, 'బంగారము' లని పూచీ ముద్ర (Mark) వేయు చుట మొదలిడిరట. వారి సంఘకార్యస్థానమునకు కంపెనీగిల్డుహాలు (Company's Guild Hall) అని పేరయ్యె నట అందు మార్కు వేయఁబడిన వెండివస్తువు లకు పూచీనమ్మకములు గల్గుటచే విక్రయమగు టయు సిద్ధముగనే యుండసాగుచుండెనట. ఆ వాడుక ప్రబలి అందు కొంతమేర తగ్గి హాలు మార్కు అని వాడుచుంట సర్వసాధారణ మయ్యెనట ఆపద్ధతి ఇప్పుడంత యవసరముగ లేకున్నను నమ్మకమునకు హాలుమార్కు (Hall Mark) అని వాడుక నిలచియున్నది

ఈమార్కు పెక్కులు విధములుగఁ బిదప నయ్యెనట లండనునగరమున చిరుతపులి తలయు, బర్మింగుహాముసకు లంగరును, షెఫీల్డునకు కిరీట మును ఇట్లే వేఱ్వేఱు తావులకు వేఱ్వేఱు గురుతు లుండెనట అన్నిటికిని హాలుమార్కని పేరట

క్రీ వె ౧౮౯౦ సంవత్సరము వఱకు కొం చము సుంకమును తీసికొనుచుండిరట. ఇప్పు డట్టిబాధ లేదు సింహము ఆంగ్లహాలుమార్కుగ నిప్పుడు నడచుచున్నది హాలుమార్కుండవల యునను నిర్బంధ మీకాలమున లేదు

అసలే చెట్లులేని దేశములో ఆముదపుచెట్టే మహావృక్షము — ఆంధ్రలోకోక్తి

అనహ్యాజ్ఞాతిదుర్వాక్యం మేఘాంతరితరాడ్రవత్ — ఇది సంస్కృతభాష యందలి లోకోక్తి. జ్ఞాతిపల్కెడి దుర్భాషలు, మేఘము లందలి అగ్నివలె సహింపశక్యము గానివై యుండు నని భావము

అస్త్రములు — ధనుర్విద్య చూడుము

అస్త్రమస్త్రేణశామ్యతీతి న్యాయము ఎట్టివిరోధి కట్టిప్రతీకార మొనర్పవలెనని యర్థము అనగా దుర్మార్గునికి దుర్మార్గ ప్రతీకారమువలననె, ప్రత్యుత్తర మీయవలెనని భావము ఆంధ్రమున కత్తికి కత్తియె జవాబు, కర్రకు కర్రయె జవాబు, మాటకు మాటయె జవాబనియెడి లోకోక్తి వంటిది. ఇంకను శత్రువు లొనర్చు ప్రయత్న మెంతటి బలముగునదో యంతటి బలముగు ప్రయత్నము తా నొనర్చినను గాని శాంతి కలుగదని భావము కలదు.

అస్త్రహృదయము — సకలరిపు నాశనకరమును యశస్కరమును అగు నొక యస్త్రవిద్య ఈయస్త్రమును రుద్రుడు స్వాయంభువునకు, అతడు వశిష్ఠమహర్షికి నాతడు చిత్రాయుధుడను గంధర్వునకు, నతడు తన దౌహిత్రి యగు మనోరమకు నుపదేశిప, నామె తన మేనత్త యగు వరూధినీ తనయుం డగు స్వారోచికి నుపదేశించి యిచ్చినటుల మార్కండేయ పురాణమున (స్వారోచిమనువు సంభవము మనుచరిత్రయందునను) చెప్పబడియున్నది.

అస్వరేకాక్షత్రియులు — క్షత్రియకులము చూడుడు.

అసాబ్ (ప్రొ)టెక్ట రేటు — తూర్పు ఆఫ్రికాయందున్నది. (చూడుడు). ఇదియు బేబిల్మాండెబు జలసంధికి సమీపము ఇటలీవారి రక్షణయందున్నది. అసాబుపట్టణమును, మస్సోవాపట్టణమును రేవుస్థలములు

అసితుఁడు — ఇక్ష్వాకుసంతతి. సూర్యవంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి ధృవసంధి పితామహుడు మాంధాత సోదరుడు భరతుడు. కుమారుడు సగరచక్రవర్తి అసితునకు బాహుకుడనియును పేరుకలదు. ఇంకను అసితుడని పేరుగల పౌరాణికుడు వేరొకడు కలడు ఇతడు ఋషి. సకలపురాణరహస్యము లెఱింగిన వాడని చెప్పబడెను

అసిధారామధులేహనన్యాయము — కత్తిదారిన తేనెను నాకుట యని యర్థము. అపాయకరమగు సంతోషమును దెల్పుటకీ యీ న్యాయమును వాడుదురు

అసిపత్రము — ఇదియొక నరకము. నరకములు చూడుము

అస్తీకుఁడు — నాగము. తండ్రి జరత్కారుడు. తల్లిపేరు జరత్కారువు. ఈమె వాసుకి యనుసర్పరాజునకుం గనిష్ఠసోదరి. ఈతడు మునియైనవాడు. జనమేజయుడొనర్చిన సర్పయాగబాధలనుండి తక్షకాదులం గాపాడి నిల్పిన వాడీయస్తీకమునియె (పరీక్షిత్తు చూడుడు).

తక్షకుడు జనమేజయుని సర్పయాగభయమున నుండ నస్తీకుడు తక్షకుని నింద్రుని సింహాసనము బట్టుకొనియుండ నియమించి, ఇంద్రుని రక్షణ నిప్పించెను. కొంతవడికి జనమేజయుని మంత్రబలమధికమగుకతన "సహేంద్రతక్షకాయస్వాహా" యని హోమము వ్రేల్చ సింహాసనముపైనున్న ఇంద్రునితోసహా ఆతక్షకనాగము అగ్నిగుండము లోనికి లాగబడెను. అంతట నస్తీకుడే జనమేజయుని వినుతించి, వారలకు జనమేజయు నుండి మన్నన నిప్పించెను.

అస్థిగత జ్వరము — ఆంగ్ల Simple Continued Fever దీనికిం బురాణజ్వర మనియుం బేరుకలదు. శరీరమున జీర్ణించి, అనగా శల్యములదనుక వ్యాపించి, దేహమును క్షయింపజేయు జ్వరము, అదేవనిగ తగులుచుండు జ్వరము. దీనినిం కను ఉష్ణము వెన్నున బట్టిన దనుటయుంగలదు.

అస్థిపంజరము — అస్థులన ఎముకలు ఇవి శరీరమునందలి గట్టిపదార్థము శరీరము నందలి అస్థిపంజరము ఒక చటమని (Frame work) యు, శరీరము నిలువంబడుటకు సాధనమై యున్నదనియు, పైగప్పబడిన చర్మము లోన నిముడ్చంబడిన మా సాదులును ముడుచుకొని పోకుండ నిదియె కారణమై యున్నదందురు మఱి యును దీని బలమునను దృఢత్వమునను లోనున్న అంగములు అపాయములనుండి సురక్షితములై యున్నవి

శరీరమునందలి యస్థిపంజరము, తల సంబంధపు పుఱ్ఱె మొదలగు ఎముకలు ఇరువది రెండు, మెడ య కు వెన్నెముకకుం జెందిన మొదటి ఆరె ముకలు, వెన్నుప్రక్కలు హృదయము కలసిన తుండెము (Trunk) అనంబడు భాగమునందలి ఎముకలు అనగా వెన్నెముకలు ౨౬, ప క్క ఎముకలు పండ్రెండు జతలు (౨౪), హృదయ మధ్యస్తమగు Sternum bone లేక Breast plate అనంబడు ఎముక, మెడ కిరుప్రక్కలం గ్రిందిభాగమునందున్న రెండు Collar bones ఎముకలు, రెండు రెక్కగూటి ఎముకలు (Shoulder blades or Scapulae bones), కడ్డివద్ద ఎముకలు రెండు (Pelvis bones), ఒక్కొక కాలియందు ముప్పది యొప్పున రెండు కాళ్లయందు అరువది ఎముకలు (Lower Limbs), ఒక్కొక చేతియందు ముప్పది యొప్పున రెండుచేతులందు అరువది ఎముకలు (Upper Limbs), ఇటుల అస్థిపంజరమునందలి ఎముకలు ౨౦౬ వీనిని నాల్గు తెగలుగ భాగించిరి.

ఇందు (Femur Bones) తొడ ఎముకలు, (Tibia and Fibula) పిక్క ఎముకలు, (Humurus) దండఎముకలు, (Radius and Ulna) ముంజేతి ఎముకలు, (long bones) పొడవు ఎముకలని చెప్పంబడు చున్నవి. పుఱ్ఱె ఎముకలు (Skull bones), హృదయమధ్య శల్యము (Sternum bone), మొదలగునవి Flat Bones అని చెప్పంబడుచున్నవి. వెన్నె ముక సంబంధమగు శల్యములు Cylindrical bones అనంబడుచున్నవి. ముఖము చీల మండలకడనున్న ఎముకలు Irregular bones అనంబడు చున్నవి. మీఁ చేతులు పాదములందున్న ఎముకలు Short Bones అనంబడుచున్నవి. భాస్వరము (Phosphorous) కర్బనము (Carbon) కేల్సియము (Calcium) ఎముకల యందుండునని చెప్పంబడినది ఎముకల మధ్య నున్న శాఖీప్రదేశములందు Marrow అనంబడు పదార్థముండుననియు, అది రక్తమును ఆహారము కొఱకు అనగా శరీర అవయవ భాగముల పోషణ (Nourishment) కొఱకు పీల్చుకొనుచుండు ననియుం జెప్పంబడినది ఎముకలు గట్టి పదార్థ ములు వయస్సు ముదరుచున్న కొలది Brittle గా నగుచుండుననియు, లేత శరీరములందు వంగు అవస్థ యందుండుననియు పరిశీలనలవలన తేలు చున్నది ఈసందర్భమున నెముకలంగూర్చి ఒకటి రెండు సంగతులిట వివరించి ముగించుట సమంజసము ఎముకలు వేఱ్వేఱుగనుంటయు, అవి ఒకటితో నొకటి Ligament అనంబడు రబ్బరుంబోలిన పదార్థముల సముదాయముచే నొకటితో నొకటి బిగింపఁబడి యుంటయు, వెన్నెముకలు, మోచేతులు, మోకాళ్లు, చేతి వ్రేళ్లు, మొదలగునవి వంగుటకు అవకాశముకల్గు

చున్నది. బుర్రలోని, పుఱ్ఱెలోని ఎముకలు (Immovable Joint) గట్టిగబిగింపబడి యుం డుటచేతట్లు వంగజాలవు. ఇట్టికీళ్ళు (joints) నాల్గురకములుగ చెప్పబడినవి.

౧. Pivot joint- దీనికి శాస్త్రమున atloaxoid joint అనియుం జెప్పియున్నారు. ఇవి వెన్నెముకకు పైభాగమున నున్న మొదటి రెండెముకలం గల్పునదిగా నున్నది. అందు మొదటి ఎముక పుఱ్ఱె కంటియుండును దానికిని క్రింద axis అనంబడు క్రింది ఎముకకును నడుమ నీ joint ఉండి పైఎముకను పుఱ్ఱెను కదలునట్లు చేయుచున్నది. దీని ఆకారమును బట్టి దీని కీ పేరు కల్గియుండనోపు.

౨. Hinge joint- దీనికి సాదృశ్యముగ మోచెయ్యి, మోకాలు, క్రిందిదవడ, ముంజేయి, వ్రేళ్లు (Phalaugal joint or knuckle joints) నై యున్నవి. ఇవి బందుతో నతకం బడిన తలుపుద్వారములం బోలియుంట నీ పే రయ్యెం గానోపు.

3 Ball and socket joints- దండకు పైనున్న చంకలకడనున్న కీలును, తొడలకు పైనున్న గజ్జలకడ జాయింటును దీనికి ఉదాహరణములు.

౪ Gliding joint- చేతి, కాలి చీలమండలు అనగా (Wrist and ankle joints) సంధులకడ నున్నవి దీనికి ఉదాహరణములు. వీటి మూలమున నాయా యెముక లుండిన తావులు కదలుట, వంగగలుగుట జరుగుచున్నవి.

ఈ ఎముకలనడుమ Cartilage యను పేరుగల మెత్తనిపదార్థము గలదు. అది మెత్తవలె ఎముకల కేదెబ్బయు, రాపిడియు, ఒత్తిడియుం గలుగనీయక కాపాడుచుండును.

ఇంతియె గాక ఈ పై యెముకల అంచులందు Synovial అనంబడు జిడ్డుపదార్థము (L ubricating Liquid) అరుగదలం గలుగకుండ నమరియుండును. ఈ జాయంట్లు లేకుండిన నడక, వంగుట, పనిచేయుట దుర్లభమై యగును.

అస్సియారేంజిపర్వతములు— చతుష్పీటపర్వతము. (ఖండగిరిగుహాలు చూడుడు)

అస్తిదేవి — జరాసంధుని కుమార్తె, కంసుని పెద్దభార్య

అస్సీరియాదేశము — కురుదుస్థానము చూడుడు.

అసురాచలశిఖరము — వాలుకాదేవి చూడుడు.

అసురులు లేక రక్కసులు — కశ్యపునకు సురసయందు జన్మించినవారు రాక్షసులు ఇకను వేరుఋషులు మొదలగువారికిని జన్మించిన రాక్షసులలోం జేరినవారును కలరు వీరందరు రాక్షసులనంబడుదురు దీనియొక్క ఆంధ్రరూపము రక్కసులు. వీరు దానవులు, దైత్యులవంటివారే. అందరు రాక్షసులే సురసయందు కల్గిన సంతతి, జన్మించినతోడనే క్షుత్పిపాసాతురులై, కొందరు 'రక్షామ' యనియు, కొందరు 'యక్షామ' యనియు నేడ్వసాగిరట. దానంజేసి, వారిరు తెగలై రాక్షసులుగను, యక్షులుగను పేరందిరట. వీరు సురు (దేవత)లకు విముఖులుగుట యసురులనియుం బేరందిరి. సర్వసాధారణముగ, దానవులను, దైత్యులనుకూడ రాక్షసులనియు, అసురులనియు వాడుచునేయుందురుగాని యక్షులనుమాత్రము వేఱుగఁబల్కుచుందురు. నిజమునకు వారును రాక్షసులలోని యొక తెగవారేనని తెలిసెడిని.

అకంపనుఁడు - తండ్రిసుమాలి, రావణపక్షమువాఁడు, జనస్థానమున ఖరదూషణత్రిశిరసులు శ్రీరామునిచేఁజంపఁబడినవార్త ను రావణభూపతి కెరింగించినవాఁగు. మట్టడికాలమున లంకాపుర

పశ్చిమద్వారమున నాంజనేయునిచే నిహతుఁడైన వాఁడు

అఘాసురుఁడు - బకాసురుని కనిష్ఠసోదరుఁడు (బకాసురుఁడు బృందావనమున శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు) అజగరాకారమున నీతఁడును శ్రీకృష్ణునితోఁ పోరి నిహతుఁడాయెను.

అంజనపర్వుఁడు తండ్రి ఘటోత్కచుఁడు. పితామహుఁడు భీమసేనుఁడు. పాండవులలో నొకఁడు. భారతయుద్ధమున నశ్వత్థామచే నిహతుఁడైనవాఁడు

అతికాయుఁడు తండ్రి రావణాసురుఁడు సోదరులు త్రిశిరుఁడు, దేవాంతకుఁడు, నరాంతకుఁడు, మహాపార్శ్వుఁడు, మేఘనాధుఁడు (లేక ఇంద్రజిత్తు) అతికాయుఁడు లంకాయుద్ధమున లక్ష్మణుని బ్రహ్మాస్త్రమునకు గురియై మరణించిన వాఁడు

అనిలుఁడు- తండ్రి మాలి అనిలుఁడు విభీషణానుచరుఁడు

అయోముఖి దండకారణ్యవాసినియగు నొక రక్కసి లక్ష్మణుఁడు దీని ముక్కుచెవులుకోసి వంచించినటుల చెప్పఁబడినది

అయోముఖుఁడు- ఈతని దనువుపుత్రునిగఁ గూడ జెప్పియున్నారు.

అరిష్టుఁడు- వృషభరూపమునవచ్చి శ్రీకృష్ణునితోఁబోరి నిహతుఁడైన రాక్షసుఁడు.

అలంబసుఁడు- ఈపేరుగల అసుర లిద్దరు కలరు. బకాసురుని తమ్ముఁడొకఁడు. ఈతఁడు ఘటోత్కచునిచేఁ జంపఁబడినవాఁడు. రెండవయాతఁడు జటాసురుని కుమారుఁడు. ఈతఁడును ఘటోత్కచునిచే నిహతుఁడైనవాఁడె.

అక్షుఁడు-తండ్రి రావణభూపతి తల్లి మండోదరి (ఈమె మయునికుమార్తె) సోదరులు అతికాయుఁడు త్రిశిరుఁడు, దేవాంతకుఁడు, నరాంతకుఁడు, మహాపార్శ్వుఁడు, మేఘనాధుఁడు లేక ఇంద్రజిత్తు అక్షుఁ డాంజనేయునిచే చంపఁబడిన వాఁడని చెప్పఁబడినది.

ఇంద్రజిత్తు- ఈతనికి మేఘనాధుఁడనియుం పేరుకలదు (అక్షుఁడు చూడుఁడు) ఇంద్రజిత్తు పదునాల్గు వత్సరములు నిద్రాహారము లెఱుంగని వానిచేగాని జచ్చువాఁడుగాఁడట కాన లక్ష్మణుఁ డీతనిం గూల్చెనట

కబంధుఁడు దండకారణ్యమున నొక వికారరూపముగల రాక్షసుఁడు. శ్రీరామలక్ష్మణులు సీతను వెతకుచుంబోయినతఱి వారిని మ్రింగబోయి నరకబడి గంధర్వుఁడాయెను. కొల్లింట నీతఁడు దనువను గాంధర్వుఁడట స్థూలకేశుఁడను ఋషి శాపమున నిట్లైనవాఁడట మఱియు బాణాసురుని మంత్రియగు కుంభాండునకును కబంధుఁడనియు నామాంతరము కలదట

కాలకార్ముకుఁడు- సుమాలి కుమారుఁడు.

కాలకేయులు- తండ్రి కశ్యపుఁడు, తల్లి కాల. ఈమె సంతానమందఱు కాలకేయులనఁబడుదురు వీరు సముద్రమున దాగియుండి, దేవతలను కడు బాధించువారనియు, అగస్త్యమహర్షి వీరు దాగియుండిన సముద్రభాగమును త్రాగివేయ నర్జునుఁడు వీరి నశేషనిహతులం జేసెననియుం జెప్పఁబడియున్నది వీరి రాజధాని హిరణ్యపురమని చెప్పఁబడినది

కాలనేమి - రావణుని మేనమామ తల్లి కేతుమతియను గంధర్వస్త్రీ. సోదరుఁడు ప్రహస్తుఁడు. తండ్రి సుమాలి సోదరి కైకశి మఱియు తారకయుద్ధమున విష్ణువుచేఁ జంపఁబడిన యొక దానవుఁడును కాలనేమియను పేరుగలవాఁడే.

కిమ్మీరుఁడు- బకాసురునితమ్ముఁడు. కామ్యకవనమున భీమసేనుఁడు వీనిం బరిమార్చెను.

కుంభకర్ణుఁడు- తండ్రి విశ్రవసు, తల్లి కైకశి. భార్య విద్యుజ్జ్వాల. ఏకోదర సోదరులు రావణ విభీషణులు. భిన్నోదర సోదరులు కుబేర, మహోదర, మహాపార్శ్వ, ఖరాసుర, దూషణ, త్రిశిరులు సోదరి శూర్పణఖ. పుత్రులు కుంభుఁడు నికుంభుఁడు. ఈతఁడు ప్రమాదవశమున నిద్రవర మందినవాఁడు

కుజంభుఁడు- ఈతఁడు విదూరథుని కుమార్తె యగు సౌందర్యవతి ముదావతి యను కన్య నెత్తుకొనిపోయి పాతాళమునందు దాచెననియు, వత్సంధ్రుఁడను భూపతి యాతనిం బరిమార్చి యాబాలం గొనిపోయి తాను పరిణయమయ్యెననియుం జెప్పఁబడినది. ఈతనికడ సర్వశత్రు నిర్మూలకమగు నొకముసలము (రోకలి) యుండెనట దానితో నతండు పెక్కండ్రం బరిమార్చువాఁడట. దాని నీముదావతియే పాడుచేసెనట.

కుంభాండుఁడు ఇతనికి కబంధుఁడనియుం పేరుగలదు. బాణాసురునికడ మంత్రిగ నున్న వాఁడు

కుంభీనస రాక్షసస్త్రీ సుమాలి కుమార్తె భర్త విశ్రవసుఁడు. కుమారులు ఖర దూషణ త్రిశిరులు.

కుంభుఁడు- తండ్రి కుంభకర్ణుఁడు తల్లి విద్యుజ్జ్వాల సోదరుఁడు నికుంభుఁడు సుగ్రీవునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు.

కుముదుఁడు.

కైకశి- తండ్రి సుమాలి (రాక్షసుఁడు). తల్లి కేతుమతియను గంధర్వస్త్రీ. సోదరులు ప్రహస్తుఁడు, కాలనేమి. భర్త విశ్రవసు. (రెండవ భార్య) సుతులు రావణ, కుంభకర్ణ, విభీషణులు.

కైటభుఁడు- ఈతఁడును, మధుఁడును విష్ణుదేవునినుండియే జనించిరనియు విధాతం బాధింప విష్ణుదేవుండు వారించి తనచేత వారుచచ్చునట్లు వారివలననే వరముం గొని వారిం బరిమార్చిన కతమున, విష్ణుదేవునకు మధువైరి, కైటభారియని బిరుదు నామములుగూడ గల్గెననియుం జెప్పఁబడినది

ఖరుఁడు-(ఖరాసురుఁడు) తండ్రి విశ్రవసుఁడు తల్లి రాక ఏకోదరసోదరులు దూషణుఁడు త్రిశిరుఁడు భిన్నోదరసోదరులు కుబేర, రావణ, కుంభకర్ణ, విభీషణ, మహోదర, మహాపార్శ్వులు. ఖరాసురుఁడు జనస్థానమందలి రావణ సైన్యమున కధిపతి శ్రీరాముఁ డీతని వధించెనని చెప్పఁబడినది

గజకర్ణుఁడు— ఈతఁడొక యక్షుఁడు.

గ్రసనుఁడు ఈతఁడు తారకయుద్ధమున విష్ణుదేవునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు.

ఘటోత్కచుఁడు తండ్రి పాండవులలో నొకఁడగు భీమసేనుఁడు. తల్లి హిడింబ. మేనమామ హిడింబాసురుఁడు కుమారుఁడు అంజనపర్వుఁడు. భారతయుద్ధమున శత్రుసైన్యములం బరిమార్చి, అర్జునునిపై కర్ణునిచేవదలఁబడిన శక్తి బాణాహతిం గూలినవాఁడు.

చండుఁడు- ఈతఁడును, ముండుఁడును, శుంభ నిశుంభుల భృత్యులు. కౌశికీదేవిచే నిహతులైన వారు.

చాణూరుఁడు- ఈతఁడు కంసునికడ మల్లుఁడుగనుండిన రాక్షసభటుఁడు. మిక్కిలి శూరుఁడనియు, శ్రీకృష్ణునితోఁ గలహించి మల్లయుద్ధ మొనర్చుచు నాతనిచే హతుఁడైనవాఁడని చెప్పఁబడినది

చార్వాకుఁడు- దుర్యోధనుని మిత్రుఁడు. భారతయుద్ధానంతరము యుధిష్ఠిరుని పట్టాభిషేక కాలమున ఋషి వేషధరుఁడైవచ్చి విఘ్న మొనర్ప యత్నించి ఋషుల కోపమునకుగురియై నీఱై పోయినవాఁడని చెప్పఁబడినది.

జటాసురుఁడు- గంధమాదనపర్వతమున భీమ సేనునిచే జంపఁబడినవాఁడు.

జంభాసురుఁడు ఇంద్రుని వైరి. తారకయుద్ధమున దేవేంద్రుఁ డితనిం జంపి, జంభాసురారి యని వాడుక నందెనట. ఈతని కుమార్తె దత్తాదేవి హిరణ్యకశ్యపుని భార్యయయ్యెను

జంబుకుమారుఁడు- తండ్రి విద్యుజ్జిహ్వుఁడు. తల్లి శూర్పణఖ మేనమామలు రావణ, కుంభకర్ణ, విభీషణులు సవతిమేనమామలు కుబేర, మహోదర, మహాపార్శ్వ, ఖరాసుర, దూషణ, త్రిశిరులు

జంబుమాలి- తండ్రి ప్రహస్తుఁడు. జంబుమాలి రావణసైన్యాధిపతులలో నొకఁడనియు, అశోకవనమున నాంజనేయునిచేఁ జంపఁబడెననియుఁ జెప్పఁబడినది.

త్వష్ట్ర- భార్య రచన పుత్రులు విశ్వరూపుఁడు, వృత్రాసురుఁడు. త్వష్ట్రి బ్రహ్మమానసపుత్రుఁ డని చెప్పఁబడినది

తాటక- తండ్రి సుకేతుఁడు భర్త సుందుఁడు. పుత్రులు మారీచ, సుబాహువు లీ రిద్దరు అగస్త్యునివలన రాక్షసులగునట్లు శపింపఁబడి రాక్షసులైరని చెప్పఁబడినది. స్వతస్సిద్ధముగ తాటక కొన్నియేనుఁగుల బలముకలదట ఈమె గర్భవతిగ నుండ నీమెభర్త చనిపోయెనట. ఆదుఃఖవశమున నగస్త్యుని యాశ్రమమునకుఁ బర్విడి యాయునం బెదరింప మొదలిడ, నాతఁడు నీగర్భముననున్న సుతులు రాక్షసులగుదు రని శపించెనట ఈమె కడు క్రూరురాలనియు, శ్రీరాముఁడు విశ్వామిత్రుని యాగరక్షణకై యేగు తో మధ్యేమార్గమున నీతాటకను బరిమార్చెననియుఁ జెప్పఁబడినది

తాళకేతుఁడు- ఈతని జ్యేష్ఠసోదరుని పేరు పాతాళకేతుఁడు.

త్రిజట- తండ్రి విభీషణుఁడు. తల్లి సరమాదేవి. సీత లంకయందు వనవాసమొనర్చు కాలమున నీమె సీతాదేవి కుపచార మొనర్చుచు నూరటవాక్యములం దెల్పుచుండెనని చెప్పఁబడినది.

త్రిశిరుఁడు- ఈపేరుగల రాక్షసు లిద్దరు గానవచ్చెదరు. అందొకఁడు విశ్రవసునకు రాకయందు కల్గిన సుతుఁడు సోదరులు ఖరుఁడు, దూషణుఁడు. ఈతఁడు జనస్థానమందలి రావణసైన్యముల కధిపతులలో నొకఁడు. మఱియొక త్రిశిరుఁడు రావణునకు మండోదరియందుఁ గల్గిన సుతులలోనివాఁడు. ఈతనిసోదరులు మేఘనాధుఁడు (ఇంద్రజిత్తు), అతికాయుఁడు, మహాపార్శ్వుఁడు, దేవాంతకుఁడు, నరాంతకుఁడు అనువారలు.

తూపలకుఁడు- ఈతఁడు చాణూర ముష్టికులతోసహా శ్రీకృష్ణునితో మల్లయుద్ధమొనర్చి యాతనిచే నిహతుఁడైనవాఁడు.

తృణావర్తుఁడు- వీనికి చక్రసమీర దైత్యుఁడనియుం బేరుకలదు. ఈతఁడు దైత్యుఁడనియు, ఆసురుఁడనియుం గూడ చెప్పఁబడుటచే స్పష్టముగాకున్నది. శ్రీకృష్ణునిచేఁ జంపఁబడెను.

దత్తాదేవి- జంభాసుర పుత్రిక. హిరణ్యకశ్యపునిభార్య. ప్రహ్లాదునితల్లి.

దంతఘాతకుఁడు- వీఁడు విశ్వామిత్ర సృష్టియనియు, హరిశ్చంద్రుని భ్రమింపఁజేయ విశ్వామిత్రునిచే నియమింపఁబడినవాఁడనియుం జెప్పంబడినది

దనువు- అయోముఖుని తండ్రి.

దుందుఁడు- ఈతనిం జంపుటచేఁ గువలయాశ్వునకు దుందుమారుఁడని పేరు వాడుకగల్గెను.

దూషణుఁడు- తండ్రి సుమాలి. తల్లి రాక. సోదరులు ఖర, త్రిశిరులు. వేరొక దూషణుఁడు జనస్థానమునయుండువాఁడు.విశ్రవసునికుమారుఁడు.

దేవాంతకుడు తండ్రి రావణుడు. తల్లి మండోదరి. హనుమ తునిచే జంపబడినవాడు

నరకాసురుడు తండ్రి వరాహావతారమున నున్న విష్ణుదేవుడు, తల్లి భూదేవి,సోదరుడు మురాసురుడు,రాజధాని ప్రాగ్జ్యోతిషపురము, వాహనము సుప్రతీకమనెడి ఏనుగు, కుమారుడు భగదత్తుడు నరకమహారాజు అదితిని డి కర్ణకుండలములు వరుణునుండి ఛత్రము, ఇంద్రుని డిమణిపర్వతమనియెడి అమరాద్రిస్థానము హరించి వాడు ఇతడాకప్పు డింద్రు నోడించి అమరావతీ పుర మాక్రమించినవాడు శ్రీకృష్ణునర్థించి యామున సాహాయ్యమున నీతని నిరుడు జయింపగల్గెనట

నరాంతకుడు తండ్రి రావణాసురుడు , తల్లి మండోదరి, సోదరులు మేఘవాహనుడను నింద్రజిత్తు, అతికాయుడు , మహాపార్శ్వుడు, దేవాంతకుడు, త్రిశిరుడు అంగదునిచే జంప బడినవాడు నికుంభుడు తండ్రి కుంభకర్ణుడు, తల్లివిక్రృంగాల, సోదరుడు కుంభుడు హనుమంతునిచే నిహతుడైనవాడు నివాతకవచులు

వీరుదైత్యులలోని వారనియుం గూడ కొన్నితావుల చెప్పబడియున్నది ప్రహ్లాదుని వారసులట భాగతమున నివాతకవచులు దానవులని చెప్పబడినది వీరంద ఏకరూపము, ఒకేబలము, ఒకే ప్రతాపము కలవారని చెప్పబడినది వీరి సంఖ్య ముప్పది కోట్లు. వీరిరాజధాని పురములు అన్నియు సముద్రమున నుండెడివి అందు హిరణ్యపురమనునది ప్రధాన నగరమై యుండెడిది నివాతకవచులు, కాలకేయులు కలసి మెలసి యన్యోన్యమున నివసించువారట ఇంద్రప్రేరితుడై యర్జునుడు వీరినందరిం బరిమార్చెనట అగస్త్యుడు కాలకేయులకై ఆసముద్రభాగమును పీల్చివేయ నర్జునుడందరిం బూర్తిగ బరిమార్చెనట

ప్రఘసుడు సుమాలి కుమారుడు సోదరుడు కాలనేమి. (రావణుని మేనమామలు).

తోబుట్టువ కైకసి (విశ్రవస్సు భార్య) తల్లి కేతుమతి యను గంధర్వస్త్రీ

ప్రలంబుడు బలరాముని చంపవలయు నని గోపాలరూపమున వచ్చి, అతనితో నాటలాడు నట్లు నటించి అతనిచే నిహతుడైనవాడు.

పల్వలుడు ఇల్వలుని కుమారుడు బలరామునిచే నిహతుడైనవాడు

ప్రహస్తుడు సుమాలికొడుకు. వీనిసుతుడు జంబుమాలి

ప్రహేతి సృష్ట్యాదిని సృష్టింపబడిన రాక్షస ప్రభువు భార్య కాలభగినియగు భయాదేవి. కుమారుడు విద్యుత్కేశుడు సోదరుడు హేతి. ప్రహేతి మిగులధార్మికుడై కడకు సంసార, సంగమువీడి తపమొనర్చెననియు, తొలుత తామసుడైయుండి రాజ్యమేలెననియుం జెప్ప బడినది మరియు నీతడు మాల్యవంత రాక్షస వంశపు మూలపురుషుడు.

పాకాసురుడు వృత్రాసురుని తమ్ముడు. మిగుల బలాఢ్యుడు ఇతనిని జయించుటచేత నింద్రునకు పాకశాసనుడని పేరుగల్గెను

పాతాళకేతుడు ఇతడు మదాలసను ఎత్తుకపోయినవాడనియు, గాలవుని తపోభంగము గావించినవాడనియుం జెప్పబడినది ఇతని కనిష్ఠసోదరుడు తాళకేతుడు

పూతన రాక్షసస్త్రీ శ్రీకృష్ణుని బాల్యమున వేషమ్మైరిగి బాలింతవేషమున శ్రీకృష్ణునకు స్తన్యమిచ్చుచుటులనటించి విషమిచ్చు ప్రయత్నించి యాతరి నాతనిచేత జంపబడినది.

బకాసురుడు ఇతడు ఏకచక్రపురమును (ఇప్పటి ఇలాహాబాదుకుండి నైఋతిదిశగా పదునారుమైళ్ల దూరమునగున్న చక్రనగర్) కావున దినమున కొక్కనిచొప్పున భక్షించు చుండువాడట. పాండవులు లాక్షాగృహ

దవాసగండమునుండి దప్పించుకొని ఇటకేగి మారురూపమున నివసించుచుండగులరి భీమసేనుండు బకాసురుని బరిమార్చెనట. పిదపనే బ్రాకదిం బరిణయమైరని చెప్పబడినది.

మఱియు వేఱొక బకాసురుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు బృందావనమున నుండ తరి, కంసుని పంపున బక రూపధారియై వచ్చి శ్రీకృష్ణుని మ్రింగబోయి కలహించి యాతనిచే నిహతుఁడైనవాఁడు

బలాకుఁడు- సుశర్మయనువాని భార్యనెత్తుకొనిపోయినవాఁడనియు, ఉత్తానపాదుని కుమారుఁడగు సుత్తముని భార్యను అతనికి మరల తెచ్చి యిచ్చినవాఁడనియుఁ జెప్పఁబడినది

భగదత్తుఁడు-నరకాసురుని పుత్త్రుఁడు. ప్రాగ్జ్యోతిషపురము (కామరూపదేశము) నేలినభూపతి కుమారుఁడు వజ్రదత్తుఁడు

భాసకర్ణుఁడు- తండ్రి సుమాలి.

భీమణుఁడు- బకాసురుని తమ్ముఁడు.

మకరాక్షుఁడు- తండ్రి ఖరాసురుఁడు. శ్రీరాముని వలన లంకముట్టడికాలమున ఆగ్నేయాస్త్రమునకు గురియై నిహతుఁడైనవాఁడు

మత్తుఁడు- మాల్యవంతుని కుమారుఁడు. సోదరులు విరూపాక్షుఁడు, వజ్రముష్టి, సుప్తఘ్నుఁడు అనువారలు

మందేహారిణులు - వీరు సూర్యవిరోధులు గొప్పవరములందినవారు త్రికాలములందు సంధ్య అర్ఘ్యము లీమందేహారిణుల నుపశాంతి యొనర్చుటకని చెప్పఁబడినది.

మండోదరి- దితిపుత్త్రుఁడగు మయునికుమార్తె. రావణునిభార్య సోదరులు మాయావి, దుందుభి కుమాళ్లు ఇంద్రజిత్తు మొదలగువారగుదు (రావణుఁడు చూడుఁడు) మండోదరి గంభీరాకారముగలదని చెప్పఁబడినది

మధుఁడు- (కైటభుఁడు చూడుఁడు) లవణాసురుఁడు పుత్త్రుఁడు

మయుఁడు- తండ్రి కశ్యపుఁడు. తల్లి దితి. కుమాళ్ళు మాయావి, దుందుభి కుమార్తె మండోదరి (రావణునిభార్య). ఇతఁడు దానవ విశ్వకర్మయనఁబడును

మహాపార్శ్వుఁడు- ఈపేరుగలవారిద్దరు గానఁగుచున్నారు రావణుని పినతల్లి (పుష్పోత్కట) కుమారుఁడొకఁడును, రావణుని సుతుఁడొకఁడు (ఋషభునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు) ను మహాపార్శ్వుఁడను పేరుగలవారలే.

మహాబలుఁడు- సుమాలి కుమారుఁడు

మహోదరుఁడు- ఈపేరుగలవారిద్దరు గానఁగుచున్నారు. రావణుని పినతల్లి పుష్పోత్కట కుమారుఁడొకఁడును,రావణునికొమారుఁడొకఁడు (నీలునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు) ను మహోదరులే వీరుగాక మూఁడవవాఁడు మరియొక మహోదరుఁడు గలఁడేమోయని సంశయము గల్గెడిని. వీఁడు శ్రీరామునిచేఁ జంపఁబడినవాఁడట. ఇతని తలపుఱుక ఒక తపస్వికాలికిందగులుకొని రాక గొప్ప వేదన కల్గించుచుండెనట. శుక్రునియాత్రమముకడనున్న కపాలమోచనమున విముక్తమయ్యెనట

మారీచుఁడు తండ్రి సుందుఁడను యక్షుఁడు, తల్లి తాటక ఈమె సుకేతుఁడను యక్షుని కుమార్తె, సోదరుఁడు సుబాహు, అగస్త్య మహర్షి శాపమువలన రాక్షసులైన కుటుంబము (తాటక చూడుఁడు).

మాల్యవంతుఁడు- తండ్రి సుకేశుఁడు, సోదరుఁడు మాలి

మాలి- తండ్రి సుకేశుఁడు, సోదరుఁడు మాల్యవంతుఁడు. ఇతఁడు దేవాసురయుద్ధమున

విష్ణువుచే నిహతుఁడైనవాఁడు, కుమారుఁడు పంచాతి.

ముండుఁడు- ఛండముండులలోని అసురుఁడు, శుంభనిశుంభులు భృత్యులు, కౌశికీదేవివలన నిహతుఁడైనవాఁడు

మురాసురుఁడు తండ్రి వరాహావతారము నున్న విష్ణువు, తల్లి భూదేవి, సోదరుఁడు నరకాసురుఁడు (ఒకప్పు డింద్రపదవి నాక్రమించిన వాఁడు), వీరిది కామరూపదేశపురమగు ప్రాగ్జ్యోతిషము, శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు, (నరకాసురుఁడు చూడుఁడు) పుత్రుఁడు శ్రవణుఁడు, (శ్రీకృష్ణునిచే చంపఁబడినవాఁడు)

ముష్టికుఁడు ఈతఁడును, చాణూరుఁడును, తూపలకుఁడును, ముష్టియుద్ధమున శ్రీకృష్ణునిచే నిహతులైనవారు

మూకాసురుఁడు శివుఁడు మాయాకిరాతవేషమున అర్జునునకు ప్రసన్నుఁడగుకతన, మూకాసురుఁడు వరాహరూపమున అర్జునుని కలఁతపెట్టినట్లు చెప్పబడినవాఁడు

మేఘనాధుఁడు తండ్రి రావణుఁడు తల్లి మండోదరి. (రావణుఁడు చూడుఁడు) మేఘనాధుఁడింద్రుని జయించి, ఇంద్రజిత్తని పేరందినవాఁడు లంకాయుద్ధమున లక్ష్మణునిచే నిహతుఁడైనవాఁడని చెప్పఁబడినది

యజ్ఞకోపుఁడు- తండ్రి మాల్యవంతుఁడు.

యజ్ఞఘ్నుఁడు- యజ్ఞవరాహావతార రూపి యగు విష్ణుదేవునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు

రాక- రాక్షసస్త్రీ సుమాలి కుమార్తె విశ్రవసునిభార్య ఖరదూషణ త్రిశిరసుల తల్లి మరియుం ధాతభార్యలలో నొక రాక గలదు

రావణుఁడు- రాక్షసుల ప్రభువు రాజధాని లంకాపురము. ఇప్పుడు సముద్రముచే నాక్రమింపఁబడి గ్రేటుబెసిక్, లిటిల్ బెసిక్ అనంబడు తావున సింహళద్వీపముకుం జేరి యుండినతావు. దీనినిప్పటికి రావణుని కోటలతావుగ నచటివారు జూపుదురు రావణుని మేనమామలు ప్రహస్తుఁడు కాలనేమి తండ్రి విశ్రవస్సు తల్లి సుమాలి కుమార్తెయగు కైకశి భార్య మయుని కుమార్తెయగు మండోదరి కుమాళ్లు మేఘనాధుఁడు (లేక ఇంద్రజిత్తు), అతికాయుఁడు, మహాపార్శ్వుఁడు, దేవాంతకుఁడు, నరాంతకుఁడు, త్రిశిరుఁడు ఏకోదరసోదరులు కుంభకర్ణుఁడు, విభీషణుఁడు. ఏకోదరసోదరి శూర్పణఖ (ఈమె విద్యుజ్జిహ్వుని భార్య ఈమెపుత్రుఁడు జంబుకుమారుఁడు) భిన్నోదర సోదరులు కుబేరుఁడు, మహోదరుఁడు, మహాపార్శ్వుఁడు, ఖరుఁడు, దూషణుఁడు, త్రిశిరుఁడు సవతితల్లులు ఇలబిల, పుష్పోత్కట, రాక అనువారలు తండ్రిసోదరులు అగస్త్యుఁడు, అగస్త్యభ్రాత పితామహుఁడు పులస్త్యమహర్షి మాతామహుఁడు సుమాలి. రావణుఁడు బలాఢ్యుఁడగు భూపతి గొప్ప విద్వాంసుఁడు. రావణభుజంగస్తోత్రము రచించిన కవిశ్వరుఁడు. హిమవన్నగమున కైలాసశిఖరము కడ రావణహ్రదము (లేక రాక్షసతలము ఇప్పటి రఖస్తల్) నేర్పరిచి మహాతపం బొనర్చి పరమేశ్వర మహాబలముగొని గోకర్ణక్షేత్రమున మహాబలేశ్వరశివలింగమును గోకర్ణరంధ్రమున ప్రతిష్ఠించిన మహాత్ముఁడు ఇంక నిట్టికార్యము లీమహనీయుఁడొనర్చిన వెన్నియోయున్నను శ్రీరాముని రాణియగు సీత నెత్తుకపోయి లంకాయుద్ధమున శ్రీరామునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు ఈతనిం బిదప నీతనితమ్ముఁడు విభీషణుఁడు లంకారాజ్యమున కధిపతియయ్యెను.

లవణాసురుఁడు తండ్రి మధువు. శ్రీరాముని సోదరుఁడగు శత్రుఘ్నునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు. ఈతఁడు చాల క్రూరుఁడని చెప్పఁబడినది.

వజ్రజ్వాల- కుంభకర్ణుని భార్య

వజ్రదంష్ట్రుఁడు- రావణునిభటుఁడు. లంకా పట్టణము ముట్టడింపఁబడుతరి అంగదునిచే దక్షిణ ద్వారమున నిహతుఁడైనవాఁడు.

వజ్రనాభుఁడు- కుమార్తె ప్రభావతి (ప్రద్యుమ్నుని భార్య), సోదరుఁడు సునాభుఁడు.

వజ్రదంతుఁడు- భగదత్తుని కుమారుఁడు

వజ్రముష్టి- తండ్రి మాల్యవంతుఁడు సోదరులు విరూపాక్షుఁడు, మత్తుఁడు.

వత్సుఁడు- కంసుని భటుఁడు ఈతఁడు కోడె దూడరూపమున వచ్చి, శ్రీకృష్ణుఁడు గోవులను మేపుతరి పశువులం బాధించి, శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుఁడైనట్టు చెప్పఁబడినది

వికటుఁడు- సుమాలి పుత్రుఁడు.

విద్యుత్కేశుఁడు- తండ్రి హేతి తల్లి భయ.

విద్యుజ్జిహ్వుఁడు- రావణ భటుఁడు మాయావి. సీతాదేవి లంకయందు నిర్బంధమునందుండు తరి, శ్రీరామలక్ష్మణుల తలలవలె మాయతలలను కల్పించి యామెకుంజూపి వెఱపించినవాఁడు

మఱియొక విద్యుజ్జిహ్వుఁడు శూర్పణఖ భర్త రావణుని భావమరిది. (శూర్పణఖ చూడుఁడు) ఈతఁడు కాలకేయుల సంతతివాఁడు. కుమారుఁడు జంబుకుమారుఁడు

విద్యుద్ధ్వజుఁడు- కుబేరుని అనుచరుఁడు. కంకుఁడను పక్షిని జంపి, కందరుఁడను పక్షిచే నిహతుఁడైనవాఁడు.

విభీషణుఁడు తండ్రి విశ్రవసుఁడు తల్లి కైకసి భార్య సరమాదేవి. కుమార్తె త్రిజట. లంకాయుద్ధమున శ్రీరామపక్ష మవలంబించి రావణునితో కలహించినవాఁడు. రావణుని పిదప లంకారాజ్యాధిపతి యైనవాఁడు. ఈతఁడు చిరంజీవి. (రావణాసురుఁడు చూడుఁడు)

విరాధుఁడు- ఈతఁడు తొల్లింట తుంబురుఁడను గంధర్వుఁడనియు, కుబేరశాపమున రాక్షసుఁడై దండకారణ్యమున శ్రీరాము నెదిర్చి పోరి యాతనిచే నిహతుఁడాయెననియు, దానితో శాపవిముక్తి గల్గెననియుం జెప్పఁబడినది.

విరూపాక్షుఁడు- ఈ పేరుగలవారు అసురులలో నొకఁడును, దానవులలో నొకఁడును గాన నగుచున్నారు అసురుఁడు- తండ్రి మాల్యవంతుఁడు సోదరులు మత్తుఁడు, వజ్రముష్టి, సుప్తఘ్నుఁడు అనువారు. దానవుఁడగు మఱియొక విరూపాక్షుఁడు- కశ్యపదనువుల సుతుఁడు

వ్యోముఁడు కంసుని భృత్యుఁడు. ఈతఁడు శ్రీకృష్ణునిచే వ్రేపల్లెయందు నిహతుఁడైన వాఁడు.

వృత్రాసురుఁడు- తండ్రి త్వష్ట

శకటాసురుఁడు- కంసుని భటుఁడు వ్రేపల్లెయందు శ్రీకృష్ణుని (శిశువుగా నుండుతరి) పాద తాడనమున వికలాంగుఁడై మడిసెను

శ్రవణుఁడు తండ్రి మురాసురుఁడు శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుఁడయ్యెను

శార్దూలుఁడు- రావణ భటుఁడు.

శుంభుఁడు శుంభ నిశుంభుల రెండవ వాఁడు. (నిశుంభుఁడు చూడుఁడు)

శూర్పకుఁడు వీనింజంపుటచేత మన్మథునకు శూర్పకారాతియని పేరయ్యెను.

శూర్పణఖ- రావణ సోదరి, విద్యుజ్జిహ్వుని భార్య, కుమారుఁడు జంబుకుమారుఁడు (రావణుని చూడుఁడు)

సంపాతి- తండ్రి మాలి, సోదరుఁడు నలుఁడు. ఈతని సోదరులిరువురు విభీషణునికడ మంత్రులు.

సంహ్రాది- తండ్రి సుమాలి

సుకేశి- మాల్యవంతునితండ్రి తండ్రి విద్యుత్కేశుఁడు, భార్య దేవవతి

సువాభుఁడు- వజ్రనాభుని కనిష్ఠ సోదరుఁడు.

సుప్తఘ్నుఁడు తండ్రి మాల్యవంతుఁడు, సోదరులు మత్తుఁడు, విరూపాక్షుఁడు, వజ్రముష్టి అనువారలు.

సుపార్శ్వుఁడు- తండ్రి సుమాలి

సుబాహుఁడు- తండ్రి సుందుఁడు. తల్లి తాటక, సోదరుఁడు మారీచుఁడు. శ్రీరామునిచే విశ్వామిత్రుని యాగకాలమున నిహతుఁడయ్యెను (మారీచుఁడు చూడుఁడు)

సుమాలి- తండ్రి సుకేశుఁడు, సోదరుఁడు మాల్యవంతుఁడు, రావణుని మాతామహుఁడు, కుమారులు ప్రహస్తుఁడు, కాలనేమి, కుమార్తె కైకశి (విశ్రవసు భార్య), భార్య కేతుమతి యను గంధర్వస్త్రీ.

హరుఁడు- తండ్రి మాలి, సోదరుఁడు సంపాతి ఈ యిరువురు విభీషణుని కడ మంత్రులుగ నుండిరట.

హిడింబాసురుఁడు- పాండవ ద్వితీయుఁడగు భీమసేనుని భావమఱది సోదరి హిడింబి (ఈమె భీమసేనుని భార్య ఈమెసుతుఁడే ఘటోత్కచుఁడు, భారత యుద్ధమున మడిసినవాఁడు) భీముఁడే వీనిఁ జంపెను.

హిడింబ సోదరుఁడు హిడింబాసురుఁడు, భీమసేనుఁడు భర్త, కుమారుఁడు ఘటోత్కచుఁడు.

హేతి- సృష్ట్యాది యందు సృజింపఁబడిన రాక్షస భూపతి, భార్య కాలభగినియగు భయాదేవి సోదరుఁడు ప్రహేతి, కుమారుఁడు విద్యుత్కేశుఁడు, ఇతఁడు మాల్యవంతుఁడు మొదలగు రాక్షస వంశములకు మూలపురుషుఁడు.

అసృగ్దరము (కుసుమరోగము) — ఆంగ్ల Leucorrhoea. దీనిఁ గుసుమరోగ మనుటయుంగలదు ఇది స్త్రీలకుంగల్గు జబ్బు. ఇది నాల్గువిధములు మర్మావయవముగుండా నలుపు, తెలుపు, పసుపు, ఎఱుపురంగుల ద్రవములు స్రవించుచుండెడి జబ్బు ఈ ద్రవము జిగటగ మర్వాసన గల్గియుండును

అస్నేహదీపికాన్యాయము — చమురంతయు కాలిపోయిన దీపపుకాంతియనియర్థము త్వరలో పతితుఁడు గానున్నవాని విజృంభణమును (నిరసనగా) దెల్పుటకు ఈన్యాయమును వాడుదురు

అహమద్నగర్ — ధోండుమన్మాడు ఇనుపదారియందున్న పట్టణము జిల్లా ముఖ్యపట్టణము ఇచటికిఁ గతిపయదూరమున నున్న నగర్ గ్రామమునగల దుర్గము గుజరాతుదేశమేలినతరి మహమ్మదీయులు నిర్మించిరి ఇది కొంతకాలము వారికి రాజధానిగ గూడ నుండెనట. అహమ్మదాబాదునకుఁ బదునాల్గు మైళ్ల దూరమందున్న హాపీవెలీ Happy Valley యనంబడు కొండలో వేసవియందు చాలచల్లగను మనోహరముగను నుండు సమశీతోష్ణ ప్రదేశమనంబరగి పెక్కండ్రకు వేసవికాలపు నివాసమై యున్నది

అహమద్నగరంజిల్లా — అహమద్నగరుపురము ప్రధానస్థానము. (బొంబై రాజధాని చూడుఁడు)

అహమదాబాదుజిల్లా — బొంబాయి రాజధానిరాజ్యము చూడుఁడు. ప్రధానపురము సబర్మతీ నదీతీరమందున్న అహమ్మదాబాదుపురము.

అహమ్మదాబాదుపురము — గుజరాత్ దేశమున మహమ్మదీయులకాలమున ముఖ్యపట్టణమైయుండెను, ఇట మసీదులు మొదలగు పెక్కు మహమ్మదీయ కట్టడములు కలవు

పట్టణమున నూలుబట్టల నేతపరిశ్రమ ఎక్కువగా గలదు. పట్టుపనియు కొంతవరకు బాగుగనే యున్నది. జలతారు ఇట విస్తారముగ చేయు చున్నరు. కాన అహమ్మదాబాదు పురము నూలు, పట్టు, జలతారు దారము లాధారముగ వ్రేలాడుచున్నదని సామెత పల్కుచున్నారు జిల్లాయం దిప్పుడు ముఖ్యపట్టణమై యున్నది. అనేక ఫ్యాక్టొరీలుకల పట్టణము. సబర్మతీనదీ తీరము ఇంచుకదూరమున ఆనదీతీరముననే సబర్మతీ యాశ్రమము కలదు

అహద్యూతి — పూరువంశస్థుడగు క్షత్రియుడు తండ్రిపేరు సమ్యాతి. తల్లి భానుమతి ఈమె చేదిదేశపు నరపతియగు కార్తవీర్యార్జునుని చెల్లెలు అని చెప్పబడినది

అహోర్మక్షత్రియులు — శిశోదియా క్షత్రియులు చూడుడు.

అహల్య — తండ్రి ముద్గలుడు భర్త గౌతమర్షి, సోదరుడు దివోదాసుడు. అత్రి, చంద్ర, పూరు సంతతిని జన్మించి, బ్రాహ్మణియైన క్షత్రియవనిత ఈమె భర్తవలన శపించబడి శ్రీరాముని పాదము సోకుటవలన శిలయై పడియుండిన రూపమును వదలి శాపవిముక్తి నందినది.

అహల్యనిర్మాణ స్థలము (అహ్యారి)- ఇప్పుడు దీనిని "అహ్యారి" గ్రామముగ పోల్చి యున్నారు దర్భాంగజిల్లా యందు, బెంగాల్ నార్త్‌వెస్ట్రన్ రెయిల్వే (B N W R) కాంటివుల్ రెయిల్వే స్టేషను నుండి ఒక మైలు దూరము. శ్రీరామనవమిని ఇట గొప్ప స్నాన యాత్ర, ఉత్సవము జరుగును. ఈ అహల్య గౌతమమహర్షి భార్య

అహల్యాశాపవిమోచన స్థానము– (తూమ్రాన్) ఈస్టిండియన్‌రైల్వే బక్సార్ స్టేషను నుండి, పదిమైళ్ల దూరమునగల దూమ్రాన్ అను పేరున బరగుచున్న తావు. ఇట గౌతమశాపమున రాయియై పడియున్న అహల్య, శ్రీరాముని పాదము సోకి, శాపవిముక్తి నందిి తిరుగ స్వస్వరూపమునొందిన తావని చెప్పబడినది

అహింసాపరమోధర్మః — ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి అహింసకన్న ఎక్కువధర్మములేదని భావము

అహి — అత్రి, చంద్ర, యాదవక్షత్రియుడు తండ్రి వృజినవంతుడు కుమారుడు ఉశంకు

అహికుండల న్యాయము — పాము చుట్టచుట్టుకొని పడగపై కెత్తుకొని కూర్చుండును. ఇందు పాము వేఱు చుట్టవేఱుగ చెప్పబడినను, పరమార్థమున రెండును ఒకటియేయైనట్లు నిజమున నొకటియేయైయుండినస్థితిని రెండుగా చెప్ప వలసివచ్చుటయం దీన్యాయమునువాడుచున్నారు.

అహిచ్ఛత్రపురము (ఆదికోట) — ఉత్తరపాంచాలదేశమునకు రాజధానిగ నుండెను. దీనినే ఛత్రవతియని మహాభారతము ఆదిపర్వమున నొక అధ్యాయమున వివరింపబడినది శాసనముల నిది అధిఛత్రమని చెప్పబడినది అహిచ్ఛత్రమున కాదికోటయనియు పేరుండెనట (ఉత్తరపాంచాలము చూడుడు)

అహినకులన్యాయము – పామునకు ముంగిసకు నెడతెగని జాతివైరము. విరోధమున కీన్యాయము వర్తించును

అహినిర్లయినీ న్యాయము— పాము కుబుసమని యర్థము. ఇది జైనన్యాయము. పాము కుబుసమును విడుచువరకు తన శరీరమే తానే యనుకొనును. విడిచినపిదప అది వేరని గ్రహించునని భావము.

అహార్ణవమి — భాద్రపద బహుళ నవమి

అహుండు— అష్ట వసువులలో నొకడు. (అష్టవసువులు చూడుడు). కుమారుని పేరు జ్యోతి విష్ణుపురాణమున అహుని వసువుగ పేర్కొనక అపుడని చెప్పియున్నారు అపునికి స్తబ్ధుడు, శ్రముడు, శాంతి, ధని యని నల్వురు పుత్రులుండినటుల చెప్పబడినది.

అహూగాయక గోత్రము — విధ్వవగాము చూడుడు

అహ్వార్ క్షత్రియులు — శ్రీ దియా క్షత్రియులు చూడుడు

అహేయిరియా ఉత్సవము— అహేయిరియా అనగా రాజపుత్రుల భాషలో వసంత కాలపు వేటయని యర్థము ఇయ్యది వసంత పంచమియైన పిమ్మట ఫాల్గుణమాసములో జరుపుట రాజపుత్రుల యాచారము. ఈ యుత్సవము నకు ముందురోజున రాణావారు తమ దివానము నందలి రాజపుత్ర యువకుల కందరికిని వేటలో పాల్గొను వారి వారి పరివారమునకును మృగ యాచిహ్నమగు ఆకుపచ్చ దుస్తుల నిత్తురు ఆ యుత్సవమునాడు వారందరును ఆకుపచ్చని దుస్తులనే ధరింపవలయు ను నియమము గౌరీదేవి కర్పించుటకు అడవిపందిని వేటాడుటకు పురోహితునిచే నేర్పాటుచేయబడిన శుభముహూర్త మున రసపుత్ర రాజకుమారులు రాణావారితో బయలుదేరుదురు అందుచేతనే అహేయిరియాకు ఆదేశపుభాషలో 'ముహూర్తకాసికార్' అని మరి యొకపేరు. ఆ దినమునందలి వేటయొక్క ఫలాఫలములనుబట్టియే రాబోవు సంవత్సర ములో తమ జయాపజయములు నిర్ణయింపబడు నని వారి నమ్మకము అందుచేత ప్రతి రాజ పుత్రకుమారుడును ఈ వేటయందు జయము గాంచవలయునను సంపూర్ణోత్సాహముతో అడవిపందులుండు తావులు తెలిసికొని పసిబట్టు టకు వేటకుక్కలను, వాని గోకడల నెట్టిగి ము గోలుగ దెబ్బుటకు గూఢచారులను ముందు గానే యేర్పాటుచేసికొని జాభముగా బయలు దేరుదురు రాణావారితోడను వారిపుత్రుల తోడను తక్కిన సర్దారుల దళమును బయలుదేరు దురు పతి రాజకుమారుడును వేటకై ప త్యేకముగా తరిఫీదుచేయబడిన అజానేయ ములపై నారోహింతురు ఆ వేటలో నొకరి నొకరతిక్రమింపవలయునను ఉత్సాహ మధిక ముగా నుండును ఆరావళీపర్వతప్రాంతారణ్యపు లోయలలో అడవిప దులు విశేషముగా నుండు టచే పందిని సంధి చుటకు విశేషప యత్న మక్కరలేక ప గులున్న గాయ ను పసిబట్టి ఒకచో చేరునట్లు అడవియంతయు రుప్పుట కారంభింతురు ఆ రుప్పుఐని విక్కిలి నేర్పుతో చేయవలసియుండును మొదట యాధనాయ కునివలె నొక యెనుము చుటికి వచ్చును దీనినే యొంటరి యందురు దీనిని పొడుచుట మిగుల కష్టము అపాద మస్తకము మిగుల క డబట్టి పెండలుపిరుగని శరీరముగలిగి నిశాత ములగు బలిష్ఠదంష్ట్రలు పెరువప రోమములు గగుర్పొడువ నొక్కపరి యుత్ప్రేక్షించునా దిన దానెంత ధైర్యవంతుడైనను భయభ్రాంతుడు కావలసినదే

ఒక యొంటరి కంటబడిన వెంటనే వేట యారంభమగును ప్రతియాశ్వికుడును తన యశ్వ మును అదలించి బల్లెమును పట్టుకొని రాయనక, రప్పనక, గట్టనక, మెట్టనక అపందిపోయిన మార్గమును విడువక వెనా డ దొడగును. ఈ యహైరియా వేటలయకములో నొండొరుల మించవలయునను పేరావేశము విశేషముగా నుం డుటచే తరుచుగా ప్రమాదములు సంభవించు

చుండెను ఒకప్పుడు చందావతు రాజకుమారుడు హమీర్ అనువానికి కుడికాలు సమూలముగా విరిగిపోయినది. చిత్తూరురాణావారి సన్నిహితజ్ఞాతి సుహోఛనసింగు కొడుకుమారుని గుండెలో దగ్గరనున్న రాజకుమారుని బల్లెము వెన్నుముయ్య గ్రుచ్చుకొనిపోయినది.

ఈ వేటకు రాజకుటుంబములు తమ కందాసిబ్బందులతోఁగూడ బయలుదేరుట యాచారము. బయలుదేరి అనువగు నొకస్థలమునందు సపరివారముగా తమ కందరికిని ఒకటే కందా తయారుచేయించి తాము పొడిచిన పందిమాంసముతో నందరు విందారగింతురు.

రసపుత్రవీరులు తాము మహాపదలలో నున్నను, మహాయుద్ధములమధ్యమున మునిగి తేలుచున్నను, శ్రీగౌరీదేవి కర్పించుటకు వరాహమునిమిత్తము చేయు ఈ మృగయావిహారోత్సవము అహేరియా ఆచరించుటమాత్రము మానరు. అందులో చిత్తూరు శిశోదియావంశము వారి కీయుత్సవమున మఱియు పట్టుదల. చిత్తూరు వంశీయుఁడగు లాలాజీ తనకుమార్తెకు వివాహము తలపెట్టెను. ఇంతలో ఫాల్గుణమాసమందు అహేరియా దగ్గఱకు వచ్చెను. లాలాజీ తుకరాయి అరణ్యములో పందివేటకుఁబోయెనని కైత్సింగ్ మరియొకని కీ సమాచారము తెలిపి పెండ్లివారి నెదిరించెను. అప్పుడు లాలాజీ అహేరియాలో జయముగాంచి వెంటనే వచ్చి యుద్ధమునందు శత్రుసంహారము చేసి వివాహము నిరాటంకముగా నిర్వహించెను.

అహోబలుఁడు లేక అహోబలపతి — ఇతఁడు నన్నయభట్టీయ సూత్రములకు (ఆంధ్రవ్యాకరణము) వ్యాఖ్య రచించిన పండితుడు. అది అహోబల పండితీయము లేక కవిశిరోభూషణమని ప్రసిద్ధికెక్కియున్నది.

అహోబిలము — ఆంధ్రదేశమున, కర్నూలు మండలమునందలి శిరివేలు తాలూకాలోని యొక నృసింహక్షేత్రము, ఈపర్వతమునకు గరుడాద్రియని పేరు. ఇందు కొండప్రారంభమునం దొక గుహయు, కొండకు సగమెత్తున నొక గుహయు, కొండ పైభాగమున నొక గుహయు గల్గి మూడింటను నృసింహస్వామి విగ్రహములే కలవు. వీనినంటి దేవాలయముల కట్టడములు నిర్మింపఁబడినవి. ఈ దేవస్థానమును శంకరభగవత్పాదులు దర్శించినటుల శంకరవిజయమునను, మధ్వరాయస్వామి దర్శించినటుల మధ్వచరిత్రమునను, చైతన్యస్వామి దర్శించినటుల చైతన్య చరితామృతమునను చెప్పఁబడినది. ఏటేట ఫాల్గుణపౌర్ణమికి గొప్ప యుత్సవము జరుగుచుండెడిని.

అహోంవంశనృపతులు — క్రీ. వె. పదమూడవ శతాబ్ది ప్రారంభ కాలమున తూర్పునుండి కామరూప దేశము (అసాం) నకుం జేరినదని చెప్పఁబడినది (కామరూప దేశము మాహుఁడు) వీరు నరకాసురుని సంతతివారేనని కొందఱు పోల్చుచున్నారు. అట్లైయైనచో కామరూప దేశమేలిన నరకాసురుఁ డతని సుతుఁడు భగదత్తుఁడు కూడ అహోంవంశజులై కావలసియుండును. వీరు దానవులు. అను నరకాసురుడొకప్పుడు దేవతలం జయించి ఇంద్రత్వ పదవి నందినవాడని చెప్పఁబడినది.

అహ్రిమాన్ — జరథుస్త్ర జగద్గురుబోధిత పారశీక మజ్దాయాస్నా మతధర్మములకు కీడు, దోషము, దుర్మార్గము మొదలగు నవి మూర్తీభవించిన రూపము లేక వ్యక్తిత్వమునకు అహ్రిమానని పేరు. ఇతనిం గూర్చి ఉదాసీనత వహించి ప్రతివారును దూరముగ జాగ్రతగానే యుండవలెనని అమతగ్రంథమగు అవెస్తాయందు

పెచ్చరింపఁబడి యున్నది ఆప్రేమాతుఁడు వందనీయుఁడు పూజనీయుఁడుకాఁడు. (అర్ఘ్యార్హుఁడు చూడుఁడు).

అళియరామరాజు — చంద్రవంశ క్షత్రియుఁడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయ సార్వభౌముని యల్లుఁడు ఈయన సోదరుఁడగు తిరుమలరాజు వసుచరిత్ర కృతిపతి. రామరాజు కిద్దరు చెల్లెండ్రు కలరు. అందు లక్కమ్మ సుతుఁడు అహోబలనరసరాజు, సరస భూపాలీయమును కృతినందినవాఁడు రెండవ సోదరి ఓబమ్మ ఈమె సుతుఁడు గోబ్బూరి నరసరాజు, రామాభ్యుదయము కృతినందినవాఁడు. (ఆర్వీటి బుక్కరాజు వంశ వృక్షము చూడుఁడు).

అళీవళీకర్కట వేణు రంభా వినాశ కాలే ఫలముద్భవస్తీతిన్యాయము — తుమ్మెదలు, రోకలిబండలు, ఎండ్రకాయలు, వెదురుపొదలు, అరఁటిచెట్లు నశించుకాలమునకే సంతానముం గనునవి అనఁగా, ఇవి సంతానముం గనుటతోడనే చచ్చును. వెదురు కాచిన అనతి కాలముననే ఎండిపోయి మృతినందును. అరఁటి చెట్టు కాచి (గెల వేసి) పండుటతో మరణించునని భావము. వినాశకాల ఫలప్రదస్థితిం దెల్పుట కీన్యాయములు వాడుచుందురు.

అక్షతృతీయ — వైశాఖశుద్ధ తృతీయ. ఆంధ్రదేశపు ప్రాగ్భాగమునఁ గల సింహాచల క్షేత్రమున నృసింహదేవున కనుదినము పూయుచుండిన చందనమును కడిగి తీసివైచి, అభిషేకాదులొనర్చి తిరుగ చందనపుపూత ప్రారంభించెదరు. (గంధంఅమావాస్య చూడుఁడు) ఈ దినమున రాత్రి ప్రథమయామమున పునర్వసు నక్షత్రము సంభవించునేని పరశురామజయంతి యొనరెదరు. (పండుగలు, పర్వతిథులు, వ్రతదినములు చూడుఁడు).

అక్షపాదగౌతముఁడు — ఈ మహా విద్వాంసుఁడు పదార్థ తత్త్వజ్ఞానమును దెల్పు న్యాయశాస్త్రము రచించెను. గౌతముఁ డని యితనికి పేరుండెను, అక్షపాదుఁడని పేరు ప్రసిద్ధిగల్గియుంట నిట్లు తెలియఁబడుచున్నవాఁడు. ఇది గొప్ప తర్కశాస్త్రగ్రంథము. అందు ప్రోక్తము పరుపఁబడిన యీతనిమతమునకు అక్షపాదమతమని వాడుక కల్గెను (అక్షపాదమతము చూడుఁడు)

అక్షపాదమతము (నైయాయికశాస్త్రమతము) — న్యాయశాస్త్రమునకుం గర్త గౌతమ మహర్షి ఈతని పాదమునం దొక కన్నుండుటం జేసి, అక్షపాదుఁడని పేరు కలదని చెప్పఁబడినది ఈ గౌతముఁడు త్రేతాయుగమునందుండినవాఁడట ఈమతమునకు కాణాద మతము లేక వైశేషికమతముతో పోలికలకు. ఈమతమున పరమేశ్వరుఁడు వేదములకు కర్త జ్ఞానమయుఁడు (జ్ఞానమును స్వతస్సిద్ధముగ గల్గినవాడు) ఆత్మలకువలె నీశ్వరునకు పదార్థములతో మనస్సంయోగము కల్గి జ్ఞానోదయము కానక్కరలేదు. పుణ్యపాపముల కర్మఫలముల నాత్మల కొసఁగుట మొదలగుగాఁగల సర్వకార్యములు నిర్వహించు నధికారి అనగా నీశ్వరుఁడు సర్వనిర్వాహకుఁ డని భావము అద్వితీయుఁడనియు, జగత్కర్తయనియు, శాశ్వతుఁడనియుం గూడ తలంపఁబడినది దీనియందు జగత్తు పరమాణువులచేఁగల్పింపఁబడినది. ఇవి పృథ్వి, జలము, అగ్ని, వాయువులను నాల్గు భూతములయొక్క పరమాణువులు మార్పు జెందునవి నశించునవి కావు గాన, స్థిరములనియు, శాశ్వతములుగ నవ్లైయుండునవి గాన సత్యములనియు, అవి వేర్వేఱు రూపములనందుంచు, వేర్వేఱు పేరులం బరగుచుండుం గాన, అట్టి నామరూపముల అవస్థయందు నశించునవి గాన మిథ్యయనియుం జెప్పఁబడినది ఇంక నైదవభూతమగు ఆకాశము, పరమాణువులచే

రచింపఁబడినది కాదనియు, నశింపక ఎప్పుడు నొక్కరీతి నగ్గు యుండునదియనియుగాన, మిథ్య కానేరదనియు (సత్యమే యనియుఁ), జెప్పఁబడినది జగత్తు ఈ పంచభూతాత్మకమనియు, వస్తుతః సత్యముగను నామరూపతః మిథ్యగను చెప్పఁబడినది.

ఈమతమునం దాత్మ లనేకములు అవి శరీర శరీరేంద్రియములకన్న వేఱుగనుండునవి ఆత్మలు పునర్జన్మములం గల్గి ఒక శరీరమును వీడి వేఱొక శరీరమునకు పోవుటగా జన్మము నిర్వచింపఁబడినది ఆత్మలకు, తాము చేసిన కర్మల ననుసరించి ఫలము లనుభవించుచుందు రనుట చెప్పబడినది. పుణ్యకార్యాచరణము ఆత్మకు సుఖదాయకమనియు, దానికి యొక్క అంతము బాధానివారణమనియుఁ జెప్పఁబడినది మఱియు పదార్థతత్త్వజ్ఞానముఁ బడసి, పదార్థ తత్త్వమునందు మనస్సంయోగము స్థిరపడి ధ్యానమూలముగ తన్ను దాఁ దెలిసికొనుటవలన నాత్మకు సుఖము గల్గునని యు, పదార్థతత్త్వజ్ఞానమున మనస్సంయోగము కల్గు కతన జనించు జ్ఞానమున, పాషాణమువలె అన్యచైతన్యరహిత నిశ్చలజ్ఞాన స్థిమితమునందుండు అవస్థయే, ఈమతమున మోక్షము ఈశ్వరుడు పదార్థతత్త్వజ్ఞానము నెఱుఁగగల్గు వాంఛ కల్గించుటకు ప్రేరేపకుఁడనియు కల్గినపిదప మనస్సంయోగ కారకుఁడనియు, పిదపఁగల్గు నిశ్చలత్వమునకు తత్ఫలితముగ నగు మోక్షమునకు ఈ సర్వకార్యములకు నిర్వాహకుఁ డనియు చెప్పఁబడినది న్యాయశాస్త్రమతమునకు గౌతముఁడు రచించిన న్యాయభాష్యము ప్రధానగ్రంథము ఇందైదధ్యాయములు కలవు. పిదప ఉదయనాచార్యకృతమగు కుసుమాంజలియు, మతగ్రంథములు. ఈ మతమునపదార్థతత్త్వజ్ఞానమును విమర్శించియెఱుంగ నాల్గు ప్రమాణములును, పండ్రెండు ప్రమేయములును, ఏనుపదార్థములును వివరింపఁబడినవి.

ప్రమాణములు ౪- ౧ ప్రత్యక్షప్రమాణము, ౨ అనుమానప్రమాణము, 3 ఉపమానప్రమాణము, ౪ శబ్దప్రమాణము. ప్రమేయములు ౧౨- ౧ ఆత్మ, ౨. శరీరము, ౩. శరీరేంద్రియములు, ౪ అర్థము, ౫. బుద్ధి, ౬. మనస్సు, ౭ ప్రవృత్తి, ౮ దోషము, ౯. ప్రేత్యము (ప్రాణము శరీరమును విడచినపిదప సంభవించెడి ప్రియతత్త్వము), ౧౦ భావము, ౧౧ ఫలదుఃఖములు, ౧౨. అపవర్గము. ఈ సందర్భమున ప్రమేయసిద్ధికి ప్రమాణ మత్యావసరముగ విధింపఁబడినది అనగా ప్రమాణసిద్ధి స్పష్టముగ లేకున్న ప్రమేయసిద్ధి అంగీకరింపఁబడరాదని భావము.

ఈశాస్త్రమున వాదపక్ష, ప్రతివాదపక్షముల చర్చ జరపుటకుఁ గథయను సంజ్ఞ కథత్రివిధము. తత్త్వనిర్ణయమే ఫలముగాఁగల్గిన కథకు వాదకథ యనియు, ఉభయపక్షములకు సాధనమైన కథ జల్పకథ యనియు, స్వపక్షస్థాపన లేక ఊరక అడ్డదగులుచుండునట్టుల వాదించు కథ వితండకథ యనియుఁ జెప్పఁబడినది రాగద్వేషము లీమతమున దోషములుగ జెప్పఁబడినవి ఇవి మోక్షప్రతిబంధకములు అనాత్మ యగు శరీరమునందు ఆత్మ యను భ్రమ (బుద్ధి) కల్గుట రాగ మనంబడును దీనికి మిథ్యాజ్ఞానమనియుం బేరు కలదు. ప్రతికూలములగువాని యందు జనించిన నిరభిలాష మొదలగు భావనలకు ద్వేషమని పేరు ఇంకను ఇందు వివరింపఁబడిన ప్రవృత్తిద్వివిధము పాపకార్యములందు వ్యాపించినది పాపప్రవృత్తి యనియు, సత్కార్యములందు వ్యాపించినది పుణ్యప్రవృత్తి యనియు, ఇవి ఉచ్చనీచజన్మ లొసంగునవనియుఁ జెప్పఁబడినది

నైయాయికమతమున వాదసౌకర్యమునకు షోడశపదార్థములును, తత్త్వజ్ఞాన విచారణకు పంచపదార్థములును అంగీకరింపఁబడినవి.

వాదపదార్థములు ౧౬- ౧ ప్రమాణము ఇది సాధనముకంటెను ఆయముకంటెను వేఱు కానిదియయ్యు యదార్థజ్ఞానము గల్గించునదిగ నిర్వచింపఁబడినది (ప్రమాణములు నాలుగు చూడుఁడు), ౨ ప్రమేయము- (ప్రమేయసిద్ధికి ప్రమాణబల మత్యవసరముగఁ జెప్పఁబడినది) (ప్రమేయములు పండ్రెండు చూడుఁడు) ౩ సంశయము, ౪ ప్రయోజనము, ౫ దృష్టాంతము, ౬ సిద్ధాంతము, ౭ అవయవము, ౮ తర్కము, ౯ నిర్ణయము, ౧౦ వాదము, ౧౧ జల్పము, ౧౨ వితండ, ౧౩ హేత్వాభాసము, ౧౪ ఛలము, ౧౫ జాతి, ౧౬ నిగ్రహస్థానము అనునవి ఇంక మిగిలిన తత్త్వవిచారణకు వివరింపఁబడిన పంచపదార్థములను గూర్చి విచారితము. అక్షపాదుని నైయాయికశాస్త్రమున నివియే కడుముఖ్యములు, ప్రధానములు వీనిం గూర్చి వివరించుచో జాగరూకులై యుండు టత్యవసరము ఇవి మైకను ద్రవ్యపదార్థములనియు, గుణపదార్థములనియు ద్వివిధములుగఁ జెప్పఁబడినవి అందు ద్రవ్య పదార్థములు తొమ్మిగి. అవి నవద్రవ్యములని చెప్పఁబడినవి. ౧ పృథ్వి, ౨ జలము, ౩ వాయువు, ౪ అగ్ని ఈ నాల్గుభూతములు పరమాణువుల కూడికలని చెప్పఁబడినవి పరమాణువులు స్థిరములు, నాశముచెందనివి గాన సత్యము లని చెప్పఁబడినవి ౫. ఆకాశము- ఇందు పరమాణువులు లేవు. నాశముచెందునది (మిథ్య) కాదు ఇదియు సత్యమని చెప్పఁబడినది ఇవి మైదను పంచ భూతము లనంబడునవి ౬. కాలము- ఇది మార్పు చెందునది కాదు- పరిణమించునదియుంగాదు. కాన నిత్యము సత్యము నని చెప్పఁబడినది. ౭ దిక్కులు- దిక్కులు ౧. తూర్పు, ౨. ఆగ్నేయము, ౩ దక్షిణము, ౪ నైఋతి, ౫. పడమర, ౬ వాయవ్యము, ౭ ఉత్తరము, ౮ ఈశాన్యము, ౯ ఊర్ధ్వ దిక్కు, ౧౦ అధోదిశ (క్రిందిదిక్కు) ఇంకను కొందరవాంతర దిశంగూడ పేర్కొని యున్నారు. కాని ఇది లెక్కింపఁబడలేదు దిక్కులు సత్యములే ౮ ఆత్మలు- ఇవి అనేకములు. ఒకటితో నొకటి సంబంధము లేక వేత్వేఱుగ వేత్వేఱు శరీరము లంటియుండునవి ఇవి నిత్యములు, సత్యములు. ౯ మనస్సు- ఇది నిత్యము, సత్యము నని చెప్పఁబడినది ఇవి నవద్రవ్యములు లేక ద్రవ్య పదార్థములు

౨ గుణపదార్థము- ఇది ఇరువది నాల్గు భేదములు కలది ౧ రూపము (పైకిగన్పించు ఆకారము), ౨ రసము (రుచి), ౩ గంధము (వాసన), ౪ స్పర్శము (తాకుట), ౫ సంఖ్య (లెక్కింపబడుట), ౬ పరిమాణము, ౭ పృథక్త్వము (వేఱుగనుండుస్థితి), ౮ సంయోగము (కలయిక, కలిసియుండు లేక కుదిరియుండు స్థితి), ౯ విభాగము (వేఱగుట, వేఱుగపగుట), ౧౦ పరత్వము (అన్యపదార్థముగనుండుస్థితి), ౧౧. అపరత్వము (స్వపదార్థముగనుండుస్థితి), ౧౨ గురుత్వము (బరువుగ లేక భారముగనుండు స్థితి), ౧౩. ద్రవత్వము, (పలుచగను, ద్రవించుచుండుస్థితి), ౧౪ స్నేహము (మైత్రి ఒకటితో నొకటి విరోధించని స్థితి), ౧౫. శబ్దము (ధ్వని), ౧౬. బుద్ధి, ౧౭ సుఖము, ౧౮ దుఃఖము, ౧౯ ఇచ్ఛ (కోర్కె), ౨౦ ద్వేషము (ప్రతికూలములగు వానియందు గల నిరభిలాష), ౨౧ ప్రయత్నము, ౨౨ ధర్మము (పద్ధతికి లోఁబడువిధి), ౨౩ అధర్మము (పద్ధతికి లోఁబడక దాటుట), ౨౪. సంస్కారము, పూర్వవాసన లేక స్మృతి (జ్ఞాపకమునకు) కి సాధనమగు దానికి సంస్కారమని పేరు

3. కర్మపదార్థము- ఇది యైదువిధములు. ౧ ఉత్క్షేపణము (ఎత్తుట లేక పైకి ఎగురుట), ౨ అవక్షేపణము (పడుట లేక క్రిందికిదించుట లేక పడద్రోయుట), 3 ఆకుంచనముఁ వంచుట లేక వంగుట లేక ముడుచుకొనుట), ౪ ప్రసారణము (వ్యాపించుట లేక చాచుట లేక సాగుట), ౫ గమనము (నడచుట లేక జరగుట లేక పోవుట)

౪ సామాన్య పదార్థము- ద్వివిధము ౧. పరసామాన్యము- (చేయుట, చూచుట, తినుట మొదలగునవి) ౨ అపరసామాన్యము- (గోత్వము, ఘటత్వము, వృక్షత్వము మొదలగునవి).

౫. సమవాయపదార్థము ఇది ఒకే విధమని చెప్పఁబడినను కొందరు యైదు విధము లని యున్నారు సమవాయమన నిత్యసంబంధమన్ని యర్థము. "ఘటము తెల్లగా నున్న" దను తరి ఘటమునుండి తెల్లదనము వేఱుచేయఁబడజాలదు అది నిత్యసంబంధమని యెఱుంగునది. ౧ అవయవ అవయవులకు గల నిత్యసంబంధము. ౨ జాతి-వ్యక్తులకు గల నిత్యసంబంధము 3 గుణ-గుణులకు గల నిత్యసంబంధము ౪ క్రియ క్రియావంతులకు గల నిత్యసంబంధము. ౫. నిత్య ద్రవ్య విశేషములకు గల నిత్యసంబంధము ఇవి యైదును అక్షపాదని నైయాయిక మతమున చెప్పఁబడిన పంచపదార్థములు. వీనికిం గణాద కృతమైన వైశేషికమతమున విశేషమనంబడు ఆరవపదార్థముం గూడ చేర్చియుండుట నా మతమునకు (ఆ ఆరవపదార్థము విశేషమనంబడిన పదార్థమునుండి) వైశేషికమతమని పేరయ్యెను.

అక్షయతిథులు — అమావాస్య తిథి యందు సోమవారమును, సప్తమితిథియందు ఆదివారమును, చతుర్దశితిథియందు మంగళవారము సంభవించినతరి, వానిని అక్షయతిథు లనెదరు. ఇది జ్యోతిషశాస్త్రప్రసిద్ధము.

అక్షయతృతీయ — వైశాఖ శుద్ధ తదియ యందు కృత్తికరోహిణులు నక్షత్రములు సంభవించునేని, దాని నక్షయతృతీయ యనియెద రనిస్కాందపురాణమునను, భవిష్యత్పురాణమునను చెప్పంబడినది ఇందు దానములు శ్రేష్ఠము లందురు.

అక్షయనవమి — కార్తీకశుద్ధనవమి. వ్రతదినము మఱియుఁ దీనిని కూష్మాండనవమి యనియు నందురు (కూష్మాండనవమి, పండుగలు చూడుఁడు)

అక్షరములు — అక్షరములు నశింపనివని యర్థము. ఇవి పంచాశద్వర్ణరూపములని క్రియాసాగరము నందునను, సిద్ధాంత శేఖరమునను వివరింపఁబడినది తొల్లి సర్వసంహారకాలమున సృష్టి యొనర్పు తలంపు పరమేశ్వరునకుఁ గలుగగ నేపరమేశ్వరునియందు దడంగియుండిన శక్తికి సంక్షోభముగలుగ, నాద ముత్పన్నమయ్యెను (ధ్వని) పిదపబిందువును, కలయుం గలిగెను. ఆనాదము తొలుదొల్త ఆద్యస్వరముగ 'అ' కారముగను, దానినుండి జన్యస్వరములుగ ఇ ఉ. ఋ స్వరములును కలిగెను పిదప వీని వికారరూపములుగ ఆ. ఈ. ఊ. ౠ ఌ. ౡ లును ఏర్పడియెను. పిమ్మట మిశ్రస్వరములుగ అ+ఇ కలసి ఏ యయ్యెను. అ+ఉ కలిసి ఓ యయ్యెను అ+ఏ కలసి ఐ యయ్యెను అ+ఓ కలసి ఔ యయ్యెను పిమ్మట బిందువుగ అనుస్వారము కల్గెను. పిదప విసర్గ (ః) కలిగెను ఇక్కడికి పదునారు స్వరములి ట్లయ్యెను. వీనికి స్వరములనియు, ప్రాణులనియు పేర్లు వీనిని అచ్చులనియు (అచ్ ప్రత్యాహార మధ్యాక్షరములు) నందురు శక్తి

యొక్క పంచాంగ (పంచకర్మేంద్రియ) ముల నుండి యిరువదియైదు వర్గాక్షరములు కల్గెను.

క ఖ గ ఘ ఙ (కవర్గము), చ ఛ జ ఝ ఞ (చవర్గము), ట ఠ డ ఢ ణ (టవర్గము), త థ ద ధ న (తవర్గము), ప ఫ బ భ మ (పవర్గము)

శక్తియొక్క సప్తధాతువులనుండి ఏడు (ధాతువులు) జనించెను ధాతు అక్షరములు ౭ య ర ల వ శ ష స

శక్తిప్రాణమునుండి 'హ' కారము కల్గెను వర్గధాతువులకు ఉభయాత్మకమై 'క్ష' కారము కల్గెను ఇట్లు వర్ణ, ధాతు, ప్రాణాక్షరములును, ఉభయాత్మకాక్షరమును మొత్తము ముప్పది నాల్గు వర్గములయ్యె వీనిని హల్లు (హల ప్రత్యాహార మధ్యాక్షరము) లందురు (భామలవర్ణముల చూడుడు)

అచ్చులు పదునారును, హల్లులు ముప్పది నాల్గును కలసి ఏబదియక్షరము (వర్ణము) లయ్యెను ఇవి పంచాశ (ఏబది మంది) రుద్ర రూపములని వివరింపబడినవి ఆరుద్రులపేరులను వివరింతుము అక్షరముల కన్వయించు రూపములుగల రుద్రులపేరులు ౫౦ — ౧ ఖడ్గేశ రుద్రుడు, ౨ బకేశరుద్రుడు, ౩ శ్వేతేశ రుద్రుడు, ౪ భృంగీశరుద్రుడు, ౫ భగలండేశ రుద్రుడు, ౬ ద్విరండేశరుద్రుడు, ౭ మహాకాళేశరుద్రుడు, ౮ భుజంగేశరుద్రుడు, ౯. పినాకీశ రుద్రుడు, ౧౦ దారుకేశరుద్రుడు, ౧౧ అర్ధనారీశరుద్రుడు, ౧౨. ఉమాకాంతేశ రుద్రుడు, ౧౩. ఆషాఢీశరుద్రుడు, ౧౪ చండీశరుద్రుడు, ౧౫ అత్రీశుడు, ౧౬. మీనేశుడు, ౧౭ మేషేశుడు, ౧౮. లోహితేశుడు, ౧౯. శిఖీశుడు, ౨౦ క్రోధేశుడు, ౨౧ చండేశుడు, ౨౨ పంచాంతకేశుడు, ౨౩ శివోత్తమేశుడు, ౨౪. ఏకరుద్రేశుడు, ౨౫. కూర్మేశుడు, ౨౬. ఏకనేత్రేశుడు, ౨౭ చతురాననేశుడు, ౨౮ అజేశుడు, ౨౯. శర్వేశుడు, ౩౦ సోమేశుడు ౩౧ లాంగలీశుడు, ౩౨ సంవర్తకేశుడు, ౩౩. శ్రీకంఠేశుడు, ౩౪ అనంతేశుడు, ౩౫. సూక్ష్మేశుడు, ౩౬. త్రిమూర్తీశుడు, ౩౭ అమరేశుడు, ౩౮ అర్ఘేశుడు ౩౯ భారభూతేశుడు ౪౦ అదితీశరుద్రుడు, ౪౧ స్థాణీశుడు ౪౨ హరేశుడు, ౪౩ ఝంటీశుడు, ౪౪ భౌతికేశుడు ౪౫ సద్యోజాతేశుడు, ౪౬ అనుగ్రహేశుడు ౪౭ అక్రూరేశుడు, ౪౮ మహాసేనేశుడు, ౪౯. లకులీశరుద్రుడు ౫౦ శివేశరుద్రుడు

అక్షరవర్ణములు, వానిధ్వనులు

(Alphabet) నేటి నాగరాక్షరము లనేక మార్పులనుజెంది, ఇంచుమించు పూర్వాకారముల గోల్పోయినవని ఎరుగుదము నాగరాక్షరము లేదియు రుద్రచిహ్నములని చెప్పబడినవి ఆంధ్రాక్షరములు వాటి ననుసరించినవే గాని, కొంచెము భేదము పొందినవి ౙ ౘ అక్షరములు పిదప కల్పింపబడి చేర్పంబడినవి 'ళ' అక్షరమును నవీనమే నాదమునుండి తొలుత అకారము పుట్టెననియు అది ఇ ఉ ఋ లుగ పరిణమించెననియు వీని వికారరూపములుగ ఆ ఈ ఊ ౠ ౡ కల్గెననియు చెప్పబడినది పిదప అ + ఇ అక్షరములు కలసి ఏకారముగ నయ్యెను (అథము హ్రస్వపు 'ఎ' చేర్పంబడెను) అకారమును ఉకారమును కలసి ఓ యయ్యెను (అంత్యముగ హ్రస్వపు ఒ చేర్పంబడెను) అ + ఎ లు కలసి ఐ వర్ణమాయెను అ + ఓ లు కలసి ఔ వర్ణమాయెను అనుస్వారము (సున్న) ను విసర్గయు నట్లే కల్గినవి చేర్పంబడెను పరమేశ్వ

రని శక్తి నుండి పంచవర్గాక్షరములు కల్గెను అనగా కవర్గ, చవర్గ, టవర్గ, తవర్గ, పవర్గాక్షరములని భావము. ఇవి క ఖ గ ఘ ఙ యనియు, చ ఛ జ ఝ ఞ యనియు, ట ఠ డ ఢ ణ యనియు, త థ ద ధ న యనియు, ప, ఫ, బ, భ, మ యనియు నెఱుంగునది.

ఇటులనె శక్తియొక్క సప్తధాతువులనుండి య, ర, ల, వ, శ, ష, స యని పల్కు సప్త వర్ణములును, శక్తిప్రాణమునుండి హకారమును కల్గెను. ఉభయాత్మకమగు క్షకారమును కల్గెను అనగా అంగమునుండి కల్గిన కకారమును, ధాతువునుండి కల్గిన షకారమును "క్ష" యగుట నది ఉభయాత్మక మనంబడెను. ఇత్తెరిని ఆంధ్రాక్షరములలో 'ర' వర్ణసంబంధమున శకటరేఫ (బండి ఱ) యొకటి యేర్పడి ఆంధ్రాక్షరములకు చేర్చఁబడినదని చూపింపఁదగినది. ఇంక అరబ్బీ అక్షరవితతియందు అలీఫ్, బె, పె, తె మొదలగు అక్షరములు కలవు. ఇందు 'ఖై' వర్ణమొకటి అధికము. అరవభాషయందు అట్టిదే 'ష' అక్షరమొకటి యధికముగ నున్నది అక్షరము లన్నియు వేర్వేఱు ధ్వనులం దెల్పుచు మాటలుగ వల్కుటకు వీలుగల్గించునవిగ నుండును గ్రీకుభాషయం దక్షరములలో మొదటి రెండక్షరములగు అల్ఫా, బీటా యనంబడు వానినుండి అల్ఫబెట్ (Alphabet) అనంబడి, అది ఆంగ్లవర్ణవితతికి పేరయ్యెను.

ఆంగ్లాక్షరవితతి కొన్నివయములందు లాటిన్ తెగలోనిదిగఁజెప్పవలసియున్నది. అచ్చక్షరములను ఇంగ్లాండుసీమలందు రోమన్ పైపు అని ఇంకను అనుచుండుట కలదు. వ్రాత అక్షరములు, నవీనకల్పితములు అచ్చక్షరములందు టైపులు అనంబడునవి రోమనుల అచ్చక్షరముల పోల్కిం గల్గియె యుండును గ్రీకుఅక్షరములు తొల్లింటి ఫోనిషియన్ (Phoenician) వ్రాతలనుండి రూపము లందినవనియు, అది చాలా పురాతనపు సంగతి యనియు, ఛాలెసిస్(Chalcis) నందు వాడఁబడిన (Euboca) వానిపోల్కిగ గ్రీకు అక్షరవితతి యుండుననియు, క్రీ పూ ఎనిమిదవ శతాబ్దారంభమున ఇటలీదక్షిణసీమలకు వలస పోయిన గ్రీకువారివలన నట వాడుకలోనికి తేబడి యుండుననియు, క్రీ పూ ఐదవశతాబ్దమున సెంట్ పాట్రిక్కుమహాత్మునిచే దక్షిణపరాసుసీమలకు ఐరిషుఅక్షరవితతి గొంపోవఁబడినదనియు నూహింపఁబడుచున్నది.

అక్షరసమామ్నాయము — లిపి చూడుఁడు.

అక్షలింగనగరము— ఇప్పటి హనుమకొండ ఇప్పటి నైజామురాజ్యములోని అనుమకుండపురము (హనుమకొండ) న కొకప్పుడీ పేరుండెను త్రిలింగదేశములోనిది ఇట నుండు ఒక పెద్ద శివలింగమునుండి ఈపేరు గల్గినదట. ఏకశిలానగరము. (తెలింగానాదేశముచూడుఁడు.)

అక్షాభూరిగోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుఁడు

అక్షితగోత్రము — కుండినగణము చూడుఁడు

అక్షిపత్రన్యాయము — అక్షిపత్ర మన కంటిగుడ్డు అని యర్థము. అదిసున్నితమును సూక్ష్మగ్రాహిత్వము గల్గియుండుంగాన, అట్టి పరిస్థితులం దీ న్యాయము వర్తించెడిని.

అక్షిత్రయము — ౧. కామాక్షీదేవి చెంగల్పట్టుజిల్లా కంచీపురమునందు, ౨ మీనాక్షీదేవి, మధురజిల్లా మధుర (దక్షిణ) యందు; 3. విశాలాక్షీదేవి, ఉత్తరహిందూస్థానమున సంయుక్తరాష్ట్రములలోని (కాశీ) బనారస్ నందు.

అక్షకుమారుడు — రావణబ్రహ్మ కుమారుడు ఆంజనేయునిచే నిహతుఁడైనవాఁడు.

అక్షేత్రే బీజముత్సృష్టం మన్త్రైరేవ వినశ్యతి — పంట కనుకూలించని భూమి యందు నాటిన విత్తనము మధ్యనే నశించెడిని

అక్షోభ్యముని — విశిష్టాద్వైతమత సన్యాసి, విద్యారణ్యుల సమకాలికుఁడు. ఒకతరి విద్యానగరమున (ఆంధ్ర కర్ణాటక సామ్రాజ్య రాజధాని) బుక్కభూపాల సముఖమున వీరికి మతవాదము కల్గెనట వేదాంత దేశికలు చూడ నేగి, "అసినాతత్వమసినా పరజీవప్రభేదినావిద్యారణ్య మహారణ్య మక్షోభ్యమునిరచ్ఛినత్" ని నుడివిరట ఎవరు జయించినదీ, నిదర్శనములు కానరావు. విశిష్టాద్వైతుల గ్రంథములందు అక్షోభ్యమునియే జయించెననియు, అద్వైతుల మతగ్రంథములందు "అక్షోభ్యంక్షోభయామాస విద్యారణ్యో మహామునిః" అని చెప్పఁబడినది. అద్వైతులే జయించిరని చెప్పుచున్నారు నిజ మున నత్తరి నెవరు జయమందినది తెలియకున్నది.

అక్షౌహిణి — ఇది భారత ప్రసిద్ధము. యుద్ధ సైన్య సంఖ్య రథములు ౨౧౮౭౦ ఏనుఁగులు ౨౧౮౭౦, గుఱ్ఱములు ౬౫౬౧౦, కాల్బలము అనగా సైన్యము ౧౦౯౩౫౦

ఆంకోరు నగరము — (Angkor Ruined City) — తొమ్మిదవ శతాబ్ది కాలమున నుండియుండిన పురాతన పట్టణములలో నొకటిగ చెప్పఁబడిన ఆంకోరునగర మిప్పుడు పాడుదిబ్బయై త్రవ్వఁబడుచు ఫ్రెంచి కొచ్చిన్ చీనాదేశమునందు కాంబోడియాయందున్నది కాంబోడియా ఫ్రెంచి ప్రభుత్వపు పొటెక్టరేటు.

అది కాంబోడియా (తొల్లిటి కాంబోజ) దేశపు రాజుల వైభవమును దెల్పుచుండును. అది వేయి సంవత్సరములు రాజధానివై భవము ననుభవించినదావు. పట్టణముంజుట్టి ౩౬౦ అడుగుల వెడలుపుగల కందకము కలదు. కోట గోడలు శిథిలమై ఐదు ద్వారములు, బురుజులు కన్పించుచున్నవి. గొప్ప దేవాలయమును, దానికి నడుమగ రాజనివాస భవనపు పాడును గానవచ్చు. అనేక గొప్ప విగ్రహములు కన్పట్టెడిని ఇది చతురస్రమైనది కొన్ని చక్కని విగ్రహములు పారిస్ నగరముకుం గొంపోవఁబడి యున్నవి

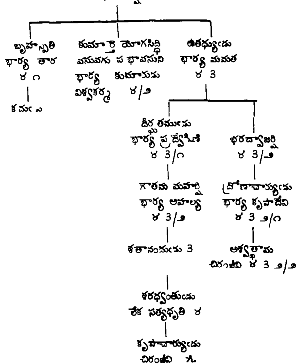
ఆంగిరస గోత్రము — కణ్వ ఉపగణము చూడుఁడు

ఆంగిరసనక్షత్రము లేక గోళము- నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి చూడుఁడు.

ఆంగిరస గోత్రము — శిష్టకరణములవి. (శిష్టకరణములు చూడుఁడు.) వీరికి ప్రధానర్షి ఆంగీరసుఁడనియు, ప్రవరరూపము ఆంగీరస, ఆయాస్య, గౌతమ యనియు, వీరిలో కొందఱకు వాగీశ్వర, నగంగీరస, ఉపగోత్రములని చెప్పఁబడినది. శిష్టకరణములలో ౧. అనంత పట్నాయకందినవారు. ౨. కంటిమహంతివారు,

౩ కళ్లేపల్లివారు ౪. జగుమహంతివారు, ౫. నాగుమహంతివారు, ౬. నారాయణమహంతి వారు, ౭. నాపడావారు, ౮. పట్నాయకుని వారు, ౯. పెదపెంకివారు ౧౦ పొట్నూరి వారు, ౧౧. మత్స్యవవారు, ౧౨. దండవ కుంటివారు, ౧౩ రఘుపాతునివారు, ౧౪ ఊరి టివారు, ౧౫. సంతపురిటివారు అను ఇంటిపేర్లు గలవారీగోత్రజులైయున్నారు

ఆంగీరసమహర్షిసంతతి (వంశావళి) — వీరు స్వసంతతివారు అనఁగా అగ్నితత్వ సంబంధమున కల్గినవారుకారు

ఆంగీరసుఁడు — (అంగిరస మహర్షి) బ్రహ్మమానస పుత్రులలో నొకఁడు ఇతని కాంగీరసుఁడనియుం పేరుకలదు. పుత్రులు బృహస్పతి, ఉతథ్యుఁడు అనువారలు బృహస్పతి ఇతనికి అగ్నిత్వము కల్గినప్పుడు పుట్టిన పుత్రుఁడనియుం గూడ కావనగుచుంట స్పష్టముగా తెలుప వీలుగానున్నది కుమార్తెయోగసిద్ధి. ఈమె అష్ట వసువులలో నొకఁడగు ప్రభావసుని భార్య. ఈప్రభావసు యోగసిద్ధుల కుమారుఁడే విశ్వ కర్మ ఆంగీరసుఁడు అగ్నియైన వెనుక కల్గిన సంతానముంగూర్చి అగ్ని చూడుఁడు.

అగ్నిహోత్రి దేవతలతోఁ గలహించి వెడలి పోవ నంగీరసున కగ్నిత్వ మొసంగిరి. కొంత కాలమున కాదియగ్ని మరలిరా నాతనిఁ బ్రగ మాగ్నిం జేసి యాంగిరసు నాతనికిఁ బుత్రుగఁ నిలిపిరి. అట్టితరి యగ్నిసాహాయ్య కాలమున శివ యను పేరుగల భార్య వలన నాంగిరసాగ్నికి నగ్ని స్వరూపులైన యేడుగురు పుత్రులును యేడుగురు పుత్రికలు నుద్భవించిరి (అగ్ని అగ్నిజిహ్వలు చూడుఁడు) మఱియు నిశ్చ్యావకు నతని లోని ఉల్మకుని కుమారుఁగ కాంగీరసు డని పేరుకలుగు అతని భార్య పేరు స్మృతి. జ్యేష్ఠ సోదరుఁడు అంగుఁడు

ఆంగ్లదేశపుసామెతలు — అదటు తోను గుసగుసలాడువాఁడపాయకరమైనవాఁడు, అద్దాలతలుపులున్న ఇండ్లలో వసించువారితరులపై రాళ్ళు రువ్వరాదు, అధికారము కంటె వాక్కే గాని అన్యాయమేమిటి? అప్పులేకుండిన నపాయమే యుండదు, అబద్ధము అప్పు వీపుపై నెక్కి స్వారీచేయువలెనే, అభ్యాసము ఆరి దాతనమునకు దారి, అసందర్భపుకారణములు నుడువుటకన్న ఊరకుండుట ఉచితము, అసలుమానుటకన్న ఆలస్యముగనైన కొనర్చుట మంచిది, అసూయాపరుఁడు దండతీకిని చెడ్డవాఁడేగాని తనకు తా బాధకుఁడు, ఆత్మస్తుతి శిఫారసు కానేరదు, ఆపేక్ష లేకపోతే అన్నీ తప్పులే, ఇతరులు నీకేమి చేయఁగోరుదురో అదే వారికి నొనర్పుము, ఇనుము ఎఱ్ఱగా కాలియున్నప్పుడే సాగఁగొట్టవలయును, ఊహాపోహ లెక్కువైనచో నుద్ధృత ముండదు, ఎంతపెద్దచెట్టున కంత పెద్దపాటు, ఎగరగల్గితే ఉత్సాహాంతోడనే యుండును, ఎవ్వరి కష్టకాలమున వారికి ముందాలోచన తోఁచదు, సకాలప్రాయులైనవా రెవ్వరైనా మిత్రులే, ఒకఅబద్ధము చాలఅబద్ధాలకు దారితీయును, కుక్కకు తనగుమ్మముకో కావలసినంత బలము, గాడిదకు తనకూత శ్రావ్యమే, గాలివానకుం బిదప కావలసినంత విశ్రాంతి, చక్కగాఁ బ్రారంభించుట సమంజసమైనను చక్కగా ముగించుట చాల శ్రేష్ఠము, చక్కగా ముగిసిన వన్నియు చాలాబాగా జరిగినవే, చెడిగపనిని తిరిగి రెండు సార్లు చేసినైన సాధింపవలయును, చేసిన తప్పు చేయలేదని బుకాయించుట రెండు తప్పులు చేయుటవంటిది.

జ్ఞానము శక్తివంటిది, తెలియని సంగతు గు ఆచారమే కర్తవ్యము, తేనెటీగకు తీరుబడి లేని పని, దుబారా లేకున్న ఇబ్బందియు నుండదు, ధైర్యసాహసములు ఉన్నచోట అదృష్టముగూడ నుండును, నాల్గునేత్రములు రెంటికన్న బాగా చూడఁగలవు, నేఁడు చేయఁగల్గినది రేపటికుంచకుము, పగసాధించుట భరించి అనుభవించుటకన్న తక్కువే, ప్రతిదీపము వెనుక క్రీనీడ ఉండును, ప్రతిమనుష్యునకు నేదో యొకటి లోపమే, పనినేర్పులేనివానికి పరికరము లనుకూలింపవు, పుట లెక్కువయ్యేకొలదీ బాధ్యతయు ఎక్కువే, పరిశ్రమ లేనిది ఫలము ఉండదు, పెద్ద ఉపన్యాసము లిచ్చేవారు పెద్దపనులు చేయఁజాలరు, పేరుప్రసిద్ధి అయినపిదప పరున్నాసరే పని జరుగుతుంటుంది, బద్దలైన గంట బాగుగా వాగనేరదు, బుద్ధిలేనివానికి సగముపనిలో నేదీ చూపకూడదు, మంచిమాటలకు వ్యయముండదు గాని విలువయుండును, మంచిమార్గమునకు మరలుట మఱియొక మంచికే, మంచిపేరు సంపాదించుటకును గష్టపడవలెఁగాని, పోగొట్టుకొనుట సులభమే.

మాటలు ఆకులవంటివి, చేతలు ఫలముల వంటివి, ముసలికుక్కలు ఊరక మొరగవు, మూఢులు, మూర్ఖులు న్యాయవాదులను బాగు చేయువారు, మెరసిన వన్నియు వజ్రాలుగావు,

పచ్చని దంతయు ఒంగారము కాగ, రక్తము నీటికన్న చిక్కగ నుండునది, రాకుండగనే జాగ్రత్తపడుట వచ్చినపిదప కుదుర్చుకొనుటకన్న చాల శ్రేయస్కరమైనది, రాగల అపాయమును ముందుగా గ్రహించగల్గిన, సగము అపాయము తప్పినట్లె, రాయి దొల్లుచుండు దొర్లుట అరగిపోవుటకే, రెండు నలుపులుకలిసినా ఒక తెలుపు కానేరవు, లోతుసీరైతే నిశ్చలముగా నుండువలసినదే, వజ్రమును భేదించుటకు వజ్రమే కావలయును, విద్యాధికృతకడ వివేకము, అవివేకముకూడ నుండవచ్చును, విరుగుటకన్న వంగుట శ్రేయము, సలహాయిచ్చుచు నెవ్వరు చెప్పినదైననేమి? సావాసములేనిదే ఎవనీ జరుగగ, స్నేహితుడంటికలిన కసురు వైరిగాని క్రూరముకన్న శ్రేష్ఠము, సోమరిపోతు అడుక్కొని తినేవానికి దమ్ముడు వ టివాడు.

ఆంగ్లదేశములందు నావికాదళ సైన్యము

ఆంగ్లదేశములందు నావికాదళ సైన్యము — దీనికి Senior Service అనియు, భూసైనములకు Junior Service అనియు పేర్లు ఆంగ్ల జాతీయత గల్గిన కాలము నుండియు ఆంగ్ల సైనికదళము, ఆ గ్లనావికా దళము కల్గియుండినట్లు చెప్పుచుకొని, రెండును సమానస్థితులందుండియు డలేవ. నావికాసైన్యములు ప్రభుత్వమునకుజెందియుండి జాతీయ సైనికవర్గముగ పరిగణింపబడుచుండెడిది. ఇక భూసైన్యములు ఆంగ్లభూస్వాములకు సామంతరాజులుగ నుండిన ప్రభువుల (Lords) కుంపెందిన దేశరక్షణమున కుపయోగింపబడుచుండెడివి.

క్రీ. శ. పదునేడవ శతాబ్ది మధ్యకాలమువరకు ఆంగ్లజాతీయసైన్యము లనునవి యేర్పరుచబడిన జాడలు దేశచరిత్రలందుగానరావు. పిదప మరియొకది వత్సరములకు సైన్యార్హ పరిస్థితుల వంది వృద్ధినందినవి Royal Dock Yards సైనికపు ఏర్పాటుకు మున్నొక శతాబ్దమునకు పూర్వకాలముననే యుండినట్లు కొందఱు నిదర్శనములం గనిపెట్టియున్నారు కాన నాంగ్లసీము లందు సీనియర్ సర్వీసు (Senior Service)అని నవాధికాదళ సైన్యములకును, జూనియర్ సర్వీస్ (Junior Service) అని భూమిపై యుద్ధమొనర్పగల కాల్బలాది పటాలములకును వాడుక యయ్యెను.

ఆంగ్ల భాషయం దక్షరముల వాడుక

ఆంగ్ల భాషయం దక్షరముల వాడుక — A అక్షరము ౮౦ సార్లు వచ్చు తరి B ౧౬ సార్లు వచ్చును, C ౩౦, D ౪౪, E ౧౨౦, F ౨౫, G ౧౭, H ౬౪, I ౮౦, J ౪, K ౮, L ౪౦, M ౩౦, N ౮౦, O ౮౦, P ౧౭, Q ౫ R ౬౨, S ౮౦, T ౯౦, U ౩౪, V ౧౨, W ౨౦, X ౪, Y ౨౦, Z ౨ సార్లువచ్చును ఇది కేవలము అంచనాలెక్కయని చెప్పకనే తెలియుచున్నది ఇది నాయకుతరి ఇన్ని అక్షరములు వాడబడిన కడాలమున ౧౦ — అక్షరము లుండవలసి యుండును అనగా ౧౦౬ యక్షరములు ఉపయోగించి వాసిన (ఆంగ్ల) వ్రాతయందీ యక్షరము లించు మించు నిన్నేసియుండునని ఎఱుంగవలసియున్నను

ఆంగ్లభాషా సుప్రసిద్ధోక్తులు

ఆంగ్లభాషా సుప్రసిద్ధోక్తులు— ఎప్పిలలుగువారి ఉక్తులు, అనుభవముగలవారి ఉక్తులు, గొప్పగొప్ప విద్వాంజదివి నేర్చినవారి ఉక్తులు ఇతరుల మనస్సులకు నాటినవి అవి కలకాలమేగాక తరతరములుగ వాడుకయందు నిలచియుండెడిని అట్టివి రాసురాను ప్రసంగము లందు కాలానుగతముగ దృఢపరిచయమొంది సామెతలవటివియే యగుచున్నవి ఆంగ్లభాష యందలివైనను దాని సహవాసము తరుచుగ గలిగియున్న యాంధ్రులకును ఉపయోగకరములే గాన ఆంధ్రవిజ్ఞానమున జేర్చదగినవియే వాని నాంగ్లాక్షర వర్ణక్రమమున వివరించుచున్నాము

ఆంగ్లమీటియారోలజీ మేరకు దశముఖ్య మేఘములు – మీటియారోలజీ కళ వాతావరణ పరిస్థితులు, మాన్సూను వర్షపు గాలులు, విజిబిలిటీ (దృశ్యలక్షణములు) మేఘముల స్థితి, గాలి ఒత్తిడి, ఉష్ణోగ్రతలు మొదలగువాని దెల్పును. వీనిఁబట్టి ఫోరుకేస్టులం దెల్పుచుందురు ఇది ప్రాశ్చాత్యకళ గాన యిరోపాదేశములం దాయాభాషలలో వ్రాయఁబడి యున్నది భరత దేశమునందు ఆంగ్లమీటియారోలజీ శాస్త్రమే వాడుకయందున్నది అందు విపరింపఁబడిన మేరకు, ఆకాశమునందెత్తున నేర్పడు మేఘములు, హైక్లౌడ్సు (high clouds) (medium clouds) లనియు, లోక్లౌడ్సు (low clouds) అనియు త్రివిధములు అందు హైక్లౌడ్సు త్రివిధములుగను, మీడియమ్ క్లౌడ్సు ద్వివిధములుగను, లోక్లౌడ్సు పంచవిధములుగను మొత్తము దశవిధ మేఘకూటములని చెప్పఁబడినవి. ఈస దర్భమున మేఘకూటములం గూర్చి ఇచుక స్పష్టపర్చుట సమంజసము ఇవి ఆకాశమునం దాయా ఎత్తుప్రదేశముల గాలిలోఁ దిరుగుచు చేరుకొని, కలసిన మేఘముల సముదాయము వానియాకారములు మొదలగునవి మూడు వివరింపఁబడును. అట్లు కూడిన మేఘములు ఆ ఎత్తునుండి కదలి రూపమును గోల్పోవునంతరి వాని నామములంగూడ గోల్పోవుచుండును ౧ సిర్రస్ హైక్లౌడ్, (cirrus high clouds) సముద్రపు నీటిమట్టముపై 30000 మొదలు ౪0000 అడుగుల ఎత్తున నేర్పడు మేఘము ఆకారమున పక్షి ఈకెలం బోలియుండునది. దీని సంబధముననే కొంచెము పలుచనగ గట్టులవలె పరుసలు దీర్చియుండు మేఘపఙ్క్తులకు Bands of cirrus అనియు, Mares tails అనియుఁ గూడ వాడుటకలదు. పఠీలకులివి హైక్లౌడ్సుగ నుండియు సముద్రపు మట్టముపై నైనుమైళ్లు లేక ౨౮౦౦ అడుగుల ఎత్తునం దతిచుగ నేర్పడుచుండునని చెప్పుచున్నారు సూర్య చంద్రులం జుట్టి కన్పట్టు దూరపరివేషముల కీమేఘములే కారణమనియు ఈమేఘపుతునుకలు మేఘములందు చిన్న చిన్న మంచు ముక్కలు ఏర్పడి, అందు నిండియుండుననియుఁ గూడఁ దెలియుచున్నది

ఇంకను ఈ Bands of cirrus మేఘపఙ్క్తులు కొంత క్రిందికిఁ దిగి ఆయాకారము ననే ఎక్కువ యాదముగ నొక్కొక తరిఁ గన్పట్టుననియు, అత్తరి దానికి Speckled అని పేరనియు, ఆ యాకారమునం ఇంకను మారి, భేదరూపమున మేఘపుతునుకలుకన్నను కొంత దిగువగ నొక్కొకతరిఁ గన్పట్టుననియు, దానికి Mackerl cloud అని పేరనియుఁ జెప్పంబడినది

(౨) సిరస్ స్ట్రేటస్ హైక్లౌడ్ (Sirrus Stratus High Cloud) సముద్రపు నీటిమట్టముపైని, ౨3000 33000 అడుగుల ఎత్తువరకు నేర్పడుచుండును ఆకాశమున నీ మేఘకూటము, దూదిపింజలవలె నుండెడిది ఇది గన్పట్టుట Fair weather ను గల్గించి, ఆరోగ్యవంతపు గాలి వీచుటకు సూచకములని చెప్పఁబడినది.

(3) సిర్రో కమ్యులస్ హైక్లౌడ్ (Sirro-cumulus High Cloud) సముద్రపు నీటి మట్టముపై, ౨3000 మొదలు ౨౦౦౦౦ వేల అడుగుల ఎత్తున నేర్పడు మేఘకూటము ఆకారమున నిది దూదిబంతులవలెను, పక్షియీకలవలెను, ఒక్కొకతరి ముద్దలుముద్దలుగను గన్పట్టుచుండెడిది ఈమేఘదృశ్యము Fair weather నకును, Healthy Wind నకును సూచకమని చెప్పంబడినది ఈ మేఘములే సూర్యచంద్రులం జుట్టి యున్నప్పుడు గన్పించుచుండు చేరువ గుడుల (Short Halo) గల్గించునదిగ జెప్పం

బడినది మఱియు నీమేఘకూటము సంబంధమే యగుచు నించుక భేదాకారము గలదానిని (మేఘ మను) Dappled Cloud అనియొదరు గాని, దీనిం గూర్చి యభిప్రాయభేదములు కల వారగరు.

(౧) ఆల్టోక్యుమ్యులస్ మీడియమ్ క్లౌడ్ (Alto-cumulus Medium Cloud) ఇది సముద్రపు నీటిమట్టముపైనుండి ౧౩౦౦౦ మొదలు ౨౦౦౦౦ అడుగుల ఎత్తున ఆకసమునం దేర్పడు మేఘకూటము. అకారమున పెద్ద దూది పి జలాబోలిన పొడప్రుమరుసలుగను, అచ్చటచ్చట గుంపులాబోలి గన్పట్టుచుండు మేఘము బూడిద వర్ణము (Grey Colour) తో నంచులందు తెల్లగ నుండును ఉదయమునకుంబిదప కొన్మిది గంటలనుండి అపరాహ్ణముదనుక కేన్పడుచు గన్పించుచుండెడిని ఒకొ్కొకప్పుడు సూర్య చంద్రులం జుట్టి కన్పట్టు సమీప పరివేషము (చేరువగుడు) లం గల్గించునదిగ చెప్పంబడినది

(౨) ఆల్టోస్ట్రేటస్ మీడియమ్ క్లౌడ్(Alto-Stratus Medium Cloud) ఇది సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౧౦౦౦౦ మొదలు ౨౦౦౦ వేల అడుగుల ఎత్తునసేర్పడి గన్పట్టుమేఘము ఆకారమున బూడిదవర్ణమున అచ్చటచ్చటను, అచ్చటచ్చట పలుచగను మబ్బుంగ్రమ్మి ఆకాశ మున వ్యాపించి మూసివేయుచుండునది ఉదయ మున్మిదిగంటలనుండి పండెండు గంటలదనుక నేర్పడుచు గన్పట్టుచుండెడిని. దీనిగాలి ఆరోగ్య వంతముకాదని చెప్పంబడినది

(౧) స్ట్రాటోకుమ్యులస్ లోక్లౌడ్ (Strato-cumulus Low Cloud) సముద్రపు నీటి మట్టముపై ౬౫౦౦ మొదలు ౧౩౦౦౦ అడు గుల ఎత్తునసేర్పడి గన్పట్టుమేఘము ఆకారమున నిది పేకిన దూదిరూపముగలది. పేకులంబోలి పొడప్రుగట్టులను పోలియు, కలుచని బూడిదరంగు (Grev Colour) బంతులంబోలియు, ఎచ్చుతగ్గు గుబురులంబోలియు శరీరాకారములం గల్గి తరుచు సాయంతనమునుండి రాత్రియం దేర్పడి కన్పట్టు మేఘము. దీనిగాలి ఆరోగ్యవంతము కాదందురు. ఈ మేఘ మేర్పడినతరి నొక్కొకప్పుడు పెనుగాలి వీచి కురువనున్న వర్షమునుంబోగొట్టును ఈ మేఘ కూటము చల్లగాలి తగులుటతో నుదయము లందునను, వర్షము గురిసిన పిదప చల్లదనము నందు కూడ నేర్పడునందురు

౨ క్యుమ్యులస్ లో క్లౌడ్ (Cumulus Low Cloud) సముద్రపునీటిమట్టముపై ౩౦౦౦ మొదలు ౧౦౦౦౧ అడుగులవఱకు నాకాశమునం దెత్తున కూడ గన్పట్టు మేఘము ఆకారమున నల్లని పెద్దకొండలవలె వరుసలందీర్చి అంచులందు తెలుపుగలమేఘము సాధారణముగ ఉదయము తొమ్మిది గంటలనుండి సాయంకాలము దనుక నేర్పడి గన్పట్టుచుండెడిని ఇవి Fair weather నకును, Healthy Breeze నకును సూచక ములని చెప్పంబడినది ఒక్కొకతరి నీమేఘ ములు Cumulus nimbus గా మారిపోవుట యుం గలదు. అత్తరి చినుకులు పడుటయు వర్షించుటయు సంభవించెడిని. ఒక్కొకతరి పొగమంచు కల్గెడిని (కుమ్యులస్ నింబస్ చూడుడు)

3 కుమ్యులోనింబస్ లో క్లౌడ్ (Cumulo nimbus Low Cloud) సముద్రపు నీటిమట్ట ముపై ౧౫౦౦ మొదలు ౩౦౦౦ అడుగుల ఎత్తున నాకసమునం దేర్పడి కన్పట్టు మేఘము. ఆకారమున నిది ఎత్తగు కొండలవలె క్రిందిభా గము నలుపు, పై భాగము తెలుపురంగులుం గల్గి, చల్లగాలి వీచుటతో చినుకులుగాని, వర్షము గాని, పొగమంచుగాని కల్గించును. ఈ మేఘము

దూదిపింజల (Cotton wool) వలెను ఫ్యాక్టరీ చిమ్నీ (పొగగొట్టము) ల నుండి పైకి వెడలు రాశులవంటి పొగసముదాయములు రంగుగ నుండుటయును గలదు. (కుమ్యులస్ లోక్లౌడ్ చూడుడు.) ఇది ఉరుములం గల్గించు మేఘముగాన, థండర్ క్లౌడ్ అని పేరందియున్నది

౮ నింబస్ లో క్లౌడ్ (Nimbus Low Cloud) సముద్రపునీటి మట్టముపై ౧౫౦౦ మొదలు ౭౫౦౦ అడుగుల ఎత్తున నాకసమునం దేర్పడి గప్పట్టు మేఘము. ఆకారమున ననేక పొరలం గలిగి, చీకటివలె నీలచ్ఛాయను దాల్చి నిబంధనలేక, దళసరిగా చీలిపోయిన క్లుంకు అం చులతో గప్పబడినది. ఇది ఉరుములు, మెఱుపులును గల్గిన వర్షమేఘము. ఈ నీలమేఘపు పొర లొండొంటితో రాపిడిగలుగ, చల్లగాలి తగులుటతో నీరై వర్షించును. ఒక్కొక్కతరి నీమేఘము వర్షాంతమున (Alto cumulus)గా మారిపోవుటయు, అత్తరి సుడిగాలి ధూళితుపానులు గల్గుటయును గలదు. ఈ మేఘముల కాకాశమున నడచు వాయువిమానములు భయపడుచుండును

౯ స్ట్రేటస్ లో క్లౌడ్ (Stratus Low Cloud) సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౧౫౦౦ మొదలు ౨౫౦౦ అడుగుల ఎత్తున నాకసమునం దేర్పడి గప్పట్టు మేఘము. ఆకారమున నిది నల్లగా దూదిపెకులం బోలి పొడవున వరుసలుతీరి యుండును. సాధారణముగ గాలివానలకుం బిదప నేర్పడి, పొగమంచును గల్గియుండును. ఇదియే వానపాముగ నగును. Lines Quall Cloud ఒక్కొకప్పుడు ఇది ఏర్పడుతరి పెనుగాలి వీచి వర్షించెడిని.

ఇంకను వీనినుండి స్వల్పభేదములు గల Bands of cirrus లేక Mares tails మేఘముకటియు, Speckled cloud ఒకటియు, Mackerl cloud ఒకటియు, Dappled cloud ఒకటియు, Wool pack cloud ఒకటియు వీనిసంబంధములుగాన వేఱుగ పరిగణింపం బడనక్కరలేదని పరిగణింపక వదలియున్నారట

ఆంగ్ల లేఖలు వ్రాయు కళ — లేఖలు వ్రాయుట చూడుడు.

అంగ్ల వివాహ విధానము — అంగ్ల సీమలందు ౧౭౫౩ సంవత్సరమువఱకు వివాహమునుగూర్చిన శాసనము సరిలేక పలువిధములుగ జరుగుచు ననేక చిక్కులకుం గారణమగుచుండెనట మఱియు వానిఫలితములుగ ననేక అపయశములు వ్యాపించుచుండెనట. పిదప క్రీ. శ. ౧౭౫౩ సంవత్సరమున హార్డ్విక్ శాసనము విధింపఁబడి వివాహమునకుం బూర్వము, మూడు వివాహమాడఁబోవువార్ల పేర్లు ప్రకటింపఁబడుట పద్ధతి యయ్యెనట మఱియు వివాహమొనర్చు నుకొన్నెగిరి నర్హకాలపరిమితితో నోటీసునిచ్చి వివాహపు లైసెన్సు (Licence) పొందు నేర్పాటు చేయఁబడెనట. ఆశాసనము వేరకు క్రైస్తవదేవాలయములందు పవిత్రపర్వబసుటకు అర్హకాలముగ చర్చియొక్క కాలముననే (Old Canonical hours) అనగా ఉదయము ఎన్మిది గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము పండ్రెండు గంటలవఱకు విధింపఁబడినదట. పిదప నాశాసనము కొంత సవరింపఁబడువో నీకాలమును ఉదయము ఎన్మిదిమొదలు మధ్యాహ్నము మూడు గంటలవఱకు హెచ్చించిరి. నేటికిని అట్లే యున్నది.

ఆంగ్ల వైద్యమున రోగముల కౌషధ నిర్ణయ విధానము — అంగ్ల వైద్యవిధానమున రోగులం బరిశీలించి, ఔషధముల నిర్ణయించుచుండు పనికి ప్రిస్క్రిప్షన్

(Prescription) అనియెదరు. ఈ ప్రిస్క్రిప్షన్ వ్రాయుట, ఆంగ్లవైద్యవిద్య నెఱుంగనివారల కగమ్యగోచరముగ నుండెడిని గాన దానినిం క వివరింతుము ప్రిస్క్రిప్షనునందు నా ల్గు భాగము లుండును ౧ Superscription- దీనికి సర్వసాధారణముగ R అక్షరమును వ్రాయు చున్నారు. ఈ యక్షరము Recipere అను లాటిన్ మాట సంబంధము గలది. ఈమాటకు (To take) పుచ్చుకొనుట యని యర్థము తొల్లింటికాలమున నీ R అక్షరము Jupitor గ్రహమునకు చిహ్నముగ వాడఁబడెడిదట.

౨ Inscription ఇది ప్రిస్క్రిప్షనునందు వాడఁబడు పదార్థములను వానికొలత(మోతాదు) ల దెల్పెడిని దీనిని Body of Prescription అనియు ననుట కలదు. ఇందు నాలుగు భాగ ములు కలవు. గినియందే రోగికిచ్చు దలంచి ఔషధములు వివరింపఁబడును ౧ Basis or principal active ingredient రోగముపై పనిచేయు ప్రధాన మందులు ౨ Adjuvant దీనిని Auxiliary అనియు నందురు. ఇది ఔషధముచేయు గుణములకు బలమొసంగునది ఇట్టిదాని నాయుర్వేదవైద్య లనుపానమనియె దరు ౩. Corrective ప్రధానౌషధమునందు గల కొన్ని గుణములు రోగికి అనవసరములు గనో, కొంతవఱకు నపాయకరములుగనో, బాధ కరములుగనో తలంకఁ బోలేని వాని శాంత పర్చుటకు నందు చేర్చెడి వేఱుఔషధము లేక ఔషధపదార్థము. ఇది ప్రధానౌషధము గల్గించు నని తలంచిన బాధకర గుణమునకు ప్రతిక్రియ యొనర్చునది. అనగా ఔషధ ప్రధానగుణమును ఎదర్చక దాని యితరదుర్గుణముల మాత్ర మెను ర్చుచు వానిని శాంతింపఁజేయునని యెఱుంగునది. ౪. Vehicle దీనిని Excipient అనియు నందురు. ఇది చేర్పుటవలన ఔషధము పుచ్చు కొన సర్వమై లేక అబాధకరమై లేక రుచికరమై సేవింపనగుట ఇందు ప్రధానముగు నభిప్రాయము

3. Subscription ఇది ఔషధమును ప్రిస్క్రిప్షనుమేరకుం గలిపి సిద్ధపఱచు Dispenser లేక Compounder కు ఇవ్వ సలహాలం గల్గియుండును ఇట్టి ఔషధము నెట్లు కలిపి సిద్ధపరచుటయో వివరింపబడును

౪. Signature ఇది రెండు భాగములు గలది. మొదటి భాగమున ఈ ఔషధము సేవించుచుర రోగి గమనించవలసిన విధులును, రెండవభాగమున వైద్యుని సంతకచిహ్నమును గల్గియుండును ఈ రెండుభాగములును ఆంగ్ల మునగాని లాటిన్ భాషనుగాని, కూడ నుండ వచ్చును సాధారణముగ మొదటి భాగ మాంగ్లమునసే వ్రాయఁబడును ఆంగ్ల వైద్య మున రోగములకౌషధనిర్ణయ విధానము కొంద ఱా గ్లవైద్యులు తమ సంతకమునుగూడ లాటి న్భాషయందే చేయుదురని వినుట కాశ్చర్యము గొల్పెడిని ఇంక నాంగ్లవేమధరులగు నాంగ్ల విద్యావిశారదులమనుకొను భారతీయులేభాషలో స తక మొనర్చెనను ఒకటే

ఆంగ్ల వ్యాకరణము —ఇందు ముఖ్య భాగములు నాల్గు చెప్పఁబడినవి. ౧ అర్థాగ్రఫీ (అక్షరవిచారభాగము), ౨ ఇటిమాలోజీ (పద విచార భాగము), ౩ సింటాక్సు (వాక్యవిచార భాగము), ౪. ప్రోసోడీ (ఛందో విచార భాగము)

ఆంగ్లసారస్వతము — ప్రపంచసార స్వతచరిత్రలో నాంగ్లసారస్వతప్రసక్తి యుత్తమ స్థాన మందఁగల్గుచు. ఆంగ్లసారస్వత మన్నిట నిక్కాలమున పూర్ణత్వ మందినదనుట నిర్వివా దాంశము. ఆంగ్లసారస్వతకృషిలోఁ జేరందిన మహనీయులు తమరచనలచే విశ్వమున సాహితీ

కస్య కలంకారములు ప్రసాదించిరి. ఆంగ్లసారస్వతమున నవలరచన యొక్క నవ్యమార్గము. నాటకకృషి ప్రత్యేకశాఖ. వచనరచన వన్నె మీరిన త్రోవ. విమర్శన యొక్క కళ. వ్యాసరచన భాసురసృష్టి. కవిత సుమనోజ్ఞము. ఈ విశేషములచే సంస్కృతవాఙ్మయము తరువాత నే డాంగ్లసారస్వతమే తక్కుఁగల సారస్వతములకుఁ బురోగామి కాఁగలిగినది. తత్సారస్వతాభివృద్ధి నిక్రిందఁ బొందుపరుపఁబడిన పరిణామావస్థలు తేటతెల్లము గావింపఁగలవు.

క్రీ. శ. ౧౩౫౦-౧౪౭౭ వఱకుఁ గల నాంగ్లో శాగ్సను యుగమునం దాంగ్లసారస్వతబీజములు గాన్పించును. ఈయుగకాలమున లాటినుభాషా ప్రాబల్యము విశేషము. క్రైస్తవమతవ్యాప్తితో సారస్వతకృషికూడఁ జక్కఁగ సాగినది. నాఁటి రచనలన్నియు మతసంబంధములు నైతికములును. పదునాల్కండవ శతాబ్దమున సారస్వతాభివృద్ధి సన్నగిల్లినను కథారూపమగు వేల్సు (wales) దేశపు కవిత యొక్క ప్రత్యేకతను సపాదించు కొనినది. ఆంగ్లసారస్వత ప్రారంభదశ పదునాల్గవ శతాబ్దమధ్యమునఁ బ్రారంభమైనది. ఈ యుగమునే పదునేనవ శతాబ్దాంతమువఱకుఁ బొడిగింపవచ్చును. ఆంగ్లసారస్వతము విలక్షణమగు నొక జాతీయతతో విరాజిల్ల మొదలిడినది. ఇందులకు ముఖ్యకారణము, ఈ యుగకర్తయగు ఛాసరుకవి పరిశ్రమలు. పూర్వసారస్వతానుభూతులతో సమన్వయింపఁబడిన ఇటలీపరాసు వాఙ్మయమార్గము లీతనిలో నూతనత్వము నందికొనినవి. తొలుత నాంగ్లశైలి జాతీయముగ సృష్టింపఁగల్గిన దీతఁడే. ఇతని కాంటర్బరీకథలు (Conterbury Tales) సుప్రసిద్ధగ్రంథము. క్రొత్తగా కనిపెట్టఁబడిన ముద్రాయంత్రము సారస్వతవ్యాప్తికి తోడైనది. యూరపు నంతయు మతనాగరికతావిషయములలో వింతగ మార్పు వేయఁగల్గిన నవజీవనోద్యమము (Renaissance and Reformation) ౧౪౭౭ ౧౫౭౯ ఆంగ్ల సారస్వతముపై నత్యద్భుతప్రభావము చూపినది. ప్రాచీనసాహిత్యపునరుద్ధరణము, నవ్యసారస్వతసాంప్రదాయములకు బాసటయైనది. స్కాట్లాండు ఇంగ్లాండుదేశములం దీకాలమున పెక్కు కవు లుద్భవించిరి.

పిదప నాంగ్లసారస్వత చరిత్రలో ఎలిజబెతు యుగము ౧౫౭౯-౧౬౬౦ ముఖ్యమైనది. వాఙ్మయము జాతీయతను ప్రతిబింబింపఁజేయునదియై సాంఘికవ్యవస్థతో సామరస్యము కల్గినదైనది. ఇందు స్పెన్సరు, షేక్సిపియర్లు సుప్రసిద్ధులు. నాటకరచన ప్రజల నాకర్షించిన దినములవి. బెన్ జాన్సను, బ్యూమాంటు, ఫ్లెచరు కవుల నాటక నిర్మాణములు కాలదేశవస్త్వైక్యతలు గమనింపఁదగినవి. మానవ జీవితముల నన్నిత్రోవలలోను చిత్రించుటలో షేక్సిపియరు మహాకవి లేఖిని సిద్ధిఁబొందినది. పిదప ప్రజలపై క్రీ శ ౧౮౦౦ నాఁటికి నాటకప్రాబల్యము తగ్గినదనవచ్చును. కాని, గోల్డుస్మితు, షెరిడను మున్నగువారు నాటకరచనా ప్రయత్నములను మానలేదు.

వచనరచన ఆంగ్లసారస్వతములో నొకశాఖ. బన్యన్ గ్రంథకర్త రచనలు (Bunyan s Pilgrim's Progress) వచన గ్రంథములలో నేఁటికిఁ బ్రసిద్ధమైనది. వచనశైలికి మార్గదర్శకుఁడు డ్రైడన్. ఎడిసన్ స్టీలుతోఁ గలసి ప్రకటించిన స్పెక్టేటర్ టేట్లరు (Spectator and Tatler) పత్రికలు వచనమును వ్యాప్తిలోనికిఁ దెచ్చినవి. వ్యాసరచన వచనమున నొక ప్రత్యేకశాఖ. బేకనుపండితుఁడు వ్యాసముల దొలుత వ్రాసినవాఁడు. తరువాత వ్యాసరచనలలో ప్రసిద్ధులైనవారు డిక్విన్సీ, రస్కిను, స్టీవెన్సన్.

లేంబ్, హేజ్లిట్ మొదలగువారు భావనలో గాంభీర్యము, రచనలో రమణీయత, భాషలో పాండిత్యము, వాదమున తర్కము, వీరి వ్యాస లక్షణములు.

విమర్శన మొకకళగా నాంగ్ల సారస్వతమున నభివృద్ధి గాంచినది. పాశ్చాత్య సాహితీవిశారదుల దృక్పథము విమర్శనాయుతమైనది. కావ్యకర్త దృక్పథమునే మనసునందిడుకొని, వ్యక్తిగతాభిప్రాయ రహితముగ విమర్శనములే ఉత్తమములని చూపినవారిలో లేంబ్, హేజ్లిటు, కోల్ రిడ్జి మున్నగు ముఖ్యులు కలరు.

నవలలు విక్టోరియాయుగమున (౧౮౩౭-౧౯౦౧) ప్రజాకర్షణ బొంది వృద్ధిగాంచినవి. ఈనవలలో ప్రదర్శింపబడినవి కథాకల్పనము, భాషాపాండిత్యమేకాక, ఉత్కృష్టమగు మానవ జీవితాదర్శములుగూడను. ఈ రచయితలలోడికెన్సు, థేకరీ, ఇలియట్ హార్డీ, స్కాటు మున్నగువారు ముఖ్యులు. ఆధునికులలో వెల్సు, బెర్నార్డుషా, గాల్సువర్దీ ప్రముఖుల రచనలు ముఖ్యములు.

ఆంగ్లకవిత షేక్స్పియరు తరువాత మిల్టను రచనలలో నుత్కృష్ట స్థితి నాదినది. కలము చేబట్టగల్గిన కవులందఱు ప్రసిద్ధ భాషావేత్తలగుట ఆంగ్ల సారస్వతమునకు నవజీవనము కలిగినది. కవితనుదాటి విమర్శనయు, విమర్శనము నతిక్రమించి కవితయు నడచినవి. ఫ్రెంచి విప్లవము ౧౭౮౯ - ౧౮౩౨ కవితలో క్రొత్తదారులం జూపినది. కవిత రాజప్రాసాదములు వెలువడి సామాన్య ప్రజా దృక్పథమును వెలార్చినది. కేవల ఛందోబద్ధమగు పోపు మున్నగు వారి రచనల యందాదరము తగ్గినది. భావనకు దివ్యానందము కలుగఁజేయు సౌందర్య ప్రధానమైనదే కవిత యను సిద్ధాంతము ఏర్పడి. ఈనవ్యమార్గము కోల్‌రిడ్జి వర్డ్సు వర్తు కవులు ప్రకటించిన కావ్య సంపుటి (Lyrical ballads 1798) తో ప్రజాహ్లాదము నాకర్షించినది. ఈమార్గపు కవులలో నింకను షెల్లీ, బైరను, కీట్సు, స్విన్‌బరన్ ముఖ్యులు. నేటి యాంగ్ల కవులగు డ్రింకువాటరు, మేస్‌ఫీల్డు మున్నగు వారి రచనలు కవితనింకను ముంపునకుఁ దీసికొనిపోయినవి.

ఆంగ్లో శాక్సను జాతి — ఆంగ్లేయులందు వీరధికముగాఁ గలరు. ఆంగ్లిసీసు తెగవారి సాక్సను తెగవారి యైక్యత ఆంగ్లో శాక్సను జాతిగఁబరిణమించినది. తర్వాత రాజకీయ సందర్భముల కనుకూలించుటకుల నాఁగలు కలసి బ్రిటీషువా రనిపించుకొనుట ఎక్కువ మోదావహమైనది.

ఆంగ్లౌషధములు పండ్రెండు విధములు — ఆంగ్లౌషధములు వైద్యుని నియామకము మేరకు ఓషధీపరిమాణమునందుగాని పుచ్చుకొన నేర్పఱచినకాలమునందుగాని, ఇంచుకైనను ఎచ్చుతక్కువలులేకుండ చూడవలెనని కఠిననియామకము కలదు. మాత్రలు మ్రింగుట కష్టమనితోచినతరి కొంచెముపాటి ఉదకముతోడనే నోటంబోసికొని త్రాగదగునుగాని మాత్ర కరగిపోవుటకుచు దగినంతవఱకు త్రాగరాదనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఆంగ్ల వైద్యవిధానమున ఔషధములు పండ్రెండు విధములుగ నుండును. ౧. Aperients (ఎపరైంట్స్)- ఇవి చులకని Laxatives వంటివి. వీనిని పసిబాలుర కీయుచుందురు. చిరకాలమునుండి వాడఁబడుచున్నవి Brimstone Powder అనునదియును, Treacleఅనునదియు. ఇంకను మొదటిది పాలతోనిత్తురు. తక్కినవి Caster Oil (ఆముదము), Jalap, Senna, Epsom Salt, Rhubarb అనుపానము. Drinks (డ్రింక్సు)- ఇవి లోపలిచ్చునవి.

కములు. కొన్ని వేడియు, కొన్ని చలువయు, కొన్ని జలుబును చేయుటకు లోనిచ్చెదరు. 3 Emulsions (ఎమల్షన్సు)- ఇవి ఔషధములలోనివే. లోనికిచ్చుతరి రోగముపై పని యొనర్చుగల బలముగలవియే. ౪ Laxatives (లేక్సటీవ్సు)- ఇవి కాలవిరేచనమును ఇంచుక బలముతో వెడలజేయుగాని, విరేచనమునకిచ్చు బలముగు నౌషధములుకావు. విరేచనములు చేయించవలసినతరి వీటిపని చాలదు ఇవి Drugs లోనివి ౫. Purgatives (పర్గటివ్సు)- ఇవి విరేచనములుగల్గించు ఔషధములు. మలబద్ధము బలమగుతరి నీయుతగినవి ఇవి Drugs లోనివి ౬ Powders (భస్మములు)- ఇవి వెచుక నొకప్పుడు తనుమగి వాడఁబడుచు సర్వసాధారణములై యుండెడివి. ౭ Pills (మాత్రలు) వీటిని Tabloids అనియునందురు ఈమాత్రలందు వేర్వేఱు ఔషధపదార్థములం గల్పి బిళ్ళంగవీలుగ నూడునటుల రచింతురు ౮ Stimulants (దీపనములు)- ఇవి శరీరమునకుగాని, మనస్సునకుగాని తాత్కాలికబలము, ఉత్సాహము లేక నిద్ర లేక మత్తు, వీటింగల్గించి పిదప అది చేయుగల పనిం జేయును. ౯ Narcotics— (Drugs చూడుఁడు) ౧౦ Ante Spasmodics— (Drugs చూడుఁడు). ౧౧ Ointments (తైలములు)- వినికి Emollients అనుటయుం గలదు. పుండ్లు, కాలినపుండ్లు, కొట్టుకుపోయినపుండ్లు, కవురు దెబ్బలు బొబ్బలగు చర్మమునకుగల్గెడి అపాయములకు, రోగములకు, తామరతీట,గజ్జి,చిడుము, బొబ్బలగు చర్మవ్యాధులకు నుపయోగింతురు. ఇందు Embrocations అనంబడు కొన్ని మందులు కలవు. అవియు వీటివలె నుపయోగింపఁబడునవియే. ౧౨. Tonics— (Drugs చూడుఁడు)

ఆంజనేయుఁడు (హనుమంతుఁడు) — వానరుఁడు. తండ్రి కేసరియను వానరుఁడు, తల్లి అంజనాదేవి ఈమె గౌతమునకు అహల్యయందు కల్గిన కుమార్తె వాలిసుగ్రీవులు అంజనకు సోదరులు (వాలిసుగ్రీవులు చూడుఁడు.) తొల్లింట అంజన యొక అప్సర, పుంజికస్థలయని పేరుగలది ఒకప్పుడీమె (అంజన) మనుష్యరూపధారిణిగ విహరించుచుండ, వాయుదేవుం డీమెంగాంచి వలచి యీమెంగూడ, గర్భవతియై హనుమంతుం గనియె అంజనసుతుండు గాన హనుమంతునకు ఆంజనేయుఁడని వాడుకనామము గలదు. సూర్యునికడ విద్య లభ్యసించినవాఁడు జన్మస్థానము ఋష్యమూకపర్వతముకడ నున్న అంజనాద్రి ఈతని మేనమామలగు వాలిసుగ్రీవుల (వాలి అహల్యయందు ఇంద్రునకును, సుగ్రీవుఁడు అహల్యయందు సూర్యునకును జనించిరవారు,అంజనకు సోదరులు)కు కలహముకల్గి వాలి సుగ్రీవుని వెడలగొట్టుతరి యాతడు ఋష్యమూకముపై మతంగమహర్షి శరణుజొచ్చి రక్షణనందుతరి, సుగ్రీవున కుపచారము లొనర్చుచు అతనికడ మంత్రిగహనుమంతుఁ డుండినవాడు. పిదప శ్రీరాముఁడు సీతం గోల్పోయి వెతకుచు, ఋష్యమూకముకడ కేగి సుగ్రీవుని మైత్రిబడసి వాలిం జంపి కిష్కింధరాజ్యము సుగ్రీవునకు వశపర్చ, హనుమంతుఁడు శ్రీరామభక్తుండై లంకాయుద్ధమున మహావీరుడను బిరుదనామము వడసినవాడు. నేటికిని అబిరుదనామమున వాడఁబడుచున్నాఁడు. చిరంజీవి రాఁగలయుగమున హనుమంతుఁడు బ్రహ్మపదవి నందునని చెప్పఁబడినది లంకాయుద్ధమునకుం బిదప శ్రీరాముండు రామేశ్వరమున రామనాథ (సైకత) శివలింగము బ్రతిష్ఠించ,హనుమంతుఁడును ఆరామనాథలింగమునకు ప్రక్కగనే,విశ్వేశ్వరలింగమునుచేర ప్రతిష్ఠించెను.

ఆండ్రోసుద్వీపము — గ్రీసుదేశము లోని, ఏలండు(గీసు నందలి యొక ద్వీపము, చూడుము.

ఆంత్రోపోమిట్రీ (Anthropometry) (ఫ్రెంచిమాటయగు Anthropometrie యొక్క వికారము జర్మనుభాషలో Anthropose మనుష్యుడు Metron కొలత వేత్వేఱు జాతుల మానవుల శరీరముల యొక్కయు, శరీర భాగములయొక్కయు కొలతలు, పరిమాణముల విచారణయె ర్చ కళ వేఱ్వేఱు జాతులవారి శరీరముల దలి వేఱ్వేఱు అవయవములు వేఱ్వేఱు అవయవ కొలముల్ందు నాని పరిమాణములు ఒకటితోనొకటి పోల్చిచూచి గన్పించు భేదము లను వివరించు కళ

ఆంత్రోపోగ్రఫీ (Anthropography) (ఫ్రెంచిమాటయగు Anthropographie యొక్క వికారరూపము వేఱ్వేఱుజాతుల మానవులు తొల్లింటికాలముల నేయేతావులనుండి, నేయే మార్గముల జరగుచు, నేయేదేశముల తావుల కేగి రో ఆవివరములందెలుపు కళ

ఆండీసు (లేక ఎండీసు) **పర్వత ప్రదేశము** — దక్షిణ అమెరికాఖండపు పశ్చిమ భాగమున నుత్తరదక్షిణములకు ౪౪౦౦ మైళ్ల పొడవున వ్యాపించి యున్నది పర్వత ప్రక్రి నడుమగ గొప్ప పీఠభూమియు ఇటునటు నెత్తగు శిఖరములును కలవు పీఠభూమి యుత్తరము నుండి నడుమదనుక నూరుమైళ్ల వెడలుపుతో నున్నది ఈపర్వతముప్రక్క చరియల దు నము దపుమట్టముపై ౧౨౫౦౦ అడుగుల ఎత్తు నొక పీఠభూమియు, దానినడుమను టిటికాకా యని పేరుగల యొక గుండ్రని (వృత్తాకారపు) సరస్సును కలదు ఆండీసంతయు నగ్నిపర్వత ములు గలప్రదేశము దానింబండితులు భూకంప ముల ప్రదేశమనియు ననుచుందురు కొండమడ తలలోని లోపలింకను పైకి ఉబుకుసటుల నడుగు నుండి త్రోయచునుచునేయున్నవని కరిశీలకు లనుచున్నారు, తూర్పునుండి ట్రేడు విండ్సు (Trade Winds) పర్వతములం దాకుటయు, దక్షిణ భాగముల ను Westerly Winds పర్వతములం దాకుచుండటయు, అమెజాను నదీ లోయయు పశ్చిమమునున్న ఎడారియు, గొప్ప గొప్ప వర్షముల నకుచున్నవనియు, తూర్పున నున్న గొప్పగొప్ప మైదానపుబయళ్లు విశేష వర్షముల నందుచున్నవనియు నంగురు ఇందలి గొప్పశిఖరములలో ఇల్లంపు (లేక సొరాటా) శిఖరము ౨౧౨౮౦ అడుగుల ఎత్తున బొలీవియా దేశము నందున్నది తరువాత చెప్పదగిన ఇల్లిమని శిఖరమును ఆదేశమునందే ౨౧౯౩౩ అడుగుల ఎత్తునున్నది చిలీ, అర్జంటైను దేశముల మధ్య హద్దుగనున్న అకన్కాగువా శిఖరము ౨౩౦౮౦ అడుగుల ఎత్తునున్నది బొలీవియా దేశమునందున్న సహామాఅగ్ని శిఖరము ౨౧౪౭౦ అడుగుల ఎత్తు ఇకువాడోరున నున్న కోటో పాక్సీ అగ్నిశిఖరము ౧౯౬౧౩ అడుగుల ఎత్తని చెప్పబడిది

ఆందోళన తృతీయ — చైత్ర శుద్ధ తృతీయ ఇది ఉయ్యెలయాగు పండుగ (పండుగలు పర్వ తిథులు, వ్రత దినములు చూడుడు)

ఆంధ్రకవితా పితామహుఁడు — అల్లసాని పెద్దనామాత్య కవి చూడుడు

ఆంధ్రదేశమందలి ద్రావిడులు — ద్రావిడ బ్రాహ్మణులు చూడుడు

ఆంధ్రదేశమందలి గ్రామసాంకేతికములు — ఆదేశమునందైనను పెద్ద పెద్ద నగరములు బహుస్వల్ప సంఖ్యాకముగ నుంటయు, పట్టణములు అంతకన్న కొంచె మెక్కువగ నుం

టయు, గ్రామములు విస్తారముగ నుండుటయు అంత కలిగినదే. ఇవియన్నియు బ్రజా నివాసమున కేర్పడిన తావులే యైనను ముఖ్యముగ పెద్ద పెద్ద నగరములను, పిదపపట్టణములను ఎన్నుటకు వానియందేర్పడిన ప్రాముఖ్యతయే కారణము కాని వాని నామముల సాంకేతికముల తెలుగ వలయునన్న ఇతర ప్రాముఖ్యతలు బాటింపక గ్రామములను, పట్టణములను, నగరములను గూడ సాంకేతికించునట్టి వాని నామములు దేశసాంకేతిక పదములున్నచో పరిశీలింపదగును. ఈనామములు ప్రజా నివాసస్థానములే యైనను "ప్రజానివాస స్థాన" పదార్థమును సూచించు మాటలే, సాంకేతిక పదములుగ నుండుట యెటుల? కొన్నిటి యందు కేవలము వాడుకయే కారణముగ, వేర్వేఱు అర్థములనిచ్చు పదములు సాంకేతికములుగ కుదిరినవి. ఇంకను కొన్ని పదములు ఆయా స్థానములందుగల ప్రసిద్ధములగు వాటినుండి కుదిరినవి. కొన్నిటి కేసంబంధము గానరాని సాంకేతిక పదములు కుదిరినవి. ఇందు కొన్ని సంస్కృత నామములుగను, కొన్ని తత్సమ పదములుగను, కొన్ని శుద్ధాంధ్ర పదములుగను గానవచ్చెడిని. ఈసాంకేతిక పదయుక్తములగు ప్రజానివాసస్థలములు పెక్కు ప్రసిద్ధ పురుషుల పేర్లను, దైవ స్థానముల పేర్లను, పుష్ప ఫలాదుల పేర్లను, మొరక పల్లముల పేర్లను, పర్వతముల పేర్లను, వృక్షముల పేర్లను, కులముల పేర్లను, చెరువులు, దుర్గములు, తోటలు, తంపరలు, ద్వీపములు, పక్షులు, జంతువుల పేర్లను, రంగుల పేర్లను, సంఖ్యల (అంకెల) పేర్లను, ధాన్యాదుల పేర్లను, కాలువలు, సత్రములు, సముద్రములు, నదులను గూడ స్ఫురింపజేయుచున్నవి

ఇట్లు వహించిన నామసాంకేతికములందు పెక్కుమార్పులును గానవచ్చెడిని. ఆమార్పులు ఆప్రాంతములతో సంబంధముగల ఇతరభాషా పదముల ననుసరించి కొన్నియును, శబ్దములకు విశేషార్థములు గల్గునట్లు కొన్నియు, ఆపేర్లకు గంభీరత వినుటకు సొంపు గల్గునట్లుగ కొన్నియు, ఏసంబంధము గానరాక వాడుకయందు కాలానుగతముగ మార్పుగల్గినవి కొన్నియు గానవచ్చెడిని. ఈ గ్రామనామములలో పెక్కులు ఆంధ్రకుటుంబములలో ననేకముల ఇంటిపేరులుగ (Surnames) మరియుంట ననేకములు గానం బడుచున్నను, అందు కొన్నిపేరుల గ్రామము లిపుడా భూమి నచ్చటను గానరాకున్నవి. అట్టి పేర్లు గలగు గ్రామములు కొల్లింటికాలముగ నుండియు మధ్యకాలముల నతంచి, ప్రధ్వంసాభావదశ నందెంచి తలాపణబడుచున్నవి.

అద్యాంకి, కొరంకి మొదలగు పేరులుగల "అంకి" సాంకేతికము ఉప్పుగల్లయందు "అంగలు" సాంకేతికము జొన్నగి, కొరగి మొదలగు పేరులందుగల "అంగి" శబ్దము సాంకేతికము. వెంకటాచలము క్రోశాచలము మొదలగుపేరులగల 'అచలము' సాంకేతికము. ఇట్లే ఆచంటయందుగల "అంట" యు, బాపట్ల, అరట్లయందుగల "అట్ల" శబ్దమును, ఉప్పల, చింతల మొదలగు పేర్లయందున్న 'అల' శబ్దమును, తుగ్గలి, చావలి, పిన్నలి మొదలగు నామములందుగల "అలి" శబ్దమును, అట్లే సాంకేతికము. ఈ సాంకేతికములన్నియు ప్రజానివాసస్థలములగు గ్రామమునకో, పట్టణమునకో, మహానగరమునకో సాంకేతికములని ఎరుగునది. నైఘంటికపరముగ వీనియర్థములెట్లున్నను, ప్రజానివాసస్థానమును సూచించు లక్షణమున నీయెల్ల సాంకేతికపదములు ప్రజా నివాసస్థానమునకే యర్థమగుచున్నవి. వాని నీ క్రింద వివరింతుము

అంకి, అంగలు, అంగి, అచలము, అంట, అట్ల, అల, అలి (అళి), ఆల, ఆము, ఆడ, ఆలి (ఆళి),

ఆరామ, ఇడి, ఇలి, ఈశ్వరము, ఉట్ల, ఉండి, ఊరు, ఊట, ఎద్ద, ఎల్ల (ఎళ్ల), ఎర, ఏరు, ఓలు (వోలు), కంచి, కట్ల, కటకము, కాని కెర, కెరె, కుంట (గుంట), కుదురు, కొండ, కొలను (కొల్లు), కోట, కోన, గట్టు, గళ్ల, గామ, గిరి, గుత్తము, గూట (కుంట), గుండము, గూడెము, గుర్త (గుర్తు), గొప్పాల, గోళ, గడ్డ, ఘుళ్ల (గళ్ల), చర్ల, చిలి, చెండ్ల (జెండ్ల), చెరువు, చేరు, జెండ్ల, తంపర, తాండ్ర, తిండి (దిండి), తేరు, దరి, దిన్నె (తిన్నె), దీవి, దేపి, దేవము, నగరము, -లి, నాడ, నేని (నీకి), పంగలు, పట్ల, పట్టణము, పట్టు పల్లి (పల్లె), పాలెము, పాళ, పాక, పురము, పూడి, పెద్ది, పెంట, పేట, ప్రోలు (వోలు), బాడ, మంచి, మజిలి, మట్ట (మట్టల), మండలము, మడుగు, మని, మర, మరుగు, మఱ్ఱి, మల్ల (మళ్ల), మాక, మిల్లి, మిట్ట, ముక్కల, మూడి, మెట్ట, మెట్టు, రాయి, రెడ్డి, రేవు (రేవుల) లంక, వటము, వధి, వరము, వలస, వరి, వల్లి, వహి, వాడ, వాయి, వాసరము, విడి, వీడు (ఊడు), వెలుగు, వృక్షము, శీల, శిల, శాల, సముద్రము, నాని, సాల, శాల

ఇంకను ఏరు ఏటి, ఓపు ఓటి, కన్ను కంటి, కల్లు కంటి, కుదురు కుదిటి, కుఱ్ఱు కుర్తి తుఱు తుర్తి నాడు నాటి, పఱ్ఱు పర్తి, పాడు పాటి, బాడ బంటి, బాద బంటి, మఱ్ఱు మర్తి, వఱు వర్తి, వెన్ను వెంటి, మొదలగు ద్విరూపసాంకేతికపదములు కొన్నియును, రేవు రేవుల, గంతు గంతుల, మొదలగు బహువచనరూపయుక్తము లగు సాంకేతికములు కొన్నియును, వ్వా, ళ్ల, ట్ల, మొదలగు ఏకాక్షరసాంకేతికపదములు కొన్నియును గానుపించుచున్నవి. ఈ సాంకేతికపద సముదాయ మంతయు గ్రామపర్యాయపదములే.

ఆంధ్రదేశమందలి క్షత్రియులు — ఇప్పు డాంధ్రదేశమునందున్న క్షత్రియులు, ఉత్తర హిందూస్థానపు క్షత్రియుల సంబంధులు. (క్షత్రియకులము, క్షత్రియకులము నందలి శాఖలు చూడుడు). ఐదుగోత్రములవారు దక్షిణముగా నాంధ్రదేశమున కేతెంచిరని తెలుచున్నది వీరి నుండియె కొందఱు క్షత్రియు ప్రాల్యకాలమున దక్షిణదేశమున కరిగిరనియు, అట స్థిరపడిరనియుఁ జెప్పఁబడినది ఆంధ్రదేశమున నాంధ్రులవలెను, అరవదేశము నరవలవలెను వేష భాషలం గైకొనియున్నారు ఆంధ్రదేశమునం దున్న క్షత్రియులు వసిష్ఠ, ధనంజయ, కౌండిన్య, కాశ్యప యను నాల్గుగోత్రములవారుగను భరద్వాజగోత్రస్థులు అరవదేశమున తిరునల్వేలి జిల్లా రాజపాళయము గ్రామమునను, తత్పరిసరములను గానఁబడుచున్నారు

ఇటీవల నీ యైదుగోత్రముల క్షత్రియుల కింటిపేరు లేర్పడినవి అవి కొన్ని పౌరుషనామములుగను, కొన్ని మహనీయులగు పూర్వుల నామములుగను, కొన్ని గ్రామనామములుగను దనరుచున్నవి ఈ యింటిపేర్లం గూర్చి, క్రీ. శ. ౧౮౭౮ సంవత్సరమున కేతవరపు (అనగా గోదావరిజిల్లా, మొగలితుర్రి) ప్రభుం డగు మహామండలేశ్వర పూసపాటి రాచిరాజుమహారాజులుంగారు వసిష్ఠగోత్రమునకుం జెందిన ఏబదియారు కుటుంబములవారి యింటిపేరుల నొక సీసమాలికగా రచించియుండిరి వీరిది వశిష్ఠగోత్రము. (రాచిరాజుగారి సీసమాలికఁ జూడుఁడు) పిదప కొందూరి చిన్నంరాజుగా రని పేరుగల క్షత్రియపుండితుఁ డొకఁడు, నూటయిరువదిరెండు ఇంటిపేరులు గల క్షత్రియకుటుంబముల నొక సీసమాలికగ రచించెను గాని, యది పూర్తిగా లభింపకున్నది. వీరిది ధనంజయగోత్రము. తరువాత మహామహోపాధ్యాయ శ్రీమాన్పరవస్తు రంగాచార్యులయ్యవార్లం గారను మహాపండితుఁ డొక సీసమాలికను రచించి యందు ౧౩౫

క్షత్రియకులంబుల ఇంటిపేర్లను బాంధవుల చెను. ఆం దాయన వశిష్ఠ ధనంజయ కౌండిన్య కాశ్యప గోత్రములవారి ఇంటిపేరులనే వివరించెంగాని దక్షిణసీమల వసించు భరద్వాజ గోత్రస్థుల గూర్చి వివరించలేదు. (ఎరవస్తు రంగాచార్యులవారి సీసమాలిక చూడుడు క్షత్రియకులనామగోత్రముల దెల్పు శిష్టు కృష్ణమూర్తిగారి సీసమాలికను చూడుడు. ఇటీవల కాకినాడపురవాస్తవ్యులు దవుల్వూరి జగన్నాథశర్మగారను ఎఱిశీలకు లోకరు పై నాల్గుగోత్రములవారి గూర్చి క్షత్రియకులగోత్ర ప్రకాశిక యను నొక పుస్తకమును ప్రకటించిరి. ఇందలి తెలియనైనవి ౧౩౦ ఇంటిపేరులు.

౧ వశిష్ఠగోత్రజులు ఈక్రింది యింటిపేర్లు గల క్షత్రియులు ౧ అగరాజు ౨ అడ్డాల ౩ అడ్డూరి ౪ అద్దేపల్లి ౫ అయినపూడి ౬ అల్లూరి ౭ ఇసుకూరి ౮ ఇమ్మిడిరాజు (ఇమిడిరాజు ఇమ్మనరాజు ఈమనరాజు) ౯ ఇసుకపల్లి ౧౦ ఈమని ౧౧ కపేటి ౧౨ కాకర్లపూడి ౧౩ కుచ్చెర్లపాటి ౧౪ కుంతరాజు ౧౫ కూనపరాజు (కోనపరాజు కునతరాజు) ౧౬ కూనపూడి ౧౭ కొలుకులూరి ౧౮ కోనూరి ౧౯ గణపతిరాజు ౨౦ గాదిరాజు ౨౧ గురజాల ౨౨ గొడవర్తి ౨౩ గోకరాజు ౨౪ గోరింట ౨౫ చల్లగళ్ల (చల్లబద చెర్లబద చెల్లబళ్ల) ౨ చెరుకువాడ ౨౭ చేకూరి ౨౮ చోడ్రాజు ౨ దినముకొండ ౩౦ దెందుకూరి ౩౧ ధేనుకొండ ౩౨ నడింపల్లి ౩౩ నందేల ౩౪ పిన్నమరాజు ౩౫ పూసపాటి ౩౬ పెమ్మరాజు ౩౭ పేరిచర్ల ౩౮ పొత్తూరి ౩౯ బాలరాజు ౪౦ బుద్ధరాజు ౪౧ బెజవాడ(పూసపాటి) ౪౨ భైర్రాజు ౪౩ మంతెన ౪౪ ములగపాటి ౪౫ రావిపాటి ౪౬ రుద్రరాజు (రుద్దరాజు) ౪౭ వత్సవాయి ౪౮ వలివర్తి (వనవర్తి) ౪౯ వాడపల్లి ౫౦ వెలగనాటి ౫౧ వెలగలేటి ౫౨ వేగిరాజు ౫౩ వేగశ ౫౪ శ్రీకళ్ల ౫౫ వేటుకూరి ౫ సకినేటి ౫౭ సరిపెల్ల ౫౮ సాగిరాజు ౯ సాగుతపూడి ౬౦ సరుగూరు ౬౧ సరుపూరి (చిలుకూరి శిరిగూరి చిరగూరి శిరపూరి) ౬౨ సయరాజు

౨ ధనంజయ గోత్రజులు ౧ అడ్డాల ౨ కకిపాటి ౩ కలేటి ౪ కళ్మ (కళ్ల) ౫ కళ్ళేపల్లి ౬ కూనపూడి ౭ కొక్కెర్లపాటి ౮ కొండూరి కొత్తపల్లి ౧౦ కొప్పర ౧౧ కొలనువాడ (కొలాని కొలనువాట కొలన్పాటి ౧౨ కొప్పూర్వేరి ౧౩ గుంటూరి ౧౪ గూడూరి ౧౫ గొట్టిముక్కల ౧౬ గోకరాజు ౧౭ చపాటి ౧౮ చింతలపాటి ౧ చెరుకూరి ౨౦ చేకూరి ౨౧ జన (వర్ణాటజన) ౨౨ జుజ్జూరి ౨౩ తోటకూరు ౨౪ తిరుమలరాజు ౫ దండు ౨ దంతులూరి ౨౭ దాట్ల ౨౮ దోనపాటి ౨ నల్లపరాజు ౩౦ నున్న, ౩౧ పత్సమట్ల ౩౨ పాకలనాటి ౩౩ పెన్మెత్స ౩౪ భుపతిరాజు ౩౫ భేతాళ(భేతాళరాజు) ౩౬ భైర్రాజు మద్దాల ౩౮ మృదుండి ౩ వడ్లమూడి ౪౦ వీపూరి ౪౧ వేగిరాజు ౪౨ వేటుకూ ౪౩ సాగిరాజు ౪౪ ఉద్దరాజు ౪౫ వానపాల

౩ కౌండిన్య గోత్రములు ౧ అద్దేపల్లి ౨ అయినపూడి ౩ కలిదిండి ౪ చామర్తి ౫ చిట్రాజు (చిట్టిరాజు) ౬ ముదునూరి (ముద్దునూరి) వేములవాడ ౮ సరిపెల్ల

౪ కాశ్యప గోత్రజులు ౧ ఉదరపల్లి ౨ ఉప్పూరి ౩ ఉప్పులపాటి ౪ కరారి ౫ కమునూరి, ౬ గుండ్రాజు ౭ గోరింట

౮ దొంగకూరి, ౯ పాతపాటి, ౧౦ బెల్లంకొండ, ౧౧ మందపాటి, ౧౨ సామంతరాజు ౧౩ నంబూరి

౫ గోత్రములు తెలియనివారు ౧ అబ్బరాజు, ౨ కమలరాజు, ౩ ఇమ్మరాజు, ౪ ఈవనరాజు ౫ ఉయ్యూరి, ౬ ఉలిశి (వులిశి) ౭ టుగూరి ౮ ఓరుగంటి, ౯ గరికపాటి ౧౦ నగ్గరాజు, ౧౧ పోచిరాజు, ౧౨ బొమ్మడాల (బొమ్మిడాల), ౧౩ ముమ్మపరాజు ౧౪ లకమరాజు (లంకరాజు) ౧౫ శేషం, ౧౬ అక్కెపాటి ౧౭ వరారాజు

ఆంధ్రదేశము — కృష్ణా, గోదావరీ నదుల మధ్యదేశ మాంధ్ర దేశమని కొందఱనెదరు గాని అగితరు సర్వతెలుగుదేశము చెప్పుకొనుటగా నుండును. ఆంధ్రభాష మాటలాడబడు దేశమాంధ్రదేశమనుట సమంజసము. దీనిప్రభుత్వము వేర్వేఱు భాగములు, వేర్వేఱు కాలముల వేర్వేఱు రాజధానులు గల్గియుండెను.

కృష్ణాతీరమున ధాన్యకటకము శాతకర్ణులకు రాజధాని. ఇచటి స్థూపముల గూర్చియు, చైత్యముల గూర్చియు వ్యాఖ్యానశాస్త్రుల పూర్వశైల సంఘారామమని వ్రాసెను. నాగరాజను భూపతి పాలించినట్లుల శాసనము కలదు. బౌద్ధుడగు ఆంధ్రభూపతి (పేరు తెలియకున్నది) స్థూపమును క్రీ. వె. ౩ ౧ ౩౮౦ నిర్మించెనని శాసనముకలదు. కొంతకాలము వేంగిపురమును, కొంతకాలము రాజమహేంద్రవరమును చాళుక్యభూపతులగు విష్ణువర్ధనుడు, రాజరాజనరేంద్రులకు రాజధాని. వేంగిపురమును పల్లవులు పాలించిరనియు, వారిని చాళుక్యులు జయించిరనియు, వారిని చోళులు జయించిరనియు, వారిని జైనులును, ధరణికోటరాజులును జయించిరనియు చరిత్రలు కలవు. తొల్లి యాంధ్రభూపతులకు శాతకర్ణులకు కృష్ణాజిల్లాలోని శ్రీకాకుళము రాజధానియని తెలుచున్నది (త్రిలింగదేశము [తెలింగాణము] చూడుడు)

ఆంధ్ర బ్రాహ్మణులు — పంచద్రావిడశాఖలలో నొకతెగవారు (బ్రాహ్మణులు చూడుడు) ఆంధ్రదేశవాసులగుట ఆంధ్రులనబడుచున్నారు (ఆంధ్రదేశము చూడుడు) ఆంధ్రబ్రాహ్మణులలో ననేక తెగలు కలవు. మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు కొందఱాంధ్ర దేశమున కాపురము నుండిరి, నియోగులలో కొందఱు చేరిపోయిరి. కరణకమ్మ న్యాయవాదులలో కొందరు చేరిపోయిరి. మహారాష్ట్రదేశపు బ్రాహ్మణులును, కన్నడదేశపు బ్రాహ్మణులును, ద్వైతమతస్థులాంధ్రభూమి కాపురము వచ్చినవారు మధ్వులనంబడుచు, ఉడిపిమఠమునకు జెందినవారైయాంధ్రులై యున్నారు. అరవదేశమునుండి వచ్చిన స్మార్తబ్రాహ్మణులు పెదూరిద్రావిడులనియు, దివిలి ద్రావిడులనియు, పుదూరిద్రావిడులనియు పేరు బరగి ఆంధ్రదేశమున నాంధ్రులైయుండుట గానవచ్చెడిని. మఱియు నాంధ్రికుల నివాసమేర్పఱుచుకొనిన ఆరామద్రావిడులని పేరనెగడిన నాంధ్రులైరి. గురుక్కల్ శాఖవారు గరవపేముల నుండి యాంధ్రదేశమునకేతెంచి ఆదిశైవులై యున్నారు. అరవదేశపు రామానుజీయవైష్ణవులు ఆంధ్రదేశవాసులై ద్రావిడవైష్ణవులనంబరగుచు ఆంధ్రులై యుంటయు, వారియందుగల వడగలై తెంగలై భేదములల్లి ఆంధ్రభూమియందు పాటింపబడుచుండుటయు గానవచ్చు. వీరందఱు ఆంధ్రదేశమున నాంధ్రులుగనే యున్నారు. ఉత్కలదేశమునుండి వచ్చిన శిష్టకరణములు ఆంధ్రులై గౌడబ్రాహ్మణ శిష్టకరణములనంబరగుచున్నారు. అరుదుగ సారస్వతులు ఆంధ్రదేశమున నాంధ్రసారస్వత బ్రాహ్మణులై యుంట గానవచ్చెడిని.

ఆంధ్రులాదే అసలు అంతశ్శాఖలు కొన్నిగలవు. అవి ౧ వెలనాటి శాఖ వీరిని వైదికులనియు నందురు. వీరియందు వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులనియు, పెరుంబేటి వెలనాటివారనియు, వెలనాటి పూజారులనియు మూడు అంతశ్శాఖా భేదములు గలవు (వెలనాడు చూడుడు)

౨ నియోగులు వీరును వెలనాటి శాఖకాది యందు జెందియు మధ్యకాలములందు చీలిరని తెలిసెడిని లౌక్యవృత్తియందు నియోగింపబడిన వారని యర్థము అం దార్వేల కుటుంబములు లౌక్య వృత్తియందు చేరందియుంట నార్వేల నియోగులనబరగిరి వారియందు ఇ టిపేరులు రాజులనియు, ప్రగ్గడలనియు బిరుద నామములు గల్గిన కుటుంబములు కొన్నిగలవు ఇారను నియోగులందు శైవులై లింగధారణ దీక్షనందిన వారు కొందఱు కలరు సంబులలో కొందఱు శైవులై లింగధారణ దీక్షగొబడని లింగధారి నియోగులలో చేరినవారును, యాజ్ఞవల్క్యుల నుండి శైవ లింగధారణ దీక్ష నందినవారును నియోగులలో చేరిపోయి యున్నారు ఇంతియె కాక కేవల కృష్ణ యజుర్వేదులగు నియోగుల యందచ్చటచ్చట శుక్లయజుర్వేదుల నియోగులును కలసియే యుండుట గానగును రామానుజీయ వైష్ణవ దీక్షయగు సమాశ్రయణ దీక్ష నందిన నియోగులును కలరు ద్వైత (మధ్వ) మతస్థులగు నియోగులును గలరు.

ఆరాధ్యు లందఱును నియోగులలో లెక్కగ నెంచుకొనుచుందురు. ప్రత్యేకముగ నియోగులనే ఎంచిచూచినచో ౧ ఆర్వేలనియోగులు, ౨. ఆర్వేలకమ్మలు, 3. బడగలనాటి నియోగులు, ౪ పెసరవాయి నియోగులు, ౫ చక్రధారినియోగులు, ౬ నందవరీకులు, ౭ ప్రాగ్గాడు నియోగులు (వీరిని పాకనాటినియోగు లనియు, తూర్పునాటి నియోగు లనియు కూడ నందురు) అని ఏడు అంతశ్శాఖాభేదములు గానగును. ఇంక నారాధ్యులలో ఆరాధ్యత్రయ మనియు, పండితత్రయ మనియు, రాజత్రయ మనియు, మూడు తెగలుగ నున్నారు ౧ వేమనారాధ్యులు, ౨ ఉద్భటారాధ్యులు, 3 పండితారాధ్యులు. వీరి సంతతివారు ఆరాధ్యత్రయము.

శ్రీపతి పండితులు, మల్లికార్జున పండితులు, మంచనపండితులు వీరిసంతతివారే పండితత్రయ మనబడుచున్నారు మఱియు గోట్టారు, బాచిరాజు, సకలేశ్వర మాదిరాజు, సంగి బసవరాజు అనువారల సంతతివారు రాజత్రయమనం బరగుచు, ఆరాధ్యులై యున్నారు ఇవి ఆరాధ్య శాఖలు

3 కరణకమ్మలు వీరిని కరణకమ్మ వ్యాపారులనియు ననుట కలదు వీరు స్మార్త శాఖవారగు నద్వైత మతస్థులయ్యు ద్వైతులగు మధ్వులతో సంబాధబాంధవ్యములం గల్గియున్నారు. వీరియందు ఓగోటికరణకమ్మలనియు, కొలిజేటికరణకమ్మలనియు, బగల్నాటికరణకమ్మలనియు మూడు అంతశ్శాఖలు కలవు

౪ తెలంగాణ్యులు వీరియందు నియోగి, వైదికియను అంతర్భేదములుకలవనికొందఱందురు గాని స్పష్టముగ గానరాకున్నది వీరు వాజసనేయ ప్రథమ శాఖీయు లనబడుచున్నారు

౫ మురికినాటిబ్రాహ్మణులు ఇది ములుకునాడనియు కొందఱనియెదరు. మఱికొందఱు వీరు తొల్లింటి ద్రవిడదేశమునుండి వచ్చిన అరవలనియు, మురుక్కునాడు స్వస్థలమునియు ననెదరు గాని నిదర్శనములు గానరావు. ఇప్పుడాంధ్రులుగనే యున్నారు వీరియందు చేన్నూరి మురికినాటివారని ఒక అంతశ్శాఖయుం గలదు వీరును వాజసనేయ ప్రథమ శాఖకుం జెందినవారు.

౬. కాసరనాటివారు ౭ ఉసలనాటివారు,

౮ వేగినాటివారు, ౯ వరుణసాలూరు, ౧౦ తైలంగ సామవేదులు (త్రిలింగ దేశపు వారు). వీరందఱు స్మార్తులగు బ్రాహ్మణశాఖలే ౧౧. ఆంధ్ర శ్రీవైష్ణవులు- వీరు రామానుజీయ వైష్ణవ మతస్థులు, విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతము వారు. ౧౨ తూర్పునాటి శ్రీవైష్ణవులు- వీరు రామానుజీయ వైష్ణవమత, విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత మతస్థులు ౧౩ బ్రహ్మపుర వైష్ణవులు- వీరు గోల్కొండ వ్యాపారు లనఁబడుచున్నారు రామానుజీయ వైష్ణవ విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత మతస్థులు ౧౪ వైఖానసులు- వీరు రామానుజీయ వైష్ణవ విశిష్టాద్వైత మతస్థులు విఖనస సూత్రము వీరికి ప్రధాన గ్రంథము. వీరు వడగల సాంప్రదాయ నామమును ముఖమున ధరింతురు అనగా ముక్కుపైకి దిగునట్లు పాదమిడరు ౧౫ పౌన్నాడీ బ్రాహ్మణశాఖ వీరు స్మార్తులు, చాల అరుదుగ నున్నారు. ౧౬. నంబులు- వీరు స్మార్త బ్రాహ్మణశాఖ ఆరామ ద్రావిడులమని చెప్పుదురు గాని, ఆరామద్రావిడు లమని చెప్పుకొను వేఱొక శాఖ వారితో వీరి కేసంబంధము లేదు పెక్కండ్రు పౌరోహిత్యము వృత్తిగాఁ గలవారు జ్యోతిషశాస్త్రమునందారి తేరిన విద్వాంసులు వీరియందు గలరు వైద్యులును అచ్చటచ్చట గానవచ్చురు

ఆంధ్రభాష—ఇది వికృతి. అష్టభాష లలోనొకటి భాష ఎన్మిదివిధములు చూడుఁడు. (తెలుఁగు చూడుఁడు).

ఆంధ్రభాష నాల్గు విధములు (చతుర్విధాంధ్రములు) — ౧. తత్సమము- సంస్కృతపదమునకే, ఆంధ్ర (విభక్తి) ప్రత్యయము చేర్చి వాడుకొను పదములు. ౨. తద్భవము- సంస్కృతమునందే పుట్టి సంస్కృత పదము కొంత మార్పు చెందుటతో నాంధ్రమై భాషయందున్న పదములు 3 దేశ్యము- ఆంధ్రదేశమున వేర్వేరు భాగములం దచ్చటచ్చట వాడఁబడుచుండు దేశీయములగు శుద్ధాంధ్రపదములు ౪ గ్రామ్యము ఆంధ్రవ్యాకరణములచే గౌరవింపఁబడకున్నను, ప్రజలచే వాడఁబడుచుండు నవియగు నాంధ్రపదములు.

ఆంధ్ర భృత్యులు — వీరు శాద్వాహన, శాతవాహన, శాతకర్ణి ప్రభువులని కూడ యనఁబడినవారు ఇవి వారికి బిరుదనామము లట వీరు మగధరాజ్యము నేలుచుండిన కణ్వ నృపతిం జయించి పిదప సింహాసనమునకువచ్చిరట క్రీ. పూ ౩౧ మొదలు క్రీ వె. ౩౧౨ వరకు ౩౪౩ సంవత్సరములు పాలించిరి.

గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణియను భూపతి ఆంధ్ర దేశమందలి ధాన్యకటకము రాజధానిగ క్రీ వె. ౧౩౦ ౧౫౪ నాప్రాంతరాజ్య మేలెను శాతకర్ణులకు మూలపురుషుఁడు శ్రీముఖ శాతకర్ణి కి సింధుకుఁడు, శిశుకుఁడు, శ్రీపకుఁడు అనివారుక పేర్లుండెనట ఇతఁడే కణ్వనృపతిం జయించి మగధసింహాసన మెక్కెనట అతని పుత్రుఁడు పులమేయి క్రీ వె. ౧౫౪ మొదలు నాల్గు సంవత్సరములు రాజ్యమేలెనని చెప్పఁబడినది (నాగార్జునుని సుహృల్లేఖ, మగధరాజ్యము చూడుఁడు). నాగరాజునకు కృష్ణాజిల్లా శ్రీకాకుళము రాజధానియని శాసనము కలదు

ఆంధ్రరాజ కవులు — ఆంధ్ర కవిత్వము రచించిన ప్రభువులైనను, రాజబంధువులైనను, మంత్రులైనను రాజకవులని ఇదివఱకే వాడుకగలదు. మేము దానిని పూర్వనొల్లక ఉన్నదాని నున్నట్లే ఆంధ్రవిజ్ఞానమున నివేదింపఁదలచి, పదునార్గురాంధ్రకవుల నిందు వారి కృతములగు గ్రంథములతో వివరించితిమి. (వారిని వారివారిస్థలములందుఁజూడనగును). వారు

నన్నిచోడుఁడు, భద్రభూపాలుఁడు, గోకర్ణనృపతి, శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌముఁడు, కదిరీపతినాయకుఁడు, కళువే వీరరాజు, కట్టవరదరాజభూపతి, తంజావూరి రఘునాథరాజు, రంగప్పరాజు మల్లారెడ్డి, సాయప వేంకటపతి, రేచర్ల మాధవరాయఁడు, గద్వాల సోమభూపతి, సామనృపాలుఁడు, కోటరాయ రఘునాథుఁడు, చిజ్జళ తిమ్మభూపాలుఁడు ఇకను ఎర్రభూపతి, ఎల్ల విభుఁడు దామెర వేంకటపతి, దొడ్డరాజు, నాజ రాజు, ముద్దళగిరి విజయరఘునాథుఁడు, విజయ రాఘవుఁడు మొదలగు కొందరు రాజకవులిగను గలరుగాని వారిగ్రంథములో లేక చరిత్రమో విశదముగా దొరకనందున విచారముతో వదలి వేయఁబడెను.

ఆంత్రోపోజనీ — (Anthropogeny) ఫ్రెంచిమాట యగు Anthropogenie యొక్క వికారరూపము మానవుల యొక్క పూర్వ స్థితియు, ఎటులబెరిగి అభివృద్ధిజెంగుచు మారిన స్థితియు వివరించు శాస్త్రము.

ఆంధ్రవాఙ్మయము — సంస్కృత ప్రాకృతముల వికారమగుటం జేసి ఆంధ్రభాష వికృతి యనఁబడినది. నానాటి కభివృద్ధిఁజెందిన యాంధ్రభాష కొక యాకృతి నన్నయభట్టారకుని కాలమునఁ గలిగినదనవచ్చును. నన్నయకు ముం దాంధ్రభాషారూపము ప్రత్యేకముగ లేదని దీని భావము కాదు. సంస్కరింపఁబడి గ్రంథస్థమైన యాంధ్రభాషారూపము నన్నయ నాఁడే కలిగినదని దీని యర్థము. ఇతని ఆంధ్రశబ్దచింతామణి ఆంధ్రభాషకుఁ దొలుదొలుత వ్రాయఁబడిన వ్యాకరణము. తెనుఁగుపద్యములలో నొక ఛందస్సును గూడ నన్నయ వ్రాసినట్లు కలదు. నన్నయకాలము మొదలి తెనుఁగభివృద్ధికి వచ్చుటం జేసి, తరువాతివు లంద తనినే యాదికవిగా స్తుతించుచుండిరి. నాఁటి నుండి నేటివఱకు నాంధ్రవాఙ్మయ మనేక పరిణామరూపము లందుచు నభివృద్ధిఁ గాంచినది. మ మహీ మున్ వాగను శాసనుండు నృణయుం బు గుండలీంద్రుండు ద। న్మహాసీయస్థితి మూలమై నిలువ శ్రీనాథుండు ప్రోవన్ మహా। మహులౌ సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయింపన్ సొంపు వాటించు ని। బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచ మునఁ దత్ప్రాగల్భ్య మూహించెదన్। అను పద్యమున వసుచరిత్రకారుఁ డగు రామరాజభూషణకవి ప్రాచీనాంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధి యెట్లి వారివలనఁ గలిగినదియు నొ తనకు సరిగనే నిరూపింపఁ గలిగినాఁడు. ఆంధ్రవాఙ్మయప్రభలను వెలార్చిన మొదటిగ్రంథము ఆంధ్రమహాభారతము. ఇది అనువాదమే యైనను, కొన్ని యెడలఁ బెంచఁబడియు, మఱికొన్ని యెడల సంక్షేపింపఁబడియు, అనేకప్రదేశముల స్వతంత్రరచనలతోఁ గూడి యుంట నాంధ్ర వాఙ్మయమున నొక స్వతంత్రగ్రంథము గనే దీని నెన్నవలసియుండును. ఆంధ్రమహాభారత కర్తలగు కవిత్రయములో నొకఁ డగు నన్నయ భట్టారకుఁడే ఆదికవి యని వ్యాసాదులచే వివరింపఁబడియున్నది. ఆతఁడు పదునొకండవ శతాబ్ద కాలమున రాజమహేంద్రవరము నేలిన చాళుక్య భూపతియగు రాజరాజనరేంద్రుని యాస్థానకవి. 'ఉభయవాక్ప్రౌఢి' గల పండిత ప్రకాండుఁడుగ నన్నయ స్తుతింపఁ బడినవాఁడు. ఈతఁడు భారతమున మొదటి రెండు పర్వములు మూడవది యగు నారణ్యపర్వమున కొంతభాగము నాంధ్రీకరించెను. ఇతని రచన సంస్కృతపద భూయిష్ఠమై తెలుఁగుపదముల తక్కువగాఁ గల్గియున్నది. ఇతనికి ముందు వ్రాయఁబడిన యాంధ్రగ్రంథము లేవియు లేకపోవుటయు, ఈతఁడే ప్రథమాంధ్రకవియు నగుటచే నాంధ్రశబ్ద ప్రాముఖ్య

మంతగ నీతని రచనయందుఁ గాన్పించుచున్నది. కుమారసంభవకర్తయగు నన్నెచోడుఁడు నన్నయకుఁ బూర్వుఁడని కొందఱందురు గాని యీ యభిప్రాయము నిర్వివాదమైనదికాదు. ఎట్లైనను ఆంధ్రవాఙ్మయదశ యగు పురాణయుగము నన్నయతోనే ప్రారంభమగుట నాతనినే యుగకర్తగాఁ గైకొనుట సమంజసము. ఈపురాణయుగము క్రీ. శ. పదునాల్గవ శతాబ్దమువఱకుఁ గూడ నున్నదనవచ్చును ప్రసిద్ధ సంస్కృత కావ్యము లాంధ్రీకరింపఁబడుటయే ఈ యుగవిశేషము.

ఆంధ్రవాఙ్మయాకాశమున స్వర్ణదీధితులతో వెలుఁగొందువాఁడు తిక్కనసోమయాజి. ఆంధ్రకవులలో సగ్రతాంబూలము తిక్కనదే. ఇతఁడు రాజనీతిజ్ఞుఁడు, పండితాగ్రగణ్యుఁడు, కళావిశారదుఁడు, కవిసార్వభౌముఁడు కవితా రచనయందును, భావసయోగమునఁ బరమావధి చూపఁగలిగినవాఁ డితఁడొకఁడే. సర్వప్రపంచ మందలి యుత్తమకవులతో స్థానమందఁ గల్గినవాఁడు తిక్కన భారతమునఁ బదునేను పర్వములును, ఉత్తరరామాయణమును రచించిన కవి సత్తముఁడు. ఇతనికవిత రసాభ్యుచితబంధముగనుండు నదిగఁ బ్రసిద్ధికెక్కినది. ఆంధ్రకవితాస్వరూప స్వభావములఁ బూర్తిగ గ్రహించినవాఁడగుటచే తెలుఁగుశబ్దములనే మిక్కుటముగవాడి, తన రచనయందును ఆంధ్ర జాతీయతను వెలార్చి ఆంధ్ర వాఙ్మయగౌరవమును నిలిపెను. కవితకుఁ గావలసిన సర్వసుగుణము లీతనిరచనయందుఁ గలవనుటకన్న నీతని గూర్చి చెప్పుటకలవిగాదు. రామాయణము గూడ నీయుగముననే యాంధ్రీకరింపఁబడినది

పురాణయుగానంతరము ప్రబంధయుగమాంధ్ర వాఙ్మయచరిత్రలోఁ బ్రముఖస్థానమలంకరించినది. పదునాల్గవ శతాబ్దమందలి పెద్దనార్యునితోఁ బ్రబంధయుగ మారంభమైనప్పటికి నుమలకుఁ దగుప్రయత్నమంతయు పోతన, శ్రీనాథులనాఁడే యారంభమైనది వీరిద్దఱు క్రీ. శ. పదునేనవ శతాబ్దమునకుఁ జేరినవారు. భాగవతము నాంధ్రీకరించినవాఁడు పోతన. ప్రసిద్ధములగు నైషధ కాశీఖండాది కావ్యములఁ దెనిఁగించినవాఁడు శ్రీనాథుఁడు. వీరిద్దఱు పురాణములను బ్రబంధరీతి నాంధ్రీకరించిన యుత్తమకవులు వీరికారణమున నాంధ్రవాఙ్మయమునకు చాల యభివృద్ధికల్గినది ఉత్తరరామాయణము ననువదించిన కంకంటి పాపరాజ కవి కూడ నీశ్రేణిలోఁ జేరినవాఁడే. వర్ణనావిశేషములు, కల్పనావైచిత్ర్యము, విశేషశబ్దార్థాలంకారములు వీరికవితలో విశేషములు పోతన కవితావేశమునకు లంత్యప్రాసయుతములగు శబ్దాలంకారము లొకయందము నాకర్షణశక్తియు నిచ్చినవి శ్రీనాథుని భాసురమగు నూతనపద సృష్టియు, ప్రౌఢోక్తియు మొదు ప్రబంధసృష్టికి వీరే మూలకారకులని చెప్పవచ్చును

ప్రబంధములలో రెండు రకములు గలవు. ప్రాచీనగ్రంథప్రసిద్ధముగు కథాంశములఁ గైకొని స్వకల్పిత వర్ణనాదులచే విశేషముగఁ బెంచఁబడి వ్రాయఁబడినవి మొదటితెగ మనుచరిత్రాది కావ్యము లీతెగకుఁజెందును సంస్కృత కావ్యప్రసిద్ధములగు రాజుల కథలను కూర్చి వ్రాయఁబడి రెండవతెగ అనంతుని భోజరాజీయ మింగుఁజేరినదే. ప్రబంధయుగమునాఁటి కాంధ్రకవితకు రాజాదరణము హెచ్చినది ఆకారణమున నే పదునేనవ శతాబ్దము మొదలు పందొమ్మిదవ శతాబ్దము వఱకుఁగల ప్రబంధకవులందఱును రాజాస్థానాశ్రితులు కాఁగలిగిరి. భూపాలుర చిత్తవృత్తి కనుకూలముగునట్టుల గూడ వారు వ్రాయవలసినవారైరి ఈ కారణముచేతనే ప్రబంధము లన్నిటియందును శృంగారరసము

ప్రధానమైనది. ప్రబంధరచనలో పురోగాములైన స్వారోచిషమనుసంభవ కర్త అల్లసాని పెద్దన ఆంధ్రకవితా పితామహుఁడను బిరుదునందెను. ప్రబంధకవితకు బాసటయైన భూపతులలో విజయనగరాధిపతి కృష్ణదేవరాయ లగ్రగణ్యుఁడు. ఈతని యాస్థానముననే ప్రసిద్ధులగు నష్టదిగ్గజములుండిరి. (మాడుఁడు) వారే పెద్దన, నందితిమ్మన, ధూర్జటి, రామకృష్ణకవి మున్నగువారు. వీరి కావ్యములన్నియు నాంధ్రసాహితీకన్య కలంకారప్రాయములైనవి. కృష్ణరాయ లాంధ్రవాఙ్మయము నభివృద్ధికిఁదెచ్చి పోషించినవాఁడేకాక తాను కవియై విశేషసారస్వతసేవఁ గావింపఁగలిగెను. ఆకాలమున నాతఁడు జన్మింపకుండినచోఁ బ్రబంధసృష్టి తప్పక కొంత వెనుకఁబడియుండెడిది. ప్రబంధములన్నిటిలో భాషాపాండిత్యము, ప్రౌఢకవితారచన, విశేషములగు వర్ణనలు, ఆకర్షణీయములగు శబ్దాలంకారరచన, శృంగారరసాతిశయము ప్రాముఖ్యము నందుచు వచ్చినవి. ఈ కాలముననే శ్లేషకవిత్వమునకుఁ బ్రాముఖ్యము హెచ్చినది. శ్లేషలందు విశేషపాండిత్య మవసరమగుటచే శ్లేషకావ్యకర్తలగు రామరాజభూషణుఁడు, పింగళి సూరన్న మున్నగువారికి విశేష గౌరవము వచ్చినది. ఈకాలముననే ద్వ్యర్థి, త్ర్యర్థి కావ్యములు బయలుపడినవి. ఈవిధమగు కావ్యరచన ఆంధ్రమున ప్రత్యేకముగ వన్నెకెక్కినదని చెప్పవచ్చును. ఇందులకుఁ గావలసిన పాండిత్యము గల కవులశక్తి మఱియుఁ బ్రశంసనీయము. ఇన్ని గుణములున్నను కవితకాదర్శప్రాయమైన సామాన్య ప్రజాజీవితము ప్రబంధ సారస్వతమున స్థాన మందకపోవుట యొక కొఱఁతయే. ప్రబంధకవిత శబ్దాలంకారములకు ప్రౌఢోక్తుల కిచ్చినంత ప్రాముఖ్యతను భావార్థములకీయలేదు. కావలసి తెచ్చిపెట్టుకొనిన యలంకారములు కల్పనలు కలిగియుంట కొన్ని ప్రబంధములు కృతకములై సహజకవితా మాధుర్యము గలిగియుండలేక పోయినవి. ఒకే మూసలో దిగిన వస్తువులవలె ప్రబంధములన్నియుఁ గన్పట్టుట కిదియే కారణము. ఈ కారణముచేతనే వసుచరిత్రానంతరము పిల్ల వసుచరిత్రలెన్నియో బయలువెడలినవి. కొన్ని ప్రబంధములు నానాఁటి తెలుఁగురాజుల వైభవము తెలిసికొననగును. ప్రాచీనాంధ్రదేశ వర్ణనము శ్రీనాథకృత భీమఖండమునఁ గొంతగలదు. తిక్కననాఁడు తెలుఁగుదనముతో వెలిఁగి ఆంధ్రజాతీయతను వెలార్చిన యాంధ్రకవిత ప్రబంధయుగమున తిరిగి సంస్కృత ప్రభావమునఁబడినది. ఎట్లులైనను ఆంధ్రసారస్వత చరిత్రలో ప్రబంధయుగము ముఖ్యతరమైనది, ప్రబంధకవులు పండితప్రకాండులు.

ప్రబంధయుగానంతర మాంధ్ర వాఙ్మయాభివృద్ధి కొంతసన్నగిలినను, కొన్ని నూతనమార్గములందు గన్పించుచున్నవి. శతకకవు లభివృద్ధిఁగాంచి శత సంఖ్యానీకము లగు శతకములను భక్తిపూరితములుగను, ఆత్మీయములుగను, కవితావిలసితములుగను వ్రాసిరి. ఆంధ్ర విమర్శకులు శతకవాఙ్మయము శ్రద్ధగాఁ జూచుట విచారకరమైన విషయము. ఇంతదనుక ప్రాచీనాంధ్రకవులను విశేషముగ నాకర్షింపని నాటకరచన యీ శతాబ్దమున వృద్ధిగాంచినది. వచనరచన కూడ ననేకవిధముల నాదరింపఁబడినది.

ఇంతవఱకు నాంధ్రవాఙ్మయ మభివృద్ధిగాంచుటకు ముఖ్యకారకులు నియోగు లనవచ్చును. ప్రాచీనకవులందఱును నియోగులగుటయే యిందులకుఁ గారణము. ఈకారణముచే నాంధ్రసారస్వతచరిత్రయందు నియోగి వంశములకు గౌరవస్థానము లభించుచున్నది.

ఇరువదియవ శతాబ్ది ప్రథమ పాదమున నాంధ్రసారస్వత మనేక విధముల నభివృద్ధినొంది

నది. పాండిత్య లోపము గల్గిన యుత్తమ రచనలనేకము లీయాధునిక యుగమునయున్నను, విలువగలవి కూడ గలవు. ముఖ్యముగ నాటకములు, నవలలు (Novels), ఏకాంకరూపకములు(One-act Plays), పటికథలు (Short Stories), వ్యాసములు (Essays), విమర్శనలు (Criticism), వివిధ విజ్ఞాన గ్రంథములవలన నాంధ్ర వాఙ్మయ మభివృద్ధి గాంచి భారతదేశ సాహిత్యములలో నుత్తమ స్థాన మాక్రమించుచున్నది. ఈ యభివృద్ధి కాంగ్ల సారస్వత ప్రభావము కూడ గొంత కారణ మనవచ్చును. ఈ శతాబ్ది సాహిత్యము ప్రజాదరణ పాత్రమై సామాన్య ప్రజా సాంఘిక జీవనమును వెలార్చి జాతీయతను ప్రతిబింబింపఁ గల్గుట ప్రశంసనీయము. పత్రికలు (Journals) కూడ సారస్వతమున కనేక విధములతోడ్పైనవి. భావన కానందము గలుగఁజేయు సౌందర్యనిధిగఁ గవిత నుపాసించి విలక్షణ ఛందో పద్ధతుల భావ ప్రధానములగు కావ్యము లీకాలమున రచింపఁబడుట ప్రశంసనీయము.

ఆకలి (క్షుధ) — శరీరపోషణకు గొంత యాహారము కావలసియుండును. ఆహారము లేకున్న శరీరమందలి శక్తియే బాధనొందిన దగును. శరీరమందలి వేడియే శరీరబలము. ఆవేడి దహించుకొను శక్తిగలదిగాన దహింపబడుటకేదేని యుండవలయును. శరీరమందలి వేడిచే దహింపబడుటకు, ఆహార మత్యవసరము. దహించుటనే జీర్ణమగుట యందుము. దహించుట యన రూపము మార్చుట. కర్రలు రూపము మారి బూడిద యగును. అట్లే ఆహారము దహింపఁబడి వేర్వేఱు రూపములందును. కర్రలు దహింపఁబడునట్టి వేడి శరీరమునందలియాహారమును జీర్ణముచేయుట కక్కరలేదు. కొంచెము వేడి చాలును. ఇదియే ఆహారము జీర్ణమగుట. శరీరమందంతటను వ్యాపించియున్న బలమనంబడు వేడి, కడుపునందు కొన్ని ద్రావకముల రూపమున నుండును. ఈ ద్రావకము పులుసు. ఇది దేని పయిబడునో దానిని దహింపగలదు. ఆహార పదార్థముల పయిబడునట్టి వాని జీర్ణమొనర్చెడిని. ఆహారపదార్థము శరీరమందలి వేడికి కావలసినప్పుడీ ద్రవము బయట పడును. ఆహార మట్టి సిద్ధముగ లేకున్న నది దేనికి తాకునో అత్తావుల మంటగ నుండును. దానినే మన మాకలి యగుచున్నదని తలంతుము. మన కాకలి లేకుండిన, శరీరమందలి వేడికి ఆహార మక్కర లేదని భావము. అత్తరి భుజించితిమేని సరిగా దహింపఁబడక, లోన పులిసి చెడిపోవును. దానిని యజీర్తియను కొందుము.

ఆకలి రుచి నెఱుఁగదు, నిద్ర సుఖ మెఱుఁగదు, అక్కర అవమానము నెఱుఁగదు — ఆంధ్రలోకోక్తి.

ఆకస్మికలక్షణపరీక్ష — (కాలవిజ్ఞాన శాస్త్రము చూడుఁడు) ఈ క్రిందిగుర్తులు వర్షమురాగల చిహ్నములని రెట్టవిద్వాంసుఁడు తనపరిశీలనవలన గనుఁగొనియెను: బెల్లపుకుండ, ఉప్పుకుండ చెమర్చుట, చీమలు గ్రుడ్లం గైకొని మెరకల కెక్కుట, కుండలదొంతివలె మేఘములు గాననగుట, చికిలి చేయుచున్నను ఆయుధములు త్రుప్పుపట్టుట, అడవియీగలు పసువులం జేరుట; కాకు లాకసమున నెగురుచుండుట, నీటినుండి చేపలు బైటకెగిరిపడుట, నీటికోళ్లు భూమిపై వ్రాలుట, నెమలి అఱచు కూయుట, నల్లచీమలు బారులుతీర్చి నడచుట, తూనీగలు ఎగురుచుండుట, కుక్క లిండ్లమీదను, చెఱువులకడం జేరి కూయుట, పిచికలు పచ్చికం దినుచుండుట, భూమియం దడుసుతావులు బుడబుడ మని పొంగుట, సర్పములు పొదరిండ్లపైకిఁ బ్రాకుట.

ఆకారో హ్రస్వో గుణాస్తు విపులాః — పొట్టివానికి పుట్టెడుబుద్ధులు అని తెలుఁగుసామెత కలదు. పిట్ట కొంచెము కూత ఘనము ననెడి సామెతకు నిదియే యర్థము

ఆకాశగరుడ — (తెల నాగదొండ, మురుదొండ, రాకాశిగడ్డ) లా Bryonia, epigoea ఇది తీగ గబ్బువాసనగల్గి ఎర్రని పండ్లుంగల్గి యుండును. చేఁదుగ నుండునది దుంపయు దీంచుక పులుపురుచియు, జిగటయుు గలది. గడ్డ పను వేలాడదీసినను దీనినుండి వ్రేళ్లు, మొక్కలు లేచును. తత్వమునుమార్చి మేలుకల్గించి క్రిములను హరించును విరేచనము గ జేయును సవాయి మొదలగు సుఖజాడ్యములను సర్పవిషమును హరించును రక్తగ్రహణి శమింప జేయును

ఆకాశమందలి రంగులు — నిజమున నాకాశమునందు కన్పించునవి ఆకాశపు రంగులు కానేరవు. చిన్నచిన్న త్రసరేణువులు రంగులబుగ్గి ఆకులలముల పరమాణువులు, పుష్పాదులు, కేసరములు మొదలగునవన్నియు వాయుపథమున చేరి ఆకాశమున కెగరగొట్టబడియుండుటచే గాలిగుడా నగుపడు ఆకాశమున రంగు రంగులు గన్పడెడిని దానికవ్వల సూర్యచంద్రులు ప్రకాశించుతరి మేఘముల ననహా నివి యిటులనే జూపట్టుడిని (మిణుగురియారోల్లాక చూడుఁడు)

ఆకాశము విరిగి తన్నమైబడకుండ తీరువపిట్ట కాళులంపైకెత్తిపరుండునట్లు — బుద్ధిహీనుని జాగ్రత్తయని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆకాశమునకు నిచ్చెనవేయ నెంచినట్లు — సాగనిపని యనిభావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆకాశముష్టి హననన్యాయము — ఆకాశమును పిడికిలితో గ్రుద్దబోవుట యని యర్థము నిరర్థకప్రయత్నమని భావము తన కున్న ద్వేషముతో గొప్పవారి నకారణముగ బాధించుటకీ న్యాయమును వాడుచుందురు

ఆకుపత్రికము — లా Cassia lignea తెల, Cinnamomum tamala సం తేజపత్ర, పాకరంజనపత్ర, లవంగచెట్టు ఆకులుగాన దీనిని లవంగపత్రకమనియు నందురు (లవంగచెట్టు చూడుఁడు)

ఆకూతీదేవి — సర్వతేజస్సుని భార్య, కుమారుని పేరు చక్షుర్మనువు ఇంకను ప్రజాపతులలో ఆకూతిప్రజాపతి యనియుం గలఁడు అతనిభార్య ప్రసూతీదేవి స్వాయంభువమనువునకు శతరూపయందు కల్గిన కుమార్తె మఱియు నా స్వాయంభువమనువునకు శతరూప యందు కల్గిన కుమార్తెలలోనే ఆకూతియనునామెయుం గలదు

ఆక్షునది — చక్షునది, ఇక్షునది, ఆముదారియానది చూడుఁడు

ఆక్లాండుద్వీపములు — పసిఫిక్కు మహాసముద్రపు దక్షిణదిశనున్న అగ్నిశిఖర పర్వతములుగల ద్వీపములు ఎవ్వరు వీటియందు నివసించుటలేదు. న్యూజీలండుకు దక్షిణముగ ౧౮౦ మైళ్లు దూరము ఇవియన్నియు న్యూజీలాండుకు జెందినవియే ఇందు పెద్ద ద్వీపము ఆక్లాండుద్వీపము అది ౩౦౦ చతురపు మైళ్లు దునియు, మొత్తమున నివియన్నియు 330 మైళ్ల వైశాల్యమనియుఁ జెప్పఁబడినది

ఆక్లీయన్ — న్యూమరికల్సు చూడుఁడు

ఆక్సిజెనుగాలి — ప్రాణవాయువు చూడుఁడు.

ఆక్సోమీటర్ — Telescope యొక్క-గాని, ఇతర optical instruments యొక్క-గాని, magnifying power కొలచు పరికరము నకు Auxometer అని పేరు

ఆక్షన్ — వాణిజ్యసంబంధ సంభాషా పదము (Auction) బహిరంగముగ నమ్ముట, ఎల్లరకుం తెలుపుచు బిగ్గరగ ధర నరచుచు దెలుపుచుండుట. వేలము ఇట్టుల వేలము వేయుచుండుట వ్యాపారముగాగలుగు వానికి auctioneer అని పేరు

ఆఖ్యాతానామర్థం బ్రువతాంశక్తిః సహకారిణీతి న్యాయము— చెప్పుచున్న దానిని వినువారు చక్కగా గ్రహించుచుండుట (సహకారిణీ శక్తి) క్రియల యొక్క పనియైన ర్పుట యనిభావము. శ్రద్ధగా వినుట కొంతవరకంగీకార సూచకమని ఇచ్చట యర్థము కొందఱు వ్యాఖ్యాతలు, వినలేని చెవిటివారు, గ్రహింపులేని అసమర్థులు ఇట్టి సందర్భములకు అనర్హులని తెల్పుచున్నారు. ఇంకను అప్రయత్న పూర్వకముగ గరాత్తు సంభవించిన ఫలితము జయము గాని, అపజయము (ఓటమి) గాని కాదని వ్యాఖ్యానము చేయఁబడి యుండెను సంగతి మాస్పున గుంచుకొనవలయును

ఆగమములు — ఆగమములు (ఆగమములన వచ్చినవని యర్థము) పరమేశ్వరునుండి వచ్చిన ధర్మములని భావము పరమేశ్వరుఁడే ధర్మములు వచించెనని దీని భావము. ఇవి శైవాగమములు సిద్ధాంతాగమములు ౨౮ ఇవి వేదసమ్మతములు పూర్వాగమములు ౧౫. ౧ కామికాగమము, ౨ యోగజము, ౩. చింత్యము, ౪ కారణాగమము, ౫ అజితాగమము, ౬. దీప్తాగమము, ౭ సూక్ష్మాగమము, ౮ సహస్రము, ౯ అంశుమానాగమము ౧౦. సుప్రభేదాగమము, ౧౧. విజయము, ౧౨. నిశ్వాసము, ౧౩ స్వాయంభువు, ౧౪ అనిలాగమము ఉత్తరాగమములు, ౧౪, ౧౫ వీరాగమము, ౧౬ రౌరవాగమము, ౧౭ మకుటము, ౧౮ విమలము, ౧౯ చంద్రజ్ఞానము, ౨౦ బింబాగమము, ౨౧ ప్రోద్గీతము, ౨౨ లలితము, ౨౩. సిద్ధాగమము, ౨౪ సంతానము, ౨౫ శర్వోక్తము, ౨౬ పారమేశ్వరము ౨౭. కిరణము, ౨౮. వాతులాగమము ఇందు మొదటి పది యాగమములు శివభేదములనియు, తక్కిన పదునెన్మిదియు రుద్రభేదములనియు పేరులంబరగెడిని ఇక వైష్ణవాగమములు పాంచరాత్రములని, వైఖానసములనియు ద్వివిధము

ఆగమ్మకాకి — ఆంధ్ర భాషాసాంప్రదాయార్థపదము. ఆదరించి చేరదీసి దిద్దితీర్పువారు లేక తిరుగుచుండువారిని గూర్చి ఆగమ్మకాకి వలె తిరుగుచుండె ననుచుందురు. కాని ఆగమ్మయెవ్వా పూర్వగాధయేమో సరిగా తెలియరాకున్నది.

ఆగస్టను సీజరు — సీజరు, అగస్టసు చక్రవర్తి చూడుఁడు

ఆగా లేక అగర్ (Aga or Agar) — ట్యూటానిక్కు పేరు (Love) మక్కువ అని యర్థము. పారశీకులయం దెక్కువ వాడుకగా నున్న మహమ్మదీయ పురుషనామము (శ్రీస్త్రీ నామములు చూడుఁడు)

అంగాశర (తీగ) — లా Memordica dioica సం మహాజాలీ, విషఘ్ని, కర్కోటకీ ఇది అడవిజాతితీగ దీని కాయలు కూరకుఁ బనికివచ్చుంగాన దీనికి వాడుకగలైను. అంగాశరకాయలు అగ్నిదీప్తినిచ్చి నేత్రములకు బలముగల్గించి త్రిదోషముల నుపశమింపఁజేయు ననియు, మూలవ్యాధి నివారించుననియు, తేలిక జీర్ణమై పథ్యముగ దనరుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఎక్కిళ్లు, శ్వాసకాసలు, గుల్మము, క్రిమిరోగము, ప్రమేహము, క్షయ, వ్రణములు, గళరోగములు నివారించునందురు. అంగారకర దుంపయొక్క గాని లేక ఆకుయొక్కగాని కషాయము దగ్గు, వగర్పు, జ్వరము, హృద్రోగములం గూడ నివారించునని చెప్పఁబడినది పైత్యము, వేడిచేయును ఆకు మూలశంఖవ్యాధిని నివారించును. విషములు హరించును అంగారకపుష్ప- మచ్చలు మచ్చలుగా బయలుదేరెడి కిలాసకుష్ఠువు రోగమును నివారించును జిహ్వయందు రుచిఁ గల్గించును అంగారకగుంప లేహ్యము- రక్తవిరేచనములు, రక్తముపడు మూలశంఖవ్యాధి, అతిసారముల నివారించును. అంగారకసమూలము కషాయముతీసి ప్రసవస్త్రీలకిచ్చిన ఋతురక్తము దలి మైలను చక్కఁగ వెడలించును ఈ జాతియందే గొప్పఅంగారకర లేక పోతుఅంగారకర యని యొక భేదజాతిగలదు దీనిదుంప, దుంప చూర్ణము, ఆకురసము, సర్పవిషము, ఎలుక కాటువిషముల నివారించుననియు, కంటియందు పుట్టెడు లూతమను వ్రణములను, భగంధర రోగమును, వ్రణములును, కఫవాతమును నివారించుననియు, దీని దుంపచూర్ణము కొంచముగ స్త్రీలఋతుకాలమునందు పచ్చిఆవుపాలతో లోనికిచ్చి, ఉప్పుకారములు మాన్పి పథ్యము నడపిన వంధ్యత్వము నివారణమగుననియుం జెప్పఁబడినది. ఈగొడ్డగాకర కాయలంగాయును. దీనికి సంస్కృతమున వంధ్యాకర్కోటకీ యనియు, దేవోశీశ్వర యనియుం బేర్లుకలవు.

'ఆగా' బిరుదము — తొల్లింట టర్కీ దేశమున జెనిస్సరీస్ అనఁబడిన పటాలముల గొప్ప సైన్యముండెడిది. దాని ప్రధానోద్యోగికి 'ఆగా' బిరుదముండెడిది ఇక్కాలమున నా పటాలము తీసివేయఁబడినది రాజ్యవిధానమును మారినది. ఆగా బిరుదము మాత్రము మహమ్మదీయులందు నామముగను, గౌరవార్థపదముగను వాడుకొనంబడుచున్నది

ఆగారిక్ (Agaric) — జర్మను భాషాపదమగు **Agarikon** పదమునుండి గల్గినది. దానికి ఫంగస్ అర్థము. కొన్ని మొక్కల ఆకుల వెక్క పట్టు తెల్లని ఫంగస్ జాతుల దోషములకు ఆతెగవే యగు కుక్కగొడుగులు(పుట్టకొక్కులు) మొదలగు ఫంగస్ జాతులకన్నిటికీ సాముదాయముగ ఆంగ్లవృక్షశాస్త్రమున (Botany యందు) వాడఁబడుపదము

ఆగియన్ స్టేబిల్ (Augean Stable) **Augeas** అను పేరుగల ఒక నరపతియొక్క పసువులశాల శుభ్రపర్చబడక చిరకాలము, మలమూత్రములతో నిండి యట్లె యుండెడిదట కాన చిరకాలముగ నపరిశుభ్రస్థితియందున్న దానిని **Augean Stable** అని ప్రసంగములందు వాడనారంభించిరట మరియు నాభూపతికి మూఁడువేల పసువు లుండెడివట హెర్క్యులిసను వాని నా పసువులశాలఁ యొక రోజులో శుభ్రపర్చుమని యారాజు నియమింప, నా హెర్క్యులిసు ఒక జలప్రవాహమును మరల్చి, ఆ గోశాల గుండా ప్రవహింపఁ జేసి, అట్లె ఒక దినములోపున దానిం బరిశుభ్రమగునట్లొనర్చెననియుం జెప్పబడినది ఆ జలప్రవాహము, అల్ఫియస్ నదినుండి యనియుంగూడ చెప్పఁబడినది

ఆగ్నేయపురాణము— ఇది యొక ఉపపురాణము, భృగుప్రోక్తము యజ్ఞములు మొదలగు నగ్ని విషయముల నెరింగించు పురాణము. దీని శ్లోకసంఖ్య పదునేను వేలు.

ఆగ్రా, అయోధ్య, సంయుక్త రాష్ట్రములు — దీనిని సంయుక్తరాష్ట్రము లనియు, యునైటెడ్ ప్రోవిన్సెస్సు ఆఫ ఆగ్రా అండ్ ఔడ్ అనియు, యునైటెడ్ప్రోవిన్సెస్స

నియుకూడ వాడుచున్నారు క్రీ. శ. ౧౮౭౭ లో యూరాష్ట్రపు ఏర్పాటు జరిగినది. అక్కడి North-western Provinces and Oudh అని పేరిడబడెను. అప్పటికి ఆగ్రా ప్రోవిన్సె నార్తు వెస్ట్రన్ ప్రోవిన్సనంబఋచుండెను. బంగాళ మున కిది వాయువ్య (North-west) దిశగా నుండుటయే దీనికిం గారణము. క్రీ. శ. ౧౯౦౧ లో నార్తు వెస్ట్రన్ ప్రాంటియర్ ప్రోవిన్సును వేరుగ నేర్పర్చుచో ఆ తొల్లింటిపేరును రద్దుపర్చి ఆగ్రా ప్రోవిన్సని వాడుచుండుట పొసగమైన నొసంగబడి యెను. సంయుక్తరాష్ట్రములు ౧౦౭౦౦ చతురపుమైళ్లి వైశాల్యముకలది. చదరపుమైలు నంకు ౪౮౫ జనులుండుట లెక్కింపబడినది (ఆగ్రాప్రోవిన్సు, అయోధ్యరాష్ట్రము చూడుడు) మరియుం గొందరాంగ్లేయోద్యోగులు యు. పి (U P) అనెదరు. ఇది ఆంగ్లమున United Provinces అనుటకు గురుతేకాని వేరుకాదు.

ఆగ్రా నగరము — తొల్లింట వ్రజ మండలవనముల లో గ్రణ మనంబడిన యిత్తావు గల నగరము. ఇప్పు డాగ్రాయనంబరగుచున్నది. దీని చరిత్ర తర్వాతకాలమున ఢిల్లీసుల్తానుల ఢెల్లీ యరాదుగాని లోడీవాశపు ప్రభువులకిది రాజ ధానిగ నుండెను. వారినే పానిపట్టుకడ జరిగిన సంగరమున బేబరు చక్రవర్తి యోడించి రాజ్య మాక్రమించెను. ఆగ్రానగరముయొక్క ఇప్పటి యాకారరూపములు ఇందుమించు మొగలాయి చక్రవర్తులగు అక్బరు, జహంగీరు, షాజహానుల వల్లను పిదప ఆంగ్ల ప్రభుత్వమువారి వలనను గల్గినవి.

పానిపట్టు యుద్ధమున నీ రాజ్యము స్వాధీన మైనపిదప బేబరు సుతుడు హుమాయూనునకు కోహినూరు వజ్రము ఈ యూరునందే గ్వాలి యరుసంస్థానపు రాజకుటుంబమువారిచే కానుకగ నొసంగబడెను. క్రీ. శ. ౧౫౩౦ డిశంబరు ౨౬ వ తేదిని బేబరిటనేమరణించెంగాని యాయన శరీరము కాబూలునకుం గొంపోబడి, అట గోరిచేయబడియెను. హుమయూనునకుఆగ్రాతో ఇతర సంబంధములు గాన్పింపవు. తరువాత నక్బరు చక్రవర్తి క్రీ. శ. ౧౫౫౫ లో తనరాజ ధానిని ఆగ్రాకు ఢిల్లీనుండి మార్చెను. అక్బరు రాజపుత్రస్థానపు ఉమర్కోటయందొక చెట్టుక్రింద ౧౫౪౨ అక్టోబరు ౧౫ తేదీని జనించినవాడు. తల్లిపేరు హమీదా. ఈమె పారసీకదేశపు వనిత. తండ్రి యనంతరము తన పదునాల్గవ సంవత్సరమున ఢిల్లీయందు సింహాసనమెక్కి, అట నేడుసంవత్సరములుపాలించి, రాజధానిని ఆగ్రాకు మార్చెను. తోడనే యమునాతీరమున నిప్పు డున్న కోటంగట్టెను. మైలున్నర పొడవుకలదు. కోటలలో ప్రపంచము నిది నిరుపమానమైనదిగ చెప్పబడుచున్నది.

కోటగోడ ౭౦ ఎత్తు డెబ్బది యడుగులుండును. ఈ కోట యధికారస్థానముగా కాబూలుమొదలు దక్కావరకును, కాశ్మీరము మొదలు దక్షిణ మున అహమద్నగరువరకు నుండిన రాజ్యము పాలింపబడెను.

అక్బరునకు సంతానముగలుగుట యాలస్యమై ఆగ్రానుండి కొంతదూరమునంగల శిక్రియనుగ్రామ మున వసించుచుండిన షేకు సలీమ్‌చిస్తి యనంబడు నొక మహాత్ముని వరప్రసాదముగ జహంగీరు జనించె. మిగుల యుప్పొంగి అక్బరు శిక్రీయందు తనరాజధాని నేర్పర్చుకొనియెను. కాని అక్బరు మరణానంతరము ఎబది సంవత్సరములలో నది వదలివేయబడి తిరుగా నాగ్రాకే చేర్చబడెను. తర్వాత జహంగీరును, ఆయనకుంబిదప షాజహా నును ఆగ్రాయందలి పెక్కు కట్టడములంగట్టించిరి. అక్బరు గోరీ చాల పెద్దది. అది ఆగ్రాకైదుమైళ్ల దూరమున నున్నది. చూడదగిన గొప్పకట్టడము. ఆగ్రాకోటలోని మార్బలు కట్టడములందు కొన్ని

మహలును, ఢిల్లీలోని జుమ్మామసీదును కట్టిన వాఁడు షాజహానుచక్రవర్తియే (ఫతేపూరు శిక్రీ చూడుఁడు). తాజమహల్ పగటియందు రాత్రి యందు కూడ చూడదగినది. అక్కాలపు జనులకు ప్రయాణమార్గములలో ప్రధానమైయుండిన యమునానదియు దానిమార్గమును తన స్వాధీనము నందుంచుకొన నగ్బరుచక్రవర్తి యాతావున తన దుర్గమును నిర్మించియుండనోపు. ఆగ్రా ను చూడఁదగిన తావులు చాలకలవు వానిలో యిది కిది తావుకాక

ఆగ్రాప్రోవిన్సు — దీని కుత్తరము హిమాలయము అయోధ్యరాష్ట్రము, నేపాల దేశము, తూర్పున బీహారుదేశము దక్షిణమున రీవా బుందేలుఖండము గ్వాలియరు స్థానము, పశ్చిమముగ రాజపుత్రస్థానము, పంజాబుదేశమును ఎల్లలు (ఆగ్రా, అయోధ్య సంయుక్తరాష్ట్రములు చూడుఁడు) వైశాల్యము ౮౩౦౦౦ చతురపుమైళ్లు ఇండియాదేశమంతటిలో శ్రేష్ఠభాగము ఇంకన్న కనూజపురము కొల్లిం కన్యాకుబ్జ దేశమునకు రాజధానిగ నుండినది పిదప జయచంద్రునకు (పృథ్వీరాజు ప్రతిస్పర్థి) రాజధానిగ నుండిన పురము ఆగ్రాపురము (తొల్లింటి యగ్రవనము) ఒకప్పుడు మొగలాయి చక్రవర్తులకు రాజధానిగ నుండినది క్రీ. శ. ౧౭౭౫ లో బనారసు నగరము బ్రిటీషువారికి వశమయ్యెను గత ౧౯వ శతాబ్దారంభకాలమున ఇతరజిల్లాలు బ్రిటీషు పరిపాలనకు చేర్పఁబడెను క్రీ. శ. ౧౮౭౭ లో ఆగ్రాప్రోవిన్సు, అయోధ్యప్రోవిన్సునకు చేర్పఁబడి ఏకపరిపాలనకుఁ దేఁబడెను.

దేశము గొప్ప సమతలప్రదేశము, గంగా యమునా నదులును, వాని యుపనదులును, దేశమునుండి ప్రవహించు నదులు గంగాయమునల నడుమనున్న దోఆబు మిక్కిల ప్రాముఖ్యమైనది నీటికాల్వలు దేశముగా దలంచుట గంగాయమునా జలముల నవ్వారిగఁ బ్రవహించు చేయు సస్యానుకూలమై యున్న దేశముగ నున్నది హరిద్వారమునకు దక్షిణమున మహారాష్ట్రపు (సముద్రమట్టముపై ౧౦౦౦ అడుగుల ఎత్తు) నుండి (౩౪౮ అడుగుల ఎత్తునున్న) బనారసు నగరము వరకు, ఈదేశ మేటవాలుగ నున్నది శివాలిక్ (సపాదలక్ష) పర్వతములు గంగానదికిని యమునా (ఇప్పటి బీయాస్) నదికిని నడుమనున్నవి రామ గంగానది ఉత్తరమునుండియు, వేత్రవతీనది (ఇప్పటి బేత్వా) దక్షిణమునుండి గంగానది మొగ సంగమించెడి యుపనదులు గోధుమలు, గనగసాలు నూనెగింజలు ఎటలు నీలిగడ్డ, చెఱకు ప్రత్తి తేయాకు మొదలగు పంటలు నిర్వారిగఁ బండుచున్నవి వర్షము లెక్కువ లేకున్నను కాలువల నీరు సమృద్ధిగాఁ గల దేశము హిందువులు వారి దీభాషను మహమ్మదీయులు ఉరుదు భాషను మాట్లాడుదురు ఆగ్రాప్రోవిన్సునందు డివిజనులు కలవు అవి జిల్లాలుగ విభజింపఁబడి యున్నవి

ఇవి ౧ ఆగ్రాడివిజను ౨ ఝాన్సీడివిజను, ౩ బనారసుడివిజను, ౪ అలహాబాదుడివిజను, ౫ మీరటుడివిజను ౬ కుమాన్‌డివిజను, ౭ గోరఖ్‌పూరు డివిజను

ఆగ్రాయణ గోత్రము — నిఘృవ (గణము చూడుఁడు).

ఆగ్రాయణ పౌర్ణమి — అగ్రాయణ మనిన జూదము, పాచికలాట కౌముద పౌర్ణమి. (జూదముల పౌర్ణమి చూడుఁడు)

ఆచరణీయములు లేక ఆచరణచతుష్టయము — ౧ శ్రవణము శ్రద్ధగా వినుట, ౨ చింతనము విన్నదానిని పిదప తిరిగి

తిరిగి తలపోయుట 3 నిశ్చయము తలపోసిన దానిం దనమనస్సున స్థిరపరచుకొనుట 4 నిష్ఠ మనస్సున స్థిరపరచుకొనిన దానిని తనకు నియతిగ నేర్పరచుకొని యాచరింపఁ బూనుట లేక స్థిరపరచుకొనిన దానిని తాను వాడుకొను చుండుట.

ఆచరణీయకృత్యములు — ౮ (శైవ ధర్మమున నిత్యకృత్యములు) శ్లో రుద్రాక్షధారణం భస్మ ధారణ లింగమర్చనమ్ శ్రీమత్షడక్షరీమ తో పాసనా పర పూజ మ గురుపూజా చల గార్పనాదిక మైక్య భావనా ౧ భస్మ ౨ రుద్రాక్ష ధారణలు 3 లింగార్చన ౪ షడక్షరీ మంత్రజపము, ౫ గురు ౬ చరపూజలు ౭ శివ పూజాదులు ౮ ఐక్య భావన ఈ ఎనిమిదియు శైవ ధర్మ నిత్య కృత్యములు

ఆచారకాండము — ధర్మశాస్త్రములగు విజ్ఞానేశ్వరీయములోని ఒక కాండము ఇది చతుర్వర్ణములకు విధ్యుక్తాచార ధర్మములు వివరింపఁబడినది. ఇందలి గర్భాధాన పుంసవన సీమంత గర్భదోష నివారణకర్మలు జాతకర్మనామకరణ చౌలోపనయనాది విధాయక కర్మలు మొదలగు వి వివరింపఁబడి వి

ఆచారః ప్రథమోధర్మః — సనాతనముగా నడచుచున్న నాచారము మొదట ధర్మమని భావము (ఇది సంస్కృత భాషయందలి లోకోక్తి

ఆచారమున కంతమూ లేదు, అనాచారమున కాదియూ లేదు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఆచెన్ హిలింగుస్టా— ఛార్లేమాగాన్ చక్రవర్తి రాజధాని చూడుఁడు

ఆజ్ఞా చక్రము — ఇది యోగశాస్త్రమున శరీరమందలి షట్చక్రములలో నారవది. భ్రూమధ్యమున (కనుబొమలనడుమ) సుషుమ్నా నాడియందున్నది దీనిం ద్రికూట మనియు సంగురు ఇట శంభుఁడు లేక పరమశివుం డధిదైవతముగను (ఇది హంసరూపమువలె నుండునవి), హాకినీశక్తిగను ప్రణవమగు ఓంకారము బీజాక్షరముగను ఈ చక్రమునందు చెప్పఁబడినది ఇది భౌతికశరీరమందలి మనస్సుతో సంబంధము కలదనియు ఇట రెండు యోగనాడులు కలవనియు ఇట హాం క్షం అను ధ్వను లుత్పన్నమగుచుండుననియు దీనిని రుద్రగ్రంధి యని నామాంతరమనియు చెప్పఁబడినది ఆజ్ఞాచక్రము పూర్ణచంద్రబింబమును బోలి శ్వేతవర్ణముగ నుండుననియు బిందు నాద శక్తులిం దుండుననియు మహాలోక సంబంధమనియు ఇట ధారణ మొనర్చిన కర్మనాశమగుననియు జీవన్ముక్తి సిద్ధించుననియు అష్టమహాసిద్ధులు, ద్వాత్రింశ (32) ల్లఘుసిద్ధులు స్వాధీనమగుననియు జ్ఞానయోగులు ప్రణవధారణ మొనర్తురనియు చెప్ప బడినది ఆంగ్లవైద్య విద్యావిశారదులు Cavernous Plexus అని పేరిడిన నాడికడ నీచక్రస్థానముండుననియు, ఇది మస్తిష్కసంబంధమనియు గుడ్రని యాకారము కలదనియు సంకల్పవికల్పములకు తావనియు, ఐతరేయులి గమనియు ఈ చక్రము వివరింపబడినది ఈ చక్రమునందు అజప దినమునకు వేయి జపము జరుగుననియు చెప్పఁబడినది

ఆటమ్నల్ ఈక్వినాక్స్ (Autumnal Equinox) — సీజన్సు చూడుడు, ఈక్వినాక్స్ చూడుడు.

ఆటలమ్మ వ్యాధి (Chicken Pox)

ఇది మశూచికము బోలిన వ్యాధి అంత బలకరమైనది, అపాయకరమైనది కూడ కాదు. దానియందు వలెనె తొలుత తలనొప్పి, జ్వరము

కల్గిగాని, ఏదో యొకటి కల్గిగాని ఒక్కొకతావున కలుగకుండగాని సంభవింపవచ్చును మరియు మశూచికమువలెనె శరీరమంతయు పొక్కులు కల్గుంగాని, ఇవి చాల తక్కువగను, తేలికగను నుండును. ఇది మూడు లేక ఐదు దినములలో దిగిపోవును దానివలనె పొక్కులు ఎండి రాలి పోవుట సంభవించును కొందరు బాలురు ఆడుకొనుచునే యుండగ, జ్వరము తగులకుండగనే సంభవించుటచే నలతలకనగ నివారణమగును ఇది అంటువ్యాధియగుట జాగ్రత్తగొనవలసియుండును వేపఆకు పసుపు దీనికొక నివారకములు రోగి స్పర్శమువలన ని రోగము వ్యాపించుచుండును ఈవ్యాధి కుర్రినపైని శరీరమున వచ్చుచుండు (అంటువ్యాధులు సూక్ష్మజీవులు, మశూచికము చూడుడు) ఈవ్యాధి కోడిపిల్లలకుం గూడ తగులుచుండు. దానిబట్టి ఆంగ్లమున చికన్ పాక్సు అని పేరయ్యెను.

ఆటోగ్రాఫీ (Autography) — ఒకని స్వదస్తూరిగాని, చిత్రముగాని వ్రాతకోలికవలెనే ఒక కర్రపై లేక లోహపురేకు మొదలగు వానిపై చెక్కి, యట్లే పెక్కు ముద్రించవచ్చును అట్లు రచించుట.

ఆట్మోమీటర్ (Atmometer) — జర్మను భాషయందు ఆట్మస్ (Atmos) అనగ నీటియావిరి యర్థము మీట్రన్ (Metron) అనగ కొలచుట. నీరు ఆవిరిగ మారుచుండు పరిమాణపు లెక్కందెలుపు పరికరము

ఆడఁబోయిన తీర్థ మెదురుగా వచ్చినట్లు — అదృష్టమని భావము. ఆంధ్ర లోకోక్తి.

ఆడతీర — తీర చూడుడు.

ఆడలేక మద్దెల ఓటిదన్నట్లు — అనగా తన యసమర్థతను పరికరములపైఁగాని, యన్యులపైఁగాని పెట్టుట దెల్పునపుడు ఆంధ్ర లోకోక్తి.

ఆడాలు — లా. Arabis chinensis ఆడాలు ఆవాలవలెనే యుండును సౌమ్యమగు కారము చేయుననియు, పైకి పట్టువేసిన కలుకు దెబ్బలు, గుండెలు, ప్రక్కలు, ఇంక నిట్టితావుల గల నొప్పులలో రక్తము గూడుకట్టిన బాధలు నివారించి కరిగించునని చెప్పబడినది. గర్భిణీ స్త్రీలకధికముగ నీయరాదు ఇచ్చిన గర్భ పాతము కల్గించునని

ఆడిటరు (Auditor) — లెక్కలను పరిశీలించి అవి సరిగా నున్నయవి గాని లేక లేనివి గాని దెల్పు నాతఁడు. గొప్ప గొప్ప వర్తకసంస్థలు ఏటేట కొకసారి ఆడిటరు పరిశీలకుల చేత లెక్కలను పరీక్షింప జేయుట యవసరమని తలంచుచున్నారు జాయింటు స్టాకు కంపెనీల లెక్కల కాడిట్పరిశీలన ధర్మమును, శాసనము విధించుచున్నది పరిశీలనకు ఆడిటింగు (Auditing) అని పేరు అన్ని కాగితములు, అన్ని పుస్తకములు ఆడిటరుకు చూపి తీరవలసి యుండును. లెక్కలు సరిగాను దీని అంకములు గా నున్నవని వ్రాసి ఆడిటరు సంతకము చేయును లేకున్న, కల దోషములను, తేడాలను, తప్పులను వివరించి చూపి సంతకము చేయుచుండును.

ఆడిఫోన్ (Audiphone) — చెవుడు గలవారికి వినిపింపఁజేయు పరికరము. ఇది పండ్లకడ చేర్పఁబడి, పండ్ల గుండా, ఎముకల గుండా మెదడునకు చేరి వినిపింపజేయునని చెప్పఁబడినది.

ఆడియోమీటర్ — ఒక టెలిఫోను (Telephone) న కమర్చి యొకని యొక్క కర్ణేంద్రియమునకుగల శ్రవణ శక్తి ఎంతబలముగ నున్నదో కొలచు పరికరము.

ఆదేశాలు పాడేనోరు ఊరుకోన లేవు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆధకము (కుంచము) — నాల్గుశేరులు (ఆయుర్వేదమానము చూడుడు)

ఆతతాయి — ఆతతాయి అనగా విషముపెట్టి చంపువాడని సర్వసాధారణముగ నర్థము. శుక్రాదివారిని షడాతతాయి లందురు, ౧. విషముపెట్టి చంపుగుర్తాగ్గుడు, ౨ ఇండ్లు గాల్చుదుర్మతి, ౩ ఆయుధములతో పైకురికి కలియబడి బాధించుకర్రూరుడు, ౪. ధనమపహరించు దస్యుడు, ౫. భూమినాక్రమించు దుర్జనుడు, ౬ అన్యస్త్రీలను బలాత్కారముగ చెరపట్టి లేవదీసుకొనిపోవు దుర్మతి శ్లో। అగ్నిదో గరదశ్చైవ శస్త్రపాణిర్ధనాపహః। క్షేత్ర దారాపహారీచ। షడైతే ఆతతాయినః। ఆతతాయివచ్చినచో నాలోచింపక వాని వధింప వలసినదనియు, ఆతతాయిని జంపుటవలన జంపి వానికి దోషము నుగలుగదనియు వచించి యున్నారు. అంగనంతపాపులని వ్యక్తమగుచున్నది "ఆతతాయినమాయాంతం హన్యా దేవావిచారయన్। నాతతాయివధే దోషోహంతు ర్భవతికశ్చన"

ఆతవగోత్రము — నిధృవగణము చూడుడు.

ఆతపత్రరేఖ (గొడుగు) — దీనిని దండసహితాతపత్రరేఖ యనియు నందురు (పురుష సాముద్రికము చూడుడు. స్త్రీసాముద్రికము చూడుడు)

ఆతపస్నానము (Sunbath) — సూర్యాగ్రకిరణచికిత్స చూడుడు

ఆతురే నియమోనాస్తి — ఆతురత (నిదానము లేకపోవుట) గలవానికి నియమ ముండదని భావము. ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి

ఆత్మ — ఆత్మయన చైతన్యస్వరూపము. ఇది సర్వసాధారణముగ నగు అర్థము. ఇది జీవాత్మ, పరమాత్మ యని ద్వివిధముగ నుండును. జీవాత్మ యన ప్రాణమనియు, పరమాత్మ యన ప్రాణములకు మూలస్థాన మైనదగు పరమేశ్వరుండనియు సర్వసాధారణముగ శాస్త్రములందు వాడిరి ఇంక పరమేశ్వరు నంగీకరించని బౌద్ధ మతస్థులు మొదలగువారు ఆత్మను బుద్ధి యని గాని, మనస్సనిగాని వారలకనుకూలమగునట్లు వాడిరి

ఆత్మచ్ఛిద్రంనపశ్యంతిపరచ్ఛిద్రానుసారిణః — ఇది సంస్కృత భాషయందలి లోకోక్తి ఇతరుల తప్పుల నెన్నువారు తమ తప్పులగు గాంచుకొనరని భావము.

ఆత్మభవ గోత్రము — కపిఊపగణము చూడుడు

ఆత్మానందము — ఆనందములు చూడుడు

ఆత్మానాత్మవివేకము — దీనికి నిత్యానిత్యవివేకము అని పేరు సాధనచతుష్టయము చూడుడు

ఆత్రేయగణము — ఇది అత్రిమహర్షి సంతతిమొదలి కొక గణము ఇందు నూటపండ్రెండు గోత్రములు కలవు

బోధాయనసూత్రోక్త గోత్రములు (౫౩) - ౧ అంగిమా, ౨. అత్రి, ౩ అరుణాత్రేయ, ౪. ఆత్రేయ, ౫ ఇంద్రాతిథి, ౬. ఔద్గాలకి, ౭. కాలాయని ౮. కావిష్ఠర, ౯. కార్ష్ణాయని, ౧౦. కృష్ణాత్రేయ, ౧౧ కాద్రేయ, ౧౨. గాధిపతి, ౧౩. గోపవన్య, ౧౪ గోబేయ

౧౫ గారగి, ౧౬ గార్గ్రీవి, ౧౭ గారాత్రేయ, ౧౮ చంద్రాతిథి, ౧౯ ఛందోగి, ౨౦ భాగల, ౨౧ ఛాంది, ౨౨ తృణబిందు, ౨౩ దత్తాత్రేయ, ౨౪ దాక్షి, ౨౫ ద్రోణనాథ, ౨౬ దారాంగి, ౨౭ నంగి, ౨౮ నీలాత్రేయ, ౨౯ నీలాయన, ౩౦ పుష్పి, ౩౧ పౌష్టిక, ౩౨ బాలేయ, ౩౩ భాగల, ౩౪ భాంగలి, ౩౫ భూమి, ౩౬ భారద్వాజాయన ౩౭ మహాత్రేయ, ౩౮ మాలరుచ, ౩౯ మాహులి, ౪౦ వామరథ్య, ౪౧ వ్యాలి, ౪౨ వైతభావి, ౪౩ వైదేహ, ౪౪ శ్యామాత్రేయ, ౪౫ శిశుపాల, ౪౬ శ్వేతాత్రేయ, ౪౭ శోద్రేయ, ౪౮ సంచవ్యాని, ౪౯ సాకేతాయన, ౫౦ సుపుష్పి, ౫౧ సోమచ్ఛరాల, ౫౨ సౌగయ, ౫౩ సౌరగి

శాత్యాయన సూత్రోక్తగోత్రములు (౧౯) ౧ ఆహాయన, ౨ ఔపస, ౩ కైరజి, ౪ గోపవన, ౫ జానకి, ౬ చైత్రాయణ, ౭ నైలేయ, ౮ పంచజన, ౯ భాగమా, ౧౦ బాహుతంత్రి, ౧౧ బాహుమిత్ర, ౧౨ విదర్భి, ౧౩ వైలేయ, ౧౪ శాక, ౧౫ శాంఖరి, ౧౬ శౌనకర్ణి, ౧౭ శ్వేతకి, ౧౮ సౌభృతి ౧౯ హార్యశ్వ

మాత్స్యసూత్రోక్త గోత్రములు (౧౨) ౧ ఆర్ష్యపథ, ౨ ఉద్గరగ్రీవి, ౩ కానజిహ్వ, ౪ గాణిపథ, ౫ గార్వన్య, ౬ జగలద, ౭ భాగలి, ౮ వైడాలి, ౯ శాకటాయన, ౧౦ సాంఖ్యేయ, ౧౧ సారాకగ, ౧౨ సౌత్కవర

ఇతరగ్రంథోక్త గోత్రములు (౨౮)-౧ అర్ఘాయన, ౨ ఔలిథి, ౩ ఔపమిత్య, ౪ కృష్ణచేంద్రి, ౫ గణపతి, ౬ చైత్రేయ, ౭ దార్ఘ్య, ౮ దులాథ, ౯ సమధత్రి, ౧౦ నిశాయన, ౧౧ పాదఖాత, ౧౨ పౌర్వతిక, ౧౩ బాదంతి, ౧౪ బాదర్యాయన, ౧౫ బాహ్యాతర, ౧౬ బాహులి, ౧౭ మతంగ, ౧౮ మద్రణ, ౧౯ రాథుని, ౨౦ రిమమ, ౨౧ వైశాఖ, ౨౨ వైశ్వానికి, ౨౩ శకిలాకి, ౨౪ శాకలి, ౨౫ శాధూలకి, ౨౬ స్వస్తికృత్ ౨౭ సాత్యకి, ౨౮ సాత్వకి. ఈ ఆత్రేయగణమందలి ౧౧౨ గోత్రములకు ప్రవరరూపమొకటే. ఆత్రేయ, అర్చనానస, శ్యావాశ్వ

ఆత్రేయగోత్రము — ఆత్రేయగణము చూడుడు

ఆత్రేయర్షిగోత్రము — (శిష్టకరణములు చూడుడు) ఈగోత్రమువారికి బ్రహ్మర్షి అత్రియనియు ప్రవర, ఆత్రేయ, అర్చనానస, శ్యావాశ్వయనియు చెప్పబడినది శిష్టకరణములలో కొందవలసవారు ములగవల్సవారు, వాడ్రంగివారను ఇంటిపేర్లు గలవారీగోత్రజులై యున్నారు

ఆత్రేయాయణగోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుడు

ఆత్రేయినది — బంగాళదేశమున రాజషాహిమండలమున మాండాయనంబడిన గ్రామము ప్రక్కనుబడి ప్రవహించు నదికి ఆత్రేయి యని పేరు అట శ్రీరామనవమికి యాత్ర జరుగునట దినాజపూరు మండలముగుండా ఆత్రేయీనది ప్రవహించెడిని. శ్రీ స్థానదియందు జన్మించును. ఆత్రేయీనదిని గూర్చిన ప్రశంస కామాఖ్య తంత్రము, ఏడవ అధ్యాయమున కలదు.

ఆదమ్ (Adam) — యూద మతస్థులకు, క్రీస్తుమతస్థులకు, మహమ్మదీయ మతస్థులకు మూలపురుషుడు. మహమ్మదీయులకు మొదటి ప్రవక్త భార్య ఈవు, కుమారులు ఆబెల్ కెయిన్ అను వారలు. దేవునివలన ఈడెన్ తోటలో నుంచబడెను విజ్ఞానమొసంగు

వృక్షపుపండ్లు తప్ప తక్కినవి తినవచ్చునని యాజ్ఞాపింపబడి, ఆయాజ్ఞ మీరి స్వర్గమునుండి బహిష్కరింపఁబడిరనియు, అతఁడు సిలనునందలి ఆడమ్సుపీక్ (సామంతకూట పర్వతశిఖరము) న బడెనట. అట తపంబాచర్చి దిగి వచ్చి ఏడమ్సు బ్రిడ్జి అనంబడు ఇసుకగట్టుపై నడచి సముద్రముం దాటి భరతదేశమున భార్యం గలుసుకొనెనని బైబిలునందు చెప్పఁబడినది.

ఆదమ్మైత్రైగమహమ్మదీయులు — ఆఫ్రిడీ తెగ మహమ్మదీయులు చూడుఁడు

ఆదాము — ఏడమ్ చూడుఁడు

ఆదాముహవ్వలువసించుతోట — ఏడమ్సుగార్డెన్ (అనంబడిన) ప్రదేశము చూడుఁడు.

ఆదికాలపు (ప్రపంచమందలి గొప్ప వింతలు (Seven Wonders of the World, Old Ages) — ౧ ఈజిప్టుదేశము లోని పిరామిడ్లు ౨. బేబిలన్‌నగరపు ఉద్యానవనము, ౩ మాసోలియస్ సమాధి, ౪ (ఎఫిసస్సునగరపు) డయానాదేవళము, ౫ రోడ్సు పురమందలి గొప్ప సూర్యవిగ్రహము, ౬ (ఫిడియస్‌జోన్ రచించిన) జ్యూపిటర్ విగ్రహము, ౭ ఈజిప్టుదేశమందలి ఫరాస్‌భవనము (బంగారు భవనము) ఇవి యాదికాలమున ప్రపంచము నందు సప్తమహాశ్చర్యకరములగు నిర్మాణములని చెప్పంబడినవి పిదప ఒక కవి ఆంగ్లమున పద్యముగ జేసెను ఇవి ఆదికాలపు వింతలు (Wonders) గఁ జెప్పఁబడినవి (ఆయారావు లంగు చూడుఁడు) మధ్యకాలములందిట్టివే ఏడు చెప్పఁబడినవి అమెరికాదేశస్థులు ఇట్టివే ఏడు వింతలు చెప్పుచున్నారు

ఆదితాళము — తాళములు చూడుఁడు

ఆదిత్యగణము (ద్వాదశాదిత్యులు) — ౧ ధాత (పాఠాంతరమున అజుఁడని చెప్పఁబడిన వాఁడు), ౨ మిత్రుఁడు ౩ ఆర్యముఁడు ౪ శక్రుఁడు (పాఠాంతరమున పర్జన్యుఁడని చెప్పఁబడినవాఁడు), ౫ వరుణుఁడు, ౬ అంశుమంతుఁడు (పాఠాంతరమున ఇంద్రుఁడని చెప్పఁబడినవాఁడు), ౭ భగుఁడు, ౮. వివస్వంతుఁడు, ౯ పూషుఁడు, ౧౦ సవిత (పాఠాంతరమున అర్కుఁడని చెప్పఁబడినవాఁడు), ౧౧ త్వష్ట్రు ౧౨. విష్ణువు. వైవస్వతమన్వంతరమున శక్రుఁడు విష్ణువు ఆదిత్యులుగనుండి చతుర్మన్వంతరమున తుషితులైరని చెప్పఁబడియున్నది కల్పాదియందు పద్రెండుగురు దేవర్షులు సృష్టింపఁబడిరనియు, వారికి జయులని పేరుండెననియు, వారు సృష్టికి వ్యతిరేకులై బ్రహ్మచే ఎనిమన్వంతరమునందు తిరుగతిరుగ జన్మించుచుండుటకు శపింపఁబడిరనియు, వారే ద్వాదశాదిత్యులుగ జన్మించిన వారనియు చెప్పఁబడినది పిరి నామములు సూర్యునకుఁ గూడ నామాంతరములుగ వాడుచున్నారు ఆదిత్యులు నవదేవతాగణములలోని వారు. (పితృగణము చూడుఁడు)

ఆదిత్యగతిన్యాయము — సూర్యుఁడు తిరుగుట కని యర్థము. చేయుచున్నట్టు కనపడక పని నడిపింపగ జేయుటం దెల్పు న్యాయము

ఆదిత్యసేనగణము — ఇది విశ్వబ్రాహ్మణులయం దొక గణము ఇందైదు గోత్రములు చెప్పఁబడినవి (ప్రణవశాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుఁడు) ౧. ఆదిత్యసేన గోత్రము- ఆదిత్యసేన, తపనీయ, అర్వంత (త్రయార్షేయ ప్రవర) ౨. అర్వాంతర్షి గోత్రము- తపనీయ, అర్చిత, ప్రార్చిత, ప్రియమేధస, అర్వంత (పంచార్షేయ ప్రవర). ౩ అర్చితర్షి గోత్రము- అర్చిత, ప్రార్చిత, ప్రియమేధస (త్రయార్షేయప్రవర) ౪. కర్దమ గోత్రము- అర్వంత, రవిరశ్మి, కర్దమ

(త్రయార్షేయప్రవర) ౫. పరార్చిత ఋగోత్రము- కర్దమ, రవిరస్మి, ఆర్వాంత, ప్రియమేధస ప్రార్చిత, (పంచార్షేయప్రవర)

ఆదిద్రావిడి క్షేత్రము — అశేజ్ఞగరు సెటిల్మెంటు చూడుడు.

ఆదిపచ్చఘనా — ఇది యొక ఓషధి. దీనిని శునశ్శేఫ మని కొందఱనెదరు. ఇది పైత్యము జేసి, సమస్త వాతములను, సర్వదోషములను నివారించి సర్వాంగములకు వేడి చేయుననియు చెప్పఁబడినది

ఆదిల్ వంశనృపులు — తొల్లింట బహామనీరాజ్యము క్రీ. శ. ౧౪౮౯ లో ఐదు చిన్న రాజ్యములుగ చీలుటతో నేర్పడిన రాజ్యములలో నొకటియగు బీజపూర్ రాజ్యము నేలిన మునల్మాను నృపులు. వీరిలో యూసూప్ ఆదిల్షా, అలీ ఆదిల్షా మహమ్మదు, ఆదిల్షా మొదలగువారు పేర్కొనఁ బడఁదగినవారు.

ఆదివారము (Sunday) — ఇది ఆదిత్యవారమను పదమునుండిక్లుప్తపర్చఁబడినది వారమునందలి మొదటిదినమని హిందువులు వాడుదురు సూర్యప్రతిపాదకమైన దినముగ నెంచుదురు (మాఘమాసమందివి చాల ముఖ్యముగు పవిత్రదినములు)

క్రైస్తవులు వారమునందు కడదినమనియు, జహోవాదేవుఁడు గత ఆరుదినములందు సృష్టియొనర్చి ఏడవదియగు ఆదివారమున విశ్రాంతి గొనెంగాన దీనికి సేబతని పేరుగల్గెననియునందురు ఆదిని వారి పూర్వులు క్రైస్తవులు కాకమున్ను దీనిని వారమున మొదటి దినముగ నెంచి, ఆదినమున సూర్యునారాధించుచుండిరందురు. బైబిలునం దిది కడదినముగఁ జెప్పఁబడినది బైబిలునందు మనుష్యుల కేర్పరుపఁబడెంగాని మనుష్యులు సేబతుకొరకు సృష్టింపఁబడలేదని చెప్పఁబడినది.

ఆదివెలమలు — వీరి కులోత్పత్తిని గూర్చి వీరియందొక కథనము గలదు. మూలపురుషులగు పద్మనాయకులు, ఆదినాయకులు ననంబడువా రిద్దరుండిరట వారిద్దరును వైరులై కలహింప నందాదినాయకులు నిలువజాలక నొక జాలరివాని సాహాయ్యమున తప్పించుకొని నదిం దాటి సురక్షితులైరట. వారి సంతతివారే యాది వెలమలట. తక్కిన పద్మనాయక సంతతివారు రాచవెలమలు లేక వెలమదొరలనంబడు చున్నవారట కాని ఉభయతెగలవారు బలిజవారేనట. జాలరివానియందుగల కృతజ్ఞతాసూచకముగ నేటికిని ఆదివెలమలందు వివాహములలో పాలచెట్టునకు జాలరివలను త్రేలాడదీసి వానింబహూకరించి వివాహము నెరవేర్తురట వీ రివాహకాలములందు సప్తపదిని (సన్నికల్లు)త్రొక్కుట యాచారము లేదని తెలిసెడిని. వీరి యందరువదిమూఁడు గోత్రములు, అన్ని ఇంటిపేరులును కలవందురు (వెలుగువారు మొదలగు)

౧ కోసతుల్లగోత్రము- అయినాలవారు
౨ వంతమారిగోత్రము- అంకాలవారు (౧)
౩ అనుంబకగోత్రము అంకాలవారు (౨)
౪ ఆయుస్తగోత్రము- అంకాలవారు (౩)
౫. నేమాకులగోత్రము- అమ్మనేనివారు
౬. శ్రీవాతసగోత్రము- ఆకునూరివారు
౭ పాలంకిగోత్రము- ఆకులవారు
౮ ఉల్లంబాకులగోత్రము- ఆరుమాకవారు
౯ పువ్వాడగోత్రము ఇమ్మానేనివారు
౧౦ కౌండిన్యగోత్రము - ఉతెల్లరువారు
౧౧ పొన్నివెలగలగోత్రము- ఉమ్మడిసింగువారు
౧౨. దేవకలగోత్రము- కనకాలవారు
౧౩ వేల్లమూడిగోత్రము- కనకపల్లివారు
౧౪ పట్టిల్లగోత్రము- కావేరివారు
౧౫ పాలకులగోత్రము- కుల్లివారు
౧౬. నలకలగోత్రము - కొప్పిశెట్టివారు

౧౭ వసిష్ఠగోత్రము కత్తింబాకవారు
౧౮ హైమాగోత్రము కోకావారు (౧)
౧౯ కూటవల్లి గోత్రము కోకావారు
౨౦ దేవేంద గోత్రము కంచివారు
౨౧ రాయకుల గోత్రము కొలితవారు
౨౨ కాదుల్ల గోత్రము చిలాబివారు
౨౩ కణకుల గోత్రము తలగిరివారు
౨౪ ఒడివెల్ల గోత్రము తాయివారు
౨౫ కుడి గోత్రము తిక్కానివారు
౨ కడవకూళ్ల గోత్రము తీర్థవారు
౨౭ కాంతళ్ల గోత్రము గిరెడ్డివారు
౨౮ క్షేత్రాల గోత్రము నాయనివారు
౨౯ శ్రీవత్సల గోత్రము నానిశెట్టివారు
౩౦ వనవలన గోత్రము ఒరిపివారు
౩౧ నేమాకుల గోత్రము ఎచేటివారు
౩౨ యమగాని గోత్రము పాలల్లువారు
౩౩ యమగాని గోత్రము పాతానివారు
౩౪ బుగినుదుగోత్రము పాపినేనివారు
౩౫ నక్కబ్రాగోత్రము పాకనాటివారు
౩౬ శాండిల్యగోత్రము పాకలవారు
౩౭ శెట్టిళ్లగోత్రము పారలివారు
౩౮ కలియుగలగోత్రము పిల్లారిశెట్టివారు
౩ శాండిల్యగోత్రము పాకలవారు (౧)
౪౦ యమకల్లగోత్రము పాకలవారు (౨)
౪౧ శెట్టిళ్ళగోత్రము పాకలవారు (3)
౪౨ వెలివెల్లగోత్రము పాకలవారు (౪)
౪౩ ఆత్రేయగోత్రము పాకలవారు (౪)
౪౪ ఉందంతలగోత్రము పార్లభూతివారు
౪౫ నేమాకులగోత్రము పొలుముదేలవారు
౪౬ సప్తర్షిగోత్రము పోయింతలవారు
౪౭ కార్పతాలగోత్రము మరగానివారు
౪౮ ఆమాకులగోత్రము మాదిరాళ్ళవారు
౪౯ ఉద్దండలగోత్రము మాగర్లవారు
౫౦ తామేలగోత్రము మాదిరెడ్డివారు
౫౧ పురసక్యాన్‌గోత్రము మొగలిశెట్టివారు
౫౨ శెట్టిల్లగోత్రము మోటుపల్లివారు (౧)
౫౩ కర్మాలగోత్రము మోటుపల్లివారు (౨)
౫౪ నవిలికలగోత్రము రాజనాలవారు
౫౫ కౌండిన్యగోత్రము పడియారుశెట్టివారు
౫౬ కూటవల్లిగోత్రము వందివారు
౫౭ కలియుగలగోత్రము వందాశెట్టివారు
౫౮ పెన్నివెలగలగోత్రము వరదావారు
౫౯ వెలిసాలగోత్రము వారణాసివారు
౬౦ వేయికళగోత్రము వెలమానివారు
౬౧ హారిదానగోత్రము సానాశెట్టివారు
౬౨ కడవగాన్యగోత్రము చినతావారు
౩ కడవకూళ్ళగోత్రము చినహారివారు

ఆదిశేషువు — తండ్రి కశ్యపప్రజాపతి తల్లి కద్రువ సవతితల్లిపేరు వినత సవతితల్లి కుమారుఁడు (సోదరుఁడు) గరుత్మంతుఁడు ఆదిశేషుఁడే కద్రువసంతానమున జ్యేష్ఠుఁడు. ఇతని తల్లి కద్రువ సవతియగు వినతను మాయచేసి వంచించి దాసిగఁ జేసికొన నామె సుతుఁడగు గరుత్మంతుఁడు ఆమె సుతులుకోరిన యమృతము దెచ్చియిచ్చి యామె దాస్యమును మాన్పెను కద వసుతు డాదిశేషుండు సహోదరఖేదమునంది, గోకర్ణము బదరికాశ్రమము గంధమాదనమునను గొప్ప తపంబొనర్చి పరమేశ్వరానుగ్రహము కల్గి విష్ణుదేవుని పాన్పుగను, భూభారము వహించువాఁడుగను నాగులకు రాజుగను పదవులనందెను ఆదిశేషువున కొకతరి భృగుమహర్షి శాపము కల్గి, శ్రీకృష్ణజన్మకాలమున, కొంచెము ముందుగ బలరాముఁడై భూమియందే జన్మింపవలసి వచ్చానని చెప్పఁబడినది. కద్రువ, దక్షుని కూతురు. ఈమెయందు నాగకులము జనించెను. అందు ఆదిశేషుని దగ్గఱ జాడు వాసుకి, కర్కోటకుడు, తక్షకుడు, ఐరావతుఁడు, ఏలాపుత్రుఁడు మొదలైన

లగు నాగములు ఆదిశేషువునకు (స్వంత) సోదరులే కద్రువపుత్రులే వాసుకి శివుని కాభరణమయ్యెను (నాగకులము చూడుడు)

ఆదిశైవమతము (గురుక్కళ్ తెగ) ఈమతస్థులాంధ్రకర్ణాట ద్రవిడదేశములందు గానవచ్చుచున్నారు వీరికి గురుక్కళ్ అను బిరుదము గలదనియు తామె యాదిశైవులమని యు చెప్పుకొనుచున్నారు ఆరాధ్యుల లోని శ్రీపతి పండితకృత శ్రీకరభాష్యము వీరికి గ్రంథమనియు తామే నిజముగ శైవులమనియుం జెప్పుకొందురు, వీరు శివాలయములందు పూజరులుగ నున్నారు, వీరికిం దీక్షకలదట దేవాలయ ప్రతిష్ఠలు వీరు చేయుచుట ఆగమోక్తమనియు వీరందఱు గురుసాంప్రదాయస్థులనియు జెప్పుకొందురు వీరిమతము, అద్వైతుల మతమే నని తెలిసెడిని శైవ దాగమోక్తధర్మము లధికము ఐక్యమే వీరు కనను ముక్తి పతి పశుపాశములను త్రిపదార్థములును సకల నిష్కళారాధ యును గూడ వీరియం కలదదురు బ్రాహ్మణు నాల్గ ఆశ్రమములును వీరికు కలవు

ఆదొండతీగ — లా Capparis Zeilancia సం అర్జట అ తగళ కొందఱు దీనిని ఆదుదొండ యందురు ఆదొండ వేరు దారుణములగు వాతరోగముల హరించును విరేచనకారి దీనిని నాభికి వేసికట్టిన పైగుణములు గల్గించును ఆదొండకాయలు కొందఱు కూరచేయుదురు వాతశ్లేష్మము, గళరోగములు, నేత్రరోగములు, విషములు, హరించును శాక, పైత్యము, అగ్నిమాంద్యము, మలబద్ధము చేయును క్రిమినివారించి, హృదయమునకు బలమిచ్చును దీనికి విరుగుళ్లు ఇ నువ్వు చెట్టు కాల్చినభస్మము (లేక క్షారము), నెయ్యి, పులుసు

ఆధ్యమాషక — ఐదురతులు (౫ గురివెందగింజలు) ఎత్తు ఇది బంగారము తూచుట యందుపయోగించు ప్రమాణముగ నుండెనుగాని ఇప్పుడు వాడుకయందు లేదు

ఆధారచక్రము (మూలాధారచక్రము) యోగశాస్త్రములం జెప్పఁబడిన శరీరమందలి షట్చక్రములలో నొకటి. ఆధారచక్రము గుద స్థానమందుండును రక్తవర్ణము అధోముఖము, నాల్గుదళములుగల్గి వానిపై వ శ ష స, అను నాలుగక్షరములు ఒక్కొకటొక్కొక్కదళముపై గల్గియుండును ల అనునది బీజమనియు, గణపతిదేవత యనియుం జెప్పఁబడినది ఇందు ... గారుపాదం ... అజప నడచునని చెప్ప డి ...

ఆధు లేక అధుగోత్రము — కథక గణము చూడుడు

ఆధ్వల గోత్రము — వశిష్ఠగణము చూడుడు

ఆనందగిరిస్వామి తోటకాచార్యుడు చూడుడు

ఆనందతీర్థస్వామి మధ్వాచార్యులు జగద్గురు డని వాడుక నదిగ మతాచార్యులలో నొక్కఁడగు సీనుహాత్ముండు ద్వైతమత స్థాపకుండు, వైష్ణవుండు తండ్రి పేరు మధ్యగేహభట్టు. తల్లి పేరు వేదవతి తల్లిదండ్రుల నివాసము శివరూప్యమనంబడు గ్రామము ఇందు పాచకులు, (వంటచేయు బ్రాహ్మణులు) నివసించుచుంట పాచక గామమనియు వాడుక పేరుండెనట. ఇది ఉడిపి గ్రామమునకుం గతిపయ దూరమునందుం గలదు. మధ్యగేహభట్టు గొప్ప తపంబొనర్చినవాఁడు. జన్మకాలము క్రీ శ. ౧౧౯౯ యనియు, శాలివాహన ౧౦౪౦ అనియు విళంబి ఆషాఢ బహుళ చతుర్థి యనిదరు. వీరిని వాయుపుత్రుని

యంశగను, కారణ జన్మునిగను, మధ్వులు చెప్పుచున్నారు తల్లిదండ్రులిడిన తొల్లింటి నామము వాసుదేవాచార్యులు రజతపురమనంబడిన ఉడిపి యందలి అనంతేశ్వర స్వామియందు వీరికి భక్తి మెండు వీరి తమ్మునిపేరు విష్ణుతీర్థులు విరిచరిత్రను వివరించిన ద్వైతమతస్థులు కొందఱు పసిబాలురుగ నుండిన వీరిని అడవియందు పిశాచములు మఱిపించెననియు, ఆరునెలల బాలురుగ నుండి నప్పుడు నలుబది సేర్ల ఉలవ గుగ్గిళ్లు తినివైచిరనియు, మఱియొకప్పుడు వీరు రెండువందల అనంటి పండ్లు దిన్నివైచిరనియు మొదలగువాటిని మహిమలుగ నుడివిరి గాని, అంతకన్న గతిశయము లగు మతస్థాపనమును మత గ్రంథరచనము మొదలగు కార్యములు ప్రశంసనీయములుగ వీరి జీవచరిత్రయందు గాన్పించును

వాసుదేవాచార్యులవారికి బాల్యమునందే వారి పురాణసైపుణికి మెచ్చి వారికి ఘృతవల్లి గ్రామమును దానమిచ్చిరట మఱియు విద్యాభ్యాసకాలమున వారికొకసామునరచి, ఆసర్పమే మృతినందెననియు, వారి కేవిషబాధయు గలుగలేదనియు జెప్పఁబడినది వీరి కుపనయన మైనటుల జెప్పఁబడినదిగాని, వివాహమైనటుల జెప్పఁబడి యుండలేదు గొప్ప విద్యాధికులు, శాస్త్ర పాండిత్యము కలవారు వీరు యౌవనారంభకాలముననే తురీయాశ్రమ స్వీకరణ మొనర్చినటుల తెలియనగుచున్నది

హస్తినావతియను గ్రామమున నివసించుచుండిన అచ్యుతప్రేక్షులను యతిశ్రేష్ఠుఁడు వీరికి సన్యాసమొసంగిన గురుఁడని చెప్పఁబడినది అచ్యుతప్రేక్షులు గొప్ప విరాగి వీరిని దొలుత ఉడిపియందు కలిసి తమకు సన్యాసమిప్పించుఁడని వాసుదేవాచార్యులు కోరిరటగాని తలిదండ్రులియ్యకొనక విలపించసాగిరట పిదప కనిష్ఠసోదరుండగు విష్ణుతీర్థులు జన్మించినపిదప సన్యాసస్వీకరణ మొనర్చిరట వారికప్పుడు అనంతతీర్థులని పేరిడిరట కాని ఆనందతీర్థులని వాడుక ప్రబలమయ్యెనట విద్యావిశేషముచే పూర్ణప్రజ్ఞులనియు మధ్వాచార్యులనియు వాడుకలు గలవు వీరు బోధించిన మతమునకు మధ్వమతమనియు, ద్వైతమతమనియు, పూర్ణప్రజ్ఞమతమనియు, తత్వవాదిమతమనియు బ్రహ్మవాదిమతమనియు కూడ వాడుకనామములు సుప్రసిద్ధములయ్యెను

ఆనందతీర్థులు వారిమతమును బోధించుచు దిగ్విజయయాత్ర సల్పిరనియు, అందు వీరి గురుఁడగు నచ్యుతప్రేక్షులు కూడ నుండిరనియు, అత్తరి వీరి కనేకశిష్యబృందము లేర్పడి వీరికడ మతదీక్ష గొందిరనియు తెలియుచున్నది వీరు దిగ్విజయయాత్రయందు భాగవతమునకు వ్యాసహృదయమును వీరి మతసాంప్రదాయార్థమును బోధించుచుండువారు గురువుగారివల్ల నియమింతులై బ్రహ్మసూత్రములకు ద్వైతమతార్థమిచ్చుటుల భాష్యము వ్రాసిరి

వీరికి శంకరభగవత్పాదుల మతమును ఖండించుట ముఖ్యముగా నుండెనట అద్వైతుల నెందఱినో యొకరొకని వారిసిద్ధాంతములను ఖండించుచుండువారని చెప్పుదురు వీరు విష్ణుసహస్రనామములకు సారార్థములను చెప్పగల్గినవారట గీతాభాష్యమును స్వమతానుసారముగ రచించిరట దానిని బదరికాశ్రమమున నారాయణస్వామికి సమర్పించిరని చెప్పఁబడినది అట అనంతమఠమును నిర్మించి అందు నిరశనవ్రతము సల్పిరట పిదప వ్యాసాశ్రమమునకరిగి సన్మానములనంది తమ బ్రహ్మసూత్ర భాష్యమును వినిపించి వారి యామోదమునందిరట వ్యాసులవారు నిదే వారి స్వాభిప్రాయముగఁ జెప్పి వీరిని బహూకరించిరట మఱియు నానందతీర్థస్వామిం

కొన్నిటి సాలగ్రామములను వ్యాసుండొసంగెనట అవి ఉ సుబ్రహ్మణ్యమునను, ఒకటి ఉడిపియందను, ఒకటి మధ్యతాలమను తావునను కలవు ఇంకను ఈ మహనీయునకు ద్వారకనుండి వచ్చిన ఒక ఓడయందు లభించిన శ్రీకృష్ణ విగ్రహము దొరకొని దానికంటియున్న గోపీ చందనమును తాముధరించి, ఆవిగ్రహము నుడిపి యందు ప్రతిష్ఠించిరని చెప్పబడినది

వీరు రచించిన ముప్పదియేడు మతగ్రంథములలో, ఋగ్వేదభాష్యము, ఉపాధిఖండనము, ప్రపంచిక మిథ్యాత్వానుమాన ఖండనము, తత్త్వవివేకము, బ్రహ్మసూత్రభాష్యము, ఉపనిషద్భాష్యము అనునవి సుప్రసిద్ధములు వీనికి వ్యాఖ్యలు వ్రాయనట్లు వీరిశిష్యులగు జయతీర్థుల కాజ్ఞలొసంగిరట

వీరి శిష్యులలో పద్మనాభతీర్థులు, నరహరితీర్థులు, మాధవతీర్థులు అక్షోభ్యతీర్థులను నలువురిని వీరి మతప్రచారమునకు నియమించిరని చెప్పబడినది వీరు వయస్సు డెబ్బదియేడు సంవత్సరములు ఆరునెలల ఇరువదిదినములు కాగా తమవెనుక పద్మనాభతీర్థులను మఠపీఠాధిపతిగ నియమించి మరల వ్యాసాశ్రమమునకరగిరనియు నట జీవించియున్నారనియు మధ్వమతస్థులనుచుందురు

ఆనందపురము — ఘూర్జరదేశము చూడుడు. ఆనర్తదేశమునకు రాజధానిగ నుండెను దీనికి ఆనర్తపురమనియు వాడుక యుండెను (చమత్కారపురము చూడుడు).

ఆనందమందిరాసనము — యోగ శాస్త్రమునం జెప్పబడిన ఆసనములలో నొకటి పదములను పిరుదుల క్రిందనునిచి గొంతుకూర్చుని చేతులతో పదములంబట్టుకొని, కాళ్లవ్రేళ్లను భూమికానించియుంచి మడమలం బైకెత్తి యుండుట ఇందువలన మలాశయ శుద్ధియగునని చెప్పబడినది.

ఆనందమతము లేక రామానంద మతము — మతకర్త కాశీ నివాసియగు రామానందులను విద్వాంసుడు ఈయన బ్రాహ్మణుడు విష్ణుభక్తుడు రామానుజీయ వైష్ణవుడనియు రామానుజదేశికుని శిష్యుడని యందురు కాని నిదర్శనములేవియు గానరావు. కాని ఈతని మతధర్మములు పెక్కు రామానుజీయ వైష్ణవమతము ననుసరించియే యున్నవి. ఈమతస్థులు తెంగలైయయ్యంగార్లవలె నామమును గోపీచందనముతో ధరింతురు ఈ మతమున శ్రీరామపరత్వము కతయేశక్త వీరికి భక్తమాల యను పేరుగల మతగ్రంథము కలదు రామానందులకు విఠలనాథ్ అనువాడును, కబీరు అను వాడును ముఖ్యశిష్యులు వీరికాలమున పన్నిద్దరు శిష్యులుండిరందురు వీరి సమాధి కాశీపట్టణమునందున్నది ఈమతమున గృహస్థులందు జాతి భేదముకలదు కర్మ ఆచారాదులుండవు ఈమతస్థులగు బైరాగిసాధువులకో దలు కలదు. వారియందు జాతిభేదములేదు రామానంద దేశికులు మొదలుమొదలుత తురకజాతివాడగు కబీరును శిష్యునిగ నంగీకరింపక మంత్రోపదేశ మొనర్పనిరాకరించెనట గాని కబీరునతనియందు భక్తి వీడక వదలకుండెనట ఒకనాటి రాత్రి కబీరు కాశీపట్టణమునందు గంగాతీరమున మెట్లపై నిదురించుచుండ తెల్లవారుజామున రామానందులు గంగాస్నానమునకై యేగి చీకటియందు కబీరునిపై కాలువైచి ఖిన్నుడై "రామ రామ మనుష్యునిఁ ద్రొక్కితి" నని పశ్చాత్తాపమున పల్కెనట కబీరందులకు "స్వామీ ఇదియే నాకు మంత్రోపదేశమగుగాక" యని నాతని గాఢభక్తికిం గనికరమొందవ దెమ్మని స్నానముచేయించి కబీరునకు రామనామమంత్రము నుపదేశించెనట.

అతుల కబీరు రామానందుల శిష్యుండాతడు నందరు. (కబీరు కబీరువాడీ చూడుడు)

ఆనందములు ౮ — (అష్టానందములు) ౧ బ్రహ్మానందము నిద్రావస్థవంటి యానందము ౨ వాసనానందము పూర్వజన్మ వాసనవలన నైసర్గికముగ నుత్సాహ సంతోషములంగల్గి (బహిర్వ్యాపారమునందు) యుండుట ౩ విషయానందము జిహ్వా, నాశికము, కర్ణము, ఉపస్థేంద్రియము మొదలగు నింద్రియముల ద్వారా కల్గిన యానందము ౪ ఆత్మానందము తనకే కారణము లేకుండుటచే గల్గి యానందము ౫ విద్యానందము తాను నేర్చిన విద్యాజ్ఞానమువలన గల్గిన యానందము ౬. సహజానందము తాను కృతకృత్యుండగుట వలన గల్గిన యానందము ౭ అద్వైతానందము తనయాధిక్యతవలన తనకు గల్గి యానందము ౮ యోగానందము తనకు బ్రాప్తించిన అతిశయములు, ఐశ్వర్యములు, ధనాదులు వస్తువిశేషములగు వానివలన గల్గిన యానందము ఇవి వేదాంతార్థ సూచకములై ను ప్రపంచ ధర్మములందిటుల సర్థమగుచు వాడబడియున్నవి

ఆనందవనము — అరణ్యములు బనారస్ నగరము చూడుడు.

ఆనకుఁడు — వసుదేవుని తమ్ముఁడు, యదువంశక్షత్రియుఁడు

ఆనబ (ఆ ప) తీగ — లా Lagenaria vulgaris లేక Cucurbita lagenaria ఇంగ్ల Bottle gourd సం అలాబూ తుంబి, రాజాలాబు దీనికాయలు కూరకొరకుపయోగించుటకుగాననీపేరందినది అనబకాయలు నల్లనివి, తెల్లనివి, గుండ్రనివి, పొడుగుపాటివి మొదలగు భేదములు కల్గినను నామార్థ్యముగా నన్నియు నొకటిగా పరిగణింపబడుచున్నవి దేశభేదములచే దదరుకాయ, అనుగుకాయ, సొరకాయ యనుపేరులంగూడ గల్గియున్నది ఆనబకాయ కూర చలవజేయుచు, దాహమడంచుచు పైత్యశాంతిమొనర్చి ఆకలి మందగించుచు వీర్యవృద్ధి, శ్లేష్మము, వాతము, మలబద్ధము జేయును. మూత్రము వెడలించును దేహతత్వమును సౌఖ్యపరచుచు వాతరోగుల కపథ్యమును మేహ పైత్యతత్వముల వారికి పథ్యముగను ఉండును శీతపైత్యము నుపశమింపఁజేయును దీనికి విరుగుడులు పులుసు, ఆవాలు, శొంఠి, ఉప్పు జీలకర్ర, తేనె మొదలగునవి ఈకారము

ముదిరిన ఆనబగింజలలోని పలుకులు (పంచదారతో కల్పితినిన) మేహశాంతిజేసి. వీర్యవృద్ధి, వీర్యస్తంభనము, రతిసౌఖ్యములును గల్గించునని చెప్పఁబడి ది ఆ బతీగ కొలు కూరగఁ జేసి పుచ్చుకొనిన, ఆమరోగము అరుచి, క్రిమిదోషము, పైత్యాధిక్యత, విషదోషము, శూల కఫదోషముల నడంచి, అగ్నిదీప్తినిచ్చి, ఇంచుక వాతప్రకోపము గల్గించుననియు, దీనికి పులుసువిరుగుడనియు, జెప్పఁబడినది మఱియు నానపాకుల కషాయము (పంచదారకల్పి) పాండురోగము హరించునని చెప్పఁబడి ది

చేదుఆనబ ఆకులపసరు, ఆయాసముతే కుడ వమనముఁ గల్గించును చేదు ఆనపకాయల గుజ్జు, ఆకులరసము లంను జ్వరములు, శ్వాసకాసలు, విషములు, పాండువు, ఉబ్బులను జయించుగుణము కలదని చెప్పబడినదిగాని అపాయకర పదార్థముగాన వైద్యులు వాడసాహసింపరు చేదుఆనబకాయలను నాగస్వరపు కాయలందురు. పాములవాండ్రు దీనిని గానముచేయ వాడుచుందురు

ఆనభిన్న గోత్రము — కుశికగణము చూడుడు.

ఆనాముదేశము (కొచ్చిన్చీనా) — ఆసియా ఖండమున ఇండూ చైనీస్పెనెన్సులా యందు తూర్పుతీరమున నున్నది. ఆనామనిన దక్షిణదేశమని యర్థము. స్వదేశరాజ్యము ఇప్పుడు ఫ్రెంచిప్రభుత్వము రక్షణాయందు చేరి యున్నది. దీనిని కొందఱు కొచ్చిన్చీనా యని యనుటయుంగలదు. ఈదేశము సుప్రసిద్ధమగు కోళ్లకు ప్రసిద్ధికెక్కినది. ప్రజలు చీనావారి నించుకపోలియుంగరు బౌద్ధమతస్థులు. హ్యూపట్టణము దీనికి రాజధానిపురము. ఇట గర్గము ఐరోపాదేశమందలి దుర్గములనుబోలి యుండును.

ఆనీకుఁడు — యదువంశక్షత్రియుఁడు వసుదేవుని తమ్ముఁడగు ఆనకుని రెండవ కుమారుఁడు.

ఆన్‌కాల్ (On Call) — అడుగగనే యని వాణిజ్యపరిభాషయందర్థము. కొంచెము గడువుతోనైనను ఇచ్చివేయుటకుల అప్పిచ్చిన సొమ్మునకు లేక లెట్టిగా అప్పున కీపేరు వర్తించును. ఆన్ డిమాండు (On Demand) అనఁగా అడగగనే యిచ్చివేయు ప్రోనోట్లు దర్శనహుండీలు యీక్రిందచేరునవియే. దర్శనహుండీలకు చూచినట్లు అంగీకరించుట అవసరములేక చూడగనె సొమ్మిచ్చుటయో నిరాకరించుటయో జరగవలసియుండును.

ఆన్ ది కార్పెట్ (What is on the Carpet ?) — ఇప్పుడే యంశము చర్చింపఁబడుచున్నది? యనుట కీయుక్తిని వాడుదురు. తొల్లియొకప్పుడు నార్మాండీసీమయందు ఫ్రెంచి దేశమున రాజకీయములు తర్కింపఁబడుచుండు భవనమున ఉపరిభాగము ఎత్తుగనుండి, తివాచీ (Carpet) పరుపఁబడి అందుపైన సభ్యులు కూర్చుని చర్చించుచుండ మిగతవారు తివాచీలేని దిగువగనుండి వినుచుండువారట. చర్చలు తివాచీపై జరుగుచుండుటంజేసి యీయుక్తి కెల్లెను

ఆపగానది — దీనిని అయూక్ నది యనియెదరు. పాంచాలదేశమున రావినదికి పశ్చిమముగ కొంత దూరమున నున్నది. కురుక్షేత్రమునకున్న ఓఘావతీశాఖ (అపాయలేక మార్కండేయు)ను ఆపగానదియని కొందఱు భ్రమపడిరి కాని అది సరికానేరదు.

ఆప గోత్రము — ఉపమన్యుగణము చూడుఁడు.

ఆపగోత్రము — వశిష్ఠగణము చూడుఁడు.

ఆపద(మొక్కులు సంపదమరపులు ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆపదలవెన్క నాపదలు సంపదలవెన్క సంపదలు సిద్ధమౌతవి—ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆపస్తంభ గోత్రము— భరద్వాజ ఉపగణము చూడుఁడు.

ఆపస్తంభి గోత్రము — భృగుసంతతి ఆర్ష్టిషేణ గణము చూడుఁడు.

ఆపస్తంభుఁడు ఋషి—ఈమహాత్ముఁడాంధ్రుఁడని బలమగు ప్రతీతి కలదు. ఈయన రచించిన ఆపస్తంభ సూత్రములు సుప్రసిద్ధములు. బోధాయనునకుం దరువాతి వాఁడని కొందఱనుచున్నారు. కడు ప్రాచీనుఁడని వేఱుగ వ్రాయనక్కరలేదు. ఈతని సూత్రములనుండి అక్కాలమున దేశమున వ్యాపించియుండిన దేవర న్యాయాది దురాచారముల నిషేధించి ధర్మోద్ధరణ సంస్కారము నీతఁడొనర్చినవాఁడని తేలుచున్నది. వింధ్య దక్షిణముగనున్న భరతదేశపు దక్షిణాపథమున నీతనిధర్మసూత్రము లెక్కువ వాడుకయందుండుట గాననగును. యజ్ఞ యాగాది సమస్త క్రతువులందునను, జాతకర్మ, నామకరణ, చౌల, ఉపనయనాది సమస్తములగు (షోడశ)

కర్మాంతమగను ఈతని సూత్రధర్మములు ప్రాముఖ్యము నంది యాచరణ యందుండుటను ఇంగ్లాండు నందు మాక్సుముల్లరు (Max Muller)పండితుని సంపాదకత్వమున వెలువడిన Sacred books of the East గ్రంథమాలిక రెండవ సంపుటమున జార్జి బ్యూహ్లరు పండితుడు ఈసూత్రముల ననువదించి ఆంగ్లమున ప్రకటించెను (సూత్రములు చూడుడు)

పిదప జెప్పదగిన ఆపస్తంభ ధర్మసూత్రములందలి ధర్మవిధులు మనుధర్మశాస్త్రము (మనుస్మృతి) యాజ్ఞవల్క్య స్మృతులకాపత్తివైనటులు గన్పించెడి యాజ్ఞవల్క్యస్మృతికి విజ్ఞానేశ్వరుడు రచించిన మితాక్షరయందలి ధర్మములు భరతదేశమున వాసత్వధర్మములై తనరారుచున్నవి

ఆపస్తంభుడు పూర్వజన్మము కడపటి వశిష్ఠపుత్రుడగు శక్తియొక్క శిష్యులలో నొకండగు కాలదమనుడను వైశ్యుడని వామన పురాణమున జెప్పబడినది ఈయన భార్యపేరు అక్షసూత్ర యనియు కుమారునిపేరు కలి యనియు సందేకలదు ఆపస్తంభుడను పేరు జలస్తంభనవిద్యయందారితేరినవాడగుట కలిగెనని పెక్కండ్రు తలంచుచుండినను ఇతనికి వేఱు నామమెచటం గానరాకుంట నిది తల్లిదండ్రులిడిన నామమేమోయని స్ఫురింపక పోదు

తరువాత చెప్పదగినవి ఆపస్తంభశుల్బసూత్రములు ఇవి రేఖాగణిత (Geometry) శాస్త్ర సంబంధములు భరతదేశపు రేఖాగణిత విద్యను కనిపెట్టి ప్రారంభించినవాడీమహాత్ముడేయని చెప్పవలయును శుల్బసూత్రములు ప్రారంభించినవాడు నిజమున బోధాయనుడైనను ఆపస్తంభునివలె విరివిగ వ్రాసియుండలేదు గాన నితనినే పేర్కొనుచుందురు శుల్బమనిన కొలత్రాడు (Measuring tape) నర్థము ఆపస్తంభశుల్బసూత్రములు కల్పసూత్రములకు గడ భాగముగ నెన్నంబడినవి

ఆవుష్టికీ ఈనష్టికీ సరియన్నట్లు-
ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆపొజిషన్ (Opposition) — ఎదురొక్కనునట్టి కార్యమున కర్థము ఎస్ట్రానమీ శాస్త్రమున గ్రహణ సందర్భమునందు పౌర్ణములందు సూర్యుడు, భూమి చంద్రుడు ఒకేతిన్నని వరుసగనుండుచో చంద్రుడు సూర్యున కెదురు నడచుచుంట కపోజియున్నారు (గ్రహణములు చూడుడు ఎస్ట్రానమీ చూడుడు).

ఆపోస్తలులు (A postles) — రామానుజీయమతమున కాళ్వారులవలెను, జైన మతమున తీర్థకరులవలెను క్రైస్తవమతమునకు ఆపోస్తలులు పన్నెండుగురుకలరు వీరు క్రీస్తుప్రభునకు శిష్యులై ఆయనయనంతరము మతవ్యాపకమునకై నియమింపబడినవారు వీరు మహాత్ములని ఈమతస్థులనెదరు ౧ మాథ్యూ (Matthew) ఇథియోపియా యందు మతమునకై బలాత్కారముగ చంపబడి martyrdom పొందిరి వీరిసమాధి ఇటలీదేశమున Salerno అనుతావున కలదు ౨ మార్కు (Mark) ఈజిప్టు దేశమున అలగ్జాండ్రియాపుర వీధులగుండా ఈమహాత్ము నీడ్చి, అలగ్జాండ్రియాయందు బలాత్కారమరణము పాల్జేసిరనియు వీరిసమాధి ఇటలీదేశమున వెన్నిస్‌నగరమున గలదనియు చెప్పబడినది 3 లూక్ (Luke) ఈమహాత్ముని గ్రీసుదేశమున ఒక ఆలివ్ చెట్టున కురిదీసిరనియు, ఈయన గోరి పాడియా యనంబడు తావున గలదనియు (Padua) ఈయన Evangelist అనియు చెప్పబడినది. ౪. జాన్ (John) ఈమహాత్ముడు వ్రాయుచున్న తైలపుబానలో బడవైచిరట

గాని ఈయన చావలేదట. పిదప వీరిని Patmos అను తావునకు వెడలఁగొట్టిరట ఈయన గోరీ ఎఫిసస్ (Ephesus) అను తావున కలదని చెప్పఁబడినది ౫ పీటరు (Peter) ఈ మహాత్ముని రోమక పురియందు తలక్రిందుగ వ్రేలాడదీసి శిలువ వైచిరట వీరి సమాధి రోము నగరమున St Peter దేవాలయమున కలదని చెప్పఁబడినది ౬ జేమ్సు (James) ఈమహాత్ముని జరూసలేము నగరమున శిరచ్ఛేదముచేసి చంపిరట వీరి సమాధి స్పానియా దేశమున St Jago de Compostila అనంబడు తావున కలదు ౭ చిన్న జేమ్సు (James the Less) ఈమహాత్ము నొక దేవాలయపు మంటపమునుండి క్రిందికిం బడద్రోసి బాది చంపిరట వీరిసమాధి రోమకపురియందు (ఇటలీ) Church of Holy Apostle అనంబడు దేవాలయమునందుఁ గలదు ౮ ఫిలిప్పు (Philip) ఈమహాత్ముని ఫిర్జియా (Phyrgia) యను పురమున ఒక స్తంభమునకు ఉరిదీసి చంపిరట ఈమహాపురుషుని సమాధి ఇటలీలోని రోమక పురియందు కలదట ౯ బార్తలోమ్యూ (Bartholomew) ఈ మహాత్ముని జీవించియుండగనే రోమకపురి వాసులుఒంటిచర్మముకోలిచి చంపిరట వీరిసమాధి రోమకపురికడ టైబరునది యందొక ద్వీపమున వీరిపేరుగల చర్చియాగున్నది ౧౦ ఆంద్రూ (Andrew) ఈమహాత్ముని నేపిల్సు పురవాసులు ఈయన బోధించుచుండుతరి నొక శిలువకుం గట్టివైచి చంపిరట వీరిసమాధి నేపిల్సు (ఇటలీ) పురము Amalfi అను తావున గలదు. ౧౧ థామస్ (Thomas) ఈ మహాత్ముని భరతదేశమున కోరమండలమను తావున దుష్టులు పొడిచిచంపిరట వీరిసమాధింగూర్చి అభిప్రాయభేదముకలదు. కొందఱు చెన్నపురి యందనియు, కొందఱు నేపిల్సుపురమున ఒర్టానా (Ortana) యనంబడుతావునగనియుతలంచుచున్నారు చెన్నపురియైనచో సెంటుథామస్‌మౌంటు అద్యోడని ౧౨ యూదా (Jude) ఈమహాత్ముని తుపాకితో కాల్చిచంపిరట వీరిసమాధి రోమకపురియందు కలదని చెప్పఁబడినది ౧౩ మేథియస్ (Matthias) ఈమహాత్ముని రోమకపురివాసులు రాళ్లతో కొట్టిచంపి తరువాత శిరస్సు నరకిరట వీరి సమాధి రోమకపురియందు బాసలికా (Basilica) దేవస్థానముక్రింద పాతఁబడి యుండెనట ౧౪ బెర్నాబాస్ (Bernabas) ఈమహాత్ముని సాలోనికాయందు యూదులు రాళ్లతో కొట్టి చంపిరట ౧౫ పాల్ (Paul) ఈమహాత్ముని రోమకపురియందు నీరో (Nero) భూపతి కత్తితో నరికి చంపెనట వీరిసమాధి ఎచటనో ఇటలీ దేశము గలదందురు వీరినిజాంతికత్తి స్పానియా దేశమున Lalisla అను గ్రామమున ఒక కాన్వెంటు (Convent) నందు కలదు

అఫ్ఘనుస్థానదేశము — (తొల్లింటి అపగదేశము) ఆసియా ఖండముననున్న ఒక కొండలదేశము ౨౧౫౦౦౦ చతురపు మైళ్ల వైశాల్యము కలది ఇది పీఠభూముల మయమైన దేశము ఈశాన్య దిశను హిందూకుష్పర్వతములును దానిశాఖయగు కోహిబాబా పర్వతపఙ్క్తియు పియాకో పర్వతపఙ్క్తియు సఫెద్కో పర్వతపఙ్క్తియునైయుండి దేశమంతటను వ్యాపించియున్నవి తూర్పు సరిహద్దున సులేమాన్పర్వతములు కలవు నైరుతి దిశను శీస్తాన్ ఇసుకఎడారికలదు దానియందు హామూనను పేరుగల తంకరసరస్సును కలదు. అథర్వణవేదమున సరస్వతీనదియనియు, జరథుష్ట్రపారశీకులు అవెస్తాగ్రంథమున హరైతి యనియుఁ జెప్పఁబడిన హెల్మాండునది అఫ్ఘనుస్థానదేశముగుండా నైరుతిదిగ్వాహినియై ప్రవ

హించుచు సింధు సంగమించును వేదములందు కుభానదిగఁ జెప్పఁబడిన కాబూల్నది యీదేశము గుండా కాబూల్నగరము ప్రక్కనుండి ప్రవహించుచు, సింధునదికుపనదియై యటుకుఁ జేరుకొనును. ఇదియే దేశమున ముఖ్యమైన నదిగా నున్నది హారీరూడ్నది పశ్చిమముగా ప్రవహించుచు ఇసుకలం దింకిపోవుచున్నది

దేశమున వేసవియందు వేడియధికము, శీతకాలమున చలి మిక్కుటముగా నుండును దేశము కొండలమయమై ఎడారులవలెనున్నను, కొన్ని అనుకూల ప్రదేశములందు ధాన్యము, ప్రత్తి, జొన్నలు పైరగుచున్నవి. ఇంగువచెట్లనుండి ఇంగువయు, ద్రాక్షతోటలు, ఖుర్బానీచెట్ల తోటలు, ఖర్జూరపుతోటలు సుప్రసిద్ధములు. గుఱ్ఱములు, పసువులు, గొఱ్ఱెలు, మేకలు దేశమున ప్రశస్తమైనవి కలవు. ఒంటెలుబరువుమోయు జంతువులు ప్రజలు పఠాన్జాతి మహమ్మదీయులు. వీరియం దనేక తెగలు కలవు. అందు హాజా తెగవారును ఘిల్జాయి తెగవారును అధికముగ వసించుచున్నారు ఇతర తెగల పఠానులును కలరు భరతదేశమునుండి అట కాపురము కుదిరిన వైశ్యులు కలరు అరవదేశస్థులు ఉద్యోగములందు గుమాస్తాలుగఁ గానవచ్చుచుందురు

దేశభాషకు పుష్టు అని పేరు వీరు తమదేశమును బిల్లాయతెనెదరు అఫ్ఘనుస్థాన మనునది తొల్లింటి అపగ దేశమను శబ్దమునుండి కల్గిన పేరు. మతము మహమ్మదీయ మతము వైశ్యులు, అరవలు హిందూమతస్థులు దేశమున తొల్లింటి బౌద్ధ మతస్థూపములు మొదలగునవి పొడగుచున్నవి కలవు గాని, బౌద్ధులెవ్వరును లేరు. హిందూ దేవస్థానములు ఒకటి రెండు నిలచియున్నవి (అపగదేశము, గాంధారదేశము చూడుఁడు). (మరాండు తైను చూడుఁడు). చిత్రాల్ సంస్థాన రాజ్యమునకును, అఫ్ఘనుస్థానమునకును నడుమ ప్రదేశమునకు అఫ్రిస్థాన్ అని పేరు అది మధ్యకాలమున ఈ రాజ్యమునకుం జేరిపోయినది. ప్రభుత్వ మిటీవల లిమిటెడ్ మోనార్కీ యైనది భూపతికి అమీరని బిరుదు నామము. అనేకదండయాత్ర లీదేశముగుండా భరతదేశములోనికి వెరుక వచ్చినవి. ఇప్పటి బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువా రీదేశపు హద్దున (పశ్చిమోత్తరమున) గొప్ప సైన్యముల నిల్పియుంచియున్నారు అఫ్ఘనుస్థానమునకు కాబూల్నగరము రాజధాని పురము కాబూల్ (తొల్లింటికుభా) నదీతీరము గొప్ప వర్తకస్థలము ఇది సముద్రపు నీటి మట్టముపై ౫,౮౧౦ అడుగుల ఎత్తుగల పీఠభూమి యందొక పెద్ద లోయలోనున్నది ఖైబరు మార్గముకడనున్న జలాలాబాదనుపురము అఫ్ఘను సైన్యస్థానము కొంత వర్తకమును గలదు గజనీపురము, గజనీమహమ్మదునకు రాజధానియై యుండినపురము వర్తక స్థలముగనున్నది కాందహారుపురము- తొల్లింటి గాంధారపురము ఇది ఒక నదిపై నున్నది ఆనది హెల్మాండునందు కలియును. వాయవ్యదిక్కుగా సరిహద్దున హీరటుపురము కలదు ఇది పారశీకుల ముట్టడుల ననేకము చూచినపురము. ఉత్తరము బాల్ఖుపురము యొక్క రాజ్యమునకు రాజధానిగ నుండి ఇప్పుడు పాడగుచున్నది ఇది జరథుష్ట్రదేశికుని జన్మస్థానము. ఆదిని బలిచక్రవర్తి రాజ్యమునందుండి ఆయన పేరఁ బరగినది. బదక్షాను పురముకడ కెంపుల గనులు కలవు. (అపగదేశము చూడుఁడు).

అఫ్ఘనిస్థానదేశపు సామెతలు —

(పుష్టుభాషాలోకోక్తులు) ఆపదలు సిద్ధమగునపుడే, అల్లా జ్ఞాపకమునకు వచ్చుట. ఆహార మమ్ములదైనా, తినేనోరు తనదే. ఈకెపోటు నొప్పి మానుట కెంతోకాల మక్కరలేదుగాని, నోటిమాట నొప్పి మానుటకు నాల్గు తలాటుము

లైనను కావలెను కన్నతల్లి తోడైనా, తన పిల్లలను తినదు. కన్నులు పెద్దవైనా, కనుపాపలు చిన్నవిగనే యుండును కోడి కూయక పోయినా, తెల్లవారక పోదు గాడిద కన్నేళ్ళు వచ్చినా, యజమాని యింటిని బోల్చలేదు. గాడిదలతో స్నేహము, కాలితన్నులకే గుణ్ణము. తమకు తామే నాళ్ళు వేసికొనగలిగితే, కప్పలుసైతము కాళ్ళపై కెత్తుతవి చకోరాను, దారిపై దృష్టి చేసు ఎ తినిపోతే గాడిదకు చెవులు తెగగోసినట్టుల ధనము తానను భవించిన వానిదిగాని, దాచినవానిది కాదు. నల్లదేశంలో తెల్లవస్తువులకు ప్రకాశం ఎక్కువ. పనిచేయుచు కష్టపడడం ఎవరికి నరదా? పకం చము స తమవంతికి బుద్ధిహీనునితో చెలిమి భలూకాలింగనము వ టిది భల్లూక నరసము, బరకడ పీకడమే మేఘములు నలుపైనా, కురిసేవాన తెలుపే

ఆఫ్టరు సైటు (After Sight) — చూచినపిదప చేయువలసిన పనులకు After Sight అనిపేరు

ఆప్టిక్సు లేక ఆప్టికల్ సైన్సు— (దృష్టశాస్త్రము చూడుడు) ఇది కేవలము పాశ్చాత్యవిద్య అగు భరతదేశమునందు వ్యాపించినది ఆంగ్లదేశపుకళ ఇగి దృష్టిని గూర్చినకళ ఒక సుప్రసిద్ధ విద్యావిశారదుడు ఆప్టిక్సు అనిన Science of light and Vision అని నిర్వచించియున్నాడు మనకు సమీపముననేయుండినను మనము చూడజాలము లోపమునకుంగల కారణములు వానినిజక్కం జేయు సాధనములంగూర్చి వివరించు కళగా మానవుల కుపయోగించుచున్నది. ఫిజిక్సు లోని యంతర్భాగమగు జామిట్రికల ఆప్టిక్సు అనబడు శాస్త్రభాగమునం గల మూలసూత్రములం దీవిషయములు చక్కగ వివరింపబడిన వంగారు ఈ శాస్త్రమునుండి యెఱుంగగల ముఖ్యాంశములు నాల్గు గానంబడుచున్నవి. వెలుతురు ఏలక్షణము గలదైనను ఏ రంగుగల దైనను నేత్రమున కెదురుగనున్న వస్తువుయొక్క రూపు, ఆకారములను రంగులతోసహా కనుపాపయందు ప్రతిబింబింపజేయుచుండునుయనియు, అటుల ప్రతిబింబించుటయే అగుపడుట యని ఈశాస్త్రాభిప్రాయము ఇట్లగుపడుట అగపించు వస్తువునుండి కనుపాపవరకు ఒక Straight Line గా సరిపోవును ఈస గతి కిడమొకు మనసునందుంచుకొన దగినది

౧ నీడ వెలుతురు యొక్క మూలస్థానము నుండి కిరణములు వెలుగుచున్న దెసల కరుగుచుండును వానికడ్డముగ నేదేని opaque body ఉండినచో ఆకిరణములు దానిదాటి వెనుకకు మరలును తోడనే ఆ అడ్డమున్న ఒపేక్ బాడీ నుండి వెనుకకు దాని యాకారపు నీడ కల్గెడిని అది గనుమును, దానికే నీడ యనిపేరు. నీడ చీకటిగల్గించు గుణముకలది చీకటిరాత్రులాగు చీకటి కల్గించునది సూర్యుని వెలుతురు కిరణముల కడ్డముగను భూమియొక్క నీడగాని వేతేదియు గాదు పగలింట్లను దుచీకటి గల్గించునదినీడయే చంద్రగ్రహణముం గల్గించునగియు భూమియొక్క నీడయే (గ్రహణములుచూడుడు). వెలుతురునకు విరోధము చీకటి. అది దానివికారాకారమేయగును నీడ బలవిశాలతలను గల్గిన నందలి చీకటియు దట్టమైనదిగనే యుండెడిని. నీడలేక చీకటియొక్క నల్లరంగు నంద నేకరంగులు కలసియున్నవనియు నందంచులకడం గల రంగులను deffraction ధర్మముల బరిశీలించిన తెలియ నగుననియు నీశాస్త్రవేత్తల యభిప్రాయమై యున్నది. ఈచీకటిని reinforced illumination బయించునియుం బరిశీలకు లనుచున్నారు.

ఈ (Shadow) నీడ అంబ్రా (Umbra) యనియు, పెనంబ్రా (Penumbra) యనియు ద్వివిధముగ శాస్త్రజ్ఞులు విభజించియున్నారు నీడయొక్క ప్రధాన మధ్యభాగము కటునల్లగా నుండును. దానిని అంబ్రాయందురు. దానిచుట్టును Partially illuminated portion of the shadow అనగా కటునల్లనుండి క్రమక్రమముగ తగ్గుచు, నల్లనిరంగును గోల్పోవుచు, పలుచబడి, కడకు వెలుతురుతో కలసిపోవు నీడ (భాగమున) కు పెనంబ్రాయనియు నందురు. ఇట్లునీడ నిర్వచింపబడి ది

నీడ వెలుతురుయొక్క బలాతిశయము ననుసరించియే యేర్పడునదిగాన, తక్కువబలముగల వెలుతురునందు పెనంబ్రానీడ కడు బలహీనమై ఎక్కువ దగ్గరగా పరిశీలించినంగాని యగుపడకనే యుండెడిని (ఛాయ లేక నీడ చూడుము)

౨ వెలుతురు— సూర్యుడు చంద్రుడు దీపము మొదలగునవి వెలుతురునకు మూలస్థానములని ఈశాస్త్రదృష్ట్యా చెప్పనగుచున్నది ఇట్టి మూలస్థానములనుండి దెసలకు వెలుతురు వ్యాపించుచు ప్రసరించుచుండును మఱియు నది కిరణములుగ ప్రసరించుచుండునినియు ఆ కిరణములు గీతలవలెఁ గడు సన్నములై వలము లేక పొడవునుమాత్రము గల్గియుండునినియు, అట్టి కిరణ సముదాయము ప్రసరించుటయే కిరణ ప్రవాహమనియు పరిశీలనలనుండి కన్గొనంబడినది కిరణము లసంఖ్యాకములు ఇవి straight lines వలె నుండుననియు, వానికి light rays అని పరిభాషా నామ మనియు, అప్టిక్సు శాస్త్రమున చెప్పఁబడియున్నది వీనింగూర్చి విచారించిన reflection అనియు, refraction అనియు, రెండు సంగతుల నెఱుంగవలసి యుండును (౧) రిఫ్లెక్షన్ వెలుతురు మూలస్థానమునుండి వెడలి కిరణములుగ ప్రసరించుచుండుతరి నడ్డముగ నేదేని యొక ఒపేక్ బాడి యుండుట సంభవించెనేని అట నాకిరణములాగి మరలి వెనుకకు గాని ప్రక్కలకుఁ గాని తిరుగ ప్రసరించును అట్లుతిరిగ నేదేని వేఱొక ఒపేక్ బాడి యుండుట సంభవించునేని దానిపై నింటుక వెలుతురుపడును. దానిని రిఫ్లెక్షన్ అనియెదరు అనగా ప్రతిఫలించుట యని భావము మఱియు నీధర్మవిధులను పరిశీలించిన నాల్గుసంగతులు బయల్పడును [౧] ప్రతిఫలించిన కిరణములును మూలస్థానమునుండి ప్రసరించువానివలెనె straight lines గనే సరియగు కిరణధర్మములను వీడక ప్రసరించును [౨] వెలుతురు ప్రారంభమైన మూలస్థానమునకు కిరణప్రసారమున కడ్డముగనున్న ఒపేక్బాడి perpendicular గా నుండుట సంభవించునేని కిరణములు తిన్నగ (దిశలకరుగక) వెలుతురు బయలుదేరిన మూలస్థానమునకుఁ జేరుకొనును. [౩] వెలుతురు ప్రసారమున కడ్డముగనున్న ఒపేక్బాడి మెరక పల్లములను కొద్దిగనో, ఎక్కువగనో గల్గినదగుచో దానిపయింబడిన వెలుతురు కిరణములు వీలగునట్లు దెసలకుంజని, వేర్వేఱు కోణములు (Angles) గ ప్రసరించి చెదరిపోవును [౪] కిరణప్రసారమున కడ్డమైన ఒపేక్బాడి సమతలమగునేని రిఫ్లెక్షను లక్షణములు గాననగును. ఆసమతలము పరిపూర్ణముగ మంచిఅద్దము వంటిదిగనో, లేక నునుపుగలపోహపురేకువంటిదిగనో ఉండెనేని దాని పయింబడి ప్రతిఫలించిన వెలుతురుకిరణములు regular reflection దశనంది తిరుగ ప్రసరించు కోణముగ కర్తస్థలమున ప్రతిబింబమును గన్పడఁజేయును. దానిని రిఫ్లెక్టెడ్ ఇమేజి అనియెదరు మఱియు నాప్రతిబింబము ఫినామినాయని చెప్పఁబడినది (౨) ఇంక నా కిరణప్రవాహమునకు అద్దము, జలము, గాలి మొదలగు Transparent bodies అడ్డమగుతరి నవి స్వచ్ఛతంగల్గినవి గాన వానిగుండా వెలు

తురు, కిరణములు ఆవ్వలి కరిగెడిని (ఇత్తరి అవతలి భాగమున నీడయుండకు) అటులడ్డముగనుండి తనగుండా కిరణములంబోనిచ్చిన దానిని శాస్త్ర పరిభాషయందు Medium అనియెదరు సర్వ సాధారణముగ నట్టి మాధ్యమముగుండా నడచి యవ్వలకుంజనిన కిరణములు కొంత వంగును అవంగునట్టి స్థితిని refraction అనియెదరు ఈ రిఫ్రేక్షను ధర్మములను పరిశీలించుటయందు రెండు Geometrical Statements వివరింపంబడినవి వానినట్లు వివరింతుము (౧) The incident ray, the refracted ray and the normal ray are in one plane (౨) The sine of the angle of incidence bears to the sine of the angle of refraction a ratio which is definite for two given media గాలినుండి అద్దము దనుక రేషియో $\frac{3}{2}$, అద్దమునుండి గాలివరకు $\frac{2}{3}$ గాలినుండి నీటిదనుక $\frac{4}{3}$, నీటినుండి గాలివరకు $\frac{3}{4}$, నీటినుండి అద్దముదనుక $\frac{9}{8}$, అద్దమునుండి నీటి వరకు $\frac{8}{9}$ రేషియో లని శాస్త్రజ్ఞులు లెక్కించి యున్నారు

3 రీడింగ్ గ్లాసెస్, టెలిస్కోపులు, కేమెరాలు (Reading Glasses, Telescopes, Cameras) మొదలగు వానియందుండు Lenses వలన గల్గింపంబడు ప్రతిబింబములు (Images) మూలస్థానమును డి వెడలుచుండు వెలుతురు కిరణములు Deviation కారణముగ గల్గింపం బడుచున్నవనియు, అవి Images యొక్క Points గుండా నడచి వేర్వేరు కోణములుగా డైరెక్టు చేయబడి Real and Virtual గతులనంది కండ్లకగుపడుచుండునని గ్రహింపం బడినది. ఇది జియోమెట్రికల్ మెథడ్సుయొక్క Deduction విధానమున నని తెలియంగునది. దీనికై పెక్కు పరిశీలనలు సల్పియున్నారు వాటినన్నింటిని వివరించుచు గ్రంథబాహుళ్యమున కాయత్తపడుట యీ గ్రంధవిజ్ఞానమునకుం దగదు. అది కేవల శాస్త్రగ్రంథములం దుండందగినది. వాటినుండి Phenomena of interference, Defraction, Polarisation, Chromatic Despersion మొదలగు వానింగూడ నెరుంగనగుచున్నది

౪ పోలారైజేషన్ ఒక Incident కిరణమునకు ప్లేను పోలారైజేషన్ సంప్రాప్తించినచో అనగా ప్రతి రిఫ్లెక్టు కిరణమునకు వేర్వేరు ప్లేన్సు ఆకిరణములు గల్గియుంట సంభవించునేని, వేర్వేరువిధుల పాలగునని చెప్పంబడినది అంగు సర్వసాధారణమగు విధి, ఇటుల శాస్త్రమునందు వివరింపఁబడినది దాని నిట్లు వివరింతుము. "If the ray is directed on to a piece of glass at a definite angle and if the planes of polarisation of the ray is at right angles to the plane of incidence on the glass no reflection takes place the entire energy of the ray being transmitted into the the glass' ఇట్టి విషయముల గూర్చి గ్రంథ బాహుళ్యము కాకుండ సుబోధకముగ నటుల వివరించుట దుస్సాధ్యమగును గత రెండు శతాబ్దములనుండియు నీవిషయము పరిశీలనల నందుచునే యున్నది దీనికింకను Physical Optics అనియును పేరు వాడుచున్నారు

ఇంక నీసందర్భముననే, కొన్ని పరిభాషాపదముల నీ ఆప్టిక్సు శాస్త్రమునం దుపయోగపర్చం బడినవి వివరింపవలసియుండును (౧) వెలుతురు కిరణములు వెలుతురు వచ్చు మూలస్థానమునుండి అడ్డుగనున్న ఒపేక్బాడిని తాకుదనుక Normal ray యనంబడును (౨) అటనుండి మరలి తిరుగ ప్రసరించు కిరణము Incidental ray యనంబడును (3) ఆ యడ్డమున్న ఒపేక్బాడి, రిఫ్లెక్టరు లేక పాయింటునోర్సు అనంబడును.

(క) అందగన్పించిన ప్రతిబింబము Point image అనంబడును. ఒక అద్దపు గొట్టముపై వెలుతురు కిరణప్రసారము గల్గించినచో నటనుండి ప్రతిఫలించికల్గిన ప్రతిబింబము (చుక్కవంటి స్థానము) ను ఈపేరుతో వాడుచూనురు (౫) గిల్టు లేక కళాయి పూయంబడిన నిల్వుటద్దమునందు, ఎదుటనున్నవారి రూపము అద్దమునందు చక్కగ ప్రతిబింబించినది Real image అనంబడును ౬. అద్దమునందు గల హెచ్చుతగ్గు (పోతలోని తప్పులు) వలన, కళాయి చేయంబడిన అద్దమందు కన్పించిన, వకరటొంకర రూపములను బహుముఖము లని యందురు

ఇంక నీసంగతులను చక్కగ మనస్సున కలవడ జేసికొని కండ్ల దృష్టి స్థితిబట్టి క్రిష్టల్సు రాళ్లతోగాని, వాని గుణలక్షణములతోనే చేయంబడుచున్న Lense glass తో గాని, దృష్టికి వ్రాతలు, వస్తువులు, దగ్గరవి, దూరపువి (Distance) చక్కగను, బలముగను అగుపడునట్లు, సులోచనముల నీ శాస్త్రవేత్తలు రచించుచున్నారు (ఐస్లాండు స్పార్ చూడుడు) ఇంగ్లీషు క్రిష్టల్సు అన స్వచ్ఛతం గల్గిన Pebbles అని యెరుంగునది అవి ఐస్లాండుస్పార్ రాళ్లు, ఫ్లోర్‌స్పార్ రాళ్లు, మైకా అరగోనైటు రాళ్లు అనంబడునవియై యున్నవి

అప్త నేత్రవనము — అయోధ్యరాష్ట్రములోని బహరైచ్ జిల్లాలోని ఇకౌనాదరి పాడుగ (Fuhrer's MAI) పోల్పంబడినది దీనిని హ్యూనత్సాంగు దర్శించినటుల వ్రాసియున్నాడు.

ఆప్షన్ — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. (Option) కొనుగోలు విక్రయముల కొక వర్తకుడొక వర్తకునకు కొంత సరకుగాని, కొన్ని వాటాలుగాని కొనుటకో, అమ్ముటకో యిచ్చిన ఆర్డరునందు చేర్చబడు స్వాతంత్ర్యము.

ఆఫ్రికా ఖండము — ఐరోపా దేశస్థులు దీనిని డార్కుకాంటినెంటని హేళనగా నను చుందురు ఇది పూర్వగోళార్ధములోనిది. ఉత్తరమున మధ్యధరాసముద్రము, తూర్పున రెడ్సీ హిందూమహాసముద్రము, దక్షిణమునను, పడమరను అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రమును దీనికి ఎల్లలు. పరిమాణమించుమించు ౧,౨౦,౦౦,౦౦౦ చతురపు మైళ్లని అంచనా వేయంబడినది నైసర్గికముగ దీనికిం జెందిన ద్వీపములు లేవు. మెడగాస్కరు ద్వీపము దీనికిం జెందినదికాదని భూగోళశాస్త్రవేత్త లనెదరు. దీనికి దక్షిణపుకొనను గుడ్హోపు అగ్రము చనవను తెలియంగనిది కాదు. అదిని నావికుండగు బర్తాలోమ్యూడయొజ్ దీనిని తుఫాను అగ్రమని పేరిడెనటగాని, పోర్చుగలు దేశపు భూపతిగానుండిన జాన్ నరపతి దీనిం గనుగొనుటనుండి ఇండియాదేశమునకు మార్గముం గనుంగొన వీలగునను నమ్మకము తనకు గలిగిన కతన దీనికిప్పటిపేరు తగునని పేరిడెనట

ఆఫ్రికా మధ్యభాగములు ఒకపాటి ఎత్తుగల పీఠభూములు వానికిని, సముద్రప్రాంత భూములకును నడుమ పర్వతశ్రుంగములు కలవు ఖండము యొక్క దక్షిణభాగము ఇచుక హెచ్చుతగ్గులతో సముద్రపునీటిమట్టముపై 3,౫౦౦ అడుగుల ఎత్తుకలదిగ నున్నది ఇచనున్న సహారా ఎడారి లోకప్రసిద్ధమగు నిసుకప్రదేశము అచ్చటచ్చట దూరముగ నీటియూటయును, దానిం జుట్టి చిన్న చల్లని ప్రదేశమును, అందు కొలదిగ ఖర్జూరపుచెట్లును గల తావులుండును వానికి ఒయాసిస్సని యెదరు. వానిగుండా పలుదెసలకు ఒంటెలపై నడచిపోవు కాలిబాటలు కలవు. ఈ ఖండమున అట్లాసుపర్వతపంక్తి, కాంగుపర్వతపంక్తి లుపటాపర్వతపంక్తి మొదలగునవి కలవు. అబ్సీనియా పర్వతపంక్తియు, కిలిమన్జారో కెనియా పర్వతపంక్తియు చెప్పందగినవియే.

ఇంత విస్తారపు పరిమితిగల ఈ ఖండమునందు నదులు చాల తక్కువసంఖ్యగలవి ఉన్నకొలది నదులు దాట శక్యముగాక అపాయకరముగ నుండును ఇందు గొప్పనదికి నీలానది (Nile) అనుచున్నారు. ఇది ౪౩౦౦ మైళ్ల పొడవు కలది ఆల్బర్ట్‌న్యాసా యనుసరస్సున జన్మించి ఉత్తరముగ ప్రవహించుచు కొన్ని యుపనదులజలము లంగలుపుకొని మధ్యధరాసముద్రమున కలియుచున్నది. ఇందు వైట్నైలునది బ్లూనైలునది, అతాబారానది ఉపనదులై కలియుచున్నవి. కాంగో, ఆరెంజి, జాంబెసీనదులు ముఖ్యములు. ఈభూభాగమున న్యాసా టాంగనాయికా, బంగ్వెయోలా, రూడోల్ఫు, సెహాడాసరస్సులు కలవు వీనికన్న చిన్నసరస్సులును పెక్కులు కలవు.

ఆఫ్రికా ఖండము మూడువంతులు టోరిడ్‌జోనునంగంట వేడిప్రదేశమనియే చెప్పవలసి యుండును. ఎఱ్ఱసముద్ర ప్రాంతముల వేడి యధికము ఈజిప్టుదేశమున నైలునది కిరుప్రక్కల నుండు ఫలవతమగు ప్రదేశమున వర్షములు ఉండవు. నైలునది నీటియాధారమే లేకుండిన నది నిరుపయోగ వ్యవసాయస్థలమే యైయుండును. ఎఱ్ఱసముద్రమునం జేరు నదియే లేక షహారా ఎడారియందు వర్షములేదనియే చెప్పవలయును

మధ్యభాగమున ఆఫ్రికాఖండమునందు నదుల ఇసుకలందు బంగారము దొరకుచున్నది. దక్షిణ ఆఫ్రికాదేశములందు బంగారము, రత్నములు గనులు కలవు ఉప్పుగను లంతటను కలవు.

ప్రజలయందనేక జాతులవారుకలరు. హిమిటీజాతి, కోప్టుజాతి అరబ్బీవారిసంతతివారు. నీగ్రోలు బాటూజాతులు, జూలూజాతి, కాఫరుజాతి, అశ్కాన్‌జాతి మొదలగు జాతు లెన్నియో లెక్కింపనగును చాల భాగము చిన్న చిన్న దేశములుగ యిరోపా ప్రభుత్వముల వశమున నున్నవి ఈజిప్టుదేశము ఖడీవను బిరుదముగల భూపాలునిపాలనయందు లిమిటెడ్‌మోనార్కీయై యున్నది.

ఆఫ్రిదీతెగ మహమ్మదీయులు — వీరు పఠాన్ తెగలోని అంతర్భాగము ఆఫ్ఘనుస్థానమువైపు సరిహద్దుసీమలందు దువారు వీరి యందెన్మిది అంతర్భాగములు కలవందురు కోహాట్ మార్గమున నుండువారు ఆదమ్‌ఖేల్ తెగవారనియు, ఖైబరుకనుమ మార్గమునందు వసించువారు జక్కాఖేల్ తెగవారనియు చెప్పంబడినది.

ఆబుర్రలో విత్తనాలేఅన్నీ — అంధలోకోక్తి అందరు సమానులేనని భావము.

ఆబువ్వ తీగె — ఇది వైద్యోపయోగకరమగు లత. దీని వేరు, ఆకులరసము, కషాయము మొగ్గము వైద్యములుపయోగింతురు. చేగగనడి అతిసారము, కుసుమరోగము, కుష్ఠువు అమపైత్యము, గ్రహణి, చర్మరోగములు, ప్రమేహము, త్రిదోషములు వీనిని హరించును.

ఆబ్స్క్యురేషన్ (Obscuration) — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము. ఇది ఆబ్కారీ (కస్టమ్సు) ఉద్యోగులు సారాయమును (Spirit) పరీక్షించుతరి సారాయి సరియగు బలమునకును, పైవేసినబలమునకు గల భేదమును వివరించుటకు (అనగా భేదమునకు) పేరు

ఆబూ శిఖరము — అర్బుద శిఖరము చూడుడు.

ఆబెల్‌కాబెల్ — ఇది రామేశ్వరమునందు గల రెండు గోరీల ప్రదేశము ఆబెల్, కెయిన్ అనువారలు సోదరులు. ఆదముప్రవక్త సంతతి. ఈగోరీలు సలుబడి యడుగులవి ఒక

తావున పల్లమున ప్రక్కప్రక్కనే గలవు. ఇం దేశాసనములు లేవు ఇందు కెయిన్, ఆబెలును చంపెనట పరమేశ్వరుఁడు అర్హమైన రొయిక గుర్తు నిచ్చుదనుక నాశవమును మోసికొనుచు భూసంచారమొనర్చుటకు విధింపఁబడెనట. అనేక భూముల సంచారమొనర్చి డస్సి, కెయిన్ ఎట్టకేలకు రామేశ్వరముకడ సీతావున కేతెంచువరకు రెండు కాకులు కలహించుచు నందొక కాకి రెండవదానిని జంపుటంగాంచెనట. తన విముక్తి కిదియె గురుతని కెయిన్ గ్రహించి అట నలుబది యడుగుల గోరిగోతిండ్రవ్వి యం దాబెలును పూడ్చి తానును మృతిజెంది యాప్రక్కనే పూడ్చఁబడియెనట ఇక్కాలమున నాగోరీలు ఒక మహమ్మదీయుల్లా వశమున నున్నవి ధనవంతమైన తావులౌను

ఆఁబోతుకు ముకుదాడు — లొంగ తీయుపదని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆఁబోతుల కలహము ఆవుదూడలకు ప్రాణభయముం గల్గించును ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆభణకన్యాయము — సామెత చెప్ప బోయినట్లు అనుటయు అనగా "సామెతచెప్పినట్లు" అని అనుటయు, ఆసామెతఏదో తాఁజెప్పలేకపోవుటయు ననిభావము

ఆమడలు దూరమైతే అంతఃకరణాలు దూరమగునా?— ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆమము — భుజించు పదార్థములు చక్కఁగ జీర్ణముగాక దుష్టపదార్థములోన నేర్పడి జిగురుగనై (తెల్లని బల్లలుగ) ఘనీభవించుటవలన గల్గిన అసాధ్య వేదనకు ఆమ మందురు. ఆమాధిక్యత జ్వరమును గల్గించునని చెప్పఁబడినది ఆమాతిసారము ఆమమువలననే గల్గునందురు.

ఆమలకగ్రామము — (సహ్యమలకగ్రామము) సహ్యాద్రిపై (పడమరకనుమలు) నుండుటంజేసి సహ్యమలకగ్రామ మనియు వాడుక యయ్యెను చెన్నరాజధాని తిరునల్వేలి మండలమున నున్నది. తొల్లింటి పాండ్యరాజ్యములోని తావు. దీనింగూర్చి బ్రహ్మాండ పురాణమునను, నారసింహ పురాణమునను ప్రశంసలు కలవు.

ఆమలకద్వాదశి — ఉపేంద్రద్వాదశి చూడుఁడు

ఆమవసువు (క్షత్రవృద్ధుఁడు) — చంద్రవంశక్షత్రియుఁడు, నహుషమహారాజు సోదరుఁడు, తండ్రి ఆయువు, కుమాళ్లు సుహోత్రుఁడు కుశుఁడు

ఆమవిరేచనములు — ఆమాతిసారము చూడుఁడు

ఆమాతిసారము (గ్రహణి) — ఈరోగమును ఆంగ్లమున డిసెంట్రి (Dysentery) అని యందురు ఆయుర్వేదవైద్యమున నీవ్యాధి అతిసారము (విరేచనముల) వ్యాధులలో నొకటిగ జెప్పఁబడి, ఆమాతిసారమని పేరిడఁబడినది దీనినింకను జిగటవిరేచనము లనియు, రక్తగ్రహణి యనియు, నులిగడుపనియు, ఆమవిరేచనము లనియుఁగూడ వాడుచుండుట కలదు ఆమాధిక్యత కారణముగ లోన బరసి, పుండై చీముగాని, చీము రక్తము కలసిగాని, మలముతో విరేచనమగుచుండును. కడుపునొప్పి, నిస్త్రాణము, ఒక్కొకతరి జ్వరము తగులుట దీనికి లక్షణములు, ఇది చాల మొండిజబ్బు ఈవ్యాధి రెండు భేదములుగ నుండును అమీబాయను సూక్ష్మజీవులవలన గల్గునది యొకజాతి. రెండవది ఆమాధిక్యమున గల్గునది ఈ అమీబా సూక్ష్మజీవి, మనుష్యుల పెద్దప్రేగులలోనికి జేరి, చిన్న కురుపులను ఒరపువలె గల్గించి, ప్రేగుల నుండి కాల్జమునకుం జేరి, దానినిండా చీముతో కూడిన వ్రణములం గల్గించి గ్రుడ్డుపెట్టుచు, వధి

వృద్ధినందుచు, చీము విరేచనములం గల్గించును ఈవ్యాధి ముదిరినకొలది పురుగులంను మార్పు గల్గును కాననే చిరకాలము బాధించు వ్యాధిగ నిది చెప్పంబడినది మలముతో నీ సూక్ష్మ జీవులు వెలువడుచు రోగవ్యాపనమును గల్గించు నని తేలుచున్నది అగ్రుడ్లు ఆహారపదార్థము లకుగాని, దాహోదకమునకు గాని ఈగలు, పిల్లులు, కుక్కలు మొదలగు జంతువుల సంచార ముల సంపర్కమున చే, మానవశరీరమునందు జేరకొని రోగము ను వ్యాపింపంజేయుచుండెడిని. తడిబట్ట నెక్కువగా ధరించువారును, చలిగాలికి గురి యగువారును, రోగమున కతిసులభముగా పాల్పడుకురని పరిశీలకు లనుచున్నారు రక్త గ్రహణి కణికవ టి రూపముగల సూక్ష్మజీవివలన గల్గుచున్నది ఇదియు పైవిధముననే వ్యాపించు చుండునట రోగి బట్టలు, పాత్రలు రోగమును వ్యాపింపజేయును ఈగలును వ్యాపింపం జేయును ఉదరభాగమును ఉన్ని వస్త్రముచే గప్పి వెచ్చనుంచుట మంచిదని చెప్పంబడినది. (అంటువ్యాధులు, సూక్ష్మజీవులు, అమీబా చూడుము)

ఆముక్తాభరణసప్తమి — భాద్రపద శుద్ధ సప్తమి. పర్వదినము

ఆముదవుచెట్టు — లా Recinus communis ఆంగ్ల Castor Tree సం. ఏరండ, పంచాంగుల, వర్ధమాన చిట్టిఆముదపు చెట్టునకు రుద్రకమని పేరు. ఆముదపుచెట్టు పెద్దగింజలు కలదానిని పెద్దఆముదపుచెట్టు అనియు, చిన్నగింజలు కలదానిని చిట్టిఆముదపు చెట్టు అనియు ఆముదపుచెట్లు ద్వివిధము. రెంటి యొక్క గుణలక్షణములు ఒకటియేగాని చిట్టా ముదము ఆయుర్వేదవైద్యవిధానమున నెక్కువ బలకరముగ పనిచేయునని చెప్పబడినది. మఱియు సిద్ధాముదమునకు కొన్ని వనౌషధులు, రస ములం జేర్చి మందాముదమని వండుదురు ఇది పసిపిల్లలకు కట్టిన విరేచనమై ఆరోగ్యకరముగ నుండి పెక్కుజబ్బులను రాకుండ గాపాడునందురు. ఆముదముయొక్క గుణములు విరేచనము జేయును, వేడిచేసి ఆర్చును, జఠరమును బల పర్చును, ఊపిరిగొట్టునొప్పి నడుము, పొత్తి కడుపును శుభ్ర పర్చి అచటం బుట్టెడిరోగములు, వాతగ్రంధులందలి దోషములు, అండవృద్ధి, అతివృద్ధి హరించును రక్తము గూడి గట్టికడి చెడిపోయిన దోషనిలయముం గరగించును. శరీరమునందలి దుష్టజలనిలయములను కదల్చి వెడలించును శిరోవాతమును హరించును నరములను శుభ్ర పర్చి బలపర్చును మూత్రపు తిత్తిలోని దోషములు, నడుములోనిదోషములు, స్త్రీలఋతురక్తదోషములు నివారించును శ్లేష్మ, గుల్మ, మూలశంఖ, విషమజ్వర, దగు. గర్భస్థ కీటక దోషములడుద్ధృతమును శాంతింపజేయును వాతదోషము లడంచును రసదోషములు శిరో వాతములు హరించును ఆముదపు ఆకుల గుణము వేడి, శైత్యముజేయును. వాతము, శ్లేష్మము నివారించును తంపోటు నివారించును ప్రసవించిన స్త్రీలకు (ఆముదముతోచరిమి వెచ్చ జేసి) పైకట్లు కట్టుచుండుటవలన పాలుపడును పొత్తికడుపుపైం గట్టుటవలన ఋతురక్తదోషము వెడలంజేయును తలపై కట్టుటవలన శిరో వాతము, తలనొప్పి, మెదడులోని వేడి హరించును. ఆముదపు వేరు కషాయముచేసి లోనికిచ్చిన గొప్పవాతములు, శ్లేష్మములు, హృద్రోగములు శమించును. (ఎండుమిరపకాయలు పొగాకులతో నూరి) గుల్మములకుం దినిపించిన కడుపునొప్పి తగ్గును. ఆముదపుపువ్వు వేడిచేసి, వాతము హరించి దేహపుష్టి, అగ్నిదీప్తినిచ్చును. ఆము దపుకాయలు- గుల్మములు(కడుపులోని బల్లలు) మూలవ్యాధి నివారించును. దీనికి విరుగుడు

పుదీనా అని చెప్పఁబడినది. మఱియు, అతిసార దోషము, ప్రమేహ, అపస్మార, ఉన్మాద విష దోషములు గలవారును, విషూచి,రక్తపైత్యము, తీవ్రజ్వరము, చర్ధి, మూర్ఛ బాధలుకలవారును ఆముదము త్రాగకూడదని చెప్పఁబడినది.

ఆముడారియానది (అక్షునది) - (మధ్యఆసియాస్థానము చూడుఁడు). ఈ నదికి తొల్లింట వేర్వేఱు కాలములందు వక్షునది, సుచక్షునది, చక్షునది, ఇక్షునది, అశ్మన్వతీనది యని పేర్లుండెను. ఇది శకద్వీపముగుండా ప్రవహించు నదిగాఁ జెప్పఁబడినది. ఇంకను భగవద్గీత, పటలగంగయనుపేర్లు భాగవతమునఁ జెప్పఁబడినవి.

ఆమోద షట్పద న్యాయము — వాసనఁబట్టి తుమ్మెద పూవులున్న తావులకు వెదకికొనుచు పోవుటందెల్పు న్యాయము.

ఆమ్నాయములు — ఆమ్నాయమనిన విద్యాకర్థము ఉపదేశమగు విద్యయని భావము. ఇది శాస్త్రీయ సంబంధమువలె నుండును. పరమేశ్వరుఁడగు సదాశివుని ఆరుముఖములనుండి వెలువడినవి ఆమ్నాయము లనఁబడును. తూర్పుదిశ ముఖము నుండి పూర్వామ్నాయము, దక్షిణదిశ ముఖమునుండి దక్షిణామ్నాయము, పశ్చిమదిశ ముఖమునుండి పశ్చిమామ్నాయము, ఉత్తరదిశ ముఖమునుండి ఉత్తరామ్నాయము, ఊర్ధ్వముఖమునుండి ఊర్ధ్వామ్నాయము, అధోముఖమునుండి అనుత్తర లేక అధః ఆమ్నాయమును వెలువడినవని చెప్పఁబడినది. ఈ షడామ్నాయములను గూర్చి సమయాచార తంత్రమునందలి ద్వితీయపటలమున నిట్లు వివరింపఁబడినది శ్లో॥ శ్రీవిద్యా భేదసహితా- తారాచత్రిపురాతథా। భువనేశీచాన్నపూర్ణా- పూర్వామ్నాయే ప్రకీర్తితాః। బగళాముఖిధనేనీ- త్వరితాధనటాతథా (వాలభైరవి)। మహిషఘ్నీ మహాలక్ష్మీ- దక్షిణామ్నాయకీర్తితాః। మహాసరస్వతీవిద్యా- తదావాగ్వాదినీపరా। ప్రత్యంగిరా భవానీచ- పశ్చిమామ్నాయకీర్తితాః॥ కాలికాభేదసహితా- తారాభేదైశ్చసంయుతా। మాతంగీ భైరవీ ఛిన్నా- తథాధూమావతీపరా। ఉత్తరామ్నాయకథితాః- కలా శీఘ్రఫలప్రదాః। సమస్తభేదసహితాః- కాలికాయ ప్రకీర్తితాః। ద్వావి శత్యక్షరీతాసాం దక్షిణామ్నాయకీర్తితాః। ఏకీజటామడామ్నాయె- మహామోక్షప్రదాయినీ॥ తత్పరా పరమావిద్యా- నవిద్యాంతర గోపితా। పరప్రధానసంతాశ్చ ఊర్ధ్వామ్నాయేప్రకీర్తితాః। ఊర్ధ్వామ్నాయోహ్యధశ్చైవ- కేవలం మోక్షదోభవేత్। ధర్మార్థ కామమోక్షార్థేఆమ్నాయాస్యేప కీర్తితాః॥

ఆమ్రసేక పితృతర్పణ న్యాయము- మామిడిచెట్లకు నీరుపోయుటయును పితృతర్పణ మొనర్చినట్లు బాధ్యత, భక్తి, శ్రద్ధ లేక కార్యములు నెరపుట దెల్పుటకీన్యాయము వర్తించును.

ఆమ్రాన్పృష్టః కోవిదారానాచష్టేతిన్యాయము — మామిడిచెట్ల గూర్చి యడిగితే కోవిదారములఁగూర్చి ప్రత్యుత్తర మిచ్చినట్లని యర్థము. అడిగిన ప్రశ్నకు సరియగు ప్రత్యుత్తరము లేక వేఱొక ప్రత్యుత్తరము వచ్చుటయందీన్యాయము వర్తించును.

ఆమ్రేఫలార్థే నిమిత్తే ఛాయాగన్ధ ఇత్యనూత్పద్యేతేతి న్యాయము - మామిడిచెట్లు ఫలములకై ముఖ్యముగ నాటఁబడినను చల్లని నీడయు, ఇంచుక పరిమళముంగూడ నవి కల్గించును. ఒకకార్యమునకై చేయఁబడినపని ఇతరకార్యములంగూడ జేయునని భావము. ఫలవత్సహకార న్యాయమునకును ఇదియె యర్థము.

ఆమ్లఫల పంచకము — (ఆమ్లపంచకము) ఆయుర్వేదవైద్యమున గజనిమ్మ, పుల్ల

నారింజ, అమ్లవేతసము (అనగా నిమ్మచెట్టువంటి ఒకజాతిచెట్టు, మతాంతరమున చైత్రపురాయం చెట్టు), చింతచెట్టు, మాదీఫలముచెట్టు పండ్లను అమ్లపంచఫలములని పేరు ఇంకను కొందఱు మతాంతరముగ రేగుపండ్లు, చింతపండు, చుక్కకూర, అమ్లవేతసఫలము, పుల్లదానిమ్మపండ్లను అమ్లపంచఫలము లనిరి

అమ్లవర్గము — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున పుల్లచెంచలి, అమ్లవేతసము, నిమ్మ, నారింజ, మాదీఫలము, దాడిమ, వెలగ, వాళ (పండ్లకు) అమ్లవర్గమని పేరు.

ఆయతనాజ్ఞానములు పండ్రెండు వైభాషిక బౌద్ధమతము చూడుడు

ఆయతనములు — (ద్వాదశాయతనములు) బౌద్ధమతమునందు జ్ఞానేంద్రియములు ౫-ఘ్రాణ, జిహ్వా, చక్షు, శ్రోత్ర, త్వగింద్రియములు కర్మేంద్రియములు ౫ - వాక్కు, పాణి, పాద, పాయూపస్థలు, ౧౧ మనస్సు, ౧౨ బుద్ధి ఈ పండ్రెంటను ద్వాదశాయతనములనిరి. ఇంకను మతాంతరమున జ్ఞానేంద్రియము లైదు, తన్మాత్రలు ౫(శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు), ౧౧ మనస్సు, ౧౨ ధర్మాయతనమును కలిపి ద్వాదశాయతనము లని కొందఱనిరి. ఈ ద్వాదశాయతనములందు ఒక్కొక్కటి ౧ కామతృష్ణ (కోర్కెలనెడి పిదాహము), ౨. భవ (సంసార) తృష్ణ, 3. విభవ (వైభవము) తృష్ణయనిమూడేసి తెఱంగులుగ నుండెడిని. కాన (౧౨ $\times$ 3 = 3౬) ముప్పదియారుగ బౌద్ధమత గ్రంథములందు "షట్త్రింశద్వంశతి" యని పేర్కొనబడినవి.

ఆయతి — తండ్రి పేరువు. భర్త మృకండుడు. ఆతడు భార కుమారుడు.

ఆయిల్ పాం, నూనెచెట్టు (Oil-Palm) — ఈచెట్టు ముప్పదియడుగుల ఎత్తున పెరుగును. ఈతచెట్టువలె నుండును. మట్టలు మఱి పదునేను అడుగుల పొడవుగలవి. ఎఱ్ఱటి కోలని కాయలు కాచును. వానిని నీటియందుడికబెట్టి పిసికిన వెల్లవంటి ముద్ద (పేశము) వచ్చును దానింగాచి నూనెతీయుదురు. దీని పిక్కలనుండియు నూనె వచ్చును. దీని నూనె సబ్బులుచేయుటయం దుపయోగించుచున్నారు

ఆయిల్సు (Oils) చమురులు—ఆయిల్సు అనగా, నూనెలని యర్థము చెప్పుచున్నారు కాని పాశ్చాత్యుల భావమునగల యర్థమిది కానేరదు. భరతదేశమున నూనెలు జిడ్డుగల ద్రవపదార్థములుగను, నూనెలు, నేతులు, ఆముదములు అని త్రివిధభేదములు గలవిగను తలంపబడుచున్నవిగాని, పాశ్చాత్యాభిప్రాయములం దట్లు గాదు ఆయిల్సు నాల్గు తరగతులుగ విభజింపబడినవి అవి ౧ Essential oils, ౨. Mineral oils, 3 Vegetable oils, ౪. Animal oils అని ౧ Essential oils-ఇవి మొక్కలనుండియు, ఆకులు, పుష్పములు మొదలగు వానినుండియు, చెట్లుసుండియు తీయబడునవి పరిమళమునకై ఉపయోగింపబడునవి. కొన్ని పండ్లనుండికూడ లభించునట. ౨ Mineral oils-ఇవి భూమినుండి తీయబడు పెట్రోలియం మొదలగునవి, రష్యా బర్మా, పారశీకము మొదలగు దేశములందునను, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రము లందునను విస్తారముగా దొరకుచున్నవి 3 Vegetable oils- ప్రత్తిగింజలు, బాదంగింజలు, నువ్వులగింజలు, ఆముదపుగింజలు మొదలగువానినుండి పిండి తీయబడు చమురులు, Olive oil అనునదియు ఈ తెగకుం జెందినదియే. ౪. Animal oils-ఇవి తిమింగలములోని క్రొవ్వునూనె, Cod liver oil మొదలగు జంతువులనుండి తీయబడు నూనెలు, క్రొవ్వులు మొదలగునవి.

ఆయువత్సగోత్రము — శాండిలగణము చూడుడు.

ఆయాతి — చంద్రవంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి సహుషమహారాజు తల్లి ప్రియంవదా దేవి

ఆయాస్య ఉపగణము— ఇది ఆంగీరస సంతతియందలి గౌతమగణములోని యొక ఉపగణము. ఇందు ఇరువదియొక గోత్రములు కలవు ౧ ఆయాశ్య, ౨. కరోర, 3. కాత్రముగ్రీక, ౪. కాణేణి, ౫. కౌశిక, ౬. కాత్షీవ, ౭ కిలాలి, ౮. కౌమారవత్స్య, ౯ తాండి, ౧౦ దర్భి, ౧౧ దేవకి, ౧౨. నైకరిష్టి, ౧3 పార్థివ, ౧౪ భౌభ్య, ౧౫ మూర్ధరథ, ౧౬. హియ, ౧౭ వాత్షి, ౧౮. శ్రోణీవేమక, ౧౯. సత్యతి, ౨౦ స్వైదేవ, ౨౧ సైమకి ఈ (ఆయాస్య ఉపగణ) గోత్రములకు ప్రవరరూపములు- ౧. ఆంగీరస, ఆయాశ్య, గౌతమ ౨. ఆంగీరస, ఔతథ్య, గౌతమ. 3 ఆంగీరస, ఔతథ్య, కౌసిజ.

ఆయాస్య గోత్రము — ఆయాస్య ఉపగణము చూడుడు.

ఆయాస్య గోత్రము — ఔతథ్య ఉపగణము చూడుడు

ఆయుతజిత్తు — యదవంశపు క్షత్రియుడు. సహస్రజిత్తు కనిష్ఠసోదరుడు.

ఆయుతాయువు — కురువంశ క్షత్రియుడు. రథికుని కుమారుడు ఇతను సింధు ద్వీపుని కుమారుడను కలడు. ఇతనికి భంగా సరియని నామాంతరము కలదు పుత్రుడు ఋతుపర్ణుడు.

ఆయుధములు — యుద్ధకాలమున శరీరమునందు ధరించి యుద్ధమొనర్పనగువాని కాయుధములని పేరు. ఇందు తుపాకులు,పిస్తోళ్లు, రివాల్వరులు, కత్తులు, కటారులు, బాకులు, ఈటెలు, బల్లెములు, గండ్రగొడ్డళ్లు, గదలు మొదలగునవి యుండును. ఫిరంగులు (శతఘ్నులు) ఆయుధములు కానేరవు ఇవి యుద్ధకరికరము లనంబడుచున్నవి. దేవతలకు త్రిశూలము, యమపాశము, ముద్గలము, తోమరము, చక్రము, గద, అంకుశము మొదలగునవి భరతదేశమున నాయుధములుగ చెప్పం బడినవి భిండివాలము, క్రకచము మొదలగు కొన్ని యాయుధములును చెప్పంబడియున్నను వానింగూర్చిన వివరములు తెలియకున్నవి. కాలము మారుటతో నాయుధములును మారినవి ఆయుధములు ముప్పదిరెండని చెప్పం బడినవి (వీటింగూర్చి ధనుర్విద్య చూడుడు)

ఆయుర్దాయరేఖ — పురుష స్త్రీ సాముద్రికములు చూడుడు.

ఆయుర్వేద పంచపల్లవములు — పంచపల్లవములు చూడుడు.

ఆయుర్వేద మానము—ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమున ఈక్రింది రీతిని తూనికలు చెప్పంబడినవి

౮ ఆవగింజల ఎత్తు ౧ యవప్రమాణము

3 యవల ఎత్తు (యవధాన్యము)- ౧ రతి (దీనిని గురిగింజయెత్తుయందురు)

౬ రతుల ఎత్తు (గురిగింజలు లేక గులివిందగింజలు)- ౧ అణా

౧౦ రతుల ఎత్తు ౧ మాషప్రమాణము (మినపగింజ)

౪ మాషముల ఎత్తు- ౧ ధరణము (దీనికింకను టంకమనియు, శానమనియు పేరులుకలవు)

౨ ధరణముల ఎత్తు- ౧ తులము (దీనికింకను వటకమనియు, కర్షార్ధకమనియు, ద్రంక్షనమనియు పేరులుకలవు).

౨ తులములు ౧ కర్షము (దీనికింకను అక్షమనియు, ఉదుంబరమనియు, కరమధ్యమనియు, కవడగ్రహయనియు, కించిత్తనియు, బిడాలక యనియు, పానియనియు, పానిమానికయనియు, పానితలయనియు, పిచు యనియు, విడాలపద యనియు, షోడశికయనియు, సువర్ణయనియు, హంసపదయనియుఁ బేర్లుకలవు)

౨ కర్షములు ౧ శుక్తి (దీనికింకను అష్టమిక యనియు, అర్ధపలమనియుం బేర్లుకలవు)

౨ శుక్తులు ౧ పలము (దీనికింకను చతుర్థిక యనియు, ముష్టియనియు, ప్రకుంచయనియు, షోడశియనియు, విల్వ లేక బిల్వయనియు బేరులుకలవు)

౨ పలములు- ౧ ప్రసృత లేక ప్రసృతి యనియు నందురు)

౨ ప్రసృతములు ౧ అంజలి (దీనికింకను కుడవ యనియు అష్టమానమనియు, అర్ధశరవనియుం బేర్లుకలవు)

౨ అంజలులు ౧ శరవ (దీనికింకను శేరు లేక మానిక యనియుం బేరులు వాడుకయందున్నవి)

౨ శరవలు (శేరులు)- ౧ ప్రస్థము

౨ ప్రస్థములు (లేక ౪ శేరులు)- ౧ ఆఢకము (దీనికింకను కుంచమనియు, భాజనమనియు, మనియు, పాత్రమనియు కంచమనియుం బేరులు కలవు)

౪ ఆఢకములు ౧ ద్రోణము (దీనికింకను కలశము, అర్మణము, ఉన్మనము, ఘటము, రాశి యను పేర్లుకలవు)

౨ ద్రోణములు ౧ కుంభము, లేక శూర్పము

౨ కుంభములు- ౧ ద్రోణి లేక గోని (బస్తా)

౪ ద్రోణములు ౧ ఖారి.

ఇంకను ౧౦౦ పలముల నొక తులమనియు, ఇన్నూరు పలముల నొక భారమనియు కొన్ని సీమలందు వాడుక గలదు.

ఆయుర్వేదము — దీని నాయుర్వేద వైద్యవిధానమనియు ననుట కలదు. ఆయు విందతి వేత్తివా ఆయుర్వేదః అనివ్యుత్పత్త్యర్థము. అనగా ఆయువునుగూర్చిన జ్ఞానము ఆయు వన ప్రాణిశరీరమునందు వ్యాపించియుండుకాలమాయు కాలమునందుకుమున్నది వేదమన జ్ఞానమనియర్థము. ఔషధాగి ప్రతిక్రియచే ఆయువునకుం గల్గు దోషముల నివారించి ఆయుకాలమును రక్షించు నది గాన ఆయుర్వేదవైద్యమని చెప్పఁబడు చున్నది. అథర్వణ వేదమునకాయుర్వేదము ఉపవేదముగ జెప్పఁబడినది. మఱియును ఋగ్వేదమున చికిత్సాసాధకశృతులు కొన్ని కానంబడుట, నాయుర్వేదమును ఋగ్వేదమంతటి ప్రాచీనమైనదే యని తెలియుచున్నది. ఆయుర్వేదమును, పరమేశ్వరుండు విధాతకును విధాత దక్షప్రజాపతికిని, అతఁడశ్వినీదేవతలకును, వారింద్రునకును, నాతం డాత్రేయునకును, ఆత్రేయు లగ్నివేశులకును, అగ్నివేశులు జాతూకర్ణ, ధన్వంతరి, భేడ, చరక, శల్యశ్రుతాదిఋషులకును, పరంపరగ నుపదేశించిరని చెప్పఁబడినది. ఇందు విధాతయు, లేక ఇంద్రుఁడవా రింకెవ్వరోగాని, శృతిరూపకముగ నుండిన నీయాయుర్వేదతంత్రమును ౧ శల్యతంత్రము మొదలగు అష్టతంత్రములుగ విభజించి వేర్వేఱు గ్రంథములుగ రచించిరని చెప్పఁబడినది కాని, అట్టి గ్రంథములు గానవచ్చుట లేదు. ఇది వీనికి శ్లోకరూపకములనియు, లక్ష గ్రంథమనియు, బ్రహ్మసంహిత యని పేరనియు మాత్రమే తెలియుచున్నది.

౧ శల్యతంత్రము దీనికాంగ్లమున **Surgical Treatment** అనియందురు. ఇది శరీరమున కారణాంతరములచే శరీరమునందు చిక్కిన అన్యపదార్థములవలనఁ గల్గెడి బాధానివృత్తికైన శస్త్రవిధానము. ఇంకను విషవ్రణములు, మానవి తెంపడిజాతి కురుపుల నుండి ఆయువుకు

భంగము కాకుండ రక్షించుటకు వలయు శస్త్రచికిత్సల నొనర్చు విధానము (శస్త్రచికిత్స చూడుఁడు)

౨ శాలాక్యతంత్రము దీని నాఙ్గ్లమున **Eye Diseases etc** అని యందురు ఇది భుజములకు పైభాగమున గళము, నేత్రములు, కర్ణములు, నాల్క దంతములు ముఖము దౌడలు, పెదవు మొదలగు భాగములందు గల్గెడి రోగముల కుపశాంతులం దెల్పునది

3 కాయచికిత్సాతంత్రమున దీనికాఙ్గ్లమున **Treatment of General Diseases** అని యందురు ఇది శరీరమంతటను ఒకేవిధముగ నొకేకాలమునందు బుట్టెడు జ్వరములు మొదలగు రోగముల కుపశాంతులం దెల్పునది. ఇందు అతిసారము, క్షయ, రక్తపైత్యము మొదలగు కొన్ని రోగములు చేరియుండును

౪ భూతవిద్యాతంత్రము దీనికాఙ్గ్లమున **Mental Diseases** అని యందురు ఇది మనోభ్రమ సంజాత రోగములం గుదుర్చు సాధనముల వివరించెడిని

౫. కౌమారభృత్యతంత్రము దీనినాఙ్గ్లమున **Treatment of Children** అనియెదరు ఇది చంటిపిల్లల రక్షణ, పాలపిల్లల రోగములు ఉపశాంతులు తెల్పునది

౬. అగదతంత్రము దీని నాఙ్గ్లమున **Toxicology** అనియు నందురు ఇది ఎలుక కాటు, సాలెపురుగు కాటు, పాముకాటు, తేలు కుట్టు, వెఱ్ఱికుక్కకాటు, నల్లికళ్ల పాము ఊసుట మొదలగు విషజంతుబాధల కుపశాంతులం దెల్పునట్టిది.

౭ రసాయనతంత్రము దీని నాఙ్గ్లమున **Science of Rejuvenation** అనియెదరు ఇది ముదిమి, రోగాశయము మొదలగు కారణముల శరీరము పటుత్వము తగ్గియు బలహీనమై శరీరేంద్రియములు సరిగా పనిచేయజాలకుండుతరి పరిహార విధానమును దెల్పునది

౮. వాజీకరణతంత్రము దీని నాఙ్గ్లమున **Science of Aphrodisiacs** అనియెదరు ఇది కారణాంతరముల క్షీణమగు రేతస్సును బలపర్చి పుష్టింగల్గించు నౌషధవిధానమును దెల్పుభాగము

పీనిపై వేర్వేఱు వైద్య గ్రంథముల వేర్వేఱు ఋషులు రచించియున్నారు అందు ఆత్రేయ, అగ్నివేశ, భేడాదిఋషులు రచించిన కాయచికిత్సా తంత్రమును గూర్చిన గ్రంథములకు ఆత్రేయసాంప్రదాయమని పేరుకల్గెను ఇటులనే ధన్వంతరి సుశ్రుత ఔపధేనవ ఔరభ్ర గోపురక్షిత ప్రభృతి ఋషిసత్తములచే రచింపఁబడిన శల్యతంత్ర గ్రంథములకు ధన్వంతరిసాంప్రదాయమని పేరుకల్గెను ఈ ఆత్రేయధన్వంతరిసాంప్రదాయములను వైద్య విద్యావిశారదులు వైదిక సాంప్రదాయములనియెదరు.

ఇటుల వేదముల కాలమున నభివృద్ధినందిన అగస్త్యధన్వంతరి సాంప్రదాయములు వైదిక సాంప్రదాయములనంబడినట్లే, తంత్రముల కాలమున (తాంత్రికయుగమున)నాగార్జునాదిసిద్ధులచే వృద్ధినొందింపఁబడి ఖనిజవస్తు సమ్మేళనముతో గూడిన వైద్యకపద్ధతులకు, ఆగ్రంథములకు తాంత్రికసాంప్రదాయమని పేరు మఱియు నీ తాంత్రికసాంప్రదాయమునే రససాంప్రదాయమనియు నందురు ఇంక దక్షిణదేశమున నగస్త్యసాంప్రదాయమని వేఱొక విధానమున వైద్యము కలదు ఆ వైద్యవిధానమున కగస్త్యవైద్యమనియు పేరు వాడుచుందురు (అగస్త్యవైద్యము చూడుఁడు) దీనిని సిద్ధవైద్యమనియు నందురు. ఇంక నాయుర్వేద వైద్యగ్రంథకర్తలగు పూర్వులలో ముఖ్యులను, వారి గ్రంథములను వివరించి ముగింతుము

౧ అగ్నివేశుఁడు- ఈఋషి రచించిన గ్రంథము నకు పేరేమో తెలియకున్నది కాని దానిని చరక మహాముని సవరించి విడదీసియుంట చరకసంహిత యను పేరంబరగుచున్నది దానింగూర్చి ము న్ముందు వివరింతుము

౨ అశ్వనీదేవతలు దేవవైద్యులని పేరందిన వారు. వీరు కాయచికిత్సను, శస్త్రచికిత్సను వివరించు గ్రంథములను రచించిరట

3 ఆత్రేయుఁడు- ఈఋషిసత్తముఁడు రచించి నది ఆత్రేయసంహిత మిగుల పురాతన గ్రంథ మని పేరందినది. ఐదుభాగములును, నలువది యాఱువేల శ్లోకములుగల మహాగ్రంథము, ప్రమాణగ్రంథము.

౪ గోపాలదాసు- ఈతఁడు చికిత్సాసార మను గ్రంథమును రచించెను.

౫ చక్రదత్తుఁడు- ఈతఁడు చికిత్సాసంగ్ర హమును రచించినవాఁడు

౬ చక్రపాణి- ఈతఁడు చక్రదత్త, ముక్తా వళి యను గ్రంథములను రచించినవాఁడు.

౭ చరకమహాముని- ఈ౦డ్రిపేరు విష్ణుదముని కాశీపట్టణమున క్రీ. పూ 3౨౦ సంవత్సరప్రాం తమున జన్మించినవాఁడనియు, అకాలమున ఘన వైద్యుఁడనియు ఆదిశేషుని యవతారముగఁ దలంపఁబడినవాఁడనియు, జనులచే సన్నుతిఁబడెనని ప్రతీతి కలదు.

ఈతఁడగ్నివేశుఁడురచించిన సంహితను సవ రించి శ్లోకస్థానము, కల్పస్థానము, సిద్ధిస్థానము, నిదానస్థానము, విమానస్థానము, శరీరస్థానము ఇంద్రియస్థానము, చికిత్సాస్థానము నని అష్టభాగ ములుగ విభజించి, నూటయిరువది యధ్యాయ ములుగ నొనర్చెననియు, నాఁటనుండి యాతని పేరంబరగుచున్నదనియు చెప్పుదురు. ఇది కాయ చికిత్సలను వివరించుటయం దుత్తమ గ్రంథమని పేర్వడసినది.

అరబ్బులును, వారినుండి గ్రీకులును దీని ననువదింపఁజేసి తమ భాషలలోనికి దీనిం దీసికొని రనియు, అది క్రీ వె. ఎన్మిదవ శతాబ్దకాల మనియు వాడుకలు గలవు.

౮ భట్టమారేశ్వరుఁడు- వైద్యామృతమును రచించెను

౯ భావమిశ్రుఁడు- ఈతఁడు మద్రదేశనివాసి యనియు, క్రీ వె. ౧౫౫౦ సంవత్సరము కాల మునాఁటివాఁడనియు, పిదప కాశీయందు వసిం చుచుండెననియు, పెక్కండ్రకు విద్యఁగరపినవాఁ డనియుఁ జెప్పఁబడినది ఈతఁడు భావప్రకాశ మను గ్రంథమును రచించెను అందు, అప్పటి పూర్వపువారగు ఘనవైద్యుల యనుభవ విశేష ములను సంగ్రహముగ పొందుపరచెనట

౧౦ మాధవాచార్యుఁడు- ఈమహావిద్వాం సుఁడు సన్యసించి విద్యారణ్యస్వామి యని పేరం దిన ప్రఖ్యాతపురుషుఁడు. ఈతఁడుమాధవనిదాన మను వైద్యగ్రంథము రచించెను ఇతఁడు నిట్లే మాధవవేదార్థ ప్రకాశమను గ్రంథమును, మాధవవృత్తి, భాషావిషయికవృత్తి గ్రంథమును, కాలమాధవీయమను,జ్యోతిష గ్రంథమును, వ్యవ హారమాధవమను న్యాయశాస్త్ర విషయిక గ్రం థమును కూడ రచించినవాఁడు. పరాశరస్మృతికి వ్యాఖ్య వ్రాసినవాఁడు. అది ఇప్పుడు పరాశర మాధవీయమను పేరఁబరగెడిని రోగోత్పత్తి రోగవివరణములం దెల్పుటకుమాధవనిదానమును మించిన గ్రంథమింకొకటి లేదందురు. రోగనిదాన మున మాధవాచారికిని, యేయే అవస్థలం దేయే రీతుల రోగిని సంరక్షింపవలెనను ఆ వైద్యవిధుల నెరింగించుటకు వాగ్భటాచారికిని, చికిత్సలందెల్ప చరకాచార్యునకును సాటివారింక లేరని వైద్య శాస్త్రవిదు లనెదరు.

౧౧ లోలంబరాజు- ఈతఁడు సద్వైద్యజీవన మను వైద్యగ్రంథమును రచించెను. దీనికి లోలంబరాజీయమనియు వాడుకపేరుకలదు.

౧౨ వాగ్భటాచార్యుఁడు ఈమహానియుఁడు సింధుదేశమున జన్మించినవాఁడు క్రీస్తు మునుపు రెండవ శతాబ్దమునాఁటివాఁడంబురు అష్టాంగ హృదయమను గ్రంథము రచించినవాఁడు ఇతని పూర్వ వైద్యవిద్యావిశారదుల యనుభవముల నుండి సంస్కరించినతీరున తనగ్రంథము రచించిన వాఁడు మఱియు నితఁడు చరక, సుస్రుత, అగ్నివేశ, భేడర్షులకు తర్వాతివాఁడట

౧౩ శార్ఙ్గధరుఁడు ఈతఁడు రచించినది శార్ఙ్గధరసంహిత ఇందిరువది యాధ్యాయములు కలవు ఉపయుక్తంబులగు పెక్కువిశేషము లీగ్రంథమునఁ జెప్పఁబడినవి

౧౪ సుశ్రుతుఁడు ఈతఁడు చరకుని తర్వాతవాఁడట శ్రీరాముని సమకాలికుఁడగు విశ్వామిత్రుని సుతుఁడనియు, కాశీరాజును, ధన్వంతరి యొక్క యవతారముగ నెన్నఁబడి శస్త్రవిద్య యాదకాలమున మహానిపుణత గలవాఁడని పేరొందిన దివోదాసునకు శిష్యుఁడై వైద్యవిద్య నభ్యసించినవాఁడనియు నందురు

ధన్వంతరి యుపన్యాసమును గొని సుస్రుత సంహిత యను గ్రంథమును రచించెననియు చెప్పుదురు ఇందు శస్త్రచికిత్సయు శరీరశాస్త్రము వివరింపఁబడినది ప్రమాణగ్రంథము, యంత్రసాధనములు, శస్త్రములు మొదలగునవి విపులముగఁ జెప్పఁబడినవి (శస్త్రచికిత్స చూడుఁడు) ఇతడు రసరత్నాకరము, నాగార్జునీయము మొదలగు వైద్యగ్రంథములు చేర్చఁదగినవి కలవు (కల్పచికిత్సచూడుఁడు).

ఆయువు (మహారాజు) — తండ్రి పురూరవ చక్రవర్తి (చంద్రవంశ క్షత్రియుఁడు) తల్లి ఉర్వశియను నప్సరస్త్రీ. పుత్రులు ౧ నహుషుఁడు, ౨ క్షత్రవృద్ధుఁడు, 3 రజి, రంభుఁడు, ౫ అనేనస్సు అనువారలు రాజధాని ప్రతిష్ఠానపురము దీనిస్థల మిప్పు డలహాబాదు పురమందలి ఝారాగంజి కెదుట గంగానది కవ్వలపానై కానవచ్చుచుండును (ప్రతిష్ఠాన పురము చూడుఁడు)

ఆయుష్మంతుఁడు — తండ్రి ప్రహ్లాదుఁడు పితామహుఁడు హిరణ్యకశ్యపుఁడు

ఆరంగ్ పట్టణము — (భాగేశ్వర దేవస్థానము) మధ్యరాష్ట్రములలో రాయపూర్ జిల్లాయందున్న పట్టణము మహానది ఇచటికి నాల్గుమైళ్లుండును ఇది తొల్లింట గొప్ప వైభవ మనుభవించెనందురు చక్కని కోవెలలును, జైనకట్టడములు, పాడుపడిన గొప్ప భవనములు కలవు బెంగాల్ నాగపూర్ ఇనుపదారిని రాయపూర్ విజయనగరములైనపై ఆరంగ్మహానది స్టేషనుకు సమీపమున నున్నది.

ఆరటంతీ చతుర్దశి — మాఘ బహుళ చతుర్దశి దీనిని శివభక్తులు మహాశివరాత్రి యనెదరు

ఆరణ్యక దేశము — మహాభారతము సభాపర్వమున ఉజ్జయినికిని, విదర్భకును దక్షిణ భాగముగ నారణ్యక దేశముండినదని చెప్పఁబడినది దీనికి దేవీపురాణము ౪౬ అధ్యాయమున నరణ్యదేశమని చెప్పఁబడినది దీని కరణ్యక్షేత్రమని పేరుండనోపునని కొంద రభిప్రాయపడుచున్నారు. నిజాంరాజ్యములోని ఔరంగాబాదు, దౌలతాబాదు ప్రాంతదేశమని పెక్కండ్రు పోల్చుచున్నారు రాజధాని తగరపురము దీని నిప్పటి దౌలతాబాదని పెక్కండ్రు పోల్చిరి

ఆరభటి (వృత్తి) — లక్షణచూడుఁడు

ఆరవీటి (ఆర్వీటి) బుక్కరాజు — (వంశావళి) ఈ చంద్రవంశపు కులావతంసుఁడు శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌమునికి సామంతుఁడగు

నృపతి బహు పరాక్రమశాలియై బుక్కశౌరి యని పేరందినవాఁడు. చాల చొక్కనివాఁడని ప్రతీతికలదు. తండ్రిపేరు పిన్నమరాజు. కుమారుఁడు ఒకటవ రామరాజు పౌత్రులు తిమ్మరాజు, కొండశౌరి, శ్రీరంగరాజు అనువారలు. (వంశావళి చూడుఁడు).

ఆరా — ఆరామనగరము చూడుఁడు.

ఆరాటపు కదురు ఏరాట్టమునఁ బెట్టినా బరబరే — ఆరాటము = పరితాపము. ఇట నల్లరియనిభావము బరబర నని పెద్దధ్వనియని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆరాదనగరము — ఆరామనగరము చూడుఁడు

ఆరాధ్యత్రయము — (ఆంధ్ర బ్రాహ్మణులు చూడుఁడు) ఉద్భటారాధ్యులు, వేమనారాధ్యులు, పండితారాధ్యులు

ఆరాధ్యులు — ఆంధ్రబ్రాహ్మణులు చూడుఁడు

ఆరామ (నగర) ము లేక ఆరాద (నగర) ము — దీనినిప్పుడు ఆరా యనుచున్నారు బీహారు పరగణాలోని షహాబాద్ జిల్లాలోనిది తొల్లింట బుద్ధభగవానుని విద్యాగురుఁడగు ఆరాఁడను పురుషుని నివాసమగుట నారాద నగరమని పిలవ కొంతవాడుకయు గల్గెనట

ఆరాముఖము — శాక్యాగ్ని ములు చూడుఁడు

ఆరావళి పర్వతములు — అదర్శావళి చూడుఁడు

ఆరెంజి రివర్కొలనీ — దక్షిణ ఆఫ్రికాలోనిది క్రీ. శ. ౧౮౦౦ వఱకు ప్రజాపరిపాలితదేశమై(రిపబ్లికు) యుండెను. ౧౮౯౯లో బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారిపై తిరుగుబాటు గావించి యుద్ధమున నిల్వలేక బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమున స్వపరిపాలన గల కొలనీగ చేయఁబడినది. ట్రాన్సువాలును ఈఏర్పాటునకల్పి రెంటిని ఏక కొలనీగ చేసియున్నారు జోహాన్సుబర్గు ప్రధాన స్థానము. దేశమున బంగారుగనులు కలవు. (దక్షిణఆఫ్రికా చూడుఁడు)

ఆరిక (లేక ఆళ్ల) చెట్టు — లా. Paspalum frumentaceum లేక Paspalam scrobiculatum సం కోద్రవ, కోరదూష, మదనాగ్రక దీని ఎఱ్ఱుమును అన్నమువండియు, క్షీరాన్నముచేసియు, పిండిని రొట్టెలు మొదలుగాగల భోజనపదార్థములుగ నొనర్తురు విషమును హరించును చలువఁజేసి విరేచనబద్ధముఁజేయును. పైత్యము (ముఖ్యముగ రక్తపైత్యము), గ్రహణి, సంగ్రహణి, కఫముల నడంచును మూర్ఛరోగమున కుద్రేకము గల్గించును ఆళ్లను పాతులకు,కోళ్లకు తినిపించు చుండిన అధికముగ గ్రుడ్లనుపెట్టును ఆళ్లకు విరుగుడు- అప్పుడుపితికి వేడిచల్లారని ఆవుపాలు, తెల్ల చిరగడకుంపలు, బెల్లము గల్పినపుల్ల (బూడిద) గుమ్మడికాయలోని జలము.

ఆరియానాసీమ (ప్రదేశము) — మధ్య ఆసియాయందు దెచ్చటనో ఈసీమ యుండెనని Strabo పరిశీలకుఁడు వ్రాసెను కాని సరియగు దేశము గానరాకున్నది పారశీకుల అవెస్తా (జెండుభాష) గ్రంధమున దీనిని, వెరియన్వెజో అని వివరించియుంట గానరగును ఇది ఆర్యవిజయమను శబ్దవికారమందురు ఇది చలి ప్రదేశమనియు, భరతదేశమున కుత్తరభాగ మనియు, Belurtagh నకును, Mustagh (హిమగిరి) నకును, పశ్చిమముగ ఆమూనది సైహాన్ నదుల జన్మస్థానప్రాంతమనియు, పామీర్ అను సీమ యుందులోనిదనియువివరింపఁబడెను. ఇటనుండియె

కొంద ఆర్యులు ఐరోపా దేశముల కరిగిరనియు, పిదప మరికొందఱు పారశీపోలిస్ నకును, ఇరాన్ దేశమున కరిగి పారశీకు లనఁబడిరనియు, మఱి కొందఱు దక్షిణముగ భరతదేశమున కరగిరనియు అభిప్రాయములు కల్గియున్నవి భరతదేశవాసు లగు ఆర్యుల పూర్వులు తొలుత సరస్వతీ నదీ తీర వాసులుగ నిలచిరని మాక్సుముల్లరు పండి తుని భాషాశాస్త్రము (Max Muller's Science of Language) నందు వివరింపఁ బడినది కాని, పెక్కండ్రు భరతదేశీయులగు పరిశీలకు లీయభిప్రాయము నంగీకరింపక నిరాక రించుచున్నారు వీరంద అనాదిగ నార్యులు భరతదేశ నివాసులనియు, పైదేశములనుండి దిగిరనుట నిరాధారమనియు ననెదరు

ఆరిస్టాటిల్ పండితుఁడు —

(Aristotle) ఈమహానీయుఁడాంధ్ర దేశమునకుఁ గాని, భరతభూమికిఁగాని ఎమాత్రపు సంబంధ మును కలవాఁడుకాకున్నను పాశ్చాత్యదేశస్థు లీయనను 'Father of Learning' జ్ఞాన పితామహుఁడు అని గౌరవించుచుండు కతన నీపండితుని చరిత్ర మించుక వివరించుట ఆంధ్ర విజ్ఞానమునకు సమ జనమని వ్రాయఁబడినది ఈయన తత్వశాస్త్రవేత్త యాదురు ఐరోపా ఖండమున మాసిడోనియా దేశమునందలి స్థాగిరా పురమున క్రీ పూ 3౮౪ వ సంవత్సరమున జనిం చినవాఁడు Amyntas II భూపతికడ వైద్య వినుఁడై యుండిన Nicomachus భిషగ్వరుని పుత్రుఁడు ఈభూనాథుఁడు సుప్రసిద్ధుండగు అల గ్జాండరు ది గ్రేటు గారి పితామహుండని ఎఱుం గునది. బాల్యమున ఆరిస్టాటల్పండితుఁడు ఏథెన్సు నగరమున క్రీ పూ. 3౬౭ మొదలు 3౪౭ దనుక పదునేడు వత్సరములు Plato పండితుని శిష్యుఁడుగను సహచరుఁడుగను ఉండి విద్యల నేర్చినవాఁడట. పిదప మైసియా కరుదెంచి వసించుచు విద్యాగోష్ఠి నడుపుచుండినతరి క్రీ పూ. 3౪3 లో అప్పటినరపతియగు ఫిలిప్పు (Philip) భూపాలుఁడు తన సుతుండగు నలెగ్జాండరునకు విద్యాగురువుగ నీతని కుద్యోగమిచ్చి మేసిడో నియాకు రప్పించి తన సుతుని విద్యాభ్యాస విధాన మీపండితుని వశ మొనర్చెను. అప్పటి కలెగ్జాండరు పదునాల్గువత్సరముల వయస్సు వాఁడట ఎడు వత్సరములటుల విద్యలంగరపి ఆ అలగ్జాండరు రాజ్యకార్యములు, యుద్ధ కార్యములు నిర్వహించుకొన మొదలిడుటతో నాతని సహాయసంపత్తి జేయూతగ గైకొని ఏథెన్సుపురమున కరిగి Lyceum అనఁబడు తావున దొక Peripatatic పాఠశాలను స్థాపించి, తా నధ్యాపకుఁడై కాలముంబుచ్చు చుండువాఁడట

ఈ నడుమ అలగ్జాండరు ది గ్రేటు భరతదేశ ముపై క్రీ పూ 33౪ లో దాడివెడలెను మరియు నారిస్టాటల్పండితుఁడు తన పాఠశాలయందు విద్య నభ్యసించువారి కుపన్యసించుచుండుటయే గాక విద్యాపరిశీలన లొనర్చుచు, విద్యావ్యాసంగ మునసే నిమగ్నుఁడై, అనన్యవ్యాపకచేతస్కుఁడై, అవ్యభిచార విద్యాదీక్షా సమన్విత కాలయాప నుఁడై, విజ్ఞానియైయుండువాఁడని చెప్పఁబడినది

క్రీ పూ. 3౨3 లో సంభవించిన అలెగ్జాం డరు ది గ్రేటు గారి మృతి మన ఆరిస్టాటలుగారి జీవితమున గొప్పమార్పుం గల్గించినది. ఆయన అదివరకే మొరంగిన సోక్రటీసు పండితుని దుర్గతిం దలంచుకొని తాను దీనుఁడనై తివరు వెంగతో ఊరో అను తావునకుం జేరుకొని విశ్రాంతిగ కాలముగడపుచు మరికొన్ని మాసముల లోనే క్రీ. పూ. 3౨౨ సంవత్సరమున భౌతిక దేహమును విడచి దివంగతుఁ డాయెను. చనిపోవుచో నీమహాపండితుఁడనిన కడపటి పలుకు "Athens must not sin a second

time against Philosophy" అనియుందురు. ఇది సోక్రటీసు పండితునకుం గల్గినదుర్గతి గూర్చి చెప్పియుని శోకకావ్యము.

ఈపండితుని యభిప్రాయములు, మార్గములు ప్లేటో విధానము ననుసరించియే యుండు ననుట యబ్బురముకాదు. ఎప్పుడు రచించెనో గాని ఈపండితుండు రచించిన గ్రంథములు కొన్ని యుండెను. అవి యెన్నియో సరిగాం జెప్పరాకున్నది. ఈయనదృక్పథము లోకమున కొక (Science, Philosophy, Learning) విజ్ఞానగ్రంథమని పొగడొందినది. ఈమహానీయుని గ్రంథములన Letters, Speeches, Poems, Philosophical Dialogues, Treatises on National Festivals, Dramatic Contests, Manuals of Natural History and Rhetoric సంబంధము లనియు, అవి చెక్కు నాశనమందినవి కాగా రాకున్న వనియుం జెప్పబడెను. క్రీ. శ. ౧౮౮౧ లో నీయన గ్రంథములు పపైరస్ చుట్టలనుండి ప్రకటింపబడినవి కొన్ని కలవు. ఆయనను భక్తిపారవశ్యమున Master of "Who Knows" అని నుతించువారును పాశ్చాత్యులందు కలరు.

ఆరుకణుపుల క్రానుగుచెట్టు — సం. షడ్గ్రంథః, హస్తివారణః. దీని వేరును, చెక్కయు, ఆకురసము, దీని కషాయమును, ఆయుర్వేదవైద్యమున మూలశంఖ వ్యాధి, కుష్ఠువు, క్రిమిరోగము, ప్రమేహముల నడంచు ననియు, శ్లేష్మమును శమింపంజేయుననియుం జెప్పంబడినది.

ఆరుగంట్ల కచోరము మొక్క — సం. పలాశః. ఇది శీతలముగల్గించు, ఆమరోగము, జ్వరము, దగ్గులు, రక్తదోషములను హరించును. ఇంచుక మలబద్ధము చేయును, కేలికనిచ్చును. ఆరుగంట్లకచోరమును కషాయముగను, చూర్ణముగను గూడ జేయుదురు.

ఆరు చెవులలోంబడినది అనకే రహస్యమనిపించుకొనదగినదికాదు - ఆంధ్ర లోకోక్తి.

ఆరుణి — ధౌమ్యుని శిష్యుండగు అయోదుం డీతని గురువు.

ఆరుమూడు - ఆంధ్రభాషా సాంప్రదాయార్థపదము. అదివఱకుండినదానిలో సగము పాడైపోవుట కీపదము వాడుచుందురు. ఆరు మూడుగ నగుట యని భావము. జనసామాన్యముగ నిది వాడుకలో రానురాను, ఒక కార్యము జరుగుచుండ మధ్యనవాంతరము వలన చిక్కులోపడి ఆగిపోయినచో, దానికి ఆరుమూడి (ఆరు మూడు) అయ్యెనని యనుచున్నారు.

ఆరెంజినది (Orange River) —ఆఫ్రికాలోనిది. పొడవు ౧,౧౦౦ మైళ్ళు. దక్షిణ ఆఫ్రికాయందు కురిసిన వర్షజలములు ప్రవహించు మార్గమిదియే. టాన్సువాలుదేశము ఆరంజి ఫ్రీస్టేటుదేశముల నడుమ ప్రవహించు వాల్ నది దీనియందు చేరును. చేరినదాదిగ ఆరెంజి నదియందలి జలము లింకిపోనారంభించి నిరర్థకపు నదిగ నడచుచు, కడకు సముద్రము జేరును. నదీముఖద్వారమున నిసుకగట్టు అడ్డుగ నేర్పడియున్నది. నదీమధ్యభాగమున పొలములకుం గొంత యుపయోగించును గాని పిదప సంవత్సరమునం దెన్మిది మాసము లెండిపోయియుండి వర్షకాలమున కొంచెముపాటి ప్రవాహమును జూపించుచుండెడిని.

ఆరెంజిసొసైటీ — ఐర్లాండుదేశమున Armagh పురమున స్థాపింపబడిన రాజకీయ సంస్థ. ఇది క్రీ. శ. ౧౭౯౫ సంవత్సరమున బయలు

చేసినది దీని ముఖ్యోద్దేశము ప్రొటెస్టాంటు మతమునకై యున్నది.

ఆరెచెట్టు — దీనిని కొందఱు పెద్దఆరె చెట్టు అని కూడ పిలిచెదరు గాని చిన్న ఆరె చెట్టునుగూర్చి విషయం దెలియరాదు లా **Bauhenia spicata** లేక **Woodfordia floribunda** లేక **Grislea tormentosa** సం అగ్నిజ్వాలా, అశ్మారకి లేక అశ్మంతక ధాతకీ, వాలుకావర్ణా దీనిని చెక్క రసముగను, కషాయముగను వాడుచున్నారు చెక్కరసము చేరగను డి ాస, కర్ణవ్రణములు వ్రణములు పైత్యములు, నాడీవ్రణములు, గొప్ప పైత్యములు పోగొట్టును కషాయము చలువచేసి, కఫమును, రక్తపైత్యమును పోగొట్టును ఇది మంచి విరేచనబద్ధమును జేయును దీని పువ్వులు దీనిని సంస్కృతమున ధాతకీ అగ్నిజ్వాల, వహ్నిపుష్ప యని వాడిరి పువ్వుల చూర్ణము లేక రసము వేడిచేయును కఫము, అతిసారము, దబ్బలు, పాండువు, పైత్యము, విసర్పి, వీనిని పోగొట్టును

ఆరేటరీ (Oratory) — బహిరంగముగ మతప్రసంగించుటను గురించి వక్తృత్వము (Oration) చూడుము

ఆరోగ్యము బాగుంటే అన్నీ వత్యపు వస్తువలే యగును — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆరోన్ (Aaron) — హిబ్రూ పేరు యూదులకు మొదటి ప్రధానగురుని పేరు పురుష నామము (క్రైస్తవనామములు చూడుము)

ఆరోరూటు (అర్రోటు) పిండి — లా **Maranta Arundinacea** ఆంగ్ల **Arrow root** ఉష్ణ దేశముల దయ్యెడు కొన్ని జాతుల దుంపల చూర్ణము ఇది యొకజాతి దుంప కాదనియు, వర్తకపు లాంఛనముగ నిడబడిన నామమాత్రమనియుం దెలిసెడిని వెస్టు ఇండీసుద్వీపములందలి ఈదుంపలనుండి దీనిని చేయుదురట, లేక కూరుంప లట లభించు నని తెలుచున్నది ఇతరను ఈస్టు ఇండీస్‌ద్వీపులు, బ్రెజిల్‌రాజ్యములందు గూడ నివి లభించునని తెలిసెడిని, కాని శ్రేష్ఠ మగు జాతిని అమెరికా దేశమునందుగల Maranta Arundinacea అను పేరుగల చెట్టునకు పలని చెప్పబడి ది దుంపల గడిగి, చెక్కదీసి తోగి, ఎండి చి చూర్ణము లం గిడి గుండ జేయుదురట దీని నాయుర్వేద వైద్యులు జావగాచి రోగుల కాహారముగ నిత్తురు

ఆరోహణవక్రరాగములు — వక్రరాగములు చూడుము

ఆరోహణావరోహణన్యాయము — ఎక్కుట దిగుట యను రూపము ఒకస్థితియందు లేనివారినిగూర్చి తెలుపున్యాయము.

అర్జంటైనాదేశపు ప్రభుత్వము — అమెరికాఖండమున దలి ప్రజాప్రభుత్వదేశము. పది కోట్ల సంఖ్యల జనము పదిలక్షమూడువేల చతురపు మైళ్ల వైశాల్యముగలది ఒకకోటి తొమ్మిదిలక్షల జనులుండి పనుమనున్నారనియుం జెప్పబడినది

అర్జంటైన్ ప్రజాపాలిత దేశము (Argentine Republic) — దక్షిణఅమెరికా యందు లాప్లాటా దేశమును అంతఃకలహములచే పేలుపడిన ప్రజాప్రభుత్వదేశము ఇది అట్లు వేఱుపడిన మూడు ప్రజాపాలిత దేశములలోనికెల్ల పెద్దది ౧౧౧౮,౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యముగలది (లాప్లాటాదేశము దక్షిణఅమెరికా చూడుము). బ్యూనోస్ ఐరీసు నగరము ప్రభుత్వకార్యాలయము లున్నతావు గొప్ప వర్తకస్థానము ఇది లాప్లాటా నదియొక్క Estuary వద్దనున్నది ఇచ్చటనుండు తొమ్మిది లక్షల జనులువసించుచున్నారు దీనికి స్పెనియా భాషయందు మృదువైన వాయువు అని

యర్థమట సమశీతోష్ణ స్థలమనుట నీపే ఉడిరట శాన్డోబా నగరము మణికెయోర్ పట్టణము ఇ దెక్కువను ది ఇండీదేశస్థుల న తరివారు కలరు బెరాడమ్యూగో ద్వీపములంపి తూర్పునైపు భగము ద్వీ ము ి భుత్వమువారివి ఇందు ఇ డియను జాతులు నివసి చుచున్నారు (ఫిలీదేశము మూ ము) పెటగోనియా దేశము దీనికిం జేరియున్నది అది కొల్లిట వేఱుదేశముగ దల ప బడుచు డెనట పెటగోనియా దక్షిణ అమెరికాకు కడదక్షిణముగ కడను దేశము చాల చలిదేశము రాళ్లమయమైన నిస రోాగ దేశములచే ని డి ఊసరక్షే త్రముగను భూమి ఇ నును తులవ ి వసి చు జలు వరుచా గారులని రు ని సదా గు ములపై దిరుగుచు వేగా చు వి ము వారు ఇప్పు ఆర్జ పైరు ా భుత్వము వారికి జె దియు గి ఇ క ట్టణములని వేశే లె (పెటగోనియాదశము మాడుడు)

ఆర్జవంహి కుటిలేషు ననీతిః — కు కి రాత్ము యు బు భావన ి శాదవియు భావము (గా కుటిల త్ము కు కుటిలత్వము చేత బ్ధి గ బగ సేయవలయునని భావము)

ఆర్డరు — సీనికి ఉత్తరువు అని యర్థము వాణిజ్యసంబంధమున ఇ ా ు అని యర్థము (ఇ డ టు మాడు ము)

ఆర్తభాగ గోత్రము— జమదగ్నివత్స ఉంగణము వాడు క

ఆర్థడాక్సీ (Arthodoxy) — పామాణిక వాదపద్ధతి శాస్త్రముగాని ఆచారముగాని ఒప్పునిపని చేయకుండు విధానము

ఆర్నమెంటాలిజమ్ (Ornamentalism) — అలంకారముచేయు విధానము. శిల్పము, చిత్రకళ ఆభరణములు వీనిచే నలంకరించుటలో నేర్పరితనము.

ఆర్శరోగము — ఆంగ్ల Piles దీనికి మూలశంఖ యనియు మూలవ్యాధి యనియు కూడ వాడుకనామములు కలవు గుదస్థానము లో పలగాని వెలుపగాని పుడము మాంసపు ముకలు నియు చి రక్తము స్రవి చుచుగాని, స్రవి కుండ గాని బాధగల్గి చు జబ్బు దీని కాయుర్వేదవిధానమున ఔషధము ప్టియున్ను, పాశ్చాత్య వైద్యవిధానముగ శస్త్రమును చేయుగ ను

ఆర్శవథ గోత్రము — అత్రేయగణము మ న ను

ఆర్శపురము — చాళుక్యరాజుల ఎర్చి ముపు రాజధానిగ ను డె ది డను, ఎన్మిదవ శతాబ్దము నా ిి ఇప్పుడు అహిహోళ్ అను ేర బరగుచున్నది దీనిని పురాతనపు శాసనము ను అయ్యాగోల్ అని వాడిరని ఆరిలాజకల్ స గ్వోపోర్టు ల క కలవ గా వైగాజధాని విజాపూరుపూను జిల్లాకోని గాదావిూ రా మా కాలోను లావు

ఆర్యభట్టు(డు సుప్రసిద్ధ జ్యోతిష శాస్త్ర క్రీ వ ర ం శా ముపా ను ఈతని జన్మస్థానముం గూర్చి మగధదేశము మాడుడు గొ ప ఎ డితు డుగా నీతని యభిప్రాయము నార్యభట్టమత మనుచున్నారు శాలివాహన శకము మూడవదని యనుచున్నారు

ఆర్యవైశ్యులు — (గవరకోమటులు) ిరిని ఆర్యవైశ్యులయొక్క క్లుప్త రూపముగ ఆర్యులనుటయూ గలక అన్యజాతులవారు, వీరిని గవరకోమటులని ఒక్కొకప్పుడు వాడుటయుంగలదు. ఇది అన్యులగు కళింగకోమటులు, శేరీకోమటులు కళి గకోమటులనుండి వేఱుగ వివరించుటకుగాని వేఱుకాదు. గౌరవ శబ్దము వికారరూపములపాలై గవర అనుపద మేర్పడినది.

ఇంకఁ దక్కిన కోమటి యనుపదము గోమతి యనుపదమునుండి కల్గినరూపము. వీరిప్పుడు ఆంధ్రదేశమునను, దక్షిణ (అరవ) దేశమునను నివసించుచున్నారు తఱచుగ వర్తకులుగ నున్నారు ధనికులలో కొందఱు వడ్డీవ్యాపారము చేయువారుగను, కొంద రుద్యోగముల నిటీవలం బ్రవేశించుట కారంభించిరి. ఏటుల నైనను వీరు వర్తకులని చెప్పకతప్పదు నైసర్గికముగ వీరియూహాపోహలు తెల్వితేటలు వర్తకవిద్య కనుకూలించునవిగ నుండెడివి వీరికి దిప్పుడు నూటయొక్కగోత్రములు కలవు ఆంధ్రదేశమున ప్రతి పల్లెటూరునందు ఒక్కొక వైశ్య గృహముండకుండిన నాయూరి కొకలోపముగనే యుండెడిది.

ఆదియందు వైశ్యులు బ్రహ్మ, క్షత్రియ జాతులకుం దరువాతజాతిగ సృజింపబడిరనియు, అత్తరి వారియందు ఏడునూట పదునాల్గు గోత్రములును, అన్నిగణంబులును గల్గియుండెననియు, పూర్వకాదికాలమున కృషి, వాణిజ్య, పశురక్షణంబులు వృత్తులుగ నుండెననియుం జెప్పంబడినది. విధాతృనకుం బులస్త్యుండును, పులస్త్యునకు విశ్రవసుండును, విశ్రవసునకుం గుబేరుండును కలుగ నా కుబేరాంశమున వైశ్యులు కల్గిరనియు, వీరు సృష్ట్యాదిని భూమియందు జనించినవారై, యపరార్కుం బురోహితునిగాఁ గైకొని కొంతకాల ముండిరట

అట్లుండుతరి వారికిఁ గైలాసవాసముపై వాంఛదగిలి పురోహితుఁడగు యపరార్కుతో సహా విధాతృననుమతిం గైకొని గొప్ప తపంబులాచరించి, పరమేశ్వరుని మెప్పించి, కైలాసవాసంబునకు నేర్పఁబడి, యట శివసన్నిధిని వాకిలి వాచారము గాచుచుండ నియమింపబడిరి. అట నటుల చిరకాలముండిరని చెప్పఁబడినది

అక్కాలమున నొకతరి వైశ్యర్షులు సత్యలోకంబున విధాత సభకేగుటయు, అందు దూర్వాసాది మహర్షులుగూడ నుంటయు సంభవించెనట. ఏదియో ప్రసంగవశమునఁ బరమేష్ఠి తన సృష్టియందు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్యులలో నెక్కువ గోత్రము లెవ్వరికున్నవని ప్రశ్నింప, వైశ్యర్షులు తమ కేడునూటపదునాలు గోత్రంబులను, మరి యన్ని గణంబులును గలవారమని యతిశయంబుగబల్క, వారియం దారునూరులకుం డ్రెండు గోత్రములవా రితరులం బరిహాసించుచూ ఎలుగెత్తి నగిరట దానికా దూర్వాసమహర్షి కాగ్రహముకలిగి "వైశ్యాధములారా! మీరు గర్వాంధులుగా, మీలోకప్పుడు వేదబాహ్యులై కర్మభ్రష్టులగుదురుగాక" యని శపించెనట పరిహాసింపని నూటరెండు గోత్రములవారు వేడఁ గరుణించి "ఇకముందు యుగంబులనాఁడు ఒకకన్యకకై మీరు పరిహాసించినవారినుండి వేరై నిత్యకర్మానుష్ఠానాసక్తులై, ధనవంతులుగ నభివృద్ధి గాంచెద" రని పలికెనట (వైశ్యగోత్రములు, మాదుఁడు)

మఱియొకప్పుడు దేవర్షియగు నారదుఁడు శివసందర్శనార్థియై కైలాసంబున కేగి, వాకిలింగాచు వైశ్యులచే నడ్డగింపఁబడి, కోపావేశమున "మీరు భూమికిఁ దిరుగఁబోవలసినవారుగాక" యని శపించి నిజేచ్ఛ జనియెనట ఇది యిట్లుండ భూలోకంబున వైశ్యులుండమి, కృషి చతుర్థకులమువారి పాలయ్యెను వాణిజ్యము క్షీణించి పండని తావులందు కాటకము గల్గుచుంట తప్పనిదయ్యెను. పశురక్షణమును అభివృద్ధియందుండమి యితరుల పాలై తగ్గియుండెను. ధనికులగు వైశ్యకులము లేకుండుట దుస్థితివ్యాపించి, ప్రజ లల్లాడుచుంట గోచరించుచుండెను వైశ్యకులమునకు మూలపురుషుఁడగు ధనదుం డీశ్వరునికడ విన్నవించి, భూలోకమునకు వైశ్యుల ననుగ్రహించినగాని

కాలితి తీరదని ప్రార్థించుచుండెను. ఎట్టకేలకు పరమేశ్వరుండును, వైశ్యులులేక భూమి చిన్న బోయి యున్నదని తలంచి, వైశ్యవర్యులతో "మీరొచ్చటనున్నను మిమ్ము గాచుచుండు వాడ, భూమియందుండుఁ" డన నాయార్యు "లో దేవా, మమ్మిట్టుల బొమ్మనజనగు, మిమ్మెడ బాసి మే మేగజాలము. మమ్ము దయజూచి నెటకుం బొమ్మనకుఁ" డని యెంత మొఱలిడినను నాశివుం డియ్యకొనఁడాయెనట అంత నా వైశ్యులు వైకుంఠంబున కరిగి, విష్ణుదేవునితో విన్నవించినను ఫలితము కలుగదాయెనట ఆ దేవుఁను "ఓవైశ్యులార, నగరేశ్వరుండను పేరున శివుండును, జనార్దనుండను పేర నేనును, ఇంకు వాసినియను పేర పార్వతీదేవియు, కోనకమల యను పేర లక్ష్మీదేవియు మీ కిష్టదైవములమై కాచుచుందుము పరమేష్ఠి భాస్కరాచార్యుం డను పేర కులగురువై మీయింట సమస్త శుభ కార్యంబుల నడపుచుండు"నని యభయం బొసంగి వారిం భూమికిం గొనిపొమ్మని కుబేరున కొప్ప గించెను

కుబేరుండు వారిని, పదునెన్మిది పురంబులకును జేర్చెను అవి యన్నియు ఆంధ్రభూమి యందే యున్నవి. అవి ౧ పెనుగొండ, ౨. ఆచంట, 3 ధనదాఖ్యపురము, ౪ శివపురము, ౫. పాలశాలనిరవద్యము, ౬. జగన్నాథపట్టణము, ౭. వీరనారాయణనగరము, ౮. హేలాపురము, ౯. దెందులూరు, ౧౦ దివ్యఘంటసాల, ౧౧ భీమపురము, ౧౨ ముమ్మడిగ్రామము, ౧౩. విశాఖానగరము, ౧౪ కళింగపురము, ౧౫. పాలకొలను, ౧౬ శ్రీనరసింహనగరము, ౧౭ నగరవీడు, ౧౮. ధర్మనగరము, అనఁబడునవి. ఇందు పెనుగొండ ప్రధానస్థానమై యుండెనని చెప్పంబడినది. మఱియు నక్కాలమున సుమాధిశ్రేష్ఠియని పేరుగల వైశ్యశిఖామణి కులపెద్దయై యుండెనట ఇటుల భూమికిం జేర్పంబడిన వైశ్యవరులు బహుధనవంతులై, సకలభోగంబు లనుభవింపుచు, దానధర్మ నిరతులై, తపోనిష్ఠలను, సత్కర్మలను వీడక, ప్రజలకు ప్రాముఖ్యులై, వాణిజ్యము లొనర్చుచుండ కృతయుగ, త్రేతాయుగ, ద్వాపరయుగంబులు గడచి, కలియుగంబునను చాలకాలము గడచె అక్కాలమునకు పెనుగొండయందు కులపెద్దగ నుండిన, కుసుమశ్రేష్ఠిగారి కొక పుత్రుండును, ఒక పుత్రికయు సంతానము గల్గియుండిరి వా రిర్వురును ఆదంపతులకు పుత్రకామేష్టి సలుపం గల్గిన వరప్రసాదులు వారు బహు ధనవంతులును, సకల ఐశ్వర్యసంపన్నులునై యుండిరి ఒకనాఁ డాదేశమేలు భూపతి (రాజమహేంద్రవరము రాజధానిగ వేఁగిదేశ మేలుచుండిన) విష్ణువర్ధనుండను తృతీయ కులాపతను డేతెంచి (ఈయన తూర్పుచాళుక్య భూపతులందు రెండవచాళుక్య భీమవిష్ణువర్ధనుం డని తలంచుచున్నారు) పురజనులవలన గౌరవింపంబడి నగరేశ్వరదేవాలయ మంటపమున విడిసి యుండ వైశ్యాంగనలు హారతులనిచ్చిరట అత్తరి నాకుసుమశ్రేష్ఠిగారి కొమరితంగాంచి యామెం దనకిచ్చి పరిణయమొనర్పుఁడని వారికి వర్తమాన మంపెనఁట వారును కులమహాజనులతో యోచించి కులాచారముమేరకు మేనల్లునకిచ్చి వివాహమొనర్ప వలయునేకాని అన్యకులస్థుల కీయనొల్లరైరట. రారాజును పట్టుదలవీడమి వారందఱు భూపతి ప్రతాపమునకు వరచి, ఆబాలికతోసహా యగ్నిగుండంబునఁబడి భౌతిక శరీరములంబాసి పరలోకగతులైరట అట్లు గుండంబులంబడినవారు నూటరెండు గోత్రముల వారనియు, తక్కినవారు పారిపోయిచెదరిరనియు, అగ్నిగుండంబునంబడిన ౧౦౨ గోత్రములవారి సంతతివారే ఆర్యవైశ్యులు లేక గవరకోమటు

లనంబడుచున్నదనియుఁ జెప్పఁబడినది. (కన్యకా పరమేశ్వరి చూడుఁడు)

ఆబాలిక వారితో నగ్నిగుండంబున బడుటకు తాను పూర్వకారణము మేరకట జన్మమాదిగ శచీదేవిననియు, తనతో నగ్నింబ వేశించినవారి సంతతివారిని రక్షించుచు వాసవకన్యకాపరమేశ్వరి యనుపేర బరగుచు కులదైవ మగచూడి కాచుచు డెదననియు వరమొసంగెనని చెప్పఁబడినది నా డాదిగ నార్యవైశ్యులు కన్యకాపరమేశ్వరిని కులదైవముగ నారాధించుచున్నారు వారగ్నిబడిన వాస్తవిక గాథ విష్ణువర్ధన మహారాజును మృతినందెను. అతని పుత్రుఁడు మిగిలిన వైశ్యబాలుఁ నోదార్చ యాదరించెనని చెప్పఁబడినది

ఈ విషయము కన్యకాపురాణమునందు గలిగియున్న దని కలదు. ఈగ్రంథమొక యాధునికునిచే నిటీవల వ్రాయఁబడియుండుగాని యిది పూర్వకాలపుదేమైయుండుటకేని యాధారము లేదు. ఆ గ్రంథము దాఁగిడితుఁడు వాసవకన్యకాపరమేశ్వరితో నార్యవైశ్యు లగ్నిగుండము బడినకాలము కలియుగము ౪౪౨౨ సంవత్సరములాయెనని వివరించెను. ఇట్లగుచో నీకాలము క్రీ. పూ. ౮౧౦ ప్రాంతము కావలసియుండును. ఇటులనే యనుకొనిన క్రీ. పూ. ౮౧౦ నాఁటికి రాజమహేంద్రవరమే నిర్మింపఁబడిన దని గాని, విష్ణువర్ధనుఁడనఁ బడిన భూపతికి రాజధానిగ నుండినట్లుగాని చెప్పఁ వీలుండదు. పరిశీలనల వలన చాళుక్యభూపతులీదేశము నాక్రమించియే యుండరు (వేఁగిదేశము చూడుఁడు)

ఇది బహుశః రాజమహేంద్రవరము రాజధానిగ నారాజ్యమేలుచుండిన భూపతి విష్ణువర్ధనుఁడను పేరుగలవాఁడు రెండవ చాళుక్యభీముఁడను విష్ణువర్ధనుఁడై యుండునని తలంపఁబడుచున్నది. ఈతఁడు బహుబల సంపన్నుండైన జయశీలుఁడని పేరొందినవాఁడు. ఈయన క్రీ. వె. ౯౪౫ లో మృతినందినవాఁడు. ఈయన సుతుఁడు అమ్మరాజు యాదిత్యుఁడు రాజమహేంద్రుఁడని వాడుకనామము గల్గియుండ, కన్యకాపురాణగ్రంథకర్త పొరఁబడి రాజరాజనరేంద్రుఁడని వ్రాసియున్నట్లు తోచెడిని. ఇదియే సరియగునేని కలియుగము ౪౦౪౮ సంవత్సరములును శాలివాహనశకము ౮౭౨ సంవత్సరములును క్రీస్తుశకము (క్రీ. వె.) ౯౪౭ ను అయియుండును. దీని గూర్చి ఇంకను పరిశీలనలు జరుగవలసియే యున్నవి.

రాజరాజనరేంద్రుఁడు శాలివాహనశకము ౯౪౪ శ్రావణబహుళ ద్వితీయా గురువారము ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రమునఁ బట్టాభిషేకము గావించుకొనెను. క్రీ. వె. ౧౦౨౨ జూలై ౧౬ అయియుండును. ఇది మిగుల వెనుకకాలము కటయేగాక, ఈ రాజరాజు తండ్రియగు విమలాదిత్యునకు విష్ణువర్ధనుఁడను పేరులేదు. ఇతనికిఁ చిత్రమేమనగ, రాజరాజనరేంద్రునిపేరే విష్ణువర్ధనుఁడని యుండ మాతామహుని తలిదండ్రులు రాజరాజనరేంద్రుఁడని పిలచుచుండిరి. రాజరాజనరేంద్రునకు, విష్ణువర్ధనుఁడు కాని వెనుకటికాలము సరిగాకుండును.

ఆర్యసంగుఁడు — (అసంగుఁడు) బౌద్ధమత యోగాచార్య సిద్ధాంతధర్మమునకాది పురుషుఁడనఁ బడినవాఁడు. గొప్ప పండితుఁడు అచింత్యమందరమున నివసించుచుండినవాఁడు. (అచింత్యమందరము చూడుఁడు)

ఆర్యసత్య చతుష్టయము లేక చతురార్యసత్యములు — బౌద్ధమత ధర్మమున ౧ దుఃఖము, ౨. దుఃఖసముదయము, 3 దుఃఖనిరోధము, ౪ దుఃఖనిరోధగామినీప్రతిపదము (వైభాషిక బౌద్ధమతము చూడుఁడు)

ఆర్యసమాజమతము — ఇది యొక మతము. హిందూమతమునం దద్వైతసిద్ధాంత సంబంధము. ఈమతమును స్థాపించినవారు దయానంద సరస్వతీస్వామి. వీరు సంస్కరించిన శాఖమున నున్నది. ఈమతమున దేవుఁ డద్వితీయుఁడు. స్థూలదేహమునందుండు ప్రాణము ఆత్మ యనఁబడును. పరమేశ్వరుఁడు పరమాత్మ యనఁబడును. ఆర్యమతసిద్ధాంతము ప్రకారము ఆత్మపరమాత్మలు వేఱు. ఒకేపదార్థమని (అద్వైతులనునట్లు) అనరాదని చెప్పఁబడినది. విగ్రహారాధన ఆర్యమతమునందు నిషేధింపఁబడినది. జాతిభేదములు వృత్తులనుండి కల్గినవి గాన స్థూలశరీరసంబంధములని తలంచుట పొరపాటనియు, విగ్రహారాధనము, జాతివివక్షతలు, వేదసమ్మతములు కావనియు, వీరందురు. ఏ అన్యమతస్థులైనను, వీరు తమ ఆర్యసమాజమతములోనికి (పరిశుద్ధులుగ జేర్చి) కలుపుకొందురు.

ఆర్యసమాజ మతస్థులకు విద్య, వీర్యము, బలము, ధైర్యము, న్యాయము, దయ, శాంతి యను సప్తగుణములు ప్రధానములు. ఇవి పరమేశ్వరుని గుణములు గాన ప్రతివారును తప్పక గౌరవించుచు నలవడఁజేసికొనఁదగినవి. ౧ విద్య ఇది జ్ఞానము. దీనికొఱకై విదేశములకేగినను విద్య నారాధించుటయే యగును. ౨. వీర్యము పురుషులందు వీర్యమనియు, స్త్రీయందు రజస్సనియు, వీర్యము ద్వివిధమనియు, పురుషులకిరువదియైదవయేటను, స్త్రీలకు పదునారవయేటను, వీర్యము పక్వమగుననియు, అంతవఱకు స్త్రీపురుష సంయోగములు నిషేధమనియు, అది పరమాత్మశాసనము నను రోకనుటయనియు, వీరిసిద్ధాంతము గాన వీర్యము పక్వముగానిదే వివాహమాడరాదని వీరిధర్మము. వీర్యము పక్వమైనకొలదియు శరీరమునకు తేజము బుద్ధికి వికాసము గల్గుంగాన వంతదనుక బ్రహ్మచర్యముచే వీర్యోద్ధరణ మొనర్పవలయును. శారదాశాసనకర్తయగు హరబిలాస శారదగారు ఆర్యసమాజకులు రజస్వలాపూర్వ వివాహములు వారికి విరోధములగుట మతపద్ధతియే. 3 బలము బలముకొఱకై శాస్త్యులకు బ్రహ్మచర్యవ్రతము వ్యాయామము (కసరత్తు), భోజనవిధి మూడును మతధర్మములే. మనుజులు వీర్యభ్రష్టులై బలముగోల్పోవుట, ఆర్యసమాజధర్మమున, పాపకార్యమని భావము. ౪ ధైర్యము ధైర్యములేకున్న మనసు సరిగానుండదు, బుద్ధి చక్కగా యోచింపదు, కాన, సత్యాసత్యవివక్షణ మెఱుఁగదు గాన ధైర్యము వీడరాదు. వీడుట దైవాపరాధమని ఆర్యమతసిద్ధాంతము. ౫ న్యాయము దైవసంబంధమగు దీనినితప్పుట పరమేశ్వర శాసనధిక్కారమే. వర్ణాశ్రమాచారము మొదలగు సన్యమతధర్మములు దోషములని వీరి తలంపు. ౬ దయ ఇది గుణరాజమనియు, ఇదియే లేకుండిన మనుష్యుఁడగుట కష్టుఁడుగాఁడనియు వీరితలంపు. స్త్రీ పునర్వివాహములు దయలోఁ జేరినవియే. ౭ శాంతి సద్గుణములవలన మనస్సు గల్గు నెమ్మదికి శాంతియనిపేరు. ఇది పరమాత్మసంబంధము.

ఆర్యసమాజ మతమును వేదమతమనియు, ఆర్యమతమనియు, మతోద్రేకమునకు, వైదికాగ్నియనియు వీరిధర్మములు లోకుల కదరికిని బలాత్కారముగనైన వర్తింపఁజేయుట పరమార్థమేగనియు ధర్మాచరణ మాత్మసమర్పణమేననియు, వేదమొక్కటి (ఋగ్యజుస్సామాథర్వణాత్మక వేదసామాన్యము) యే పరమేశ్వర జ్ఞానము బోధించునదియనియు, నిజమగుభక్తియు నాత్మసమర్పణమును, వేదమునుండియే కల్గునవనియు, పరమేశ్వరుఁడు సర్వాంతర్యామి గాన విగ్రహములఁ జేయుటతగదనియు, వీరిమతసిద్ధాం

తము పంజాబు, అజమీరు ప్రాంతముల నీమ తము వ్యాపించియున్నది దయానంద సరస్వతీ విరచితమగు గోకరుణానిధియను గ్రంథమును, దయానందస్వామి దిగ్విజయమును వీరి మతగ్రంథములు వేదము ప్రమాణగ్రంథము. (దయానంద సరస్వతీస్వామి చూడుడు)

ఆర్ద్రంవస్త్రంసమంతాద్వాతానీతం రేణుజాతముపాదత్తేతిన్యాయము – తడిబట్టలు గాలినుండి మురికిని (గమ్మును) వేగముగ నాకర్షించుకొనును ఇది జైనమత సిద్ధాంతమునందలి న్యాయము కర్మముగ నాకర్షింపఁబడినప్రాణి సకలకలుషముల నాకర్షించుకొనునని భావము చెప్పఁబడినది

ఆర్ద్రపురుగు (ఇంద్రగోపపురుగు) – లా. Mutella occidentalis ఆంగ్ల May-bug ఆర్ద్రా కార్తియందు పురుగులు భూమినుండి వెలువడును ఇది వర్షాకాల పారంభమునకై యుండును ఎఱ్ఱనిరంగుతో ముఖముల గుడ్డనుబోలిన మేనితో మిక్కిలి మృదువుగ నుండు పురుగు. దీనికి భోగపుఁబురుగులనియు, సూర్యపుటపుఁబురుగులనియు గూడ వాడుక పేరులు కలవట వీని చూర్ణము లోనికిచ్చిన పుంస్త్వము దృఢపడి వీర్యవృద్ధి, వీర్యస్తంభనబలము గల్గుననియు, సర్పవిషమును నివారించుననియుఁ జెప్పఁబడినది

ఆర్షభిగోత్రము – సంకృతి ఉపగణము చూడుడు

ఆర్యాడు — వదారణ్యము చూడుఁడు

ఆర్గానిజమ్ (Organism) అవయవము దేనికది వేఱుగనుండియు నొకదానితోనొకటి సంబంధముకలిగి, అన్నియు జీవితమునకుఁ దోడ్పడుట మనుజునియొక్కగాని, జంతువుయొక్కగాని, చెట్లయొక్కగాని అవయవములను వర్గవిభజనము చేసి అన్నిటియొక్క సామాన్యధర్మమును నిరూపించు సిద్ధాంతము

ఆర్యాయణ గోత్రము — జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూడుఁడు

ఆర్యావర్త దేశము — సర్వసాధారణముగ హిమవద్వింధ్యనగముల మధ్యప్రదేశమును ఆర్యావర్తమందురు ఇటులనే మనుసంహిత ద్వితీయాధ్యాయము ౨౨ శ్లోకమునందునను చెప్పఁబడినది. పతంజలికాలమున ఆర్యావర్త దేశమున కుత్తరము హిమాలయము, తూర్పున కాలకవనము(రాజమహల్ కనుమల యరణ్యము), దక్షిణమున పారియాత్రకము, పశ్చిమమున ఆదర్శావళి (ఆరావళిపర్వతము) ఎల్లలుగ వివరింపఁబడినవి మఱియు రాజశేఖరుఁడు నర్మదానదిని ఆర్యావర్త దక్షిణాపథములకు మధ్య సరిహద్దుగ గుర్తించెను

ఆర్ద్రా నక్షత్రము — ఇది యాఱవదగు నక్షత్రము. దీనికి జ్యోతిషశాస్త్ర గ్రంథములందు పురజిత్, భవ, శర్వ, స్థాణు, హరః యను పదములను పర్యాయపదములుగ వాడియున్నారు దీనికి రుద్రుఁడధిదేవతయనియును మనుష్య గణము, ఊర్ధ్వముఖము, స్త్రీ స్వభావనక్షత్రమనియు, కుక్క, కాకి చపటు వేపచెట్టు, ఈ నక్షత్రసంబంధములనియు, ప్రవేశించిన ఇరువదియొక ఘటికలపై త్యాజ్యము (విషఘటికి) ను, ముప్పదిరెండు ఘటికలపై యమృతము ననియు, దారుణస్వభావ నక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది

ఆర్ద్రాష్టమి — అష్టమి తిథియందార్ద్రానక్షత్రము సంభవించిన ఆర్ద్రాష్టమి యందురు పర్వదినము (పండుగలు చూడుఁడు).

ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రము — ఉత్తరధ్రువ మహాసముద్రము చూడుఁడు.

ఆర్కిటిక్ సర్కిల్ (Arctic Circle) ఉత్తరధృవరేఖ చూడుడు.

ఆర్కిటెక్చర్ — ఛాందసమాట యగు Architecte యొక్క విశేషరూపము Architecture దేవుని The great architect అని Free masons అనెదరు. ఇల్లు భవనము ఓ వ తెనలు మార్గములు మొదలగు కట్టడము నిర్మాణప్రధానమగు కళ ఇందు పెక్కు భేదము కలవు ఇటుక సున్నముతో రాతినిగాని ఇటుక గాని ధి చికట్టుటను Masonary అనెదరు ఇట్టి Architecture కు వివిధశాఖ లున్నను సైనిక (Military) ౨ నావిక (Naval) 3 భవననిర్మాణము (Civil Architecture) అని మూడు విధభేదములు కలవు. కొన్ని కాలపు శిల్పము (Architecture) న నైపుణ్యము స్తంభములుగ తెలబడినవి ౧ Doric ఇది చాల పురాతన మైనది. గ్రీకుదవా రముల నిది కా ఉంచు ౨ Ionic ఇదియును గ్రీకుదేశపుద గాని చాల శ్రేష్ఠముగను ఎరు గరము గా ఉన్నది Erechtheum కు గాన గును 3 Corinthian ఇది Alexander the Great కాలము నాటికి లోనికివచ్చెను ఇది ధముల త దవ మునకు వాసికెక్కినది ఎనిమి యును గాగుగ ను ఉండిని ర Tuscan ఇది రోమకులు గనిపెట్టినది మరు డోరిక్ పని పోలికగల గట్టి తనయుట ౫ Composete ఇది Ionic పద్ధతి Corinthian పద్ధతియు కలిసయుండి కాల శీతోష్ణముల కనుకూలమై తనరారెడిని పరిస్థితుల కనుకూలించునది. ఇంతను ఆంగ్ల దేశమున Saxon Norman Semi Norman Early English or Gothic Decorated English Perpendicular English (15 శతాబ్దము A D) Debased English (A D 1509 మొదలు క్రీ శ 1640 వరకు) అను బహు ఆరు మార్గములు గాన వచ్చెదని ఇవి Renaissance style అనియు Queen Anne style అనియు కూడ కలవు ఇవిగాక Egyptian Style Assyrian Style Etruscan Style Persian Style Chinese Style Jewish Style మొదలగునవియు గాన వచ్చెదని

ఆర్కియాలజీ (Archæology) — ఇది న వశాస్త్రము పురాతన చిహ్నములు ట్టె ఆనా శ్రమముల నెఱుగ జేయు శాస్త్రము ఇది అనే విధము నిరీవల వ్యా చి రుపివ్య గము గి దీనివిజ్ఞాన మి గను అభివ దవలసియు దని మాత పు ఇ తవఱకు నీశాస్త్రన ష్టా గల్గి విజ్ఞా ము అ నరియా బ ధము ఈ పు ధము హింసి ధ బ కు ధము గాఢ న ధము గాఢ్గోము ౧ ధ బ కె రు న బ ధము ని తెబ్బ విగా ను ఖ్యముగ నీ విజ్ఞా నుకు ౕ యొఱు గ దగి వి చరితా శములే గా నీవి కు స ధి గతు నీ కి దివివరము కి ద కి లుచున్నారు అవి క ట్ట ము బ చి క నాణెములు విజ్ఞానము బ మొదలగునవి కాని ఇ కను ప త్యేక త్యేక ము బగ శాఖ ను వి కీస వాని బో ధదగిన ప్రాగ్నత కలుగవ యే యు ను.

పురాతన పు చిహ్నముల పరిశోధన మూటి యు దిమిడియున్నది ౧ పరిశోధనము (Investigation) ౨ బహిరంగపఱచుట (Exposition), 3 స్పష్టపఱచుట (Interpretation) ఇందు పరిశోధనముగ ను వ్యాపి చు త్రవ్వి చుట, వెదకుట దొరకిన వస్తువులు బరిశీలి చు మొదలగునవి చేరియుండును ఈ దర్భమున

క్రీ. శ. ౧౯౩౩ నాటినుండి యెగురుచున్న వాయువిమానములనుండి (అనగా ఆకసమునుండి) తీయఁబడుచున్న ఛాయాపటములు అధికోప యోగకరములై యున్నవని వ్రాయవలసియున్నది.

తరువాత చేయఁదగిన రెండవపని దొరకిన వానిని ప్రత్యేక నిర్మితములగు ప్రదర్శనశాల (Museums) లందుఁ జేర్చి యమర్చి, పరిశీలన లకు, యోచనలకు, అధికముగ వీలు కలుగఁ జేయుట, తరగతులుగ విభజించుట, చిత్రవిచిత్ర వస్తువుల భాగములనుజేర్చి కుదురుపర్చుట, ప్లానులను, ఫొటోగ్రాపులను, ప్రోగ్రెట్లను వ్రాసి సిద్ధపర్చుట ఇవి అతిఁగ తగ ప్రత్యేకవిద్యాలం గరచిన ఆరిందాలచేఁ జేయఁబడవలసి యుండును.

ఇంక నిట్టిపరిస్థితులు గల్గించినదానిం బరిశీలించినపిదప తెలిసినసారాంశములను తీర్మానించి వ్రాయుట, మూడవభాగముగ నున్నది. బ్రిటీషు దేశమున ఆర్కియాలోజీ విద్యాధికులు యూనివర్సిటీలందు ప్రబోధకులుగ నున్నారనియు, పరిశీలనలకు సంస్థలుకలవనియు వింటిమి. జెరూసలెము పట్టణమున British School of Archaeology కలదు. ఎథెన్సు రోమునగరముల పరిశీలన సంస్థలుకలవు. క్రీ. శ. ౧౮౪౩ లో నేర్పడిన British Archaeological Association అనఁబడిన సంఘము చాలసహాయకారియై యున్నదందురు. క్రీ. శ. ౧౮౫౧ సంవత్సరమున గ్లాస్గోనగరమున Scottish Archaeological Society ఏర్పడి, పనుల నిర్వహించుచున్నది. The Royal Archaeological Institute of Great Britan and Ireland పరిశీలనలను నెరపుటయేగాక, ఒక పత్రికను గూడ ప్రకటించుచుండుట ముఖ్యముగ గమనింపఁదగినది.

మఱియు నీవిజ్ఞాన విధానము వేఱ్వేఱుజాతుల జంతువుల ఎముకలందు కొలతలు, లక్షణములు, పోలికలు, కాలముందెలుపు చిహ్నములు, పోలిక సాధనములు మొదలగునవి వివరింపఁబడియుండు గ్రంథములు కలవు. చరిత్రక విధానమెక్కుడు ఉపకారమొనర్చుచు, తెలియని సంగతుల నెఱుఁగఁ జేయుట కికముందు తోడ్పడునని నాశకలను. చిన్న సామంత ప్రభుత్వములు కూడ భారతదేశమున నీ Archaeological ప్రభుత్వశాఖ నేర్పరచి పరిశీలించుచుండుట మోదావహము.

ఆర్చిపిలెగో — (ద్వీపసముదాయము) Archipelago (Arkipel a-go) సమీపమున గుమిగూడియుండు కొన్నిద్వీపముల (Islands) సముదాయమునకు Archipelago అని పేరు. ఇాగ ద్వీపములును, వానిమధ్యగా నుండు సముద్ర భాగమును జేరి యీపేరం బరగును. సర్వసాధారణముగ నైరోపాయందు గ్రీసుదేశమును, ఆసియామైనరునకును మధ్యంగల ద్వీపసముదాయమును ఆసియాఖండపు తూర్పు సుందా ద్వీపములు, బార్నియోద్వీపము ఫిలిప్పైన్ ద్వీపములు, సెలిబిస్ ద్వీపము మలాకాద్వీపములుగల్గిన ద్వీపసముదాయములు ఆర్చిపిలెగో (Archipelago) అను పేరుల బరగుచున్నవి.

ఆర్చిబాల్డు ఆర్చర్ (Archibald Archer) — ట్యూటానిక్కు పేరు Holy Prince అని యర్థము. ఇాదలి ముద్దపేర్లు Archie, Archy అనునవి పురుషనామము. (క్రైస్తవనామములు చూడుఁడు)

ఆర్చిబ్రిడ్జి (Arch-Bridge) — వంతెనలు చూడుఁడు

ఆర్టికిల్సు ఆఫ ఎసోసియేషన్ — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. (Articles of Association). కొందఱు ఏకసంఘముగ చేరి కొన్ని కార్యములం జేయుచుండుటకు కొంత

మూలధనమేర్పరచుకుని వ్రాసికొనిన సమాఖ్య పద్ధతులని యర్థము ఇది అచ్చువేయవలెననియు పేరాగ్రాఫులకు సంఖ్యలు వేయబడవలెననియు అదివరకు వ్రాయబడిన Memorandum of Association కు వ్యతిరేకముగ నుండరాదనియు కొంతనిర్ణీతమూలధనముతో నియతికి మీరని (వర్తక) సంఘముగ నుండవచ్చుననియు, ప్రభుత్వశాసనము కలదు.

ఆర్కిటిక్సర్కిల్ (Arctic Circle) — ఇది ఉత్తరధృవమునుండి భూమధ్యరేఖవైపు ఇరువదిమూడున్నర డిగ్రీల దూరమున నున్నట్లు భావింపబడినరేఖ. దీనికిని ఉత్తరధృవమునకును మధ్యప్రదేశమున ఆరునెలలు పగలుగను ఆరు నెలలు రాత్రిగను ఉండి Midnight Sun అగుపడుచుండునని చెప్పబడినది. (అంటార్కిటిక్ సర్కిల్ చూడుము) అంటార్కిటిక్ సర్కిల్ (Antarctic Circle) ఇది South Pole దక్షిణ ధృవమునుండి భూమధ్యరేఖవైపు ఇరువదిమూడున్నర డిగ్రీ దూరమునున్నట్లు భావింపబడిన రేఖ. దీనికిని దక్షిణధృవమునకును నడుమనుండు ప్రదేశమునందు ఆరునెలలు పగలును, ఆరునెలలు రాత్రియు నని చెప్పబడినది. (ఆర్కిటిక్ సర్కిల్ చూడుము)

ఆర్టిజన్ వెల్ (Artisan well) — దీనిని పాతాళగంగ యనికొందరు చెప్పుచున్నారు. ఆర్టిజన్ నూతులందు మామూలు నూతులందువలె ప్రక్కలనుండి నీరురాదు. నాల్గువేల అడుగులవరకు త్రవ్వబడిన నూతు లచ్చటచ్చట కలవు. అడుగున నీటినిల్వయో లేక పేరొకటి ఎత్తుగ కావునందు నిల్వయయి భూమిలోని మాలిగొట్టపు టడుగునకుం దాకిన జలమార్గమార్గములవలను, ఈ నూతులు త్రవ్వకొనుచు గొట్టములం దింపుచుందురు. కాన వీనిని ట్యూబ్ వెల్సు (Tube wells) అనియుందురు.

ఈ నూతులు రెండువిధములు. ఆర్టిజన్ వెల్ (Artisan well) అనియు సబార్టిజన్ వెల్ (Sub artisan well) అనియును. అందు ఆర్టిజన్ వెల్ నుండి నీరడతెగక, ఒకేరీతిని క్రింది ఒత్తిడివలన తనంతట తానే పైకి ప్రవహించుచుండును. సబార్టిజన్ వెల్సు ఎందట్లుకాక నూతియందు కొంత ఎత్తువరకే నిలచిపోవు యుండును. దానిని బయటికి పంపులమూలమున తోడుకొనవలయును. ఫ్రాన్సు (France) దేశములోని ఆర్టాయిస్ (Artois) అను మండలము నీనూతులు ప్రారంభమగుట నాపేరువచ్చెనని చెప్పెదరు.

ఆర్టిఫిషియల్ వూల్ (Artificial wool) **పరిశ్రమ** — ఇది కృత్రిమముగ ఉన్ని తయారుచేయు పరిశ్రమ. ఇటీవల ప్రారంభింపబడిన విద్య. దీనిని నార (Jute) నుండి చేయుదురు. దీని గూర్చి కెమికల్ ఇండస్ట్రీస్ Chemical Industries' నందు వివరింపబడియున్నది. చూడుము.

25 to 30 percent strenth గల caustic potash నందు కొలదికాలము నానవేయుచు ఒక Rotating Drum నందుంచి త్రిప్పుచు నుండించి శుభ్రపరచుదురనియు, అది ప్రత్యేకముగ నేయబడుటకాని, ఊలుతో కాని, ప్రత్తితోకాని పత్తినూలుతో కాని కలిపి నేయవచ్చుననియు అందే వివరింపబడినది. ఇది ఇంకను సరియగు స్థితికి రావలసియున్నది.

ఆర్టిఫిషియల్ రేడియమ్ (Artificial Radium)— ఇది కృత్రిమముగ రేడియము పదార్థము. రేడియమ్ లోకప్రసిద్ధద్రవ్యము. కాని అది చాల అరుదు. ఇంతవరకు ప్రపంచమంతటను ఇరువదియారౌన్సులు మాత్రమే యున్నదని యెంతయురుదో గ్రహింపనగుచున్నది. ఇంతవరకు కడి గొప్పగొప్ప ఆసుపత్రులందు

Specialists కడ మాత్రమేయున్నకతన విలువ లేనిదిగనున్నది అతిభయంకర వ్యాధులం గదర్శంగల సీమవత్పదార్థము సులభసాధ్యము కాదు. కొందఱు రసాయన శాస్త్రవిదులు దీనిం గూర్చి కొంతకాలముగ యోచించుచు డిం. ఆర్. డాక్టరు మిల్లికాను (Dr A Millikan) పండితుఁడు చేసిన ప్రయత్నములు కొంతవఱకు ఫలించినవనియే చెప్పవలయును. ఈమహానీయుఁ డిదివఱకు Cosmic Rays సందర్భమున గొప్ప పేరందియుండెను. కృత్రిమమార్గమున New Radio active Substances కనుఁగొనవచ్చునని తెలియుచున్నది. ఈతం అమెరికాదేశము California Institute of Technology సంస్థయందు పరిశోధనలను సాగించుచున్నాడు. డాక్టరు మిల్లికాన్ (Dr A Millikan) పండితుఁడు ఒయలుదేరిసిన క్రొత్తవిధపదార్థములు రేడియమ్, ఎక్సురే, టంగ్‌స్టంబులవంటి వెడలువానివంటి కిరణముల (Gama Rays) ను వెడలించుచు రసలక్షణములలో వానివంటివే యున్నవనియు పరీక్షించి కనుఁ బరుగనున్నవనియు తెలియుచున్నది (ఆంధ్ర పత్రికను డి. చూడుఁడు)

ఆర్డినెన్సు సర్వేకొలత (Ordinance Survey) — ఇట్టికొలత సైనికకార్యములకుం గాను చేయఁబడునది యని స్ఫురించుచునే యుండెను. కొలుత ఇంగ్లాండు, స్కాట్లాండు, ఐర్లాండు దేశములంగల్పి సైన్యాధికారులచే ముక్కోణములు (Triangles) గా విభజింపఁబడి కొలతచేయంబడినదాదిగ నట్టి కొలతలకు ఆర్డినెన్సుసర్వే యని పేరు వాడుకనాదెను. భరతదేశమునందు నను ఇట్టి సర్వేకొలతల కేర్పాటులుకలవు. తరుచుగ నిట్టి ముక్కోణముల కొవులు వాద్దుగ పర్వతాగ్రములుగ నేర్పరుచు కొనుట పద్ధతియైయున్నది. అవిలేనిచోవుల దిమ్మలనుగట్టియు, గొప్పస్తంభములను పాతియు పనిచేయుచుందురు. వీనిపై నూదాదీపములను వెల్గించి రాత్రులందు సర్వేపనులు నరపుట సుకరమందురు. ఇటులనే భూమధ్యరేఖ (Equator) నుండి ముక్కోణములతో భూమియ తటంగూడ గొలుచుటకు వీలుకల్గెను.

ఆర్థికసూత్రములు — (Principles of Economics) నేటికాలమున భౌతిక నాగరికత యధికమైనకొలఁదియు నార్థిక విషయము ప్రాముఖ్యము నందుచున్నది. ప్రపంచ చరిత్రయు నార్థికవ్యవస్థపై నాధారపడియున్నదనిన నత్యుక్తి కాదు. ఆకారణముననే అర్థశాస్త్రము, ఆర్థికసంబంధమగు మానవచరిత్ర (Study of man in relation to wealth) గా నార్థికశాస్త్రకారులచే నిర్వచింపఁబడినది. ఇదియొక ప్రత్యేకశాస్త్రముగా బరిణమించుచు నింకను నూతన్నసాంప్రదాయములచే నభివృద్ధి నందుచున్నది. వెనుకటి దినములలో దీనిని పొలిటికల్ ఎకానమీ (Political Economy) అనువారు. ఈ అర్థశాస్త్రమునకు సంబంధించిన సూత్రముల (Principles of Economics) నీక్రింద బొందుపఱచిన విధమునఁజెప్పఁబడినవి. ఆధునికార్థశాస్త్రము ధనధాన్య వస్తురూపకమగు సంపద యేవిధమున నుత్పత్తిచేయఁబడి తుదకెట్టు లనుభవింపఁబడుచున్నదో వివరించును. ఈ శాస్త్రమున నాలుగు విభాగములు గలవు.

౧ ఉత్పత్తి (Production) — ఈ భాగమున వివిధవస్తువితతియొక్క ఉత్పత్తి తెలియనగును. ఉత్పత్తియన ననేకములగు వస్తువుల నొకచోఁగూర్చి ఉపయుక్తి (Utility of an Article) గల రూపముగా నొనర్చుటే కాని క్రొత్తవస్తువును తయారుచేయుటకాదు. ఉదా.

సాలెవాడు ప్రత్తినుండి దారముతీసి ఉపయోగకరమగు వస్త్రముగా నొనర్చునుగాని, వస్త్రము నూత్నసృష్టి కాదు. ఉత్పత్తిసాధనములు నాలుగు

(౧) భూమి (Land) ఉత్పత్తికి భూమియే యత్యవసరము. భూమిపైనున్న నగరులు, పంటనేలలు, అరణ్యములు, పర్వతములు, సముద్రములేకాక, భూమిలోనున్న గనులు విలువగల పదార్థములుగాను వస్తునిర్మాణము కనుగొలించుచున్నవి. యంత్రము లుపయోగమునకు వచ్చినప్పటినుండియు యంత్రసాహాయ్యమున భూమిపై నేకయంత్రాలయములు (Factories) నిర్మింపబడి మానవుని కుపయుక్తములగు వివిధ వస్తునిర్మాణమునకు సాధనము లగుచున్నవి. ధాన్యసమృద్ధములగు పైరు పంటలకు భాగ్యవంతములగు ఖనిజసంపదకు గూడ భూమియే యాధారము, అది లేనిచో నుత్పత్తియే యసాధ్యము

(౨) కార్మికులు (Labour) ఉత్పత్తికి రెండవసాధనము కార్మికసముదాయము. ఉత్పత్తిస్థానము భూమియైనను, అందు బనిచేయుటకు గార్మికులవసరము. వ్యవసాయకులుగను, యంత్రశాలలలో బారిశ్రామికులుగను, నేడు కోట్లకొలంది ప్రజలు పనిజేయుచున్నారు. ఈ మానవశక్తి కూడ నుత్పత్తిసాధనమే. కార్మికు లెంత పనితనము (Skill) చూపిన నుత్పత్తి అంత యెక్కువ ఉపయుక్తమగునదియు, విలువగలదియు నగును. అమెరికా మొదలగు దేశముల పరిశ్రమ లభివృద్ధిలో నుండుట కందలి కార్మికుల పనితనమే కారణమందురు. ఉత్పత్తిసాధనము లన్నిటిలో నిదియే ముఖ్యమైనదని సామ్యవాదుల (Socialists) యభిప్రాయము. కార్మికుల పనితనము సామాన్యముగ దేహస్థితి, శీతోష్ణస్థితుల ప్రభావము, విద్య, అభ్యాసము మున్నగువానిపై నాధారపడి యుండును

(3) పెట్టుబడి (Capital) ఉత్పత్తిసాగుటకు, కార్మికులను పోషించుటకు భూములనద్దెకుదీసి కొనుటకు యంత్రాలయములనిర్మించుటకు ముడి వస్తువుల కొనుటకు మూలధనమవసరము. దీనినే పెట్టుబడి యందురు. ఉత్పత్తి కుపయోగపడు నుపకరణములు (Several tools Instruments and Machines) కూడ పెట్టుబడిక్రిందకు వచ్చును. ఈ పెట్టుబడి నొకరే భరించుట కష్టముగాన చాలమంది వాటాదారులుగ (Share Holders) జేరి పెద్దపెద్ద యంత్రశాలలునిర్మింపగలుగుచున్నారు. వీరిట్టి సహకారము వలననే సంయుక్తవ్యాపారసంఘములు (Joint Stock Companies) వంటి పెద్దపెద్దసంస్థలు ఏర్పడుట కవకాశము కలుగుచున్నది. అప్పు తెచ్చినసొమ్ముపై వడ్డీచెల్లింపగా మిగిలిన లాభమును జరిగిన యొప్పందముల ప్రకారము వాటాదారులకు బంచుదురు

(౪) వ్యాపారనిర్వహణము (Business Organisation) భూమి, పారిశ్రామికులు, పెట్టుబడియున్నను నేర్పుగల వ్యాపారజ్ఞుడొకడు కార్యములన్నియు దక్షత బాధ్యతలతో జూడకపోయినచో పనిసాగదు. ఇతనినే వ్యవహారవేత్త (Enterpreneur) అందురు. ఇతడు సమర్థతతో సంస్థనంతయుఁ బరిశీలించుచు వికుదల కొనుగోలులు (Buying and Selling) లాభకరమగునటుల వ్యవహారము సాగించుచుండును. ఇతని నైపుణ్యముమీదనే సంస్థ యభివృద్ధి యాధారపడి యుండును. ఉత్పత్తి, పూర్వ గృహపరిశ్రమలనుండి (Cottage Industries) నేటి యంత్రశాలలందలి ఉత్పత్తివరకు ననేకదశలందినది

౫ మారకము (Exchange) అర్థశాస్త్రమునందిది యొక ముఖ్యాంగము. ఒక దేశమునందొక జాతికి సంబంధించిన వర్తకమే కాక అంత

జాతీయవర్తకము (International Trade) కూడ నీసిద్ధాంతముపైననే యాధారపడియున్నది ఒకదేశము తనకు లాభకరమగునట్టుల నుత్పత్తి జేసిన సరకుల నెగుమతిజేసి యాదేశమునుండి ఎగుమతి సరకుల విలువగల సరకులను తన కుపయుక్తమై వానిని దిగుమతి చేసికొనును దిగుమతిసరకుల విలువను ఎగుమతి సరకులచేం జెల్లి తీర్చు భావము (Exports paid for Imports) ఈవిధానము రెండు దేశములకు వీలుగానుండి సరిపడకపోయినచో మూడవదేశము ద్వారముగ సరిజూచుకొందురు ఇంగ్లాండు తన యినుమును కెనడాకెగుమతిచేసి దానికి బదులుగ కెనడానుండి గోధుమలు దిగుమతిచేసికొనును ఇంక లెక్కలు తీర్చవలసిపోయినచో కెనడా కూడ నిల్వయుండు ఇంగ్లాండునుండి ఉన్ని వస్త్రములు దిగుమతిచేసి కెనడా తన సొమ్మును ... ఇంగ్లాండునకు ఒక అమెరికా (గోధుమలు ఇంగ్లాండునకు ఎగుమతిజేసి యాదేశమునుండి డబ్బు పొందవలసిన) దేశమునకు శాసించు ... ఇంగ్లాండు ఈయవలసి బాకీని ఇంగ్లాండునకు బాకీపడిన కెనడా చెల్లించును దీనినే త్రివిధ వ్యాపారము (Tri-corner Trade) అందురు మాటిమాటికి విదేశములకు ధనమును పంపి తెప్పించుకొనుట కైన ఖర్చులను తప్పించుకొనుటయే ఇది విశేషము పూర్ణాభివృద్ధినందిన బ్యాంకులు (Joint Stock Banks) విదేశ మారకపు బ్యాంకులు (Foreign Exchange Banks) ఇందులకు మిక్కిలి ఉపయోగపడుచున్నవి

3 సంపద్విభజనము (Distribution) పైవిధమున నుత్పత్తి చేయబడి, దేశ దేశముల వ్యాపించినదిన వస్తువులనుండి కలుగు ఫల మవిధమున విభజింపఁ బడినదియుం దెలుపుట ఆర్థికసూత్రములలో నొకటి ఉత్పత్తిసాధనముల కన్నిటికి వానివాని భాగముల ప్రకారము ఫలితము వచ్చును భూముల కద్దెయు (Rent), కార్మికులకు, జీతములును (Wages for Labour), మూలధనమునకు (పెట్టుబడి) వడ్డీయు (Interest), వానన్నిటిని సరిచూచు వ్యవహారవేత్తకు (Enter preneur) పై ఖర్చులు చెల్లి పగా మిగులు లాభము వచ్చును వీనిలో నేవియైనను మార్పు జరిగినను సంస్థకువచ్చు లాభములు కూడ మారును వీని నిర్ణయములలో నెవరి యనుకూలము వారు చూచుకొందురు

4 అనుభవము (Consumption) — ఉత్పత్తిచేయఁబడుట అనుభవించుట కొఱకే ఆకారణముచే నిదియు నర్థశాస్త్రమున ముఖ్యాంశముగఁ బరిగణింపఁబడినది ప్రాచీనులీవిభాగమును ముఖ్యముగ నంతగఁ బాటించి యుండలేదు మానవులు సహజముగ వాంఛలు (Wants) కలవారు వాంఛాసిద్ధికై వారు పని చేసి వానిని పొంది యనుభవింతురు ఇందు వస్తువుయొక్క ఉపయుక్తినే (Utility of an article) వారు పొందుచున్నారు ఈ వాంఛలలో నత్యవసరములు (Necessities), సుఖప్రదములు (Comforts) భోగములు (Luxuries) అను విభాగములుకలవు జీవితమున కన్నిటికన్న అన్నవస్త్ర గృహాదు లత్యవసరములు. వీనిని పొందుటకే మానవుఁడు మిగుల ప్రయత్నించును నాగరికత హెచ్చినకొలదియు నేడిట్లు సౌఖ్యభోగముల వస్తువు (Comforts and Luxuries) కూడ నత్యావసరము లగుచున్నవి. ఇది నాగరికతకు లక్షణమని కొందఱివాదము వస్తువుల ఉత్పత్తి, మారకము, విభాగములకు పరమావధి అనుభవము (Consumption) అని తెలిసికొనినప్పు డీవిభాగములకుంగల యంత స్సంబంధ మర్థమగును అంగ్లమున ఈశాస్త్రము

నకు ఎకనామిక్సు (Economics) అనెదరు. (అర్థశాస్త్రము, ఎకానమీ చూడుము)

ఆర్బిట్రేజి — వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము (Arbitrage Price) దామాషాయి ధర వేర్వేరు తావుల నొకేకాలమున గల ధరలను దామాషాయి (Average) చేసిన ధర

ఆర్బిట్రేషన్ — (వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము) (Arbitration) మధ్యవర్తి చేయు పై సలా తీర్మానము. ఇది వర్తకవ్యవహారములో నాచారమై యున్నది కల్గిన ప్రతి తగరరునకు ప్రభుత్వపున్యాయస్థానముల కెగుట ధనవ్యయమే గాక, కాలాతీతముగూడ సంభవించుగాన, ఒక (సంబంధములేని) మధ్యవర్తిచే వ్యవహారము పరిశీలిపజేసి యాతని తీర్మానమునకిరు నెగలవారును అంగీకరించుట కీపేరు వర్తించెడిని

Arbitration of Exchange ఒక దేశమునుండి వేఱొక దేశమునకు సొమ్మును వర్తకవ్యాపారసంబంధముగ పంపవలసినయపుడు మారకపు రేటు (Exchange rate) ప్రకారము మార్పువట్టము తగులును ఈమార్పువట్టము వేర్వేరు దేశములమధ్య వేర్వేరు (ఎచ్చు తక్కువ) రేట్లు గల్గియుండును

ఒక్కొకతరి ఒకదేశమునుండి నరాసరి వేఱొక దేశమునకు సొమ్ముపంపుట కగు మార్పువట్టము కన్న, ఆసొమ్ము ఆదేశమునకే వేఱుగ నింకొక దేశముగుండా పంపినచో మార్పువట్టము తక్కువయై కుకరుముండుటయుం గలదు అట్టి తరి ముందా దేశమునకాసొమ్ము నంపి, అటనుండి యొక మధ్యవర్తిమూలమున మఱియొక దేశమునకంపుదురు దానికి Simple arbitration of exchange అని యందురు మఱియు నిటులనే ఒకటికన్న నెక్కువ (వేర్వేరు) దేశములగుండా యాసొమ్మును పంపవలసిన దేశమునకంపుటను Compound Arbitration of exchange అని యందురు Arbitration of exchange యన సొమ్ము మార్పునకు మధ్యవర్తిత్వమని యర్థము

ఆర్మీనియానిజమ్ (Arminianism) (Protestant Christian Doctrine) Jacobus Arminius లేక డచ్చిభాషయందు Jakob Harmensen అను నాతడు హాలెండుదేశము ౧ ౬ ౦ సంవత్సరమున జనించెను ఈతడు జాన్ కాల్విన్ (John Calvin) బోధించిన సిద్ధాంతమును నిరాకరించినవాడు దేవుడే కొందరిని రక్షించుట కెన్నుకొని తక్కిన వారిని శిక్షించుటకు వదలివేయుననుట నిరాకరించి ఈ క్రింది నాల్గుసిద్ధాంతములను ప్రతిపాదించెను ౧ ఆదినుండియు దేవుడు మనుష్యుల ప్రాణములకు రక్షణయే సంకల్పించి, యేసుక్రీస్తునందు శరణ్యమునంది, నమ్మికొనియున్నవారల కారక్షణ సిద్ధించుటకు నియమించెను ౨ యేసుక్రీస్తునందు శరణ్యము పొంది ఆయనను నమ్మినవారలకే మోక్షరక్షణలు కల్గుట కేర్పాటైనను యేసుక్రీస్తు మనుష్యులందఱి కొరకు మరణమునొందినవాడు. 3 మనుష్యులందఱకు సామాన్యముగ తమలో రక్షణసాధనము Saving Grace లేకున్న లేకపోవచ్చును కాని Holy Spirit మూలమున వానిలో నా లక్షణము (Saving Grace) ఉదయించి కలుగవచ్చును ౪ ఈ Saving Grace ను ఎవరొకాని ఆపినను ఆపనగును ౫ ఈ Saving Grace నుండి పతితుడైనను నగును పిదప John Wesley అనువాని డితనికి శిష్యుడయ్యెను కాన Wesleyan Methodists యొక్క మతసిద్ధాంతములు చాలభాగము యీ ఆర్మీనియను (Arminian) సిద్ధాంతముల

ననుసరించుమనే యుండెడిని ఆర్మీనియనిజమ్ (Arminianism) వాదమున మానవులకు మనోస్వతంత్రము కలదనియు, నమ్మికయే రక్షణకు ఆధారమనియు అట్టినమ్మిక మనో స్వతంత్రమునుండి గల్గినదే యనియు సిద్ధాంతము. దీనిని జాకోబస్ ఆర్మీనియస్ అనునాతఁడు బోధించెను. దీనినెనుసరించు నవ్వారో వాదించెనట. హాలండునందు క్రీ. శ. 16 శతాబ్ద కాలమట, బోధకుఁడు హాలాండుదేశస్థుఁడు. ఆయ గొప్పవిద్వాంసుఁడు. జెనీవాయందు చదువుకొని లెయిడన్ పట్టణము క్రీ. శ. 1603 నుండి తానుమృతినొందుకు 1609 అక్టోబరు 19 వరకు ప్రొఫెసరుగా నుండెనని తెలియుచున్నది.

ఆర్మీనియా దేశము — ఆర్మీనియా దేశపు ప్రజలు ఆర్మీనియనులు అనఁబడుచున్నారు. వీరు భరతదేశమున సర్వసాధారణముగ పెద్ద నగరములలో నివసించుచున్నారు. కలకత్తా చెన్నపురి మొదలగు నగరములఁ వీరు విస్తారముగ నున్నారు. వీరు ఆసియాఖండపువారే గాని ఐరోపాఖండమునవారు కారు.

క్రైస్తవమతప్రారంభమున ఆదిని వీరు క్రైస్తవమతమవలంబించినవారట. వీరి మతవిధానమున కార్మీనియన్‌చర్చి యనిపేరు. వీరిదేశమార్మీనియా మూడు ముక్కలుగనై, పర్షియారాజ్యమునఁ కొంతయు, రష్యారాజ్యమున కొంతయు, తురుష్క రాజ్యమున కొంతయుఁ గలసిపోయి, వీరిలో ననేకులు విదేశములపాలైపోయిరి. యూదులవలె వీరును చెదరిపోయి అనేక దేశములందు గాన్పించుచున్నారు. పర్షియాయందలి పవిత్ర స్థానమగు ఉట్చిమియాజ్జిమ ఆర్మీనియాదేశభాగములోనిదే. ఆసియాదేశపు రష్యాలోని ట్రాన్సుకాకాసియాప్రోవెన్సునందున్న ఎరివాన్పురమును, వైటూ పురమును, ఆర్మీనియాదేశ భాగములోనివే. ఆసియాదేశపు టర్కీలోనున్న పవిత్రస్థలమగు ఎర్జెరమ్పురమును, సరిహద్దునయున్న అరారాత్పర్వతమును, తొల్లింటి ఆర్మీనియా దేశములోనివే. ఇప్పుడా యరారాత్పర్వతశిఖరము కడ టర్కీరాజ్యము పర్షియారాజ్యము, రష్యా రాజ్యము సంధించుచున్నవి.

ఈ దేశపు దురదృష్టమేమిదో కాని ఆర్మీనియా కిచ్చట ప్రారంభమునిగాని, ఇచట కడయని తెల్పుటకు వీలుకాకుండ ఎల్లలు మాసిపోయి నామమాత్రావశిష్టమై నిలచియున్నది. పెనుక టర్కీ సుల్తానుగానుండిన రెండవ అబ్దుల్హమీదుగారి పాలనమున ఆర్మీనియనులపై వారికిఁ గల్గిన యసూయచేత, వారిరాజ్యము ఆర్మీనియాయను పేరులేకుండ నీఆర్మీనియను విలాయతులు కుర్దుస్థానము మొదలగు ఇతరపేళ్లును గలిపినైచుటయేగాక వారి సెన్సరులకు ఆర్మీనియాయను పేరుగల ప్రతి పుస్తకమునను, ఆపేరు కొట్టివేయఁబడునట, చెరిపివేయఁబడునట. కాగ్జల నొసగిరట. ఒకనొక భౌగోళికశాస్త్రము Kieth Johnston's Book on Geography లోని కొన్నిపుటలు పరిహరింపబడినవని తెలియుచున్నది. దేశము సిగ్గుభూమునుమయమని చెప్పవచ్చును. అరారాత్పర్వత మీదేశములోనిదని చెప్పవచ్చును. యూఫ్రటీసు నది దీనిగుండా ప్రవహించుచున్నదనియు, కుర్ నది, అరాస్నది ఈ దేశముగుండ నడచి, ఈ దేశపు తూర్పుగానుండిన కాస్పియనుసముద్రమును చేరునని చెప్పవచ్చును. అయిదువేల అయిదు వందల అడుగుల ఎత్తునగల ఉప్పునీటివాన్సరస్సు ఈదేశములోనిదే.

వేసవికాలమున కొంతవఱకు వేడి ఎక్కువగానేయుండి శీతకాలము మంచు భూమిపై పేరుకొని యుండునంతటి చలిగానుండును. ఎర్జెరమ్ పురపు వీధులం దొక్కొక సంవత్సరమున శీతకాలమునందు మంచు ఎక్కువ పడినకతన ద్వార

ములకడకు లోతుగ ముంచుచు ద్రవ్యమార్గములు చేసికొనెదరట

ఆర్మీనియనులు కొల్లిటి జలప్రళయానంతరమున నోవామహాత్ముని ఆర్క్ ఓడ జలప్రళయానంతర మీయరారాత్పర్వతమునఁ దగిలి యాగెననియు (నోవాస్ ఆర్క్ మూడుఁడు) ఆయన కుటుంబము దిగి వచ్చి చిరనివాసము చెప్పెదరు. ఎటేట నాపర్వతమునకు నోవాస్మృతికై అర్తరిని వారు ఓడయందు మిగిలి యున్న పదార్థములను కొన్నిటిని తెచ్చి ఎదో పిడి వంట జేసికొనిరి. అల్లే నాంచుచిక్కిన కండ్లు బిసికి ఎదో పిడి వంటలు చేసికొనెదరు. వెల్లువజల ముల సూచకముగ నొక ముఖముల పై నొకరు కొంచెము జలము జల్లుకొందురు. భక్ష్యము లను పక్షులవలెను మృగము వలెను కొందురు. ఆరారాత్పర్వతము యొక్క దక్షిణము వైపున ఎటవాలు ప్రదేశమందే నోవామహాత్ముండు ద్రాక్షతోటను నాటెనని ప్రతీతి కలదు. నేటి కిని ఆ స్థలము నందు ద్రాక్షతోటలు ఆర్ని తోటల మధ్య యున్నది.

క్రీ వెనుకటి శతాబ్ద కాలము నప్పటి వీరి భూపతులు క్రైస్తవులైరని క్రైస్తవ మతాధ్యక్షుడగు Pope Gregory the Illuminator క్రైస్తవ మతమును చేర్చి దీక్షనిచ్చుట జేసి యీ ఆర్మీనియన్ చర్చి గ్రెగోరియన్ద్వారా మునిమొదట ఆర్మీనియనుల స్వభాషయు లిపియు ప్రత్యేకముగ గలవు. వీరి లిపియందు 36 అక్షరములున్నవి. తొల్లింట ఆర్మీనియా భాష దేవాలయములందు వాడుటయె గాని అందఱికి అర్థము కాదు. ఇటీవల పాఠశాల లందు నేర్పుట ప్రారంభమై ప్రచారములోనికి వచ్చుచున్నదని వినుము. వీరు ఇరువది లక్షల మంది కలరనియు, అందు టర్కీ రాజ్యమున పది లక్షలు కలరనియు, ఒక ఇస్తంబూల్నగరముననే లక్షా యాభై వేల మంది కలరనియు చెప్పు చున్నది. వాణిజ్య చతురతలు వీరికిం జక్కగా తెలియును. బద్ధకమనునది లేక పనిపాటు లొనర్తురు. కాని శిరీవారని చెప్పఁబడినది. ఎక్కువ నమ్మకస్తులు. ద్రోహము ర్చుట వీరియందు గొప్పతనము. వీరియందు కూలినాయుడు చేయువారికి ఇస్తాంబుల్నగరమున హమాలని పేరు. వారు గొప్ప బలాఢ్యులు. ఒక గుఱ్ఱము మోయఁదగిన బరువుగో ంగనుబరువు నొకఁడే మోసి కొనిపోగలఁడు.

ఆర్కిమేడిస్ సిద్ధాంతములు —

ఈ మహనీయుడు ఇటలీదేశమునకు దక్షిణమున నున్న సిసిలీద్వీప దేశమునకు సైరాక్యూజ్ పట్టణవాసి. అది ఇరువది మూడు లక్షల జనాభాగల నగరమని చెప్పఁబడినది. ఆదేశమునకు హీరోనుని పేరుగల భూపాలుని చే పాలింపఁబడెను. ఆర్కిమేడిస్ వారికి సమీపబంధువు. పాండిత్యమున, సంపద నుఁడు, ప్రశాంత పరిశీలకుఁడునై యుండు వాఁడు. మఱియు హీరోభూపాలుని పుత్రుఁడగు గెలోయువరాజునకు విద్యాగురువు. ఆయన జన్మకాలము క్రీ పూ 287 గ చెప్పఁబడినది. ఈతఁడాలి యొనర్చిన పరిశీలనలనుండి, కొన్ని ప్రకృతిరహస్యములు, లోకమున కెరుకయైనవి. వేర్వేఱు లోహము సమానబహిః ప్రమాణము లం గల్గియున్నను తూనికయందు (భారము) ఎక్కువ తక్కువ తూగునని ఎల్లరెఱుంగుదురు గదా. వానినే నీటియందు ముంచిన నింకను తక్కువ తూగునని ఆర్కిమేడిస్ కనుఁగొనెను. ఇట్లు తూచుటకు ఆయన ప్రపంచవస్తువులను నీటమునుఁగునవియు, నీటం దేలునవనియు ద్వివిధముంగ విభజించెను. నీటిలో మునుఁగు వస్తువులు, నీటికంటె భారముగుటచే మునుఁగును. అందలి నిజతత్త్వమేమన్న, నీటం బడవైచిన వస్తువు

యొక్క బాహ్యాకారపరిమాణ మెంతయుండునో, అంత పరిమాణమేగల నీటిని, ఆ జలపాత్రమునుండి పైకి ఉబుకచేయుటగాని, (పాత్ర పట్టనిచో) పైకి పొంగలచేయుటగాని, యొనరించును. ఇట్లనుట వలన, పైలోక సంగతి స్ఫురించెడిని. వస్తువు లేకుండ జలము నిండిన పాత్రను తూచి, పిదప ఆవస్తువునందుంచి తూచినయెడల (అధికమైన నీరంతే నిలచియుండినచో) ఆవస్తువబరువే అధికమై తూగునుగదా (వస్తువునుంచుటవలన నధికమైన) నీరు ఆవస్తువయొక్క బాహ్యాకార పరిమాణ మెంతగలదో అంత పరిమాణము గల నీరెంత తూగునో, అంత భారమె ఇంగు అధికమగును. కాన ఆనీటి బరువే నీటియందుంచి తూచిన ఆవస్తుభారమునుండి తగ్గి (తాసునందు) అగుపడునట్లు తూగెడిని, అనగా గాలియందెక్కువ తూగుటయు, నీటియందు తక్కువ తూగుటయు ధర్మరహస్యమిది.

ఇంక కఱ్ఱముక్కలు, బెలుగుబెండు మొదలగు నీటియందు తేలు వస్తువులు, నీటి శరీరపుభాగము కన్న, శరీరభారము తక్కువ కలవి గాన నీటి యందు తేలును. అనగా జలకణములచే పైకి నెట్టబడునని భావము ఆవస్తువులను నీటి యందుంచి తూచినచో, అవి నీటిపై తేలుచుండి నను, నీటం బడుటవలన, ఎంత నీటిని పైకుబుక చేయునో లేక వెలుపలికి ఒలకనిచ్చునో అంత నీటియొక్క బరువునే (నీటినుండి తూచినపుడు) తగ్గును. ఈ మహనీయుడీసంగతులను పరిశీలించి కనుగొని లోకమునకు వెల్లడించెను మరియు నీపరిశీలకుండే ఘనమానము (Cubical measure) నందు, గోళమానము (Round measure) మూడింట రెండుపాల్లుండుటను కనుగొని వెల్లడించెను ఇంకను ఈతండే లివరు (Liver), కప్పి (Pulley), స్క్రూ (Screw) అనునవి కన్పెట్టెను

ఆర్యమజ్దా — పారశీక జరథుస్త్రధర్మమున మంచికిని వెలుగున కధిపతియైనవాడు. హొర్మజ్దని చెప్పబడినవాడు ఈతని సోదరుడు అహిమానను నాతడు చీకటికి చెడ్డకు అధిపతి దుష్టుడని చెప్పబడినవాడు మానవుల హృదయములకు ప్రేరేపించుచుండురు ఎల్లు ఎప్పుడు జరగినను ఆర్యమజ్దా కడకు జయమందునని చెప్పబడినది

ఆర్యులు — తొల్లింటికాలమున భరత దేశమునకు వచ్చినవారుగాక, ఐరోపాదేశములపైపున కేగినవారు పశ్చిమపు ఆర్యులనియు, తూర్పు ఆర్యులనియు పేరుగనిరి అందు పడమట ఆర్యులు ౧ ఐరోపాకేగినవారనియు ౧ ట్యూటోనిక్కు తెగ, ౨ కెల్టిక్కు తెగ, 3 ఇటాలిక్కు తెగ, ౪ హెల్లినిక్కు తెగయని తిరుగ నాల్గు తెగలవారైరనియు, తూర్పుఆర్యులు ౧ బాల్టో స్లావోనిక్కు తెగ, ౨ ఆల్బేనియన్ తెగ, 3 ఆర్మేనియన్ తెగ, ౪ ఇండోఇరానియన్ తెగ యని తిరుగ నాల్గుతెగలవారైరనియు నాగ్లులు పోల్చుచున్నారు ఆర్యుల సంస్కృత భాషయందు పెద్దలనియు పూజ్యులనియు నర్థము ఇందువలన తక్కిన పైభాషలకన్న సంస్కృత మాదియం దుండిన భాషయని తేలుచున్నది

ఆర్పేవారేకాని తీర్పేవారుండుట అరుదు — అర్పుటయన ఓదార్పుటయనియు, తీర్పుటయన భర్తీచేయుటయనియు భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆర్షేయ గోత్రము — జమదగ్ని బిధా ఉపగణము చూడుడు.

ఆర్థోడాక్సీ - హెటిరోడాక్సీ — Orthodoxy is my doxy and Heterodoxy is another man's doxy అనగా ఆర్థమునరిగా గ్రహింపని పక్షపాతపు వాదమునకీ

ఉ క్తి నుపయోగించుచున్నారు ఒకప్పుడు బ్రిటీషు పార్లమెంటునందు Test Laws ను గూర్చి చర్చ జరుగుచుండగా ఒకానొక ప్రభువు ఆర్థోడాక్సీ హెటిరోడాక్సీ పదములు తాను చాల పర్యాయములు వింటినిగాని ఎవరూ వానియర్థము గ్రహింపజాలకున్నారని నుడువ ఆ ప్రక్కనే కూర్చునియున్న Bishop Warburton ప్రభువు Arthodoxy is my doxy and Heterodoxy is another man's doxy యని చెవియొద్ద దేశాంతమునకు బల్కెనట ఆర్థోడాక్సీ (Orthodoxy) యన శాస్త్రసమ్మతమైన సనాతన మతము లేక ధర్మము, లేక సాంప్రదాయ (ఆచార) మని యర్థము హెటిరోడాక్సీ (Heterodoxy) యన పైవానిం కొత్తిపడక మార్పుంగోరుట యని యర్థము లేక వ్యతిరేకించుటయని భావము

ఆర్మొలూలోహము (Ormolu) – రాగి జింకు పాళ్లు, ఒకటు ఒకటి పాళ్లు తగరము గల పాళ్లుగల్పి చేయబడిన ఇత్తడివంటి లోహము దీనితో చిన్న బొమ్మలు చేయుటకు ఈ లేకుంపై చెక్క బడిన రూపము ఎనేమిలు రంగులాగోసి యాకొంచిన చక్కని పనితనమ్మొసకను

'ఆర్' అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుష నామములు —

Raleigh- (ఉచ్చారణ Ralley లేక Rawlie అని)

Ralph, Randolph, Randal, Randull- ట్యూటోనిక్కు పదము, House woulf అనిపేరు.

Ramsay- నవీన స్కాచినామము.

Raoul ట్యూటోనిక్కు పదము, same as Rodolph, Woulf of Fame అనియర్థము.

Raphael, Rafael- హిబ్రూ నామము, medicine of God అని యర్థము.

Rashleigh- (ఉచ్చారణ Rashly అని) నవీన కల్పిత పదము

Ravengar ట్యూటోనిక్కు పదము, raven-spur అని యర్థము

Ravenshaw- నవీన కల్పిత పదము.

Ravenswar- ట్యూటోనిక్కు పదము, raven spear అని యర్థము

Raudon- నవీన కల్పితము

Raymond, Raymund- ట్యూటోనిక్కు పదము, wise protector అని యర్థము.

Raynaud- నవీన కల్పితపదము.

Ravnard- ట్యూటోనిక్కు పదము, Firm Judgment అని యర్థము

Rayner- ట్యూటోనిక్కు పదము, warrior of judgment అని యర్థము

Rayson- నవీన కల్పిత పదము

Redmond- ట్యూటోనిక్కు పదము, council protection అని యర్థము

Regenald ట్యూటోనిక్కు పదము, powerful judgment అని యర్థము

Regulus లాటినుపదము, little king అని యర్థము.

Reuben, Ruben హిబ్రూపదము, Behold a son అని యర్థము

Reynard- ట్యూటోనిక్కు పదము, firm judge అని యర్థము

Reynold, Reynell- ట్యూటోనిక్కు పదము, (same as Reginald) powerful judgment అని యర్థము

Rhodes గ్రీకుపదము, గులాబీపూవని యర్థము.

Rhys- వెల్షుపదము, warrior అని యర్థము.

Richard, Richmond- ట్యూటోనిక్కు పదములు, powerful king అని యర్థము.

దీని ముద్దుపేర్లు Dick, Dicky, Dickon ఆంగ్లభూపాలుర కు Richard పేరులు వాడబడెను

Ritchie- స్కాచినామము firm ruler అని యర్థము.

Riversdale - నవీనకల్పిత పదము.

Robert- ట్యూటోనిక్కు పదము, famous అని యర్థము. దీనిముద్దుపేర్లు Bob, Bobby, Dob, Rab, Rob, Robin, Robbie ఇంకు కడకటి నాల్గును స్కాట్లాండును దెక్కువ వ్యాపకము గాంచినవి స్కాట్లాండు రాజుల కీపే రుండెను.

Roderic, Roderich, Roderick- ట్యూటోనిక్కుపదము, famous king అనియర్థము

Rodney నవీనకల్పిత ఆంగ్లపదము

Rodolph, Rodolf, Rudolph, Rudolf, Rodolphus, Rudolphus- ట్యూటోనిక్కు పదములు, Woulf of fame అనియర్థము. దీనిముద్దుపేర్లు Rond, Rolf, Rolls, Raoul ఆస్ట్రియాయం దెక్కువ వ్యాపకమునందిన పేరు.

Roger, Rogerson- ట్యూటోనిక్కుపదము, Spear of fame అనియర్థము దీని ముద్దు పేరు Hodge.

Roland, Rowland- ట్యూటోనిక్కుపదము, Fame of the land అనియర్థము.

Romanus- లాటిన్పదము, Roman అని యర్థము.

Romeo, Romala- లాటిన్పదము, Fame అని యర్థము

Ronald- స్కాచిపదము, Judge Power అని యర్థము.

Ronan- స్కాచిపదము, Famous Judge అని యర్థము.

Rory- ఐరిషుపదము, same as Rufus ఎర్రని యని యర్థము.

Rosario- స్పానిషు పదము, Rose అని యర్థము

Rosslyn- నవీన కల్పితపదము, Scottish Origin

Rowley- ట్యూటోనిక్కు పదము, Fame of the land (Same as Roland)

Roy- స్కాచిపదము, Red అని యర్థము.

Rufus- లాటిన్పదము, Red అని యర్థము. (Same as Rory or Roy)

Rupert- ట్యూటోనిక్కు పదము, Famous అనియర్థము Robert యొక్క రూపాంతరము

Russell నవీనకల్పితపదము, ఒక కవీశ్వరుని పేరు

'ఆర్' అక్షరమునకుంజెందిన క్రైస్తవ స్త్రీలనామములు

—Rachel, Rachil- హీబ్రూపదము యాకోబు (Jacob) భార్య పేరు. ఈమె Joseph, Benjamin లకు తల్లి

Ravelina- హీబ్రూపదము దేవుని మందని యర్థము

Ray- ట్యూటోనిక్కుపదము, న్యాయమిచ్చు తీర్పరియని యర్థము.

Rebecca, Rebekah- హీబ్రూపదము. ఐజాకు భార్యపేరు దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరులు Rebe, Beck, Becky

Regan- దీనింగూర్చి ఏమియుం దెలియదు.

Regina- లాటిన్పదము. రాజ్ఞియనియర్థము.

Remia, Renira- నవీనకల్పితపదములు

Renata- ఇటాలియన్పదము న్యాయముతీర్చు, పేరులని యర్థము Rene యొక్కయు, Renato యొక్కయు స్త్రీవాచకపదము.

Rhoda, Rhode, Rhodia, Rhona- గ్రీకుపదములు గులాబీపూవని యర్థము

Rita- గ్రీకుపదము ముత్యమని యర్థము

Robina, Robinia, Roberta- ట్యూటోనిక్కు పదము. తెల్విగల ప్రసిద్ధిగ నియర్థము Robert యొక్క స్త్రీవాచకపదములు.

Rohesia- నవీనకల్పితపదము.

Roma, Romola- లాటిన్పదము, ప్రసిద్ధియని యర్థము

Rosa, Rose, Rosalie, Rosalia, Rosanne, Roseta, Rosetta, Rosette, Rosania, Rosina, Rosine, Rosita, Roza, Rozalia, Rozina, Ruzalia, Rosena- లాటిన్ పదరూపములు, గులాబీ పూవున కర్థము దీనిగల్గిన ముద్దుపేరు Rosie

Rosabel, Rosabella, Rosabelle — లాటిన్పదములు, చక్కని గులాబీపూవు (వంటినాతి) అని యర్థము దీని కుందలి ముద్దుపేరులు Rosie, Bella

Rosa Clara లాటిన్పదము, స్వచ్ఛమగు గులాబిపుష్పమని యర్థము దీనినుండి గల్గిన ముద్దు పేరులు Rosie, Clare

Rosalind, Rosalinda, Rosalinde, Rosalynde, Rosaline లాటిన్పదరూపములు, గులాబిపూవువంటి సౌందర్యమని యర్థము. దీనిం గల్గిన ముద్దుపేర్లు Rosie, Linda

Rosamond, Rosamonde, Rosamund, Rosamunda, Rosamunde, Rosmund ట్యూటోనిక్కు పదరూపములు, సంరక్షించబడిన గులాబీపూవని యర్థము దీనంగల్గిన ముద్దుపేరులు Rosie, Munda

Rosemary- (మహాశాన్నత్యమగు) గొప్ప లేక పెద్ద గులాబీపువ్వని యర్థము లాటిన్పదము. ముద్దుపేర్లు Rosie, Marie.

Roshilda, Rosilde- ట్యూటోనిక్కు పదములు, గులాబీపూవువంటి సౌందర్యము గల యుద్ధపుపడచని యర్థము వానంగల్గిన ముద్దుపేరులు Rosie, Hilda

Rosia- ట్యూటోనిక్కు పదము, ప్రసిద్ధినొందిన యని యర్థము

Rowena- కెల్టిక్కు పదము, తెల్ల అంగీ ధరించు నదియని యర్థము.

Roxana- పారసీక పదము ప్రాతఃకాలమని యర్థము దీనియందలి ముద్దుపేరు Roxie

Ruby నవీనకల్పితపదము, అదృష్టశాలియగు ధార్మికురాలని సూచించెడిని

Rudolphina ట్యూటోనిక్కు పదము, ప్రసిద్ధి నొందిన తోడేలని యర్థము Rudolph లేక Rodolph పదములకు స్త్రీవాచకపదము

Ruperta ట్యూటోనిక్కు పదము చక్కని ప్రసిద్ధియని యర్థము Rupert యొక్క స్త్రీవాచకపదము.

Rutte హిబ్రూపదము, సౌందర్యమని యర్థము.

ఆర్ష్టిషేణగణము — ఇది భృగు సంతతిలోని యొకగణము కేవలగోత్రము ఈ గణమును కొందఱు చేర్చుచున్నారు. మరి కొందఱు కేవల భృగుగోత్రమును వేరుగణముగ నెన్నుచున్నారు ఇందు కేవల భృగుగోత్రము కాక పదునారుగోత్రములు కలవు భృగు లేక ఆర్ష్టిషేణగణమున బోధాయన సూత్రోక్తగోత్రములు ౧౦ - ౧ ఆర్ష్టిషేణగోత్రము, ౨. కాత్యాయన, ౩ గ్రామ్యాయణ, ౪ గార్గ్యాంభి, ౫. త్వాంద్రాయణ, నైరథి, ౭. పౌరికలాయన, ౮ రాంభి, ౯. సమునాయన, ౧౦. సింహ్యా

భృగు లేక ఆర్ష్టిషేణగణమున మాత్స్య సూత్రోక్తగోత్రములు ౫ ౧ అశ్వసగోత్రము,

కవి 3 చటాయని 4 భృగ్వ్యందీ ఆ మార్గపథ

భృగు లేక ఆర్ష్టిషేణ గణము శాత్యాయన సూత్రోక్త గోత్రములు 1 అను 2 ఆ 3 శారమా ుని 4 గాదభి 5 నైకు భార్గవి

భృగు లేక ఆర్ష్టిషేణగణము ఇతర గోత్ర గోత్రము 1 సవధిత 2 భార్గవ 3 బైజవ 6 మాఠర 7 శార

కేవల భృగుగోత్రము ఇది భృగుమహా యొక్క వంశ తో ుని చెప్పబడి దీనికి భార్గవ ుని శార్శ్రేయ వ ుని వత్స భార్గవ చ్యావ ఆప్నువ ఔరవ జమదగ్న్యముని ఆరుఋషుల ఎ రయు క వా ునా ర

ఈ గోత్రములకు వరహా ము ఆ భ భార్గవ కార్శ్రేయ ఎవగ భార్గవ చ్యావ ఆప్ను వ ఔరవ దా (చార్శ్రేయ వర భార్గ చ్యావ ఆప్ను త్రయ ఎవర భార్గవ చ్యావ గి భార్గవ చ్యావ సా శిర భార్గవ సాగర మాఠర భార్గవ చ్యావ ఆప్ను వ బైజవ నిమధిత గ్వ ఆ ష్టిషేణ అను భా వ చ్యావ ఆప్నువ ఆ ష్టిషేణ అను

ఆర్ష్టిషేణగోత్రము భృగు లేక ఆర్ష్టిషేణగణమ దలి బోదా యన సూత్రోక్తగోత్ర ము (ఆ ష్టిషేణగణము చూడు డు)

ఆలపాడి యెన్నాళ్ళు, ఐశ్వర్య మెన్నాళ్ళు, బర్రెపా డెన్నాళ్ళు, భాగ్య మెన్నాళ్ళు — ఆ ధలోకో క్తి

ఆలంభికదేశము, అలభిదేశము నవదేశము, నవదేవకులదేశము — ఈ దేశము గూ నరిగా నెయరాకున్నది రాజధాని అల భిక యని కల్పసూత్రమందు చెప్పబడినది జైనులు అలభి యునిరి డాక్టరు కెరన్ ఎరిగులకు డు మగధకోసల కివి సరిగాద్దు పుర మని అభిప్రాయపడి యున్నాడు డా రు హెర్నల్ అను గ ధక ర్త న్యూ ఆల లేక నవాల్ అను నామ ము డ ని వాను వ్యాఖ్యా తాన్యి గి. రాజధాని వదేవాగులమని వ్రాసెను ఫాహాయాను ఆలీ అని వ్రాసెను (కీ వె 399 418)

కనూజకు ఆగ్నేయముగ 1 ల్లిదూ ము ను ఇటవాను ఈశాన్యదిశగా మై దూరము న గ గా దీలరము ది ప్రాం అలావి అను ఎర రగుచున్నది ఈప్ర దేశమై యుం నోపు

ఆలవాయనగోత్రము ఉ ుచ్యు గణము చూడు

ఆలవాల గోత్రము — ముద్గ ల చూడు డు

ఆలస్యాదమృతంవిషమ్ ఇది న ఒకో క్తి ని చు సకాలము ను క ఆలస్యము రుచట తగదనియు అది చెడు వియు భావము

ఆలింగనములు — కామశాస్త్రము చూడు డు

ఆలింపస్ శిఖరము (Olympus Mount — గ్రీసుదేశపు ఆదిమనివాసుల మతమున నిది వరి దేవతానిలయమై యుండెడి థెస్సాలీ మా సిడోనియాల సరిహద్దునం గల పర్వతశిఖరము సదా మంచుచే గప్పబడి సువాటదీదృశ్యమధ్యమున నుండునది అప్పుడిది వారికి పవిత్రదర్శనీయ యాత్రాస్థలమై యుండెను

క్రైస్తవమతావలంబనము వారిప్పుడు దీనిం బాటించుటలేదు

ఆలికి అన్నమిడుట ఊరికి ఉపకారమా? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆలివాళ్లనిమగఁడు ఈలకూరలో ఉప్పు చాలదన్నాడట – ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆలివ్ బ్రాంచి పిటీషను (Olive Branch Petition) — క్రైస్తవులకు ఆలివ చెట్టుకొమ్మ శాంతిగౌరవములకు చిహ్నము అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములకు వలసపోయి యుండిన బ్రిటీషుదేశపుప్రజలు తమకు రాజ్యపాలనాపద్ధతి (Constitution) ప్రసాదించుమని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారికంపిన విన్నపపత్రమునకీ పేరిడబడినది. ఇది క్రీ. శ. ౧౭౭౫గి సంవత్సరమున జరిగినది. యుద్ధమునకుం బూర్వమిదియే వారొనర్చిన కడపటి ప్రయత్నమని చెప్పఁబడినది. అదివరకే విరోధభావములు ప్రబలియుండుటచేసి ఈమనవి శాగితము సమర్పింపనేతెంచి రాయబారులకు సావకాశమీయఁబడలేదని చెప్పఁబడినది

ఆలీమసీదుదుర్గము — (మహాగ్నేయను) ఖైబరుమార్గము చూడుఁడు

ఆలుదుంపలు (బంగాళాదుంప) చెట్టు– ఆం. Potatoes సం. ఆలు లేక ఆలుక. హిం. ఆలు, అర. ఉరలక్కలంగు. దీనిని సాధారణముగ బంగాళాదుంపయని వాడుదురు. కొందరాలుదుంపలనియు, ఆలుగడ్డలనియు వాడుదురు ఉరలగడ్డలనియు కొందరనియెదరు దుంపలు కొంచెము వేడిచేసి బలకరమైయుండును సుద్దను పెంచును. కొందరికి కడుపుబ్బరము గల్గించి, వాతము నుద్రేకించును. ఆలుకము బిక్కిలి శ్రమపడువారికి, ఎక్కువ గుణము గల్గించునదిగ చెప్పఁబడినది దీనికి విరుగుడు వియ్యపుకడుగు

ఆలుబాలుచెట్టు — ఈమొక్క పుల్లని రుచిగలవి తియ్యనిరుచిగలవి యని ద్వివిధముగనుండును మొత్తమున నీపండ్లు అతిపుష్టము (తుమ్ము బారకవచ్చు రోగము) నివారించును చలవచేసి ఇంచుక విరేచనబద్ధము చేయును. పుల్లని పండ్లు వేడిచేయునవనియు తియ్యని పండ్లు బలకరమనియుఁ జెప్పఁబడినది

ఆలుమగలకలహముఅద్దమ్మువై (పెనర) ఆవగింజ తుళ్లుతున్నంతకాలము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆలుబొఖారా చెట్టు–లా. Prunus communis ఆంగ్ల. Bokhara plum లేక Prunes పండ్లు పులుపు, ఇంచుక తీపి గల్గి చలవ, మేహశాంతి పైత్యశాంతి, దాహశాంతి జేయును జీర్ణశక్తి గల్గించి విరేచనము జేయును దీనివేరు విరేచనములగట్టును కషాయము తాపము, దాహము, పైత్యజ్వరముల నాపును.

ఆలూరి కుప్పకవి — ఆంధ్ర కవులలో నాధునికులంగు పరిగణింపఁబడినవాఁడు వెలనాటి బ్రాహ్మణుఁడు. ఆపస్తంబ సూత్రము, కాశ్యపసగోత్రము. తండ్రి పేరు వెంక టేశ్వరులు, తల్లిపేరు నగసమాంబ, పితామహునిపేరు వెంకటగిరి తంజావూరు నృపతియగు తులజేంద్రుని వలన ఆంధ్ర కాళిదాసను బిరుదమందినవాఁడు ఈతులజేంద్రుఁడు క్రీ. శ. ౧౭౬౫గి మొదలు ౧౭౮౭ వరకు తంజావూరు రాజ్యమేలినవాఁడు ప్రతాపసింహమహారాజు పుత్రుఁడు, మహారాష్ట్రుఁడు ఆలూరి కుప్ప కవి, కస్తూరి రంగకవి శిష్యుఁడట ఈకవి రచించినవి ఆనందగిరికృత శంకర విజయము నాంధ్ర పద్య కావ్యముగ నొనర్చెను.

ఆలూలేదు చూలూ లేదు కొడుకుపేరు సోమలింగము— ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆలొల్లక అర్ధవైయేండ్లు, మగ డొల్లక ముప్పదియేండ్లు, బాలప్రాయము పదియేండ్లు, నూరుసంవత్సరములు సరి — ఆ ధ లోకో క్తి

ఆలోపతీవైద్యము (Allopathy) ఆ గ్లదేశమున వాడుకయ న్న వైద్యవిధానము ఒక విధముగు స్థి లక్షణము గల రోగము కు దానికి ప్రతి క్తగు వేరు లక్షణము చు శరీరము గల్గి చూ కు ఔషధముల యో వి ఎరిసితులను చు చి మాగ నై యారోగ్య మార్గము

ఆల్కాలీ అరబ్బీ దము ఒ కాలీకు కల్గి ది దా కి హౌ వి ర్థము ఇవ్వి ఒక ధము Bas c com| ounds కు అ ముసమ్న గాడా షా అమోని యాలు ఆ గ్గి ఇ కసు గాని లవ ఆ గ్కాగీు Ac ds తో క వా ని Neutral se చేయును

ఆల్కాలోయిడ్ Alkalo d) — ఇవి Nitrogenous organ c compounds possess ng bas c propert es గలవిగా చె ్ప డినవి చెట్లను గ ఎగుప్ర యు దొరకును అ ను చెబ్లారు గారకు వి ముఖ్యము ఒ అవి ఆ గ్లవైద్య విధానముల మారల గ క యునవి ఆ Vegetable ఆల్కా లాయిడ్సుయు Aconit ne Atropine Quin ne Caffe ne Morphine Strych nine అనునవి కొన్ని విభాగ దార్థములు

ఆల్కోహాల్ (Alcohol) రసాయన శాస్త్రజ్ఞులు దీనిని Ethyl alcohol అనిరి దరు. చెరకు బీటురూటును ఎయు కాయధాన్యములు మొదలగువానిను డి చేయ బడునదిగ తెల్పు బడి డి. ఇది సారాయము మొదలగు మత్తుపదార్థములం గల్పుగురు ఇ దు కొంచెము నీరు దనగును 1 Percent తూకి స్వల్ప భాగము మాత్ర ముండిన దానిని Absolute alcohol అనియు ను Volume 10 per cent నీరు డినదానిని Rect fied Spirit అనదను Volume 43 పా కు డిన నది Proof Sp rit అనంబడును

స్పిరి క్కువ నీరు డిన అనగా ఇ త క న్న నెక్కువనీరు డి Under proof అగును ఇ గకన్న తక్కువనీరు డిగ Over proof అగును మూగ ను ఆల్కోహాలుర గు లేని స్వచ్ఛ త గల్గియు డి దీంము క టి దిన కా బచు దీనిని శీరి చు విధానమునకు Alcoholometry నిపేరు ఆల్కోహాలు గల్పి మత్తుపదార్థము లధికముగ ద్రా ట కలగా న్థితికి Alco hol sm అనిపేరు

ఆల్కెమీ Alchemy) — దీనిని సా ఖ శాస్త్రము రు ాద్దేశము ను ్రా రికాలముల చు డియు ఐ ోపాదేశము లంను మధ్యకాలము ను ను వాడుకయు ి విధా ము కొల్లి టి కాలవు సాయన శాస్త్రజ్ఞు ఋ స్వర్ణరజితయోగము ఋ దీనిస బ ధమే రుని ఇ ప్రవ ఐరోపా ం డితు ఋ నైసర్గ కముగ జరు ఒ ఎనిగా ా చుచున్నారు

క్ర వె ు ౦3 వత్సరము జేమ్సు పై అను ఒ డితు డు మరణి చెను ఆత ఖ రసశాస్త్రము దా ితేరి విద్వా ఋ డనియు కొన్ని లోహములను బ గారుగను వెండిగను మార్చ వా డినయు కెప్ప బడినది తర్వాత నిది నిరర్థక ప్రయత్నముగ వదలివేయ బడినదట అరబ్బీదేశమున నీకళకు ఆల్కెమియాయనిపేరు కాన నాదేశమ ు గూడ తొల్లింటి కాలమున నీకళ వ్యాపించియుండునని తోచెడిని ఇప్పు డెచ్చటను గానరాదు

ఆల్టిట్యూడ్ (Altitude) — (నిమ్నోన్నతము) సముద్రము నీటిమట్టముపై నుండి గాని, పల్లపుభూముల మట్టముపైనుండి గాని ఆకాశమువైపు పైకి ఎత్తును లెక్కించుటకు వేత్తేలు ఎత్తులను ఆల్టిట్యూడ్సు (Altitudes) అనెదరు. ఈలెక్క బెలూనులోనుండి ఆకసము నకు లేచునప్పుడుగాని, పర్వతములయొక్క పై భాగముల కెక్కునప్పుడుగాని వేత్తేలు Altitudes కూడా పైకి అనెదరు. Altitude ఎచ్చైనకొలదియు నెక్కువ చల్లగా నుండునని ఎరుగునది

ఆల్బిజినెనెస్ — ఏ ఒక మతస్థులు. అల్బియనుపట్టణమునుండి పేరొందిరి ఈమతము క్రీ. శ. ౧౧ మొదలు ౧౩ వ శతాబ్దాంతము వఱకు వ్యాపించియుండెను. వీరు క్రైస్తవమత విధానమును నమ్మరు. సనుక్రీస్తుపరమార్థత ఉన్నాడనవలయునేగాని శక్తినస్థితి నమ్మదగినది కాదనియు, మానవిస్వము జగత్పదార్థములవలెనే పాపభూయిష్టమైన దనియు, వివాహబంధము అవశ్యాకార్య మనియు, తనను తాను నిరాకరించుకొనుటకన్న పాపవిముక్తికి వేరుసాధనము లేదుగాన ఆత్మోభిమానము వదలి, ఆత్మసన్యాసముం గైకొని పాపపరిహారము గావించుకొన వలెననియు, ప్రాణియొక్క భౌతికశరీరములందు పాపసంబంధము పూర్వాగతమై యనాదిగ వచ్చుచున్నదే యనియు వీరి సిద్ధాంతము. బలవంతులగు క్రైస్తవులు వీరిని చాలా బాధించిరని తెలియుచున్నది.

ఆల్బియన్ ద్వీపము — (శ్వేతద్వీపము) లాటిన్భాషయందు Alba యనిన తెలుపున కర్థము. ఆదికాలమున గ్రీకులు గ్రేటు బ్రిటన్ కేగినప్పుడు అచట ఏర్పడి స్థిరపడి గంధకముగ గాన్పించు సీమసుద్ద దిబ్బలం గాంచి యచ్చెరువంది ఈపేరిడిరట. పిదప రోమనుల యధికారకాలమున వారును ఈపేరే వాడం దొడంగిరి. భరతదేశమున బ్రిటీషువారికి శ్వేతద్వీపవాసులని వాడుట యెల్ల రెరింగినదే.

ఆల్జీబ్రా (Algebra) — ఇది గణిత శాస్త్రములోని యొకభాగమునకు కల ఫ్రెంచి మాటయగు Algebre అనుమాటనుండి కల్గినది. ఈశాస్త్రమున సంకేతలకు బదులు అక్షరములు, గురుతులు ఉపయోగింపబడెను. అవి కలుపుటకు '+', కొట్టివేయుటకు '−', సమానమని తెలుపుటకు '=', గుణించుటకు '×', భాగించుటకు '—' గురుతులు. ఇంకను '∴' అనగ "గనుక" యనియు '∵' అనగ "ఎందుచేతనంటే" యనియు గురుతులు. మఱియు ab యన a × b యనియు, $\frac{x}{y}$ యన x — y యనియు a^2 యన a యొక్క Square అనియు, a^3 యన a యొక్క Cube అనియు, a^4 లన a యొక్క 4 బలములనియు, a^5 అన a యొక్క అయిదుబలములనియు గురుతులు. ఇట్లే ఎంతబలమైనను చెప్పబడెను. ∠a అన a యొక్క Square Root అనియుం దెల్పును. ఈ శాస్త్రవేత్తలు భరతదేశమునను, అరబ్బీదేశమునను యాదికాలములందే యుండిరి

ఆల్టిస్కోప్ (Altiscope) — అద్దములు (Mirrors) Lenses పొదిగిన నమర్పబడిన ఒకగొట్టము. దీనిగుండా నీటిలోని అడుగువస్తువులం జూడవచ్చును.

ఆల్ట్రూయిజమ్ సిద్ధాంతము (Altruism) — మంచి కరిస్థితులం దొరకొనర్చిన కార్యము అతనికిగాక అన్యులకు ఫలించునదియే యను సిద్ధాంతము. ఇది తొలుత అగస్టె కాంప్టె Auguste Compte అనువారిచే స్ఫురించెనట.

ఆయన ఈసిద్ధాంతమే విజ్ఞానమునకు, నియతికి పరిణామమని బోధించెనట

ఆల్ప్సు పర్వతభాగములు — ఇవి ఐరోపాఖండమున ఇటలీ, స్విజర్లాండు, ఫ్రాన్సు, హంగేరి, బాల్కను రాష్ట్రములకుం గొలదిగనో, కొంతగనో అంటియున్న సుప్రసిద్ధ పర్వతములు వీనియొక్క క్రిందిభాగములు, వ్యవసాయముల క్రింద పొలములుగను, అగు మొరక ప్రదేశములు ద్రాక్ష, కొన్నితావుల ఆలివుతోటలును కలవు. రెండువేల అడుగుల ఎత్తునుండి, నాల్గు వేల అడుగుల ఎత్తుదనుక నుండు ప్రదేశములందు యాపిల్సు, పీర్సు, ప్లమ్సు, చెర్రీపండ్లు, ఏప్రికాట్సు, పీచస్, మొదలగు పండ్లతోటలు చక్కగ పెరుగుంగాన, వాని తోటలం బెంచుట గాననగును పిదప సముద్రమట్టముపై, నాల్గువేల అడుగుల ఎత్తు మొదలు, ఆరువేల అడుగుల ఎత్తువరకు ప్రదేశమందు, పైన వృక్షములు, అడవులు గాన్పించెడిని వీనికలప వ టచెట్లుగను, కలపగను, క్రింది సీమలవారి కుపచరించును ఆపైని మఱి రెండువేల అడుగుల ఎత్తుదనుక నుండు ప్రదేశములందు బలముగు గడ్డిగాదలు చక్కగ పెరిగెడిని కాన నట్టితావులను పశువుల మేతభూములుగ నుపయోగపఱ్చుకొనుచు, ఆల్ప్సు అనుచున్నారు స్విజర్లాండుదేశమునందిట్టి ఆల్ప్సుప్రదేశములు క్రింది ప్రతిగ్రామమునకుం గొలదిగనో, గొప్పగనో, సాముదాయికముగనో, ప్రత్యేకముగనో యుండి తీరుంగరు వీని యందలి పచ్చికమేత పశువుల కధికబల మొసంగుటయె కాక, పాడియావు లెక్కువ పాలీయం జేయును. అవియె గడ్డపాలు డబ్బాలుగ (Condensed Milk Tins) గా దేశదేశముల కమ్ముడుపోవును. అట్టిపై ప్రదేశము లెల్లపుడు మంచుచే గప్పంబడియె యుండెడిని

ఆల్ప్సుపర్వతోపరిభాగము లందలి, ఎత్తగు పటవాలుప్రదేశములందుం గల చెట్లు పొట్టిగ నుండునుగాని, చక్కగా పెరుగవు వేళ్లెక్కువ పొడవుగ భూమిలోనికి చొచ్చుకపోయి యుండును ఈపర్వతములందు కొండమడతలలో నీరు నిల్వయుగుట సరస్సు లేర్పడియున్నవి. అందు కాన్‌స్టెన్సు సరస్సు రెండువందల చతురపుమైళ్లు కలది దీనిగుండా రైనునది ప్రవహించుచున్నది ఇంకను ఈనదికి, న్యూచాటెలు సరస్సును లూసెరన్ సరస్సుకూడ జలముల నిచ్చెడిని రోనునదికి జలములను జెనీవా సరస్సు ఒసంగును

ఆల్ప్సు శిఖరములలో నెత్తగు మాంట్ బ్లాంక (Mont Blanc) ౧౫,౭౮౧ అడుగుల ఎత్తనియు, రోసాశిఖరము ౧౫,౨౦౦ అడుగుల ఎత్తనియు, మెట్టర్హారన్ శిఖరము ౧౪౭౮౦ అడుగుల ఎత్తనియు, ఫిన్స్టరోహారన్ శిఖరము ౧౪౦౨౬ అడుగులఎత్తనియు, జాగ్ ఫ్రా శిఖరము ౧౩౬౭౦ అడుగుల ఎత్తనియు సెంటుగోతర్డు శిఖరము ౧౦౦౦౦ అడుగులనియుం జెప్పంబడినది ఇందు సెంటుగోతర్డు శిఖరమున మూడు గొప్ప నదులు జన్మించెడిని రైనునది ఉత్తర వాహినిగ నార్త్ సీ లో సంగమించును రోను నది దక్షిణముగ మధ్యధరా సముద్రమునం జేరుకొనుచు టిసినోనది రోనదియందు జేరుకొని ఎడ్రియాటిక్కు సముద్రముగం జేరును

దక్షిణపు పటవాలు ప్రదేశముల వానలు పోఎడి జాగల కూడా నడచును ఈప్రాంతముననే కోమో సరస్సు, మగ్గియోరు, గార్డా సరస్సులును కలవు పర్వతపు తూర్పుననున్న చరియల వర్ష జలములు డాన్యూబునదికి జేరును. ఈపర్వతములందు కనుమ మార్గములు రెయిల్వే టన్నెల్సు అధికము పండ్రెండుంబాతిక మైళ్ల

పొడవుగల సిప్లను టన్నెలు, కొమ్మిదిమైళ్లుగల సెంటుగోతర్డుటన్నెలు, ఎనిమిది మైళ్లుగల సెన్నిసు టన్నెలు అను ముఖ్యములు

ఆల్ప్సు హారన్ — స్విజర్లాండు దేశమునందు ఆల్ప్సుపర్వతములు సుప్రసిద్ధములు ఆల్ప్సుపర్వతములపైఁ బసువులను మేపు పచ్చిక బయళ్లను గూడ ఆల్ప్సులనియే యందురు ఇవి పర్వత మధ్యభాగము లందగు ప్రదేశములు ఇందచ్చటచ్చట సేటక్ లేక షాలే యనఁబడు చిన్న కుటీరముల నిర్మించకొని అందు వేసవిని వసించుచు పసువులనుమేపి పాల బిళ్లకఁడెన్నును మిల్లు (డబ్బా పాలు) చేయుచు వేసవి గడుపుదురు. (కఁడెన్నుకు చిల్లు అందురు). ఆ నిర్జనప్రదేశమునందు దూరదూరముగ నున్న యీయాల్ప్సుల కిన్నికొకటి వినబడునట్లుల కొక కత్తి శబ్దానుకారమగు ధ్వనుల నచ్చటచ్చటం జేయుదురు అది కొండ పగిలినట్లు బిగ్గరగ నుండికొండ ప్రక్కలకుం ధ్వని వినిపింపఁజేయుచుండును దీనిని ఆల్పైన్ హారన్ అనియందురు

ఆల్పేకామృగము — ప్రసిద్ధమగు ఆల్పేకాబట్ట ఈమృగముయొక్క రోమమునుండి నేయఁబడు బట్ట మచ్చిక యగు మేక, గొఱ్ఱెలాంటి పోలిన జంతువు దక్షిణఅమెరికాదేశమున విస్తారముగఁ బెంపఁబడుచున్నది ఒంటెజాతియని కొందఱనుచున్నారు అడవిజంతువుగ నున్న ప్పుడు ౧౦౦ మొదలు ౪౦౦ వఱకు మందలుగా నుండును ఇక్కాలమున వాచ్చునకై పెంచఁబడు చున్నవి

ఆల్ ఫూల్సు డే (All Fool s Day) — ఇంకను దీనిని ఏప్రెల్ ఫూల్సుడే యనియునందురు ఏప్రెల్ నెలయందు మొదటిదినము ఆదినమున పరియాచకములు విస్తారముగ నొనర్చుకొనుట ఆంగ్లుల యందాచారమైయుంట నిట్లు వాడుక కల్గెను

ఆల్పైన్ హారన్ — ఆల్ప్సుహారన్ చూడుఁడు

ఆల్బర్టు మెడల్ (Albert Medal) క్రీ. శ. ౧౮౬౬ లో విక్టోరియామహారాజ్ఞిగారి వలన నేర్పరుపఁబడిన బహుమానపు గౌరవము ఇది కొలుత సముద్రమున ప్రాణముల రక్షించుట యందధిక ధైర్యసాహసములఁ జూపినవారి కీయఁబడుటకేర్పర్చబడె గాని, క్రీ. శ. ౧౮౭౭లో భూసైన్యములకు నావికాసైన్యములకు వ్యాపింపఁజేయఁ బడెను

ఆల్బియన్ లోహము (Albian metal) — దళసరి సీసపురేకుపై పలుచని తగరపురేకుపరచి అదిమి యొకటిగఁ జేసినది కత్తి [illegible] బొమ్మలు ఆటవస్తువులు, కుండీలు మొదలగునవి చేయుటకు ఆ లోహము వచ్చు లలో పోసి నొక్కి బొమ్మలు మున్నగునవి చేయుదురు అట్లు చేయఁబడినవస్తువు లవసరమగు [illegible] గ్గియుండునే గాక చక్కని పనినిచ్చి నిల్చియుండు దానిపై నికెల్ పూత మొదలగునవి చేయనగును

ఆల్బైనీ — ఆల్బాను చూడుఁడు

ఆల్మానాక్ (Almanac) — ఆల్మనక్ అనిన సాధారణముగ పంచాంగమని యందురు గాని అది పత్రికాకు ఇది అరబ్బీపదజన్యమని తోఁచెడిని దీనికాంగ్లముగ [illegible] Year book అని యర్థము చెప్పఁబడినది సంవత్సరమున నాయాదినముల సంభవించుట కెఱుంగఁదగిన పెక్కు సంగతులను వివరించునదని భావము హిందువుల విధానముమేరకట్టి గ్రంథము పంచాంగమనంబడును ఇతరదేశములందలి విధానములు వారివారి పద్ధతులమేరకుండునుగాన వేఱైయుండును. అందు ఆంగ్లవిధానమునకు ఆల్మనక్ అనిపేరు

ఆల్ రెడ్ రూటు (All red route) — "ప్రయాణమార్గమంతటను, ఎఱ్ఱనిరంగో" యని యర్థము. ఆంగ్లభాషను ముద్రింపబడుచున్న భూపటము (Map) లందు బ్రిటిషువారి దేశముల కెఱ్ఱని రంగు ముద్రింపట సర్వసామాన్యమై యున్నది. కాన బ్రిటిషురాజ్యవాసులు అట్టి ఎఱ్ఱదేశములగుండా గలమార్గము నకు ఎఱ్ఱమార్గమని గర్వోక్తిగ ననుచుండుట కలదు. అటులనే ఇంగ్లాండుదేశమునందలి లివర్పూలు లేక గ్లాస్గోనగరములనుండి బయలుదేరి ఓడపై మాంట్రీలు నగరమునకు జరి, అటనుండి కన్నడి యన్ పసిఫిక్కు రెయిల్వేపై కన్నడాదేశము గడచి, వెంకూవరునకు తిరుగనోడనెక్కి ఆస్ట్రేలియాయందలి సిడ్నీనగరమున ఓడ దిగుటకు ఆల్ రెడ్ రూటు అనుచు నరు. కాని ఈయుక్తి అన్యదేశస్థుల దంతగా వాడుకలో లేక

ఆల్ రైట్సు రిజర్వుడు — (ముద్రణ వ్యాపారమున వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము) All rights reserved- ఇది పుస్తకము మొదలగువానిని ముద్రింపించువారు ఇతరులు దానిని ముద్రింపచకూడదు తమ హక్కును ప్రభుత్వాధికారుల మూలమున నిలుపుకొనుటకుం గొంత రుసుము చెల్లించి (తాము ముద్రించు) హక్కును భద్రపర్చుకొనుట

ఆల్ రౌండు ప్రైస్ — (వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము) All Round Price-సరకుల నమ్మువారు కొనువారికి నాయాసరకు లక్కాలమున గల ధరలను తెలుపుచుందురు. అట్లు తెలుపు ధరలకు quotation అని పేరు. దానితో నాసరకులం బట్టించుటకు గోనెసంచులు లేక పెట్టెలు, తూచుకూలి, పట్టించుకూలి, రైలుకుగాని ఓడరేవుకుగాని వానిం జేర్చు బండి ఛార్జీలు మొదలగు నానావిధవ్యయములం జేర్చి యొకే మొత్తముగా తెలుపు ధరలకు ఆల్ రౌండు ప్రైస్ అని వాడుదురు.

ఆల్లోగ్రాఫీ —(Allography) ఒక కథకానుమిచ్చినవారి ఉత్తరువుచేతను వారి సంతకమును గాని, వారి వ్రాతహస్తకమును గాని, లోహాము రేకులపై నైనను లేక కఱ్ఱపలకపై నైనను చిత్రింపజేసి ముద్రించుచుండుటకు allograph అని పేరు. అకళను allography అనియెదరు.

ఆల్వాఖావా — రాసక్రీడాక్షేత్రము. బంగాళముతోని దినాజపూర్ మండలమున ఈస్టర్న్ బెంగాల్ స్టేటురెయిల్వే (E B S R) వాల్లిబారి స్టేషనునుండి 3 మైళ్ళ దూరమునందున్న అల్వాఖావా గ్రామమునందలి శ్రీకృష్ణదేవుని రాసక్రీడాపౌర్ణమిదినమున ఎడిందిన యన్నముతో జంబూకించి ఉత్సవ మొనర్తురు. ఇది పదునేనుదినములు జరుగు నుత్సవము. లక్షజను లేతెంతురట.

ఆల్వారురాజ్యము — (సంస్థానము) ఇండియా దేశములోని రాజపుటానా ఏజన్సీలోని ౨౦ సంస్థానములలో నొక బ్రిటిషురక్షిత సంస్థానము (తొల్లింటి సాన్యదేశము చూడుడు. రాజపుటానా ఎజన్సీ చూడుడు) అల్వారు (తొల్లింటి సాళ్వ) పురము రాజధాని.

ఆల్ సెయింట్సు డే — (All Saints' Day) క్రైస్తవమతస్థుల పర్వదినము. నవంబరు నెల మొదటిదినము. తొల్లింటికాలమున దీని నాంగ్లసీమల కు ఆల్ హాలోస్ అను పేరున నాచరించుచు డిరట. గ్రీకుచర్చివిధానమున ఈస్టరు పండుగకు పై నవచ్చిన ఆదివారమున నీ పర్వదినము పాటించుచుందురు.

ఆల్ సోల్సు డే — (All Souls' Day). క్రైస్తవమతమున రోమన్కాథలిక్కులందు నవంబరు నెలయందు రెండవదినమున అన్ని ప్రాణులకై ప్రార్థన యొనర్ప గడపవలసిన వ్రతదినము.

ఆవ (ఆవాలు) చెట్టు — ఆవాలు భోజనపదార్థములం దీదేశమున ముఖ్యముగ వాడబడు కలుపుడువస్తువు ఇంచుక వైద్యోపయోగమును గలదు. ఆవచెట్టుయొక్క కాయలోనిగింజలు ఆవాలనంబడును ఆవాలయందు ఎఱుపు, తెలుపు, నలుపు మూడురంగుల భేదములుండును మఱియు పెద్దగింజలుగల జాతియు, సన్నపుగింజల జాతియు అని ముఖ్యభేదములు మఱిరెండు కలవు. ఎఱుపురంగుగల పెద్దఆవాలు వీటిని సర్వసాధారణముగ నావాలనియు, కొందరు సరసావాలనియు వాడుదురు లా Brassica campestris B Juncea లేక Dinnapia dichotoma ఆఙ్గ Indian Mustard సం సర్షప, కటుస్నేహ, తీక్ష్ణగంధ అని పేర్లుకలవు వెగటు, కారము, ఘాటు లేక పొగరులం గల్గి వేడిచేయును ధాతువుగ కించుక నుద్రేకబలములం గల్గించును జీర్ణశక్తి నుద్రేకించి విరేచనము వెడలించును అధికముగఁ బుచ్చుకొనిన ఎక్కువవేడిచేసి మలమూత్రముల వెడలుటను తగ్గించును. ఇది ఇంచుక పైత్యముజేయును ఇంకను ఆవాల సామాన్యగుణములు- గ్రంధివాతము, శ్లేష్మకటి, శుక్లవాతము, శ్వాసలు, శూలలు, పీనస, దద్రు, విస్ఫొ వీనిని హరించి, తలలోని క్రిములం జంపుననియు, కుష్ఠు, పక్షవాతము నీరసము, ఉదరరోగములు, గర్భవాతములు నివారించుననియు, రక్తపైత్యముం బుట్టించుననియు, ఉష్ణశరీరులకు విదాహము, పైత్యవికారము గల్గించి వమనము జేయించుననియుం జెప్పఁబడినది. కటుల దీనిమూలమున వమనము జేయించుటయుంగూడ కలదు ఆవాలు కషాయము పైగుణములు చక్కగ నొనర్చునందురు శరీరము అపాయస్థితియందు ఉన్నా వస్తయుండుకుతెరి ఆవాల చూర్ణము, రొట్టి చూర్ణములను వేడినీళ్లతోఁ గల్పి మడమలకు, అరికాళ్లకు పట్టువైచిన దేహపువేడి జారిపోకుండ నిల్చును ఆవాలు పగులగొట్టకుండ చిన్నచెంబాడు ఆవాలు నీళ్లతో మ్రింగించిన మాత్రముగ వెడలించును విరేచనముగను ఇవి అన్నిరకముల ఆవాలకు సామాన్యగుణములుగఁ జెప్పఁబడినవి ఆవచెట్టు ఆకులు త్రిదోషములను హరించి, గ్రహణి మూలవ్యాధులను నివారించుననియు, ఇంచుకంత మలబద్ధము జేయుననియుం జెప్పఁబడినది. దీనికి విరుగుడు చంద్రచెక్క పొడి ఆవనూనె వెగటు ఘాటుగల్గి తేలికగ నుండును వాపులు, నరములపట్ల నొప్పులు, నివర్తింపఁజేయును నరములకు బలమొసంగును ఆవాలగుణము లన్నిటిగల్గి అంతకన్న నెక్కుడు బలముగ పనిచేయును. దీనికి విరుగుడు కలినీళ్లు ఆవ (గానుగాడిన) పిండి ఆవగుణములనే కొంచెము తక్కువబలముగ పనిచేయును ఆవాలు గుండచేసినది లోనికిఁ బుచ్చుకొనిన నాకలి పుట్టించును, జీర్ణము గావించును సన్నావాలు వీటికి వన్నావాలనియుం బేరుకలదు గింజలు చిన్నవిగను నల్లవిగనునుండును లా Brassica nigra లేక Brassica campestris ఆంగ్ల Black mustard (Small) సం సర్షప, కటుస్నేహ, తీక్ష్ణగంధి పెద్దావాలకన్న నెక్కువ పొగరు ఘాటులంగల్గి, ఎక్కువబలముగఁ బనిజేయును వీర్యమునకు వేడిబుట్టించును దురదలను, విదాహమును కడుపుబ్బరము మాన్పును కర్పూరముతో దీనినూనెగల్పి పైకిరాసిన మెడనరములబిగింపునొప్పులు, మేహవాతపునొప్పులు, డెంగ్యూజ్వరపునొప్పులు, దగ్గు పగరుపులవలన గల్గిన గుండెలనొప్పులు తగ్గును ఆవాల గుణములం గల్గియుండును. నల్లావాలకు లా. Sinapis ramosa ఆంగ్ల Black mustard.

సం. రాజసర్షప, రాజకృష్ణకా, అతితీక్ష్ణ యని పేర్లుకలవు ఎఱ్ఱఆవాల లక్షణములనే కల్గి యుండును తెల్లావాలు- Brassica alba లేక Sinapis racemosa ఆంగ్ల White Mustard సం రాజసర్షప, సిద్ధార్థ ఇవి యన్నియు నావాల తెగలోనివే

ఆవట గోత్రము — జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూడుఁడు

ఆవట గోత్రము – జమదగ్ని బీధా ఉపగణము చూడుఁడు.

ఆవరణత్రయము ((ప్రాణికి) — ౧ అనృతము, ౨ జడము, 3 దుఃఖము. ఈ మూడును ప్రాణికి సంసారము లేక కర్మాను భవమున దావరణములవలె బాధకములై యున్నవి

ఇంకను ౧ మహత్తు, ౨ అహంకారము, 3 ఆకాశము, ౪ వాయువు, ౫ అగ్ని, ౬ జలము, ౭ పృథ్వి వీనిని సప్తావరణము లనియు మఱికొందఱు ప్రకృతిఁగూడ వీనికిఁ జేర్చి అష్టావరణములందురు

ఆవర్తరోగము — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున నాభిరోగమునకుఁ బేరు. మఱియు దీనిని నాభికంటకమనియు ననుటకలదు

ఆవా పట్టణము— బర్మా దేశమునకు క్రీ. శ. ౧౭౮౨ లో అమరపురమునకు రాజధాని మార్చబడువఱకు రాజధానిగనుండి తిరుగ క్రీ. శ. ౧౮౨3 లో రాజధానిగఁ జేయఁబడి అట్టి స్థితియందు ౧౮3౭ వఱకుండినది. పిదప ఆంగ్లప్రభుత్వమున కీదేశము చేరిపోవు కతన వదలివేయఁబడి రంగూన్ ప్రధాన నగర మాయెను. ఐరావతీ నదీతీరమున మాండలే పురమునుండి నైఋతి దిశగా పది మైళ్లదూరమున క్రీ. శ. ౧3౬౪ లో ప్రారంభింపఁ బడినదందురు ఇట ఐరావతి నది

ఆవాపము — ఇది సంగీతశాస్త్ర మందలి క్రియా ప్రాణములోని మార్గ క్రియ యందలి నిశ్శబ్దక్రియలలో నొకటి (క్రియాప్రాణము చూడుఁడు)

ఆవిరి — (Vapour or Evaporation) ద్రవపదార్థములకు వేడితో సంయోగము కల్గునపుడు అది ఆవిరియై పైకి లేచును వాయుమండలమునఁ నీరునయావిరి చాలకలదు మేఘములు ఆవిరియొక్క రూపములే ఆవిరికి శీతముతో సంయోగము గల్గిన తిరుగ నీరై బయలెక్కును ఆవిరి వలన ననేక యంత్రములను నడుపుదురు ఆవిరియందు గొప్ప బలముకలదు. ఆవిరియొక్క ప్రవాహబలము బలమగు యంత్రములను నడప గలదు దానికి Steam అనియెదరు నీటిని ఆవిరిగఁ జేయు వేడిఁగల్గించుటకు వలయు కట్టెలు, కిరసనాయిలు, చమురు మొదలగు కాలు పదార్థములకు Fuels అనిపేరు ఎలక్ట్రిసిటీయు నట్టిదియే వేర్వేఱు చమురులయొక్క ఆవిరిచేయు శక్తిని లెక్క గట్టియున్నారు కొంత పరిస్థితి, పరిమాణము కాలమున నేయేపదార్థ మెంత నీటిని ఆవిరిగ మార్చగలదో దానింబట్టి లెక్కించి ఫ్యూయెల్సుయందలి ఎవాపరేషన్ వేల్యూ నిర్ణయించెదరు. (ఆవిరియంత్రము చూడుఁడు)

ఆవిరియంత్రము (Steam Engine)- వేడియందలి (Energy) శక్తి నీటి ఆవిరియందారోపింపజేసి దానివలన నుపయోగకరములగు కార్యములం జేయించుచుండుట ఈ యంత్రముల ఉపయోగము. క్రీ శ ౧౭౬౯ లో మొదటి ఆవిరియంత్రము నేర్పాటుచేయఁబడినటుల తెలిసెడిని ౧౭౬౫ లో దీనికి Seperate condenser చేర్చబడినదట. దీనిని James

Watt చేయించెనట పిదప Double acting engine తరువాత సభివృద్ధిన దెను

క్రీ శ 1802 సం॥లో Richard Trevithick అను బుద్ధిశాలి ఆవిరియంత్రమును చక్రములపై నమర్చి, నడిపించి చూపెను ఇది ఇనుపపట్టాపైం బరుగిడునట్లు ఆతనే చూపెనట

ఆవిరియంత్రములు Single acting యంత్రములనియు, Double acting enginesఅనియు, Condensing engines అనియు Non condensing engines అనియు, High speed type engines అనియు, Low speed type engines అనియు ముఖ్యభేదములు గల్గియుండును ఇంకను, అధికముగ చేయబడిన ఆవిరి రెండుగాని, మూడుగాని, నాల్గుగాని సిలెండరులలోనికిం బోనిచ్చుట కేర్పాటు గానర్చి కొని, అధికబలమును గల్పించి ఎక్కువబరువు పనులం జేయించుకతన నా యంత్రమును Single compound expansion engine అనియు Triple compound expansion engine అనియు, Quadruple compound expansion engine అనియు బహుచు మను ఆవిరి యంత్రముల కు Automatic valve ఆవిరిని 'distributes the steam అని చెప్పంబడిది Governor అనునది "Controls the speed" అని చెప్పంబడినది ఇక్కాలమున కర్మాగారములందు ఆవిరియంత్రములు సర్వసాధారణములై యున్నవి (ఆవిరి చూడుడు)

ఆవు చేలోమేస్తే దూడ గట్టున మేయునా? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆవుపాలు — ఆవుపాలయందు సగటున నీరు 87 1, అల్బ్యుమినాయిడ్సు Albuminoids (Casein Albumin) 3 5, Milk Sugar (Lactose) 4 75, వెన్న (Butter Fat 3 9, Ash 0 75 భాగములని చెప్పంబడినది ఇంకను పరిశీలనలవలన Skin Milk నందు 90 Percent (నూటియందు తొంబది పాళ్లుచు), Whey యందు 93 4 Percent ను ఉదకమని లెక్కింపంబడినది (పాలు చూడుడు) ఇంకను ఆయుర్వేదవైద్యశాస్త్రమున నల్ల(కపిల) ధేనువుపాలు కళ్లకు మంచిచేయును బలకరమైనవి, వీర్యపుష్టి జేసి త్రిదోషములు హరించుచు పథ్యమైనవి మఱియు నల్లని (కారునలుపు)రంగు గల ఆవుయొక్క పాలు పైత్యహారమనియు గూడ చెప్పంబడినది ఎఱ్ఱ ఆవుపాలు కఫము హరించునవియని చెప్పంబడినది తెల్లఆవుపాలు బలకరము, కొద్దిగ గురుత్వము, ధాతుపుష్టి చేయును, విరేచనము చేయును చారల (మచ్చల) ఆవుపాలు వాతమును, పైత్యమును హరించి వీర్యవృద్ధిని ఇచ్చునవి కఫము జేయుచు ఉదరరోగముల కనుకూలించుచు చలువచేయుచు, త్రిదోషముల హరించును నిడుపుకొమ్ముల ఆవుపాలు హృదయమునకు బలమిచ్చి ధాతుక్షీణము గల వారికి, వృద్ధులకు పథ్యమైయుండును కొమ్ములు లేని బోడియావుల పాలు వీర్యవృద్ధికరము, వాతమును, పైత్యమును శమింపజేయును, బలముగల్గించుచు, పీనసరోగము దెచ్చును మొదటియీత ఆవుపాలు బలకరమై పైత్యశాంతి గానర్చును రెండవయీత ఆవుపాలు వాతహారము మూడవయీత ఆవుపాలు శ్లేష్మవాతముల నడంచును నాల్గవయీత ఆవుపాలు త్రిదోషహారము ఐదవయీత ఆవుపాలు త్రిదోషములం జేయుననియు, పిదప యీతల ఆవులపాలు వర్జనీయములనియు జెప్పంబడినది. లేగటిఆవులపాలు వాతముగల్గించుననియు, తరిపి ఆవులపాలు కాకజేయుచు, వాతముహరించి గురుత్వముగ నుండుననియు జెప్పంబడినది మఱియు దెలకపిండి విస్తారము తినిన ఆవుపాలు చిక్కగ నుండును. అవి గురుత్వముగనుండి

తీగాల బుట్టించుచు కఫముజేయును ప్రత్తి గింజలు విస్తారము దినిన ఆవుపాలనుండి ఎక్కువ వెన్న వచ్చును ఆవుపాలు వాతముజేసి అపథ్యమై యుండును. ఎండుగడ్డిమేసిన ఆవుపాలు త్రిదోష హారమనియు, పచ్చిగడ్డి విస్తారముమేసిన ఆవు పాలు దోషరహితమనియుం జెప్పబడినది ఎండుగడ్డికన్న పచ్చిగడ్డి ఎక్కువమేసిన ఆవులు చాల పాలిచ్చును జనుముమేసిన ఆవులపాలు బలకరము, వాతకరములై యుండును. కుసిరి విస్తారముద్రావెడి ఆవులపాలు పడిసెముగల్గించి దోషకరమై యుండి, అరుచి గల్గించునని ఆయుర్వేదవైద్యవిధానమునం జెప్పబడినది

ఆవులింత — (Yawning) మనకు మనస్సువ్యాపారమునం దలసటగల్గి కొంత మనో విశ్రాంతి యవసరమగుతరి నూము పీల్చు ఊపిరి కొంత తగ్గి నడచుట ప్రారంభించును ఇది శరీ రమునందలి యలసట కాకున్నను మనసునం దల సటకల్గిన ఫలితము. అల్లు నన్నముగ గల్గిన యూపిరివలన కొంచెము కొంచెముగ గాలిలోని కేగుచు, బయటకు విడువబడుచు (ఉశ్వాసనిశ్వాసములు గలిగియు) నుండును ఇటుల లోని కేగు కొంచెము గాలినుండి లోని పరిశుభ్రత కవ సరమగు ఆక్సిజెన్ (Oxygen) చాలినంత సంభ వించక కొంతతగ్గుటను లోన పరిశుభ్ర తకువలసి నంత కుదరక ఊపిరితిత్తులకడ కొంత అవిశ్రాంతి తటస్థించును అప్పుడు మనకు బద్ధకము గల్గును. పిదప అచిరకాలమున ఆక్సిజెన్ యొక్క అవసరము ఎక్కువయగును. దానితో ఊపిరితిత్తులు వాటం తట ఆవే తెరచికొన నారంభించును ఇది ఎక్కువగాలి నాశించెను.

ఈ ఆక్కరను పీల్చు ఊపిరి పూర్తిచేయు వాలకు అది దానిప్రమాణము (Capacity) మట్టునకే లోనికిం గాలిని పంపగలదు ఇంతను ఆ త్తరుణమున అలికచే నూపిరియు బలముగ పని చేయక సన్నగిలియుంట అసలే జరుగదు కాన నోరు తెరచికొని కొంత బలాత్కారముగ గాలి లోని కేగుటయు, అందునుండి ఎక్కువగా ఆక్సిజెన్ లోన గల్గుటయు జరుగును దీనినే ఆవు లింత యందురు మనోవిశ్రాంతికి నిద్ర యవస రముగాన నిదురకు ఆతరమున ఉన్ముఖులమై యుందుము ఆవులింతలు నిద్రకు చిహ్నములని తలంతుము

ఆవులూ ఆవులూ కలహించి లేగలకాళ్లు విరగద్రొక్కినట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆవేటి — ఈమాట యెట్లేర్పడినదో సరిగా తెలియరాకున్నది. ఆషాఢమాసమున పౌర్ణమికి ఆవేటిపౌర్ణమియనియు, అమావాస్యకు ఆవేటిఅమావాస్య యనియు ఆంధ్రదేశపుసీమ లలో కొన్నిటియందు వాడుట కలదు

ఆవేశము — ఆవేశము మనస్సునకుం గలుగునది కలుగగనే బుద్ధికి అపరిమితమగు బల మును ప్రచారమును గల్గి విజృంభించ శరీరము మనోబుద్ధుల స్వాధీనముగనుండి సాహసకార్యము లొనర్పగలుగును. ఈ ఆవేశ మనేక తెరంగులు. కలహసంబంధమునం గలుగు నావేశమునకు వీరావేశ మందురు భక్తిసంబంధావేశమున అనన్య వృత్తి పైగ్రమ్మును దైవసంబంధమగు ఆవేశ మున మతగ్రంథరచనలు మున్నుగాదు జరుగ గల లేక సంభవింపగల సంగతులం దెల్పుట (ప్రవచించుట) మొదలగునవి సంభవించెడిని

మహమ్మదుదేశికుడు ఖురానును జిబ్రెయిల్ వలన గ్రహించి తెలుపుట ఆవేశయుక్త మని చెప్పబడినది. క్రీస్తుప్రభువు కొన్ని భవిష్యత్తు లను నుడువుటయు నానావిధములగు ఆవేశయుతోపం దాసురాండ్రు శివమూగి ప్రవచించుట ఆవేశ

సంబంధమే. దుఃఖభరమున శపించుట, కోపమున తిట్టుట, ప్రేమతో దీవించుటయు, ఆవేశసంబంధములే. మద్యపానజన్యమగు నిషావికార మావేశమువలె యొక్కొకనియందు గన్పించినను ఆవేశము కానేరదు.

ఆశ కంతయూ లేదు, నిరాశ కాదీ లేదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆశ బోధించునది, అవమానము బాధించునది — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆశాపురీదేవిక్షేత్రము — పాంచాల దేశమున కోట్కాంగ్రాపురమునకు నైఋతిదిక్కున 30 మైళ్ళ దూరమునగల బైజనాద్ నకు నైఋతిదిశగా పదునైదుమైళ్ల దూరమున నొక ఎత్తగు కొండపైఁగల దేవస్థానము ఆశాపురీదేవి దేశప్రసిద్ధమైనశక్తి (త్రిగర్తదేశము చూడుఁడు)

ఆశామోదకతృప్తన్యాయము — మిఠాయి యిచ్చి సంతోషపెట్టి పంపుట కర్థము అసలుకార్యము చేయుట కిష్టములేక, ఆదరణ తియ్యనిమాటలతోఁ దృప్తిపఱచుటయని భావము

ఆశాయా దాసాయేతే దాసాస్తే సర్వలోకస్య ఆశా దాసీయేషాం తేషాం దాసాయతేలోకఃన్యాయము

లోకములో నాశావశమునకు లోనైన దుర్బుద్ధిగలవారి కిట్టి దరవస్థ కల్పింపఁబడగలదనుట కీన్యాయమును వాడుచుందురు.

ఆశావళము — ఆశావల్, ఎస్సబాల్ లేక ఆశాపల్లిగా నానాటికి మారి మహమ్మదీయుల కాలమున అహమ్మదాబాద్ అయిపోయెను నేఁటికిని ఆల్లేయున్నది. ఘూర్జరదేశపు రాజధాని సబరమతి (ఇప్పటి సబర్మతి) నదీతీరము.

ఆశిల గోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుఁడు.

ఆశీర్ఘడ్ — అశ్వత్థామగిరి చూడుఁడు.

ఆశుకారసన్నిపాతము — సన్నిపాతదోషము చూడుఁడు

ఆశ్చర్యార్థకచిహ్నము — Note of Exclamation ఇది యాంగ్ల భాషాసాంగత్యమున నాంధ్రభాషలోనికిఁ దెచ్చుకొనిన గురుతు (!) ఆశ్చర్యముఁ గల్గించు సంగతిని వివరింపనీ గురుతు నిడుదురు

ఆశ్మన్వతీనది — దీనింగూర్చి ఋగ్వేదమున ప్రశంసింప బడినది. దీనిని గ్రీకులాకస్నది యనిరి

ఆశ్రమచతుష్టయము — 1 బ్రహ్మచర్యాశ్రమము ఉపనయనమై వివాహము కాకపూర్వము 2 గార్హస్థ్యము- వివాహమై భార్య పిల్లలతో నింట కాపురమొనర్చు ఆశ్రమము. 3 వానప్రస్థము- భార్యంగూడి గాని, తానొక్కఁడే గాని విజనప్రదేశమున తప మొనర్చు ఆశ్రమము 4 సన్యాసము- సర్వమును త్యజించి (విరాగియై) తురీయాశ్రమమున గృహస్థు లిండ్ల భిక్షుయొనర్చుచు దినములు గడపుచు ముక్తిఁ గాంక్షించుచుండు ఆశ్రమము. ఈసన్యాసమున చతుర్విధాభ్యాసములు కలవు. 1 హంస, 2 పరమహంస, 3 బహూదక, 4. కుటీచక సన్యాసములు

ఆత్రితుఁడు — అత్రిసంతతి. చంద్ర వంశ క్షత్రియుఁడు. కుమాళ్లు పాండ్యుఁడు, చోళుఁడు, కేరళుఁడు అనువారలు వారలు వేర్వేఱు వంశములకుమూలపురుషులైరి మఱియు పాండ్య, చోళ, కేరళదేశములు వారిపేరుల బరగుచున్నవి. వారు ముగ్గురును భూపతులే.

ఆశ్లేష నక్షత్రము — ఆకసమున సర్పాకారముగఁ గూడియుండు ఆరునక్షత్రముల

సముదాయము. జ్యోతిష గ్రంథములందు దీనికి అహిః, ఉరగః, సర్పః, భుజంగః వ్యాళసంజ్ఞకః, సార్పః అనుపదములను పర్యాయపదములుగ వాడియున్నారు దీనికి ఆదిశేషుండధిదేవత యనియు, రాక్షసగణ నక్షత్రమనియు, అధోముఖము, స్త్రీస్వభావము గలదియనియు, పిల్లి, చిట్టికుర్వి పక్షి, పొన్న చెట్టు ఈనక్షత్రసంబంధము లనియు, ప్రవేశించిన ముప్పది రెండు ఘటికలపై త్యాజ్యము (విషఘటికల) నియు, పదియారు ఘటకలపై నమృతమనియు, దారుణస్వభావ నక్షత్రమనియు చెప్పబడినది

ఆశ్వలాయనఋషి — ఆశ్వలాయన సూత్రకర్త ఇది ఋగ్వేద కర్మల ధర్మములం గూర్చి వివరించు గ్రంథము

ఆశ్వలాయన గోత్రము — కుశిక గణము, భరద్వాజ ఉపగణము, వసిష్ఠ గణము చూడుడు.

ఆశ్వనగోత్రము — ఆర్ష్టిషేణగణము చూడుడు

ఆస్కీళ్లు — టోల్సు చూడుడు

ఆషాఢభూతిగాడు — అగునని తల చి ప్రయత్నించుచున్న కార్యమునకు సద్దముగ సిద్ధమై భంగము ర్ప బనిచేసెడివాని నాషాడభూతిగాడని యందరు ఇది పంచతంత్ర ప్రసిద్ధము

ఆషాఢవాతే చలతి ద్విపేంద్రే చక్రీవతో వారిధి రేవకాష్ఠా ఇతిన్యాయము — ఆషాఢమాసపు వానగాలికి (అనగా గాలివానకు) ఏనుగులు సైతము పరుగెత్తుచుండ, కట్టెపుల్ల సముద్రము చేరవలసినదే గాని దిక్కేమిటి? ఇది "మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాగతి రితిన్యాయము" ఏనుగులు పారిపోతూంటే దోమలకు దిక్కేమిటి? సామెతకు నిట్టియర్థమే

ఆష్‌వెడ్నసడే (Ash Wednesday)- బుధవారము క్రైస్తవమత పర్వదినము లెంటు పండుగదినములలో నాదిదినము ఆంగ్లికన్ కాథలిక్కు క్రైస్తవదేవాలయములలో దీని నాచరించుచురు ఆ దినమున తలపై బూడిదనించుకొ పులుముకొనుట యాచారమట

ఆసందీవతి — ఇదియొక ప్రదేశము ఈ ప్రదేశమును పోల్చుటకును, గుర్తించుటకును (అనగా యిప్పటి హిందూదేశపు భూగోళపటమున Locate చేయుటకు) పరిశోధకు లింకను ప్రయత్నములు సలుపుచునే యున్నారు స్థలనిర్దేశ మిప్పటికింకను చేయలేకున్నను, పురాణములననుసరించి తత్ప్రదేశప్రాముఖ్యతమాత్రము తెలుపగలము ఎట్లన, జనమేజయుడు 'ఆసందీవ' యనుప్రదేశమున ధాన్యమునదినుచున్నట్టియు, లలాటమున బంగరు పట్ట (శ్వేత గంధకము) గలిగినట్టియు, పుష్పమాలవలె దేహమును వ్యాపింపజేసి యుండినట్టియు, బలముకలిగి యాగమున కర్హమైనట్టిదియు నగు గుఱ్ఱమును దేవతల కొఱకు బంధించెను కవషుని పుత్రుడగు తురుడు, పరీక్షిత్పుత్రుడగు జనమేజయునకు మహాభిషేకము సేయుతరి పై వాక్యములు వచియించెను

ఆసన గండమాల — గండమాల చూడుడు

ఆసన (నిరీక్షించు) గుణము — రాజనీతియందలి షడ్గుణములలో నొకటి షడ్గుణములు లేక షడ్గుణైశ్వర్యములు చూడుడు.

ఆసంసారం జగత్యస్మిన్నేకా నిత్యాహి అనిత్యతా — ఇది నానాస్మృతభాష్యమందలి లోకోక్తి ఈ జగమున సంసారమై యున్నంత

కాలము, అనిత్యతయే నిత్యమై (ఎప్పుడు సిద్ధమై) యుండునని భావము

ఆసనములు — యోగశాస్త్రమున కూర్చుండువిధానమునకు నాసనమని పేరు. ఆసన మనగ కూర్చుండుటకైనది యని యర్థము. శ్వేత యోగి మొదలుగాఁగల ఆదియోగవేత్తలు ఎనుబదినాల్గులక్షల యోగాసనములు కలవనిరట, కాని, పాతంజలియోగసూత్రములందు ఎనుబది యారు పేర్కొనఁబడినవి. మఱియు నందు కొన్ని ఆసనము లుపయోగానర్హములై యపాయకరములుగనుంట ఎనుబదినాల్గు వాడఁబడుచు నేఁటికి భ్యసింపఁబడుచున్నవి. నిద్రయు ఆలస్యము మొదలగు కొన్ని యోగాభ్యాసమునకు నాటంకములైయుండ వానికి యోగాంతరాయములని పేరుకలదు. మఱియు రోగములును యోగాంతరాయములే. కావున నిద్రాలస్యాదుల జయించుట యెంతముఖ్యమో యోగసాధనమునకు రోగములజయించి యారోగ్యమును పొందుటయు నంతముఖ్యమే. కావున వానింజయించుటయు కాక యోగసాధన ప్రాణవాయువును సుషుమ్నానాడియందు ప్రసరింపఁజేయు నీయోగాసనములు సాధకములని యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడినది. నాగరాజగు అనంతుఁడు యోగాసనవిధానములకు ఆదిమ దేశికుఁడని యోగులు యోగాభ్యాస మొనర్చువారును, అభ్యాసమునకుముందు "ఫణీంద్రభ్రాజత్ఫణాసహస్రవిధృత విశ్వంభరామండలాయానంతాయ నాగరాజాయనమః" అని యాదిశేషుని స్మరించి నమస్కరించుచుందురు. సుప్రసిద్ధులగు యోగశాస్త్రవేత్తలు ఆసనవిధానమునందు సవ్యాపసవ్యముగ మార్చుచు ఆసనములు వేయవచ్చునని నుడివియుండిరి. అది ప్రచారమందియు వాడుకయందుండుట కానఁగుదు. ఇటీవలి యోగాభ్యాసమునఁ బరిపూర్ణులును, అనుభవైకవిదులు నగు పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీ బ్రహ్మానంద సరస్వతీయతీంద్రులు యోగాసనవిధు లభ్యసించుతరి "ఆసనవిధులందు శిరస్సు నిల్పుమనదియు చెప్పఁబడనిచో స్వాధీన మగునని సుంధరము యోగ్యమనియు, దృష్టి నియమము చెప్పఁబడనిచో స్వాధీనమగునేని భ్రూమధ్యమునని యుంచుట యోగ్యమనియు, చేతు లెట్లు చవలనగది చెప్పఁబడనిచో సిద్ధాసనము నందువలె నుంచుట యోగ్యమనియు చేతులచే నవయవముల నెట్లు పట్టవలెనని చెప్పఁబడనిచో నాటంకము లేకుండ కల్పించుకొనుట యోగ్యమనియు నుడివియున్నారు.

ఆసనము లెనుబదినాల్గు, వానివివరము లు:

౧ సిద్ధాసనము, వజ్రాసనము, గుప్తాసనము, ముక్తాసనము సంబాధాసనములు ౨ పద్మాసనము, బద్ధపద్మాసనము, లోలుపద్మాసనము, ౩ దృఢాసనము ౪ వీరాసనము, ప్రకారాంతర వీరాసనము, ౫ పవనముక్తాసనము, ౬ వామపాదపవనముక్తాసనము ౭ ధీరాసనము, ౮ దక్షిణపాదపవనముక్తాసనము ౯ శ్వాసగమనాసనము, దక్షిణశ్వాసగమనాసనము, వామశ్వాసగమనాసనము, ౧౦ పశ్చిమతానాసనము ౧౧ వాతాయనాసనము, ౧౨ మయూరాసనము, ౧౩ మత్స్యేంద్రాసనము, ప్రకారాంతరమత్స్యేంద్రాసనము ౧౪ కుక్కుటాసనము, ౧౫ గోరక్షాసనము, ౧౬ భద్రాసనము, ౧౭ ఊర్ధ్వపద్మాసనము, ౧౮ అర్ధపాదాసనము, ౧౯ పూర్ణపాదాసనము ౨౦ దక్షిణాసనము, ౨౧ శవాసనము, దండాసనము, అధ్వాసనము, ౨౨ వామదక్షిణపాదాసనము, ౨౩ ధనురాసనము, ౨౪ ద్విపాదశిరాసనము, ప్రకారాంతర ద్విపాదశిరాసనము, వామపాదశిరాసనము, దక్షిణపాదశిరాసనము, ౨౫ స్థిరాసనము, ౨౬ వృక్షాస

షము, ౨౭ చక్రాసనము, ౨౮ తాడాసనము, ౨౯ దక్షిణచతుర్థాంశపాదాసనము, ౩౦ ఊర్ధ్వధనుషాసనము, ౩౧ వామసిద్ధాసనము, దక్షిణసిద్ధాసనము, ౩౨ స్వస్తికాసనము, ౩౩ వివేకాసనము, స్థితివివేకాసనము, ౩౪ తర్కాసనము, పూర్వతర్కాసనము, వామతర్కాసనము, దక్షిణతర్కాసనము, ౩౫ నిశ్వాశాసనము, ౩౬ అర్ధకూర్మాసనము, ౩౭ గరుడాసనము, ప్రకారాంతగరుడాసనము, ౩౮ సింహాసనము, ౩౯ త్రికోణాసనము (దక్షిణ), వామత్రికోణాసనము, ౪౦ ప్రార్థనాసనము, ౪౧ పాదత్రికోణాసనము, వామపాదత్రికోణాసనము, దక్షిణపాదత్రికోణాసనము, పూర్ణపాదత్రికోణాసనము, ౪౨ భుజాసనము (వామ), దక్షిణభుజాసనము, ౪౩ హస్తాభయంకరాసనము, దక్షిణహస్తాభయంకరాసనము, వామహస్తాభయంకరాసనము, ౪౪ (వామ) అంగుష్ఠాసనము, ఏకపాదాంగుష్ఠాసనము, ౪౫ ఉత్కటాసనము, ౪౬ శ్యేష్ఠికాసనము, ౪౭ వామార్ధపాదాసనము, దక్షిణార్ధపాదాసనము, ౪౮ హస్తభుజాసనము, ౪౯ వామవక్రాసనము, ౫౦ వామజాన్వాసనము, దక్షిణజాన్వాసనము, ౫౧ శాఖాసనము, వామశాఖాసనము, దక్షిణశాఖాసనము, ౫౨ త్రిస్తంభాసనము, ౫౩ పాద అపాన గమనాసనము, వామపాద అపాన గమనాసనము, దక్షిణపాద అపాన గమనాసనము, ౫౪ హస్త చతుష్కోణాసనము, వామహస్త చతుష్కోణ, దక్షిణహస్తచతుష్కోణ, ౫౫ కూర్మాసనము (గోముఖాసనము), ౫౬ గర్భాసనము, (ఉత్తాన కూర్మాసనమనియు పేరు), ౫౭ ఏకపాద వృక్షాసనము, ౫౮ ముక్తహస్త వృక్షాసనము, ౫౯ ద్విపాద పార్శ్వాసనము, ౬౦ కంద పీడాసనము, ౬౧ ప్రౌఢపాదాసనము, ౬౨ ఉపధానాసనము, ౬౩ ఊర్ధ్వ సంయుక్తపాదాసనము, ౬౪ అర్ధశవాసనము, ౬౫ అపానాసనము, ౬౬ యోన్యాసనము, ౬౭ మండూకాసనము, ౬౮ పర్వతాసనము, ౬౯ శలభాసనము, ౭౦ కోకిలాసనము, ౭౧ లోలాసనము, ౭౨ ఉత్తమాంగాసనము, ౭౩ ఉష్ట్రాసనము, ౭౪ హంసాసనము, ౭౫ ప్రాణాసనము, ౭౬ కార్ముకాసనము, ౭౭ అనాద మందిరాసనము, ౭౮ ఖంజనాసనము, ౭౯ గ్రంథిభేదనాసనము, ౮౦ సర్వాంగాసనము, ౮౧ సమానాసనము, ౮౨ భుజంగాసనము, ౮౩ పవనాసనము, ౮౪ మత్స్యాసనము. అష్టాంగ యోగములు చూడుడు

ఆసఫ్ — (Asaph) హెబ్రూపేరు-కలియువాఁడని యర్థము. పురుషనామము. మహమ్మదీయులంగు ప్రచారమందియున్నది క్రైస్తవనామములు చూడుఁడు

ఆసా — (Asa) హెబ్రూపేరు- వైద్యుఁడని యర్థము పురుషనామము క్రైస్తవనామములు చూడుఁడు

ఆసాముదేశము — ఇండియాలోనిది. (కామరూపదేశము చూడుఁడు). అహోం వంశనృపాలపాలితమై మధ్యకాలములందు (అనగా కామరూపదేశమను పేరు మాసినపిదప) అహోం స్వామ్యమని పేరు బరగుచు రానురాను ఆంగ్లో చ్ఛారణవిధికి లోనై ఆసామనం బరగుచున్నది బంగాళాప్రాంతముగనుండి క్రీ శ ౧౮౭౪ లో వేఱుచేయఁబడినది. పిదప సిల్హెట్మండల మిందుఁ జేర్పఁబడినది. ౪౦,౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యము. జనసంఖ్య చాల తక్కువ. బర్మాదేశమున కిది మొట్లో చేరియుండి వారినుండి క్రీ శ. ౧౮౨౬ లో బ్రిటీషువారి యధీనమైనది. సగటున మైలునకు ౧౧౨ గురు జనులు గలరని లెక్కింపఁబడినది. ఉత్తరదక్షిణ ప్రదేశములు కొండల

మయములు తక్కిన వ్యవసాయానుకూల ప్రదేశములకు బ్రహ్మపుత్రానది నీరవ్వారిగ ప్రవహించును రాక్షసబొగ్గుగనులు దేశమునందుఁ గలవు

ఆసాముదేశమున వరి విస్తారము పంట కలదు తేయాకుతోటల కీదేశము పేరందినది ఇండియా దేశమున మొదటి తేయాకుతోట యిటనే నాటఁబడి నటుల చెప్పఁబడినది ఆసాముదేశము ౧ గోఅల్పారాజిల్లా ౨ కామరూపజిల్లా, 3 దర్రాంగుజిల్లా ౪ నౌగాంగుజిల్లా, ౫ శిబ్సాగరు (శివసాగరము) జిల్లా, ౬ లఖింపూర్ (లక్ష్మీపురపు) జిల్లా యని ఆరు జిల్లాలుగ విభజింపఁబడినది

కామరూపజిల్లాలోని గౌహాతిపురము ప్రధాన పట్టణము బ్రహ్మపుత్రానదీతీరము. ఈప్రాంతమునసే తొల్లింటి కామరూపదేశపు రాజధానిగ నుండిన ప్రాజ్యోతిషపురము వాడు కానయ్యెడిని ఇది చాల చిన్నపట్టణము. శిబ్సాగరు జిల్లాలోని శిబ్సాగరు పురము తేయాకు తోటల సీమయందు ముఖ్యముగా నున్నది తేయాకు వర్తకము జరుగుచున్నవి. డిబ్రుఘర్ పురము బ్రహ్మపుత్రా నదిలో పొగయోడలు పోదగిన లోతుమార్గము కడనున్న రేవు షిల్లాంగుపురము పర్వతముపై నున్నది ఇచటి కాసియాపర్వతములు ౬౪౫౦ అడుగుల ఎత్తుగలవి చిర్రాపుంజి ప్రపంచమున నెక్కువ వర్షములు కురియుచోటని పేరందినది (మోడుచు). కాశియాపర్వతములకు దక్షిణప్రదేశమున సిల్హెట్పురము బంగాళీలున్న చోవు ఈప్రాంతమున నారింజపండ్లు (ప్రశస్తమైనవి) పేరందినవి సిల్హెటు సురమానదీతీరము సురమానదిని స్వదేశస్థులు బరాకునది యనియు నందురు ఇది మేగ్నానదియందు సంగమించును సిల్హెటునకు తూర్పుననున్న కాచారుసీమ తేయాకుతోటలకు పేరందినది ఇందు సిల్చారు పురము ప్రధానస్థానము. తొల్లింట చీనాదేశమునుండి ఇంగ్లాండున కెగుమతిచేయఁబడుచుండిన తేయాకు యిప్పుడు అస్సాముదేశమునుండియు సింహళమునుండియు నెగుమతి యగుచున్నది.

ఆసియాఖండము — (Asia) ఇది చాల గొప్ప భూఖండము ప్రపంచమందలి భూభాగమున నిది మూడవవంతని చెప్పఁబడినది సూయజుకాల్వయె లేకుండిన నిది ఆఫ్రికాతోఁ గలసియుండిన ఖండమే యూరోపాతోఁ గలసియే యున్నది

ఇందలి కాస్పియను సముద్రము ప్రపంచమున నెక్కువ పెద్దదియగు ఉప్పునీటి సరస్సు దానికిం దూర్పుగానున్న దిఅరాల్సముద్రము బైకాల్సరస్సు సైబీరియాలో దక్షిణభాగమందున్నది ఇది ఆసియా ఖండమునఁ బెద్దతియగు నీటి సరస్సు అరాల్సముద్రమునకుం దూర్పున బాల్కషు సరస్సు దానికిఁ దక్షిణమున ఇస్సిక్కూల్సరస్సు పారశీకదేశమున ఉరుమియా సరస్సు వాన్ సరస్సు, తుజ్జోల్సరస్సు పాలస్తీనా దేశములోని డెడ్సీ గలిలియా సరస్సులు, టిబెట్టుదేశములోని మానస సరోవరము రావణహ్రద (రఖస్తల్సర) ము, కాశ్మీరదేశములోని డాల్ (లేకు) సరస్సు మొదలగునవి చెప్పఁదగిన సరస్సులు

ఉత్తరభాగములు శీతములుగను, దక్షిణభాగములు వేడిగను ఉండును ఆగ్నేయ టిక్కు సముద్రప్రాంతముల నతిశీతలమై యుండును ఆసియా ఖండమున సర్వలోహములు, రాక్షసబొగ్గు గనులందు దొరకుచున్నవి చీనాయందు, ఇండియాయందు జనబాహుళ్య మధికముగా నున్నది ప్రపంచమున గొప్ప మతము లాసియాయందే జనించినవి. క్రైస్తవమతము. బౌద్ధమతము, మహమ్మదీయ మతము మొదలగున

వన్నియు నీఖండమున దరివే జరధుత్ర మతము హిందూ మతములు నిండరి వై యున్నవి

ఆసియాఖండము పరిపాలనాభేదముచే రాజ్యములుగ జెప్పఁబడినవి కలవు అవి ౧ ఇండియా దేశము ౨ సింహళద్వీపము ౩ ఆర్మీనియా ౪ బర్మాదేశము ౫ సయామదేశము ౬ మలయాదేశము ౭ ఆయిన్ను వటిల్మెన్సు ౮ చీనాదేశము రష్యాతురుష్కస్థానము ౧౦ మధ్యతురుష్కస్థానము ౧౧ చీనాతురుష్కస్థానము ౧౨ కొరియాదేశము ౧౩ జపాను దేశము ౧౪ సైబీరియాదేశము ౧౫ కాకా తుస్ విన్ను ౧ ఆఫ్గనుస్థానము ౧ గానిస్థానము ౧ ప్యాలెస్తీనా (ప్యాలెస్తీనా సిరియాదేశము పాలస్తీనా దేశము) ౧ పారసీ దేశము ౨౦ అరేబియాదేశము ౨ ఇరాక్ ౨౨ మెసపొటేమియాదేశము (ఇండియాకు దనే దేశము లున్నవి చీనాకు మంచూరియా మంగోలియా చీనా టిబెటు కలవు) గానివి శేత్వ్యు తాల గా వుచు

ఆసియామైనరు — ఆసియా యను పశ్చిమైనరు చూడుము

ఆసీమకృష్ణుఁడు — పాండవసంతతి యందు తద్రి అశ్వమేధము పితామహుఁ సహసానీకుని పుత్రుఁ నిమి లేక నేమిచక్రుఁడు

ఆసుపత్రి (Hospital) — రోగులకు గాయములు తగిలి వారికి వైద్యసహాయమిచ్చు నప్పు భరతదేశపు వైద్యశాలల పద్ధతిని గాక ఆసుపత్రులు పరోపాదేశముల వు ఏర్పాటులచు గాంచిన విధములు వేఱుగనున్నవి ఇదు రోగ పరిశీలన ఔషధములిచ్చుట అవసరమగునేని శస్త్రవైద్యము మొదలగునవి జరుపఁబడుచుండును ఈ ఆసుపత్రులందు తఱచుగ నాంగ్లవైద్యవిధానమే నడచుచుండును కలకత్తాయందు హోమియోపతి వైద్యశాల లీపద్ధతినే నడుపఁబడుచున్నవి ఆ ధదేశమునను అరవదేశమునను ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమునను అగస్త్యవైద్య విధానమునను సిద్ధవైద్యవిధానమునను కొన్ని ఆసుపత్రులు నడుపఁబడుచున్నవి ఆసుపత్రి వైద్యశాలకుఁ బ్రత్యామ్నాయముగ నేర్పడిదనియు ఆపనినే చేయుచుండుననియు నెఱుగవలయును

ఆస్ట్రేలేషియా — ఇది ఓసినియా యందలి ద్వీపసమూహములలో నొక ద్వీపసమూహము స్వదేశభాషయందు దక్షిణపు ఆసియా యని యర్థము ఇందు ఆస్ట్రేలియా టాస్మేనియా న్యూజీలాండు అను మూడు పెద్ద ద్వీపములును వానికి జెందిన యితర చిన్నద్వీపములు మూడుభాగములుగ జెప్పఁబడుచున్నవి ఈ మూడుభాగముల నాయా పుటలను చూడఁగలరు

ఆస్ట్రిచ్ — నిప్పుకోడి చూడుము

ఆస్ట్రియాదేశము — ఐరోపాఖండమునందు ఆస్ట్రియా హంగేరి యనఁబడుచున్న యుత్తరదేశము (హంగేరీ వేఱుగ వివరింపఁబడినది చూడుము) ఆస్ట్రియా యనగ తూర్పుదేశమని యర్థము అనగా కొన్నిటి కాలపు Charlemagn చక్రవర్తిరాజ్యమున తూర్పుదేశమని యర్థము ఆస్ట్రియా హంగేరిలు కల్పి ౪౫౩ ౦౦ ౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యమని చెప్పఁబడినది చాల చిన్నప్రదేశము ఏడ్రియాటిక్కు సముద్రము నంటియున్నది కాని దీనికి సముద్ర మధికముగా లేదు కొన్ని ద్వీపములును కలవు తూర్పుప్రదేశము సమతలము బొహీమియాపీఠభూమి అది వాయువ్యదిశయందున్నది దీనిచుట్టి పర్వతములు కలవు

కార్పేతియను పర్వతము లర్ధచంద్రాకారముగ నుండును ఇవి ఆస్ట్రియాపోలండులను హంగేరీ నుండి వేఱుచేయుచున్నవి రహేటి యను పర్వతములు ఆల్ప్సుపర్వత సంబంధములు వీనిని నారిక్కాల్ప్సు అనియు నందురు ఓర్టలర్స్పిట్జి శిఖరము పశ్చిమపుభాగమున నున్నది ౧౨,౮౦౫ అడుగుల ఎత్తుకలది డాన్యూబు నది, ఆముంగలియు నుపనదులు మధ్యగుండా ప్రవహించును ఉత్తరదిశను నీస్టరునది, విశ్చులానది, ఎల్బనది ప్రవహించుచున్నవి. డాన్యూబునది ఆస్ట్రియా హంగేరీదేశము నుండి అవ్వలకేగు తావున దగ్గరగనే యుండు రెండు కొండలనడుమనుండి నడచును. దీనికి వెరస్గేటు అని పేరిడియున్నారు పశ్చిమదిక్కున కోర్నిరోలా యనంబడుతావున నొక లోతైన గుహయు, దానియందు అంతర్వాహిని యగు నొక నదీప్రవాహమును, ఒక అగాధమగు సరస్సును కలవు అవివింతగొల్పెడిని

ఆస్ట్రియా హంగేరీదేశమధ్యముగ బాలాటన్ను పేరుగల సరస్సు కలదు దీనిని ప్లాటేన్సీ అనియు ననుచుందురు ఆస్ట్రియాదేశమున వెండి బంగారము లధికముగా గనులందు దొరకుచున్నవి రాగి, ఇనుము, సీసము, రాక్షసబొగ్గు, పాదరసము పలుతావుల లభించుచున్నవి క్రాకో దగ్గరనున్న సైంధవలవణపు గనులు లోకప్రసిద్ధములు. హంగేరీదేశమున ఓపల్ అనంబడు రత్నములు లభించుచున్నవి. గోధుమలు ధాన్యములు, బార్లీ, ఓట్లు, జొన్న, నారచెట్లు ద్రాక్షతోటలు, ఆలివ్ తోటలు దేశమున చక్కగ పైరగుచున్నవి రైధాన్యము బంగాళాదుంపలు, ఫలించెడిని దేశమున నాల్గవవంతు అడవులు కలవు. ఆస్ట్రియాయందు జర్మనులసంతతివారు విస్తారము కలరు. వారు మాట్లాడు భాషయు జర్మనుభాషయె హంగేరీయందు మాగ్యారు జాతివారు విస్తారము కలరు (వీరిని గూర్చి హంగేరీదేశము చూడుడు) స్లావోనియన్ జాతులు, హంగేరియాజాతి, రుమేనియన్ జాతి వారును వేర్వేఱు భాషలు మాట్లాడువారు కలరు ఇందు స్లావోనియన్సు జనాభాయందు సగముమంది కలరనియు నాల్గవవంతు జర్మను సంతతివా రనియు చెప్పంబడినది జర్మనుజాతి విద్యాధికులును పలుకుబడికలవారు నని యుందురు యూదులు కొందఱును, జిప్సీజాతివారు (దేశదిమ్మరులు) లు తప్పు గానగుచుందురు దేశమున ౧౭ భాషలు వాడుకయం దున్న వందురు మాగ్యారు తెగవారు వ్యవసాయికులు నిమ్రోదుచక్రవర్తి సంబంధులని యనుచున్నారు. జిప్సీలు సంగీతప్రియులు, నాట్యకళావినోదులు, పురుషులు కమ్మరముపనిని, గుఱ్ఱములవర్తకమును చౌర్యమును చేయుచుందురట

దేశమున వర్తకముకన్న వ్యవసాయమధికముగ నున్నది లినెనుబట్ట, ఉన్నిబట్ట, నూలుబట్టల నేత కొందఱకి జీవనవృత్తియైయున్నది ప్రజలు క్రైస్తవులు ప్రభుత్వము రిపబ్లిక్కు (ప్రజాప్రభుత్వము) ఆస్ట్రియాదేశము, హంగేరీదేశము వేర్వేఱు స్వతంత్రములు గల్గియున్నవి దేని చట్టముల నదియే నిర్మించుకొనుచు రక్షణార్థమైక్యతగల్గియున్నవి

ఆస్ట్రియాదేశము ఇది క్రీ. వె. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున చిన్న కోటరీగా నుండెను దీనిని మార్గేవు పరిపాలించువాడు క్రీ వె ౧౧౫౬లో నిది యభివృద్ధినంది పెద్దదిగాఁ జేయంబడియెను. అత్తరి నిది డచ్చీయయ్యెను. ప్రభువకు డ్యూకను బిరుదనామము గల్గెను. క్రీ. వె. ౧౨౭౩ లో హేప్సుబర్గు కౌంటుగనుండిన రుడాల్ఫ (Rudolph) జర్మను చక్రవర్తిగా నెన్నఁబడినతన నాయన సుతుని నాస్ట్రియా డ్యూకుగాఁ జేసెను.

క్రీ వె ౧౮౦౪ లో ప్రష్యను భూపతి ఆస్ట్రియా చక్రవర్తిగ బిరుదమువహించెను ఆస్ట్రియా హంగేరీల ఐక్యత క్రీ వె ౧౮౬౭ సంధి (Compromise) వలన నేర్పడియెను

ఆస్ట్రియాయందుచేరియున్న రాజ్యభాగములు పదునేకండు కలవు ౧ బొహీమియా ఇది ఉత్తరముననున్న ప్రావిన్సు ఒకప్పుడు ప్రత్యేక రాష్ట్రమైయుండెను ఇందలి ప్రజలు స్లావోనిక్కు జాతివారు వీరిని చెక్కు (Czechs) అని యందురు ఇందు అద్దపుబుడ్లు విశేషముగ చేయుబడు చున్నవి బొహిమియన్ గ్లాసు లోకప్రసిద్ధమైనది ప్రేగ్పురము బొహీమియాయందు ముఖ్యపట్టణము చక్కనిపట్టణము ఇది విశ్వవిద్యాలయము మున్నతావు John Huss, Jerome అను పేర్లుగల సంస్కర్తలకిది జన్మస్థానము ౨ మొరావియా దీనియందు బ్రన్నుపురము (Brun) ముఖ్యపట్టణము ఈ ప్రాంతమున గల ఆస్టర్లిట్జు కడ నెపోలియన్సేనాని ఆస్ట్రియనుల నోడించెను ఇది ఉత్తరముననున్న ప్రావిన్సు ౩ సైలీషియా ఇదియును తూర్పు ప్రావిన్సే ౪ టైరోల్ ఇది దక్షిణమున నున్న ప్రావిన్సు ఇన్ నదీతీరమునున్న ఇన్సుబ్రక్కుపురము ముఖ్యపట్టణము ఎడిగెనదిపై నున్న టైంటుపురము వేరొకపట్టణము వర్తకస్థలము ఇట క్రీ వె ౧౬౧౮ ౧౬౪౮ మధ్య నొక రోమనుకాథలిక్కు కౌన్సిలు జరిగినతావు ౫ స్టైరియా ఇది దక్షిణముననున్న ప్రావిన్సు ఇందు గ్రట్జుపురము ముఖ్యపట్టణము డ్రేవు నదీతీరము. ఇచట ఉక్కుపనులు విస్తారము చేయబడుచుండుట నిది పేరొందినది ౬. కోస్టులాండు ప్రావిన్సు ఇది ఎడ్రియాటిక్కు సముద్రతీరము. ట్రిస్టీపురము రేవు ప్రధానస్థానము (Trieste) ౭. డాల్మేటియా ఇది దక్షిణమునన్నున్న ప్రావిన్సు ఇందు రగూసాపురము ప్రధానస్థానము ఇటం డొల్లిమెయొకప్పుడు ప్రజా ప్రభుత్వకార్యస్థానముండెడిది ౮ గలీషియా ఈశాన్యదిశగానున్న ప్రావిన్సు. ఇందు లెంబర్గుపురము ముఖ్యపట్టణము గొప్ప వర్తకస్థలము. ౯ పోలాండు ఈశాన్యదిశగా నున్న ప్రావిన్సు ప్రజలకు పోలులని పేరుగూడ కలదు క్రాకోపురము తొల్లింట పోలాండుదేశపు రాజధానిగ నుండెను అది విస్చులానదీతీరము తొల్లింటి రాజుల సమాధులు నిటగలవు తొల్లింట పోలాండుదేశమును రష్యాప్రభుత్వము, ప్రష్యాప్రభుత్వము, ఆస్ట్రియాప్రభుత్వము పంచుకొని కల్పుకొనిరి ఇప్పుడు ఆస్ట్రియాయందు చేరియున్న పోలాండుభాగమునకు పోలిష్ ప్రావిన్సు అనుచున్నారు ౧౦ బుకోవియా ఇది ఈశాన్యదిశగానున్న ప్రావిన్సు ౧౧ ఆర్చిడచీ ఆఫ్ ఆస్ట్రియా ఇది మధ్యనున్న ప్రావిన్సు ఇందు వియన్నా నగరము ప్రధానపురము ఇదియే ఆస్ట్రియా సంయుక్తదేశముల కంతకు ప్రధాననగరమై యున్నది డాన్యూబు నదీతీరము గొప్ప వర్తకస్థలము ౧౬,౭౫,౦౦౦ జనసంఖ్య గల నగరము

ఈ పట్టణమిది యనిని కాయుచుండుట కేర్పర్చంబడి రోమన్ కా పుర నుండి ౧ క్రీ వె ౧౫౨౯ తురుష్కులు ముట్టడించిరి తిరుగవారే ౧౬౮౩ లో కూడ ముట్టడించిరి. రెండవపర్యాయపు ముట్టడి పోలాండుభూపతియగుJohn Sobieski యనునాతని సహాయకారిత్వో నడచెనట దానితో పోలాండురాజ్యము మూడు ముక్కలాయెను ౧౭౭౨ లో నున్ను, ౧౭౯౫ లో నున్ను ఫ్రెంచివారి ముట్టడి నీనగరము చూచెను. (హంగేరీదేశము, బిరోపాఖండము చూడుడు). బాసినియా ప్రావిన్సు, హెర్జిగోవినా ప్రావిన్సు టర్కీవారివై యుండునవి క్రీ. శ. ౧౯౦౮ లో ఆస్ట్రియా దీని ఆక్రమించి కల్పుకొనెను.

ఆస్ట్రేలియా ద్వీపము — ఓషీనియా యందలి ద్వీపములలో ఆస్ట్రేలేషియా ద్వీపసమూహమునకుం జెందిన పెద్దద్వీపము భూమియందలి ద్వీపములలో నిది యెక్కువ పెద్దది తూర్పు పడమరలకు ౨,౪౦౦ మైళ్ళును, ఉత్తరదక్షిణములకు ౨,౦౦౦ మైళ్ళునుగల్గి గొప్ప వైశాల్యవంతమైయుండి, దీనిని ద్వీపఖండమనియు, ఆస్ట్రేలియాఖండమనియు ననుచుందురు ఆస్ట్రేలియా యనిన దక్షిణభూమియనిస్వదేశభాషయందర్థము ఆస్ట్రేలియాగుండా మకర (Tropic of Capricorn) రేఖ జనుచుండును. పరిమాణముముప్పది లక్షల చతురపుమైళ్ళుండునని చెప్పవచ్చును. తొలుత దీనిని డచ్చివారు క్రీ. శ. ౧౦ లో గనుగొని న్యూహాలెండు (New Holland) అని పేరిడిరని చెప్పబడినది.

ఆస్ట్రేలియాద్వీపము పూర్తిగా పరిశీలించి చూచినవారికనుఎవ్వరును లేరనిఒకవదంతికలదు. ఆగ్నేయదిశగానున్న పర్వతములకు ఆస్ట్రేలియను ఆల్ప్సు అని పేరిడియున్నారు. ఈ ఖండమునకు ఉత్తరదిశను యార్కు అగ్రము (Cape York) అనియు, ఆగ్నేయదిశగా హౌఅగ్రము (Cape Howe) అనియు, నైఋతిదిశగా ల్యూవిన్ అగ్రము (Cape Leuwin) అనియు మూడు అగ్రములుకలవు. ఆస్ట్రేలియా ద్వీపముయొక్క ఈశాన్యదిశగా సముద్రతీరమునుండి ముప్పది మైళ్ళదూరమున నీటియందు సముద్రము ననుసరించియే ౧,౨౦౦ మైళ్ళ పొడవుగల రాళ్ళగుట్ట, పగడపుచెక్కుగట్టునీటియందు మునిగియుండి ఓడలు నడువ నశక్యంతరపర్చుచుండును. దీనికి Barrier Reef అని పేరు వాడుచున్నారు. ఆస్ట్రేలియన్ ఆల్ప్సుపర్వతములందు ౭,౧౭౬ అడుగుల ఎత్తుగల మౌంట్ కోసియస్కో (Mount Kos-ciusko) అనుపేరుగల శిఖరము ఎత్తైనదికలదు.

ఇందునున్న బ్లూమౌంటెన్ రేంజి (Blue Mountain range) అను పర్వతపంక్తి సుప్రసిద్ధము. ఆస్ట్రేలియాయందలి ముఖ్యమగు నది ముర్రే. ఇందు డార్లింగునది చేరును. తక్కిన మధ్యభాగపు నదులు సముద్రమువరకు నేగక, అచ్చటచ్చట ఉప్పుమడ్డులయందు, ఇసుకనేలలందింకిపోవును. ఇట్టి యుప్పుమడ్డులందు వర్షకాలమున టారెన్సు (Lake Torrens) అనుసరస్సు ఏర్పడుచు వేసవికాలము నింకిపోవుచు నుండును. ద్వీపముయొక్క ఉత్తరార్ధము వేడిదేశము దక్షిణార్ధమంత వేడియుండక సాధారణముగ నుండును.

బంగారు వెండి రాగి తగరముగనులుకలవు. రాక్షసబొగ్గుగనులు చాలకలవు. అరణ్యములు, పచ్చికబయళ్ళు ఇసుకఎడారులు కూడ కలవు. కనిపించు చెట్లు విస్తారముగనున్నవి. ఫెర్న్ (Ferns జాతులు విస్తారముగా కలవు. గోధుమలు, ఓటుధాన్యములు, నారదినుసులు, పొగాకు, ద్రాక్షజాతులు, దక్షిణసీమలందు చక్కగా పెరుగుచున్నవి. ధాన్యములు ప్రత్తి, చెరకు ఉత్తరసీమలందు పైరుచేయబడుచున్నవి. అడవులందు గిట్టకర్రలు, గట్టి ఆకులుగలచెట్లు విస్తారముగ నున్నవి. కాంగరూమృగములు, నల్లహంసలు, గొఱ్ఱెలు, మేకలు, గుఱ్ఱములు, ఒంటెలు కలవు. స్వదేశస్థులగు నడవిజాతులవారు, విదేశస్థులగు ఐరోపాజాతులవారును ప్రజలు.

ఆస్ట్రేలియా ఆంగ్ల సామ్రాజ్యమున స్వపరిపాలన నందిన దేశమైయున్నది. ఇది Common-wealth of Australia అనబడుచున్నది. ఇది మైనుకాలనీలుగా విభజింపబడియున్నది.

౧. న్యూ సౌత్ వేల్సు- ఇది చాల పురాతనమైనది తూర్పుననున్నది. ఇందు బ్లూమౌంటెన్సు కలవు. గొర్రెలం పెంచుట, బంగారము త్రవ్వుట ముఖ్యమగు వృత్తులు. దీని వైశాల్యము

౩,౧౦,౩౭౨ చతురపు మైళ్లు. ఇందలి ముఖ్యపట్టణము సిడ్నీ నగరము ౪౮౧,౦౦౦ జనులు గలది ఇది ఆస్ట్రేలియాకంతకు ప్రభుత్వస్థానమై యున్నది పారామెట్టాయనునది పురాతనపు పట్టణము సిల్వరు టనునది ప్రాంతములందు నొకపాటి వెండి గనులు కలవు

౨ విక్టోరియా న్యూ సౌత్ వేల్సునకు దీనికి నడుమ ముర్రే దికలదు. సమశీతోష్ణసీమ భూమి సారవంతమైనది ఆస్ట్రేలియా యందు విస్తారము బంగారము దొరకు కాలని యిదియే. ఉన్ని విస్తారము ఇటనుండి యెగుమతి యగుచుండును. ౮౭,౮౮౪ చతురపు మైళ్ల వైశాల్యము కలది

3 క్వీన్సులాండు కాలనీ ఈశాన్యదిశగా నున్న ప్రదేశము నవీనముగ నాక్రమింపబడినది. వేడి ప్రదేశములలో కొకటి ధాన్యము, చెరకు, ప్రత్తి, ఇంగు విస్తారముగ పైరు చేయబడు చున్నవి. బ్రిస్బేన్ నగరము ప్రధాన నగరము బ్రిస్బేన్ నదీతీరమున దాని ముఖద్వారమున నున్న నగరము ౬,౭౦,౫౦౦ చతురపు మైళ్ల వైశాల్యముగల సీమ

౪ దక్షిణ ఆస్ట్రేలియా కాలనీ మధ్యభాగ మంతటను వ్యాపించి యున్న గోధుమలు, ద్రాక్షలు, విస్తారము పైరు చేయబడుచున్నవి ఆలివ్ ఆయిలును విస్తారము చేయబడుచున్నది రాగి గనులు కొంతవఱకు బాగుగనే పనిచేయు చున్నవి భరత దేశమునం బ్రసిద్ధములగు ఆస్ట్రేలియా గుఱ్ఱములిటనే పెంపబడుచున్నవి ఆసంస్థలు విశేషముగ గలవు. ఈకాలనీయందు ఎడిలేడి నగరము ప్రధానస్థానము జనసంఖ్య ౧,౬౧,౦౦౦ ఇది విన్సెంటుసింధుశాఖ(Gulf of St Vincent) తీరముననున్న నగరము. పోర్టు డార్విన్ కడ పామరుస్టన్ అను తాఁతి టెలిగ్రాఫుల కడ స్థానము. దక్షిణ ఆస్ట్రేలియాయందు టారెన్సు (Lake Torrens) అనియును, ఈరీ (Lake Eyre) అనియుఁ బెద్ద సరస్సులు కలవు. ౯,౦౩,౬౯౦ చతురపు మైళ్లు వైశాల్యము

౫ పశ్చిమ ఆస్ట్రేలియా కాలనీ ౯,౭౫,౯౨౦ చతురపు మైళ్ల వైశాల్య ప్రదేశమైనను జనాభా చాల తక్కువ ఇందు ఎడారిప్రదేశ మధికము. ఇందు ఉప్పు పఱ్ఱలు, చౌకునేలలు ఎక్కువగా గలవు గొఱ్ఱెలం బెంచుట ముఖ్యమగు వృత్తి. కొంతవఱకు బంగారము దొరకు గనులు కలవు. పెర్తు(జనసంఖ్య ౩౫,౦౦౦) ప్రధాన నగరము ఇది శ్వాన్‌నదిపై నైరుతిదిశగా సముద్ర తీరమున నున్న పురము ఆల్బెనీ పురము రాకపోకలకు బాగుగ స్థానము దీనికిఁ దొల్లింట శ్వాన్ నది కాలనీ యని పేరుండె నని చెప్పఁబడినది

ఆస్తి — ఎస్టేటు చూడుఁడు

ఆస్ఫాల్టు (Asphalt) — కోల్తారు (Coal tar) నందు ఇసుక పొడుగూర్చి, కరగించి ఆస్ఫాల్టు చేయుచున్నారు ఇది బాటలపై ధూళి రేగక గట్టిపడుటకు జేయఁబడును కాని ఆస్ఫాల్టు మెసపొటేమియాదేశమున కొన్ని సరస్సులగ త్రవ్వి తీయుచున్నారు. ఆఫ్రికాఖండము నందలి గోల్డుకోస్టు దేశమున ట్రినిడాడ్డువరపరిసరమున నున్న ఒక ఆస్ఫాల్టుసరస్సు జగత్ప్రసిద్ధము. ఇందు త్రవ్వఁబడిన గోతులు కొంతకాలమునకు తిరుగ నాస్ఫాల్టుచే నిండిపోవుచుండును అనగా భూమిలోనుండి ఆస్ఫాల్టుపైకి నెట్టఁబడుచుండునని తేలుచున్నది ఈ సరస్సు ౧౧౪ యకరముల ప్రదేశమని చెప్పంబడినది ఇటీవల ఆల్బర్టాదేశమున అతబాస్కానదీతీరప్రాంతములం దాస్ఫాల్టు గనులు కనిపెట్టఁబడినవని వినుచున్నాము

ఆహోయన గోత్రము — ఆత్రేయ గణము చూడుఁడు.

ఆహారము కడను వ్యవహారము కడను మోమాట ముండరాదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఆహవనీయాగ్ని — అగ్నిత్రయము చూడుడు. ఇది యాగాచార్యునివలన గలిగిన యగ్ని

ఆహికజ్వరము — ఆంగ్ల Intermittant Fever ఇది శీతపైత్య జ్వరములలోనిది. ఏదో యొకవరుస లెక్కమేరకు దినము విడచి దినమో లేక రెండుమూడు దినముల కొకసారిగనో, లేక ఏహోకొన్ని గంటలకొకసారియో తప్పక చలితో వచ్చుచుండు జ్వరము. దీనిని మన్యపు జ్వరమనియు, చలిజ్వరమనియు వరుస జ్వరమనియు కూడ ననుటయు గల. ఇలాబీ పూవుల చెట్టు ఆకులు నలిపి వాసనచూచుటవలన నీజ్వరము రాకుండ నాపవచ్చునని కొందరనుచున్నారు.

ఆహుకి — దేవకునికి మేనత్త

ఆహుకుడు — అభిజిత్, పద, యాదవక్షత్రియుడు. ఇతడు విద్యోతుడను నామాంతరము గల అభిజిత్తు కుమారుని దేవకుడు, ఉగ్రసేనుడు, దేవకుని కుమార్తె దేవకీదేవి ఈమె వసుదేవుని భార్య. ఇతని ఉగ్రసేనుడు మధుర దేశాధిపతి. కుమారుడు కంసుడు శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుడైన విరోధి.

ఆళ్వారులు (౧౨)— (పన్నిద్దరాళ్వార్) రామానుజీయ వైష్ణవమహాభక్తులు. శ్లో భూతం సరశ్చ మహదాహ్వయభట్టనాథ । శ్రీభక్తిసార కులశేఖర యోగివాహాన్ । భక్తాంఘ్రిరేణు పరకాలయతీంద్రమిశ్రాన్ శ్రీమత్పరాంకుశమునిం ప్రణతోస్మినిత్యమ్॥

౧ పూధత్తాళ్వార్ వీరికి భూతయోగి యనియు, మల్లాపురాధీశ యనియును పేరులు విష్ణుదేవుని గదాంశసంభూతులు. మల్లాపురి (తిరుక్కడల్మల్లై) యనుగ్రామమున నొకపవిత్ర సరస్సున నల్లకలువపూవులో నయోనిజుడై సరోయోగి పుట్టినమఱునాడు జనించెనందురు. అల్పిశి నెల తులామాసమున ధనిష్ఠ వీరి తిరునక్షత్రము.

౨ పొయ్ఘైయాళ్వార్ వీరికి సరోయోగి యనియు, సరోమునీంద్ర లనియు, కాసారయోగి యనియును పేరులు కలవు. విష్ణుదేవుని శంఖము యొక్క అంశమున జనించిరి. కాంచీపురియందు పొయ్ఘైయను ఒక పుష్కరమున బంగరు తామర పూవులో విష్ణుదేవుని పాంచజన్యాంశమున ద్వాపరయుగాంతమున జనించిరి. అల్పిశినెల తులామాసమున శ్రవణము వీరి తిరునక్షత్రము.

౩ పేయాళ్వార్ వీరికి మహాయోగి యనియు, మైలాపురాధిపులనియు పేరులు కలవు. విష్ణుదేవుని నందకాంశము (ఖడ్గము) న జనించిరి. మాయూరు (మాయపురనగరు) అను గ్రామము నొక సరస్సున ఎఱ్ఱకల్వపూవులో యోనిజులై భూతయోగిపుట్టిన మఱునాడు జనించిరి. అల్పిశినెల శతభిషము వీరి తిరునక్షత్రము.

౪ పెరియాళ్వార్ వీరికి భట్టనాథులనియు, విష్ణుచిత్తులనియు పేర్లు కలవు. ద్రావిడప్రబంధములందు వీరికి శార్ఙ్గ్యమ్మాశయిన పెరుమాళ్ అని పేరుగలదు. వీరు ఆండాళ్ అనబడు శ్రీగోదాదేవి తండ్రి శ్రీరంగనాథస్వామికి మామగారు, వైనతేయాంశసంభూతులు (గరుత్మంతుడు). శ్రీవిల్లిపుత్తూర్ అనబడు గ్రామమున నొక పురశ్చూడుడను (ముడుగుజుట్టుగలవాడు) వైష్ణవునకు జనించిరి (అచటివటపత్రశాయిని పూజించుచుండిరి) ఆనినెల మిథునమాసమున స్వాతినక్షత్రము వీరి తిరునక్షత్రము.

౫. తిరుమళిశైయాళ్వార్ వీరికి భక్తిసారులనియు, మహీసారపురాధీశులనియు పేర్లుకలవు. అష్టాంగయోగముల నభ్యసించినవారు. భార్గ

వాల్మజులు. విష్ణుదేవుని సుదర్శనాంశ (చక్రము) సంభూతులు. పొయ్‌గై, పూధత్త, పేయా ళ్వారులు జనించిన మూడు నెలలకు మహాసార క్షేత్రమున తిరుముழிసై అను తావునతపముచర్చు చున్న భృగుమహర్షికి (ఇంద్రునిచే ప్రేరేపింపఁ బడిన) అప్సరస్త్రీయందు జనించిరి భగవద్భక్తుఁ డగు మేదరివాఁడొకఁడు వీరిఁ బెంచెను తై నెల మకరమాసమున మఖనక్షత్రము వీరి తిరు నక్షత్రము

౬. శ్రీ ఆండాళ్ వీరికి శ్రీగోదాదేవి, ఆముక్తమాల్యద, మాడికుడుత్త నాంచార్, చూడి = తా ననుభవించి, కుడుత్త = సమర్పించిన, నాంచారనియుఁ బేర్లు కలవు. శ్రీరంగనాథ స్వామి యర్ధాంగి, పెరియాళ్వార్ కూతురు కటకమాసము (ఆడినెల) పూర్వఫల్గుణీ నక్ష త్రము వీరి తిరునక్షత్రము.

౭. కులశేఖరాళ్వార్ వీరికిఁ గుక్కుటపురా ధీశు లనియుఁ గొల్లిపురాధీశు లనియును పేర్లు కలవు. విష్ణుదేవుని కౌస్తుభమణి యంశమున జనించిరి. కలియుగాదియందు దృఢవ్రతుఁ డను రాజునకుఁ బుత్రుఁడై జనించి, ధనుర్వేదాది విద్యల నేర్చి జ్ఞానియై భగవత్కటాక్షమును పొం దెను. మాశినెల కుంభమాసమున పునర్వసు వీరి తిరునక్షత్రము

౮ తిరుప్పాణియాళ్వార్ వీరికి యోగి వాహు లనియు మునివాహు లనియు, గాయక సార్వభౌము లనియుఁ బేర్లు కలవు విష్ణుదేవుని శ్రీవత్సాంశ (పుట్టుమచ్చ) సంభూతులు కలియుగ మున మూడునూరుల సంవత్సరములకుఁ బిదప చోళనిచుళాపుర (ఒడయూర్) మను గ్రామ మున నయోనిజుఁడై జనించెను బిడ్డలు లేని పంచమ దంపతులచేఁ బెంపఁబడి వీణాగాన తుంబురుఁ డని పేరందెను కార్తికనెల వృశ్చిక మాసమున రోహిణి వీరి తిరునక్షత్రము

౯ తొండరడిప్పొడియాళ్వార్- వీరికి విప్ర నారాయణు లనియు, భక్తాంఘ్రిరేణువు లనియుఁ బేర్లు కలవు. విష్ణుదేవుని వనమాలాంశమునఁ జనించిరి చోళదేశమున మండంగుడి అనఁబడు గ్రామమున ఒక పురశ్చూడుఁ (ముందు జుత్తుకల వాఁడు) డగు వైష్ణవునకుఁ బుత్రుఁడై కలియుగ మున రెండువందలసంవత్సరములప్పుడు జనించిరి. మార్గళినెల ధనుర్మాసమున జ్యేష్ఠనక్షత్రము వీరి తిరునక్షత్రము

౧౦ తిరుమంగైయాళ్వార్- వీరికిఁ బరకాల యతి యనియు, కలిధ్వంసను లనియు, కవిలోక దివాకరు లనియు, చతుష్కవిశిఖామణి యనియు, షట్ప్రబంధకవి యనియు, కలివైరి యనియుం బేర్లు కలవు విష్ణుదేవుని శార్ఙ్గాంశము (ధనస్సు) న జనించిరి నీలుఁ డను శూద్రునకు జనించి, ధను రాదివిద్యల నేర్చి, చోళభూపతికడ నుద్యోగియై, అయోనిజయగు కుముదవల్లిం గోరి మోహించి, దొంగిలుచు విస్తారధన మార్జించి, ఆ విత్తము తో నామెం బరిణయమయ్యెను కార్తికనెల వృశ్చిక మాసమున కృత్తిక వీరి తిరునక్షత్రము.

౧౧ నమ్మాళ్వార్ వీరికి పరాంకుశముని, శఠగోపయతి, శఠారి యనియుఁ బేర్లు కలవు. కారితనూజులు, స్తన్యపానము జేయకనే పెరిగిరి కారి యను పేరుగల సచ్ఛూద్రునకు, ధర్మ పత్ని యగు ఉడయనంగైయందు జనించిరి కలియుగాది తిరుక్కురుగై (కురుగాపుర) యందు జన్మమంది మహాభక్తులై శ్రీరంగనాథస్వామివలన నమ్మాళ్వార్ (మనయాళ్వారు) అని పిలువఁబడి ఈ పే రందిరట. విష్వక్సేనాంశసంభూతులు. మఱియు వీరు వకుళాభరణు లనియు విష్వక్సేన శిష్యు లనియుఁ జెప్పఁబడినది తామ్రపర్ణీ తీర మున కురుకాయను గ్రామము వీరి జన్మస్థలము. జన్మనామము "మారన్" కలియుగాది ౪౩ దిన మగు ప్రమాథి సం॥ వైశాఖ శు ౧౪ శుక్రవా

రను కర్కాటకరాశి వీరి జన్మకాలము వైయాశి నెల వృషభమాసమున విశాఖ వీరి తిరునక్షత్రము.

౧౨ మధురకవి యాళ్వార్ - వీరు పరాఙ్కుశదాసు శిష్యులు. పాండ్య దేశమున తిరుక్కోళూరను గ్రామమున దొకపురశ్చూడుఁ (ముందరజుట్టు గల) డగు బ్రాహ్మణునకుం గుముదాంశమునఁ జనించిరి. సామవేదము జదివినవారు. వీరు అయోధ్యకుం బోయి అటనుండగా దక్షిణదేశమున నమ్మాళ్వారు లవతరించిన యానవాళ్లు తేజోరూపమున వీరికగుపడెనట

దాని నెఱింగి దక్షిణదేశమునకు మఱలి నమ్మాళ్వార్ (పరాఙ్కుశముని) నాశ్రయించి, వారి శిష్యులై జ్ఞాని యయ్యెనట. పండ్రెండుగురు ఆళ్వారులలో నమ్మాళ్వారు అగ్రగణ్యులు, ముఖ్యులు మధురకవి యాళ్వారును కొందఱు పండ్రెండుగురిలోఁ జేర్చి పూజించుట లేదందురు. ఇంక పెరియాళ్వార్ కుమార్తె యగు ఆండాళ్ చాల భక్తురాలుగనుండి 'తిరువాయిమొళి' అను పవిత్ర మహాగ్రంథమును రచించెం గాన దానిని భక్తితో పఠింతురు

ఇంకిపోవు నదులు (Parched Rivers) — నదులు పుట్టుతావులందు వర్షాభావమగుటంగాని, గొప్ప జలనిలయములగు సరస్సులింకుటంగాని, మంచు విస్తారము కరగి జలమై యింకఁ బడుటచేఁగాని, నదులు విస్తారజలములంగల్గి ప్రవహించుచుండనోపుఁ గాని కొంత జనినపిదప భూమి జలములంబీల్చి నది నింకింపఁ జేయునదియైనచో రానురాను అవి నిర్జలము లగును అందువలన వాని కీపేరిడియున్నారు. వర్షములందు, వరదలందు, వీనియందుఁ గొంత దూరముదనుకగాని, కడవరకుంగాని నీరుండెడిని. ఆస్ట్రేలియాలోని ముర్రేనది, ఆఫ్రికాలోని ఆరెంజి నది, ఆఫ్ఘనుస్థానమున పారశీకమువైపు హరి రూద్నది, ఇట్టినదులకు సాదృశ్యములు. ఈజిప్టునందు నైలునదికూడ కడకిట్టిస్థితికే పాల్పడుచుంట తప్పులేదని కొందఱనుచున్నారు. హాగిరూదు నది కడకు కేవలమింకిపోవునదియే.

ఇంగ్లండు దేశము — యూరోపా ఖండమున గ్రేటుబ్రిటన్ ద్వీపమునందున్న దేశము ఇదియు, వేల్సుదేశము నొకే పరిపాలన క్రింద నున్నవి. ఇవి తొల్లింట నొకప్పుడు కౌంటు లను సామంత రాజులచేఁ బాలింపఁ బడుచుండెను. ఒక్కొక కౌంటు యొక్క రాజ్యమునకు కౌంటీ లని పేరయ్యెను. ఇప్పుడట్టి కౌంటీల పాలన లేకున్నను దేశముయొక్క భాగములకుఁ గౌంటీలని పేరు వాడుకయందున్నది. అట్టి కౌంటీలు ఇంగ్లాండునందు నలువదియు, వేల్సునందు పండ్రెండును కలవు. ఇవి తిరిగి కూడ పరిపాలన సౌకర్యములకుగాను పారిష్‌ల క్రింద విభాగములు చేయబడినవి. కౌంటీలకు షైరులనియు వాడుక నామముగలదు. ఇవి భరత దేశమందలి జిల్లాలు తాలూకాల వంటివి

ఇంగ్లాండు ౫౦,౦౦౦ చతురపు మైళ్లు గల దేశము. వేల్సు ౭,౮౦౦ చతురపు మైళ్లు

ఇంగ్లాండనిన ఏంగిల్సు (Angles) అను తెగవారి భూమి యని యర్థము వేల్సు శబ్దమునకు విదేశమని యర్థము

ఇంగ్లాండునందు ముఖ్యమగు నదికి థేమ్సు అనిపేరు ఇది ౨౧౫ మైళ్ల పొడవుకలది. లండను నగరము గూడా ప్రవహించును. ఇది కోట్సు వోల్డు కొండలందు జనించి నార్తు సీ యందు సంగమించును

ఇక నీదేశమున సెవరన్, ట్రెంటు, ఊస్, మెడ్వే ఆవన్, మొదలగు చిన్న చిన్న నదులు కలవు ఆవన్, డెర్వెంటు, ఊజ్, వేయి మొదలగు ననేక నదుల పేర్లు ఉదకము, నీరు, జలము, నది, ప్రవాహము మొదలగు కెల్టిక్కు భాషా పదముల నుండి కల్గినవి. దేశము చిన్నదగుటచే గొప్పనదులు లేకుండుట యసంభవము ఇంగ్లాండునందు సరస్సు లనేకములు కలవు లేక్ డిస్ట్రిక్టు (Lake District) అను భాగము వినోదముగ విహరించు సీమగా మాత్ర మున్నది ఇంగ్లాండు చెమ్మగనుండు ఆరోగ్యవంతమగు దేశము దక్షిణపశ్చిమమున నించుక వేడి యధికముగనుండును మఱియు నిటనే ఎక్కువగా వర్షించును తూర్పుతీరమందేటేట ౨౦ అంగుళములును, పశ్చిమతీరములందు ౪౦ అంగుళములును వర్షించుచుండునని చెప్పబడినది కెస్విక్ నందు ౭౦ అంగుళములును, కంబర్లాండులోని సీత్వెయిటు నందు ౧౮౦ అంగుళములును వర్షము లేటేట పడుచుండునని చెప్పబడినది ఈదేశమున వర్షకాలమని యొక ప్రత్యేక కాలము లేదు

ఇంగ్లాండునందినుము, రాతిసబొగ్గు, సైంధవ లవణము విస్తారము దొరకుచుంటచే నినుపపను లధికముగాఁ గలవు. వేల్సుదేశమున స్లేటురాయి అధికముగ దొరకుచున్నది. సీసము, గ్రాఫైటు అనేకచోట్ల దొరకుచున్నది. ఇది కంబర్లాండునందధికము. భూమి తక్కువదైనను సారవంతమగుట, గోధుమలు, బార్లీ ధాన్యము, ఓట్సు ధాన్యము పైరగునుగాని వరిధాన్యము పండదు. బంగాళాదుంపలు, టర్నిప్పుదుంపలు, విస్తారము పైరుచేయబడుచున్నవి. ఆపిల్పండ్లు, పీర్పండ్లు, ప్లమ్‌పండ్లు, చెర్రీపండ్లు, గూస్బెర్రీపండ్లు,స్ట్రాబెర్రీ పండ్ల తోటలు కలవు పశువులు అసంఖ్యములు. చేతిపనుల యంత్రములతో కర్మాగారములందు విస్తారము చేయబడుచున్నవి వర్తక మపరిమితముగ నడచుచున్నది సముద్రములోని ద్వీపమగుట చాల రేవులు కల్గి ఓడలవర్తకము విశేషమని చెప్పవలసియున్నది ఇనుపదారు లపరిమితముగఁ గలవు

బ్రిటీషుప్రభుత్వము చాల బలాఢ్యమైనదగుటచే నితరదేశములపై నధికారము గల్గియున్నది నావికాదళము, కాల్బలములు, శతఘ్నిదళములు, వాయువిమానదళములు లెక్కకు మితిమీరి యున్నట్లుండును ఇంగ్లాండు, స్కాట్లాండు, ఐర్లాండులే గాక ప్రపంచమున నాల్గవవంతు బ్రిటీషుప్రభుత్వమునకు జేరియున్నది ఇంగ్లాండునందు దాదు యూనివర్సిటీలు కలవు. అందు ఆక్సుఫర్డు కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయములు సుప్రసిద్ధములు వేల్సునందొక విశ్వవిద్యాలయ మున్నది సర్వకళాశాల లపరిమితముగనున్నవి పుస్తకభాండాగారములకు లెక్కలేదు ప్రొటెస్టాంటు క్రైస్తవమతము దేశమత మని చెప్పబడినది.

పట్టణములు ఇంగ్లాండు చిన్న దేశమైనను ప్రజాధిక్యతయు, వాణిజ్యాధిక్యతయు, ప్రభుత్వ బలాధిక్యతయు, ధనాధిక్యతయుం గల దేశము గాన, దేశమున పట్టణము లధికముగఁ గలవు. ఇంత చిన్నదేశమున నిన్ని పట్టణములుంట చాల అరుదు. లండన్ నగరము దీని రాజధాని. గొప్ప

వర్తకస్థలము థేమ్సునదిపైనున్న నగరము లెక్కలేని గొప్ప భవనములతో నిండియున్నది. రాజనివాసభవనమునకు బక్కింగ్హామ్ పేలస్సని పేరు. లండనునగరమున భూమి క్రిందుగా సొరంగములు త్రవ్వి ఇనుపబాటలు వేసియున్నారు. నదిని దాటుటకనేక వంతెనలు కలవు. నీటిక్రింద నుండు సొరంగములగొట్టముల జొప్పించి అవ్వలి కివ్వలికి ఇనుపబాటలను వైచియున్నారు. లండను నగరము పదిమైళ్లు పొడవును ఏడుమైళ్లు వెడలుపునుగల్గి నలువదియారులక్షలజనులకు నివాసమై యున్నదందురు.

లివర్పూల్ బర్కెన్‌హెడ్, బ్రిష్టల్, మాంఛెస్టరు, బర్మింగుహామ్ లీడ్సు మొదలగు పట్టణములు గొప్ప వ్యాపారకేంద్రములు. ఇంగ్లాండు దేశపాలన పార్లమెంటు అధికారమున నున్నది. ఇది ప్రభువుల సభ (House of Lords) కామన్సు సభ (House of Commons) అను రెండుసభలం గల్గియున్నది. కామన్సు ప్రజాప్రతినిధులు. చక్రవర్తి గూడ గలండు. కాని సర్వాధికారములు ప్రజాప్రతినిధుల హస్తగతములై యున్నవి.

ఇంగ్లాండు దేశమునం దాంగ్ల జాతి (The English) — జర్మానునుండి జూట్సు (Jutes from Jutland) మొదట వచ్చి కెంటునందు వాసముపైరునారు. కాపురము గుదిరిరి సాక్సనులు (Saxons) ససెక్సు, వెసెక్సులలో నివాసమేర్పర్చుకొనిరి. ఆంగిల్సు (Angles) నార్తుఫోకు, సౌతుఫోకుల నాక్రమించిరి. ఇందు సౌత్ ఫోకునకు తూర్పుఆంగ్లియా (East Anglia) యని పేరు కూడ గల్గెనట. ఇట్లే వేర్వేరు తెగల వారింగ్లండున కాపురము లేర్పర్చుకొని జాతీయతయందేకమై ఆంగ్లేయులను పేరంబరగుచున్నను, అటనట వారివారి పూర్వుల భాషలు వేర్వేరుగ వాడుకగ వినంబడుచుండును. శతాబ్దములుగ నేకమైయుండుటయు, ఐకమత్యము వలని లాభములు పూర్తిగ నెఱిగియు ననుభవించియుండుట వీలగునంతవరకు భేదములం బాటింపరు.

ఇంగ్లాండుదేశమున కౌంటీలు, షైరులు — తొల్లి ఇంగ్లాండుదేశము పెక్కు సామంతరాజులచే బాలింపంబడుచుండినది. వారు దేశపాలకునకు సామంతులుగ నుండుట యేతప్ప పాలనమున స్వతంత్రులే. తొలుత శాక్సనులు (Saxons)ను, పిదపనార్మనులును (Normans) మరికొందఱును ఈ సామంత పరిపాలకమండలిగ నుండెడివారు.

శాక్సను పదమగు Shire నకు పరిపాలనస్థానమని యర్థము. ఈ షైరు పదమునుండియే ఇప్పటి యాంగ్లపదమగు Share విభజింపబడిన భాగము అనుపదముకల్గెనట. షైరును పరిపాలించు శాక్సను సామంతునికి Shire Reeve లేక షెరీఫ్ (Sheriff) లేక Elderman ఎరల్ (Earl) అని వాడుకలుండెనట.

నార్మనులు దేశాధిపతులైనపిదప కౌంటీ (County) పదము సిద్ధమయ్యెను. ఒక కౌంటీని పాలించునాతనికి కౌంటు అనిపేరు. కౌంటుకు స్త్రీలింగరూపము కౌంటెస్ (Countess) కొన్ని షైరులపేర్లు అట్లే నేటికి యున్నను, కొన్నిటికి పేరులు మారి కౌంటీలని క్రొత్తపేర్లు వాడుకకగ్గెరు. శాక్సను రూపమగు Earl నకును, నార్మనురూపమగు Count నకును అర్థము సామంతుండనియే. స్త్రీలింగ రూపము కౌంటెసని Countess అనియే. ఇక్కాలమున వారి పరిపాలనాధికారము వదలిపోయి ప్రభుత్వమునందే చేరిపోయెను.

ఇంక పూర్వపుఅధికారపదములగు డ్యూకు, ఎరల్, కౌంటు మొదలయినవి పిదప బిరుదము

లుగా మారిపోయి నిజార్థములేనివై పూర్వా న్నత్యము దెల్పుచు గౌరవనిర్మితములుగ బిరుదులైయున్నవి.

మఱియు దొల్లింటి కాలమున (కౌంటీల యధికారకాలమున) దేశములందచ్చటచ్చట కౌంటుయొక్క అధికార కార్యనిర్వాహణస్థానములుండెనని యట వానియందా ప్రాంతదేశపు ప్రభుత్వకార్యములు నిర్వహింపబడుచుండినవి. ఒక్కొకతరి కౌంటు అందు వసించుచుండువాడు. వానికి పేలటైన్ అనియు కౌంటీపేలటైన్ (County Palatine) అని పేరు. పేలటైను శబ్దము రాజనగరని యర్థమిచ్చు Palace శబ్దమునుండి యేర్పడినది.

ఆంగ్లదేశమందు ముఖ్యములగు పేలటైన్ కౌంటీలలో మూడు ప్రధానములైనవి. లాంకషైరు డర్హామ్, చెషైరు అనుపేరులు గల కౌంటీలు. ఇవి తమ పరిపాలనా స్వతంత్రతను తక్కిన కౌంటీలకంటె నెక్కువ కాలము వఱకు నిలుపుకొనగలిగెను. నేటికిని లాంకషైరు డర్హాము లందు ప్రత్యేక న్యాయస్థానములు (Special Courts of Chancery) నిలచియే యున్నవి.

ఇంగ్లాండు దేశమందు నిట్టి కౌంటీలు ౪౦ కలవు (ఇంగ్లాండు దేశము మాత్రము) ఉత్తరపు కౌంటీలు ౬, కంబర్లాండు షైరు, నార్తంబర్లాండు షైరు, వెస్టుమూరు లాండు షైరు, డర్హామ్ షైరు, లాంకషైరు, యార్కుషైరు పశ్చిమపు కౌంటీలు ౬, ష్రాప్ షైరు, స్టాఫర్డు షైరు, హెరిఫర్డు షైరు, మాన్మౌత్ షైరు, గ్లొసెస్టర్, సామర్సెట్ షైరు. తూర్పు కౌంటీలుగ లింకన్ షైరు, నార్ఫోకు షైరు, సఫోకు షైరు, ఎస్సెక్సు షైరు, కేంబ్రిడ్జిషైరు (దక్షిణ కౌంటీలు ౯) కెంటుషైరు, సర్రే షైరు, సస్సెక్సు, బెర్కుషైరు, హాంపు షైరు, విల్టుషైరు, డార్సెట్ షైరు, డెవన్ షైరు, కారన్వాలు షైరు (మధ్య కౌంటీలు ౧౪) స్టాఫోర్డు షైరు, డర్బీ షైరు, నాట్టింగ్హాం షైరు, వోర్చెస్టరు, వార్విక్కు షైరు, లీచెస్టరు షైరు, రట్లాండు, నార్తాంప్టన్, హాంటింగ్టన్, ఆక్సుఫర్డు షైరు, బక్కింగ్హామ్ షైరు, మిడిల్సెక్సు షైరు, హెర్టుఫోర్డు షైరు, బెడ్ఫోర్డు షైరు, మొత్తము నలుబది కౌంటీలు.

ఇంగిలీకము— లాటిన్ Cinnabar జర్మను Kinnabari ఆంగ్ల Cinnabar సం హింగులు, హింగులి, దరద, పారద ఇంకను ఆంగ్లరసాయనవేత్తలు Sulphide of Mercury అనియు నందురు ఇది గనులలో దొరకును దీనినుండి పాదరసము వచ్చునుగాన పాదరసమునకిది మాతృక యనదగును ఇందు పాదరసము సర్వసాధారణముగ నూటికి ౮౬ పాళ్లుండునని లెక్కింపబడినది మఱియు నిందు గంధకము ౧౩ ౭౧ భాగములుండెడిని ఇదనేక అపరిశుభ్రపదార్థములుండుటయు, అపరిశుభ్రత లేకుండి కొంతవఱకు స్వచ్ఛతంగ్గియుంటయుం గూడ కలగ ఎఱ్ఱగనుండునది నలుపువర్ణము లోనికింజేరును ముఖ్యముగ నిది స్పానియా దేశములోని ఆల్మాడెనునందునను, కార్నియోలా కడ ఇడ్రియాయందు, మెక్సికో దేశమునందలి న్యూ ఆల్మెడెన్ కడను కాలిఫోర్నియాయందును దొరకుచున్నది దీనిని గుండచేసి వెర్మిలియన్ రంగులందు కలుపుదురు ఆయుర్వేదవైద్యులు క్రమముగ శుద్ధిచేసిన ఇంగిలీకమును, శాస్త్రోక్తముగఁ జేసిన ఇంగిలీకభస్మమును కఠినపథ్యము విధించి రోగులకిచ్చెదరు పథ్యము చాల ముఖ్యము. లేకున్న నపాయము వాటిల్లును. ఇంగిలీకము జాగ్రత్తగ నడపిన సమస్త రోగములు నివారించునని చెప్పబడినది కుష్ఠురోగము మొదలగు సమస్త చర్మవ్యాధులు నివారణమగునని యందురు. దీనికి చనుబాలు, పాలసుగంధి

కషాయము, ఫిరంగిచెక్క, మిరియాలపొడిం గల్పిన నెయ్యి విరుగుడులని చెప్పఁబడినది

ఇంగ్లీషు గోల్డుకోన్పుకాలనీ — అప్పర్గినియా చూడుఁడు

ఇంగువ చెట్టు — లా Ferula assafoetida (రేక Alliacea) ఆంగ్ల. Assafoetida సం హింగు, సూపధూపన, జతునాశన దీప్తరిసుభ్రత, వాసనల ననుసరించి యనేకతరగతుల ఇంగువలు కలవు ఇంగువచెట్టు యొక్క పాలు లేక జిగురు భరతదేశము భోజనపదార్థములుగను, కొంతవఱకు ఆయుర్వేదీయ ఔషధములుగను వాడఁబడుచున్నది వేర్వేఱువిధముల నుపయోగించుటచే ననేక గుణములు గల్గియుండుటచే నెక్కువ యుపయోగములందిఁ బేరది దీనికి విరుగుడులు ౧. మంచిగంధము, ౨. బాదము జిగురు, 3 దానిమ్మకాయ యని చెప్పఁబడినది (ఇంగువ చూడుఁడు)

ఇంగువ — లా Ferula assafoetida, Ferula alliacea ఆంగ్ల Assafoetida సం జతునాశం, జతుఘ్నం హిం హింగు అని పేర్లు (హింగుపత్రముసహా) ఇంగువ భోజనపదార్థములకుఁ బరిమళమిచ్చుటకై చేర్పఁబడునది. ఇది ఇంగువచెట్ల పాలనుండి చేయఁబడుచున్నది ఇంగువచెట్లు కాబూల్, పెషావరు మొదలగు దేశపరిసరముల విస్తారము పెంచఁబడుచుండును దీనికి వయస్సు వచ్చినతోడనే, కొమ్మల కొనలందుండు చిగుళ్లమధ్యమునందు చిన్న ముత్యములవంటి తళతళలాడుకాంతిఁగల్గి, ఇంచుక పసుపురంగు ధాతువుతో పాలుఘనీభవించిన జిగురు వేసవి రెండుమాసములు బయలు వెడలుచుండును దీనింగనిపెట్టి చెట్లక్రిందదావులు, బట్టలు పఱచి గోధుమపిండి, తుమ్మబంక మొదలగువానిఁజల్లి చెట్లకు గంట్లుచేయుదురు చెట్లసతికాయముగ విజృంభించినపాలు కారి, తోడనే బిగియ నారంభించును ఇది ఇంగువపంట దీనిం భద్రపర్చి యనేకవిధముల పలురకముల ఇంగువలను చేసి విక్రయించెదరు ఇంగువలాగు మిక్కిలి ప్రశస్తమైనరకము మంచిపాలనే కొంచెదరు ఇంగువయొక్క యతిశయము దాని పరిశుభ్రత ఇతరపదార్థము లెక్కువ కలియకుండమి ననుసరించి యుండును ఇంగువ లనేకరకములు విక్రయమునకు జేయఁబడుచు నొకటనే పెక్కుపేరుల నందియున్నవి ప్రశస్తమైన ఇంగువ యందు గుణములు పెక్కు గలవు. ఇది యాకలిని గల్గించుననియు, వీర్యపుష్టి, బలము నిచ్చుననియు, ప్రసవించి స్త్రీలకిచ్చిన మైలరక్తమును చక్కఁగ వెడలించుననియు, మూలవ్యాధి రక్తస్రావమును నిలుపుఁజేయును శ్వాసరోగులకు శ్వాసనిచ్చి, విరేచనము వెడలించుననియు, కడుపులోని క్రిములను నులిపురుగులు మొదలగు పురుగులఁ జంపుననియు నారికురుపుల లోని పురుగులఁ జంపుననియు, నీళ్లలోఁ గలిపి పాన్పుపుట్టనొప్పికి నాభిపైపు మిక్కిలి పూసిన నివారించుననియు, స్త్రీలకు గర్భస్రావము గల్గించుననియు చెప్పఁబడినది ప్రశస్తమైన యనేకములు ఇంకఁ గలవు దీనికి దానిమ్మకాయరసము, బాదము, మంచిగంధము విరుగుడని చెప్పఁబడినది ఇంగువయందధమమైనదానికి కారుఇంగువ యనిపేరు దీనికి సంస్కృతము జతుకా, జతుకారీ, హింగునాడికా యనిపేర్లుకలవు ఇది కేవల వైద్యోపయోగమైనది దీని ధూపమువేసి, ఉన్మాదరోగము నివారింపవచ్చుననియు దీనివలన నాభియందుఁ బుట్టెడి విద్రధి యను పేరుగల వ్రణము మానుననియు, మఱియుఁ గడుపులోనిబల్ల, మూలవ్యాధి, ఉబ్బు జాడ్యము, శూలలు నివారణమగుననియుం జెప్పఁ

బడినది సంస్కృతమున వాప్యకా, వాప్పికా, వాప్పీ, వాప్పికా యని పేర్లు దీని చూర్ణ కషాయము కాకజేసి, త్రిదోషములు హరించి, గుల్మరోగము, జలోదరము, ఆమదోషములను, హరించుననియుం జెప్పబడినది

ఇంచుపకులగోత్రము — ఆర్య వైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్య గోత్రములు చూడుడు) ఇంచుపకులగోత్రము ద్వ్యాష్ణేయగోత్రము (౪) దీనిని ఘోటంకకుల గోత్రమనియు నందురు సంస్కృతగోత్రము గోవత్స, గోహాంగణము, ఆపస్తంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణాగ్రగణ్యమాద్యప్రవరఖాండ, శ్రీకృష్ణుడు దేవత, భార్య చంద్రాంబ, ఇంద్రకీలాద్రి తపస్థానము, చంద్రసరస్సు తటాకము, జపము కోటి, దీపములు ౩౦, క్షేత్రసంఖ్య ౨౨, గోదానము, ౨ దుపోక నెలకలువ వ్యాసనీయము..

ఇంటగెలచి రచ్చగెలువవలెను ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇంట పిల్లివలెను, బయట పులి వలెను — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇంట వెళ్లి, ఊళ్లో కుక్కల కడావడి — ఆంధ్రలోకోక్తి.

ఇంటర్ బౌర్సు సెక్యూరిటీస్ — వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము Interbourse Securities ఒకేరీతి (మాదిరిపు) వట్టము గల్గి వేర్వేఱు దేశముల కొకేసమయమున విక్రయింపబడు సెక్యూరిటీ పత్రములు

ఇంటర్నల్ కంబశ్చన్ ఇంజన్ (Internal Combustion Engine) — వీనియందు పెట్రోలు, కిరసనాయిలు, క్రూడాయిల్ మొదలగునవి కాల్పబడునవి ఆవిరి యంత్రములకన్న నెక్కుడుగా పనిజేయును అనుభవజ్ఞులగు యంత్రశాస్త్రవేత్తలు బాయిలర్ ఆవిరి యంత్రములకన్న నివి నూటికేబది రెట్లధికపు పనిజేయుననుచున్నారు మోటారుబండ్లయం దమర్పబడునవి, వాయువిమానములయం దమర్పబడున వీయంత్రములే వీటికి గాస్ఎంజను లనియు నందురు

ఈయంత్రములు రెండు భేదములు కలవిగ నుండును. కొన్ని నాల్గు స్ట్రోకుల సైకిల్ (Four Stroke Cycle) నుపయోగించునవి వీనిని Otto Engines అనియు నందురు ఇంక కొన్నిటి ప్రతి Revolution నకు ఒక్కొక Power Stroke ఉండునవి వీనికి Clork అనియు, Two Stroke Cycle Engines అనియు నందురు ఈ రెండవరకపు ఎంజినులు ఒకటి లేక రెండు గుఱ్ఱముల బలముగల చిన్న ఎంజినులు మొదలుకొని నూరుటన్నుల బరువుగల Fly Wheel అమర్పబడు మూడువేల గుఱ్ఱముల బలముగల (Horse Power) పెద్ద ఎంజినుల వరకుం గూడ చేయబడుచున్నవి సుప్రసిద్ధమగు డీసెలు ఇంజన్ను (Diesel Engines) ఈ గ్యాసు ఇంజనే (Gas Engine) యట వీనిని క్రీ వె ౧౮౮౩ సంవత్సరమున Gottlieb Daimler అను మహనీయుడు వాడుకలోనికిం దెచ్చినవాడట వీనిశక్తి వింతగ అధికపరచిన విధానమునకు Super Charging System అని పేరిడియున్నారు ఇందు Two Stroke Petrol Engines వేఱు విధముగ పనిజేయునవి యని చెప్పబడెనట. వాని యందు ప్రతి రెండు స్ట్రోకులందు Power Stroke ఉండనేరదు. Four Stroke Cycle నందు అట్లుకాదట.

ఇంటర్నేషనల్ డేటులైన్ — డేటు లైన్ చూడుడు

ఇంటర్ నేషనలిజం(International ism) విదేశ బ ధ మైత్రియ స్వదేశాభి వృద్ధిగలదని నమ్మువారి మతము యుద్ధము తగదనియు విదేశవుతగాదాలు అ తర్జాతీయ న్యాయస్థానముల (Intern onal Courts ద్వారా తీర్చుకొని శా తి గాపాడవలయు ని నమ్ము వారి మతము

ఇంటికి జ్యేష్ఠా దేవి, పొరుగునకు శ్రీమహాలక్ష్మి — ఆ ధ్రలో క్తి

ఇంటిగుట్టు ఊరుకట్టు — ఆ ధ లోకో క్తి ఇ ట్టు ఇ టికి బలము ఊరు ట ఊరికి బలము అని యర్థము

ఇంటిదీపమని తాకితె చేయికాలక మానునా? — ఆ ధ్ర క్తి

ఇంటి దొంగను ఈశ్వరుడైనా పట్టజాలడు — ఆ ధ్రలోకో క్తి

ఇంటి పేర్లు ఆ ధదేశము ఇ టి పేరు మను ... వారిపూర్వు ... సి ... గాను నామముయుగను కొన్ని నా పూర్వ ... ఖు కార్యముల రవా ... పౌరుష నామములుగను మ కొన్ని ... గు వారి పూర్వు నా మములగను మరికొన్ని ... వారి పూర్వులతో బ ధము గల ఇతరుదా నామములుగను ను ఇవి అనేకులకొ ... ఒకే పేరు మట త ... చుతరి వారువారు వేర్వేరుగ తెలియ వారికుటు బముల పేరులందెల్పుటగాని పేరులు దక్షిణదేశముల ... పేరును ఇ టిపేరుస్థానమునను తర్వాత తనపేరును చెప్పు వాడుకగలదు దక్షిణదేశమునందు ఇట్టివాడుక యున్నను అచటనచట గ్రామనామము లి టి పేర్లుగ వాడబడుచుంట గాననయ్యెడిని ఉత్తర దేశములందు కుటుంబనామములు ప్రత్యేకముగ గలవు వానిని పేర్లకు బిదప వాడుదురు ఐరోపాదేశములం దు ముఖ్యముగనింగ్లాడు సీములా దిం పేరును Surname అనెదరు ఇది కొల్లింటి Sire name అ గా కు ... ముకు మూలపురు షుడగు ... వాని Sire అని వాడిరి విదే ... ఇ ... Sirnames) ... కు ... వాడ బడుచున్నవి ... లో కొ ... రికి ... పూర్వులు వసి చిన తావులపేర్లు ... ఇ కను వృత్తు ... కొన్నియు, రాముడు ... కొన్నియు పెట్టుడుపేర్లుగ గొని యు N cknames) కాక గలిగియున్న వని ... యుదు ...

ఇ కను ఆ గ ... దేశపేర్ల ... ముకటిలో ... దా ... న్ని ... రక్షణ ... కి ... ఆ ... ఖ ... అభివృద్ధి దవలయు ని ఆతని తరిద ... ... పనుల ... ములనిమ్ము ... గము ... వనామము ... వనామ ...

ఇంటిలో ఈగల మోత బయట నవారీ మోత అంతది — ఆ ధ్ర లోకో క్తి

ఇంటివారుగొడ్డు గేదంటే పొరుగు వారు పాడిగేదెయనెదరా? — ఆ ధ్ర లోకో క్తి

ఇంటివారు వ్రేలుతో చూపితే పొరుగువారు కాలితో చూవుదురు ఆంధ్రలోకో క్తి

ఇంటెరిమ్ డివిడెండ్సు — వాణిజ్య సంబ ధ పరిభాషాపదము Interi n Divi dends అనగ డివిడెండు ముత్తము ప్రకటించు

బడకముందు మధ్యమధ్య (వాటాలకు చెల్లింప నగు) డివిడెండు సొమ్ము చెల్లించుటకు పేరు

ఇంటెస్టెసీ — వాణిజ్యన్యాయ పరిభాషా పదము Intestacy ఆస్తికలవాడు తనఆస్తిం గూర్చి ఎవిధమైన విల్లు (ఉద్దేశ పత్రము) వ్రాయకుండ చనిపోయిన స్థితి

ఇంట్లో తింటూ ఇంటివాసములు లెక్కపెట్టుట — కృతఘ్నుడని భావము ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఇండక్టివ్ మెథడ్ — (Inductive Method) హేతో దేశాను మానము

ఇండస్ట్రియాలిజమ్ — (Industrialism) పరిశ్రమల (Industry) వలన దేశధనము అభివృద్ధి కాగలదనియు కాన industry బల పర్చవలయుననియు నమ్మెడివారి మతము

ఇండియమ్ లోహము — అపురూపమైనది తెల్లగను మెత్తగను ఉండు లోహము దీని కెమికల్ సింబల్ In atomic weight 114 8 atomic number 49 specific gravity 7 42 melting point సెంటిగ్రేడు థర్మామీటరు 176 డిగ్రీలు వేడికని చెప్పబడి ది తగరముకన్న మెత్తని లోహము వాతావరణశక్తి చేతకనిుచి, ఎడిరి చగల లోహము

సిలేసియా లోని ఫ్రీబర్గుపట్టణముకడనున్న గనులలో ఉండు జింకుబ్లేండు యందు కొలుత క్రీ శ 1863 సంవత్సరమున కనిపెట్టబడినది కని పెట్టిన పరిశీలకులు Reich and Richter అను రసాయనశాస్త్రవిదులు

ఇండియాదేశము — తొల్లింటి భరతవర్షము, లేక భరతవర్ష దేశము రానురాను భరత దేశమని బరగుచుండెడిని. ఇం దనేక దేశములు అనేకులగు రాజులచే పరిపాలింపబడు చుండెను (తొల్లింటి రాజ్యములు చూడుడు). వారినుండి మహమ్మదీయుల హస్తగతమై, వారినుండి వేఱ్వేఱు ఐరోపాదేశస్థుల పాల బడి ఎట్టకేలకు బ్రిటీషుప్రభుత్వమునకుం జెరియున్నది ఈ మధ్యకాలములం మహమ్మదీయులనాడు ఉత్తరభాగమునకు హిందూస్థాన మని పేరుకలిగి అది సర్వతా వ్యాపించి దేశమునంతను హిందూ దేశమని విదేశస్థులు వాడసాగిరట దాని నాంగ్లేయులు ఇండియా యని చెప్ప మొదలిడిరి నేటికిని అదియె వాడుకయు డిన్ది దీని కుత్తరమున ముఖ్యమైన ఎల్ల హిమవన్నగశక్తి, క్రిదిమారాబదెసెలంగు సముద్రమే తూర్పుసముద్రమునకు బంగాళాఖాతమనియు (తొల్లింటి రత్నాకరము) దక్షిణదిశనున్నది మహోదధి (దీనిని ప్రాగు హిందూమహాసముద్ర మనుచున్నారు), పశ్చిమమునున్న పశ్చిమసముద్రమున కరేబియా సముద్ర మని ఆంగ్లేయులచే పేరిడంబడినది

ఇండియాదేశము వైశాల్యము పదునేనులక్షల చతురపుమైళ్లని రుంగరు ఇప్పుడు బ్రిటీషు పరిపాలనక్రింద సామ్రాజ్యమై యున్నది ఇంగ్లాండుభూపతి ఇండియాచక్రవర్తి యనంబడు చున్నాడు ప్రపంచమున నిండియాదేశము ఎక్కువ పెద్దది యగు ద్వీపకల్ప మని చెప్పబడు చున్నది పెద్దదేశమగుటయు, అనేక దేశములింగ చేరియుటయు గొప్ప పర్వతపఙ్క్తులు, నగలు వేఱ్వేఱు శీతోష్ణస్థితులం గల్గియుంట భూగోళశాస్త్రజ్ఞు లచ్చెరువాది దీని నొక ఖండముగా జెప్పనగునని వచించియున్నారు ఈమహా సామ్రాజ్యచరిత్ర వ్రాయబడలేదు ఉన్నచరిత్ర పురాణములందు చెప్పబడినది

మూడువైపుల నిండియాదేశము జుట్టిన సముద్రతీర మింతయునిండ నాల్గువేలమైళ్ళు పొడవుండును కాని భూమిలోనికిం జొచ్చుకొనివచ్చి

భాగమోడలకు పూంచి నౌకాశ్రయము నొసంగ తగిన వీలుగలతావు లట్టె కానరావు ఇట్టివి పశ్చిమమున కాంబే సంయుక్తాగ్రగుడము, కచ్ఛి సంయుక్తాగ్రగుడము, దక్షిణముగ మన్నారుసం యుక్తాగగుడము, పాంబన్జలసంధి, పాక్సుజలసం ధియు నై యున్నవి బొంబై రేవు పశ్చిమమున చక్కని రేవుగ నేర్పడియున్నది తూర్పు చెన్న పురికి అట్టి నైసర్గికమైన సహుపాయము లేకు న్నను కృతకముగ నొక నౌకాశ్రయ మేర్పరుప బడినది విశాఖపట్టణపురేవు భూమిలోన నొక త పరం ద్రవ్యవ్యైచి నిర్మించియున్నారు చెన్న పురివైపు తూర్పుతీరమునకు కోరమ డలతీర మనియు, నైఋతిదిశకు మలబారుతీర మనియు పేరిడంబడినది ఇంకను కొన్ని సముద్రతీరపు పట్టణములకడ ఓడలరాపు ఏర్పాటు లేర్పరుప బడియున్నవి

దక్షిణపుదిశను కన్యాకుమారి అగ్రము మళ యాళభూమియగు తిరువాన్కూరురాజ్యమున గలదు ఇట నొక సుప్రసిద్ధదేవస్థానము కన్యా కుమారీదేవిది కలదు సింధుదేశమున మోంజి అగ్రమును (పశ్చిమాగ్రము) డియూ అగ్రము కతియవాడద్వీపకల్పమునకు దక్షిణమునన్నది. సింహళద్వీపమున కుత్తరకోన కెదురుగ కలిమెరి యగ్రమును, మహానదిముఖద్వారమున కుత్తర ముగ పాల్మైరా అగ్రమును కలవు

పర్వతపఙ్క్తులలో హిమాలయమగ్రగణ్యము ఇది ప్రపంచమంతటిలో నెత్తైన పర్వతస్థలి దీని యం దెత్తైన గౌరీశంకరశిఖరము (ఇప్పటి ఎవరెస్టు శిఖరము) ౨౯,౦౦౨ అడుగుల ఎత్తుగలది దీనిని అచటివారు దియోధుంగయనియు ననుచుందురు నేపాలదేశమునకుం బశ్చిమపార్శ్వన కాంచనగంగ (ఇప్పటి కించింజంగ) శిఖరమును కలదు ఇం కను ధవళగిరి, కైలాసశిఖరము మొదలగు శిఖ రము లనేకము లీ హిమవన్నగమున చెప్పందగినవి కలవు. దీనియొక్క శాఖయగుగరళ పర్వతమున గరళశిఖరము, మాంధాతశిఖరము సుప్రసిద్ధ ములు మాంధాతశిఖరముకడ నొక గుహ గలదు సుప్రసిద్ధుడై కృతయుగాన కారభూతుం డై బరగిన మాంధాతచక్రవర్తి తపము బొనర్చి యోగనిష్ఠచేత భౌతికశరీరమును వీడి పవిత్ర స్థలియగు నే ఈకని ఆయార్యస్త్రులు పూజింప బడుచున్నవి హిమవన్నగము ౧,౫౦౦ మైళ్ల పొడవును, అనేక తావుల రెక్కు వతక్కువలతో ౨౦౦ మైళ్ల వెడలుపును కలదిగ జెప్పంబడినది హిమవన్నగముకు దక్షిణమువైపుగగల పర్వత ములలో నాదినున్న పఙ్క్తి శివాలికపర్వతములకు (తొల్లింటి సవాలాఖ్యాంబును సపాదలక్షపర్వతము) లక్షాయిరువదియైదువేల శిఖరములుంట నా పేరు గల్గినది ఇందడవిమృగములు గల అరణ్యములు కలవు హిమవన్నగపాదభూమికి తరై యని పేరు కల ఇది చాలా చెమ్మనేలయు, అనారోగ్య ప్రదేశమునై యున్నది దీనియందిటీవల తోటల నాటియు, వ్యవసాయముల కనుకూలముగ జేసియు బాగుచేయుచున్నారు.

అఫ్ఘనుస్థానమునకు, ఇండియా దేశమునకు నడిమనున్న పర్వత పఙ్క్తికి సులైమాన్ పర్వ తములనిపేరు గీనియం దెత్తైన శిఖరము తక్తి సులైమాన సోలోమోన్సింహాసనమని యర్థము ఇది ౧౧,౩౧౭ అడుగుల ఎత్తుకలది బెలూచి స్థానమునకును ఇండియాకును నడుమ హాలా పర్వత పఙ్క్తి కలదు గంగానది, సింధునది ప్రవాహ ప్రదేశముల నడుమ ఆరావళి (తొల్లింటి ఆదర్శావళి) పర్వత పంక్తి కల దిది ౩,౬౦౦ అడుగుల ఎత్తుకలదని చెప్పంబడినది దీనియం దెత్తైన శిఖరము ఆబు (తొల్లింటి అర్బుదము) శిఖ రము ఇది సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౫,౬౫౦

అడుగుల ఎత్తుకలిగియున్నది. దేశమునకు సుమారుగా తూర్పు పడమరలకు వింధ్య పర్వత పంక్తి వ్యాపించి యున్నది. ఇది దక్షిణ హిందుస్థానపు (ఇప్పటి డక్కన్) పీఠభూమికిని ఉత్తరపు హద్దుగ కాంబే సముద్రాగ్రగుడము నుండియు గలదు. దీనిశాఖలలో కొంకటియను మేఖల పర్వతమున జనించి అరేబియా సముద్రము సంగమించు నర్మదా (రేవానది) నది రేవ కు ఉత్తరపు ఎల్లగానున్నది. దీనియొక్క శాఖయొకటు సైతము పర్వత పంక్తి తూర్పుగానున్నది. తపతీ నర్మదా నదుల మధ్యగా పర్వత పంక్తికి సాత్పుర (సప్తపుర) పర్వతమనియు తపతీ దక్షిణభాగమున గల పర్వత పంక్తికి నార్త్ ఘాట్సు (ఉత్తరపర్వత) అనియు నందురు. దీనికి దక్షిణపు నుత్తర పర్వత పంక్తి యనిపేరు. ఇవియన్నియు వింధ్య విభాగములుగనే యున్నవి.

దక్షిణాపథ (డక్కన్) పీఠభూమికి పశ్చిమపు హద్దుగా పశ్చిమ పర్వత పంక్తి కలదు. దీని నిప్పుడు పడమటి కనుమలు (Western Ghats) అనుచున్నారు. ఇది నర్మదాముఖమున కన్యాకుమారి అగ్రము వరకు వ్యాపించియున్న పశ్చిమాచలము ఎత్తు ఇంచుమించు సముద్రపు మట్టముపై 3,000 అడుగులు. ఈపశ్చిమాద్రి పర్వత పంక్తికిని పశ్చిమ సముద్రమునకును నడుమ ముప్పది లేక నలుబది మైళ్ల వెడల్పుగల తీర దేశము కలదు.

ఇట్టులనే దక్షిణాపథ పీఠభూమికి తూర్పు ఎల్లగ పూర్వాచల పర్వత పంక్తి కలదు. దీని నిప్పుడు తూర్పు కనుమలు (Eastern Ghats) అనుచున్నారు. పూర్వాచల మించుమించు రెండు వేల అడుగుల ఎత్తుకలదిగను, అనేకతావుల అనేక నామములు గల్గినదిగను యున్న పర్వత పంక్తి. పూర్వాచల పశ్చిమాచలములు దక్షిణపు కడను కలని పర్వతములందునను కలియుచున్నవి. ఇట్లు దక్షిణాపథము యొక్క మూడుదిశలను పర్వత పంక్తులుగల్గి త్రికోణాకార పీఠభూమిగ నున్నది. ఇది పెద్దదియగు పీఠభూమి. దీనికిం బిదప చెప్పందగినది మాళ్వా (మాళవ) పీఠభూమి. ఇది వింధ్యోత్తర పాదము నంటియేయున్న త్రికోణాకారమున నున్న పీఠభూమి చిన్నది. ఇది గంగానది తట్టు ఏటవాలు కలది. దక్షిణాపథ పీఠభూమి సముద్రపుమట్టముపై నించుమించు రెండు వేలవరకు అడుగుల ఎత్తు గల్గియున్న భూప్రదేశము.

గంగాది ప్రవహించు సమతలము ఉత్తరమున హరిద్వారము మొదలు తూర్పునకును ఇంచుక ఆగ్నేయముగను వ్యాపించి బంగాళాఖాతముకడనున్న గంగానది డెల్టాకడ ముగియుచున్నది. ఇది ప్రపంచమున గల సమతలములలో గొప్పవాటిలో నొక్కటి. మిగుల సారవంతమై ఫలవంతమై బహుజనవంతమైనది. పిదపం జెప్పందగినది సింధునది ప్రవహించు సమతలము. ఇది ఉత్తరమున హిమాలయపర్వత పాదము పారంభమై దక్షిణముగ పశ్చిమ సముద్రము వరకు గలది. ఇది ఉత్తరభాగము నదికి తూర్పుగా నిసుకప్రదేశము కూడ కలదు. దానికి థార్ అనియు ఇండియన్ ఎడారి యనియు వాడుకనామములు కలవు. ఈరెండు సమతలప్రదేశములు పెక్కు చాలదేశమున కలియుచున్నవి. ఇట్లయ్యు నివి అనగాలు ప్రవహించు దిక్కులకు ఏటవాలుం గల్గియున్నవి. ఇంక దక్షిణాపథ పీఠభూమి కిరుదెసలను పూర్వాపశ్చిమ పర్వతపంక్తులకవ్వల సముద్రమువరకు వ్యాపించిన సమతలప్రదేశములు కలవు. అందు పశ్చిమమువైపు సమతలము వెడలుపు తక్కువయయ్యు గొప్ప సారవంతమగు భూమి. తూర్పుదిక్కు సమతలము అధికమైన వెడలుపు కలది.

నదులయందు గంగానది అగ్రగణ్యము. దీని సరియగుపేరు భాగీరథి (గంగానది చూడుము) పవిత్రవంతముగ నెంచంబడుచుండుటయేగాక వ్యవసాయములకు జీవకళకొసంగి ఓడలు నడువదగినదిగ నున్నది. ఇంగిలసుప్రసిద్ధము తరువాతఁ జెప్పఁదగినది బ్రహ్మపుత్రానది. హిమాలయపర్వతపఙ్క్తి కవ్వలంబుట్టి ఒక పొడవైన లోయగుండా సాంపూనది యని పేరంబరగుచు తూర్పుదెసగా ప్రవహించుచు దిహాంగుననదిగ గల్పుకొని ఆసాముదేశము ప్రవేశించుచో పాయలుగ చీలును. పశ్చిమశాఖకు కోనై యనియును, తూర్పుశాఖకు నుగ్గా యనియును, మధ్యశాఖకు బ్రహ్మపుత్ర యనియును నామములంగల్గి, పైశాఖ గంగానదితో కలసి పద్మానది (పుద్దా) యను పేరను, పైశాఖ సురమా నదితో కలసి గంగతోసహా బంగాళాఖాతము నంగముగలుచును. గంగానది పొడవు ౧,౫౬౦ మైళ్లు, బ్రహ్మపుత్రానది ౧,౮౦౦ మైళ్లు పొడవనియు, వెల్లువలకాలము ఎక్కువ అపాయకరముగ నుండునియు ప్రవాహము ఎక్కువ వడి గల్గి యుండునియు చెప్పఁబడెను.

గంగానది గంగోత్రికి చుట్టువ్వల గోముఖ హిమనిలయమున భగీరథాశ్రమస్థానమున జనించుచున్నది. గంగోత్రి సుప్రసిద్ధతీర్థము. ఇట ఊదారంగు బంగారురంగు కమలములు గల సరస్సుగుండా పరియుచుండు. హిందువులకుఁ బవిత్రవంతమగు మహానది దీనిని నిరసించుటయే విధిగా తలంచు క్రైస్తవులుసైతము పరిశీలనల వలన తేలిననిజము నీటియందు క్రిములు ఉండ నేరవను సిద్ధాంతమును కాదనలేక మానముద్రం బూనుదురు. గంగానది కుత్తరమునందు యమునానది, గోగ్రానది, హిమవన్నగము నుండియు వింధ్యనుండి శోణభద్రను, ఇంక నితర తావులనుండి సరయు లేక రామగంగ, గోమతి, గండకీనది, కుశీనదుల నుపనదులుగను, దక్షిణముననుండి టోన్సునది, కర్మనాశ నదుల నుపనదులుగను తనయందు చేర్చుకొనుచున్నది. వింధ్యపర్వతమున జనించు చర్మన్వదీ (ఇప్పటి చంబల్) నదియును, వేత్రవతీ (ఇప్పటి బేత్వా) నదియును యమునానది కుపనదులై యుండుచున్నవి. ఆనోన్నునదికిఁ బూర్వపుఁ పేరు తమసానది.

గంగానదియు, బ్రహ్మపుత్ర శాఖయుంగలసి పద్మా (పుద్దా) నది యైనదని మున్నువివరింపఁబడినది. అది కోనైనదితో గోవాలేండుకడ సంగమమై నడచును. భాగీరథిగంగ యుక్క దిగువభాగమున త్రివేణియను గ్రామమున గంగ మూడుగ చీలును. దీనిని ముక్తవేణియని యందురు. అలహాబాదు నగరమందున్న ప్రయాగ (ఇప్పటి దారాగంజి) కడ త్రివేణి యుక్తవేణి యనియు, ఇట సరస్వతీనది యంతర్వాహినియై గంగయందుఁ జేరునియుఁ జెప్పఁబడినది. కలకత్తా ప్రక్కనుబడి ప్రవహించు గంగానది శాఖకు హుగ్లీ యనిపేరు. ఇది బంగాళములోని హుగ్లీ పట్టణమునంటి ప్రవహించుట నీపేరు వాడుకయైనదిగాని పూర్వపుపేరు తెలియుటలేదు. గంగా బ్రహ్మపుత్రలు చేర్చిన గొప్ప డెల్టా ప్రపంచములో పెద్ద డెల్టా యని చెప్పఁబడినది. దానికవ్వలనున్న చిన్నచిన్న లెక్కలేని దరిదరినే కనుసమీపమునందున్న దీవులన్నియుంగలసి సుందరవనము (Sunderbuns) అనంబడుచు అనారోగ్య ప్రదేశముగను, పులులకు మొసళ్ళకు నునికిపట్టుగను, వేటలతావుగను ఉన్నది.

పిదపఁ జెప్పఁదగినది సింధునది. ఇది ఇండియాలో పెద్దనది. ౧,౮౦౦ మైళ్ల పొడవుగలది. టిబెట్టుదేశమునందలి హిమవన్నగ కైలాసశిఖర పశ్చిమదిశను రావణహ్రద (రఖస్తల్) సరస్సున కవ్వలి కొండసేలల నీటియూటలందు జనించి,

పశ్చిమవాహినియై నడచును శతద్రు (ఇప్పటి సట్లెజి) నదియు ఈ కొలనే జన్మించునది కాశ్మీర దేశముజొచ్చి దక్షిణవాహినియై యనేక చిన్న ప్రవాహములం గల్పుకొని బలపడి పాంచాల దేశముంజొచ్చి దక్షిణవాహినియై యెనవకులం గల్పుకొని సింధుదేశముగుండా నడచి పశ్చిమ సముద్రమున సంగమించును దీనికి పశ్చిమమున ప్రధానమగు ఉపనది కుభా (ఇప్పటికాబూల్నది) నది యు బయుచున్నది పూర్వమం గలియు నవలు ౧ రవి (ఇప్పటి రావీనది) దీనికి కను వేత్వేయు ౪ నము ౨ ఐరావతి పరూష్ణి హైమవతి యను నామములు వాడంబడినవి ౨ విపాశానది (ఇప్పటి బీయాస్), ౩. అశిక్ని (ఇప్పటి చీనాబునది) ౪ వితస్తానది (ఇప్పటి జీలమ్నది) ౫ శతద్రు (ఇప్పటి సట్లెజి) యను నదు లైదింటిని గల్పుకొనుచు ఈయైదు నొకటి నొకటి సంగమించి యొక ప్రవాహమే సింధునది యొక్క సంగమించు చుదు అద్దానికి పంచనదమని పేరయ్యెను సింధువనిన సముద్రమని యర్థము ఎక్కువ వెడలుపు గలిగియుంట నిపోకియు డి రని తోచెడిని ఇట్టి గభీర నామరూపములం గల్గిన యీనది ఎక్కువ గొప్పదైనదికాదు పురాణ ములదిగి నదమని చెప్పంబడినది

గోదావరి లేక గౌతమీనది నాశికాత్ర్యం బకముకడ జన్మించి, నైజామురాజ్యముగుండా నడచి భద్రాచలము, రాజమహేంద్రవరముల ప్రక్కంబడిజని బంగాళాఖాతమున సంగమించును. దీనికి వరద మంజీర మొదలగు నుపనదులు కొన్నిగలవు. కృష్ణానది వేణీనదితోం గలసి కృష్ణవేణీ లేక కృష్ణానది యనంబరగుచు బెజవాడ ప్రక్కంబడిచని బంగాళాఖాతమున సంగమించును తుంగభద్ర ఉపనదియై దీనియందు కలియును. తుంగానదియు, భద్రానదియుంగలసి తుంగభద్రా నదిగ పేరందినవి కావేరీనది దక్షిణదేశమును ఫలవంతముగం జేయుచున్నది. మహానది మధ్య రాష్ట్రములగుండా ప్రవహించి కటకముం జొచ్చి నడచి, ఛండీబాలేశ్వరముకడ సంగమించును గోదావరి పొడవు ౯౦౦ మైళ్లు కృష్ణానదిపొడవు ౮౦౦ మైళ్లు, కావేరి ౪౭౦ మైళ్లు మహానది పొడవు ౫౨౦ మైళ్ళు

భరతదేశమునవర్ష వాయువులు (Monsoons) రెండుగ నున్నవి నైఋతిదిశనుండి వీచు వర్ష వాతమొకటియు, ఈశాన్యదిశనుండి వీచు వర్ష వాతమొకటియు వర్షములం గురిపించును మే నెల మొదలు సెప్టెంబరునెలకు ఈశాన్యదిగ్వర్ష వాతమును, అక్టోబరుమొదలు మార్చినెలవరకు వాయవ్యదిగ్వర్ష వాతమును వేత్వేఱు తావులందు వర్షముల గురిపించును ఆంధ్రదేశమున రెండును అందు ముఖ్యముగ నిశాన్యదిగ్వాతము వర్షింపం జేయును హిమాలయ దక్షిణపు ఎట వాలు ప్రదేశములందును బ్రహ్మపుత్రానది ప్రవహించు లోవయందును, వర్షమధికము కురియును అచటి కాశీపర్వతములందు, అందు ముఖ్యముగ చిర్రాపుంజి యనుతావున నేటేట ౫౨౩ అంగుళముల వర్షము గురియును ఇది ప్రపంచమున నెక్కువ వర్షము కురియు తావని చెప్పంబడి ది ఇత్తావు అసాముదేశములోనిది పశ్చిమసముద్ర తీరమున వర్షమధికము. అందు మహాబలేశ్వరపు కొండలందు ౨౮౦ అంగుళముల వర్షము కురియును తూర్పుకనుమల కవ్వలి సముద్రతీర ప్రదేశములందు వర్షము తక్కువగా కురియును ఆదర్శావళి (ఆరావళి) పర్వతపశ్చిమ భాగమున వర్షము బొత్తిగా తక్కువకురియును. దక్షిణాపథ తూర్పుతీరప్రాంతమున ఈశాన్య దిగ్వాతవర్షములును, పశ్చిమతీరముల నైఋతి నైఋతిదిగ్వాత వర్షములును ముఖ్యములు. బొంబై ప్రాంతముల నేటేట ౭౦ అంగుళములును, కలకత్తాయందు ౬౬ అంగుళములును, చెన్నపురి

ప్రాంతమున ౧౦ అంగుళములును, ఢిల్లీప్రాంతముల ౨౫ అంగుళములును సింధుదేశోత్తరభాగమున రెండంగుళములును, ఏటేట వర్షించుచున్నదని లెక్కింపబడినది. శీతోష్ణస్థితియు వర్షములం బట్టి చాలవరకుండునుగదా. బంగారు, వెండి, రాగి, తగరము, సీసము, తుత్తినాగము, రత్నములు, రాక్షసబొగ్గు, కలవు. దేశమున కలవు. సముద్రతీరములందు సముద్రలవణమును చేయుచున్నారు. హిందూస్థానపు భాగములందు సైంధవలవణము వాడుచున్నారు. రాజపుత్రస్థానములోని సాంబారు (ఉప్పునీటి) సరస్సునుండి సముద్రపునీటిను వలెనే ఉప్పును జేయుచున్నారు. దీనికి సౌవర్చలవణమని పేరు. సింధుదేశపు గనులందు దొరకునదే సైంధవలవణ మనబడును. భరతదేశపు భూముల దన్నిటాపులందు నుదకస్వాస్థ్యము మూడనేని అన్ని పంటలు పండుచున్నవి. వర్షానుకూలము లేనప్పుడు కాల్వలగుండ నదీజలములఁ బ్రవహింపఁజేసిగాని భూములను ఫలవంతముగఁ జేయు ప్రయత్నములు చేయబడుచున్నవి. ఇంకను పంటచెర్వులందు నీటినినింపి పొలములకుపయోగించుటయుంగలదు.

దేశమున వంశపరంపరలనేక జాతులవారు కలరు. అనేకభాషలను మాట్లాడువారు అనేక మతములవారు గలరు. జాతులందు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్యజాతులును భాషలందు హిందీ, ఉరుదు, ఆంగ్లము, తెలుఁగు, అరవము, బర్మా భాషలును, మతములందు హిందూ, మహమ్మదీయ, క్రైస్తవ, బౌద్ధ, జైన, మతములు, వాని అంతర్భేదములును వ్యాపించియున్నవి. బాటలు, ఇరుకుబాటలు బాగుగనే యున్నవి. దేశము బ్రిటీషుప్రభుత్వ పరిపాలనయందున్నది.

రాజకీయముగ పరిపాలన విధానమునుండి ఇప్పటి ఇండియాదేశమును ౧ బ్రిటీషు ఇండియా యనియు, ౨ ఫ్యూడేటరీ ఇండియా యనియు, ౩ ఇండిపెండెంటు ఇండియా యనియు, ౪ ఫ్రెంచి ఇండియా యనియు ౫ పోర్చుగీసు ఇండియా యనియు నైదుగా చెప్పవచ్చియున్నారు. బ్రిటీషు ఇండియా యన చక్రవర్తిగారి రాజప్రతినిధియగు వైస్రాయి ద్వారా పరిపాలింపబడుచున్న దేశభాగము. ౨ ఫ్యూడేటరీ ఇండియా యన బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారి వైస్రాయి ఇండియాప్రభుత్వపు రక్షణక్రింద స్వదేశీ భూపతులచే పరిపాలింపబడుచున్న స్వదేశ రాజ్యములు. ఇవి హైదరాబాదు రాజ్యము, మైసూరు రాజ్యము, కాశ్మీరరాజ్యము మొదలగు రక్షిత సంస్థానరాజ్యములు. ఇవి దేశమున పెక్కులు గలవు. కొన్ని వైస్రాయి క్రిందను కొన్ని గవర్నరులక్రిందను ఉన్నవి. ౩ ఇండిపెండెంటు ఇండియా యన నేపాళరాజ్యము భూటాను రాజ్యము వంటి స్వతంత్ర రాజ్యములు. రెండును ఇవి రక్షిత సంస్థానములుకాక స్వతంత్రరాజ్యములై యున్నవి. ౪ ఫ్రెంచిఇండియా యనఁ పుదుచ్చేరి ప్రోవిన్సు యానాము, కారికాలు, చందనాగోరు మాహె లైయున్నవి. ౫ పోర్చుగీసు ఇండియా యన గోవా ప్రోవిన్సు (డామన్ ద్వీపముసహా) డయ్యూ, డామనులై యున్నవి. వీటిని గూర్చి ఆయాశీర్షికలఁ గననగును. (భరతదేశము చూడుఁడు)

ఇండివిడ్యుయలిజమ్ — (Individualism) కేవల సాంఘికములుగఁ గాకుండ ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగ ప్రతి మనుష్యునకు కర్మ స్వాతంత్ర్యము మనటుల ధర్మము, సమ్మతము. ఇది రాజకీయ మతము.

ఇండుప (కాయలు లేక గింజలు) చెట్టు — లా. **Strychnos potatorum** ఆంగ్ల. **Clearing-nut tree** సం. **అంబుప్రసాద, కతక.**

దీని కాయలలోని గింజలను ఇండుపకాయ లనియు ఇండుపపిక్కలనియు చిల్లగింజ లనియు కూడ వాడుచున్నారు. అరగదీసిన గంధము జిగటగ నుండును. నీటిని దలి ఖురదనుగట చేయును. మేహశాంతి వీర్యపుష్టి యను కల్లు తొలువు రోగమును అగ్నిమాంద్యము గ్రహణి మూత్రకృచ్ఛ్రము లను నివారించును. పాలతో గన్ని తినుచు డిన ఇంద్రియ నష్టమును మాన్పును. కాయల కూరను కొందలు తినదరని తెలియుచు ది. ఆది కఫత్వము రక్తపైత్యము క్షయ నేత్రరోగములు మేహము ఏమేహము విష దోషములు హరించును. విరేచనబద్ధము చేయును. ముదిరి కాయల చూర్ణము కవము ము గ్ర చగర్ణము గలద.

ఇండెంటు — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము. Indent దీని order అనియు నందరు. ముఖ్యముగ విదేశ వర్తకులు తమ నిలిత్తము వలయు రకులగొని పంపుమని తమకోల్లతో ధరలతో లుపు తమను ఇచ్చుటయు దేశములో డచు వానికి అగరనియు వాడుచునారు.

ఇండెక్సు నెంబర్సు — (Index Numbers) వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషా పదము.

ఈ ఇండెక్సు నెంబరును ఒక దేశము కి సంవత్సరమున ధర ప్రమాణము (Pr ce Level) ను తెలుపుటకు ఉపయోగింతురు. ఈ అంకెలను ప్రతివత్సరమును లెక్కగట్టుదురు. ఈ లెక్కలను బట్టి వెనుకటి సంవత్సరముకంటె వస్తువులధరలు పెరిగినదియు తరిగినదియు గ్రహింపనగును. ఈ ధరలను బట్టి వర్తకము నడచుచుండును. వెనుకటి సంవత్సరపు ధర నూరు (౧౦౦) అనుకొని ఇప్పటి ధర నూటికింత పెరిగినదియు, లేక తరిగి నదియు జెప్పుదురు. ఇప్పుడివ్వాను ఏని యుపయోగము ఎక్కువగ గల్గుచున్నది.

ఈ నెంబరును గనుగొను మార్గములు నాలుగు. ౧ గటు ధర తెలిసికొనుట (S mple Average) అన్ని వస్తువుల ధరలను వరుసగ వేసి కూడగా వచ్చిన మొత్తమును వస్తువుల సంఖ్యచే భాగించగా వచ్చిన అంకె. ౨ ప్రతి ధర యొక్క స్క్వేరు రూటు (Square Root) ను తెలిసికొని వానినుండి సగటు ధర కని పెట్టుట. ౩ ధరలన్నియు నాలుగు పైనను ను డియు క్రమముగా హెచ్చుచు వరుసగ వేసి వానిమధ్యనున్న ధరను దీనిని చో ది గా సగము ధరను చెప్పుదురు. ౪ దీనిని (We ghted Average) అందురు. సామాన్యముగా దీసికొనిన వస్తువులకన్న యోగమున ముఖ్యమైన వస్తువు కొన్నియుండును. ఉదా ఉప్పు వస్త్రములు మొదలగునవి తక్కిన వస్తువుల కన్నను ఎన్నిరెట్లు ముఖ్యమైనదో తెలిసికొని అన్నిసారులా ధరను ట్లిగోర్చిన దంగను సికొనగు. ఈ విధానము తగా వాడుకలో లేదు.

ఈ అంకెలను ప్రభుత్వము యు ప్రకటించుచుండును. ఎకనామిస్టు (Economist) మొదలగు పత్రికలు కూడ ప్రకటించుచుండును. రెండు సంవత్సరముల ధరలను పోల్చిచూచునప్పుడు మొదటి వత్సరమున్న రకముల వస్తువులు తీసి కొనిమొదటి సంవత్సరము కూడ వన్ని టినే అంత పరిమాణముగల వానినే తీసికొని ధరలు నిర్ణయింపవలెను. ఈ అంకెలిట్లు వాడ బడుచున్నను సరియైన ధర ప్రమాణమును తెలుపజాలుట లేదని చాలమంది సందేహించు చున్నారు.

ఇండెమ్నిటీ — వాణిజ్యసంబంధపరిభాషా పదము హామీయని యర్థము. Indemnity- ఒకరివలనైన లేక ఒకరివలనైన వేరొకరు హామీ యిచ్చునని పూచీపడుట అట్టిదానికై వ్రాసిన పూచీపత్రమునకు Indemnity Bond అని పేరు

ఇండో చైనీ స్వేచ్ఛ లా — (ద్వీప కల్పము) ఆశియాఖండము బంగాళాఖాతము నకును చీనాసముద్రమునకును నడుమ నున్న ద్వీపకల్పము వరిపంట ఫలవంతమైన కొండలోయలు గల భూమి. గొప్ప గొప్ప ఎనిమ్మ అరణ్యములు కలవు. గటపరచాచెట్లు కో చెట్లు మొదలగునవి యున్నవి. నల్లమందు వర్తకమును సమృద్ధిగా కలదు. ఇది అన్నిటి బర్మా గోవను స్యామ్ పాక్‌స్టేట్సు సయాం దేశము గుర్ జిస్ ఆస్ట్రేలియా అనా దేశము ఫ్రెంచికొచ్చిన్ సినారాష్ట్రము కొచ్చిన్‌చీనాదేశము మలయాపెనిన్సులా కలసి దేశభూమి కీపే ఇడియునారు (ఆ పూ. డు)

ఇండోపార్థియను నృపతులు — (లేక పహ్లావ భూపాలురు) వీరు శకవంశ నృపతులకు బదులు క్రిపి లేక అరాకోదేశమునుండి బరగి పాంచాలదేశభాగముల నేలినవారు. వీరి పాలనము క్రీ పూ ౧౨౦ మొదలు ౧౦౮ వరకు నలువదిరెండు సంవత్సరములు. వీరు ౧ గొండోఫారిస్ ౨ అబ్దాగసేస్, 3 అర్తాగ్నీస్ ౪ అర్సాకీస్, ౫ పకోరిస్ ౬ సనబరిస్ అను వార్లురు. వీరు రాజప్రతినిధులద్వారా ఏలినవారుగాని స్వంతముగ పరిపాలించినవారు కారు

వీరిలో కడపటినృపతిని కుజల్కాడ్ఫిసేస్ అను పేరుగల కుషానునృపతి తోడించి పదభ్రష్టునిగ నొనర్చి వీరిపాలన యంతమయ్యెను (క్రిపిదేశము చూడుడు)

ఇండోశాఖ క్షత్రియులు — పురవరశాఖ క్షత్రియులు చూడుడు

ఇండోసిథియను నృపతులు — శకవంశ నృపతులు చూడుడు

ఇందీవరాక్షుడు — గంధర్వుడు. ప్రభువు తండి నలనాభుడు. అక వసూధిని ఒక ఋషివద్ద మాయోపాయమున నాయుర్వేదాభ్యాసము చేసి పిదప నాతని బరిహసింప నాయన యలిగి రాక్షసత్వము నొందునని శపించెను. నాపాపము వసూధినీసుతుడగు స్వరోచివలన విముక్తి యయ్యెనని చెప్పబడినది. ప్రశంస మార్కండేయపురాణమున గలదు

ఇందుమతీదేవి — విదర్భ రాజపుత్రిక భర్త అయోధ్యాపురాధీశుడగు అజమహారాజు. కుమారుడు దశరథమహారాజు. మనుమడు శ్రీరాముడు

ఇందుర్తిసీమ — కృష్ణా గుంటూరు మండల భాగముల వ్యాపించియుండెను. ఇప్పుడిది సీమ యని భావము

ఇందువరి గోత్రము — కథ లేక విద్యాగిరాయి చూడుము

ఇందుక్ష్వేడ న్యాయము-చంద్రుడు, విషము (హాలాహలము) ఒకేచోటిని పాల సముద్రమున జనించినవైనను చంద్రునకు, విషమునకు నేపోల్కియు లేక పరమేశ్వరుడు చంద్రుని శిరమునధరించి విషమును మ్రింగక, ఉమియక గళమున నిర్బంధించి యుంచెను

ఇందూరు సంస్థానము — దీనిని హోల్కారుల్స్ టెరిటరీలనియు నందురు. నర్మదానది కిరుప్రక్కలను వ్యాపించియున్న రాజ్యము. రాజ్యమున నల్లమందధికముగ నుత్పత్తి యగుచున్నది. వైశాల్యము ౮,౦౦౦ చతురపుమైళ్లు. రాజ్యమున గొండజాతివారగు భీలుజాతివారు

విస్తారము కలది. మూలపురుషుఁడు రైతనియు, క్రీ. శ. ౧౭౦౩ లో జన్మించినవాఁడనియు చెప్పఁబడినది. ఇండోర్పురము రాజధాని (దీని తొల్లింటిపేరు ఇందూరు) దేశమునందు వింధ్య పర్వతములు కలవు (సెంట్రలిండియా ఏజన్సీ సంస్థానములు చూడుఁడు) సుప్రసిద్ధదాత, నిర్మాత యగు అహల్యాబాయి (మహారాజ్ఞి) ఈసంస్థాన రాజ్యమేలిన ధర్మాత్మురాలు.

ఇంద్రకంటి విశ్వపతిశాస్త్రి — కవులలో నాధునికులందుఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. బ్రాహ్మణుఁడు. తెలఁగాణ్యశాఖ. రచించినది నారాయణమానస మను వేదాంతగ్రంథము.

ఇంద్రకీలాద్రి — (పర్వతము) బెజవాడ చూడుఁడు.

ఇంద్రకౌశికగణము — ఇది విశ్వామిత్ర సంతతిలోని గణము. ఇందు గోత్రములు మూఁడు కలవు. ౧ ఇంద్రకౌశిక, ౨ కౌశిక, ౩ ఇంద్ర అనునవి. వీనికిప్రవర విశ్వామిత్ర, ఇంద్ర, కౌశిక.

ఇంద్రకౌశిక గోత్రము — ఇంద్రకౌశికగణము చూడుఁడు.

ఇంద్రగయ — మధ్యరాష్ట్రములందు జబ్బల్‌పూర్‌నకు దగ్గర నర్మదానదీతీరమునఁ గల మార్బిల్‌రాక్సు అనఁబడు తావునఁ గల స్నానతీర్థము. ఇది ఇంద్రగయ యని చెప్పఁబడుచున్న పిత్రర్చనస్థలము. ఇప్పుడు భేరాఘాటను పేరఁ బరగుచున్నది (గయ చూడుఁడు).

ఇంద్ర గోత్రము — ఇంద్రకౌశిక గణము చూడుఁడు.

ఇంద్రచాపలక్షణపరీక్ష — కాలవిజ్ఞానశాస్త్రమునందు చెప్పఁబడిన పరీక్షలలో నొకటి. (కాలవిజ్ఞానశాస్త్రము చూడుఁడు.) ఇంద్రచాపమును అరివిల్లు లేక, ఇంద్రధనస్సు నియు గూడ ననుట గలదు. ఇంద్రధనస్సు సర్వసాధారణముగ వర్షయోగచిహ్నముగ తలంపఁబడుచుండును. ఇది యనేకములగు చిత్రవర్ణములతోఁ గూడి యుండును.

౧ పసుపుపచ్చ, ఆకుపచ్చ, నీలము, తెలుపు, ఎఱుపు వర్ణముల నింద్రచాప మగుపడినను, మేఘములం దావర్ణముల జాడలు దోఁచినను చక్కఁగ వర్షించి పంటలు సుభిక్షముగ పండునని యు ౨ వాన కురియుచు మెఱుపులు గల్గియుండుతఱి పగటియం దింద్రధనస్సు తూర్పు నుండి ఉత్తరమునకుఁ గాని, పడమటినుండి దక్షిణమునకుఁ గాని, కన్పించిన సుభిక్షము రానున్న ట్లెఱుఁగవలెననియు, ౩ అధికవర్షము కురియుచుండుతఱి రాత్రియందు ఎఱ్ఱనిరంగుగల మెఱుపు చంద్రునకు, ఇంద్రధనస్సు, గాన్పించిన భూపతులకుఁ గీడనియు, ౪ రాత్రియం దేదిక్కున నింద్రచాపము దోఁచునో ఆదిక్కున ప్రజలకుఁ గీడనియు, ౫ ఇంద్రధనస్సు పచ్చరంగును ప్రధానముగ గల్గియున్నయెడల ప్రజలకుం గీడనియు తెల్లగ నున్నయెడల దేశమునకుం దుర్దశ గల్గుననియు ౬ వర్షము కురియునపుడు సాయంసంధ్యాకాలమున వాయువ్యదిశయందు నగ్నిహోత్రమువలె ఇంద్రచాపము తోఁచుటయు, చంద్రబింబము అగ్నిరంగున నుండుటయు పాలకపాలితుల కిర్వ్వరకు గీడనియు, ౭ జ్యేష్ఠాషాఢశ్రావణమాసములందు పడమటిదిక్కున నింద్రధనస్సు కన్పించిన వర్షము లుండవని యెఱుఁగవలయు ననియు కాలవిజ్ఞానమయుఁడు తెల్పియున్నాఁడు.

ఇంద్రజిత్తు — రక్కసుఁడు తండ్రి రావణభూపతి తల్లి మండోదరి. నామధేయము మేఘనాథుఁడు. ఇంద్రు నొకతరి సంగరమున జయించుటంజేసి ఇంద్రజిత్తని ప్రఖ్యాతి కలిగెను. అతి మాయకాఁడు. గొప్ప తపం

బొనర్చి పదునాల్గువత్సరములు నిద్రాహారముల నెఱుంగనివానిచేతంగాని హతుఁడుగాకుండ వర మందినవాఁడు రామాయణ యుద్ధమున శ్రీరామ సోదరుండగు లక్ష్మణునిచే నిహతుడయ్యెను. లక్ష్మణుఁడు నిద్రాహారములు మానినియు, యాతనినిద్ర నాయనధర్మపత్ని (జనకమహారాజు కూతురు) ఊర్మిళాదేవి యనుభవించుచు నౌ ననియుం జెప్పఁబడినది ఇంద్రజిత్తు సింహళము నందలి కుంభిలయనంబడుతావున యాగమొనర్చె నని చూపుచున్నారు (లంకా రాజ్యము చూడుఁడు).

ఇంద్రద్యుమ్న (సరస్సు) ము — ఉత్కలదేశమున పూరీ (జగన్నాథము) యందు ఇంద్రద్యుమ్న నగరమునందు జగన్నాథస్వామి విడిదిగృహముకడనున్న యొక సరస్సు ఇది యా మహారాజుచే త్రవ్వింపఁబడినదని తలంపఁబడు చున్నది అతండు దానమొనర్చిన గోవుల త్రొక్కిడిచే నైనదని వ్రాసియున్నారు

ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు — ఒకమహారాజు ఉత్కలదేశమున, జగన్నాథమున ఇంద్రద్యుమ్న నగరము విడిదిగృహము దేర్పఱచి చిరవాఁడు గొప్ప విష్ణుభక్తుఁడు. మహాదాత. ఇంద్రద్యుమ్నము మాడఁడు తండ్రిపేరు సుమతి పితామహుడు భరతుఁడు ప్రపితామహుఁడు ఋషభుఁడు ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు అగస్త్యునిచే శపింపఁబడి గజేంద్రమోక్షణకథయందు గజేంద్రుఁడై, తర్వాతిజన్మమున జని చి విష్ణుదేవునిరక్షణ దెనం నని చెప్పఁబడినది

ఇంద్రపురము — సంయుక్తరాష్ట్రముల లోని బులాంద్‌షహార్ జిల్లా అనూపషహార్ భాగములోనిది భాయి అనంబడుతావు వాయువ్య దిశగా నైదుమైళ్ల దూరమున నిప్పుడు ఇందో రనంబడుచున్నది. క్రీ. శ. ౪౬౫ సంవత్సరమున స్కంధగుప్తుని శాసనముల పేర్కొనఁబడినది నందగిరికృత శంకరవిజయమున చెప్పఁబడిన ఇంద్రప్రస్థమనునది ఢిల్లీలోని ఇంద్రప్రస్థమునకు సరిపోవుటలేదు ఈ ఇంద్రపురమునకు సరిపోవు చున్నది కాన ఆనందగిరి పండితుఁడు పొరబడి యుండవలెనని తోచెడిని

ఇంద్రప్రమద గోత్రము — వశిష్ఠ గణము చూడుము

ఇంద్రప్రమితి — ఋ ౧ వేదవ్యాసుని శిష్యుఁడగు పైలునికి శిష్యుఁడు ఋగ్వేదసంహితను చతుర్విధ మొనర్చెను. పండితుఁడు ఇతని శిష్యులు ౧ భామ్కలుఁడు, ౨ బోధ్యుఁడు, 3 యాజ్ఞవల్క్యుఁడు, ౪ పరాశరుఁడు, ౫ మాండూకేయుఁడు, ౬ అగ్నిమతి యను వారలు

ఇంద్రప్రస్థ దేశము (ఢిల్లీసీమ) — ఇంద్రప్రస్థపురమిప్పటి ఢిల్లీయగుట నాప్రాంత దేశమింద్రప్రస్థదేశమనుట తెల్లము కొల్లంటి కాలము నదేశమునకు నిగమబోధ యనియు వాడుకయుండినట్లగపడును తొల్లి యుధిష్ఠిర మహారాజు కాలమున నిగమబోధి ఘట్టమనఁబడిన యమునానదియందలి స్నానముల రేవిప్పటికి నాపేరం బరగుచు సలీమ్‌ఘడ్ కు సమీపము నంగల నిగంబోధి ద్వారమనఁబడు నగరద్వారము కడనున్నది యుధిష్ఠిరప్రతిష్ఠితమగు శివలింగము (నీలఛత్రీ) నేటికి నచ్చేయున్నది ఇట నా మహారాజొక గొప్ప హోమము మొనర్చెనందురు. ఇంద్రప్రస్థపురము తొల్లింట ఖాండవవనమగుట నీదేశమునకు ఖాండవప్రస్థమనియుం బేరుండెను ఢిల్లీపురమున తొల్లింట పాండవులకోట యుండిన తావునకు ఇంద్రపాట్ అనియు, పురానా ఖిల్లా యనియు ననుచున్నారు ఇది రాజసూయయాగ మాభూమిని మొనర్చినతావందురు ఇంక నిట

రాజ్యపాల మొసర్చిన పృథ్వీరాజు కోటయుండిన తావు కుతుబ్ మినారు కడకు లాల్కిలా యనం బడుచున్నది. ఆయాగ యజ్ఞశాలయందు మహమ్మదీయుల యధికారకాలమున నొక మశీదును గట్టిరి. తక్కిన కట్టడములలో నొక్క జయపూరు మహారాజగు జయసింగు నిర్మించిన నక్షత్రశాల తప్ప తక్కిన కట్టడములు రమారమి తరువాతవే. ఇంద్రప్రస్థమునకు ఖాండవప్రస్థమనియు, వారణావతమనియు బృహస్థలి యనియు గూడ పేర్లు గాడంబడినవి. సామతపాచకము చూడుము.

ఇంద్రబిలము (ఇంద్రశైలగుహ) — మగధదేశమున రాజగృహమున కాగ్నేయ దూరమందున్న గిరియెక్ నెడు పర్వతము ఇది కందని లైడ్లే (Laidlay) యనిగలగుడు తెల్పి యున్నాడు. ఇది బైపురా రాజమున పర్వతము వడనాదీశము ఇట్లే గిరియెన్నడి వాద్యగామమున్నది. పర్వతశిఖరములలో నొకదానిపై జరాసంధుని యునుగ తాపు హసన్పూరానుగ బల వాద్యకట్టడము కలదు. ఇది ఏమును గామమొక ఆఫ్రో బెంగాల్ నాగపూర్ రైలువే గోమాలైనుపై ఆధారమునగల.

ఇంద్రభోగపురుగు — ఆరుద పురుగు చూడుము.

ఇంద్రలుప్తము — ఇది యొక రోగము. దీనిని ఖలతి యని సంస్కృతమున బల్కెదరు.

ఇంద్రసావర్ణికమనువు — పదునాలుగవ మనువు. ఇతడు తండ్రి, తల్లి శచీదేవి. జ్ఞాని విష్వక్సేనుండని వాడుక యీతనికుండెను. ఆగ్నీధ్ర, అగ్ని, బాహు, శుచి, ముక్త, మాధవ, శుక్ర, అజితను లనువారు మహర్షులు. జ్యేష్ఠ శుద్ధ పౌర్ణమి ఇంద్రసావర్ణికమన్వాది.

ఇంద్రసేన — మౌద్గల్యమహర్షి భార్య ఇంద్రసేన యని పేరు. నలునికుమార్తె ఇంద్రసేన యని పేరు. మౌద్గల్యమహర్షి భార్య ఇంద్రసేన పతివ్రత. తర్వాతిజన్మమున కాశీరాజు కుమార్తెగను, పిదప ద్రుపదమహారాజు కుమార్తె ద్రౌపదిగను జన్మించెనని చెప్పబడినది.

ఇంద్రధనస్సు — Rain bow ఇంద్రచాపమనియు, అరివిల్లనియు గూడ ననెదరు. సూర్యకిరణములు వర్షపు చినుకుల గుండా కన్పించునప్పుడు శ్వేతవర్ణ భాగములగు సప్తవర్ణములతో గన్పించును. దీనినే స్పెక్ట్రమ్ అందురు. అందముగా సప్తవర్ణములతో నింద్రధనస్సులు సూర్యుని కాంతిచేతను (అన్వాలిదెనను) గన్పించును. ఇది వర్షసూచకమందురు. భూమిపై నిలబడి సూర్యుడు వెనుకకు నుండగా అర్ధవృత్తాకారమున గనుపడును. సూర్యునితో మారును. తరుచుగ నెఱుపు బయటి రంగుగను, ఊదా (Violet) లోపల రంగుగాను, Double rainbow అగునపుడు రంగులు వ్యత్యస్తముగను ఇంద్రధనస్సు మధ్య భాగము నాకాశభాగము కన్న వెలుతురుగనుండు. నాకాశభాగము నల్లగా కన్పట్టును. వర్షపు చినుకుల పరిమాణస్థితిని బట్టి దీనియందలి రంగులుమారు చున్నది. ఇంద్రచాపలక్షణ పరీక్ష మూడింటిని ఊదా, నీలి, ముదురు ఆకుపచ్చ, పసుపుపచ్చ, నారింజరంగు, ఎఱుపువర్ణములు వరుసగ నింద్ర ధనుస్సులయందు గానగట్టు చుండును.

ఇంద్రసేనుడు — నలునికుమారుని పేరు ఇంద్రసేనుడని పేరు. మఱియు పరిక్షిత్తుని సంతతియందొక ఇంద్రసేనుడు కలడు. ఇంకను యుధిష్ఠిరుని (ధర్మరాజు) రథసారథి పేరింద్రసేనుడు.

ఇంద్రస్తంభగోత్రము — భరద్వాజ ఋషిగణము చూడుడు.

ఇంద్రాణీక్షేత్రము — బంగాళమున బర్ద్వాన్ మండలములోని కట్వా సమీపమున అజయనదిపైనున్న క్షేత్రము

ఇంద్రాతిథి గోత్రము — ఆత్రేయ గణము చూడుడు

ఇంద్రావతీనది — ఇది బస్తరు సంస్థానములోని జగ్దల్పూరు ప్రక్కబడి ప్రవహించు నది గోదావరీ దియుంగ సంగమించును దీని జగధరపురమని కూడ ననుటయు గలదు ఈ నదియందు గొప్ప వంతెన గట్టియున్నారు

ఇంద్రావరజుడు — ఉపేంద్రునకు ఇంద్రావరజుడని పేరుకలదు.

ఇంద్రియములు — త్రివిధములు ౧ జ్ఞానేంద్రియములు ౨ కర్మేంద్రియములు 3 అంతరింద్రియములు

౧ జ్ఞానేంద్రియములు ౫ ౧ శ్రోత్రము (చెవి) ఈ ఇంద్రియము గ్రహించు తన్మాత్ర శబ్దము ౨ త్వక్కు (చర్మము) ఇది గ్రహించు తన్మాత్ర స్పర్శము (తాకుట) 3 చక్షు (నేత్రము) ఇది గ్రహించు తన్మాత్ర రూపము ౪ జిహ్వ (నాలుక) ఇది గ్రహించు తన్మాత్ర రసము (రుచి) ౫ ఘ్రాణేంద్రియము (ముక్కు), ఇది గ్రహించు తన్మాత్ర గంధము (వాసన)

౨ కర్మేంద్రియములు ౫ ౧ వాక్కు (నోరు మాటలాడునది) ౨ పాణి (చేతులు పనిచేయునవి) 3 పాదములు (నడచునవి) ౪ పాయ్వింద్రియము (మలము విసర్జనము చేయునది) ౫ ఉపస్థేంద్రియము (ఆనందము గూర్చునది) ఇవియైదు కర్మేంద్రియములు

3 అంతరింద్రియములు మనస్సు బుద్ధి అహంకారము (అహంభావము) అంతరింద్రియము లనంబడును దీనికి మతాంతరమున కొందఱు చిత్తము గూడచేర్చి అంతఃకరణ చతుష్టయమందురు జ్ఞానేంద్రియములైదును కర్మేంద్రియము లైదును గలసి దశేంద్రియములనుచున్నవి

ఇంద్రియాత్మవాదిమతము — దీనికి లోకాయితమతమనియు నిరీశ్వరవాదిమతమనియు వాడుకకలదు ఇదియు చార్వాక మతముతో సంబంధించి మతమే దానికిని దీనికిని గలభేద మాత్మనిర్వచనము నందే కలదు. చార్వాకులు ఇంద్రియసంయోగము (శరీరేంద్రియముల కూటమి) నాత్మయందురు విరోచన మతస్థులు స్థూలశరీరమునాత్మయందురు వీరిటుల గాక స్థూలశరీరమును డి ఆత్మ వేఱందురు శరీరేంద్రియముల కూటమియే యాత్మ యయ్యెను అస్థూలశరీరమును డి వేఱుగనుండుచు దేనిని గ్రహించి యెవరి ఆజ్ఞ ననుభవించుచున్నదో అది లేకుండుట స్మృతి ననుభవించుచున్నదో అట్టి యాత్మ శరీరమును డి వేఱుగ నుండకున్నచో స్మృతికి పూర్వముగల పిదప శరీరమునకే యనుభవించగా ఇంద్రియసంయోగమగు నాత్మ శరీరమునుండి వేఱుగనుండిన దీని సిద్ధాంతము మఱియు స్మృతి ఇంద్రియముల యధీనముగాన దీనికి ఇంద్రియాత్మవాదిమతమని పేరు తక్కిన వన్నియు చార్వాక మతమునుండియే గ్రహింపబడినవి ఈ మతకర్త లోకాయితుడని చెప్పబడినది (చార్వాకమతము దేహాత్మవాదిమతము ప్రాణాత్మవాదిమతము చూడుడు)

ఇంద్రుడు — దేవతలకు ప్రభువు పూర్వదిక్కునకధిపతి తండ్రి కశ్యపబ్రహ్మ తల్లి అదితిదేవి అర్జునుడీతని యంశమున జనించినవాడు రాజధాని అమరావతీపురము (దీనిని స్వర్గమనియు నందురు) భార్య శచీదేవి ఈమె పులోముని పుత్రిక ఆయుధము వజ్రము వాహనము ఐరావతము (తెల్లయేనుగు) సభ పేరు

సుధర్మ వాహనము ఉచ్చైశ్శ్రవము (సముద్ర మథనమున జని చిన యుత్తమాశ్వము) ఉద్యాన వ ము న ద వ ము (ఘా దో ట) కుమారుని పేరు జయ తు ను రథసారథిపేరు మాతలి న గ సనముపేరు చి తామణిభ ద్రము ఈతనికి సహస్రాక్షు ఒని పేరుకల దుశ్చవను డనియుం బేరు కలద ఇ ౨ ను వాస్తుశాస్త్రము కధిదేవత

ఇం(దు(డు (ఋషి)— ఈతని నామ ముతో గ ము లేవియు కా రాకు న్నను ఇ ది నామముతో ఋ వ్వేద ను మున గొన్ని సూ ములు క నైగు ను గ ని ౨ ౼ ఎ ము ము లుగ యి ౼ కి ఇ ్లిరునను ఇ న్ద ఎ ఋ న ఋషులగో కా వచ్చు చున్నాను క వ తాన్త్రా భఎ న నం తిన్మ క ఋగు పెద్ద దగ చే ముకు తిన్మ న్గమై ట లే ఎ ఋఎ డవ టచే నీర ముష వాని ద అని యు ముఋఎ ను చె ప్పయు నొపుగ ను

సూ క్తి వ క్తి ఎ ను సచిర ఇ దా లను దేవత నుగా దల రా ఇ ద ను విశాదిముసులు రము సూ క్తము గో ఇ న్ద యమాది దేవత నే నుతియి చుచున్నా ను రుమే దాన లగు నీనుహద్దుశే ధర్మ స్తను జనక రేలకాకూ దనియు వాయువు అనుకొక ఋఎయు ను వాడ డే భీముఎత ౯ యేల కాకూడదనియు నొకవాదముకను లేకపోలేప

ఇంపెర్సనల్ ఎకౌంట్సు — వాణిజ్య న బ ధమరిభాషాఎదము మనుష్యుల బాధము లేని సరకు లెక్కలు సొమ్ములలెక్కలు మొద లగు లెక్కలు

ఇం(పెషనిజమ్ (Impressionism) ఈ చూచుట ఎటుంగుటకన్న నెక్కువగాదిత్రించి చూపు నేర్పరితనము

ఇం(పెషనిస్ట్రీ (Impressionistry) — కేవ ము (వా రు కాక గొమ్మ శ్రి చి చేయు Car catures మూలమునను వ్య గ్యచిత ముల (Cartoons) మూల ము ను భావము ను బలముగ వ్య క్తమునుచు వానికి mpress onist అని పేరు దాని గూ) కళ

ఇం(బోద్వీపము — కే నయాక్ష్వ ను మా ను ను

'ఇ' అక్షరముకుంజెందిన కైస్త్రవ పురుష నామములు — Ea nonn ఏటి ఖ నామము

Earle Eason Eaton ౯ ్పిత నాను ములు

E enezer వా ౼ నాను ఋ Stone of help ని యు ను

Edburgh ౼ గోనికు నామము R ch protect on అని యర్థము

Edgar Edgard Edgerton ౼ గోనిక్కు నామము R ch spear అని యర్థము

Edmund Edmond Eadmund ౼టో నికు ఎదము దీనిను డి కగ్గి ముగ పేరులు Ed Ned Neddy) St Edmunds స్వాయిపేరు R ch protection అని యర్థము

Edred ట్యూ గోనిక్కు దము Rich council అని యర్థము

Edric ట్యూటోనిక్కు ఎదము Rich ruler అని యర్థము

Edward Edouard Eduard Eadward ట్యూటోనిక్కు పేర్లు దీనంగల్గిన ముద్దుపేర్లు Ed Eddy Ned, Neddy Ted Teddy పెక్కండ్రు భూపతు లీపేరంటి వారుండిరి, Rich Guard అని యర్థము

Edwin, Edwyn- ట్యూటోనిక్కు పదము Rich friend అని యర్థము

Edwy- ట్యూటోనిక్కు నామము, ఆంగ్లసీమ నేలిన యొక భూపాలుని పేరు, Rich war అని యర్థము

Egbert- ట్యూటోనిక్కు నామము, వెసెక్సు రాజు పేరు, Formidably bright అని యర్థము.

Egerton- (Pro-Edgertun) ఎవిన కల్పిత నామము

Egmond- ట్యూటోనిక్కు పదము, Formidable Protection అని యర్థము

Eitel ట్యూటోనిక్కు పదము, Vain అని యర్థము

Eldred- Eldrid ట్యూటోనిక్కు పదము, Battle Councillor

Eleazea- Eleazar హీబ్రూ నామము, Lord's help అని యర్థము

Eli, Elia, Elias, Elic, Elihu, Elija, Elijah, Ellis, Ely హీబ్రూ పదము, Exalted God the Lord అని యర్థము

Eliab హీబ్రూ పదము, God is his father అని యర్థము

Elidor- లాటిను నామము, Lover of God అని యర్థము

Elisha- హీబ్రూపదము, God's salvation

Ellison- నవీనకల్పితము

Ellis హీబ్రూనామము, God the Lord అని యర్థము.

Elphinstone నవీన కల్పితము

Elphin - కెల్టిక్కు నామము, తెలుపున కర్థము.

Elswald పురాతన ఆంగ్లనామము.

Emanuel- హీబ్రూపదము, God is with us అని యర్థము.

Emerenteus లాటినునామము, Deserving అని యర్థము

Emery- Emeric ట్యూటోనిక్కు పదము, Work ruler అని యర్థము.

Emilius- Emil లాటినునామము, worker అని యర్థము

Emlyn- ట్యూటోనిక్కు నామము, Work serpent అని యర్థము.

Emmanuel- Immanuel హీబ్రూనామము, God with us అని యర్థము

Engelbert ట్యూటోనిక్కు పదము, Bright angel అని యర్థము

Enoch హీబ్రూనామము Dedicated అని యర్థము

Enrik Enrique ట్యూటోనిక్కు నామము, Home ruler అని యర్థము

Eusoi నవ కల్పితపదము

Ephraine- హీబ్రూ పదము, Twofold increase fruitful అని యర్థము

Erasmus- గ్రీకు నామము, Amiable అని యర్థము

Erastus గ్రీకు పదము, Lovely అని యర్థము

Eric -Erik, Erick ట్యూటోనిక్కు పదము. Powerful king

Erling ఆంగ్లో సాక్సనునామము, Earl's son అని యర్థము.

Ermin- కెల్టునామము, Lordly అనియర్థము.

Ernald- నవీననామము

Ernest- ట్యూటోనిక్కు నామము.

Erskine- నవీనకల్పితనామము

Esau- హీబ్రూనామము, Hairy అనియర్థము

Esme- నవీనకల్పితనామము.

Esmeralda- గ్రీకునామము, Emerald అని యర్థము.

Essex- నవీనకల్పితనామము, దేశనామము

Ethelbert- ట్యూటానిక్కు-పదము, Noble and Bright అని యర్థము

Ethelred- ట్యూటానిక్కు-పదము, Noble Council అని యర్థము. ఆంగ్లసీమనేలిన భూపాలుర కీపే రిద్దరి కుండెను.

Ethelwolf, Ethelwulf- ట్యూటానిక్కు-నామము. Noble woulf అని యర్థము

Etienne గ్రీకునామము, Crowned అని యర్థము.

Eugene- గ్రీకునామము, Well born అని యర్థము

Eusebius- గ్రీకునామము, Pious అని యర్థము

Eustace- గ్రీకునామము, Firm Happy అని యర్థము

Evan, Evans- శెల్టిక్కు-పదము, వేల్సు దేశమున ప్రచారముకలది Young Warrior అని యర్థము.

Evelyn- లాటిన్ నామము, Hazelnut

Everard- ట్యూటానిక్కు నామము, Strong wild Boar అని యర్థము.

Ewan- శెల్టిక్కు-నామము, Warrior అని యర్థము.

Ewart- ట్యూటానిక్కు- నామము, Firm wild Boar అని యర్థము

Eyre- నవీనకల్పితనామము (ఉచ్ఛారణ Air)

Ezekiel-హిబ్రూపదము, God will support అని యర్థము. దీనినుండి గల్గిన ముద్దుపేరు Zeke

Ezra- హిబ్రూనామము, Helper అనియర్థము

'ఇ' అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవస్త్రీల నామములు —

Easter ట్యూటానిక్కు- పదము. ఈస్తరనంబడు పండుగపేరు.

Edeline- ట్యూటానిక్కు-పదము ఉన్నతమగు (గొప్ప) జన్మమని యర్థము

Edeltrude- ట్యూటానిక్కు-పదము, ఉన్నత జన్మసంబాధమని యర్థము

Edena- ట్యూటానిక్కు-పదము, ఐశ్వర్యపుకావలి యని యర్థము

Edgetha- సాక్సనుపదము, Edith వంటిదేనని కొందఱు తలంతురు

Edgina, Edgiva- సాక్సను పేరులు, తొల్లింట సాక్సను భూపతుల కుమార్తెల కీపేరు లుండెను.

Edith, Editha, Edythe, Edgytha- ట్యూటానిక్కు పదములు, సుఖకరమగు ఈవి యని యర్థము St Edeth అని పేరుగల యొక ఆంగ్లరాజకుమారిత యుండినట్లు తెలియు చున్నది (ఆమె క్రీ. శ. ౯౮౪ లో మరణించెను.) దీనినుండి కలిగిన ముద్దుపేరు, Edie, Edy.

Edna- హిబ్రూపదము సంతసమని యర్థము.

Edwina- Edwyna, ట్యూటానిక్కు పదము, ఐశ్వర్యముగలవారితోడి మైత్రియని యర్థము. Edwin- Edward, ల యొక్క స్త్రీ వాచకపదము.

Eereenia- గ్రీకుపదము, శాంతి యని యర్థము.

Eefa, Effie- స్కాచిపదము, మాజాలవాగ్ధోరణి యని యర్థము.

Egbertine- ట్యూటానిక్కు-పదము, Egbert యొక్క స్త్రీవాచకపదము.

Eglantine- కపిత్థమని యర్థము. ఒక పుష్ప మొక్క పేరు

Eguina- సాక్సనుపదము, ఒక సాక్సనుభూపతి కీపేరుగల యొక భార్య యుండెనంట.

Eileen- ఐరిషుపదము, వెలుతురని యర్థము.

Eirene- గ్రీకుపదము, శాంతి యని యర్థము.

Ela- నార్వేపదము, పవిత్రత యని యర్థము

Eleanor, Eleanora, Eleanore, Elinor, Elena, Elana, Elaine, Elayne- గ్రీకు పదములు వెలుతురని యర్థము దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేర్లు Ellen Nellies, Nell Ella, Nora, Aileen, Helen

Elfleda- ట్యూటోనిక్కు పదము, అభివృద్ధి అని యర్థము

Elfrida- ట్యూటోనిక్కు పదము, మెరపించుట కర్తమని కొందఱనెదరు

Elgina- సాక్సనుపదము Edward అనుపేరు గల సాక్సనుభూపతి కొమరిత కీపేరుండెను

Elgiva- ట్యూటోనిక్కు పదము, ఈవి యని యర్థము

Elizabeth, Eisabeth Elisa, Elise, Eloise హెబ్రూపదములు, దేవుని ప్రమాణమని యర్థము దీనిను డి కల్గిన ముద్దుపేర్లు పెక్కు గలవు Bess Bessie, Bessy, Beth, Betsy, Betty, Bethia, Bettine Elsa Elsie, Liz Lizzie Libby Lisa Liza Lisette

Ella Ellie, Ellen గ్రీకుపదము వెలుతురని యర్థము

Elma- గ్రీకుపదము కలుపుతుండుయు మటయని యర్థము

Elsie ట్యూటోనిక్కు పదము, విశాలహృదయముగ యోగ్యమని యర్థము

Elspeth- స్కాచిపదము, దైవముబ ధ ప్రమాణమని యర్థము Elizabeth యొక్క స్కాచిపదమని కొందఱనెదరు దీని గల్గిన ముద్దుపేరులు Elspie, Elsie

Elvira- లాటిన్పదము, స్వచ్ఛమైన యని యర్థము

Emerence, Emerentia- లాటిన్పదము, అర్హత యని యర్థము.

Emily, Emilia, Emilie, Emeline, Emelina- లాటిన్ పదములు, శరీరశ్రామ గల పనివంతురాలని యర్థము. దీనిం గల్గిన ముద్దుపేరులు Emm, Emma, Emmie.

Emlyn ట్యూటోనిక్కు పదము, పనిచేయు నర్పురాని యర్థము

Emma, Emme ట్యూటోనిక్కు పదము, ముసలమ్మ యని యర్థము

Ena- కెల్టిక్కు పదము, ప్రాణమని యర్థము

Enid Enaid Oenide కెల్టిక్కు పదములు, ప్రాణి యని యర్థము

Enriqueta, Enrichetta ట్యూటోనిక్కు పదములు గృహపాల మని యర్థము దీని నుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Etta

Eppie స్కాచిపదము, రూచి ప రిస్థ యని యర్థము

Erica Erika ట్యూటోనిక్కు పదము, Eric యొక్క స్త్రీవాచకపదము బలవంతురాలని యర్థము

Erina ఐర్లాండు యొక్క పేరు

Ermelinda ట్యూటోనిక్కు పదము, ప్రచ నాగవని యర్థము

Ermentrude ట్యూటోనిక్కు పదము, జాతీయ వనిత యని యర్థము

Ermin Erminda, Erminia వెల్షుపదములు. ప్రభు చిహ్నములు గల్గిన యని యర్థము

Ermyntrude ట్యూటోనిక్కు పదము, జాతీయ వనిత యని యర్థము

Ernestine, Ernstine ట్యూటోనిక్కు పదము, Ernest యొక్క స్త్రీవాచకపదము.

Esmay, Esme- గ్రీకుపదము, పచ్చ (రత్న మని) యర్థము

Esmeralda గ్రీకుపదము, పచ్చ (రత్న మని) యర్థము

Esther, Estelle, Estella, Ester, Esterre లాటిను పదములు, నక్షత్ర మని యర్థము. దీనంగల్గిన ముద్దుపేరులు Essie, Esther

Ethel- ట్యూటానిక్కు పదము, గొప్పజన్మపు అని యర్థము

Etheldreda- ట్యూటానిక్కు పదము, గొప్పత్వ వెలింపు అని యర్థము

Ethelinda, Ethelind — ట్యూటానిక్కు పదము, గొప్పత్వనాగమని యర్థము

Ethelward ట్యూటానిక్కు పదము, కాతురని యర్థము

Ethelwitha- ట్యూటానిక్కు పదము, ఆల్ఫ్రెడ్ ది గ్రేటను భూపాలుని పుత్రికపేరు

Ethelwyne- ట్యూటానిక్కు పదము, ప్రసిద్ధి కర్థము

Etiennette- గ్రీకుపదము, కిరీటమని యర్థము మరియు Stephen యొక్క ఫ్రెంచిరూపమనియు నందరు.

Etrenne- గ్రీకుపదము, ఇవి లేక బహుమాన మని యర్థము

Eudora- గ్రీకుపదము, సంతస (లేక సుఖకర మగు) బహుమానమని యర్థము

Eudoxia, Eudoxie, Eudocia- గ్రీకు పదములు, ఎక్కువగౌరవమని యర్థము

Eugenie, Eugenia- గ్రీకుపదములు, గొప్పత్వజన్మ మని యర్థము దీనినుండి గల్గిన ముద్దుపేరులు Genie, Eugene యొక్క స్త్రీవాచకపదము. ఇది యొక ఫ్రెంచిచక్రవర్తిని పేరుగ వ్యాపకమందిన పదము

Eulalia, Eulalie- గ్రీకుపదము, మంచివాగ్ధోరణి యని యర్థము

Eunice- గ్రీకుపదము, సంతసమగు జయమని యర్థము.

Euphemia, Euphemie- గ్రీకు పదము, ఎక్కువ ప్రసిద్ధి అని యర్థము. దీనినుండికల్గినముద్దుపేరులు Effie, Euphie, Pheme.

Euphrasia, Euphrasie, Euphrosine గ్రీకుపదములు

Eva Eve - హీబ్రూపదము, ప్రాణమనియర్థము. Adam యొక్క భార్య పేరు దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Evie

Evangeline- గ్రీకు పదము, సంతసవార్తలం దెలుపు వనితయని యర్థము.

Eveleen, Evelina, Eveline, Evelyn- కెల్టిక్కుపదములు, మోదావహమైన యని యర్థము దీనియందుగల్గిన ముద్దుపేరు Evie.

Everhilha, Everilda- ట్యూటానిక్కు పదము ధైర్యవంతురాలని యర్థము

ఇకన్ — ఐకన్ చూడుడు

ఇకోనోగ్రాఫీ (Iconography) — (విగ్రహ చిత్రలేఖనము) పటములు, విగ్రహములు, చిహ్నములు, రత్నములు మొదలగు ఆనవాళ్లంబట్టి గొల్లి టి పవిత్ర స్థలములను, చరిత్రలను, విశేషముంకు పోల్చువిద్య

ఇక్థియాలోజీ (Ichthyology) — మత్స్యజాతుల శరీరనిర్మాణ లక్షణాదులం గూర్చిన కళ

ఇక్వు-ఆజు జలపాతము — బ్రెజిలేశమునకు అర్జంటీనా దేశమునకును నడును సరిహద్దునందున్న రెండుమైళ్ల ప్రదేశమునందు జలపాతము కలదని చెప్పబడినది. రెండువందల అడుగుల ఎత్తునుండి జలమునుపడు జలపాతమట. దీనింగూర్చిన వివరములు సరిగా తెలియరాకున్నవి

ఇకో్నమీటర్ (Iconometer) — పరిమాణమును తెలిసికొనిన ఒక వస్తువునుండి కొంతదూరమునంగల వేరొక వస్తువుయొక్క పరి

మానము ఆ దూరమయొక్క పరిమాణము నుండి ఎరుగనగు పరికరము

ఇక్నోలితోలోజి (Ichnology or Ichnolithology) a fossil foot print — ఇప్పుడు రాళ్లుగ మారియున్న తొల్లింటికాలపు మట్టి ఇసుకలపై నాకాలపు Fossil జంతువుల అడుగులానవాళ్లు కానవచ్చును. ఇది వానిఁ ట్టి పోల్చెడి కర

ఇచ్చేవారినిచూస్తే చచ్చేవాడైన లేచివస్తాడు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇచ్చేవానికిపత్రము, చచ్చేవానికి ఔషధము అనవసరము ఐనను ఉండకతీరనివి — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇశ్రాయేలులు (ఇశ్రాయేలులు)—యూదుల దేవుడగు జెహోవా (యెహోవా) యాకోబు (Jacob) నకు ఇశ్రాయేలని పేరిడినటుల బైబిలు నందు చెప్పబడి ది. దీనికి హిబ్రూభాషయందు Perseverer with God అని యర్థమట. రానురాను ఆయన సంతతివారికి యూదులకు హిబ్రూలకు గూడ నదియే వాడుకపేరయ్యెనట

ఇటలీదేశపుపూర్వగాథ — యూరోపా దేశమందలి రాజ్యము (తొల్లింట చాల పేరొందిన బలాఢ్యమగు మహారాజ్యము, సామ్రాజ్యమునై యుండెను) గొప్ప వస్తుత్వము కును, కళల కును, ధర్మశాస్త్ర నిర్మాణమునకును రాజ్యపాలనాతంత్రమునకును పేరొందిన రాజకీయవేత్త లీ దేశమున పలువురు రుండిరి. మధ్యధరాసముద్రము చుట్టు నీ సామ్రాజ్యరాజ్యము వ్యాపించియుం డినకతన మధ్యధరాసముద్రము రోమనుల సరస్సనబడుచుండెను ఇది గతకాలమునాట సంగతి.

ఇటలీదేశము ఒకలక్ష పందొమ్మిదివేల చతురపుమైళ్ళ వైశాల్యముకలది యనియు, నాల్గు కోట్ల పదునొకండులక్షల ఏబదివేల జనసంఖ్య యనియుం చెప్పబడినది. ఇటలీదేశమునకు రోమకపురి (Rome) రాజధాని ఇందు ఇటలీ దేశపు భూపతియు, రోమనుకాథలిక్కు మతాధిపతియగు పోపు జగద్గురువును వసించుచుందురు. పోపుమహాత్ముని నివాసభవనము లన్నియుం గలిసి వెటికాన్ అను పేరం బరగడిని దీని నిటీవల పోపు మహాత్ముని ప్రభుత్వమున నొక స్వస్థానముగ నేర్పరచిరి. ఈ వెటికాన్‌సిటీ ప్రభుత్వము నూటఎన్మిది చదరపుమైళ్ల వైశాల్య ప్రదేశము కలది. ఎన్మిదివందల ప్రజలు వసించుచున్నారు. వెటికాన్ అనేక భవనముల సముదాయము. ఇందు చాలా సుందరతరమగు పెద్ద పెద్దసౌధములు కలవు

ఇటలీ ఫారెన్‌పాలిజన్సు — రెడ్సీ యొక్క నైఋతిదిగ్భాగభూమి తన స్వాతంత్ర్యసీటని చెప్పుచున్నది తూర్పుఆఫ్రికాలో జూబా నది మొదలుగల ప దేశముల నిటీవల వదలివేసి ది. టిపోలీరాజ్యమును టర్కీను డి ఇటీవల నాక్రమించినది

ఇటాలియనుసోమలీలాండు తూర్పుఆఫ్రికాయందన్నది ఇది ఇటలీరక్షితమై యుండెనట. ప జలు సోమలీలు గల్లాజాతివారును కలరు. వారు క్రూరు లనియు, స్వేచ్ఛాప్రియు లనియుం చెప్పబడినవారు. ఇటీవల ౧౯౩౫-౩౬ సంవత్సరములలో నిటలీవారు తూర్పు ఆఫ్రికాయందుగల అబీసీనియాపై దండెత్తి, యాక్రమించి దానిని తమవలసరాజ్యములలోఁ గల్పుకొనిరి

ఇటలీదేశపు సామెతలు — అప్పు లేకపోవడ మొక యైశ్వర్యలక్షణమే. అబద్ధ మాడదలతువేని, నిజము దానిని బయలుపర్చకుండానే త్వరపడుము. అమ్మవారి కొక నేత్రమైనా చాలుగాని, కొనేవారి కనేక నేత్రములుండవలయును. అరచే కుక్కలు వేటకుం బనికి

రావు ఇ టికంతకూ ఒక బుద్ధిహీనుఁ డుం టేనే చాలును ఒక్కటిగనే కల్గిన మనదృష్టమును దీవించబడవలసినదే ఒకజోకు అ దానికి సరిపోను కంచె మంచిదికాక పోతే అంతా దాంటుతాను గెడ్డము పొడుగుగా పెరిగితే జ్ఞానియగునా? గొప్పవారితో మైత్రి సింహముంతో సోదరత్వము వంటిది చాలా కాలా మున్నవస్తువే శాకగా కిట్టనట్లు ద్వారం పొట్టిదైతే వంగినడవడం అల వాటుచేసుకో ధర శాగున్నా డబ్బు నూచు కుని కొనవలసియుంటుంది సోకి గోడిగి యవ్వాలి కేగినవానికి గోతు తెలియకుండునా? నేరం చేసినవాని కంతావిరోధులవలె గప్పిస్తాను నేర్పు గల న్యాయాధికారి తా నేవస్తువుపై నాశ వదల గలడు? పిల్లలు లేనివానికి ప్రేమ సరిగా తెలి యదు పిల్లికి చేప లిష్టమేగాని నీళ్ళ యందు ప్రవేశము వేగమె ముగియుం గాని తాంని వర్షము చాలాకాలము పట్టును ప్రేమను కొంత వలెన లే ప్రేమయే ఖరీదు బాగుండినవి కార్యము శాగానే కలిసివస్తుంది బాట శాగ డక పోతే పరుగెత్తరాదు. బుగదనివియు దేని ప్రతిఫలించ ము చిపాం ధము నగముజయము వారికి మాటలే ఆపనివానికి అనృతదోష మెల్లారోపించును? రెండవసారి కుడిచిన ఆ రోచ నలో దాడుగరాదు

ఇటలీదేశము — ఐరోపాఖండమూ దక్షిణభాగమునను న్న ద్వీపకల్పము ఇది ౧,౧౧,౦౦౦ చతురపు మైళ్ల వైశాల్యమని యందురు ఈద్వీపకల్పమునకు దక్షిణపు కడను కలావోరియా ద్వీపకల్పము, అపూలియా ద్వీప కల్పము అను రెండు ద్వీపకల్పములు చిన్నవి కలవు. వీనినడుమను టారంటోనయుక్తాగ్ర గుడము కలదు మధ్యధరా సముద్రమున సిసిలీ ద్వీపము, సార్డీనియా ద్వీపము, లిపారీ ద్వీప సమూహము (చిన్నవి), ఉస్డికా ద్వీపము దీనికిం

జెందిన ద్వీపములు ఇంకను ఇంచుక పశ్చిమమున సిసిలీ ద్వీపమునకు దక్షిణముగా Pantellaria అను పేరుగల వేరొక చిన్నద్వీపముకలదు ఇది ఇటలీ దేశమునకుం జెందినదియె ఇట్టి ద్వీపము లింకను పశ్చిమమున సముద్రతీరమునందే విశేష ముగా గలవు గాని, యవి అంత ప్రాముఖ్యమైనవి కావు పశ్చిమ సముద్రపు బయలు ప్రదేశ మంతయు మలేరియా జ్వరపీడితమై అనారోగ్య పదమైనదికలదు ఇది టుస్కానీ మొదలు నేపిల్సు వరకునని చెప్పఁబడినది దీనికి మారెమ్మయని పేరిడియున్నారు మారెమ్మయనిన సముద్రతీర మని యర్థమట ఈ ప్రదేశము కేవల సముద్ర తీరమని యెంచుగునది ఉత్తరముగ నీ ప్రదేశమును Campagna de Roma (రోమకపుబయలు) పొంటను Pontine marshes అను భాగము దక్షిణమును కొద్దిగనో గొప్పగనో అనారోగ్య ములుగ తలంపఁబడుచున్న ప్రదేశములే ఆల్ప్సు పర్వతము ఉత్తర ప్రదేశపు సరిహద్దుల కు వంకరగా తిరిగెడిది దేశము పొడుగునను ఎపెనైను పర్వతము లగుపడుచుండుట కానవగును

సిసిలీద్వీపమున కు ఎట్నా యను పేరుగల యగ్నిపర్వతము కలదు ఇది ౧౧,౦౦౦ అడు గుల ఎత్తు మట్టుకొంత ౮౭ మైళ్లు ఇది దిగువభాగము నదని కొంత యని యెంచుగునది నేపిల్సుపురమునకు బదిమైళ్ల దూరమున వెసూవి యస్సనంబడు వేరొక యగ్నిపర్వతము నాల్గువేల అడుగుల యెత్తున్నది చరిత్రకెక్కినదగు దీని యుద్భృతము క్రీ. వె ౭౯ వ సంవత్సరమున జరగను. ఆయుద్భృతమునకే హెర్క్యులేనియమ్ పట్టణమును, పాంపీపట్టణమును నాశనమైనవి ఇంక స్ట్రాంబోలీ యను వేరొక యగ్నిపర్వత శిఖరము చిన్నదియైనను చాల పడిగలదిగఁ జెప్పఁ బడినది ఇది సిసిలీకుత్తరమున లిపారీద్వీపము లందు కలదు ఈద్వీపములు అగ్నిపర్వతము

లుంట పేరందినవి. వీనినుండియే దక్షిణదేశ భాగములు భూకంపముల కాస్పదములని యనెదరు

ఆల్ప్సు పర్వతములకు ఎపినైను పర్వతములకు నడుమగుండా పోనది, అడిగేనదియును పూర్వవాహినులై ఎడ్రియాటిక్కు సముద్రముగ సంగమించుచున్నవి ఎపినైను పర్వతములందలి పశ్చిమపు ఏటవాలు ప్రదేశముగుండా ఆర్నోనది, టైబరునది, వొల్టూర్నోనది ప్రవహించి మధ్యధరాసముద్రమున సంగమించుచున్నవి ఇందు పోనది దేశమునగల నదులలో పెద్దనది దీనికి మిన్సియోనది, అడ్డానది, టిసినోనది ఉపనదులై దీనియందు సంగమించుచున్నవి ఈయుపనదులును ఆల్ప్సు పర్వతములకడనున్న గార్డా సరస్సు, కోమోసరస్సు మగ్గియోర్సరస్సులందు జనించిననదులు పోనది వరదముంపులనుండి కాపాడుట కిరుదెసల గొప్ప ఎటకట్టలను నిర్మించి యున్నారు మఱియు దీనియుపనదులు చాల సస్యోపయోగముగ దనరుచు పంటల నుద్ధరించు చున్నవి

ఎపినైను కొండలు మార్బిలు రాళ్లగనులకు పేరందినవి సిసిలీ దీవియందు గంధకము విస్తారముగ దొరకుగనులు కలవు ఎల్బాద్వీపమున ఇనుపగనులు కలవు గోధుమలు, జొన్నలు ముఖ్యములగు పంటలు ద్రాక్షలు విస్తారము పైరుచేయుంబడుచున్నవి ఆలివ్తోటలు నూనె కొఱకు విస్తారముగ పెంచఁబడుచున్నవి పట్టుపురుగుల పెంపకమునకు మల్బెర్రీ తోటలపరిమితముగ గానవచ్చుచుండును పట్టు పరిశ్రమయం దెక్కువ యీదేశముననే నేయం బడుచున్నది సముద్రములందు పగడములు, స్పంజి విస్తారము సిసిలీచుట్టును లభించుచున్నవి.

ఇటలీ ప్రజలు తొల్లింటి రోమనుల సంతతివార మనియెదరు చాల రసజ్ఞులు వీరిభాష లాటిన్భాషాజన్యము శ్రావ్యమై కర్ణరసాయనమై యుండుటచేగ పేరందినది పాశ్చాత్యు లాంధ్రభాషను Italian of the East అని వారి ఐరోపాభాషకు ఇటలీభాష కతిశయోక్తిగ సాదృశ్యభాషగ బల్కుచుండను ఈదేశపు సంగీతపాటకు లైరోపాయుంద తటను సంచార మొనర్చుచు ద్రవ్యార్జన మొనర్చుచుందురు రోమన్ కాథలిక్కు క్రైస్తవమతము దేశమతమై యున్నది ఈ మతాధ్యక్షుఁడగు పోపు జగద్గురుండు రోమకపురి పరిసరములను వెటికాన్ నివాసుఁడు

కొలఁదికాలము క్రిందటవఱకు ఇటలీదేశము ౧ సార్డీనియారాష్ట్రము, ౨ ఆస్ట్రియనిటలీస్టేటు, 3 పార్మా, ౪ మొడేనా ౫ టుస్కానీ ౬ పాపస్టేటు, ౭ నేపిల్సురాజ్యమునను, ఇందు భాగములు ముఖ్యములుగను, కొన్ని ఇతరస్ర దేశములుగను, సాన్మారినో యను పేరుగల యొక చిన్న ప్రజా ప్రభుత్వముగను చీలియుండినది క్రీ వ ౧౮౫౯ లో ఫ్రెంచివారి సహాయముంగొని లోంబార్డీ ఆస్ట్రియావారి నుండి తిరుగ లాగుకొని సార్డీనియాకుం జేర్పబడినది ఆ మఱుసటి సంవత్సరమున పార్మా, మోడేనా టుస్కానీ స్టేట్లును, పాపస్టేటున దలి విస్తారభాగమును సార్డీనియారాజ్యమునకుం జరిపోయినవి ఈ దేశమున సుప్రసిద్ధుఁడగు గారిబాల్డీసేనాని నెపోలియన్ రాజ్యమును బడద్రోసి సార్డీనియాభూపతి నిటలీభూనాథునిగ నొనర్చెను క్రీ. వ ౧౮౬౬ లో ప్రష్యావారి సహాయముం గొని ఆస్ట్రియావారినుండి వెనీషియా తిరుగలాగుకొనఁబడెను క్రీ. వ. ౧౮౭౦ లో పోపుగారినుండి రోము లాగుకొనఁబడి, ఇటలీకి చేర్చుకొనఁబడి

తిరుగ రాజధానిగ నయ్యెను ఈ సందర్భమున ఇటలీదేశమునకు భూపతిగ గారిబాల్డీమహాసేనానివలన చేయఁబడినది విక్టరు ఎమాన్యుయల్ భూపతియని చెప్పవలసియున్నది సాన్మారినో ప్రభుత్వమట్లే నిలుపఁబడినది ఛేంబర్ ఆఫ్ డిప్యూటీసు అను ప్రజాప్రతినిధి సభయు, ప్రభుత్వమువారేర్పరిచిన సెనేటుసభయు రెండురాజకీయసభ లేర్పరుపఁబడి ఇటలీరాజ్య మెన్మిది ఖండములుగను, అవి తిరుగ ౬౯ జిల్లాలుగను భాగింపఁబడినవి

౧ పైడిమాంటు ప్రోవిన్సు ఇది వాయువ్య దిశగా ఆల్ప్సుపర్వతములకు మధ్యధరాసముద్రమునకు నడుమనున్నది దీని పశ్చిమమున ఫ్రాన్సుదేశపు హద్దు కలిగి ఆల్ప్సుపర్వత పాదమును ఆనుకొనిన గనికీపేరయ్యెను ఇస్లైట శావోయి, సార్డీనియాద్వీపములు గల్గుగుని ఇది సార్డీనియారాజ్యముగ నుండెను ఆస్ట్రియా వారితో కలహములో చేసి సహాయమునకు గాను శావాయినీస్సుదేశము ఫ్రాన్సుకిచ్చివేయఁబడె అంత కలసియున్నది (౧౮౬౦) పైడిమాంటు లోని ఆల్ప్సుకు తూర్పునున్న లోవలలో నివసించుచున్న, వాలెన్సెస్ జాతివారు తొల్లింటి Pure form o Christianity మతస్థులని చెప్పఁబడినవి పైడిమాంటునందు టూరిన్ పురము ప్రధానపట్టణము, పోనదీతీరముచక్కని పురము ఇట పట్టునేత లధికముగాఁ గలవు జెనోవాపురమునకు Superb అని యర్థము ఇది ప్రధానరేవుస్థానము ఇట పట్టుముఖమలు, బట్టలనేతలకు పేరందినది ఇటనే పరిసరగ్రామమున కొలంబసు జన్మించెనందురు ఇది స్విసు రిపబ్లికునందు చేరిన పురము

౨. లొంబార్డీ ప్రోవిన్సు దీనిని Garden of Europe అనెదరు. ఆల్ప్సుపర్వతములు మొదలు పోనదివరకు వ్యాపించియున్న తోటల సీమ మిలానునగరము, పోనదికొక్క ఉపనదిపైనున్నది. ఇచట క్రైస్తవదేవళము లోకప్రఖ్యాతినందిన విందువగలది కలదు పాల్యా పురము ఇట నొకటవ ఫ్రాన్సిసను పేరుగల పరాసుదేశ మేలుచుండిన భూపతి ఓడింపబడి, బందెగా గొంపోవఁబడిన తావు కోమోపురము, ఆపేరుగల సరిత్తీరమునందున్న పురము

3 వెనీషియా ప్రోవిన్సు- ఇది లొంబార్డీకిని, వెనిస్ సంయుక్తాగ్రగుడముకును నడుమనున్నది లోకప్రసిద్ధమగు వెనిస్‌నగర మీప్రోవిన్సులోనిదే ఇది ఎడ్రియాటిక్కు సముద్రమున, అనేక చిన్న చిన్న ద్వీపములు గల్పి నిర్మింపబడిన నగరము, సౌ దర్యవంతము ఇందలి ఇళ్లు గొప్ప ప్రాసాదములు, వీధులందలి బాటలు నీటికాల్వలు, వాటియందు శకటములవలె నడచుచుండు పడవలకు Gondolas అని పేరు మధ్యకాలమునందిది గొప్ప ధనవంతమైన నగరమై, ఐరోపాయందనసమాన నగరమని పేరందియుండెను ఇచటి ప్రజాప్రభుత్వము కిం ప్రధాన కార్యస్థానమై యుండెను ఇందలి సెంటుమార్కు దేవాలయము చూడఁదగినది గొప్ప వైభవోపేతమైన, డోగీస్‌పేలస్ (డ్యూకు పేలస్) చూడఁదగిన సుందరభవనము వెనిస్ నగరమునకు పశ్చిమముగాను పాడువాపురము విశ్వవిద్యాలయమున్న పురము అడిగీ నదిపైనున్న వెరోనాపురమును, మిన్సియో నదీతీరమునందున్న మాంటువాపురమును, సైనికదుర్గములున్న తావులు.

౪. ఎమీలియా (Aemilia) ప్రావిన్సు ఇందు వెనుకటికాలపు పార్మా, మోడెనా డచ్చీలిందు చేరియున్నవి ఇందును పాపల్‌స్టేటునందు ఒక చిన్నభాగమును కలిసియున్నది. ఎమీలియాయందు బొలోనాపురము (Bologna) న చాల పురాతనపువిశ్వవిద్యాలయము కలదు పార్మా

పురము తొల్లింటి పార్మాడచ్చీ రాజ్యమునకును, మోడేనాపురము తొల్లింటి మోడేనాడచ్చీకిని, రాజధానులుగ నుండిన పురములు ఎడ్రియాటిక్కు-సముద్రతీరమున నున్న రావెన్నాపురము తొనుకటి రోమనుసామ్రాజ్యమునకుఁ గడపటిరాజధానిగ నుండిన తావు రావెన్నాపురమునకు దక్షిణమున సేన్మార్నినో యను పేరుగల చిన్న ప్రజాప్రభుత్వము చిరకాలమునుండి కలదు.

౫. టుస్కానీప్రోవిన్సు ఎమిలియాకు దక్షిణమున నున్నది తొల్లింట నిది గ్రాండుడచ్చీరాజ్యమై యుండినది మిగుల ఫలవంతమైన ఆర్నో లోయ ఈ ప్రోవిన్సులోనిది కను సుందరవంతము ఆర్నోకు దక్షిణముగ సముద్రతీరప్రదేశమగు మారెమ్మ (Maremma) సీమ బురద నేలలు, అనారోగ్యప్రదేశము మయమైనది. ఫ్లారెన్సుపురము ఇచటి ముఖ్యపట్టణము సౌందర్యవంతమని యీమాట కర్థమని కొందఱును, పుష్పనగరమని యర్థమని కొందఱును చెప్పుచుందురు ఆర్నోనదీతీరము ఇట చిత్రకళా విగ్రహాదిద్న్యశాలలు కలవు. పైజా నగరము ఒరగిన గోపురముకతన పేరొందినది. (వాల్యు. ౧) ఇది గలీలియోపండితుని జన్మస్థానము లెఘారను పురము గొప్ప ఓడరేవు ఇట గడ్డి అల్లిక చిత్రపు పనులు కలవు లుక్కాపురము, ఆలివునూనె వర్తకమునకుఁ బేరొందినది

౬. పాపల్ స్టేట్సు ప్రోవిన్సు- కొంతకాలము పోపుజగద్దేశికుని రాజ్యమైయుంట నీపేరయ్యెను ఈ ప్రోవిన్సు ఇప్పుడు పశ్చిమమున రోముపరగణాగను, నడుమను ఉంబ్రియా పరగణాగను, తూర్పున మార్చెసు పరగణాగను మూడుగ భాగింపఁబడి యున్నది. (పోపు చూడుఁడు). క్రీ. శ. ౭౫౫ మొదలు ౧౮౭౦ వఱకు పోపు రాజ్యాధిపత్యముకూడ వహించియుండెను కొంత కాలము ఫ్రెంచి ప్రభుత్వమువా రిపోపునకు చేయూత యొసంగి నిలువఁబెట్టి యుండిరి. కొంత సైన్యముచు వారు రోమునం దుంచుచుండిరి. ఫ్రాంకోజర్మనుయుద్ధము తటస్థముగుకతన నాసైన్యములు యుద్ధరంగమునకుం బిలువంబడు యదనున, ఇటలీదేశపుభూనాథుఁడగు విక్టరుఎమాన్యుయల్ ప్రభుఁడు అసహాయుఁడగు పోపున కింకను మిగిలియున్న రాష్ట్రముం గల్పుకొని, రోమకపురి నాక్రమించి త రాజధానిగ జేసికొనియెను

రోము నగరము (రోమకపురి) టైబరు నదీతీరమునం గన్నది కొంతకాలము సామ్రాజ్యపురాజధాని ఇప్పుడు ఇటలీదేశపురాజధాని ఇట లోకప్రసిద్ధిగల సెంటుపీటరుదేవస్థానము మాడఁదగిన చిత్రము పాతబస్తి రోమునగరము ఏడు కొండలపై నిర్మింపఁబడి యుండెను ఇప్పటి (క్రొత్త) రోము ౧౮ మొక మైదానమున నిర్మింపఁబడినది ఈ మహానగరము క్రీ పూ ౭౫౩ సంవత్సరమున రోమస్, రోమ్యులస్ అను పేర్లు గల ఇద్దఱు సోదరులచే ప్రారంభింపఁబడినది గొప్ప వైభవ మనుభవించి క్రీ. శ ౪౭౬ లో నాశనము చేయఁబడెను (వెటికాన్ భవనము చూడుఁడు) రోమకపురి వేసవికాలముగ మలేరియాజ్వరోద్రేకమున ననారోగ్యప్రదేశముగ నుండునని వాడుక కలదు. చివిటా వెక్చియాపురము రోము యొక్క రేవుస్థానము అంకోనాపురము పాపల్ స్టేట్సు ప్రోవిన్సు నందు వేఱొక రేవుస్థానము

౭ నెపోలియను ప్రోవిన్సు ఇది ఇటలీదక్షిణభాగము దీనిని సిసిలీద్వీపముతోఁ గల్పిన నేపిల్సురాష్ట్రమై యుండెను. దీనిం గొందఱు రెండు సిసిలీలనికూడ యనుచుండిరి క్రీ. శ. పన్నెండవ శతాబ్దమున నేపిల్సురాష్ట్రము నొక నార్మనుభూపతి స్థాపించియుండెను ఫ్రెంచివారు, పిదప స్పానియావారు దీని నాక్రమించియుండిరి. స్పానియావారి వశమున రెండుశతాబ్దముల కాల ముండెను. క్రీ. శ. ౧౭౩౪ లో స్వతంత్రరాజ్య

మారెను తరువాత నిటలీరాజ్యము కు చేరి పోయెను ఇ కు నేపిల్సునగరము ప్రధాన పురము ఇది ఇటలీయు క పెదనగరమై యున్నది ఈ గరసౌందర్యము కు ఇచటి సముద్ర సౌ దర్య మ నకును ఆశ్చర్యప డి వారు See Naples and die అని యనుచు ట వా రియు సుకలక క్రిబింద్సిపురము ఓడల వు దీనికి గొల్లి ట బు దీనియమ్మని పేరు ను

ల సార్డీనియా గ్రోవిన్సు సా నియాద్వీపము చూడుడు

ఇటుకలపరిశ్రమ (Brick Making)

ఇష్టకమను శబ్దమును డి ప్పడిన ఎదము ఇటుక ఫీని జయు రిశ్రమ భరతదేశము దాది ను డి యు కలక ప్రాత్యాస్పదిది యుక కళగ నిర్ణ యించి దీనిని ఇంజ రి కు Civil Engineering లోని శాఖగ నని రి

ఇటుకలం చేయుటకు బ కసుట్టి ఇసుక ఉదకమును లక్క భాగము ఏక గ యు కుట యవసరము ఇసుకలేని బ కమ్మ ి ఇ క గి చీటలిచ్చు గా ఇసుకతో ఏకీభ యు ను భూముల గ ఇసుక యు క అ సకపా లధికమై చ యి బలముగ క ను ఎరిశీల లను డి ఐవ రెట్ల స్కి కొకపా ఇసు యని తేల ి ఇట్టిమ్ట నా గ్లము Brick Earth అనియెదరు ఈపాళు కూనిక ను వ గాక ఎరిమాణము ను డియని చె ప్ప బ గి ఎత్తై ను ఈపాళ్ల కు రుటకు ర ే లేక మూడుదినముల మన్నులం గూ చ్చిమై ను చేయు దర ఇటుకలంజేయు ఎరిశ్రమ గలగు కవరకు కట్టడములకు దగ్గిర ను దకు డి ఇసుకలటుకు తీర్చుటకు కూలు లధికముగ దగలుచు

ఇటుకలంజేయు మన్నును నానబెట్టుచు కుమ్ముచు లేక పినుగుచు బనును కల్గునర కు చెదను ఇది రె ను లే మూడు దినములు ఎట్టును దీనికా గ్లము Mellowing అనియు, Weathering అనియు Preliminary preparation అని యందరు మన్నునుకాళ్లతో కుమ్ముటకు Treading అనియు చేత సుకు టకు Kneading అనియు పేర్లిడిరి

దీని కను Tough and glue అని వివ చియున్నారు మరియు గాళ్లతో కుమ్ము టను Tempering అనియు నటకలక విస్తారవు ఎని జరుగత Pugmill ను చేయుట ఏకరము ఈమట్టు లు ను రాళ్లు పె గు ఏ మొదలగు వియుండినను ఇసుక మోటు వై ను ఏసుక గాల్చుతరి పేలి విచ్చి పోవును కాన కడుజాగ్రత గొ వ యు ను ముద వు పా తవు ఇయి ఇ సుకల చేయు బనికి రాదని చెప్ప బ ది కాల్చని ఎచ్చి ఇటుకల నుపయోగి చు తరి నాన బట్టుట కుమ్ము రాళ చికాకు ఇను చకాకు మొద గునవి పాటి ఎ క్కర యుండను

ఇసు ల ని వ్వ యు అధికము ఎ డుట లేని ను వి గా ను ను బడి ప్టము రాకుం డానిని ఇసుకపా ధి కైన ఇయ నీ నిపధికముగ నీ య్చును కాన ి గ్టగ నిఏవగా మూడ కు ర తుసు డి నే దపైచి నిటుక కు రా ఇ సుక బరువునిడి (Superstructural weight) చితికి రాకు ఇ సుకలం దకే రిమాణము ఏ కల వ క గోడ ఇటుకలు $9 \times 4^{1} \times 3$ అ గుళము ఏగను తారస ఇ సుక (Terrace brick) $6 \times 3 \times 2$ అంగుళముయును రిమాణము గ్గి చేయ బడుచున్నవి ఇటుక అచ్చులకు Moulds అని పేరు ఇవి కర్రతోను, ఇనుముతోను చేయ బడుచున్నవి అచ్చులలో మన్ను వేసి కొనలు తేరునట్లు కొట్టియు బడు

విచ్చియు ఇటుకలంజేయుచు లేకున్న ఇటుకలకు నిక్కచ్చిగా కొనలు లేలకుండుచు

ఇటుకల నెండించుట యీయూచు మొద లెన్మిది దినములు పట్టునాయును నీరు నారించుట ఇటకను ఆలక్ష్యమైన నుత్తమము గంగానది మొదలగు కొన్ని నదీతీరములందలి మట్టితో జేయంబడిన ఇటుకలు ఎక్కువగట్టిగ నుండి గుణముతో నైతము బహులకాలము నిల్చును ఇందలి మట్టియందు Iron మొదలగు లోహపదార్థము లుండునని పోల్చియున్నారు ఇటులు శాశ్వతముగ గట్టి నీరుదగిలని కాలమునైయుండును ఇందు పేర్పు నైతము ఇటుక యందు యునటుల గాలి బాయనటును కర్ర లంబేర్చి కమము నకుమ పెను సోరంగముల నుంచియు పేర్చుదురు ఇదియు నేర్పాత మే ఇటుక ఆవములకు Brick kilns అనియెదరు

ఒకలక్ష ఇటుకల ఆవముకు ఇంచుమించు ౭౦,౦౦౦ గట్టి ఇటుకలును ౨౦,౦౦౦ కొంచెము ర్దాగా కాల్పుకొక్కువ ఇటుకలును, తక్కువ ముక్కలుండి ౧౦ వంతు సర్వసాధారణముగా ఇటుకలాగిత్యాలము Glazed Bricks, Fire Bricks, Pointed Bricks, Arch Bricks, Terrace Bricks, Tiles, English Bricks మొదలగు పలురకము లు కలవు

ఇడానాడి — అష్టాంగ యోగములు చూడుడు.

ఇడియమ్ (Idiom) — దేశీయపద లక్షణ ధర్మముల నాధారపడు నర్థముగల పదములకు ఇడియము అనిపేరు వాసిగూర్చినకళ

ఇడీస్ ఆఫ్ మార్చి (Ides of March)– రోమనులకాలమున మార్చినెల సంవత్సరమున మొదటినెలయై యుండునది మే నెల, జూలై నెల, అక్టోబరు నెలలందు పదునేనవదినము ఇడీస్ అయియుండునవి. తక్కిన నెలలందు పదమూడవ దినము ఇడీస్ గ పరిగణింపబడుచున్నది క్రీ.పూ ౪౪ సంవత్సరమున మార్చి (ఇడీస్) ౧౫ వ రోజున సీజరు చంపబడెనట

ఇతోవ్యాఘ్ర ఇతస్తటీతిన్యాయము– ఇటు పులి, అటు లోతుగల సరస్సు అనగా ఎటుపోవుటకు వీలులేని ఇరుకని భావము. ముందుకువస్తే నుయ్యి, వెనుకకువస్తే గొయ్యి యను నిట్టి తెలుగు సామెతకలదు

ఇత్తడి (పిత్తళి) — ఆంగ్ల Brass. సం రిరి, రీతి అను పదములు ఇత్తడి సామాన్యమునకును, సువర్ణకం అను పదము పసిమి ఇత్తడికిని పేర్లు ఇత్తడి, రాగిలో జింకును (తుత్తినాగమును) కల్పిచేయు నుపలోహము. ఇట్లయ్యు నీరొమును ప్రధానభాగములై ఇతర నితరలోహములు గూడ చేర్చి చేయు నితర ఉపలోహములకును తరుచు ఇత్తడియనియె వాడుచుందురు ఐరోపాఖండ దేశములందు క్రైస్తవ మాధువులపై చర్చిలకు పెల్లించెల్లు రేకుల ఇత్తడి యని (Brasses) పేరు వాడుకయుండె ఇత్తడిచేయు కర్మాగారములందు తుత్తినాగపుగాల్పు గాలిలో బీల్చుటవలన పనివారికనారోగ్యము కల్గి జ్వరము వచ్చుచుండునని వాడుకగలదు ఇత్తడికి పులుపుతగిలిన చిలుము పట్టును అది లోనికివెళ్ళి వికారముపెట్టి, వమనము గల్గించును ఆయుర్వేద వైద్యులు ఇత్తడిని శాస్త్రోక్తముగ భస్మముచేసి రోగుల కిచ్చెదరు సరిగా భస్మమైనచో ఇది కడుపు నొప్పిబల్లలు, కామెర, గుదరోగములు (అనగా మూలశంఖ, ఆసనగండమాల మొదలగునవి)- జ్వరములు, పాండురోగము, పైత్యరోగములు వాతజనితరోగములు, శ్వాస, సంగ్రహణి రోగముల నడచునని చెప్పబడినది

"ఇదుగో పులి" అంటే "అదుగో తోక" అన్నాడట — ఆంధ్రలోకోక్తి.

ఇధ్మవాహ గోత్రము — అగస్త్య ఉపగణము చూడుడు

ఇధ్మవాహుఁడు— ఋషి తండి పేరు దృశ్యుఁడు తాత అగస్త్యుఁడు ఇతనికి ఇధ్మ వాహనుఁడనియు, తేజస్వి యనియు నామములు కలవు

ఇనకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుఁడు). ఇనకులగోత్రము, ఎకాక్షేయ గోత్రము (౭) దీనిని వారలు ఇంకోల వీరకోల యనియు నంపురు సంస్కృతగోత్రము సుందరస లేక సౌందర్యస, సుందరగణము, ఆపస్తంబ సూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రసూనాగ్రంథము అద్యక్ష వరఖండ విశ్వేశుఁడు దేవత, భార్య వీరాంబ హేమాద్రితపస్థానము, వీరసముద ము తటాకము జపముకోటి దీపములు గిర, క్షేత్ర సంఖ్య ౬౦, అశ్వదానము ఎట్టికలువ వ్యజ సీయము.

ఇనపకులగోత్రము— ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (ఇషుపకుల చూడుఁడు

ఇనాక్యులేషన్ నేక్సినేషన్ చూడుఁడు

ఇనుప గుగ్గిళ్లుకాని మినపగుగ్గిళ్లు కావు — తనకు లొంగనివారిం గూర్చి చెప్పెడు సామెత (ఆంధ్రలోకోక్తి)

ఇనుపగోలు చెట్టు – లా Plantago ispaghula ఆగ్ల Ispaghul లేక Spogel tree ఈదేశమున వీనిగింజలు వైద్యోపయోగమునకు వాడఁబడుటదప్ప ఈచెట్లం గూర్చి యేమియు దెలియదు గింజలందు జిగటగలిగి చలువచేయును. మూత్రము వదలించును వేడి చేసిన కల్లు దగ్గు, గ్రహణి, పురాణగ్రహణి, పురాణరక్తగ్రహణి, మూత్రనిరోధము, సెగ మొదలగు మూత్రనిరోధరోగములను హరించును గింజల నుడికించినగుంజ దుష్టవ్రణములు, సెలయి మాన్పును. ఆకుల కషాయముగాని, వేరుగంధముగాని సర్పవిషదోషము హరించుననియు, ఆహికజ్వరములు, క్షయదగ్గులు నివృత్తి యగుననియుఁ జెప్పఁబడినది

ఇనుపబాట (Railway) వీనిలో ఎఱ్ఱ, ఆకుపచ్చ రంగుల యర్థము — ఎఱ్ఱరంగు భయంకరచిహ్నముగ నెల్లరకుం దోపజేయుఁగదే గాన ఎఱ్ఱరంగు జెండాయును, ఎఱ్ఱరంగు దీపములును అపాయసూచకములుగ నేర్పడియుండుట అందరెరుంగదగినదే

ఇంక దానికి ఎదురగు రంగు ఆకుపచ్చ అపాయము లేదనియో, నెమ్మదిగనో, జాగ్రతగనో పోవచ్చు నియు సూచించుచుండుటగ నుండదగినది ఎలన, ఎరుపునుండి ఆకుపచ్చ నడుమనుండు రంగులలో నేదియు దూరమున కంత స్పష్టముగ గానరానివిగాన పాటింపబడలేదు

ఈమధ్యకాలమున తెల్లరంగు క్షేమము లేక అనపాయమునకు చిహ్నముగ నుండెంగాని, ప్రమాదవశములనేరంగు అద్దమైనను పగిలిపోయి యెడిపోయినతర గన్పించునది తెల్లరంగు దీపమే యూటు, అచట నచట ప్రమాదములు సద్ధమై, పెక్కు ఇనుపదారిసంస్థలవారిచే తెల్లరంగు వదలివేయఁబడినది ఉదాహరణకు కొన్ని ఇనుపబాటలయందు వాడబడెంగాని దూరమునకు అస్పష్టమని తేలుట జేసి మానుకొనిరి గాన ఎరుపును, ఆకుపచ్చయు వాడుకయందున్నవి

ఇనుము (ఉక్కు) — ఇనుము స్వతస్సిద్ధమగు పంచలోహములలో నొకటి. గట్టి లోహము అన్నిలోహములకన్నను ఎక్కువ ఉపయోగకరమయ్యు, సర్వసాధారణముగ నెక్కువగ లభించునుగాన చౌకగకూడ నైయున్నది.

ప్రాశ్చాత్యవిజ్ఞానులగు పరిశీలకులు మొట్టమొదట ఇనుమునుగూర్చి ఎఱుగనిదినములందు రాతితోను, ఇత్తడికంచులతోను, ఆయుధములు, పనిముట్లు చేసికొనుచుండిరనియు, బహుశః ఇనుము మొట్టమొదట Meteoric stones నుండి (ఆకాశము నుండిపడినవి) సంపాదింపఁబడియుండునోపుననియు, తలంచుచున్నారు కాని, కృతయుగాలంకారభూతుఁడగు మాంధాతమహాపతియె చంద్రాయుధము ధరించినటుల చెప్పఁబడియుంటను, ఇంక నాయుధములనుగూర్చియు, లోహముంగూర్చియు మనుస్మృత్యాదులు కూడ, యనాదిగ లోహమునుగూర్చి భరతదేశస్థులగువారికి తెలిసియుండునని తేలుచున్నది

ఇనుము భూమినుండి త్రవ్వి ఎత్తబడును అట్టి గనులు ప్రపంచమునందు తఱుచుగ గలవు. ఇంగ్లాండునందు ఇనుప గనులు, రాతిబొగ్గు గనులును గాడ సమీపములుగ గల్గియుంటచేసి, ఇనుము గరగించు కర్మాగారములు పెక్కులుగ నేర్పడినవి. భరతదేశమున ఇనుపగను లున్నను కరగించు కర్మాగారములు తగినన్ని లేవు. ఆంధ్రదేశమునను పెక్కుచోట్ల ఇనుపగనులు కలవు. త్రవ్వబడిన ఇనుమును Manganese ore అందరు. ఇనుము యొక్క గట్టి సుప్రసిద్ధముగాన సామెతలుగ వాడుదురు

Iron cross అను బహుమానము తొలుత ప్రష్యాదేశమున నుండెను. దాని నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారును అవలంబించిరి. ఇది సివిలియను ఉద్యోగులకు సైన్యమందలి యుద్ధవీరులకు బహుమానముగ నీయఁబడు వెండిఅంచులుగల ఇనుప క్రాసు (Cross) అయి యున్నది. దీని నతిశయ గౌరవచిహ్నముగ నెంతురు. గత ప్రపంచయుద్ధమున విరివిగ పంచిపెట్టఁబడినది. క్రొత్తగ పగుల గొట్టఁబడిన ఇనుమురంగును ఆంగ్లమున Iron grey colour అనెదరు.

న్యూజిలండు దేశమునను, భరత దేశమున కొన్నిగనులందునను ఇనుము అతిచిన్నముక్కలుగ నిసుకతో కలసి దొరకెడిని. దీనికి ఇనుపఇసుక (Iron sand) అని పేరు. ఇనుము పెద్దముక్కలుగ రాళ్లంబోలె దొరకు సందునకు ఇనుపరాయి (Iron stone) అని పేరు. ఇంగ్లాండునందు యార్కుషైరుసీమయందు క్లెవ్‌లాండు మండలమున దొరకు ఇనుము పెద్దపెద్ద రాళ్లవలెనుండెడిని. ఇంకా ఎక్కువ Phosphorous ఉండునని కనిపెట్టఁబడినది. స్వీడన్ దేశమున లభించు ఇనుము ఉక్కు చేయుటకు ప్రశస్తమైనదిగ గనిపెట్టఁబడినది. ఇనుమునుండి లభించు ప్రత్యేక పదార్థములు ఇనుపత్రుప్పు, ఇనుపచిట్టము, ఉక్కు నై యున్నవి. ఇనుమును పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశములను పంచభూతములకు అందిచ్చిన దానియందు త్రుప్పుపట్టును. ఇంకను సముద్రపుఉప్పుగాలి, చవిటినేలల ఉప్పు తాకుటలం గల్గినదిఅమేని అతివేగముగ త్రుప్పుపట్టి అసలుఇనుమును తినివేయును. ఇనుమును గాల్చుట, కాల్చి సాగించుటవలన ఇనుమునుండి కరగి జారి చిట్టము నేలం బడిపోవును. ఇది ఇనుము ఉపయోగించునటుల ఏ పరికరములకు చిట్టము పనికిరానిదని తలంపఁబడుచున్నది. ఇంక ఇనుమునందు కార్బన్ భాగములు గల్పిన నుక్కు అగును. ఇవి మూడును ఇనుమునకు ముఖ్యములగు నుపలోహములు (By products) అనఁబడుచున్నవి. అందు ఉక్కు ఎక్కువపనుల కుపయోగించునది

ఇనుపత్రుప్పు — ఆంగ్లి Rust of iron. ఆయుర్వేదవైద్యులు ఇనపత్రుప్పును మెత్తగ చూర్ణముఁ జేసి గోమూత్రములో పూసి తడిపి (పదునేను లేక ఇరువది దినములలో నెండనట్లు) ఎండించి లోనికిచ్చియు పైకి రాచియు, ఉపయోగింతురు. పుట్టవ్రణము (సెలలువేయు

వ్రణము) లకు లోనికిచ్చి పైన రాచిన మాననని యు, చాతుర్జాతక (దాల్చినచెక్క, ఏలకులు, ఆకుపత్రికము, నాగకేసరములు) చూర్ణముతో కల్పి, తేనెతో లోనికిచ్చిన మొదల శోభ, పాండు, కామిలరోగముల నివారించి నిస్త్రాణ ఉడిపి బలము గల్గించు నని యు స్త్రీల ఋతురక్తమును చక్కగ వెడలించు నని యు చెప్పిరి. దీనికి పథ్య మవసరమని చెప్పినారు.

ఇనుపచిట్టము ఇది అయస్సోహమువలెనే పనికి వచ్చును. ఆయుర్వేదవైద్యులు ఇనుపచిట్టమును భస్మముగను ధూమముగను కొన్ని వారుచేయు ఒకపాటి నుండగ, నూరు వత్సరముల తక్కువకాకుండ భూమిలో పాతబడి, భూపుటమై ఇనుపచిట్టము తెచ్చి భస్మము గను, ధూరముగను చేతురు అట్లు చేయబడి నధూమము కు మాండూరమని పేరు మండూర మే ఎర్రని ది ఇది కాల్చు కొలది మరి ఎరుపు ఇనుపచిట్టమును ఎర్రగ కాల్చి గోమూత్రములో గాని, త్రిఫలా కషాయము లో గాని ము మిటలు ఐదుసార్లు చేసి దాని చూర్ణము జేసి యది చూర్ణముగను ఈ చూర్ణ మానవ రములు లోనికిచ్చి అగ్నిమాంద్యము, ఆమవాతము, ఉదరశూలము, జలోదరరోగము, కామిల పాండ్యరోగము, కాస, క్రిమి, గ్రహణి జ్వరములు, ప్రమేహము, పైత్యరోగము, మూలవ్యాధి రక్తపైత్యము, వాతరోగములు, శ్వాస, శరీరస్థూలత్వము క్షయరోగములపై చక్కగ పనిచేసి నివారించి మంచి రక్తమును బుట్టించు నని యు, సాగా శుద్ధిగాని మాండూరము చూర్ణములు గల్గించు దోషగుణములకు కరక్కాయ చూర్ణము తేనెగల్పినది విరుగు (దోషహర) దనియుం జెప్పఁబడినది

ఉక్కు ఇనుమునకు కార్బన్ కలిపిచేయుట వల్ల నైన ఉపలోహము ఇది కాల్చి పదును గల్గి ఎయ్యాకారముకైనను సుత్తితో సాగగొట్టి చేయుటకు వీలగు పదులకు ఉక్కుతో నగు ఉపయోగము ఇనుముతో నగుటకన్న నధికమనిపించును ఆంగ్లవిద్వాంసులు మొట్టమొదట ఉక్కునుచేయుట కనిపెట్టిరి Sir Henry Biosemer పరిశీలకుండని చెప్పుదురు ఆ దుక విధానమునకు బిస్మిక్ విధానమని పేరిడి కాని భరతదేశమున అనాదిగ ఉక్కుతో కత్తులు గండ్ర గొడ్డలి ఈటెలు, బరెములు, అంకుశములు, త్రిశూలములు మొదలగు నాయుధములు చేయుచుండిరనుటకు పురాతనచరిత్రలు గాన్పించుటచే నిది యీదేశమునకు క్రొత్తవిద్య గాదని తేలుచున్నది

ఉకు ఇనుము కన్న ప్రాయికను పదును గట్టిగ నిలచు దిగను అగా ఇసీవల ఇనుము కన్న గట్టిదగా నుపయోగించబడుచున్నది. కార్బన్ భాగ మెచ్చుతక్కువగ కల్పబడుట వలన యేర్పడు వివిధభేదతరగతులు ఉక్కు వివిధ కార్యములకుపయోగింపబడుటయేగాక ఇనుము పనికిరానితావుల నుపయోగింపబడుచున్నది. అధికభాగము కార్బన్ చేరుకొలది ఎక్కువ గట్టిదనము హెచ్చుచుండును ఇంకను ఈ ఉక్కు కు పదునిచ్చుటయుం గూడ గలదు ఆముదమున కాల్చిముంచి అధమపుపదును మొదలు అనేక దవ్యములు పదునిచ్చు ఆకరుపదునువరకు అనేక తరగతుల పదునులు వేయుదురు ఈ పదునులు ఉక్కు గుణసంపద నినుమడింపజేసి ఉపయోగము విస్తరింపజేసెడిని తెగువాకు ఆయుధములు, పనిముట్లు, గట్టిగనరకదీయు ఆకురాళ్లు మొదలగువాట్లకు సర్వజాతి ఉక్కు అర్హముగ నీయబడిన పదునుతో చక్కగ పనిజేసెడిని. లోహముల నరకుటకువలయు గట్టిపదునులు

అన్నిటికి నతిశయించియుండును కొల్లింట ఇనుముతో కొనలను సాధులను భద్రపర్చబడు ఓడలికాలమున నుక్కుతో భద్రపర్చబడు చున్నవి అందునను ఉక్కు జాతియు దానికిగల పదనును మిగుల పటిష్ఠలతో నతిగ్రతగ సమర్పించబడుట ఆరోగ్యదాతగనుండ ప్రదర్శించుట మాత్ర ముచ్చటగ నుండును ఉక్కుతో చేయబడు కత్తులలో నెక్కువ తెలివ దారు లోహము యొక్క స్వచ్ఛత పరిశుభ్రతల సమానముగ గల్గియుండు కత్తిని చంద్రాయుధమందురు ఇందు చిట్టము మొదలగు లోహపుముక్కియు, తుప్పు మొదలగు లోహకళంకము నుండకుండును అనగా స్వచ్ఛతగల్గి యుండునని భావము ఇటులనే ఇంక Tungsten, Chromium, Manganese Nickel Vanadium మొదలగు లోహభేదములు నిట్టివియే Tungsten తో కల్పబడి పదనిపెట్టబడిన ఉక్కుతో యంత్రపు పనిముట్లు చేయబడును ఇవి ఎంతగట్టిగనైన పనిచేయుటగాక యెట్టిగ గాలి లోహముపై తాకి పనిచేయుచున్నను, దానికిపదను పోక గోల్పోవక నిలువబడియుండును రేకులు మొదలగునవి చేయబడు మెత్తని ఉక్కునందు కార్బన్ కలియును దూలములు మొదలగునవి చేయు ఉక్కు మధ్యరకముది ఇందు కార్బన్నాలు కొంత ఎక్కువగనుండును నరకు పనిముట్లు, ఆకురాళ్ళు కత్తులు మొదలగునవి కఠినమగు ఉక్కు ఇందు కార్బన్‌పాలధికమైయుండుటయేగాక గంధకము, బిగువు, ఇతరకూడికలు కూడ చేరియుండును

ఆయుర్వేద వైద్యులు ఉక్కును భస్మముగను, సింధూరముగను చేసి వాడుదురు

ఇది శరీరమున క్రొత్తరక్తము బుట్టించి పరిశుభ్ర రక్తముం గల్గించుననియు, సర్పవిషము హరించి శ్వేతకుష్టువు మహాకుష్టువుల నివారించు ననియు, సమస్త జ్వరముల నివారించి వీర్యపుష్టి బలము గల్గించు నియు ఆమవాతము, ఉబ్బు జాడ్యము గ్రహణి, గుల్మము, ప్రమేహము, పాండువు, ప్లీహ పైత్యోద్రేకము, దగ్గులు, ధాతుక్షీణత, శరీర క్షీణత, శరీరస్థూల్యము శరీర కార్శ్యము రక్తవికారము వరిఘనితము, శ్వాసలు నివారించుననియు జెప్పబడినది

ఇనుము ఉక్కుల రాపిడిగుడా బాణాసంచా (అందు ముఖ్యముగ కాకరపూవత్తుల క్రిందికి రాలు పూవు లుగాను) యందు చేర్చబడును

ఇనుముకరిగే కొలిమిలో ఈగల కేముండును? — ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఇనుముతోచేరినకతన అగ్నిహోత్రునకుగూడ సమ్మెటపెట్లు — ఇనుమును ఎరగ కాల్చి సాగగొట్టెదరు అట్టితరి సమ్మెటదెబ్బలు అగ్నికి గూడ తగులునని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇనుమువిరిగితే అతకవచ్చుంగాని మనస్సువిరిగితే అతకదు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఇన్ కన్వర్టబుల్ పేపర్ — వాణిజ్య వ్యవహారపరిభాషా పదము Inconvertible Paper Currency కావలసినతోడనే నాణెములుగా మార్చుటకు వీలుగాని నోట్లు మొదలగు కాగితపు సొమ్మును ఎక్కువ డిస్కౌంటుకు బజారునందడిగెదరు అట్టివాని కీపేరు వర్తించును

ఇన్సల్టు టు ఇంజరీ— ఇం Adding insult to injury ఇదివరకే అపాయమొనర్చి నష్టమో బాధయో గల్గించియు డి పిదప వంచన మాటలాడి మనోవేదన గల్గించుట యనిభావము

ఇన్గాడ్వయి ట్రస్టు చిహ్నము (In God we Trust) —అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రము వెండి, బంగారపు పెద్దనాణెములపై

సిమాటలుగాకుట గాననగును. అనగా దేవుని యందు నమ్మకము అని యర్థము. ఇట నమ్మక మన యాధారపడుట యను భావము స్ఫురించు చునేయున్నది క్రీ. శ. 1861 మొదలు 1865 వరకు పెన్సిల్వేనియా గవర్నరుగ నుండిన James Pollock గారు భక్తుడు గాన అప్పుడు దేశమునందు వ్యాపించియున్న Civil War కలతలందు దైవసహాయముకర్థించి ట్రెజరీ సెక్రెటరీగారికి వ్రాయుచు "Recognition of God on national coinage is a national duty" అని వివరించి పైవాక్యమును సంయుక్తరాష్ట్ర ముద్రికలపై వేయుబడుటకు సలహానిచ్చిరి దీనిని కాంగ్రెసువారంగీకరించి పక్షస్వీయముగ కొక శాసనమొనర్చిరి ఇది రెండు సభల యామోదముబడసి దీని Motto గా గ్రహించిరి. అది మొట్టమొదట క్రీ. శ. 1864 లో ప్రచారము నొందెను

ఇన్వార్ లోహము (Invar) — ఇది కలుపుగు లోహాము ముఖ్యమైనవి ఇందు ఉక్కు, నికెల్, కార్బనులు ప్రధా ద్రవ్యములు ఈ కలుపుగు లోహాము వేడికి విజృంభించుట యందు చాల తక్కువ పరిమితి (Low Coefficient of Expansion) కలదిగాన కొలుచు కునే Metal Tapes మొదలగునవి చేయువారు విస్తారముగ వాడుచున్నారు

ఇన్‌క్లినోమీటర్ (Inclinometer)- ఇది త్రివిధ భేదములు గల్గిన కొలత పరికరము. పైనుండి క్రిందికి పల్లముగనైన తావులందలి Magnetic force ను కొలచు పరికరమునకును, క్షితిజమునకు గలుగు యుండు మూలల (Angles) కొలచు పరికరమునకును, థియోడొలైటు యంత్రమును దగిలించుచు కొలచు పరికరమునకును ఈపేరు కలదు.

ఇన్నిస్ఫెయిల్ (Innisfail) — ఇది ఐర్లాండు ద్వీపమునకు కవిత్వమునందు వాడబడిన పేరు. Isle of Destiny అని యర్థము.

ఇన్ఫీరియర్ ప్లానెట్సు (Inferior Planets) ఎస్ట్రానామీ శాస్త్రమునందు సూర్యుని నుండి భూమికన్న దగ్గరగా తిరుగు గోళములకు పేరు అని మెర్క్యూరీ, వీనస్సు అనంబడునవి తక్కినవి సుపీరియరు గోళములు (చూడుడు)

ఇన్సూరెన్సు (Insurance) — తరుణగ నిన్సూరెన్సు, ఎస్యూరెన్సుల కొరకే సంస్థగా భావించి పొందబడుచుండును ఇన్సూరెన్సు భవనములు, యంత్రశాలలు, గిడ్డంగులు (Godowns) మొదలగువానిని అగ్ని మొద లగు ప్రమాదములు గల్గునపో వానిని ఇన్సూరు చేసియున్న యెడల అట్లు చేసి సంస్థ వారింత సొమ్మిచ్చుకొనుటకు నేర్పాటై యుండును. మరియు తామాసంస్థవారికి కొంతసొమ్ము వాయిదాలకుర కేటట్లు చెల్లించుచు నుటగును ఏర్పా టైయుండును ఇంకను ఇట్టి . ర్పాటు మోటారు బాక్సులకును చేయించి అపాయము గల్గినచో కొంతసొమ్ము సవవారిమ్మంపద్ధతియు గలదు ఎవిపాయములు రాకుండినచో కట్టినకట్టుబళ్ళ సొమ్ము తయ ఇచ్చునకంపెనీ సంస్థకే దక్కును. ఎస్యూరెన్సు మనుష్యుల జీవితములపై చేయుం బడునది (ఎస్యూరెన్సు చూడుడు)

ఇన్ఫ్లూయెంజా జ్వరము — Influenza అతిత్వరితముగా నితరులకంటి వ్యాపించు జ్వరము 16వ శతాబ్ద కాలము నుండి ఎరిగిన రోగము. తగిలినచో నాప్రాంతము లందు గొప్ప వ్యాపకముగాంచునది సంపర్కము గల్గిన ఇరువదినాల్గు గంటలలో జ్వరము తగులును. బహుళః రొంపయు, చలి, వణకు లక్షణములు, 102 లేక 103 డిగ్రీల జ్వరముండును.

ఏదిక్కులు లేకుండినలరి త్వరితముగా మూడు రోజులలో నివారణమై యారోగ్యము కల్గును Complications కల్గి Lungs effect మై న్యూమోనియా, పెన్యూమోనియాలు కల్గిన ప్రాణాపాయము కూడఁగల్గించును

రోగి విశ్రాంతిగా పరుండుటయు, చులకని యాహారమిచ్చుటయు, విరేచన బద్ధము గలుగ కుండ చూచుకొనుచుండుటయు ప్రధానములు టెంపరేచర్ నార్మలుకు వచ్చి పిదపగూడ నీవిధులు ఆచరణీయములు ఈ వ్యాధి క్రీ. శ. ౧౮౮౧ లో చీనాదేశమున బయలుదేరెనట ౧౮౮౯ లో స్పానియా దేశమున దగుపడి యిరోపా యంతటం బ్రాకి ఖాడా తరములకుంగూడ నాటి భరతదేశమునగూడ నగుపడెను ఆ సంవత్సరమున జూన్ నెలలో తొలుత బొంబాయి లో ప్రారంభమై దేశమంతటను పల్లెటూళ్లకు గూడ నగబ్రాకి వేధించెను ఇది అన్ని వయస్సుల వారికింగూడ నొకేతీరుగ నుండుననియు, పిల్లల కంటె వయస్సు మీరినవారి కెక్కువగా నుండు ననియు వేసవికంటె శీతకాలమున నుధృతముగ నుండుననియు పరిశీలన లొనర్చిన వైద్యసంఘము వారు నివేదించిరి. ఈసూక్ష్మజీవింగూర్చి రూఢిగా నెవ్వరును తెల్పియుండలేదు Pfeiffer అను పేరుగల వైద్యుండు పరిశీలనలొనర్చి కణికను కాలియుండునని తెల్పియున్నాడు. ఎండ యందిది నిలువలేక చచ్చునట శరీరము నందభివృద్ధి నొందునటుల పలుపలవృద్ధినొంది చిరకాలము మనజాలదట

రోగి ముక్కునుండి, ఊపిరితిత్తులనుండి వెలువడు ద్రవమునందు, రోగి నవ్వునప్పుడు, దగ్గునప్పుడు, మాటలాడునప్పుడు గాలిలోనికి తుంపురులగుండా చేరి అన్యులకుం వ్యాపించునుగాన పోటాపీయం పెర్మాంగనేటుగాని, ఉబిలు సాల్టు గాని వేడినీటం గరిగించి పుక్కిలించుచు నుండుయు చుండఁదగునని కొందరు వైద్యులనెదరు (అంటు వ్యాధులు, సూక్ష్మజీవులు జ్వరము చూడుఁడు)

ఇన్స్పిరేషనిజమ్— (Inspirationism) ఎగ్రంథముగాని యైనను ప్రతిమాటయు దైవదత్తమనియు ఆవేశమువలననే కల్గినదనియు నమ్మువారి మతాభిప్రాయము

ఇన్స్పెక్టింగు ఆర్డరు — వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము Inspecting order Dock నందు, Bonded Warehouse నందు మొదలగు తావులందుగల సరకులం దనిఖీచేయు నధికారమునిచ్చుచు నొసంగిన యుత్తరువు

ఇన్వేలిడిజమ్ — (Invalidism) అశక్తతవలన తాటస్థ్యము వహించు (దేవికిని గల్గించుకొనిన) వారి మతము

ఇన్స్క్రైబ్డు స్టాకు— వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము Inscribed stock కొందరికి సాముదాయికముగ నున్న సరకు. దాని యజమాను లందరు రిజిస్టరు చేయుబడుగ రేకాని సరకుతో నేసంబంధము గల్పించుకొనరాదు సంఘము వారధికార మిచ్చినవారు మాత్రమే దాని గొనుగోలు మొదలగుపనులం నెరపుదురు

ఇన్సొల్యూబిల్కలర్సు— (Insoluble Colours) రంగులు. రంగులు చూడుఁడు

ఇప్పచెట్టు — లా Bassia longifolia లేక Latifolla ఆంగ్ల Indian butter tree సం మధూక, మధుపుష్ప, మధుష్ఠీల హిందీ, మోవా, లేక మహువాష్ ఇది అనేక విధోపయోగములు గలవృక్షము అడవివృక్షము, ఇప్పపువ్వు, ఇప్పకాయలలోని గింజల నూనెయు, ఇప్పసారాయము ఉపయోగకరములే

ఇప్పనూనె పైత్యవాతములనడంచి చలువ చేసి యెంట్రుకలకు బలము, పుష్టినిచ్చును. ఇంచుక

శ్లేష్మమును జేయునందురు క్రిమిరోగములు, వాపులు దరదలు, వ్రణములు పైపూతలచే తగ్గును. ఇప్పకాయలు కూరగ నొనర్చి పుచ్చుకొనిన వీర్యము కు చలువ జేసి ఇంచుక విరేచన బద్ధముగల్గించి ఆమదోషము నుద్రేకించును కఫము, పైత్యము న్ మేహము, వాతముల నడచును ఇప్పపండ్లు చలువ సి దేహపుష్టి నొ వా పైత్యముల శమనం జేయును ఇప్పపువ్వు పైగుణములను బలముగ కొనర్చు ది దీనికి విరుగుడులు ధనియాలు, వేపవిత్తులు, నెయ్యి వేడి

ఇమాదువంశనృపులు — బహమనీరాజ్యము క్రీ వె ర్లో నైకు చిన్నరాజ్యములుగ చీలుటతో నేర్పడిన రాజ్యము లలో నొకటయగు బీరారు రాజ్యమ నేలిన ముస ల్మాను నృపులు

ఇమాన్షు సేన్ మహాత్మునిగోరీ — ఇది చెనపోలెని యాయంగ రాకె ములేస్వ నంటయు తూర్పుగ ను కరాలాపురము దద్ది కర్బాలాపురము మహమ్మదీ ముశాఖ లలో నొకశాఖవారికి యాత్రాస్థలము ఇమాన్ హుసేన్ మహాత్ముడు మహమ్మదుగారి దౌహి త్రుడు బలాత్కారమరణ మందినాడు

ఇమామ్ — అరబ్బీ భాషాపదము నాయకుడని యర్థము. ఒకప్పుడు మహమ్మ దీయపాలకులగు కాలీఫలకు బిరుదుగా నుండి దట అరేబియాపరిపాలకులకుగూడ తరువాత బిరుదముగా నుండెనట. మసీదులం దిక్కాల మున ప్రార్థనాదులు జరపి నడపు నుద్యోగికి వర్తించుచున్నది.

ఇమారీసామాను — (Porcelain) జపానుదేశమున చేయంబడు సామాను. తెల్లమట్టి ఫెల్స్పతిక్కరాతిపొడుము మొదలగువానితో చేయంబడుచు, పోర్సిలైనుపేరం బరగుచున్నది. అందమై యుండును

తొలుత జపాను నందలి హిజాన్ సీమలో (అనగా నాగసాకిదేశమున) 1200 సంవత్సర ము కినిపెట్టబడి ప్రారంభమైనది మెరుగుగల్గి యుండును.

ఇమిటేషన్ సిల్వర్ — (కృత్రిమ రజతము. ఈ క్రిందవివరింపబడిన లోహముల సమ్మేళనమువలన నిజమైన వెండివలె రంగును, తేటయు, తళుకుకుగల కృత్రిమ రజతలోహము (Imitation Silver) తయారగుచున్నది. రాగి 70 పాళ్ళు, నికెల్ 23 పాళ్ళు అల్యూమి నియమ్ 7 పాళ్ళు. కొంచెము వెలిగారము కలిపి మూసలోబెట్టి బొగ్గులకొలిమిలో కరగింప వచ్చును దీనిలో మరియొక భేదము రాగి 57 పాళ్ళు నికెల్ 20 పాళ్ళు తుత్తినాగము 20 పాళ్ళు అల్యూమినియమ్ 3 పాళ్ళు దీనిని కూడ మూసలో బొగ్గులకుంపటిమీద నే కరగింప వచ్చును లోహము మూసలో కరగి నీరయి పోవును ఇది మొదటిదానికన్న కొంచెము ఇత్తడితో సమానముగా కట్టును. దీని రంగు వెండిని మరపించి యుండును మిక్కిలి తేటగా మెరుగుపెట్టుటకు వలయునంత గట్టిదనము కలిగి యుండును

ఇమేడియటిజమ్ (Immediatism) పొల్లి టికాలమున బానిసత్వము వ్యాపించి యుండుతరి 'తక్షణమే అందరు బానిసలను స్వేచ్ఛాపరులుగ జేసి తీరవలయు'నను అభిప్రా యము గల్గియుండినవారి పట్టుదల.

ఇయూబోయియాద్వీపము గ్రీసు దేశము చూడుడు.

ఇయోనియన్ ద్వీపములు — ఐరోపాఖండమున గ్రీసుదేశమునకు జె దిన ద్వీపములు మధ్యధరాసముద్రమున నున్నవి. వీని యందు కోర్ఫూద్వీపము ఇథాకాద్వీపము కేఫలోనియాద్వీపము జా ... ము ఇవి పెద్దవి ముఖ్యములైనవి. వీనియందు క్రి తోటలు దాక్షతోటలు ఓలి కో ... విస్తారము పైరు చేయబడుచు ... విస్తారము లభించుతా ... కొల్లి మొదట ... భుత్వము క్రి జె దియు ... వియనా ... త్వైక రాజ్యము క్రి ... భుత్వము ... తీర్మానించెను ... భుత్వమువారు ఈ దీ... రాజ్యములు గ్రీసుదేశము కిచ్చివైచిరి (సుదేము జా ము)

ఇరా ఐరా వతీనది — ఇరావి యనుచున్నారు ... ము గొని ... ధు నికో ... గమి చును

ఇరాకజెమీ — ... దేశములోని ... మొక ... పా ... శ దేశము ...

ఇరాక్ దేశ ప్రభుత్వము Ira — ... టి ... ఇది ఇటీవ సేర్పడి ... స్థా రాజ్యము ఆ యాఖ ... అగే బియా ... రియా పార రాజ్యము ... సేర్ప రు బ ... ఒకలక్షా ... వదిమూ ... వ దల నలుబది చతురపుమైళ్లు వైశాల్యమనియు ముప్పదిలక్షల జన ... యనియు జెప్పబడినది

ఇరాక్ దేశము — ఆసియాఖండమున ... మెసపొటేమియా లోని కొన్ని నుమలుగల దేశము ఇందు బాగ్దాదు బస్రా మసోల్ విలాయతులు చేరియున్నవి. బాగ్దాదు ప్రధాన పురము. బసరా దాని ప్రధానరేవుస్థానము. ఇరా దేశము ... చతురపుమైళ్ల వైశాల్యము ... జనాభాయును (క్రీ వె ... జనాభా) కలదని చెప్పబడినది. కొన్ని నైలు విస్తారము తీరు బడుచున్నది ప్రత్తి గోధుమ ... మొదలగు ... భూములు కలవు

ఐరోపామహా సంగ్రామము టర్కీకి ... లాగు ... మా దేశరాజ్యముగ ... యీ దేశము ... దేశపు స్వాధీ ... లో రాజ్యమై రాజు ... నేర్పరచిరి ... గ్రమ ... టర్కీ కో ... సేర్పరచుకొని ... వి నుచే ... రాజ్యముగ ... ధిపతి ... ములను ముగి ... లో ... జా ... గా ... ము ... భ ... రాజ్య ... యు

ఇరాకరాబీ (ఖాల్డియా) దేశము

ఆ యాఖండము దల ... ఖా యా రగి దేశము ఇరా రబీ యను ... అరు ... టీ ... యూ ... టీస్ ... ఉద గమనుగున పారశీక ... యు ... ము ... చుచు) చాల ... తగుమ ... దేశము ... టిరాజ్య కాలమునా బేబిలన్నగరము పాపు బ్బ ... గల దేశము ఇను దా వే ...

... పురము ... ప్రధానస్థానము ... లి టకలీఫాల రాజధానిగను దిన నగరము ఇప్పుడు వర్తకస్థానమై యున్నది. కేరవాన్వర్తక మిట విస్తారము నడచుచున్నది. హిల్లాపురము బేబిలను పాడులనడుమ నున్నది. తొల్లిటి బాస్రా పురము ఇప్పుడు బస్రాయనంబడుచు గొప్ప వర్తకస్థానమై యున్నది. టైగ్రిస్ యూప్రటీసునదులు

కలసిననదిపై నున్న రేవుస్థానము. (ఖాల్డియా చూడుఁడు)

ఇరాకీస్ — అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములలోను, కనడాదేశములోను వసించుచుండు మొహావక్సు మొదలగు ఇండియనుజాతులకు అమెరికానివాసులిడిన పేరు.

ఇరాన్ దేశము (పెర్శియా) — పారశీకదేశమునకు ఆదేశపు స్వభాషానామము దీనినే ఆదేశప్రభుత్వమును విదేశప్రభుత్వములును వాడుచుందురు. కాకసస్ పర్వతములు, హిందూకుష్ పర్వతములు, పారశీక సంయుక్తాగ్రగుడము, ఖుర్దిస్థానము, టైగ్రిస్ నది దీనికి ఎల్లలని చెప్పఁబడినది. ఈదేశపు ప్రధాననగరమునకు థా-ఇరాన్ అని పేరు. అనగా ఇరాన్ నగరమని యర్థము దాని నాంగ్లమున టెహెరన్ అని పల్కుచున్నారు. (పారశీకదేశము చూడుఁడు. పాహ్లవదేశము చూడుఁడు).

ఇరాన్ పాలి లిపి — అశోకచక్రవర్తి (క్రీ పూ ౨౭౩—౨౩౧) పాటలీపుత్రము రాజధానిగ మగధరాజ్య మేలినవాఁడు. ఈ మహనీయుఁడు బౌద్ధధర్మములను భరతదేశమునందు పెక్కు ధర్మశాసనములుగ వేయించినవాఁడు. ఉత్తరమున హిమవన్నగము, దక్షిణమున మైసూరుప్రాంతసీమలు, తూర్పున వంగదేశము, పశ్చిమమున ఘూర్జరదేశము గల భూమియం దచ్చటచ్చట నీతని శిలాశాసనములు గానవచ్చుచుండును. అవి వాయువ్యదిశను (పశ్చిమోత్తర సరిహద్దు పరగణా) ఖరోష్ఠీలిపియందునను, తక్కిన ప్రాంతముల బ్రాహ్మి (దేవనాగరి) లిపియందునను, లిఖింపఁబడినవి (బ్రాహ్మిలిపి, ఖరోష్టిలిపి, భరతదేశమందలి లిపులు చూడుఁడు). రెండు లిపులు కలియు సంధిప్రదేశము పంజాబుదేశము నందలి జలంధరుజిల్లా. ఇచట నీలిపికి ఇరాన్పాలీ లిపియని యందురు అనగా రెంటిసంకరరూపమునకు ఇరాన్ పాలీయని పేరని తెలియుగునది. దీనికాంగ్లమున Ariano Pali అని పేరిడియున్నారు. శాసనములు పాలీభాష ధర్మశాసనములే వై యున్నవి.

ఇరిగేషన్ (Irrigation Engineering)— వ్యవసాయపు పొలములకు ఎరువులు, నీటివసతి ముఖ్యము అందు నీటివసతి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యమైనది వ్యవసాయములకు నీటివసతిఁగల్గించు పనులఁగూర్చిన శాస్త్రవిధానమున కాంగ్లమున Irrigation engineering అనిపేరు. ఇరిగేషన్ స్వాభావికమనియు (Natural), కృతకమనియు (Artificial) ద్వివిధము.

కేవల వర్షాధారముపై నాధారపడి పండించు పంటలస్థితి కాంగ్లమున Natural irrigation అనియెదరు ఇట్టిది కేవలము మెట్టపంటలకే యని చెప్పఁబడినను, వర్షాధిక్యముగల ప్రదేశము లాగ పల్లపు వ్యవసాయములగుచుంట గానవచ్చెడిని. ఇట్టి ప్రదేశములు ఇప్పటి మధ్యరాష్ట్ర (Central Provinces) భాగములందు గానవచ్చెడిని తక్కిన కృతక విధానము లిఫ్టు ఇరిగేషననియు, డైవర్షన్ ఇరిగేషననియు, స్టోరేజి ఇరిగేషననియు త్రివిధములుగఁ జెప్పఁబడినది ఏతములమూలమున నీటిం దోడిగాని, గూడవేసి నీటిం బారించిగాని, దోనెలతో నీటిం బైకెత్తి పారించిగాని Water lifts మూలమున నీటిబైకెత్తుచు పారించిగాని, నీటిపంపుల మూలమున నీటిందోడి పారించిగాని, ఈజిప్టుదేశపు మహాపులమూలమున నీటిం బారించిగాని పంటచేలకు నీటివసతిఁగూర్చు విధానమునకు లిఫ్టు (Lift) ఇరిగేషన్ అనియెదరు.

నదులకు ఆనకట్టలంగట్టి నీటిమట్టమును పంటపొలముల కనుకూలించునటుల నెత్తుచేసి

నిలిపి కాలువలందు ద్వారా యానీటిని పారించి పొలములకందిచ్చు విధానమునకు డైవర్షన్ విధానము (Divertion Works) అని పేరు. ఇంక నదీజలములు మొదలగు Natural Drainage ప్రవాహములను మరలించిగాని, కాలువలగుండా నీరు తెచ్చిగాని రిజర్వాయరు చెరువులందు (Reservoir Tanks) బంధించి నిలువచేసి దానిమూలమున పంటపొలములకు నీటివసతిం గూర్చుపద్ధతికి స్టోరేజివిధానము (Storage Works) అనిపేరు.

ఇర్రిగేషన్ ఏవిధానముచేతనైనను కాలవ్యతిరేకములు సంభవించి పంటపొలములందు నీరధికమైనచో నానీటిం గొంపోయి సముద్రమునకుంగాని, ఇతర జలప్రవాహములకుంగాని, పల్లపుప్రదేశములకుంగాని చేర్చుటకుం గొన్నితావులందు కాలువలుండెడిని వానికి మురుగు కాలువలని పేరు. రిజర్వాయరులనుండియు, పంటకాల్వలనుండియు నధికమగు జలములను పైకి వెడలించుటకు సర్‌ప్లస్‌వీర్సు, సర్‌ప్లస్‌స్లూసులు మొదలగు ఏర్పాటులు నిర్మింపఁబడును. ఇంక డైవర్షన్ విధానమునను, స్టోరేజివిధానమునను అవసరములగు కొన్ని నిర్మాణములు లక్ష్యస్థానములందు నిర్మింపఁబడి వాడుకొనఁబడుచున్నవి. వానింగూర్చి వానితావులందు చూడవగును. అవి- ౧ అక్విడక్టులు, ౨ ఆనకట్టలు, 3 ప్రసులు, ౪ గోడలు, ౫ టన్నెల్సు, ౬ ట్యూబ్సు, ౭ డ్రాప్సు, ౮ డాములు, ౯ డివైడింగుడ్రామ్సు, ౧౦ డ్యూటీ ఆఫ్ వాటర్‌వర్క్సు, ౧౧ ప్లడ్బ్యాంకులు, ౧౨ లాకులు, ౧3 వంతెనలు, ౧౪ సప్లైస్లూసు, ౧౫ సర్‌ప్లస్‌వర్క్సు, ౧౬ స్కవరింగుస్లూస్, ౧౭ సూపర్‌ప్యాసేజి, ౧౮ సైఫనులు, ౧౯ హెడ్‌స్లూస్ మొదలగునవి.

ఇరిడెంటు సంఘము — ఇటలీదేశము తిరుగ రాజ్యమై రాజు నేర్పాటుచేయు వరకు ఇటాలియను ప్రజలు నివసించు కొన్ని తావులారాజ్యమున చేర్పబడక వేఱుగనుండవలసి వచ్చెనట. ఆప్రదేశముల నిటలీరాజ్యమునకుం జేర్పుటకీయుద్యమము ప్రారంభమై అందలి సభ్యులకు ఇటాలియన్ ఇరిడెంటిస్టు అనిపేరుకల్గెనట. పిదప క్రీ. శ. ౧౯౨౦ సంవత్సరమునాటికి వీరి ఉద్యమము సఫలమాయెనట. వీరియరపు ఇటాలియా ఇరిడెంటాయని యుండెనట.

ఇరిడియం లోహము — ఇది Metallic Element అని చెప్పఁబడినది. దీని Chemical Symbol, Ir Atomic weight 193 1, Atomic Number 77, Specific Gravity 22 40, Melting point సెంటిగ్రేడు థర్మోమీటర్ రెండువేల డిగ్రీలని చెప్పఁబడినది. ఇది ప్లాటినమ్ రిఫైనుచేయుటయందు ఇది యొక By-product గా చేయఁబడుచున్న లోహము. మెరుగుగల తెల్లలోహము. ఉక్కువలెనుండి అధికతరమగు కఠినతగలది. వాతావరణపు దోషములను కెమికల్ దోషములకు చెడనిది. అధిక వాడుక కాగగల లోహము ఫౌంటెన్‌పేనాల పాళీల కొనలందు వాడఁబడుచుండును.

ఇరుగుడు చెట్టు — లా. Dalbergia Sissoo ఆంగ్ల. Sisu Tree సం. కృష్ణసార, శింశప. ఈ చెట్టుచేవ మ్రానికర్ర నల్లగ గట్టిగనుండి వడ్రపుపనికిచాల నుపకరించును. కొందఱు దీనిని రక్తచందనమనియు నందురు. ఈమ్రానిచెక్కయొక్క రసము, కషాయములు, వేడిచేసి కుష్టు, క్రిములు, పైత్తికదుష్టులోని రోగములు, తాపము, మేహము, మచ్చలు, వాంతుల నడంచును. గర్భస్రావము గల్గించును. అగరు, దేవదారు, బొంతచెముడు, మామిడి, ఇరుగుడు చెక్కలరసములు సమభాగములుగ గల్పి నూనెతోఁ జేర్చి వండినసూనెను ఇరుగుడు

తైలమందురు అది కుష్ఠువు, దుష్టవ్రణములు, దగుల నడంచును

ఇరువది నాలుగు పరగణాల జిల్లా — బంగాళదేశములోనిది కలకత్తా ప్రధానస్థానము. (బంగాళదేశము చూడుడు).

ఇల — దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలలో నొకతె కిలయనిపేరు ఈమె కశ్యపుని భార్య ఈమెకు వృక్షములు లతలు గడ్డిమొక్కలు సంతానముగ చెప్పబడినవి ఇతను వైవస్వత మను పుత్రిక కిలయను పేరు ఈమె బుధుని భార్య ఈమె కుమారుడు పురూరవచక్రవర్తి (చంద్రవంశపు రాజులలో మొదటివాడు) ప్రతిష్ఠానపురాధీశుడు ఇలకు పురుషత్వము కావలెనను కోరిక గల్గెననియు అందుచే సుద్యుమ్నుడను పేర పురుషుడాయెననియు ఉత్కలుడు గయుడు వినతాశ్వుడు అను ముగ్గురు పుత్రులనియు చెప్పబడినది ఇది యజ్ఞయాగము లొనర్చి జన్మించిన పుత్రిక

మరియు వసుదేవుని భార్యయు నిలాదేవియే. వేరొకచోట వైవస్వతుడొక యజ్ఞము చేయగా ఇల యను పుత్రి యుద్భవించెననియు మునినాథుడామెకొక పురుషత్వమిప్పించె చంద్రవంశాభివృద్ధికై నొకట తన వంశాభివృద్ధికై యాతడు తపము సల్పి నామెనే సుద్యుమ్నుడను పురుషునిగా జన్మించెనని చెప్పబడినది

ఇలబిలాదేవి — తండ్రి తృణబిందువు తల్లి అలంబసాదేవి పెనిమిటి విశ్రవసుడు కుమారుడు కుబేరుడు (ఉత్తరదిశాధిపతి).

ఇలమంచకుల గోత్రము — యలమంచకుల చూడుడు.

ఇలావంతుడు — తండ్రి పాండవమధ్యముడగు అర్జునుడు తల్లి నాగకన్యకయగు ఉలూపి లేక ఉలూచి.

ఇలివింద చెట్టు — ఇలివిందకండు రుచిగానుండును ఉష్ణకారి గొట్టుకొప్పి, వాతము, శ్లేష్మము నణచి, మూత్రశోధము చేసి ఇచుక క్రిమిరోగములను ద్రేకింపజేయును దీనికి సజ్జకారము వికుగుటని చెప్పబడినది

ఇల్వలపురము — ఇల్వలుడు వాతాపి యను రాక్షససోదరులు వసించిన పురము వీరి నగస్త్యుడు వధించెనని చెప్పబడినది అందిల్వల పుర మే యిప్పటి ఎల్లోరా Ellora యనంబడు నైజాము రాజ్యములోని ఔరంగా బాద్‌పురమునకు ఎనుబదిమైళ్ల దూరమున నున్నది ఇట గల గుహాలలో పర్వతోపరిభాగము చెక్కబడిన కైలాసనాథుని దేవాలయముగా కను విచిత్రమగు పనితనము గల్గినది దానిని బాదామీ యందు రాజ్యమేలిన రాష్ట్రకూటవంశ నరపతి క్రిష్ణరాజు తాను ప్రగ దంతయాత్ర యందు కల్గి జయమునకుగాను భక్తితో నిర్మింప జేసెనని తెలియుచున్నది ఫెర్గుసన్ పండితుడు దీనిని క్రీ.శ. ౭౦౦ మొదలు ౮౦౦ మధ్యకాల మున నివి నిర్మింపబడియుండవచ్చు నని తెల్పుచున్నాడు

ఇల్వలుడు — దానవుడగు తండ్రి విప్రచిత్తి తల్లి సింహిక యను కన్య సోదరుడు వాతాపి యను దానవుడు, అగస్త్యమహాముని చే నిహతులైనవారు మహారాష్ట్రభూమి యందు ఇప్పటి బాదామీ జిల్లా (నైజాము రాజధాని) లోని బాదామికడ నీతని యొక్కయు, నీతని సోదరుడగు వాతాపి యొక్కయు ఆనవాళ్లు కలవు

ఇల్లలల్లా తక్కెడు వెంకటలుకావు — చిన్న ఇల్లని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇల్లాలు గుడ్డిదగుట ఇంటికుండలకు చేటు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇల్లు కట్టిచూడు, పెండ్లి చేసిచూడు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇల్లు కాలుతూంది జంగమయ్యా అంటే, నాచంక జోలెయు నాచేతి గంటయు నాకడనే యున్నవన్నట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి.

ఇల్లువిప్పి పందిరివేచినట్లు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఇల్లెక్కి కొరవిఁద్రిప్పినట్టు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇశ్రాయేలులు— ఇర్లులు చూడుఁడు

ఇసింటారమ్మంటే ఇల్లంతా నాదే అనేవాఁడు — అనగా ఉపకారికి అపకార ము చేసేవాడని భావము (రాజపసుఁడు) ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఇషీకహస్త గోత్రము — పరాశర గణము చూడుఁడు

ఇషుకారన్యాయము — ధనస్సులు చేయువాడని యర్థము ఇతరులు కలంచ మా స్సును పోనీయక బాగ చిత్తము తానవలబె చిన పని చేయుచూడుట యని భావము

ఇషుపకులగోత్రము— ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుఁడు) ఇషుపకులగోత్రము, ఏకార్షేయ గోత్రము (౪—) దీనిని ఇసపకుల జాతులగోత్ర మనియు నందురు నాస్కృతగోత్రము, గృత్స్న మదస గృత్స్నమదగణము, విష్ణువృద్ధర్షి, ఆప స్థంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథ ములు, ధర్మసింధు నిర్ణయసింధు, సమానగోత్ర ములు కృత్స్నస, విష్ణువృద్ధస, కపిలేశుఁడు దేవత, భార్య కపిలాంబ, నర్మదాతీరము తపస్థానము, కపిలాంబుధితటాకము, జపము కోటి,దీపములు ౬౩, క్షేత్రసంఖ్య ౧౧, షోడశమహాదానములు, ఇంగువ వర్జనీయము

ఇషుమంతుఁడు — యదువంశ క్షత్రి యుఁడు వసుదేవుని తమ్ముఁడగు దేవశ్రవుని రెండవ పుత్రుఁడు

ఇషువేగక్షయ న్యాయము — ధనస్సునుండి (బలముతోఁగొడి) వదలబడిన శర వేగము రానురాను తగ్గిపోవు నని యర్థము.

బాణమునుండి వదలఁబడిన శరము బాణపు నారిబిగువు బలము నుండి కొంత త్వరితగమన సామర్థ్యము నొసంగఁబడిన దగుట తెలమే అట్టి శరవేగము సైతము పోను పోను తగ్గిపోవుచు డుం నని భావము.

కాలానుగతమైన (బలక్షీణత) పటిమ క్షీణిం చుట కీన్యాయము వర్తించెడిని

ఇష్యమాణస్యైవప్రాధాన్యం నత్విచ్ఛాయాః ఇతిన్యాయము — కోర్కె కంటె కోరినపదార్థము చాలా ముఖ్యమైన దని భావము.

ఇసుక — రాళ్లు పిండౌటి కొరచమకుని దైన మాణ్ణము నిసుకయని పేరు ఇసుకరేణు వులు పెద్దవియైనను చిన్నవియైనను, చిన్నత్రస రేణువులైనను రాతిపొడియె ఈరాతిపొడి పర్వత సీను ందైనను, సెలయేరు, వాగు, నదులాదై నను నీటిప్రవాహవేగము రాళ్ల దొరలుచు కొండకొకటిపైం బడి చితికి ముక్కలై పొడి యై వి ఇసుక యగును ఇవ్యవి తెల్లరంగుగ, ల్లరంగుగ, ఇ చుక ఎఱ్ఱధాతువుం గల్గిన లుపు తెలుపులు గలిపిన రంగులుగ నుండెడిని ఇందు నల్లఇసుకయును ముతుకఇసుక యుండను నల్ల ఇసుక చాలాసన్నముగ నుండును అద్దుడుకాగి తముల నెఱుఁగనికాలమున సిరాతోవ్రాసి దానిపై నల్లఇసుకం జల్లుచుండెడి యాచార ముండెను గాన సిరాబుడ్లతోసహా ఒక నల్లఇసుకబుడ్డియు దానిపై భాగమున చిన్న చిన్న రంధ్రములును

ఉండుట నంద తెలియగినదే. తెల్లని ఇసుకయందు ముతుకయిసుకయు, సన్నపుటిసుకయుం గూడ నుండెడిని. ముతుకయిసుకను గండ్ర ఇసుకయనియు నందురు. తెల్లయిసుక సర్వసామాన్యముగ నదులందు, సముద్రతీరములందు, ఎడారులందు, బయళ్ల యందు కూడ గానవచ్చెడిని. ఇదియె సర్వసాధారణపు టిసుక.

ఇంక నెఱ్ఱగా నీగండ్ర యిసుకకు చక్కని విలువ గలదు. ఎలాగన ఇది కరుకులేక చాలమెత్తగ నుండి బంగారు వెండివస్తువులకు మెరుగుపెట్టను పయోగించెడిని. దీనిని మెరుగు యిసుక యనియు, కురంజియిసుక యనియుం గూడ వాడుదురు. ఇది దొరకుతావుల శుభ్రపర్చబడి ఎగుమతిచేయబడుచు, అంగడులందు చిక్కెడిని. ఇంక నీకురంజియిసుకంబోలి సన్నయిసుక చాలా అరుదుగ గన్పట్టెడిని. కురంజయిసుక చకుముకిరాయి (Flint) సంబంధము గలది. ఆంగ్లపరిశీలకుల యిసుక Flint లేక Quartz రాళ్ళుగుండ యునదగు కందిపొడిరాయి (Sand Stone) గుండయుం గూడ నుండెడిని తోచక పోగ కొన్నిరాళ్ళుగుడయుం గానగుమనే యుండును.

ఇసుకయొక్క ఉపయోగము లెన్నియోగలవు. ఇసుకనేలలందు సరుగుడుతోటలు, జీడిమామిడి తోటలు, కొబ్బరితోటలు, ఖర్జూరపుతోటలు, ఇతర పరిస్థితులు ప్రతికూలింపనిచో నాటిన పెరుగును. ఇసుకను గోనెసంచులలో నింపి యుద్ధరంగమున రక్షణకై యడ్డుగవైచి యుపయోగింతురు. వంతెనలంగట్టు శిల్పశాస్త్రవేత్తలు, ఇసుకబస్తాలచే ప్రవాహపు అపాయముల నాపుదురు. ఇండ్లు కట్టుటకు సున్నము దంపుటకు ఇసుకపాలందు చేర్చబడును. నునుపుచేయు కాగితము (Sand papers) లిసుక నంటించి చేయబడినవి. అద్దములు చేయుటకు నిసుక చేర్చబడెడిని. విగ్రహములు చేయు మూసలకిసుక యవసరము. ఇంక నెన్నియో ఉపయోగములు కలవు. ఉత్తరఆఫ్రికా ఖండమునను ఆసియాఖండపుమధ్యభాగమునను, ఆస్ట్రేలియాయందును, ఇంక నరేబియాదేశమునందు, బెల్జియమ్ దేశమునను ఎన్నియో ఇసుకఎడారులు కలవు. ఆ దేశమున నదీతీరములనుండు పంట భూములు గాలికి యిసుకమయము లైపోకుండ నదీతీరముల సరుగుడుచెట్లను నాటి ఆపుదురు. మంచు విస్తారము పడు చలిదేశములందు, ఇనుపబాట మార్గమున బరువైన ప్రతి రైల్వే ఎంజినును కొన్ని ఇసుకపెట్టెలం దగల్చుకొని యేగును. మంచు పడి ఇనుపపట్టీలు బురదవలె జారుచున్నని వానిపై నీ యిసుకం గొట్టములగుండా కార్చుచు బర్విడుట. ఇక్కాలమున ఇసుకం ద్రవ్వి తీసివేయవలసివచ్చునేని ఒక Centrefugal sand pump నుపయోగించి తీసివైచెదరు. ఇది తడి ఇసుక దీర్చివేయును.

ఇసుకగడియారము — రెండు గాజు బుడ్లవలె నుండుచు రెంటింగలుపుచు నడుమ నొక సన్నని గొట్టముంగల్గియుండు గాజుపనిముట్టునకు ఇసుకగడియారమని పేరు. తొల్లింటికాలమున గడియారములు లేనితరి నిది వాడుకయందుండెను. ఒకబుడ్డియందు సన్ననిఇసుక పోయబడి పైకి త్రిప్పబడియుంట నాగొట్టముద్వారా క్రిందిబుడ్డిలోనికి ఇసుక యంతయు కారిపోవువరకు గడియయో గంటయో అగుచుండునటుల ఇది చేయబడుచుండెడిది. అక్కాలమున కొన్నితావులందు నీరు ఇటులనే కారుచు కాలముందెల్పునట్టి నీటిగడియారములును ఉండినవి. కాని ఇసుకగడియారములను త్రిప్పవైచుచుంటయు, నీటి గడియారములందు తిరుగ నీరునింపుచుంటయు చేయబడుచునే యుండవలసియుండెను.

ఇసుకతక్కిడగానికి వేడతక్కిడగాడు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇసుకతుపాను (Sand Storm) — ఎడారులలో దప్పుడప్పుడు వీచు గొప్ప చండమగు సుడిగాలులు మిక్కిలిగనుండు ఇసుకలోని సన్నని త్రసరేణువుల నెగురవైచి పైకెత్తుకొనిపోవుచుండుటచే నాయిసుక మేఘములవలె దట్టమై కరిచమగు సూర్యరశ్మిని మరుగుపడఁజేయుచుండును ఆయిసుక నేలంబడుచో సర్వము వేడియిసుకచే దహింపబడుట యగుటయు, అసౌఖ్యము గల్గించుటయు, పిదప జీగటవిరేచనములం గల్గించి బాధించుటయు మార్గస్థులకు సంభవించుచుండును

ఇసుకదారి చెట్టు — ఇసుకరాసి కూరచెట్టు చూడుము

ఇసుకదాసరిచెట్టు — ఇసుకరాసికూర చూడుము.

ఇసుకరాసి కూరచెట్టు (ఇసుకదాసరి, ఇసుకరాసి కూర ఇసుకదారి) — లా Gisekia Pharmacioides దీనిని కొందఱు కూరగ జేయుదురు దీని రసమును, కషాయమును మూత్రకృచ్ఛము, మూత్రాశ్మరి మూలశంఖవ్యాధి వీనిని హరించి తేటనిచ్చి అనులోమవాతమును గల్గించును కూర చలువజయును

ఇసుకలో నుయ్యిత్రవ్వుటయందు ఒడ్లు (అంచులు) కూలక మానవు— ఆంధ్రలోకోక్తి

ఇసోథెరం — ఇసోబార్ చూడుము

ఇసోబార్, ఇసోహ్యెట్, ఇసోథెరం (Isobar, Isohyet, Isotherm) — గాలి యొక్క ఒత్తిడి (Air pressure) గాలి వీచుటకెట్టి ప్రధానకారణముగునో, గాలి వీచుటకూడ వర్షమునకట్లే ప్రధానకారణముగాన నీమూటికి నవినాభావసంబంధము కలదు

ఇసోబార్ అన సమానమైన వాతావరణపుటొత్తిడిగల తావులపై నుండిగీయఁబడు లేక భావింపఁబడు గీత. ఇది భూమిపై నున్నటుల భావింపఁబడుచు పటములపై నిజముగనే గీయఁబడు ఇట్టి ఇసోబారులు కొన్ని వార్తాపత్రికల దినాలయందు గానవచ్చుచుండు వాతావరణపు ఎక్కువ ఒత్తిడి తక్కువఒత్తిడి గాలివీచుదెసలను (Wind direction) తెల్పెడిని

ఇవి సముద్రపుసీటిచుట్టపు ఇసోబారులు, ఏలనన నివి బెరామీటరు రీడింగులు తెలియు గాన ఆ రీడింగులు సముద్రపునీటిమట్టముపై నెంత ఎత్తునయుండునో దానికి వేయి అడుగులకొక అంగుళముమేరకు తేడాను బెరామీటరు రీడి గులకు చేర్చి కల్పుటవలన నేర్పడినవి

ఈ బెరామీటరు రీడి గులు భూమియొక్క ఉత్తరగోళార్ధము నకన్న దక్షిణ గోళార్ధమునందెరు వ నిమ్నముగ నుండుని వా గావరణ శాస్త్రజ్ఞులు తల మమన్నారు భూమధ్యరేఖకును దక్షిణము Tropic of Capricorn వాఁకకు దక్షిణముగా నొక High pressure belt దీని ఒత్తిడి సముద్రముపై నధికముగను భూమిపై నవో నించుక తగ్గియుండునని కనిపెట్టబడినది

పిదపం జెప్పవలసిన ఇసోహ్యెట్లు గీతలు వర్షపాతముం దెల్పుతావులను పటములపై గీయబడియుండుగీతలు ఇవియు ఇసోబార్గీతలంబోలి అధికవర్షములు గురియు తావులను, అల్పవర్షపాతస్థలములను వివరించెడిని ఇవి సముద్రతీరముతో సరిసమానము (Parallel) గా నుండుననియు, సముద్రమువైపు వర్షాధిక్యమును భూమివైపు పోనుపోను క్రమముగ వర్షముతక్కువయుంగల్గియుండునని పరిశీలనవలన తేలినది.

ఇంకను ఎత్తగు పర్వతములున్నచో నా పర్వత పఙ్క్తియొక్క సముద్రపువైపు ప్రక్కను వర్షాధిక్యమును, అవ్వలిప్రక్కను తక్కువవర్షములును గల్గును.

ఇంకందక్కిన ఇసోథరముగీతలు శీతోష్ణస్థితులంబట్టి గీయఁబడునవి. ఇవి నెలవారీ మీన్ చూపకేచరుంబట్టి గీయఁబడుచుండును. శీతోష్ణస్థితులు Maximum అనియు Minimum గను రెండువిధములుగ దీయఁబడి, వీని ఏవరేజి సముద్రపుసీమట్టము నుండి ఆ తీయఁబడిన ప్రదేశము ఎత్తునకు నో దానికి నూరడుగులఎత్తున కొక డిగ్రీ (ఫారెన్హైట్ థర్మామీటరు) ప్రాప్తికి ననుసరించి రీడింగునకుం జేర్పంబడి ఆమొత్తము మేరకు స్థలనిర్ణయములో నేర్పంబడి ఈగీతలు గీయఁబడుచుండును (వెదర్ఫోరుకేస్టు ప్రాయుటకు బారామీటరు రీడింగుచూడుఁడు. సముద్రపుసీమట్టము చూడుఁడు. ఫారెన్హైట్ థర్మామీటరు శీతోష్ణములం గొలుచు యంత్రము చూడుఁడు)

ఇసొమెరిడీస్ (Isomerides) — కెమిస్ట్రీ (రసాయనశాస్త్రమున) "Same elements in same proportions to form different compounds" అని వివరించియున్నారు

ఉదాహరణముగ Ethyl alcohol, Methyl అనంబడు రెంటికిని C2 H3 O అను Formula (ప్రమాణము) కలదు. ఐనను అవి రెండును వేర్వేఱు పదార్థములుగా చెప్పఁబడినవి భేదము Atoms యొక్క భేదముగు పర్పాటునందు కలదు. ఇట్టి వానికీపేరు వర్తించును. ఇట్టివి కార్బనాకాంపౌండ్సు నందు గాననగుచున్నవి

ఇసోమార్ఫస్ (Isomorphous) — ఒకేవిధమగు నాకారగుణములతో ననేక Compounds అనఁగా Various Compounds of Various Elements Crystallising పరిస్థితిప్రదర్శనమునకేర్పరచఁబడినది Arsenates and Phosphates of Sodium, Potassium and Ammonium ఒకేమాదిరిగా Crystalline form నందును ఇవి మామూలు పరిస్థితులందు Homogeneous mixed Crystals అగును

ఇసోప్యాట్ — ఇసోబార్ చూడుఁడు.

ఇస్థమస్ (భూసంధి) (Isthmus) — భూసంధి రెండు గొప్ప భూభాగముల నడుమ నుండి వానింగలుపునట్టి వెడలుపు తక్కువగను, పొడవు ఎక్కువగనుండు భూప్రదేశమునకు ఇస్థమస్ అనిపేరు (Land Portions చూడుఁడు)

ఇస్పాహన్ పురము (Ispahan) — ఆర్యులగు పారసీకులు ఆదిని దీనికి అస్పాదనమని పేరిడిరని తెలియుచున్నది. ఇటీవలి మహమ్మదీయులు దాని నిట్లు మార్చిరి. ఈ ఇరాన్ (టెహిరన్) నగరమునకు దక్షిణముగా ౨౦౦ మైళ్ల దూరమున ౪,౫౦౦ అడుగుల ఎత్తుగల పీఠభూమిపైనున్న పురము. ఇది షాఅబ్బాస్ ప్రభుని రాజ్యకాలమున (క్రీ. వె ౧౫౮౭-౧౬౨౮) రాజధానివైభవముతో గొప్ప ఉచ్ఛదశననుభవించుచు పదిలక్షల జనులకు నివాసమై యుండెను. సుందరప్రాసాదములు మనిపించుచుండెనట. అందు నలువది స్తంభముల మేడ యనునది నేటికినిగలదు. ౧౭౨౨ లో కొంత పురము భగ్నమైనదందురు

ఇస్లామాబాదు — తొల్లింటి అనంతనాగపురము. కాశ్మీరదేశము చూడుఁడు.

ఇస్త్రినమ్మా వాయన మంచి పుచ్చుకుంటినమ్మా వాయనమన్నట్లు— ఆంధ్ర లోకోక్తి.

ఇస్మైలీశాఖ మహమ్మదీయులు— ఈకాలమున సుప్రసిద్ధుండైన హిస్ హైనెస్ ఆగాఖాన్‌గారి శాఖ ఇస్మైలీశాఖ యనంబడుచున్నది వీరు పారశీకదేశస్థులవలెను ఆంగ్లేయులవలెను గాననగుదురు మహమ్మదు జగద్దేశికుని అల్లుండగు అలీమహాత్ముని సంతతివార మనుచున్నారు వీరికి ఖోజాశాఖవారనియు వాడుకనామము గలదని కొందఱనెదరు ఇక్కాలమున నీశాఖమహమ్మదీయులకు ఆగాఖానుగారే అధిపతులట ఈశాఖవారు భరతదేశమునందు కూడ కలరు. సింధుదేశమునం దున్నారని తెలిసెడిని. ఇప్పటి ఆగాఖానుగారు వారిపూర్వపరంపరయందు నలుబదియెన్మిదవ వారట

ఈసందర్భమున ఆగాఖాన్ బిరుదముంగూర్చి యించుక వివరింతుముగాక. ఇప్పటి ఆగాఖాను గారి పితామహుండు మహమ్మద్ హసన్ అల్హుసేని గారు అప్పటి పారశీకభూపతి యగు ఫతేఆలీషా వలన మామూలు మేరకు శాఖాధిపతిగా నియమింపఁబడిరి వీరి తండ్రిగారగు షాఖలీలుల్లాగా, (శాఖాధిపతిగ) నుండి తరి ఇరాన్ దేశమందలి యెజ్డుపురమున హత్యగావింపంబడిరట దేశప్రభువగు ఫతేఆలీ (షా ఆఫ్ పరిశియా) గారు మహమ్మదు హసన్ అల్ హుసేనీ గారికి తనసుత నిచ్చి పరిణయ మొనర్చిరట వారికి బాల్యమునందు ముద్దుపేరుగ ఆగాఖాన్ అని వాడుకనామ ముండెడివట పిదప నాముద్దుపేరే తర్వాత వారికి బిరుదముగ వాడుకగా నుండెను.

ఇహాముత్రార్థ ఫలభోగ విరాగ శాస్త్రము — సాధన చతుష్టయము చూడుడు.

ఇక్షుగంధ — నీటి లేక నీరుగొబ్బి గాని గొలిమిడి చెట్టు గాని చూడుడు.

ఇక్షునది (Oxus, బక్షు, చక్షు) — దీనినిప్పుడు Oxus అనుచున్నారు. ఇది శాకద్వీపముగూడా ప్రవహించునదిగా విష్ణుపురాణము 2, 4 యందు ప్రశంసింపఁబడినది ఇంకను కూర్మపురాణము 2, 38 యందు ఇక్షునది నర్మదానది కుపనదిగా చెప్పఁబడినది. బహుశః ఇది వేరు నదియై యుండును.

ఇక్షుమతీనది — దీనిని కాళిందీనది యనెదరు (తూర్పు) కుమాన్ రోహిల్ఖండ్, కనూజ్‌మండలము వీనిగూడా ప్రవహించునది దీనింగూర్చిన ప్రశంస రామాయణము అయోధ్య కాండమున కలదు

ఇక్షురస న్యాయము (చెరుకు) — చెరుకురసము తీయగ మనోహరమైయున్నను దానియందు పిప్పి (అనగా మలినము) కూడ నుండును దానిని తీసివేయుచు సేవలెను ఏ సౌఖ్యమునకైనను కొన్ని బాధకములుండకపోవు. వానిని తప్పించుకొనుచుండవలెనని భావము

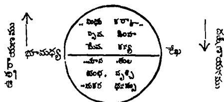
ఇక్ష్వాకుకులగోత్రము — ఆర్య వైశ్యుల 102 గోత్రములలో నొకటి (వైశ్య గోత్రములు చూడుడు) ఇక్ష్వాకుకులగోత్రము విశ్వాశ్వేయగోత్రము (గీ), సంస్కృత గోత్రము కుత్సస లేక కౌత్సస, కుత్సగణము, మహాతేజస్వర్షి, ఆపస్తంభసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథము ధర్మసింధు నిర్ణయసింధు, సమానగోత్రము మహాతేజస్వసు, భోగీశుండుదేవత, భార్యభోగాంబ, దండకారణ్యము తపస్థానము, భోగసరస్సు తటాకము, జపములక్ష, దీపములు, క్షేత్రసంఖ్య 23, ఏనుగు గుఱ్ఱము దానము, మంకెనపుష్పము, చెరుకు, కామర, వర్జనీయములు.

ఇక్ష్వాకులు లేక ఇక్ష్వాకువంశ నృపతులు — వీరు ఆంధ్రదేశభాగముల నేలిన నృపతులు

ఇక్ష్వాకుశ్యాఖక్షత్రియులు— క్షత్రియ కులము చూడుడు.

ఈ కంటికీకను రెప్పలుదూరమా?- ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈక్వినోక్సు (Equinoxes) —— ఇవి సమకాలస్థానములు రెండు లాటిన్ భాషయందు Equns అనిన సమానమనియు. Nox అనిన రాత్రి యనియు నర్థముగాన పగలు రాత్రియుగూడ సమానముగ పండ్రెండు గంటలు లేక ముప్పది గడియలు కాలము వుండునట్లు సంభవించునో ఆదినములకు ఈక్వినోక్సు (Equinoxes) అని పేరు. (అయనములు చూడుడు)

వేసవికాలమునకు శీతకాలమునకు నడుమను సెప్టెంబరు ౨౨ తేదీ ప్రాంతమునను, శీతకాలమునకు వేసవికాలమునకు నడుమను మార్చి ౨౧ తేదీ ప్రాంతమునను సమకాల దినములు సంభవించును ఇట్టితరి Ecliptic రేఖలు భూమధ్య రేఖను దాటి (సంధించు) తావునకుపైగా సూర్యుడగుపడును మఱియు నట్టితరిసూర్యుని కాంతి ఉత్తర దక్షిణధృవములకు సమముగాగూడ నాకేసాగి గన్పించెడిని. వీనికి వెర్నల్ ఈక్వినోక్సు (Vernal Equinox) అనియు ఆటమ్నల్ ఈక్వినోక్సు (Autumnal Equinox) అనియుం పేర్లు. ఇది భూమధ్య రేఖను సూర్యుడు దాటుటయని చెప్పంబడినది

ఈక్విటెబుల్ మార్టిగేజి - వాణిజ్యస బాధ పరిభాషాపదము. Equitable mortgage- ఒకవిధమగు తనఖా (కుదువ) వ్యవహారము సర్వసాధారణముగ కుదువయందు తనఖా ఆస్తి అప్పిచ్చినవానికి పద్ధతులమేరకు హక్కుగ కొంతకాలము వర్తించును. కాని ఇందట్లుకాదు. Deeds, Tittle deedsకుదువ, Depositచేసిన గాని, ఎగ్రిమెంటు వ్రాసిగాని ఋణము తీసికొనిన యీ పేరంబరిగెడిని ఇందు అప్పిచ్చినవానికి Temporary హక్కు కానేరదు.

ఈక్వేటరు గీత — భూమధ్య రేఖ చూడుడు.

ఈక్వెటోరియల్ కర్రెంట్సు — Equatorial currents- భూమధ్యరేఖ (Equator) కిరుదెసలనుండి బర్వెడు సముద్ర జల ప్రవాహములు దీనిఁగూర్చి సముద్ర ప్రవాహములు చూడుఁడు

ఈక్వెటోరియల్ కామ్సు- భూమధ్య రేఖ (ఈక్వేటరు) కుత్తరమున పది లేక పండ్రెండు డిగ్రీల దూరపు పరిసరములు ఉత్తరాయణపు వేసవి కాలమునను, భూమధ్య రేఖకు దక్షిణ పరిసరముల దక్షిణాయనపు వేసవి కాలమునను భూగోళ శాస్త్రమున ఈక్వెటోరియల్ కామ్సు అనుపేరఁ బరగు తావులని చెప్పఁబడి యున్నది ఈ స్థలముల దెసకు ప్రేడ్విండ్సు వీచెడిని అక్కాలములం దిచటి వేడిగాలి ఆకాశమునకు చల్లగాలి వలన నెట్టఁబడుచుండును ఈప్రదేశము అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రమున డోల్డ్రిమ్సు అనంబడుచు గొప్ప వర్షములకు తావై యుండును ఇందు ఓడల కవసరమగు నంత గాలి వీవక Depressing effect కల్గి యుండుట, తొల్లింట నావికు లీతావులకుపోవ వెర చుచుండిరట మఱియు నిట సంవత్సరము పొడవునను వేడి యధికమట

ఇట్టి కస్థితి చెల్లుబాగగా పెరుగుట కనుకూలము గాన భూమియం దీప్రదేశము తగులు జాడలందు భూమి జట్టు ఈప్రదేశముల సరణ్యము లుండెడిని

ఈక్వెడోర ప్రజాప్రభుత్వదేశము (Equador republic) — ఇది దక్షిణ అమెరికా యందున్న రాష్ట్రము (దక్షిణ అమెరికా చూడుఁడు). ఈక్వేటర్ (భూమధ్యరేఖ) పైనుంట స్వదేశభాషయందు ఆపేరునఁ బరగుచున్నది ఉత్తరకొలంబియా పశ్చిమమున పసిఫిక్కుమహాసముద్రము, దక్షిణమున పెరూరాష్ట్రముచు ఎల్లలు ౧,౨౦,౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యము కలది Galapagos ద్వీపము లీదేశమునకుం జెందినవి పశ్చిమమున ఏండీస్‌పర్వతపఙ్క్తులు రెండు సమసంబుగ నీరాష్ట్రమున గలవు మధ్య గొప్ప లోవలుకలవు తూర్పుమనయందే లోకప్రసిద్ధమైన కోటోపాక్సి అగ్నిశిఖరమున్నది ఇంకను అటనే పిచింఛాశిఖరము, చింబోరాజో శిఖరమును కొంచెము తక్కువగా నట్టివే ఈక్వేటరురేఖపైనున్న క్విటోపురము ప్రభుత్వ కార్యస్థానము, ౯౫౦౦ అ ఎత్తుగల లోవలోనున్నది గువాయాక్విల్పురము రేవుస్థలము. కోకో విస్తారము దొరకు దేశము గువాయాక్విల్ పురము తయు వెనరుబొంగులచే నిర్మింపఁబడినది పలనన భూకంపము లిట మెండుగ సంభవించుచుండుచు లోపల తోలు, కుట్టఁబడుచుండును. రాతి యిండ్లు ఇటుకయిండ్లు నిలువజాలవు

ఈక్వేషన్ ఆఫ్ టైం (Equation of time) — కాలవిభజనము చూడుఁడు.

ఈక్వేషన్ లేక ఈక్వియేషన్ ఆఫ్ పేమెంట్సు - (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) Equation of Payments వేర్వేఱు వాయిదాలలో సొమ్ము చెల్లింపఁబడుచుండుటకు మాఱుగ అంతకు నొకేసారిగ చెల్లించుటకగు మొత్తమును లెక్కించుటకు లెక్కపద్ధతి

ఈఁగ ఎక్కడ వ్రాలవలెనో అక్కడనే వ్రాలును — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈఁగలు — ఈఁగలు ఇంటింట పగలు వాలుచుండుట నందరెఱిఁగినదే. ఇది బాధకరము గు జంతువులలో నొకటి. ఎన్నిచోట్లనో వ్రాలి యుటకాళ్లకంటుకొనినవానితో మరియొకచోటునకుప్రాకి

వ్రాలిన దోషపదార్థ మంటుచుండుట కలరా, మశూచికము, ఆటలమ్మ, వేపపువ్వు, కొన్ని జాతుల విషపుపుండ్ల దోషము లు మొదలగునవి ఒకతావునుండి వేఱొకతావునకు వ్యాపించెడిని. భరతదేశమున ఆషాఢ, శ్రావణ మాసములందు ఇవి అధికసంఖ్యాకములుగ పెరిగి వృద్ధిబొంది మనుష్యులకు చికాకుం గల్గునటులను, రోగ ములు వ్యాపించునటులను బాధకరములై యుండును ఈఁగలందు అనేక జాతులు కలవు కొన్ని చాల పెద్దవిగ పెరుగునవి వానికి పెద్దయీఁగలని పేరు కొన్ని సర్వసాధారణముగ గన్పడుచుండు మధ్యరకపు ఈఁగలు చాల అధికసంఖ్యాకములుగ నుండును. వానియొక జాతి ఈఁగలు చాలచిన్నవి ఆఫ్రికాఖండమందలి కొన్ని దేశముల సి టిట్సీ అను ఈఁగలు కలవు అవి పశువుల బైంబడి వాని రక్తమును బీల్చి వేయుటవలనను, వీనియందలి విషదోషము పశు వులందు ప్రవేశించుటవలనను అవి చనిపోవును. ఇటుల పశునష్టము వాటిల్లుచుండును పశువులే కాక మనుష్యులు కూడ నిట్టి ఈఁగలు కరచుట వలన మరణింతురట. పెద్దయీఁగల కు తళతళ మెరయు ఊదారంగువంటి రంగులుగల ఈఁగ లుండుట మిరాఖునుకాణములందు గాననగుచుం డును ఇంకను తేనెటీగలు చెట్లయందు తేనెం జేర్చి తేనెపట్టుపెట్టును. కొన్ని ఈఁగలు పుట్టల యందు పట్టుంబెట్టి పుట్టతేనెం గూర్చుచున్నవి ఐరోపా దేశములందు, అమెరికా దేశములందు తేనెకై తేనెటీగలం బెంచుసంస్థలు కలవు.

కందిరీగలు మనుష్యులంగుట్టి బాధ కలుగ జేయునవి ఆోరీగలనంబడునవి పశువులంబట్టుకుని వానిరక్తముంద్రావుచు వదలక వానింబాధించు చుండు దుష్టజాతి యొకటి కలదు గాని, వీనికాటు నందు విషములేదందురు. ఇట్టివనినే చేయుచు పశువులం బాధించు సమ్మెటయీఁగ యనంబడు వేఱొకజాతిఈఁగ పెద్దది కలదు. తూనీగలనునవి వర్షములు గురియుముందు వర్షసూచనం దెల్పు నటుల ఆకాశమున నెగురుచుండునవి ఇవి నిర్బాధకములు

ఈచేతఁజేసి ఆచేత అనుభవించు నట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈజిప్టు దేశపు పది ప్లేగుల

శాపము — ఇశ్రాయేలీయులనంబడు ప్రజలు ఈజిప్టుదేశమున ప్రభువగు ఫరో గారిచే నిర్బంధింపఁబడినకతన పరమేశ్వరుఁడగు యహోవ (జెహోవా మోసునకు) దేశమునందు పది ప్లేగు (ఆపద) లు కల్గునటుల శపించెనని బైబిలు నందు కలదు ౧ నైలు నదీజలములు రక్తమగుట, ౨ కప్పలు దేశమునం దధికమగుట, ౩ ఈఁగలు దేశమునం దధికమగుట, ౪ పశువుల రోగములు ప్రబలుట, ౫ గొప్ప కురుపులు ప్రాణుల శరీరములం దగుచుండుట, ౬ ఉరుములు, పిడుగులు అధికముగాపడుట, ౭ మిడతలదండ్లు చేలందినివేయుట, ౮ చీకటి గాఢమగుట, ౯ ప్రథమసంతానములు నశించుట, ౧౦ పశువుల తొలియీఁత పెయ్యలు చనిపోవుట

ఈజిప్టు దేశపు పిరమిడ్లు —

(Pyramids of Egypt) ఇవి అనేక పరిమాణములుగ పెద్దవి చిన్నవి డెబ్బది కలవు ఈశబ్దమునకు ఉన్నత మని యర్థమట. ఈజిప్టుదేశము ఇప్పటిరాజధానియగు కైరోనగరము నుండి కొంతదూరమున గిజేయను గ్రామపరిసరముల కడుదూరము వ్యాపించియున్నవి. అటకుం బదిమైళ్లదూరమున నున్న కొండలనుండి రాలం ద్రవ్వి తెచ్చి యీ కాలములందు వీని నిర్మించిరి. ఇందు పెద్దదియగుదానిని నిర్మించుట కిరువదియంత వత్సరములు పట్టెనట అది నలువలకల చౌకముగ

ఒక్కొక్కప్రక్క ౯౯౩ అడుగులును, ఎత్తు ౪౮౩ అడుగులును కలిగియున్నది. అనుగుమట్టము కును నొకండుఎకరముల ప్రదేశమునకు. ఇందలిరాళ్లు కొన్ని ౩౦ అడుగుల పొడవు, ౮ అడుగుల వెడలుపు, ౩ అడుగుల దళసరిం గలిగినవి యున్నవి. ఇందులోని మధ్యగదియుంక ఒక ఘనోమృతకళేబరము నుంచుట కీబిరమిడు నిర్మింపఁబడినది. అది ౪౭ అడుగుల పొడవు, ౧౭ అడుగుల వెడలుపు, ౨౩ అడుగుల ఎత్తు ఒకేరాతియంగు తొలువఁబడియుంట యాశ్చర్యమగును. ఇది మనుష్యనిర్మితము కాదనిపించును. వెలుకల ఆదికాలమున నునుపుచేయఁబడిన శిలాఫలకము లమర్పఁబడియుండుటచేతను లచ్చుటచ్చుట యానవాళ్లు కలవు. వీనిపై నెక్కి నక్షత్రముల గమనములను పరిశీలించుచుండిరట. గిజే గ్రామముకడ నారును, అబూశీర్ గ్రామముకడ నైనను, సక్కారాగ్రామముకడ పదునొకండును, దష్షూరుగ్రామముకడ నైదును పిరామిడ్లు లెక్కింపనగును. తక్కినవి చెదరియున్నవి. ప్రపంచములో గొప్ప కట్టడము లని వీనికి ప్రతీతి కలదు.

ఈజిప్టు (ఐగుప్తు) దేశము —

దీనిని బైబిలునందు గోషనుభూమి (Land of Goshen) అని చెప్పియున్నారు. ఆఫ్రికాఖండము నకు ఈశాన్యదిశనున్న రాష్ట్రము. సహారా ఎడారికి తూర్పుగా నున్నది. వైశాల్యము ౪,౦౦,౦౦౦ చతురపుమైళ్లు. ఈదేశమును శాస్త్రజ్ఞులు Gift of the Nile అని యున్నారు. ఆదికాలమున సముద్రము దేశమంతటను ఇంచుమించుగా నుండెనట. ఏలనన, ఇప్పటికొండలపై దొరకు సముద్రపుగుల్లలు దీనికి నిదర్శనము. రానురాను సముద్రము వెనుకకు పోవుచుంటయు, ఏటేట నదీప్రవాహమున కొట్టికొనివచ్చిన బురద నది కిరుదెసలను చేరుచుంటయు జరుగుచుండెను.

ఇట్లు జరగిజరగి ఈదేశ మేర్పడుచు కడకు విసనకఱ్ఱవలె మధ్యధరాసముద్రములోనికి లంకపెరుగ, పిదప నైలునది, రోసెట్టా, డామియెట్టా అను పేర్లుగల రెండుశాఖలుగ చీలి, ఇరుప్రక్కలకు లంకం బెంచుచు ముందుకు నడచి ఆపేర్లనే వహించుచున్న పురములకడ మధ్యధరాసముద్రమునం జేరుచున్నది. ఇంక నేకారణముననో ముందునకు లంకను బెంచుటకు నైలునదికి నుస్తరమై యాగిపోయెను. ఇది ఈజిప్టు ఏర్పడిన వృత్తాంతము. నైలునదిచేసిన కార్యము ఆదేశభూమి యంతయు వర్షములులేని ప్రదేశమగుట, నదీజలములచే భూమిని దడిపి సారవంతముగం జేయుటకు ఆనకట్టలను, డాములను, బారేజిపనులను నదియందు కట్టి నిర్బంధించి నీటిని నిలపియు, కాల్వలు త్రవ్వియు, జలనిలయములు (రిజర్వాయర్) నేర్పరిచి త్రవ్వించియు, కట్టించియు, పొలములను దడిపి పైరులం బెంచుచున్నారు. ఈ జలాశయము లందు క్రీ. పూ. ౪౪౦౦ ప్రాంతములందు త్రవ్వఁబడినట్లు తెలంపఁబడుచున్న యూసూఫ్‌బహారనుకాలువ ప్రాచీనమైనది. అది అప్పటి ఫరోవద్ద మంత్రిగనుండిన జోసెఫ్‌వల్ల త్రవ్వింపఁబడి ఫయ్యూం పురమునకు నీటివసతిం గల్గించునది. ఈమహానుభావుడే స్వప్నఫలములందెల్పు జోసెపు ఇశ్రాయేలు కుమారుడు.

ఈజిప్టుదేశము నైలునది కిరుదెసల నుండు ఫలవంతమగు భూములును, ఆప్రాంతపుభూములనం దగును. నైలునదికి కొల్లి టాపీసు నీలానది ఇప్పటిభాషలందు నైలుగ మారినది. ఈ నది యొక్క క్రిందిభాగమును సముద్రముకడ విసనకఱ్ఱరూపమున నేర్పడిన డెల్టాప్రదేశము నని చెప్పఁబడినది. ఇది నీలానది యొక్క రెండుశాఖలగు రోసెట్టా, డామియెట్టానదుల నడుమ నున్న లంక. నైలునదిలోయ ఉత్తరదక్షిణములకు వ్యాపించియున్నదాని కిరుదెసలందు తూర్పుపడమర

లందు పొడవునను రెండుపర్వతముల వరుసలు వ్యాపించియున్నవి. అవి కొన్నిచోట్ల దట్టమైన పర్వతాకారములుగను, కొన్నిచోట్లను కేవలము పొట్టివియై ఉన్నతప్రదేశములవలెను గాన నగుచుండును ఎత్తైన చోట్లందు ౨,౦౦౦ అడుగుల ఎత్తుకొండలుగ నున్నవి. దిగువభాగమున నీలానదియొక్క యుపనదియైనను లేకుండుటలేదు. వ్యవసాయములకుగాను ఇరుదెసలనుండి నదీప్రవాహమునుండి తీసివేయుజలము రానురాను తరగిపోవుచు, సముద్రము చేరుచోట నీరు కేవలము తగ్గిపోవుట గానగును. నది ఏటేట వరదలు వచ్చినతరి, ఇరుదెసలను పెద్దపెద్ద కాలువలు, జలనిలయములు నింపబడి సంవత్సరము పొడవున నుపయోగమునకు నిల్వ చేసికొనబడుచుండును. తక్కిన కాలములందు షాడూఫ్ అనబడు చక్రములు, నీటిపంపులు, ఏతాములు లెక్కకు మిక్కిలి మీరి నీటిని పై వ్యవసాయపు పొలములకు తోడుచుండుట ఈదేశమున నిత్యదృశ్యమే.

ఈదేశమున వర్షములు కురియవు. భూమి సారవంతమై నీరందినచోట మిగుల ఫలవంతముగ నున్నది. వేసవియందు వేడి యధికము గాని తక్కిన కాలముల మనోహరమై యుండును. రాత్రులందు దట్టమైన మంచు విస్తారముగ కురియుచుండును. ఇది పంటలకు చాల నుపయోగించుచున్నది. జొన్నలు, మొక్కజొన్నలు, గోధుమలు, చెరకు, ప్రత్తి, నీలిమందు, పొగాకు, ఉల్లిపాయలు, గుమ్మడికాయలు విస్తారము పైరు చేయబడుచున్నవి. నారింజతోటలు, ఖర్జూరపు తోటలు విస్తారము కలవు. అరటితోటలును అచ్చటచ్చట వేయబడుచున్నవి.

ప్రజలు ఆదిమనివాసులగు కోప్టుజాతివారు, ఇతను అరబ్బుసంతతివారు, తురుష్కులు, ఐరోపాదేశస్థులు, దక్షిణసీమలవారగు నీగ్రోలునై యున్నారు. అరబ్బీభాష వాడబడుచున్న భాష. వ్యవసాయముచేయుచుండు రైతులకు ఫెల్లా (బహువచనము ఫెల్లాహిన్) అనుచుందురు. బటానీపంట కొన్నిప్రదేశముల నపరిమితముగ పైరుచేయుచున్నారు. ప్రత్తి, బటానీలు, గోధుమలు, పంచదార, విదేశములకు ఎగుమతిచేయబడుచున్నవి. ఉల్లియుంగొంచెముగ నెగుమతి చేయుటకలదు. ప్రభుత్వము కాన్‌స్టిట్యూషనల్ మోనార్కీ (Constitutional Monarchy) పద్ధతి. భూపతికి ఖడీవని బిరుదనామము. పార్లమెంటు కలదు.

ఈజిప్టు పూర్వచరిత్రము వింతగొల్పును. ఫరోల కాలమున నిది చాల బలవంతమగు ప్రభుత్వమైయుండెను. పిరమిడులు, స్ఫింక్సు కొన్ని ప్రాంతదేవాలయములు వారినాటివేయై యున్నవి. ఆ కాలమునకే ఈజిప్టు నాగరికత నందినదేశమై విద్యావంతమైయుండెను. కడపటి ఫరో క్రీ పూ ౩౦ సంవత్సరమువరకుండెనని చెప్పబడినది. క్రీ పూ ఐదువేల సంవత్సరములకు పైగా ఫరోభూపతుల పాలన ప్రారంభమని చెప్పవచ్చును. క్రీ పూ ౫౨౫ లో పారశీకచక్రవర్తిగనుండిన కాంబైసేను ఫరోలను జయించి రాజ్యమాక్రమించెను. క్రీ పూ ౩౩౨ లో అలగ్జాండరు దిగ్రేటున కీరాజ్యము వశమయ్యెను. ఆయన మరణానంతరము ఆయన సేనానియగు టోలెమీ (Ptolemy) వశమై చిన్నరాజ్యములుగ పిదప విభాగమయ్యెను. క్లియోపాత్రారాణి ఆయన సంతతియందు కడపటిది. ఆమె క్రీ పూ ౩౦ లో చనిపోయెను. పిదప ఈజిప్టుదేశము రోమనుచక్రవర్తుల వశమాయెను. వారినుండి సరాసినుజాతి మహమ్మదీయుడగు కేలిఫు ఓమారు వశమై క్రీ శ. ౬౪౦ మొదలు ౧౫౧౭ వరకు కొంచెమెచ్చుతక్కువగ నుండెను. పిదప తురుష్కసుల్తానుల వశమై

వారినుండి విముక్తి నిటీవలఁబడసి, కొంతకాలము బ్రిటిషువారి రక్షణకు లోఁబడి, ఇప్పుడొకఖడీవు పాలనమున స్వతంత్రరాజ్యమై యున్నది ప్రభువు మహమ్మదాలీ సంతతివాఁడు ప్రజలంగు సర్వ సాధారణముగ మహమ్మదీయమతమును ఆదిమ నివాసులగు కోప్టునందొక విధమగు క్రైస్తవ మతమును వ్యాపించియున్న ది

తొల్లింటి ఫరోలకాలపుఁబనులలో పిరమి డు గొప్పవి (ప్రపంచమందలి యాదికాలపు వింతలు, మధ్యకాలపువి తము ూ నుఁ ం) ఆ కాలపు తీబీసునగరము (అప్పరు ఈజిప్టు) శతద్వారనగరమై యు డెను స్ఫినిక్సు నుచుమ్య స్త్రీ ముఖముతో సింహశరీరము గలదియై యున్న ది చనిపోయినవారి దేహముఁ కేదియో పూసి, కుళ్లకు డఁ సి మమ్మీలం జేయుచు డెడి వారు ఆకాలపు పీనుగుమమ్మీ లెన్నియో పిదప బయలుపడినవి అరబ్బులు వీనిఁదీసికొని పోయి పొలముల కెరువుగఁ జేసికొనినను ఇ కను కలవు

కైరోనగరమీదేశముఁకు రాజధాని దీనికి తొల్లింట ఫేసాయనియు, అల్కాహారా (జయ స్థలము), ఉముద్దున్యా(భూమాత) యనియెన్నియో పేర్లు వాడుకనుండినవి కలవు ఇది క్రీ వె ౯౭౦ లో నిర్మింపఁబడినది రాజనగరు సల్లాదీన్ భూపతి నిర్మించినది ఉన్నతస్థానమునగలను అది క్రీ వె ౧౧౭౦ లో నిర్మింపఁబడినది క్రీ వె ౧౨౫౦ మొదలు ౧౫౧౭ వఱకు ఈరాజ్య మును మహమ్మదీయులలో మేమ్లూక్ తెగ మహ మ్మదీయులగు సుల్తానులు పాలించిరి ఇందారు లక్షల జనులు వసించుచున్నారు

మధ్యధరాసముద్రముపైనున్న అలెగ్జాండ్రియా పురము రేవుపట్టణము ఇది గొప్ప వర్తక స్థలము. అలెగ్జాండరు దిగ్రేటుచే నిర్మింపఁబడి నది సూయజ్ పట్టణము సూయజుకాలువకు తనపేరిచ్చిన రేవుపట్టణము ఇది ఎఱ్ఱసముద్రముకడ నున్నది సూయజుకాలువ పోర్టుసయ్యదు నుండి ఇటకు ౮౭ మైళ్లపొడవున త్రవ్వఁబడినది అదిమధ్య ధరా సముద్రమును, ఎఱ్ఱ సముద్రమును కలుపు చున్నది ఈలువ పెద్దబట్టరులేకు, చిన్నబట్టరు లేకు మంజెల్లాసరస్సులగుండా నడచును కాల్వ తీరముగ మధ్యగా ఇస్మేలియా యను రేవుపట్ట ణము కలదు రోసెట్టా, డామియెట్టా అను పేరుగ రేవుకట్టణము ఁ ఆపేర్లుగల నీలనదీ శాఖలు సముద్రగామియగు తావులందు గం చి న రేవు ఁ

అస్పరీ ప్టునను సియూ ఁ ప్రధానపురము మొదటి కేటరాక్టుకడనున్న అసాఅన్పురము కడ గొప్ప ల్లకానమురాతి గనులున్నఁ కైరోను డి ౮౦౦ మైళ్లు దూరము రెండవ కేటరాక్టుకడనున్న వాఁఆఫాపురము ఈజిప్టు దేశపు దక్షిణముకడనున్న పట్టణము రెడ్డ తరము కొస్సేర్పురమును, సుఆకిన్పురము ను ఒకపాటి రేవుపట్టణములుగ నున్నవి

ఈజిప్టు ప్రత్తి వ్యవసాయము —

ఈజిప్టుదేశమునుండి తేబడి భరతదేశమునందు కొద్దిగనో గొప్పగనో నిలచియున్న ప్రత్తిజాతులు అబ్బాసి, అష్మోని, అఫీపె, సుల్తానీ, యన్నొడీవ్ అనునవియై యున్నవి ఇందు కొంతగా నిలచి సరిగా ఫలించున్న జాతి అబ్బాసి యొకటియె యని చెప్పవగును వీనిని నాటుటకి వనునించుక యధికమైనచో వేళ్లు కుళ్లి చచ్చిపోవును. చెమ్మ తప్ప యెక్కువ తడియె పనికిరాదు విత్తనమేపాటి పాతగిలినను మొలవనే మొలవదు అట్టి గింజ లం బగులఁ గొట్టి నాఁచిన లోన పుచ్చిపోయి యుండును కృష్ణాజిల్లా వ్యవసాయసంఘపు కార్య దర్శిగ నుండిన వీరరాఘవాచార్యులుగారొకతరి,

ఈజిప్టువిత్తనములు, అతిల్లాభాములకు సరిపోవని నుడివియుండిరి కాని చెట్లు ఎదిగినపైని వారమున కొకసారి నీరు కట్టుచుండవలయును ఇంకను దీనిని చూడవలసియే యున్నది

ఈజ్ మెంటు హక్కు — (వాణిజ్య సంబంధపరిభాషాపదము) Easement right ఒకరి ఆస్తిపై నింకొకరికిగల హక్కు నకు ఈజ్ మెంటు హక్కు అనియెదరు ఇది సర్వసాధారణముగ కొకరి స్థలములోనుండి ఇంకొకరు నడచు మార్గము హక్కుగా నుండెడిని, దీనికి సనాతనముగ ఆచరింపబడుచుండుట మూలకారణముగ నుండెడిని

ఈకెలు, బల్లెములు— బల్లెములు చూడుము

ఈదరుడాన్ (హాసకూలికి)—ఫారోయీ ద్వీపములు చూడుము

ఈదువుకాళ్లూ, ఏదుపు మొగము దరిద్రపులక్షణములంచెల్పు సామెత (అ ధలోకోక్తి)

ఈతకల్లు ముందర యిల్లాలైనా పనికిరాదు — తాగుబోతుకు భార్యయందు కూడ సక్కరయుండదని భావము (ఆంధ్ర లోకోక్తి)

ఈతకుమించిన లోతు, గోచికి మించిన లాతియుండదు— (లాతి తక్కువ) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈతకొట్టు నేర్పు — సాధారణముగ మనుష్యుని ఊపిరితిత్తులు (Lungs) నిండి గాలియుండిన నీటంబడుచో తేలగలడు. కాని శరీరపు బరువు నిరుపాంగను సమముగ నుంచుకొనునేర్పు కల్గియుండనిచో (ఈతరానిచో) నెచ్చుతక్కువలై జాగ్రతదప్పి నీటనొకతరి మున్గును ఇత్తరి గొంతునీరు బలాత్కారముగ విధిలేక త్రాగిన నీరూపిరితిత్తులలోనికిం జేరి నీటం దేలతగిన పరిస్థితిని కొంతతగ్గించును కొట్టుకొనుచు, మరియొకతరియు, ఇంకొకతరియు, బహుశః నాల్గవతరియుంగూడ పైకితేలియు జాగ్రతం దప్పుచు నిస్సహాయత చేదోడువాదోడుగనుంట తిరుగమున్గుచు, నీరుద్రావుచు, ఊపిరితిత్తులను నీటితోని పుకొనుచు ఎట్టకేలకు పైకితేలలేక నీటనాశరీరముండిపోవుచు నీటనాని రెండుమూడు రోజులలో శరీరమంతయుచుబ్బి నీటికన్న జాలకనయై పైకిందేలును ఈయుపాయపరిస్థితులనుండి తప్పించుకొనుటయే ఈతనేర్పు పశువులలో పెక్కుజంతువులకు ఈతకొట్టనేర్పునైసర్గికముగ శరీరతః కల్గియుండు. గాన నవి విపరీతపరిస్థితులలోగాని నీటంబడి ఈదనేరక చనిపోవుట సంభవింపదు (ఈతకొట్టువిద్య చూడుము)

ఈతకొట్టు విద్య (ఈదుట) — నీటియందుగాని, నీటిపైగాని తేలుచుకదలుట ఈతకొట్టటయని పేరు ఈదుటయందు గాలితిత్తులు మొదలగు కృత్రిమసాహాయ్యములుండుట కాదని చెప్పబడినది ఈదుట పాకుటంబోలిన క్రియయని తెలుపుచుండిరి పాశ్చాత్యులు Heart Stroke అనియు నొకవిధానముం జెప్పిరి ఈదుట భరతదేశ విధానమున నిలువుటీత (నిలచుండి ఈదుట), పడకటీత (పరుండి ఈదుట) యని ద్వివిధములు ఈపడకటీత బోర్లపరుండియు, వెల్లకలపరుండియుం గూడ నీదుదురు ఊపిరి బిగియబట్టుటయో లేక కొంతవరకైనను గాలిని లోన నిర్బంధించుచుండుటతో నూపిరి మెల్లగ విడచుచుండుటయో ఈతయందు శరీరముం దేలగొట్టుచుండుటకు సాహాయ్యపడును పాశ్చాత్య విధానమున Breast Stroke అనుదానియందు కాలుచేతుల కదలిక ముఖ్యము ఒకతరి కదలికరుగ నారంభించుట మధ్యకాలమున ఊపిరి

దీనికొనుచుండవలెనని చెప్పఁబడినది. చేతులతో కాళ్లను సమకాలముననే కదలవలయునని చెప్పఁబడినది. చేతుల నిరుపార్శ్వములకుఁ జాచునపుడు కాళ్లను చాచవలయును. నీటియందు మున్గియుండుతరితప్ప, తలి ముంచనకుఁజనుతఁ తలయెత్తియే యుంచవలసియుండును. ఇ కను పాశ్చాత్యవిధానమున Back Stroke అనియు, Overturn Stroke అనియుఁ గూడ చెప్పఁబడినవి కలవట (ఈతకొట్టి నేర్పు చూడుఁడు)

ఈతగింజ నిచ్చి తాటిగింజ లాగే వాడు — ఇచట రెండును నిరర్థకములే యైనను ఈతగింజ చిన్నది యనియు, తాటిటెంక పెద్దది యనియు భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈతచెట్టు — గా Phoenix sylvestris Eng Wild Date పుల్లవగరు, తీపి గల్గి యుండును. చలువ, ధాతుపుష్టి, కొద్దిగ మేహశాంతి చేయును, మదము బుట్టించును. వాతము, పైత్యము, రక్తపైత్యము, తాపము దాహము, క్షయలను హరించి గురుత్వముగనుండును. కడుపులో ఉబ్బరము గల్గించును. పువ్వులరసము లోపలికిచ్చిన, మేహపైత్యము, రక్తపైత్యము, రక్తాతిసారము హరించునని చెప్పఁబడినది. మఱియు ఋతురక్తస్రావము తగ్గుననియు, నీళ్లవిరేచనములు, రక్తవిరేచనములు శమించుననియు చెప్పఁబడినది. ఇంకను నోటిపూత శమించుననియుఁ గూడ చెప్పఁబడినది. ఈతకల్లు కాకదగ్గు, పైత్యము, మేహవాతపు నొప్పులు శమించునంతటి చలువజేయును. ఈతసారాయము తీవ్రమైన కఫరోగమునందుఁ జ్వరము మూలవ్యాధుల నడంచును. నీళ్లుకల్పిన తేనెయు, వసకషాయమును, విరుగుడు లని చెప్పబడినది. ఈతచెట్ల జాతి యందధమజాతియగు చిట్టీతచెట్టు జాతి కలదు. దీనికి సంస్కృతపు పేరు ప్రత్యేకముగ గానరాదు. కొందఱు పరూషక, పరాపరయని తెల్పిరిగాని, ఇవి పాలాస్త్రీచెట్టు పేర్లు. దీనిపండ్లు వాతపైత్యముల నివారించుననియు, లేత కాయలు వాతమును హరించి యించుక పైత్యము గల్గించు ననియుఁ జెప్పుదురు.

ఈతచెట్టుక్రింద పాలు త్రావినా కల్లుత్రాగెనని యందురు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈత చేతనైతే ఎంతలోతైనా ఒకటే — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈతముల్లు విరగద్రొక్కే కాలము (గ్రీష్మమని భావము) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈతిబాధలు ౬ — ౧ అతివృష్టి వర్షాధిక్యమువలన కల్గుబాధ ౨ అనావృష్టి వర్షములు లేకుండుటచేఁ గల్గుబాధ ౩ ఎలుకలవలన గల్గుబాధ ౪ మిడతలు వరిచేలను కొరికివేసి నాశనమొనర్చునవి ౫ చిలుకలు తోటలలోని ఫలములను కొరికి పాడుచేయును ౬ సన్నిహితరాజులు ప్రభువులకు సమీపమున నుండుట బాధకరముగ నుండెడిది

ఈథరు (Ether) — హైడ్రోజనుగాలియు హీలియము (Hydrogen and Helium) కలిసి ముఖ్యముగ నీథరగునని పరిశీలకు లనెదరు. ఇది ఆకాశమునుండి భూమివరకుఁగల మధ్య ప్రదేశమున (సావకాశమున) వ్యాపించియుండునని చెప్పఁబడినది. ఇదియె సూర్యుని కాంతిని మన కడకు నడిపించునది. ఇది యదృశ్యమగు పరమాణుసముదాయమనియు, సూర్యచంద్ర నక్షత్రాది సమస్తమును కన్పింపఁజేయునది యని చెప్పఁబడినది. ఈథరు ఘనీభవించిన గాలికన్న సన్నని వగు మేఘము లగుననియు, వానినుండియె భూమివంటి గోళములు జనించుననియు,

తొల్లి భూమ్యాను లిట్లే యేర్పడి పెరిగినవనియు పాశ్చాత్య పండితులు నుడువుచున్నారు.

ఈదబోతే (తాగనీరు దొరకనట్లు- (ఈదబోతే = ఈదుట కేగితే) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈదురుపల్లి భవానీశంకర కవి— ఆంధ్రకవులలో నాథునికుడుగ పరిగణింపబడిన వాడు ఆర్వేలనియోగి బ్రాహ్మణుడు. భారద్వాజసగోత్రము, తండ్రి శంకరయ్య దిట్టకవి వేంకటరాయకవి కడ జనువుకొనినవాడు ఈకవి శృంగారమంజరి యను ప్రబంధమును, ధర్మఖండము నాంధ్రపద్యరూపమునను రచించెను కూచిమంచి తిమ్మనకవి సార్వభౌముని కాలమువాడందురు

ఈనగాచినక్కలపాలొనర్చినట్లు– (ఈనుట = ప్రసవించుట) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈయని మొండికి విడువనిచండి ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈయూరి కాయూరెంతో ఆ యూరికి నీయూరంతే — ఎంతో=ఎంత దూరమో, అంతే=అంతదూరమే ఒకరిమనస్సు తనపై నెట్లుండునో తన మనస్సును వారిపై నట్లేయుండునని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఈర్ఘటి గోత్రము — కుశికగణము చూడుడు

ఈర్ష్యాహి వివేకపరిపంథినీ — ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి ఈర్ష్య వివేకమునకు శత్రువని భావము

ఈలకూర చెట్టు — ఉప్పునదిగల్గి యుండు కూర అపథ్యకరమైనది విదాహమును గల్గించును.

ఈవినింగ్ స్టార్ (Evening Star)- శుక్రుడు. వీనస్‌గోళము చూడుడు.

ఈవు జగన్మాత సమాధి (జిడ్డా) (Eve's grave, Jidda) — ఆదమ్ ఈవులు యూద, క్రైస్తవ, మహమ్మదీయ మతములందాదిమ దంపతులుగ జెప్పబడినవారు అందు ఈవు (స్త్రీ) సమాధి అరేబియా దేశమునందలి జిడ్డాపురమున కుత్తరముగ రొక మైలుదూరమునందు కలదు. జిడ్డా మక్కా నగరమునకు ౩౮ మైళ్ల దూరమునందున్న రేవుపట్టణము. ఈవు జనని ౧౧౮ అంగుగులపొడవని చెప్పబడినది ఈమె సమాధి ౪౦౦ అంగుల పొడవుగను, ౧౧ అడుగుల వెడలుపునను ఉన్నది తలకడను, పాదములకడను చిన్న దేవతాస్థానములు నిర్మింపబడినవి

ఈశత్వసిద్ధి – సిద్ధి స్థలు చూడుడు.

ఈశానుడు — పరమేశ్వరుడగు రుద్రుని ఎనిమిది యాకారములలో నొకటి అష్టమూర్తులు చూడుడు

ఈశావాస్యకర్పూరము– ఇది కర్పూరములలో నొకదినుసు కర్పూరము కొంచెము పసుపురంగు కల్గి యిసుకంటోలి యుండును ఇది శైత్యోపచార పదార్థము తాపము నడంచి, ఇంచుక ధాతుపుష్టిం గల్గించునది అతిసారము, క్రిమి, చెమట, దగ్గు, భ్రమ, మత్తత, శోషల నడంచును

ఈశ్వరకళలు – కళలు చూడుడు

ఈశ్వరచంద్రవిద్యాసాగరుడు – ఈయన గొప్ప విద్వాంసుడు వంగదేశీయుడు. ఉత్తమకులీన బ్రాహ్మణుడు తల్లి భగవతీదేవి. ఆమె స్త్రోత్సాహమున స్త్రీ పునర్వివాహములు శాస్త్రసమ్మతమని వాదించుచు తాను చేయుచుండినవాడు.

పెక్కు గ్రంథముల నీయన రచించెను. గొప్ప స్వార్థత్యాగి, సత్యవంతుడు ననిపేరందిన

వాఁడు. క్రీ. శ. ౧౬౫౧ లో మృతినందెను.

ఈశ్వరిచెట్టు – లా **Aristolochia indica**- ఆంగ్ల **Indian Birthwort.** సం విషఘ్నిణి, మహాయోగేశ్వరి, నాగదమని, నాగదలం, నాగద గ్రామ్యపదముగ ఈశరచెట్టని వాడుదురు ఇది తెల్లయీశ్వరి, నల్లయీశ్వరి యని ద్వివిధముగ నుండును ఇందు తెల్లయీశ్వరి శ్రేష్ఠమని వైద్యు లందురు. వెగటు చేదు రుచులం గల్గి కాకఁజేయును. సర్వవిషములను ముఖ్యముగ సర్పవృశ్చికవిషములను హరించును పాములు తెల్లయీశ్వరివేరనిన సహింపక వెనుక మొగం బిడును

మఱియు, శ్వేతకుష్ఠు (బొల్లి), సర్పి, దద్రు, (వల్లికలు మొదలగు దద్దురులు) వ్రణములు హరించుననియు, విరేచనము జేయుననియు, శరీరమునందు గట్టిపడిన దోషపదార్థములను విడగొట్టి వెడలజేయుననియు, అజీర్తివిరోచనముల నాపుననియు, జ్వగములు, నొప్పులు, కంటికురుపులు శమింపఁజేయుననియు, గర్భస్రావము గల్గించుననియు, ఆకులు జ్వరములు హరించుననియుఁ జెప్పఁబడినది

ఈషణత్రయము — ఈషణ మన ఇచ్ఛ, లేక కోర్కెయని యర్థము. ఏడకుండు వాంఛయని భావము. ౧ ధనేషణ ధనముందలియాశ, ౨ దారేషణ- స్త్రీలయందలి వాంఛ, 3 పుత్రేషణ- సంతానము, కుటుంబవృద్ధి మొదలగు వాంఛ

ఈస్ట్రన్ తురుష్కస్థానము — చీనాతురుష్కస్థానము చూడుఁడు. (తురుష్కస్థానము చూడుఁడు).

ఈనఫ్‌కథకుడు, ఈనఫ్‌కథలు — **Easop's fables** అను గ్రంథమువకు కర్త తొలుత బానిసగనుండి విడుదలయై (సామోసు నందు) తనజన్మస్థానమగు ఫ్రిజియాయందు తిరుగ గొంతకాలముండి, లైడియాప్రభువగు క్రోయెసస్ భూపాలుని కొలువుం జేరి, ఆయన సన్మానము వడసినవాఁడు మహమ్మదీయమతస్థుఁడు. అరబ్బని కొందఱనెదరు. బహుబుద్ధిశాలియు దూరాలోచనపరుఁడని పేరొందినవాఁడు తండ్రిపేరు బారా. సుప్రసిద్ధుఁడగు జాబ్ అనువానికి బంధువు. దావీదు నెఱింగినవాఁడు చిరకాలము జీవించెను. అంగవికలుఁడనియు, బానిసగ నుండినతరి ఎథియోఫ్ అను నామమున బరగుచుండెననియు, అసలుపేరు లోక్మాన్‌యీసూఫనియు, ఖురాను నుండి కథలయీహల నందెననియు, అరబ్బులను చున్నారు ఈతని కథల నన్నిదేశములవారును గౌరవించుచుందురు

ఈస్టు ఇండియా కంపెనీ (**East India Company**) ఈపేరుగల సంఘములు బ్రిటన్ దేశమునను, హాలండుదేశమునను ఇంక కొన్ని ఇతరదేశములయందును కూడ స్థాపింపడినటుల తెలియుచున్నది బ్రిటిషు ఈస్టు ఇండియాకంపెనీ, ఈస్టు ఇండీసుతో వర్తకవ్యాపారము నలుపుటకు క్రీ.శ. ౧౬౦౦ డిసెంబరు కడను పట్టా(**Charter**) ను ఎలిజబెత్‌రాణి (**Queen Elizabeth**) వారివలన పొందెను వర్తకస్థలములు తొలుత సూరతుపట్టణమును, పిదప బొంబై, ఫోర్టుసెంటు జార్జి (చెన్నపట్టణము), గంగాతీరమున హుగ్లీ పట్టణమున శాంతను చేయఁబడియెను ఏబదిసంవత్సరములకుఁ బిదప హుగ్లీవర్తకస్థానము కలకత్తాకు మార్చబడియెను.

క్రీ. శ. ౧౭౬౫ లో ఈస్టుఇండియాకంపెనీ బంగాళాదేశమున పరిపాలన మొనర్పువారైరి బ్రిటీషుపార్లమెంటునందు ౧౭౮౪ వ సంవత్సరమున (**Pitt's India Act**) పిట్సు ఇండియా

చట్టము ఇంకుకొఱకై శాసింపఁబడి, అందు తమ కుత్తరవాదిగ పార్లమెంటువా రేర్పరిచిన రొుక బోర్డువారును, ఈస్టుఇండియాకంపెనీకిని జాయం టుగా పరిపాలనపరిశీలనాధికారము లీయఁబడెను కాని ౧౮౫౭ సిపాయిల తిరుగుబాటు (Mutiny) తో పరిపాలనాధికారము బ్రిటీషుప్రభుత్వము వారివశము చేసికొనఁబడి క్రౌన్‌పరిపాలనమై ౧౮౫౮ లో కంపెనీ రద్దుపర్చఁబడి, అంత మయ్యెను

ఈస్టు ఇండీసు (East Indies) — దీనికి సరియైనయర్థము పాటింపఁబడుటలేదు ఈస్టు ఇండియాకంపెనీవారి కిచ్చిన ఛార్టరులో ఇండియా దేశముమాత్రము ఇండీసుగా వివరింపఁబడినది కాని వాడుకయందు, ఇతరకాగితములందు ఇండూ చైనా, మలేపెనిన్సులా, మలే ఆర్చిపిలెగో ద్వీపము లన్నియును, సుమత్రా, జావా, బోర్ని యో, న్యూగినియా, ఫిలిప్పైన్సుద్వీపములపేర్లును ఇందే గానవచ్చెడివి.

ఇక్కాలమున డచ్చి ఈస్టుఇండీసు (హాలండు ప్రభుత్వమువారివి) నందు సుమత్రా ద్వీపము, జావాద్వీపము, బలిద్వీపము, మధురాద్వీపము, సెలిబీస్, బిల్లిటన్ ద్వీపములు, బాస్కాద్వీపము, లోంబాకుద్వీపము, సుండాద్వీపములు, మొలక్కా ద్వీపములు, టిమోరుద్వీపములను కొన్నియు, బోర్నియో ద్వీపభాగము న్యూగినియా చేరి ౭,౩౩,౦౦౦ చతురపుమైళ్లుగా నున్నవి

ఈళినుఁడు — ఈతనికి రైభ్యుఁడనియు పేరుకలదు పూరువంశపు క్షత్రియుఁడు తండ్రి పేరు సుమతి మఱియు రైభ్యుఁడను ఋషి యొకఁడు కలఁడు. అతనికి అర్థావసు, పరావసువు లను వారిద్దరు పుత్రులు

ఉంగరములచేతితో మొట్టికే నెప్పదందురు— ఉంగరములు గల చేయి యన భాగ్యవంతులచేయి యని భావము (ఆంధ్రలోకోక్తి)

ఉంగరముల (లెక్క) పద్యము — దీనిఁగూర్చి యిటులఁ జెప్పఁబడినది. ఈపద్యము లెవ్వరు రచించిరో తెలియదుకాని యీలెక్క యనాదిగ గలదు.

క మున్నూటరువదిమాడలు
ఎన్నఁగఁ బదియుంగరంబు లెంతెంతో భటుం
డెన్నాళ్లు జీతమడిగిన
నన్నాళ్లకు యుంగరంబు లొతండిచ్చున్‌॥

ఇంకను దీనిందెలియుట కీపద్యము చెప్పఁ బడినది

ఆ ఒకటి రెండు మూఁడు నొనరంగనాల్గిడి
యవియుఁబెట్టి సున్నలమరఁబెట్టి
నూరుబెట్టి పిదప నూటయేఁబదిబెట్టి
ఉంగరంబులెత్తు లెఱుగవచ్చు ॥

అనగా ఒక మాడ ఎత్తు ఉంగరము ఒకటి,
రెండుమాడల ఎత్తు ఉంగరము ఒకటి,
మూఁడు ,, ,, ,, ,,
నాల్గు ,, ,, ,, ,,
పది ,, ,, ,, ,,
ఇరువది ,, ,, ,, ,,
ముప్పది ,, ,, ,, ,,

నలువదిమూడల ఎత్తు ఉంగరము ఒకటి
నూరు ,, ,, ,, ,,
నూటఏబది ,, ,, ,, ,,

ఇటులే బిరియుంగరములు కల్పి మొత్తము మున్నూటరువది మూడలగును. మూడయినన ఇంచుమించు రెండుహస్తములు విలువగల్గిన ఎత్తుగలది

ఉంటేఊరు లేచిపోతే పాడు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉండవల్లి గుహలు — ఆంధ్రదేశమున బెజవాడకు సమీపమున, ఇప్పటి గుంటూరు మండలమునకుం జెరి కృష్ణానదికవ్వల (దక్షిణ తీరమున) ఉండవల్లి యనఁబడు గ్రామ మునకడ గల గుహలు ఇందు ముఖ్యమగు పెద్దగుహ హిందువుల విష్ణుదేవాలయమై యుండెను ఇది నాల్గంతస్తులుగ తొలువఁబడినది దీనియందు గాలరీలు కలవు. మూడవ యంతస్తునందు శయనించియున్న విష్ణుదేవుని విగ్రహమున్నది రాబర్టుసెవెల్ పరిశోధకుడివి బౌద్ధులను వెడలగొట్టి హిందూమతము తిరుగ విజృంభించిన కాలమున అనగా క్రీ వె. ఏడు మొదలు పదియవ శతాబ్దముల మధ్యకాలమున చాళుక్యనృపతుల పరిపాలననాఁటివని యభిప్రాయపడియున్నారు కాని ఏశాసనములు స్పష్టపర్చలేవ

ఉండేదేగట్టి ఊడిపోయినదేపొట్టి ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉంద్రములోకపిండివంటా? ఊద లోకపంటా? ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉండ్రాళ్లతద్ది (తృతీయాతిథి) — భాద్రపద బహుళ తృతీయ. బాలికలు తెల్లవారు జామున మేల్కాంచి భుజించి యాటలాడుకొని గౌరీదేవిని బూజించి యుండ్రములు నివేదన మర్పింతురు (పండుగలు, పర్వతిథులు, వ్రతదినములు చూడుఁడు) వ్రతవిశేషము.

ఉండ్రాళ్లచవితి (చతుర్థి) — విఘ్నేశ్వరుని చవితి చూడుఁడు

ఉక్కు — ఇనుము చూడుఁడు.

ఉక్కుతోఁజేయబడినపొగయోడ నీటందేలుట — ఉక్కుంబోలిన బరువగు నవన్నియు నీటియందు మునుఁగునుగాని, నీటిపైఁదేలవు. ఏలనన నవి నీటికన్న బరువగు పదార్థములు. మనము ఒక అడుగు పొడవు, ఒక అడుగు వెడలుపు, ఒకఅడుగు దళసరి గల యొకఉక్కు ముద్దను నీటంబడవేసితిమేని యది తోడనే మునిగిపోవును. అనగా నది యొక ఘన అడుగు (Cubic foot) నీటి నవ్వలికిఁద్రోసి యా ప్రదేశమును తానాక్రమించుననిభావము ఒక క్యూబిక్ అడుగు నీరు రమారమి అరువదియైదు పౌనులును, ఒక క్యూబిక్ అడుగు ఉక్కు అయిదువందల పౌనులు రమారమిగను తూగుచుగాన, నీటికన్న బరువగు ఉక్కు నీట మునుఁగునేగాని, నీటిలో దేలను.

ఆ ఉక్కునే ఎనిమిది క్యూబిక్కు అడుగుల ప్రమాణముగల ఒక తొట్టిగఁజేసి నీటంబడవేసితిమేని అది (౮ × ౬౨½ = ౫౦౦) పౌనులబరువు గల ఎన్మిదిక్యూబిక్ అడుగుల నీటిందొలగించవలయును అది అయిదువందల పౌనుల బరువుమాత్రమే గాన (నీటికన్న తేలికయై) నీట మునుంగక తేలును ఈ లెక్కపద్ధతి ననుసరించియే ఉక్కురేకులతో పొగయోడలం జేయుదురు. తొల్లి కఱ్ఱతో చేయుచుండిరి గాని, సముద్రజంతువులవలన నాయోడలు కన్నము చేయబడి నీట మునిఁగిపోయెడివట ఇప్పుడుక్కు ఓడల కాభయము లేదు

ఉక్కు, మచ్చలు, త్రుప్పు లేకుండుట— తొల్లింటికాలమున భరతదేశమునం దుక్కు-

ఖడ్గములు, ఇతరవస్తువులుగను చేసి, అనటికవ్వ రసము, కొన్ని జాతుల పనసలు, కొన్ని మూలికల రసములు, కొన్ని తైలములలో నెఱ్ఱగ గాల్చిన వస్తువులను ముంచి పదునిచ్చుచుండిరి పశ్చిమదేశములందుఁ బదునిచ్చుపద్ధతి యున్నను, ఉక్కు అసలుఇనుముచు కార్బైడ్ ఆఫ్ ఐరన్ (Carbide of iron) ను కల్పి కాల్చియుఁ జల్లార్చియు కల్పిసాగగొట్టినదిగా జెప్పఁబడుచున్నది రానురాను ఉక్కును రచించు మార్గము లనేకములు కన్పెట్టఁబడినవి అందు ప్రధానమైనది క్రోమియమ్ (Chromium) సగముచు, ఇనుము సగమును కల్పి తయారుచేయు నుక్కగుచున్నది ఇటీవల క్రోమియమ్ అధికముగా జేర్చి, త్రుప్పుపట్టని యుక్కు తయారుచేయ మొదలిడిరి.

ఉక్తుఁడు — పాండవసంతతి క్షత్రియుఁడు తండ్రి నిమి లేక నేమిచక్రుఁడు పితామహుఁడు అసీమకృష్ణుఁడు కుమారుఁడు చిత్రరథుఁడు

ఉగండాదేశము — తూర్పుఆఫ్రికా యందు విక్టోరియా న్యాసాసరస్సునకు వాయువ్యదిశగానున్నసీమ ఇది బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారి రక్షణయందున్న ఒకటికి స్వదేశ ప్రభుత్వపాలితము లేకుండి స్త్రక్టు అంతయు నిందులోనిది (తూర్పుఆఫ్రికా చూడుఁడు)

ఉగాది — సంవత్సరాది చూడుఁడు.

ఉగ్రదోషము — జ్యోతిషశాస్త్రమున ముహూర్త భాగమునం దుపనయన ముహూర్తమునుగూర్చి చెప్పఁబడిన దోషములలో నొకటి. లగ్నాది కేంద్రములందు రాహువుండిన ఉగ్రదోషమనియు, వటువునకుం గీడనియు జెప్పఁబడినది.

ఉగ్రశ్రవుఁడు లేక ఉగ్రశ్రవస్సుఁడు- తండ్రి రోమహర్షణుఁడు. ఇతడు సూతకులజుఁడు. సకలపురాణవేత్త ఇతనికి సూతుఁడనియు, రోమహర్షణి యనియు వాడుక నామములు కలవు. వ్యాస శిష్యుఁడు నైమిశారణ్యమున శౌనకాదులకుఁ బురాణగాథ లెఱింగించినవాఁడు సకల ఋషి ముని గణములకు వందితుఁడై వారి వలన బ్రహ్మాసనాసీనుఁడుగఁ జేయఁబడినవాఁడు.

ఉగ్రసేనుఁడు - యదువంశ క్షత్రియుఁడగు రాజు యమునాతీరమున మధురాపురి యందు రాజ్యమేలినవాఁడు కనిష్ఠ సోదరుఁడు దేవకుఁడు కుమారుఁడు కంసుఁడు కుమార్తె కంసాదేవి, కంసవతి అనువారలు దౌహిత్రుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు కుమార్తె దేవకీదేవి (కంస దేవభాగుని భార్య కంసవతి దేవశ్రవసుని భార్య) ఇంకను జనమేజయ మహారాజు తమ్ముఁడును, పరీక్షిన్మహారాజు రెండవ సుతుఁ డొకఁ డుగ్రసేనుఁడు కలఁడు మఱియుఁ గృష్ణుని సంతతియందు సుబాహు వనువాని పుత్రుఁ డొకఁ డుగ్రసేనుఁడను పేరుగల వాఁడుండెను

ఉగ్రాయుధుఁడు — పూరువంశ క్షత్రియుఁడు కృతికుమారుఁడు భీమునిచేఁ జంపబడినవాఁడు.

ఉగ్రుఁడు — పరమేశ్వరుఁడగు రుద్రుని ఎన్మిది యాకారములలో నొకటి. అష్టమూర్తి చూడుఁడు

ఉచ్చనగరము — జనమేజయ సర్పయాగస్థలము. సంయుక్తరాష్ట్రములలో అహార్, బులాండ్‌షహార్, అనఁబడుచున్నపురము. ఇది ఢిల్లీ మీరట్‌పురములకు సమీపము. గంగాతీరము బులాండ్‌షహార్ అనిన దేశభాష యం దుచ్చనగరమని యర్థము అభిమన్యుని మనుమఁడు, పరీక్షిత్తు కుమారుఁడునగు జనమేజయనృపాలుఁడు దీనిని నిర్మాణముఁ జేసెనట బులాండ్‌షహరున కీశాన్యదిశగా నిరువదిరెండు మైలు దూరమున నిప్పు డహార్ అనంబడుచున్న కొన్ని

జనమేజయుడు సర్పయాగమొనర్చిన తావు జూపుచున్నారు తొల్లింట నిదియె ఉచ్చనగర ముండినతావనియు ఇప్పటి మలా మమూర్ పిదప నవీననిర్మాణమనియు దల ఎనగుచున్నది ఒక శైనుశానసమున దీనిన గరి ... గాన నయ్యేమినిగాని ఇంకను ఎరిలేని ఎన ఎయున్నది ఉచ్చనగరమను పేరు మారి అవాక్ అయ్యెనని తలంపబడుచున్నది (నూ దర్ దేశము ...)

ఉచ్చైశ్శ్రవస్సు గోత్రము — జను దగ్నివత్స ... గణను ...

ఉజని — బ ... దేశములోని బర్ద్వాన్ జిల్లా కల్వా డివిజనులోనిది ... ఉజని పీఠము ... కోగానుము ... (కొట్టి ... మ గరకోట్టనుచు పేర బరగి ... నివాసభవనము ...) అరాల్ అను మూడు గామములై ... కోగ్రామము తొల్లింటి ఉజనిపురము వర్తకున నిన చు తావు మఱియు నిదియె ... గలుగుచు ప్రసిద్ధ ... దు ... సిన దా ... జన్మస్థ ము ... నిచ్చానికిది ... దూరము ... ఉజని ... శ క్తిపీఠము కలడ దీనింగ ... బృహద్ధర్మ పురాణము(పూర్వ) ౧౮ అధ్యాయమున కలదట ఇది ఉజ్జయని యని పేరొ ... అజయనదీతీరము

ఉజాలిక నగరము — దీని నిప్పుడు ఉజాయిన్ అనుచున్నారు సంయుక్తరాష్ట్రముల లోని రాయిబరేలీపురమునకు తూర్పున ఇరువది మైళ్లదూరమునందున్నది

ఉజ్జనక దేశము — ఉద్యానదేశము చూడుడు

ఉజ్జయంతపర్వతము — గిరినార్ (జూనగడ్) పర్వతమునకు పేరు కలదు ఇది

కతియవాడులోనున్నది దీనిప్రశంస మహాభార తము వనపర్వము న ... కలదు

ఉజ్జయనినగరము (అవంతి) — ఉజ్జయని మాళ్వ లే అవ తిపురమను పేర బరగిన నగరము ... గంగానదీతీరము పుణ్య క్షేత్రము ... మోక్షదాయక పురములలో నొకటి ఇచ ... నగరమధ్యమున నున్న మహాకాళ లింగము ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో నొకటియై యున్నది

అశోకు ... క్రికాలము రాజప్రతి ... టనే య ... అశ్కా ము నే కుమా రు ... మహేం ... డు నే ... మట ... మహేంద్రుండు జ ... ఉజ్జయని గరమే జన్మసా ... జని అవ ... చేసిన ... ఎవడ ... రా ... లన బడిన తొమ్మ ... దు ... దొరి ... ౧ కాళిదా ... కుమా ... భవ మేఘు దేశా కావ్యము ... తలాది ... నాటకము ... రచి ... వా ... ౨ అమర ... నామ ... శాస ... అమర ... ము రచి చి ౩ వరాహమిహిరాచార్యు బృహజ్జాతకము మొదలగు జ్యోతిష గ్రంథము రచించిన జ్యోతిషవేత్త, బృహత్సంహితకర్త ౪ వరరుచి ఈతనికి గాత్యాయనుడని నామాంతర గలదు పాణినీయ వ్యాకరణసూత్రములకు వార్తికము (వృత్తిగ్రంథము) లేక వాక్యకారుడను ప్రకృతి ప్రకాశమునురచించినవాడు ౫ ఘటకర్పరుడు యమక కావ్యము రచించినవాడు ౬ ధన్వం తరి వృద్ధసుశ్రుత న హిత యను వైద్యశాస్త్ర గ్రంథము రచించినవాడు ౭ క్షపణకుడు దిన్నాగాచార్యుడనియును బిరుదుగలవాడు

ఈతడు బౌద్ధమహాస్వాములలో నొకఁడగు వసుబంధస్వామి శిష్యుఁడు, మహాపండితుఁడు న్యాయప్రవేశమను ప్రసిద్ధ నైయాయిక శాస్త్రగ్రంథకర్త. శంకరుఁడను మహావిద్వాంసుఁడు — భేతాళభట్టు వీరు నవరత్నములనఁబడిన మహావిద్వాంసులు. ఉజ్జయిని నగరమధ్యమున నే మహాకాళదేవస్థానము కలదు. ఆ శివలింగము బహుపురాణప్రసిద్ధము. శివపురాణము ప్రథమ పటలము ౩౮ ౪౬ అధ్యాయములం దీమహాత్మ్యము వివరింపఁబడినది.

భూమిలోనికి క్రిందికి దవ్వఁబడి భూగర్భమున మహాకాళ శివలింగము కలదు. అద్దానిపైనున్న పేఁకగదియందుఁ బరిశునాథ మహాదేవుని విగ్రహము కలదు. దేవాలయావరణముననే కోటితీర్థమనఁబడుచున్న సరస్సు కలదు. దీనికిఁ బడమట ప్రసిద్ధినందిన యీక్షేత్రమున సిద్ధనాథ దేవస్థానమును, మంగళేశ్వర దేవస్థానమునై యున్నవి. అన్నియును గొప్ప దేవస్థానములే. ధ వాతములే. దేవస్థానముఖ ద్వారమున ౨౮ స్తంభములు మంటపద్వారము చక్కని పనితనముగల కన్పురాతన కట్టడము. నగరముయొక్క ఉత్తరభాగమున కాళీయహ్రాద మను బ్రహ్మకుండము కలదు. అది స్కాందపురాణము అవంతీఖండమున ప్రశంసింపఁబడినది. మఱియు నటనే కాలభైరవ దేవస్థానము కలదు. అదియుం బ్రసిద్ధమైనదే. అవంతీక్షేత్రము శిప్రాగంగానదీ తీరమందు దశాశ్వమేధఘట్టము కలదు. అట విధాతయె పది యశ్వమేధయాగము లొనర్చెనట. అచటికి సమీపముననే అంకపాద మనఁబడు (ఇప్పటి అంకపాత్) తావున సాందీపముని యాశ్రమ ముండిన తావు కలదు. ఈయాశ్రమముననే శ్రీకృష్ణ బలరాములు విద్యాభ్యాస మొనర్చిరి. వారు వ్రాసికొను పలకలం గడుగుచుండిన సరస్సునకు దామోదరకుండమని పేరు. నగరమున కుత్తర దిశను రెండుమైళ్ల దూరమున నదీతీరముననే భర్తృహరి గుహాగలదు. అటనాతఁడు యోగాభ్యాస తపము లొనర్చువాఁడట. ఈసందర్భమున విష్ణుశర్మ యను తపోనిధి సుతుఁడగు చంద్రశర్మ నాల్గువర్ణముల కన్యలం బరిణయమై బ్రాహ్మణస్త్రీయందు వరరుచిని క్షత్రియస్త్రీయందు విక్రమార్కుని వైశ్యస్త్రీయందు భట్టిని శూద్రస్త్రీయందు భర్తృహరిని నల్వురు సుతులం గనెను. అందు వరరుచి మహావిద్వాంసుఁడై, తపోనిధి యనంబరగెను. విక్రమార్కుఁడు విక్రమాదిత్యుఁడు అవంతీరాజ్యమేలిన మహారాజు. భట్టి ఆస్థాన ప్రధానమంత్రి. భర్తృహరి నీతిపరుఁడు. విక్రమార్కునకుం బిదప రాజ్యభారము కొంతకాలము వహించి, విరక్తుఁడై సర్వమును త్యజించి విరాగియైనవాఁడు. ఈయన భర్తృహరికావ్యము దేశప్రసిద్ధము. ఈ మహాయోగి సంయుక్తరాష్ట్రములలోని చునార్ కోట (Chunar Fort) లోని రాజభవనమున నొకచో కొంతకాలము వసించుచుండెనని నేఁటికి నాతావాతని పేర బరగుచున్నది.

భర్తృహరి గుహకు భూమిలోనికిం దిగు ద్వారమును సోపానములు మార్గములు, గల చక్కని పనితనముగ్గ మూఁడు అంతస్తులు కలదు? యున్నవి. ఈ క్షేత్రమున గల హరసిద్ధిదేవి దేవస్థానము శక్తిపీఠములలో నొకటి. ఈమె విక్రమాదిత్యమహారాజున కిష్టదేవత యని భేతాళపంచవింశతియందుఁ జెప్పఁబడినది. నగరముయొక్క ఆగ్నేయభాగమునకడగా గోగామహిద్ అని యిప్పుడు వాడఁబడుచున్న నొకపాటిగుట్టపై ప్రసిద్ధమగు విక్రమాదిత్యుఁడు కూర్చుండు సింహాసనము భూమియందుండిన తావనియు దానిని మాళవదేశపు నృపతియైన భోజమహారాజు

శ్రవ్వించి తీసికొని పోదు నియు జెప్పియున్నారు. జాపురుడు పట్టణమున నైఋతిదిశగా క్షేత్రపాలయు జ్యోతిష విషువచ్ఛాయానల దెప్ప (శంఖు) జ్యోతిషాలయము గొలదు. అది యిప్పుడు పాడై యున్నది. భరతదేశము నర్థజ్యోతిష శాస్త్రవేత్తలు చాలకాలమిటను డిదే విషువ చ్ఛాయాగ్రాణాంకములనిడి ఎచా గము వు గణి మచు ఊడిచారు (అవ దిదేశ ఉ ఫురము మాను ను)

ఉజ్జయకుంభకము — నాసికమూ హృద్వలము రె ఎముక్కు ను డా లోనికి బీల్చిన వాయు వు ఎుకుకు బా గో నిరోధి చి కు భి చు నబదీని నో శిచ డా లేచి నవల ని చెప్పబడి ది. ఈ యభ్యాస ఋ హృగయ్యత్ల రాయు డవరకుచ్చా చి న చరి చ చు న గతి తౌ యు గు నియు దీని వల క గ్రగము యుగ గము అ ణ అను తుయు శ్వ న జ్వరము ఋ ప్లీహ ము ఋ రోగముల నివ రణము గు నియు చెప్ప బడి ది. కు భ ము మూను ను అష్టాం గ యోగము లు ఎ)

ఉట్టి కెగురలేనమ్మ స్వర్గమున కెగురునా? — చిన్నపనినే కొనసాగి చే వారు పెద్దపను ఋ చేయ దలపెట్టు లేరనిభావము అ ద్రలో క్తి

ఉడిపి (రజితపురము) — అ దక్షిణ స్వాది చూడు డు తులుదేశము ఎూడు ను

ఉడుకొలోన్ పరిమళము (Eaude Cologne)—జర్మనుదేశములోని కొ లోన్ నగరమున నీ పాశ్చాత్యపరిమళద్రవ్యపరిశ్రమ ప్రారంభమగుట నిటుల పేరొందెనుగాని యిదప చాలదేశములందు చేయబడుచున్నది. వేత్వేఱు కావులందు వేత్వేఱు పరిమళముల నిచ్చునటుల నించుక భేదముతో జేయ బడుచున్నది. ఇ దలి మూల సూత్రముగు ప్రధానద్రవ్యము లీక్రి ద వివరి ప బడి వి

Orange flower water Triple 1 f ఔన్సు
Terpeneless Bergamot oil 2 fl డ్రాము
Lemon oil 1 fl డ్రాము
Neroli oil 20 mins
Origanum oil 6 mins
Rosemary oil 20 mins
Rectified spirit 1 pint

గొలుసు స్పిరిటుకు ఒ గట్టి మూతగల సీసాయ దిడుకొని పిదప దీ వాని నొకొ క టిగ అ కల్పవలె న నేర్పఎడు బత ౨ సీ వా డు మే యా ఫ రినా (John Maria Farina) ఇ గిదేశస్థు ఎ రసాయ శాస్త్రవేత్త కొలోను నగరమున కాపురము గుదిగినవాడు

ఉడుత — ఏ దేశము చు ఎక వెఱు గని వా డు క ఇ దనే జాతు యు ఎక ఋ క ు ను దేశ ఋ చుడుక గో ద్దగాని కొన్నిడ గు ము ఋ పొడ గ చు ఖ ది చి గాని ౩ లే ఎ డ ఋఖము పొడవ ఎుపై ఠ ఋచు కీరను తయు నె క ఋడు మచ్చలో యు గ్గి చెఎపై వ చు జ తు కొన్ని గాతు చెట్టుపైరు గి గా కు ఋ ఎ డ్ల ఇని గాపుపాఖచేయుదు కుదు ఐరొపాయ క అల్ప్స ఎర్వతము చు కాకేసి యస్ పర్వతముల గ వచు పిరినీ పర్వతముల దనను వసి చు నొక జాతి ఉడుతలను మార్మట్ (Marmot) అనెదరు. అవి యిడువది యగుళముల పొడవును గల్గియుడును

ఉడుతలం దపా కుకరమగు జాతి యొకటి కలదట. అది జర్మనీదేశపు తూర్పు ప్రాంతమున, ఆ ప్రాంతములయందు నుండునట. దాని వా

దేశస్థులు బొబాక్ అనెదరట. ఈ బొబాక్లు రట్టు వ్యాపకరమగు ప్లేగువ్యాధి క్రిములుండునట. ఇవి సంచరించుచో నెలుకలు తటస్థమగుతరి నాక్రిములు నా యెలుకలందు వ్యాపింప జేయునట. ఆ యెలుకలు వచ్చునట గాని వ్యాధి మాత్రము మనుష్యుల కట్టుకొని వేలు, లక్షలుగ ప్రజానాశనము గల్గించునట. ఉడుతలం దెవ్వరును వేఱొకజాతివి కలవు, కాని, ఇవి యరుదుగ నుండెడివి

ఉడుతకు ఉడుతభక్తి — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉడుతకు ఊరిలో పెత్తనాలు తిండికే — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉద్వాండ — ఇది సుప్రసిద్ధ పారశీకజరథుస్త్రమతస్థుల యాత్రాస్థలము. ఆదిని భరతదేశమునకు వలసవచ్చిన పూర్వులిటనే స్థిరపడి కొంతకాలముండిరట. ఆనాటి యగ్నిదేవాలయము కలదు. అద్దాని యగ్నిజ్వాలలు నిరతము మండుచుండును. దాని నాతష్బెహారామ్ (అగ్నిదేవతాస్థానము) అనెదరు. ఏటేట అడార్ మాసమందును, ఆర్దిబెహెస్ద మాసమందును గొప్ప యాత్రలు జరుగుననియు, పారశీకులు తప్పక తండోపతండములుగ నేతెంచి వచ్చెదరనియు నందురు.

బొంబాయి నుండి బొంబాయిబెరోడా మధ్యఇండియా రెయిల్వేపై, ఉద్వాడ స్టేషను ౧౧౧ మైళ్లును, అటనుండి గ్రామము నాల్గుమైళ్ళును దూరముండును.

ఉద్యానదేశము — (ఉజ్జనకదేశము, ఉద్యానకదేశము) దీనిని కొందఱుజ్జనకదేశమనియు వాడుచుండిరట. కొందఱు గాంధారమని పిలువబడు దేశభూమికే యొకప్పుడుద్యానమని పేరుండెననుచున్నారు. గజనీనుండి కాశ్మీరమునకు నుద్యానముండెననిపెక్కండ్రతలంపు. పెషావరున కుత్తరమునను, హిందూకుష్పర్వతములకు దక్షిణమున నుండుదేశమనియు, అనగా చిత్రాల్ మొదలుకొని సింధునదివఱకుంగల సీమయనియు, దర్దిస్థానము, స్వాత్సంస్థానభాగము, స్వాత్‌లోయ యన బడు యూసుఫ్‌జాయిదేశము కలిసి ఉద్యానమని పిలువబడుచుండెనని తలంపబడుచున్నది. మంగళపురము రాజధానిగనుండెను. స్వాత్నదికిం బ్రాల్లింటిపేరు సువస్తు లేక శుభవస్తు. మహాభారతమున అనుశాసనపర్వమునందనను, పద్మపురాణము స్వర్గ ౧౯ అధ్యాయమునను దీని ప్రశంసలు కలవు. ఇందు పద్మపురాణమున ఉద్యానకదేశమని పేర్కొనబడినది.

డాక్టరు స్టెయిను (Dr Stein) పండితుని పరిశోధనలనుండి ఉద్యానదేశము ఇప్పటిచిత్రాల్ రాజ్యభూములు, యాసిన్‌నుండి సింధునదీతీరప్రదేశములకు డా, గిల్గిట్, బిలాస్, బుంజీలను గలుపుకుని కృష్ణగంగ (ఇప్పటి కిషన్‌గంగ) లోయ వరకును కాశ్మీరదేశపు టుత్తరసరిహద్దున వ్యాపించియుండిన దేశమని చెప్పబడినది. దరదదేశమొకప్పు డీదేశభాగమైయుండెనని కొందఱనిరి, కాని, నిదర్శనములు గానరాకున్నవి.

ఉడ్డియాణబంధముద్ర — యోగాభ్యాస విధానమున జెప్పబడిన వింశతిముద్రలలో నొకటి. నాభిస్థానమును వెన్నెముకకంటునట్లు లోనికి కొక్కుట ఉడ్డియాణబంధముద్రయనబడును. ఈ యభ్యాసమువలన ప్రాణవాయువు సుషుమ్నామార్గమున బ్రవేశించుననియు, ఇది యుపమృత్యువు గల్గకుండ గాపాడుననియుం జెప్పబడినది

ఉతకాలకుల గోత్రము — ఉద్వాహకుల చూడుడు

ఉతథ్యగోత్రము — ఔతథ్యఉపగణము చూడుడు

ఉతథ్యుఁడు — తండ్రి అంగిరసుఁడు. సహోదరుఁడు బృహస్పతి. భార్య పేరు మమత కుమారునిపేరు దీర్ఘతముఁడు కారణాంతరమున ఉతథ్యునిభార్య బృహస్పతివలనఁ భరద్వాజమహర్షిని కనెను

ఉత్కచ తీర్థము — పాండవులు ధౌమ్యుని పురోహితునిగఁ గైకొనినతావు

ఉత్కటాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి రెండు పాదముల వ్రేళ్లను నేలకానించి, రెండు మడమలనుపై కెత్తి పిరుదులక్రిందనుండునటుల నుంచి కూర్చుని యుండుట యుత్కటాసన మనఁబడు ననియు, దీని యభ్యాసమున శ్వాసము స్తంభించు ననియు, ప్రాణవాయువు సుషుమ్నానాడీగతమగు ననియుఁ జెప్పఁబడినది

ఉత్కల దేశము (ఉఢ్ర లేక ఓఢ్ర దేశము) — దీనిని సర్వసాధారణముగ, ఒడ్డె దేశమనుచున్నారు ఇది ఓఢ్ర శబ్ద పరిణామ రూపమేగాని వేఱుకాదు ఈదేశస్థులు తమ దేశమున కృష్ణార్క, పార్వతీహార క్షేత్రములు నాల్గు మహాపవిత్రస్థలము లుండుటచేత నద్దానిని పవిత్రభూమి యని గర్వముగ ననియెదరు ఇట్టి మహావైభవముగల్గిన దేశమునందనేక రాజధానులు మారియుండుటచేత రాజధానులంగూర్చి వ్రాయుటకన్న పురములంగూర్చి వ్రాయుటయె సముంజసముగ నుండెడిని

ఇక్కాలమున నీదేశమునఁగల పుణ్యక్షేత్రములలో నెల్ల కృష్ణక్షేత్రమగు జగన్నాథము ప్రధానమైనది. దీనినిప్పుడు పూరీ యనుచున్నారు. పురుషోత్తమక్షేత్ర మను పేరిటను మారినది. ఇచట జగన్నాథస్వామి దేవస్థానము చాల గొప్పది బహుధనవంతము పెక్కు యాత్రస్థలిటకు తండోపతండములుగ ననుదిన మేతెంచుచుందురు విష్ణుదేవునికిది భోజనస్థానమందురు గాన నిచ్చటి విరాజిత నైవేద్యములు (భోగములు) నడచుచుండును. మఱియు నిట ప్రసాదమును వర్ణవిభాగమును పాటింపక నెల్లరు కలిసి భక్తితో భుజించుచుందురు

పిదపఁ జెప్పఁదగినది భువనేశ్వరము ఇది హరక్షేత్రము. ఇచటి దేవాలయము గొప్పది, చాల పనితనముగల్గినది ఈక్షేత్రమున దేవళములు పెక్కు గలవు పెక్కు దేవళములు పాడగుచున్నవి ప్రధానదేవళము లింగరాజస్వామిది ఎక్కువ పనితనముగల్గిన దేవళము రాజారాణి దేవళమనఁబడునది, ఇది ప్రతిష్ఠ కానేలేదు ఎక్కువ పురాతనమగు దేవళము పరశురామేశ్వర మనఁబడునది ఇచట బిందుసరోవరమను పుణ్యతీర్థము కలదు ఆసాగరమును లలితేంద్రకేసరి యను భూపతి విరివిగఁ ద్రవ్వించి బాగుచేయించెను మఱియొక స్నానతీర్థము గౌరీకుండమనఁబడు నీటియూట ఇటనే కేదారకుండమను చిన్న నీటియూట కలదు దాని జలము లారోగ్యప్రదములని యందురు తొల్లి భువనేశ్వరముండిన తావనను చుట్టుపట్ల నిప్పటికి నున్న యరణ్యము ఏకాంబ్రవనమని చెప్పఁబడినది భువనేశ్వరమునకుఁ గతిపయదూరమున ఖాండగిరి, ఉదయగిరి యను రెండు చిన్నమిట్టలపైఁ దొలువఁబడిన గుహాలు కలవు ఇవి యిప్పుడు కాళీగానున్నవి ఇట కొండపై జైనదేవాలయమును, క్రింద జైనుల సత్రమును కలవు ఇట శ్రీరాముఁడు జైనుఁడై స్వర్గమున కేగెనని యచటి జైనులందురు

ఉత్కలమును కళింగరాజ్యముతోఁ గల్సి కొంతకాలమును, వేఱుగఁ గొంతకాలమును పరిపాలన నడచెను భువనేశ్వరము రాజధానిగ కేసరివంశ నృపతులలో యయాతికేసరి (మొదటి

వాఁడు) లింగరాజ దేవాలయపు నిర్మాణము ప్రారంభించెను ఇతఁడు క్రీ. శ. ౮౭౩ మొదలు ౯౦౨ వఱకుఁ బాలించెను తర్వాతి రాజులును దేవాలయపని సాగింప లలితేంద్రకేసరి పాలనమున ౨౮ వ సంవత్సరమున దేవాలయ నిర్మాణము పూర్తియయ్యెను లలితేంద్రకేసరి క్రీ. శ. ౬౩ – ౭౭ పాలించినవాఁడు యయాతికేసరి మొదలు లలితేంద్రకేసరి వఱకు కళింగరాజ్యమును పేర నేలిరట యయాతికేసరి భువనేశ్వరమునుండి వాక్కలను జైనులను దరిమి వైచెనని ప్రతీతి కలదు లలితేంద్రకేసరి యచట కోటను గట్టించెను దాని యవాళి కలవు కటకమను పట్టణమిప్పుడున్న యీ దేశమున ప్రధాన నగరమైయున్నది ఇది నృపకేసరి యను భూపాలుని నిర్మాణమున బడినదఁట అతఁడు క్రీ. శ. ౯౧౯–౯౪౩ వ పాలించినవాఁడు రాజధాని నిటకుమార్చి యటనే యొక కోటను గట్టెను కటకము కఠ్జూరీ మహానదుల నడుమ కలియు తావు నున్నది కఠ్జూరీనది రాతి యానకట్టను మహారాష్ట్రులు దీనిని గావించుకొని నిర్మించిరట వైతరణీ నదీతీరమందలి యాజ్ఞపుర మొక క్షేత్రము దీనిని జాజపూరమనుచున్నారు ఇట ఉపక్షేత్రము విరజాదేవి పీఠముకలదు ఇది శక్తి పీఠములలో నొకటి అపరకర్మ చేసెడు నాభిగయ యనఁబడు చిన్నదేవళము పితౄర్చనయు, గయాపద్పితము లొనర్తురు నదీతీరమందొక ద్వీపమున యజ్ఞవరాహస్వామి దేవస్థానమును స్నానములకేవగు దశాశ్వమేధ ఘట్టమును కలవు ఇంక మిగిలిన సూర్యక్షేత్రము కొణార్క మనఁబడును, జగన్నాథమునుండి యిరువది మైళ్ల దూరము ఇది పాడైయున్నది ఇచట సూర్యవిగ్రహము జగన్నాథములోని దేవాలయావరణమున నొకచో స్థాపించిరి

ఉత్కళ దేశమున ఖాండగిరి యాదుఁ బ్రారంభమై జాజపురము వఱకు వ్యాపించిన పర్వత పంక్తి చతుష్పీట పర్వతమని పేరు ఉత్కలమును క్రీ. శ. ౮౭౩ మొదలు ౧౧౩౨ వఱకు కేసరి వంశ నృపతులు జాజపురము, కటకము, భువనేశ్వరము రాజధానులుగను, క్రీ. శ. ౧౧౩౨ మొదలు ౧౪౩౨ వఱకు గంగ వంశపు నృపతులు (చోడగంగదేవ మొదలు ప్రతాప రుద్రదేవ వఱకు), కటకము చౌద్వారు బరబాతి పురములు రాజధానులుగను పాలించిరట మహాభారతము వన పర్వము ౧౧౪ యందు ఉత్కలము కళింగములోనిదిగ చెప్పఁబడినది బ్రహ్మపురాణము ౪౭ ౭ యందు ఉత్కల కళింగ దేశములు వేఱైనవి యని చెప్పఁబడినవి రఘువంశము ౪ వ సర్గయందు మహాకవి కాళిదాసు ఉత్కలమును స్వతంత్ర దేశముగఁ దెల్పెను తారానాథుని యుత్కలము కళి శ్రీజగన్నాథముని చెప్పఁబడినది కటకమున కేసరిగ మహానది నివ్వనున్న చౌ ఆర్ మగధరాజులు, గంగులు ఉత్తరరి రాజధాని బ్రిటిషు వారి క్రింద నిటీవల ఉత్కలమును ౧౯౩౬ వ సంవత్సరమున ప్రత్యేకరాష్ట్రముగఁ జేసి యొక గవర్నరు పాలక్రింద నుంచిరి ఆంధ్రదేశ భాగములు కొన్ని యుత్కలమున నీసందర్భమునఁ జేరినవి

ఉత్కల (ఓఢ్ర) బ్రాహ్మణులు — పంచగౌడశాఖలలో నొకశాఖవారు (బ్రాహ్మణులు మాత్రము) వీరు ఉత్కల లేక ఓఢ్ర దేశవాసులగుట నీ పేరొందినవారు (ఉత్కల దేశము లేక ఓఢ్రదేశము చూడుఁడు) వీరు మత్స్యభక్షకులు వీరియందుఁ బెక్కుశాఖాభేదములు కలవు అందు ముఖ్యములుగ లెక్కింపఁదగినవి పదునొకండు గానవచ్చెడిని.

౧. పండాబ్రాహ్మణులు వీరియందు బహునేకండ శాఖలు కలవు ౧ శుద్ధపండా వీరిని సర్వసాధారణముగ పండలందురు వీరు దేవస్థానములందు పూజారులుగ నున్నారు ౨ దేవతాపండా జగన్నాథము మొదలగు దేవస్థానములం దర్శకులుగనున్నారు వీరినుండి వేఱైనవారొక తెగగ బద్ధమహాపాత్రో లనిపించుకొందురు కాని బద్ధమహాపాత్రోయను బిరుదము అన్యులగు నితరులకుం గానగుచు మఱియు వీరియంతశ్శాఖయగు బద్ధమహాపాత్రాంగము శివకుమారులనంబడు కనిష్ఠజాతి పండాలయందు గాడ కలదు వీరు భువనేశ్వరముగ గానవగుదురు ౩ సారవాపండా వీరు బలరామసంతతివారమని యందురు వీరిలో దేవస్థానమున వంటలుచేయువారు చారకాద వ్యవసాయము చేర్చువారు, పౌత్రిప చలవ్యాపారము చేయువారు, వైద్యముచేయువారు, జ్యోతిషము వృత్తులుగాంగలవారు కలరు వీని కొందఱు స్వారులనియెదరు ౪ హేరాఘివా పండా వీరును బలరామసంతతివారే యందురు హాలికులు (వ్యవసాయము చేయువారు) గాన హాళోభువా పేరందిరట. ౫ పాడిమాశాఖ చండప్రచండ శాఖలవారమందురు కొందఱు సామవేదులును, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులును గూడ నున్నారు ముఖ్యవృత్తి పౌరోహిత్యము ౬ మహాస్థానులు వీరు దేవస్థానములందుం దరుచుగ పూజారులుగం గానవగుచుందురు వ్యవసాయము చేయుదురు. ౭ వాఘుపండా ౮ వవాలీపండా ౯. మాళిపండా ౧౦ తిపాడీ పండాలంగూర్చి సరిగా తెలియరాదు ౧౧ దాజ పండా- చండప్రచండశాఖవారమందురు కొందఱు సామవేదులు, కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదులు గూడ గలరు.

౨. శిష్టకరణో వీరు తొలుత గౌడబ్రాహ్మణులగనుండి ఉత్కళదేశమునం జేరి ఉత్కళులైరట గ్రామాదోద్యోగులుగను డి పట్టణనాయక్ (పట్నాయకో) యనియు ఉపాధ్యాయులుగ నుంట పారకో … విద్వాంసులగుట పండితో యనియు బిరుదనామములు గాంచినవారు ఆంధ్రదేశమున నివాసము కుదిరినవారు సర్వసాధారణముగ పట్నాయకు లనిపించుకొనుచున్నారు (శిష్టకరణములు చూడుడు).

౩. శాసనిబ్రాహ్మణులు వీరియందు దేశ తశ్శాఖలు గలవు ౧ ఆచార్యబ్రాహ్మణో శుక్లయజుర్వేదులు, మాధ్యందినశాఖ ౨ మిశ్రోబ్రాహ్మణో ఇందు శాసనగ్రామస్థులయను చీలిన శాఖ యొకటి గలదు ౩ (?) కోబ్రాహ్మణులందుం బదునొకండు ఉపశాఖలు గలవు ౧ కౌరో, ౨ భరాణో ౩ గిరో, ౪ ఉపాధ్యో, ౫ పాత్రిబ్రాహ్మణో, ౬ పాతి, ౭ ఖేదీ, ౮ షత్రో ౯ సంధిగహో ౧౦ పాణిగ్రాహి, ౧౧ పాధి లేక పాఠిబ్రాహ్మణులు ౩ కౌరో బ్రాహ్మణ వీరిని కౌరాలనియు నందురు వీరు ఉత్తరపు తెగ లేక యాజ్ఞపురశాఖ (జాజిపూర్) యనియు దక్షిణపు తెగ యనియు (అనగా కటకము జగన్నాథమునకు వచ్చిన తెగయనియు) రెండు తెగలుగ నున్నారు ౧ జాజిపూర్ శాఖ యందారు భేదములు కలవు ౧ కార్యాంగోబ్రాహ్మణులు, ౨ కృష్ణాత్రేయు, ౩ ఘృతకోశి, ౪ శాండిల్యబ్రాహ్మణులు, ౫ కౌశికబ్రాహ్మణులు ౬ బాత్సోసాంతో బ్రాహ్మణులు ౨ దక్షిణశాఖయందు మూడు భేదములు కలవు ౧ కౌండిన్యబ్రాహ్మణులు, ౨ కౌశికబ్రాహ్మణులు, ౩ బాత్సోసాంతో బ్రాహ్మణులు ౪ శతపస్తి బ్రాహ్మణశాఖ, ౫ నందబ్రాహ్మణశాఖ, ౬ నిశంక బ్రాహ్మణశాఖ, ౭ వర్ణగ్రాహిబ్రాహ్మణశాఖ వీనిగూర్చి సరిగా తెలియరాకున్నది

౪. సాంతోబ్రాహ్మణశాఖ- ఇందా రంత శ్శాఖలు గలవు. ౧ గువాతోరియాసాంతోశాఖ, ౨ నొందాసాంతోశాఖ, ౩ బాకీశోకలియా సాంతోశాఖ, ౪ గాకొన్నసాంతో, ౫ సోర్బా పాడియాసాంతోశాఖ, ౬ బాకీనోపలియా సాంతోశాఖ

౫. అగ్రభక్షులు శ్రోత్రియులలో నొక తెగ గౌడబ్రాహ్మణులలోని అగ్రదానీలవలెనే అపర కర్మములు ప్రేతకార్యములందు, దానములందు చుండు శాఖవారు

౬. మాటియాలు పౌరోహిత్యము ముఖ్య వృత్తి వైతరిణీనది మొదలు, గంగానదివఱకు స్నానము లొనర్చువారికిఁ గర్మం జరిపించు వృత్తిఁ గల్గి తీర్థములందుఁ గానవచ్చుచుందురు

౭. తెలీబ్రాహ్మణులు (తెలుకుల బ్రాహ్మణులు) శ్రోత్రియబ్రాహ్మణశాఖ, వృత్తిపౌరోహిత్యము

౮ శ్రోత్రియబ్రాహ్మణులు వీరి ముఖ్యవృత్తి పౌరోహిత్యము

౯. సాహుబ్రాహ్మణులు వర్తకులగుట నీ పేరయ్యె నందురు

౧౦ కొటకీబ్రాహ్మణులు వీరిం గూర్చి తెలియరాకున్నది.

౧౧ చిటకీబ్రాహ్మణులు వీరింగూర్చి తెలియరాకున్నది.

ఉత్కలితము — తీసివేయుట లేక తగ్గింపు చతుర్విధ గణితములలో నొకటి (గణితము చూడుఁడు).

ఉత్కలుఁడు — తండ్రిపేరు ధ్రువుఁడు పెద్దకుమారుఁడు. కనిష్ఠసోదరుఁడు వత్సరుఁడు. బాల్యమునందే జ్ఞానియై తండ్రిరాజ్యమెల్ల నిరాకరించినవాఁడు.

ఉత్కృష్టదృష్టిర్నికృష్టేఽర్థా నిత నైతి న్యాయము — ఉన్న ఒకస్థితినివీడి దానికిపై (ఉత్కృష్ట) స్థితినందపలెననిన, వేఱొక ఉత్కృష్టపదార్థము ఉన్నతావు నాధారముగ (పునాదిగ) నిడికొని దానిపై నుండి యొదవలయు నని భావము అట్లఁగా నొక ఉత్కృష్టస్థితి నాధారముగఁ జేకొని దాని నవలంబించి తద్వారా ఉన్నతస్థితి నందవలెననుట కీన్యాయము వర్తించెడిని.

ఉత్తచేతి మూరకొలత — నిరర్థకమని భావము (అప్రశస్తోక్తి)

ఉత్తమకుల గోత్రము- ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి వైశ్యగోత్రములు చూడుఁడు ఉతమకుల (ఉత్తమకుల, ఉతకాలకుల) గోత్రము, ద్వాదశీయ (౧౩) గోత్రము, సంస్కృతగోత్రము ఉత్తమోజస, ఉత్తమోజ గణము, నారదర్షి, ఆపస్తంబ యజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథమాద్యప వగఖండ సమానగోత్రములు, నార్యకౌత్తమోజస, ఉత్తరేశుఁడు దేవత, ఉదకాంబభార్య, హేమాచలము తపస్థానము, ఉత్తరాబ్ధితటాకము, జపము కోటి, దీపములు ౩౫, క్షేత్రసంఖ్య ౭౯, జలము దానము, ఉత్తరేణి వృక్షనీయము

ఉత్తమమనువు — తండ్రి ఉత్తముఁడనియు, తల్లి బహుళాదేవియనియు, ఈతని కాలమున సుశాంతి యింద్రుఁడనియు, వసిష్ఠసంతతి వారగు సుతేజ సంతపాదులు మహర్షులనియు మార్కండేయ పురాణమునఁ గలదు ఇతర తావుల ఉత్తమమనువు ప్రియవ్రతుని పుత్రుఁడనియు, తామసమనువునకు జ్యేష్ఠసోదరుఁడనియు, విష్ణుభక్తుఁడనియు, ఈమ, ఊర్జ, భార్గ, శుచి, శుక్ర, మధు, మాధవ, నభస్య, నభ

సవాలు లను పదిమంది పుత్రులనియుఁ గానవచ్చె డిని చైత్రశుద్ధ తృతీయ ఉత్తమమన్వాది

ఉత్తమాంగాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. పద్మాసనముగ మరము వైచుకొని కూర్చొని (పద్మాసనము చూడుఁడు) అరచేతులను ఎకటివైపు నేలకానించి యాచేతుల యూనికబలమున శరీరమును పైకిలేవనెత్తుట ఉత్తమాంగాసనము. ఇందువలన శరీరమునకుఁ జల్లదనముగల్గి కుండలినీప్రబోధమగునని చెప్పఁబడినది.

ఉత్తమానసరోవరము — కాశ్మీరదేశమునందు హరికేశ్వరక్షేత్రమునకడ యున్నట్టి గంగాబాల్ సరస్సునకీ పేరుకలదు.

ఉత్తముఁడు — ఉత్తమ మనువు పేరందరొకరికిగి దే... మరియు నుత్తానపాదునకు సూనీతికిని జనించిన సుతుఁడొక డుత్తముఁడను వాఁడొకనాఁడు అడవికి వేటకుఁజని యొకయక్షునిచే నిహతుఁడై యుండ నాతని తల్లి వెదకుచు బోయి కళేబరముఁ గాంచి దుఃఖితయై తానును మరణించెను

ఉత్తమౌజుఁడు — తండ్రి ద్రుపద మహారాజు. భారత యుద్ధమున బదునెన్మిదవ నాఁటి రాత్రి యశ్వత్థామచే నిహతులైనవారిలో నొకఁడు ద్రుపదుఁడు చూడుఁడు

ఉత్తర — విరాట్రాజకుమార్తె. ఉత్తరుని చెల్లెలు. అభిమన్యుని భార్య. పరీక్షిత్తుమహారాజు తల్లి. ఈమె పరీక్షిత్తును గర్భమున గల్గియుండు తరి భారతయుద్ధమున నభిమన్యుఁడు నిహతుఁడాయెను. అట్టితరి నశ్వత్థామ యామెగర్భస్థుఁడైన (పరీక్షిత్తు) బాలుని జంప వదలిన యస్త్రమీయామె గర్భశోధన మొనర్చుతరి శ్రీకృష్ణుఁడాబాలుని రక్షించి యస్త్రోపసంహారమొనర్చెను. దీనింబట్టి ఆబాలునకు పరీక్షిత్తని నామమిడిరి

ఉత్తర(ఉత్తరఫల్గుణి) నక్షత్రము— ఇది ఫల్గుణీ నక్షత్రమందలి యుత్తరార్ధము. ఆకసమున నిదియు పూర్వఫల్గుణియుఁ గలసి నేత్రాకారముగా నున్నవి. రెండు నక్షత్రములు కూడియుండు నక్షత్ర వితతి. దీనికింగల పర్యాయపదము... ఆర్యమ్ల, ఆర్యమ్ణుం, ఆర్యమణం, ఉత్తరా, ఉత్తరఫల్గునీ అనునవి కలవు. దీనికి ఆర్యమ్ణు డధిదేవత మనుష్యగణము, ఊర్ధ్వముఖము స్త్రీస్వభావము, ఎద్దు, మామకుత్తి, పక్షి, రేగుచెట్టు ఈ నక్షత్ర సంబంధములనియు, ప్రవేశించిన పగుడన్నిని ఘుడియలపై త్యాజ్యమనియు, చివరి రెండు ఘుడియలపై నమృతమనియు, ఇది స్థిరస్వభావ నక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది. పుబ్బ (పూర్వఫల్గుణి) నక్షత్రము చూడుఁడు.

ఉత్తర ఉరిమి వర్షించినా, పాము కరచినా తీరకపోదు — ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఉత్తరకన్నడజిల్లా — దీనికి కార్వార్ (కార్వాడ) జిల్లాయనియు నంటురు. బొంబాయి రాజధాని లోనిది.

ఉత్తర కుమార ప్రజ్ఞలు — భారతమున విరాట్రాజ సుతుఁడగు ఉత్తరకుమారుఁడు (ఉత్తరుఁడు) ఉత్తర గోగ్రహణోన్ముఖుఁడై తన ప్రతాపమును తాఁజెప్పుకొనినట్లు వివరింపఁబడినది. ఇక్కాలమునఁ దనశక్తికి మించి ప్రజ్ఞలం జెప్పుకొను బడాయిమాటలను సామెతగా నుత్తరకుమార ప్రజ్ఞలని హేళనగా వాడుచున్నారు

ఉత్తరకురుదేశము — గద్వాల్ పాలెండ్ల దేశములందలి ఉత్తరభాగములు కలిసిన దేశభాగమునకుత్తరకురుదేశమని యొకప్పుడు పేరుండెనని చెప్పఁబడినది. తొల్లియొకప్పుడు

హిమాలయపర్వతశిఖరప్రదేశము కూడ కొంత యిందు చేరియుండెనని తెలుచున్నది. ఐతరేయ బ్రాహ్మణము (౮ ౧౪ ౪) నందు చైత్రరథమను కాననమును, మందాకినీనదిని గల్గిన దేశముగ చెప్పబడినది. మహాభారతము వనపర్వమున నీసంగతి కలదు.

ఉత్తరకొంకణము జిల్లా — థానా జిల్లా బొంబై రాజధాని చూడుడు.

ఉత్తరకోసల దేశము — ఆదిని కోసలమంతయు ఒకదేశముగ నుండి దోలేదో సరిగా తెలుపు బరికరములు లభింపకున్నవి గాని, దిలీపమహారాజు నాటికే ఉత్తరదక్షిణ కోసలములు రెండుగనున్నట్లు మహాకవి కాళిదాసు రఘువంశము చతుర్థసర్గ మొదటి శ్లోకమున వివరించియున్నాడు. శ్రీరాముని పిదప ఉత్తరకోసలము లేదా నుత్తరకోసలమనియు, కోసలమనియు రెండుభాగములాయెను. దక్షిణకోసలము (తొల్లింటిది) మహాకోసల మనబరగెను. ఉత్తరకోసల బహరైచ్ మొదలగు ప్రాంతము దీనిరాజధాని శ్రావస్తి ఇక రెండవది యగు కోసలకు రాజధాని కుశావతీపురము దీనిని కుశుడు నేలెనందురు. రామాయణము ఉత్తరకాండమునందియు నుపద్మపురాణము ఉత్తర ఖండ మందును నీవిషయము కలదు. మఱియు "Sanskrit Buddhist Literature of Nepal by Dr R L Mitra అను గ్రంథమునందు జక్కగ వర్ణింపబడినది (ఇందు మహాకోసల చేరలేదు)

శ్రీరామ సుతులగు కుశ లవుల వలకు నయోధ్య కలసియుండిన ఉత్తర కోసలకు రాజధాని యగుట తెల్లమే. అయోధ్యకు సాకేతపురమనియు పేరుండెను. ఇది సప్తమోక్షదాయక పురములలో నొకటి. సూర్యవంశపు రాజులకు రాజధానియైయుండిన నగరము. అనాటి భూపతుల కిలవేల్పగు నాగేశ్వరనాథ శివాలయ మయోధ్య యందు గలదు. సరయూ నదీతీరము. సరయూనదిని రామగంగ యనియునందురు. వైవస్వతమనువు మనుమడగు వికుక్షి కుమారుడగు కకుత్స్థుడు (పురంజయుడు) అయోధ్యను నిర్మించి రాజధానిగ జేసెనని తన పరిశీలనలనుండి జేమ్సు టాడ్ (Leut Col James Todd) పరిశీలకుడు నుడివియున్నాడు.

ఉత్తరకోసల కోసల విభజింపబడిన పిదప ఉత్తరకోసలకు శ్రావస్తిపురము రాజధాని యయ్యెను. ఇక్కాలమున సాహెత్ మాహెట్ అనుచున్నారు. తొల్లింట ధర్మపట్టణమని పేరుండెను. అచిరావతి లేక ఐరావతి నదీతీరము. ఇది సరయూనది యొక్క చేయు ఉపనది. దీని నిప్పుడు రప్తీనది యనుచున్నారు. దీని ప్రశంస వరాహపురాణము ౧౧౪ యందు కలదు. రెండవది యగు కోసలకు రాజధాని యనబరగిన కుశావతి కుశాభవనపుర మనియు కుశస్థలి యనియు పేరులుండెను. ఇప్పటిపేరు సుల్తాన్పూర్. గోమతి (ఇప్పటి గుమ్తీ) నదీతీరము. క్రీ పూ ఆరు ఐదు శతాబ్దములనాడె గౌతమ బుద్ధభగవానుని కాలమున మహా కోసల బలమగు రాజ్యమైయుండెననియు, బనారస్, కపిలవస్తు పురములు చేరియుండెననియు, శ్రావస్తి రాజధాని యనియు బౌద్ధ గ్రంథములందు గానన గుం గాని క్రీ పూ 300 నాటికి కోసల మగధకు చేరిపోయియుండెను.

ఉత్తరకోసల నేలిన భూపతులు సూర్యవంశపు రాజులుగాన వేఱుగ నుడువనక్కర లేదు. కాని ప్రసేనజిత్తుడను భూపతి బుద్ధభగవానుని సమకాలికుడు. ఈయన బౌద్ధమతము స్వీకరించినవాడు. బుద్ధభగవానుని విగ్రహము బంగారముతో

చేయు చినట్లు చెప్పఁబడినది. ఇది రెండవ విగ్రహము. మొకటి విగ్రహమును కౌశాంబీ పురాధీశుఁడగు ఉదయనమహారాజు మంచిగంధపు కఱ్ఱతోఁ జేయించెనట. మొకటి విగ్రహమును గూర్చి ఫాహియాన్ వ్రాసియున్నాఁడు. పైజాబాద్‌కు సమీపమునందుగల గోప తార (ఇప్పటి గుప్తార) శ్రీరామ నిర్యాణస్థలము. ఇచట గోప్ తార మహాదేవు డను శివలింగము కలదు. సరయూనదీతీరము రామాయణ ఉత్తర ౧౧౧ యందునను స్కాందపురాణ అయోధ్య అధ్యాయమున గుప్తహరి యని ప్రశంస కలదు.

ఉత్తర గోత్రము — నిధృవ గణము చూడుము

ఉత్తర గోత్రము — శ డీ గణము చూడుము

ఉత్తరఘూర్ణరము — అ త్తదేశము చూడుము

ఉత్తరంజూచి ఎత్తరా గంప — అనగా ఉత్తరకా ర్తియందలి వర్షముల స్థితింజూచి వర్షముల ఆశలేకుండిన చోట్టువిడచి ఎచటికైనను లేచి పోదగు నిభావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉత్తరధ్రువ మహాసముద్రము — ఉత్తరధ్రువమును డి దక్షిణమున కరువదిమూడున్నర డిగ్రీల దూరము (ఆర్కిటిక్ సర్కిల్) దనుక వ్యాపించియున్న సముద్రభాగము మూఁడున్నర మిలియనుల చతురపుమైళ్ల వైశాల్యము కలదియు, అందు రెండుమిలియనుల చౌకపుమైళ్ల ప్రదేశము తేలుచూడుమంచుచేఁ గప్పఁబడినది యనియు నంచనా వేయఁబడినది. ఇది ఇంచుమించు చుట్టు భూమిచే నావరింపఁబడినదియై అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రమునుండి దీనిలోనికి మూఁడుత్రోవలుండు జలసంబాధ మార్గములు కలవు. గ్రీన్లాండు, నార్వేల మధ్య నొకటియు, గ్రీన్లాండు కెనడాల నడుమనున్న బాఫిన్స్ సముద్రము బేరింగుజలసంధి యొకటియు, అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రముతో దీనికిగల సంబంధ మార్గములగాను. నీయుత్తరధ్రువ మహాసాగరమును ఒక గొప్ప భూగోళశాస్త్రవేత్త అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రము యొక్క ఒక శాఖయగు సముత్తాగకుశము (Gulf) అని వివాంచియున్నాఁడు. అట్లే తలంచినచో నిది ప్రపంచము తటిలో పెదదియగు నాయుత్తాగకుశమైయున్నది.

ఈ సముద్రతీరములు కొంతవఱకు లోతు లేనివిగ నున్నవి. ఆ ప్రదేశములందు నోవాయాజెమ్లియా స్పిట్స్‌బర్గెన్ ఫ్రాంజ్ జోసెఫ్‌లాండు గ్రా డెల్ క్వీపము న్యూసైబీరియా ద్వీపము అమెరికాకు జెందిన ద్వీపసమూహము మొదలగు ద్వీపములు పెక్కుగలవు. నార్వే దేశపు వద్దలనో ఉత్తరాగ్రము (నార్తుకేపు) కలదు. దానిపైకి పోయినకొలది ... అనఁబడు తావున ... స్తంభమును నిర్మించియున్నారు. ఇది నుండి ఉత్తరధ్రువము పదునొకేండయు నకున యడ్డముగ లేవ నురు నుతియు న దవము నిశ్చా ... మును పొగమోడలు నుమ్మఁ గొనిపోవుచు తిరుగ దెచ్చుచుండును.

ఇతరసముద్రములవలె నిండనీరంత యుప్పగా నుండక చౌకలుగా నుండు నదీప్రవాహములు భూమినుండి కరగించి తెచ్చినయుప్పును సముద్రములోనికి తీర్చుచుండును. సముద్రమునుండి సూర్యరశ్మి మనిసిటి నావిరిగ జేయును, కాని ఉప్పు అటులనే నిలవయుండునుగాన నా సముద్రపు నీరుప్పగానుండెడిని. ఇట నటులగాక నదీప్రవాహములు మంచుకరగిన నీటినే ఈ సముద్రమునం దేర్చుచుండుటయు, ఇట సూర్యరశ్మి చాలక నీరావిరియై పోవుటకూడఁ జాలమియు నిందలి నీరుప్పగ

నుండకు కొందఱు పరిశీలకులు పైపొర నీరు చాలుగను టక్రిందిలోతులందు నీరుప్పగను నుండుననుచున్నారు ఉత్తరధ్రువము చుట్టు నీరు ఘనీభవించిన మంచును, దానిచుట్టు నీటి యందుఁ దేలుచుండు మంచుగడ్డ (Iceberg) ల సమూహమును కలవు ఇవియన్నియు గ్రీను లాండునందలి గ్లేసియరులనుండి విడఁబడి నీట దేలుచు దూరముగఁ బోవుచున్నారు

ఉత్తరదక్షిణ ధ్రువములందు సూర్యుని ఉత్తర దక్షిణాయనముల మేరకుఆరునెలలొకేకగ పగలుగను, ఆరునెలలొకే రాత్రిగను ఉండును అట్టి పగటి యందర్ధరాత్రమునను సూర్యుని జూడగలుగు నదృశ్యమును Midnight Sun అనియెదరు

ఉత్తరధ్రువరేఖ (Arctic Circle)— ఉత్తరధ్రువరేఖ ఉత్తరధ్రువమునకు దక్షిణపు టెల్లగా భావింపఁబడిన రేఖ ఇది భూమధ్యరేఖను డి ఉత్తరముగా నరువదియారున్నర డిగ్రీల దూరము నందున్నది మఱియు నుత్తర ధ్రువమును డి దక్షిణముగా నిరువదిమూడున్నర డిగ్రీలదూరము నుండు సరిహద్దును తెలుపు రేఖ ఈ రేఖ పటములందు భావింపఁబడి లిఖింపఁబడు చిహ్నము గాని, నిజముగ భూమిపైఁ గాన్పించునది కాదు

ఉత్తరపంచనదములు — పంచనదములు చూడుఁడు.

ఉత్తరపథము — కాశ్మీరము, ఆఫ్ఘనిస్థానరాజ్యప్రాంతముల కీపేరుండినట్టుల గుశీంవ శాసనమునుండి తెలియుచున్నది దీనిగూర్చి Journal of Asiatic Society of Bengal 17 P 492-498 యందు వివరింపఁబడి ది

ఉత్తరపాంచాల దేశము — ఈదేశముగూర్చి సరిగా నేమియుఁ దెలియరాకున్నది ఇప్పుడీదేశమును రోహిల్ఖండమని యనుచున్నారు ఈ పేరు రోహిల్లా మహమ్మదీయులవలనఁ గల్గిన సహిగనామముగ నుండనోపు. ఉత్తరపాంచాలమున కహిచ్ఛత్రపురము రాజధానియైయుండెను. అహియనిన పాము ఇట పాము పడగయని భావము ఛత్రమనిన గొడుగు మహాభారత కాలమున ద్రోణాచార్యుఁ డడవి నొకచెట్టుక్రింద నిద్రించువాని కొకపాము పడగవిప్పి మోమున కెండతగులకుండ గొడుగువలె అచ్ఛాదము పట్టుచుండఁగాంచి, అది మహారాజయోగలక్షణముగ నెంచి నీవు భూపాలుండవగుదువని యాతనితో ననెనియు, అతండట్లె భూపాలుండాయె ననియు, అతని పేరు ఆది శేష అధిరాజనియు, దానినుండియే అహిచ్ఛత్రపురమనియు, నతనిచె డి కొందఱు వాడినట్టి అధిఛత్రపురమని పేరయ్యెననియు బలమగు ప్రతీతి యాదేశమునఁ గలదు

ఇప్పటి బరెయిలీపురమునకుఁ బశ్చిమముగా నిరువదిమైళ్ల దూరమునగల రామ్నగర్ అను గ్రామపు పరిసరమునందున్న పాటిదిబ్బల నహిచ్ఛత్రపురముండిన తావుగఁ దెల్పియున్నారు ఒకప్పుడపురముగ కధిరాజకోటయని లేక అధికోటయని కూడ పేరుండెనట ఇప్పుడట నొక పాడైన దుర్గము కలదు అద్దాని నధికోట యనుచున్నారు క్రీ వె ౭వ శతాబ్దమున చీనా యాత్రికుఁడగు హ్యూన్ చ్వాంగు దర్శించినట్లు తన యాత్రా చరిత్రమున వ్రాసియున్నాఁడు అందు కోట వెలుపల నాగహ్రదము (సరస్సు) కలదనియు, అట నొక నాగవంశస్థుఁడగు భూపతి బౌద్ధుఁడై గొప్ప పడగవిప్పిన నాగమును, దాని నీడను బౌద్ధవిగ్రహమును ప్రతిష్ఠించెననియు, క్రీ పూ ౨౫౦ లో నశోకచక్రవర్తి అక్కడ నొక స్తూపమును నిర్మించి, అహిచ్ఛత్రస్తూపమని పేరిడెననియు వ్రాసెను కోట గోడలు పడిపోవుచున్నవి. కొంచెము కొంచెము లోపములతో చతురస్రమైనది ముప్పదిరెండు బురుజులుండెననియు, అవి ముప్పది యడుగుల యెత్తుగలవనియు, పశ్చిమ

దిశను 31 అడుగుల ఎత్తుండెననియు, ఉత్తరపు బురుజు (సాహెబు బురుజు) 42 అడుగుల యెత్తునియుం దేలుచున్నది. ఈ దుర్గము ఏస నిర్మితమని తోచెడిని. కోటలోపల మహాశివాలయముల పాడుదిబ్బలు మొదలగు మహమ్మదీయుల నాటికే యుండిన కోటయేమోయని తోచకపోక ఇది దొరదిబ్బ ఉత్తరపుగోడకు సమీపమున గలది. ఇది భూమట్టముపై సువది యడుగుల ఎత్తుగను టయు అటును దీర్ఘ గొప్ప శివదేవాలయము దాని శివలింగమునకు భీమేశ్వరుడను పేరుండెనని యచటివారు చెప్పుటయును జూడ నీ శివలింగము కొన్నిమైళ్లవఱకు కనబడుచుండ నట్లు నిర్మిత ఒకటనాయని తోచెడిని. ఆ శివలింగము ఎన్మిదియడుగుల యెత్తును మూడున్నర యడుగుల అడ్డకొలత గలిగియుండెనట. ఈ పాటి ప్రదేశము త్రవ్వబడినచో దీదేశపు భూపతుల పాతకాలపు నాణెములు శాసనములు దొరకిన వట. ఇంక నిట మిహిరవిహారము (బౌద్ధులది) పరేశనాథ విగ్రహము (జైనుది) మొదలగునవి గాన్పించుచున్నవి. క్రీ. శ. 1004 వఱకు అహిచ్ఛత్రపురము నివసించుచు వచ్చెనట. మహమ్మదీయులు దండెత్తివచ్చి యదనున వగలివేయబడెనట. దీనిని క్రీ. శ. 1420లో రోహిల్లా ప్రభువగు అలీమహమ్మద చాలధనము వ్యయపరచి కోటగాగు చేయించి నను వదలివేయ వలసివచ్చెనట.

ఉత్తరపాంచాలమును వేనుచక్రవర్తి యేలినట్లు తేలుచున్నది. ఈ వేనుడు ఏలిననాటి సంగతులు మనకు సరిగా తెలియవుగాని యీతని గూర్చి పురాణగాథలలో చెప్పబడిన సంగతి నించుక వివరించుట సమంజసము. స్వాయంభువమనువంశస్థుండట. తండ్రిపేరు అంగభూపతి, తల్లిపేరు సునీథ. ఈమె మృత్యుకుమార్తె యని చెప్పబడినది. కుమారులు పృథుచక్రవర్తియు, నిషాదుడను నతనివారలు, పృథుచక్రవర్తి సుప్రసిద్ధుడు. విష్ణుదేవుని ఆవిర్భావావతారములలో నొక యవతారముగా జెప్పబడినవాడు. నిషాదుడు నిషాదజాతివారికి మూలపురుషుండు. ఈతని పాలననుండియే ప్రథమరాజ్యమని పేరుకల్గెనని తెలపబడుచున్నది. వేనుడు దుర్మార్గుడగు చక్రవర్తి; శాపోపహతుడై మృతినందెనని చెప్పబడెను. పృథుచక్రవర్తికి వేన్యుడని పేరు కలదు. బహుశః ఆయుయు నితని దేశమునే పాలించియుండనోపు. వేనుని కాలమున రాజధాని అహిచ్ఛత్రమని చెప్పజాలము. కాని భార్యపేరు కేతపీదేవి యని తెలియుట కాన వాడు కలవు. నగటున వేనుచక్రవర్తి కేతపీదేవి యానవాళ్లు రోహిల్ఖండునందు యియ దంతటను గాననగుచున్నవి. కొందఱు వేనుచక్రవర్తి రాజధానీపురము రోహిల్ఖండు కుమాన్ రెయిల్వే కాశీపూరు స్టేషనుకు రెండుమైళ్లదూరమున నున్న మఱియునంబను గ్రామమును డి కొంత దూరము వ్యాపించి యున్న పాటి యానవాళ్ల ప్రదేశమై యుండనోపునని తలంచుచున్నారు. కాని యిది యింకను పరిశీలనలకు లోనుగావలసియున్నది. ఈ దేశపు పాడులందు దొరకిన నాణెములంబట్టి చూచిన నీదేశమును మిత్రవంశపుభూపతులు కుషానులుకూడ పాలించియుండిరని తోచెడిని.

ఉత్తరబ్రిటీషు అమెరికా, నార్తు వెస్టు టెరిటరీ — ఇది చాలగొప్ప విశాల ప్రదేశము. కెనడాదేశమునుండి ఉత్తరముగా నుత్తరధృవమువైపు చాలదూరము వ్యాపించియున్నది. కడు శీతలప్రదేశము. ఆర్కిటిక్కు సముద్రప్రాంతము. దీని తొల్లింటిపేరు Hudson Bay Territory అని యుండెను. ఇప్పుడు North West Territory అని బరగుచున్నది. అది తూర్పునకు ఉత్తరమునకు ఇంచుక ఎటవాలు

గల సమశీతోష్ణదేశమని చెప్పనొప్పును. ఇదనేక సరస్సులు కలవు. వీనిపై మంచు ఎన్నినెలలు గడ్డకట్టి ఘనీభవించుచుండును.

ఈప్రదేశముల నుత్తరభాగములందు ఎస్కిమో జాతివారును, దక్షిణభాగములందు అమెరికన్ ఇండియన్ జాతులవారును ఆదిమనివాసులు. వీరు చేపలను బట్టుట వేటాడుట వృత్తులుగాఁ గల్గినవారు. ఇటీవల కొందఱు ఐరోపాజాతులవారు బ్రిటీషు తెగవారు కాపురము గుదిరిరి. పూర్వము చర్మములు (Furs) వర్తకపు నిమిత్తమై యుండెను. ఇంగ్లాండుదేశమేలిన రెండవ ఛార్లెసు భూపతి పాలనమున హడ్సన్ బే కంపెనీ యను నొక వర్తకసంఘమేర్పడి ఇట చర్మములు కొని ఎగుమతి చేయుచుండెను. తరువాత, ఈ ప్రాంతముల రాజ్యపాలనయు నెరపుచుండెను. పిదప క్రీ.శ. 1869 లో పరిపాలనాధికారమును బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారికి ఈసంఘమువారు వశపఱచిరి. పిదప గొప్ప బంగారుగనులు అలాస్కా సమీపమున యూకాన్ నదీతీరముల క్లోండైకు ప్రాంతములందు దొరకుటచేసి ఈ తమాషాను అభివృద్ధి గల్గించినది. ఇపుడీప్రాంతముల పరిపాలన నెరపుటకు గవర్నరును బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు నియమించుచున్నారు. దీని కుత్తరమున పోలారుప్రదేశమున నారునెలలు రాత్రియు, ఆరునెలలు పగలును గల్గియుండును. పరిపాలనా కార్యస్థానముగా డాసన్ (Dawson City) అను తావున నిర్మించిరి. ఇది యూకాన్‌నది క్లోండికానదుల సంగమము దరిని చక్కనిపురమై తనరారుచున్నది.

ఈసీమలు వ్యవసాయమున కనర్హములని చెప్పఁదగియున్నను గోధుమలు, బార్లీ ధాన్యము, బంగాళాదుంపలు అనుకూల పరిస్థితులుగల ప్రదేశముల నాటి పైరు చేయుచున్నారు. ఈప్రాంతముల కస్తూరి ఎద్దులు కలవు. వాటియందు (వార్ధక్యమున) కస్తూరి మృగములందువలెనే కస్తూరి దొరకుచుండును. (కనడా దేశము చూడుఁడు)

ఉత్తరమద్రదేశము — పురాణప్రసిద్ధమగు మద్రశబ్దము, మద్రమై రానురాను మాద్రమై కడకు "మేడియా" గా మారినదని తలంపఁబడుచున్నది. మేడియా కొల్లింటి యార్యసంతతివారగు పారశీకుల నివాసభూమియని యెఱుంగునది. దేవతాపక్షావలంబులగు నార్యుల నుండి వేఱైన రాక్షసపక్షావలంబులగు తొల్లింటి కాలపు నార్యులు పారశీకులనఁబడుచున్నారు.

ఉత్తరవిదేహదేశము — ఈదేశము నేపాళదేశమునకు దక్షిణప్రాంతమని తలంపఁబడుచున్నది. ఆకాలమున దీనికి రాజధానియగు గంధవతీపురముండిన ప్రదేశపు పరిసరదేశము ఇది. విదేహ (మిథిల) దేశమున కుత్తరముగనున్న దేశభాగము. విదేహమునకు దక్షిణవిదేహదేశమనియు, దీని కుత్తరవిదేహమనియు పేరులు గల్గియుండెను. ఆదియందు విదేహుఁడను భూపతి రెండు దేశములు నేకముగ నేలుటచేత నవి రెండును విదేహదేశమని పేరు గల్గియుండెననియు, పిదప విభాగమై ఉత్తరభాగమున కుత్తరవిదేహమనియు, దక్షిణభాగమునకు దక్షిణవిదేహమనియు పేర్లు గల్గియుండెననియు, కాలాంతరమున నుత్తరవిదేహము నేపాళముచే నాక్రమింపఁబడియుండుటచే నాపేరు మాసియుండును. పిదప దక్షిణవిదేహము, విదేహదేశమని వాడుక నందియుండెననియు, మిథిలయను పేరు కారణాంతరమున గల్గియుండెననియు తలంపఁబడుచున్నది.

ఉత్తరాగమములు — ఆగమములు చూడుఁడు

ఉత్తరాగ్రము — నార్తుకేపు అగ్రము చూడుఁడు. ఉత్తరధ్రువమహాసముద్రము చూడుఁడు

ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రము — ఇది భద్రానక్షత్రమునందలి యుత్తరభాగము. పూర్వోత్తర భాగములుకలసి, భద్రానక్షత్రము మంచపు కోళ్లను బోలి నాల్గు నక్షత్రముల కూడికగాఁ గన్పట్టుచు. దీనికింకను అహిర్బుధ్న్య యనియు, ఉత్తరాభాద్రక మనియు, నిశాముఖ మనియు పర్యాయనామములు కలవు. ఉత్తరాభాద్రకు అహిర్బుధ్నుఁ డధిదేవత మనుష్యగణము, ఊర్ధ్వముఖము, దండాకారము పుంస్వభావనక్షత్రము, గోవు, గడ్డగూబ, పిచుమందవృక్షము, ఈ నక్షత్ర సంబంధములనియు, ప్రవేశించిన ఇరువది నాల్గు ఘడియలపై త్యాజ్యము (విషఘటికలు) నియు నలువది ఘటికలపై నమృతమనియు, ఇది స్థిరస్వభావనక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది (పూర్వాభాద్ర నక్షత్రము, నక్షత్రములు చూడుఁడు)

ఉత్తరాయణము — అయనములు చూడుఁడు. భూచలనము చూడుఁగు

ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రము — ఇది ఆషాఢ నక్షత్రము యొక్క ఉత్తరభాగము పూర్వాషాఢ ఉత్తరాషాఢలు కలసి యేనుఁగుదంతమువలె నాల్గునక్షత్రముల కూడిక గోచరించుచు. దీనికింకను విశ్వమనుపర్యాయ నామము వాడియున్నారు దీనికి విశ్వదేవతలు అధిదేవత, మనుష్యగణము, ఊర్ధ్వముఖము, స్త్రీస్వభావము, శయ్యాకారనక్షత్రము ముంగిస, కోకిలపక్షి, వేరుపనసచెట్టు ఈనక్షత్రసంబంధము లనియు, ప్రవేశించిన ఇరువది ఘడియలపై త్యాజ్యము (విషఘటికల) నియు, ఇరువదినాల్గు ఘడియలపై నమృతఘడియలనియు, స్థిరస్వభావ నక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది (పూర్వాషాఢ నక్షత్రము చూడుఁడు).

ఉత్తరుఁడు — మత్స్యభూపతియగు విరాట్రాజ పుత్రుఁడు. క్షత్రియున కుండదగిన స్థైర్యస్థైర్యములు లేనివాఁడు చెల్లెలు ఉత్తర ఈమె అభిమన్యుని భార్య (ఉత్తరకుమార ప్రజ్ఞలు చూడుఁడు)

ఉత్తరేణిచెట్టు — లా Achyranthes aspera లేక Achyranthes bidentata ఆంగ్ల Prickly-chaff flower tree సం అపామార్గ, ఖరమంజరీ, మయూరక, అనియుందురు దీనిని వైద్యులు పలువిధముల వాడుచున్నారు సమూలరసము లేక కషాయము త్రిదోషములను హరించును జిహ్వా దోషముబాపును పైత్యమునడంచును. విరేచనముజేయును మూత్రము వెడలించును పుప్పిపంటిబాధ నివారించును. ఉబ్బులుతగ్గును ఉదరరోగములు శమించును కందిరీగలు, తేనటీగలు కరచినబాధ నివారించును ఉత్తరేణి విత్తులలోని బియ్యము కాయసిద్ధికరమని చెప్పఁబడినది పుంస్త్వమునడంచి శరీరపుష్టి గల్గించును పెర్రికుక్కవిషము (Hydrophobia) హరించును విషహారమై మంటతగ్గించును పూత వెన్నమీఁదనుద్ద కట్టించిన సర్ప, వృశ్చికాదుల విషముల నడచి బాధ శమింపఁజేయును

ఉత్తరేణి సమూలము భస్మముచేర్చిన నది వ్రణములు మాన్పుననియు, కర్ణరోగముల మాన్పుననియు, మఱియు నుత్తరేణి చూర్ణము ఉబ్బురోగము, గత్తరవాణి నివారించుననియు, మూత్రమువెడలించి, ఇంచుక బలకరమగుననియుఁ జెప్పఁబడినది. ఆకునంజు చలిజ్వరము, వరుస జ్వరములను రాకుండనాపు గుణముగలదనియుం జెప్పఁబడినది.

ఉత్పద్యన్తే (ప్రలీయన్తే) దరిద్రాణాం మనోరథః —దరిద్రులయొక్క మనోరథము (కోర్కులు) లెట్లుజనించుచుండునో, అట్లే నశించు

చుండుగని భావము ఇది సాహిత్య భాషయందలి లోకోక్తి

ఉత్పన్నైకాదశి — మార్గశిర బహుళ ఏకాదశి ఉత్పన్నగమయుని భార్యయని యెఱుగునది ఆ సతీమతల్లి పేరంబరగు పర్వదినము కార్తీక మార్గశిర మాసములయొక్క ఉభయ పక్షముల దలి నాల్గు ఏకాదశి తిథులను శుక్ల కృష్ణైకాదశీ వ్రతమాచరించుచుందురు ఇవి వ్రత దినములుగనైనది (ఏకాదశి చూడుడు)

ఉత్పలావతీదేవి — భర్త సురాష్ట్రుడు కుమారుడు తామసమనువు సురాష్ట్రునకు ప్రియవ్రతుడనియు పేరు గలదని తెలియుచున్నది ఉత్పలావతీదేవికి కారణాంతరమున శాపము గల్గి మృగరూపధారిణియై భర్తయగు సురాష్ట్రుని స్పర్శమున గర్భము ధరించి దని చెప్పబడినది

ఉత్పలావతీనది — దీని నిప్పుడు వైపాక్ అనుచున్నారు అరవదేశమున తిరునల్వేలిజిల్లాలోనున్నది దీని ప్రశంస మహాభారతము భీష్మపర్వ అధ్యాయమునను వామన పురాణము ౧౩ అధ్యాయమునను ఉత్పలావతి యని పేర్కొనబడినది కాని ఇది యొకనదియా యని యొక్క సంశయించుచున్నారు

ఉత్పలారణ్యము కాన్పూరునకు పదినాల్గుమైళ్లి దూరముగనున్న బ్రహ్మావర్తము (బిఠూర్) కడను వాల్మీకాశ్రమప్రాంతారణ్యమునకుం పేరు (నవారణ్యములు చూడుడు)

ఉత్పలావతీపురము — (పుష్కలావతీ) గాంధారదేశము చూడుడు ఇప్పుడు కేలీ యనబడు చోటు

ఉత్సంగహస్తము — హస్తాభినయనము చెప్పబడుట భరతశాస్త్రము చూడుడు

ఉత్సరిగోత్రము — కుశిక గణము చూడుడు

ఉత్తానపాదుడు — (మహారాజు) తండ్రి స్వాయంభువమనువు తల్లి శతరూపాదేవి ఈతడు రెండవపుత్రుడు ఈతనికి సునీతి, సురుచి యను పేళ్లుగల యిద్దరు భార్యలు పుత్రులు సునీతివలన ధృవుడును సురుచివలన ఉత్తముడును కల్గిరి ఈయన రాజధాని బ్రహ్మావర్తపురము (ఇప్పటి బిఠూర్) గ పోల్చబడి నది సంయుక్తరాష్ట్రములలో కాన్పూరున కనతి దూరమునగలది

ఉత్తానబర్హి — మరీచి సంతతి సూర్యవంశ క్షత్రియుడు తండ్రి శర్యాతి పితామహుడు వైవస్వతమనువు సోదరుడు ఆనర్తుడు భూరిసేనుడు సుకన్యకయను వారు

ఉత్మాన్ రాజవంశము — ఉస్మాన్ లేక ఉత్మాన్ రాజవంశము చూడుడు

ఉత్క్రాక్షగోత్రము — ధనంజయ గణము చూడుడు

ఉత్తీర్ణేచ జలేపారే నౌకాయాం కింప్రయోజనమ్ — ఏరు దాటిన పిదప నావతో నేమి ప్రయోజనమున్నది? లేదని భావము ఇది సంస్కృతలోకోక్తి

ఉదకమండలము — దక్షిణదేశమునందున్న సుప్రసిద్ధ సమశీతోష్ణప్రదేశము చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారి వేసవి నివాసస్థానము దీని నాంగ్లేయులు Queen of Hill Stations అనియెదరు ఎఱినికొండలయందు నీలగిరి యనబడు పర్వతముపైనున్నది సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౭,౫౦౦ అడుగుల ఎత్తు ఎక్కువ చల్లని గాలి, వాతావరణము చాల పరిశుభ్రముగా నుండును సగటున ఉష్ణోగ్రత (ఫారెన్హైటు థర్మామీటరు) ౫౭ 33 డిగ్రీలుండును. ౭౧-౬౭ డిగ్రీలకధికముగాను ౪౮-33 డిగ్రీలకు తగ్గదు జూన్ మాసపు మధ్యభాగమున నైఋతి

మాన్సూను వర్షములు ప్రారంభమగు తావు. రెండునెలలు వర్షించును. జనవరి, ఫిబ్రవరి, మార్చినెలలందు గాలి చాల పొడిగానుండును చెట్లు చేమలు ఉదకమంతలమున చక్కగా పెరుగును. తోటలధికముగా గలవు తోటలు విశాలమైనవి. పట్టణమంతయు నుద్యానవనము వలెనే తోచెడిని ఉదకమండలముంజుట్టియున్న దృశ్యము తనదేశమునుబోలునని ఆంగ్లులనెదరు బొటానికల్ గార్డెన్సునందు వింతవింత చెట్లుగలవు

ఉదకము (Water) — జలము ఉదకము ఉప్పునీరనియు, తియ్యని నీరనియు ద్వివిధము సముద్రము సర్వసాధారణముగ ఉప్పునీరు నదులు ప్రవహించునప్పుడు, తమతో గొనితెచ్చిన భూమియందలి లవణమును సముద్రమునవిడచి, ఉదకములు సూర్యుని వేడిచే ఆకసమున కేగుచుండును ఉప్పు సముద్రమునందే నిలచియుండును ఇట్టుల తరతరములుగ, కాలములకొలది సముద్రమున చేరిన యుప్పువలన, సముద్రపునీరు సాధారణముగ నుప్పగనే యుండును సూర్యరశ్మి తగిలి ఆవిరి కాకయు, నదీజలముల సంబంధము దూరముగ నుంటయుగల ఉత్తర, దక్షిణ ధృవముల నీరంత యుప్పగా నుండక చౌకలుగా నుండును

వర్షమున గురియు నది మంచినీరే. ఉప్పునీరు మహాసముద్రములుగను, సముద్రశాఖాసంయుక్తా గ్రగుడాది పలురూపముల దనరెడిని మంచినీరు నది సరోవర కూప జలపాత జలబుద్బుదాదిరూపముల దనరెడిని జలములంగూర్చి ఉదకము దాని రూపములును, Sea portions ను చూడుడు.

ఉదకము దాని రూపములు — పంచభూతములలో రెండవదియగు నుదకము ఘనరూపము, ద్రవరూపము, వాయురూపము నను మూడురూపములుగ నుండునని తలంపబడుచున్నది. ఇందింకను భేదములుగల్గి పగటున పదిరూపములై తనరెడిని

ఘనరూపము (Solid form) మంచుగడ్డ మొదలగు గట్టిపడిన ఉదకము యొక్క రూపముగను, ద్రవరూపము (Liquid form) ఉదకరూపముగను, వాయురూపము (Gas form) నీరావిరిగను ఉండెడిని అందు ఘనరూపము ౧ Ice, ౨ Hail, 3 Snow అని మూడు రూపములు గలది ద్రవరూపము ఉదకము. ఇది ప్రవహించదగిన ౧ ఉదకరూపముగను, ౨ మేఘరూపముగను, 3 Mist, ౪ Fog, ౫ Hoar Frost అనంబడు నయిదు రూపములు గలది ఇంక మూడవదియగు వాయురూపము ౧ ఆవి (Vapour,) ౨ Dew అనంబడు రెండు రూపములు గలది

౧ Ice- ఇది భూమినుండి ఆకాశమువైపు చాల నెత్తగు ప్రదేశములనుండి శీతలమువలన నటకేగిన నీరావిరినుండి ఏర్పడిన మేఘములందలి చిన్నచిన్న జలకణములు గట్టిపడి (ఘనీభవించి) మంచు యొక్క చిన్నచిన్న కణములై యుండును ఇవి సిమ్లా మొదలగు ఎత్తుగనుండు శీతలప్రదేశముల వర్షముగ నొక్కొక్కప్పుడు వర్షించుటయు గలదు మరియు నీ ఐస్‌ను గట్టిపడిన పెద్దపెద్ద పలకలుగ (Blocks) యంత్రసాహాయ్యమున చేయగలము. దీనిని పగులగొట్టి వేసవికాలమున (Artificial Ice) చల్లగ నుండుటకు Aerated Waters నందుంచి కరగించి త్రాగుదురు

౨ Hail- ఒకప్పుడు భూమినుండి ఎగురగొట్టబడిన బుగ్గియొక్క త్రసరేణువులు (బుగ్గియొక్క పరమాణువులు) (Minute particles of dust) చుట్టును ఆకసమునుండి నేలకు దిగుచున్న Ice particles చుట్టుకొని శీతలము వలన గట్టిపడి చిన్నచిన్న గట్టిముక్కలవలె నేలం

బడును పీనిని వడగండ్లు (Hail stones) అనెదరు కాని వడగండ్లు గట్టిపడిన వర్షబిందువులు కానేరవు

3. Snow ఐస్ యొక్క పరమాణువుల సముదాయము, శీతలముయొక్క పనిగా దగ్గిర చేరి ఒకటి నొకటి పాత్తుకొనియును కలసిపోక, పెద్దపెద్దవిగూడ నగుచు, భూమియొక్క ఎత్తగు ప్రదేశములను, అతిశీతలప్రదేశములను పడియున్నది దీనికిని యంత సాహాయ్యమున చేయబడిన Ice blocks కును గల ముఖ్యభేదము, Snow వానులగాను ది Ice particles వేఱ్వేఱుగ దోచుచున్నను ఒకటికొకటి దగ్గిరగాను ది పాత్తుకొనుచు, బురదవలె మెత్తగ నుండుటయు, చేయబడిన Ice blocks ందు Ice కలిసిపోయి, గట్టిబడి (ఘనీభవించి) రాయివలె కఠినమై యుండుటయు నని యెఱుంగునది

ఒకప్పుడు Snow పొరలు పొరలుగ నొకటిపై నొకటి పడతరి, పైపొరలయొక్క బరువువలన క్రిందిపొరలు నొక్కబడియు, అదుమబడియు (Hard pressed) గట్టిపడి కఠినమై యంత సాహాయ్యమున చేయబడిన Ice blocks వలెనె కఠినతరం గల్గి వగను దీనిని Solid Ice అనెదరు ఇక మేఘములు ఐస్‌గను స్నోగను మారగల శీతలప్రదేశము, భూమియొక్క వేఱ్వేఱు ఎత్తుప్రదేశములుగ నుండును దీనికి Snow line అనెదరు ఈ హద్దునది పై ప్రదేశముల వేసవికాలపు ఎండవేడిమికూడ, ఇచటి Snow ను గాని, Ice ను గాని కరగించి నీరుగ మార్పుదగు బలము చాలనిదగును భూమియొక్క ఉత్తర, దక్షిణ ధృవప్రదేశముల (North and South Frigid Zones) నీ Snow line సముద్రపునీటి మట్టముదాకి, యటనుండియె పారంభమగును అటనుండి భూమధ్యరేఖ (Equator) వైపు పగుతరి, ఉష్ణప్రదేశములలోని కేగుచో సముద్రపు నీటిమట్టముపైనుండి ౧౩,౫౦౦ అడుగుల ఎత్తునుండి ౧౮,౦౦౦ వేల అడుగుల ఎత్తున కెక్కియుండును భూమధ్యరేఖ ప్రాంతముల సముద్రపు నీటిమట్టముపై పదునెనిమిదివేల అడుగుల ఎత్తున గాని, మేఘములు Snow కరిగిన, శీతల ముండనేరక ఆ నగానంత ఎత్తుగల పర్వతములుండనేని, అట Snow line పారంభమగుట గానరాదు

ఇటుల ఐస్, హెయిల్, స్నో మూడును ఉదకముయొక్క (గట్టిపడిన) ఘనరూపములుగా నెఱుగునది పిదప నుదకముయొక్క ద్రవరూపము వివరి పబడును ఇది యైదు రూపభేదములుగలది దీని నాంగ్లమున Liquid form అనెదరు

౧ ఉదకరూపము ఇది ఎల్లరకు సర్వసాధారణముగ సముద్రము నదులు కాలువలు గాంచబడు రూపము ప్రవహించుటకు వీలగున శపలచనగా నుండునది ఉదకముగందలి శీతోష్ణస్థితి మహావాయువు వలయు నదలి శీతోష్ణస్థితి ననుసరించి దానికి వెరొంతయొక్కువగ నుండును ఎలనన ఉదకలక్షణము శీతము ఉదకము ద్రవరూపమున ఉదకముగనే యున్నను, ఘనరూపమున మాచుగనున్నను, వాయురూపమున ఆవిరియై యున్నను బరువు కేరీతిం దూగును ఒకపాను ఉదకమును, దానియొక్క యావిరియు, దానితో చేయంబడిన మంచుగడ్డయును గూడ నొకటువే యుండెడిని ఉదకమునకు వేఱి విరుద్ధ పదార్థమని సర్వసాధారణముగ నెల్లరచే తలంపబడుచున్నది కాని ఆయుర్వేదమునందు సృష్టియందాదిని ఆకాశాద్వాయుః, వాయోరగ్ని, అగ్నేరాపః (సంభూతా) అని చెప్పబడినది అనగా

తొలుత ఆకాశమును, ఆకాశమునుండి అగ్నియు, అగ్నినుండి ఉదకమును కల్గినవని చెప్పఁబడినది ఇందువలన ఉదకమున కగ్ని మాతృస్థానమని తేలును ఇంక నీయుదకమున కగ్నితో సంబంధముగల్గుటచే సంభవించు విక్షృతులను వివరము ఒకసారి మంచును థర్మామీటరుతో పరీక్షించిన ముప్పదిరెండు డిగ్రీల వేడి (32°F) యుండుట గాన్పించును ఆమంచును మెల్లగా మండలియగ నూయుక యుంచినచో క్రమముగ మెల్లగ కరగి ఉదకమగును ఇట్లు కరగి యుదకముగ మారుటకు ఆ హిమావయము దలి యున్న వేడిని తొంబది డిగ్రీలవరకు (90°F) మంచు గ్రహించుకొనును ఇట్లు గ్రహింపబడిన వేడి ఘనీభవింప చేయు గల శీతలము (Freezing Point) నుండి ఉడుకుపట్టు చేయు గల వేడి (Boiling Point)వరకు గల వేడిలో సగమని (Half way between freezing point and boiling point) మనమ్మునందుంచుకొనవలయును ఇంత వేడి గ్రహించినను ఐస్ ఉదకముగ మారినను ఆయుదకమును మనము Thermometer తో పరీక్షింతుమేని పూర్వమువలె ముప్పదిరెండు డిగ్రీల (32°F) వేడినే చూపించును తక్కినవేడిని తనయందణచి కొనియున్నదని భావము అట్టివేడిని Latent Heat అని వాడెదరు అనగా తిరుగ మంచు గడ్డగ (Ice block) మార్చినచో నందుండిన వేడి తప్పించుకొని బయటపడి తిరుగ మామూలు (Sensible Heat or Specific Heat) వేడిగమారును ఉదకమునకు వేడి గూర్చి వెచ్చజేయుటకు తక్కిన ఇతరపదార్థములను వెచ్చజేయుటకు వలయు వేడికన్న నెక్కువ పరిమాణముగల వేడి కావలయును వేడియొక్క పరిమాణమును కొలచుటకు పాదరసమును తూగపడును ఏలనన పాదరసమునకు వేడితో న బంధముకలుగకనే పైకి యెక్కు లక్షణము దానికిగలదు కాన థర్మామీటరు నందు పాదరసమునుబోసి దానిని వేడికడ నిడి, అందలి పాదరసము పైకిలేచునంతవరకు ఇన్ని డిగ్రీల వేడియని గ్రహింపగలుగుచున్నాము ఇట్లు ఒకసారి పాదరసమును ముప్పది డిగ్రీల వరకు ఎత్తగల వేడితో ఒకసారి ఉదకము ఒకడిగ్రీ ఎక్కువ వేడిగలదగును అనగా పాదరసమును వేడిచేయుగల వేడియొక్క పరిమాణమునకు ముప్పదిరెట్లెక్కువ పరిమాణము గలవేడిచేఁగాని నీరు వెచ్చబడదని భావము

ఇంతవరకొకసారి ఉదకమునకు ఒకడిగ్రీ వెచ్చదనము గల్గింపగల్గు వేడి, ఒకసారి పాదరసమునకు ముప్పది డిగ్రీల వెచ్చదనము గల్గించునోపునని తేలుచున్నది పాదరసముకంటె ఉదకమునకు ముప్పదిరెట్లు వేడి అధికముగ కావలయును ఇది Specific Heat అని నగును

పాదరసముకంటె ఎక్కువవేడిం గ్రహించుకొనుటంద ఇది ఎక్కువగ గ్రహించగుణము దీనిని కొలచుటయందు యోగించుటయగును దీనిగూర్చి వివరింపనయ్యెగాని ఇతరపదార్థములతో పోల్చిచూచినచో ఉదకమునకు నాల్గురెట్లు వేడి యెక్కువ గావలయునని తెలియుచున్నది 536 పాళ్ళు ఉదకము ఘనీభవించుస్థితి (Freezing Point) నుండి, ఉడుకుస్థితి (Boiling Point) కి చేరుటకు ఎంతవేడి కావలయునో అంతవేడితో ఉదకము ఆవిరిగా మారును తిరుగ ఆవిరి మంచుగడ్డయగునేని దానియందు Latent గా నడగియుండిన వేడియంతయు బయటంబడి Sensible Heat అగును

ఇందు పేర్కొని చిత్రము గలదు నీరు ఆవిరియగుటతో శీతలమును, నీరు ఘనీభవించి మంచుగడ్డయగుటతో వేడియును, చుట్టుపట్ల ప్రదేశము

లకును భూమికిఁగూడ గలుగును. ఒక Porous పాత్రయగు మట్టికుండయందు నీరుపోసి, వేడిగనుండు గాలిగల ఎండతగులక వేడిమాత్రము తగులునట్లు నీడయందుంచినచో కూడ ప్రక్కలగుండా పైకి చిమ్ముచున్న (Ooze out) చెమ్మనీరా వేడిగల వాతావరణమునందావిరియగుచుండ లోని నీరు చల్లబడియుండును. నీటికి తిన్నగా ఎండ తగులుచేని, నీరు వేడెక్కుటగాన నీపని జరుగుటకు వీలు లేక దీనివలన పై సంగతి ఋజువుకాగలదు

౨. మేఘము - (Cloud) ప్రపంచమందలి జలనిలయములనుండి సూర్యరస్మిచేగాని, వేడిగాడుపులచేగాని, ఇతర వేఱేవైన కారణముచేఁగాని నీరు ఆవిరయై వేడిగలదైనదై తేలికయగుట నాకసమువైపు పైకివెడలిపోవును నిజముగ నీటిఆవిరి కండ్లకగపడని చిన్న ఆవిరికణములైనను పైకిపోయినకొలఁది గాలియందుండుతరి గాలికింగల్గిన చల్లదనమువలన ఆవిరియణువులు ఒకటికొకటివాత్తుకొని దరిజేరి కొంచెము దట్టమగుట వలన చిన్నచిన్న ఉదకకణములుగ నేర్పడియు నతితేలికయగుట గాలియందు దేలుచుండుగాని బరువుగానుండమి క్రిందికి బడజాలకుండును దీనికిం గొంతరూపముగల్గి కండ్లకు గన్పింపనారంభించును. వాయుప్రవాహమెటనుండి యెటువీచిన నటు గొట్టుకొనిపోవుచు ఆకసమున దేలుచుండును వానికి మేఘములనిపేరు. మేఘములు నిజముగ అతిసూక్ష్మములగు ఉదకకణముల సముదాయమేగాని యావిరిగాదు గాన ద్రవరూపమగు ఉదకములజాతియందే చేర్చంబడినది. **Mr Tyndal** అను ప్రసిద్ధుండగు శాస్త్రజ్ఞుండితఁడు మేఘములను **Water dust** అనివచించియున్నాఁడు మేఘములు వర్షాకాలము సమీపించుకతన గల్గెడి శీతలవాతావరణమున కలసి పెద్దవగు జలకణములై బరువగుట నేలపయింబడును. దీనినే వర్షమందుము.

3 **Mist**- మేఘము కొండప్రక్కలంగాని, భూమిపైఁగాని చేరియుండుతరి మస్టు అనంబడును. ఇది మేఘముకన్న చాల పలుచనదై యుండును. సముద్రతీరప్రాంతములను, నదీతీరములను పెద్దపెద్ద సరస్సులయొక్క తీరములందును **Mist** కూడుచుండును సమశీతోష్ణమగు ప్రాంతముల నీ **Mist** కూడుగాని వేడి అధికమగు కాలంబులం జేరదు. కొండలపై కొంత వేడి తగ్గియుండుగాన అట **Mist** చేరుటగానవగును

౪ **Fog-mist** ను, **Fog** ను ఒకటియె యని ముచ్చు వివరింపఁబడియెను **Fog** దళసరిగానుండును ఇది ఎక్కువ భాగము, బుగ్గి మొదలగు అన్యపదార్థముల నాశ్రయించి, వానిం జుట్టుకొని యుండెడిది యంత్రకర్మాగారములు (**Factories**) విస్తారముగ నుండు తావులందు ఆకసమున వాయుమండలిలోఁ దేలుచున్న బుగ్గి (**Dust**) కణములం జుట్టుకొని, దట్టమై **Frost** సూర్యరస్మిం జొరనీయని దట్టము గలదియై, ఆకసము నావరించియుండుటయు పిదప ఎండవేడిమికి తిరుగ నందలి జలకణము లావిరియై, ఎగిరిపోవుటయు చూడనగును

౫ **Hoar frost**- నీటియావిరి భూమినుండి ఎక్కువదూరము పై కేగకుండగనే, వాతావరణమతి శీతలమై భూమి చల్లబడుట, ఆవిరి నాకర్షించును. శీతలమై యుండెడి ఆ యావిరి కణములు చిన్న చిన్న జలకణములై భూమియందున్న గడ్డిపైనను చిన్నచిన్న చెట్లఆకులపైనను, చిన్న ముత్యములో యనునట్లు జలబిందువులు చిన్నవిగా గానవగుచుండును. ఇది తరుచు ఉదయమున సంభవించును. దీనికిని **Dew** కును గల భేదము, ఇది ఉదకకణములుగ నుండుటయు, **Dew** ఘనపడిన యావిరి మంచురూపమున నుండునని ఎరుంగునది. **Hoar-frost** దట్టముగను,

జలకణములుగను గానగును Dew అట్లు గానరాక, పలుచనగ మంచుమాత్రమై యుండి యాకులపైనను, గడ్డిమొక్కలపైనను నిల్వయుండి ఎండవేడిమికి ఎగిరిపోవును ఇటుల నీయుదకము మేఘము, Mist, Fog, Hoar Frost అనంబడునైనను ఉదకముయొక్క ద్రవరూపములుగ నెఱుంగునది

ఇంక నుదకముయొక్క వాయురూపము రెండు తెఱంగులు ౧ ఆవిరి ఉదకమునకు వేడిసంబంధము గల్గిన నావిరి (Vapour) గ మారెడిని సముద్రజలములు, నదీజలములు, సరస్సులందలి జలములేగాక, భూమియందుండు చెమ్మయు సూర్యరశ్మి కావిరియై గాలియందు తేలుచు పైకెగసి, మేఘములు మొదలగు పెక్కురూపములుగ మారును ఎట్టి వాతావరణమునందైనను నీరు వేడికి నావిరియగు నని కనిపెట్టంబడినది వాతావరణము (Atmosphere) పొడిగా నుండెడిని. నీ రతి త్వరితముగ నావిరియగునని కనిపెట్టబడినది గాలియందు సదా కొద్దిగనో, హెచ్చుగనో ఆవిరి యుండకపోదు వాతావరణమున వేడి గాలివీచుతరి, అతి త్వరితముగ నీ రావిరియగుచుండుకతన వాతావరణమున (గాలియందు) ఆవిరి విస్తారముగ నుండెడిని ఒక గ్లాసు నందొక మంచు ముక్క (Ice) నిడి మూచుచుంటిమేని ఆ శీతలము చుట్టుపట్లనుండు గాలినుండి యందలి యావిరి నాకర్షించును ఆయావిరియు నాగ్లాసువెలుపలి ప్రక్కను ఆవిరి రూపముతన్న కొంచెము దట్టముగ జేరియుంట గానవచ్చెడిని నీటియావిరి బలముగలది యంత్రములంగూడ దీనిచే నడపుదురు

౨ Dew- నీటియావిరి భూమినుండి ఎక్కువ దూరము పైకేగకుండగనే వాతావరణము శీతలమై భూమి చల్లఁబడునేని ఆచల్లదనము గాలియందలి నీటియావి నాకర్షించును ఆకర్షింపబడిన ఆవిరి భూమిపైఁజేరి పచ్చగడ్డిపైనను యాకులపైనను మంచువలె నిలచి పలుచనగ గానగును దీనికి Dew అనిపేరు

ఒక గ్లాసునందొక మంచుముక్క నిడి మూచుచుంటిమేని లోనిశీతలము చుట్టుపట్లనుండు గాలినుండి యావిరి నాకర్షించును ఆవిరియు గ్లాసువెలుపలిప్రక్కను కొంచెముబలపడి దట్టముగనో, పలుచగనో చేరియుంట గానగును. ఇది Dew భూమిపై జేరటంబోలిన పనియే ఇటుల ఉదకము పలువిధముల రూపములు గలది యని తెలుచున్నది (జలము దాని రూపములు చూడుఁడు)

ఉదక్సేనుఁడు — విష్వక్సేనుని కుమారుఁడు బృహదిషుని వంశస్థుఁడు

ఉదఖండపురము — ఇప్పటి ఖిండ్ ఉండనియు కొందఱనుచున్నారు గాంధారదేశము చూడుఁడు

ఉదఙ్కుఁడు — ఋషి గురువులు పైలుఁడును, వేదుఁడును ఈతఁడొకతరి పౌష్య మహారాజు భార్య కుండలము తన గురుపత్నికీయ నియమింపఁబడి కొనిపోవుచో మధ్యమార్గమున తక్షకుఁడను నాగుఁడు అందుండు మణులకై యాతని వెరపించి దానినపహరింపఁ గల్గియుండ, ఎట్లెట్లో దానింగిరుగ సంపాదించుకొని గొనిపోయి గురుపత్నికర్పించి, వారికడ సెలవు గైకొని జనమేజయమహారాజుకడకేగి, అతని తండ్రి పరీక్షిత్తునకు పామువలన గల్గిన మృతికి ప్రతీకారముగ సర్పయాగమొనర్ప ప్రోత్సహించి, సర్పకులనాశనమునకై సర్పయాగము చేయించినవాఁడు

ఉదయగిరి గుహలు — ఖండగిరి గుహలు చూడుఁడు

ఉదయపూర్ — ఉదయపూర్ రాజపుత్రస్థానదేశపు సంస్థానములలో నొకటి. దీనిం బాలించు ప్రభువునకు మహారాణాయని పేరు. వీరు శ్రీరాముని సుతుండగు కుశుని సంతతివారగు క్షత్రియులు. శాం సూర్యవంశపు క్షత్రియులలో శ్రేష్ఠ శాఖవారగుట క్షత్రియగురువులందరికిమాన్యులుగ చెన్నంబడుచు కుశ్వాహ క్షత్రియులను పేరంబరగుచున్నారు. ఉదయపూర్ పట్టణము ఆ సంస్థానమునకు రాజధాని. బొంబైబరోడా సెంట్రల్ ఇండియా ఇనుపదారిపైనున్న చిత్తోర్ స్టేషను నుండి ఆరు మైళ్ల దూరమునందున్న పురము. సౌందర్యమునం రాను.

అక్బరు ఏక వ్యక్తి చిత్తూరుఘడమును ధ్వంసము చేసిన పిదప మహారాణా ఉదయసింగను మహారాణా, క్రీ వె ౧౫౬౮ వ సంవత్సరమున తనపేర నీయుదయపూరు నిర్మాణమునకుంగడంగి క్రీ వె ౧౫౬౮ వ సంవత్సరముగ రాజధానిని శాశ్వతస్థానముల నిటకుమార్చెను. ఈపట్టణము పిచోలా యనంబడు మహాసాగరముచుట్టు నిర్మింపబడుట పాశ్చాత్యులీనగరమును వెనిస్ ఆఫ్ ఇండియా యని చెప్పుగా నను టయుం గలదు. ఇది ప్రపంచమందలి సౌందర్య స్థలములలో నొకటిగం జెప్పంబడినది. ఆంగ్లులు దీనిని Fairy land City అని యందురు. పిఛోలా సరస్సు నడునుండి చూచుతరి సూర్యాస్తమయ సమయకాలమున దాని విన్నాణము మహారాణానివాస భవనముపైని బడు కిరణముల వలనగల్గిన వింతరంగును జూడ నెన్నటికి మఱపురాని సౌందర్యము దృశ్యమగును. ఇంకను దీనిని City of Palaces అనుటయుం గలదు. ఇందలి ప్రాసాదము లొకటి కొకటి తీసిపోని వింతలుకలవిగ నున్నను మహారాణా నివాసమగు మహాసౌధము వింతలకు వింతగను, విన్నాణములకు విన్నాణమునియు చెప్పంబడుచు చూచువారల కచ్చెరువు గొల్పుచుండును. దాని యాభరణ మొకప్రత్యేక మగుచు జెల్లునందురు. ఇందలి వీధికడనున్న మహాద్వారము చూచ వింతగొల్పుచుండును. ఇది క్రీ వె ౧౬౦౦ వ సంవత్సరమున నిర్మింపబడినది. బారీపోల్ అను పేరున బరగుచున్నది. లోపలికిం జనిన త్రిపోలియా ద్వారమని మఱియొకటి కలదు. అందు మూడు ద్వారములు ఏకీభవించి యున్నవి. ఇటనే ఏనుంగుల శాలయు కావలిరక్షకసైన్యముల నిరీక్షణ నివాసస్థానమును కలవు. వీటిపైనుండు డాబా ఎబదియంగుల ఎత్తున Master piece of Engineering అని చెప్పంబడినది. రాజనగరున టికవాకిలికి రాయాంగణ (రాజాంగణము) అని పేరు. లోన మోతీమహాల్ (ముత్యాల మహాలు), మాణిక్ మహాల్ (కెంపు మాణిక్య) భవనము, చైనీ చిత్రశాల చాల ముఖ్యమైనవి. తాన్పుల వీనియందలి చీనాదేశపు డచ్చిదేశపు అద్దపు పెంకులపని, సౌందర్యవంతము విలువ గద్దములు, స్ఫటికపు పంకాలు, కుర్చీలు, బల్లలు, బొమ్మలు, పటములు, ప్రస్తరులు, గ్లోబులు, వాల్షేడ్లు మొదలగువానిజూచ ఎఱుంగదగినవె గాని వర్ణింపదరముగాదు. ఇంక ఎలెక్ట్రిసిటీ అన్నిటిలో గొప్ప సౌందర్యమని యనిపించెడిని. వీనిద్వారముకడ రాజపుత్ర శూరులాయుధము లంగొని పహారాయిచ్చుచు నిలువంబడియుంటయొ యొకవినోద దృశ్యముగ నుండును. ఈ మేవారు రాజ్యపు నాగరిక మిటమూర్తీభవించినట్లు గాననగును.

తెల్ల నెమళ్లు ఉదయపురమునందుంతఎను గానంగును. అందు రాజాంగణమున నధికము. ఈ రాజనివాసభవనమున కొన్ని గొప్ప బండినకాంపోజులు గాననగును. వేసవియందు మిగుల చల్లగ నుండెడిది. ఈ ప్రాసాద భవనమునగల పటములలో ఒకటవ

ప్రతాపసింగుమహారాజది, మిగుల ఘనతనము గలది ఈయన క్రీ శ ౧౫౭౨-౧౫౯౭ ఈ మేవారు రాజ్యపాలనము సల్పినవాడు ఈతఁడే అగ్బరు నెదిర్చి దరిఁజేరనీయక, నిలిపియుంచిన వాఁడని చెప్పుదురు ఇంక నిచటి దర్శనీయములు చూడఁదగినవి

ఇచట ఉదయపూరునం దనేకప్రాసాదము లును వానింజుట్టి సుందరతరములగు పూఁదోట లును కలవు చూచువారలు పెక్కుగఁ బరిశీ లించిన ప్రాసాదములకన్న పూఁదోటలు విన్నాణ వంతములో, పూఁదోటలకన్న ప్రాసాదములు విన్నాణవంతములో యనిపింపకపోవు అన్ని పూఁదోటలకు జలప్రవాహములు సమృద్ధిగ గల్గియుంటయు, భూమి యధిక సారవంతమై యుంటయు దీనికిఁ గారణము ఉద్యానవనము లలో సజ్జన్నివాసమనంబడు గులాబ్ బాగు కడు రమ్యమైనదని పేరందినది ఇది సజ్జన్‌సింగు అను మహారాణా వృద్ధిపొందించి తనపేరు బరగ నేర్పించెనట ఇందు బోనులందు నిర్బంధింపఁ బడిన పులులు, చిఱుతలు, మొదలగు నడవి మృగములు, ఐరోపాదేశపు జంతుశాలలందుంచ బడినవానివలె నిర్వీర్యములై, పరాక్రమహీనత, మనుష్యులతో స్నేహమునకుఁ గడంగక పరా క్రమయుతములగుట నీరాజపుత్రదేశమున మేవారు సీమ పరాక్రమవంతమని తోపకపోదు

ఈ సుప్రసిద్ధ సౌందర్యసీమయందు చూడఁ దగిన భవనము లెన్నియో కలవు విక్టోరియా హాలు, జగ్మందిరము, సరూప్ సాగరఘట్టము, చంద్రద్వారపువంతెన, మోహానమందిరము, ముఖ్యములు విక్టోరియాహాలునందు మ్యూజి యమ్ కలదు జగ్నివాసభవనము యువరాజ నివాసమునకై యేర్పర్చఁబడిన గృహము జగ్మం దిరమున షాజహాన్ చక్రవర్తి తన బాల్యమున తండ్రితో కలహించి ప్రవాసమున గడపెనట

అతనిపేరు ఖుర్రాం అనియుండెనట అతని పాగా నేటికిని నచట భద్రపర్చఁబడియున్నది సరూపు సాగరు ఘట్టము చాల సుందరమైనది దానిని సరూపసింగుమహారాణా (క్రీ శ ౧౮౪౨-౧౮౬౧) నిర్మించెనట

మేవారు పరిపాలకులు ఆంగ్ల ప్రభుత్వము నెడ భక్తికలవారు క్రీ శ ౧౮౫౭ లో సిపాయిలు తిరుగుబాటుకాలమున వీరు లండ నుకు స్నేహితులని మేవాడయని తెల్పుటయే గాక పెక్కండ్రాంగ్లులకు రక్షణ మొసగిరట ఉదయపూర్ సంస్థానము గూర్చి మేవాడ సంస్థా నము చూడుము

ఉదయాశ్వుఁడు (మహారాజు) — అజాతశత్రుని మనుమఁడు క్రీ పూ ౪౧౯-౪౦౩ నాటివాఁడు క్రొత్త రాజరాజగృహనిర్మాణ మొనర్చిన భూపతి ప్రపితామహుఁడు విధిసారుఁడు బృహద్రథుని వంశమున (శైశు నాగుల) అజాతశత్రుం డారవభూపాలుఁడుగ మగధరాజ్య మేలినవాఁడు పాటలీపుత్రనిర్మాత యని యందురు (మగధరాజ్యము చూడుఁడు)

ఉదయాస్తమయకాలముల సూర్య బింబము ఎఱ్ఱగానుండుట — మన కన్పించుచున్న తెల్లని వెలుతురునందు అసంఖ్యాక ములగు రంగులుకలవు అందెఱుపు మొదలుకొని ఊదావన్నెగల ప్రధానములగు రంగు లేడు అని విభజించియున్నారు ఈరంగులన్నియు గలసియె వెలుతురు (లేక తెల్లరంగు) అగుచున్నది ఇంక మన భూమిని చుట్టియుండుగాలి పొరలుపొరలుగా నుండునదిగాని భూమినుండి యాకాశములోని కుండు గాలియంతయు నొకేపొరగాదు కాన నీగాలిపొరలు వేర్వేఱు అద్దములవంటివని మనసు నందుంచుకొనవలయును ఈ గాలిపొరలన్ని యుంగలసియె మహావాయుమండలి యగుచున్నది. మఱియు నద్దములగుణములనే గల్గియున్నవి.

ఆకాశమందలి సూర్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు మొదలగువానిని మనము జూచుట యను అద్దములవంటి గాలిపొరలగుండా వెలుతురుకిరణములు మనకండ్లకడనుండి వానికడకుప్రయాణము చేయుటయగును వెలుతురుకిరణములు ప్రయాణముచేయుటకు కాలపరిమాణ మక్కరలేదు

మధ్యాహ్నమున సూర్యబింబము నెత్తి పైనుండుతరి మనము వాయుమండలముల గుండా తిన్నగాఁ జూడగల్గుదుము కాన రంగుల సముదాయమగు తెల్లవెలుతురు కల్గియుండును చంద్రునకును తలపైనుండుతరి నిట్లే ఇంక నుదయాస్తమయకాలములు తూర్పుపడమరలను క్రిందుగ సూర్యుడుగాని, చంద్రుడుగాని యుండు తరి జూచుటయను గాలిపొరలగుండా తిన్నగా జూడజాలము కొన్ని అద్దములను కొంచెము వసుచుకొట్లుంచి (Slanting) వానిగుండా చూచునట్లుండును ఇట్టితరి తక్కినరంగులు మరుగుపడ బలముగల ఎఱ్ఱరంగు నిలచియుండుట మనకు బింబము ఎఱ్ఱనిరంగుతో గన్పించును మఱియును భూమికి సమీపమునందు గాలి పొరలు నీటియావిరికలిసిన వాతావరణముగుండా సూర్యచంద్రబింబము లగుపడుటయను బూత అద్దముగుండా చూచినచో దర్పితమై (Magnified) పెద్దదిగ నున్నట్లే పెద్దబింబములై ఎఱ్ఱగ గన్పట్టెడిని

బ్రిటీషుసీమలందలి గొప్పగొప్ప నగరములందు కర్మాగారముల పొగ గొట్టముల (Factory Chimnies) నుండి ఎగయుపొగతో నానగరముపైనుండు నాకాశమంతయు నిండి పోవునట్లు పొగయు, ఆవిరియు వెడలుచుండుట వాయుమండలము స్వచ్ఛమైయుండక. దాని గుండా కన్పించు సూర్యాస్తమయమాశ్చర్య విభ్రమములు గొలుపదగిన పలువిధములగు వింత రంగులతోఁ గన్పట్టుచుండును ఆకాశమును అత్తరి పలువిధములగు వింతరంగుల చూచిన వారికితప్ప నితరు లనుకొనజాలని ప్రవర్ణన మొనగెడిని సూర్యోదయకాలములకు రాత్రి కర్మాగారములు మూయబడియుండుట అంతఆవిరి పొగల విపరీతమాకాశమున గ్రమ్మియుండక స్వచ్ఛమై యుండునుగాన మామూలుగనే గన్పట్టుంగాని రంగుల విపరీతములుండవు

ఉదరగోత్రము — నిధృవగణములు చూడుడు

ఉదరనిమిత్తో బహుకృతవేషాః — ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి కోటి వేషములు కూటికొఱకేనని తెలుగుసామెతకలదు

ఉదరరోగము — ఇది జలోదరము వంటి జబ్బు దానికిని దీనికింగూడ ఆంగ్లమున Abdominal dropsy అనిపేరు గర్భమున దుష్టద్రవములు, దుష్టపదార్థములు చేరుటవలన ఉదరము పెద్దదిగనగుట, తక్కిన శరీరావయవములు క్షీణించి సన్నగిలుట మొదలగు లక్షణములు గల జబ్బు

ఉదరే భృతే కోకోభృతః ఇతి న్యాయము — కడుపునిండితే కనకపుసంచి నిండినట్టే అని యర్థము ఆశలేనివానింగూర్చిన న్యాయము.

ఉదవాన గోత్రము — రాద్ధకగణము చూడుడు

ఉదవేణు గోత్రము — రాద్ధకగణము చూడుడు

ఉద్గరగ్రీవి గోత్రము — ఆత్రేయ గణము చూడుడు

ఉద్గత్ఘ శాఖము — శాఖములు చూడుడు.

ఉద్దండపురము (బీహారు) — ఇట నుండిన విహారమునుండి ఈపేరయ్యెనట పిదప విహారపురమయ్యెనట మగధకొకప్పుడు రాజధానిగనుండెను. (మగధరాజ్యము చూడుడు)

ఉద్వహస్వగోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుడు

ఉదావర్తము — మూత్ర, మలము, బద్ధావస్థనంది అతికఠినముగ వెడలుచుండిన సంభవించుటవలన పొత్తికడుపులోను, మర్మావయవములలోను పోట్లుకలుగుచుండును దానికి ఉదావర్తమందురు

ఉదావసువు — మరీచి, ఇక్ష్వాకు, నిమి సంతతి క్షత్రియుడు తండ్రి పేరధ్వ[illegible] దగ్గబడిన జనకచక్రవర్తి పితామహుడు మిథిలుడు లేక విదేహుడు కుమారుడు నందివర్ధన మహారాజు

ఉద్ఘాతదంష్ట్రోరగన్యాయము — కోరలు తీసిన త్రాచని సర్పము తాను అపాయకరమైనదైనను కోరలు పీకినచో దానివలన బాధకలుగదని భావము కర్మాగ్నిని బలము పోగొట్టిన దానివలన సంసారములకు కలుగు భయమక్కరలేదనుటకీన్యాయము వర్తించెడిని.

ఉద్యానము — ఉద్యానవనశబ్దమునుండి కల్గిన పదము ఆంధ్రదేశము పూర్వముగ జామి మండలమునకు ఇప్పుడు విశాఖపట్టణమునకు చెంది నౌపడానుండి ఉత్తరముగా ఇచ్ఛాపురము దనుక, పూర్వన సముద్రమును, పశ్చిమముగ బెంగాల్నాగపూర్ రైల్వే ఇనుపదారి బాటయు, ఎల్లలుగాగల్గిన దేశభాగమున కుద్దానమని పేరు ఉద్దానమున కొబ్బరి, అనటితోట లెడతెరిపిలేక వ్యాపించియున్నవి ఈసీమయందు కూరగాయలధికముగ నుత్పన్నమగుట సుప్రసిద్ధము బహుళ యాత్రికు ఈప్రాంతమునకు చేరుకొని స్థిరపడిన ఓఢ్ర జమీందారీలవారిని స్థిరపర్చిన పేరుగానోర్లు ఈసీమయందు కాళింగులు, రెడ్లు విస్తారముగ నివసించుచున్నారు

ఉద్దాలకుడు — ఋషి ఇతనికి ఉపమన్యుడని పేరుకలదు ఇతనికి గురుభక్తి చూడు అశ్వినీదేవతలితని గురుభక్తికి మెచ్చి వారనుగ్రహము గా, తన గురుండగు ధౌమ్యర్షిని (లోహ దంతములు గలవాడు) స్వర్ణదంతునిగ కోరెను కుమారునిపేరు శ్వేతకేతుర్షి ఈతడు ధర్మశాస్త్రకర్త

ఉద్యానైకాదశి — కార్తీకశుద్ధ ఏకాదశి ప్రథమైకాదశి చూడుడు పండుగలు చూడుడు

ఉదీచ్యదేశము — సరస్వతీనదికి వాయవ్య దిశగా నున్న దేశమని అమరకోశమున చెప్పబడిన

ఉద్దీప్తే భవనే చ కూపఖననే ప్రత్యుద్యమః కీదృశః — ఇల్లు అంటుకుని కాలుట ప్రారంభించిన పిదప నాప్పుటకు నీటికై నూయి త్రవ్వుట ప్రారంభించినట్లని భావము ఇది సంస్కృత భాషయందలి లోకోక్తి

ఉదుంబరము ఎత్తు — రెండు తులములు ఆయుర్వేదమానము చూడుడు

ఉద్గరికాంత శిఖరము — రుద్రహిమాలయశిఖరములలో నొకటి గంగానది చూడుడు

ఉదూర్ణవ గోత్రము — కథకగణము చూడుడు.

ఉద్యోగం పురుషలక్షణము, అది పాడుచేసుకుంటే అవలక్షణము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉద్రాహ గోత్రము — ఉపమన్యు గణము చూడుడు

ఉద్వాహకుల గోత్రము — ఆర్య వైశ్య గోత్రములలో నొకటి. ఇది వాసవ కన్యకాపరమేశ్వరి జనించిన గోత్రమగుట పవిత్రమైనదై, అగ్రగణ్యముగ నెంచబడుచున్నది (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు) ఉద్వాహకుల గోత్రము ద్వ్యార్షేయ(గ) గోత్రము దీనిని పెండ్లి కుల గోత్రమనియు నందురు. సకృతగోత్రము, ప్రభాతస, ప్రభాతగణము, ఆపస్తంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణము అద్యప్రవరఖడ, కుసుమేశుడు దేవత, భార్యకుసుమాంబపినాకినితటాక తపస్థానము, కుసుమ సముద్రము తటాకము, జపము దశకోటి, నిమము ౧, క్షేత్రసఖ్యలం, పాత్రకోదాము, కుసుమధాన్యము, పెండ్లిండ్లకాలమున బొద్దిగూర వర్జనీయము

ఉద్ధవుడు — చంద్రవంశపు క్షత్రియుడు. తండ్రి హృదయమను రాజు. తల్లి క్షత్రియాంగనా దేవి. వసుదేవుని యొక్క సోదరుడగు దేవభాగుని కుమారుడు కనుక ఉద్ధవుడని పేరు. ఈతడు బృహస్పతికి శిష్యుడై నవాడు. వాసుదేవునకు పెద్దతండ్రి

ఉన్నతసంజ్ఞా స్థానములు ఆరు — మదున్నతసంజ్ఞాస్థానములు చూడుడు

ఉన్నమాట చెప్పితే ఊరుమంచిది కాదన్నట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి.

ఉన్నవారికొక్కటే యిల్లు అద్దె కున్నవారికన్నీ యిండ్లే—ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉన్నవూరివారికి కాటి (స్మశానము) భయము, పొరుగూరి వారికి నీటి భయము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉన్ని — మేకలయొక్కగాని, గొఱ్ఱెల యొక్క గాని, ఆల్పకాజంతువులయొక్క గాని, అంగోరాజంతువులయొక్క గాని, రోమములను ఉన్నిగ జసి, దారము వడికి బట్టలు నేయుదురు. ఇకను చెవులపిల్లి వెంట్రుకలు, ఒంటె వెంట్రుకలు కూడ ఉన్ని యగునట. ఇదికాక Wood wool అనియు, Stag wool అనియుకూడ కలవు. ఉన్ని ముఖ్యముగ గొఱ్ఱెలబొచ్చు అని చెప్పబడినది దీనికింకను బలముగ త్రాడగుటకు మెత్తని ఇతర బొచ్చు పదార్థములను గల్పి వడికి త్రాడుగ నేయుదురు. ఉన్నిబట్టలు అంత ఎత్తుగల నూలుబట్టల కన్న ఎక్కువ వెచ్చగ శీతకాలమునకును, ఎక్కువ చల్లగ వేసవికాలమునకు నుండుంగాన ప్రాశస్త్యము వహించియుండును. లామాజంతువుల ఉన్ని ఎక్కువ వెచ్చదనమిచ్చుననియు, ఆల్పకాజంతువుల ఉన్ని సన్నపుబట్టల నేయనగుననియు, అంగోరాజంతువుల ఉన్ని మంచి నాణ్యము, మెరుగును గల బట్ట నేయనగుననియు నందురు. కాని ఉన్ని గొఱ్ఱెలెచ్చుగ సర్వత్రా లభించును.

ప్రపంచమందలి దేశములన్నిటిలో ఆస్ట్రేలియాయందు ఎక్కువ ఉన్ని లభించెడిని. అచట ఎక్కువ గొఱ్ఱెలు పెంచబడునట. దాని ఉన్ని సంవత్సరమునకు ఇరువదియైదు కోట్ల పౌనులట. దక్షిణఅమెరికా ఖండమంతయును నలుబది కోట్ల పౌనుల ఉన్నిని గల్గించునట. ఇంక వేర్వేరు దేశములు, వేర్వేరు విధములుగ ఉన్ని యగునట. ఈభేదము ఆయాదేశముల శీతోష్ణస్థితి ననుసరించియును, గాలి ననుసరించియును దునదిగ పోల్చుచున్నారు. ఆస్ట్రేలియా గొఱ్ఱె ఉన్నికి చాల అనుకూలముగాన ఎక్కువ ఉన్నిని సిద్ధపర్చుటయే గాక, ఎక్కువ ప్రశస్తమైన ఉన్నిగ చెప్పబడుచున్నది. ఇందువలన అన్నిగొఱ్ఱెలకు నాకేకిని

ఉన్ని యుండునని తలంచరాదని తేలుచున్నది మొత్తమున ప్రపంచ మంతటను, ఉన్నిబట్టలు గౌరవింపబడుచునే యున్నవి గొఱ్ఱెలకు చర్మవ్యాధులు మొదలగు గలుగుచుండగా వానిని దొలంగ నౌషధములం గల్పిన యుదకము లోనికిం ద్రోసి జలకము లాడింతురు పిమ్మట అటిందాలను కత్తిరింపుపనివాండ్రచే అటకత్తిరింపింతురు ఇంకను కొన్నిచోట్ల గొఱ్ఱె గొచ్చు కత్తిరించు యంత్రములు అమర్చబడి వి ఈపని వేసవిప్రారంభమున జరుగు గాన గొఱ్ఱెలు చలిచే బాధనొందుట సంభవింపక మఱియు సంతోషముతో కత్తిరించుట కియ్యకొనుచుండుట గాంచిన వారలకు, గొఱ్ఱెలకు గొచ్చు బరువు తగ్గించి చులకబడుట ఇష్టమేమో నితోచకపోక తిరుగ శీతకాలము వచ్చుసరికి గొచ్చు తిరుగ పెరిగి సిద్ధముగ నుండును పాశ్చాత్యులు నేసిన ఉన్ని వస్త్రములందు రెండు భేదములు కలవు ఊలెన్ బట్టయనియు (Woollen cloth), ఒరుస్టెడ్ బట్ట (Worsted cloth) అనియు నై యున్నవి ఇందు ఉలెన్‌బట్ట చిక్కనినేత, ఎక్కువ వెచ్చగ నుండును రెండవ ఒరుస్టెడ్ బట్ట ఎక్కువ మెరుగు అందము గలది సగటుగా గొఱ్ఱెకు ఎన్మిది పౌనుల ఉన్ని వచ్చునని యందురు

ఉన్ని పరిశ్రమ — హిందూదేశపు శీతోష్ణపరిస్థితులనుబట్టి ఉన్నిపరిశ్రమ విశేషముగా నభివృద్ధింబొందుటకు అవకాశములేక అవసరమును లేదు ఈదేశపరిస్థితులకు ప్రత్తి, పట్టుబట్టలే ఆచ్ఛాదనమున కనుకూలముగా నుండును ఉన్నిగుడ్డలు ధరింపవలసిన యవసరము ఉత్తరదేశములందును కొన్ని పర్వతప్రదేశములందేగాని తక్కిన చోట్ల నంతవిశేషముగాలేదు, శీతకాలమునందు మాత్రము పలుచని యున్ని దుస్తుల నుపయోగింపవలసివచ్చును పైకారణములనుబట్టి ఉన్నిపరిశ్రమ హిందూదేశమునందంతగా నభివృద్ధిపొందుట కవకాశము లేకపోయినది ఇప్పటికి హిందూదేశమునందన్నిచోట్లను కలిపి కొద్దిమంది యున్నిఫ్యాక్టరీలు మాత్రమే యున్నవి వీనిలో 2 బొంబాయినగరమునను, 4 సంయుక్తరాష్ట్రములందును, 3 పంజాబునందును గలవు ఇవిగాక స్వదేశసంస్థానముల యందు 5 ఉన్నిమిల్లులు గలవు వానిలో నొకటి బరోడాయందును తక్కిన నాల్గును మైసూరు రాజ్యమునందును గలవు ప్రభుత్వమువారి స్వాధీనమునందు ఫ్యాక్టరీలున్నవి వీనియందు బ్లాంకెట్లు రగ్గులు, మఫ్లరులు, ఫ్లానలులు తయారుచేయబడుచున్నవి సంయుక్తరాష్ట్రములలో నీపరిశ్రమకు ప్రధానస్థానము కాన్పూరు బొంబాయి, బెంగుళూరు నగరములు కూడ కేంద్రస్థానములుగానే పరిగణింపబడుచున్నవి

ఉన్మత్తుడు — తా ల్యావతుండు పితామహుండు సుకేశుండు రక్కసుడు

ఉన్మాదము — ఇది క్రోంపరిమాణము అంగా ముప్పదిరెండు శేరుల ప్రమాణము గల కొలత (కొలశేరుజు)

ఉన్మాదము (పిచ్చి) — ఆంగ్ల Insanity లేక Madness దీనిని పిచ్చియనియు, భ్రమయనియు, వెఱ్ఱియనియు కూడ నందురు

ఉపకారమునకుపోతే అపకారము వెంటబడినట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉపకులగోత్రము — అగస్త్య ఉపగణము చూడుడు

ఉపగవ గోత్రము — ఉపమన్యు గణము చూడుడు

ఉపచారములు — చతుష్షష్ట్యుపచారములు (దేవీపూజయందు ఉపచారములు ౬౪).

దేవతార్చనయందు సర్వసాధారణముగ షోడశోపచారము (౧౬) లొనర్చు పద్ధతి కలదు. అవి ౧ ఆవాహనము, ౨ ఆసనము, ౩ పాద్యము, ౪ అర్ఘ్యము, ౫ ఆచమనీయము, ౬ అభిషేచనము లేక స్నానము, ౭ వస్త్రము, ౮ యజ్ఞోపవీతము, ౯ గంధము, ౧౦ పుష్పము (పుష్పపూజ), ౧౧ ధూపము, ౧౨ దీపము (మంగళహారతి), ౧౩ నైవేద్యము, ౧౪ తాంబూల సమర్పణము, ౧౫ నమస్కారము, ౧౬ ఉద్వాసనము.

శైవధర్మమున శాస్త్రములగు ముప్పదియారు తత్త్వముల కార్యసమర్పణాత్మకముగ ముప్పదియారుపచారములు శివపూజయం దొనర్తురు. దేవిపూజ నొనర్చువారు చతుష్షష్ట్యుపచారము లొనర్చెదరు. అవి ౧ ధ్యానము, ౨ ఆవాహనము, ౩ సింహాసనము, ౪ అర్ఘ్యము, ౫ పాద్యము, ౬ ఆచమనీయము, ౭ మధుపర్కము, ౮ పునరాచమనీయము, ౯ ఆభరణారోపణము, ౧౦ అభ్యాంగనవస్త్రపరిధానము, ౧౧ అభ్యాంగనపీఠోపవేశనము, ౧౨ తైలాభ్యంజనము, ౧౩ ఉష్ణోదకస్నానము, ౧౪ పంచామృతస్నానము, ౧౫ ఉద్వర్తనము, ౧౬ దేవీసూక్తపఠనపూర్వక సకలతీర్థాభిషేచనము, ౧౭ ఆలేపన పీఠోపవేశనము, ౧౮ అరుణదుకూల పరిమార్జనము, ౧౯ రక్తోత్తరీయము, ౨౦ అధోవస్త్రము, ౨౧ కంచుకధారణము, ౨౨ కేశధూపము, ౨౩ గంధానులేపనము, ౨౪ కాటుక, ౨౫ ఆభరణపీఠోపవేశనము, ౨౬ మణిమకుటము, ౨౭ చంద్రశకలము, ౨౮ సింధూరతిలకము, ౨౯ నాసాభరణము, ౩౦ పాళీయుగము, ౩౧ మణికుండలయుగము, ౩౨ తాటంకయుగళము, ౩౩ కనకచింతాకము, ౩౪ మంగళసూత్రము, ౩౫ గ్రైవేయము, ౩౬ తారావళి, ౩౭ ఏకావళి, ౩౮ కటిసూత్రము, ౩౯ కేయూరయుగళచతుష్టయము, ౪౦ వలయావళి, ౪౧ ఊర్మికావళి, ౪౨ సౌభాగ్యాభరణము, ౪౩ పాదకటకము, ౪౪ నూపురయుగళము, ౪౫ పాదాంగుళీయకము, ౪౬ కరాంగుళీయకము, ౪౭ ఒకచేతి పాశము, ౪౮ అంకుశము, ౪౯ పుండ్రేక్షుచాపము, ౫౦ (నాల్గవచేతికి) పుష్పబాణము, ౫౧ పాదుకలు, ౫౨ చక్రాధిరోహణము, ౫౩ తీర్థపూర్ణకలశము, ౫౪ గంధము, ౫౫ పుష్పపూజ, ౫౬ ధూపము, ౫౭ దీపము, ౫౮ నైవేద్యము, ౫౯ తాంబూలము, ౬౦ నీరాజనము, ౬౧ దర్పణదర్శనము, ౬౨ ఛత్రసేవ, ౬౩ చామరసేవ, ౬౪ తాళవృంత (విసనకఱ్ఱ) సేవ. ఇవి చతుష్షష్టి (౬౪) ఉపచారములు. ఈ చతుష్షష్ట్యుపచారములతో సంబంధము గల్గి, చతుష్షష్టికళలుండుననియు, దేవిచతుష్షష్టికలామయి యనియు, వివరింపఁబడినది.

ఉపజీవ్యవిరోధస్యాయుక్తత్వ మితి న్యాయము — దేనిపై నాధారపడి తానుండునో దానిపై విరోధభావము వహించుట యయుక్తమని భావము.

ఉపకాయని గోత్రము — నిధ్రువగణము చూడుడు.

ఉపదంశము — పురుషుల మర్మావయవ సంబంధ రోగమున కాయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున ఉపదంశరోగమని పేరు. మర్మావయవము లందు పుండువలె నుండెడిని.

ఉపదానవి — వైశ్వానరుని కుమార్తె. భర్త హిరణ్యాక్షుఁడు. కుమారుఁడు శకుని యను వాఁడు. వైశ్వానరుఁ డాంగిరస సంతతివాఁడని కొన్నిచోట్లను, శాండిల్యవంశస్థుఁడగు విశ్వానరుని కొమారుఁడని కొన్నిచోట్లను చెప్పఁబడినది. వైశ్వానరుఁడగ్నిత్వము చేసినవాఁడు.

ఉపదేవి — ఈమె దేవకుని పుత్రిక యనియు, భర్తపేరు వసుదేవుఁడనియు కల్పవృష్టి మొదలగువారు పది మంది కుమారులు గలరని యుం జెప్పఁబడినది. వసుదేవునికి మదిరయను వేఱు భార్యవలన నందుఁడు, ఉపనందుఁడు అను కుమారులు కలరు. ఇళయను భార్యయాగు ఉరువల్కుఁడను సుతుఁడుంగలఁడు.

ఉపధానాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. కుడి కాలు, కుడి చేయి చాచుకొని ఎడమకాలిని మెడమీద నెక్కించుకొని కుడిప్రక్క కొత్తిగిలి పరుండుట. శ్వాసగతి విఎగీతస్థితిం జెందునని చెప్పఁబడినది.

ఉపనది — Tributary of a river (ఉపనది) కొన్ని నదులు సముద్రమువరకు బోక మధ్యమార్గముగ నడచిపెద్దనదియందు కలిసి పోవును. అట్లు కలిసిపోవుచున్నది పెద్దనదికి ఉపనది (Tributary) అనంబరగును. (Rivers చూడుఁడు)

ఉపనివేశదేశము లేక పరశు స్థానము — ఈదేశమునకు పరశుస్థానమనియు, ప్రజలకు పరశులనియు గ్రొల్లిటపేరుండెనట. వీరు కలహప్రియులు యుద్ధసన్నద్ధులై యుండువారని పాణిని వ్రాసెను. రాజధాని ఉపనివేశము. దీనికి క్షత్రియోపనివేశమనియు వాడుక యుండెను. గ్రీకులనాఁడు వారి వలన హుపి యనంబడి, ఆంగ్లుల నాఁటికి ఓపియన్ అనంబడె నట. ఈదేశమున అలెగ్జాండరు అలెగ్జాండ్రియా పురమును నిర్మించెనట. బౌద్ధగ్రంథమగు మహావంశము నదాని నలసంద (పురము) యని వాడియున్నారు. ఈపురముననే మిళిందుఁడను నామాంతరముగల మేనదేర్ అనంబడిన ప్రసిద్ధుండగు బాక్ట్రియా దేశ భూపాలుఁడు జన్మించెనట. ఈదేశము భరత దేశమునకుత్తరమున చరికార్ కుత్తరదిశయందు హాఘన్ పర్వతపఙ్క్తికీశాన్యదిశగా నుండినట్లు తెల పఱుచున్నది. మత్స్యపురాణము ౧౧౩ యధ్యాయమును వాయుపురాణము ౨ ౩౭ ౨-౨ యధ్యాయమును దీనిప్రశంసలు కల్గు. పాణిన్యాచార్యుఁడు ౪ ౩ ౧౧౭ యందు ప్రశంసించి యున్నాఁడు. పరశుస్థా దేశపు ప్రజలును పశులనంబరుగు రు కొల్లిటపేరిటనున ఒకేదేశమునకు పేరేమో.

ఉపనివేశపురము — ఉపనివేశ దేశము చూడుఁడు.

ఉపనిషత్తులు — ఉపనిషత్తులు వేదమునందలి భాగమని యెఱుగరు. ఉపనిషత్తులు కల్పింపఁబడిన వేదధర్మములు. ఎవ్వరెవ్వరి మతములకు దగినట్లు వారు తమ ఉపనిషత్తులను వ్రాసికొని ఉపనిషత్తులు వేదాంతమని ప్రతీతి కలిగి వేదముల ప్రాముఖ్యమును దెల్పునవి గా వేదశిరస్సులనియు చెప్పుదురు. ఇప్పటికి మతమునకు ఉపనిషత్తులు పేరఁగొని వాడంగీకరించుచున్నారు.

ఋగ్వేదమునకుం జెందిన ఇరువదినాల్గు ఉపనిషత్తులును, యజుర్వేదమునకుం జెందిన నూట తొమ్మిది ఉపనిషత్తులును, సామవేదమునకుం జెందిన పదియు ఉపనిషత్తులును, అథర్వణవేదమునకు జెందిన తొంబది ఉపనిషత్తులును మొత్తమున మూడువందల యిరువదినాల్గుపనిషత్తులు కలవందురు. కాని యిప్పుడన్నియు గానరాకున్నవి.

ఇందు ౮౦ కర్మప్రతిపాదకములనియు, ౨౩౨ ఉపాసనకాండయనంబడి ధ్యేయబ్రహ్మప్రతిపాదకములనియు, ౧౬ జ్ఞానప్రతిపాదకములనియుం జెప్పఁబడినవి. ఱక్కినవియుం గొన్ని కలవు. ఇందు జ్ఞానప్రతిపాదకములగు అష్టోత్తర శతసంఖ్యాకములగు ఉపనిషత్తులే ప్రాముఖ్యము

లుగ వాడఁబడుచున్నవి. అందు దశోపనిషత్తులు అన్ని సిద్ధాంతములవారికిని ఉపచరించు సాముదాయికార్థముల గోచరించుటగాన, అందరు అంగీకరింతురు. వీట్లకే ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతాగమతస్థులు ఉపనిషద్భాష్యములను వారి వారికి దగినట్లు వేఱ్వేఱుగ రచించుకొనియున్నారు. మఱియును ౧ విత్తి, ౨ శీక్ష, ౩ భృగువల్లి, ౪ కఠవల్లి, ఉపనిషత్తులను అద్వైతమతస్థులు పవిత్రములుగ నెన్నుదురు

పంచోపనిషత్తులు - ౧ నారాయణోపనిషత్తు, ౨ బ్రహ్మోపనిషత్తు, ౩ తైత్తిరీయోపనిషత్తు, ౪ గార్గ్యోపనిషత్తు, ౫ వారాహోపనిషత్తు ఈమైదుపనిషత్తులుగ పరమేశ్వరుని రూపవర్ణన మొనర్పఁబడినది

దశోపనిషత్తులు- ౧ ఈశావాస్యోపనిషత్తు, ౨ కేనోపనిషత్తు, ౩ కఠవల్ల్యుపనిషత్తు, ౪ ప్రశ్నోపనిషత్తు, ౫ ముండకోపనిషత్తు, ౬ మాండూక్యోపనిషత్తు, ౭ తైత్తిరీయోపనిషత్తు, ౮ ఐతరేయోపనిషత్తు, ౯ ఛాందోగ్యోపనిషత్తు, ౧౦ బృహదారణ్యకోపనిషత్తు కొందఱు ౯ శ్వేతాశ్వతర, ౧౦ కౌశీతకి ఉపనిషత్తులని యందురు

అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులు- ౧ వాజసనేయ సంహితోపనిషత్తు (లేక) ఈశావాస్యోపనిషత్తు- వాజసనేయ సంహిత, పూర్ణమద ఇతిశాంతిః, ౨. తలవకారోపనిషత్ (లేక) కేనోపనిషత్తు సామవేదము, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, ౩ కఠోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౪ ప్రశ్నోపనిషత్తు- అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౫. ముండకోపనిషత్తు- అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౬. మాండూక్యోపనిషత్తు- అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౭ తైత్తిరీయోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౮ ఐతరేయోపనిషత్తు- ఋగ్వేదము, వాఙ్మనసీతిశాంతిః, ౯ ఛాందోగ్యోపనిషత్తు సామవేదము, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, ౧౦ బృహదారణ్యకోపనిషత్తు- కాణ్వశాఖ, పూర్ణమదఇతి శాంతిః, ౧౧ బ్రహ్మోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౧౨ కైవల్యోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతిః, ౧౩ జాబాలోపనిషత్తు- వాజసనేయి, పూర్ణమదఇతిశాంతిః, ౧౪ శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు-కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౧౫ హంసోపనిషత్తు వాజసనేయి, పూర్ణమద ఇతిశాంతిః, ౧౬ ఆరుణికోపనిషత్తు సామవేద, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, ౧౭ గర్భోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౧౮ నారాయణోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౧౯ పరమహంసోపనిషత్తు- వాజసనేయి, పూర్ణమదఇతిశాంతిః, ౨౦ అమృతబిందూపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౨౧ అమృతనాదోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౨౨ అథర్వశిరోపనిషత్తు- అథర్వణ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౨౩ అథర్వశిఖోపనిషత్తు అథర్వణ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౨౪ మైత్రాయణ్యుపనిషత్తు- సామవేద, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, ౨౫ కౌషీతకి బ్రాహ్మణోపనిషత్తు ఋగ్వేద, వాఙ్మనసీతి శాంతిః, ౨౬ బృహజ్జాబాలోపనిషత్తు-అథర్వణ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౨౭ నృసింహతాపనీయోపనిషత్తు- అథర్వణ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, ౨౮ కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౨౯ మైత్రేయ్యుపనిషత్తు సామవేద, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, ౩౦. సుబాలోపనిషత్తు- వాజసనేయి, పూర్ణమదఇతిశాంతిః, ౩౧. క్షురికోపనిషత్తు- కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, ౩౨. మంత్రి

కోపనిషత్తు వాజసనేయి, పూర్ణమదఇతి శాంతిః 33 సర్వసారోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద సహనావవత్వితి శాంతిః, 34 నిరాలంబోప నిషత్తు వాజసనేయి, పూర్ణమదఇతి శాంతిః 35 శుకరహస్యోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతిః, 36 వజ్రసూచ్యుప నిషత్తు సామవేద, ఆప్యాయంత్వితి శాంతిః, 37 తేజోబిందూపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతిః, 38 నాదబిందూ పనిషత్తు ఋగ్వేద, వాఙ్మమనసీతి శాంతిః, 39 ధ్యానబిందూపనిషత్తు కృష్ణయజు ర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతిః, 40 బ్రహ్మ విద్యోపనిషత్తు కృష్ణ యజుర్వేద, సహ నావవత్వితి శాంతిః, 41 యోగతత్త్వోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతిః, 42 ఆత్మబోధోపనిషత్తు ఋగ్వేద, వాఙ్మమనసీతి శాంతిః, 43 నారదపరివ్రాజకోపనిషత్తు అథ ర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతిః, 44 త్రిశిఖి బ్రాహ్మణోపనిషత్తు వాజసనేయు, పూర్ణమద ఇతిశాంతిః, 45 సీతోపనిషత్తు అథర్వణ, భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతిః, 46 యోగచూడామణ్యుపని షత్తు సామవేద, ఆప్యాయంత్వితిః, 47 నిర్వా ణోపనిషత్తు ఋగ్వేద, వాఙ్మమనసీతిః, 48 మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేదః పూర్ణమదఇతి శాంతిః, 49 దక్షిణామూర్త్యుపని షత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, 50 శరభోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః, 51 స్కందోపనిషత్తు కృష్ణ యజుర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, 52 త్రిపా ద్విభూతిమహానారాయణోపనిషత్తు అథర్వణ, భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతిః, 53 అద్వయతారకోపని షత్తు శుక్లయజుర్వేదము, పూర్ణమదఇతిశాంతిః, 54 రామరహస్యోపనిషత్తు అథర్వణ, భద్రం కర్ణేభిరితిశాంతిః, 55 రామతాపినీయోప

నిషత్తు అథర్వణ భద్రకర్ణేభిరితిశాంతిః, 56 వాసుదేవోపనిషత్తు, సామవేద, ఆప్యాయ త్వితి శాంతిః, 57 ముద్గలోపనిషత్తు ఋగ్వేద, వాఙ్మ మనసీతిశాంతి, 58 శాండిల్యోపనిషత్తు అథ ర్వణవేద, భద్రకర్ణేభిరితిశాంతిః, 59 పైంగ లోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేద, పూర్ణమదఇతి శాంతి, 60 భిక్షుకోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేద, పూర్ణమదఇతిశాంతిః, 61 మహోపనిషత్తు సామవేద, ఆప్యాయత్వితిశాంతిః, 62 శారీర కోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద సహనావవత్వితి శాంతిః, 63 యోగశిఖోపనిషత్తు కృష్ణయజు ర్వేద, సహనావవత్వితిశాంతిః, 64 తురీయాతీ తావధూతోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేద పూర్ణ మదఇతి, 65 సన్న్యాసోపనిషత్తు సామవేదము, ఆప్యాయంత్వితి శాంతిః, 66 పరమహంసపరివ్రా జకోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతిః, 67 అక్షమాలికోపనిషత్తు ఋగ్వే దము, వాఙ్మమనసీతిశాంతిః, 68 అవ్యక్తోపని షత్తు సామవేదము, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, 69 ఏకాక్షరోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేదము, సహనావవత్వితిశాంతిః, 70 అన్నపూర్ణోపని షత్తు అథర్వణవేద, భద్రకర్ణేభిరితిశాంతి, 71 సూర్యోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రం కర్ణేభిరితిశాంతి, 72 అక్ష్యుపనిషత్తు కృష్ణ యజుర్వేదము సహనావవత్వితిశాంతిః, 73 అధ్యాత్మోపనిషత్తు వాజసనేయి, పూర్ణమద ఇతిశాంతి, 74 కుండికోపనిషత్తు సామవేద, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, 75 సావిత్ర్యుపనిషత్తు సామవేద, ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః, 76 ఆత్మోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతి, 77 పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః, 78 పర బ్రహ్మోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభి రితిశాంతిః, 79 అవధూతోపనిషత్తు-కృష్ణయజు,

సహనావవత్వితి శాంతి, ౮౦ త్రిపురతాపిన్యుపని
షత్తు అథర్వణ, భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతి, ౮౧ దేవ్యుపని
షత్తు అథర్వణ భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతి, ౮౨ త్రిపు
రోపనిషత్తు ఋగ్వేదము వాఙ్మనసీతి శాంతి,
౮౩ కఠరుద్రోపనిషత్తు కృష్ణయజు, సహనావవత్వితి
శాంతి ౮౪ భావనోపనిషత్తు అథర్వణ, భద్రంకర్ణే
భిరితి శాంతి, ౮౫ రుద్రహృదయోపనిషత్తు
కృష్ణయజు సహనావవత్వితి శాంతి, ౮౬ యోగ
కుండల్యుపనిషత్తు కృష్ణయజు, సహనావవత్వితి
శాంతి, ౮౭ భస్మజాబాలోపనిషత్తు అథర్వణ,
భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతి, ౮౮ రుద్రాక్షజాబా
లోపనిషత్తు సామవేద అప్యాయన్త్వితి శాంతి,
౮౯ గణపత్యుపనిషత్తు అథర్వణ, భద్రం కర్ణే
భిరితి శాంతి, ౯౦ దర్శనోపనిషత్తు సామవేద
అప్యాయన్త్వితి శాంతి, ౯౧ తారసారోపనిషత్తు
శుక్లయజు, పూర్ణమద ఇతి శాంతి ౯౨ మహావా
క్యోపనిషత్తు అథర్వణ భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతి,
౯౩ పంచబ్రహ్మోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద,
సహనావవత్వితి శాంతి, ౯౪ ప్రాణాగ్నిహో
త్రోపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద సహనావవత్వితి
శాంతి, ౯౫ గోపాలతాపనోపనిషత్ అథర్వణ,
భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతి, ౯౬ కృష్ణోపనిషత్తు
అథర్వణ, భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతి, ౯౭ యాజ్ఞ
వల్క్యోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేద, పూర్ణమద
ఇతి శాంతి, ౯౮ వరాహోపనిషత్తు కృష్ణ
యజుర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతి, ౯౯ శాట్యా
యనీయోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేద, పూర్ణమద
ఇతి శాంతి, ౧౦౦ హయగ్రీవోపనిషత్తు అథ
ర్వణవేద, భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతి, ౧౦౧ దత్తా
త్రేయోపనిషత్తు అథర్వణవేద, భద్రంకర్ణేభిరితి
శాంతి, ౧౦౨ గారుడోపనిషత్తు అథర్వణ,
భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతి, ౧౦౩ కలిసంతరణోప
నిషత్తు కృష్ణయజుర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతి,
౧౦౪ జాబాల్యుపనిషత్తు సామవేదము, అప్యా
యన్త్వితి శాంతి, ౧౦౫ సౌభాగ్యలక్ష్మ్యుప
నిషత్తు ఋగ్వేదము, వాఙ్మనసేతి శాంతి,
౧౦౬ సరస్వతీరహస్యోపనిషత్తు కృష్ణయజు
ర్వేద, సహనావవత్వితి శాంతి, ౧౦౭ బహ్వృ
చోపనిషత్తు ఋగ్వేదము, వాఙ్మనసేతి శాంతి,
౧౦౮ ముక్తికోపనిషత్తు శుక్లయజుర్వేదము,
పూర్ణమదఇతిశాంతి ఈ అష్టోత్తరశతోపనిష
త్తులు శ్రీరాముఁడాంజనేయున కుపదేశించి
తెలిపెను ఇవి ఋగ్వేదమునుండి పదియును,
శుక్లయజుర్వేదము నుండి పందొమ్మిదియును,
కృష్ణయజుర్వేదము నుండి ముప్పదిరెండును,
సామవేదమునుండి పదునారును అథర్వణవేదము
నుండి ముప్పదియొకటియు మొత్తము నూట
ఎనిమిదిగ నెఱుగునది

ఉపన్యాసమున వినుఁడు వినుఁడు అనునది — సభలయం దుపన్యాసమిచ్చు తరి, వినువారలలోఁ గొందఱు "వినుఁడు, వినుఁడు" (Hear Hear) అని అనుచుందురు దీనికి శ్రద్ధగా వినుఁడు (Pay Attention) అర్థము స్ఫురించును ఇది ఆంగ్లపార్లమెంటునందలి సాంప్రదాయము మొదట వినుఁడు (Hear) అని ఒకే సారి పల్కఁబడుచుండెనియు, పందొమ్మిదవ శతాబ్ది కాలమునుండియు నామ్రేడితముగఁ (రెండు సారులు విధిగ) బల్కఁబడు (వినుఁడు, వినుఁడు, Hear, Hear) చున్నదనియుఁ దెలియుచున్నది. మఱియు నిక్కాలమున నిట్లు పల్కుటయా యుపన్యాసకుఁడు పల్కినరీతిని తమకును యంగీకారమేనని సూచనగలదని తలంపఁబడుచున్నది

ఉపపాండవులు — ద్రౌపదీదేవికి పాండవుల వలనఁగల్గిన సంతానమైదుగురు పుత్త్రుల కుపపాండవులనిపేరు. యుధిష్ఠిరునివలన ప్రతివింధ్యుడును, భీమసేనునివలన శ్రుతసోముఁడును, అర్జునునివలన శ్రుతకీర్తియు, నకులుని వలన

శతానీకుఁడును, సహదేవునివలన శ్రుతసేనుఁడును కల్గిరి. భారతయుద్ధానంతరమున విరోధులను రాత్రి నిద్రించుచుండ నశ్వత్థామ కృపకృతవర్మల సహాయ్యమునఁ జంపివైచెను. ఈవృత్తాంతము భారతము సౌప్తికపర్వమునఁగలదు.

ఉపపాతకములు ౫లైదు — మహాపాతకములు చూడుఁడు. పాతకములు చూడుఁడు.

ఉపపురాణములు ౧౮ — ౧ సనత్కుమారము, ౨ నారసింహము, ౩ స్కాందము (ఇది సనత్కుమారోక్తస్కాందము), ౪ శివధర్మము (దీనికి నందికేశ్వరోపపురాణమని పేరు), ౫ దౌర్వాసము, ౬ నారదీయము ౭ కాపిలము, ౮ మానవము, ౯ ఔశనము, ౧౦ బ్రహ్మాండోపపురాణము ౧౧ వారుణము, ౧౨ కాళీపురాణము, ౧౩ వాశిష్ఠము (దీనినే మాహేశ్వరపురాణము, మాహేశ్వరము మాహేశ్వరోపపురాణమనియు నందురు), ౧౪ సాంబపురాణము (దీనినే సూక్ష్మపురాణమనియు నందురు), ౧౫ పారాశర పురాణము ౧౬ మారీచము, ౧౭ భార్గవము, ౧౮ సౌరము లేక సూర్యపురాణము. మాహేశ్వరపురాణమును లైంగము లేక లింగపురాణమనుటయుం గలదు. (అష్టాదశపురాణములు, పురాణములు, పురాణలక్షణములు చూడుఁడు)

ఉపప్లవ్యదేశము, మత్స్య లేక విరాటదేశము — ఈ దేశమునకాదిపేరు ఉపప్లవ్యదేశము. పిదప మత్స్యదేశమనియు, విరటరాజు పాలనమున విరాటదేశమనియుఁ బేర్లు వాడుకయయ్యెను. రాజధాని విరాటపురము. ఇది ప్రస్తుతము రేవాసంస్థానమునకుఁ జేరియున్నది. బెంగాల్నాగపూర్ రెయిల్వే బిలాసపూర్ కట్నీ బ్రాంచిపై మహాదోలు స్టేషనుకడనున్న సోహాగ్పూర్ పట్టణమునకు సమీపమునం బాడుపడి యున్నది. ఇం బాణగంగయను పవిత్రసరస్సు తీర్థమును పాండవులిట యజ్ఞాతవాస మొనర్చుతరి యాయుధాస్త్రములందాచిన శమీ (జమ్మి) వృక్షమును ద్రౌపది గూర్చి చంపఁబడిన (విరాటుని బావమరదియగు) కీచకుని దేవస్థానమును నేఁటికానవాళ్లుగ నిలచియున్నవి. ఈ సమీపముననే పాండవుల యజ్ఞాతవాసములో మొదటి కదనము (గోగ్రహణము) జరిగిన తావు జూపుదురు.

ఈ దేశమునందలి క్షేత్రములు నమరకంటకము గలదు. ఇది బెంగాల్నాగపూర్ రెయిల్వే బిలాసపూర్ కట్నీ బ్రాంచిపైనున్న పెండ్రారోడ్డుస్టేషను నుండి ... నాల్గుమైళ్ల మేఖలపర్వతముపైనున్నది. ... అమరకంటకుఁడను రక్కసుని విష్ణుదేవుఁడు వధించిన తావు. ఇం కపిలర్షి యాశ్రమమునకు కపిలధార ... అంగుడి ... రోహిల, సోమభద్రయను మూడుగాలులు కపిలజన్మచిహ్న పవిత్రతీర్థమును, మార్కండేయ క్షేత్రమును కలవు. ఈ ప్రాంతమునందే గులేబకావళీభవనమునుండి స్థలము కలదు. ఈదేశమున మేఖలపర్వతోపరిభాగమున వశిష్ఠుల్మకుని పేరుగల పవిత్రకుండముకలదు. ఇది నర్మదానదీజన్మస్థానము. కపిలధారకు దూర్పుగా నాల్గుమైళ్ల దూరమునందు ఇది తీర్థము. దీనింగూర్చిన ప్రశంస మహాభారతము వనపర్వమునఁ గానఁగుచున్నది. మఱియు స్కాందపురాణ రేవాఖండమునను దమరకంటకప్రశంసకలదు. కపిలధారకడ కపిలర్షి యాశ్రమస్థలిని ప్రిత్రర్చన సేందురు.

ఉపప్లావ్యము — భారతయుద్ధ కాలమునఁ బాండవులేర్పఱుచుకొనిన నివాసస్థలము. ఇటనే కడపటి రాయబారములు నడిచెను. ఇది ఉపప్లవ్యదేశముకాదు.

ఉపప్లుతా — ఆయుర్వేదవైద్యశాస్త్రమున స్త్రీల మర్మావయవ సంబంధరోగమునకు ఉపప్లుతరోగమని పేరు

ఉపమన్యు (ఉపమ) కులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల (౧౦౨) గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు) ఉపమన్యు (ఉపమ) కులగోత్రము, త్ర్యార్షేయ (౭) గోత్రము, సంస్కృత గోత్రము, వామదేవస, బృహదుక్థగణము, ఆపస్తంబసూత్రము, యజుశ్శాఖ, ప్రమాణ గ్రంథము మాత్స్యసూత్రము, కుంభేశుడు దేవత, భార్య కోనాంబ, మలయాద్రితపస్థానము, కోనసరస్సుతటాకము, జపములకు దీపములు ౭౩, క్షేత్రసంఖ్య ౭౩, అన్నదానము, పిప్పలి వర్జనీయము

ఉపమన్యు గోత్రము — ఉపమన్యు గణము చూడుడు

ఉపమన్యు గణము — (వశిష్ఠసంతతి) ఇందు ౮౬ గోత్రములు కలవు

బౌధాయనసూత్రోక్త గోత్రములు ౨౩ ౧. అనుకురి, ౨ ఆంవామర, ౩ ఉపమన్యు, ౪ ఉపగవ, ౫ ఔద్గాహాయని, ౬. కపికేశి, ౭ కాపిజల, ౮ కావాథి, ౯ కుందోదరాయణ, ౧౦ జరూలోక, ౧౧ జాలాగత, ౧౨. త్రైవర్ణ, ౧౩ పాపాగిరి, ౧౪ భాగవిత్తాయన, ౧౫ మహాకర్ణాయన, ౧౬ మాండలేఖ, ౧౭ లాక్ష్మణేయ, ౧౮ లావాని, ౧౯ పలాయని, ౨౦ వాకాశ్వి, ౨౧ వాలశిఖ, ౨౨. శైలాలి, ౨౩ సురాక్ష

కాత్రీయసూత్రోక్త గోత్రములు ౨౬- ౧ అప, ౨ ఔపలేఖ, ౩ ఔలపి, ౪ శశానేయ, ౫. కారకృత్, ౬. కౌరవ్య, ౭ గోఅధ, ౮ దశేరక, ౯ దావాల, ౧౦ దాసకాయన, ౧౧ రుహిత, ౧౨. పార్ణాగార, ౧౩ పాదకాయన, ౧౪ ప్రాలంబాయన, ౧౫ బ్రహ్మావలి, ౧౬. భాగహి, ౧౭ భాగురాయణ, ౧౮ మాయశిరావి, ౧౯ వాహ్యావాక్య, ౨౦ శాండోదరి, ౨౧ శావార్య, ౨౨. శైలావి, ౨౩ సాక్ష్యాయన, ౨౪ సారాయణ, ౨౫. సావ్యాపత్య, ౨౬. శిరి

మాత్స్యసూత్రోక్త గోత్రములు ౨౦- ౧ ఉద్రాహ, ౨ ఉపలయ, ౩ కృష్ణ, ౪ కాణ్యాం ౫. క్రోధిన, ౬ కోశ, ౭ కామార, ౮ తరోగణ, ౯ దాకాయం, ౧౦ బాలకి, ౧౧ మహాకణ్వ ౧౨ మానేయ, ౧౩ రావణ ౧౪ వలేబల, ౧౫ వాకి, ౧౬ శాణ్బలీయ, ౧౭ శాకిహారు, ౧౮ శాకాయన, ౧౯ శ్యాని, ౨౦ సుహాక

ఇతరగ్రంథోక్త గోత్రములు ౧౮- ౧ కరకర్క్రదాసి, ౨ కాజపాయన, ౩ కారపులి, ౪ కాలకి, ౫ గోపోదతి, ౬ ధాతుహి, ౭. నాహులి, ౮ పాదకాయన ౯ పాధుశ్రవ, ౧౦ మారాయణ, ౧౧ ముంచికాయన, ౧౨ రాస్వేని, ౧౩ రౌక్ష, ౧౪ వాహులి, ౧౫ శాప్యాయ, ౧౬ స్కాంబాయన, ౧౭ హేమకుశి

ఈ ఉపమన్యు గణమునందలి గోత్రములకు ప్రవరరూపములు ౩- ౧ వశిష్ఠ- ఇంద్రప్రమద, ఆభరద్వసు ౨ వశిష్ఠ- ఆభరద్వసు, ఇంద్రప్రమద ౩ ఆభరద్వసు- వశిష్ఠ, ఇంద్రప్రమద

ఉపమన్యు గోత్రము — జాతుకర్ణ్యగణము చూడుడు

ఉపమన్యువు ఋషి — ఈఋషిసత్తముడు గొప్పశివభక్తుడు ప్రముఖులలోనెన్నఁబడిన వాఁడు ఆయోదుఁడను నామాంతరము గల, ధౌమ్యుఁడితని గురువని చెప్పఁబడినది.

అరుణి, వేదుఁడను వారలుగూడ ఆగురువునకే శిష్యులగుట, వానినుపమన్యునకు సహాధ్యాయు లనియుందురు. ఉపమన్యుఁడు మిగుల గురుభక్తి గలవాఁడట. అశ్వినీదేవతల వరము వలన ఉపమన్యునకు స్వర్ణదంతములు గల్గె ఁయు, సకల విద్యా పారంగతుఁడనియు మహాభారత, ఆదిపర్వ, (పౌష్య) తృతీయాధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినది. ఈమహాత్ముఁడు మాహేశ్వర సూత్రములకు నందికేశ్వరకృత యుపోద్ఘాతమునకు వ్యాఖ్యను రచించినవాఁడు (మాహేశ్వర సూత్రములు చూడుఁడు) ఈతనితండ్రిపేరు వ్యాఘ్రపాదర్షి యని తెలిసెడిని. ఆయనకు వ్యాఘ్రపాదములఁగోలిన పాదములుండెనందురు. ఈతఁడొక వ్యాకరణము వ్రాసెనట గాని యది కానరాకున్నది.

ఉపమితి గోత్రము — విష్ణువృద్ధగణము చూడుఁడు.

ఉపయన్నపయన్ధర్మో వికరోతిహి దర్మిణమితిన్యాయము — గుణముగాని, లక్షణముగాని కన్పించుట లేక అదృశ్యమగుట వలన (కిరి లేక దరిక్ర మొక్క)స్థితి లక్షణములుకు మార్పుఁజెందునని నుట కీన్యాయము వాడుదురు.

ఉపయాజుఁడు — గంగాకూలమున నివసించుచుండిన యొక వ్యాసశిష్యుఁడు ద్రుపద మహారాజుచేత యాజుననితోసహా యాగము చేయించినవాఁడని తెలియుచున్నది.

ఉపరత్నములు — గోమేధికము, గారు రత్నము, పద్మరాగము, వైడూర్యము, ప్రవాళము (పగడము), కాచము (గాజురాయి), స్ఫటికము, శుక్తి (ముత్యపుచిప్ప), శంఖము (శంఖముతోఁ జేయఁబడిన పూసలు, పలకలు మొదలగునవి యని భావము) ఈతొమ్మిదింటి నుపరత్నములని చెప్పుదురు.

ఉపరసములు — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున (గౌరసీపు) హింగుళ, అభ్రక, తాళక, శిల, స్రోతాంజన, టంకణ, రాజావర్త, కాంతలోహ, స్ఫటిక, శంఖ, ఖటీ (నావసుద్ద), గైరిక, కాసీస, రసక (కపరితుత్థము), కపర్ది (గవ్వ), కంకుష్ఠ, సౌరాష్ట్ర ములను ఉపరసము లని చెప్పఁబడినది.

ఉపరిచరవసువు — అత్రి, చంద్ర, యాగ, కురు సంతతి క్షత్రియుఁడు. తండ్రి, సుధన్వు కుమార్లు బృహద్రథుఁడు, కుశుఁడు, మత్స్యుఁడు, ప్రత్యగ్రుఁడు, చేదిపుఁడు అనువార్లై రుగురు సత్యవతియనుకుమార్తెయును గలదు. ఈమె యమునానది యందు శాపవశయై యున్న అద్రిక అను అప్సరకు జనించినది.

ఉపరిశిష్టకులగోత్రము — విపరిశిష్టకుల చూడుఁడు.

ఉపలయుగోత్రము — ఉపమన్యుగణము చూడుము.

ఉపలావృతారణ్యము — నవారణ్యములు చూడుఁడు.

ఉపలోధగోత్రము — శండిలగణము చూడుఁడు.

ఉపలోహములు — స్వర్ణము, తారము (వెండి), రాగి, నాగము (తగరము), రసము (రసాంజనము), కాంతం(కాంతలోహము), తీక్ష్ణం (తీక్ష్ణలోహము), ముండా (మాండూర లోహము) ఏడికుపలోహములని ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమునఁబేరు.

ఉపవాయువులు — పంచవాయువులు చూడుఁడు.

ఉపవాసము — హిందువులకుఁ గొన్ని పవిత్రదినములు ఉపవాసదినములుగఁ జెప్పఁబడినవి. శైవులందు మహాశివరాత్రి, కార్తీక సోమవారములు, మాసశివరాత్రులు అరుదుగఁ గొందఱ కన్నిసోమవారములు పవిత్రదినములుగ

ముపవాసములుగఁ జెప్పఁబడినవి. వీరి ఉపవాసము పగలంతయు నని భావము సాయంకాలమున వీరు శివపూజనొనర్చి భుజింతురు వైష్ణవమతస్థు లేకాదశులు మొదలగు దినములందు పగలు రాత్రియుఁగూడ భోజనము జేయక యుపవసించి మరునాఁడుదయమున (ద్వాదశి) భోజన మొనర్తురు మధ్వులు నట్లచేతురు ఇంకి స్మార్తవులందరివియు నవియుఁగూడ పాటించుట కలదు. శివసంబంధదినములందు శైవులవలెను, విష్ణుసంబంధ దినములను వైష్ణవులవలెను ఆచరింతురు. మహమ్మదీయులందు రమదాను మాసమున సూర్యోదయాత్పూర్వము భుజించి పగలంతయు అనఁగా సూర్యాస్తమయపర్యంత ముపవసించి పిదప భుజింతురు ఇట్లు వేళ్వేఱు మతస్థులందు వేఱ్వేఱువిధముల నుపవాసము లాచరింపఁబడుచున్నవి. "ఉపవృత్తస్య పాపేభ్యో యస్తు వాసో గుణైస్సహ। జీవాత్మపరమాత్మనోః । ఉపవాసస్సవిజ్ఞేయః।" అని చెప్పఁబడియుంట దైవసన్నిధి గల్పించుకొని దైవచింతనతో నుపవాసమొనర్పవలెనని హిందువులపద్ధతియు, ఖురాన్ప్రకారమున రోజావ్రతము సలుపుచు రమదాన్ మాసపు ఉపవాసములు సలుపవలెనని ఇస్లాంమతపద్ధతియు నొక్కటిగఁ దగినది

ఉపవాసాద్వరంభిక్షా — ఉపవాస ముండుటకన్న భిక్షాటనము మేలని యర్థము మఱికొన్ని సందర్భముల భిక్షాటనముకన్న ఉపవాసము మేలనియుం గూడఁ జెప్పఁబడినది. ఈన్యాయము స్పష్టోపయోగము కలదికాదు

ఉపవిందు గోత్రము — కౌశధ్య ఉపగణము చూడుఁడు.

ఉపవిషములు — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున అతివస, జిల్లేడు, గన్నేరు (వేళ్లు), ఉమ్మెత్త, పొత్తిదుంప, కాడచెముడు, ఉపవిషము లందురు.

ఉపశమానుస్మృతి — దశదానాన స్మృతులు చూడుఁడు

ఉపసంజనిష్యమాణ నిమిత్తోఽప్యపవాదఉప సంజాతనిమిత్తమప్యుత్సర్గం బాధకేతిన్యాయము — ఇది వ్యాకరణ న్యాయము అపవాదులను చెప్పుకారణములు ప్రధానమై ఇకవెనుకే యున్నవియైయుండుటచే సాధారణ ధర్మముల నతిక్రమింపఁగలవు ఇందువలన "దేవదత్త హంతృహత న్యాయము" అనఁగా దేవదత్తుని చంపినవాఁడు చచ్చెను. అనుతరి నని భావము.

ఉపస్మృతులు — ఇవి వేదాంగముల లోనివి (వేదములు చూడుఁడు) ౧ కణ్వస్మృతి, ౨ కపిలస్మృతి, 3 లోహితస్మృతి, ౪ దేవలస్మృతి, ౫ కాత్యాయనస్మృతి, ౬ లోకాక్షిస్మృతి, ౭ బుధస్మృతి, ౮ శాతాతపస్మృతి, ౯ అత్రిస్మృతి, ౧౦ ప్రచేతస్మృతి, ౧౧ దక్షస్మృతి, ౧౨ విష్ణుస్మృతి, ౧3 వృద్ధవిష్ణుస్మృతి, ౧౪ వృద్ధమనుస్మృతి, ౧౫ ధౌమ్యస్మృతి, ౧౬ నారదస్మృతి, ౧౭ పౌలస్త్యస్మృతి, ౧౮ ఉత్తరాంగిరస్మృతి

ఉపహాలక — కుంతలదేశముచూడుఁడు

ఉప్పరులు — వీరింగూర్చి తెలుపుగ్రంథములు లేవు వీరియం దనుస్రుతమున వాడుకగనున్న కథనముమేరకు సూర్యవంశపు రాజగు సగరచక్రవర్తికి రెండవభార్యవలనఁ గల్గి, కపిలమహర్షి శాపమున భస్మీభూతులైన అరువదియారువేలమంది పుత్రుల సంతతివారమని వీరనెదరు వీరి పూర్వులగు సగరపుత్రు లరువదియారువేలమందియుఁ బాతాళలోకముదనుకఁ ద్రవ్వినది సముద్రమై సాగరమనుపేరం బరగుచున్నదనెదరు.

ఉప్పికూరచెట్టు — లా. Anona reticulata లేక Monetia barlerioides సం. గ్రీష్మజా, లవణా. నల్లఉప్పి, తెల్లఉప్పి అని ఉప్పి ద్వివిధము. లేత ఉప్పికూర త్రిదోషములను హరించి కండ్లకుఁ జలువనిచ్చును. రెంటి గుణము లించుమించు సమానములే. మఱియు తెల్లఉప్పి వేరుగాని, ఆకుగాని, రసకషాయములు గాని ఉష్ణముజేసి వాతము హరించుననియు, సూతికావాతము నడంచుననియు, ఉబ్బుజాడ్యము, ఉబ్బసము, దగ్గు, వాతకాసరోగము, క్షయరోగము నివారించుననియుం జెప్పఁబడినది.

ఉప్పు అధికము తినువాఁడే నీరెక్కువత్రాగువాఁడు—ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉప్పుతోఁగలసినమంచుగడ్డ అతిశీతల మగుట — లవణమునకు నీటి నాకర్షించి తానందు కరగి కలసిపోవు ప్రకృతి గుణముకలదు కాన, గాలితగిలిన యుప్పు గాలినుండి నీటినాకర్షించుకొని చెమ్మగిలుం గాని యారి పొడిగా నుండఁజాలదు. వేడిగల యెండ దూదిడిన పరిస్థితులు వేఱుగా పొడిగానుండెడిని.

ఉదకమునకు మూఁడురూపములు కలవు. ఘనీభవించిన (Solid) రూపము మంచు ద్రవించిన (Liquid) రూపము ఉదకము వాయు (Gas) రూపము గాలియందుండు నీటియావిరి మొదలగునవి. ఈమూఁడును ఉదకరూపములే. ద్రవరూపముననున్న యుదకముతోఁగాని, గాలియందు వాయురూపమున నున్న యుదకమగు నావిరితోఁగాని ఉప్పుకలియుటతోఁడాగరగి దానిజేరువో దానింగూడ తనరూపమునకుఁదెచ్చుకొనునటుల మంచుతో గలియుతరి కానపుడు కరగి, దానింగరగించును. కరగుటకు కొంత శక్తి (Energy) కావలయును. ఆశక్తియే వేడిమై యుండును. అది చుట్టుపట్లనుండు Atmosphere నుండి వేడిరూపమున రావలయును. మంచు అట నుండుకతన చుట్టుపట్ల వాతావరణమున వేడియుండనేరదు. కాన ఉప్పునందున్న యీమాత్రపు వెచ్చఁదనమునే యుపయోగపఱచుకొనుచుఁ గరగిపోవును. ఇట్లనుట వలన తనయందలి వెచ్చదనము గోల్పోయి మంచువలె తానును శీతల మగు నిభావము ఉప్పుతోఁగలసిన మంచు, ఉప్పుతోఁగలియని మంచుకన్న నెక్కుడు శీతలమై యుండును. ఈ సంగతి థర్మామీటరు నుండి తెలియనగును.

ఉప్పుపైపన్ను చరిత్ర—భరతదేశమునం దాదికాలమునుండియు నీపన్ను విధింపఁబడుచుండినట్లుఁ దెలియఁగలదు. శ్రీకృష్ణుని జన్మమునకుఁ బూర్వము సాళ్వభూపతి వైష్ణవమను నొక క్రతువాచరింపఁదలంచి వ్యయమునకై తరాజ్యమగు మార్తికావతమున లవణకరమును కొమ్మని యుత్తరువిచ్చెననియు, ప్రజలాయన వైరియగు వసుదేవునిచేఁ బ్రోత్సహింపఁబడి పన్ను నిరాకరించిరనియుఁ జెప్పఁబడినది. మార్తికావతమున కాపురముదిరిన యాదవు లిట్లుచేసిరని యూహింపనగును. పిదప మఱి కొంతకాలము గడచినపైని శ్రీకృష్ణుఁడు సాళ్వుని సోదరుఁడగు శిశుపాలుని నిహతుంజేయుటయు గూడ సంభవించెను. ఇందువలన ప్రాతపగలు నూతనములుగ బలపడియుండనొప్పు. పిదప మఱియొకతరి సాళ్వభూనాథుఁడు ఆ వైష్ణవక్రతువాచరింపఁదలఁచితిరుగ నాయుప్పుపన్ను దాదీసికొన మొదలిడెనట. దానినాఁగిన శ్రీకృష్ణుఁడును యాదవుల నాపన్నుఁజెల్లింపనక్కరలేదని ప్రోత్సహించి క్రతువునకైన ప్రయత్నములు యుద్ధప్రయత్నములుగ మారునట్లుఁజేసెనట. ఈకారణమునసే వైష్ణవక్రతువునాపి మార్తికావత నృపాలుఁడగు సాళ్వుఁడు ద్వారకపైఁ దొమ్మిదిసారులు

దండయాత్రలోనర్పి కొట్టడించుచు శుదకా సంగరముననే శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుండాయెనని చెప్పంబడినది. భారతదేశార్థిక చరిత్రలో ఉప్పుపైవిధించిన ఎక్సైజుపన్ను విషయము మొదటినుండియు వింతగనున్నది. ఉప్పు నుండి ఆదాయము బ్రిటిషు పాలనయందే కాక తత్పూర్వముకూడ ప్రభుత్వమునకు వచ్చెడిది. భారతదేశమునకు ఉప్పు తయారు చేయుటకు నాలుగు ముఖ్యసాధనములు కలవు. పంజాబులో నున్న కోహాటుగనులలో గల రాతిఉప్పు నుండియు, రాజపుత్రస్థానమునున్న సాంబరు సరస్సులోని ఉప్పునీటినుండియు, కచ్చిదేశములో నున్న ఉప్పునీటినుండియు, బొంబాయి మద్రాసు రాష్ట్రములలో సముద్రతీరమున సముద్రోదకమును సూర్యాగ్నిచే కాచి మరియు నుప్పును తయారుచేయుదురు. భారతదేశమున సుత్పత్తి యగుచున్న ఉప్పులో సగము ప్రభుత్వశాఖల వలనను, తక్కిన సగము ప్రభుత్వముచే లైసెన్సు లొసంగబడిన సంస్థలచేతను తయారుచేయబడు చున్నది. బ్రిటిషుపాలనము వచ్చినప్పటినుండియు ననేక సమయముల ననేకవిధముల నుప్పుపై విధించిన పన్ను మొత్తము మార్చబడినట్లు లీక్రింది పట్టికవలన దెలియనగును.

౧౮౮౮ ౧౯౧౩ వ వత్సరములలో ౮౨ పౌనులు బరువుగలిగిన మణుగు ఉప్పుపై పన్ను రు ౨౮౦ ఉండెడిది. అది ౧౯౦౩ సంలో ౨-౦-౦, ౧౯౦౫ సం॥లో ౧-౮-౦, ౧౯౦౭ సం॥లో ౧-౦-౦, ౧౯౧౧ సం॥లో ౧-౪-౦, ౧౯౨౩ సం॥లో ౨-౮-౦, ౧౯౨౪ సం॥లో ౧-౪-౦, ౧౯౩౧ (సెప్టెంబరు) లో ౧-౯-౦ ఈవిధమున ఉప్పుపన్ను మాటిమాటికి మారినది. నిత్యమును నిఖిలప్రజల కత్యవసరమగు నీఉప్పుపై పన్ను చాల తక్కువగానుండుట సమంజసమని తోచకపోదు.

ఉపాంగములు — భరత (నాట్య) శాస్త్రమున ౧ నేత్రములు, ౨. కనుబొమలు, ౩ నాసికము, ౪ అధరము, ౫. చెక్కిళ్లు, ౬ గడ్డము, ఉపాంగములని చెప్పంబడినవి (హస్తాభినయము, భరతశాస్త్రము, షడంగములు, ప్రత్యంగములు చూడుడు)

ఉపాంగరాగములు — మేళకర్తా రాగములు సంపూర్ణములనియు, వానినుండి జనించినవి జన్యరాగములనియు నందురు. సంగీత శాస్త్రమున మేళకర్తారాగములు, జన్యరాగములుగూర్చి వ్రాయబడినవి (చూడుడు) ఉపాంగ రాగముల జనకరాగములనియు నందురు. జన్య రాగములు ౧ ఉపాంగరాగములు, ౨ భాషాంగరాగములు అని ద్వివిధము. ఉపాంగ రాగములు తా నేమేళకర్తారాగమునుండి జనించిన జన్యరాగమో ఆ మేళకర్తారాగమందలి స్వరములలోని స్వరములనే గ్రహియించును గాని, అన్యస్వరములను గల్గియుండని రాగములు, సంగీతశాస్త్రము నుపాంగరాగములనబడును (భాషాంగరాగములు చూడుడు) ఇట్లనే ధీరశంకరాభరణజన్యమగు ఆరభి జన్యరాగము నందు ధీరశంకరాభరణ స్వరముల కన్యస్వరములు గానరావు. మరియు హనుమతోడి, జన్యమగు ధన్యాసిజన్యరాగము, అందు హనుమ తోడిస్వరములకు అన్యస్వరములు గానరావు. కాన నీ జన్యరాగములు రెండును ఉపాంగరాగములని యెఱుంగునది.

ఉపాయగోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుడు.

ఉపాయములు — రాజనీతి, లోక నీతి యందును దుపాయములు నాల్గువిధములు. ౧ సామము- మైత్రివలన నితరులను స్వాధీనుల జేసికొని కార్యములుజరపుకొనుట, ౨ దానము-

ఎదటివారికి గావలసిన ధనాదుల నొసంగియు, వారికి వలయు సహాకారాదులొసంగియు స్వాధీనులుగా జేసికొని కార్యములు జరపుకొనుట, 3 భేదము ఎదటివారి వర్గమునుండి చీల దీసియు అన్యులకువారితో వైరము గల్పించియు వారిని స్వాధీనులుగా జేసికొని కార్యములు జరపుకొనుట, 4 దండము ఎదటివారిని బాధించియు వెరపించియు, శిక్షించియు, అణచివేసియు, స్వాధీనపరచుకొని లేక దూరము తొలగించి తన కార్యములు జరపుకొనుట ఈనాల్గింటిని తంత్రములనియు అందురు

సప్తవిధోపాయములు పైనాలుగును, 5 మాయ (చేయుట), 6 ఉపేక్ష (చేసి ట్లు నటించి కార్యము రహస్యముగా జరపుట), 7 ఇంద్రజాలము (మహామాయ చూపి వెరగించి కార్యము నెరవేర్చుకొనుట)

ఉపాయము తెలుగనివారిని ఊరిలోనుండి పంపివేయుట శ్రేయము
ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఉపాయేనహియచ్ఛక్యం నతచ్ఛక్యం పరాక్రమైః — ఇది సంస్కృతభాష యందలి లోకోక్తి ఉపాయముచేత చేయువలసినది బలముతో జేయ వీలుండకపోవునని భావము

ఉపాస్యదేవతలు — కూర్మపురాణము ననుసరించి పుత్రులకు విష్ణుదేవుడు పురంధరుడును, దేవతలకువిష్ణువును, దానవులకుత్రిశూలపాణియు, గంధర్వులకు సోముడును, యక్షులకు సోముడును, విద్యాధరులకు వాగ్దేవి (సరస్వతి)యు, సాధ్యులకు శ్రీహరియు, రాక్షసులకు శంకరుఁ (రుద్రు) డును, కిన్నరులకు శక్తి (పార్వతి) యు, ఋషులకు బ్రహ్మయు, మనువులకు మాదేవి, విష్ణువు సూర్యులును గ్రహాసులకు విధాతయు, బ్రహ్మచారులకు బ్రహ్మయు, వైఖానసుల కంబికయు, యతులకు మహేశ్వరుఁడును భూతములకు రుద్రుఁడును కూష్మాండులకు వినాయకుఁడనియు నుపాసితులుగఁ జెప్పఁబడినది

ఉపేంద్రద్వాదశి — భాద్రపదశుద్ధ ద్వాదశి దీని నామాంతర ద్వాదశి యనియు, కల్కి ద్వాదశి యనియు శక్ర (ఇంద్ర) ద్వాదశి యనియుఁ గూడ నందురు ఇది నీదినముగ శ్రవణ నక్షత్రముగూడ సంభవించినచో శ్రవణద్వాదశి యని బరగి కడు పవిత్రతముగ నెంచఁబడు పర్వదినమగును ఇందు ఉపేంద్ర (వామన) పూజ గావింత్తురు (పండుగలు చూడుడు)

ఉపేంద్రుఁడు వామనుఁడు — కశ్యప ప్రజాపతియు, ఆతని భార్య అదితియు విష్ణుదేవుఁడు తమకుఁ బుత్రుఁడై జనించుటకుఁ దపముచేసి కని కొమారుఁడు బలిచక్రవర్తి కొఱకై అవతరించి విష్ణ్వవతారముగ వామనుఁడు వామనావతార స్థలము ఇప్పటి బీహారులోని వామనాశ్రమపురము వామనపుర (ఇప్పటి బక్సార్) పురము వ్యాఘ్రపురము నందురు.

ఉపేంద్రవ్యూహము — రామానుజీయ వైష్ణవ చైతన్య వైష్ణవ మతధర్మము లందు తదేకాత్మ రూపం మహావిష్ణువు యొక్క ద్వితీయచతుర్వ్యూహములలో నొకటియనియు సంకర్షణ వ్యూహములైదింటిలో నొక యుపవ్యూహమనియు విలాసమూర్తి యనియు వరుసగ

శంఖ, గద, చక్ర, పద్మము లాయుధములనియుఁ జెప్పఁబడినది (విష్ణు దేవాలయ విగ్రహములు చూడుఁడు)

ఉపేక్ష్యయానము — రాజనీతియందు చెప్పబడిన పంచయానములలో నొకటి మార్గ ణములు లేక వస్తువైశ్వర్యములు చూడుడు

ఉబ్బసము — (Asthma) ఇది శ్వాస రోగములలో నొకటి ఇది యనేకరోగములు భేదము లుగ నేర్పడును

ఉబెర్రిమేయి — వాణిజ్యసంబంధ పర భాషాపదము Uberrimae ఒక కంట్రాక్టు పట్టీలోగల యన్యోన్యమగు తలంపు అట్టి అన్యోన్య మ్మకము నకు Uberrimae Fedei అనిపేరు

ఉభయత్పాశారజ్జున్యాయము — రెండువైపులను కట్టబడి తాడని యర్థము ఇటునటు కదలలేని స్థితిందెల్పుట కీన్యాయము వర్తించును

ఉభయభ్రష్టు ఉపరిసన్యాసి — అన్నివిధములం జెడిపోయెనని భావము ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఉభయవక్రరాగములు— వక్రరా ములు చూడుము

ఉభయవేదాంతములు — ఇవి సంస్కృత భాషలోని వేదములును, ద్రవిడభాష లోని వేదాంతములును కలసి ఉభయవేదాంతము లనియెదరు ఋగ్యజుస్సామా థర్వణములను సంస్కృత వేదములకు వలెనె ద్రవిడవేదములను కూడ పాటించు శ్రీరామానుజీయ మతస్థుల నుభయవేదాంత ప్రవర్తకులనియెదరు

ఉభయశక్తిమూల లక్షణమూడుడు.

ఉభయాభావే విశిష్టాభావః—విశే షము, విశిష్టము కూడ లేకపోతే కలయిక యను నది యుండదు రెండును లేకపోయినచో గల యిక యుండదని భావము

ఉమరావతి పట్టణము (అమరా వతి) వర్తమాన మిప్పటి బీరారు దేశమున నమ రావతియనుపురము కలదు ఇది మహారాష్ట్ర సీమగా జెప్పవొప్పును దీని నిజమైనపేరు ఉమ రావతియనియు మహారాష్ట్రులట్లె వాడుచుందురు ఆంగ్లమున వాయుటచే నమరావతియని యొకచో తప్పువ్రాయుటయు పేరు తప్పురూపమున చాల దఱ్ఱాగానుండుటయు, అన్నిటికన్న ప్రధానముగ ప్రభుత్వపు గాగితములందట్లు తప్పురూపమున వ్రాయుబడుటయు నేటికి వాంగ్లమున నాపేరట్లే నిలచినదంకరు గుంటూరుమండలమున కృష్ణా తీరమునందొక అమరావతి కలదు అది ధాన్య కటకము (అమరావతి స్తూపము చూడుడు)

ఉమాంది గోత్రము — హారిత ఉప గణము చూడుడు

ఉమామహేశ్వరవ్రత పౌర్ణమి — భాద్రపదశుద్ధ పౌర్ణమి, వ్రతదినము (వ్రతములు చూడుడు)

ఉమావనము — ఇది బాణాసురుని రాజధాని బదరీకేదారపాదమందున్న ఉమామహ హా శారణ్యము (శోణితపురము చూడుడు)

ఉమ్మడిగొడ్డెపుచ్చి చచ్చినట్లు — సంరక్షించువారులేక నని భావము ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఉమ్మెత్త (ఉమ్మత్త) చెట్టు — ఉమ్మెత్తలు తెల్లఉమ్మెత్తఅనియు, నల్ల ఉమ్మెత్త యనియు, పచ్చ ఉమ్మెత్తయనియు త్రివిధములు ఇందు తెల్లఉమ్మెత్త గుణముకన్న, పచ్చ ఉమ్మె త్తయు నాటికన్న నల్లఉమ్మెత్తయు బలముగ్గ బనిచేయునని చెప్పబడినది మఱియు నిండు నల్లఉమ్మెత్త పూలు శివార్చనకు యోగ్యము లందురు ౧ తెల్లఉమ్మెత్త,లా Daturalba

ఆంగ్ల Thorn apple white స ఉన్మత్త, దుత్తూర, వెగటుగనుండి శాంతిచేసి మత్తుం గల్గించును. కుష్టురోగము, సర్వవ్రణములు, దద్దుర్లు, ఉసిరికలు మొదలగు కురుపులు మాన్పును ఆకుల పసరుగాని కాయలుగాని కాయలలోని విత్తులుగాని మితముగ లోనికిచ్చిన, మత్తును గల్గించి ఎక్కువ దినంబుల మతిభ్రమ గల్గించునని చెప్పంబడినది మఱియు పూటకు మూడు గింజలకు మించక లోనికిచ్చిన జ్వరము నివృత్తి యగునందురు ఆకుల కామదము గాచి వెచ్చ జేసి పైనకట్టిన వాపులు, వాతపు నొప్పులు మేహవాతపునొప్పులు తగ్గును మఱియు వ్రణములు, కురుపులు మాననియు లేక చితుకగనియు చెప్పుదురు ఉన్మత్త సమూలముగ నెండించి ముక్కలుగ జేసి, కాల్చి పొగపీల్చిన నుబ్బసపుదగ్గు శాంతించునందురు

2 పచ్చని పువ్వుల ఉమ్మెత్త ఇది తెల్లుమ్మెత్త పసుపుపచ్చగను కల్గియుండును పూవుల రంగుచేత ఉమ్మెత్త తెల్ల యుమ్మెత్తను బోలిన గుణములనే గల్గియుండును కాని దాని కంటె నెక్కువ బలముగ పనిజేయును దీనిని లాటిన్ భాషయందు Datura metel అనియు ఆంగ్లమున Thorn-apple yellow అనియు నందురు

3 నల్ల ఉమ్మెత్త లా Datura fastuosa ఆంగ్ల Thorn-apple purple అనియుం బేర్లు సం కృష్ణదత్తూర, త్రిపుష్పి, కృష్ణపుష్పిక, అని పేర్లు నల్లఉమ్మెత్త వెగటుగనుండి విషకరమగుటచే మితముగ వాడినచో కఫము, కాస, క్రిమి, కుష్టు, తలనొప్పి, పిచ్చి, మూర్ఛ, వాతరోగము, విషదోషము, శ్వాసరోగములు నివారించునని చెప్పఁబడినది నల్ల ఉమ్మెత్త ఆకులరసము పైనిపూసిన శరీరమందలి రంధ్రములు తగ్గుననియు, గజ్జి, చిడుము, తామర సబ్బి, దస్త్రి మొదలగు చర్మరోగముల నివారించునని దీనిని సమూలముగఁగాని, ఆకులు గాని నీడను ఎండించి ముక్కలుగఁజేసి కాల్చి పొగ పీల్చిన మేఘరాజిదగ్గు ఉబ్బసము, ఊపిరితిత్తులు ఒగరుపుదగ్గు శమించునని చెప్పఁబడినది ఆకునుగాని వేడిచేసి కల్పి యుడికించి కట్టిన సెగగడ్డలు గండమాలలు, సెలలవ్రణములు మూలశంకరోగము హరించును. ఆకు కామదము వరిపి వెచ్చజేసి కట్టిన చనుకుక బాధ శమించునని చెప్పుదురు. ... ల ఉమ్మెత్త విత్తులను ... కట్టినయెడల ... వాడిన, రములకు బలహీనమైన శరీరావయవములకు ధృఢత్వ మొసంగి ఉద్భృతము నిచ్చుననియు, పుష్పపుటి బాధ మాన్పుననియు మూరవు తలనొప్పి బాధ నివారణ మగుననియు నొక్కికుక్కల బాధ నివర్తియై విషదోషము నివారించుననియుఁ జెప్పుదురు

... ఉన్మత్తకు విరుగుడులు ... రసము నేరేడు చెక్క రసము, పుల్లపావిలాకు రసము, తామరాకు రసము, తామరవిత్తుల చూర్ణము, పచ్చి బియ్యపు కడుగు, ఆవుపాలు (శర్కర గలపి) పైడిపత్తిపూవుల రసము, ఉప్పు విరుగుడులుగ చెప్పఁబడినవి

ఉమ్రా లేక నుప్రమాశాఖ క్షత్రియులు — ప్రమారశాఖ క్షత్రియులు చూడుడు

ఉరగపురము (ఉరయూర్) — దీనికి భుజంగనగరము, నాగపురము అనియు వాడుక లుండెను చోళదేశపు ఉచ్ఛకాలమున దాని ప్రధాననగరమై యుండెను తిరుచినాపల్లి ప్రాంతమున నిప్పుడు వురయూర్ అని పిలువఁబడు చున్నది (చోళదేశము చూడుఁడు.)

ఉరగ (సర్ప) శాస్త్రము — ఉరగములు నోట విషమున్న జంతువులు. పాములంబిండి గరళము తీసి వైద్యులు మందులయందు ప్రయోగించుచుందురు. సర్ప విష వైద్యము ఆయుర్వేదమున వివరింపబడినది. ఈ యురగశాస్త్రమున పాదములంగూర్చిన ఇతరస గతులు వివరింపబడినవి. ఈశాస్త్రము ఋషిప్రోక్తమే. తన కుడివైపు సర్పమగుపడినను, ఆసర్పము చుట్టుకొనియున్నను, తల నెత్తిచూచినను, పచ్చని చెట్టుపై నెక్కినను మేలు కలుగుననియు, ప్రయాణ మగుతరి పామును జూచియన్యుండెవ్వరేని పాము పాము అనియరచినను, ఆ పాముపడగ విప్పియుండగ తాజూచినను, ప్రయాణము సౌఖ్యముగ జరుగుననియు, ఆపాము తనవైపు చూచెనేని మార్గగమనము కష్టముగ నుండుననియు తాకొక యూరంగాని యింటంగాని ప్రవేశించుతరి పాము కూత వినుట శ్రేయోదాయకమనియు, తా నింటినుండిగాని ఊరునుండిగాని ఒయలు వెడలి బయటికేగుతరి పాముకూత వినుట యమంగళప్రదమనియు నా పయనము మానుట శ్రేయమనియు చెప్పబడినది. ఇంకను కొందఱు సర్పశాస్త్రవేత్తలు ప్రవేశించుతరి పాముకూత కుడివైపున శుభమనియు, ఎడమవైపున నశుభమనియుం జెప్పిరి. ఒక పాము వేరొక పామును మ్రింగుట చూచుట యమంగళకరమనియు, పాము ప్రవేశించుట జూచుట శుభప్రదము కాదనియు, పాము బైటికి వెడలుచుండుట గూడ జూచుటయుల్లె యశ్రేయస్కరమనియుం గూడ మతాంతరమున కలదు.

రెండుపాముల కలహము జూచిన అగ్నిభూతములు విననగుననియు, పాము పారిపోవుచుండగా జూచుట నష్టకరమనియు, చచ్చినపామును జూచుట మృతవార్తాశ్రవణమనియు, ఆడుపాము మొగపాము కలయికం జూచుట శుభము చేకూరుటకు ముందు జరుగు పనియనియు, అది శుభసూచకమనియు పెక్కండ్రు ఋషులు వచించిరి. ఒక చెట్టునుండి పాము దిగుటను భూపతులు చూచిన వారికిం బ్రబలమగు నష్టము సంప్రాప్తమగుననియుం జెట్టెక్కుతరి చూచుట శ్రేయోదాయకమనియుం జెప్పంబడినది. ఇది సంసారులకుంగూడ కొద్దిగనో, గొప్పగనో ఫలమిచ్చునని మతాంతరము గలదు. ఇంకను కొందఱు ఋషులు, పాము ఇంటిలోనికి జొరబడుట గాంచిన ధనపతిదరిద్రుండగుననియు దరిద్రుండు ధనపతి యగుననియుం జెప్పిరి. ఇంకను పుట్టపైకి పామెక్కుచుండుట చూచుట కీర్తిఫలమే చెప్పబడినది.

తన కెడమవైపు పామును జూచి నడచినయెడల తనేగు కార్యము చెడుననియు, పామరచుచు పోయినచో తనేగు కార్యము పాడగుననియు, పాము పొరలుచుండ దాని కడుపు కనపడిన కార్యనాశనమనియు, ప్రయాణములం దివి ధమగునేని సు తోకతో వెనుకకు మఱలుటయె శ్రేయమనియు నురగశాస్త్రవిశారదులగు ఋషులు వచించియున్నారు. మార్గమేగునపుడు దారిలోం బాము కనంబడి బెదరి పారిపోక నిలచియుండిన సకల శుభములు కల్గుననియు, కుడివైపునుండి సర్పము వచ్చిన తాందలంచిన తలంపులు నెరవేఱుననియు, పడగ నాడించిన సంపత్కరమనియు, తను చూచి పాము పడగ విప్పి ఆడిన ధనజీవనము, శుభము, ధనలాభము తప్పక కల్గుననియు ఋషులు నుడివియున్నారు.

యజమాని చేనువద్దకుంగాని, తోటవద్దకుంగాని యేగుతరి నట పాము పడగ విప్పి యాడునేని, అఫలితము మిక్కుటమై యుండుననియు, అదివఱకే అట నాడుచుండిన పాము తానట కేగగనె తన్నుం జూచి పారిపోయినచో, అపంట తాం దినుటకు ప్రాప్తముండదనియు, పాము పడగ విప్పి యాడినఫలమున పంట పండదనుకొనిన

పాలకులు ైతము తిం చితముగ బ హు నియు సురగశాస్త్రవిశారదులగు ఋషులు అనుభవము వలన చెప్పియున్నారు

ఊరయూర్ — ఉ పురము చూడుము

ఊర్ధ్వశిఖ్రి గోత్రము — సిలహవ్య లేక యా గణము చూడ

ఊర్ధ్వగుండదేశము — జ ల ఒ జలదేశము కాశ్మీరము కృష్ణగ గా ది లోవలో పైభాగమున ఉ ర ని పోల్ప బడి వీరు దండులకు నవిూ థ ఖ వీరికి ఒది చు రాజధాని యు రాచు దీని మత్స్య పురాణము గ్రంథి య కల

ఊర్ధ్వరి గోత్రము కుశి గణము చూడుడు

ఊరిమిడిచెట్టు — లా Cappar s relig osa న అశ్మ ఘ్ను ి క్తశాక వరుణ సర్వసాధారణముగ ముడిచెట్టు ఊరుముడి చెట్టు అని క వా మ ప కు ఇది వైద్యము యోగి చ ది దీని యాకుల ను లేక కషాయము వెగ గ్గి నేడి యును ఆకలిని గల్గి చి ైత్యము జేయును మూతా వయువరుంబు గల్గి రోగమును నివారించి ను మూత్రము ల వె ి చును నాభియు ిత్పన్నమగు విగ ధియను పేరగల వ ణమును మాన్పును ఆహికజ్వరము దోషజ్వరముల నివారించును ఉదావర్తశూల గుదరోగము గుల్మరోగ ములు పైత్యరోగములు జిహ్వాదోషము అజీర్తి మేదోరోగముల నడచును చెవిలోని కురుపులు దీనిఎసరుబోసిన మానును ఆకులను గుదస్థానమున లేక పొక్కులు కురుపులకు పైనికట్టిన మానును కూరగవండి తినిన నీగుణ ములు జేయునందురు అది దేహపుష్టినిచ్చును ఆకులు వేరు నూరి ఎట్టువేసిన నది అవాల ఎట్టు వలె వేడిచే నొ మాన్పును అట్టుఎక్కువ కాలము చిన పొకు ఎపొరు ంతటి వేడిం జేయును ఆకు కాముదము రాస వెచ్చచేసి కట్టి వాపు ు ా ు నివృత్తియగును ుటియు నారు ము గోనికిచ్చి ను కుమా నాత్వ ా ్వ ు తగ్గు ని కొ దలనెదరు ఎండిన యాకు పొగ కిప్పి ముక్కుగు డా వదలుచు డిన ముక్కుమొముక జని దు పు ు పుల్లు మాడుచు గీనిమ్రానచె ్క కషాయము కగము లను మత్తుబ ఎను గోనికిచ్చి నిద వెచ్చును జ్వరము వా చి మిచ్చు నియు చర్మ వ్యాధు యూత కృ ఛము వను ములు ఆ ్త కట్ట నియు ఎ బ ి ది

ఊరిమ్ తుమ్మిమ్ — బైబిలుయొక్క నేదోయొకపు ్తకము రాతిఎట్టె యుండొకరికి ద రక నియు నాపు ్తకము నవ ఊరిమ్ తుమ్మిము అను క్రిష్టిల్ రాళిపొర లేకు ు రెం ం న రక ని కొ దలిరి సురికొందరు దైవ కల్పన ను గ వి Oracles అనియు కొ దలనిరి ఆ కాలపు వాద్యూజాతివారి ప్రధమమతగురు వ త్త ఈర కుంవిగ ఎదార్థము లను తెలుపుదలుగుననుదే ధరించియు వా డని తెలి డిని వానిని చేత బట్టకొని సోదిచెప్పు వారు భవిష్యద్విషయము ను ఎవచి చుచు డు వారట

వారముపవర్త సైకోపేరియా దీని నిర చి యుని నమ్మదగి వి కావచుచు ్నది

ఊరిసిపాలచెట్టు లా Cissus acida దీని గూర్చి య తగా దెలియక వైద్యు ు దీనిను ను ఆయుర్వేదవైద్యమున నుపయోగించుచున్నారు ఊరిసపాలను ఎను శర్కరతో గల్పి నూరి లోనికిచ్చిన మూలశ కవ్యాధి నివృత్తి యగు నియు ఎలుచగ బిళ్ళలుగ దరిగి అడ్డగ్ర

యను సుఖరోగమున పైనవేసి కట్టిన నివారణ మగునని యుం చెప్పుదురు

ఉరుకు ఉరుకు మనేవారేగాని ఉరికేవారుండరు—పనిచేయుటకన్న కబుర్లు చెప్పుట తేలికయని భావము (ఆంధ్రలోకోక్తి)

ఉరుగ్వే దేశము (Urugway Republic) — దక్షిణ అమెరికా ఖండమున లాప్లాటా దేశభాగమగు ప్రజాపరిపాలన దేశము ఇది దక్షిణముగా నున్నది ౭౨౦౦౦ చతురపు మైళ్ళ వైశాల్యము గలది (లాప్లాటా దేశము చూడుడు దక్షిణ అమెరికా చూడుము) మోంటివిడో ప్రభుత్వ కార్యస్థానము ముఖ్య పురము ఇది లాప్లాటా నదీతీరమున వర్తకస్థలము

ఉఱుము మెఱుపులకు ముందు గాలి వేడియగుట — భూమిమీద ఎట్టి గాలి యున్నదనియు, ఎంత వెక్కుపొరలుగ నున్నదనియు నెల్లరెఱింగినదే భూమి సమీపము మీదు క్రింది వరుసలు వేడిగను, ఆకాశము వైపు పైకివెళ్ళినకొలది చల్లగ నీపొరలుండును వేడి గాలి తేలికయగుట నాకాశముపైకి దేగుచుండుటయు, ప్రక్కలనుండియు పైనుండియుం జల్లనిగాలివచ్చి యెగిరి తేలిపోయిన గాలియుండిన స్థానము లాక్రమించుటయు(వాయుచలనము) నెప్పుడు జరగుచునే యుండును చల్లని గాలి భూసమీపమునకు జరిగి సకాలమున వేడియై అదియును అట్లే పైకితేలిపోవుచుండ చల్లని గాలి తిరుగ చేరుచుండును ఇది వాయుచలన విధానము మేఘములు దట్టమై మెఱుపుల ఉఱుముల తరుణమున విద్యుత్ప్రభావము ఆకాశమునను బలి వ్యాపించి గాలిని విద్యుచ్ఛక్తిమయ మొనర్చును ఈమార్పునంతకు భూమినుండి పైకేగుచుండిన వేడిగాలి చోరలేక నిలచిపోవును భూమిపైకి మామూలుమేరకు చల్లనిగాలి ప్రవేశించుటకు వీలుకాకుండును దానివిమనము వేడిగానున్నదని పల్కుదుము ఉక్కగా నున్నదనియు, గాలి లేదనియు (Close) తలంతుము

ఉఱుము — వర్షాకాలమందెంచ నాకసమున మేఘములు దట్టమై క్రాడియుండుతరి విద్యుత్తు (Electricity) బలపడి మేఘముల గుండా పరుగిడనారంభించును ఒక మేఘము నుండి ఇంకొక మేఘమునకుం బర్వెడుతరి సమతలముగను డింకక్కగ నడవముగాని, ఒక మేఘమును డి జరిగి ఎల్లముగనున్న వేరొక మేఘముపైం బడుతరిగాని కేవలము క్రిందికిజారి (భూమియొక్క ఆకర్షణశక్తికిలోనై) భూమిపై బడుతరిగాని గాలిపైంబడుతరి నావిద్యుత్తును (శక్తిని) గాలి యుంచుకొనలేక నిల్వంజాలక పోవును అట్టి విద్యుద్వాయుప్రవాహము రేకెత్తించిన ప్రతిరోధము వేడినుద్భవింపం జేయును వేడివలన నచటిగాలి వికసించి విస్తరించుటతో నస్వాభావికమగు చలన నిరోధములుగల్గి పెదధ్వనియగును ఆ ధ్వని తరంగములు మహానాదముగుండా మనకు వినబడుటకు స్వల్పమైన కొంతకాలము పట్టును దానిని ఉఱుముననుచున్నాము విద్యుత్తు మనకగుపడుట కతిస్వల్పకాలమే చాలుగాన ముందుగ గుపడుచుండును ఆ యగుపడుదానిని మెఱపనుచున్నాము మెఱయుటయు ప్రకాశించుటయని యర్థము ముందు మెఱుపుకన్పించి పిదప ఉఱుమువినిపించుట సహజము ఉఱుముటయు మెఱయుటయు నొకేతరి గల్గినను మన కడకు చేరుటకు ఉఱుమున కించుక యాలస్యమగుటకు వేఱుకారణము లేదు కొందఱు వానవాటున తలంచునట్లుల మేఘము లొండొంటితో రాసికొనుటవలన నంతమాత్రమున కాదు జలమగు విద్యుత్తు భూమిపైంబడుతరి కొంతవఱకు నాశనమొనర్చుచు దానికతిసమీపమునందుండిన ప్రాణులు మృతినొందుటయు, వృక్ష

ములపైఁబడిన నవి చచ్చుటయు సంభవించును అత్తరి దానిని పిసుగంపురు కొందరజ్ఞతచే పిసుగును ఇంద్రుని రథపుశీలయో, మేఘో యని తలంచిరి గ్రోలిలోని రోమములు జ్యూపిటరను దేవత పిడుగు, ఉఱుము, మెఱపుల కధినాథుడని

ఉరుశ్రవుఁడు — నరిష్యంతుని వంశస్థుఁడు తండ్రి పేరు సత్యశ్రవుఁడు సత్యశ్రవర్షి ఋగ్వేదాధ్యాపకుఁడని తెలియుచున్నది మఱియు నరిష్యంతుని సంతతియందే వీతిహోత్రుఁడను వాని పుత్రునకును ఉరుశ్రవుఁడని పేరు కలదు

ఉరూధ గోత్రము — భరద్వాజఉప గణము చూడుఁడు

ఉర్మియానరస్సు — పారశీకదేశము చూడుఁడు

ఉర్ పట్టణమునందలి చంద్రుని దేవస్థానము — ఉర్ పట్టణము ఛాల్డియా దేశములో నుండిన పురము (ఛాల్డియనులు, ఛాల్డియాదేశము, ఛాల్డియారాజ్యము చూడుఁడు) ఇచట చంద్రున కర్పింపఁబడిన దేవాలయము కలదు దానినిప్పుడచటివారు జిగాత్ అను చున్నారు అది క్రీస్తు కునుపు మూడువేల సంవత్సరములనాటి పనిగ పరిశీలకులు గోల్చిరి ఇబ్రాహు నొకతరి దేవుని స్నేహితుఁడైన అబ్రహాముప్రవక్త దర్శించెనని యచటివారనెదరు ఈపరిసరములఁ ద్రవ్వంబడిన తావులందు బయల్పడిన గోరీలలో మానవశరీరచిహ్నములే గాక, నిత్యకృత్యముల కవసరమగునవియు, తెలియనివియు నగు ననేకవస్తువులుకూడ దొరకియున్నవి వీరిమతమేమో అప్పటివారికి పునర్జన్మములందు నమ్మక ముండెనో లేదో, చంద్రు నేల వీరు పూజించిరో పరిశీలన జరుగఁదగినది అబ్రహాము దేవుని చెలికాడని బైబిలునందు చెప్పంబడినది ఈతావు మెసపొటేమియాదేశమున ఇరాక్రాయిత్వే నంటి యున్నది

ఉలవలు (ఉలవ) చెట్టు — లా Dolichos unichos లేక, Dolichos biflorus, ఆంగ్ల Horse gram సం కులత్థిక తామ్రబీజ అరవమున కొళ్లు

సర్వసాధారణముగ నల్లఉలవలను ఉలవలని వాడుదురు ఇవిగాక ఎఱ్ఱఉలవలు, నల్లఉలవలు, అడవిఉలవలు అని మూఁడుభేదములునుకలవు ఉలవలు సామాన్యముగ నొకవిధమగు గుణమే కల్గియుండు నగాని, నల్లఉలవలు ఎక్కువబలముగ పనిచేయు నియు, అడవి ఉలవలకు వేఱుగుణములు కలవనియు గనిపెట్టఁబడినది ఉలవలను కషాయముగ నొనర్చియు, చూర్ణము (పిండి) గ జేసియు, ఉలవపప్పు, ఉలవకట్టు, ఉలవగంజి మొదలగు రూపములుగ నొనర్చియు వాడియు వైద్యులు వాడుచుందురు వెగట నూడి వేడి చేయును ఇది పైత్యముగూడ చేయును శరీరము స్థూలమగుట నివారించును వీర్య నష్టము కల్గించును రాతిని బద్దలు చేయు శక్తిగలదు

ఉలవలయందీక్రిందిగుణములు కలవని చెప్పఁబడినది అనగా నీరోగములను హరించునని భావము ఉదరరోగములు ఉపరిగొట్టునొప్పి, ఎక్కిళ్లు కఫరోగములు, కుసుము, గుదరోగములు, గుల్మరోగము, తూని, పతూని, అను రోగము మొదలగు సర్వవాతములు, నేత్ర రోగములు, పీనస, స్త్రీల బహిష్ఠరక్తస్రవదోషములు, మధుమేహము, మలబద్ధము, మూత్రకృచ్ఛము, మూత్రబద్ధము మొదలగు మూత్రరోగములు, మూలవ్యాధి, రాజయక్ష్మ, శ్వాసకాసలు, శూలలు నివారించును

అడవి ఉలవలకు లాటిన్ భాషయందు Dolichos uniflorus అనియు, ఆంగ్లమున Wild horse gram అనియు సర్వసాధారణముగ కలకోటిగింజ లని వాడుకపేరును కలదు

ఇవి మలమూత్రబద్ధము నివారించి ఎక్కుడు కఫ రోగములు, పైత్యదోషము, నేత్ర రోగములు నివారించుననియు మేధస్సుందలి ముఖ్యకల రోగము నివారించుననియు గిజలగంధము కంఠ కలక, ఎముకలు పొరలు నివారించుననియు ఇంకను కంఠపొరలుగూడ నయమగుననియు చెప్పబడినది ఇది చేయు దోషములకు విరుగుడులు కలిసీళ్లు, తేనె, మాన నెయ్యి అని చెప్పబడినది

ఉలవలవ్యవసాయము — వర్షములు లేకున్నను మెండుగా పెరిగి పండు పంట ఇది పశు, పక్ష్యాదుల యాహారముగ నుపయోగించు పప్పుజాతి పంట ఇది కల్లు నేలలందు, గరప భూములందు కూడ ఫలించు తేలిక పంట దీనిని పూతయిదనున భూమిలోనికి దున్నినచిన భూమి సారవంతమగునని అనుభవజ్ఞులగు రైతులనుచుందురు ఎకరమునకు ఇరువది ఏను విత్తులంజల్లుదురు ఇది మూడు లేక నాల్గు నెలలకు పండి కోతకువచ్చును ఎకరమునకు మూడటన్ను పంటపండునని చెప్పబడినది ఉలవలు భూమిని ఎక్కువగ ముదలనాపి మాగన్నుతు చేయనక్కర లేదందురు ఉలవచెట్టు సాగముగ పశువుల యాహారమగుచు ఉలవల నుడకబెట్టక నానించి పశువుల కాహారమిచ్చుట మంచికాదని పరిశీలకులనుచుందురు

ఉల్కలు — ఏరోలైట్సు చూడుము

ఉల్కాపాతము— (Shooting Star) సూర్యుడు మొదలగు నాకాశజ్యోతుల నాశ్రయించుకొని భూమివలె వానిచుట్టు తిరుగునట్టి యాసంఖ్యాకములగు భూములవంటివి, చిన్న చిన్నవి అనేకవేల కోట్లాకపముగ దిరుగుచుండు ననియు, అందు కొన్ని కొన్నిటన్నుల బరువుండ నోపుననియు, తక్కినవి పెక్కులు కొన్ని గ్రాముల బరువుగానియు ఖగోళ శాస్త్ర వేత్తలు కనిపెట్టిరి బరువుతక్కువయగుట యాకర్షణ విధియందు స్థిరతము జాలక ఒకొకటి రాపిడిచుకొని దిరుగుచుండిన చలించు మందు కతం నేదేని యితర గ్రహముల ఆకర్షణ లోనికి జేరనేని దారితప్పి దానిపై కేగుచు పటిముగోల్పోయి బరుగున బరుట వేగమున మహావాయు మండలియందలి ప్రాణ వాయువు (ఆక్సిజెన్) ఉదజని (హైడ్రోజన్) మొదలగు గాలులున జ్వలింప మండుచు బూడిద యగుచు నాయాకర్షించు గ్రహముపై బడును అట్లే భూమిపైగూడ పడుట మనమప్పుడప్పుడు జూతుము దానికి ఉల్కాపాతమని (Shooting Star) పేరు నక్షత్రము రాలినదని యందురు కాలి బూడిదకాకుండ మిగిలిపోయి భూమిపై బడినముక్కకు మీటియొరైట్ (Meteorite) అని పేరిడి యున్నారు ఉల్కలను ఏరోలైట్సు (Aerolites) అనియు నందురు జర్మను భాష నుండి యీపదము గ్రహింపబడినది Aer అన గాలికిని Lithos రాతికిని అర్థము ఇవి తరచుగ భూమిని సమీపించు కతన భూమిచుట్టియున్న వాయు మండలియందు జేరికొనుచు, కాలి భగ్నమగుచునే యుండునని ఆంగ్లపండితులు కనిపెట్టిరి

ఉల్కాయని గోత్రము — నిధ్రువగణము చూడుము

ఉల్ముకుడు — తండ్రి చక్షుర్మనువు తల్లి నడ్వలాదేవి ఈతడు కనిష్ఠపుత్రుడు భార్య పేరు పుష్కరిణి అంగుడు, సుమనసుడు, ఖ్యాతి, క్రతువు అంగిరసుడు, గయుడు నను నార్గురు పుత్రులు కలరు

ఉలూకుడు — శకుని చూడుము

ఉలూఖరేఖ — పురుషసాముద్రికము చూడుము, స్త్రీసాముద్రికము చూడుము

ఉలూతబభ్రు గోత్రము — కుశిక గణము చూడుడు.

ఉలూపి లేక ఉలూచి — త్రిశ్రవాసుకి నాగకన్యక అర్జునునివలన ఇలావంతుని గనెను

ఉల్లి — ఉల్లి నీరుల్లి యనియు, తెల్లఉల్లి యనియు, అడవిఉల్లియనియుం త్రివిధములు

౧ నీరుల్లి (నీటిఉల్లి) దీనిని సర్వసాధారణముగ ఎఱ్ఱఉల్లి యనియునందరు లా Allium cepa ఆ గ్ల Onion సం పలాండు, ముఖదూషణ, సుకంద యని పేర్లుకలవు ఇది సర్వసాధారణముగ నెత్తురురంగు (Scarlet) గ నుండుగాన నెత్తురుల్లి యనబడునుగాని దీనియందు కేవలము తెల్లరంగుగల ఉల్లిపాయలు ఒకజాతియు, పసుపుపచ్చరంగుగల ఉల్లిపాయలజాతి యొకటియు కూడ గలవు ఇంకను, ఆంధ్రదేశమునం దెఱుగనగు చిన్నజాతి ఎఱ్ఱఉల్లియు, విదేశములనుండి తెప్పించి సారవంతమగు భూములలో మంచిపరిస్థితులందు పెంచబడిన పెద్దజాతి ఎఱ్ఱ (లేక నీరుల్లియు) వుల్లియు స్పష్టముగ రెండు భేదజాతులుగ గాన్పించును ఇట్టి పెద్దజాతివగు నీరుల్లిపాయల యందు గనను ఎఱ్ఱని రంగుగలవియు, తెల్లనిరంగు గలవియు, పచ్చనిరంగు గలవియు మూడుగ భేద జాతులును కలవు నీరుల్లి చిన్నమొక్కగ తన యాకులనడుమనుండి యొక గొట్టమువంటి కాడ పొడుగుగనిలచి దానితలను గుత్తివలెబూచి కాచినచిన్నగింజలను నాటుటవలనను, మఱియొకటి సన్నపు చిన్నచిన్న ఉల్లిపాయలం బాతి మొలపించుటవలనను పైరుచేయబడునది దీనిని భోజనపదార్థముగ పెక్కండ్రు వాడుచున్నారు దీనియందౌషధోపయోగము గూడ కలదు మఱియు నీరుల్లి కొన్ని దుర్గుణములు గూడ గల్గించునని చెప్పబడినది.

నీరుల్లిపాయలరసము పైత్యశాంతియు, మేహశాంతియు గల్గించునియు, మూత్రములోని సుద్దను హరించుననియు రక్తనాళములం బరిశీలించుననియు ఇంద్రియములకు చురుకుదనముం బుట్టించుననియు ఒకటికిపూసినచో ఓకవాదద్రోగము (Scurvy) నివారణముగ నియు పురుగులు కుట్టినచోట రుద్దుమట శమించు ననియు, ముకుపోటి డిన మూర్ఛను డి తెలివి వచ్చుననియు, వడకొట్టి వానికి శరీరముగరాచిన శాంతికల్గునియు ఇదిచికి కాపడమిడిం కేడీకటి, కండ్లకలక, ముక్కులోనిడిన నాసరోగములు తగ్గుననియుం జెప్పబడి ది మఱియు నజీర్తి, కఫుబ్బు, కర్ణరోగము గర్భవాతములు గ్రహణులు జ్వరములు మూలశంఖరోగము రక్తమూత్ర, రక్తాతిసారములు, శ్లేష్మరోగముల నడచునునియుం జెప్పబడనది

నీరుల్లిపాయ విరేచనము వెడలించి, దహపుట్టియు, వీర్యపుష్టియు గల్గించెడిని కుట్టించోట రుదించో పాము, తేలు, జెఱ్ఱ లాటుల విషములే గాక పెఱ్ఱికుక్క విషముగూడ శమించుననుసిరు. ఉలివి త్తగములు నూరినముద్ద కండ్లకిడిన కనురెప్పలందలి పాండిము నివర్తించును ఉల్లిపాయల రసము దంతరోగములనాపును తిమ్మెరపైరుద్దిన శమింపజేయును మఱియు నీరుల్లి యందు బుద్ధిమాంద్యము, అధికముగదినిన అజీర్తి, పరాకు, పార్శ్వపునొప్పి, శరీరమున క్రిములుకల్గించు దర్గుణములు కలవని చెప్పబడినది నీరుల్లియందలి దోషములకు ఉప్పు (నీళ్ల) తో గడుగుటయు, పులుసులో నుడుకుట, నేతిలో వేయించుట పరిహారములని చెప్పబడినది

౨ వెల్లుల్లి లా. Allium sativum ఆ గ్ల. Garlic సం మహౌషధ, రసోనా, లశున, వెల్లుల్లిని తెల్లఉల్లి యని యందరు మిగుల వేడిచేయును విరేచనము గావించును. శరీర

ప్రకృతిని మార్చును సర్వవాతములను హరించును. అన్ని వాతనొప్పుల నివారించును దేహమును పచ్చగా గారజేయు జ్వరమును హరించును వీర్యము తగ్గించును స్త్రీలకు ఋతురక్తమును సుభ్రపఱచును కాలు సేతులు వణకు రోగము నివారించును మూత్రపుసంచిలో జనించు శిలలను హరించును సర్పవృశ్చిక విషయములనే గాక పిచ్చికుక్కల విషము విరుచునని చెప్పబడిన మఱియు వెల్లుల్లి తరుచు తినుమాను వారికి ఆలవాంకలు నెరయక నల్లబడునని యాదుకు వెల్లుల్లి నూరి కట్టుటవలన గోరుచుట్టు, కణుపుశ్వాస, మశమశూలంబు, గడ్డలు, కంతులు కూడ నివారింపబడునని చెప్పబడినది ఇంకను సర్పవిషము పాకిచుట్టు కూడదిది మఱి వఱటిదనియు, పాము కరచిన కోట్ల కోసి రుద్ది చిన విషము బీట్టనియు చెప్పబడుచున్న గుదస్థానమునందలి దద్దు దీనిరసముచే నివారణ మగునట బహుమూత్రరోగము కూడ శాంతించునట. ఇంకను ఒంటి కేక వెల్లుల్లిపాయ లూగొన్ని యుండెడిని అవి పాముల జాపగలవని చెప్పబడినది పాము లా వాసనకడకు జేరక మఱలి పక్షవాతము పార్శ్వపు తలనొప్పులు నివారణ మగును అధికముగా దినిన నపుంసకత్వమును గల్గించి, తలకొప్పిగూడ బుట్టించును కాళ్లు చేతులంగ మంటలు గల్గించును రక్తప్రవాహమునకు త్వరితగతిం గలుగజేయును

వెల్లుల్లి కల్గించు దుర్గుణములకు నేయి, పాలు, పులుసు, బాదముపిక్కలలోని నూనె, దానిమ్మకాయల రసము, ఉప్పుతో నీరున ఉడికించుట పరిహారములని చెప్పబడినదట వెల్లుల్లియాకుల కూర పైత్యము, కాక జేసి కీళ్లల నడచునని యు, విరేచనబద్ధము గల్గించుననియు చెప్పదురు

3 అసవిఉల్లి గడ్డలు గరుగజేయును. నూరి తలకు రాసిన పేలు జంపును. తలకు మర్దన చేసిన మూర్ఛ, బెంగ నివారించి ధైర్యమును గల్గించును మూత్రమును వెడలించును అధికముగ వాడిన వాంతులు, వికారముల బుట్టించును మఱియు నిది గుల్మముల మూత్రబద్ధమును నివారించునది గుల్మముల జ్వరమును నివారించు నట

ఉల్లి ఉంటే మల్లి వంటలక్క — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఉల్లేజి — వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. Ullage- దీనికి waste అనియు, కారిపోవుటయనియు అర్థములుకలవు

ఉవ్వచెట్టు — లా Dillenia speciosa దీని కాయ పగురుగల్గి పుల్లగ నుండును పైత్యశ్లేష్మములను హరించి నోటికి శుభ్రపఱచును ఇంకను రుచ్యత్వముగ నుండి విరేచనబద్ధము చలువయుం జేయును ఇంకను వీర్యవృద్ధి గల్గించుననియుం జెప్పబడి ది

ఉశంకు — అత్రి, చంద్ర, యాదవక్షత్రియుండు తండ్రి అహి కుమారుండు చిత్రరథుండు. ఉశంకునకు భేరుశంకుండనియుం బేరు కలదు

ఉశనస్సు — అత్రి, చంద్ర, యాదవ, హైహయ (తాళజంఘ) వంశక్షత్రియుండు వృష్ణి కుమారుండు సుతునిపేరు కౌండివమహిమ్మంతుండు (చేదిదేశాధీశుండు)

ఉశనుడు — ఈతనికే శుక్రుండను (మారు) పేరవాడు "ఉశన" నామముతోం గొన్ని నామములును, శుక్రనామముతోం గొన్ని యథర్వసూక్తములుం గలవు శుక్రునకు "ఉశన" నామము నిఘంటువులందుం గలదు. శుక్రనామముతోం నొక నీతిశాస్త్రమును (శుక్రనీతి), ఉశననామముతో నొక స్మృతియు (ఔశనస్మృతియు) ప్రసిద్ధములై యున్నవి. శుక్రునకు భార్గవ నామము ప్రసిద్ధమై యుండుటయు, భార్గవపురాణ

మను నొక పురాణముకూడ నుండుటయు దలంచిచూడ, శుక్రుండే భార్గవపురాణకర్త యని కూడ దలంప వీలగుచున్నది

ఉశీనార — (పర్వతపఙ్క్తి) గంగానది ఏపర్వతములగుండా చొచ్చుకొని యివ్వలి సమతలప్రదేశమున కేతెంచునో ఆ సపాదలక్ష (శివాలిక్) పర్వతములభాగమునకు పేరు హరిద్వారముకడ నున్నవి దీని ప్రశంస కథాసరిత్సాగరమున గలదు

ఉశీనరదేశము — ఉశీనరమహారాజు పాలనమునుండి పేరందిన దేశము ఇకను మహామనుడు, శిబిచక్రవర్తి ఈదేశము నేలిరని చెప్పఁబడినది

ఉశీనర మహారాజు — అనువంశ క్షత్రియుఁడు తండ్రి మహామనుఁ కుమారుఁడు శిబిమహారాజు ఈతనిను డయే యీతఁడేలిన దేశమునకు ఉశీనరదేశమని పేరయ్యెను తితిక్షువు సోదరుఁడు (యయాతిమహారాజు చూడుఁడు, ఉశీనరదేశము చూడుఁడు)

పురూరవచక్రవర్తి కుమారుఁడు ఆయువు అతని సుతుఁడు నహుషుఁడు అతని సుతుఁడు యయాతి అతని సుతుఁడు అనువు అనువునకు సభానలుఁడు, సభానలునకు గాలానలుఁడు, అతనికి సృంజయుఁడు, సృంజయునకు రాజయుఁడు, అతనికి జనమేజయుఁడు, జనమేజయునకు మహాశాలుఁడు, అతనికి మహామనుఁడు, అతనికి ఉశీనరుఁడును జన్మించిరి ఇది వీరివంశక్రమము ఇతని కుమారుఁడు శిబిచక్రవర్తి గొప్పయాగము లొనర్చిన వాఁడు ఇతనికి బ్రహ్మాది కుమారునకు శిబియని పేరు శిబిచక్రవర్తికుమార్లు ౧ వృషదర్భుఁడు, ౨ సువీరుఁడు, (ఈతని దేశము నకు సౌవీరదేశమని పేరు కల్గెను,) ౩ కేకయుఁడు (ఈతనిదేశమునకు కేకయదేశమని పేరు కల్గెను), ౪ మద్రుఁడు (ఈతనిదేశమున కీతని నుండియే మద్రదేశమని పేరుకల్గెను) ఈతని సుతులు శిబిచక్రవర్తి, నృగుఁడు నవుఁడు, క్రిమిసువ్రతుఁడను వారలు

ఉశీరకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి (వైశ్యగోత్రములు చూడుఁడు) ఉశీరకుల (ఉశిరికుల) గోత్రము, ఋషిగోత్రము (౩౮), సంస్కృతగోత్రము, దేవవల్కృస, దేవమృగము, హరివక్త్రఋషి, ఆపస్తంబ సూత్రము యజుశ్శాఖ, ప్రమాణ గ్రంథము ఆద్యంతరఖండ సమానగోత్రము హరివక్త్రస ఓమేశుండు దేవత భార్య ధమ రామ సారాచ ము తపస్థానము భ్రమరసరస్సు తీర్థము జపములక్ష దీపములు ౩౧ క్షేత్ర సాఖ్య ౧౧ స్వర్ణము దానము ఉసిరిక వృక్షపూజనము

ఉశేనస్సు — ఒక వేదఋషి

ఉష్ట్ర కంటకభక్షణ న్యాయము — లొట్టిపిట్టను పూలతోటలోనికిఁ దోలినను, పండ్లతోటలోనికి దోలినను అది తిను ముండ్లనే వెదకుకొనుచుగాని తా కుపచరింపని యుక్తము లగు మంచిపదార్థములను, గొప్పవస్తువులను కాంక్షింపక అధములు గొప్పవానిని గాంక్షింపరనుటకీన్యాయమును వాడుచుందురు

ఉష్ట్ర లగుడ న్యాయము — లొట్టిపిట్టను లొంగదీయ కఱ్ఱ నుపయోగింపుమని భావము

ఉషాదేవి — బాణాసురుని కుమార్తె. ఈతఁడు హిమాలయములపై నిప్పటి గఢ్వాలు సంస్థానరాజ్యమున బదరీకేదారమార్గమునం గల ఉఖి (ఉషా) మఠమునకుం గలిపయమైలదూరమున నుండెడు శోణితపురము రాజధానిగ రాజ్యమేలిన వాఁడు ఉఖీమఠము గట్టించిన దీయుషాదేవియే

యాడదు ఈమె అనిరుద్ధుని భార్యయయ్యెను. అనిరుద్ధుఁడు శ్రీకృష్ణునిపౌత్రుఁడు (బాణాసురుఁడు చూడుడు)

ఉత్థ్రాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన ఆసనములలో నొకటి. బోరగిల పరుండి కాళ్లనుమడిచి పాదములను పిరుదుల తాకించి చేతులతో నాపాదముల బట్టుకొని ముఖము కొంచెము పైకెత్తియుంచుట ఉత్థ్రాసన మనఁబడును. ఇందువలన గనుశక్తి వృద్ధియగు టయు, ఆకలిదప్పులను సహించుశక్తి గల్గుటయు సంభవించునని చెప్పఁబడినది.

ఉత్థ్రాక్ష గోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుఁడు.

ఉష్ణోదకము — సర్వసాధారణముగ వేడినీళ్లు ఉష్ణోదకమందురు. ఆయుర్వేదవైద్య శాస్త్రమున నాల్గవ వంతులలో మూడువంతు నీరు కాచినదై పొంగిపోయి నాల్గవవంతు నీరు నిలచునట్లుగాచిన వేడినీళ్ళని చెప్పఁబడినది.

ఉష్ణోదకముయొక్క రుచి — దాహోదకమున గాలి కరఁగిపోయియుండు నందునే, అది Sparkle of nice drinking గా నుండుటయు, రుచిగానుండుటయు గల్గియున్నది. ఇట్టిజలము లధికముగు లోతులేని నదీప్రవాహము నందుండునని కనుగొనఁబడినది. ఇట్టి దాహోదకము నేకారణముచేతనైన కాచినయెడల దాని నుండి వెడలు ఆవిరితో దాని రుచిఁ గరఁగియున్న గాలియంతయు వెడలిపోవును. కాన నాయుదకము రుచికరమైయుండదు. అట్టితరి దానియందలి బేక్టీరియా సూక్ష్మక్రిములు చచ్చియుండును. దానిని చక్కగా వడకట్టి తిరుగ రెండుపాత్రములలో నొకటినుండి వేఱొకదానికి ఎత్తుగా తిరగబోయుటచే గాలికలిసి యాగాలిగుండా అది పడుచు కొంతగాలిని తిరుగ లోనికిఁ జేర్చుకొని Sparkle of nice drinking గా నై తిరుగ రుచికరమయ్యెడిని. తేయాకు కషాయముగాని కాఫీకషాయముగాని ఇట్లు తిరుగబోయుటవలన నధికరుచికర మగుట కిదియె కారణమని కనిపెట్టఁబడినది.

ఉసిరిక చెట్టు — లాటిన్ పదము Phyllanthus emblica ఆంగ్ల పదము Myrabolan tree సంస్కృతమున, అమృతఫల ఆమలకీ ధాత్రీ యని పేర్లు. ఉసిరిక, తులసి బిల్వము వావిలి, ఉత్తరేణి కపిత్థము, శమీ, ఆమలకము దూర్వము నను సప్తబిల్వము లలో నొకటియై పత్రిపూజ కర్హమైనది. ఇది సర్వసాధారణముగ ఉసిరిక యని వాడఁబడు పెద్ద ఉసిరిక, లేక ఆమలకమైయున్నది. కానిఉసిరికలందు పెదఉసిరిక యనియు, రసఉసిరికయనియు నేల ఉసిరిక యనియు, మూడుభేదములుగఁ జెప్పుదురు. అందు నేలఉసిరిక యనబడునది కేవలము వైద్యోపయోగకరమగు చిన్న జాతియొక్కటియే గాని కాయ లుపయోగించునది కానేరదు.

౧ పెద్దఉసిరిక లేక ఆమలకము దీని కాయ నెక్కువగ భోజనార్థ ముపయోగించు చున్నారు. వైద్యోపయోగమును విగులగలదు. పెద్దఉసిరికకాయ లేక కాయయందలి రసము లేక కషాయము త్రిదోషముల నడఁచును. పైత్య భ్రమ నివారించి నేత్రములకుఁ జలువచేయును. శరీరమునకుఁ బలుత్వము నిచ్చును. చర్మరోగము లడంచును. విరేచనముజేసి, వీర్యమునకుఁ బుష్టిఁ గొసగును. మేహశాంతి యొనర్చును. కఫము, మూలవ్యాధి, పురాణరక్తగ్రహణి నివారించును. ఉసిరికకాయలు ఎండబెట్టిన వారుగు ఇది మక విరేచనబద్ధ మొనర్చి పురాణరక్తగ్రహణిని నివారించును.

ఉసిరిక చిక్కరసము, లేక ఆకురసము, లేక కషాయము, చలువజేసి త్రిదోషముల హరించును. జ్వరము, అతిసారము, నీళ్లవిరేచనములు,

విదాహదోషము, సెగరోగదోషముల నడంచి కుళ్లిన వ్రణములను మాన్పును ఉసిరికను పచ్చడి చేయుదురు వడియములుగఁ జేసి వండించి వాడుదురు ఇవి పాతవియగుకొలది పథ్యము.

౨. రసఉసిరిక చలువ చేయును. ప్రమేహము మొదలు సర్వమేహముల నడంచి వీర్యవృద్ధి నొసంగును ఇంచుక శ్లేష్మవృద్ధియును జేయు చుండును.

3 నేలఉసిరిక ఇది చిన్నమొక్క వైద్యో పయోగముగ కనుపించునదియే గాని, ఊరగాయలకు పనికిరాక భోజనోపయోగమునకు లేకపోయినను లేదు లా Phyllanthus niruri సం భూమ్యామలకీ తమాలికా వితున్నికా అని పేర్లు కలవు నాతపైత్యము ఉద్రేకమును చి మేహశాంతి కల్గించును మంచుమూత్రముల వెడలించును కామెరలు, ఉబ్బులు, గ్రహణి పాండువు, సెగదోషముల నివారించును వ్రణములు మాన్పును స్త్రీల గర్భస్రావమును కట్టును గజ్జి, పల్లికలు, పొక్కులు నోటిపూత, తాపము నివారించును వీర్యవృద్ధిం గల్గించును ఉసిరికకు విరుగుడులు ఆవాలు, గాదము, పోగడపండ్లు, తేనె యని చెప్పఁబడినది

ఉసురు (ప్రాణము) నిలిస్తే ఉప్పు అమ్ముకొన్నియైనను జీవింపవచ్చును

ఆంధ్రలోకోక్తి బ్రతికియుంటే బలునాకేయకొని తినవచ్చునను సామెతయు నిట్టిదియే

ఉస్తిచెట్టు — లా Solanum trilobatum దీనిని ఉచ్చింత చెట్టనియు నందురు ఇది కాశీఉస్తియనియు, ముళ్లఉస్తి యనియు, ద్వివిధము ఇందు కాశీఉస్తి చెట్టునకు ముల్లు లేదు. రెంటికి నీగుణగణములు సమానమైనను కాశీఉస్తి శ్రేష్ఠమనబడుచున్నది ఉస్తికాయలను నేతిలోవేయించి చేసిన ఉస్తివరుగు కూరగ నుపయోగించఁబడుచున్నది ఉస్తివేరు ఆకులు పూవులు, కాయలు చేదుగను కి త్రిదోషహరములనియు, దీనిరసాయము నిమ్మరసముతో కల్గి వేడిచేసి జఠర దీప్తినిచ్చి బలము కల్గించునదియు మూలవ్యాధి, శ్వాసకాసలు చర్మరోగములు, ఎక్కిళ్లు, దురదలు క్రిములు నశించి విరేచనము జేయు నట్టు అధికమైన విదాహము, గుండెభారము గల్గును దీనికి తేనెల్పిన జలము విరుగుడని చెప్పఁబడినది

ఉస్తి నారికురుండి ఔషధుల వైరాగ్యము కి ఇది వనగ చెట్టు పోగాకు కి అధిక ముగ యుల్లు గ్గి పసుపుపచ్చగ ఉస్తికాయలం గారి రూయుం గాదెరిని ఇవి విరేచనకారి శ్లేష్మము హరించును పసిబాలుర దగ్గులకు అగ్నిమాంద్యములకును నేతియందు మరగించి పట్టుకరట

ఉస్మాన్ లేక ఉత్మాన్ (Ottoman) రాజవంశము

— ఈ ఉస్మాన్ మహనీయుండు క్రీ. శ. ౧౨౫౮ ౧౩౨౬ రాజ్యమువాఁడు ఈ రాజవంశమునకు మూలపురుషుఁడు జన్మస్థానము బిథైనియా యనియు, తన స్వజనసంఘమునకు ౧౨౮౮ లో నాయకత్వమును వచ్చెననియు, క్రమముగ చుట్టుపట్లనున్న తురుష్క (Turkish) సంఘములను, రాష్ట్రములను జయించి వశపర్చుకొని ౧౨౯౯ లో సుల్తాను బిరుదము వహించి ఉస్మానారీ లేక ఉస్మాన్ రాజవంశమును స్థాపించినవాఁడు రాజురానిదియే ఉత్మానుగమారి యిరోపాదేశములవారిచే Ottoman అని పిలువఁబడుచున్నది ఆంగ్లమున నీవంశము వారిచే పాలింపఁబడిన టర్కీప్రభుత్వ సామ్రాజ్యము Ottoman Empire అనియనిరి ఈ సామ్రాజ్యమెుకప్పుడు విస్తీర్ణమునందును, వైభవమునందును నుచ్చదశయందుండి, యూరపుఖండము

వలయూత వ్యాపించినది కాని పాలకుల యశక్తతచే బందోబస్తుదవ కతాగ్రాంతమునకు జీర్ణదశ వందెను

ఉహానగోత్రము — కండిల గణము చూడుడు

ఉక్షాయనగోత్రము—వాధ్ర్యస్య లేక మిత్రయుపగణము చూడుడు

ఊరొడికూర చెట్టు — దీని ఆకురసము గ్రహణి, గుల్మము, విద్రధి, కఫముల నడచు ననియు, అగ్నిదీప్తి నిచ్చుననియు చెప్పబడినది వేడిచేయును

ఊడగచెట్టు — లా Alangium decapetalum ఆంగ్ల Sage leaved Alangium Hexapetalum సం అంకోల, దీర్ఘమూలక, నికోచక ఊడుగ ఎఱ్ఱని, తెల్లని వల్లని రంగుల పూవులుపూయును అందెఱ్ఱని పూవులుంబూయునది బలముగ పనిచేయునందురు ఊడుగవేరుచెక్క సర్వవిషముల నడచు నని చెప్పబడినది వేడిచేసి రక్తాతిసారము, కుష్ఠు, వ్రణములు, సవాయి మొదలగు చర్మరోగములు, జ్వరములు ఉబ్బురోగము, వెఱ్ఱికుక్క వెఱ్ఱి పక్క కాటు విషములు, మేహవాతపునొప్పులు, మూలవ్యాధుల నడచునని చెప్పబడినది అధిక మైన వమనముగల్గుచు దీనిని వమనముచేయింప వలసినతరి చాలతొందరగల్పి లోనికిత్తురు ఊడుగకు కరక్కాయచూర్ణము, సజ్జాహారము, తేన విరుగుడులని చెప్పబడినది

ఊడుగవిత్తువంటివాఁడు — అనఁగా తుదకు తన స్వస్థలమునకు లేక తన స్వంత మనుష్యులం చేరుకొనువానింగూర్చిన వాడుకలోకోక్తి (ఆంధ్రలోకోక్తి)

ఊదకూటి బలము, ఉద్యోగ బలము అట్టేకాలము నిలుచునవి కావు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊపిరి (Breathing) ఉచ్ఛ్వాసరూపకమై లోనికుంబీల్చు గాలియు, నిశ్వాసరూపకమై పైకి వదలుగాలియు (కలిసి) ఊపిరియనంబడుట నెల్లరెఱిగినదే ఇది నాసికారంధ్రములనుండిగాని, నోటినుండిగాని సరాసరి ఊపిరితిత్తుల (Lungs) కడకుం జేరుచున్నదని యనుకొనరాదు నిజమున నీయూపిరిగాలి నాళముల యడుగుభాగమునకుం గూడ జీవజాలసంతతి బలహీనముగ విశ్రాంతికాలముంగ దూపిరియాడుచుండెడిని శ్రమపడి పనిపాటుచేయనప్పుడును, భోజనానంతరమున కొంచెముకాలమును అందుముఖ్యముగ శర్కర, నెయ్యి మొదలగు బలవత్పదార్థములం గల్గిన భోజనముకుంబిదపను (ఎలనన, నీటి పదార్థము త్వరితముగ దహనమై Carbon Dioxide గా మారును) మనుష్యులు బలముగను లోతుకుంజను నటుల నూపిరిదీయుట గల్గుచుండును వేడికల్గియుండు తావులను, చలిప్రదేశములను, బలముగ నుచ్ఛ్వాసము, నిశ్వాసముగల్గుట సంభవించుచుండును వృద్ధులు, బలహీనులు, బలహీనముగ నూపిరిదీయుచుందురు అదేపనిగశ్రమపడుచుండు పక్షిజాతులు, పాటంబాడుచుండువారు, ప్రసంగించుచుండువారును బలముగ నూపిరిం దీయు

చుండును ఊపిరిఁ దీయుతరి నుచ్ఛ్వాసమున లోనికింబీల్చినగాలియందలి ప్రాణవాయువు (ఆక్సిజను గాలి), లోనదహింపఁబడుచు పరిశుభ్రస్థితిం గల్గించుచు ఏర్పడిన బొగ్గుపులుసు (కార్బాండియాక్సైడు) గాలి పైకినిశ్వాసరూపమున వెడలు చుండును లోన నగు సర్దుబాటువ్యాపకమున నాంగ్లమున Diffusion అనియెదరు

ఊపిరిగొట్టు నొప్పి (హిద్మ) — ఆంగ్ల Stitching pain లేక Catching pain ఊపిరిఁ దీయుచు శ్వాసము విడుచుతరి గుండెలలో నెముకలనడుమను, ప్రక్కయెముకల నడుమను కల్గెడి నొప్పి ఒకప్పుడు పొట్లుపొడిచి నట్లు బాధించునది

ఊపిరి బిగబడితే ఉదరము నిండునా ? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరంతా బంధువర్గమేకాని ఉట్టి కట్టుకొన తావిచ్చినవారు కారు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరందరిదీఒకదారి ఓర్వలేనివాని దొకదారి — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊర బిచ్చుకపై చంద్రాయుధ ప్రయోగమా? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊర్కస గోత్రము—కపి ఉపగణము చూడుఁడు

ఊర్ధ్వధనుషాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. అరచేతులను, పాదముల అరికాళ్లను భూమి నానించి వెల్లకిల ముగ్గవైచినటుల శరీరమును వెనుకకు వంచి, నడుము పైకెత్తియుంచుట దీనివలన అపానవాయువు సరించుటయు నిద్రాలస్యము లడిలిపోవుననియు చెప్పఁబడినది.

ఊర్ధ్వపద్మాసనము — యోగశాస్త్రమున చెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. అర్ధపద్మాసన నాసీనుఁడై (అర్ధ పద్మాసనము చూడుఁడు), శిరస్సు భూమికానించి రెండు అరచేతులు నేలమోపి శరీరమున తయు పైకి లేవదీసియుండుట ఊర్ధ్వపద్మాసన మనంబడును. దీని నాచరించునపుడు వణకరాదు దీని యభ్యాసమున ప్రాణవాయువు అధోగతియు అపానవాయువు ఊర్ధ్వగతియుం గలదిగ నగునని చెప్పఁబడినది

ఊర్ధ్వముఖ నక్షత్రములు — జ్యోతిషశాస్త్రమున ౧ రోహిణి, ౨ ఆర్ద్ర, ౩ పుష్యమి, ౪ ఉత్తర, ౫ ఉత్తరాషాఢ, ౬ శ్రవణం, ౭ ధనిష్ఠ, ౮ శతభిషం, ౯ ఉత్తరాభాద్రలకు ఊర్ధ్వముఖ నక్షత్రములనిపేరు ధ్వజస్తంభ ద్వారబంధ, గజశాల అశ్వశాల, పందిరి, వాము, పట్టాభిషేక ప్రారంభములకు అర్హములని చెప్పఁబడినవి (అధోముఖ నక్షత్రములు, తిర్యఙ్ముఖ నక్షత్రములు చూడుఁడు)

ఊర్ధ్వరేఖలు— పురుషసాముద్రికము, చూడుఁడు స్త్రీసాముద్రికము చూడుఁడు

ఊర్ధ్వశైవము — ఇది చతుర్దశ శైవభేద మతములలో నొకటి (చూడుఁడు) ఈ మతమున త్రిపదార్థములు, మంత్రయము, శివసమవాగి మతమునందువలెనే యుండును పతియగు శివుఁడు తత్త్వాతీతుఁడనియు, పశువు (ప్రాణి) శివునిఁ జేరుటకు భూతి, రుద్రాక్ష, జటా, యజ్ఞోపవీతధారియై శివార్చనయు, పంచాక్షరీ స్మరణము నొనర్చుచుండవలెననియు, సన్యాసము గైకొనినను, సంసారమునందున్నను, ఒకటే యనియును, శివుని జేరుటయే ముక్తియనియు నందురు

ఊర్ధ్వసంయుక్త పాదాసనము— యోగశాస్త్రమున చెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి తలక్రిందుగాను, కాళ్లు పైకెత్తునట్టుల

వృక్షాసనము వైచి (వృక్షాసనము చూడుఁడు) కాళ్లను గుదద్వారముకడకు మడిచి యట రెండరికాళ్లను జోడించుట. ఇయ్యాసనమువలన కుక్షి సంప్రక్షోభము గల్గునని చెప్పఁబడినది.

ఊర్వశి — నరనారాయణులను మునులు బదరికాశ్రమమున తపమొనర్చుతరి గంధర్వాదిదేవతావనిత లటకు విహరించుచు నేతెంచి వారి గాంచి గేలిసేయఁగడఁగి వారి తపోభంగమొనర్ప హావభావ విలాసాది చేష్టలచే తమ ప్రౌఢిమ ప్రదర్శింప, వారిర్వురు చలింపక నారాయణముని తనయూరువుపై గోటికొనగా గీఁకి యూర్వశి జనించెననియు యామె సౌందర్యమున కచ్చెరువంది యావనితలెట తమ యాటలు సాగవని విన్నఁబోయియుం గదుఁగదిలేక నాయూర్వశి వనితాదములకగ్రగణ్యగ కొనర్చుకొని జనిరనియు భాగవతమునఁ జెప్పఁబడి ది. ఒకతరి నర్జునుఁడు కాలకేయ, నివాతకవచుల నతమొందిప స్వర్గమునకుం గొనిపోవఁబడెనట. అట నాతని నూర్వశి వలచి కామించెట. నాతఁడామెను నిరాకరింప నామె నీవు నపుంసకుఁడవు గమ్మని శపించెట. అద్దానిని సురేంద్రుఁ డెరింగి పాండవాజ్ఞాతవాసకాలమున నీనపుంసకత్వ మతని కెకుటకును పిదప విముక్తి యగునట్లును సవరించెను.

ఊర్ణాయనగోత్రము — భరద్వాజ ఉపగణము చూడుఁడు

ఊరిలో కుంటిడము అడవిలో పరుగెత్తడము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరిలోనికి రావద్దంటే గుడ్డి నెక్కడకట్టుట అనియడిగినాఁడట — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరిలో పెండ్లి ఊరి కుక్కల కడావడి — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరు ఉస్తికాయంతగాని, సిద్ధాంతములు, వచనములు తాటికాయలంత — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరికంతా ఒకర్తే భోగంది ఎవరికది ఉంపుడుకత్తెయగును? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊర్మైతె ఊరంత చందాపడినా కరణమ్మైతె కాసైనా పడదు — అనగా కరణము ఆదరివద్దా దంఖతాడు కాని తానివ్వడని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరి బిడ్డలను రాజుకొడితే రాజు బిడ్డలను దేవుఁడు కొట్టును — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊర్మిళాదేవి — జనకమహారాజున (విదేహదేశాధీశుడు) కీమె ఔరసపుత్రిక. సీతాదేవికిసోదరియు, తోటికోడలు నగుచు శ్రీరామసోదరుఁ డగు లక్ష్మణుని భార్య. శ్రీరాముఁ డరణ్యవాసమున కేగుతరి, ఊర్మిళాదేవి భర్తయగు లక్ష్మణుఁడు వెంటాడ వాగు తిరుగ నయోధ్య కరుదెంచకయు, నీమె యుత్తర వ్యాపారముల కాటి పక నిదించుచుండెననియు నక్కాలము లక్ష్మణుడు నిద నెఱుఁగకుండె ననియు జెప్పఁబడినది. మఱియు నిటుల లక్ష్మణుఁడు నిదుర మానియుంట, నాతనిచే నింద్రజిత్తు మరణింపఁ గారణమాయెననియుంగూడ చెప్పఁబడినది (ఇంద్రజిత్తు చూడుఁడు). యముని భార్యలలో నొక ఊర్మిళాదేవియుం గలదు.

ఊరు పొమ్మంటే కాడు రమ్మంటుంది — (కాడు = శ్మశానము) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊరువిడచి పొరుగూరికిపోయినా కర్మము గాళ్లంటుకుని వచ్చును గాని వదలదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊర్ములు ఆరు — షడూర్ములు చూడుము

ఊలజీ (Oology) — పక్షుల యొక్కయు, పక్షుల గ్రుడ్లయొక్కయు పరిశోధక విధానము

ఊషరవృష్టిన్యాయము — చవిటి పఱ్ఱ (భూప్రదేశము) పై వర్షించుటయని యర్థము. నిరర్థకము ఉపయోగించుటకు వీలులేని ఉప కారమని భావము

ఊషరక్షేత్ర బీజన్యాయము — దీనిని ఊషరగవాపితబీజన్యాయమనియు నందురు. నిష్ఫలంబగు నూషరక్షేత్రమున (గొడ్డుభూమి యందు) నాటిన విత్తనములని భావము. ఊషర వృష్టి (ఎడారిలో కురిసిన వర్షము) న్యాయమును ఇట్టిభావమునే (నిరుపయోగమని) తెల్పును

ఊహ — ఊహ తలంపునకు తర్వాతకల్గు నవస్థ. ఇది మేదస్సు (మెదడు లేక బుద్ధి) యందుద్భవించునది. దీని నాంగ్లమున Brain అనెదరు. గాన పాశ్చాత్యులు మేదస్సునను, ప్రాగు డభ్యాసమున జెప్పరాదనియు, నిద్రమాని మెద డును బలహీనపర్చరాదనియు, అధికముగ దిని దానిని మొద్దుచేయరాదనియు పామెతగ వల్కు దురు. శరీరస్థములగు జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రి యాదు లన్నియు మెదడుకు లోబడినవి. ఊహా లకు యోచనలకు మెదడు జన్మస్థానము. తలంచున దేదియో జ్ఞప్తియుంచుకొనునదేదియో సరిగా ప్రాశ్చాత్యవిద్వాంసులుగ గ్రహింపకున్నను, ఏదియో యొకటి కలదనుచుందురు. తలంపునుండి యూహా వృద్ధియగునటగా నెన్నుదురు. మేదస్సు యొక్క పరిశుభ్రత, బలములనుండి యూహా లుండెడిని ఆలోచన రెంటి సముదాయము ఒకదాని యొక్కయు, తత్సంబంధస్థితిని గూర్చి యూహిం చినది యాలోచనము. నిద్రయం దీయూహాలు పలువిధములుగ నుండును. గాఢనిద్రయం దే యూహాలు లేక మెదడు విశ్రాంతి నందియుండును. పూర్తిగనుండని కలతనిద్రయందు కొంతవఱ కూహాలు కల్గించి బాధించుచుండుగాన నాయూ హాలు స్వప్నముల దశయందుపయోగించును

సంగీతపు పనిముట్లను వాయించునపుడే తప్ప తక్కిన కాలములందు కలుగనట్టుల, మెదడు గాఢ నిద్రయందు విశ్రాంతి గొనుచుండును. మెదడు కు విశ్రాంతియు బలము గల్గుచుండుటయు నత్యవసరములు గాన మానవశరీరమునందు, మెదడు చెడకుండ మానుకొనుచు ఊహాలు గల్గించుట కత్యవసరములు. దక్షిణదేశము లందగస్త్యసాంప్రదాయ వైద్యమున కొన్ని గ్రంథములు రచించిన ఊహాముని యొక వైద్య శాస్త్రవేత్త (అగస్త్యసాంప్రదాయ వైద్యము చూడుము)

ఊహ ఉద్యోగానికి వ్రాతవాతకళ్యా ద్వదానికి, (గృహాచారం గాడిదలను కాయుదానికిఉండి లాగుతున్నట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఊహాపోహన్యాయము — ఊహ యనిన, ఒకదానియందు అడగియుండి పైకి తెలియం బడనిదానిని ఊహించుట. ఊహ లేనిదానిని ఉన్నదేమోనని అపోహ పడుట అపోహ. దూరాలోచనమని భావము.

ఊహాముని — కొన్ని యాయుర్వేద వైద్య గ్రంథములను రచించిన వాఁడు. అగస్త్య సాంప్రదాయ వైద్యవిధానవేత్త (అగస్త్యసాంప్ర దాయ వైద్యము చూడుము)

ఊళ్లేలే కుమారునివద్ద కన్న ఉపా దానంచేసుకునే భర్తవద్దనే స్త్రీలన్న తంత్రం సాగడము — ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఋశ్శాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు- వీరు విశ్వకర్మసంతతిలోని సానగర్షి సంతతివారని చెప్పబడినది. ఋశ్శాఖవారి మతధర్మగ్రంథ మునకు సానగసూత్రమని పేరు వీరియందు బ్రాహ్మణవర్ణమనియు, లోహకారవర్ణమనియు రెండువర్ణములు చెప్పబడినవి. (విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుము)

బ్రాహ్మణ విశ్వబ్రాహ్మణులు- పర్యాయవృత్తి వారనియు, వీరిది కాశీపీఠమనియు, శివసంతతి యనియు నందురు. వీరియందొక్క సమాత గణమును, అయిదైదుగోత్రములును కలవు.

లోహకారవర్ణపు విశ్వబ్రాహ్మణులు- ఆదివృత్తి వారనియు, వీరిది ఆదిశక్తిపీఠమనియు, మనుసంతతి యనియు నందురు ఈమనువే మనుస్మృతిని రచించెననియు, నాతడే తిథికధిపతియనియు వీరనెదరు వీరియందు సానగగణము, మన్యు గణము, వసజగణము, సత్యకగణము నని నాల్గు గణములును, అందిరువది గోత్రములును కలవని చెప్పబడినది

ఋగ్బాహ సన్నిపాతము — సన్నిపాతదోషము చూడుడు

ఋగ్వేదము — దీనిని వ్యాసుడు తన శిష్యుడగు పైలునకొసంగెను అతడు తనకుం బిదప శిష్యులగు భాష్కలునకును, ఇంద్రప్రమితికి నొసంగి వ్యాఖ్యలంగల్గించెను ఇందు భాష్కలుడు తనశిష్యులగు బోధ, మాఠర, యాజ్ఞవల్క్య, పరాశరర్షులకిచ్చి వ్యాఖ్యవ్రాయించెను రెండవయాతడగు నింద్రప్రమితి తన పుత్రుడగు మాండూకేయునకును, అతడు వేదమిత్రుడను నామాంతరముగల శాకల్యర్షికిని, శాకపూర్ణి ఋషికిని, భాష్కలర్షికిని యొసంగెను. వారును అట్లే వ్యాఖ్యలను సాగించిరి ఇందు శాకల్యుడు, ముద్గల, గోముఖ, వాచ్య, శాలీయ, శారీరర్షులకును, శాకపూర్ణి, క్రౌంచ, వైతాళిక, బలాకర్షులకును, భాష్కలుడు, కాలాయన, గార్గ్య, కథాజపులను ఋషులకును ఉపదేశించి నియమింప వారు వ్యాఖ్యలను సాగించిరి. ఇంతటితో వ్యాఖ్యలు ముగిసెనని తోచెడిని. వీరందఱు వేదవ్యాసమహర్షి శిష్యప్రశిష్యులని యనవలసియున్నది

ఇట్టి ఋగ్వేదమునందలి మంత్రభాగమున శాకలులు, భాష్కలులు, ఆశ్వలాయనులు, సాంఖ్యాయనులు, మాండూకాయనులు అను నైదు శాఖలుగలవు. బ్రాహ్మణము, ఐతరేయ బ్రాహ్మణమనియు, సాంఖ్యాయనబ్రాహ్మణమనియు ద్వివిధములుగ నున్నది ఋగ్వేదమునుండి యుపనిషత్తులు ఇరువదినాల్గు కల్గినవి

ఋగ్వేదమున ౧౦ మండలములును, ౧౦౨ పవసలును, ౧౦౫౮౦ ఋక్కులును, ౨౦౦౬ వర్గలును, ౪౩౨౦౦౦ పదములును గానవగు చున్నవి మఱియు నివ్వియే ౮ అష్టకములుగను, ౬౪ అధ్యాయములుగను, ౨౦౦౬ వర్గలు లేక ౧౦ మండలములుగను, ౧౦౨౮ సూక్తములు గను విభజింపబడియుంట కానవగును ఆశ్వలాయన సాంఖ్యాయనసూత్రములీ వేదసంబంధములే. ఋగ్వేదమున కత్రిగోత్రము,సోముడు దైవతము, గాయత్రి ఛందము, శ్వేతవర్ణము, పద్మనేత్రములు నని చెప్పబడినది

ఋచేయువు- పూరువంశక్షత్రియుడు. తండ్రిపేరు రౌద్రాశ్వుడు కుమారుని పేరతిసారుడు (ప్రాచిన్వానుడు చూడుడు)

ఋజుమార్గేణ సిద్ధ్యతోऽర్థస్య వక్రేణసాధనాయోగరితి న్యాయము తిన్ననిమార్గము (దగ్గిరమార్గము) న సాధింపఁగల కార్యమును వక్రమార్గము (దూరమార్గము) న

సాధింపఁ బ్రయత్నించుట కర్థము. గోరుతో చీరఁ గల్గునది గొడ్డలితో చీరుట యనుసామెత కట్టి యర్థమే కలదు.

ఋణవ్రణకలంకానాం కాలే లోపో భవిష్యతి — ఋణము పుండు అపయశము కాలక్రమమున క్షీణించిపోవునని భావము. ఇది సంస్కృత సామెత యందలి లోకోక్తి.

ఋణశేషము, వ్రణశేషము, అరిశేషము (శత్రుశేషము) అగ్నిశేషము నుంచుట అపాయకరము — ఆంధ్ర లోకోక్తి.

ఋణి గోత్రము — విష్ణువృద్ధ గణము చూ.

ఋతుంజయుఁడు — ఋతుంజయ కృతమగు గ్రంథమేదియు గానరాదు. ఇతని చరిత్ర సవిస్తరముగఁ దెలియరాకున్నది. విష్ణుపురాణములో ఋతుంజయుని నామస్థానమున సంజయుఁడు అను నామము చేర్పఁబడియెను. సంజయకృత గ్రంథములేవియుఁ గానరాకున్నవి.

ఋతుధాముఁడు — యాదవ క్షత్రియుఁడు. తండ్రిపేరు అంకుఁడు. పెదతండ్రి వసుదేవుఁడు.

ఋతుధ్వజుఁడు (ప్రతర్దనుఁడు) — కాశ్యుని వంశస్థుఁడు. ఈతనికి ప్రతర్దనుఁడను పేరు కలదు. శత్రుజిత్ అనియు నందురు. తండ్రి పేరు దివోదాసుఁడు. కాశీ పట్టణవాసి.

ఋతుపర్ణమహారాజు — ఈతనికి రాజర్షియని కీర్తినామము కలదు. తండ్రిపేరు అయుతాయువు. అయుతాయువునకు భంగాసురుఁడనియుఁ బేరు కలదు. పితామహుఁడు సింధుద్వీపుఁడు. ఋతుపర్ణుని కుమారుని పేరు సర్వకాముఁడు. ఋతుపర్ణుఁడు నలచక్రవర్తి యొక్క యాపదలకాలమున నాయనకు అక్షహృదయ మను మంత్రవిద్య నొసంగి ఆయనవలన అశ్వహృదయమను మంత్రవిద్యఁ గైకొనెను.

ఋతుమహారాజు — విదేహదేశాధిపుఁడు. విజయమహారాజ పుత్రుఁడు, సుదేవుని పౌత్రుఁడు.

ఋతువులు ౬ — ౧ వసంతఋతువు, చైత్ర వైశాఖమాసములు. ౨ గ్రీష్మఋతువు, జ్యేష్ఠ ఆషాఢమాసములు. ౩ వర్షఋతువు, శ్రావణ భాద్రపద మాసములు. ౪ శరదృతువు, ఆశ్వీజ కార్తీక మాసములు. ౫ హేమంతఋతువు మార్గశిర పుష్య మాసములు. ౬ శిశిరఋతువు మాఘ ఫాల్గుణ మాసములు.

ఋద్ధిచెట్టు — దీనిని ఋద్ధి యనియు, వృద్ధి యనియుఁ గూడఁ బిలుతురు. సంస్కృతమున సర్వజకయ యని పేరు. దీనివేరు రసము, చూర్ణము పాయసము చయఁజేసి కఫవాతము, జ్వరము తాపము రక్తపైత్యము వమనము తగ్గించి ధాతుపుష్టి యొనర్చునని వైద్యులనియెదరు.

ఋషభ గోత్రము — జమదగ్నివత్స ఉపగణము ముద్గల ఉపగణము చూడుము.

ఋషభనాథుఁడు — ఆదినాథుఁడు. జైనతీర్థకరులలో నొకఁడు (తీర్థకరులు చూడుఁడు). ౧ ఋషభనాథతీర్థకరులు. వీరి నాభినాథులనియు నందురు. వీరి చిహ్నము వృషభము (ఎద్దు). ఇక్ష్వాకువంశ క్షత్రియులు. తండ్రి పేరు నాభిమహారాజు, తల్లి పేరు మరుదేవి, జన్మస్థానము అయోధ్యానగరము. వీరు నిర్వాణమందిన స్థలము కైలాసపర్వతము. ౫౦౦ ధనస్సుల పొడవు గలవారనియు (ధనస్సు ప్రమాణము మూడున్నరమూర), సువర్ణచ్ఛాయ శరీరులనియు, ఎనుబదినాలుగులక్షల యాయువనియు, గణధర

లెర అనియు, అంతరాళము (కాలాంతరము) గం లక్షలకోట్ల సాగర్ (సం 3 న ౮) అనియు, సగరచక్రవర్తి వీరి సంతతివారనియు జైనగ్రంథములం జెప్పఁ బడది మఱియు జైనగ్రంథములగు, నాభిమహారాజు విధాతయనియు వారు ఉత్సర్పిణి (క్రమక్రమముగ రానురాను అభివృద్ధినొందెడి కాలము ఇది గతకాలముగను, ఇప్పు డవసర్పిణి యనంబడు క్షీణకాలమనియు జైనగ్రంథములందుఁ జెప్పఁబడి గి) కాలమువారనియు, వీరి కాలము జైనవిజ్ఞాన మధికమయ్యెననియు దెలియుచున్నది

ఋషభపర్వతము (వరాహపర్వతము) — మలయపర్వతము యొక్క ఉత్తరభాగమగు పళనికొండలు, దక్షిణదేశము వీని యందే ప్రసిద్ధమగు సుబ్రహ్మణ్యక్షేత్రము కలదు ప్రశస్త మహాభారతము వనపర్వమున గల ఇందిది పాండ్యదేశమని 7 లదని చెప్పఁబడి దికాని యట దానిని వరాహపర్వతమని వాడుచున్నారు

ఋషభ (వృక్షము — ఇది ఓషధియగు మూలిక సంస్కృతము, దీనికి ఇంద్రాక్షి విషాణి, వృషభ యని పేర్లుకలవు ఇది మధుర శ్లేష్మము, వీర్యవృద్ధిని గల్గించి, జ్వరము తాపము, యక్ష్మ, రక్తపైత్యము, వాతశోష ముల నడంచునని యందురు

ఋషభుఁడు — బ్రహ్మమానసపుత్రులలో నొక ఋషభుఁడు గలఁడు నాభిమహారాజకుమారుఁ డొక ఋషభమహారాజు కలఁడు ఈతని తల్లిపేరు మేరుదేవి జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు భరతుఁడు పితామహుఁడు అగ్నీధ్ర మహారాజు అగ్నీధ్రుని తండ్రి స్వాయంభువమనువు

ఇంద్రునకు శచీదేవియందుఁ గల్గిన రెండవ కుమారునకు ఋషభుఁ డని పేరు ఈతఁడు జయంతునికిఁ గనిష్ఠ సోదరుఁడు మఱియు బుధునికిని ఋషభుఁ డని పేరుకలదు ఋషభుఁడను దానవుఁ డొకఁడు గలఁడు సుగ్రీవుని సైన్యమునందలి యొక వానరుఁ డీపేరుగలవాఁ డుండెను ఇక్ష్వాకు ఉపరిచరవసు సంతతియందొక ఋషభుఁ డను నామముగలవాఁ డుండెను

ఋషికుండము — ఋష్యశృంగాశ్రమము చూడుఁడు

ఋషికుల్యానది — మహేంద్రపర్వత శాఖయగు ఋక్షలేక యు పర్వతమున జనించి, దక్షిణముగా ప్రవహించుచు గంజాముమండలము నందలి గంజాముపట్టణము ప్రక్కగఁ నడచి, యటకు గతిం మహూరము నేబ గాళాఖాతము (తూర్పుసముద్రము) సంగమించుచున్నది కుల్య యని కాల్వయని యర్థము దీనికి ఋషిక యనియుం బేరు కలదు దీని గూర్చిన ప్రశంస బ్రహ్మాండ పురాణము పూర్వ ౭౮ యందు కలదు

ఋషిపంచమి — భాద్రపదశుద్ధ పంచమి ఈ వ్రతమునందు సప్తమహర్షులం బూజింతురు (పర్వదినములు, వ్రతములు చూడుఁడు)

ఋషులు — మహర్షులు, ఋషులు చూడుఁడు)

ఋషులు ఏడువిధములు — (సప్తవిధర్షులు) ౧ మహర్షులు వ్యాసాదులు, ౨ పరమర్షులు భేలాదులు, 3 దేవర్షులు కణ్వాదులు, ౪ బ్రహ్మర్షులు వసిష్ఠాదులు ౫ శ్రుతర్షులు సుశ్రుతాదులు, ౬ రాజర్షులు ఋతుపర్ణాదులు, ౭ కాండర్షులు జైమిన్యాదులు, (మహర్షులు, ఋషులు చూడుఁడు)

ఋష్యశృంగాశ్రమము — ఇప్పటి బంగాళాదేశములోని భాగల్పూరునకుఁ బశ్చిమ

ముగా ౨౭ మైళ్లదూరమున ఋషికుండమను తావున కలదు. ఇచట నేటికుండముల నీటి యూటలగలవు. అను కొనవేడి కలది. నీళ్లు చల్లని నీరును కల్గి వకుండము లన్ వేడినీటి యూటలు అన్నియు జలబుక్కుదము లవిరు నొక కుండము గలదు. చేరడిని దానికి ఋష్యకుండమని పేరు. ఆ నీరు దానియుత్తరదిశను ఉన్న కినెవ్వడి చిన్న వాహమై అభిగదియను పేర బరగుమ గంగాది యందు సంగమించినది. అభినగి పొడ నైన మైలు దూరమున ఋష్యకుండమున కుత్తరముగ విభాండకర్షియు ఋష్యశృంగుడును కూర్చుండిన పలకరాళ్లు కలవు. దీని పరిసర ప్రాంతము వనఉగ్గామునకు గా ప్రసిద్ధిని (అంగదేశము చూడుము) మఱియు మైసూరు రాజ్యము లోని శృంగగిరి (శృంగేరి) క్షేత్రము ఋష్యశృంగా శ్రమ మే యనుచున్నారు.

ఋష్యశృంగర్షి — తండ్రి విభాండకర్షి. అంగదేశము నీతని యాత్రమము గాగ చున్నది. బహ్మచారియై తండ్రికి శుశ్రూష చేయుట తప్ప వేఱులోక వాసనల నెఱుగక కాలముగడుపుచుండు నీతని నంగరాజు రోమపాదమహీపాలుడు తనదేశమున దక్షాల మున వ్యాపించి ప్రజ బాధపడుచుండిన యనా వృష్టియు క్షామమును నివారించు తలంపున నీతనిరావించెట వర్షము కురిసి క్షామనివారణ మగునని తలంచె తన పెంపుడుకుమార్తె (దశరథ కుమార్తె) శాంతాదేవినిచ్చి వివాహము చేసెను. (అంగదేశము చూడుము) ఋష్యశృంగుడు దశరథునిచే పుత్రకామేష్టి చేయించెనని చెప్పబడినది.

ఋష్యాయణగోత్రము — ఋగ్గల ఉపగోత్రము చూడుము.

ఋక్ష గోత్రము — భరద్వాజ ఉపగోత్రము చూడుము.

ఋక్షుండు — అతి చంద్ర పూర్వ వంశ్యుడును అజమీఢుని సోదరుడునగు బృహదిషుని సహ కుమారుడు. ఇతడు పాండవుల పెద్దవగల కురుమహారాజు (తండికి మాతామహుడు) అజమీఢుని పుత్రుడైన తరువాతి వాడగు మఱియు కుమారుడు (భర్యాశ్వుని తండి) ఋక్షుడను పేరుకల వాడే. ఇతడు కురువంశ తతిలో దేవాతిథి కుమారుడు ఋక్షుడే.

ఎంగిలిచేతిమెతుకులు కాకికి విదల్చేవాడుకాడు — అనగా ఎంతో దారిద్ర్యము, లోభిత్వము భావము అర్థము.

ఎంగ్రేవింగు కళ (Engraving) — గట్టి ప్రదేశమున చిత్రరూపములు, ఆకారములు, లతలు మొదలగునవి చెక్కి ముద్రించు కళ. దీనిని చీనావారు చిరకాలముక్రిందనే యొఱిగియుండి రని చెప్పబడినది. క్రీ. పూ. ౧౦౦౦ సం. లనాడే వారొకవిధమున దీనిని చేయుచుండిరి. క్రీ. శ. ౧౫౧౫ వ సంవత్సరమున ఐరోపావారికి గిరని కొంద అనెదరు. పారిస్ కాపురస్తుడగు బూర్డియర్ (Bourdier) అను ఎనివా దర్దములపై ఎంగ్రేవింగు చేయుటయందు క్రీ. శ. ౧౭౬౯ లో పేరందియుండెనని తెలియుచున్నది. ౧౮౭౩ వ సం. వత్సరమున క్రీస్తుప్రభుని బాలవిగ్రహములో

క్రిస్టఫరు సెయింటు (St Christopher) విగ్రహము యొక్క కట్టెపై చెక్కబడినది దొరికి నదట

ఎంగ్రేవిస్ట్రీ (Engravistry) — లోహము, శిల, కట్టలపై రూపములను చెక్కిగాని, మఱియొకవిధానమున చెక్కబడినట్లులేక పరస్థలములు మార్పుబడినట్లు చేసిగాని చిత్రించు కళ. ఇది సర్వసాధారణముగ ముద్రణము కుంబనికివచ్చును లేక యచ్చులనిలచి తెలియనగుచుండెని

ఎంగ్రోస్ — దీని (Monopaly) మొనాపలీ యనియు న పరు వాణిజ్య స బంధ పరిభాషాపదము Engross ఇది పురాతనపు వర్తకపదము ఒక 'ే తప్ప ఇతరులెవరు గొకపని చేయకూడనటుల (కొంతప్ప దేశమున) నధికార మిచ్చు వ్యాపార న దర్భము Monopoly

ఎంచబోతే మంచమంతాకంతలే
ఆంధ్రలోకో క్తి

ఎంజనీరింగుకల (Engineering) – ఈవిద్య కర్తము లేని నూపే గేల నా గ్లముగ చెట్టబడినో సుహూహ్యముగ నున్నది ఎంజిన్ అనిన య్రతముగ కర్తము ఆ ధ్రదేశమున శిల్పమునకు ప్రత్యామ్నాయముగ నున్న శాస్త్రమని కొ దఱుచు, కాదని కొ దఱు నభిప్రాయపడు చుండర బహుశ వాస్తుశాస్త్రమునకు బదులుగ నున్న పాశ్చాత్య కళ యని చెప్పుట కే యభ్యంతరము నుండదు

పాశ్చాత్యదేశములం దాదికాలమున నీ ఎంజినీరింగువిద్య ఇటలీదేశమున ప్రారంభమైన దందరు క్రీ పూ పదునేడవ శతాబ్దారంభకాల మున నీవిద్యయందు నిపుణులను కొందఱి నా యత్తపఱచి, వారిలో బుద్ధిశాలురకడ నితమలకు చేర్చించి, తొలుత నదులపై వంతెనలను నిర్మింపజేసియు, ఇండ్లు మొదలగు కట్టడములం గట్టించియు, చేర్పరులగువారిని కుదర్చి యొక సంఘముగఁ జేసిరట పిదప బాటలువేయుట, రేవులను నౌకాశ్రయప్రదేశములకు వలయు గోడలు దిమ్మలుగట్టుట మొదలగుపనులు వీరిచే జేయించుచుండిరి ఇది సివిల్ ఎంజనిరి గు (Civil Engineering) ప్రారంభమని చెప్పబడినది

ఇట్టి సివిల్ఎంజనీరింగు కళ్ల నను చిరకాలము గట్టిపనిగా నిలచియుంటకు కొంతనిదానము ఆల స్యము నగుట యత్యవసరము యుద్ధరంగమున కాల్వలు (trenches) తవ్వి వానియందు దాగి యుండి శత్రువులపై గుండ్లను వదలుటకు వీలగునట్లు గోతు లు, కాల్వలు త్రవ్వటయు, తాత్కాలికనివాసములు నిర్మించుకొనుటయు, సైన్యములు దాటినడచుటకు తాత్కాలికపువంతెనలు నిర్మించుకొనుచు, బాటలు జేసికొనుచు చేయు నేర్పాట్లు మొదలగు నవసరకార్యములకు మిలిటరీ ఎ జనీరింగని సైనికశాఖగ పేరులు కల్గియుండ నొప్పు ఇది మిలిటరీఎంజనిరి గు (Military Engineering) శాఖ

కాలముగడచి ఆవిరిశ క్తిచే నడచిపనిచేయు యంత్రవితతి బహులువెడలి యభివృద్ధి నొందుచున్న కొలదియు, మెకానికల్ ఎంజనిరిం (Machanical Engineering) ఏర్పడియెను ఇంక విద్యుచ్ఛక్తి కరిపాలై మానవోపయోగమునకను కూలింపఁ నయుటం దెలిసికొలదియు, వేఱుశాఖగ నెలక్ట్రికల్ ఎ జనీరింగు (Electrical Engineering) ఏర్పడియెను అల్లె మోటారుయంత్రములు పరిపాకైనకొలది మోటారుఎంజనీరింగును, విరోప్లేనులు పరిపాకైనకొలది ఏరోఎంజనీరింగును (Aero-Engineering) శాఖలుగ నేర్పడియెను ఇంకను ఇనుపదారిబాట నిర్మాణ విధానములకు రెయిల్వేఎంజనీరింగని కొందఱు

వాడుచున్నారు బాణసంచాయందునను, బాణసంచాలో చిత్రవిచిత్రనిర్మాణమునకును, ఫైరు వొర్క్సు ఎంజనీరింగను (Fire works Engineering) పేరు వినబడుచున్నది సముద్రమున నడచు నోడలనిర్మాణవిధానమునకు వలసినపేరు నేవల్ ఎంజనీరింగని చెప్పబడుచున్నది

ఎంటొమోలజీ (Entamology) — క్రిమికీటకములను గూర్చినచరిత్ర ఇది జూఆలోజీలోని వెన్నెముకలులేని జంతువుల సంబంధమగు (Invertebrate or Lower order, కళ ఇందు Segmented Group అనబడు తెగకు చెందిన నాల్గు Groups లోని ఒక గ్రూపునకు చెందినకళ ౧ Crustecea- వెన్నుపై పెంకు చిప్పలున్న పీతలు మొదలగువానిని గూర్చినకళ ౨ Arachnida- తేళ్లు, సాలెపురుగులు మొదలగువానిని గూర్చిన కళ 3 Myriopoda- విస్తారముగా కాళ్లు (సంఖ్య) గల రోకలిబండలు జెర్రెలు మొదలగు జాతుల గ్రూపునకు చెందిన కళ ౪ Insecta- క్రిమికీటకాదుల Group నకు చెందినవానినిగూర్చిన కళ దీనికే ఎంటమోలోజీ యని పేరు ఇది వ్యవసాయము కు సంబంధించినదిగ చెప్పియున్నారు ఈజాతి పురుగులను వ్యవసాయ శాస్త్రజ్ఞులు ఉపయోగమునుబట్టియు, అవికల్గించు నష్టములనుబట్టియు, వాని శాటస్థ్వసితిని బట్టియు త్రివిధముగ విభజించి యున్నారుకాని, అవి శాస్త్రీయ విభజనము (Scientific Classification) కాకుండుకతన ఎంటమోలజీ శాస్త్రజ్ఞులు ఈ త్రివిధవిభజనము పాటింపక తమశాస్త్రమున వానికిగల రెక్కలను బట్టి దశవిధములుగ విభజించి యున్నారు కొందఱు కీటక సంఘమునకు ఆర్త్రోపోడ్ (Arthropode) అని పేరిడిరి

ఈకీటకముల కాళుకాళ్లుండును. శరీరము భాగభాగములుగ (Segmented) కలుపబడియుండును ఆరుకాళ్లు గలవిగాన హెక్సాపోడ్సు (Hexopodes) అనియు పేరందినవి ప్రతి పురుగునకు రెండుజతల రెక్కలుండును (Head) తల, (Thorax) గుండెకాయ, (Abdomen) పొత్తికడుపు అను మూడుభాగములు వేర్వేరుగ శరీరమున దమరి కలుపబడి యుండెడివి కాళ్లును ముక్కలుముక్కలుగనేయుండి కలుపబడి గుండెకాయప్రాంతమున నమర్పబడి యుండెడివి కొన్నిమాత్రముదక్క (అనగా చీమలు, నల్లులు, పేలు మొదలగునవి) తక్కిన కీటకజాతులన్నియు నాలుగరెక్కలను ధరించియుండును

చీమలందు పనిచేయు చీమలనియు, మగ చీమలనియు, ఆడుచీమలనియు, మూడు విధములు గలవు అందు పనిచేయుచీమలకు రెక్కలుండవు తక్కినరెంటికి రెక్కలు గల్గుటయు, రాలిపోవుటయు సంభవించుచుండును నల్లులు, పేలు మొదలగువానికి రెక్కలుప్రారంభమైయెగుర నవసరములేకనే తిండిలభించుచుండుకతన రెక్కలెంగక మొదడుబారియుండునని కనిపెట్టబడినది

కీటకములన్నియు గ్రుడ్లను విస్తారముగ బెట్టుచు తమజాతి నభివృద్ధిపర్చును కీటకముల కు ముప్పాతికభాగము గుడ్లుపెట్టుటతో తల్లి చనిపోవుట సంభవించును కొన్ని మగకీటకములు సంగమముతోనే మృతినందెడిని ఎక్కువగను కీటకములు అల్పాయుష్యములని చెప్పబడినవి గుడ్లనాహారముగ నుపయోగించుజాతి, ఆకులపైనన పెట్టుగాన తల్లిజాగ్రత అక్కరలేకుండగనే అవి జీవముగల్గినతోడనే తమయాహారముగ నాయాకునే యుపయోగపర్చుకొని పెరుగుచు పెద్దవియగును. కీటకముల రక్తమెల్లగ నుండదు కీటకములు మనుష్యులవలె నూపిరితిత్తుల (Lungs) తో నూపిరి దీయుటయుండదు పేలనన వానికి Lungs ఉండవు అవి గొట్టముల

ద్వారా శరీర భాగముల కూపిరి గాలిం పీల్చి పాపి రక్తమును శుభ్ర పర్చుకొనుచుండును ప్రపంచమున నితరప్రాణులకన్నను నివి నూటికి డబ్బది మైనంగ నెక్కువ సంఖ్యాకములై యున్నవని పరిశీలకులవలన తేలి యున్నది

కీటకజాతులను Complete metamorphosis అనియు, Incomplete metamorphosis అనియు ద్వివిధములుగా గనిపెట్టి యున్నారు Complete metamorphosis జాతికి నాలుగవస్థలు జీవితములో గల్గి యుండును ౧ అండావస్థ (గ్రుడ్డు దశ), ౨ Larva or Caterpillar అవస్థ (పాముగగొంగళి పురుగయుండు అవస్థ) ౩ Pupa or Cucoon or Resting stage అనగా కోశాణపుకాయుండునట్లు అల్లుకొని కాయ యందుండి ఆహారపాన మూత్రవిసర్జనాదులను మాని విశ్రాంతి గొనుచు బ్రతికియుండు నవస్థ ఇందే శరీరావయవముల మార్పులు గల్గును (శరీరమంతయు మారును) ౪ Adult or Butterfly Stage (రెక్కలు గల కీటకమై ఎగురగల్గియుండు అవస్థ) ఇక Incomplete metamorphosis గ్రూపునందు కీటకములకు విశ్రాంత్యవస్థ (Resting stage) ఉండదు మూడవస్థలుమాత్రమే యుండును వీనియందు రెండవఅవస్థయందు పాముగా పురుగుగ నుండు నవస్థకు Nymph stage అని పేరు ఈ Nymph అవస్థయందు కీటకము చిన్నదిగా నుండుటయు, మూడవ దశ Adult stage యందు పెరిగి, పెద్దదిగానుండుటయుం దప్ప భేద ముండదు ఈ Incomplete metamorphosis గ్రూపునందు తల్లికీటకము గ్రుడ్లం బెట్టుటతోడనే చనిపోవుట తరుచుగా సంభవించకుగాన తల్లికీటకమును, పిల్లకీటకమును ఒకసారిగ పెద్దాచిన్నలుగా చూడనగును

క్రిమికీటకజాతులు తమదేహచ్ఛాయమూలమున నాకులందు దాగుకొని యున్నట్లు తెలియబడక, తమ నైసర్గికవైరులనుండి తప్పించుకొను శక్తి కలవు ఈశక్తికి Mimicry అని ఆంగ్లమున పేరు కీటకజాతులకు తలపై రెండు, శిరమున నితరభాగముల మరికొన్నియు గుండ్రని నేత్రములుండుటగాన, నన్నిదిక్కులం జరుగుచున్న సంగతులం జూడగల్గునని తలంపబడుచున్నది తలపైనుండు నేత్రములు పెద్దవి నేత్రములకు రెప్పలుండవు ఈశాస్త్రమునకుం గొందఱు విద్వాంసులు Insectology అని నామమిడుటయు గలదు వీనియందు పదిజాతులు విభాగించియున్నారు అవి రెక్కలంబట్టి చేయంబడిన విభజనయై యున్నది

౧ Orthoptera దళసరియగు రెక్కలు గలజాతి (Membraned winged creatures) జిట్టమిడుత (Locust), గొల్లభామ పురుగు, బొద్దింక (Cocroach) మొదలగునవి ఈజాతి కుదాహరణము ౨ Neuroptera రెక్కలందు నరములుగలజాతి (Nerved winged creatures) తూనీగ (Dragon fly)దీని కుదాహరణము ౩ Lepidopterous రంగులు, మచ్చలుగల పెద్దరెక్కలుగల కీటకములు (Colour spotted and big winged creatures) వీనియందు దివసను రెండు భేదములు కలవు పగలుసంచరించు సీతాకోకచిలుకజాతియు రాత్రులందుసంచరించు పట్టుపురుగులు మొదలగు moths జాతికీటకములు వీని కుదాహరణములు ౪ Hemiptera- సగము రెక్కలు గలవి (Half winged creatures) నల్లులు, పేలు మొదలగునవి వీనికుదాహరణములు ౫. Diptera- రెండు రెక్కలు గలవి (రెక్కలు కీటకములకు నిజమున నాలుగుండినను వీనికి రెండే కన్పించుచుండును రెక్కలరెండు Rudimentary

స్థితియందు ఐదవ మొదటిపాదాపురుగు ఈగలు (Fly), జోరీగలు (Gadfly) దీనికి ఉదాహరణములు — Colioptera- చిన్న రెక్కలుగలవి(Small winged creatures) ఏ కీపురుగులు, లదెపురుగు లేక పేడపురుగులు, కొమ్ముపురుగులు (Rhinoserous Beetle) దీనికుదాహరణములు ? Thysonoptera- ఇగు మూడుమార్పు లేయుండను చిన్న రెక్కలు కడలను కుచ్చులు గలవి వీని కుండెడిని ౮ Hymonoptera రెక్కలు ప్రత్యేకముగ విప్పియుండే నదాలమరియుండును తేనెటీగలు, కందిరీగలు, రెక్కలచీమలు వీనికుదాహరణములు ౯ Mecoptera రెక్కలు పొడుగువిగను కు జాతుపులు దీనికి Scorpion fly ఉదాహరణ మని చెప్పఁబడినది ౧౦ Isoptera పని చేయు చెదపురుగు (చీమ) లకు రెక్క లుండవు ఇంగల ఆడరాతి, మొగరాతి పురుగులకు మాత్రమే రెక్కలు కలగును ఇవి చెదపురుగుల లోని జాతిభేదము

ఇవేవల పరిశీలకులు Segmented Group నకుఁజెందిన తెగయందు నాల్గుగూపులే కాక నియు, ఐదవగ్రూపు Onychophora యా బడునది కలదనియుఁ జెప్పుచున్నారు ఇదియు నిటీవలనే కనిపెట్టఁబడినదనుచున్నారు

ఎంట్రీ — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము) Entry — కష్టమ్సులోకి చేర్చే లెక్కలలో (పన్ను విధింపఁబడదగిన వైనను, అక్కరలేని వైనను) ఎగుమతి దిగుమతి సామానులను నమోదు చేసికొనుటకుం జేరు సర్వసాధారణ ముగ దేనినైనను లెక్కలలో నమోదుచేసి కొనుటకు ఎంట్రీ అనుచున్నారు కష్టమ్సు కచేరీలెక్కలలో నమోదుచేసికొని సరకును Bonded ware house నందు నిల్వచేసి వాడుకనిముత్తము పయోగించుకొనుటకుఁ గాం పోవు వలకుకు పన్ను వసూలుచేయక్కర లేని సరకులు మోదు చేసికొనుటకు Entry for ware-housing అని యందురు

ఎండార్సీ — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము) Endorsee — హుండీలు మొదలగు వానిని ఎవ్వరిపేరున Endorse చేసి యిచ్చెదరో ఆవి హక్కు పొందిన వాఁడు ఎండార్సుచేయుచు వ్రాసి వ్రాతకు ఎండార్సుమెంటు (Endorsement) అనియు సంగరు ఒక పాలిసీని ఇట్లు Endorse చేసినచో దానిEndorsed policy అనియెదరు

ఎండితే వస్తువు తగ్గితే తగ్గును గాని సంఖ్యతరుగునా?— ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎండురోగము — కాస్సరోగము చూడుడు

ఎండౌమెంటు — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) ఎండౌమెంటు (Endowment) అనగ ఈవి (ఇచ్చివేయబడినది) అనియర్థము Endowment policy యనగ కొన్ని లెక్క వాయిదాలుగా కొంతసొమ్ము ఒకభీమాకంపెనీ య కుచెల్లించి ఈయకొను భీమా

ఎంతచెట్టున కంతగాలి — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎంత పెండ్రాకేలేచినా తుమ్మల గుంటవద్దనే తెల్లవారినట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎందుకేడుస్తావురా అబ్బాయీ అంటే ఎల్లుండి మావాళ్లు కొడతారేమో అన్నాడట — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎంపైర డే (Empire Day)— మే నెల 24 తేది బ్రిటీషు సామ్రాజ్యోత్సవదినము ఇది ఎవరి పరిపాలనమున బ్రిటీషురాజ్యపాలనము సామ్రాజ్యమయ్యెనో అట్టి విక్టోరియాచక్రవర్తిని గారి జన్మదినము క్రీ వె ౧౯౦౧ ప్రారంభము

ఎంబార్గో — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) — Embargo- యుద్ధకాలము లందు ఓడను రేవునుండి వెడలనీయక నిరోధించుచు ప్రభుత్వమువారొసంగెడి యాజ్ఞ

ఎంబోలిజమ్ (Embolism) — ఏ యోచనకైనను కాదని అడ్డువాదముచేయుట అడ్డుపెట్టుట కాదనుటయె లక్షణముగా నున్న కళ

ఎంబ్యులెన్సుశకటము-(Ambulance) జబ్బుపడినవారిని, గాయములు తగిలినవారిని వైద్యసహాయ స్థలములకు (ఆస్పత్రులకు) గొంపోవు శకటము ఇవి సైన్యములు యుద్ధమున కేగునపుడు వెంటపోవును వైద్యశాలలగునుచుచు

ఎంబ్రియోలోజీ—(Embryology) ఉత్పత్తిమొదలు పెరిగి పెద్దవగువఱకు విత్తుల యొక్కయు, పశువులయొక్కయు పోషణ లేక అభివృద్ధులంగూర్చి (Fertilisation) న కళ అనగా Vegetable and Animal kingdom యొక్క Fertilisation అని భావము.

ఎంబ్రోయిడరీ ఇంకు పరిశ్రమ — (Embroidery ink) వర్తకపరిభాష యందు దీనిపేరిట్లున్నను, సర్వసాధారణముగ వాడుకయందు Stencil-ink అనియు వాడుట కలదు దీనినిశుచితో Stencil నందలిదిన రంధ్రములగుండా యవ్వలిభావున కంటుటయు దితర సిరాలవలె వాస్తులనుమీరి చెదరి ప్రాకక పరిగాఆర్ష్ణ స్థలములందే నిలచును సగిమీరూపములనుస్టెన్సిలు ద్వారా వ్రాసి చిత్రించుటకు సిరిరాస్పష్టముగ నారూపములనే జూపుంగాని కొంచెము చెదరి యలుకుకుపోయి చిత్రరూపములను లతలు మొదలగువానిం బాగుచేయుదగిన దీనికి ఎంబ్రోయిడరీ సిరా యని తొలుత పేరిడంబడెనట షెల్లాక్ (Shellac) ౨ ఔన్సులు, పటిక (Borax) ౨ ఔన్సులు, నీరు (Water) ౨౫ ఔన్సులు, జిగురు (Gum Arabic) ౨ ఔన్సులు

తొలుత షెల్లాక్ (Shellac) ను, పటిక (Borax) ను కొంచెము నీటియందు గుండ చేసివైచి పిదప Gum Arabic చేర్చి యానీటిని నిప్పులపైనిడి, అన్నియుం గరంగి కలిసిపోవునట్లు ఉడికించవలెను. దానిందించి చల్లారనిచ్చి మిగిలిన నీటింజేర్చవలయును పిదప ఎఱుపు (Venetian Red), నలుపు (Lamp black) లేక నీలి (Prussian Blue) మొదలగు రంగులను కల్పుకొందురు ఇవి Distemper colours ఇట్లే Aniline colours ను dextrin mucilage తో చూరి కల్పి వాడుకురు

ఎంబ్లమెటోలొజీ—(Emblematology) చిహ్నముల (Emblems) ఉత్పత్తి, చరిత్ర, మార్పులు మొదలగువానిం గూర్చినకళ

ఎకరము (Acre) — జర్మను భాషా పదమగు ఎగ్రాస్ (Agros) పొలమునుండి కల్గిన పదము. భూమికొలతయందు ౪,౮౪౦ చతురపు గజముల ప్రదేశమున కాంగ్లమున ఏకర్ అని పేరు దానిని తెలుగున ఎకరము లేక యకరము అని వాడుచున్నారు. ఇది ౪ రూడులు(Roods) ఐర్లాండు దేశమునను, స్కాట్లాండు, ఇంగ్లాండు దేశములందునను Statute Acre అనబడు పెద్దకొలత ఎకరము వాడుకయందున్నది అది పెద్దది ఒకనాగలితో (వరుసగా) దున్నగల జాగా ఎకరమని తొలుత నేర్పాటాయెనని చెప్పంబడినది. భూమిని ఎకరములుగ కొలచుచున్నారు.

తొల్లింటికాలమున నాగలితో నొకసారి దున్నఁగల భూమి నొకకొలతగాఁ గొలచుచుండిరట ఇది సర్వదేశములందు వాడుకగనే యుండెనని తెలియుచున్నది. భరతదేశమునం దుత్తరసీమలందు బీఘాలను కొలత వాడుకయందున్నది అగ్రహారములిచ్చుతరి నొక్కొక్కరికిచ్చిన భూమికి వృత్తి యనిపేరుండెను ఆయా భూసారముల ననుసరించి వేర్వేరుతావుల నొక్కొక్కవృత్తికి కొన్నియకరములని లెక్కయుండెను

మనదేశమునందలి ఎకరమున ४,८४० చౌకపు గజములుండెను. ఇవి నూరుసెంట్లుగా విభజింపఁబడుచుండునవి. తొలుత ౨౨ గజముల కొల పరిమాణముతో కొలుచుచుండిరి ఇట్టి నొక చౌకము ఒక చౌకపుచైను అనుచుండిరి. ఇట్టి చౌకపుచైనులు పది యగుతరి నొక ఎకరమగుచుండెను కాలానుగుణముగ ఎకరమును నాల్గు (Rood) రూడులుగను, రూడును నలువది (Perches) పెర్చెస్ గను భాగించిరి ఇట్టి పెర్చియందు ముప్పదింబాతిక చౌకపు గజములుండును ఇది ఇంగ్లీషుఎకరము ఎకరములు వేర్వేరుదేశములందు వేర్వేరుకొలతలుగ నుంట వానినిట వివరించుట సమంజసము

ఇంగ్లీషు	ఎకరము	1 00
స్కాట్లండు	,,	1 27
ఐర్లండు	,,	1 63
అమెరికా సం రా	,,	1 00
హాలండుదేశపు	,,	2.10
హానోవరు	,,	0 64
బాడన్‌దేశపుమోర్గన్ (Morgen)	,,	0 80
హాంబర్గు (జర్మనీ)	,,	2.38
పోలాండు (Poland)	,,	1.38
ప్రష్యా (జర్మనీ) చిన్నమోర్గన్	,,	0 63
,, పెద్దమోర్గన్	,,	1.40
శాక్సనీ (జర్మనీ) మోర్గన్	,,	1.36
ఊర్టెంబర్గు (జర్మనీ) మోర్గన్	ఎకరము	2 40
బెల్జియమ్ హెక్టారు (Hectare)	,,	2.47
ఫ్రాంసు హెక్టారు	,,	2 47
ఆస్ట్రియా జోచ్ (Joch)	,,	1 42
ఫ్రాన్సుదేశపు ఆర్పెంటు (Arpent)	,,	0 99
నేపిల్సు మొగ్గియా (Moggia)	,,	0 83
పోర్చుగల్ దేశపు గెయిరా (Geira)	,,	1 43
రష్యాదేశపు డిక్లేటినా (Declatina)	,,	2 70
సార్డినియాదేశపుగ్లోర్నాటి (Glornate)	,,	0 93
స్పానియాదేశపు ఫెంగాడా (Fenegada)	,,	1 06
స్వీడన్ దేశపు టన్నిలాండు (Tunneland)		1 13
స్విజర్లాండు ఫాక్సు (Faux)	,,	1 62
కెనెడాప్రాంతపు ఆర్పెంటు (Arpent)	,,	1 27
టస్కానీ సక్కాటా (Saccata)	,,	1 27
రోమనుల జుగేరం (Jugerum)(Anc't)		0 66
గ్రీకుల ప్లెత్రోన్ (Plethron) (Anc't)	,,	0 23

ఎకనామిక్సు (Economics) — ఆర్థిక సూత్రములు, ఎకానమీ, అర్థశాస్త్రము చూడుఁడు

ఎకాడమీ (Acadamy) — "ఎకాడమీ" అను శబ్దమునకు సంస్కృతమున "విద్వత్పరిషత్తు" అననగును ప్రాచీనకాలమున అటికాదేశవీరుఁడగు "ఎకాడిమస్" అనువాని నామగౌరవముగ నిది స్థాపింపఁబడెను. తత్వజ్ఞాన భౌతికశాస్త్రాది సమస్త విజ్ఞానాభివృద్ధుల నిమిత్తము, ఆయాశాస్త్రపరిశోధనలకై పాశ్చాత్య దేశములందు పండితులచే నేర్పాటుకావింపఁబడిన విద్వజ్జనసంఘము లీపేరనే ప్రఖ్యాతములయ్యెను ప్రాచీనకాలమున భారతదేశమున నీవిద్వత్పరిషత్తులు సమితి, సదస్సు, పరిషత్తు అను పేళ్ళంబరఁగెడివి పాశ్చాత్యదేశముల మొదటి ఎకాడమీలో ప్రధానుఁడుగా పనిచేసిన మహాపండితుఁడు సోక్రటీస్ శిష్యుఁడగు

ప్లేటోనామక తత్త్వవేత్త ఈ పండితశిఖామణి ౫౦ సంవత్సరములకాలము తత్త్వోపదేశకుఁడై యుండెను ఈ మొదటి ఏకాడమీ ఏథెన్సు నగరముందలిది "పైలం" అను ద్వారమునుండి దక్షిణ పశ్చిమముగా నొక మైలుదూరమున "సిఫెసస్" అను నదియొడ్డున నున్నది ఇది తొల్లి యొక పెద్ద తోటగానుండి, కాలక్రమమున సుందరారామముగ మారినది ఇందు తత్త్వజ్ఞాన వేత్తలు పెక్కండ్రు చేరి, భగవద్విషయములు చర్చించుచుండిరి

ఇట్లే మన భారతఖండమునఁగూడ ఏకాడమీలు పెక్కులుండియుండెడివి అందు బదరిక మొదటిది ఈ బదరికకే బదరీనాథ్ అను మఱియొక పేరుకలదు హరిద్వారమున కొక నెలప్రయాణములో, శ్రీనగరమునకు ౫౫ మైళ్లదూరముననున్న హిమవన్నగ శిఖరములలో నొకటియే యీబదరిక ఈ తావుననే నరనారాయణులు తపముచేసియుండిరని మనము పురాణముల వినుచుందుము ఇందే యాదినుండియు మహర్షులు వాసముసేయుచుండి, పరమేశ్వర ధ్యానమున నిమగ్నులై యున్న సమయాన దమకు స్ఫురించిన విజ్ఞాన మెల్లలోకములకు వెదజల్లిన తావిదియే వ్యాసమహర్షి కీతావు మిక్కిలి ప్రియమైనదనియు, తానిచ్చటనున్న కాలముననే మనకిపుడు కానవచ్చుచున్న ౧౮ పురాణములను ౧౮ ఉపపురాణములను రచియించినట్లు తెలియుచున్నది అట్టి పురాణములు, రాజసపురాణము లనియు, సాత్త్వికపురాణము లనియు, తామస పురాణములనియు త్రివిధములుగా విభాగీకరణ మొనర్పవచ్చును. (పురాణములు, పురాణ లక్షణములు చూడుఁడు).

ఎవరెవరి కేయేసందేహములు దోఁచినను పెక్కండ్రు మహర్షులతోఁగూడి యుండిన యట్టి పరిషత్తులలో సంప్రదించుకొనిన గాని అట్టి విషయములు విశుద్ధములు కావనియు, పవిత్రత నొందజాలవనియు, అప్పటివారి కట్టుబాటులు పరమాత్మను గూర్చిన విజ్ఞానము నందగోరిన పెక్కండ్రు సన్న్యాసులిప్పటికిని బదరికకుపోయి, అటనే నివాస మేర్పరచుకొని, భగవద్విషయమైక చింతనము చేయుచుందురు. రెండవ మహావిద్యాపీఠము లేక విద్వజ్జన పరిషత్తు డిన తావు నైమిశారణ్యము ఈ 'నైమిశము' గూడ హిమాలయ ప్రాంతముననే యున్నది ఇందనేక మహర్షులు నివసించుచుందురు ఇట్టి ఋషి సంఘములకు వృద్ధుఁడును, బ్రహ్మతత్త్వవేత్తయు నగువాఁడు కులపతిగా నుండెను అట్టికులపతి యాదేశముల మన్నించి, యాతని నుపాసించుచు నాతనివలననే విద్యాబుద్ధుల గరచుచుండిరి జగత్కల్యాణము కొఱకును, తత్కాలమున స్వశ్రేయము నిమిత్తమును కులపతియాధిపత్యముక్రింద నీమహర్షులాంగిరస క్రతువు, సాకమేధము, పంచశారదీయము, విశ్వజిత్తు, పౌండరీకము, భర్తృద్వాదశాహము ననువానినే గాక, సంవత్సరసత్రము, మహావ్రతము, రాత్రిసత్రము, శతరాత్రము, స్తోమము, ద్వాదశ సంవత్సరక్రతువు, సహస్ర సంవత్సరక్రతువు ననువివిధములగు దీర్ఘక్రతువు లొనర్చుచు, విరామకాలములందు ధర్మార్థ నిరూపణములొనర్చుచు లోకకల్యాణ ప్రదమగు ప్రయత్నములఁ బ్రవర్తించుచుండిరి ఇవియన్నియు పరిషన్మహిమలే ఇట్టి పరిషత్తులలో కొన్నియిట పేర్కొనుట సమంజసమని తోఁచెడిని ౧ బదరిక, ౨. నైమిశము, ౩ తక్షశిల, ౪ కాశ్మీరము, ౫. కాశీ, ౬. నాలందా, ౭ తామ్రలిప్తి, ౮. సుధాన్యకటకము, ౯ వేంగి, ౧౦ విక్రమశిల, ౧౧. ఉద్దండపురము, ౧౨. నవద్వీపము, ౧౩ రాజమహేంద్ర పురము, ౧౪ మిథిల ౧౫. వేదారణ్యము.

౧ బదరిక ఈబదరికాశ్రమమునకే అద్వైత మతసిద్ధాంతస్థాపకులగు శ్రీశంకర భగవత్పాదులు ఎనిమిదవ శతాబ్దమున నేగి నరనారాయణాలయము గట్టించిరని తెలియుచున్నది. పదునొకండవ శతాబ్దమున శ్రీరామానుజాచార్యుల వారీబదరికకేతెంచి తమస్థాపించిన విశిష్టాద్వైత మతసిద్ధాంతమునకుం దగిన గౌరవమును సంపాదించిరి. ఇట్లే పదమూడవ శతాబ్దమున మధ్వాచార్యులవారును యిచ్చటికే తెంచి తన రచించిన గీతాభాష్యమును వ్యాసునకు స్వయముగ జదివి వినిపించినట్లు ద్వైతభాష్యమున వ్రాయబడి యున్నది.

౨ నైమిశము ఇదియును హిమాలయ ప్రాంతముననున్నది. భిన్న భిన్నాశ్రమముల నున్న ఋషులందఱును చాముతిరిగిన దేశాల యందును, తీర్థస్థలముల చరిత్రములు నితాన్తముకు జేరి ఇచ్చటనున్న మహర్షులకు నివేదించి తద్విశేషముల నెఱుంగుచుండిరి. అప్పటి కులపతియగు శౌనక మహర్షి ఆజ్ఞలనొప్పున ఉగ్రశ్రవసుండను సూతుండు రోమహర్షణిమొక్క పురాణములకు కథకుండు.

తక్షశిల ఇది రావల్పిండికి సమీపమున నున్నది. ఈవిద్వజ్జన పరిషత్తు శ్రీమద్రామాయణ, మహాభారత కాలములనుండియు లేక తత్పూర్వమెంతో కాలమునుండియు ప్రసిద్ధి జెందియున్నట్లు మనకు నిదర్శనములు కలవు. ఈ విద్వత్సభ లేక విద్వత్పరిషత్తు శ్రీరాముని సోదరుండగు భరతుని పుత్రుండగు తక్షకుండు కట్టించెననియు, సింధు వితస్తా నదులమధ్యనుండెననియు మహాభారతమున వాకొనబడియెను.

బుద్ధునకు వైద్యము చేసిన జీవకుండీ విద్యాపీఠముననే యాత్రేయ ఋషియొద్ద విద్య నేర్చెను. ఆత్రేయమతానుయాయి యగు చరకుండిచ్చటనే కాయచికిత్సా ప్రధానమైన యష్టాంగవైద్యక విషయములను బోధించెను. చంద్రగుప్తుని మహామంత్రియు, అర్థశాస్త్రమను మహాశాస్త్ర నిర్మాతయు నగు చాణక్యుండీవిశ్వవిద్యాలయమునం జదువుకొనిన వాండే. స్ట్రాబో, ప్లినీ, టోలమీ డయోనిసియసు నను నిటలీదేశపు పూర్వచరిత కారులందఱును ఈనగర మాహాత్మ్యతదశ గూర్చి వ్రాసియేయున్నారు. అలెగ్జాండరుకుం బూర్వము పాణిని ఈ విద్యాపీఠము నందియే పాలాపురమున తన రచించిన వ్యాకరణశాస్త్రము నీ విద్యాపీఠము కడం జదివి వినిపించి తదామోదము పొందెను.

ఈ తక్షశిలా విద్వత్పరిషత్కాలమునందే విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనమును, విద్వత్పరిషత్తునకును, విశ్వవిద్యాలయమునకును గల భేదము సూచింపంబుటయు ఇవి భిన్నభిన్న సంస్థలని యేర్పడుటయు, నీసంస్థల సర్పవలసిన కార్యములు ప్రత్యేకముగ నిర్వచింపంబడుటయు జరిగినది.

ఇంగ్లాండుదేశమునందేమి తక్కిన పాశ్చాత్యదేశములయందేమి ౧౯౬౨ ౧౬౧౨ వఱకును విద్వత్పరిషత్తులకును, విశ్వవిద్యాలయములకును (అనగా Acadamies and Universities కు) గలభేదమును తద్విశిష్టతయు నిర్వచింపంబడక అభేదముగను అవ్యక్తముగను తారుమారుగను ఉండెడిది. ౧౯౦౧ లో రాయల్ బ్రిటిష్ ఎకాడమీ ఒకటి తత్కార్యక్రమము సంపూర్ణముగ విభాగకరణములతో స్థాపింపంబడినది (విశ్వవిద్యాలయములు చూడుడు). ప్రాచీన విద్యాపీఠములలోం దక్షశిల కాశ్మీరము మొదలు రాజమహేంద్రవరము వఱకును గల పరిషత్తులును, విద్వత్పరిషత్తు, విశ్వవిద్యాలయము, నను భేదము గమనించియే స్థాపింపంబడి ప్రత్యేక సంస్థలుగానే పనిచేయుచుండెను.

ఎకానమీ (Economy) — ఎకార్యమును నిర్వహించుటయందైనను అంగుకగు వ్యయమును వీలగునంతవరకుం దగ్గించి యాకార్య నిర్వహణమువలన యాదాయ మెక్కువయగు

నట్లుచేయుట లేక అకార్యము వీలగునంత చవకగ పరిపూర్తి చేయబడుట ఇందునుగూర్చిన కళ. ఎకానమిక్సు చూడుడు.

ఎకార్టీ (Ecarte) — పేకాటలలో నొక యాట

ఎకాలొజీ (Ecology) — Oecology చూడుడు ఇది Botany, Zoology and Geography ల సంబంధముకలది వృక్షములు-జంతువులు మొదలగువానికి సమీపమునను౦డు నితరములగు వృక్ష-జంతువులవలన నెట్టిసంగతులు సంభవించుచున్నవో తమవలన నవి యెట్టిఫలితము లనుభవించునో ఆ అన్యోన్య సంబంధ ఫలితములు (Neighbourhood) యోచించుకళ

ఎకిన్నాకస్‌పురుగు (Echnococcus worm) — ఇది సూక్ష్మజీవుల (Worms) జాతికిఁజెందిన పురుగులనుండి కల్గు అంటువ్యాధి బద్దెపురుగువంటిదే. (బద్దెపురుగు చూడుఁడు) కొందతాజాతిలోనిదేనంకురు ఇది చాల చిన్న జాతిపురుగు బాగుగ పెరిగినచో పావు అంగుళము పొడవున నాల్గు తునుకలు కలసిన శరీరము గల్గి మనుష్యులు, కుక్కలు, గుంటనక్కలు మొదలగువాని శరీరము లాశ్రమస్థానములుగా గల్గి కడుపులోని మార్గమున నివాసమేర్పర్చు కొనియుండును ఇంకను గొడ్లయొక్కయు గొఱ్ఱెలయొక్కయు శరీరములందు కూడ నిటీవల నుండుట గన్పడినది. తక్కిన స్థితిగతులన్నియు బద్దెపురుగులవంటివే యనియు, ఊరకుక్కలం జంపించు పద్ధతి యీ పురుగులవలన గల్గు రోగముల నాపుటకేననియుఁ జెప్పఁబడినది (అంటువ్యాధులు, సూక్ష్మజీవులు చూడుఁడు).

ఎకూయెడోర (Ecuador) — దక్షిణ అమెరికా ఖండమునందలి ప్రజాప్రభుత్వ దేశము. ఒక లక్షాపదునెన్మిదివేల ఆరువందల ఇరువది మైళ్ళ చతురపుమైళ్లు వైశాల్యమనియు, పదునారులక్షల జనసంఖ్య యనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఎకౌంటబిల్ రసీట్ — వాణిజ్య పరిభాషాపదము Accountable Receipt. జమాఖర్చులు చెప్పవలసిన రసీదు. సొమ్ముగాని, సరకులుగాని తాను పుచ్చుకొనినటుల నొప్పుకొనుచు, వానిజమాకర్చు తానిచ్చుటకేర్పాటుతో నొసగిన యొప్పుదలపత్రము ఉదా- ఒక రైతు తనపొలము పంట నొకపట్టణవాసి యగు ఖాయిదావర్తకుని కడంజేర్చి, వానిధర రాఁజూచి యమ్ముమని యప్పగింప నిచ్చిన రసీదును ఒక కంట్రాక్టరు పని తొందరమున్న తనయుద్యోగి అచటి వ్యయకార్యములకుఁగా నొసంగియుండిన రసీదును, ఇట్టివని యెఱుంగునది. అట్టివారు జమాఖర్చులు చెప్పవలసి యుండును.

ఎకౌసిమీటర్ (Acousimeter) — జర్మనుభాషాపదమగు Akouein అన వినుట కర్థము Metron అన కొలతకర్థము వినుట-శ్రోత్రేంద్రియ జ్ఞానమున వినఁబడు చైతన్యస్థితిని కొలచి పరిమాణములం దెల్పుయంత్రము

ఎక్కౌంటు (లెక్కలు) — లెక్కలన జరిగినస్థితిగతులను వరుసగ నొకరికొకరు బాకీ యున్న మొత్తముల నెఱింగి వివరించుటకైన యంకెల సముదాయము ఇవి అంకెలతోను, లేక విశేషములయిన యక్షరములతోను మొత్తముల వ్రాయుదురు. వర్తకవ్యవహార సంబంధము లగు కార్యములనెల్ల మఱపురాకుండ నివి జ్ఞాపకము చేయుచుండుటయును, బాకీ సాకీలను నిర్ధారణపఱచి ముందుస్థితికి మార్గదర్శకములుగ నుండును. లెక్కలనేక విధములుగను, అనేకపద్ధతులపైని వ్రాయబడవచ్చును. దీని ప్రాముఖ్యత వేత్త్వేలు సంస్థలతో లావాదేవీ లధికములైనకొలది గాననగుచుండును ఆంగ్లవర్తకు లీలెక్కలు

వ్రాయుటయందు సింగిల్ ఎంట్రీ (Single entry) అనియు, డబుల్ ఎంట్రీ (Double entry) యనియు రెండు విధానముల నేర్పరచుకొనియున్నారు. ఇందు తొలుత సింగిల్ ఎంట్రీ లెక్కలను వ్రాసికొని పిదప చేయవలసిన పనిని తోడనే యందే చేసికొనుటకు డబుల్ ఎంట్రీ యని పేరు. ఈవిధానము లెక్కలందు సంభవించు పొరపాట్లను వెంటవెంటనే చూపుచు సహాయపడుచుండును గాన డబుల్ ఎంట్రీ లెక్కలు నిర్దుష్టములై యుండెడివి. వీనికి ఆంధ్రమున చిరా ఆవర్జాలనియు, రోజుముఘర్జులనియు వాడుట కలదు. ఈ రెండువిధముల లెక్కలు లాభనష్టములను సరిచూచుకొనుట కుపయోగించెడివి. వ్యాపారమునందలి కార్యముల కాంగ్లమున ట్రాన్సేక్షను (Transactions) అని వాడుచున్నారు. చెల్లించబడిన సొమ్మును (Payment) అనిపేరు. ఇది చిరాపుస్తకమునందు జమ వ్రాసియు, ఇతరులకొసంగబడిన, లేక పంపబడిన సరకునకుగాని, మూల్యమునకుంగాని విలువగట్టి ఖర్చువ్రాసెదరు. ఒకరితోడి వ్యాపారము సింగిల్ ఎంట్రీగను, ఒకరితోనొకరన్యోన్యము కొనుగోలులు పలువిధములుగ నడపికొనుచుండుట డబుల్ ఎంట్రీగను లెక్కలం దనుకూలించెడివి. క్రీ. వె. పదునేనవ శతాబ్దకాలమున ఇటలీదేశములోని లొంబార్డీసీమ యందలి వర్తకులీడబుల్ ఎంట్రీని ప్రారంభించిరని తెలియుచున్నది.

వ్యవహారసంబంధపు లెక్కల నాయత్తపఱచుటయందీక్రింది సంగతులు ముఖ్యముగ గమనించ వలసియుండును.

ఒక వాణిజ్య సంస్థగాని (Trading company), పరిశ్రమ సంస్థగాని, సరుకులు చేయు ఓడల వ్యాపారము గాని, ముద్రణ వ్యాపారము (Printing press) గాని, ఈ మొదలగు సమస్త వ్యాపారముల నడపుట కేర్పడు ప్రతి సంస్థయందు మూలధనమనియు (Capital), రాబడులనియు (Income), సాదరులనియు (Expenditure) మూడు భేదములు గల ద్రవ్యములుండుననియు నెఱుంగదగును. అందు మూలధనము (Capital) ఆ సంస్థను ఏర్పఱచుటకు వలసిన ద్రవ్యము. పిదప దానిచే పనిం జేయించుటకుం గొన్ని అమరికలుండవలసి యుండును. ఇవి ఓడలను నడుపుట కర్మాగారముల పనిచేయునటుల నడుపు యంత్రముల నడపుట కగు ద్రవ్యములు, అందలి వారి జీతములు, పన్నులు, సుంకములు, మరమ్మత్తులు, చమురులు (Oils) మొదలగు వాటికగు యావత్తు వ్యయమునకు Working capital అనియు, Running capital అనియు నందురు. ఇవి లేనిది ఆ సంస్థ నిర్మాణమున లోపములేనిదయ్యు పనిచేయజాలకుండెడిని. ఈ రెండు నిధులకు పెట్టుబడులనియు నందురు. వీటిపై వడ్డీలను లాభమునుండి మినహాయించుటయుంగలదు. పిదప నట్టి సంస్థల పనులనుండి వచ్చు రాబడులు అనగా ఓడల కేవులు, ఓడలందుం దీసికొనిపోబడు సరుకుల రుసుములు మొదలుగాగల రాబడులు Revenues అనంబడును. ఇవియే యీ సంస్థలు గడించు నాదాయములు. లెక్కలను వ్రాయుటయందు ఆదాయపురాబడినుండి తొలుత Capital పై నగు వడ్డీయును, పిదప Working capital గా వ్యయపర్చబడిన మూల్యమును తీసివైచి శేషించిన ద్రవ్యమును Earnings అనియెదరు. (అనగా గడించిన ద్రవ్యమని యర్థము) పిదప గమనింపదగిన ముఖ్యాంశమొకటిగలదు. ఇట్టి సంస్థలు, కర్మాగారములు, ఓడలు, ముద్రణయంత్రములు మొదలగునవి యన్నియు పనిచేసినకొలది అరగిపోవుచుండును గాన కొంతకాలమునకు హీనదశంజెంది పని నిలిచి

పోవలసివచ్చును అత్తరియూలధనము (Capital) నిరర్థకమై భగ్నమగును కాన అట్టిసంస్థ చిరకాలము పనిచేయవలయునని అనుగుడల ద్రవ్యనిధి నేర్పర్చవలసి యుండును దీనికాంగ్లముగ Depreciation fund అనిపేరు ఒక కర్మాగారముగాని, సబురులోనున్న ఓడగాని, యంత్రశాలగాని పది సంవత్సరములు పనిజేసిన యరిగిపోవునని తలంప బడినచో Capital ద్రవ్యమునందలి ఇరువదియవభాగము నేటేట Depreciation మూల్యముగ Earnings నుండి మిహాయించుచు, దానిని వేఱుగ నిల్వయుంచవలసి యుండును ఇది యేకేట నధికముగ జరుగుచు కర్మాగారాదులరిగిపోవుచున్నకొలది నధికమగును, నీపరిమితకాలము కడకు పూర్తియగు Capital మొత్తమంత మూల్యమగును Earnings నుండి ఈడిప్రీసియేషన్ తీసివేయగా మిగిలిన సొమ్మునకు లాభమనియు (Profit) తగిలిన సొమ్మునకు నష్టమనియు నాంగ్లభాషయందు పేరులు లెక్కలువ్రాయుతరి నీవిధులాచరించుట యవసరమని ఎఱుగవలెను ఇట్టి విధులు వేఱ్వేఱు సంస్థలకు వేఱ్వేఱుగ పెక్కులైయుండెడిని వాని నన్నిటిని వివరించుట విజ్ఞానగ్రంథమున వీలుండదు కాన వాని నెఱుగుట సమంజసమని చూపుటతో నీసంగతి ముగింపబడవలసి యుండును

ఇంక నీ సందర్భమున నిట్టిలెక్కల నమూనాలసంఖ్యాకములుగ నుండుననియు వానినెల్లనొక్క చోట జేర్పవలెనన్న పెద్దదియగు ప్రత్యేకగ్రంథమగుననియుఁ దెల్పుచు వదలుట సమంజసము లెక్కలను జాగ్రతగ వ్రాయుటయందలి లోపమున ననేక వర్తకసంస్థలు దివాలాతీసినవనియు వాని దుస్థితికి నష్టములు కారణములుగావనియు దెల్పు నొక లోకోక్తి ఆంగ్లమునందు కలదు మఱియు నీ లెక్కలు Statistics సంబంధమనియెఱుంగునది (స్టాటిస్టిక్సుచూడుఁడు)

ఎక్కాంబెంటు ఎకౌంట్సు చూడుఁడు.

ఎక్కడ పశువు పొర్లినా మన మందలో ఈనితే వెయ్య మనదే— ఎక్కడ పశువు మేసినా మనపెరట్లో వేసిన పేడ మనదే — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎక్కడనైనా బావగాని, వంగ పెరటివద్ద కాదు — (అనగా డబ్బువద్ద బంధుత్వము పాటింపని కఠినుఁడని భావము) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎక్కాబండి — ఇది ఉత్తర హిందూస్థానమున వాడుకయందున్న ఒకపాటిబండి, ఒక్క గుఱ్ఱముచే లాగఁబడును

ఎక్కితే గుఱ్ఱపురౌతు - దిగితే కాలిబంటు — (అనగా అన్నిపనులకు బనికి వచ్చు వాఁడని భావము) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎక్కిన వానికి (మావటీడునకు) ఏనుఁగే లోకువ — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎక్కువమంటే (బంది) ఎద్దుకు కోపము దిగుమంటే ఎక్కబోయిన వానికి కోపము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎక్జిక్యూషన్ — (వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము) Execution అమలుజరపుట యని యర్థము తీర్పుమేరకు అప్పులవాని బాకీ తీర్మానమును, బాకీఉన్నవారి ఆస్తులను స్వాధీన పఱచుకొని వేలమువేసి అమ్మి బాకీతీర్చు న్యాయస్థానమునందలి పని, లేక తీర్పుమేరకు ఉరిశిక్ష విధింపబడిన నేరస్థుని ఉరితీయుట మొదలగు అమలుజరపు కార్యములు ఇంకను శాసనముల నమలుజరపు ఉద్యోగములకు Executive Departments అనెదరు.

ఎక్లిప్టిక్ (Ecliptic)— (భూచలనము చూడుము) భూమధ్యరేఖ కుత్తరదక్షిణములం దిరువదిమూడున్నర డిగ్రీల దూరములందు మొద లుకొని భూమధ్యరేఖయు, ఏక్సిస్ రేఖయుకలియు సంధిగుండా కడవలకు రెండురేఖలు భావింతు మేని వానికెక్లిప్టిక్ (Ecliptic) రేఖలని పేరు ఇవి ఉత్తరాయణ దక్షిణాయనముల హద్దులం దెల్పును. (ఎస్ట్రోనమీ చూడుము, గ్రహములు చూడుము).

ఎక్విడక్టు (Aqueduct) — అక్విడక్టు చూడుము

ఎక్వేరియుమ్ (Aquarium) — నీటి యందే వసించు జంతువులు, మొక్కలు మొద లగువానిం బరిశీలించుటకు భూమిపై నేర్పరుపం బడిన పంజరస్థానము. ఇది చేపలు మొదలగు జలచరములనుంచి వానిస్థితిగతుల నెఱుంగుటకు పరిశీలనలు సల్పుచుండుతావు ఇట్టి జలాశయ ములం జూచుచుంట కద్దములతికించిన కట్టడములు కలవు.

ఎక్సాల్— (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము) Ex-All తక్కిన లాభములు మొద లగునవి మినహాయించగా అసలుది అని యర్థము. Ex-all Share అన వాటాపైవద్దు ఆదాయము గాని, వడ్డీగాని కాకుండ అసలువాటా(మూలము) అనియర్థము ఇది Stock Exchange పదము.

ఎక్సాలోనైట్ — ఇది సెల్యూలోయిడ్ (Celuloid)కు ప్రతినామము. (సెల్యూలోయిడ్ చూడుము)

ఎక్సు అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవనామములు-పురుషులవి—

Xavier- అరేబియాదేశపుపదము, Bright అని యర్థము St Xavier బోధకుని పేరు సుప్రసిద్ధము

Xerxes- పరిషియాదేశపు పదము, Venerable అని యర్థము ఈపేరు పరిషియా చక్ర వర్తుల కుండెను

"ఎక్సు" అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవస్త్రీలనామములు

Xantheppe గ్రీకుపదము పసుపుపచ్చరంగు గుఱ్ఱమనియర్థము ఇది ఏథెన్సునగరమున గొప్ప తత్వశాస్త్రవిదుండని పేరందియుండిన సోక్రటీసు పండితుని భార్య పేరైయుండి ప్రచారమందెనందురు. Xenia గ్రీకుపదము - అతిథి సత్కారమని యర్థము.

ఎక్సుడ్రాయింగ్- (వాణిజ్య సంబంధ పరి భాషాపదము) Ex-drawing వడ్డీ, డివిడెండు, బోనస్సు, వడ్డీ, డ్రాయింగు లాభములు మొద లగు నాదాయములతో నిమిత్తములేకుండా అప్పు పత్రముల కొనుగోలు వ్యాపారము

ఎక్సున్యూ—(వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషా పదము) Ex-New క్రొత్తవాటాలు issue చేయుతరి పాతవాటాల యజమానులకు ముం దివ్వవలయునన్న పద్ధతిని, ఇందు కలుపుకొన కుండానని యర్థము

ఎక్స్చేంజి - (వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషా పదము) Exchange. మార్పు, మార్చు కొనుట ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి గైకొనుట ఇంకను వర్తకులుకూడి కొనుగోలువ్యాపారము లం జరుపుకొనుట చక్కపెట్టుకొనుటకు ఏర్పరచు కొనిన గృహమునకును Exchange అనెదరు

ఎక్సుపార్టీ (Exparte) — (వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము) తాను జోక్యము కల్గించుకొనక విముఖతతో నుండుట కర్థము.

ఎక్సు - మేరో - మోటు (Ex-mero Motu)— (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) ఒకనియొక్క స్వకార్యము లేక ఒకడు తానై చేసికొనినపని. స్వకీయమైన కృత్యమని యర్థము.

ఎక్సురే (X-Ray) — దీనిని ఐరోపా దేశములందు రోంట్జెను కిరణము (Rontgen Rays) లనుచున్నారు ఆంగ్లేయులు తమ భాష యందు ఎక్సురే అనిరి మొదట ప్రొఫెసరు విల్లెమ్ కోనార్డు రోంట్జెను (Professor Wilhelm Konard Rontgen) అను గొప్ప పరిశీలకుడు క్రీ. శ. ౧౮౯౫ వ సంవత్సరమున High Votlage Electric Light యొక్క కిరణములందలి చొచ్చుకొనిపోవు శక్తిని పరిశీలించుచు నీకిరణములం గనిపెట్టుటంజేసి వానిని ఐరోపాదేశస్థులు రోంట్జెన్ రే అని వాడదొడంగిరట దానికి ఆంగ్లప్రతినామమే X-Ray అని యున్నది మామూలు వెలుతురును పోనీయక ఆటంకపర్చెడి కొన్ని వస్తువులగుండా కూడం జొచ్చుకొనిపోవు శక్తి ఎక్సు రేయందుం గలదట శరీరముగుండా చూచినతరి లోనగల పుండ్లు, ఎముకలనీకలు, లోనగల ఇతర విశేషములు, లోపములు మొదలగునవి దృగ్గోచరములగుట వలన నాంగ్లవైద్యులు దీనిని వాడుచున్నారు ఈవెలుతురు ఫొటోగ్రాఫులందలి రంగు మాపి పాడుచేయును కొన్ని Chemicals పై మార్పులంగల్గించునట్లొనర్చును శరీరముగుండా X-Ray వెలుతురు జొప్పించినతరిన కన్పించు లోనిసంగతుల విశేషములయొక్కయు, లోపములయొక్కయు దృశ్యమును ఫొటోగ్రాఫు తీయ వచ్చును అనగా అంతకుందగిన వెలుంగుంగల్గి యుండునని భావము. లోహములలో నున్న దోషపదార్థముల నిట్లు దీనితోం బరిశీలించి తెలిసికొందురట

ఎక్సుషిప్పు– Exship (వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము). Ex-Ship- ఓడపైనున్న సరకులను కొనుటకు, అమ్ముటకు వాడంబడు పదము. దానికి తగులు కర్చులు కొనువారే భరించుట యాచారమై యున్నది ఇటులనే Ex-warehuse అనగా వేరుహౌసులో నున్న సామానులను అమ్ముటకు, కొనుటకు వాడంబడు పదము తగులుకర్చులు కొనువారే భరింపవలసి యుండును.

ఎక్సలెన్సీబిరుదము (Excellency)- గౌరవసూచక బిరుదము. [illegible] ప్రభుత్వమున పరిపాలకోద్యోగులకు మంత్రులకు వాడంబడుచున్న బిరుదము. భరతదేశమున రాజప్రతినిధికిని, రాష్ట్రపాలకులగు గవర్నర్లకుం గూడ నీగౌరవపదము నుపయోగింతురు.

ఎక్సైజుడ్యూటీస్– (వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము) Excise duties- స్వదేశమున నుత్పత్తియై స్వదేశస్థుల ఉపయోగమునకు వినియోగించు పదార్థములపై విధింపంబడు పన్నులకు పేరు ఉప్పు, కల్లు, సారాయము, మున్నగు వానిపై విధించిన పన్నులు ఎక్సైజు పన్నులే

ఎక్స్టెన్సోమీటర్(Extensometer) లోహములను తీగెల వలెగాని రేకుల వలెగాని సాగదీయుటకు ముందాయా పరిమాణములతో సాగదీసిన నెంతెంత పరిమాణముల సాగగలవో లెక్కించినట్లు తెలుపగల యొక పరికరము.

ఎగదీస్తే బ్రహ్మహత్య దిగదీస్తే గోహత్య — అనగా ముందునకు వెనుకకుం గూడపోలేనివిషమ సందర్భమని భావము లోకోక్తి.

ఎగురువాతము (కంపవాతము.) - దీని నొక యాంగ్ల వైద్య వేత్త (Wind born disease attended with shivering limbs or body) వణికెడుగు గాలుల వలనం గలిగి శరీరావయవములకు వణకుంబుట్టించు రోగముగ వివరించి యున్నాడు. శరీరావయవములలోం గొన్నిగాని, అన్నియుగాని ఎగురుచుండెడి వాతరోగము. కంపవాతమనియుదీనికిపేరు. వణకు

చుండుట కొట్టుకొనుచుండుటయుంగూడ రోగ లక్షణములగును.

ఎగ్రికల్చర్ (కర్షకపరిశ్రమము) — ఒక చక్కని పద్ధతిమేరకు మనుష్యులయొక్కయు, పశుగణముల యొక్కయు నాహారానులకు సస్యములను సేద్యమొనర్చి పెంచుశాస్త్రమున కాంగ్లమున Agriculture అనిపేరు ప్రపంచ కర్మలలోనిది ప్రాతిపదికమని చెప్పవచ్చును ఇది పెక్కు మార్పులనంది యున్నది. ఇంకను మార్పుల నందగలదు. పచ్చిక మేత, పాడిసస్థ, ఫలవృక్ష దోహదవిధానము, తోటలదోహదము, కోళ్లం బెంచు దోహదము మొదలగునవన్నియు వ్యవసాయమునకుం జెందినవియె యని యాంగ్లవ్యవసాయ శాస్త్రవిదు లేర్పఱచియున్నారు. పచ్చిక బయళ్ల నాయత్తపఱచి, అందుం బశువులం బెంచుచు వాటినభివృద్ధికిందెచ్చు కళకు Animal husbandry యనియు, Stock rearing అనియును, సస్యములం బెంచుటకు పొలములందు సేద్యమొనర్చు కళకు Arable farming అనియు, పై రెంటింగల్పిన కృషికి Mixed farming అనియు, ఫలవృక్ష దోహద కృషికి Horticulture అనియు, కోళ్లను, ఇతరపక్షులం బెంచు కృషికి Poultry అనియు, కూరగాయలంబండించు కృషికి Garden cultivation అనియు, లేక Vegetable gardening అనియు, మేకలు, గొఱ్ఱెలు మొదలగు జాతులు జాలముగుపెంచి ఉన్ని మొదలగు పదార్థములను సేకరించు కృషికి Animal husbandry యనియు, Sheep farming అనియు, పట్టుపురుగులం బెంచు కృషికి Sericulture అనియు, తేనటీగలంబెంచి తేనగైకొను కృషికి Bee farming అనియు, మొక్కలంజేసి నాటించి పెంచు కృషికి Nursery farming అనియు వివిధ శాఖాకళలకు వివిధసాంకేతిక నామములం గుదిర్చి వాడుచున్నారు

పరిణామములు, అభివృద్ధి, మార్పులు— ప్రతిదేశమునను సేద్య మనేకమార్పులం బొందుచు పెక్కు పరిణామములం జెందుచునేయున్నది. మాంసాహారములపై నాధారపడు ప్రజ లసంఖ్యాకములుగ నభివృద్ధినంది మాంసాహులు ప్రియములగుట భరింపఁజాలక శాకాహారులుగ నుండవలసివచ్చుట వ్యవసాయాది కృషు లనేక విధముల నభివృద్ధిఁజెందక తప్పనిదిగ నగుచుంటయే దీనికి కారణము అందు యభివృద్ధి జనసంఖ్యలకుం దగిన ట్లింకను అతిశయస్థితియందు లేదని పెక్కండ్రు తలంచుచున్నారు. దీనికిందోడు అభినవ పద్ధతుల వ్యవసాయాధిక్యత అధికద్రవ్యముంబోగుచేయు నొత్తిడిం గల్గించుచున్నది

వ్యవసాయమునకుం బ్రధానపరికరమనఁదగిన నాగలి ఇప్పటి అభివృద్ధుల నంగుటయే దీనికొక సాదృశ్యము సేద్యకృషి మానవజీవితమునకు రక్షణయని చెప్పవలయును అట్టికృషి విద్యాహీనుల చేతంబడుట కొంతయభివృద్ధికి భంగముగ నున్నను అభివృద్ధిం జెందుచుంట మానలేదు.

పాశ్చాత్యసేద్యవిధానము నెఱుంగ వలెనని నేఁడు ప్రధానాంశములను పూర్తిగనో, యవసరమగునంతదనుకనో ఎఱుంగనిదే సేద్యమొనర్ప నసర్హమని తలంపఁబడుచున్నది అవి ౧ వృక్షశాస్త్రము (Botany), ౨. ఫంగసు మొదలగువ్యాధులంగూర్చిన కళ (Mycology), 3 జంతుశాస్త్రము (Zoology), ఇందలిభాగమే యగు ౪ క్రిమికీటకములం గూర్చిన కళ (Entamology), ౫. పశువైద్య శాస్త్రము (Veternary), ౬ భూరసాయన శాస్త్రము (Soil Chemistry), ౭ భౌతికశాస్త్రము (Physics), ౮. భూమియందలి లోహాపాషా

ణాములంగూర్చిన కళ (Geology) యు నై యున్నవి. ఇంకను కొందఱు ఎంజనీరింగు (మెకానికల్ అండు సివిల్) కళయు, Bacteriology కళల విజ్ఞానములుకూడ వ్యవసాయకళ కవసరములని నిర్ధారణ లొనర్చు చున్నారు ఇాక వ్యవసాయక్రియాభ్యాసస్థానమును (Farm) గూర్చి తెల్పుట సమంజసము. ఈ ఫారములందు ముఖ్యములగునవి నాల్గుగలవు

౧ ఎక్స్పెరిమెంటల్ ఫారమ్స (Experimental Farms) ఇవి మచ్చునకు వేత్వేఱు వ్యవసాయములఁ జేయుచు నెటులకట్టునో పరిశీలించి లెక్కలందెల్పునవి ఇందు వలన నెట్టి భూములు ఎట్టిపరిస్థితులు ఏపంటల కనుకూలములో, ఎట్టివి నిష్ప్రయోజనకరములో తెలియ నయ్యెడిని

౨ డిమాన్‌స్ట్రేషనుఫారమ్స (Demonstration Farms)- ఇవి సేద్యగాండ్రకు సేద్యము యొక్క పరిస్థితులను విధివిధానములను కల్గు ఫలితములను సుబోధకముగను అనుభవపూర్వకముగను తెల్పి అనుభవ జ్ఞానముఁగల్గించు సాధనములుగనుంట వీనినుండి ఆర్థికమగులాభముండదు, ఐనను దీనిం గాంచుచుండు సేద్యగాండ్రకు విజ్ఞానప్రదమై చక్కని యభివృద్ధిఁ గల్గించుఁగాన నుపయోగకరములని చెప్పకతప్పదు. దీనిని నడపుట యందు Experimental Farm నందు వలెనే వ్యయాధిక్యమును తక్కువ లాభమును గల్గును

3 కమ్మర్షియల్ ఫారమ్ (Commercial Farm) — ఇది సర్వసాధారణముగ సేద్యగాండ్రందఱొనర్చు వ్యవసాయము ఆర్థికమగు లాభమే యిందు ప్రధానము. పెట్టిబడిమూల్యము తక్కువగను చేయుపరిశ్రమలుతోడుగను కావలి మొదలగు జాగ్రతలు రక్షణముగనుకలిగి పండిన పంటలను అధికమూల్యమునకమ్మి లాభమునందుటయే యిందు జరుగుచుండును ఇది విస్తారపు పరిమితింగల్గినకొలది ఎక్కువపంటలంబండి అధిక లాభము వచ్చును గాన దీనికి భూమియు, జలము మొదలగు సహాయములును అధికముగ నుండ వలసివచ్చును

౪ రీసెర్చి ఫారమ్ (Research Farm)- ఇది కేవల పరిశీలనలకై నడపు సంస్థ ఎక్కువ మూల్యమును వ్యయపఱచుచు వ్యవసాయాదికముల నడపుచు పరిశోధనల నొనర్చుచు కనుగొనిన ఫలితములను సేద్యగాండ్రకుఁ జెప్పుచుండుటకైన యేర్పాటుగాన నార్థికముగ నిది లాభించునది కాదు. కాని సగటున వ్యవసాయమునకు విజ్ఞానప్రదమైయుండెడిని దీని నుపయోగించుట వలన సేద్యగాండ్ర విజ్ఞానవంతులగుట కుపయోగించుటయేగాక శాస్త్రాభివృద్ధికిఁగూడ నుపయోగించుచుండుటచే నెక్కువమూల్యము నీసంస్థలపై నుపయోగించుచున్నారు

ఇటీవల Mixed Farms అని కొన్ని సంస్థలు వాడుకలోనికి వచ్చియున్నవి ఇవి సేద్యములో ఆవులు, ఎడ్లను పెంచుటగాని లేక ఆయాదేశ విధానములుగ పోతులను, గేదెలను పెంచుటగాని, గుఱ్ఱములను పెంచుటగాని మొదలగునవిగ నుండును ఇక్కాలమున నవీనపద్ధతులమేరకు Tractors నుపయోగించుచు, పశువులచే దున్నించు పద్ధతిని వదలివేయుచున్నారు. ఇప్పటి పరికరములన్నిటిని సాముదాయికముగ Labour saving implements with motive power అని వాడెదరు.

వ్యవసాయములన్నింటికి- ౧ మూలధనము (Capital), ౨. అర్హతగల భూమి, 3 అర్గనైజేషన్ (Organisation), ౪ మంచి పనితనముగల కార్మికులు (Efficient Labour) అని నాలుగంశములుగఁ జెప్పఁబడినవి. అందు

మూలధనమనిన వ్యవసాయమునకగు పెట్టుబడి వ్యయములు అర్హతగల భూమియనిన- నేయే పంటల కేయేభూములర్హములో యట్టి భూములందా వ్యవసాయములే చేయవలయును. లేకున్న నాకృషియు, సేద్యమును నిష్ప్రయోజనములుగనై నష్టమార్థికముగఁ గల్గెడిని. ఆగ్గనై జేమనిన దుబారావ్యయము రానీక, అవసరమగు కార్యములను మానినీక, ఎరువులు, నీరు కలుపుతీత మొదలగుపనులు సకాలమునందుఁ జక్కగ జరుగుచుండునటులఁ జేసికొనునేర్పాటులు అవి యన్నియు సరియగురీతినిఁ దప్పక జరుగుచున్నవో లేదో యని పరిశీలించుకొనుచుండు తనిఖీ పంటలను భద్రపఱచు తావులు, ధర లనుకూలింపఁ జూచుకొని చేయువిక్రయాదులు నైయుండును.

ఇంకఁ గడదియగు Efficient Labour- స్వతస్సిద్ధమగు పరిస్థితు లనుకూలించునే గాని, కుదురుట యసంభవము. ఘోరమునందు పని చేయు పనివాండ్రు నేర్పరులుగానుండిన గుబారా సిద్ధమగుచు నేయుండును. అట్టివారికిం బని నేర్పుట యసంభవము. చేతగాని వారిచేఁ బనిఁ జేయించుట యగు దీనికి కను లోపని వ్రాయుట కన్న చేయుపనియుండును.

ఈసందర్భమున వేఱొక సంగతియుఁ గూడ వివరింపఁదగినది కలదు. ఐరోపాసీమలం దుదక స్వాస్థ్యమునకంత ప్రాముఖ్యత యొసంగఁబడలేదు. వలనన నవి శీతలప్రదేశములగుటఁ గొంతవఱకు ఉదకముయొక్క ప్రాముఖ్యతను ఎండలాక్రమించి యుండ నాదేశమున వ్యవసాయపుఁ బరిస్థితులం గన్నులారఁ జూచినవారలకు తెలియగలవు. భరతదేశమం దట్లుగాక, వ్యవసాయక్రియ కుదక స్వాస్థ్య మెక్కువప్రాముఖ్యత నీయఁదగినది కాన నాయాచోటుల పరిస్థితులకు వీలగురీతిని పంటలకుందగిన నీటివసతు లేర్పాటుచేసికొనఁ దగును. కేవలము వీలుగానితావులందు, ఆతావుల కనుగుణముగుపంటనే ప్రయత్నింపవలయును.

వ్యవసాయ సస్యములు ఆగ్ల వ్యవసాయ శాస్త్రవిశారదులచేఁ ద్రివిధభేదములు గలవిగ విభజింపఁబడియున్నవి. ఉదకపరిస్థితు లనుకూలించినంతవరకు ధాన్యము, చెఱకు, మొదలగు పల్లపువ్యవసాయములును, ఉదకస్వాస్థ్యములేని తావులందుఁ బత్తి, పొగాకు, పెసలు, కందులు, మినుములు మొదలగు కాయధాన్యములు, జొన్నలు, రాగులు మొదలగు మెట్టపంటలును, కొంతవరకు నుదకస్వాస్థ్యము గలిగి పల్లపుపంటలకు నీరుచాలని తావులందు అరంటి బంగాళాదుంప, గోధుమ మొక్క (మక్కా) జొన్న, కూరగాయలు మొదలగు (Garden Cultivation) నవి అర్ధవ్యవసాయములని చెప్పఁబడినవి. భూములను రేగడిభూములనియు, బంకమట్టి భూములనియు నిసుకనేలభూములనియు త్రివిధములుగఁ జెప్పఁబడినవి. ఇంక నివి మిశ్రమములుగలిగిన భూములుగాను అనేకరకములుగఁ జెప్పఁబడి యనేకపంటలకు వేర్వేరులక్షణములు గల భూములర్హములని వివరింపఁబడినవి. ఇవి నల్లరేవడిభూములు, బంకమట్టి, ఇసుకలను సమభాగములుగఁ గల్గిన భూములను Loamy Lands అనియు, చవిటిభూములను Alkaline Lands (Saline Lands) అనియు, సున్నపుతేర సుద్దను తనయందుగల భూములను Marly Soils అనియు Calcarious Soils అనియు, ఇనుముతోఁ గలసిన భూములను Ferringuous Soils అనియు, కంకరభూములను Gravelly Soils అనియు, ఆకులు మొదలగు జీర్ణపదార్థములు (Decomposed organic matters) కల భూములకు Peaty Soils (Humus)అనియు, ఒండుమట్టి నేలలను Silt Deposited or Alluvial Soils అనియు

నీరింకని గట్టిభూములను Impervious Soils అనియు, నీరుపీల్చుకొను గుల్లనేలలకు Pervious Soils అన నిట్టిసాంకేతికనామములుండివాని కను కూలించు వ్యవసాయములను వివరించియున్నారు దీనికి Physical లేక Machanical analysis అనిపెదరు.

ఇంక భూములం దడంగియున్న Nitrogenous salts, Phosphatic salts, Potassium salts ననుసరించి ఆయా ప్రదేశముల భూముల కాయాసంబంధనామములే సాంకేతికము లయ్యెను. వీనిలోని వస్తువుల ననుసరించు సర్వమగు వ్యవసాయములు సస్యములు కూడ వివరింపఁబడి నవి దీనికి Chemical analysis అనిపెదరు

ఇంక వ్యవసాయభాగములను (Allied subjects) గూర్చి ఇంచుక వివరించుట సమంజసము

— Botany-ఇది వృక్షములయొక్క అంకురము, జీవచరిత్ర, దేహస్థితులు, పెరుగువిధానము, మృతులం గూర్చి తెల్పు కళ ఇందు అనేక జాతులు కలవు

Mycology - ఇది వృక్షముల తెగుళ్లం గూర్చి, అనగా ఫంగస్సు, కాటుక తెగుళ్లు, మొద లగు రోగములం గూర్చిన కళ

Zoology - జంతువుల గూర్చిన శాస్త్రము ఇందు వేర్వేఱు జాతుల జంతువుల పుట్టుకలు, పెరుగుటలు, జీవచరిత్రలు, శరీర నిర్మాణ విధాన ములు, రోగములు, చావులంగూర్చి వివరించు శాస్త్రము.

Entamology- క్రిమికీటకాదుల వృద్ధి, బ్రతుకు విధానములు, నశించు మార్గములు, తినుయాహారములు, మొదలగువానిని వివరించు శాస్త్రము. ఇది Zoology లోని యొక భాగ ముగ నెన్నబడుచున్న కళ

Veternary- మనుష్యులుగాక తక్కిన సర్వజీవజంతువులకుంగల్గు రోగముల వైద్య విధానము.

Soil Chemistry- ఇది భూరసాయన శాస్త్రము భూమియందు మిళితమైయున్న లవణముల పరిశీలన కళ ఇది ముఖ్యముగ ఎరువు లతో సంబంధముకలది

Agricultural physics- ఇది భౌతిక శాస్త్రము. భూమియొక్క భౌతికసంబంధముతో భూమియందు చేయఁబడు వ్యవసాయములకుం గల్గు లాభనష్టములను భౌతిక సంబంధముల నెట్లుప యోగించు నటులఁ జేయునగునో వానిందెల్పు కళ

Geology- భూమియందున్న ఖనిజపదార్థ ములు, రాళ్లు, వానిజాతులు ఉపరిభాగసంబంధ మున్నంత వరకుంగల వస్తువులంగూర్చిన కళ

Civil Engineering- కాలువలు, నీటి పారుదలలు, వ్యవసాయ గృహనిర్మాణములు మొదలగు వానిందెల్పు కళ

Mechanical Engineering- ట్రాక్టరులు, ఇనుపనాగళ్లు, నీళ్లపంపులు మొదలగు వానికి Engine లను నడపుటకు వలయు విజ్ఞానముం దెలుపు కళ

Bacteriology- భూమియందే యుండు Bacteria (Micro organism) ను గూర్చి తెలుపు కళ

ఎగ్రిప్పా (అగ్రిప్పా) — Agrippa లాటినుపేరు Born with the feet foremost అని యర్థము. పురుషనామము. రోమనుల యందీ పేరెక్కువ ప్రచారమునం దున్నది. (క్రైస్తవనామములు చూడుఁడు)

ఎటన్పాఠశాల (Eton School) — ఇది యొక సుప్రసిద్ధాంగ్ల పాఠశాల లండను నగరమునకుఁ గలిపయదూరమున కేమ్సునది

తీరమునందు ఎటన్‌కడనున్నది. ఇందలి విద్యార్థులలో పెక్కండ్రు గొప్పవారగుట దీనిప్రసిద్ధి అధికమయ్యెను. దీనిని ఆంగ్లదేశపు భూపాలుండగు ఆరవ హెన్రీ స్థాపించెను మరియు నాతండే కేంబ్రిడ్జి పురమున King's College కూడ స్థాపించెనట. ఈ భూపాలుండు చెరయందుంచబడి గతించినవాఁడట

ఎటర్నీ (అటర్నీ పవర్) — వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము అటర్నీ చూడుఁడు.

ఎటాచిమెంటు లేక జప్తు — వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషా పదము జప్తు (Attachment) ఒకనియాస్తి యాదాయములను వేఱొకరి బాకీతీర్మానార్థ మాంతుచేసి స్వాధీనము తప్పించి నిల్వయుంచుట.

ఎటావాజిల్లా — ఎటావాపురము ప్రధానస్థానము (ఆగ్రా ప్రోవిన్సు చూడుఁడు).

ఎటావిజం (Atavism) — ఇప్పటి కాలపు జంతువులు, మనుష్యులు మొదలగు వానిస్థితి పద్ధతులను తొల్లింటి స్థితితోఁబోల్చి, కలభేదముల నెఱుంగు పరిజ్ఞాన కళ

ఎటిమోలజీ (Etymology) — అక్షరములను కూర్చి శబ్దములు (మాటలు) గానేర్పుటకు వలయు లక్షణము. వాని అర్థభేదములు విచారించు కళ

ఎటియోలజీ (Aetiology) — శరీరములకు సంభవించు వ్యాధుల మూలకారణములను దెలుపుశాస్త్రము.

ఎటువంటి భక్తికటువంటి ప్రత్యక్షమే ఫలము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎటెస్టేషన్ — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. **Attestation**- తన యెదుట నొక (దస్తావేజు) కాగితమునందు వ్రాసినవారు సంతకముచేసినట్టు ఒకసాక్షి తానందువ్రాసి సంతకముచేయుట

ఎట్మోస్ఫియర్ — మహావాయువాతావరణము చూడుఁడు.

ఎట్మోస్ఫియరిక్ ఇంటరు ఫియరెన్సు — రేడియోవైర్లెస్ చూడుఁడు.

ఎట్మోస్ఫియరిక్ రిఫ్రాక్షన్సు (Atmospheric Refractions) — వాతావరణవక్రతలు చూడుఁడు.

ఎట్రోఫీ (Atrophy) **జనరల్**- బయాలోజి (Biology) విధానమున నొక జంతువుయొక్కగాని, ఒక వృక్షముయొక్కగాని, జీవితములోఁ గొంతకాలమునకది తగ్గిపోవుట లేక ఫలము తగ్గుట సంభవించును దానింగూర్చిన విజ్ఞానశాస్త్రమునకు ఎట్రోఫీ యనిపేరు. ఇది జనరల్ ఎట్రోఫీ యనియు, లోకల్ ఎట్రోఫీ యనియు ద్వివిధము. ఆహారలోపముగాని, రోగముగాని జనరల్ ఎట్రోఫీ యనఁబడును శరీరభాగములలో కొన్నిగాని, ఒకటిగాని అట్లగుట లోకల్ ఎట్రోఫీ యనఁబడును.

ఎట్రోఫీ లోకల్ (Atrophy) — శరీరముగాని, మనస్సుగాని కాలవశమునఁ గొన్నాళ్లకుఁ బటిమచెడి, పాటించెడిపోవును దానిం గూర్చిన కళ

ఎడారి (డెజర్టు) — Desert నిరుపయోగమై, చెట్లు చేమలు లేక వదిలివేయఁబడిన (నిరాకరించబడిన) భూమికి ఎడారి (Desert) అని పేరు. ప్రపంచమందలి సహారా మొదలగు గొప్పగొప్ప ఎడారులన్నియు నిసుకమయములుగ నుండుట సామాన్యము. ఇవినిర్జల ప్రదేశములు. ఎడారులందచ్చటచ్చట నీటివసతిగల ప్రదేశములుండును. వానిని ఒయాసిస్సు లని యందురు.

ఉష్ణ దేశములందు ఖర్జూరపుచెట్లను పెంచుటకు (Land portions చూడుడు)

ఎడిటోరియలోప్లిసీ — పత్రికా విద్యాభ్యాసము చూడుడు.

ఎడీమోనిజం (Eudemonism) - యూడిమోనిజమ్ చూడుడు

ఎడెన్ (Eden) **తోట** — బైబిలు మొదటి గ్రంథమున Yahweh Elohim ఒక తోటను నాటెననియు నది పాలస్తీనాదేశమునకుం దూర్పునియు నున్నది. అందు స్వర్గమనియర్థము కలదట. అందే ఆదామునవ్వలు వసించి సంతాన ముం గనిరట ఇప్పుడు దానిని ఎరిడు అనంబడు తావున బాబిలోనియా దేవతయగు ఇయాయొక్క పవిత్రోద్యానవనముగ పోల్చుచున్నారు దానిం దడపుచుండినది పర్షియన్ గల్ఫు అనియు, దాని నాల్గుశాఖలు టైగ్రిస్‌నది, యూఫ్రటీసునది, ఛోస్పిస్, పల్లకోపాస్ అని తలంచుచున్నారు

ఎడెన్సాదేశము — అల్జీరా దేశము చూడుడు.

ఎడ్జూడికేషన్ ఆర్డరు — (వాణిజ్య పరిభాషాపదము) Adjudication Order ఒకఆసామీ దివాలా అయినట్లు ప్రకటించుచు నతని ఆస్తిని అప్పుల తీర్మానమునిమిత్త మొక ట్రస్టీకి స్వాధీనపర్చునట్లు న్యాయస్థానమువారి ఉత్తరవు.

ఎడ్మిరల్ (Admiral) – అరబ్బీభాషా పదమగు అమీర్-అల్-బహర్ పదమునుండి గల్గిన పదము. సముద్రమున ఆజ్ఞనిచ్చువాడని యర్థము. నావికోద్యోగులలో నున్నతోద్యోగి మరియు నీయుద్యోగిని ఫ్లాగ్ ఆఫీసరు (Flag Officer) అనియు ననుటకలదు.

ఎడ్రసోగ్రాఫీ (Addressography) - పేరులను, పైవిలాసము (Address) ను ముద్రించుటకుగాని, రబ్బరురేకులపైనిన్ని, కొన్ని లోహముల రేకులపైనిన్ని వానింజెక్కి చిత్రింప సిద్ధపఱచిన రేకులను (Plates) ఎడ్రసోగ్రాఫీ అనియెదరు వానిని పనిముట్లతో (పరస్థలములం దీసివైసి) చెక్కుటగాని, Nitric Acid పోసి పరస్థలములం గొంతవఱకుం గొరికించివైచిగాని రచింతురు ఈ విద్యకు, అనంగా రచించు విధానమునకు Addressography అనిపేరు

ఎడ్వర్టైజుమెంటు విద్య — ఇది ఆంగ్లదేశపు కళయని చెప్పందగును పిదప ప్రాశ్చాత్య దేశములం దలుముకొని భరతదేశమునకు వ్యాపించినది దీనికి గొల్లింటి కాలము మొదలు క్రీ పె ౧_౩౦ వఱకు ఎడ్వర్టైజుమెంటు శబ్దమునకర్థము. జాగ్రతం దెల్పుటయని యుండి పిదప ప్రకటనయనెడు వర్తమానార్థమునకు దారితీసినట్లు కనంబడుచున్నది. ఇంక నచిరకాలముననే ప్రోత్సహించుట లేక ఉద్బోధించుట ఆకర్షించుటల కర్థముగ మారునని తోపకపోదు పాశ్చాత్యసీమలందాదిని గుఱుతులు బొమ్మలుగా కొన్ని మమ్ము వస్తువులం దెలుపుట కెడ్వరుటైజుమెంటని గ్రహించుచుండిరట ఆపిని రెయిల్వేబండ్లు పోవునట్టియు చేయునట్టియు కాలములను బహిరంగపరచుట, అందుకు నిర్ణీతమూల్యములం దెల్పుట మొదలగు ప్రకటన పత్రములు, కరపత్రములు, ఎడ్వరుటైజుమెంటులోనివిగనే యుండెను చాటించుటయు, దండోరామూలమున వెల్లడించుటయు ఎడ్వరుటైజుమెంటులోనివిగనే యుండెను కాలములుమారి నేటికి క్రొత్తమార్పునందినది. అమ్ము వస్తువుల గుణముల నతిశేర్పునం దెల్పుటయు, వాని యుపయోగములను వివరించుటయు, కొను వారిమనస్సుల నీవస్తువులంగూర్చివివరించు మాటలచే నాకర్షింపం జేయునటుల నేర్పరులగు ఆరిందాలు, దీనిని వెల్లడించు చతురత నొక కళగా

(విద్యగా) వాడుకకుఁ దెచ్చిరి. వెనుకటి కాలపు వర్తకమునకు ఇప్పటికాలపు వర్తకమునకు విధానమొక్కటియె యైయున్నను, ఒకరిపై నొకరు పోటీలంగల్గిన ఇక్కాలమున నేర్పరితనమవసరమగుట ఎడ్వరుటైజుమెంట్ల యందిక్కాలపు చతురత, వాగ్గంభీరము, నేర్పు అత్యావశ్యకములై మార్గము లనేకములుగ నేర్పడి ఇదియొక విద్యగా నేర్పడి యున్నది

ఆదికాలమున సంగడులందునను, కరపత్రములను పంచిపెట్టుటమూలముననను, చేయఁబడుచుండిన ఎడ్వరుటైజుమెంట్లు ఇక్కాలమున దేశావసరములగు వార్తాపత్రికలందునను, రైల్వేప్లాటుఫారములపైనను, స్టీమరులు, వీధిట్రాముకారుపైనిన్ని, బాడ్జిగూడులపైనిన్ని, వీధిగోడలపైని కూడ ఎడ్వరుటైజుపత్రములు యధిష్టించియుండుట కానవగును. మార్గస్థుల దృష్టుల నాకర్షించుటకు జక్కనిబొమ్మలు, అందవికారపు వస్తువులు మొదలగు విపరీతదృశ్యములు నమర్చి వానికనీ ఎడ్వరుటైజుమెంట్లం జేర్చుట మనదేశమున సర్వసాధారణమే. వస్తువుల చౌకధగలం గూర్చియు ప్రాశస్త్యముం గూర్చియు బాలురచేతఁజెప్పించుటయు నిక్కాలమున నెడ్వరుటైజుచేయుటయందే చేరి యున్నది. ఎంతదూరమునందున్నను జనసమ్మర్థముగల్గు తావులందు ఎడ్వరుటైజుమెంటు సిద్ధముగుచునేయుండును. ఇక్కాలమున నిది ముఖ్యముగ వార్తాపత్రికల మూలముననను, బహిరంగ ప్రకటనల మూలముననను, పుస్తకములు కరపత్రముల మూలముననను, యోగ్యతాపత్రముల మూలముననను నడచుచున్నది. ఇక్కాలపు ఎడ్వరుటైజుమెంట్లు బహిరంగలేఖలుగనున్నవి. కాని వర్తకసంబంధపు బహిరంగలేఖలని చెప్పఁదగును. ఒకుల మనంబుల నాకర్షించుచో తమరమ్ము వస్తువుల గుణగణములను నచ్చఁజేయుట ప్రధానోపయోగమై యున్నది. ఈలక్ష్యమును జయప్రదముగ నెరవేరుటకు చక్కఁగా పరిశీలింపఁబడి అనుభవ పూర్వకముగ వాడఁబడిన ఎత్తులను, సాధనములను ప్రయోగించుచున్నారు. వర్తక వ్యాపార రహస్యలక్షణములను బాగుగ నెఱిఁగిన వారే ఎడ్వరుటైజుమెంట్లు రచించుచుండుటయు దగ్రస్థానము నాక్రమించెదరు

అర్థమగు భాష, వాఁతయందలి ముఱుకువలు, క్లుప్తముగాఁ జరువాదగియుండుట, పదగుంఫన, వివరణ చాతుర్యము, మర్యాదం గల్గియుండుట, అనుమానము, సందేహము, కల్గుకుండునటుల జాగ్రత్తగొనుట, ఆకర్షణ మార్గములు, అమ్మకమునకు సులువగు తావులందు ప్రాతినిధ్యపు టేర్పాటులు, సమ్మకము ఇవి యిక్కాలమున ఎడ్వరుటైజుమెంటునం దవసరములుగఁ గమనింపఁదగి యున్నవి

ఎడ్వాన్సు బిల్ ఆఫ్ గుడ్సు — (వాణిజ్యపరిభాషాపదము) Adventure Bill of Goods ఒకరికిగాను సరకులను తనపేర రవాణా చేయువలసివచ్చునెడ నట్లుచేయుచో నాసరకులు తనవికావనియు, ఫలానావారివనియు, అవి తెచ్చేడి లాభముగాని, నష్టముగాని వారివేకాని తనకునిమిత్తము లేకుండ, ఒక్కవాని విలువకే తాను బాధ్యతవహక్కులం గల్గియున్నాడననియు, ఓడ అధికార్లకు వ్రాసియిచ్చుపత్రము.

ఎడ్వైస్ — (వాణిజ్యపరిభాషాపదము)- Advice ఇచట నీశబ్దార్థము భోగట్టాయిచ్చుట యని యగును. Advice Despatch of Goods అన సరకులు రవాణాచేయఁబడినటుల భోగట్టా యిచ్చుట Advice Despatch of Bill of Exchange అన హుండీని అమ్మినటుల భోగట్టాయిచ్చుట, ఏపనినైన చేసినతోడనే అపని చేయఁబడినట్టు భోగట్టావ్రాయుట వర్తక

వ్యాపారమున చాల ముఖ్యకార్యము. ఇది జరగనియెడల చాలనష్టకష్టములు సంభవించెడివి

ఎత్తైన పర్వత శిఖరములు — ప్రపంచమందలి పర్వతశిఖరములఎత్తు చూడుడు

ఎత్నోగ్రాఫీ (Ethnography) — వివిధజాతుల మనుష్యులు, వారి లక్షణములు, అభ్యాసములనుగూర్చిన కళ.

ఎత్నోలోజీ (Ethnology) — ఈ పాశ్చాత్యవిజ్ఞానకళ మనుష్యులందలి తెగలం గూర్చి తెల్పునది ఫ్రెంచిభాషా పదమగు Ethnographie యనుపదమునుండి జనించినది సృష్ట్యాదిని మనుష్యులు పురుషజాతి స్త్రీజాతిగ నేర్పర్చి పరమేశ్వరుఁడు వారి సంగమమువలన సంతానాభివృద్ధి నేర్పఱచి మనుష్యులను ప్రపంచమున స్థిరనివాసులుగ నేర్పఱచెను ఇది దైవికము.

ఇటుల నాదియందేగలిగిన స్త్రీపురుషులు ఆదియందే వేర్వేఱు భేదములతో సృజింపఁబడిరని కొందఱును, పిదప దేశభేదములు వేర్వేఱు శీతోష్ణస్థితులు, జీవనదుర్భరత్వములు మొదలగు వారి పరిస్థితులనుండి భేదాకారములు, గుణలక్షణములు కల్గియుండునని కొందఱు నభిప్రాయభేదములం గల్గియున్నారు.

ఎట్లైనను పరిశీలనలవలన భేదములుగల తెగలలో నుండి యన్యోన్య స్త్రీపురుష సంగమములు సంతానము అభివృద్ధిగను, బలకరముగను కొన సాగుచుండునని తేలుచుండ ఒకే తెగనుండి (అనగా భేదములేని) వివాహ సంబంధములు తగవనియు, అట్టివి బల, గుణ, లక్షణాదులు గల సంతానప్రదములు కావనియు త్వరలో ఆ సంతతి యంతరించుననియు తలంపఁబడుచున్నది

తెగ ఒకటేయైనను అన్యసంబంధజనిత భేద లక్షణములుగల స్త్రీపురుషసంగమములు సంతాన ఫలప్రదములని కనిపెట్టఁబడినది ఈసందర్భమున భరతదేశపు యార్యుల సుప్రసిద్ధాచారమగు గోత్రప్రవర సంబంధములేని వివాహసంబంధ నిబంధనయును, మాతులసుతోద్వాహ శ్రేష్ఠతయును, భరతదేశమునందనాదిగ నున్న సదాచారధర్మ మచ్చెరువుఁ గొల్పకపోదు

ఈ సందర్భముననే మెండాలీజమ్‌సిద్ధాంతము గూర్చి ఇంచుక వివరించుట సముంజసము. దీనిం గనిపెట్టినవాఁడు Rev Gregor Mendel. ఈయన ఆస్ట్రియాదేశమున మొరావియా సీమ యందు బ్రూన్ పట్టణమున నబ్బాటు (Abbot) బోధకుఁడై క్రీ. శ. ౧౮౨౨-౧౮౮౪ నడుమ జీవించియుండెను అచటి మోనాస్ట్రీతోటయందు పరిశీలన లొనర్చుచు ఎన్ని మార్పులం గల్గించి ఎన్ని అంట్లు కట్టిమాదిరను పొడుగు బఠాణీ జాతినుండి పొడుగుబఠాణీజాతియే సంతానము కల్గుచుండునని కనిపెట్టెను ౧౯౦౦ నుండి సుప్రసిద్ధములై Theory of Descent (సంతాన సిద్ధాంతమనియు, Law of Heridity) యనియు పేరిడంబడియున్నది

దీనింగూర్చిన తరువాతి పరిశీలనలందు ఈ ధర్మము చెట్లయందేగాక జంతువులందు, మనుష్యులందు కూడ వర్తించునని తేలి, ఆ సిద్ధాంతమునకు Mendel and Suffixism అనిపేరిడి యున్నారు ఈ సందర్భమున భరతదేశపు ఆర్యులు ఆచరణయందుంచిన "బీజము ప్రధానము గాని క్షేత్రము ప్రధానముగాదు" అనుధర్మము భరతదేశపు పూర్వుల విజ్ఞానము దెలుపకపోదు.

ఇటీవలి పరిశీలకులు శాస్త్రదృష్ట్యాగాకున్నను సముపాయముకొఱకు మనుష్యులను తెల్లవారనియు, నల్లవారనియు, పచ్చవారనియు వారి శరీరచ్ఛాయలంబట్టి మూడు తెగలుగ భాగించి యున్నారు. వారిలో కొంద ఱుపవిభాగములు

Primary division అనియు, మఱికొందఱు ఆదియందే ఇటుల నుండినందున కల్గినవిభాగముగ నెంచుదురు ఇటుల రంగులనుండి చేసినవిభాగమునకు Japheth Shem Ham Division అని కొందఱు పేరిడిరి సుప్రసిద్ధ పరిశీలకుండగు Prof E G Conklin మహాశయుండు చేసిన పరిశీలనలు, గ్రహించిన సంగతులు చిరస్మరణీయములు. భేదజాతి లక్షణములు, ఆకారములు వీని సంపుటీకరణసంజాత సంతానము, వాని ధర్మములు, గుణభేద వివరణముల నీయనచక్కగ బరిశీలించి విమర్శించి తెల్పియున్నాఁడు.

తెల్లజాతి- ఈ తెగవారిని Caucasian race అనియు, White race అనియు నందురు నిడుపైన తిన్నని వెండ్రుకలు, వెనుకకుందగ్గియుండు దవడఎముకలు, సన్నపు పెద్దముక్కులు, చిన్నవియగు పలువరుసలు, విశాలఫాలభాగములు వీరి లక్షణములుగ చెప్పఁబడినవి ఐరోపాఖండము ఉత్తరదేశముల తెల్లరంగువారు, దక్షిణ దేశములంగూడు ఇంచుక నల్లరంగువారు, ఆల్ప్సు పర్వత సీమలవారు, మధ్యధరాసముద్ర ప్రాంత వాసులు ఇందు చేరియుందురని చెప్పఁబడినది వీరి మిశ్రసంతానము లించుక నల్లరంగు గలవైనను సగటున Scientifical గా తారతమ్యము తక్కువ లేనివారై యున్నారు ఇంచుక భేదముతో బ్రిటీషువారి సమీప లక్షణలయుతులగు పారశీకులును, లోకవిదితులును అసాధువులునగు అరబ్బులును, మానవవిద్యాభ్యాసముచే నిగూఢాంతఃకరణ యుతులగు చీనావారును ఈ తెగకుం జెందినవారేనని తలంపఁబడుచున్నారు.

నల్లతెగవారు- వీరిని Negroids అనియు కూడ నందురు. నల్లరంగులుగల శరీరచ్ఛాయలు, ఉంగరములుతిరుగు తుప్పవెండ్రుకలు, వెడల్పుగనుండు చిడుకముక్కులు, దళసరి పెదవులు, విశాలనేత్రములు, పెద్దవిగనుండు నోటిపండ్లు, సన్నపు నుదురులుగల పొడవగు శిరస్సులు (Dolicho cephaly) వీరి లక్షణములని చెప్పఁబడినది వీరియందు పెక్కుతెగలు కలవు. ఆఫ్రికాఖండపు నీగ్రోజాతులు, దక్షిణాఫ్రికా Bushmen జాతులు, పెక్కులుగనున్న Pigmy తెగలు మెలనిషియన్జాతులు తుప్పతలలులేని ఆస్ట్రేలియా ఖండపు నల్లజాతులు ఈ తెగకుం జెందినవారేనని చెప్పఁబడినది

పచ్చవారు- వీరిని Mongolian races అనియు, Yellow race అనియు నందురు. పసుపుపచ్చని లేక Brown రంగుశరీరచ్ఛాయ, నలుపురంగు తిన్నని వెండ్రుకలు, విశాలముఖములు, చిన్నముక్కులు, విశాలములగుదవడలు, వెడల్పు తక్కువయగు వల్లముగనుండు నేత్రములు, సమపరిమాణముగల పలువరుసలు, పెక్కురకములగు తలలు వీరి లక్షణములుగఁ జెప్పఁబడినవి ఇందు చీనాజాతులు, జపానుదేశపు జాతులు, టిబెట్టుదేశస్థులు, న్యూజీలండు ద్వీపపు మావోరీ జాతులు, Brown Polynesian జాతులు, ఎస్కిమో జాతివారు, Red Indian జాతులు చేరియుందురని చెప్పఁబడినది ఇందను చీనావా రిందులోనివారు కారనియు, తెల్లజాతి తెగలోనివారనియు తలంచువారు కొందఱుకలరు. కొందఱు శాస్త్రవేత్తలగు పరిశీలకులు ఫిన్లాండు దేశస్థులు, లప్పుజాతి (Lapps)వారు, హంగేరీ దేశపు మాగ్యారులు, టర్కీదేశపు తురుష్కులు నీపచ్చ తెగవారే నందురు

ఎథిక్సు (Ethics) - **Moral conduct, duty** లం గూర్చిన కళ ఇది మనస్తత్వము పై నాధారపడియుండును. స్థితిగతుల ననుసరించి సన్మార్గ దుర్మార్గముల (**Right and wrong, and natural obligations**) నెఱుంగు ధర్మముం గూర్చినది.

ఎథిక్సు డిడక్టివ్ లిటరేచర్ (Ethics Deductive Literature)-హితోపదేశము చూడుడు

ఎథిమెరియిజమ్ (Euhemerism)- గ్రీసు, రోమను దేశములందు దేవతలుగ నెన్నఁబడినవారు తొల్లింటి యొక కాలమున జీవించియుండిన మనుష్యులేననియు, వారు రాజులుగ దేశపాలన మొనర్చినవారుగనో లేక జాతీయతాభిమానపూర్ణులగుమహాపరాక్రమశాలురుగనో యుండియుండినవారుగాని, దేవతలు కారనియు కాలానుగతముగ అట్టినమ్మకము ప్రబలి అట్లు తలంపఁబడుచున్నారని తలంచునట్టి నమ్మకము

ఎథీజమ్ (Atheism) — దేవుఁడు లేడను మతముం గూర్చిన నమ్మకము. ఇది త్రివిధభేదములు కలది 1 దేవుఁడు లేడను సిద్ధాంతము 2 దేవుఁడు ఉన్నాడనుటకు నిదర్శనములు లేవనలేక దేవుఁడు లేడనుటకు బాధకములేమియు లేవనుసిద్ధాంతము. 3 దేవుఁడుండుటకు హేతువులగు తత్సంబంధజ్ఞానము అసత్యమనియు, ఉండవిలువకలది కాదనియు సిద్ధాంతము

ఎథోలొజీ (Ethology)-Character యోగ్యమైన లేక అయోగ్యమైన మనస్సుయొక్క వృత్తినిశ్చలత, అట్టివి యెట్లు లనేర్పాటగునది వీనింగూర్చి విచారించు కళ

ఎథ్నోలొజీ (Ethnology) — మానవుల,మానవజాతుల పూర్వవిధానము. ప్రపంచమునందు వేర్వేరుభాగములకు వారెట్లు చేరినది, శరీరావయవ భేదములు వేర్వేరు జాతుల మనుష్యులందెట్లుండునది వివరించు కళ

ఎథ్నోసైకాలజీ (Ethno-psychology) వివిధజాతుల మనుష్యుల మనస్సు లక్షణములు, మనోవృత్తులం గూర్చియు, తలంపుల విధానమును గూర్చియు తర్కించుశాస్త్రము.

ఎదుట అనినది మాట, ఎదాన పెట్టినదివాత — మొఖముచాటున అనిన నిందావాక్యములు విలువలేనివని భావము. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎదుగుట (To Grow) — ఎదుగుట ఒకనియొక్క పొడవు (Height)తో సంబంధము కలది శరీరమందలి ఎముకలందు అవి ఎదుగగల పరిస్థితి ఏర్పాటుకలదని కనిపెట్టఁబడినది అనఁగా ఎముకలంబట్టి స్కెలిటన్ (Skeleton) పరిమాణము గుణించి చెప్పందగును స్కెలిటన్ పరిమాణమే ఒకరు ఎదగగల శరీరపు ఎత్తు అని భావము బాల్యమున ఎముకలంత గట్టిలేక మెత్తనివై యుండును. అవి రానురాను ఎదుగుటతోపాటు బలముగూడ నగును గట్టిపడుచునుండును ఇట్లగుచుండుట ఇరువదియొకటవ సంవత్సరము ముగియువఱకు సరియనియు, పూర్తియగుననియు కనిపెట్టఁబడినది పిదప శరీరము బలమైననగుంగాని పొడవుఎదుగుట సంభవింపదు. అరుదుగ నొక్కొక్కనియందేదో యొక రోగముండి యీపరిమితిందాటి ఇంకను ఎదుగుట సంభవించునని శరీరశాస్త్ర పరిశోధకులు ఇంకను తలంచుచున్నారు. ఇకను పోలిక యనునది కొంతవఱకెదుగుటతో సంబంధముకలది తల్లిదండ్రుల పోలికవలెగాక ఒకప్పుడెప్పుడో చనిపోయి జ్ఞాపకమేయుండని పూర్వుల పోలికలతో కొన్నిటింగల్గి కొందఱుండురు. ఈ పోలిక తల్లిదండ్రుల సోదరులంబోలి కొన్నియుండును. ఇవి ఒకవిధముగ నిర్ధారణగల్గియుండవు. కాని పోలికమాత్రము కొంతవఱకు తప్పదనియే కానవగును సోదరులలో కొందఱు పొట్టిగను, కొందఱు పొడుగుగనుకూడ నుండుట నిదర్శనమే.

ఎదుటివారిపొయ్యిమండుటచూచి తనపొయ్యిలో నీళ్లుపోసుకున్నట్లు - ఓర్వలేనితనమునకు చెప్పు సామెత లోకోక్తి

ఎద్దీనినదంటే దూడనుకట్టివేయ మన్నారట — ఇద్దరు తెలివిలేనివారని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎద్దు ఎండకులాగితే ఎనుపోతు నీడకులాగుతుంది — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎద్దు కటుకులరుచి యేమి తెలుసును? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎద్దు తన్నునని గుఱ్ఱము కాళ్ల వెనుకదాగినట్లు — గుఱ్ఱపుతాపు ఎద్దు తాపుకన్న చాలా అపాయము. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎద్దును అడిగి గంతగట్టుదురా? గంత అనఁగా తెలుకులగానుగకు ఎద్దు పూన్చఁబడుతరి ఒడలు తిరుగకుండ కండ్లకుఁగట్టు అడ్డు ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎద్దునాల్కచెట్టు లా Cacalia kleinia ఆంగ్ల Elephant scaber సం గోజిహ్వా, దర్వికా, వాతోహా అనిపేర్లుకలవు మఱియొక దళ దీనిని గేదెనాలుకచెట్టనియు నదుట కలదు గబ్బువాసనగల్గియుండును దీని ఆకు గూడాగడ నడచును వాతములు, మేహవాత ముల నడఁచును కుష్ఠురోగమును నివారించు నని చెప్పఁబడినది దీని కషాయము గాని చూర్ణముగాని ఎక్కువపనిచేయునందురు ఆకుల రసమును పనిచేయును

దీని హిందీ పేరు ఉరుదుపేరు యిబ్బాన్ లేక గాజబాన్ శరీరేంద్రియములకన్నిటికీ బలము గల్గించును ఊపిరిగొట్టునొప్పి నడఁచును అశ్మరీరోగమడంచును దీనిని కషాయముగఁగూడ వాడుదురు దీనికి శ్రీగంధముపిరుగుడని చెప్పఁబడినది

ఎద్దుపుండు కాకికి నొప్పియా? - ఒకరిబాధ వేఱొకరిని బాధింపదని భావము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎద్దువలెతిని మొద్దువలె నిద్రించుట — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎనాటమీ (Anatomy) — ఫ్రెంచి మాటయగు Anatomie నుండి కల్గిన పదము మానవశరీరములఁగాని, జంతుశరీరములంగాని పరిశీలించి, అందలి వివరములను వేర్వేఱుగ నెఱుఁగఁజేయు కళ ఎముకలు, నరములు, కీలులు, మొదలగు శరీరభాగము లేయేకనులం జేయ నేర్పడినవో తెలియఁజేయు శాస్త్రము ఇంకను రోగములవలన శరీరమునంగలుగు మార్పులం జూపెడు భాగము Morbid Anatomy అను పేరంబరగెడిని ఇంకను మానవ శరీరమందలి భాగముల నితరజంతుశరీరభాగములతో పోల్చి పరిశీలించుచు కళభేదముల నెఱుఁగఁజేయు భాగమునకు Comparative Anatomy అనియు పేరుగలదు తొలుదొలుత అరబ్బీ గ్రీకు, రోమను దేశస్థులీశాస్త్రము నెఱింగి వివరించినవారుగాన, నేటికిని ఈ శాస్త్రమందరబ్బీ గ్రీకు, రోమనుభాషాపదము లెక్కువగఁ గాన నయ్యెడిని

ఎనార్కిజమ్ Anarchism) — దేశమునందొక ప్రభుత్వము బలముగనుండనేని తమతమ స్వేచ్ఛావృత్తిని ఇతరుల బాధించి కసి దీర్చుకొనుట, ధనాశ, అధికారత్వపు కోర్కెలు మొదలగునవి తీర్చుకొనవీలుండదు కాన ప్రభుత్వముం గూలద్రోసి న్యాయబద్ధముగు నిర్బంధమును తొలగించుటకు ప్రయత్నించి సాగించుకొనగల్గుట Anarchism అనెదరు దీని కరాజకమని పేరుకలదు దాని మార్గమును వివరించుకళ ఇందు తిరుగుబాటు, అపాయములు ప్రధానములు దీని గ్రంథము లున్నట్టుగానరావు గాని అప్పుటప్పట పలుదేశముల నరాజకత్వము గానవచ్చెడిని.

ఎనాలొజీ (Analogy) — రెండు (వేఱ్ఱేఱు) వస్తువులందుగల సమానధర్మ లక్షణములను విమర్శించు విద్యంగూర్చిన కళ అనగా నొకేగుణములు అన్నిగాని కొన్నిగాని రెండు వస్తువులయందుండుట నెఱుగు నేర్పును గూర్చి దెల్పు శాస్త్రము

ఎన్స్టైన్ సిద్ధాంతము — దీనిని Einstein Theory యనియు, Theory of Relativity అనియు నందరు Albert Einstein విజ్ఞాని జర్మనుదేశస్థుడు, ఆదేశమునందే క్రీ వె ౧౮౭౯ లో జన్మించినవాడు తన పదునెన్మిదవ సంవత్సరమునుండియు ఈపరిశీలనలను మొదలిడి తన ప్రథమ గ్రంథముగ Special Theory of Relativity అను గ్రంథమును ప్రకటించెను

ఐనను ఈమహనీయుని సిద్ధాంతమునకుందగిన గ్రంథములు చాలవు అతనియున్నే యున్న న్యూటన్సిద్ధాంతమును యూక్లిడ్ పండిత విరచిత జ్యామెతీ శాస్త్రమును ఎఱుగని వారికిది కొంత చిక్కుగ నుండక పోదు (న్యూటన్సిద్ధాంతము, జియోమిట్రీ శాస్త్రము మొదలు)

ఇది న్యూటన్సిద్ధాంతము నేగర్పుంది న్యూటను జియోమిట్రీ శాస్త్రమును తన సిద్ధాంతమునకవసరమగున తవఱకు గౌరవించెను ఎన్స్టైను పండితుడట్లొనర్పలేను ఇంకను యూక్లిడు పండితుని Straight lines తన సిద్ధాంతమునగాని, న్యూటను సిద్ధాంతమునగాని వర్తింప జేయుట యనుభవమనెను ఇది జామిట్రీ నెనుగ్గుటయె యని పెక్కండ్రు పొరబడి యనెదరుగాని అది సరిగాగ దానినీతడు గ్రకొనలేదనుటయే సమంజసము

Relativity యన వీడరాని యన్యోన్య సంబంధముండుటం దెల్పును ఇందు న్యూటన్సిద్ధాంతమునందువలెనే వస్తువు (Matter), కాలము (Time), దూరము (Space or Distance) అని త్రిపదార్థములు చెప్పంబడినవి ఇందు కాలము దూరము ననునవి వస్తువునకు స్వామ్యములగు స్వధర్మములై దానిని వీడక యుండునవే కాని ప్రత్యేకములైనవి కావని చెప్పంబడినది ఉభయ సిద్ధాంతములందు మూడుపదార్థముల యైక్యత యె నైసర్గికముగ నున్నదనియు శాస్త్రదృష్ట్యా మూలముగ పరిశీలనలకొరకు విడదీయుబడినవే గాని వేఱ్ఱేఱుగాదనియు చెప్పంబడినది ఈయన్యోన్య సంబంధము అన్యోన్యాధారమని తెలుచున్నది దీనికి Relativity యని పేరు

కదలికయు (Motion) దిక్కును (Direction) వీడని సంబంధము కలవనియు కదలికయ తయు రిలేటివ అనియు కదలికకాస్పదమగు దూరమును కదలికయు తావునందే యుండునవిగా నామూడును రిలేటివ్ అనియు దూరము నెఱుగుటకు కొలకఱ్ఱలు కొలగొలుసులు మొదలగునవి సాధనములనియు ఈ సిద్ధాంతమునందు చెప్పబడినది

కాలము ఒకకార్యమునందగు పరిమితియనియు దీని ఘటికాయంత్రములు గడియారములు, ఇతరములగు నానవాళ్ల సహాయముచే నెఱుగుచున్నాము కాలము దూరము అన్యోన్య సంబంధములు గలవిగాన స్వతంత్రస్థితికలవి కానేరవు, ఇవి దీనిగమనించువారి స్థితిగతులు తారతమ్యమునుబట్టి హెచ్చు తక్కువలుగ బయల్పడుచుండునని చెప్పంబడినది

ఇంక కాలమును, దూరమును దేనియొక్క స్వధర్మములై లక్షణములుగ దనరుచుండునో అట్టి వస్తువు (Matter) దాని పరిమాణము బట్టి తెలియందగినది ఆ పరిమాణము చూచువారి స్థితి ననుసరించి బయల్పడుచుండును అనగా వది

దగ్గరనుండి చూచువారికి పెద్దదిగను, దూరము నుండి చూచువారికి కొంతచిన్నదిగను గాన వచ్చును కేవలము ఎక్కువదూరము నుండియు చాటుననుండియు చూచిన బయల్పడక యుండుట మొదలగున వని భావము

వస్తువులయొక్క పరిమాణమన దానిపొడవు, వెడలుపు, ఎత్తు నైయున్నది ఈవస్తువుయొక్క పరిమాణముల నుండియే అది తెలియంబడు చుండుటగా చెప్పంబడినది ఇంకను వస్తువు ఆక్రమించగల ప్రదేశము, దానిగమన వేగపు పరిమితిం బట్టి యుండునని చెప్పంబడినది ఆ పరిమితి శాంగ్లమున Velocity యని పేరు ఈవెలాసిటీ నెఱుంగుట కనిపెట్టుచుండువారి స్థితి ననుసరించి యుండునను రహస్యధర్మమును ఎనిస్టైను కరిశీల కుఁడు తాఁగన్గొంటిననినుడివియున్నాడు. మఱియు నామహాశయుఁడు వస్తువు, కాలము, దూరము నను మూడుపదార్థముల యన్యోన్య సంబంధము విడఁజాలదనియును దానికే Relativity యని పేరనియు దెల్పియున్నాఁడు

ఈసిద్ధాంతమున వస్తువు గమని చుటయను క్రియ దార్థములుకూడ నున్నతావునుండి స్థలమును మార్చుటయేననియు, మఱియు సీమార్పు కాలము పైనను, దూరముపైనను జరుగు మార్పే యని నిర్వచింపఁబడినది న్యూటన్సిద్ధాంతమున విశ రింపంబడిన గ్రావిటేషను ఒకశక్తి (Force) అనియు చెట్లనుండి పండు నేలంబడుటకుఁ గారణము భూమి దాని నాకర్షించుటయే యనియు (Attractive force) చెప్పంబడిన దాని నెను ర్చుచు ఇనిస్టైను సిద్ధాంతము గ్రావిటేషనని చెప్పఁ బడినది శక్తి కాదనియు, అది స్వధర్మమేయగు స్వాభావ్యమనియు కంతు నేలంబడుట భూమి యొక్క ఆకర్షణవలనఁ గాదనియు, వస్తువు కదలిక కొఱకు దూరము (అనగా ప్రదేశము) వంగియుండుననియు ఆవ గియుండుట దాని స్వతస్సిద్ధ ధర్మమనియు వస్తువుయొక్క సన్నిధి జగత్తునందు కాల దూరముల (తావు) పైగల్గు వంపేననియు ఈవంపు Concave glass యొక్క వెలుపలి భాగపు వంపువలెను నుట Straight line కావనియు, వెలుతురుకూడ దూరమునుండి మనకడ కేతెంచుటయందిటులనే వంగి కదలుచు వచ్చుననియు, చూచువారికి వంకరలేనటుల గన్పించు ప్రతి కదలిక (Motion) కూడ నిటులనే వంపుగ నుండుననియు ఇది కాలము, దూరము, వస్తువుల కూడికకుంగల్గు స్థలము మార్పే గమనమనియు చెప్పంబడినది కాని ఇందీవంపు గల్గుటకు కారణము చక్కగ వివరింపంబడలేదు

భూమి సూర్యునిఁజుట్టితిరుగుతరి Elliptical మార్గమున (అనఁగా Oval) గమనించుచుంట ఒక Force వలన ఆకర్షింపఁబడి కాదనియు, పెద్దవస్తువు (Matter) అగు సూర్యుని వలన సుమం నడచునటుల కలతపర్చఁబడి (Disturbed) యామార్గముగ నటుల గమనించుచుండుననియు, ఇందే యాకర్షణశక్తియు, నిటుల నడపుచుండ లేదనియు నీసిద్ధాంతమతము మఱియు నెంత వస్తువు (Matter) ఉండునో అంతకుం దగిన వంపు గల్గుచుండునని చెప్పంబడినది

ఈసిద్ధాంతమున శాస్త్రదృష్ట్యా దూరమునకు వస్తువుయొక్క పరిమాణపుకొలతకు వ్యత్యాసము లేదనియు, ఇవి దూరమునందలి కొలతలే యనియు చెప్పఁబడినది ముందు, వెనుక, ఎగువ, దిగువ, ఈవైపు, ఆవైపు, ఎత్తు (క్రింద) ననంబడు నవి దూరముయొక్క కాలములతో కూడిన భేదములేననియు, రెండువస్తువు లొకటికొకటి దూరముగను, దగ్గఱగనుండుట కాలదూరముల నిర్ణయమేననియు చెప్పంబడినది

సూర్యగ్రహణ కాలమున చీకటియందు సూర్యునికవ్వలనున్న నక్షత్రపువెల్గు సూర్యునిం

జుట్టి వక్రతిరిగి వచ్చినదేయనియు, దానింజూచి తిన్నగ నే తెంచినదని తలంతురనియు ఐన్‌స్టైను పండితుఁడనెను ఈయన నక్షత్రదర్శన సాధనములం జూచి తెల్పిన లెక్క సరిపోవుచున్నదనుచున్నారు

సూర్యునిజుట్టి భూమితిరుగు వెలాసిటీ గంటకు 6 7000 మైళ్లు ఈత్వరితగమనము ననుకరించవలెనన్న గడియారము రోజునకు $\frac{1}{1800}$ భాగపు సెకండుకాలముం గోల్పోవుచుండునియు, ఈ దూరముం గొలుచుచో అడుగుబద్ద (Foot rule) అంగుళమునందు $\frac{1}{170000}$ ం భాగముం గోల్పోవుచుండునియు కనిపెట్టంబడినది ఇట్లుగుచో వెలుగు ప్రయాణమొనర్చు వెలాసిటీ వేగము ననుకరించు గడియారము రోజునందు పండ్రెండుగంటల కాలమును, అడుగుబద్ద ఆరంగుళముల పరిమితిని గోల్పోవుచుండును కావునే వెలుఁగుయొక్క వెలాసిటీ Theoretical Obsolute Limit (హద్దు) అని పేరిడంబడినది అనఁగా నింతకన్న నెక్కువ త్వరితగమనము గసాధ్యమని భావము

ఈవిషయమెట్టులఁ జెప్పఁబడినను ఒక సెకండు కాలము గంటయొక్క దరువదియవ భాగమేఁననియు, అడుగుబద్ద పండ్రెండంగుళముల పరిమితి కలదియే ననియు నెఱింగినవారు కాలము, దూరము, సర్వత్రా ఒకేరీతిని గన్పించునవి కావనియు, ఆయాదేశస్థుల సంబంధములుగదనరుచు గన్పించు ననియు మనసునందుంచుకొనవలసి యుండును ఇందింకను చిత్రమేమన, వస్తువునుపీడక దానితో నరుగుచు నట్లు గన్పించుచుండుట విపరీతమని తోఁపకపోదు

ధ్వని ప్రయాణమునర్చు వెలాసిటీకన్న నధిక వేగముగ ప్రయాణమునర్చువా రాధ్వనిజనించు తావునుండి దానిని వినజాలరు దీనికింగారణ మాధ్వని వారికన్న తక్కువవేగముతో జనుచు వెనుకఁబడుటయే ఇట్టులనే వెలుఁగు ప్రయాణమొనర్చు వెలాసిటీకన్న నధిక వేగముగ నరుగు ఏవస్తువునైనను ఎన్ని దూరదర్శన యంత్రములతో చూచినను చూడఁజాలరు

వెలోసిటీ సందర్భమున Michelson Morley Experiment అనంబడు పరిశీలన, సుప్రసిద్ధమైనది కలదు ఒక ఇనుపదారి, బండ్ల వరుసను (Train) ఒక పక్షి ఎగురుచు నొకకడ నుండి రెండవకడకు దాటుటను తలంతుముగాక రెండును ఒకేదెసకు నొకే వెలాసిటీతో పరుగిడుచో నప్పటికి దాటఁజాలకయుండుచు బండ్ల వరుసకన్న పక్షి యధికమగు వెలాసిటీతో పరుగిడుచో దాటిపోవుటకుం గొంతకాలము పట్టును బండ్ల వరుస కెదురుగ నాపక్షి యట్లు ఎగురుచో రింత కన్న త్వరితముగనే దాని దాటగల్గును బండ్ల వరుస నిలచియుండ పక్షి దానిం దాటుటకు ఎంత్కాని దాటుటకన్న ఇంచుక యాలస్యముగను అనుకరించుచు దాటుటకన్న ఇంచుక వేగముగను కాలముపట్టును ఇట్టులనె వెలుతురును ధ్వనియుం గూడ లెక్కింపఁబడవలసి యుండును ఇది నిస్సంశయముగ సత్యమైనను వేత్వేఱు తావులనుండియు, వేత్వేఱు దూరములనుండియు వేత్వేఱు విధములుగఁ గన్పట్టుట తప్పనిదని ఈ సిద్ధాంతము తెల్పెడిని వెల్సు (H G Wells) గారను నొకగ్రంథకర్త ఈ ఐన్‌స్టైను సిద్ధాంతము లేని యాదికాలముననే Time Machine అను కథనమును వ్రాసి యందీసిద్ధాంత విషయములం జర్చించి యున్నాడు ఇది చాల యాదికాలము నాటి సంగతియై యున్నది ఐన్‌స్టైను సిద్ధాంతమున నొక క్రొత్తసంగతి కలదు వస్తువు గమనించుతరి అప్పటి వెలోసిటీ ననుసరించి దాని బరువు పెరుగుచుండునని చెప్పఁబడినది. ఒక పౌను బరువు గల వస్తువు గంటకు ౬౭,౦౦౦ మైళ్ల

వెలాసిటితోఁ బర్విడుచుండులరి పౌనుపందు ౨౦,౦౦,౦౦,౦౦౦ భాగము బరువధిక మగునట ఇట్లగునేని ౧ సెకండునకు ౧,౮౧,౦౦౦ మైళ్ల చొప్పున పర్విడుచో బరువు రెట్టింపగును ఇటు లనే Negative pole of Electric circuit అగు Cathode Rays నందునను రేడియం వలన తరుమఁబడిన కొన్ని త్రసరేణువులును ఇట్లే యగుచుండు నందురు న్యూటన్సిద్ధాంతమున Straight lines గా వివరింపఁబడినవి, ఎనిస్టైను సిద్ధాంతమున సెకుర్వ్యానంబడి అవి కాంకేవుగ్లాసు ఉపరిభాగము వంటి వంకరగల గీతలని చెప్పఁబడినవి మఱియు భూమి గుండ్రముగ బంతివలె నుండుం గాన దానిపైఁ గీయంబడిన ఏగీతలైనను వంగియుండకతప్పదు గాన ఎనిస్టైను విధానమున Straight lines గై కొనంబడలేకు ఇదియూక్లిడు పండిత విరచిత జామెట్రీ శాస్త్రము సెకుర్చుటగా పెక్కండ్రు తలంతురు గాని నిజమున నిది ఎకుర్చుట కానేరదు దానిపై కొంత లేదనవలసి యుండును.

ఎనిస్టైను సిద్ధాంత మెఱింగించు భవిష్య దృశ్యములం బరిశీలింప నింగ్లాండు దేశమునుండి పంపఁబడిన సుప్రసిద్ధ పండితులు పరిశీలించి, సూర్యగ్రహణకాలమున తీసిన ఛాయాపటముం గూర్చి యెల్ల రెఱింగినదే ఆ పరిశీలనలు ఎనిస్టైను సిద్ధాంతమునే గౌరవించెనని చెప్పఁబడినది.

ఈ సిద్ధాంతమునందలి నిజము ప్రత్యక్షముగా ఐహిక సంబంధమునుగాని, పదార్థసంబంధముగాని ఉండనేరదనియు, అది ప్రపంచమునందలి వస్తు ప్రదేశకాలముల సంపుటీకరణ - సంబంధముగ నుండునదేయనియు, ఇంను ఇంకను పరిశీలించిన జగత్తునందేదియో యొక వ్యక్తిత్వముకలదనియు, దానింగూర్చి సంపూర్తిగ నెఱుంగుట దుస్సాధ్యమైయుండుననియు చెప్పఁబడియున్నది.

ఎనీరోయిడ్ బారో మీటర్ — సెంటుగ్రేడ్ధర్మ టన్నెలు చూడుఁడు.

ఎనెమో మీటర్ (Anemometer)- వీచుచుండు గాలియొక్క బలమునుగాని, వీచు కదలిక (Speed) గాని తెలుపు పరికరము.

ఎనోమెలిస్టిక్ సంవత్సరము (Anomalistic Year)- Sun's revolution relative to the apse line ఇందు సూర్యుడు $860^{\circ} + 11^{\circ}\ 25$ తిరుగునని చెప్పంబడినది ఎస్ట్రో నమీ సంబంధము

ఎన్నికలు (Elections) — రాజకీయములందుగాని, వ్యాపారములందుగాని, దేవాలయ, సత్ర, పుస్తకభాండాగారాది సంస్థల పరిపాలనలకుగాని, తమ ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు ఎలక్షన్ అనిపేరు ఇది వేర్వేఱు దేశములందు వేర్వేఱు విధములుగ నడచెడివి కాని అన్నిటియందు నెన్నుకొనువాడుసమ్మతి(Vote)నిచ్చుట, పిదప వాటిని సరిగానున్నటుల పరిశీలన లెక్కపెట్టుట ఎన్నికలందు ప్రధానములు. కొన్ని సభలందు తమ ఎన్నికలం దెల్పుటకు సభ్యులు చేతులం బైకెత్తుట మూలముననే జరిగెడిని. ఎన్నుకొనువారింగూర్చి తొలుత నిజస్థితి పరిశీలింప వలసియుండును

ఎన్నెమ్మ — ఈమె విప్రాంగన కర్మవశమున నొక మాలనికి వివాహము చేయఁబడి వాని వలన నేడ్వుర పుత్రులంగని జీవములను భరింపఁ జాలక యగ్నింబడి బలవంతముగఁ బ్రాణములను బాసి, మాలలచే సుంకలమ్మ యను దేవతగఁ గొలియాడఁబడుచుఁ నన్యజాతులవారిచే "ఎన్నెమ్మ" అని వాడబడుచున్నది. సుంకలమ్మ అనునది యీమె జీవించియున్నప్పటిపేరు. శిశుపీడాపరిహారార్థము పురిటిండ్లలో నీమె చరిత్రమును చెప్పుచుందురు.

ఎన్స్నె వ్రణములు గోసితిని గాని నాకురుపు గోసినవ్వటిబాధ ఎవ్వరికి గలుగలేదని డాక్టరుగారుఅన్నారట

ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎన్ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుష నామములు —

Naaman- హీబ్రూపదము, Pleasant అనియర్థము

Nahum- హీబ్రూపదము, Comforter అని యర్థము ఈతోక జ్ఞాని

Napier నవీనపదము

Napoleon- Napoleone గ్రీకుపదము, ఫ్రెంచి చక్రవర్తిపేరు

Narcessus- గ్రీకుపదము, Daffodil అని యర్థము

Nathan- హీబ్రూపదము, Gift అని యర్థము

Nathaniel- Nathanial- Nathanael- హీబ్రూపదము, Gift of God అనియర్థము

Navarino నవీనపదము

Neal- ఐరిషుపదము, Chief అని యర్థము

Ned (see Edward)

Nehemiah- హీబ్రూపదము,God of Comforts అని యర్థము

Neill, Neil- కెల్టిక్కుపదము, Champion అనియర్థము

Nelson నవీనపదము, Lord Nelson పేరు

Nero- లాటిన్ పదము, Strong అని యర్థము రోమనుచక్రవర్తి పేరు

Nesbit- Nesbitt, Neville- నవీనపదములు

Nicholas-Nicolas-Nikola Nicomedi-Nicodemus గ్రీకుపదములు, ప్రజా జయ మనియర్థము దినింగల్గినముద్దు పేరులు Nick, Nickel, Nicol అని ఇది చక్రవర్తులు వహించినపేరు సెయింటునికలాస్ ఋషిపేరు.

Niel- గ్రీకుపదము, Same as Nicholas. Iceland భాగరూపము, Nijal ఒక ఋషిపేరు

Nigel స్కాచినామము Black అనియర్థము.

Ninian స్కాచినామము సెయింటునినియను ఋషిపేరు

Noah హీబ్రూపదము, rest అని యర్థము మహాత్ముని పేరు

Noel లాటిన్పదము క్రీస్తునుపేరు

Norman, Normane ట్యూటోనిక్కుపదము, Northman అని యర్థము

Norris, Nowell నవీనపదములు

ఎన్ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవస్త్రీల నామములు —

Nada Naida, Nadine- రష్యన్పదము ఆశయని యర్థము

Nancy, Nanelle, Nanetti, Nancie, Ninette- హీబ్రూపదము, కటాక్షమని యర్థము దీనంగల్గినముద్దుపేరులుNan,Nani, Nanny, Nance, Nina, Netta

Nanna ట్యూటోనిక్కుపదము, నిర్భయమని యర్థము

Naomi హీబ్రూపదము మనోహరరూపమని యర్థము

Natalia, Natalie, Natale, Natalita, Natica- రష్యనుపదములు, క్రీస్తునుబాల యని యర్థము

Nea- ఐరిషుపదము, Neal యొక్క స్త్రీవాచక పదమని తలంపబడుచున్నది అర్థము Neal అనిన పాలించు సామర్థ్యము

Neda-రష్యాకు పదము, ఆదివారమని యర్థము.

Nelly- గ్రీకుపదము, వెలుతురనియర్థము

Neredah-Nerissa- నవీన కల్పితపదము

Nessie - ఉత్పత్తి తెలియదు. పరిశుద్ధత యని యర్థము.

Netta, Netto హిబ్రూపదజన్యము, కటాక్షమని యర్థము

Nicolina Nicolette గ్రీకుపదము జయశీలురాలని యర్థము Nicholas యొక్క స్త్రీవాచక పదములు

Nina హిబ్రూపదము, కటాక్షమని యర్థము

Nira నవీనకల్పితపదము

Nita హిబ్రూపదము, కటాక్ష మర్థము కొందఱీపదము Ninetta యొక్క రూపాంతరమని తలంచుచున్నారు

Neolle లాటిన్పదము, క్రీస్తుమస్సని యర్థము Noel యొక్క స్త్రీ వాచకపదము

Nora, Norah, Noreen లాటిన్పదములు, గౌరవనీయమైన యనియర్థము Honora వంటిపదమె ఐర్లండునందెక్కువ వ్యాపకమందియున్నది

Norma- ట్యూటానిక్కుపదము, నిమోర్థసంబంధపదము Norman యొక్క స్త్రీ వాచకపదము

ఎన్ బి. గురుతు — ఆగ్లమున N B గురుతు తిరిగి వ్రాయబడుటం దెలుపు తాజాకలము అనుటవ టిది ఇది Note Bene అను లాటిన్ భాషాపదము. దీనికి Mark well అని యర్థము.

ఎన్ఫేస్డు పేపర (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) Enfaced Paper - కొంతకాల మీదేశమున ప్రచారము నందుండిన రూపాయి నోటు.

ఎప్పిక్యూరియానిజమ్ (Epicureanism)—తత్వశాస్త్రము 3 భాగములనియు, ౧ Canonics అనగా తర్కము (Logic) ఇది Theory of knowledge, ౨ Physics and 3 Ethics అనియుఁ త్రివిధము. ప్రధానముగ The basis of knowledge is evidence of sensual perception అనియు, Epicurus follows the Cyrenaics in Ethics అనియు, Pleasure (the only happiness) is the aim of life అనియు చెప్పఁబడిన సిద్ధాంతము

ఎపిగ్రాఫీ (Epigraphy) — శిలాశాసనములు రేకులశాసనములఁ జదివి వివరించు శాస్త్రము జ్ఞాపకచిహ్నములంగూర్చి వివరించు కళ

ఎపిడిమియోలొజీ (Epidemiology) — అంటువ్యాధులకు Epidemic Diseases అని పేరు ఆవ్యాధుల ఉత్పత్తి లక్షణము, వైద్యము, పరిహారము, నివృత్తి మొదలగు సంగతులందెలుపు కళ

ఎపిఫెనీ (Epiphany)— జనవరి ౬ వ తేదీని క్రైస్తవ దేవస్థానములందు జరుపఁబడు పర్వదినము ప్రార్థన పుస్తకమునకు Epiphany లేక Manifestation of Christ to the Gentiles అని పేరుకలదు.

ఎపిస్కోపల్ (Episcopol) — ఎపిస్కోపల్ అన ఎక్రైస్తవ చర్చిపరిపాలన మా చర్చి బిషప్పు నేలుపునదియని యర్థము అనఁగా యితర మిషన్ సొసయిటీల సంబంధము లేనిదని భావము

ఎపిస్టమోలోజీ (Epistemology) జ్ఞానమును కూర్పు విద్యలనుగూర్చిన కళ

ఎపొథియోసిస్ (Apotheosis) — ఫ్రెంచి మాటయగు Apotheose యొక్క వికారరూపము. మానవునకు దైవలక్షణముల నారోపించు విధానధర్మముల దెలుపుకళ

ఎప్పటిమాట లప్పటిదేనా? — ఆంధ్రలోకో క్తి

ఎప్రెంటిస్ (Apprentice) — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము ఒకరినుండి పని నేర్చుకొనుట, ఒకరియొద్ద తరిఫీయతు అని యర్థము ఇది పద్ధతులమేర కాలోచించితిమేని పనినేర్పువారికి నేర్చుకొనువానికి పనినేర్పుటయు దానికిఁ బ్రతిఫలము వారివలనఁ దాము చేయించు కొనుపనియునై యుండునట్టి యొక ఏర్పాటు ఇది కంట్రాక్టుగా పత్రములు స్టాంపుపై నైరోపా దేశములందు వ్రాసికొనుటగూడఁగలదనివినుము మఱియు నట్టితరి దీనిని రద్దుచేయుట కై కుమార్గములు కలవు పోలుత నేర్పరుచుకొనిన కాలము ముగియుట, పార్టీలలో నెవ్వరైనను మరణించుట, నేర్పువారు దివాలాతీయుట, ఉభయపార్టీల అంగీకారమును, మఱియు నిట్టి కంట్రాక్టుకు ఏను స వత్సరముల పై బడిన వయస్సు పనినేర్చుకొను వానికవసరమట

ఎప్రెయిజర్ (Appraiser)— వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము సరకుల విలువయ భేదాభిప్రాయముగల్గి తకరారు సంభవించు తరి వానిసరియైన విలువలంగట్టు మధ్యవర్తి Appraising అనఁ సరియగు విలువగట్టుటయని యర్థము మ్యూనిసిపాలిటీల కుంగు ఇండ్ల పన్నుల విధించుట సరిచేయుటకొఱకు ఇండ్ల విలువలంగట్టుటను To appraise అనెదరు

ఎఫిజీ (Effigy)— సమాధులపై ఫలకములపైఁగల వివరణము లేక చనిపోయినవారి పోల్కి ఇంకను సమాధులపైఁగల వ్రాఁతలకు ఎపిటాఫ్ (Epitaph) అనియు నందురు

ఎఫిమీజం (Euphemism) — సరిగా నొక యభిప్రాయము (నొకయుపన్యాసమునందు)ను చెప్పుటకు వలసిన మాటలకన్న వేఱుమాటల నెక్కువ అందముగనో, రుచిగనో లేక శాంతముగనో ఉండుటకు కుదిర్చి చెప్పు కళ.

ఎఫిలియన్ (Aphelion)— మీనున్ను అఫ్ ది ఎస్తు చూడుఁడు

ఎఫెండిబిరుదము — ఇది టర్కీ దేశపు బిరుదము గౌరవసూచకము

ఎఫెక్టివురేంజి (Effective range)- సక్సెస్ రేంజి, ఎఫెక్టివ్ రేంజి, చూడుఁడు

ఎఫెమిస్ట్రీ (Ephemistry)- Neuroptere order కుచెందిన జంతువులు Insects గూర్చినకళ ఇవి Larval Condition లో రెండుమొదలు మూడుసంవత్సరముల దనుక జీవించెనిని పెరిగి పూర్ణస్థితి కల్గగనె అవి ఒక వేసవి రాత్రియందు గుంపులు గుంపులుగ బయలువెడలు జంతువులు అవి తిండి తినకనే వ్యాపించి మరణించును ఈ జంతువులకు Ephemeridae అని పేరు వీని గూర్చిన శాస్త్రము Ephemistry అని వాడఁబడును

ఎపేక్టు (Epact) — ఆంగ్ల జ్యోతిష శాస్త్రపు లెక్కమేరకు చంద్రమాన సంవత్సరపు దినములకన్న సౌరమాన వత్సరపు దినములు ఎన్ని అతిశయించునో ఆసంఖ్యకు పేరు ఇంకను చాంద్రమాన మాసపు దినములకన్న కేలెండరు నెం (Calendar Month) దినములు ఎన్ని అతిశయించునో ఆసంఖ్యకును ఎపేక్టు అని పేరు సాధారణముగ సంవత్సరమందలి తేడా పదునొకండు దినము లుండెడివి జనవరి యొకటవ దినమున నమావాస్య సంభవించిన ఎపేక్టు సున్న వచ్చును. దానిని Zero అనియెదరు ఇటుల చాంద్రమాన వత్సరములు పందొమ్మిదగువఱకు ఒక Cycle అనెదరు అనఁగా ౧౧ దినములకన్న నెక్కువయగుచు పందొమ్మిది సంవత్సరములకు సరిపోయి తిరుగ నావరుసనే మరల ౧౯ సంవత్సరములవఱకు నెక్కువ యగుచుండును. ఇత్తరి చంద్రునికాలము ౩౦ దినములకన్న నెట్టెకని

అధికముగాదని మనసు నందుంచుకొనవలెను. కాన ౨౨+౧౧=33 అగును. అందు 3౦ తీసి వేసిన మూడు మిగులును. క్రీ. శ. ౧౯౦౧ ఎపాక్టు ౧౦ - ౧౯౨౦ ఎపాక్టు ౧౦ - ౧౮3౨ ఎపాక్టు ౨౨ అగును

ఎఫ్రైట్మెంటు — (వాణిజ్యపుభాషా పదము) Affreightment- రైల్వేయందుగాని స్టీమరునందుగాని సరకులం దీసుకుపోవుటకగు మూల్యము. దీనికి Freight అనియునందురు

ఎఫ్లుయెంటు ట్రిబ్యూటరీ — Affluent Tributary ఒకనదిలో గలియు వేఱొక్కనది. దీనికి ఉపనది యనెదరు (నదులు, ఉపనది చూడుడు.)

ఎఫ్ అక్షరముకుంజెందిన క్రైస్తవపురుష నామములు —

Fabian, Fabius- లాటిను నామము, Bean (బటాణి) Grower అని యర్థము.

Fairfield, Falconer(ఉచ్చారణ Fawkaner

Falkland (ఉచ్చారణ, Fawkland)

Faushawe - నవీన కల్పిత నామములు

Fanchon- ట్యూటానిక్కు నామము, స్వతంత్రురాలని యర్థము, స్త్రీ నామము

Farquhar - స్కాచి నామము, Manly అని యర్థము.

Farrer- నవీన కల్పితము

Felix - లాటిను నామము, happy అని యర్థము

Fenton - నవీన కల్పితము

Ferdinand, Ferrand - ట్యూటానిక్కు నామము. ఇది Valorous అని యర్థముగల నామము. పెక్కండ్రు స్పానియా, జర్మను, ఆస్ట్రియా భూపాలు రీనామము వహించిరి దీనినుండి గల్గిన ముద్దుపేరు Ferdy అనునది.

Fergus, Feargus - కెల్టిక్కు నామము. ఐర్లండు దేశమున నెక్కువ ప్రచారము కలది. Man of Strength అని యర్థము.

Ferrers - నవీన కల్పితనామము, Valarous అని యర్థము.

Ferrand - ట్యూటానిక్కు నామము, Valarous అనియర్థము

Festus- లాటిను నామము, Joyful అని యర్థము

Fingal, Fingall - కెల్టిక్కు నామము, ఐర్లాండునందెక్కువ ప్రచారముకలది White stranger అని యర్థము.

Fionn- కెల్టిక్కు నామము, ఐర్లాండునందెక్కువ ప్రచారముకలది White అని యర్థము.

Fitzalan- నవీనకల్పితము

Fitz- కెల్టిక్కు నామము, Son అని యర్థము

Fitzgerald- నవీన Celtic నామము, Son of Cerald అని యర్థము.

Fitzroy- నవీనము, Son of Roy అని యర్థము.

Fitzwarrine- నవీనము, Warrine's son అని యర్థము

Flavian, Flavius- లాటిను నామము, Yellow అని యర్థము

Fleetwood, Forbes- నవీనకల్పితములు.

Fortescue (ఉచ్చారణ Fortiskew)

Foster- నవీన కల్పిత నామములు

Francis- ట్యూటానిక్కు నామము, ఒక ఆస్ట్రోహంగెరీచక్రవర్తి పేరు అచటను ఆంగ్లసీమలందునను ఎక్కువ వ్యాపకము గాంచియున్నది స్వేచ్ఛయని యర్థము దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Frank.

Franklin, Francklyn- నవీనకల్పితము, Frank యొక్క పరిణామము.

Frederic, Frederick- ట్యూటానిక్కు నామము, Peace ruler అని యర్థము జర్మనుచక్రవర్తి పేరు

Freeman- నవీనకల్పిత నామము

Frewen- ట్యూటానిక్కు నామము Free friend అని యర్థము

Fridtjof- ట్యూటానిక్కు నామము ఒక గొప్ప వాని పేరని యూహకురు

Fulbert- ట్యూటానిక్కు నామము Ought resolution అని యర్థము

Fullarton, Fulton నవీనకల్పిత పదము

ఎఫ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ స్త్రీల నామములు —

Faith లాటిన్పదము, నమ్మకమని యర్థము

Fanny ట్యూటానిక్కు పదము, స్వతంత్రైన అని యర్థము Frances పదమునుండి కల్గిన ముద్దు పేరు

Faustine Faustina- లాటిన్పదము, అదృష్టశాలియని యర్థము

Fedor-Feodor Feodora రష్యను పదము, దైవప్రసాదమని యర్థము

Felicia-Felicie లాటిన్పదము, సౌఖ్యమని యర్థము రష్యాదేశమని కొందఱనెదరు

Fenella కెల్టిక్కు పదము, తెల్లని భుజములు గల యనియర్థము

Ferdinanda-Ferdinandine ట్యూటానిక్కు పదము, Ferdinand యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Fidelia- లాటిన్పదము, నమ్మకమని యర్థము

Filomena- ఇటాలియన్పదము, వెలుతురు యొక్క కుమార్తెయని యర్థము

Flavia- లాటిన్పదము, పసుపుపచ్చయని యర్థము. Flavius యొక్క స్త్రీవాచక పదము.

Flora-Flore-Floria- లాటిన్పదములు, పుష్పములని యర్థము ఇది ఒక రోమక దేశమునందలి దేవత పేరులు

Florence- Florentine- Florentia- Florette- Florinda లాటిన్పదములు, అభివృద్ధియని యర్థము దీనినుండికల్గిన ముద్దు పేర్లు Florie - Florry Flossie- Florence - Nightingale క్రిమియన్ యుద్ధమున పేరందిన నాతి ఈమె ఫ్లారెన్సు (ఇటలీ) పురవాసిని అమెపేరుగ గొందఱు తలంచుచున్నారు

Fortune- ఆంగ్లపదము.

Frances, Francisca, Francesca, Franziska- ట్యూటానిక్కు పదములు, స్వాతంత్ర్యమని యర్థము దీనియందు కల్గిన ముద్దుపేరులు Fanny అని కొందఱనెదరు ఇది Francis యొక్క స్త్రీవాచకపదమని కొందఱి యభిప్రాయము

Frederica, Freda ట్యూటానిక్కు పదములు, నెమ్మదియైన రాజ్యపాలనమొనర్చు ప్రభ్వి యని యర్థము Frederick యొక్క స్త్రీవాచకపదము దీనినుండి కల్గిన ముద్దు పేరు Freddy

Frida, Frieda- ఇది ఫ్రెడరికా యొక్క రూపాంతరమని కొందఱును, Elfrida యొక్క రూపాంతరమని కొందఱును తలంచుచున్నారు

Frideswide, Fredeswyde- ట్యూటానిక్కు పదములు, శుక్రవారమున జన్మించిన దని యర్థము

ఎబట్మెంటు (Abbetment) — వంతెనలు చూడుఁడు

ఎబెల్ (ఆబెల్) (Abel)—హీబ్రూపేరు దర్పము, డాంభికముగని అర్థము. పురమ

నామము. యూదుల తొలి సృష్టివారగు ఆదం ఈవుల కుమారునిపేరు ఆబెల్ అనియు కొందరు అనెదరు (క్రైస్తవనామములు చూడుడు)

ఎబోనైటు లేక వాల్కనైటు— (Ebonite or Volcanite) రబ్బరుతో మూడవవంతు గంధకముంచేర్చి ఫారెన్హీటు థర్మామీటరు ౩౦౦ డిగ్రీల వేడియందు కొంతకాలము వేడిచేసి గట్టిపరచిన నెబోనైటనంబడును. ఇది కొమ్ము, దంతము, మొదలగు వానివలెపనినిచ్చుగాన వాటివలె వాడుదురు.

ఎబొవ్‌పార్ (Above Par) — వర్తక పరిభాషాపదము. నిర్ణీతమగు ధరకన్న నెక్కువ అనగా నూరు రూకలు విలువగల గవర్నమెంటు పత్రము నూటికన్న నెక్కువగా నమ్ముడుపోయినను, ఒకవర్తకసంఘమున నూరు రూప్యముల (మూలధనమందలి) వాటా నూటికన్న నిరువది రూప్యము లెక్కుడుగ నమ్ముడుపోయినను,ఎబొ పార్ అనియెదరు. పార్ అన దానివిలువ ఎంతో అంతయని ఎఱుగునది.

ఎబొప్రూఫ్ — అండరు ప్రూఫ్ చూడుడు.

ఎమజానునది పైడలోప్పేరు — (ఎమజాను మహానది చూడుడు) ఈనది అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రమున సంగమించు తావున నదియొక్క ఉత్తరతీరము నంటియొక పైడలోప్పేరు సుప్రసిద్ధమైనది కలదు. సముద్రపు పోటున నదీజలములు పదిఅడుగులఎత్తున నది కెదురుగా కొంతదూరము దనుక ఎగుచుచు నెట్టంబడుట ఉత్తర తీరము నీటియందు మున్గియుంట సంభవించెడిని. ఇటులఎగుచుచు నెట్టంబడుట గంటకు పదిమొదలు పదునేనుమైళ్లు వేగమని లెక్కింపఁబడియున్నది.

ఎమజాన్ మహానది — దక్షిణ అమెరికాలో నున్నది ప్రపంచమునందు పెద్దనదిగ పేరందినది ఇంచుమించు నాల్గువేలమైళ్ల పొడవు. ఆండీసు పర్వతోపరిభాగ పీఠభూమిం జన్మించి గొప్పగొప్ప Rapids, Cataracts గ దొరలుచు ప్రవహించి రెండువేల అడుగులలోతు నూరడుగుల వెడలుపు గల పర్వతపు కోతలోవ (Canon) గూడా నడచి బయలుప్రదేశములకుం జేరి ప్రవహించుచు ఒక మైలు మొదలు ఆరు మైళ్ల వఱకు వెడలుపుగలిగి అట్లాంటిక్కు మహా సముద్రముయొక్క దక్షిణభాగమున సంగమించును దీనిముఖద్వారము ౧౭౦ మైళ్ల ప్రదేశమని చెప్పంబడినది. ఇచట లెక్కలేని యుపనదులు చేరుకొనును ఇంచుమించు నది పొడవునను మహారణ్యము జన్మించి బలిసి యున్నది. నవంబరు మొదలు జూను నెలవఱకు దీని వెల్లువకాలమట అప్పుడు మామూలుకన్న నేబది యడుగుల ఎత్తున నీరధికమగునట ముఖద్వారమునుండి రెండువేల మూడువందల మైళ్లదూరము దనుక పెద్ద సముద్రపు స్టీమరులు నడచునట దీని ముఖద్వారమున డెల్టా లంకలు లేవు, కాని కొన్ని ఇసుకగట్టులు, కొన్ని ద్వీపములు ఏర్పడి యున్నవి దీనికి గినియా తీరమని పేరు కలదు. (ఎమజానునది పైడలోప్పేరు చూడుడు)

ఎమితీస్టు (Amethyst) — ఇది Precious stone అని చెప్పఁబడినది. ఇది ఊదా రంగు నేత్రముంబోలియుండునని చెప్పఁబడినది. దీనియందు పోల్పందగిన రంగుపదార్థము కలసియుంట ఇట్లగుపడును. ఇా దపరిశుభ్రత చాలా తక్కువగానుండి పరిశీలనకుఁ దొరకకుండెడిని. ఇందుగల ధాతువ (Purple tint), ఇందుగల Manganese నుండి కల్గినదనియు, Chrysopruse నందుగల Nickel ఆకుపచ్చరంగు

కల్గించుచున్నదనియు, పరిశీలనలవలన తెలియు చున్నది ఎమిలిస్టును Cat's eye అనియు నందురు (రత్నము, రత్నములు చూడుము)

ఎమీలియా ప్రోవిన్సు — ఇటలీ దేశమునందలి యొక ప్రోవిన్సు (ఇటలీదేశము చూడుము)

ఎమ్మెటర్ (Ammeter) విద్యుచ్ఛక్తి Electricity current యొక్క బలమును కొలచు పరికరము

ఎమ్ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుష నామములు —

Macaire ఐరిషు పదము, happy అని యర్థము

Macaulay - (ఉచ్చారణ, Mac aulay) నవీనపదము

Macbeth స్కాచిపదము, ప్రాణి పుత్రుడని యర్థము

Madoc - వెల్షుపదము, Beneficent అని యర్థము

Mael ఐరిషు పదము, శిష్యుడని యర్థము (ఉచ్చారణ Mail)

Maga హిబ్రూపదము, చేదని యర్థము

Magan ట్యూటోనిక్కు పదము, బలశాలి యని యర్థము

Magnus లాటిన్పదము, గొప్పకర్థము

Magwire (ఉచ్చారణ Magwire) నవీన ఐరిషు పదము

Mahon - ఐరిషుపదము, ఎలుగుబంటి కర్థము

Malachi హిబ్రూపదము, Angel of God అని యర్థము

Malcolm స్కాచిపదము, St. Columbus's Disciple అని యర్థము ఈతడు స్కాట్లాండు దేశపు ఋషి.

Malise స్కాచిపదము, యేసు శిష్యుడని యర్థము

Manasseh - హిబ్రూపదము, మరచిపోవుట కర్థము

Manfred - ట్యూటోనిక్కు పదము, Peaceful and Mighty అని యర్థము

Manley, Mansfield నవీన పదములు

Manuel, Manoel హిబ్రూపదము, God with us అని యర్థము

Marcellus, Marcel, Martia, Marcian, Marcius, Marcus, Marius, Mario- లాటిన్పదములు రోమనుల యుద్ధదేవతయు, రక్షకుండును అగు Mars (గ్రహము) పేరు

March- కెల్టిక్కుపదము, గమనమునకర్థము

Mark లాటిన్పదము, (Marcellus అర్థమే) Mars సంబంధము

Marion, Marius (Marcillus చూడుము)

Marmaduke- కెల్టిక్కుపదము, సముద్రము నాజ్ఞాపించువాడని యర్థము

Marriott- నవీనపదము

Marten, Martin, Martyn, Martinus, Martius- లాటినుపదములు, Mars సంబంధమని యర్థము (Marcellus చూడుము).

Marvin- నవీనపదము

Matthew, Matthia, Mattheas- హిబ్రూపదము God s Gift అని యర్థము. St Matthews పేరు

Maur- లాటిన్పదము, Dark అని యర్థము. St Maur పేరు

Maurice, Mauritius, Maurus- లాటిను పదములు, నల్లశరీరమని యర్థము

Maximilian, Maximus- లాటిన్పదము, గొప్పకర్థము దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Max.

Maxwell-

Maynard ట్యూటోనిక్కు పదము, Firm and Mighty అని యర్థము

Mayne ట్యూటోనిక్కు పదము, Mighty అని యర్థము

Meara ఐరిషుపదము, Merry అనియర్థము

Melfort, Melville- నవీన పదములు

Meredith, Meredyth కెల్టిక్కు పదము సముద్రరక్షకుడని యర్థము

Merewine ట్యూటోనిక్కు పదము Famous friend అని యర్థము

Meriton నవీనపదము

Merrick Meyrick ట్యూటోనిక్కు పదము Ruler who works అని యర్థము

Merriman, Merry నవీన పదము

Mervyn కెల్టిక్కు పదము Sea hill అని యర్థము

Meryon, Metford నవీనపదములు

Michael Micah, Miguel హిబ్రూ పదములు, St Michael ఋషి పేరు దీనింగల్గిన ముద్దు పేరులు Mike Micky, Micaiah

Mildmay (ఉచ్చారణ Myld may అని) నవీనపదము

Miles, Myles, Milan, Milo గ్రీకుపదములు, Crusher warrior అని యర్థము

Milton నవీనపదము, ఒక ఆంగ్లకవీశ్వరుని పేరు

Modestus లాటిన్ పదము, Modest అని యర్థము

Molyneux (ఉచ్చారణ Mo lneux),

Moneckton (ఉచ్చారణ Munkton అని)

Montague, Montagu (ఉచ్చారణ Montagu అని)- నవీనపదములు

Moore- స్కాచిపదము, ఐరిషుభాషాపదము Mor అని గొప్ప కర్థము

Moreton Morton నవీనపదము

Morgan వెల్షు పదము, Dweller by sea అని యర్థము

Morris Moris Moritez లాటిన్పదము, Dark skinned అని యర్థము

Morough ఐరిషు పదము Sea protector అని యర్థము

Morven కెల్టిక్కు పదము Man of the sea

Morvren కెల్టిక్కు పదము Same as Mervyn

Moses హిబ్రూపదము నీటినుండి తీయబడినవాడని యర్థము దీని గల్గిన ముద్దుపేరులు Mose, Mosey, Moses The law giver పేరు

Mowbray నవీనపదము

Mungo స్కాచిపదము, Lovable అని యర్థము St Mango Patron (saint of Glasgow) పేరు

Munro నవీన స్కాచిపదము

Murdoch స్కాచిపదము, సముద్రరక్షకుడని యర్థము

Murphy Murtagh Mortough Murtough ఐరిషుపదములు, Sea warrior అని యర్థము

Murray నవీనపదము

ఎమ్ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ స్త్రీలనామములు —

Mab ఐరిషు పదము

Mabel, Mabell, Mabelle లాటిన్పదములు, అనురాగాస్పదమైన యనియర్థము దీనంగల్గిన ముద్దుపేరు Mab

Madeline, Madelina, Madaleine, Madalena, Maddalene, Maddalena, Madeleine, Maddalene, Magdalen,

Magdalene, Magdaleine, Magdalina Manda, Mandelma, Magda, Madoline- హీబ్రూపదములు Magadala సంబంధమని యర్థము Magadala అను భక్తురాలిపేర్లు ఈమె Jesus Christ నకు శిష్యురాలు

Madge గ్రీకుపదము, ముత్యమని యర్థము

Maisie, Maizie Maie గ్రీకుపదము, చేసు అని యర్థము ఇది స్కాట్లాండు దేశమున నెక్కువ వ్యాపకమందియున్న పేరు

Maletta ట్యూటోనిక్కుపదము, పని యని యర్థము

Malvina, Malvine కెల్టిక్కుపదము, సన్నిధి నుండు వచుచని యర్థము

Manda హీబ్రూపదము, ఒక భక్తురాలిపేరు

Manna లాటిన్పదము మహాశక్తాశము అని యర్థము

Marcella Marcelli Marcia Martine- లాటిన్పదములు, Mars సంబంధి యని యర్థము Mars రోమనుల యుద్ధదేవత ఇది Marcellus యొక్క స్త్రీవాచక రూపము

Margaret Margaretta, Margarette, Margarethe, Margarida, Margarita Margarite, Margarith, Margarete, Marguerite, Margrete, Margit, Margot, Margery, Marget, Marjory, Marjorie Madge, Marjarita- గ్రీకుపదరూపములు, ముత్యమని యర్థము దీనినుండి కలిగిన ముద్దుపేరులు Mag, Maggie, Mai, May, Maisie, Mysie, Magge, Meg, Meggy, Meta, Mete, Peg, Peggy, Rita, Margie, Gritty ఈపేరు ఒక ఋషివిని, పెక్కుంత్ర రాణులకు నుండు బహువ్యాపకము గాంచినది

Maria, Marie, Marian, Marianna, Mariana, Mariane, Marietta, Mariette, Mariel, Maryann- హీబ్రూపదము, చేదని యర్థము

Marina లాటిన్పదము, సముద్రసంబంధమని యర్థము

Marion, Mariota హీబ్రూపదము, చేదని యర్థము

Marjory గ్రీకుపదము, ముత్యమని యర్థము

Martha, Marthe, Marta, Marthon - హీబ్రూపదము, చేదని యర్థము, యువతియని యర్థము కూడ కలదందురు ఈ పేరుగల యువతి లాజరస్ చెల్లెలు, యేసుక్రీస్తుకు శిష్యురాలు, శేతని కాపురస్థురాలు దీనినుండి కల్గిన ముద్దు పేర్లు Mat - Matty, Pat - Patty

Mary Marta Maiore హీబ్రూపదములు మహోన్నత్యమనియు, చేదనియు నర్థములు దీనంగల్గిన ముద్దు పేరులు May, Moll, Molly, Mamie Polly యేసుక్రీస్తు తల్లి పేరు Mary దీనికి హీబ్రూ ప్రతినామము Mirian

Mat హీబ్రూపదము, ప్రభువానంగిన బహుమానమని యర్థము

Matilda Matilde Mathilda, Mathilde ట్యూటోనిక్కు పదములు, సంగర మందలి పరాచుచని యర్థము. దీనియందు గల్గినముద్దు పేరులు Tilly, Matty, Tilda, Mat, Maude Matilda ఇంగ్లాండు దేశ మేలిన ఒకటవ హెన్రీరాజు భార్యయగు రాణి రెండవ హెన్రీ రాజమాత

Maud, Maude, Maudi - ట్యూటోనిక్కుపదము

Maxine లాటిన్పదము, ఔన్నత్యమని యర్థము Maximus యొక్క స్త్రీవాచక పదము

May, Maie - గ్రీకు, హీబ్రూపదముల సంబంధము నిత్యముగు ముత్యమనియర్థము.

Mahetable - హీబ్రూపదము, దైవఫలమందిన యని యర్థము.

Malania, Melanie- గ్రీకుపదము, నల్లని దని యర్థము

Melissa, Melita - లాటిన్పదము తేనెటీగ యని యర్థము.

Menie - స్కాచిపదము, చేదని యర్థము.

Mercedes, Mercede - లాటిన్పదములు అనుగ్రహమందిన యని యర్థము

Mercy, Meresia- నవీనాంగ్లకల్పితపదములు

Meta- గ్రీక్కుపదము, ముత్యమని యర్థము.

Michaela, Michaella, Michaeline- హీబ్రూపదము, దైవసమానుడని యర్థము Machael యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Mildred, Mildrid - ట్యూటానిక్కు పదములు మందలించునది అని యర్థము. ఇవి గల్గిన ముద్దుపేరు Millie

Milicent, Melicent, Millicent-ట్యూటానిక్కు పదములు, కార్యబలమని యర్థము, ఇందలి ముద్దుపేరు Milly

Minella, Minette- ట్యూటానిక్కుపదములు, నిశ్చితముయొక్క శిరోవేష్టమని యర్థము.

Minervina- లాటిన్పదము, రోమనుల బుద్ధి విశేషమునకు దేవతపేరు

Minnie, Minna, Mina, Minne-ట్యూటానిక్కుపదము, అనురాగయుతమగు స్మారకమని యర్థము.

Minnehaha- అమెరికాపదము, నవ్వులనీళ్లని యర్థము. ఇది రెడ్డిండియన్నామమని తలంపబడుచున్నది

Miriam- హీబ్రూపదము, మహోన్నత్యమైన (Mary) అని యర్థము.

Mittie- నవీనకల్పితపదము, Martha యొక్క వికారరూపము.

Modestine, Modesty- లాటిన్పదము

Modwenna, Morwenna- వెల్ష్ పదము.

Moina- స్కాచిపదము, మెత్తని యని యర్థము.

Molly- (Mary యొక్క రూపాంతరము) హీబ్రూపదము, మహోన్నతమయిన యని యర్థము.

Mona, Monica- లాటిన్పదము, సలహానిచ్చునదని యర్థము

Mopsa - దీనింగూర్చి ఏమియు తెలియదు

Moreen- ఐరిషుపదము

Morgana - వెల్ష్పదము, సముద్రతీరవాసిని యని యర్థము. Morgan యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Morny - స్కాచిపదము, పరిపూర్ణానురాగ మనుభవించుచున్న అని యర్థము.

Mosina- హీబ్రూపదము, Moses యొక్క స్త్రీవాచకరూపము నీటినుండి తీయబడిన యర్థమని కొందఱనెదరుగాని సరియగు యర్థ మింకనుగానరాదు

Moyra - నవీన కల్పిత పదము

Muriel - గ్రీకుపదము.

Myra- ఆంగ్లపదము, నవీనకల్పితము.

Myrtle- నవీనకల్పితాంగ్ల పదము, పూల ఛాయలో అనురాగ మర్థము.

ఎయిత్రియోస్కోపు (Aethrioscope)— చలనములవలనను, ఆకాశపరిస్థితులు మారుటవలనను గల్గుచుండు శీతోష్ణపరిస్థితుల హెచ్చుతగ్గులను వివరించి తెల్పు యంత్రము

ఎయిడోగ్రాఫీ (Eidography)-పటములు ప్లానులును అంతేగనో లేక చిన్నవిగనో లేక పెద్దవిగనో సిసలుగ (To the correct scale)

వ్రాయుటకనిముట్టు లేకసాధనమునకు Eidograph అనిపేరు. దానితో బనిచేయు నేర్పుంగూర్చినకళ

ఎయిరోనాటిక్సు (Aeronautics)— ఆకాశమున గాలియందు తేలుచు నేగుటంగూర్చిన కళకు ఎయిరోనాటిక్సు అనిపేరు. ఇది రెండు భాగములుగఁ జెప్పఁబడినది ౧ బెలూను (Balloons) అనియు, ౨ బలువగు యంత్ర విమానములు (Heavier than air, Machines) అనియు నైయున్నవి. నిజము పరిశీలించిన నీవాయు విమానోద్యమము క్రీ. శ. ౧౭౮౩ వ సంవత్సరమున మాంట్‌గోల్ఫియర్సు (Mont-Golfiers) అనువారి ప్రయత్నములనుండి ప్రారంభమైనదని చెప్పనగును వీరు వేడివాయువును బెలూన్ తిత్తియందునింపి పైకివదలుట అందు బరువునకుగాను జంతువులం బంపుట మొదలగు పనులతోఁ బరిశీలనచేసిరి పిదప నూరడుగుల త్రాటిని బెలూనునకుం గట్టి అందు పైలటు డిరోజియర్ (Pilatre de Rozier)అను నాయన తానెక్కి నూరడుగులఎత్తున కేగెనట పిదప పైలటు డిరోజియర్ అను నాయనయు మార్క్విస్‌డిఅర్లాండస్ (Marquis d' Arlandes) అనువారును మొదట వీత్రాటినిర్బంధము లేక బెలూనుపై నేగినవారని చెప్పఁబడినది తరువాత నిరువురు ఫ్రెంచివారు హైడ్రోజెన్ వాయువు నుపయోగించిన బెలూనునం దాకాశమున కేగిరనియు, అదియె ఇక్కాలమున వాడుకయందున్న స్ఫెరికల్ బెలూన్ (Spherical balloon) నకు పునాదిగ పరిగణించెననియు ననుచున్నారు

పిదప నాంగ్లదేశమున క్రీ. శ. ౧౮౫౨ లో గిఫర్డు అనఁబడిన మహనీయుఁడొక గొప్ప బెలూనును పొగచుట్టయాకారమున రచించెనట ఇది Navigable balloon అనియు, Airship అనియు ప్రజలచే పిలువంబడుచుండెనని చెప్పఁబడినది దీనియందొక చిన్న ఆవిరియంత్రము (Steam Engine) అమర్పంబడి దానిబలముచే నడుపంబడెనట ఆకాలముననే ఫరాసుదేశమున Depuy de Lome అనుయంత్రశాస్త్రవేత్తయు జర్మనుదేశమున హేన్లీను (Haenlein) అను యంత్రశాస్త్రవేత్తయు గొప్పగొప్ప పరిశీలనలను సల్పుచు వేత్వేఱు విధములఁ జేయుచుండిరట. వీటియందావిరి యంత్రములు, గ్యాసు ఇంజనులు, చేతిబలముచే త్రిప్పఁబడు యంత్రము కూడ వాడుచుండిరట

ఈ పరిశీలన ప్రయత్నములిట్టుల ౧౮౮౩ కడ వఱకుం జరగి, ౧౮౮౪ లో రెనార్డు, క్రేబా (Renard and Kreba) యనువారు కలసి, ఎలక్ట్రిసిటీవలన నడపఁబడు విమానమును (Dirigeble airship) రచించిరి ఇది కొంత వఱకు మార్గముఁజూప యత్నాలతికయించి కడకు ౧౮౯౩ లో ష్వార్ట్సు (Schwarts) అను యంత్రవేత్త అల్యూమినియము రూపమున నొక విమానము (Aeroplane) ను చేసి నడిపించి చూపెను. అదియే ఇప్పటి ఏరోప్లేనుల కాదియయ్యెనట ౧౮౯౯ లో జెప్లిన్‌లు చేయఁబడియెనట

ఇంక (Heavier than air, flying machines) గాలికన్న బరువై యెగుర గల విమానములను ఏరోప్లేను (Aeroplanes) లనెదరు ఇందనేక రకములు గలవు దీనినొక సుప్రసిద్ధపండితుఁడు "Virtually this is a power-driven Kite, capable of lateral and longitudinal control" అని వివరించియున్నాఁడు ఇది Glider improvement అనియెదరు. వీనిందొలుత చేసినవారు అమెరికా దేశస్థులగు Messrs. Wright Bros అను వారని చెప్పఁబడినది

వీనియందు Single set of planes కల వానిని Monoplane అనియు, Two sets of

Planes కలవానిని Biplane లనియు, Three sets of Planes కలవానిని Triplane లనియు నందురు. అనగా మోనోప్లేన్‌యందుOne tier of wings ఉండుటయు, బైప్లేన్‌యందు Two tiers of wings ఉండుటయు, ట్రిప్లేన్‌యందు Three tiers of wings ఉండుటయు నని భావము. కొన్ని మోనోప్లేనులు లోహముతోనే చేయఁబడినవి కలవు.

నేలనుండి బయలుదేరు తరిణిగాని, ఆకసము నుండి నేలకుం దిగునప్పుడుగాని తాము దొర లుచు తిరుగుటవలన చాలా సుఖముగల్గించు చక్ర ములను క్రింది భాగమున గల ఏరోప్లేనులకు Land Aeroplane అను పేరు ఇట్టి చక్రము లకు బదులుగ Floats అమర్పఁబడి వానితో సముద్రమునందిగి తేలు దానికి సిప్లేను (Sea-plane) అని పేరు

ఇంకను ఈ ఏరోప్లేనులందు పడవను బోలిన శరీరాకారముంగల్గి నీటం దేలుచుకూడ ఆకాశము నందువలెనే పోగలుగునది యొకటికలదు. దానికి Flying boat అని పేరు నీటియందుఁ దేలి పరుగిడునదియు, ఆకసమున గాలిలో నెగురగల్గి నదియునగు ఏరోప్లేనును Amphebian aeroplane అనియెదరు. తనరెక్కలకు ముందరగా Airscrew గల దానిని Tractor aeroplane అనుపేరం బిలుచుచున్నారు. వెనుకగా Airscrew కలదానిని Pusher aeroplane అనియెదరు. తొలుత ఏరోప్లేలెన్‌పై ప్రయాణ మును జయప్రదముగ నొనర్చినవాఁడు క్లిమెంట్ ఆడర్ (Clement Adar) అనుపేరుగల ఫ్రెంచి దేశస్థుఁడని చెప్పుదురు ఈయన క్రీ. శ. ౧౮౯౦ అక్టోబరు ౧౧ వ తేదీని నూటయేబది అడుగుల యెత్తున సాగించాఁడట. దీనిరెక్కలు గద్దరెక్కలంబోలి యుండెనట. ఇది ఆవిరి యంత్రముమూలమున సాగింపఁబడినదట. తిన్నని రెక్కలతో పెట్రోలు మోటారు ఇంజనువలన సాగించి నడుపఁబడిన మొదటి ఏరోప్లేన్ ప్రయాణము ౧౯౦౩ డిసెంబరులో జరుపఁబడెనని తెలియుచున్నది ౧౯౧౪-౧౮ ఐరోపామహా సంగ్రామమున వీని ఉపయోగము చక్కగఁ దెలిసి యుద్ధానంతరము వీనిని అభివృద్ధి పరచిరి. (ఏరోప్లేన్ చూడుఁడు)

ఎయిర్గన్ (Air gun) — గాలి తుపాకీ చూడుఁడు.

ఎయిర్ఫోర్సు క్రాసు (Air Force Cross) — ఈ బిరుదము విక్టోరియాక్రాసుం బోలినది ఎయిరుఫోర్సునందు పెద్ద ఆఫీసరులకు వారంటును ఆఫీసర్లకు, ధైర్యసాహసకార్యము లొనర్చినందుల కీయఁబడు బహుమానము. ఎయిర్ఫోర్సమెడల్ బహుమానముసయితమట్టి దియే కాని, అంతకన్న నించుక తక్కువయని తలఁపఁబడుచున్నది R A F ఉద్యోగులు, N C O ఉద్యోగులు దీని నాశించుచుందు రని తెలిసినది

ఎయిర్ప్రెషర్ (వాతావరణపు ఒత్తిడి) — భూమికడ వాతావరణపు ఒత్తిడి (Air pressure) ఒక చౌకపు అంగుళముకొలత ప్రమాణమునకు పదునేను పౌనులుండునని కన్గొన బడినది ఇది పాదరసపు భారమితి (Mercury Barometer) పై ముప్పదియంగుళములుగనన్నొ డిని. ఇది ప్రతి ౧౦౦౦౦ అడుగులు ఎత్తునకు ఒక అంగుళము ప్రాప్తికి తగ్గిపోవునని అంచనా వేయుచుందురు గాని ఇందు కొంత తేడా కలదు. ఏలనన ఎత్తు అధికమైన కొలఁదియు బరువు తగ్గి పోవుచునేయుండుట సుప్రసిద్ధమే. సముద్రపు నీటిమట్టమున (చూడుఁడు) ముప్పదియంగుళములు గనుండు ఒత్తిడి బకమైలు ఎత్తుకడ ఇరువది యై

దంగుళములును, ఆరుమైళ్ల ఎత్తున ఎదుమ్ముప్పాతిక అంగుళములును ఉండుననుట ఇటీవల కనిపెట్టం బడెను

ఇందింకను గమనింప వలసిన సంగతి మేమొకటి గలదు (Warm air is lighter than Cold air Damp air is lighter than dry air Cold and dry air pressure approaches maximum and warm and damp air pressure approaches minimum) వేడిగాలి చల్లనిగాలి కన్న తేలిక తడిగాలి పొడిగాలికన్న తేలిక చల్లనిగాలి పొడిగాలుల ఒత్తిడి అత్యధికము వేడి తడిగాలుల ఒత్తిడి అత్యల్పముగ నుండును అను మూడు సూత్రములను మరువరాదు.

గాలులు వీచుట ఎయిర్ ప్రెషరు భేదము ననుసరించియె కలుగుచుండును గాన ఎల్లప్పుడు హైప్రెషర్ (శీతల) ప్రదేశమునుండి లో ప్రెషరు (వేడి) ప్రదేశములకు వీచుచుండుననియు(దీనికి Inword అనిపేరు) మనసుందుంచుకొనవలసి యుండును ఇందులకు వ్యతిరేకమైనది Outword అనబడినది మరియును తక్కువ ఒత్తిడి (Low pressure) అనుటను గాలియొక్క పలుచదనముగ (Thinness of the air) కొందఱనెదరు అనగా ఇంక ఆక్సిజనుగాలి చాలా తక్కువయుంట ఊపిరి సాగా ఆడక అటనుండుటయె గొప్ప ఆయాస మయ్యెడిని ఇటీవల ఆక్సిజెన్ గాలిని అట్టితావులకు గొంపోవు నుపాయములను నేర్చిరని వినుచున్నారము

ఎరల్ బిరుదము (Earl) — ఇది బ్రిటిషు పీరేజి బిరుదము. బిరుదములలో మూడవ తరగతి ఫ్రెంచిదేశమున నిట్టి సమానబిరుదము కాంటే (Comte), జర్మనుదేశమున గ్రాఫ్ (Graf) ఎరల్‌ల భార్యలను కౌంటెస్ (Countess) లనియు, వారిపుత్రులను ఆనరబిల్ (Honourable) అనియు నందురు

ఎరాండి (ఉరి లేక ఓర్) నది — ఇది నర్మదానదియందు సంగమించెడి ఉపనది. బరోడా సంస్థానరాజ్యమున నున్నది దీని ప్రశంస పద్మపురాణము స్వర్గ ఆదిఖండము కలదు ఈనదీతీరమందేగల కర్ణాలీక్షేత్రము, అటనేగల కర్ణాలీనదీ సంగమమును పవిత్ర స్థానములు

ఎరియానో పాలి లిపి – ఇరానాపాలీ లిపి చూడుడు

ఎరుక పిడికెడు ధనమువంటిది — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎరుకలమ్మ దేవత — విశాఖపట్టణ మండలమునందు శృంగవరపుకోటకడ యరణ్య ప్రాంతమున నీమె దేవాలయము కలదు తొలుత నొక దాసరికి వరపుత్రికగ జన్మించి ఒక కులజునకు భార్యయై వ్రబడి మహాపతివ్రతగ జీవనము జరపుచుండెను త్రికాలవేత్తయై ఈమె తన భర్త వేటకుగంబోవ వలదనివారించ, అతఁడు వినక నేగి పులివాతంబడ నాతనిశరీరము దహనసంస్కరణ తానును సహగమనము నొనర్చి నేఁడు గ్రామదేవతగఁ బూజింపఁబడుచున్నది ఆ ప్రాంతముల నీమె దేవస్థానము సుప్రసిద్ధము

ఎరువునగలు బరువుకుచేటు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏరేటెడ్ వాటర్సు (Aerated Waters) — ఇక్కాలమున నాంధ్రదేశమున వీనినెఱుఁగని వారుండరు కాని, స్థూలదృష్టిచే యోచించిన నా పేరు ఖనిజ (Mineral Waters తో) సంబంధము కలదేమో నని స్ఫురింపకపోదు నిజమునకు దీనికాసంబంధము లేదని తెలియగలరు లెమనేడు, కోలా, జింజరేలు మొదలగువాని పేరులనుండియే ఈసంగతి స్పష్టమగును

ఏరేటెడ్ వాటర్సు బొగ్గుపులుసు గాలి, ప్రాణవాయువులతోఁ గలుపఁబడినవి "Charged with carbonic acid gas (carbon dioxide) in excess or occasionally oxygen" అని నిర్వచింపఁబడియున్నవి క్రీ. శ. ౧౭౬౭ ప్రాంతముల నివి Natural mineral waters కు పోల్కి కృతకములు (Imitation) గా చేయంబడుచుండినవి గాని ఇప్పుడు స్వతంత్ర ప్రత్యేకతలనంది వ్యాపించినవి

ఏరేటెడ్ వాటర్సుగా వీని ఇంగ్లాండుదేశపు సీమలందు క్రీ. శ. ౧౯ శతాబ్దపు ప్రారంభకాలము నుండియు చేయుచుండుట తెలియుచున్నది. ఇవి క్రీ. శ. ౧౮౩౩ సంవత్సరమున చేయంబడిన ౧౮౧౦ నంబరు పేటెంటునుండి తెలియనగును దానింగూర్చి ఇటులవివరింపఁబడియుంట నిందల్లె వివరించుట సమంజసము

The essential apparatus consists of a carbonic acid gas generator, a gas-holder, a saturator, and a bottler The carbonic acid gas is made by the action of sulphuric acid on whiting (calcium carbonate or sodium bicarbonate), the advantage of using the sodium salt being that the by-product sodium sulphate, is useful In smaller installations and soda fountains, liquid carbonic acid gas, prepared by the complete combustion of coke, is employed

When the gas is generated it is passed into the gas-holder and the pressure applied which is required in the subsequent operations The saturator contains the water which is to be saturated with the gas It is fitted with an agitator or mixer to ensure that the water shall take up the maximum amount of gas In practice four volumes of gas per volume of water is the amount allowed If plain water is used in the saturator the product is simply aerated water. but for other varieties the different salts are first dissolved in the water

ఇంకఁ దక్కిన సోడావాటరునందు సోడియమ్ బైకార్బనేటు ౧౦ గ్రెయిను లును, లీతియావాటరునందు ౧౦ గ్రెయినులు లీతియమ్ కార్బనేటును, పొటేషు వాటరునందు ౩౦ గ్రెయినుల పొటాషియమ్ బైకార్బనేటును, సెల్జరు వాటరునందు క్లోరైడు బైకార్బనేటు, సల్ఫేటు అందు ఫాస్ఫేటాఫ్ సోడియమ్‌లు కల్పిన మిశ్రమును గేలనుకుఁ జేర్చుదురు జింజరేటు, లెమొనేడ్ మొదలగువానికి సాదా ఏరేటెడ్ వాటరు కావలసియుండదిని. సిరప్ (పానకము) ముందుచేసి అందు రుచియు, వాసనయు గల్గింతురు. దానిని సీసాలలోగాని సైఫనులలోగానినింపి, బాటిలింగు మెషినున కెక్కించుటకు Plain aerated water చేర్చి మిషెను నుపయోగించెదరు. కార్కుతో బిగించుటగాని పేటంటు గాజుఉండ బిగిగాని సైఫన్పుమూతంగాని ననుసరించి తక్కిన పరిచేయమన్ పనియుండును తరుముగ ఏరేటెడ్ వాటరునకు నూతినీరే ఉపయోగించుచున్నారు

ఎర్తుక్వేక్ — భూకంపము చూడుఁడు.

ఎర్నెస్టుమనీ (Earnest money) — ఏదేని యొక వ్యాపారసంబంధ (మూలధన) మున తాను భాగస్థుఁడగుటకు కొన్ని వాటాలం గొనదలంచి తనకందుగల నమ్మకము (Good faith) ను దెల్పుటకు ముందుగా చెల్లించు ధనభాగమునకు పేరు.

ఎర్బియుమ్ (Erbium) — లోహము ఆంగ్లరసాయనవేత్తలు దీనిని Oxide of erbia earth అనియందురు. దీని Atomic weight 167 7 అనియు, Atomic number 68 అనియు, Specific gravity 4.77 అనియు

చెప్పఁబడినది శ్రీ వె. ౧౪౩ లో కనిపెట్టఁబడినది

ఎర్రనకవి (ఎఱ్ఱయామాత్యకవి) — ఆంధ్ర కవి నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. ఆపస్తంబసూత్రము శ్రీవత్ససగోత్రము ఆహాధుండగు విద్యాచలానందస్వామి (యోగి) శిష్యుఁడు తండ్రిపేరు కూచన. ఎఱ్ఱన అష్టభాషాకవిమిత్రుఁడు తల్లి పేరు సుత్తమాంబ. రచించినవి కొక్కోకమనఁబడుచున్న కళాశాస్త్రము (రతిశాస్త్రము) ఇది వైశ్యదత్తుఁడు రచించిన సంస్కృత కొక్కోకమునుండి ఆంధ్రీకరింపఁబడినది దీనిని కుంటముక్కల భైరవమంత్రి సుతుండగు మల్లనమంత్రికిఁ గృతియిచ్చెను. ఈ కవి శ్రీ వె ౧౪౬౦-౭౦ ప్రాంతపువాఁడని తలంపఁబడుచున్నాఁడు. ఇతను పురాణసారమను పద్యకావ్యము రచించి కుంటముక్కల మల్లనమంత్రి (కొక్కోకకృతిభర్త) అన్నకుమారుండగు పిన భైరవమంత్రికిం గృతినిచ్చెను. ఇతఁడు కొండపల్లి గుర్గమును పాలించుపాలకుఁడుగా నుండినట్లు తెలియుచున్నది మరియు కొక్కోక కళాశాస్త్రమునందిన మల్లనామాత్యుఁడు వినుగొండదుర్గపాలకుఁడుగా నుండువాఁడట

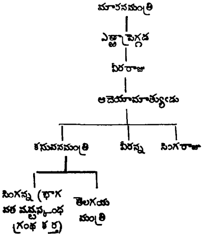
ఎర్రను ఎరబెట్టి చేపంబట్టినట్లు— ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎర్రర్సు అండ్ ఒమిషన్సు ఎక్సెప్టెడ్ —(వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) Errors and Omissions Excepted దీనికి గుర్తుగ E & O E. అనుచుందురు. ఇట్లు ఒక లెక్క లేక దస్తావేజు అడుగుభాగమున వ్రాయఁబడుటవలన పిదపఁ నెప్పుడైనను తప్పులు, పొరపాటులు కనిపెట్టఁబడినచో సవరణ చేయఁబడవచ్చునని యర్థము.

ఎర్రవుల్లి — ఉల్లి చూడుఁడు.

ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ—భారతకవులలో కడపటివాఁడు. భారతకవులగు నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడలను కవిత్రయమనుచున్నారు ఆంధ్రకవులయందుఁ బూర్వకవులలో నెన్నుకొనఁబడినవాఁడు నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు ఇంటిపేరు చదలవాడవారు కాపురము నెల్లూరుమండలములోని కందుకూరి తాలూకాకుంజెందిన గుడ్లూరు ఆపస్తంబ సూత్రుఁడు. శ్రీవత్సస గోత్రుఁడు. తిక్కనసోమయాజికించిదప నేబదిసంవత్సరముల నాఁటివాఁడని రా బ కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగా రభిప్రాయపడియున్నారు రచించినవి భారతమందలి అరణ్యపర్వశేషము, నృసింహపురాణము, హరివంశము ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడకు ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడనియు, శివభక్తుఁడౌట శంభుదాసుఁడనియు బిరుదములు కలవు నృసింహపురాణము నహోబల లక్ష్మీనృసింహపురాణమనియునందురు ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ అద్దంకి రాజధానిగ రాజ్యమేలిన అనవేమారెడ్డి నృపాలుని యాస్థానకవి యనియు, అద్దంకియందే కాపురముండిన వాఁడనియు, తొలుత వేమారెడ్డి తమ్ముఁడగు మల్లారెడ్డికడనుండి పిదప వేమారెడ్డికడ నుండ నాయెనని గురజాడ శ్రీరామమూర్తి పంతులు వారు అభిప్రాయపడియున్నారు

ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ వంశావళి — ఆపస్తంబ సూత్రము శ్రీవత్ససగోత్రము

ఎక్కావడచెట్టు — ఇది వైద్యోపయోగకరము. ఆయుర్వేద వైద్యులు దీనివేరును ఆకురసమును, సమూలకషాయమును, చూర్ణమును గూడ నుపయోగింతురు అరుచి, ఉబ్బురోగము, ఊపిరిగొట్టునొప్పి, ఎలుక కరచిన విషదోషములు, కాస జ్వరములు, పాండురోగములు, వమనములు, శ్వాస, శోష, సర్పవిషము నేగాక, సమస్త విషదోషములను హరించునని చెప్పఁబడినది

ఎలకూచి బాలసరస్వతి కవి — ఆంధ్రకవులలో మధ్యకవులందు పరిగణింపఁబడిన వాఁడు, గొప్పవిద్వాంసుఁడు. మహామహోపాధ్యాయ బిరుదముగల వాఁడు అతనికాలమున చాలాప్రసిద్ధికెక్కినవాఁడు రచించినవి- రంగకౌముదియను పేరుగల నాటకము, చంద్రికాపరిణయము, మనుప్రబంధము, భాషావివరణము (లక్షణగ్రంధము), ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి (వ్యాఖ్యసహా), రాఘవ యాదవ పాండవీయమను త్ర్యర్థికావ్యము మొదలగు నింకకొన్ని గలవాదురు.

చంద్రికాపరిణయము పత్రియాల జమీందారులగు జూపల్లి వెంకటాద్రికిం గృతియిచ్చెను ఈ పత్రియాల ఇప్పుడు పరిటాల యనంబడుచు బెజవాడకు ఇరువదిమైళ్ల దూరముననున్నది వెంకటాద్రి తండ్రి లింగన్న చంద్రిక కాశీరాజకుమార్తెయనియు, ఈమెను భీముఁడు పరిణయమాడెననియు చెప్పఁబడినది. ఆంధ్రశబ్దచింతామణిని నన్నయ రచించినటులను, దానిని సారంగధరునకాతఁడు పాఠముఁజెప్పి చదివించినటులను, దానినింకెవ్వరెఱుఁగనటులను, పైనుండిన ప్రతిని భీమకవి గోదావరిలో కల్పివేసినటులను, పిదప ఎలకూచి బాలసరస్వతికి సిద్ధుఁడైన సారంగధరుఁడు చెప్పినటులను నాతనివలన సోకిగిన ఆంధ్రశబ్దచింతామణి సూత్రములకు బాలసరస్వతి మహామహోపాధ్యాయుఁడు వ్యాఖ్యరచించినట్టును ఒక ప్రవాదముకలదు బహుశః దీనినే కాకునూరి అప్పకవి తన అప్పకవీయమున వివరించెను కాని ఇటీవలి పరిశీలనలు ఆంధ్రశబ్దచింతామణి సూత్రములు గూడ బాలసరస్వతియె రచించి ఏలనో నన్నయభట్టు పేరిడెనని తెలుచున్నది ఇట్లొనర్చుటకుం గారణమింకను దురూహ్యమని మాయభిప్రాయము

ఎలక్ట్రికల్ ఇంటర్ఫియరెన్సు (Electrical interference) — రేడియో వైర్లెస్ సంబంధమున వాడఁబడు పదము. ఇది మనుష్యకల్పితమైన చికాకు రేడియోవైర్లెస్ సెట్టును స్థాపించియున్న కావులాను ఎలక్ట్రిసిటీ దీపములకుఁగాని, విసనకఱ్ఱలకుంగాని, వంటలకుఁగాని, యంత్రములను నడపుటకుంగాని ఉపయోగించుకొను నేర్పాటులుండి వాటిని పనిచేయించుచున్నచో రేడియోయొక్క లౌడుస్పీకరు (Loud speaker) పరికరమునందు తరుచుగ లేనిపోని అనవసరపు ధ్వనులు కల్గుచు మాటలు, పాటలు విన్పించుటయందుఁ జికాకులం గల్గించుచుండును ఇవి పట్టణములందగునేని ఇరుగు పొరుగు ఇండ్లయందలివిగూడ ఇట్టి Electrical interference కలుగ జేయగలవని అనుభవము వల్లనే తెలియుచున్నది దీనికిఁగారణము రేడియో సెట్టుయొక్క పరిసరములందు ఎలక్ట్రిక్కు కర్రెంటు ఉండుటయేయని పరిశీలనలవలన తెలియున్నది దీనిం జక్కచేసుకొనుచుండవలసి వచ్చుచుండును

ఎలక్ట్రిసిటీ (Electricity) - ఎలక్ట్రిసిటీని విద్యుచ్ఛక్తి యనెదరుగాని అంతకన్న ఎలక్ట్రిసిటీ యనుటయె సమంజసము ఈఎలక్ట్రిసిటీ మహాశక్తి సర్వత్రా వ్యాపించియున్న పదార్థము. భూమింజుట్టి వాయుమండలమున్నట్టే ఎలక్ట్రిసిటీయును వ్యాపించి యున్నది. దీనిఁగూర్చి అన్ని

వస్తువులకు రాపిడివలన ఎలక్ట్రిసిటీ కలుగును **All materials can acquire Electricity by friction** అని చెప్పఁబడినది

ఇటుల జగమంతయు సర్వత్ర వ్యాపించియున్న ఎలెక్ట్రిసిటీ శక్తింగూర్చి తెలుపుట దుస్తరము. నిష్ప్రయోజనము తెలిసినను ఎవ్వరికీ ఉపయోగ ముండదు కాన మనుష్యుల కీమహాశక్తి ఎంతవర కుపయోగించుకొ అంతదనుక ఎన్ని ఎన్ని విధముల వివరించినను సమాజసముతే యగుగాక! ముమ్మొందు దీనిని మానవులెఱిఁగిన విధముయొక్క చారిత్రమెరుఁగఁదగును.

నల చక్రవర్తి (నిషధ) కాలమున ఆయన నివాస ప్రాసాదమున విద్యుద్దీప కళికలు వెల్గించు చుండెనని చెప్పఁబడి యుంటను సావకాశమున యోచింతురుగాక క్రీ వె ౧౫౪౦ - ౧౬౦౩ కాలము వాఁడగు విలియం గిల్బర్టు (**William Gilbert**) పండితుఁడు దీని నెఱింగిన మొదటి విద్వాంసుఁడని చెప్పఁబడిన వాఁడు క్రీ వె. ౧౭౪౫ లో క్యూనకస్ (**Cunacus**) పండితుఁడు **Leyden Jar** అను పరికరమును కనిపెట్టి **Electricity** జ్ఞానమును అభివృద్ధి పరచెను. క్రీ వె. ౧౯ వ శతాబ్దకాలమున ప్రారంభ సంవత్సరములందు వోల్టా (**Volta**) యను వాని పరిశీలనలు దీనిని మానవోపయోగమున స్థిరపర్చెను ౧౮౩౧లో ఫేరడే (**Faraday**) విద్యుద్వైత్త **Electrolysis** విధానముల నేర్పర్చఁగల్గెను (**Laws of electrolysis**) ౧౮౧౯ లో **Oersted** అను వారి పరిశీలన ఫలిత జ్ఞానములు **Magnetic field** నుగూర్చి వెల్లడించెను ౧౮౨౦-౧౮౩౦ సంవత్సర కాలమున ఓమ్ (**Ohm**) మహనీయుని పరిశీలనలు ఆయన రచించిన గ్రంథము ఎలక్ట్రిసిటీని మానవోపయోగ విధానము నకు మరల్చి స్వాధీనములోనికి దెచ్చి చూపెను ఈయన ముఖ్యముగ ప్రతిఘటనము (**Resistance**) ను గూర్చి కన్గొనినవాఁడు.

Faraday పరిశీలకుఁడు **Electromagnetic induction** ను గూర్చి కన్పట్టినవాఁడు. ఈ మహనీయుని పరిశీలనను వెంబడించుచు మాక్స్వెల్ (**Clark Maxwell**) పండితుఁడు తన పరిశీలనల నంటుచేర్చి ౧౮౭౩ లో ఎలక్ట్రిసిటీని గూర్చిన తన సుప్రసిద్ధ గ్రంథమును రచించి **Electricity and Magnetism** లంగూర్చి లోకము నచ్చెరువందజేసెను ౧౮౮౮ లో **Hertz** అను పేరుగల మహాత్ముఁడు సామకాశము లందంతటను విద్యుద్వ్యాపకమును కన్గొని వెల్గు సహాయముతో ఇప్పుడు **Photo electricity** అనంబడుచున్న విద్య వీలగునని సూచించెను

వర్తమానవింశతి శతాబ్దమున ఎలక్ట్రిసిటీ మహాశక్తింగూర్చి వ్రాయఁబడిన గ్రంథములలో సర్, థాంప్సను మహాశయుని **Electric Discharge through gases** గోలుతపేర్కొనదగిన సుప్రసిద్ధ గ్రంథము పిదప రూధర్ ఫర్డ పండితునియొక్కయు, సాడీ పండితుని యొక్కయు **Radio active materials** పైవ్రాయంబడిన గ్రంథములు గొప్పవిజ్ఞాన ప్రదములని చెప్పఁదగియున్నవి. **X-ray spectra of elements** ను పరిశీలించి విభజించి **Atomic weights** ను కన్గొన వీలుకలిగెనట. ఇందువలననే ఇదివరకెఱుంగని మరికొన్ని **Elements** కన్గొన వీలయ్యెనట మఱియుఁ బ్రాముఖ్యతలేనివిగఁ దలంపఁబడిన కొన్ని **Elements** ప్రత్యేకతం గల్గినవేయనియుం దెలిసినట ఈసందర్భమున నింకొకసంగతి వివరింపఁదగినది కలదు క్రీ శ. ౧౭౫౨ వ సంవత్సరముననే బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్ (**Benjamin Franklin**) అను పరిశీలకుఁడగు మహనీయుఁడు మెఱుపునందలి **Electric spark** ను **Electricity** ని మనమెఱిఁగినరీతిని దానియందలి

Electric spark ను ఒకేజాతివని కన్గొనెనని చెప్పఁబడినది మఱియు నామవాసియుఁడే భూమియొక్క ఉపరిభాగమునకు, వాయువునకు నడుమగ Potential difference లు కలవనియు, (ఈసందర్భమున) అవి భూమియొక్క Altitude తో మార్పుచెందుననియు కూడ కన్పెట్టెనని చెప్పఁబడినది Electricty విద్య యొక్క ఈభాగమునకు తరువాతివారు Atmospheric electricity అని పేరిడి యున్నారు.

క్రీ. శ. ౧౮౨౦ లో Hans Christian Oersted అను డెన్మార్కు దేశపు పరిశీలకుఁడు Electric Telegraph వీలగునని కనిపెట్టిచూపె నట. ఆయన పరిశీలనలను వెంబడిన ఇతరులు దానినిస్పష్టపర్చిరి కాన ౧౮౩౭ లో శామ్యూల్ మార్సు (Samuel Morse)అను మహాసీయుఁడు Long and Short pulses of current ను ప యోగించి నడిపించెను

ఇఁక ఎలక్ట్రిసిటీ లక్షణములను విచారింతము. ఇది ప్రవహించుచూడు లక్షణము గలది ఎలక్ట్రోన్సు (Electrons)అనఁబడు పుద్గలములు లేక పరమాణువులచేఁ జేయఁబడినది కాన దీని ప్రవాహమన పుద్గల ప్రవాహము లేక పుద్గలముల మార్పని తెలియఁగునది. ఒక విద్వాంసుఁడు Electron is the atom of Electricity అని నుడివియున్నాఁడు. ఇది యొకవిధమున శక్తియొ గాని వస్తువుకానేరదు మఱియును Electricity is not in itself a source of power but a product of mechanical or chemical energy అనిరి. Mechanical energy గాని Chemical energy గాని heat energy గాని లైనాదిగాకుండా నపుపుటవలన నదియె ఎలక్ట్రిక్కు ఎనర్జీయయ్యెడిని ఈ Energy చేత నిర్మాలమున లెక్కలేని కార్యములంజేయ నుప యోగించుచున్నారు. ఎంతదూరమైనను దీని నతి త్వరితముగనంపి యుటపతులం జేయఁగల్గుట దీని యొదలి యతిశయమని చెప్పఁదగినది ఒక సుప్రసిద్ధవిద్యుద్విద్యావిశారదుఁడు విద్యుత్తుకొకశక్తిగా (The physicial force called Electricity is one form of energy) నుడివి యున్నాఁడు Electricity ఇట్టిదని వివరించుట దుస్తరము. It is an effect rather than a flow అని యందురు. అదిచేయు పనులనుండి దాని నెఱుఁగఁదగినది కాని మఱియొక విధముగా దానిం జూడశక్యముగాదు.

ఎలక్ట్రిసిటీ లేక ఎలక్ట్రికు ఎనర్జీని కల్గించు తావునకు Generator అని పేరు ఇది Line యొక్క ఒక కడనుండును ఇటనుండి పైతొక తావునకు దీనిని బ్రవహింపఁ జేయవలెనన్న Generator కడ ఎక్కువ Pressure ఉండవలెను ఎప్పుడును ప్రవహించుతరి Electrical energy ఎక్కువ Pressure నుండి తక్కువ Pressure గలతావునకుం బ్రవహించును. అట్లు ప్రవహించు ప్రవాహమునకు Electric current అని పేరు ఎలక్ట్రిక్కు కరెంటు వెండి, రాగి, ఉక్కు, ఇనుము, తగరము, సీసము, జర్మనుసిల్వరు, ఇత్తడి, ప్లాటినము లోహముల తీగెలగుండా చక్కగా ప్రవహించును. తరచుగ రాగి తీగెలు వాడుచున్నారు. వీనికి Conductors అని పేరు కొన్ని పదార్థములగుండా Electric current ప్రవహించక నిలచి పోవును. పలకరాళ్లు, అద్దము, పట్టు, కాగితము, రబ్బరు, ఎండిపోయినకఱ్ఱ, కొమ్ము, ఎబనైటు, షెల్లాకు, అభ్రకము (Mica) మొదలగున వన్నియు Non-conductor లు. వానిని పరిభాషయందు Insulators అనియెదరు Electric current ప్రవాహమును Ampheres గాలెక్కింతురు. Current ను గల్గించు జనరేటరు

వద్దగాని, నిల్వయుంచిన Battery వద్దగాని ఉండుPressure of current ను Volts గా లెక్కింతురు

Conductor తీగె వలయమునుబట్టి దానిగుండా Current ప్రవహించుచుండును తీగె సన్నమైన కొలది Current ప్రవహించుట తగుదు ఈ తగ్గటను Resistance అనెదరు ఈ రెసిస్టెన్సును ఓమ్సు (Ohms) గా కొలచి లెక్కించెదరు Electric current ను తమగుండా లోహము లన్నియు, ఉదకము Carbon కూడా ప్రవహింప జేయును ఇవి యన్నియు Conductor లు

ఇటుల కండక్టరు తీగెలగుండా ఒకదెసకుపోవు Current ను Positive current అనియు వేరొకతీగనుండి దీనికెదురుగవచ్చు కరెంటును Negative current అనియు నచుచున్నారు పోసిటివ్ నెగటివ్ రెండు ప్రవాహములు కలసిన దానినొక సర్క్యూట్ (Circuit) అనియెదరు ఏపనికైన నుపయోగించుటకు ఆయత్తపర్చబడు Electric energy యందు Current ఇటుల Circuit పూర్తిగ నుండి తీరవలయును అనగా Positive current Negative current కూడా నుండి తీరవలసినదే ఇదియే విద్యుచ్ఛక్తి యనంబడుచున్న ఎలక్ట్రిసిటీ నుపయోగించుటకు విధానము. దీనిచే ననేక కార్యములొనర్ప నుప యోగించుకొను చున్నారు ఇంక దీని గూర్చి తెలియదగిన విషయములలో ముఖ్యము క్రింద వివరింపబడును

Induction ఇది యొక ఉత్పాతము. ఒక సర్క్యూటు నందు ఎలక్ట్రిసిటీ ప్రత్యేకముగ వేరొక సర్క్యూటుగా ప్రవహించుట

Electric Battery కొన్ని Voltaic cells గాని, Storage cells గాని, కొన్ని Leyden Jars గాని ఒకటి కొకటి కలుపబడిన ఎలక్ట్రిక్కు బేటరీయనంబడును

Electric column ఇది Particular Form of votic pile

Charge of an accumalator- అనగా Storage cells మొదలగు Electric battery ని Accumulator అనియు దానియందు Electric energy current ను ఉంచి అందు నిల్వచేయు ప్రయత్నము నకు Charge అనియునందురు

Electric line or conductor line- కండక్టరు తీగెలగుండా ఎలక్ట్రికు ఎనర్జిని నడపెదరో ఆతీగెలకు Coils అనియు, లైను అనియు పేరులు

Electric condenser ఎలక్ట్రిక్కు స్పార్కు కల్గించవలసిన యెడనున కరెంటు అధికమై స్పార్కు తగినంతవరకు రాక పెద్దదిగవచ్చుచో దానిని దగ్గించి వలసినంత చిన్నస్పార్కే వచ్చు నట్లు చేయుటకైన యంత్రసాధనము.

Electric light ఎలక్ట్రిక్కు కరెంటు యొక్క Passage వల్ల కలిగిన వెలుతురునకు Electric Light అనియెదరు ఈసాధనమువలన ఇండ్లయందు, వీధులయందు కూడ Electric lights నిర్మించి వెలుగిచ్చునటు చేయుచున్నారు

Loose contact కలియదగిన తావుల తీగెలు కలియక ఇంచుక జరగుటకు లూజుకాంటాక్టు అనెదరు ఇందువల్ల తీగెలు మొదలగునవి చెడును

Electric discharge దీనిని Release- అనియు Escape అనియు ద్వివిధములుగ చెప్పుచున్నారు ఒకచోట నిల్వచేయబడిన Electric energy గాని ఒక Conductor line గుండా నడచు Current గాని ఏకారణము చేతనైనను తప్పించుకొనుటకుగాని, కారిపోవుటకుగాని Discharge అనెదరు.

ఇట్టి Discharge లకు తరుచుగా High pressure కారణమై యుండెడిని.

Electric power - ఎలక్ట్రికల్ ఎనర్జీవలన ఇతర యంత్రములు (మోటారులు, అచ్చు యంత్రములు మొదలగునవి) నడుపబడి పని చేయుచుండుటచే వాని Energy electric power అనంబడు చుండును.

Electro motive power - దీనిని ఎలక్ట్రో మోటివ్ ఫోర్సు అనియెదరు. దీనిం గూర్చి Pressure అనిచెప్పంబడినది. Conductor lines గుండా Electric current ను ప్రవహింపంజేయు Pressure ను Motive power అనియెదరు.

Electro metallurgy - వాని వాని Ores నుండి లోహపదార్థమును వెడలించుట, లోహమును పరిశుభ్రపరచుట, Electro plating చేయుట, Electric furnace, Electric welding వీనిం జేయించుటకు Current ను ఉపయోగించుట కీపేరుకలదు ఇది త్రివిధములుగ నుండునని చెప్పుచున్నారు

Electrode - ఎలక్ట్రిక్కు సెల్లుయొక్క కొనలకు పేరు.

Electro Dynamics- Electricity in motion నుంగూర్చిన విధులు, విధానములం గూర్చి తెల్పు కళ

Electrolysis — ఎలక్ట్రిక్కు కరెంటు వలన గల్గింపంబడిన Decomposition ఇది liquids కువర్తించెడిని. అనగా Decompose అగునట్లు చేయుటకైన Electric current నకు యీపేరు వాడు చున్నారు.

Electron- Atom of Electricity అని భావము. క్రీ. శ. ౧౮౯౧ సంవత్సరమున Johnstone Stoney అను శాస్త్ర వేత్త ఈపేరిడెను. అంతకన్న చిన్నదిగా నుండ వీలుకాని పరమాణువుగ నుండి Transfer చేయు (అనగా కరెంటు నడుపు) సావకాశ మిచ్చెడి Electric current నందలి భాగము.

Cut out — జనరేటరు ఎల్లపుడు హైప్రెషరు నందునను, బేటరీ లేక ఎక్యుములేటరు ఎప్పుడూ లోప్రెషరునందునను, ఉండినగాని Current జనరేటరునుండి బేటరీలోనికి పోదు. ఒక్కొక్కతరి బేటరీ High Pressure అయినచో బేటరీనుండియె కరెంటు జనరేటరులోనికి తిరుగబోవును అట్లుపోకుండ సంబంధమును ఆటంకము గల్పించుటకైన యుపకరణమునకు Cut out అని పేరు

Switch - ఇదియు ఒకమోస్తరు Cut out కరెంటు ప్రవహించకుండా ఆపు ఏర్పాటు. ఇది చాలా చిన్నది

Fuse-ఇదిసన్నని తగరపుతీగెలతోగాని సీసపుతీగెలతోగాని చేయంబడియుండు పరికరము ఒకతావునకుదీనిగుండా Current పోవునట్లుద్వారమున దీనినమర్చియుంచెదరు Current నకు వ్యత్యాసపుస్థితిగతులు సంభవించినచో ఇది కాలిపోయి లోనికి ఆ కరెంటు పోకుండ నాపును కాని లోని తీగలు, దీపములు మొదలగునవి చెడవు.

ఎలక్ట్రోకల్చర్ — ఇది విద్యుచ్ఛక్తిం బ్రసరింపంజేసి అభివృద్ధి నొందించుట, రోగములను నివారించుటయై యున్నది. విద్యుచ్ఛక్తివలన మనస్సంబంధరోగములం గూర్చిన వైద్యవిధానమును కొన్ని వత్సరములుగ మనము వినుచున్నారము గాని ఇది యట్టిదేయైనను విధానమున వేఱుగనున్నది. దీనిం గనిపెట్టినవారు డాక్టరు నెహ్రూ పండితుండు ఈ బుద్ధిశాలి, I C S పరీక్షయందుత్తీర్ణులై ఆగ్రా, అయోధ్య

సంయుక్తరాష్ట్రములలోని మెయిన్పురిజిల్లా కలెక్టరుగ నున్నవారు. ఆయన దీనిని "Science of capturing and harnessing Cosmo-radio magnetic energy and applying it towards the solution of problems" అని వివరించియున్నారు. దీని గూర్చిన పరిశీలన లావహానీయుండు పెక్కు లోనరించెనట. ఈవిధానము చెట్లకు జంతువులకు మానవ శరీరములకుం గూడ నుపయోగించునని కనిపెట్టంబడినది. దీనిగూర్చిన పరిశీలన లింకనూ జరుగుచునే యున్నను, మెయిన్పురి పండ్లసేద్యపు సంఘము వారి రికార్డులందలి రిపోర్టులు మొదలగు కాగితములను జూచి ఇది సాధ్యమేకాని వేరు కాదని స్పష్టము కాగలదు.

దీని నిజతత్వమును పరిశీలకు లిట్లు వివరించుచున్నారు. జీవించియున్నకాలమున వృక్షముల యొక్కయు, మృగముల యొక్కయు, పక్షుల యొక్కయు, మనుష్యుల యొక్కయు శరీరములందు Life cells ఉండుని ఎల్లతెరింగినదే. వానియందు గల శక్తికి Cellular activity అని శాస్త్రజ్ఞులు పేరిడియున్నారు. అట్టి సెల్యులర్ యాక్టివిటీ ఎచటనుండునో అచటనే ఎలక్ట్రికల్ యాక్టివిటీకూడ నుండితీరును, ఇప్పుడు సిద్ధాంతము చేయంబడినది. ఇందింకను వేఱొక రహస్యము కలదు. సెల్సు యొనరించెడి కార్యములం బ్రోత్సహించి బలపర్చునట్టి గాని, తగ్గించి పాడుచేయునట్టి గాని, కారణముగనున్న శక్తి, ఎలక్ట్రికల్ ప్రవాహముంగూడ ప్రోత్సహించి బలపర్చుటకు గాని తగ్గించి పాడుచేయునట్టుగ గాని యుండునని కన్గొనంబడినది. శరీరమందలి ఏసెల్ సంబంధమైనను (ఆ శరీరము జీవించియుండుతరి) అట్టి శక్తి సాధనముచేతనైనను ప్రోత్సహించి (Stimulate) బలపర్చితిమేని అందున్న ఎలక్ట్రికల్ ఎనర్జీయును దానితోంబాటు బలపడి ఆ సెల్ ఏ అవయవమునందుండునో ఆ అవయవమునకు బలమొసంగెడిని. ఇది ఈ ఎలక్ట్రోకల్చరు విధానమునకు నిజతత్వ సిద్ధాంత రహస్యముగాం దనరెడిని.

విద్యుచ్ఛక్తి ఇట్టిపనుల కుపయోగించునని ఇదివరకే లోకమెఱిగియున్నను భరతదేశపు బీద పరిస్థితులంగు రైతు చౌకగ సంపాదించుకొనంగల యంత్రసహాయముతో విద్యాపరిజ్ఞానము నేర్పు లెఱుంగని ప్రజలు చులకనగ ఎలక్ట్రోకల్చరు నుపయోగించుకొనుట బయల్పడజేసిన స్వామి కండితుండు మెప్పున కర్హుండు. పాశ్చాత్యవిధాన విద్యుద్గ్రహణిధుల జనరేటరు, డైనామోలు, ఇన్సులేటరుల అధికమూల్యముం బెట్టి కొననక్కరలేదనియు, కమబీదయగువాండును సంపాదించుకొని ప్రజ్ఞలేని మందబుద్ధియైన నుపయోగించుకొనందగినరీతిని స్వామిపాడిగుండు చూపియున్నాండు.

ప్రాతదైనను ఒక మోటారుకారు మేగ్నెటో నొకటియు, కొన్ని ఇండియా రబ్బరుముక్కలు (ఇవి తీసివేసిన మోటారుచక్రముల ట్యూబ్సు నుండి కోసికొనినవి చాలును), ఎ ప్రాతవైనను వైర్లెట్టిగు ముక్కలు, గాజుపూసలు, సన్నని ఇనుపతీగెలుండిన నీ విధానమునకుం జాలును. నాల్గుమూర లారంగుళముల వెడలుపున వేళ్లకంటుగుల చెట్టుమొదట వైర్లెట్టింగు చెట్టుం జుట్టిన నదియే Inflow of radio magnetic energy గల్గించు Electric field గ నేర్పడుననియు, అనగా This will attract and capture the energy wich the tree will absorb to be utilized to stimulate and sustain its growth, by passing on to every tissue to produce energy to make the tree productive అని భావము. దీనికిం దోడుగ వేరుసంగతి కలదు

బొంబై నగర నివాసియగు అగస్కార్ పండితుడు నీటిని ఎలక్ట్రిఫై చేయుటంగనిపెట్టినవాడు గాన అట్టి నీటికి స్వహాపండితుడు అగాస్కారై జడ్వాటరు అని పేరిడియున్నాడు. స్వహాపండితుడు ఎలక్ట్రిఫైడ్ నీటిని చెట్లకుపోయుట వలనను, పశువులు పక్షులు మొదలగువానికిం ద్రాగించుటవలనను, చెట్లు రోగములంబాసి చక్కగ ఫలించుటయేగాక విరివిగంబూచి కాచునని స్వహాపండితుడు కనిపెట్టెను. ఇంకను పశుపక్ష్యాది శరీరములందలి రోగబాధానివృత్తులం గల్గించి, వాని శరీరపు సెల్సు, టిష్యూలు బలపడి యభివృద్ధినందుననియు కన్గొనియున్నాడు. ఇంక మానవశరీరమునందలి టిష్యూలు చెడుచూడుట బాధల కాస్పదమై రోగకారణ మగుననియు, గాజుపూసలను, రబ్బరుముక్కలను ఇనుపతీగెలతో గ్రుచ్చి మేనం ధరించుటవలన సత్ఫలితమేగల్గించుననియు నుడివియున్నాడు

నీటిని ఎలక్ట్రిఫై చేయుటయం ఒకకూడజాడిలో నీటింబోసి ఇన్సులేటరు తీగకొకకొన నీటియం దుండజేసి, రెండవకొనను మేగ్నెటోకంటించి కల్పపడితో కొన్నిసార్లు త్రిప్పిన నెలక్ట్రిక్కు స్పార్కు లానీటం ప్రవేశించునదియొ విధాము ఒక్కస్పార్కైనం జాలుననియు, ఆ స్పార్కు నీటిగుణమునుమార్చగలదనియు స్వహాపండితుడనియున్నాడు ఇంక నీ స్పార్కులచే నూతులు కాల్వలందు ప్రవహించు జలములుకూడ నెలక్ట్రిఫై చేయ వీలుండునని ఆయన యూహించుచున్నారట

ధాన్యాదులు పొలములందు విత్తనములుగ జల్లుటకు నొక గంటకాలమగాస్కారై జాడు (ఎలక్ట్రిఫైడ్) నీటియందుంచి జల్లిన నెక్కుడు ఫలము గల్గునని కనిపెట్టంబడినదందురు అత్తరిది ఇ డియా రబ్బరుతో చేయుంబడిన చేతి Gloves తొడుగు కొనవలయునని యందురు

ఇట్టిపరిశీలనలను పశ్చిమోత్తర సరిహద్దు పరగణాలందు, ఎగ్రికల్చరు, హార్టికల్చరు, ఇండస్ట్రీస్, డైరక్టరు ఉద్యోగమందున్న Col Noel గారిట్టి స్వహాపండిత విధానముననే సల్పి ఫలితముదలి నిజమారస రని తెలియుచున్నది. పాడిపశువుల కట్టినీటిం ద్రావించుట వలనను, అవితిను యాహారము నానీటందడిపి యుంచుటవలనను, పాలిక రెట్లు పాడి యధికమై పశువులు బలపడుననియు, చిరకాలము జీవింతుననియు, ఎక్కువ పనిచేయుననియు, రోగములకు లొంగక నిలచుననియు చెప్పుగరు అట్టి పశువుల పాడినుండివచ్చు వెన్నయు, నేయియు అధిక పరిమళము గల్గియుండునని యనుచున్నారు ఇట్టినీటితో నానాక కుష్ఠరోగి రోగముం గుదిర్చి బాగుచేయగల్గితినని ఫ్రెంచిదేశస్థుడగు డా లేబోస్కి వైద్యశిఖామణి ఇటీవల తెల్పియున్నాడు ఆయన అట్టినీటి యందు Germicidal properties ఉండునని యనెనట

ఎలక్ట్రో డైనామో మీటర్ (Electro dynamometer) — ఎలక్ట్రిసిటీ కరెంటుయొక్క బలముంబరీక్షించుట కైన పరికరము

ఎలక్ట్రో ప్లేటింగు — భరతదేశపు ఆదికాలపు అపరంజిపూత, రజితపుపూతలకు ఇక్కాలపు నవనాగరికపుకళ ఒకలోహముపై ఇంకొకలోహపు పూతను Electro chemical action వలన ఎక్కించుటయని భావము ఇందు వలన లోపలి లోహము రక్షణనొందుటయు, పై పూతపూసిన లోహమువలెనే వస్తువంతయు నగుపడుటయు ఫలితములుగఁ జెప్పంబడినది ఒకలోహముపై యింకొక లోహమును పై పూయుటయని భావము

ఎలెక్ట్రోలాజీ (Electrology) విద్యుచ్ఛక్తిసంపూర్ణ లక్షణధర్మములం గూర్చిన కళ.

ఎలారిక్ (Alaric) — ట్యూటానిక్కు పేరు. ఇటలీని జయించి చక్కగా పాలించిన సైనిక భూపాలుండగు Alaric I పేరు Noble Ruler అని యర్థమిచ్చు పేరు పురుషనామము. (క్రై)స్తవ నామములు చూడుడు)

ఎలిమెంటు(Element) -భూతపదార్థము పృథివ్యప్తేజోవాయు రాకాశముల నైదింటిని పంచభూతము లనుచున్నారు వీని నాంగ్లమున Elements అనవచ్చును కాని అది సరియగు భావము దెల్పు అర్థము కానేరదు ఎన్నివిధముల పరిశీలన లొనర్చినను చెడక(Decompose కాక) నిలుచుదానిని Element అని చెప్పుదురు "A simple part of a complex whole" అని యొక సుప్రసిద్ధపరిశీలకుండును, "A component of fundamental part" అని యొక సుప్రసిద్ధ పరిశీలకుండును దీనిని వివరించిరి రసాయన శాస్త్రవేత్తలు దీనిని "A substance which cannot be decomposed by an analysis" అని దీనిని వివరించియున్నారు. "Chemical elements are the fundamental or basic substances which could not be further split up or decomposed" అని దీని నాంగ్లరసాయన శాస్త్రజ్ఞ లనెదరు.

క్రీ శ ౧౭౪౩-౧౭౯౪ కాలమున జీవించిన లెవాయిజర్ (Lavoisier) విద్వాంసుండు ఆకాలమునకు తెలిసినన్ని Elements ఇరువదిమూడుగా వివరించెను తర్వాత పరిశీలనలు ఇంకను కనుగొనిరి. ఇక్కాలమునకు Elements అని చెప్పం బడందగినవి తొంబదిగా తెలియుచున్నవి. ఇనుము, జింకు, తగరము మొదలగునవి ప్రత్యేకముగ దొరకెడివి. మరికొన్ని అనేకరకములు కలసియుండి దొరకును. వానిని Compounds అనెదరు Elements ను Elementary Substances యనుటయుం గలదు. ఇందు బంగారము, పాదరసము, ఆక్సిజెన్ లున్నట్లు Solids, Liquids, Gases కూడ నుండును.

ఎలిమెంట్సు (Elements) — రాబర్టుబోయల్ అను రసవాద శాస్త్రవిదుండు రసవాదశాస్త్రము నుద్ధరించినవాడు. ఈ మహనీయుండు ఈశాస్త్రమున ఎలిమెంట్సు అను పదమునకు A substance which so far had not been split up into any other substanceఅని నిర్వచించియున్నాండు. తరువాత పేర్కొన రసాయన విద్యావేత్త Metal is a substance which cannot be decomposed at will అని నిర్వచించియున్నాండు. ఆంగ్లరసవాద విద్యయందు వివరింపబడినమేరకు ఎలిమెంట్సు ఐదువిధములుగ విభజింపబడినవి ౧ మెటలిక్ ఎలిమెంట్సు- ఇవి బంగారు, వెండి, రాగి, ఇనుము, తగరము మొదలగునవి ఇవి గట్టిగనుండునవి (Solids) వీనికి లోహములనియు పేరుగలదు ఇవి అపూర్వపు రంగు, కాంతిగూడ గల్గియుండి వేడిని ఎలక్ట్రిసిటీని తమగుండా ఇనుటు ప్రసరింపజేయునవి "these possess certain definite chemical properties" అని చెప్పంబడినది. ౨ మెటలిక్ ఎలిమెంట్సు వలె Certain definite chemical properties కల్గియుండని ఎలిమెంట్సును నాన్మెటలిక్ ఎలిమెంట్సని పేరిడి యున్నారు (Non-metalic elements) 3 ఆర్సెనిక్కు (Arsenic), టెల్లూరియమ్ (Tellurium) మొదలగు కొన్ని ఎలిమెంట్సు ఉభయలక్షణములం గల్గియున్నవి. ౪ హైడ్రోజెన్, ఆక్సిజెన్, నైట్రోజెన్, క్లోరైన్ మొదలగు కొన్ని ఎలిమెంట్సు గాలి రూపములు (Gases). ౫. పాదరసము, బ్రోమైన్ (Bromine) అను రెండు ఎలిమెంట్సును ద్రవరూపకములు ఆంగ్లరసవాద శాస్త్రము మేరకు ఎలిమెంట్సు తొంబది లెక్కింపబడినవి అందు ఎనుబదినాల్గు ముఖ్యములనియు, ఆరు శాస్త్రదృష్ట్యా తప్ప పరిగణింపం బడదగినవి కావనియుం జెప్పంబడినది.

ఎలిమెంటు పేరు		కెమికల్ సింబల్ గుర్తు	ఆటామిక్ వెయిటు తూనిక	సంఖ్య Atomic No.	వివరణము
ఆంధ్ర	ఆంగ్ల				
అల్యూమినియమ్	Aluminium	Al	26 97	13	మెటలిక్ ఎలిమెంటు
ఏంటిమొనీ	Antimony	Sb	121 77	51	
ఆర్గాన్	Argon	As	39 91	18	
ఆర్సెనిక్	Arsenic	Ba	74 96	33	ఉభయలక్షణోపేతము
బేరియమ్	Barium	A	137 37	56	
బెరిలియామ్	Beryliam	Be	9 02	4	
బిస్మత్	Bismuth	Bi	209	83	
బోరన్	Boron	B	10 82	5	
బ్రోమైన్	Bromine	Br	79 92	35	
కేడ్మియమ్	Cadmium	Cd	112.41	48	
కేసియమ్	Cacsium	Cs	132.81	55	
కేల్సియమ్	Calcium	Ca	40 07	20	
కార్బన్	Carbon	C	12	6	
కేరియమ్	Cerium	Ce	140 25	58	
క్లోరిన్	Chlorine	Cl	35 46	17	
క్రోమియమ్	Cromium	Cr	52 01	24	
కోబాల్టు	Cobalt	Co	58.94	27	
కొలంబియుం	Columbium	Ch	93 1	41	
రాగి	Copper	Cu	63 57	29	
డైస్ప్రోసియమ్	Dysprosium	Dy	162 52	66	
ఎర్బియమ్	Erbium	E	167 7	68	
యూరోపియమ్	Europium	Eu	152	63	
ఫ్లోరియమ్	Fluorium	F	19	9	
గడోలినియమ్	Gadolinium	Gd	157 26	64	
గల్లియమ్	Gallium	Ga	69 72	31	
జర్మేనియమ్	Germanium	Ge	72.6	32	
బంగారము	Gold	Au	197 2	79	
హాఫ్నియమ్	Haffnium	Hi	180	72	
హెల్లమ్	Hellum	He	4	2	
హోల్మియం	Holmium	Ho	163.4	67	
హైడ్రోజన్	Hydrogen	H	1 008	1	వాయురూపము
ఇండియమ్	Indium	In	114.8	49	
అయొడీన్	Iodine	I	126.93	53	
ఇరిడియమ్	Iridium	Ir	193.1	77	
ఇనుము	Iron	Fo	55.84	26	

ఎలిమెంటు పేరు		కెమికల్సింబల్ గుర్తు	ఆటామిక్కు వెయిటు తూనిక	సంఖ్య Atomic No	వివరణము
ఆంధ్ర	ఆంగ్ల				
క్రిప్టన్	Crypton	Kr	89 92	36	
లాంతానమ్	Lanthanum	La	138 9	57	
లెడ్	Lead	Pb	20 2	82	
లిథియమ్	Lithium	Li	6 94	3	
లిటేసియం	Letceium	Lu	1 5	71	
మెగ్నీషియమ్	Magnesium	Mg	24 32	12	
మే గనిస్	Manganese	Mn	54 93	2o	
పాదరసము	Mercury	Hg	200 61	80	
మాలిబ్డినమ్	Molybdenm	Mo	9o	42	
నియోడైమియమ్	Neodymium	Nd	144 27	60	
నియాన్	Neon	No	20 2	10	
నికెల్	Nickel	Ni	58 69	28	
నైట్రోజన్	Nitrogen	N	14 008	7	వాయురూపము
ఓస్మియమ్	Osmium	Os	190 8	76	
ఆక్సిజన్	Oxygen	O	16	8	
పల్లాడియమ్	Palladium	Pd	106 7	46	
ఫాస్ఫరస్	Phosphorus	P	31 027	15	
ప్లాటినమ్	Platinum	Pt	195 23	78	
పొటాషియం	Potassium	K	39 1	19	
ప్రెస్యోడైమియమ్	Prascodymium	Pr	140 92	59	
రేడియమ్	Radium	Ra	225 95	88	
రేడన్	Rudon	Ru	222	86	
రోడియమ్	Rhodium	Rh	102 91	45	
రుబిడియం	Rubidium	Rb	85 44	37	
రుథినియమ్	Ruthenium	Ru	101 7	44	
సమేరియమ్	Samarium	Sa	150 43	62	
స్కాండియమ్	Scandium	Sc	45 1	21	
సిలేనియమ్	Selenium	Se	79 2	34	
సిలికన్	Silicon	Si	28 06	14	
రజతము	Silver	Ag	107 88	47	
సోడియమ్	Sodium	Na	23	11	
స్ట్రాన్టియమ్	Strontium	Sr	87 63	38	
గంధకము	Sulphur	S	32 064	16	
టంటాలమ్	Tantalum	Ta	181 5	73	
టెల్లూరియమ్	Tellurium	Te	127 5	52	

ఎలిమెంటు పేరు.		కెమికల్సింబల్ గుర్తు	ఆటోమిక్కు వెయిటు తూనిక	సంఖ్య Atomic No	వివరణము
ఆంధ్ర	ఆంగ్ల				
టెర్బియమ్	Terbium	Tb	159 2	65	
థాలియమ్	Thallium	Tl	204.39	81	
థోరియమ్	Thorium	Th	232.15	90	
థూలియమ్	Thulium	Tm	169 4	69	
టిన్ తగరము	Tin	Sn	118 7	50	
టిటానియమ్	Titanium	Ti	48 1	22	
టంగ్స్టన్	Tungsten	W	184	74	
యురేనియమ్	Uranium	U	238 17	92	
వనాడియమ్	Vanadium	V	50 96	23	
క్సెనన్	Xenon	X	130 2	54	
యెట్టర్బియమ్	Ytterbium	Yb	172.6	70	
యెట్రియమ్	Yttrium	Yt	88.9	39	
జింకు	Zinc	Zn	65 38	30	
జిర్కోనియమ్	Zirconium	Zr	91	40	

ఎలిసీ ప్రాసాదము — (Elysee in Paris) — ఇది ప్రపంచమునందలి సుప్రసిద్ధ భవనములలో నొకటి. ఇప్పుడు ఫ్రెంచిదేశపు ప్రజాప్రభుత్వపు అగ్రాసనాధిపతిగారి యుద్యోగ కాలమున ఆయనకు పారిస్‌నగరమందలి నివాస భవనముగ నున్నది. దీని కంటియున్న ఉద్యాన వన ప్రధానద్వారము నంటిన చక్కని మార్గము నకును ఇదేపేరున Champs de Elysees అని పేరిడిరి. మోలెట్ (Molet) అనువారిచే కట్టబడి Count of Evreux గారి యాస్తిగ నుండి, Madame de Pompadour గారి వశ మైయుండెను. వీరిమొదల చక్రవర్తి (౧౫ వ లూయీసార్వభౌముడు) కి చాల మోదమని కూడరు. క్రీ. శ. ౧౭౮౯ విప్లవమునకుంబిదప ప్రభుత్వముకుం జేరిపోయెను.

Tuileries రాజభవనములోనికి తానరుగక మున్ను నెపోలియన్‌చక్రవర్తి ఇందు నివసించె ననియు, మఱియు నాయన రెండవసారి కిరీటమును వదలుకొనిన పత్రమున (క్రీ. శ. ౧౮౧౫) నీభవ నమునందే సంతకముచేసెననియు పిదప విప్లవము దనుక నీ భవనము ప్రభుత్వమువారి అతిథిగృహ ముగ నాడంబడుచుండెననియుం జెప్పంబడినది.

ఎలుకచెవికూర చెట్టు — లా. Salvinia, Cucullata సం. అఘుకర్ణి, ద్రవంతి, పత్రశ్రేణి ఇది వైద్యోపయుక్తమగునది. దీని యాకులందు మల, మూత్రములు వెడల కుండ బద్ధమొనర్చు దోషముకలదు. దీనిసమూల రసము లేక సమూలమునూరిన ముద్ద ఉదరరోగ ములు, ఎలుకకాటు విషము, కఫదోషము, కడు పుబ్బరము, క్రిమిరోగము, జ్వరములు, ప్రమేహ దోషములు, పాండురోగము, హైత్యరోగములు, బహుమూత్రము, బహూదరరోగము, భగం ధరము, రసదోషములు, వాతదోషములు, శూలలు, సుఖవ్యాధులు (సెగ రోగములు

మొదలగు వి) నివారించుటయు చలువచేయు టనియును జెప్పబడినది

ఎలుకఏడ్పునని పిల్లి కికనికరమా? ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎలుకలమీది కోపమున ఇంటికి చిచ్చుపెట్టుకొందురా?— (చిచ్చు అగ్ని) ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎలుగుబంటి జాతులు — భరత దేశపు ఉడవుండు గల్ల ఎలుగుగొడ్లు సాధా రణముగ నుండును

ఐరోపాఖండపు ఉత్తర దిశను అరణ్యములందు తెలుపుగ Brown black grisly రంగుల ఎలుగుబంట్లు కలవు వానికి శాకాహారమే తరచుగ లభించుచుండును అచటివారు ఇవి చేపలను పులుగులను కూడ తినునందురు భరతదేశపు గల్లజాతి సీమ బీస్ప నవి దొంగట సుప్రసిద్ధమే ఐరోపాజాతులు శీతకాల మంతయు నిద్రించుచునే యుండునందురు

ఎలుగుబంటికి తంటసము – ఆంధ్ర లోకోక్తి

ఎల్యూవియమ్ — ఒండుమట్టి చూడుడు

ఎలోంజి (Allonge) — (వాణిజ్య పరి భాషాపదము) హుండీలు మొదలగువాటికి సంతకములు వ్రాతలతో నిండిపోయినప్పుడు వేరొక కాగితపుముక్కను తక్కిన సంతకములు వ్రాతల నిమిత్తము అతుకుదురు

ఎల్టిమీటర్ (Altimeter)— భూమిపై నొక రేఖయు దాని యొకకొననుండి సూర్యుని వైపు పైకినొకరేఖయుగీచి మూలను (Angle) ఏర్పఱచినదాని గొలుచునది.

ఎల్లప్పశెట్టిగారిలెక్క ఏకలెక్క ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎల్లిప్సి (Ellipse) — కోలగ (Oval) నున్న గోళము భూచలనము చూడుడు

ఎల్లోటుమెంటు (Allotment) — వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము ఒక కంపెనీ యందలి వాటాలను ప్రత్యేకించి ఒకరికిగాను ఏర్పఱచుట

ఎల్ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుష నామములు —

Laban హిబ్రూపదము White అని యర్థము రిబకాసోదరుని పేరు

Lachlan Lauchlan స్కాట్లాండు నామము, War like అని యర్థము

Lacon (ఉచ్చారణ Laykon) — రష్యా భాషాపదము Laco (నవీన) Ruling with force అని యర్థము

Ladislas Ladislaus రష్యాపదము, Famous ruler అని యర్థము

Lambert ట్యూటోనిక్కుపదము Country s brightest అని యర్థము

Lancelot Launcelot ట్యూటోనిక్కు పదము (ఉచ్చారణ Lance lot అని) సేవకుడని యర్థము

Laugton నవీనము

Laodamas గ్రీకుపదము People s tamer అని యర్థము

Latimer నవీనపదము St Latimer చాల భక్తుడట

Lavoslav రష్యను పదము, Lion glory అని యర్థము

Lawley నవీనపదము

Lawrence, Laurence, Laurens, Laurentius లాటిన్పద నామములు, Laurel crowned అని యర్థము దీని ముద్దుపేరులు Larry, Laurie, Larkin St Laurence మహాత్ముని పేరు

Lazarus, Lazar, Lazare హిబ్రూ పదము, God will assist అని యర్థము

Leander, Leandre గ్రీకుపదము, సింహ బలుండనియో, నరసింహుండనియో యర్థము

Lebbeus- హిబ్రూపదము, సాగరమునకర్థము

Leger- ట్యూటోనిక్కు పదము, People's spear అని యర్థము

Leicester నవీనము

Leif వెల్షు పదము

Leigh (ఉచ్చా lie), **Leighton** (ఉచ్చా Layton) నవీన పదములు

Leith నవీన పదము

Lemuel హిబ్రూ పదము, Unto God అని యర్థము

Lennox నవీన పదము

Leo, Leon, Leone గ్రీకు పదము, సింహ మునకర్థము పదముగ్గురు పోపుగురువ్వాము లకు, ఆర్గురు రోమకచక్రవర్తుల కీపేరుండెను

Leofric ట్యూటోనిక్కు నామము, Beloved rule అని యర్థము

Leofwini ట్యూటోనిక్కు నామము, Beloved friend అని యర్థము

Leonard, Leonhard, Leonarde, Leunard- ట్యూటోనిక్కు పదములు, Strong as a lion అని యర్థమిచ్చునవి ఇందలి ముద్దుపేర్లు Leo, Leon, Leonidas. Leontius - గ్రీకు పదము, Sparta King యొక్క పేరు సింహబలుండనియర్థము

Leopold- ట్యూటోనిక్కు పదము, People's prince అని యర్థము

Leslie, Lesley నవీన పదము

Levi హిబ్రూపదము, Joining అని యర్థము

Lew గ్రీకుపదము, సింహమునర్థము

Lewis, Lewin ట్యూటోనిక్కు పదములు, Famous warrior అని యర్థము దీని నుండి కల్గిన ముద్దు పేర్లు Lew, Lewie అనినవై యున్నవి

Lindley, Lindsay స్కాచి పేరు, నవీన పదములు

Lionel, Lyonel, Lyon లాటిను నామములు, Young lion అని యర్థము.

Llewelyn, Llywelyn, Llewellyn — కెల్టిక్కుపదము, Lightning అనియర్థము. దీని ఉచ్చారణ Lewellin

Lloyd - కెల్టిక్కుపేరు, Grey అని యర్థము

Lockhart నవీన పదము

Lorenzo, Lorenz లాటిన్పదము (Lawrence చూడుడు)

Lot - హిబ్రూ పదము, Wrapped up అని యర్థము

Lothaire, Lothairo, Luther - ట్యూటోనిక్కుపదము, Warrior అని యర్థము

Louis, Luis, Ludovic, Lodovic — ట్యూటోనిక్కు పదము, Holy protector అని యర్థము.

Lovell నవీన కల్పిత పదము

Lucas, Lucanus, Lucianus, Lucian, Lucien, Lucius - లాటిన్పదములు, Light dawn అని యర్థము Similar to Luke

Lucifer, Luciferus -- లాటిన్పదములు, వెలుగుం దెచ్చువాండని యర్థము

Lucretius లాటిను పదము Gain అని యర్థము

Ludovic Louis చూడు ను

Luke లాటిన్పదము St Luke ఋషిపేరు Light అని యర్థము

Lumley నవీన పదము

Lupus లాటిన్ప ము Woulf అనియర్థము

Luther ట్యూటానిక్కు పదము (Lothaire చూడు ను) Warrior అని యర్థము

Lutley Lyall నవీన పదము

Lycurgus గ్రీకుపదము తోడేళ్లను తరుము వా డని యర్థము

Lyndon Lyulph నవీన పదము లు

ఎల్ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవస్త్రీల నామములు —

Lambert ne ట్యూటానిక్కు పదము దేశ మ దగు ప్రకాశమా మని యర్థము Lambert యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Laura Laure Laurentia Lauretta Laurette Laurenza Laurinda లాటిన్పదములు

Lavalette ఏ కల్పిత పదము

Lavinia లాటిన్పదము

Leah హిబ్రూపదము Jacob యొక్క భార్యపేరు అలసట యని యర్థము

Leeta నవీ కల్పితపదము

Leila Leilah Leilia Lelie లాటిన్పద ములు ఇందు Leilah అను ది ఐరిషు పదమని తోచెడిని

Lena Lenore Leonora Leonore Leoror Lenia గ్రీకుపదములు వెలుతు రని యర్థము ఇవియును Eleanor వంటి పదములే దీనంగల్గిన ముద్దుపేరు Nora

Lene హిబ్రూపదము Magdalen వంటి పదమే తత్సంబంధమే

Leonardine Leonhardine ట్యూటో నిక్కు పదము సి హమువ టి బలమని యర్థము దీనిను డి కల్గిన ముద్దుపేరు Lenny (Leonard పద స బంధ స్త్రీ వాచక పదము)

Leontie Leontine గ్రీకుపదము సి హముం బోలెడి అని యర్థము Leonidas యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Leopoldine Leopoldina ట్యూటోనిక్కు పదములు ప్రజాపాలన యని యర్థము Leopold యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Letitia Laetitia Lettice లాటిన్పదము న తోష మర్థము దీనిను డి కల్గిన ముద్దు పేరు Letty

Leucha Lezayre ఏకల్పిత పదులు

Lidwina రష్యన్పదము

Lillian Lilian Lilias లాటిన్పదములు చె గల్వపూవని యర్థము దీన గల్గిన ముద్దు పేరులుLily Lilly Lilley Lila

Lilla Lilah హిబ్రూపదములు దేవుని ప్రమాణమని యర్థము (Lilah అనునది ఐర్లాండు దేశమునందలి రూపము)

Lina Line ట్యూటోనిక్కు పదము మాన వత్యమని యర్థము

Linda ట్యూటోనిక్కు పదము నాగమని యర్థము

Lorinda లాటిన్పదము దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Lorrie

Lotta ట్యూటోనిక్కు పదము మానవత్వ మని యర్థము దీనియొక్క స్పానిషు భాషారూపము Lola దీనంగల్గిన ముద్దు పేర్లు Lottie Lo

Louisa, Louise Lois, Loiz, Lovisa Loys, Luis, Luisa, Luese, Luiza- ట్యూటానిక్కుపదములు, పవిత్రమగు రక్షకురాలని యర్థము ఏనియందుఁ గల్గిన ముద్దుపేరులు Lou, Louie ఇది Louis యొక్క స్త్రీవాచకపదము

Love ట్యూటానిక్కుపదము, మక్కువ యని యర్థము

Lucretia, Lucrece లాటిన్పదము, లాభమని యర్థము

Lucy, Lucie, Lucia Luciana, Lucienne, Lucile, Lucilla, Lucinda Lucya, Lucidora Lucinia Lucetta Lucette లాటిన్పదములు, ప్రశస్తమగు ఆరంభమని యర్థము

Ludomilla రష్యనుపదము, ప్రజానురాగమని యర్థము

Luella Lulu, Lula నవీనకల్పితపదములు

Lunette, Luned వెల్షుపదములు, చక్కగా రూపమొందిన యని యర్థము

Lychorida దీనింగూర్చి ఏమియుం దెలియదు

Lydia Lidia, Lidiana గ్రీకుపదములు, Lydia అనునది యొక్క పట్టణమందు సంగీతము, నాగరికత సుప్రసిద్ధములు ఇంకను అపోస్తలు పౌలు క్రైస్తవ మతమునకుం జేర్చిన యొక భక్తురాలిపేరు

Lyona, Lyonella, Lyonessa, Lyonetta లాటిన్పదములు, Lionel (సింహము) అను పదముకు స్త్రీవాచకపదము

ఎవరబ్బసొమ్మని వెక్కి వెక్కి ఏడ్చుట? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎవరిపైవెబట్ట వారికి బరువా? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎవరిప్రాణము వారికిప్రియము ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎవరివెఱ్ఱి వారికానందము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఎవాపరేటెడ్ మిల్కు (Evaporated milk) — Condensed milk చూడుఁడు

ఎవార్డు — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము) Award మధ్యవర్తియొక్క తీర్మానము. ఇది Arbitration తీర్మానమని యర్థము. తొల్లింటి యేర్పాటు లేకుండిన నిది మూడుమాసములలో పూర్తికావలయును

ఎవేంజిలికేలిజమ్ మతము (Evangelicalism)— బైబిలునందేమిచెప్పఁబడినదో వాటియందు దృఢనమ్మకమనునది, సంశయమనునది మాని తి కరణశుద్ధిగా నమ్మియుండు మతము దాని గూర్చిన నమ్మకము.

ఎశ్చుఅరీ (Estuary)— నది సముద్రమునంగలియు తావున భూమిబలమైనదికాకున్నచో పక్కలను విస్తారముగా కోసివేసి చాలవెడల్పుగనై యుండును దానికి Estuary అనిపేరు సాధారణముగ దీనినే స్కాట్లాండు దేశముగ Fiith లేక Firth అనియెదరు (నదులు చూడుఁడు)

ఎస్యూరెన్సు (Assurance) — మనుష్యుల జీవితములపై చేయఁబడునది ఎస్యూరెన్సు ఎవ్వరి జీవితము ఎస్యూరు చేయఁబడినదో అతఁడు జీవించియున్న కాలమున కొన్ని లెక్కవాయిదాలవఱకో లేక కొన్నిసంవత్సరములవఱకో లేక అతను జీవితకాల మంతయునో వాయిదాలమేరకు కట్టబడిన మూల్య మాసంస్థసంఘమువారికి చెల్లించుచుండుటయు, దాని ఫలితముగ కొంతకాలమునకో లేక ఎస్యూరు చేయఁబడినవారి మరణానంతరమాతని వారసులకో నిర్ణీతధనము ఎస్యూరు చేసిన సంస్థసంఘమువా రిచ్చుట తీర్మానై

యుందును ఈపద్ధతి సంస్థలు నిర్ణీతధన మెప్పటికైనను ఇచ్చి తీరవలసియుండును కాని ఇన్సూర్యరు నందువలె అపాయము లేకుండిన అంతయు లాభమే అని తీసికొన వీలుండదు. వలనన ఎప్పటికైనను ఎస్యూరు చేయబడిన జీవితము, మృతిపాలుగాక తప్పదు.(ఇన్సూ్యరెన్సుచూడుడు)

ఎస్కలేటర (Escalator) — దీనిని Moving Stair- Case అనియు నందురు. ఇది క్రొత్తగాఁ గనిపెట్టఁబడినది. ఇది మెట్లగుత్తశము. ఇది ఎల్లప్పుడు తిరుగుచుండు నదియే గాన దీని పైకెక్కి నిలచుండిన నెత్తునకుం జేర నగును. మినిటుకాలమునకు నలువదియడుగుల చొప్పున కదలుచుంట దీనిపై నెక్కుట సులభముగనే యుండును. మఱియుఁ బట్టుకొనుటకు Side hand-rail కూడ గల్గియుండుగాన దీనిపై నుండి మీఁదికెక్కుట సుకరముగనేయుండును Electric lift కన్న నిది చౌకగ నడపఁగల్గురట మఱియు నిది తక్కువవ్యయమున నెల్లకాలము కేకరీతిని తిరుగుచుంట నెక్కువ యుపయోగమైనది దీని నమెరికాదేశస్థులు మొదట నిర్మించిరి ఇప్పుడు లండనునగరమున భూమట్టమునకుఁ గ్రిందుగ త్రవ్వఁబడి నిర్మింపఁబడిన ఇనుపబాటలవారు తమస్టేషనులకడ నుపయోగించుచున్నారు. లండను ఇనుపబాటలువాడుచున్న ఎస్కలేటరులు గంటకు పదునొకండువేల మనుష్యులను దాటించుచున్నవిగ చెప్పుచున్నారు.

ఎస్కాటోలాజి (Eschatology) — థియాలజీ లోనిది. ప్రపంచము అంతమై లయముం జెందు స్థితింగూర్చి యోచించుశాఖ

ఎస్టాపల్ లేక ఎస్టోపల్ — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము)Estoppel- ఒకపనియందలి పరిహారముం గోల్పోవుటకు పేరు. తొల్లి రొనర్చిన యొకపనివలన ఒక పనియందలి పరిహారము గోల్పోవుట ఇది వ్రాతమూలకముగ గూడ జరుపఁబడనగును.

ఎస్కిమోజాతి (Eskemo) లాప్లాండర్సు- ఉత్తరధ్రువప్రదేశమునందు వసించు జాతి మనుష్యులు, అనాగరికపు జాతులోనివా రందురు పశ్చిమగోళార్ధమునను, తూర్పుగోళార్ధమునందలి

దేశభాగములందునను వీరు వసించుచుందురు వీరి కనేక నామములు కలవు ఎచ్చటనున్నను లక్షణము లేకరీతిని గానవచ్చుచుండును వీరి తొల్లింటిపేరు Innuit అనియెదరు. అనగా మనుష్యులని యర్థమట నార్వే, స్వీడన్, ఫిన్లాండు, రష్యా దేశభాగములగు ఉత్తర ధ్రువ సీమలకు లాప్లాండనియు (Lapland) అందు వసించు నీ జాతివారికి లాప్లాండర్సు లేక లాప్సు (Laplanders or Laps) అనియుఁ బేర్లు కలవు. వీరు వసించు దేశభాగము లన్నియుం గల్పి నలుబదివేల చతురపుమైళ్లుండుననియు, అనాగరకపు జాతుల కింతప్రదేశముండినది వీరికే ననియుం జెప్పుదురు వీరిని ఫిన్లాండు దేశస్థులు "లప్పు" లని పిలచెదరు లప్పు లనిన కడభూమి నివాసులని యర్థమట వీరికి భవిష్యజ్ఞానము కలదని వారేయనెదరు. వీరు ప్రశ్నల కుత్తరువులు చెప్పుదురట. నార్వేదేశమున వీరిని లాప్లాండర్సు అనియు, వీరిదేశమును లాప్లాండనియు నను చున్నారు.

లాప్సు పొట్టివారు. బలముగల శరీరము గలవారు. బలాఢ్యులు పరిశుభ్రత చాల తక్కువ వీరికడ ఎస్కిమోజాతి కుక్కలును, రెయిన్‌డీరు మృగములును ఉండును. అవి వీరి బండ్లను లాగును. లాప్సులందు కొండ లాపులనియు, సముద్రలాపులనియు, నదిలాపులనియు మూడు తెగలు కలవు. కొండలాపులు అరణ్యసంచారులు, తక్కినవారు చేపలవాండ్రు, సీలు (జలచరము)లం బట్టు వేటకాండ్రు. అమెరికా దేశపు వారికి ఎస్కిమోలని పేరు.

ఎస్టిమేటు — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) Estimate- అంచనా లెక్క- ప్రారంభించకమునుపు దానికి ఖర్చు యగునని అంచనా వేయుట

ఎసెటిసిజమ్ (Asceticism) —

దీనికి వేత్వేఱు కాలములలో వేర్వే అర్థములు వర్తించినవి తొల్లింటి యాది కాలముల గ్రీసు దేశమున వ్యాయామమున కన్వయించుచు పిమ్మట తనవాంఛలనడంచు నభ్యాసవిధానముగ నయ్యెను పిదప క్రైస్తవ మతధర్మమునకు వర్తించెను తర్వాతికాలములఆత్మవధ, ఆత్మపీడ మొదలగు దుష్కార్యములకునర్థమయ్యెను రానురాను పరబలుల విభాగనంబడెను ఈమధ్యకాలములందు ఆశ్రమవాస జీవనధర్మము, ఉపవాస, యాత్ర, తపస్సులకన్వయించెను ఇప్పటికి చాల నిర్బాధకరరూపమున నున్నది

ఎసెట్సు — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) Assets- నిల్వఆస్తి యని యర్థము లేక, ఐవజు అనియర్థము వర్తకసంఘ భాగస్వాముల ఉపయోగమునకుగాని, అప్పులవాండ్ర బాకీతీర్మానములకుంగాని ఉపయోగింపదగిన ఐవజులు

ఎసెన్షన్ ద్వీపము — ఆఫ్రికాఖండమునకుంజెందిన సముద్రద్వీపములుచూడుడు

ఎసేసిన్ (Assasin) — దీనికి చంపువాడని యర్థము. తొల్లికాలమున డెమస్కస్ పురము, అంటియోకి పురముల నడుమదేశ భూములందు వసించుచు దుర్మార్గులను చేరదీసి మార్గస్థుల పైంబడి దోచుకొనుట, హత్యలొనర్చుట జరపునాయకుండు వారినందఱి నీపేరున వాడుచుండిరను, అంక ప్రధానియగువాని పేరు, పరహత్యలొనర్చువారికి సుప్రసిద్ధమాయెను

ఎస్టేటు — (వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము) Estate ఆస్తి యని యర్థము ఆస్తియొక్క విలువంబట్టి విధింపంబడు పన్నులకు ఎస్టేటుడ్యూటీ (Estate Duty) అనిపేరు

ఎస్ట్రానొమీ (Astronomy) — నభోంతరాళమునందు తిరుగుచుండు గోళములంగూర్చిన శాస్త్రమును ప్రాశ్చాత్యులు ఎస్ట్రానమీ యని పేరిడియున్నారు ఈగోళములు జగత్తంతటను విరజల్లంబడియుండెడిని ఇవి నక్షత్రములనంబడుచు నాకాశమంతటను కన్పించుచుండును తొల్లింటికాలమున ఛాల్డియనులు, ఈజిప్టుదేశస్థులు ఎస్ట్రానొమీ పరిశీలనలొనర్చిన విజ్ఞానులు అది క్రీస్తుమునుపు ౨౨౩౮ వ సంవత్సరమని చెప్పంబడినది నక్షత్రములను గుఱించి కాలము తెలియంగ విజ్ఞానము వారికుండెడిని వారినాంటి Constellations నేంటికిని అట్లే యున్నవి అభివృద్ధినొందియున్న ఇక్కాలపు ఎస్ట్రానొమీ మూండుభాగములుగ నున్నది

౧ Descriptive astronomy — ఇది యాదికాలమునాంటినుండియుంగలదని తెలిసినది ఇందు నభోంతరాళ గోళముల కదలికలు, వాని సంచారములు, తావులు, దూరములు పరిమాణములు, కొలతలు వివరింపంబడియుండును

౨ Gravitational astronomy ఇది Sir Isaac Newton గారి క్రీ శ పదునేడవ శతాబ్దకాలమునాంటి పరిశీలనల విజ్ఞానముగా నెన్నంబడుచున్నది ఇందు గోళముల శరీర పరిమాణములు, ఇవి తిరుగుటకు కారణములు, Dynamics రహస్యములు వివరింపంబడినవి-

3 Physical astronomy - ఇది కేవలము క్రీ. శ. ౧౯-౨౦ శతాబ్దములందు జరిగిన ఆధునిక పరిశీలకులవలన గల్గింపంబడిన విజ్ఞానము. ఇందు Physical Conditions, Nature, Chemical Constitution, Temperatures మొదలగునవి కలవు.

ఎస్ట్రానమీ శాస్త్ర పరిశీలనలందు సూర్యుని కన్న గొప్పగోళములుకూడ కలవనియు, Fixed Stars అనంబడుచున్న గోళములలో కొన్ని సూర్యులే యనియు, Solar System వంటివనే కములు కలవనియు, ఇప్పటి సోలారు సిస్టమునం బడున దంతయుంగలసి సెకెండు కాలమునందు పం[ద్రెం]డు మైళ్ల చొప్పున Lyra Constellation వైపు నడచుచున్న దనియు, దానియందు ప్రధాన నక్షత్రము వేగా (Vega) యనియు, నిశ్చాలమున నెఱిగియున్నారు. ఒకే నక్షత్రముగ నగుపడు Double Stars, Triple Stars, Multiple stars కన్గొనంబడినవి. Star Clusters (Nebulae) అనగా A luminous Cloudy patch of Stars కన్గొనం బడినవి. Dark stars కన్గొనంబడి అవికొన్ని గోళములకు భూమికి నడుమగా పోవుచుండుటయు కన్గొనం బడినది ఇవి యన్నియు నాధునిక పరిశీలనల ఫలితములు

ఎస్ట్రానోమీ శాస్త్రపరిశీలనలు సల్పినవారిలో చరిత్రకుం దెలిసిన మొదటిపండితుఁడు కోపెర్నికస్ (Copernicus) అనంబడువాయన. క్రీ. శ. ౧౫౦౦ సంవత్సరమునాఁటివాఁడని చెప్పంబడినది. పరిశీలనోపకరణములగు ఇక్కాలపు దుర్భిణులు Transit instruments అనిపేరు ఇంగ్లాండు దేశములోని గ్రీనిచ్, ఫ్రెంచి దేశములోని పారిస్ మొదలగు తావులందు గొప్పగొప్ప నక్షత్రశాలలు పరిశీలనస్థానములై పనిచేయుచున్నవి.

సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, భూమి మొదలగు గోళములంగూర్చిన విజ్ఞానమే ఎస్ట్రానమీశాస్త్రమని ముందు తెలుపంబడినది, దీనిం దెలియుటకు గణితశాస్త్ర వేత్తయు, భూగోళశాస్త్ర (Geography) విజ్ఞానియు నై యుండవలెను

ఎస్ట్రానమీ అలవడను పిదప భూమితిరుగుట, అందువలన గల్గెడి దివారాత్రములు, సీజన్సు, వాతావరణ వక్రతలు (Atmospheric refractions), Phases of the moon, Time and its divisions, Zodical light, Twilight, తోకచుక్కలు (Comets), Fixed stars, Galaxy లేక Milky way Solar system, భూమండలరేఖలు(Horizons) దివారాత్రములు, Planets శేషములు, Meridians, భూమధ్యరేఖ (Equator), (Poles) ధృవప్రదేశములు, ధృవనక్షత్రములు, Declinations, Constellations, సంక్రమణ ప్రవేశములు మొదలగునవన్నియు నెఱుంగవలసి యుండును. వీనిం గూర్చి వేత్తేలు తావులందు వివరింపంబడినది చూడుడు

గోళముల గమనములం గూర్చి Bode's Law యనంబడువిధానమును, Kepler's three laws of Planetary motions అను విధానమును, Newton's Laws of Motion అనంబడు ప్రధాన ముఖ్యవిధానమును చక్కగ నెఱింగి యుండవలసి యుండును. సూర్య చంద్ర గ్రహణములం గూడ నెఱింగియుండుట శ్రేయము చాల సహాకారిగ నుండెడిని

భూమి-ఇది సూర్యునివలె స్వప్రకాశముకలది కాదు. దీనిని శాస్త్రమున Opaque body అని యనియున్నారు. అందఱు భ్రమించు చున్నటుల భూమి కేవలమూ గుండ్రని యాకారము కలది కాదనియు, ఉత్తర దక్షిణ ధృవప్రదేశములకడ కొంతవఱకు Plane వలె నణగబడినటుల నణ [illegible] ప్రదేశములం గల్గి యున్న దేహామంతయు

గుండ్రని యాకారముతో నున్నదనియు నీ శాస్త్రమునందు చెప్పఁబడినది. భూపరిమాణము నెఱుంగుటకు దాని Magnitude, దాని చుట్టు కొలత (Circumference) యు, వ్యాసము కొలతయు నెఱింగిన వృత్తమందున్న 360 డిగ్రీల భాగ సంఖ్యచే వృత్తపరిమాణము గుణించిన యావత్పరిమాణము రాగలదు

చంద్రగోళము- ఎస్ట్రానొమీ శాస్త్రమున చంద్రుఁడు భూమినాశ్రయించి దానింబట్టి తిరుగుచుండు గోళముగ చెప్పఁబడినది. చంద్రబింబము నందగుపడు మచ్చలు, దానియందలి యున్నత ప్రదేశముల నడుమనున్నవి, పల్లపుగోవలు, పర్వతాగ్రములునని తలంపఁబడుచున్నవి వాటి క్రిందిభాగములు మరుగుపడి యుండునందురు Dr Herschel పరిశీలకుఁడు అందలి యొక పర్వత శిఖరమును (St Catharine Mount) మైక్రోమీటరను యంత్రపరికర సాహాయ్యమున కొలచి దానియెత్తు మూడుంబాతిక మైళ్లనియు, చంద్రుని డయామీటరు రమారమి రెండువేల మైళ్లుండుననియు తెలిపియున్నాఁడు ఒక అగ్నిపర్వతము నాల్గుమైళ్ల ఎత్తుకలది కలదని వివరించెను చంద్రుని శరీరమున భూమియందలి సముద్రములంబోలిన యుదకసముదాయము లున్నటుల తెలియరాదు ఏలనన చంద్రునియందు దళసరి వాతావరణమును, మేఘములును ఉండినటుల కనంబడుటలేదు ఉండిన నిజరూపదర్శనము దుర్లభమై యుండెడిది భూమింజుట్టి తిరుగుటయందు చంద్రుఁడు తనచుట్టు తానై గిరగిరతిరుగుచు కూడనుండునని స్ఫురించెడిని. కాని భూమిపైకగుపడుట సర్వకాలములం దొకేముఖమైయుంట చేతిరుగుటయుం దేవిచిత్ర విధానము కలదో తెలియకున్నది. కొందఱు పరిశీలకులు చంద్రుఁడు తిరుగుట కిరువది యేడున్నర దినములు పట్టునను చున్నారు చంద్రమాసమున దిన ౨౯ గంట ౧౨ మి ౪౪ కాలముండునని లెక్కింపఁబడినది. ముప్పది దినములలోను గల యీలోపము భూమి సూర్యునిఁజుట్టి తిరుగుటయందు చంద్రునకగుచు తిరుగుటయందు కల్గిన లోపమనియు, అనగా కాలము తగ్గిపోయినదనియుఁ జెప్పఁబడినది చంద్రుఁడు పడమరనుండి తూర్పునకుఁ దిరుగు గోళమని పోల్చియున్నారు

సూర్యుని వెలుతురును చంద్రుఁడు రాత్రులందు భూమిపై ప్రతిఫలింపఁజేయుచు, వెన్నెలలు గాయుచుటులనే, భూమియు సూర్యకిరణములను చంద్రునిపై ప్రతిఫలింపఁ జేయుచుండవలయునని స్ఫురింపక పోదు. చంద్రుఁడు భూమినుండి ౨,౪౦,౦౦౦ మైళ్ల దూరమున నుండునని చెప్పఁబడినది పౌర్ణమి యెల్లప్పుడును చంద్ర సూర్యులకు నడుమ భూమి వచ్చుటచేతను, అమావాస్య యెల్లప్పుడు సూర్యునకు భూమికి నడుమ చంద్రుఁడు వచ్చుట నిఁగల్గుచుండును సూర్యునకు వలెనే చంద్రునకును, ఇంచుక కుడి యెడమ ప్రక్కలుగ నడచు నేర్పాటు కలదు. అటుల జరగక నడుమగ గమనించుచోట, గ్రహణములు సంభవించుచుండెడిని, చంద్రుఁడు భూమిచే మాత్రము గాక, సూర్యునిచేఁగూడ నాకర్షింపఁబడుట భూమితో పాటుగ, సూర్యుని చుట్టును గూడ తిర్గవలయుచుంట సహజము. కృష్ణపక్షమున చంద్రుఁడు వెలుతురు గోల్పోవుచు తగ్గిపోవుచుంటను Retardation అనియు, Waning moon అనియు ననెదరు (చంద్రగోళము చూడుఁడు). సూర్యగోళము చుట్టి తిరుగుచుండు నుపగోళములకు, సూర్యుఁడు వెలుతురు, వెచ్చదనములం గల్గించుటకు నాధారమై యున్నాఁడు సూర్యుని శరీరము జ్వాలల మయమని యనుటకన్న దాని నిజతత్వ మిది యని

తెల్పుట కెవ్వరికిని తగు నిదర్శనములు లభింప కున్నవి సుప్రసిద్ధ ఫ్రెంచిదేశపు ఎస్ట్రొనొమీ శాస్త్రవిదుడగు Laplace పండితుఁడు, మంటల క్రింద గా సూర్యుని శరీరమున మార్పులు గల్గు చుండునినియు, ఈ సూర్యుఁడు ఒకేతావున నిలచియుండ లేదనియు, తనకు తానై గిర గిర తిరుగుచు డనని, ఒకేసారి తిరుగుట కిరువదియైదు దినముల పదిగంటల కాలము పట్టుననియు, సూర్యశరీర మగ్నిపిండమనియు నభిప్రాయపడెను పెక్కు ఇతర గోళీలకులు, సూర్యశరీరము నల్లని గట్టిపదార్థమనియు, దానిజుట్టి ప్రకాశమానమగు మేఘసముదాయముం బోలిన జ్వాలావరణ మొకటి దట్టమైనది కలదనియు, మధ్య మధ్య నప్పుడప్పుడు వెలితియగుచుండ, నల్లనిప్రదేశములు మచ్చలుగఁ గన్పట్టుచుండుననియు నభిప్రాయ పడుచున్నారు దేనికిని నిదర్శనములులేక అన్ని అభిప్రాయములు సంశయగ్రస్తములుగ నుండ యుండ అంగీకరించినదే

సూర్యశరీరమం దగుపడుచుండు నీ నల్ల మచ్చలు కదలుచుండుటలను, మారుచుండు టలను గన్పెట్టిడిని పదునాలుగు దినముల దనుకఁ గదలుచుండునవి యనియు, వాటి సంఖ్య ప్రదేశము పరిమాణమును మార్పునంగుచుండు ననియు, ఒక్కొక్కతరి సంవత్సరముగో లేకుండి పిదపఁ గన్పించుచు డుననియు కొన్ని యనుదినము గన్పించుచు, కొన్ని చిన్నవి కలసిపోయి పెద్దవిగ నగుటయు, పెద్దవి భిన్నములై చిన్నవిగ నేర్పడు టయుంగూడ కలదని పరిశీలనలనుండి తేలు చున్నది స్థూలదృష్ట్యా సూర్యుఁడు భూమిజుట్టి తిరుగుచున్నటుల గోచరించుచున్నను, నిజమున భూమియే సూర్యునిజుట్టి తిరుగుచున్నదని యీశాస్త్రమునందు చెప్పంబడినది. ఆతిరుగు నటుల గన్పించుమార్గమునకు Ecliptic అని పేరిడంబడినది అది Heavenly Equator వెనుకకు వంగుచుండునని చెప్పంబడినది

ఒకరితిలపైఁ దిన్నగా నాకసమున సూర్య గోళముండుకాలమున కాంగ్లమున Midday యనియు, ఈశాస్త్రమున Noon అనియు పేర్లు దానినే Zenith అనియెదరు భరతదేశపు జ్యోతిషశాస్త్రమునందట్టి కాలమున కపరాహ్ణ మని పేరు సూర్యుఁడు కొంచ మెక్కువతక్కువగా భూమధ్యరేఖకుంజైగా Summer solstice, Autumnal equinox, Winter solstice, Vernal equinox అనంబడు తావులగుండా తిరుగుమార్గముగఁ గన్పట్టునని చెప్పంబడినది (సూర్యబింబము చూడుఁడు, తక్కినవి వానివాని తావులందు వేర్వేరు చోటులఁ గననగును. చూడుఁడు)

ఎస్ట్రొనొమీశాస్త్ర చరిత్ర

ఛాల్డి యనువు ఆదిని క్రీ ము ౨౨౩౪ సంవత్సర ప్రాంతములందు ఎస్ట్రొనొమీ పరిశీలనలు సల్పిన వారని చెప్పంబడినది ఈజిప్టు దేశస్థులు, గ్రీకులు తరువాత పరిశీలనలు నెరపినవారు వారినాఁటి వ్యవసాయములు, దేవాలయ నిర్మాణములు, మార్గగమనములు ఈశాస్త్రము నతిక్రమించు నవి గాకుండెను ఈజిప్టులోని లక్సారు దేవాలయము, బ్రిటిషు దీవులందున్న స్టోనుహెంజి దేవాలయము ఎస్ట్రొనొమీ శాస్త్రము మేరకు నిర్మింపంబడినవే యని యందురు నభోంతరాళ గోళములగుండా అవి యన్నియు నాకాశమున తిరుగుమార్గము లక్కాలపు గ్రీకులకు తెలిసి యుండెను

అక్కాలమున గ్రీకు తత్త్వశాస్త్ర విదుఁడని పేరొందియుండిన అరిస్టాటిలు పండితుఁడు గొప్ప పలుకుబడి గల్గినవాడును, ఎస్ట్రొనొమీ శాస్త్ర మును నిరాకరించువాడుగనుంట, ఈశాస్త్రాభి

వృద్ధికి బాధ కల్గుచుండెను గ్రీకు ఎస్ట్రానమర్సు అలెగ్జాండ్రియా యందు వసించుచుండిరి అర బ్బులు ఈశాస్త్రమును ఏలగునంతవరకు సంగ్ర హించుచుండిరి. ల్యాటినుల కప్పుడీశాస్త్రముం గూర్చి తెలియనే తెలియకుండెను

మహమ్మదీయులు స్పానియాదేశమాక్రమించు వరకు నీశాస్త్రము తల యెత్తనేలేదు అట నిది మహమ్మదీయ శాస్త్రముగఁ దలంపబడి క్రైస్తవుల నిరసనకు పాల్పడెను క్రీ. శ. ౧౫, ౧౬ శతాబ్దములలో విద్యలు తలయెత్తి అభివృద్ధిన ద నారంభించెను అత్తరి నీఎస్ట్రానొమీశాస్త్రము యిరోపావారిలో కొందఱచే నామోదింపు బడినను చాలాభాగము సళించియుంటయు, అరి స్టాటిలుగారి తత్వమునకు వ్యతిరేకమై యుంటయు, మహమ్మదీయశాస్త్ర మని అపయశముగఁ బాడ బడుచుండుటయు నాతగా వ్యాపించలేదు

ఆమోదించినవారియందగ్రగణ్యుఁడుటికో బ్రేహి (Tycho Brahe) యనుపేరుగల డెన్మార్కు దేశపు శ్రీమంతుఁడు ఆయన చాల ముక్కోపియు, నెవ్వరిని సరకుసేయనివాఁడు నగు మూర్ఖుఁడని పేరందియుండెను డెన్మార్కు, స్వీడను దేశముల నడుమగా ఎల్సినోర్ పరిసర ముల, సౌండునందొక ద్వీపమున కొక పరిశీల నాలయము (Observatory) ను నిర్మించి అందఱ్ఞాపరికరముల నమర్చి ఇరువది వత్సరములు పరిశీలన లొనర్చెను. నేటికిని ఆ పరిశీలనల కాగితములు కోపనుహేగను నగరపు రాయల్ లైబ్రరీయం దుంచబడియున్నవి నక్షత్రముల కీటలాగులు, వాటిస్థానములం గూర్చియు, చంద్రునింగూర్చియు, తోకచుక్కలంగూర్చియు పరిశీలనలందు వివరింపబడినవి. అవి చాల నిమ్కృష్ణగ నుండునందురు అక్కాలమున దుర్భిణి యంత్రములు లేవు.

టికోబ్రాహిగారు ప్రభుత్వవిరోధియై ఆయన యాస్తులాక్రమింపబడి ప్రేగుపురమున ప్రవా సమునంపుపబడి, ఆపరిశీలనాలయము కెప్లరు పరిశీలకునకు వశపర్చబడెను ఆయన తర్వాతి పరిశీలనలను సల్పి పనులను సాగించిరని చెప్పం బడినది (కెప్లర్సులాస్ ఆఫ్ ప్లానెటరిమోషన్సు చూడుఁడు)

కెప్లరుగారు క్రీ. శ. ౧౬౦౮ లో చనిపో యిన యదను ఇటాలియదేశమున Galileo పరిశీలకుడు Telescope (దుర్భిణి) యంత్రము రచించి దానిమూలమున జూపిటరుగోళమునాశ్ర యించియుండు నాల్గు ఉపగోళములను (దాని చంద్రులను) కన్గొనియెను ఆయనయు తన యభి ప్రాయములను ప్రకటించినందులకు బాధనందు చునే కష్టముల పాల్పడియెను పిదప జర్మను దేశపు ఎస్ట్రానమర్ Simon Marius గారు ఇతర చరగోళములం గన్గొనెను వాని గమ నములను కథకరూపముగ వ్రాసెను దుర్భిణి యంత్రముగుండా పరిశీలనలు జరిగి చంద్రుని యందు పర్వతములు కలవనియు, సూర్యుని యందు నల్లమచ్చలు (Sun spots) కలవనియు, ప్లానెట్సు భూమింబోలిన గోళములేవనియు, మిల్కీవే (Milky Way or Galaxy) యనంబడు వెలుతురునందు కొన్ని మిణుగురుల్లు మొదలగు విశేషములు కలవనియు క్రొత్త విజ్ఞానము బయల్పడియెను

పిదప గొంతకాలమునకు Sir William Herschel యందితుఁడు బయలువెడలి విశేష విజ్ఞానమును బయలుదేరతీసెను ఆయనయే Star clusters nebulae కన్గొని ఆకాశమును Pole to Pole survey చేసినవాఁడని చెప్పం బడినది పిదప నాయనసుతుండగు Sir John గారును పరిశీలనలను సాగించినవారే

ఈశాస్త్రము క్రీ శ ౧౯ శతాబ్దమున గొప్ప యభివృద్ధిగాంచినది. జర్మను దేశమున Bessel పండితుడును, ఇంగ్లాండు దేశమున Airy పండితుడును పరిశీలనాలయము (Observatory) ల నెలకొల్పి పరిశీలనల సల్పుచు దీని ఇంగ్లాండునందు Adams పండితుడును, ఫ్రాంసుదేశమున Leverrier పండితుడను నెప్ట్యూను గోళములం గన్గొనిరి ఐర్లాండుదేశమున Lord Rosse పండితుడు సుప్రసిద్ధమగు ఆరడుగుల యద్దమును' జేసెను శతాబ్దమధ్యకాలమున Kerchoff పండితుడు Spectrum analysis విధానమును గనిపెట్టుటయు Huggins పరిశీలకుడు ఆవిధానమును నక్షత్రముల కనువర్తి పజేయుటయు సంభవించెను

స్పెక్ట్రోస్కోపు పరిశీలన ఎస్ట్రొనొమీశాస్త్ర పరిశీలనల కెక్కువసహాయకారి యయ్యెనియు ఇంకను ఫోటోగ్రాఫీని దీనికింగలిపి ఆకాశగోళములకు ఛాయాపటములందీయుచు చేసినపరిశీలన లిప్పటిస్థితికిం దెచ్చినవనియుం జెప్పవలయును కొన్ని నక్షత్రములు సూర్యునివంటి స్వప్రకాశవంతములైన సూర్యులేయనియు, నెబ్యూలై Shining gasses గల Clouds నంనున్న meteors అనియు దానినుండి కొన్ని కిరణములు భూమికిం జేరజాలకున్నవనియు భూమియొక్క ఉపరిభాగమున దొరకుచున్నటుల కొన్ని మెటలయు అవిరిపదార్థము లాకసమునందు నను కలివనియు తెలియనయ్యెను. Ramsay పరిశీలకుడు Helium కన్గొనుటతో చాల వింతలు బయల్పడెను ఏటికి దోడికాలమున పరిశీలనలు కంటితో గాక ఫోటోలు తీయుచునుచు సాధాయాపటముల మూలముననే చేయుచున్నారు.

ఎస్ట్రొనొమికల్గడియారములు ప్రత్యేకముగ ఒక మెరిడియనునుండి మెరిడియనుకు సూర్యుడు చేయు సైడీరియల్ కాలములందెల్పుటకు చేయంబడుచు నక్షత్ర (పరిశీలన) శాలలందు నిక్కాలమున వాడంబడుచున్నవి ఇవి గంటకు పదునేను డిగ్రీల గమనముమేరకు చేయంబడుచున్నవి

ఎస్ట్రీటు (Estreat)— వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము జరిమానాలు మినహాలం గూర్చి వ్రాసికొనిన పత్రము (Bond) దాని మేరకు జరిమానాలు మినహాలు విధించుటకు గూడ నీపేరే వర్తించెడిని

ఎసొటెరిజమ్ (Esoterism)— కొన్ని సిద్ధాంతములను రహస్యములను బయల్పెట్టక మరుగుపర్చి తాను నిష్కల్మషముగ అంతయు మాట్లాడుచున్నట్లునటించుచు ఉపన్యాసాదులయందు వేయుమాటలను జాగరతగ వాడుట లేక వినువారియందు కొందఱికర్థము గాకపోవునట్లును, అనుమానము కల్గకుండునట్లును జాగ్రతగా మాటలాడుట గూర్చిన కళ

ఎస్థీశియో మీటరు (Aesthesio meter) — శరీరమందలి చైతన్యమును, స్పర్శనుండి కలిగెడి చైతన్యచలనమును వివరించు యంత్రము.

ఎస్సైన్ లేక ఎస్సైనీ — వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము Assign ఒకరి ఆస్తి, ఐవజు లేక వర్తకపు సరకులు మొదలగు వానిని ఇంకొకరి కిచ్చివేయుటయని యర్థము, అట్లువరికిత్తురో వారికి Assignee అని పేరు. ఇచ్చివేసినవారికి Assigner అనిపేరు వ్రాసి యిచ్చిన Deed (పత్రము) కు Assignment deed అనిపేరు

ఎస్టొవల్ — ఎస్టాపల్ చూడుడు.

ఎస్ట్రోయిడ్సు (Astroids) అల్పగోళములు. (సోలార్ సిస్టమ్ చూడుడు)

ఎసోసియేటెడ్ ప్రెస్ — న్యూస్ ఏజన్సీలు చూడుఁడు

ఎస్తోనియా (Esthonia)- ఐరోపాఖండమందలి ఫిన్లాండు కడనున్న స్వతంత్ర సంస్థానము పదునెన్మిదివేల అయిదువందల చతురపు మైళ్లు వైశాల్యమనియు, పదనొకండు లక్షల పదునారు వేల ఐదు వందల జనసంఖ్య యనియుం జెప్పఁబడినది

ఏ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుష నామములు. —

Aaron - హిబ్రూపేరు యూదుల మొదటి ప్రధానగురుని పేరు పురుషనామము.

Abel - హిబ్రూపేరు. దర్పము, డాంభికము

Abelard - ఆంగ్లో శాక్సనుపదము, Noble firmness అని అర్థము

Abiathar - హిబ్రూపేరు. యూదుల గురువులలో నొకని పేరు సమృద్ధికి జనకుఁడని యర్థము.

Abihu - హిబ్రూపేరు. Aaron కుమారుని పేరు ఇతఁడు దేవునియాజ్ఞను తిరస్కరించి యగ్నిచే కాల్పఁబడిన వాఁడు. నాతండ్రియని శబ్దార్థము.

Abijah - హిబ్రూపేరు యూదులకు రాజుగా నుండెను నాతండ్రియె దేవుఁడు (ప్రభువు) అని యర్థము.

Abiram - హిబ్రూపేరు. ఔన్నత్యమునకు తండ్రియని యర్థము.

Abner - హిబ్రూపేరు వెలుతురునకు తండ్రియని యర్థము.

Abraham లేక **Abram** - హిబ్రూపేరు. జనసంఘమునకు జనకుఁడని యర్థము. మహామ్మదీయులయందీపేరు ఇబ్రహీంఅని రూపించును యూదులలోనిపేరు విస్తారము వాడఁబడుచున్నది

Absalom హిబ్రూపేరు శాంతికి తండ్రియని యర్థము. యూదులరాజగు దావీదు (David) కుమారుని పేరు

Achille- లేక **Achilles** అనియు నందురు గ్రీకుపేరు, గ్రీకులలో తొల్లింట గొప్పశూరుఁడగు సైన్యాధిపతి పేరు

Adalbert లేక **Adelbert**, లేక **Azalbert**- ట్యూటోనిక్కు పేరు, జర్మను భూపాలురలో నొకనిపేరు Nobly bright అని యర్థము గల నామము

Adalhard- ట్యూటోనిక్కు పేరు, Nobly stern అని యర్థము.

Adalrik- ట్యూటోనిక్కు పేరు, Noble king అని యర్థము.

Adam- హిబ్రూపేరు, మొదటిమనుష్యునిపేరు ఇతఁడు సృష్టియందాదిపురుషుఁడనియు, ౯౩౦ సంవత్సరములు జీవించెననియు చెప్పఁబడినది మనుష్యుఁడనియో, భూమియనియో యర్థమిచ్చు పేరు.

Adelfrid- ట్యూటోనిక్కు నామము, Noble peace అని యర్థము.

Adelhat- ట్యూటోనిక్కు నామము, Nobly firm అని యర్థము

Adelwin ట్యూటానిక్కు నామము, Noble friend అని యర్థము

Adolphus, లేక Adolf, లేక Adolfine, లేక Udolphus అని రూపములు కలవు ట్యూటానిక్కు నామము, Noble wolf అని యర్థము

Aelfwine ట్యూటానిక్కు నామము, Elf (darling) అని యర్థము

Aeneas లేక Eneas గ్రీకుపేరు Commanded అని యర్థము

Aga లేక Agar ట్యూటానిక్కు పేరు, Love (మక్కువ) అని యర్థము

Agrippa లాటిన్పేరు Born with th feet foremost అనియర్థము లోమనుం యందీపే రెక్కువ ప్రచారముగానున్నది

Aidan కెల్టిక్కు పేరు, అగ్నియని యర్థము (భయంకరుడని యర్థము)

Ailwyn- Alywin చూడుడు

Ajax గ్రీకుపేరు, గ్రీసుదేశముని పెక్కండ్రు శూరులు సైనికులకీపేరుండెను ధైర్యవంతుండనియర్థము Eagle కును అర్థముకలదు

Alain, Alane Alan, Allan కెల్టిక్కు పేరు, Harmony యని యర్థము స్కాట్లాండుదేశమున నీ నామ మెక్కువ ప్రచారమున గలదు

Alaric- ట్యూటానిక్కు పేరు, ఇటలీని జయించి చక్కగా పాలించిన సైనిక భూపాలుండగు Alaric I పేరు Noble ruler అని యర్థమిచ్చు పేరు

Alastair, Alaster- గ్రీకుపేరు మనుష్యులకు సహాయ మొనర్చువాడని యర్థము

Alban, Albany- లాటిన్ పేరు, తెల్లనియని యర్థము.

Alberic ట్యూటానిక్కు పేరు Elf king అని యర్థము

Albert, Aldebert ట్యూటానిక్కు పేరు, Nobly bright అని యర్థము Bert, Berty, Aby అనునవి ముద్దుపేర్లు

Alexander, Alexius, Alexis, Alexia- గ్రీకు పేర్లు Alexander the Great (King of Masidonia) యొక్క పేరు, Helper of men అని యర్థము ఈపేరు రష్యాదేశమునం దెక్కువ ప్రచారమునందున్నది Aleck, Alick, Eck, Sandy, Sawnie అనునవి దీని ముద్దుపేర్లు ఇందు Sandy, Sawnie అను రెండును స్కాట్లాండు దేశమున విస్తార ప్రచార మందియున్నవి

Alfred, Elfred ట్యూటానిక్కు పేరు, Elf Council అని యర్థము ఇంగ్లాండుదేశ మేలిన Alfred the Great పేరు Alf అనునది ముద్దుపేరు

Algar- ట్యూటానిక్కు పేరు, Hall spear అని యర్థము (సావిడిలోని బల్లెము)

Algernon ఫ్రెంచిపేరు, మీసములు గల వాడని యర్థము Algy అనున దిందలి ముద్దుపేరు

Alick స్కాట్లాండుపేరు, అలగ్జాండరుచూడుము

Alison స్కాట్లాండుపేరు పవిత్రముగు వాడుక యని యర్థము

Allan కెల్టిక్కు పేరు Alain చూడుడు

Allison నవీనముగ బయలుదేరిన పేరు, Alison యొక్క రూపాంతరము

Almeric-ట్యూటానిక్కు పేరు, Work ruler అని యర్థము

Almroth- నవీనముగ బయలుదేరిన పేరు.

Alois, Aloysius, Aloys- ట్యూటానిక్కు పేరు, యుద్ధప్రసిద్ధమని యర్థము.

Alpheus హిబ్రూపేరు Apostle James తండ్రి పేరు మార్పు అని యర్థము

Alphonse Alphonsus ట్యూటానిక్కు పేరు యుద్ధాతురత యని యర్థము

Alric ట్యూటానిక్కు పేరు Hall ruler అని యర్థము

Alured ట్యూటానిక్కు పేరు Elf of peace అని యర్థము

Alwynne Alyn Alwine ట్యూటానిక్కు పేరు Elf friend అని యర్థము

Amadeus గ్రీకుపేరు Love God అని యర్థము

Amalbert ట్యూటానిక్కు పేరు Work Bright అని యర్థమ

Amaziah హిబ్రూపేరు Strength of Jehovah అని యర్థము

Ambrose Ambroise గ్రీకు పేరు Immortal అని యర్థము

Amherst ఏ కల్పితనామము

Amos హిబ్రూపేరు భారవాహకు డని యర్థము

Amyas Amyot Amyand ట్యూటానిక్కు పేరు Love God అని యర్థము

Anchitel ఏ కల్పిత నామము

Andrew Andrea గ్రీకుపేరు మను ష్యాన కర్థము Andy ఇ దలి ముద్దుపేరు St Andrews స్కాట్లా డుదేశపు రక్షకు డనంబడిన యాతని హిబ్రూపేరు ఆ ద్రేయ యన బడు యతి

Angus కెల్టిక్కు పేరు Excellent virtue స్కాట్లాండుదేశమున వ్యాప్తినందుగలదు

Annesley నవీననామము

Anselm Anshelm ట్యూటానిక్కు పేరు ౧౦౦ వ సంవత్సరమున చనిపోయిన St Anselm అను ఇటాలియను దేశస్థుని పేరు ఈతడు Arch Bishop of Canterbury ఆయెను

Anstey Anstys ఆ గ్ల నామము Resurrection అని యర్థము

Anthony Anton Antonio Antony లాటిన్ పేరు Inestimable అమూల్యము అని యర్థము ఇ దలి ముద్దు పేరు Tony అనునది

Apollos గ్రీకుపేరు గ్రీసుదేశపు కొల్లింటి సూర్యదేవతపేరు

Aquila లాటిన్ పేరు Eagle అర్థము

Arbuthnot నవీన కల్పిత నామము

Archibald Archer ట్యూటానిక్కు పేరు Holy Prince అని యర్థము ఇ దలి ముద్దు పేర Archi Archy అనునవి

Arend ట్యూటానిక్కు నామము Eagle power అని యర్థము

Aristides గ్రీకు నామము Son of the best అని యర్థము

Armesby వీన కల్పిత నామము

Armine Armyn Arminius ట్యూటానిక్కు నామము బహిరంగార్థము

Armstrong నవీన నామము

Arnold ట్యూటానిక్కు నామము Eagle strength అని యర్థము

Arnolf ట్యూటానిక్కు నామము Strong as a wolf అని యర్థము

Arthgal కెల్టిక్కు పేరు High Courage అని యర్థము

Arthur Artha కెల్టిక్కు పేరు High, Noble అని యర్థము

Asa హిబ్రూపేరు వైద్యు డని యర్థము

Asaph హిబ్రూపేరు కలియువాడని యర్థము

Ashburton - నవీననామము, **Ashby** నవీననామము, **Assheton** - నవీననామము, **Aston** - నవీననామము, **Ashton** అనియు నడుట కలదు

Athanasius - గ్రీకునామము, అమృతుడు అని యర్థము.

Athelstan ట్యూటోనిక్కు పేరు, Noble stone అని యర్థము శాక్సను రాజులలో నొకనిపేరు ఇతడు Alfred the great మనుమడు (ప్రసిద్ధుడు)

Athelwold ట్యూటోనిక్కు పేరు Noble power అని యర్థము

Atholl, Athile నవీననామము

Attila, Attile లాటిన్పేరు, తండ్రి వంటి అని యర్థము ట్యూటోనిక్కుపదము, Scourge of God అని యర్థము

Auberon నవీనకల్పిత నామము

Aubrey ట్యూటోనిక్కు పదము, Elf ruler అని యర్థము

Aubyn నవీనకల్పిత నామము

Augustus, August, Auguste, Augustin, Augustine, Augustyn, Austin లాటిన్పదములు, Exalted Majestic అని యర్థము Gus, Gussie అనునవి ఇందలి ముద్దుపేర్లు

Aurelius లాటిన్పేరు ఒకరోమను చక్రవర్తి పేరు బంగారపు అనియర్థము

Ava ఐరిషునామము, ఇందలిముద్దుపేరు **Ahva**

Aylwin, Aylwyn, Ailwyn- ట్యూటోనిక్కు నామము Formidable friend అని యర్థము

Ayscough నవీననామము.

Ayshford- నవీననామము

ఏ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ (స్త్రీల నామములు —

Abigail హీబ్రూపదము, Exaltation అని యర్థము (స్త్రీనామము).

Ada, Adah- హీబ్రూపదము, Rich Gift అని యర్థము

Adamina హీబ్రూ పదము, భూమి యని యర్థము Adam కు స్త్రీవాచకపదము

Adelaide, Adela, Adele, Adelaida, Adelais, Adelayda, Adelicia, Adelia ట్యూటోనిక్కు పదము, Noble Birth అని యర్థము ముద్దుపేర్లు Addy, Addie అని

Adelar- ట్యూటోనిక్కు పదము, Noble Eagle అనియర్థము

Adelberta ట్యూటోనిక్కుపదము, Nobly Bright అని యర్థము

Adeline, Adelina, Adaline Adine, Adelinde, Adelie ట్యూటోనిక్కు పదములు, Noble manner అని యర్థము

Adeltrude ట్యూటోనిక్కుపదము Noble maid అని యర్థము

Adolphine, Adolfine- ట్యూటోనిక్కు పదము, Noble wolf అని యర్థము

Adoncia లాటిన్పదము, మాధుర్యమని యర్థము

Adosinda- ట్యూటోనిక్కు పదము, Fierce strength అని యర్థము.

Adrienne, Adriana- Adriane- లాటిన్ పదములు. Adrin చూడుడు.

Affrica- కెల్టిక్కుపదము, Pleasant అని యర్థము.

Agatha, Agata, Agafia- గ్రీకు పదము, Good kind అని యర్థము

Agnes, Agnesca, Agnese, Agnessa, Agneta, Agnete, Agnyta, Agnies- గ్రీకుపదము, Pure, Chaste అని యర్థము. దీని ముద్దుపేరులు Aggie, Aggy

Aileen, Eileen ఐరిషుపదము, వెలుతురని యర్థము (Same as Helen)

Ailie స్కాచిపదము Holy Fame అని యర్థము Alison యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Aine కెల్టిక్కు పదము సంతసమని యర్థము

Aire నవీనకల్టికాంగ్లపదము

Alberia, Albiria లాటిన్పదము, తెలుపని యర్థము

Alberta, Albertha, Albertine ట్యూటానిక్కు పదము Nobly Bright అని యర్థము Albert యొక్క స్త్రీవాచకము

Albina, Albinia లాటిన్పదము తెలుపని యర్థము

Albreda ట్యూటానిక్కు పదము, Nobly bright అని యర్థము

Aletha, Alethea, Alatea గ్రీకుపదము, సత్యమని యర్థము

Alexandra, Alexa, Alexandria, Alexandrina, Allesandra గ్రీకుపదము, Alexiander యొక్క స్త్రీవాచకపదము, Helper of men అని యర్థము

Alfreda ట్యూటానిక్కు Elf council అని యర్థము Alfred యొక్క స్త్రీవాచకము

Alice, Alicia, Aline, Alys ట్యూటానిక్కు పదము Of Noble birth అని యర్థము ముద్దుపేరులు Allie, Ally, Elsie అనునవి

Alida- ట్యూటానిక్కు పదము, Noble అని అర్థము

Alix ట్యూటానిక్కు పదము, Noble manner అని యర్థము

Alkelda సాక్సను పేరు

Alma, Almina లాటిన్పదము, Good అని యర్థము

Aloisia ట్యూటానిక్కు పదము, Famous war

Amabel, Aimable, Amable లాటిన్పదము, Jovable అని యర్థము ఈపేరును Mable గా వాడుదురు

Amala ఇటాలియను పేరు work అని యర్థము

Amalberta ట్యూటానిక్కు పదము, Work bright అని యర్థము

Amalina ట్యూటానిక్కు పదము, Work serpant అని యర్థము

Amaltrude ట్యూటానిక్కు పదము, Work maiden అని యర్థము

Amanda, Amandin - లాటిన్పదము Worthy to be loved అని యర్థము

Amelia, Amelie, Amalie, Amalia - ట్యూటానిక్కు పదము, Energetic అని యర్థము

Amy, Ame, Amye, Aimee, Aymee, Amina, Amica, Amicia, Amicie- లాటిన్పదము, Beloved అని యర్థము

Anastasia గ్రీకు పదము, Anastasius యొక్క స్త్రీ వాచకపదము, St Anastasius యొక్క పేరు ౧౫ ఏప్రిల్ ఆయన దినము

Anatolia - గ్రీకుపదము, Eastern అని యర్థము

Andalusia నవీనము, కొంచెముగా ప్రచారమునందున్న పేరు

Andromache పురాతన పదము, సంగర మని యర్థము

Angelica, Angelina, Angela, Angele, Angelena జర్మను పదము, Lovely Angel అని యర్థము

Ankaret కెల్టిక్కు పదము, సిగ్గుపడని యని యర్థము

Ann, Anna, Anne, Ane, Annie, Anna-pple, Annette, Annetta, Aneta, Anita, Anah, Annice, Annis- హిబ్రూ పదము, Grace sweet అనియర్థము దీని ముద్దు పేరులు Nan Nina, Nancy Nanny, Hannah అనునవి Grace అని యర్థము

Annabel, Annabella ఇవి Anna, Bella అనుపదములు కల్పిచేయుబడిన పదము, Anna అన Grace అనియు Bella అన Fair అనియు నర్థములు

Antoinette Antonetta, Antonia, Antonie Antoinetta, Antonina, Antonica- లాటిన్పదము Inestimable అని యర్థము దీనం గల్గిన ముద్దు పేరు Netty ఇది ఫ్రెంచిదేశమున వాడుక విస్తారముగ నున్నది

Apollonia- గ్రీకుపదము, Apollo శబ్దమునకు స్త్రీవాచకపదము

Arabella- లాటిన్పదము, Fair shrine అని యర్థము దీనినుండి గల్గిన ముద్దుపేరులు Belle, Bella అనునవి.

Ardyn కెల్టిక్కు పదము, High అనియర్థము

Areta- గ్రీకుపదము, Virtuons rule అని యర్థము

Arethusa గ్రీకుపదము, Virtuous అని యర్థము (ఉచ్ఛారణ Arrythusa)

Ariana- గ్రీకుపదసంబంధము, Ariadne వంటిది.

Armyne ట్యూటోనిక్కుపదము, Public అని యర్థము

Arnoldine ట్యూటోనిక్కుపదము, Eagle power అనియర్థము Arnold స్త్రీపదము.

Artemise, Artemisia గ్రీకు పదము, Apollo (గ్రీకుదైవము) యొక్క కవల సోదరి పేరు

Arthurine కెల్టిక్కుపదము, High అని యర్థము Arthur యొక్క స్త్రీవాచక పదము

Audrey, Audry ట్యూటోనిక్కు పదము, Noble Threatener అని యర్థము

Augusta, Augusteen, Augustina లాటిన్పదము Exalted అని యర్థము Augustus యొక్క స్త్రీవాచకపదము. ఈపేరు చక్రవర్తులకును శాంటర్బరీ మొదటి ఆర్చిబిషప్పుకు నుండెను దీనినుండి గల్గిన ముద్దు పేరు Gussie అనునది

Aurelia, Aurea, Aurelle, Aurelie- లాటిన్పదము, Golden అని యర్థము Aurelius యొక్క స్త్రీవాచకపదము

Aurora Aurore- లాటిన్పదము, Roman Goddess of Dawn యొక్క పేరు

Aveline హిబ్రూపదము, Pleasant అని యర్థము

Avice Avicia, Avis ట్యూటోనిక్కుపదము, War refuge అని యర్థము

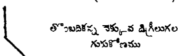
Azalea Temperance అని యర్థము ఒక పుష్పమర్థము

ఏంగిల్సు (కోణములు) Angles —

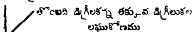
రెండు రేఖలు కలియు తావున మూల యేర్పడును. ఈమూలలు ౧ సమకోణము (Right angle)_

∟ తొంబది డిగ్రీలుగల సమకోణము.

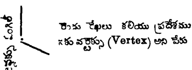
౨ గురుకోణములు (Obtuse angles)

3 లఘుకోణములు (Acute angles) అని త్రివిధము

ఈ పంగిల్సు డిగ్రీలుగా విభజింపఁబడినవి ఒక సమకోణము నకు తొంబది డిగ్రీలు చెప్పబడినవి నాల్గు సమకోణములు కలసిన పరిపూర్తిగ సరిపోవును గాన 4 × 90 = 360 డిగ్రీలు ఒక వృత్తమునం దుండును (Circle) అట్లు రెండు రేఖలు కలసిన కోణమునకు మూలముగానున్న కలయికస్థానము నకు వర్టెక్సు (Vertex) అని పేరు వర్టెక్సునకు కోణమువైపున గాక, వెలుపలి వైపునకు రిఫ్లెక్సు (Reflex) లేక Re-entrant అని పేరు

ఏంగ్యోస్పెర్మిస్ట్రీ (Angeospermistrv)

కొన్ని చెట్ల విత్తనములు తొడుగు లేక సంచులలో బెట్టఁబడి యుండును ఇందువలన నాబీజము రక్షితమై త్వరితముగఁ జెడిపోదు అట్టిచెట్లకు Angcosperms అనిపేరు. ఇది వానింగూర్చిన శాస్త్రము.

ఏంట్వెర్పు పురము (Antwerp)—

బెల్జియం దేశమునందు షెల్టు నదీతీరమందున్న పట్టణము. ఆదికాలమున నిది రోమకరాక్షస నివాసమై యుండెనని యు, ఆనడియుండు దేశమందిన ప్రతిరూపు కస్తారు కవయుండియు నాతఁడు కప్పముగొనుచు, ఈయనివారి చేతులఁదెగనఱికి పాఱవేయుచుండు వాఁడనియు, వానిని బ్రాబో యను బుద్ధిశాలి హతమొనర్చెననియు బలువొక ప్రతీతి కలదు దచ్చిభాషయందు వెర్పెన్ (Werpen) అన పారవేయుట యని యర్థము. అచటి గ్రామమునకు Hand werpen (చేతిం బారవేయుట) యని పేరవ్యోట అదినాఁటినుండి మారి ఏంట్వెర్పు అయ్యెనట ఆరాక్షసునింజంపిన బ్రాబోయొక్క విగ్రహము ఏంట్వెర్పునందు కలదు. ఈపురమునఁ బ్రసిద్ధమగు కోటయు దుర్గములు కలవు. ౧౯౧౪ ౧౮ సంవత్సరములలో జరిగిన ప్రపంచ యుద్ధమున నీనగరము జర్మనీసైనికులచే నాశన మొనర్పఁబడినది

ఏంటిట్రేడువిండ్సు (Anti-Trade Winds)—

భూమధ్యరేఖవైపున కీశాన్యదిశనుండియు, నైరుతిదిశనుండియు వీచుగాలులకు ట్రేడు విండ్సనిపేరు (మూఁడుచూ) అవి భూమధ్యరేఖ స్థానమునకుం దగిలి యాకాశమున కెగసి తిరుగ తాము వచ్చినదెసకే మఱలి పైభాగమునందు వెనుకకు వీచును ఈ సంగతి ఆ తావులందు క్రిందిగాలి ఒకదెసకు వీచుచుండుటయు, ఆ తావునందే ఆకాశమునందలి మేఘము దానికెదురుగా పర్వుచుండుటయు గానవచ్చుచుండును.

ఈ ఏంటిట్రేడు విండ్సు గాలులు భూమధ్య రేఖనుండి నలువది డిగ్రీల దూరప్రదేశములందు ఆయాదిక్కుల భూమట్టము లేక సముద్రపునీటి మట్టములకుందిగి అటులనే వీవనారంభించును. అటుల నేలకుందిగిన తావులకు (౪౦ డిగ్రీల దూరప్రదేశము) అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రమున Horse Latitudes అని యందురు. మఱియు నట్టి ప్రదేశములు కర్కాటక మకర

శేఖల (ట్రోపిక్ ఆఫ్ కేన్సరు, ట్రోపిక్ ఆఫ్ కేప్రికార్నను) లనబడును నుండెడివి (క్రేడిల్వాద్యు చూడుడు).

ఏంటిక్లైను — సిన్క్లైను, ఏంటిక్లైను చూడుడు

ఏంటిడేట్ - వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Antedate ఏరోజున కాగితమువ్రాయబడినదో దానిపై నాతేదీ వ్రాయుట సహజపద్ధతి అట్లుగాక హేతుకారణమున నంతకు పూర్వపు తేదీ వేయవలసి వచ్చినచో దానిని లిఖించుటకు Antedate అనెదరు

ఏంటినోమియనిజమ్ (Antinomianism) — క్రైస్తవ మతమునంగు, ప్రభుడగు ఏసుక్రీస్తు వలన శరణ్యముపొంది, ఆయనయందు నమ్మకము గల్గియుండుట వలననే రక్షణ గలుగుచుండగా నింక దేవుని నియమము (Law) యందు విధి కల్గియుండుట యనవసరమను సిద్ధాంతము.

ఏంటిపతి (Antipathy)- ఫ్రెంచిమాటయగు Antipathie నుండి కల్గినవికారరూపము జర్మను భాషయందు Anti = వ్యతిరేకపు, Pathos = తలంపు లేక ననాయత కొన్ని జాతుల జంతువు లొకటి కొకటి జాతివిరోధము లగునట నైసర్గికముగ మానవులందు గూడ కొన్ని లక్షణముల మధ్య విరోధభావము లక్షణమైయుండను. దానికి ఏంటిపతి (Antipathy) అనిపేరు.

ఏంటిపోడ్సు (Antipodes) — (లాటిన్భాషయందు Ante=అవ్వలి,Podes = పాదములు) భూమియొక్క ఒక భాగమందలి యొకతావునకు అవ్వలనుండు (రెండవ) భాగమున తిన్నగానుండుతావు. దానికిదియు, దీనికదియు ఏంటిపోడ్సు అనబడును అనగా నాయాతావుల నిలువబడియుండువారల కొకరి పాదములు వేరొకరి కవ్వలిదిశ నుండునని భావము.

ఏంటిమనీ (Antimony) — దీనిని Tartar Emetic అనియు నందురు పోల్లిక్రీ పదునారవ శతాబ్దమున నుండిన బేసిల్ వాలెంటైన్ (Basil Valentine) అనునొక రసాయనశాస్త్రవేత్త (Alchemist) ఒక క్రైస్తవసన్న్యాసమఠమునొక సన్న్యాసికి నప్రయత్నపూర్వకముగ నీయౌషధము నొసంగి గుణము గాంచ నాశ్చర్యముగ దీని గుణమెఱింగెనట నాఁడాదిగ తలవనితలంపుగ నప్రయత్నపూర్వకముగఁ జేసిన యొకపనివలన బాధనివారణకల్గుదానికీపేరు ప్రసంగములందు సామెతగా వాడుచున్నారు

ఏంటిసైక్లోన్ (Ante-Cyclone)— సైక్లోన్ (Cyclone) చూడుడు

ఏంథ్రొపోలోజీ (Anthropology)- ఫ్రెంచిమాటయగు Anthropologie యొక్క వికారరూపము. Anthropos = మనుష్యుఁడు. logy = కళ జర్మనురూపము మానవునకు పూర్వపురూపము, ఉత్పత్తి, మార్పులు, అభివృద్ధి క్షీణతలు మొదలగు స్థితుల వివరించు కళ

ఏంథోలోజీ (Anthology)—(ఫ్రెంచిమాట Anthologie యొక్క వికారము). Anthos = పూవు, Logia - కూర్పఁబడినది. పూవులవలె కూర్పఁబడినదని యర్థము చక్కని కవిత్వనిచయమని తాత్పర్యము దీనిం గూర్చిన శాస్త్రము. ఈకళ మృదుమధురకవిత్వముం గూర్చినదిగాని ఛందస్సు (Prosody) మాత్రము గాదు.

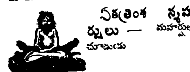
ఏకచక్రపురము — మహాభారతము, ఆదిపర్వమున ఏకచక్రము బకాసురునిదిగ, చెప్పం

బడినది ఇచట నుండువారలను ఒక్కరొక్కరి నా బకాసురుఁడు భక్షించువాఁడట. ఈ బకుఁడేకచక్రపురమున ప్రకటితముగ నొక్కనొకని భక్షించుతరి నొక్కరైన నూరువిడువరు సుకరమో యీ రాజన్నభూమి సుఖమొట్టిదియో అని లోకోక్తిగా వాడుచున్నారు. పాండవులు లాక్షాగృహ దహనమున చావు దప్పించుకొని వెడలి కుంతీదేవితో గూడ బ్రాహ్మణ వేషధారులై కొంతకాలమిట వసించుతరి బకాసురుఁడు భీమునిచేఁ జంపఁబడినట్లు చెప్పఁబడినది. ఎటావాపురమునకు నైఋతి దిశగా పదునారు మైళ్లదూరముననున్న చక్రనగర్ అను గ్రామము ఏకచక్రపురమని ఫ్యూరర్ (Dr Fuhrer) పండితుఁడు వ్రాసెను. ఇదియె పెక్కండ్ర యభిప్రాయమై యున్నది

ఏకచక్రుఁడు — దానవుఁడు. తండ్రి కశ్యపమహర్షి తల్లి దనువు, దక్షప్రజాపతి కుమార్తె

ఏకత గోత్రము — విష్ణువృద్ధ ఉపగణము చూడుఁడు

ఏకతాళము — ఇదొక జాతులుకలది జాతి (లయ) ప్రాణము చూడుఁడు. తాళములు చూడుఁడు

ఏకత్రింశ న్మహర్షులు — మహర్షులు చూడుఁడు

ఏకదేశ వికృత మనన్యవ దితి న్యాయము — ఒక దాని నొక భాగమున మార్పు గల్గించితిమేని, అంతటితో నది మారి వేఱొకటిగ నైన నదివేఱుకాదని భావము

ఏకపాద వృక్షాసనము — యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన ఆసనములలో నొకటి వృక్షాసనము వంటిది. రెండు అఱచేతులు భూమికానించి ఆ చేతులమీద శిరస్సు నానించి శరీరమును ఆకాశమువైపు పైకి నిలువఁబెట్టి ఒక కాలును పైకి నిలువఁబెట్టి రెండవ పాదమును గజ్జమునకు ఆనునట్లు ముడచుట ఏకపాద వృక్షాసన మనఁబడును

ఏక మనుసంధిత్సతో అపరం ప్రచ్యవతేతి న్యాయము ఒకవస్తువుకై వెదకికొను (ప్రయత్నించు) చు వేఱొక వస్తువును బారవైచుకొనుట (గోల్పోవుట)కీ న్యాయమును వాడుచుందురు

ఏకలవ్యుఁడు — బోయకులజుఁడు ధనుర్విద్యాభ్యాసమునకై ద్రోణాచార్యుల కడకేగి యాచింప నాతఁడుపదేశింప నిరాకరించుటతో, మట్టితో ద్రోణాచార్యుని బోలిన యొక విగ్రహముం జేసి దాని బూజించుచు గురువుగ భావించి, దానికడ తానే విలువిద్యాభ్యాస మొనర్చి విలువిద్యాపారగతుఁడైన వాఁడు. భారతయుద్ధమునకు ముందే శ్రీకృష్ణునిచే నిహతుఁడైన వాఁడు

ఏకలుఁడు తండ్రిపేరు దేవశ్రవసుఁడు పెద్దతండ్రి వసుదేవుఁడు యదువంశ క్షత్రియుఁడు ఈతఁడు నిషాదులచేఁ జంపఁబడెనని చెప్పఁబడినది

ఏకవింశతి మహాదోషములు — (ముహూర్త దోషములు) జ్యోతిశ్శాస్త్రమున ముహూర్తభాగమునందు వివాహాది శుభకార్యముల ముహూర్తములకుండరాని ఇరువదియొక మహాదోషములు

౧ పంచాంగశుద్ధిదోషము తిథివారనక్షత్రయోగకరణము లర్హములైనవిగాక పోవుటకీదోషము చెప్పఁబడెను

౨ సంక్రాంత్యహస్సుదోషము సూర్యసంక్రమణప్రవేశమునకు పూర్వాపరములయందు పదునారు ఘటికల పదునేను విఘటికలు శుభకార్యముల కనర్హకాలము (దినకృత్సంక్రాంతి).

౩ పాపషడ్వర్గ దోషము - (షడ్వర్గ మనగా) శుభకార్య ముహూర్తముల షడ్వర్గలలోని భాగములలో దేనియందుననుగాని, ఆ తావు శుభగ్రహాధిపతికై శుభస్థానమై యుండ వలయునని భావము ఈ సందర్భమున రవి, కుజ, రాహు, శని, కేతువులు పాప (క్రూర) గ్రహములనియు, చంద్ర, గురు, బుధ, శుక్రులు సౌమ్య (శుభ) గ్రహములనియు తెలియగునది.

౪ కునవాంశదోషము (షడ్వర్గ, వర్గోత్తమాంశ, పుష్కరాంశ మనునవి) నవాంశ దోషయుక్తము కారాదు

౫ అష్టమకుజదోషము దీనిని కుజాష్టమ దోషమనియు నందురు. శుభకార్యలగ్నమున కష్టమస్థానమున కుజుడుండరాదని, ఉండిన కీడనియు భావము

౬ భృగుషట్క దోషము శుభకార్యలగ్నమున కారవస్థానమున శుక్రుడుండరాదనియు, ఉండిన కీడనియుఁ జెప్పఁబడినది

౭ కర్తరిదోషము - ఒక పాపగ్రహము లగ్నమునకు పండ్రెండవస్థానమున వక్రించక యుండుటయు, రెండవపాపగ్రహము లగ్నమునకు రెండవస్థానమున వక్రించియుండుటయు సంభవించి, ఆ రెండు క్రూరగ్రహముల నడుమను లగ్న ముండుట కర్తరిదోషమనియు, ఇది మృత్యుప్రద మనియుఁ జెప్పఁబడినది మఱియు రెండు క్రూర గ్రహములనడుమ చంద్రుఁడుండనేని యది కర్తరీదోషమందురు

౮ లగ్నాష్టమి లేక అష్టమలగ్నదోషము - జన్మలగ్నమునకుఁ గాని, చంద్రలగ్నమునకుఁ (చంద్రుడుండుస్థానము) గాని, ఎనిమిదవస్థానము శుభకార్య ముహూర్తలగ్నము కారాదు. ఇందెన్ని శుభలక్షణము లమరినను దోషమని చెప్పఁబడి నది లగ్నాధిపతి లగ్నమందుండిన మృత్యు ప్రదమగునంతటి దోషమనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౯ అష్టమచంద్రదోషము- దీనిని చంద్రాష్టమ దోషమనియు నందురు. చంద్రుఁడు జన్మరాశి ఎనిమిదవరాశిని బొందిన నిత్యదరిద్రప్రదమనియు, జన్మద్వాదశరాశియు, స్వజన్మలగ్నమును అశుభ కరమనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౧౦ షష్టాష్టక చంద్రదోషము చంద్రుఁడు వివాహాది శుభకార్య ముహూర్తములందు ఆరవ యుంట, ఎనిమిదవయుంట, పండ్రెండవయుంట నుండరాదు. అది మృత్యుప్రదమని చెప్పఁబడినది

౧౧ చంద్రసగ్రహదోషము - చంద్రుఁడు ఏ గ్రహముతోను కూడియుండు లగ్నము తగదు అది శుభగ్రహ యుక్తమైనను దోషమే యని చెప్పఁబడినది.

౧౨ వారజనిత దుర్ముహూర్త దోషము- రెండుఘటికల కొకముహూర్తము చొప్పున ౧ రుద్రము, ౨ ఉరగము, ౩ మిత్రము, ౪ పిత్రియము, ౫ వసువు, ౬ వారము, ౭ విశ్వదేవము, ౮ విధి ౯ బ్రహ్మ, ౧౦ ఇంద్రము, ౧౧ ఇంద్రాగ్ని, ౧౨ దైత్యము, ౧౩ వరుణము, ౧౪ అర్యమము, ౧౫ భగ ముహూర్తము, ౧౬ ఈశ్వరము, ౧౭ అజ చరణము ౧౮ అహిర్బుధ్న్యము, ౧౯ పూషము, ౨౦ అసత్యము, ౨౧ అంతకము, ౨౨ వహ్ని, ౨౩ ధాత, ౨౪ శశి, ౨౫ ఆదిత్యము, ౨౬ జీవము, ౨౭ అచ్యుతము ౨౮ అర్కము, ౨౯ త్వష్ట, ౩౦ సమీరణము.

ఇందు రుద్ర, ఉరగ, పిత్రియ, ఇంద్రాగ్ని, దైత్య, భగముహూర్త, ఈశ్వర, అజచరణ, యమ, అగ్ని ముహూర్తములు దుర్ముహూర్త ములు, తక్కినవి శ్రేయస్కరము లగు సుముహూర్తములు. మఱియు నాదివారమున అర్యమముహూర్తమును, సోమవారమున బ్రహ్మ, దైత్య ముహూర్తములును, మంగళవారమున

పిత్రియ, వహ్ని ముహూర్తములును, బుధవార మున విధి యనంబడు ముహూర్తమును, గురు వారమున దైత్య, వార ముహూర్తములును, శుక్రవారమున బ్రహ్మ, పిత్రియ ముహూర్త ములును, శనివారమున రుద్ర, ఉరగ ముహూ ర్తములును కేవల దోషకరములని చెప్పఁ బడినది

౧౩ ఖర్జూరస్థ, నవమాంఘిభము దీనిని సర్వసాధారణముగ ఖర్జూరిక సమాంఘ్రి దోష మనుచున్నారు ఖర్జూరక్షతము గీలిన చక్రమువ్రాసి తెలియఁదగినది. శాంగామృతము జూడవలెను

౧౪ గ్రహణదోషము- సూర్యచంద్ర గ్రహ ణములు సంభవించినతరి గ్రస్తోదయమైనను, గ్రస్తాస్తమయ మైనను, అర్ధ గ్రహణములు పూర్వపరముల మూడేసిదినములును, పూర్ణ గ్రహణముల పూర్వపరముల నేడేసిదినములును శుభకార్యములు తగవు. ఇంకను అర్ధగ్రహణ నక్షత్రము పిదప మూడునెలలదనుకను, పూర్ణ గ్రహణనక్షత్రముపిదప నారుమాసములదనుకను శుభకార్యముల కనర్హమని చెప్పఁబడినది

౧౫ ఉత్పాతభ దోషము- భూకంపము, ధూమకేతుదర్శనము, సూర్యచంద్రగ్రహణములు వని భావము ఇవి పూర్వ పరముల నేడేసి దినములును శుభకార్యముల కనర్హములుగ నొనర్చఁడినని చెప్పఁబడినది

౧౬ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యదోషము- పాపగ్రహ ములున్న నక్షత్రమునకు జ్వలితమనియు, దాని వెన్కనున్న నక్షత్రమునకు భస్మమనియు, దానికి ముందగనున్న నక్షత్రమునకు ధూమితమనియుం జెల్లు ఇవి మృత్యుప్రదములనియు, శుభకార్య ములకుం దగనివనియు చెప్పఁబడినవి

౧౭ పాపగ్రహవిద్ధము, లేక అశుభవిద్ధ దోషము- దీనిని పంచశిలాకచక్రము రచించి తెలియవలయును

౧౮ విషయుతలగ్న దోషము, లేక విషనాడీ దోషము- నక్షత్రత్యాజ్యఘటికలచే విషయుత మైనరాసులందు శుభకార్యము లొనర్పరాదని (లగ్నమునకు వర్జము తగిలినచో) చెప్పఁబడినది

౧౯ లగ్నాంతదోషము ముహూర్తలగ్నము గాని, దాని నవాంశగాని క్రూరగ్రహయుతమును క్రూరగ్రహములచే చూడఁబడినగియు కారాదని చెప్పఁబడినది

౨౦ గండాంత దోషము- ఆశ్లేష జ్యేష్ఠ రేవతీ నక్షత్రములందలి కడపటినాల్గు ఘడియలును, అశ్వని, మఖ మూలనక్షత్రము లందలి ప్రారంభము లందలి నాల్గు ఘడియలును నక్షత్రగండాంతము లనఁబడును. కర్కాటక, వృశ్చిక మీనరాసులందలి కడపటి యరఘడియ లును, మేష, సింహ, ధనస్సు రాసుల ప్రారంభము లందలి అరగడియలును రాశిగండాంత కాలము లనఁబడును

నంద తిథుల ప్రారంభపు రెండు ఘటికల, పదిహేను విఘటికల కాలములును, పూర్ణతిథుల కడపటి రెండు ఘటికల కాలమును తిథిగండాంత కాలములనఁబడును ఈ గండాంత కాలములందు శుభకార్యములు తగవని చెప్పఁబడినది

౨౧ వ్యతీపాత వైధృతి దోషము- ఇవి శుభ కార్యములకు కేవలము అనర్హములని చెప్పఁ బడినది దోషములు చూడుఁడు.

ఏకవింశద్యవతారములు - ౧ బ్రహ్మ, ౨ యజ్ఞవరాహ, ౩ నారద, ౪ నరనారా యణ, ౫ కపిల, ౬ దత్తాత్రేయ, ౭ సుయజ్ఞ, ౮ ఋషభ, ౯ పృథుచక్రవర్తి, ౧౦ మత్స్య, ౧౧ కూర్మ, ౧౨ ధన్వంతరి, ౧౩ మోహిని, ౧౪ నృసింహ, ౧౫ వామన, ౧౬ పరశురామ, ౧౭ వ్యాస, ౧౮ శ్రీరామ, ౧౯ బలరామ, ౨౦ శ్రీకృష్ణ, ౨౧ బౌద్ధావతారములు విష్ణు దేవుని ఏకవింశద్యవతారములని చెప్పంబడినది.

ఏకవింశన్మహాదీక్షలు మహాదీక్షలు చూడుడు

ఏకవృత్తగతఫలద్వయన్యాయము– ఒక కొమ్మయందే రెండు పండ్లుండుట కర్థము ఒక ప్రయత్నముతో రెండు ఫలితముల నందుటకు గాని, రెండర్థము లిచ్చుపదముల నొకమారుపయోగించుటకుగాని, ఈన్యాయమును వాడుచుందురు. కొంచెము తక్కువగ "ఏకక్రియాద్వ్యర్థకరీ బభూవ" అను అర్థమీయు నీన్యాయము నుపయోగించుచున్నారు

ఏకశిలానగరము దీనికి ఓరుగల్లు (ఒకే కొండ) అనియును పేరుండెనట. ఒరుగల్లు ఓరుగల్లుగను ఇప్పుడు వరంగల్ గను మారి నైజాం రాజ్యమున గొప్ప శుభ ప్రధాన నగరమై వర్తకస్థానమైయున్న పురము. ఈమధ్యకాలమున ఏకశిలానగరము కడప మండలములోని ఒంటిమిట్ట యనంబడు పురమనియు, ఆకొండపైనున్న శ్రీరామాలయము నందే భాగవతము రచించిన బమ్మెర పోతరాజు దానికృతి నర్పించిన భక్తుండనియు అతండు ఒంటిమిట్టనివాసియె యనియు, కొందఱు తలంచుచుండిరి, కాని, మది సరికాదనియు, దేవాలయము నవీనప్రతిష్ఠితమనియు, ఇప్పటి వరంగల్లు ఏకశిలానగరమనియు, పోల్పంబడినది.

ఇట శంభులింగస్వామి ఆలయము వరంగల్లు కోటలోనున్నది పురముచుట్టి రెండు, మూడు కోటలుండిన యానవాళ్లు కలవు. గొప్ప గొప్ప కందకములు కలవు ఓరుగల్లు తొల్లింట తెలింగానా యనంబడిన త్రిలింగ దేశమున ప్రధాన నగరమై, ప్రతాపరుద్ర మహారాజు మొదలగు కాకతీయవంశ నృపతులకు రాజధానియై యుండినది ఇట నప్రతిష్ఠితమగు బ్రహ్మదేవుని యాలయము కలదు. ఇచటికి కతిపయ దూరము ననే అనుమకొండపురము కలదు. అది యిక్కాలమున హనుమకొండగ మారియున్నది. అందు గొప్ప శివలింగమును, దేవస్థానమును పాడై పడ ద్రోయబడియున్నవి ఈప్రాంతముననేగల బమ్మెర బమ్మెర పోతరాజుకవికి జన్మభూమి.

వేర్వేరు కాలములం దీపురమునకో లేక వేఱు పట్టణభాగములకో (సరిగా తెలియదు) వరంగల్లు, ఓరుగల్లు, చోడగంగపురము, అనుమకుండపట్టణము, కోరుకొండపురము, అక్షలింగ నగరము, వేనాకటకములను పేర్లుండెనట (తెలింగానదేశము చూడుడు)

ఏకసంబంధిదర్శనే ఽ న్యసంబంధిస్మరణ మితిన్యాయము — ఒక దానిం జూచిన తత్సంబంధముగలది వేఱొకటి జ్ఞాపకమునకు వచ్చునని భావము దీనిని ఏకసంబంధిజ్ఞాన న్యాయమనియు నందురు.

ఏకాకినీప్రతిజ్ఞా హి ప్రతిజ్ఞాతం నసాధయేదితి న్యాయము — ఒట్టి ఒప్పుదల ఒప్పుకొనినసంగతికి ఋజువుపర్చంబడిన స్థితిం గల్పింపనేరదని భావము ఇతర పరిస్థితులు కూడ ఋజువుకావలయునని దీని తాత్పర్యము

ఏకాదశపితృలు – పితరులు చూడుడు.

ఏకాదశ వైరాగ్యములు – వైరాగ్యములు చూడుడు.

ఏకాదశీ తిథి - ప్రతి మాసమునను ఉభయ పక్షములందలి పదునొకండవ దినము నేకాదశీ తిథి యందురు దీనిని వైష్ణవులు హరివాసరమని చెప్పుకొనెదరు సర్వసాధారణముగ నేకాదశీ తిథులన్నియు పర్వములుగ నెంచంబడుచు విష్ణుభక్తికల వారిచే నుపవసింపంబడుచున్నవి. రామానుజీయ శ్రీవైష్ణవులును ద్వైతులగు మధ్వవైష్ణవులును మతావేశపరత్వమున ఏకాదశీయందుపవసించుటయె ప్రధానముగ నెంచి, పితృకార్యములను సైతమును విడుచునాడు

జరిపించెదరు. ఇక వేఱ్వేఱు నామములచే దనరు వేఱ్వేఱు మాసములందలి ఏకాదశులం గూర్చి ఆయా తావులందుఁ గాననగును (పండుగలు చూడుఁడు).

ఏకాదశులు —

౧ ఆషాఢ శు ౧౧ ప్రథమైకాదశి, శయనైకాదశి (విష్ణుదేవుని నిద్ర ప్రారంభము)
౨. ఆషాఢ బ ౧౧ చాతుర్మాస్య ఏకాదశి
౩ శ్రావణ శు ౧౧ ,,
౪ శ్రావణ బ ౧౧ ,,
౫ భాద్రపద శు ౧౧ ,,
౬. భాద్ర పద బ ౧౧ ,,
౭. ఆశ్వీజ శు ౧౧ ,,
౮ ఆశ్వీజ బ ౧౧ ,,
౯ కార్తీక శు ౧౧ ,, కడపటి ఏకాదశి, ఉత్థానైకాదశి(విష్ణుమూర్తి నిద్ర లేచును)
౧౦ కార్తీక బ ౧౧ చాతుర్మాస్య ఏకాదశి
౧౧. పుష్య శు ౧౧ వైకుంఠైకాదశి, ముక్కోటి ఏకాదశి శ్రీరంగమున వైకుంఠద్వారము తెఱతురు వైకుంఠమున ద్వారము లన్నియుం దెఱతురట ముక్కోటిదేవతలు శ్రీరంగమునకేఁగుదురని చెప్పఁబడినది

ఏకామసిద్ధిం పరిహారతో ద్వితీయా పథ్యతేత్రిన్యాయము — హేత్వాభాసము మిథ్యయునగు నొక భ్రమను వదలుసరికి వేఱొకభ్రమ సిద్ధమైనటుల సనిభావము. ఒక భ్రమనుండి తెల్విగొని, వేఱొకభ్రమలోఁ దగుల్గొనుట కీన్యాయము వర్తించును

ఏకామ్రముక్తాననము లేక వనము- ఇది ఉత్కళదేశమునందలి భువనేశ్వరారణ్యము. దీనిగుండా గంధవతినది ప్రవహించెడిని. బ్రహ్మపురాణము ౪౦ యందు దీని ప్రశంస కలదు. -భువనేశ్వరము, ఉత్కళదేశము చూడుఁడు.

ఏకాలుజారినా శరీరమునకేబాధ- ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏకోహిదోషో గుణసన్నిపాతే నిమజ్జతీందోః కిరణేష్వివాంకః — గుణములు అధికముగా నున్నప్పుడు ఒకదోషము పాటింపఁబడఁ జనదు చంద్రునియందనేక గుణములుండియు నొక మచ్చయుండిన లెక్కఁజేయరు. ఇది అలంకారశాస్త్ర సంబంధమగు సంస్కృత లోకోక్తి

ఏక్చుఅరీ — (వాణిజ్య పరిభాషాపదము) Actuary- ఇన్స్యూరెన్సు, ఎస్యూరెన్సు, బ్యాంకివ్యాపారము, ట్రస్టు మున్నగువానిం జక్కఁగ నెఱిఁగినవాని పేరు.

ఏక్టాఫ్ గాడ్ — వాణిజ్య పరిభాషాపదము. Act of God- ఇట్టిఆపద సంభవించునని ఎవ్వరికిం దెలియరాని, ఓడబద్దలై నష్టమువచ్చుట, తుఫాను, భూకంపము మొదలగువాటివలన గల్గిన నష్టముకు Act of God అనియెదరు అట్టి నష్టములంగూర్చి మొదట సమాఖ్య యందు ఏర్పాటు చేయఁబడకపోయినచో Act of God పద్ధతిక్రింద నన్యథా జరగవలసియుండును

ఏక్టినో మీటర్ (Actino meter)- సూర్యకిరణములందలి Chemical properties ను, ఉష్ణశక్తిని (Direct heating power) కొలచు యంత్రము దీనిని క్రీ. శ. ౧౮౩౧ వ సంవత్సరమున సర్ జాన్ హెర్స్చెల్ (Sir John Herschel) అను పరిశీలకుఁడు కనిపెట్టెనట. దీనితో Actinograph అను యంత్రమును గూడ వాడుచున్నారు. అది Variations in power of Solar rays తెలుపును.

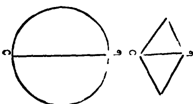
ఏక్టినోలైట్ (Actinolite) — ఇది రాతి జాతిరాయి. దీనిని Lithos stone అనియు ననుటకలదు దీనిని ఆంగ్లరసాయనవేత్తలు

Natural silicate of calcium, magnesium and iron అని యందురు. ఇందు టెల్యూరియా యందదనియు పోల్చబడినది. ఆకుపచ్చ రంగుగనుండి Monoclinic amphiboles తెగ రాయిగఁ జెప్పఁబడినది

ఏక్టివ్ బాండు — (వాణిజ్యపరిభాషాపదము) — Active Bond పత్రము పుట్టిన (Issue) తేది మొదలు ఒక నిష్కర్షయగు వడ్డీతో తీర్మానము (అంతయు నొకేసారిగ) గాకల అప్పు పత్రములు ఇందు ప్రోమిసరీనోట్లు (Pronotes) కూడ చేరును.

ఏక్సిస్ (Axis) — జ్యామెట్రీ శాస్త్రమున ఏదేని యొకరూపమును సరియైన ఒకేపోలిక గల్గునట్లు రెండుగ భాగించెడిగీతకు ఏక్సిస్ అని పేరు.

ఉదాహరణము

Axis- భూమి తనకుతానై గిరగిరఁదిరుగుచు సూర్యునింజుట్టి వచ్చుచుండును తనకుదాగిరగిర దిరుగుటరి వంకరలుగాఁ దిరుగక భూమిగుండా ఉత్తరదక్షిణముల కొకరేఖను భావింతుమేని ఆరేఖనువీడక దానినంటియె బొంగరమువలె తిరుగు విధానముగలది భూమిగుండా ఉత్తర దక్షిణములకు భావింపఁబడిన ఆరేఖకు ఏక్సిస్ అనిపేరు దాని యొక్క ఉత్తరపుకొనకు ఉత్తర ధృవమనియు (North Pole), దక్షిణపుకొనకు దక్షిణధృవమనియు (South Pole) పేర్లు ఇవి సాధారణముగ భూమియొక్క ఉత్తర, దక్షిణ ప్రదేశముల కడభాగములని గ్రహింపఁబడు చుండును ఈధృవములకు తిన్నగా నొక నక్షత్ర ముండును. అది తిరుగక సూర్యునివలె స్థిరముగ నిలచియుండుటయు, ధృవములు దానివైపె సరిగా నుండుటయు నానక్షత్రమునకు Pole Star (ధృవ నక్షత్రము) అనియెదరు.

ఏక్సెప్టెన్సు- (వాణిజ్యపరిభాషాపదము). Acceptance అంగీకరించుట యని యర్థము. చూడఁగనే సొమ్ము చెల్లించు హుండీ ఎవరిపైఁ గలదో ఆతనికి దానిం జూపగనె దాని నంగీకరించినట్లు సంతకముచేసి, ఏ బాంకినుండి ఆసొమ్ము చెల్లింపఁ బడునో ఆబాంకిపేరును వివరించును. ఇంకను వాయిదా హుండి అయినచో, దానిం జూచి అంగీకరించినట్లుల సంతక మొనరించును. ఇట్టివానికి ఏక్సెప్టెన్సు అనెదరు ఇది మూడు లేక నాలుగు తెఱంగులుగ నున్నది

౧ Acceptance General జనరల్ ఏక్సెప్టెన్సు గోలుత హుండీపై నిర్ణీతమగు షరతుల మీద కంగీకరించుట

౨ Acceptance Special హుండీ మొత్తముయొక్క కొంతభాగమునే ఈయ నంగీకరించి తక్కినదాని నీయ నిరాకరించుచు, కారణములను వివరించుట లేక హుండీలో వివరింపఁ బడిన కారణముల నిరాకరించియు వేఱు కారణములను వివరించి అందు కొఱకుగాను తానంగీకరించిన మొత్తము నీయ నంగీకరించుట దీనినే Acceptance qualified అనియు ననెదరు.

3 Acceptance of Honour - హుండీ ఎవ్వరిపైకి వచ్చినదో అతను చెల్లింపఁజాలకుండిన తరి నతని పేరుప్రతిష్ఠలుపాడై హీనత గలుగకుండు నటుల మఱియొకరా హుండీ చెల్లింప సమకట్టి నంగీకరించుట.

౪ Acceptance of Surity - దీనిని సర్వ సాధారణముగ నందఱును 'Accommodation Bill' అనెదరు.

ఎవ్వరిపై హుండీవ్రాయబడవలయునో అతడు తగు ధనవంతుఁడను పేరు ప్రతిష్ఠలు చాలక, దానిం గొన వర్తకుఁ మెచ్చినచో నా హుండీ నొక ప్రసిద్ధుఁడగు పెద్ద వర్తకునిపైకివ్రాసి యాత నిచే నంగీకరింపఁజేసి, అసలు మనుష్యుఁడు (చెల్లించవలసినవాడు) చెల్లించుననులు, వంపబడు న్లు వీర్పాటుచేయుఁ ఈహుండీ నే Bill of Accommodation అనియెదరు ఇట్లంగీక రించెకి మధ్యవర్తియగు పెద్ద వర్తకుఁడు తాను కమీషనిచ్చినవాఁ డగుదున్నాడని ఎఱుఁగవది

ఏగనీ కాలమ్ (Agony Column) _ ప్రసిద్ధవార్తాపత్రికలందుఁదప్పిపోయినవారింగూర్చి విలపించుచు ఛోగట్టాచేయు సంగతులు ముద్రింపఁ బడుచుండు శాఖగ కీపేరు వాడుదురు ఈ వాడుక వార్తాపత్రికలందు సుప్రసిద్ధము

ఏగాలికాతెరచాపవడవయందెత్త గలవాఁడే (అనగా గడుసువాడని భావము) ఆంధ్ర సామెత

ఏగ్నోస్టిసిజమ్ (Agnosticism) తనకు (అనగా మానవ శరీరమునకు) స్పష్టముగఁ గాన రానివన్నియు కల్లలేగాని నిజమని నమ్మని సిద్ధాంతము ఈశబ్దము క్రీ శ 1869 హక్స్లీ పండి తుడు కనిపెట్టి స్థాపించెను ఇదియె అజ్ఞానమతము నైయుండెను ఈమత ధర్మమునదేవుఁడు కలఁడని గాని లేఁడనిగాని స్పష్టముగ నసవీలు లేదట

ఏమ్మారిసింగనమంత్రి — ఆంధ్రకవు లలో మధ్యకవిగఁ బరిగణింప బడిన వాఁడు భాగవతములోని షష్ఠస్కంధమును తెనుగుపద్యములుగ రచించెనట ఈతఁడు ఎఱ్ఱాప్రగ్గడవంశపు జ్ఞాతియేమోనని సంశయము కలదు భాగవత రచన కాలమందేయుండిన వాఁడుగ చెప్పెను గాని నిదర్శనములు లేవు

ఏజ్ ఆఫ్ మూన్ (Age of Moon)- అమావాస్యనుండి గడచిన దినముఁ చంద్రుని Age అనంబడునని ఖగోళ (ఎస్ట్రానొమీ) శాస్త్ర మున చెప్పఁబడినది సూర్యునుండి 360 డిగ్రీలు 29½ రోజులలో నడచుచుండగా దినమునకు 12౸ డిగ్రీలగును అనగా గంటకు 30 (½ డిగ్రీ) మినిట్లయ్యెడిని

ఏటిఒండుమట్టి (Alluvium) — నదులు పర్వతములందుండి తమ జలప్రవాహము నందుఁ గరఁగించుచు సముద్రతీరమునకుఁ దెచ్చెడి ఒండ్రుమట్టికి నాంగ్లభాషయందు అల్యూవియమ్ (Alluvium) అని యందురు నదుల మధ్య భాగములందు వడి యధికముగను, పక్కలందుఁ దక్కువగ నుండును గాన నట నీఒండుమట్టి క్రిందికి దిగి అటను నీ గడ్డి మొక్కలు మొదలగు వాటికి నక్కుకొనుచు పొరలు పొరలుగ నేర్పడ మొదలిడును వరదలు ఎత్తుప్రదేశములందు కూడ నీఒండుమట్టి పొరలు జేర్పఁజాలును ఇట్లేర్పడిన ప్రదేశములను లంకభూములందురు ఇంకను కొంత ఒండుమట్టి ప్రవాహముతోఁ గొట్టుకొనిపోయి నదీముఖద్వారమున సముద్రపు పోటుపాటులవలన ప్రక్కలకు నెట్టబడుచు గొప్ప గొప్ప లంకభూములు విరివిగఁ బెంచును. గంగానది, బ్రహ్మపుత్రానది మొదలుగాఁ గల గొప్ప నదీముఖద్వారములం దేర్పడిన గొప్పలంక ప్రదేశములకు, ద్వీపముల (Delta lands and islands) కిదియె కారణము నదుల వెల్లువ జలముల ఒండుచే మెరకలయి ఫలవంతములుగ నేర్పడిన పల్లపు భూములను River valleys అని వాడుచున్నారు. పొలములందుఁ గాల్వల గుండా కొంపోయిన జలముల గుండా వరదల కాలమునం జేరిన ఒండుమట్టిపొరలా పొలముల నధిక సారవంతములుగఁ జేయుచుండుట నెల్లతెలిసినదే

ఏటికవ్వలి ముక్కాలు కాటిక్రాయలంకేసి — నమ్మరాని దంబపుమాటలగూర్చి దీనిని వాడుదురు. ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏడమ్ అండ్ ఈవ్ (Adam and Eve) — ఆదము, ఈవు లాదిమ దంపతులుగ క్రైస్తవ, మహమ్మదీయ గ్రంథములందుఁ జెప్పఁబడినది. మహమ్మదీయు లీయనను మొదటి ప్రవక్తగఁజెప్పెద రెండవవారగు క్రైస్తలీవు దంపతు లాదిని సృష్టింపఁబడి ఈడెన్ తోటయం దుంచఁ బడిరనియు, వారిసంతతివారే నరులనియు నెదరు

బైబిలు మొదటి నిబంధన, జెనిసిస్ ప్రథమాధ్యాయమున సృష్ట్యాది యారవ దివసమున దేవుఁడు తన యాకారముననే మనుజుని సృజించెననియు స్త్రీనికూడ నట్లె సృజించెనియు రెండవ యాధ్యాయమున భూమి మొదలి బుగ్గితో మనుష్యులను రచించి నాసికారంధ్రముల గుండా ప్రాణమునుగూడ వారు జీవించిరనియుఁ జెప్పఁబడినది ఇందువలన దేవుఁడు వీరికి నిమిత్తకారణమని తేలుచున్నది ఏది ఎట్లైనను ఆదము ముందు సృజింపఁబడిన తర్వాత ఈవు సృజింపఁబడినదట ఆయాదిమ దంపతులు ఈడెన్ తోట యందుంచఁ బడిరట. వారు దేవునిచే వలదని వారింపబడియు వినక జ్ఞానవృక్షము (Tree of Knowledge) పండ్లనుదిన దేవుఁడు కుపితుఁడై వారినాతోటనుండి వెడలనాడెను దీనిపై ననేక విమర్శనలు బయలుదేరినవిగాని వానిని వదలి యవ్వలి కథసముకుంజనెదము ఆదము మహాత్ముఁ డక్కట్లో ఈవు నెడబాసి భార్యావియోగ దుఃఖాక్రాంత చేతస్కుఁడై తిరిగి తిరిగి, భరత భూమియొక్క దక్షిణసీమల నడచి అటనుండి శ్రీరామసేతువుగుండా సింహళ ద్వీపమునకరుగ నామహాత్మునందిరు యామార్గమునందలి సముద్రపు టిసుకగట్టు అదమ్సు బ్రిడ్జిగా పేరంద నోపును.

సింహళమున శ్రీపాదగిరిగా నీకాలమున పేరందిన పర్వతశిఖరమున నొక శిలపై నొంటికాలున నిలువఁబడి ధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుఁడై కొంతకాలముండెననియు, నాతనినుండి యాశిఖరమునకు ఏడము శిఖరము (Adam's Peak) అని రయ్యెనందురు పిదప మొహాహా కృపచే ఆదమ్ మహాత్ముఁడటనుండి వెనుకకు మరలి అరేబియాదేశపు మక్కానగరమున కవ్వలనున్న అరఫాత్ పర్వతమున తన ఇల్లాలగు ఈవుంగలసి యామెంగైకొనిచనెనట వారికుమాళ్లగు ఆబెల్ కాబెలు లన్యోన్యముకలహించి మృతినంది రామేశ్వరము రెయిల్వేస్టేషను కెదుట నొక కాటి తోటలో సమాధిచేయఁబడిరట వారి పొడవగు గోరీల నటంజూపుచున్నారు. ఈవు సమాధి పాలస్థాన (Palestine) దేశమునందుఁ జూపుచున్నారు

ఏడమ్సుపీక్ - శ్రీపాదశిఖరము (Adam's Peak) — బౌద్ధగ్రంథములందు సామంతకూటశిఖరమని చెప్పఁబడినది సింహళ ద్వీపమునందున్న పర్వతశిఖరము దీని శిఖరమున నొక చిన్న యింటియం దొక మనుష్యపాదమును బోలిన యానవాలు రాతియందు చెక్కబడినది. అది బౌద్ధుల స్వాధీనమం దున్నది. కొలంబో పట్టణమునుండి ౪౪ మైళ్ల దూరము.

ఇది ఆదమ్ తపం బొనర్చుతరి, ఏకపాదముపై నిలువఁబడిన యానవాలని మహమ్మదీయులును, బుద్ధభగవానుని పాదమని బౌద్ధులును, తమ ప్రవక్తపాదమని క్రైస్తవులును చెప్పుచు నిటకు త్రిమతస్థులును యాత్రసల్పి పూజించుచున్నారు. పాదము పొడవు ఐదడుగులును, వెడల్పు రెండున్నర అడుగులును కలదు. దీనికి శ్రీపాదశిఖరమనియు ననుట కలదు

ఇటనుండి చూడఁదగిన వింతదృశ్య మొకటి కలదు. ఆకాశమున మేఘములు లేనిదినముల.

సూర్యోదయకాలమునందు ఈ పర్వతచ్ఛాయ పశ్చిమదిశగా మంచుపై రెండుసార్లు దూరమునం గానవచ్చి మాయమగును. అనగా ఎండ కిరణములు ప్రసరించుదనుక నీపర్వత పశ్చిమభాగమున మంచు దట్టమైయుండి, సూర్యకిరణప్రసారముతో నంతమగుట నామంచుపై నీ నీడ యాని ఆనవాలుగం గన్పట్టునని యెఱుంగునది

ఏడమ్మబ్రిడ్జి (శ్రీరామసేతువు) — తొల్లింటికాలమున సింహళద్వీపమునుండి భరతదేశమునకు సముద్రమున నేర్పడియుండిన ఇసుకగట్టు శ్రీరాముండు నిర్మించిన సేతువుగ నిది రామాయణమునం జెప్పంబడినది సింహళద్వీపమునందలి మన్నారుద్వీపముకడ (తలమన్నారు నుండి పశ్చిమోత్తరముగా) రామేశ్వరదీపపు తూర్పుకడవఱకుం గలదు ఇప్పుడు శిథిలమైనను, లోంగల రాళ్లిప్పుడప్పుడు పైకిం గన్పట్టుచుండెడివి

ఏడవశతాబ్దమున భరతదేశమునందుండిన సంస్థానములు — హ్యూనత్సాంగు వీటిని డెబ్బదిగను, తాను దర్శించినట్లును వివరించెంగాని, అందు ముఖ్యమైనవిగ ముప్పది యేడింటిని మాత్రముపేర్కొని యున్నాండు. ఇచట ఏడవ శతాబ్దమున, హ్యూనత్సాంగు వివరించుటం జేసి క్రీ వె తేలుచున్నది. అవి ౧ స్థానేశ్వరము, ౨ విరాట, ౩ శృఘున, ౪ మదవార్, ౫ బ్రహ్మపురము, ౬ గోవిషాన, ౭ అహిచ్ఛత్ర, ౮ పిలోశన ౯ సంకిస, ౧౦ మధుర (ఉత్తర మధుర), ౧౧ కనూజ, ౧౨ అయోధ్య, ౧౩ హాయముఖ, ౧౪ ప్రయాగ, ౧౫ కౌశాంబి, ౧౬ కుశాపురము, ౧౭ వైశాఖ, ౧౮ శ్రవస్తి, ౧౯ కపిల ౨౦ కుసినగర, ౨౧ వారణాశి, ౨౨ యోధపత్రిపుర, ౨౩ వైశాల, ౨౪ వ్రిజి, ౨౫ నేపాల, ౨౬ మగధ, ౨౭ హిరణ్యపర్వత, ౨౮ చంప, ౨౯ కాంక్జోలు, ౩౦ పౌండ్రవర్ధన, ౩౧ జార్ఘోశి, ౩౨ మహేశ్వరపురము, ౩౩ ఉజ్జయిని, ౩౪ మాల్వ, ౩౫ ఖేడ ఖైరా, ౩౬ ఆనందపుర, ౩౭ వడాలి (ఎడార్)

ఏడవ సంఖ్య — క్రైస్తవ మతధర్మమున ఏడు మిగుల పవిత్రమగు సంఖ్య ఏడవదినము అనగా ౧ సోమ, ౨ మంగళ, ౩ బుధ, ౪ గురు, ౫ శుక్ర, ౬ శనివారములు గడచిన పైని ఏడవదియగు ఆదివారము విశ్రాంతి దినము. (Sabbath) ఇది దైవారాధన దినము. దీనిని సంపూర్ణ దినమని వాడుదురు (Perfect day) ఒకని యొక్క ఏడవ సంవత్సరమున ఏడవనెలయందేడవదినము బహు పవిత్రవంతము ఏడు అదృష్టకరమగు సంఖ్య అట్లే ఏడవకుమారుండగువాని ఏడవకుమారుండై జన్మించుట గొప్ప యదృష్టము అతనికి దివ్యదృష్టియు, గొప్ప రోగములను బాపు సామర్థ్యమును గలుగు నందురు. అట్టివాండు సంభవించునెడ తొల్లింటివారు తమరోగములను కుదర్చుమనియు, తమ భవిష్యత్తు నుడువుమనియు ప్రార్థించుచు తండోపతండములుగ నాతనికడ కేగుచుండెడి వారట ఇక్కాలమున నట్టిజన్మము గలవాడుండుట యెయరుదు ఉండిన వైద్యుండై, జ్యోతిష వేత్తయై యుండునేమో చూడవలసి యుండును.

ఏడాకుల పొన్నచెట్టు — అశోక వృక్షము చూడుడు.

ఏది శ్రేష్ఠ వెలక్కాయచిప్పచేత్తికిచ్చి ఊరుకుంటె ఊడలాడ్కునేల ఆపేక్ష — ఆంధ్రలోకోక్తి.

ఏడుగురు వైక్రైస్తవర్షులు — గ్రీసుదేశపువారు ౧ ఏథెన్సునందుండిన సోలన్ (Solon) ఈ మహాత్ముని సిద్ధాంతము "నిన్ను

"నీవే తెలిసికొనుము" అనియుండెనట. 2 చిల్లో (Chillo of Sparta) - ఈ మహాత్ముడు "ఆశయమును సాధింపుము" అనిచెప్పెను 3 థేల్స్ (Thales of Mileton) — గొప్ప రేఖాగణిత శాస్త్రజ్ఞుడుగను జ్యోతిష వేత్తగను వన్నెకెక్కెను 4 బయస్ (Bias of Priene) ఈయన సూక్తి "మనుజులలోఁ జాలమంది చెడ్డవారు" 5 క్లియోబ్యులస్ (Cleobulos of Lindos) "గొప్పవారింగురించి తీవ్రముగ గోరు" అని చెప్పెనట 6 పిట్టాకస్ (Pittacose of Mitylene) ఈయన సిద్ధాంతము "Sieze time by the forelock" అని యుండెనట 7 పెరియాండర్ (Periander of Corinth) ఈ మహాత్ముని సిద్ధాంతము 'పరిశ్రమ కసాధ్యమగునది లేదు" అనియుండెనట

వీరే ఏడుగురు జ్ఞానులుగ పరిగణింపఁబడుచుండిరి. వీరు క్రీ పూ ఆరవశతాబ్దమువారనియు, సాక్రటీసు (Socrates), అరిస్టాటిలు (Aristotle) అనువారికి పూర్వులు. ఇందు థేల్స్ రేఖాగణిత శాస్త్రజ్ఞుడు, ఖగోళశాస్త్రవేత్త (Geometrician and Astronomer) అనియు Meletus నివాసియనియు, సోలన్ ఏథెన్సునగరమున ధర్మశాస్త్రగ్రంథము రచించెననియు, పిటాకస్ న్యాయాధిపతియనియు చెప్పంబడినవారు

ఏడుస్తూ వ్యవసాయం ప్రారంభిస్తే కాడిమోకులు దొంగలెత్తుకపోయినారట — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏడూకము — గోపుల గొయ్యి, లేక కట్టిపెట్టి కట్టినగోడకు ఏడూకమని పేరు "ఏడూక మానత్స్యస్తకేసం" అని అమరుఁడు నిర్వచించియున్నాఁడు. మరియు 'కేస' శబ్దమునకు 'గొయ్యి' యని కూడ యర్థముకలదు. ఏడూకమనఁగా బౌద్ధమతస్థులు చనిపోయినను, వారియస్తికలను పాతిపెట్టిదానిపైఁగట్టినస్తూపము అని యర్థము. ఈస్తూపమునకు పాళీభాషలో దాగోబా యనిపేరు. ఈదాగోబాలు అనఁగా స్తూపము లీభరతఖండమునఁ గలవని మహాభారతమున నుండుటచేత బౌద్ధమత విజృంభణానంతరమే, మన మహాభారతమున గొన్నిభాగములు విరచింపబడి యుండవలెనని పండిత సీతానాథ తత్వభూషణరాయివంటి మహాపండిత విమర్శక మహాశయుఁడే వ్రాయుటకు కారణమయ్యెను. ఏడూకమానత్స్యస్తకేసం అను అమరవచనమునకు సార్థకత ఈస్తూపమున గానవచ్చుటచేతను, స్తూపములు పెక్కు లీ భరతఖండమున నుండుటచేతను, బౌద్ధమతస్థుల యస్తికల పూడ్చిపెట్టి, ఆపై స్తూపములఁగట్టు నాచారముండుటచేతను మహాభారతగ్రంథ రచనాకాలమునకే యింతవరకు జేరూరగలదైనది. కాని బౌద్ధమతధర్మములు భారతీయ సాంప్రదాయయుక్తములగుటచేత బౌద్ధకాల ప్రారంభమునకుఁ బూర్వమే యేడూక శబ్దము, లేక తచ్చిహ్నము లుండియుండవచ్చునేమో యనినైనను పండిత సీతానాథ తత్వభూషణరాయిగారు శంకింపనైన నొల్లరైరి. ఇంకొంతదూరము మీయేడూకశబ్దము బర్విడియుండునో ఒకింత పరికించి చూచెదము గాక. త్రేతాయుగమున, గృహనిర్మాణ మేర్పడునప్పుడు, గుంజలపై బొంగు వెదుళ్లనువేసి, వానిని మట్టితోఁగప్పి గోడలను కట్టుచుండు నాచారముకలదు

మయునిచే నిర్మింపఁబడి ధర్మజున కొసంగబడిన మయసభయే గోడలంకట్టి గృహనిర్మాణ మేర్పరుటకు భరతఖండమున ప్రథమోదాహరణము. మహాభారతమున మయసభా వర్ణనము పరిశీలించినచో గోడలు వర్ణింపుటయే గానవచ్చుచుండును.

అనంతరం మొకింతకాలమునకు ద్యూతమునకని దర్వ్యలనున్న పాండవులం దెప్పించుటకు ధృతరాష్ట్రుండు అద్భుత సభానిర్మాణము గావించెను ఈ కృత్రిమ ద్యూత సభ నిర్మించినపుడు అందు స్తంభములే కాని గోడలు లేవు. ఆకాలమున గృహకుడ్యములైనను నడుమ నడుమ స్తంభములు నిలువంబెట్టుచు గోడలు కట్టు నాచారముండి యుండవచ్చును. అందువలననే 'ఏడూకమంతర్న్యస్తకీకసం' అను సమరవాక్యము సముచితమైనది. మహాభారత రచనా కాలమునకు ధర్మజుని సభయొక్క సమానాననుసరించి, దేశము తయు కొయ్యలను నగుమనంచిగోడలచేతనే రాజమందిరములును ధనికుల మందిరములును కట్టబడుచు నుట జూచి యాకవి దేవగృహములం బూజింపక యేడూకములనే గౌరవించు చుండెనని వ్రాయుటకుం గతంబైనది ఇప్పటికాలమున పాశ్చాత్యవాస్తు విధానముచే గట్టబడిన మండువా లేని గృహములు (బంగాళాలు) ఎటుల భారతీయ వాస్తు శాస్త్రవిరుద్ధములో నాడటుల 'అతర్న్యస్తకీకసములు గల గృహము లార్య వాస్తు శాస్త్ర గర్హితములు నేటికిని పూర్వాచారపరులలో గొందఱుబంగాళా కంపెనీగల యిండ్లను నిందించుట చూచుచునే యున్నాము. అట్లే నాటివా 'రేడూకముల నింది చు చుండిరి. అంతర్న్యస్తకీకస భిత్తులపై గట్టిన గృహములు దత్తమండ లాంధ్రులకును, నైజాం రాజ్యవాసులకును క్రొత్తలుకావు. బౌద్ధమత విజృంభణ కాలమునందు ఎముకలపైం గట్టిన గోడల యందును, అందుపై నిర్మించిన గృహములయందును, గౌరవము అత్యధికమను మాట సత్యమే కాని, ఏడూకము మాత్రము మయునిచే నిర్మింపబడిన మయసభయందే ప్రప్రథమ మని చెప్పక తప్పదు.

ఏదుపంది (ముండ్లపంది) — దీనిశరీరమందు ముండ్లనుబోలిన రోమసముదాయ ముండుటచే గాన దీనిని ముండ్లపందియనుట వాడుక యయ్యెను. దీని రోమములందగు ముండ్లు ఒక అంగుళము లేక ముప్పాతికాంగుళము చుట్టు కొలతంగల్గి అరుమొదలు తొమ్మిదివఱకు అంగుళముల పొడవుంగల్గి కొనలందు వాడితేరి యుండును. ఈ ముండ్లు తెలుపుగ నుండుగాని యుండుతరి నేక పందిసామాన్యపు పందివలెనేగాననగుంగాని కోకముగల్గి ఆ ముండ్లన్నియు విప్పింతరి నిక్కంబొడుచుకొని పెద్ద ముండ్లగుత్తివలెనే గాన్పించును. ముండ్లపైం దెల్లనివియు నల్లనివియు మచ్చలుండును. ఆ ముండ్లతో నలంకారయుతముగు పెట్టెలం జయుగరు. వానితోరి పెట్టెలపై నంటించి యలంకరించుటయుం గలదు.

ఏదుపంది యడుగు లించుమించు పది కాలుర యడుగులంబొలి యుండును. దీనికి సాటి వైరులపైం గోపము గల్గిన వెంటపించుటకు తోక ఝాడించి యదలిముండ్లను గలగలలాడించుచు బెదరించును. మనుష్యుల నెకర్కొనుతఱి ముండ్లనువిప్పి రెండుకాళ్ల మధ్యకుం జొచ్చుకొని వచ్చి, వానిని నేలంబడంజేసి పైంబడి ముండ్లను గ్రుచ్చి బాధించును. వీటియందు పెద్దజాతివియు, మధ్యరకపుజాతివియు, చిన్న జాతివియునని మూడు జాతులు కలవు. మనదేశమునందున్న ఊరపందులు ఈ ఏదుపందిజాతినుండి క్షీణమై ఏర్పడినవియేయని కొందఱు పరిశీలకులు తలంచుచున్నారు. అమెరికాదేశమునందుం గల యేదుపందిజాతి ముండ్లు పొట్టివిగనుండును. ఇవిచెట్లెక్క గలవట. అందొకజాతి తఱచుగ చెట్లపైననే గానంబడునట. ఇవి చెట్లయాకులం దినును. వీటిని చెట్లపందలను పేరున వాడుచుందురట. ఏదుపందులు వర్షములధికమైనతరి తమ కన్నములందుండకాలము సంభవించునేని పెద్దపెద్దపాముల పుట్టలంజొచ్చి వానిని వెడలగొట్టి తాను సుఖముగ నందు వసించునని ప్రతీతికలదు.

ఏదుపందివర్ణాలకు పాములపుట్ట లో దూరినట్లు — ఏకుపందిముళ్లకు వెరచిపాములే పుట్టవిడచి పారిపోవును. ఆంధ్ర లోకో

ఏనిబిసెంట్ (Annie Besant) — డాక్టరు ఏనిబిసెంటు (Mrs Besant) అమ్మ గారు దివ్యజ్ఞానసమాజమతము (Theosophy)ను భరతదేశమున వ్యాపింపఁజేసిన ముఖ్యురాలు విలియమ్ పేజ్ వుడ్ (William Pagewood) అను వారి కుమార్తె. క్రీ. శ. ౧౮౪౭ అక్టోబరు ౧ తేదిని జన్మించెను. ౧౮౬౭ లో ఫ్రాంకు బీసెంట్ (Rev Frank Besant) అను వారికి వివాహము చేయఁబడియెను. ఈయన లింకన్ షైరునందు వికారుగా నుండినవాఁడు ఈయన ఆకాలమున సుప్రసిద్ధుఁడగు సర్ వాల్టరుబిసెంటు అనువారి సోదరుఁడు.

ఏనిబిసెంటమ్మగారు ౧౮౭౪లో National Secular Society యందు చేరెను ప్రసిద్ధుఁడగు ఛార్లెస్ బ్రాడ్లాఫ్ అను రాజకీయవేత్త కడ రాజకీయపరిజ్ఞానమున కృషిసల్పెను కొంతకాల మీమె సామ్యవాద (Socialist) సిద్ధాంత ములం జెప్పుచుండెనట క్రీ శ ౧౮౮౯ నుండి బ్లావట్స్కీ-సతి (Madame Blavatsky) గారి సాహచర్యమున దివ్యజ్ఞాన సమాజమతము స్వీక రించి అమతవ్యాపకమునకై కృషిసల్పుచుండెను. అనేకచోట్ల నాశ్రమము లేర్పఱచెను. బనారసు నం దొక కాలేజి ఏర్పరిచెను. ౧౯౦౭ సంవ త్సరమునుండి ఆసమాజమున కగ్రాసనాధిపతి యయ్యెను. ఈమహాత్మురాలు భరతదేశమున గొప్ప పేరుగాంచి చెన్నపురి అడ్యారునందు తన ప్రధానాశ్రమము నేర్పఱచుకొని నివసించుచు గొప్ప రాజకీయదేశసేవ నొనర్చి భరతదేశపు కష్టకాలములందుప్రజాపక్షముననిలచిప్రభుత్వము వారిని ఖండించుచు న్యూ ఇండియా పత్రికను చాలకాలము నడపి కడకు ౧౯౧౬ సందు కొంతకాలము ప్రభుత్వమువారి నిర్బంధమున నుండి, ౧౯౧౭ లో దేశీయమహాజనసభాధి పత్యము వహించెను ఈమహాదేవి ౧౯33 యందు పరమేశ్వరసన్నిధికిం జేరెను.

ఏనిమల్ ఆయిల్సు (Animal Oils)- వీటినింకను Animal fats అనియు నందురు. తిమింగిలము క్రొవ్వు, ఎద్దుక్రొవ్వు, పులిక్రొవ్వు, పందిక్రొవ్వు మొదలగువాటి కిపేరు కలదు వెజిటబిల్ ఆయిల్సు, మినరల్ ఆయిల్సు చూడుఁడు

ఏనిమల్ హస్బెండ్రీ (Animal Husbandry)— ఎగ్రికల్చర్ (కర్షకపరిశ్రమ) చూడుఁడు

ఏనిమిజమ్ (Animism)- ప్రాణములు, ప్రాణులు వీని పూర్వోత్తర ధర్మములు, స్థితి, లక్షణాదులం గూర్చిన జ్ఞానము.

ఏనిమోగ్రాఫీ (Animography)— ప్రాంచిపదజన్యము. తరంతరంతాను కాగితముపై గాలియేగుచుండు దిక్కును, వీచుచున్న గాలి యొక్క బలమును గుర్తించుపరికరము ఈవిద్యా విధానము (లేక కళ) నకు ఏనిమోగ్రఫీ యని పేరు

ఏనుఁగుబాదము— బాదము చూడుఁడు.

ఏనుఁగకు కాలువిరగడందోమకు రెక్క విరగడం వాటిమట్టి కొక్క లాట్రివే - ఆంధ్రలోకో క్తి

ఏనుఁగకు వెలగకాయలు గొం తుక పడకవా ? ఆంధ్రలోకో క్తి

ఏనుఁగకొక సీమ, గుఱ్ఱానికొక గ్రామము, బఱ్ఱెకొకబానిస ఉండునే గాని జరగవు - ఆంధ్రలోకో క్తి

ఏనుఁగ దాహమునకు చూరు నీళ్లే పాత్రివి? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏనుఁగను జూచి కుక్కలు మొరిగి నట్లు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏనుఁగు అనంతకవి — ఆంధ్ర కవులందు నాధునికులలో బరిగణింపఁబడినవాఁడు ఏనుఁగులక్ష్మణ కవి కితఁడు జ్యేష్ఠసోదరుఁడు. (ఏనుఁగులక్ష్మణకవిఁ జూడుఁడు) రచించినది- గౌరీపరిణయమను ప్రబంధము

ఏనుఁగు కాలాకు చెట్టు — లా Elephantopus scaber ఇది వైద్యోపయోగ మగునది. దీని ఆకులు నూరిన ముద్దను పైనవేసి కట్టిన గాయములు మానుననియు, సమూల కషాయము మూత్రకృచ్ఛ్రమును, మూత్రబద్ధమును నివారించుననియుం జెప్పఁబడినది

ఏనుఁగు చెవి చేమ (బఱ్ఱాకాసి) చెట్టు - లా Arum macrorhizon అరవ మూల్ వెర్రుంగు అని పేర్లుకలవు దీని యాకుల పోలిక చేమ ఆకులం బోలియుంటయు, ఏనుఁగు చెవులంబోలి పెద్దవిగనుంటయు, సంస్కృతమున దీనికి హస్తికర్ణి యనిపేరుంటయు, దీనికి పెక్కండ్రు ఏనుఁగుచెవి చేమచెట్టని పేరిడిరి గాఁబోలును. దీని నలంకారార్థము తోటలలో వేతురు. కొంత వైద్యోపయోగమును కలదు వీనడుగుల ఎత్తు నకుంగూడ పెరిగి, పెద్దఆకులను విప్పి, తెల్లని పూవులను సత్తిపి బూది రమ్యమై గాన్పించు చుండెడిని దీని దుంపను కొందఱు కరవు దినము లందు తినిరని చెప్పఁబడినది. దుంపలను నూనె యందు మరగించి తలకుమర్దనచేయుటవలన వరుస జ్వరములు హరించుననియు,ఆకులకు ఆముదము రాసి వెచ్చజేసి ప్రసవించు స్త్రీల పొత్తికడుపు నకుంగట్టిన (రెండు గంటలకన్న నధికముంచరాదు) పైబలరక్తము చక్కఁగ వెడలుననియుం జెప్పఁబడినది. బఱ్ఱాక్కాసిచెట్టు అనునది పచ్చపూవులు మూఁడ్ల ఆకులుంగల్గి ఏటేటమొలచు వేరుచెట్టు. దీనితో నేసంబాధమును కలుగరాదు.

ఏనుఁగు దంతము — దీని నాంగ్లమున Ivory అనుచున్నారు ఆంగ్లవిద్యా వ్యామోహకాలమున ఐవరీ యనుటయె ఎక్కువ వాడుకయందున్నది కాని ఐవరీ పదము ఏనుఁగు దంతములకే గాక ఏనుఁగు ఎముకలకును, ఇంక ననేకజంతువుల దంతములకు, ఎముకలకుంగూడ వాడుచున్నారు హిప్పొపొటమస్, నర్వహాల్, వాల్రస్ మొదలగు గట్టి, తెలుపుంగల్గి నునుపు మెరుపువచ్చు నన్ని ఎముకలు ఐవరీగా నగుచున్నవి ఏనుఁగుదంతము శ్రేష్ఠముగా పనినిచ్చును. చక్కని మెరుగు గల్గియుండును. పాతబడిన పసుపురంగు ధాతువును వహించును ఏనుఁగు దంతమున కనేకరంగులు, కెమికంబుగా వేయుదురు కాని పాతవి పచ్చబడిన ఏనుఁగు దంతమును తెల్లబఱునట్లు చేయుట దుస్తరము

ఏనుఁగు బలము ఎలుక కెట్లు తెలియును? — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏనుఁగుబీర — ఇది వైద్యోపయోగ కరమగు పాదు దీని వేరురసము లేక ఆకుల రసము ఇంచుక జిగటగనుండి కడుపుబ్బరమడంచి వ్రణములను ఆరజేసి వాతహరమై యుండును మఱియు వీర్యవృద్ధి గొసంగును

ఏనుఁగు లక్ష్మణకవి — ఆంధ్ర కవులలో నాధునికునిగఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. ఆర్వేలనియోగి. ఆపస్తంబసూత్రము. వాధూలసగోత్రము. తండ్రిపేరు తిమ్మకవి తాతపేరు లక్ష్మణకవి. మాతామహునిపేరు మాచిరాజ నృసింహము. తల్లిపేరు పేరమాంబ. అన్నపేరనంత కవి తమ్మునిపేరు వీరభద్రరాజు వీరింటిపేరు పైడిపాటివారు. వీరిపూర్వులలో నొకఁడగు

నలపాలామాత్యుఁడు పెద్దాపుర సంస్థానాధీశులచే నేనుఁగును బహుమతిగా నందుటంజేసి, తదాదిగ నేనుఁగువారని వీరికి బిరుదనామము కల్గెను రచించినవి రామేశ్వరమాహాత్మ్యము, గంగామాహాత్మ్యము, సుభాషితరత్నావళి, విశ్వేశ్వరో దాహరణము, గీర్వాణసూర్యశతకము, రామవిలాసము మొదలగు గ్రంథములనేకములు కలవు గొప్ప కవి వైభవోపేతుఁడు.

ఏపాటుతప్పినా సాపాటుతప్పదు– పాటు- పని, సాపాటు (అరవభాషయందు) నకు భోజనమని యర్థము (ఆంధ్రలోకోక్తి)

ఏపిచెట్టు (గుగ్గిలపు చెట్టు) — లా Shorca robusta ఆంగ్ల Sal tree సం. సాల, సర్జ, కలలజోద్భవ యనియు, పెక్కండ్రచే గుగ్గిలపుమ్రానియు పేరొందిన కలపవృక్షము. దీని మ్రానికలప దూలములు, వాసములు, పలకలు (బల్లలు) మొదలగు పెక్కు ఉపయోగములు కలది గుగ్గిలపుకలప టేకుకన్న నించుక నాణ్యము వన్నెలందు తగ్గియు, మిగుల బలముగునదిగ పేరందినది గుగ్గిలపుచిగుళ్లు లేక గుగ్గిలపుటాకుల రసము ఇంచుక వెగటుగనుండును అనుపైత్య రోగము, కఫము, క్రిమి, కుష్ఠరోగము, నురదలు, ప్రదరమనఁబడు యోనిరోగము, మేహము, రక్తపైత్యము, శ్లేష్మరోగముల నడంచునని చెప్పఁబడినది

ఏప్రన్ (Apron) — Irrigation (పంటకాల్వల) Engineering నందుఁ జెప్పఁబడిన యొక నిర్మాణము (ఇర్రిగేషన్ చూడుఁడు) ఆనకట్లు, డ్రాపులు మొదలగువానికి వెలుపలి (దిగువ) భాగములందు నీరు మొరకనుండి పల్లము పోఁ బడుచుండును అట్లు పడుతరి న్యాపదేశమున గాలికి కోరివేసినచో నాశకట్టడమున కపాయము గలుగనోపుగాన నావైపున రాళ్లను సున్నముతో నంటించుచు నేటవాలుగ జలప్రవాహము పల్లమునకు క్రిందికిం దొరలునటుల Masonary ఏటవాలును కొంతదూరముదనుక నిర్మించుదురు. అట్టిదానికి ఏప్రన్ అనిపేరు అపాయముక్కువగ లేని కొన్ని తావులందు సున్న మక్కరలేకయే రాతిపేర్పు చాలునని కూడఁ జెప్పఁబడినది. ఇంకను ఇట్టి ఏప్రనులు నీటిపారుదల బలము నెదిరించు ఆనకట్టునకు దక్షుగఁ గూడ నుండఁదగి.

ఏప్లెట్సు (Epaulets)-పాశ్చాత్యదేశములాను ప్రభువులకు సైనికోద్యోగులంకు గొప్ప యధికారులకు చొక్కాలుపై భుజములకుఁ బైగా ఏటవిధరింపఁజేతురు. ఇది సైనికచిహ్నము. రణవీరులు ధరించునదియుగా నున్నది. ఇవి భరతదేశపు భుజకీర్తులవంటివికావు భుజకీర్తులు ప్రభుత్వలాంఛనములు

ఏప్థోలొమీ (Apthololomy) — నేత్రములు, వానినిర్మాణము, అవిచేయుపనులు వానిబాధలు మున్నగువానిని గురించిన కళ

ఏఁబదిరెండు మహాశక్తి పీఠములు — మహాశక్తి పీఠములు చూడుఁడు

ఏమీలేని విస్తరి ఎగిరిపడును అన్నీపెట్టిన విస్తరి అణగియుండును — (అనగా లేనివానికి త్రుళ్లిపాటధికము. కలవారు ఓర్పుఁగలిగి యుందురని భావము) ఆంధ్రలోకోక్తి ఓటికుండలకు చప్పుడెక్కువ యనెడిసామెతయునిట్టిదే.

ఏరండబీజన్యాయము - ఆముదపు గింజ పైకి శుభ్రముగాఁ గన్పించినను లోన జిడ్డు గల్గియుండును. దీనికి వేషధారి యని భావము

ఏరియల్ స్టేషను (Aerial station- Wireless)- అనగా తీగెలు లేని టెలిగ్రాపు

స్టేషనని భావము ఇట్టివి Wireless telephone స్టేషనులుగలవు. రేడియో స్టేషనులనగా గాలియందలి Electric waves నుండి ధ్వనుల మూలమున వార్తలంగొనుటయందిచ్చుట యిచటి పని. ఈ Broadcasting work నకు పోస్టు మాస్టరుజనరల్ లైసెన్సులిచ్చుట ౧౦౦ అనుగు లని తెలియుచున్నది. (రేడియో చూడుడు).

ఏరియాలజీ (Aerology)—మార్సు నక్షత్రము గూర్చియు దాని శరీర నిర్మాణము వైఖరి మొదలగు విషయములం దెల్పు కల

ఏరియోగ్రాఫీ(Aerography) — జర్మను Ares = Mars, Graphein = వ్రాయుట మార్సు నక్షత్రముంగూర్చిన జ్ఞానము Mars కు (Planet) Ares అని జర్మను రూపము.

ఏరియోమీటర్ (Eriometer) — అతిసన్నపు దారములను పరిశీలించి కొలచి లెక్కించుటకైన పరికరము. మఱియు ద్రవరూప పదార్థములను పరిశీలించి వాని Specific gravity ని కొలచు పరికరమునకును ఏరియోమీటరని పేరుకలదు

ఏరుదాటి తెప్పతగలవేయుడము- కృతఘ్నతం దెల్పుసామెత (ఆంధ్రలోకోక్తి)

ఏరెన్నివంకరలుగ నడిచినా సముద్రమునకే దారి — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏరోక్లినోస్కోపు (Aeroclinoscope) — బెరోమీటరు (Barometric) యొక్క ఒత్తిడి మేరకు గాలియొక్క గమనాగమనముల దిశలను దెలుపుట లేక చూపుట మొదలగు పనులంజేయగల యంత్రము.

ఏరోడైనమిక్సు (Aerodynamics)- ఎయిర్‌క్రాఫ్ట్ (Air craft) గూర్చిన విషయములం దెల్పు శాస్త్రము. ఇందు కదలుచుండుటచే వాతావరణముయొక్కయు ఇతరగాలులయొక్కయు పరిస్థితులు Clastic fluids యొక్క శక్తులం బరిశీలించి గణితశాస్త్రముమేరకు వాటి శక్తులం బరిశీలించుట, గాలియందు చరించుచుండు వస్తువులపై వాతావరణము తటస్థపు మార్పునో ఆవిధి విధానములు కదలుచున్న వస్తువు భాగమును వాతావరణమెట్లు ఎంతవఱకు భరించును వహింప గలదో ఆ వివరణములును ఉండును. (ఏరోనాటిక్సు చూడుడు ఏరోప్లేను చూడుడు)

ఏరోడ్రోమ్ (Aerodrome) — వాయువిమానములు (Air cr ift) దిగుటకును, బయలుదేరుటకును, ఏర్పఱ్పబడిన ప్రదేశము. వాయువిమానము లాగెడితావని భావము ఇందు వాయువిమానము దిగు ప్రదేశము (అనగా దిగుటకు, బయలుదేరుటకు అనువుగు కొని బాగు చేయఁబడిన తావు), ప్రేలాపదీయుట కేర్పాటులు గల ప్రదేశము, మరమ్మతులం జేయు ప్రదేశము కర్మాగారము (Work shop), వీని సంబంధ వస్తువులను నిల్వయుంచు గృహము మొదలగు నవియు, పెట్రోలు గైకొను స్తంభమును ఉండును, ఒక్కొకచోట కస్టమ్సు ఆఫీసుగూడ నుండి సరకులపై డ్యూటీలు వసూలుచేయు కచ్చేరీ లుండెడిని రాత్రులందు విద్యుద్దీపములు ఈ ప్రదేశముం జూపుచుండును (ఏరోప్లేను, ఏరోనాటిక్సు చూడుడు)

ఏరోప్లేనులు (వాయు విమానములు)- జగత్తునందు నీట నీదగల జలచరములం దొకశక్తియు, ఆకాశమున నెగురుపక్షులందు వేఱొకశక్తియు పరమేశ్వరుఁడు సహజముగ నొసంగియున్నాఁడను నది యెల్లరెఱిఁగినదే. ఇట్లే మానవులందు నిర్ణీతశక్తి భూమిపై నడచుట యగును. ఐనను మానవాధిక్యత ఇతరసాధనము

లను, అభ్యాసాదులను ఊతగాఁగొని జలచరముల వలె నీట నీదుశక్తి నాదినుండియు గల్గియే యుండు నట్లొనర్చినది ఇది అభ్యాసపూర్వకము ఈ పని ఇంతటితో నాగక అన్యోన్యసాధనములగు పడవల మూలమున నీటిపైఁ దేలుచు గమన మొనర్పఁజేసినది నానాఁటికది యభివృద్ధినందుటకు కళలై గొప్ప గొప్ప పొగయోడలలోఁ గడు దూరయాత్రలు గూడఁ జేయ సులభసాధ్యముగ నేర్పడినది

ఇఁక గాలియందెగురుటను గూర్చి విచారింతము గాక! మనకుఁ జక్కఁగాఁ దెలియక పురాణ ద్యోతకములుగ నున్న కుబేర పుష్పకాది గగన సంచారవిమానములను, నారదాదిఋషుల గగన సంచారములను వదలి సర్వసామాన్య మనుష్యమాత్రుల కలవడదగిన యంత్రసాధన మూలకములగు నిశ్చాలపు కళలంగూర్చి విచారింతము. ఈతవలె శరీర సాధన మాత్రమున, గాలియం దెగురగల శక్తి యీనాఁటి కెవ్వరికి నిశ్చాలముగ యలవడలేదు ఇఁక యంత్రసాధనములగు నేరోప్లేన్సు (Aeroplanes) బెలూన్సు (Balloons) మొదలగు వాటిమూలమున నెగురవీలుగల్గుటయే గాక, దూరస్థలములకుం గూడ పోవీలగుచున్నది దీనిచరిత్ర వివరింపక పోద

గాలియందెగురు యంత్రసాధనములు గని పెట్టుటకు మనుష్యులుచేయు ప్రయత్నములకు వందలకొలది సంవత్సరములు గడచెను చేసిన ప్రయత్నము లనేకులు చేయుచుండిరి వానిని పదిభేదములు గలవిగ పరిశీలకులు లెక్కించు చున్నారు వేర్వేఱు కాలములందు వేర్వేఱు పద్ధతుల ప్రయత్నములు నడచినవని చెప్పఁబడి నది కొందఱు గాలికన్న తేలికగల Gases చే నింపఁబడిన బెలూనులంగూర్చి పరిశీలనలు ప్రయత్నములొనర్చిరి మఱికొందఱు గాలికన్న బరువుగ నున్నను యంత్రమూలకసాధనములను ప్రయత్నించిరి గాలికన్న బరువుగలవైనను, ఆయంత్రములను కదలికచేతను, గాలియందుఁగల ప్రతిఘటన శక్తి (Resistance) చేతను గాలియందు దేలునట్లు చేయఁ బ్రయత్నించిరి

పక్షులాకసమున గాలియందుఁ దేలి యెగుర గల్గుటకు ద్వివిధమైన నేర్పుకలదు రెక్కలతోఁ గొట్టుకొనుట అనగా రెక్కలను క్రిందికి పైకి ఆడించుచుండుట యొకటియు, పైకుబుకుటకు ప్రయత్న మొకటియు రెండు సాధనములచే పక్షి గాలియందు తేలుట సంభవించుచున్నది. మొట్టమొదటి ప్రయత్నములు పక్షులు రెక్కలాడించు పద్ధతివంటి పద్ధతినే యంత్రము లమర్పఁబడెను. కాని, అది అంతగా జయప్రదము కాదయ్యెను తర్వాత చేయఁబడిన ప్రయత్నము మునుగాకు లఘించుటయై కొంతవఱకు పనిఁ జేయఁ గల్గెను

ఇరువదియవ శతాబ్దారంభకాలమున Otto Lilienthal అను పేరుఁగల జర్మను నగర నివాసి యొకఁడు పెక్కుప్రయత్నముల నొనర్చెను. అవి Gliding లేక Soaring విధానములు ఇందు పెద్దరెక్కలుపయోగింపఁబడినవి ఎబదియడుగుల ఎత్తగు ప్రదేశమున బయలు వెడలి ఎగిరి క్రిందికి దిగుటకు వైయున్నది కాని ఆయన ఇట్టి ప్రయత్నములలో నొకదానియందే బలాత్కార మరణమునందెను పిదప అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోని వాషింగ్టను నగరవాసియగు ప్రొఫెసరు లాంగ్లే (Prof Langley) మఱికొన్ని ప్రయత్నములు జరపి పరిశీలించెను ఆప్రయత్నములు ఈ యంత్రకళాభివృద్ధికి మిగుల సాహాయకమాయెను ఆయన చిన్నచిన్న ఆట వస్తువులంబోలిన మచ్చుయంత్రములఁ జేసి నిలచియున్న వాతావరణపు గాలియందెగిరించెను. క్రీ. శ. ౧౯౦౦ నను, తరువాతి శతవత్సరము లందును రైటు సోదరులు(Wright Brothers

ఓవిల్లీ, విల్బమ్ (Messrs Oville and Wilbum) అనువారును ఓహియో పురమున చాల ప్రయత్నములొనర్చియు, పరిశీలించియు Gliding నందు కృతార్థతగాంచిరి ౧౯౦౨ లో వారు ౩౦౦ గజములు గ్లైడు చేయగల్గిరి. ౧౯౦౩ లో వారి మెషినువందొక ఎంజను (Engine) సమర్చి మొదటి ప్రయాణమును (Flight) నిరపాయముగ సాగించిరి. ౧౯౦౫ లో నిరువదినాలు మైళ్లు ఎగిరి గమనించి నిరపాయముగ దిగుట జరగినది. గాలికన్న బరువుగల యంత్రముల (Heavier than air Machines) యొక్క ప్రారంభదశ ఇదప నాంగ్ల దేశము నుండి ఫ్రాన్సు దేశమునకు ౧౯౦౮ లో విల్బరు (Wilbur) తన మెషినుంగొనిపోయి ఏరోప్లేనుయొక్క పనియు, విలువయు బ్రదర్శించెను. అందు గొందఱు మనుష్యులం గొనిపోయియు నాల్గువందల అడుగుల ఎత్తున పయనమొనర్చుచు రెండుగంటలకన్న నధికకాలము వాయుపథమునందెగురుట నచటివారికిం జూపం గల్గెను

ఆకాలమునుండియు నేరోప్లేనుల యభివృద్ధి యతిశయించుచునేయున్నది మధ్యమధ్య నాగకనొకేబిగి నేగుటయుండను, వేగమువంగును, ఎత్తున కేగుటయందను, మహావాయు పథమునందెక్కువ కాలముండుటయందును, బరువు మోయుటయందను, క్షేమాధిక్యతం బొందించుచుండుటయందును ఆశ్చర్యకరమగు నభివృద్ధుల నందుచున్నది

సం	దూరము.	పేరు.	వివరము.
1905	25 మైళ్లు	Wright Bros.	అమెరికా
1909	ఇంగ్లీషు ఛానల్	Louis Bleriot	ఫ్రాన్సునుండి ఇంగ్లాడు.
1919	1960 మైళ్లు	H Cook Brown	అట్లాంటిక్కు సముద్రముపై.
1934	12000 మైళ్లు	Scott & Black	ఇంగ్లాండునుండి ఆస్ట్రేలియా

ఇంగు గడపటి ప్రయాణము కడునుప్రసిద్ధము ఇది మిల్డెనుహాల్ నుండి మెల్బోర్న్ వఱకు జరిగినది వీటిమధ్యనున్న దూరము ౧౨౦౦౦ మైళ్లు డెబ్బదిగంటల ఏబదితొమ్మిదిమినిట్ల ఏబదిసెకండ్ల కాలము పట్టెను అనగా కొంచ మించు మించు గంటకు ౧౭౬ మైళ్ల చొప్పున ప్రయాణము నడచి యుండును ఇంక త్వరితముంగూర్చి విచారింతుముగాక

సం	వేగము	పేరు	తావు
౧౯౦౯	౪౭ మైళ్లు	Mr G H Curtiss	Rheims
౧౯౧౬	౧౩౭ మైళ్లు	Mr Carlston	అమెరికా
౧౯౨౪	౨౭౮.౫ మైళ్లు	Mr Bonnett	ఫ్రాన్సు
౧౯౩౪	౩౦౬.౨ మైళ్లు	Mr Dougles Davis	

ఇంగు కడపటి ప్రయాణమున మినిటునం దైదు మైళ్ల వంతున ప్రయాణ మొనర్చినటులాదేలుచున్నది ఇటీవల ఇంగ్లాండు నుండి ఇండియా దేశమునకు ఇంచు మించు ఒకరోజులో చేరినట్లు వినుచున్నారము.

మహావాయుపథమునందు ఏరోప్లేను ఎక్కువ కాలముండగల్గుట యందునను, ఎక్కువ అభివృద్ధి గల్గినదని చెప్పవచ్చును. దీని ప్రధానరహస్యము ఒక ప్లేనునుండి వేఱొకప్లేను ఆకాశమున నెగురుచుండుతఱినే గాసోలైను (పెట్రోలు) ను గొట్టములగుండా తీసికొని నింపుకొనుట యందిమిడి యట్టియేర్పాటుపై నాధారపడియుండును. ఇట్లు తీసుకొనుట భూమి దిగకుండనె జరుగునని ఎఱుంగవలయును. ఇంక నేరోప్లేను లెగురు ఎత్తును

గూర్చి విచారింతము. ఎత్తునకెగురుట యందునను అధికముగనే అభివృద్ధిగాంచినదని చెప్పవలసి యున్నది. క్రీ. శ. ౧౯౦౮ లో ౪౦౦ అడుగుల ఎత్తువరకుమాత్రమే యెగురగల్గిన ఈయంత్రములు ౧౯౧౧ లో ౨౭,౯౦౦ అడుగుల ఎత్తువరకు గాలియందెగురుచు తేలగల్గెను. పిదప ౧౯౨౩ వ సంవత్సరమున ౩౫,౪౪౪ అడుగుల వరకు ఎత్తునకెగురఁ గల్గుటయు, ౧౯౩౪ వ సంవత్సరమున ఏబదివేల అడుగుల ఎత్తునకెక్కఁ గలుగుట నిందలి యభివృద్ధి వెల్లడికాఁగలదు. ఇంకఁగడపటి దగు బరువుమోయుటను గూర్చి విచారింతము. ఆదిని దొక్క పైలటు మాత్రము ఎక్కిన ఏరోప్లేనులు ఇప్పుడు ఏబదిమందికన్న నధికముగ ప్రయాణీకులఁ గొంపోవ గల్గియుంటయు, దానిస్వంతభారమునకు లెక్కసేయక ఐదు టన్నుల నధికభారముగ సరకులను గొంపోవు చుంటయు వినుచున్నారము.

ఇంక ఏరోప్లేను నిర్మాణమునుగూర్చి విచారింతము. వెడల్పు తక్కువగను, పొడవెక్కువగను నిర్మించుచుందురు. ఇంకను ముందువైపు గల రెండుకోణములు సమకోణములుగ నుండవలయుననియు, పడవలవలె ముందుభాగము ఇంచుక వంగియుండిన ప్లేనులు చక్కగపనిచేయు నని అనుభవజ్ఞులగు పరిశీలకులు తెల్పుచున్నారు. కఱ్ఱయును, ఎల్యూమినియముయొక్క కలుపుగు లోహమగు డ్యూరాల్యూమిన్ (Duralumin) లోహమును ఏరోప్లేనులు చేయుటయందుపయోగింపఁబడుచున్నది. డ్యూరాల్యూమిన్ లోహము కడు చులకనై అల్యూమినియముకన్న నెక్కువ గట్టిగ నుండునుగాన దీనికిఁ జక్కగనమరియున్నది.

ఏరోప్లేనులందు గాసోలైను ఎంజినులు అమర్పఁబడుచున్నవి. ఏలనన నవి తేలికగను ఎక్కువ బలమిచ్చునవిగను ఉండును. ఎగురుచుండు తరి పెద్ద బలముగు గాలులు వీఁచిన వాని నెదుర్కొనుచు నిలువవలయునుగాన ఎక్కువ శక్తి (Horse Power) గల ఎంజినులనే ఏరోప్లేను లందుపయోగించవలసి యున్నది. గ్రద్ద మొదలు తరి ముందునకు ఉబుకునట్టుల ఏరోప్లేనునందు ముందున కుబుకు శక్తిగలుగునట్టుల ఒక Propeller ఉపయోగించుచున్నారు. ఇది Electric fan నందువలె గిరగిర తిరుగుచుండు రెక్కలంగల్గియుండును. ఈరెక్కలు (Blades) సర్వసాధారణముగ రెండేయుండి అయిదు మొదలు పదివఱకు డయామీటరు (Diameter) కొలత గల్గి యుండెడివి. ఒక్కొక ప్లేనునందొక్క ప్లేనుకూడ నుండుటకలదు. ఇవి ఏరోప్లేనుయొక్క ముందుభాగముననే అమర్పఁబడుగాన వీనిని Propellers అనుటకన్న Tractors అనుట సమంజసముగ నుండెడివి.

ఎగురుచుండుతరి నొక్కొకమారు గొప్పగాలుల నెదుర్కొనవలసి యుండును. తఱచుగ శీఘ్ర గమనమున గాలి ఎదురుగ వీచునది బలముగ నుండును. కాన నీబాధ నుపశమింపఁజేయుటకు ప్లేనులను (Plane) ఏరోప్లేనున కిరుపక్షముల నమర్చుచున్నారు. ప్లేను పక్షి రెక్కలవలె గానంబడుచు నట్లే ఉపయోగించును. ఇవి కాకి రెక్కలవలె కొట్టుకొనునవికావు. గ్రద్దరెక్కలవలె స్థైర్యముంగల్గి ఇరుదెసల నిలచియుండి ఎంతవడి గాలినైనను, ఎంతసుడిగాలినైనను ఏరోప్లేనును ఇటునటు తొణకనీయక స్థిరముగనుండి పరుగిడు నట్లుచేయును.

ఇరుదెసలందు నొక్కొక ప్లేనుంగల్గిన ఏరోప్లేనులకు మోనోప్లేన్ (Monoplane) లనియు, ఒకటిపై నొకటిగ నిరుదెసల రెండేసి ప్లేనులం గల్గిన ఏరోప్లేనులకు బైప్లేను (Biplane) లనియు, అట్లే మూడేసి ప్లేనులంగల్గిన వానిని

ట్రిప్లేను (Triplane) లనియు నందురు. ఇవి Horizontal గా నమర్పంబడును. అనఁగా తూర్పుపడమరలకు ఏరోప్లేను నడచుతరి ఉత్తర దక్షిణములకు పొడవుగావ్యాపించి గ్రద్దరెక్కలం బోలియుండునట్లమర్పఁబడును ఇంకను కొన్నిటి యందు ఏరోప్లేను తోఁకకడ చిన్న రెక్కలురెండు మర్పంబడియుండెడిని ఇవి బైప్లేనులందు చాల ముఖ్యమని తెలియుచున్నది ఇవి పై కెత్తుటకు గాని, క్రిందికి దిగవేయునటులగాని అమర్పఁబడి గాలిపాటుయొక్క అవసరము వెంబడి వీలుగా నుపయోగింపంబడుచుండునని చెప్పఁబడినది. ఇంక నిట్టి శరీరాంగములనుగల్గిన వాయువిమానము లెట్లు పనిఁజేయునో యోచింతము

ఇంక నీ పైసంగతులవలన వాయువిమానములు గాలికన్న తేలికయైనవి, గాలికన్న బరువైనవి యని రెండు భేదములుగఁ దేలినవి. గాలికన్నఁ దేలికయగు బెలూనులందు గాలికన్న తేలికయగు వాయువులు ఉంచుటచేసి యవిగాలి యందఁదేలుచున్నవి వాటినట్లువదలి, గాలికన్న బరువగువేరోప్లేనులంగూర్చి యోచింతము. ఏరోప్లేనులన్నియు Heavier than air machines అనఁబడుచున్నవి ఇవి గాలియందఁదేలియుండు పద్ధతియే వేఱు గ్రద్ద గాలిలో నెగురుచుండు ధర్మముంబోలిన రహస్యమె ఏరోప్లేను గాలియందఁ దేలుటకుం గారణమైయున్నది. ముందున కుబుకుటకు ప్రొపెల్లరు పనిచేయుచుండ, దానిని క్రిందఁబడకుండ నుంచుశక్తి లోనిగ్యాసొలైను యంత్రసాహాయ్యమున ఇతరపరికరములు గల్గించుచున్నవి. ఇరుదెసలందు రెక్కలవలె నమర్పంబడిన ప్లేనులు స్థైర్యమునొసఁగుచున్నవి.

ముందునకుఁబోనిచ్చుచుండుటకుగాని, ప్రక్కలకుం ద్రిప్పుటకుగాని స్టీరింగు (Steering) అనెదరు. వానిని ద్రిప్పుసాధనములకు చుక్కానులకు రడ్డర్సు (Rudders) అనియెదరు ఏరోప్లేను నందు రడ్డరులు రెండుజతలుండును ఒకజత ఇరు ప్రక్కలకు మరలించుటకును, వేఱొకజత పైకి క్రిందికి ఎత్తిదించుటకును ఉపయోగించును. రెండు జతలును లీవరుకంట్రోలుం గల్గి నడుపువానికడనే అమర్పఁబడియుండును.

ఏరోప్లేను కదలినపిదప నీయంత్రభాగము లిట్లుపనికొనర్చుచుండు విధానము వివరింపఁబడినదిగాని, మొట్టమొదట యంత్రముంగనుపుట ఇంతవఱకు వివరింపఁబడలేదు ప్రారంభించుటయన కొంతశక్తి ప్రయోగించుటయె యగును తొలుత రైటు సోదరులు(Wright Brothers) మెషినులకు త్రాటిఁగట్టి లాగించుటవలన కదలుటను ప్రారంభింపఁజేయుచుండిరట తొలుత కదలుటకు Gliding అనుపేరు ప్రసిద్ధమైనది అప్పటి ఏరోప్లేనులు ఒక బాటపైనుండి త్రాటిచే లాగఁబడి గాలిలోనికి విసరబడునట్లగుచుండినవి. ఇక్కాలపు ఏరోప్లేనులు చక్రములం గల్గిన ఇనుసులపైనమర్పఁబడి చక్రములు దొరలుటతోనిది Gliding జరగెడిని తోడనే ప్రొపెల్లరులు అందుకొని ముందుకు నుముకఁజేయును. ఈ కదలిక కిక్కాలమున Taxing అని పేరిడి యున్నారు

ఇంక తక్కిన డేష్‌బోర్డు (Dash board) సర్వసాధారణముగ ఆటోమొబైల్ బండ్లలోని డేష్‌బోర్డువలెనే యుండునుగాని, కొంతవఱకు ఎక్కువ చిక్కుగానుండును ఇందు పదిన్ని నెక్కువగ నడపవలసిన పరిస్థితి ఉపకరణములు అమర్పఁబడియుండును. ఒకతావునఁగల యున్న ఎత్తు (Altitude) మును, గమనమునందలి వేగము (Speed), గమనించు దిశయు (Direction), ఏలెక్కమేరకు ఎక్కుచున్నదో దాని వివరము (Rate of climbing), ఉష్ణమాన

కము (Thermometers) లు, ప్రమరుగేజి (Pressure gauge), పెట్రోలుగేజి (Petrol gauge), దిక్కులంజూపు యంత్రము (Compass) మొదలగునవి ఈ డాష్బోర్డు నందమర్పం బడియుండును వీటిని సరిగా కంట్రోలుచేయుచు ప్లేనును చూచుకొనుచు నడపుచుండవలయును.

మఱియు నిటీవల Earth Induction Compass అనంబడు నొక యంత్ర పరికరము కనుగొనంబడి డాష్బోర్డు కడనే యమర్పం బడు చున్నది. ఇంకను పొగ మంచు (Fog), మంచు (Snow), వర్షము, వడగండ్లవాన (Hail) లందు నడపు పైలటునకు తన మార్గమునుండి తప్పు దారులం ద్రిప్పకుండ నిజపరిస్థితులం దెల్పుచు దిశలు, ఎత్తు మొదలగు వాటిని యథాస్థితిగా నిలుపతోడ్పడుచు నపాయమునకు లోనుగాకుండం జేయును.

ఇంక నీ ఏరోప్లేనులం దమర్పంబడం దగిన వేఱొక పరికరము కలదు అది Condense Aotometer, దీనిని గూర్చి వివరించుట సమంజసము ఇందు ఏరోప్లేనెంత ఎత్తున ఎగురుచున్నదియు, ఏదేని వస్తువునుండి ఎంతదూరముగా నడచుచున్నదియు, తెలియును కొండలు, రాళ్లు, భూమి, నదులు, వృక్షములు మొదలగు వాని దూరము, సమీపస్థితి, సరిగా సింను ద్యోతక మగుచుండు కతన, అనేక అపాయముల నుండి పైలటు (డ్రైవరు) తప్పించుకొనుచు నేగంగల్గును

మోనోప్లేను లతి త్వరితముగ నేగుచుగాని బరువు అధికముగ మోయంజాలవు. మఱియు వీనికి స్థైర్యము బలము కూడ చాలనిది బైప్లే నులు వాటికంటె కొంత త్వరితము తగ్గినవైనను ఎక్కువ భారము మోయగల్గి క్షేమకరములై యుండును. బైప్లేనులు అధిక క్షేమకరములు, సౌఖ్యకరములు నని చెప్పంబడునవి.

ఏరోమీటర్ (Aerometer) — వాయువు మొదలగు గాలుల (Gases) ను కొలుచునది.

ఏరోలైట్సు-ఉల్కలు (Aerolites)- జర్మనుభాషలో Aer = గాలి, Lithos = రాయి. ఉల్కలు లేక ఉల్కాపాతము భూమి మొదలగు పెద్దపెద్ద గోళములవలెనే సూర్యునిఁజుట్టి యసంఖ్యాకములగు చిన్నచిన్నగోళములు తిరుగు చుండును అవి తఱచుగ పెద్దవగు నితరగోళముల యాకర్షణలోనికిం జేరుకొనుచు వానిపైఁబడు చుండును అట్లే భూమిఁజుట్టుకొను వాతావరణములోనికిం గూడ కొన్నితగులొని భూమిచే నాకర్షింపఁబడి త్వరితపువేగముకి కొంతగాని అంతయుఁగాని కాలి బూడిదయై పోవును కొంత కాలిపోక భూమిపైఁబడునేని దానికి ఏరోలైటు (Aerolite) అనియు, మీటియర్ (Meteor) అనియు నందురు మండుచు భూమిపైఁబడుచుండు తరి నది విద్యుద్దీపమువలె కాంతితోఁ బడును. దానిని నక్షత్రము రాలుచున్నదని (Shooting Star) యును, ఉల్కాపాత మనియు నందురు.

ఏరోస్ నక్షత్రము (Eros)— భూమికిం గడుసమీపమున నున్న చిన్న నక్షత్రము. క్రీ. శ. ౧౮౯౮ లోఁ గనుఁగొనఁబడినది

ఏలకీలత (ఏలకుల లత) — ఏలకులు దేశప్రసిద్ధమైనవి. తాంబూలమునందునను, కొన్ని పిండివంట లందునను, క్షీరాన్నము నందునను పరిమళమునకై ఏలకిగింజలపొడిం జేర్చెదరు తొల్లింటికవులు ఏలకితీగెలని పూఁదోటల వర్ణన మునరుడివిరి. తీగెఏలకచెట్టు ఇప్పుడంతగ నెచ్చటను గానరాదు.

ఏలకులచెట్టు- పెద్దఏలక యనియు, చిన్నఏలక యనియు రెండుజాతులుగ నున్నవి. పెద్దఏలక గింజలు గోగుగింజలంత పెద్దవిగ నుండెడివి.

అవి పరిమళమున చిన్న ఏలకికాయలకు తగ్గియుండును చిన్నఏలకులగూర్చి అందజెప్పింగినదే. మలయాళ దేశపు సముద్రతీరప్రాంతముల నీ ఏలకులపంట అధికముగ నుండెడిది.

పెద్దఏలకులు- లా Alpina cardamomum అనియును, చిన్నఏలకులకు Elеotari cardamomum అనియును పేర్లు కలవు. ఆంగ్ల Cardamom అని సర్వసాధారణముగ ననియెదరు. అందు పెద్దజాతికి Large అనియు, చిన్నజాతికి Small అనియు చేర్చి వాడుదురు. సంస్కృతమున కొటికిని సామాన్యముగ ఏలా యనియు, గంధాలీగర్భ యనియు, హిమా యనియుఁ బేర్లున్నను, హిమా యనునది చిన్న ఏలకులకే గ్రంథములందు వాడియున్నారు.

ఏలకులు కొద్దిగ కారము, చేదు, వగరు రుచులనుగల్గి పరిమళముచే పూరితమై చలువఁజేసి మనోల్లాసముంగల్గించుచు, మేహపైత్యముల నడంచి, జీర్ణమొనర్చి, బలకరమై వీర్యమున కుద్రేకముఁగల్గించుచు ఇంచుక మలబద్ధముఁగూడ జేయుచు మూత్రము వెడలించును.

ఏలకులు అరుచి, కాకలు, కఫము, గర్భవాతము, చర్ది, జ్వరదోషము, దురదలు, నేత్రరోగములు, ప్రదరమను యోని (కుసుమ) రోగము, ప్రమేహము, పైత్యపుఎక్కిళ్లు, పొత్తికడుపునందలి దోషములు, మూలవ్యాధి, మేహశూల, రక్తపైత్యము, రక్తాతిసారము, వమనము, వాతదోషము, విదాహము మొదలగు దోషములు, విషవ్రణములు, మూత్రకృచ్ఛము, శ్వాసకాసలు, శిరోరోగములు, శూలలు, నడంచునవిగ జెప్పఁబడినవి.

ఏలకులు గల్గించు గుణదోషములకు విరుగుడులు- పటికపంచదార, బాదముజిగురని చెప్పఁబడినవి. వైద్యగుణములందుపరిశీ పెద్దఏలకులకన్న చిన్నఏలకులు బలముగ పనిజేయుననియు, ఏలకగింజలయందు వీర్యముకొక్క ఉద్భృతముం దగ్గించు గుణము కలదనియు కొందఱు బుధు లభిప్రాయపడియున్నారు.

ఏలడంకష్టంగాని ఎత్తుకుతినడం కష్టమైన పనిగాదు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏలడానికి ఊళ్లుండవేమో గాని ఎత్తుకుతినడానికుండకపోవు — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఏలవు — అక్షన్ చూడుడు

ఏలిక పాములు (నెమిదిక పాములు)(Round worms)- ఇవిసూక్ష్మజీవుల (Worms) జాతికిఁజెందిన పురుగులనుండి కల్గు అంటువ్యాధిగ్రుడ్లనుండి జనించును. అంగుళములోని ఆరవ వంతు పొట్టికొలతఁగల్గి బాగుగా నడిగినచో నడుగు పొడవుం గల్గియుండును మనుష్యగర్భమున, ప్రేగులనడుమ జనించుచు తినుపదార్థములం దినుచువెలువగల్గునానుదు గ్రుడ్లు, పాములు, మలముతో బయటికివచ్చి తిరుగ సంపర్కదోషమున లోన జేరునందురు. ఈ రోగము వలన అజీర్తి, సన్నిపాతజ్వరము, కడుపునొప్పి గల్గుచుండును. ఆంగ్ల వైద్యులు సాంటొనైను లోనికిచ్చి వీనిఁజంపి విరేచనమున బయటికి వెడలఁజేయుదురు దీనిని పాముల మందనియు నందురు. (అంటువ్యాధులు, సూక్ష్మజీవులు చూడుడు)

ఏలిస్ద్వీపములు(Ellice Islands)- పసిఫిక్కు మహాసముద్రములోని పగడపు చక్కవలన నేర్పడిన ద్వీపములు ౧౪ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యము. బ్రిటీషువారు వీనిని క్రీ. శ. ౧౮౯౨ లో నాక్రమించిరి.

ఏలేశ్వరోపాధ్యాయుడు - శ్రీశైల మునకుఁ బశ్చిమమున నున్న ఏలేశ్వర మనాలని

విశేషముగాఁ గలవు. ఇటనుండి లోనికి ఇనుప బాట వేయఁబడినది. ఇస్తంబూల్నగరపు బాస్పరసుయొక్క ఆసియా తీరముననున్న స్కూటారీపురము (ఇస్తంబూల్నగరపు తూర్పుపరిసరమై యున్నది) ఇస్తంబూలునకు దక్షిణముగా నున్న బ్రూసాపురము క్రీ. శ. ౧౩౨౬ మొదలు ౧౩౬౫ వరకు ఓటోమాను సామ్రాజ్యమునకు రాజధానిగ నుండినది. అనటోలియా యందు ప్రధానపురము సకేరియానది తీరమున నున్న కుటియాపురము కచ్చేరీలున్న తావు.

సైప్రసుద్వీపము, రోడ్సుద్వీపము, సామోస్ ద్వీపములు, స్కార్పాంతోద్వీపము (తొల్లింటి కార్పాథోస్ ద్వీపము), నైటల్నీద్వీపము (లేక లెస్బోస్ ద్వీపము) అర్కిపెలెగోయందు ముఖ్యద్వీపములీదేశమునకుఁ జెందియున్నవి. (సైప్రసుద్వీపము బ్రిటిషువారిది)

ఏసిటిక్ ఏసిడ్ (Acetic acid) — ఇది అనేక చెట్లనుండిన రసమునందు దొరకు పులుపు. స్వతంత్రముగ దొరకుటయును గలదు. తఱచుగ పొటాషియముతోఁ గాని, కేల్సియముతోఁగాని కలసి దొరకుచుండును. వినిగర్ నందు 3 Percent మొదలు ౧౦ Percent వఱకుఁ గల్గియుండును. దీనిని కఱ్ఱ Destructive distillation వల్ల తీయుచున్నారని తెలిసెడిని. దీనిం గాచిన Acetic ether అగునని చెప్పఁబడినది.

ఏసిడ్ (Acid) — (ఆమ్లము) లాటిన్ భాషాపదమగు Acidus నుండిగల్గిన పదము. సాధారణముగా పులుపునర్థము చెప్పుదురు. కాని Chemical acids అన Hydrogen salts అయి యుండును. ఏసిడ్లు అనేకములు కలవు.

ఏసిడ్కలర్సు (రంగులు) — రంగులు చూడుఁడు.

ఏస్బెస్టాస్ (Asbestos) — ఇది కాలని పదార్థము నారనుబోలియుండునునది Serpentine రాళ్లతోడను, Magnesia కల యితరజాతి రాళ్లతోడను గలసి భూగర్భమున దొరకును. ఆంగ్ల రసాయనవేత్తలు దీనిని Amphiboles తెగకుఁజెందినదిగఁ జెప్పుదురు. మఱియు వారు "Its value lies in its high melting point, and low conductivity of heat" అనిరి. నారవలెనున్న దీనిని బట్టవలెఁజేసి నేసి పెంకులుగఁజేసి, అగ్నిప్రమాదము తప్పుగ గల్గు యంత్రశాలలపై కప్పుటయు Corrosive acids వడకట్టుట, యంత్రశాలలు అగ్నిగోలుములు మొదలగు అపాయకర ప్రదేశముల పనిఁజేయువారలకు చేతితొడుగులు, కాలితొడుగులు, దుస్తులు మొదలగునవి చేయుట మొదలగుపనుల కుపయోగించుచున్నారు. ఇది అగ్నివలన దహింపఁబడక, ఎదిరించి అగ్నియందు నిర్లక్ష్యముగనిలచును. ఇక్కాలమున అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందు, కెనడాయందు, రష్యాయందు, దక్షిణాఫ్రికాయందు దొరకుచున్నది.

ఏస్బెస్టాస్ సిమెంటు పరిశ్రమ (Asbestos Cement Plates) — ఏస్బెస్టాస్ సిమెంటు ప్లేటులు అను మాటవల్లనే వీనిలో ఏస్బెస్టాస్ (Asbestos) అనఁబడు నారబూయియును, (Cement) సిమెంటుయు నుండునని తెలియుచున్నది. కట్టడపు పరిభాష యందు వీనికి ఉర్నోలిట్, ఆస్బెలిట్, యూరాలిట్, ఇకెర్నిట్, ఫల్గరిట్, కోరానిట్ మొదలగు పేళ్లచే నిది వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. మొట్టమొదట ఇండ్లకప్పులు నేయుటకు ఏస్బెస్టాస్ పెంకులు మాత్రమే తయారుచేయఁబడి వాడుకలోనుండెడివి. ఇటీవల నింకలో ననేక రకములు తయారుచేయఁబడుచున్నవి. ఇవి మిక్కిలి

తేలికగానుండును. అగ్నివలన కాలవు జలము వలన కరుగవు. పొగమంచునకు లొంగవు. మేకులు కొట్టుటకుగాని, మెఱుగుపెట్టుటకుగాని, ఆఁపముతో కోయుటకుగాని తనికివచ్చును ఏస్బెస్టాస్‌ను సిమెంటుతో మిశ్రితముచేయుట వలన నిట్టి శక్తి వీనికి కలిగినది

ప్రస్తుత ఏస్బెస్టాస్ సిమెంటుతో దృఢమైన పైపుగొట్టములు కూడ చేయఁబడుచున్నవి గదుల నడుమనడుమ గోడలు గూడ తయారు చేయఁబడుచున్నవి. ఇది కారుగేటెడ్ ఇనుము (Corrugated Iron) నకు ప్రత్యామ్నా వాడుక చేయఁబడుచున్నది ఏస్బెస్టాస్ సిమెంటు వస్తువులను తయారుచేయు మార్గమతిసులభమైనది సిమ్మెంటు ఫ్యాక్టరీలయందు ఎంతకావలసియున్నను క్రయమునకు సిద్ధముగానే దొరకును ఇంక నాస్బెస్టాసును మన కనికుపయోగించుటకు ముందు చిన్నచిన్న శిథిలములుగా పొడిచేయ వలసియుండును ఈశిథిలముచేయుపని మొదటి పొరలను విడదీయుటకు ఒక Edge Runner Set లో దానిని పెట్టవలయును. తరువాత పెద్ద సన్నికంటినిపోలు Bast stone పై గ్రానైట్ పొత్తరములతో ముక్కలు చేయవలెను. నిర్మించుటకు నిశ్చయించిన వస్తుస్వభావము ననుసరించి పదిమొదలు నలువది నిమిషముల వరకు శిథిలముచేయు నీపని యాచరింపఁబడును

ఈపనియైన యనంతరము మృదంగాకారము గలిగి యొకదానిలో నొకటి యిమిడియుండు ననేకములగు డ్రమ్ములతో సమర్చఁబడియున్న Disintegrator అను యంత్రములోనికి దీనిని చేర్పవలయును అక్కడ పొరలను వేఱుచేసి మెఱుగుబెట్టుపని సున్నితముగా జరుపఁబడును వేఱుచేయఁబడిన ఏస్బెస్టాసు (నారరాశి) పొరలు శిథిలములైన పిమ్మట సిమెంటుతోఁగలిపి వలసి నంత నీరుచేర్చి Pulp Engine లో పెట్టి ద్రవ రూపమైన దానిగా మార్చుదురు ఆపల్పునకు ఏరంగు కావలసినయెడల ఆరంగు నందులోఁ గలుపుదురు ఈయంత్రమునుండి దీని Agitating Drum Mixer అనఁబడు నుపయంత్రములలో ప్రవహింపఁజేయుదురు పైనుదహరించిన యుపయంత్రగర్భితమగు నీప్రధాన యంత్రమే ఏస్బెస్టాస్ సిమెంటు ఫ్యాక్టరీకి గుండెకాయ యని చెప్పనొప్పును దానిపనిమీదనే అక్కడ చేయఁబడు వస్తువుల నాణ్యముమాత్రమే గాక ప్లాంటుయొక్క ప్రధానకార్య ప్రదర్శనమంతయు నాధారపడియుండును ఈయంత్రమునకు తంత్రి భాగము (Wire part) వెట్ ప్రెస్ (Wet press) భాగము అను రెండు సెక్షనులుండును తంత్రిభాగమునందు పలువిధములగు జల్లెడ లమర్చఁబడి యుండును ఆజల్లెడలన్నియు ద్రావకపు పల్పు మూఁపఁబడుటకు మరల మీఁది కెత్తఁబడుటకును అవకాశముకలిగియుండును. అవి యెత్తఁబడినపుడల్ల ఆద్రావకమునందలి పలుచని పొరయొకటి వచ్చి, అక్కడ సమర్చఁబడిన విస్తృతమైన గోమపు నాడా (Felt Band) మీఁద పడుచుండును ఆనాడా రోమముతోఁ జేయఁబడిన దగుటచే నీటిని పీల్చివేయును. మిగిలిన స్థూల పదార్థము పొరలుపొరలుగ నేర్పడి కావలసిన దళసరికి వచ్చుచుండును కావలసిన దళమునకు వచ్చినతరువాత నొక Cylindrical Raw Plate సహాయమున మనకుఁగావలసిన పరిమాణముల మేరకుఁ గోయఁబడును అంచులు కూడ సరిగా కత్తిరింపఁబడును. తయారుచేయఁబడిన చిన్న ప్లేటులను సమమట్టముగల కుప్పలుగావేసి హైడ్రాలిక్ ప్రెస్‌మీఁదఁ నడిపించి లోననుండునీరు నార్చి వేయుదురు తయారైన పలకలను నిలువచేయు గదులలోనికి గొంపోయి ౧౨, ౧౮ గంటలకాల మచ్చట నుంచుదురు. Pressing వలన పలకల

యంచులు సరిగా నుండక మోటుగా నుండుటచే తిరిగి వానియంచులు దిద్దితీర్చుట యవసరము -అగుని చేతితోగాని ప్రెస్సులవల్లగాని చేయఁబడవచ్చును. ఇరువది యొనిమిది దినములు స్టోరు రూములోనుంచి రవానాచేయుటకు సిద్ధపరతురు. Asbestos cement అనిననోలందిని గట్టిపడు చుండుము

ఏస్టిరోయిడ్సు (Asteroids)- జర్మను భాషయందు Aster = నక్షత్రము, Star-eidos = రూపము. సూర్యునివంటి ప్రధాన గోళముం జుట్టి తిరుగుచు దానినుండి వేడి, వెలుతురులం గ్రహించుచుండు భూమివంటి ఆశ్రిత గోళములను Planets అనెదరు జర్మన్ భాషయందు Planetesయన తిరుగునది యనియర్థము సూర్యుని జుట్టి తిరుగు Planets లో ముఖ్యమగునవి Jupitor, Saturn, Earth, Mars, Venus, Mercury అనంబడునవి

ఇవిగాక ఇంకను చిన్నవి యగు కొన్ని గోళములు సూర్యునిం జుట్టియె తిరుగు చుండినవి Asteroids అనంబడును. గ్రహములు యందు Mercury, Venus అను వాటికిందప్ప దక్కిన గోళములకు తమ్ముం జుట్టి తిరుగుచుండు ఆశ్రిత గోళములు కొన్ని కలవు (ఉదా భూమికి చంద్రుడు) వానికి Satellites (ఆశ్రిత గోళములు) అనిపేరు. లాటినుభాషయందు Satelles = ఆశ్రితులు అనియర్థము

ఎస్ట్రో ఫోటో మీటర్ (Astro photo meter) - నక్షత్రములనుండి భూమిపై మనకు ప్రసరించు వెలుంగు కొలచునట్టి పరికరము.

ఎస్ట్రోయిడిస్ట్రీ (Asteroidstry) — క్రీ. శ. ౧౮౦౧ సం।న Piazzi అను నాతఁడు Asteroids ఉన్నట్లుకనిపెట్టెను. ఇక్కాలమున ౫౦౦ లెక్క తేలియున్నవి Photographలంతీసి వీటిం గనెదరు వీట్లయందు కడు చిన్నవిగ౯ మైళ్ల వ్యాసముచు మాత్రము గల్గియుండు నంతటి చిన్నవట ఇవి ముఖ్యముగ Mars, Jupitor ల నడుమ నుండెడివి. ఇవి యాది నుండి ప్రత్యేకములుగ నుండినవో, లేక పెద్దగోళముల నుండి ఏడి రాలి యిట్లయ్యెనో, లేక పెద్ద గోళములు భిన్నములయి క్షీణించి యింతగా నిలిచి యున్నవో పరిశీలనల వలన ఇంకను తేలకున్నది.

ఎస్ట్రొలేట్రీ (Astrolatry) - నక్షత్రములం బూజించు మత విజ్ఞానము.

ఐ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుష నామములు —

Iago- హిబ్రూపదము, Supplanter అని యర్థము.

Ian, Iain- స్కాచిపదము,(Same as John) Lord's Grace అని యర్థము.

Ichabod- హిబ్రూపదము, Departed glory అని యర్థము

Ignatius, Ignace, Inigo- లాటినుపదము, Fiery అని యర్థము. St. Ignatius ఋషి పేరు.

Ilaria, Ilario- లాటినుపదము, Cheerful అని యర్థ ము.

Immanuel- హిబ్రూపదము, God with us అని యర్థము. ఇటలీదేశపు రాజులపేరు.

Ingram- ట్యూటోనిక్కు నామము, Ing's raven అని యర్థము.

Inigo- (see Ignatius).

Innocent- లాటిన్నామము, Harmless అనియర్థము

Ira- హిబ్రూపదము, Watcher అనియర్థము

Irvin, Irwin, Irving- కెల్టిక్కు పదము.

Isaac, Izaac- హిబ్రూపదము, Laughter అని యర్థము. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు I-key అబ్రహాం, సారా కుమారుండగు Isac మహాత్ముని పేరు.

Isaiah- హిబ్రూపదము, Salvation of Lord అని యర్థము

Isherwood - నవీన కల్పితపదము

Isidor- గ్రీకు పదము, Strong gift అని యర్థము.

Israel- హిబ్రూపదము, Who has seen God అని యర్థము.

Ivan- హిబ్రూపదము, Grace of God అని యర్థము. ఇది John కు రష్యా ప్రతిరూపము.

Ivo, Ives- ట్యూటోనిక్కు పదము, Archer అని యర్థము.

Ivor-ట్యూటోనిక్కు పదము, Bow bearer అని యర్థము

Iwan- Ivan యొక్క రూపాంతరము, నవీనకల్పితపదము.

ఐ అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ స్త్రీల నామములు —

Ianthe - కొందఱు Ian యొక్క స్త్రీవాచక పదమని తలంచుచున్నారు. Ian అన దైవకటాక్షమని యర్థము.

Ida, Idina - కెల్టిక్కు పదము, సుఖమని యర్థము.

Ide, Idette - ట్యూటోనిక్కు పదము, సమృద్ధి యని యర్థము.

Idonea - ట్యూటోనిక్కు పదము, ఎప్పుడూ పని చేయుచుండునది యని యర్థము.

Ierne - ఐరిషు పదము

Imogen, Imogene - ఆంగ్లోశాక్సనుపదము.

Ina - గ్రీకు పదము పరిశుద్ధ మని యర్థము Agnes యొక్క మారురూపము Inas, Ines, Inez అను నవి స్పానియా భాషా రూపక స్త్రీ వాచక పదములు

Ingunna - ట్యూటోనిక్కు పదము Ing సంబంధమగు పడుచు అని యర్థము

Inna, Ino, Ione - నవీన కల్పిత పదములు

Irene, Eirene - గ్రీకుపదము, శాంతి యని యర్థము ఏథన్సు (గ్రీసుదేశము) లోని ఒక తలిదండ్రులు లేని బీదబాలిక, రూపవతి, గుణవంతురాలు ఈమెను నాల్గవ లియో చక్రవర్తి పరిణయమయ్యెను ఆమె పేరని తలంపఁబడుచున్నది పరిణయము ౭౬౯. ఈమె ౮౦౩ లో చనిపోయెను.

Iris, Iras - గ్రీకు పదములు, గ్రీసుదేశపు దేవత పేరు.

Isa, Iza - ట్యూటోనిక్కు పదము, ఇనుము (లోహము) ని యర్థము.

Isabel, Isabella, Isabelle, Isobl, Isabeau, Isabelita, Izabella - హిబ్రూ పదములు, దైవప్రమాణమని యర్థము దీని నుండి గల్గిన ముద్దు పేరులు. Isa, Bel, Bella, Tib, Tibble (Isabella అను పేరు స్పానియాదేశపు రాణి పేరు. ఈమె Ferdinand రాజుగారి పత్ని)

Isadore, Isidore, Isadora, Isidor గ్రీకు పదములు, బలమగు ఈవి లేక బహుమానమని యర్థము

Ivanna హీబ్రూపదము, దేవుని కటాక్షమని యర్థము. John యొక్క రష్యాభాషా రూపపదమగు Ivan యొక్క స్త్రీ వాచకపదము

Ivy, Ivie ఉత్పత్తి అర్థము తెలియదు పూంభాషయందు మైత్రి యని యర్థము

Ivory ఐరిషుపదము, ఏనుగు దంతమును బోలిన తెలుపని యర్థము

ఐంద్రాలి గోత్రము — గర్గఉపగణము చూడుడు

ఐ ఓ. యూ. (I O U) — వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము I O U ఇది I owe you (నేను నీకు బాకీ యున్నాను) అనుదానికి గుర్తు దీనికి స్టాంపు మొదలగునవి లేవు ఐనను ప్రోనోటువలె వ్యాజ్యమున కర్హమగును మొత్తము వడ్డీ తప్సీళ్లు, తీర్మాన విధానము, సంతకము ఇం దవసరములు

ఐకనోగ్రాఫీ (Ikonography) — పటములందు దైవలక్షణములుగల దేవతా రూపములను చిత్రింపఁబడునేని, ఆపటమునకు Ikon అని పేరు అట్టి విద్యకు లేక శాస్త్రమునకు Ikonography అనిరెదరు

ఐకమత్యమానందమునకు దగ్గిర మార్గము — ఆంధ్రలోకోక్తి

ఐక్యవాదిశైవము — ఇది చతుర్దశ శైవ, భేద మతములలో నొకటి (చూడుడు) ఈమతమునందు శివసమవాది శైవమునందువలెనే మలత్రయము, పదార్థత్రయము వివరింపఁబడినవి (శివసమవాదిశైవము చూడుడు) మఱియు సీమతమునందు మాయయనునదియు, కర్మయను ప్రసిద్ధాన్నిధానముగఁ జెప్పఁబడినది విశేషమేమను గురునివలనఁగ్రైకొని శివార్చన యాచరించుచుండిన అధ్వ (మార్గము) శుద్ధిగల్గి నిర్వాణము సిద్ధించును అనఁగా శిర్మనిగ్రహమును (ముక్తి) పొందఁ నగునందురు

ఐగుప్తుదేశము (Egypt) — దీనిని పిరమిడ్లుగలప్రదేశము (Land of Pyramids) అనియు, Land of Pharos అనియు, నైలు లేండ్ (నీలానదీభూమి) అనియు వాడుచుండుట కలదు. ఇది ఆఫ్రికా ఖండములోని దేశము.

ఐటికిగోత్రము — కౌశిక్యఉపగణము చూడుఁగు

ఐడియోగ్రాఫీ (Idiography) — సంతకము, స్టేమముద్ర, లాంఛనము (Coat of Arms, మొదలగు గుర్తుచిహ్నములను Idiograph అనిరెదరు దీనికి గురుతు అని యర్థము వీట్ల లక్షణధర్మములు మొదలగు సర్వస్థితులంగూర్చిన కళ

ఐడియలిజము (Idealism) — Objects are not there till they are thought 'ఒకపదార్థమునుగూర్చిన జ్ఞానము బయల్పడకపూర్వ మాపదార్థమే లేదు అను నమ్మకము లేక సిద్ధాంతము.

ఐతాయువు — మగధబార్హద్రథసంతతి క్షత్రియుఁడు, తండ్రి శృతశ్రవుఁడు, పితామహుఁడు మార్జాలి, పుత్రుఁడు నిరమిత్రుఁడు

ఐతికాయనగోత్రము — జమదగ్ని వత్సఉపగణము, కపి ఉపగణము చూడుఁడు

ఐతికాయన గోత్రము — జమదగ్ని వత్స ఉపగణము, నిధృవఉపగణము, వీతహవ్య లేక యాస్కగణము చూడుఁడు

ఐదుమ — ౧ మంగళ సూత్రము, ౨ పసుపు, 3 కుంకుమ, ౪ గాజులు,